Унив. библиотека
Бр. 15636

Ф XI

Српски Сион

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ГОДИНА XII.

1902.

ВЛАСНИК:

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, СРПСКИ ПАТРИЈАРХ

Георгије Бранковић

УРЕДНИК:

ПРОТОПРЕЗВИТЕР Јован Јеремић

СР. КАРЛОВЦИ

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА

21 — 1903.

САДРЖАЈ.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Рукоположења, произведења, одликовања. Стр. 35, 65, 113, 129, 161, 177, 444, 479, 495, 611, 627, 659, 811.

Окружница Архид. Конзисторије о светковању превишњег рођен дана. Стр. 113.

Превишња дозвола за сазив нар. црквене сабора. Стр. 213.

Наредба Његове Светости патријарха у предмету сазива сабора Стр. 239.

Званична објава о лишењу свештеномонашкога чина јеромонаха Василијана Поповића. Стр. 245.

Правилник о полагању испита за учитељско и и учитељичко оспособљење на срп. нар. основне школе, у српској учитељској школи сомборској. Стр. 261. 277 и 293.

Превишње именовање Беле Талијана од Визека кр. повереником за нар. црквене сабор. Стр. 277.

Рачун архидијецезалног епархијског фонда за г. 1901. Стр. 296.

Превишње именовање Беле Талијана од Визека кр. повереником за Св. Синод. Стр. 309.

Церемонијал по којем се на српском прав. нар. црквене сабор изаслани кр. повереник има дочекати. Стр. 310.

Окружница Архид. Конзисторије у предмету супотписивања општинских сведоџаба о имућствених односајима болесника у јавним болницама. Стр. 495.

Наредба Св. Архид. Синода о примању слушалаца у прав. срп. богословско училиште карловачко. Стр. 547.

Извештај срп. прав. нар. црквене Саборског Одбора срп. прав. нар. црквене сабору о своје раду у г. 1897—1902. Стр. 547, 580, 611, 627. 643, 676 691, 707, 723, 739.

Наредба Св. Архид. Синода у погледу једнообразности у начину исправљања извода матичних. Стр. 563.

Наредба Св. Архиј. Синода, којом се забрањује световњацима да држе говоре у цркви. Стр. 563.

Наредба Саборског Одбора у предмету плаћања затезних камата на неуплаћене доспеле прилоге митроп.-свештеничко-удовичком мировинском фонду. Стр. 564.

Окружница Архид. Конзисторије у предмету женидбеног цивештења и венчања малолетних спрота. Стр. 564.

Окружница Архид. Конзисторије у предмету свргнућа јеромонаха Јеронима Богосављевића Стр. 611.

Окружница Архид. Административног Одбора у предмету избора заступника за нову епархијску скупштину. Стр. 675.

Извештај о раду Школског Савета од 1890—1901. г., поднесен нар. црквеном сабору г. 1902. Стр. 696, 713. 748. 755, 673, 779, 796, 811, 832, [illegible]

Званична Објава о лишењу свештеничког чина јеромонаха Гервасија Катанића. Стр. 673.

Наредба Архид. Административног Одбора у предмету грунтовног исправка гледе правилног уписа власништва непокретности црквених општина. Стр. 831.

Архипастирске посланице.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Горњо-Карловачкога *Михаила*. Стр. 1.

Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Будимског *Лукијана*. Стр. 17.

Божићна посланица Његова Високопреосвешген-

ства епископа Бачког *Митрофана*. Стр. 33.
Божићна посланица Његове Светости патријарха *Георгија Бранковића*. Стр. 827.
Божићна посланица Његова Високопреосвештенства епископа Пакрачког *Мирона*. Стр. [illegible].

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Проповеди.

Проповед на Сретење. *Др. Владимир Димитријевић*. Стр. 69.
Проповед у Недељу блуднога сина. *Др. Владимир Димитријевић*. Стр. 97.
Поука школ. дјеци пред св. исповијед. *Михаило Медаковић*. Стр. 148.
Проповед у недељу крстопоклону. *Др. Владимир Димитријевић*. Ст. 161.
Слово на литургији пређеосвећених дарова. Прот. А. Горскій. Превео *Ст. Дејановић*. Стр. 200.
Проповед на Цвети. *Др. Владимир Димитријевић* Стр. 218.
Проповед на Ускрс. *Др. Владимир Димитријевић*, Стр. 249.
Беседа на текст. Јеванђ. Марко гл. IX. зач. 40. По руском *Милан Попадић*. Стр. 279.
Поука шк. дјеци пред св. исповијед. *Михаило Медаковић*. 314.
Поука шк. дјеци пред св. исповијед. *Михаило Медаковић*. Стр. 334.
Беседа на Спасов дан. *Сава Тодоровић* Стр. 419.
Проповед о владању у цркви. *Јован Ж. Бута*. Стр. 768.
Ријеч против нијанства. *Владимир Милутиновић*. Стр. 785.

Говори.

О Св. Сави. *В. Вујић*. Стр. 35.
Говор о светосавској слави. проф. *Душан Спермак*. Стр. 53 и 74.
Говор на дан Св. Саве 1902. године. *Лаза Поповић Чикастевић*. Стр 81.
Говори о првој седници Патроната Текелијина завода на Вел. Госпојину 1902. год. Стр. 595.

Расправе.

Што је добро? Српским народним пословицама истумачено *Др. Данило Трбојевић*. Стр. 5, 23, 38, 53, 69, 87, 100, 113, 129, 145, 164, 177, 197. 216, 230, 245 и 264.
Иронија у Христову понашању и говору. Од Хр. Паулсена, превео *Алекс. Живановић*. Стр. 9, 42, 57, 90.
Румунска црква у XIX. веку. Написао А. П. Солоњевић, превео *Радослав М. Грујић*. Стр. 11. 25, 59, 85, 104, 120, 153, 169, 184, 251, 268, 282.
Наздајник Јуда. С руског. *Љубомир Теодоровић*. Стр. 235.
О затајивању гријеха на исповиједи. С талијанског *Јово Ућелаш*. Стр. 238.
Ватикански Сабор. С руског. *Лазар Богдановић*. Стр. 299, 311, 331.
О Молитви Господњој. По руском. *М. пл. М.* Стр. 769, 787, 799 и 820.

Чланци.

Опћински намет на парохијске сесије *Уредник*. Стр. 186.
Сабор је сазван. *Уредник*. Стр. 214.
Пред изборе посланика за народно црквени сабор. *Уредник* Стр. 214.
Верификација епархијских скупштинара и распуштање епарх. скупштине. *Уредник*. Стр. 474.
Манастир Ходош. *Уредник*. Стр. 637.
Покрет угарских протестаната. *Уредник* Стр. 729.
Изјава Дра Михаила Полита Десанчића. *Уредник*. Стр. 771.
Назив наше вероисповести и цркве пред сабором краљевина Хрватске и Славоније. Стр. 801.
Одлуке сабора и митрополит-патријарх. *Уредник*. Стр. 835.

Разни саставци.

Из историје дебе наше са Румунима. *Уредник*. Стр. 118, 132, 149, и 167.
„Српске школске жичице". —*вић*. Стр. 123.
Списак епископа и њихових епархија у грчкој источној цркви. Стр 139 и 287.
Меморандум у питању манастира. Превод са румунскога. Стр. 179 и 203.
Назарети не дреснју. *Др. Владимир Димитријевић* Стр. 182. и 206.
Споразум Црне Горе с Ватиканом. Стр. 186.
Дозвола Барским Архиепископима да се служе наслоном Примаса Српскога. Стр. 208.
Православни практични проповедник. *Радослав Грујић*. Стр. 221.
Велики Петак. *Урош Мајаровић*. Стр. 234.
Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Душнику. [illegible]. Стр. 285, 301, 315, 335 и 421.
Срби Сликари. *Лазар Богдановић*. Стр. 304. 789 и 821.
Првостепена пресуда у дебној парници Срба и Румуна у Добрици. Стр. 318.
Отварање Св. Архијерејског Синода. Стр. 330.
Одгађање Св. Архијерејског Синода. Стр. 460.
За српску школу. Стр. 452.
Епископ пакрачки г. Мирон о овогодишњим закључцима братских сабора у пакрачкој дијецези. Стр. 669.
Крсно Име Његове Светости патријарха Георгија. Стр. 727.
Изјава збора манастирских настојатеља. Стр. 807.

Српски православни народно-црквени сабор.

Избор посланика за нар. црквени сабор. Стр. 298 и 311.

Отварање Сабора. Стр. 325.

Свечан ручак у патријаршком двору Стр. 328.

Извештај о седницама народно-црквеног сабора. Стр. 325, 347, 360, 380, 397, 427, 444, 461, 479, 495, 511, 527, 550, 564, 582, 598, 615, 630, 645, 659 и 681.

Беседа Њ. Св. патријарха *Георгија Бранковића* у седници саборској од 30. маја 1902. г. Стр. 341.

Говор Њ. Преузв. кр. повереника *Беле пл. Талијана од Визека* у седници саборској од 30. маја 1902. г. Стр. 344.

Нацрт адресе већине адреског одбора нар. црк. сабора 1902. г. Стр. 357.

Нацрт адресе мањине истог сабора. Стр. 359.

Говор Њ. Св. патријарца *Георгија Бранковића* у саборској седници од 13. јуна 1802. г. при предаји кр. повереника саборске адресе Њег. Величанству Стр. 373.

Говор Њег. Преузв. кр. повереника *Беле Талијана од Визека* у истој саборској седници. Стр. 374.

Говор високопреосв. епископа *Михаила Грујића* у саборској седници од 8. јуна 1902. године. Стр. 374.

Говор високопреосв. епископа *Гаврила Змејановића* у саборској седници од 12. јуна 1902. г. Стр. 376.

Поднесци нар. црк. сабору. Стр. 418 и 489.

Превишња одлука на саборску адресу лојалности. Стр. 443.

Одговор Њ. Св. патријарха *Георгија Бранковића* на саопштење кр. повереника у саборској седници од 3. јула 1902. г. Стр. 443.

Говор протопрезвитера Јована Јеремића у расправи о саопштењу кр. повереника Стр. 451.

Одгађање саборских седница. 459.

Саборска дебата у питањима епархијске управе. Стр. 471 и 483.

Књижевне оцене и прикази.

Proverbele lui Solomon de profesorul Dr. Emilian Voiutschi. *Др. Влад. Дмитријевић* Стр. 92.

Православна српска парохија у Чуругу крајем 1900. Написао Василије Теофановић. ? Стр. 106.

Душа и бесмртност. Написао Александар Живановић. Приказао *Рад. М. Гр.* Стр. 270.

Космолошке идеје. Написао Александар Живановић. Приказао *Рад. М. Гр.* Стр. 504.

Прилози фонду Св. Саве

Стр. 225, 256.

Дописи.

Из Сентадреје. Стр. 28. Из Загреба Стр. 77. Из Босиња Стр. 685.

Читуља.

† Максим Терзић свршени богослов. Стр. 31.
† Марко Јакшић учитељ. Стр. 46.
† Јереј Радивој Живковић. Стр. 79.
† Петар Берић учитељ. Стр. 79.
† Јереј Павле Николић Стр. 190.
† Јереј Георгије Јанковић. Стр. 191.
† Јереј Јован Радмановић Стр. 191.
† Јереј Жарко Ђукић. Стр. 394.
† Јереј Михајло Брадаш. Стр. 672.
† Др. Јован Пачу. Стр. 703.

Бележака

на црквеног, автономног, школског и просветног живота у Митрополији Карловачкој, у Далмацији, Босни и Херцеговини, у Србији, у Русији, у Бугарској и Грчкој, или разних бележака, има у сваком броју.

СЕТИМО СЕ
ШКОЛСКОГ ФОНДА СВ. САВЕ,
МАТИЦЕ СРПСКЕ
И
СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 1

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 6. јануара 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Бр. 2953. ех 1901.

МѢХАИЛЪ

Божјом милости православни епископ Карловачки, Плашчански, Костајнички, Петрињски, Лички и Крбавски, те приморских градова Сења, Ријеке и Трста.

Часном и пречасном свештенству и љубазном у Христу стаду своме.

Мир Божји, Христос се роди!

Слава ко сышнихъ Богѣ и на земли мирх: ихъ человѣцѣхъ благоволенїе!

Данас славимо, љубазни моји, свесвјетски, велики повјесни догађај, за којим су вијекови уздисали, а толики народи и племена земна, чезнула. Јест, славимо и сјећамо се и часа радоснога, када је Јединац Син Божји, постао **Сынъ Дѣвы**, сином човјечјим, јавио се на земљи. да поживе са људима и да их — избави, спасе... Да, да их спасе; јер, јадан и биједан, клонуо и изнемогао, на ивици своје пропасти, стајао је у свијету, човјек грјешни *до* Рождества Исус-Христова.

Људи су били заборавили Бога и живили као без Бога у свијету; мјесто Бога поштовали су и клањали се бездушној твари, сунцу, мјесецу, звијерима, дрвету, камену; или су представљали си као Бога каква му драго суштаства, слична људима, обожавајући у њима и њима пороке и зле страсти људске. Према томе, лако је појмити, какав је био *живот* тадашњега свијета. Животињска себичност, међусобна несношљивост, злоба и мржња, жестокост и неправда проницали су и руководили *живот* и *дјела* тадашњега друштва људскога... Људи су били заборавили на своје поријекло и достојанство; погружени у чувствености, бринули се само око тога, како да задовоље своје ниске страсти, свој самољубиви нагон за одржањем; *ум* и *разум*, помрачен црним облаком сумње није могао да догледа и загледа у свијетло лице истине, а *воља* клонула и изнемогла под тешким бременом зла и гријеха, била се дотле понизила, да је своје задовољство тражила и налазила у ропству своме... Било је, истина, умова, који су послије силнога напора, ипак сазнавали, да има и да мора да има, неко више биће, коме се свом снагом клањати ваља. Ну, ти умови свијетли, који су се снажно оти-

мали и узбесили над тадашњим у опште кужним приликама, сачињавали су малу, незнатну чету...

Па и изабрани, Богом чувани народ јеврејски, у коме се непрекидајући разнијегао снажни пророчки глас, и у ком су почешће велика чудеса Божја, опоминала га на Бога отаца његовијех, није се могао у сред опште тадашње тмине и заблуда, покварености и опачине, одржати здрав, неповријеђен, него и он у неке земане, почео био да гради идоле и њима, као Богу, приноси несмислене и одурне жртве — паљенице. Да, љубљени моји, сав род људски, приказивао је собом и у себи жалосну слику, слику развалина прекрасног созданија великога художника (умјетника) — Створитеља!

У сред *такије* биједа и невоља рода људскога, над којим је ђаво био утврдио своју власт, а пропаст и смрт распростра била свој мрачни покров, у сред *такве* крне ноћи и таме, пустоши и очајне празнине и у уму и у срцу човјечјем, *када прійде кончина вѣка*, сину жарко од истока сунце, сунце *истине* и *правде*, сунце *слободе* и *живота* вјечнога, драги Спаситељ наш, *рождейся ѿ дѣвы*, коме дадоше и тако име: Іисѹсъ. О, сладчајшій Іисѹсе, слава Тебѣ!

Да, љубљени моји, са Рождеством Исус-Христовим синуло је сунце *истине*, синула је *Истина* (Јоан 14. 6.) сâмâ, која нас учи, да је *Један* Бог, који је све, што се види и не види, створио, о свем да мисли и размишља, све да држи крјепком десницом својом и једнаком љубави својом, и све к најбољим циљелима приводи.

Син Божји, данас Рођени Исус Христос, открио је људима узвишеност и светост поријекла, достојанство духовне природе њихове: казујући им за што је човјек на свијету, што му је задаћа живота, које крајња циљел. У ту сврху просвијетлио им је науком својом — ум, пробудио успавану свијест, приуготовио срце, управио вољу на добро, улијевајући им одважност, да стресу са себе срамне окове невољаштва и зломе, којима смо увриједили Створитеља и Промислитеља свога. Син Божји, постаје сином човјечјим, да за *неправде наше*, понесе одговорност и казну. Рођењем Христовим, дакле, синуло је разумно *сонце правды*, које је уништило гријех и нас *успокоило* Богу и Оцу. (Гал. 4, 4. 5.) и стекао нам *изкытѣхъ благодати и даръ правды*, да *въ жизни воцарямсѧ единѣмъ Іисѹсѣ Хрі томъ* (Римљ. 5. 17.).

С тога и јест, љубљени моји, толика радост и на небу и на земљи. Анђели Божји, ти небесни житељи и хранитељи наши, радују се особитом радости Рождеству Спаситеља нашега, радују се и казују и свештавају људима радост *вслѣю* пјевајући *Слава Богѹ въ вышнихъ*!

А како да се не радују *људи*, који су тако дуго и тако љуто стењали и пиштали у ропству гријеховном и власти сатаниној?!

Слава въ вышнихъ Богѹ! Како је жарка и сјајна свјетлост, што се разлијева тима ријечима, а у великом дјелу искупљења! Дјело то искупљења човјечјега је највише и најпотпуније откровење славе Божје. Сам Искупитељ, Син Божји, пред довршењем нашега спасења, напио је к Оцу небесному: *нынѣ прослависѧ Сынъ человѣческій, и Богъ прослависѧ въ немъ* (Јоан 13, 31.)

„Не толико небо и земља", говори један од великих учитеља цркве (Василије Велики), „не толико дубљина мора и висина неба, не толико звијезде и ваздух, не толико годишње мијене и промјене и сва васељена, украшена толиким шареницом створова и ствари, раскривају и казују непојмљиву славу Божју; колико само то, што је Господ бесконачни обучи се изволио у тијело човјечје, у тијелу том страдати и окусити муке и смрт, да својим страдањем и смрћу, дарује нама — бесмртност".

Ето, љубљени моји, како и небо и земља, анђели и људи у радости својој славе данас једним гласом: *воплощшагося Сына Божія*, свијетло Рождество Христово!

Ну, љубазни моји, како би било, да се упитамо, да ли ми свагда у животу свом, осјећајима, тежњама и дјелима својима, мислимо на *славу* Божју, и да ли једнако ревнујемо за ту славу? Свијет христијански, црква Христова, у својим храмовима

побожно и срдачно њјева славу Господу Богу. А да ли и ми, што сачињавамо ту цркву, у *животу* свом домаћем, друштвеном, духовно-просвјетном, вјерско-црквеном, народно-српском, свагда имамо на уму *славу* Божју и славу великога и љубљеног имена Његова?! Ако да, знајте љубљени моји, да ће и нас прославити Отац наш небесни. А ако не, завјетујмо се, браћо драга, данашњим празником свијетлим, да ћемо од сада и *у кући*, на огњишту нашем домаћем, чинити само оно, што је Богу мило; и у *друштву* нашем, удешавати своје разноврсне одношаје у духу грађанске спошљивости и хришћанске љубави, у *духовно просвјетном* раду полазити са истински хришћанскога темеља и уносити у нашу заједницу само и искључиво *хришћанске* назоре о Богу, о свијету, човјеку, о задаћи, опредјељењу и крајњим циљелима његовим; да ћемо у *вјерско-црквеном* и *народно-српском* винограду нашем живити и дјелати, учити и радити, како је то *жеља и воља* начелника вјере, и Оснивателја Цркве наше, не одступајући ником и ничему за вољу. са темеља, који су положили Апостоли, утврдили св. Оци васељенски, а понаособ светитељ и просвјетитељ наш српски, Немањићу Саво, који и данас и свагда позива вјерне своје Србе: **пріидите чада, послѣшайте мене страху Господиу навѫ васк!**

Јест, љубљени моји, само тим светим савјетом оружани, тим, св. Савом проповиједаним страхом Господњим проникнути, моћи ћемо ми поред свију искушења и напасти, и на дому, и у друштву, у цркви и у народу нашем, трајно у цијелом домаћем и јавном животу нашем, прослављати Створитеља, Промислитеља и Спаса нашега, **вмѣѭе и подобаѥтъ вслкаа слава, чєсть и поклоненіе**. А онда ће, браћо, сам собом, доћи на земљу .... „**миръ и въ человѣцѣхъ благоволеніе**“, т. ј. милост Божја, његова љубав, његова штедрота, без чега не можемо ни корака учинити на путу добра и напретка!

Љубљени моји! Гледајући на наш живот и вијек, многи ће уздахнути и запитати: па ће је тај мир, тај Спасителем нашим донесени и проповиједани мир и спокојство? Нема тога, нема, ни у породицама нашим, ни у општинама нашим, нема га ни у цркви ни народу. Ће је?... На све стране и у сваком куту, биједе и невоље, оскудица, немаштина, трвења и гложења, страдања и сузе; готово у сваком слоју друштва нашега чује се роптање и незадовољство, тако, да се мало ће не чује: „јао, како је трудно, како је тешко живити. Како да се помогне невољи тој? како да се спасемо из тога несносног стања? ће да одморимо уморену главу; ће да се смиримо?“ И тако готово сви смо ми без мира и покоја!

Немојмо тако, браћо драга, не ваља тако, увриједа је то тешка за љубав Оца, Који нам из љубави, данас шаље Јединца Сина Својега!

Мир, којега ми толико желимо, благословени, благодатни мир, донио нам је данас с неба драги Спаситељ наш, обилно и штедро; тај се мир налази на сваком мјесту, његова спасителна сила разливена је по свој земљи, као н. пр. свјетлост, ваздух. Ну, друго је питање, браћо моја, зашто тај мир не дјелује у нама, зашто га ми не осјећамо у себи и међу собом, зашто нас не спокојава, зашто не усрећује? Узрок томе, љубазни моји, лежи у нама самима. Јест, ми сами затварамо врата миру томе, не дајемо, да се усели у душе и срца наша, не ћемо да се приближи к нама, не маримо за њ, не држимо га за драгоцјено скровиште, не паштимо се, да кушамо вечере и трапезе, коју нам је приготовио Господ...

Зар није, браћо, у *нама* кривња, што се оправдано тужимо и вајкамо, да и у нама и међу нама мира нема? Па и може ли тога бити, када млађи не поштују старијега; када се старији не стара о напретку и добру млађих својијех? Може ли бити мира у породицама нашим, кад жена не поштује мужа свога, него му невјерством својим срамоти и име и кућу, каља образ и свој и мужевљев; или ће човјек не сматра своју жену за другу свога, и као **немоћнѣйшій сосѣдъ** не заштићује је од невоље и биједе, но ју још и сам тјелесно злоставља и душевно кињи и тијем је силом у биједу тура и невољи препушта?...

Или зар може бити мира у селима и општинама нашим, ће се не пази на комшиско што је, но се једва чека, да се међа преоре, туђе закине, украде, отме, спали и уништи; или ће општинари не поштују поглаварства свога, а ово опет не мари за добро опште, гледајући сваки задријети, закинути, огулити и уцвијелити сиротињу јадну. Да, браћо, ће је таки живот, ту нема мира, нема спокојства, ту нема Божјега благослова, ту није у том друштву, Бог, драги наш Спаситељ, Исус Христос.

Како је у малом, теко је, браћо моја, и у великом у том погледу!

Зар може у цркви нашој, и у народу нашем бити напретка у добру и среће у задовољству, што нам га доноси мир, спокојство, ако вијерни — народ, не поштује својих пастира, свештеника, и ако не слуша *њих*, него друге, па, и из далекога свијета доклачене мудрице какве, који немајући шта изгубити, заводе јадни народ наш на странпутице, остављајући га ту, да страда на сваке руке, а они се завуку у злочиначке јазбине своје, и немијавају још лаковјерност народну?! Не, заиста не. Ту нема и не може бити мира, ни Божјега благослова, ту нема и не може бити Бога, данас Рођенога Спасителя, Исуса Христа. А не може бити Божјега благослова ни напретка каква у духовном, црквено-просвјетном животу нашем, ако се нађе ма и по један само свештеник, који не поштује искреним поштовањем Епископа свога, молећи се, истина, Богу за њега, **оустьı своими, а сердце мѣ**, пуно недозвољених осећаја, далеко — **чєстить єго**; или кад би се нашао Епископ који, да, занесен обзирима овога свијета, не гоји и не исказује дужнога поштовања према Митрополиту — Патријарху своме; дакако, да не може бити задовољства ни у цркви ни у народу, ако свештеници и Епископи не врше својих од Бога им данијех дужности вољно и савјесно, ако се више брину за **житїйскаѧ и земныѧ**, а мање за **горнаѧ и нєбєсныѧ** у повјереном им духовном округу... Ту има и мора бити незадовољства, ту не може бити правога мира и задовољнога спокојства.

Да, љубљени моји, ми тако. А, како је све то дивно устроно Божанствени оснивач цркве наше! Ну, ми као да не ћемо да поштујемо устројства тога, но се грјешном руком, вођени кичељивим разумом својим, машамо, да преустројимо темеље, на којима црква Христова почива, да „поправимо“ дјело Божје, јер нам се не свиди свима онако, како су цркву Апостоли утврдили, св. Оци оградили и наш св. Сава у *српском* народу нашем утврдио и распространио... Не ваља то тако, како ми данас, у већини случајева, радимо. За то и нема опога, за чим сви тежимо и чезнемо, нема сретнога, Богом благословенога спокојства, нема мира Христова, мира Божјега међу нама...

Па, шта да чинимо, љубазни моји, да постигнемо тај, од Христа нам данас донесени *мир Божји*?

Како да очистимо срца наша од свега, што нас узнемирује и обеспокојава? Како да се у то тако очишћена срце усели благословени мир Божји, усели и настани сâм Исус Христос, Спаситељ наш? Прво нам је потребно за то, каже Апостол, **вѣра**. И то, браћо моја, онаква, какву је Исус Христос донио с неба, св. Апостоли проповиједали и пронијели кроз све крајеве свијета, а какву нас вјеру учи весионска Црква *православна*, на уста својих Богом постављенијех свештено-учитеља. Само *том* Апостолском вјером, вјером православном, можемо ми, драга браћо, усисати силу и моћ вјере те, која нам доноси прави благодатни мир.

С тога, љубљени моји, слушајте и усвајајте само оно, што Вам *та* вјера, вјера *православна*, заповиједа, а све друго што се с том вјером не слаже, дошао ма ко, и — „**аще и аггѣлъ благовѣститъ вамъ паче**“ — не слушајте, не поводите се за тим.

Таком вјером задојени и оружани, не ћете ви ни на дому, ни у селу, ни у општини својој, не ћете ви ни у цркви ни у народу, у ниједном односају живота, учинити ништа, што би могло изазвати оправдано незадовољство, роптање и немир међу нама; јер поучени том вјером знадете ви: „**аще кто любитъ Бога, и Богъ познаетъ єго**“ (Јоанн 12. 23.) и **аще кто**

любытъ Бога заповѣди его соблюдутъ (Іоанн. 14. 13.) а заповиједь је и воља Божја, да: „дрѣгъ дрѣга любимъ“, и тада ће сам Бог въ насъ пребывати (Іоан 4. 12) т. ј. ако све одношаје живота задахњује и прониче љубав небеска, тада ће бити сам Бог међу нама. А ће је драги Бог, ту је и *мир*, ту је и „въ человѣцѣхъ (Божје) благоволеніе!“ Тим светим миром преиспуњени, а уз благоволеніе Божје, моћи ћемо ми достојно и праведно запојати данас с Анђелима и Арханђелима: „Слава въ вышнихъ Богу!“ Мир Божји, Христос се роди!

Дано у *Плашком*, на св. оца Николаја 1901.

Ваш у Христу смирени молитвеник, горепоменути Епископ

Міхаилъ.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

потумачио **др. Данило Трбојевић.**

I. Увод.

— Добро јутро, дјечице моја! Веома ми је мило, што сте јутрос тако рано устали, и што вас видим све скупа, гдје се тако весело разговарате. А о чем? Дошта, ја не знам, па бих ипак, чини ми се, био кадар то погодити. Говорите без сумње о синоћњем догађају, који сви ми без разлике сматрамо веома знаменитим. О нашем Милану, као заручнику, не треба ни да говорим. Та он једва и може доживјети важнији час у цијелом животу свом. До јучер бијаше он тек као половина јабуке, а данас је већ, скупа са својом заручницом, цијела јабука. Дај, Боже, само, да ова друга половина буде она права, коју себи он сам, а коју му и ми сви желимо, па по том да и онај спој тих двију половина буде прави!

Да и вас тројица мислите попут њега, јасно је по том, што се пожуристе, да из даљине дођете амо и будите свједоци ове свечаности. Ето наш медицинар Божидар дође ђа из царскога Беча, оставивши све своје кирурге и остале професоре скупа са свим њиховим клиникама и болницама, које је и он, као будући лијечник, тако заволио! И наш млађани занатлија Урош остави свој и алат и занат и дође најстаријему брату своме на весеље. Њега је сигурно уз жељу, да својом присутношћу подвостручи веселье братовљево, вукла овамо још и нека сталишка привржености, коју мора и нехотице да осјећа, јер је он једини од вас тројице одабрао чим ће се занимати у животу, нешто, што је веома сродно занимању Милановом. Та од тежака до занатлије једва има један корак! Један и други потребују алат, тако да једноме и другоме „без алата не има заната“. Него ни наш будући трговац не хтједе да изостане иза браће своје. И Перо намоли допуст од својега господара, остави за час и риф и метар, па дође амо. Хтједе зар да другом каквом мјером измјери ово веселье наше. Лакше, синко, лакше! Метром се, па и километром и каквом му драго мјером, тешко може да измјери, што је само по себи скоро неизмјерно. Овако бар ја, као стари отац, осјећам ово веселье најстаријега чеда свога. Мени је као вртлару, који први пут бере зрео плод с воћке, коју је сам својом руком усадио. Радостан сам, што је — Богу свевишњему хвала и слава! — мој очински труд почео да носи обилата плода. Првенац се мој жени! „Па што то значи?“ рећи ће когод. Значи то, да је прво чедо моје стало на своје ноге, да је осигурало себи огњиште и као птица савило гнијездо, да у њему буде независно и своје. Од синоћ се мој Милан „помјешао међу људе.“ Јер ма да још није у цркви благословена његова веза с Милицом, одабраницом његова срца, али већ то, што ју је одабрао, јамчи, да ће и овдје, као иза сваке јаке одлуке, морати доћи до чина, у овом случају до вјенчања

Па не само ми, ни и ја, него и сви наши сродници, знанци и пријатељи, који се синоћ у дому заручничиних родитеља сакупише, показаше јасно или бар хтједоше да покажу, да и они дијеле скупа с Миланом и с Милицом радост њихову.

Какве све и колике здравице не изговорише! . . .

Гле, ево нам, сад истом мајке; гле, ево и сестара! А да, треба да и ми угостимо данас бар најближе сроднике и пријатеље наше! Но, јесте ли спремили све? А што питам, кад знам, што ћете рећи! А и други је разлог, за што не ћу да очекујем одговора. Падоше ми мало прије на памет здравице и жеље, што су синоћ изговорене — искрено, а и неискрено, како која — нашем младоме пару. Мислим, да смо их се доста наслушали. А морали смо их слушати, тим више, што се нама, као најближему роду, није пристојало да много говоримо. Не би било ни најмање лијепо, да смо још и ми почели наклапати и ово и оно, „једну с коца, а другу с копоца.“ Вар ја, као свећеник, још никако не могох да се посве спријатељим с тим здравицама, у којима се понајвише, не кажем увијек — Боже, сачувај! —, него ипак одвише често пређуткује, што се мисли, а говори, што се иначе нема ни на крај памети. А да је ово моје тврђење истинито, најбољи је доказ оно, што се догађа онда, кад се људи у веселу друштву, што но ријеч, „рујна понаките вина,“ кад се понапију. Тада се доиста говори много више искрених ријечи, него док су људи тријезни. Јер док је ко тријезан, умије своје мисли прикрити, а пијан човјек тога није подобан учинити, већ обично, „што тријезан мисли, то пијан говори.“ Па како звуче те несумњиво искрене ријечи? Онај исти, који ти је час прије славио и величао заслуге, које имаш и којих немаш, одушевљаше ти махом све и баца под ноге, ружећи те и грдећи као најцрњега човјека. Нешто слично мало што нијесмо и синоћ доживјели! Но кад би здравице биле потпун излив најискреннијих осјећаја, и кад ти осјећаји не само што не би никога вриједали, већ би били подобни да подигну и учврсте пријатељство, онда би било са свијем другојачије. Онда би оне биле кратке, и сватко би их прерадо слушао.

Па кад нам синоћ не би могуће чути овакву коју, мислим посве кратку здравицу, а ми покушајмо сада рећи сваки коју искрену жељу, што је има и осјећа у срцу своме у часу, гдје се спаја ова света веза, ова тајна, о којој св. Писмо вели: „Ово је тајна велика.“ Биће нам то од двоструке користи: што ћемо прије свега најљепше тим моћи уклонити ону досаду, што би је могло бити, док не дођу наши драги гости, а осим тога чуће наш Милан жеље и осјећаје ван сваке сумње искрене, па ће их моћи испоредити с оним синоћнима. Јесте ли вољни да почнемо?

— Јесмо, — рече први Божидар, а њему се придружише наскоро и сви други.

— Па добро! Почни дакле ти, Бошко, први! Само гледај, да све своје најбоље и најплеменитије жеље збијеш у што мање ријечи, ако је могуће, у једну једину! Дугих смо се говора синоћ наслушали. Сад ћемо бити што краћи. Реци ми, што ти највише желиш младоме пару!

— Здравље.

— Дивно! У једној си ријечи ето више парекао него — жалим, што морам ово напоминьати, али јер „истина сунцем сја,“ „истину нада све!“ — више, велим, него стриц твој Јосаф у оном својем дугом говору. Колико ли је он говорио, а колико истом хтио још говорити, да га нијесу прекинули! Па опет све скупа, што је казао, не вриједи ни једне десетине те једне твоје искрене, братске ријечи. . . А што им ти желиш, Урошу?

— Срећу.

— Дакле ето и ти рече „само једну, али много вриједну.“ Милане, реци ми право, волиш ли ово, што ти ова твоја два брата желе, или све оно, што су ти синоћ многи у многим ријечима пожељели!

— Здравље су ми и срећа, оче, доиста милији од свега, што је синоћ Милици мојој и мени пожељено.

— Верујем ти, сине! Али није ни ту све испуњено. Биће по свој прилици још што год, што би се и осим тога пожељети дало. Може бити да ће наш Перо то погодити. Дед кажи, синко, што ти највруће желиш брату своме и спаси својој!

— Богатство.

— Богатство, богатство! Није друге, види се, био си искрен. А ја сам баш и тражио искреност. Што би будући трговац и могао пожељети коме више од богатства? Та то је звијезда водиља, која непрестанце лебди пред очима свима трговцима нашим скоро без изузетка! Па ипак, чедо моје, није то најпрво. Има нешто, што је предније — и од богатства!

— А што ти, Јованко, желиш своме браћи?... Ну реци, немој затезати!

— Ја не знам, што бих рекла.

— Како не би знала? Реци оно, што највише себи желиш! Брат ће с тим бити задовољан.

— Дуг живот.

— Није рђаво. А ову малу гушчицу не знам бих ли и питао. Она би без сумње рекла, какав је, да брату жели какву лијепу луткицу или другу какву играчку. Ну, Смиљкице, немам ли право?...

Него још нам преостаје мати, да и она рече своју. Дјецо моја, могу вас већ у напријед увјерити, да ће ово, што ћете сад чути, бити најискреније жеља, која потјече из дубљине душе и срца! Нудер, Мамо, реци, што би ти хтјела своме Мићи и својој Мици!

— Задовољство. Хтјела бих, да не дочекају ни једнога часа у животу, кад би морали рећи: „Проклет био онај, ко нас је саставио!“

— Не вели наш народ за бадава: „Мајку и Бог има“. Знам и увјерен сам, да вам мајка ваша жели више и боље, него вам је готово ико други пожељети кадар. Па ипак ни она ни сви ви не рекосте, да желите нашему Милану нешто, што вриједи не само више него свака та ваша жеља на по се, већ и све ваше жеље заједно. Можда сте и нехотице имали на уму, да и ја, као отац, треба још своју жељу да речем, па сте оно, што је најбоље, најљепше и најсавршеније, оставили за најкашње. Па кад је тако, радо ћу се примити посла, који сам сам започео, и радо ћу завршити сплет наших жеља, које намијењујемо данас нашим младенцима. Ево ћу и ја да им у овај час из најдубље дубљине срца свога нешто зажелим. Али ја им не ћу пожељети ни здравља, ни среће, ни богатства, ни дуга живота, ни задовољства, већ ћу им пожељети само — добро.

— А што је то, оче, добро? запита мала Смиља.

— Е, кћери моја! Не каже се узалуд: „Један је луд кадар више питати, него стотина мудријех одговарати“. Не велим тим, и не дај, Боже, да си ти, јабуко моја, луда; а не ћу ни то да речем, да сам ја мудар, већ хоћу тек да истакнем, колико би ме муке стало, док бих вам разложио, што је добро. Велика је то и презнаменита ствар, вриједнија од свега другога, што је икада било, што сада постоји и што ће икада бити. Па опет, могу рећи, на превелику срећу нашу, није та величанствена ствар ни из далека према преогромној вриједности својој и тешка за разумијевање наше. Шта више, сваки човјек има у себи као неку слутњу о тој дивној ствари. Али мало их је, који би били подобни да другога кога у том упуте. Ето, ја сам на прилику превалио већ пети десетак година, а преко половине тога времена не бавим се скоро ничим другим до ли тим, да стадо, које ми је повјерено, поучим и упутим у оном, што је добро, па сад на питање: „Што је добро? осјећам као неки страх и бојим се, да вам не ћу моћи својега мишљења о тој ствари разложито казати... Него као да се чује, гдје већ долазе гости! Потеци, Јованко душо, и види, да ли се не варам!... Гле, ево их абиља! Хајдемо, дјецо моја, гостима у сусрет!...

— Добар дан и добру срећу! У првом реду вриједи то младенцима, а за тим и цијелом овоме часном дому.

— Хвала ти, куме! Добро нам дошао; добро дошли и ви сви други! Изволите сјести!... Ево видите, дјецо! Кумова је жеља такођер кратка, али језгровита. Жели вјереницима добру срећу и ништа више.

— А што бих више? Ја мислим, да је у тим ријечима све, што се може повољно пожељети може.

— Дојста, рече Божидар. То је баш и хтио бабо потврдити. Ето мало прије поведосмо ми о том разговор, више мање као у шали, што ко од нас жели Милану и Милици о њиховој вјеридби. Ја рекох здравље, Уроши срећу, Перо богатство и т. д., а бабо нас све претече, ма да је пошљедњи говорио, и зажели им добро. Истом га замолисмо, да нам растумачи, што је добро, кад ли ви дођосте.

— Па не би ли хтио, пречасни куме мој, да сада о том коју речеш? Ето ја бих баш желио, да из твојих уста чујем, што је то добро. Остарио сам ево, а цијелога сам живота доста често промишљао о том, што је добро, а што није, па никако да то јасно дознам. Бојим се, и умријећу, а тога знати не ћу. Па дед, биће ти за душу, упути ме овако стара! А не ће то ни овој омладини, ни коме другом код стола бити на штету!... Ти си ето учио велике школе и читао многе књиге, па ти то не ће бити тешко.

— Е, па кад ти то желиш, куме мој мили, и ако желе још и други, драге воље.

— Желимо, хоћемо, молимо! чуше се у један пут помијешане жеље са свију страна собе. И мала се Смиља умијеша међу одрасле. Осјећаше се, зар, у свом дјетињском поносу увријеђена, што и њој није отац дао да рече брату, што му жели. А хтјела је била рећи, да му жели исто, што и отац јој. Бар јој се тако чинило, кад је чула очеву жељу, коју као да јој је из уста отклнуо.

— Дакле, нека буде! Него допустите ми, да прије извршим дужност домаћина и да вас послужим! Знам, да нико од вас није из глади утекао, по готово, гдје смо синоћ онако дивно угошћени, али ипак не ће шкодити, да се и данас мало заложите. Дедер узмите!

Није прошло ни по сата, кад се опет огласише жеље, најприје кумова, а за тим и осталих, да наставе онако случајно започети разговор. Међу тим макар да је то пријеме и било привидно доста кратко, ипак га је наш домаћин-свећеник, којега су у цијелој околини познавали као веома честита човјека и изврсна проповједника, настојао да употреби што више за то, како би се сабрао, не би ли својој дужности што боље испунио. А сматрао је ово своје тумачење дужношћу једнако, као што је сматрао дужношћу и то, да на свакој служби Божјој проповиједа. У опће је имао о проповједништву узвишено мишљење. Као најважнији дио узвишене учитељске службе свештеничке сматрао је нарочито катихизирање школске и ваншколске младежи. За то је и катихизирао ревно и вољно. А проповиједао је и у цркви и ван цркве, особито на погребима, којим проповиједима је силно дјеловао, како на осталу погребну пратњу, тако особито на родбину покојникову, која је у тужном расположењу нарочито приступачна мудрој поуци, протканој јеванђеоском љубављу.

Те његове проповиједи, за које се много спремао читањем и размишљањем, имале су у многом чему још дивнији успјех. А тај се успјех огледао особито у том, што задњих пет година не бијаше у његовој парохији, у којој је служио истом два пута толико љета, ни једнога случаја паљевине, крађе, убојства и т. д., због којих су злочинца многи из сусједних парохија чамили у окованима и тамницама, а међу којима на највећу радост његову, не бијаше ниједне овце из „мирољубивога стада“ његова.

Промишљајући о том, како би најзгодније ријешио данашњу тешку задаћу своју, гледао је особито да нађе подесан облик, у којем би на најпростији начин упутио све, који су се били искупили око стола, а који су по својој душевној спреми били тако различити, у чем се управо састоји добро. Наћи такав облик чињаше му се у један час да је сасвим немогуће. Јер ако буде говорио учено, да не буде досадан своме сину медицинару, који је већ био мало не на измаку својих наука, и другима, који ако и нијесу учили високих школа, а оно бијаху бар дуже времена у свијету, бојаше се с разлогом, да ће оно, што буде тако говорио, бити свима осталима неразумљиво и по том изговорено у тутањ. Спусти ли се пак

у својем говору тако ниско, да га буду без особите муке могли разумјети и оно неколико сељака и занатлија, што је ту било — за Милана свога није стрепио, јер је и он био у свијету и с одличним успјехом свршио ратарницу — мораше презати пред тим, да не би говор његов био оним првима досадан.

У тој двоумици сину му на једном у глави мисао, која га махом за се предоби. Већ много година на име бавио се, кад му је год то његова служба допуштала, веома радо једним послом, који му је већ више пута користио, а од којега се нарочито овом згодом надаше обилатој користи. Било је то изучавање народних умотворина, особито пословица. Често је пута морао управо кликнути од чуда, како је прости сељак, било по природјеном гласу савјести, било по упуту јеванђеоске науке, знао скоро за сваки случај у животу створити згодан савјет, који сватко може, тако рећи, шале разумјети. Те народне ријечи или пословице уплетао је он често у своје проповједи, па је сваки пут опазио, како их сви без разлике, и неуки једнако као и учени, радо слушају и примају. Те су му се пословице и сада учиниле најзгодније, да у њима, колико му буду падале на ум — а знао их је скоро све на памет — покаже, што он суди о добру и како он добро замишља.

Истом што је нашао, по свом суду, најзгоднији пут, да допре до данашње сврхе, биле су се већ неколико пута огласиле жеље свих гостију а и укућана, да већ једном ноћне своје тумачење. Не могући и не хотећи им више одолијевати, поче уз дубоки мук и шутњу свију говорити онако:

Иронија у Христову понашању и говору.*

од **Фр. Паулзена**, превео **Алекс. Живановић**.

И сваки дан премишљај о смрти и животу, да ли би га могао наћи и буди весео; а немој стићи са свега, да чимгод јавно не посвједочиш своју љубав према Оснивачу хришћанства.

Matthias Claudius

1.) Ми смо научени, да замишљамо Христов лик са изразом свечане, узвишене озбиљности, умекшан потезом дубоке унутрашње туге, а тако га представљају и слике. То ће и одговарати свагдашњем расположењу Његова бића. Али ја инак мислим, да се овде онде може на том лику наћи и друга једна црта, која се мање истиче и ређа је: осмех проничког хумора. Могао бих навести неколико места из јеванђеља, која добијају прави смисао тек тада, када их замишљам да су изговорена са проничким осмехом. Али пре тога да рекнемо нешто уопће о иронији

Иронија је унутрашњи хабитус мишљења и говора, који се тада јавља, кад се личност, уистину надмоћна пред привидном и уображеном надмоћношћу своје околине, сама причињава незнатном или шта више кад је њена околина прави незнатном, а она то прима и као таква говори и ради.

Тако се Сократ, велики проничар у грчкој филозофији, у друштву са софистама прави, као да не зна ништа: према оним закупницима знања и образованости, којима се дивила цела Грчка, он је дабогме сиромашак и необразован; он добро зна, да не зна ништа, али би се инак радо користио њиховим знањем, али да због

* Овај је чланак узет из Паулзенове расправе: Schopenhauer, Hamlet, Mephistopheles. Drei Aufsätze zur Naturgeschichte des Pessimismus. Berlin, 1900. Тој расправи је додан горњи чланак као Додатак. Поред његове лепоте важан је он и зато, што је потекао из пера уваженога научењака *Фридрика Паулзена*, професора филозофије на берлинском универзитету. Кад човек у данашње, религији непријатељско време, нарочито, да свестан научењак говори о религији, а особито о особитим религиозним питањима, увина у руке књигу чисто са неком зебњом, а та га зебња прати све до краја књиге. Не бојимо се, да ће наш научењак свеском гласа можда пољуљати наше религиозне идеале и уверење, већ зебемо, да није можда и он отишао у коло непријатеља хришћанских, који се не боре против религије истином и науком, већ сарказмом и иронијом; зебемо од помисли, да није у данашњем свету умно слепило тако раширено, да привуче себи све оне, које хоће да о својој глави мисле, а којима би свеска слава давала нека попода, да се од цркве окрену свету. Да још *такво* време није на срећу дошло, доказује нам овај чланак од гласовитог научењака, који се и у осталим својим делима чешће осврће са симпатијом на хришћанску религију. Прев.

свога слабог памћења не може пратити њихових „дугих говора“ (ту се мисле она епидеиктичка предавања тих путника-професора) и да је зато слободан, да појединим питањима измоли и за себе мале мрвице њихове велике мудрости. И тада он зна, нижући питање на питање, да те велике људе најпосле дотле дотера, да се ни у својој рођеној мудрости не могу да нађу. А крај је, да Сократ констатује: дакле чини се, да ми обојица не знамо ништа право о тој и тој ствари — на жалост, а ја сам се надао, да сам ето већ једанпут нашао богата човека, који би могао и моју сиротињу помоћи.

Одношај Христов према Његовој околини формално је сличан, само што се овде одиграва игра не на интелектуалном, већ на религиозно-моралном пољу, што одговара приликама овде јеврејског, а онде грчког народа. Као што су противници Сократови софисте, тако су Христу противници фарисеји и књижевници; као што се они граде мудри, тако се ови праве свети и да познају закон. И они и сами мисле, да је тако; та они су заиста строго морални, закону сасвим одани људи, за какве их је и светина држала; они нису просте претворице, нити обмањују својом врлином — као што ни софисте нису били шупљи и надувени тупоглавци; њихово савршенство нешто и вреди: постим двапут у недељи, а дајем десетак од свега што имам.

То су људи, међу које је дошао Христос. На те горде, самосвесне закупнике савршенства чини Христос исти утисак, као Сократ на софисте: као што је овим признатим монополистима знања и образованости атински незнатни грађанин са својим чудним држањем и питањима изгледао чудноват и као занесењак, тако и фарисејима овај Галилејац: он хоће да буде учитељ свога народа, реформатор морално-религиозног живота, а овамо нити зна; нити држи Мојсијев закон! Они, у свему коректни, показују прстом на њега: та он не држи ни суботе; они, које сваки мора респектовати, са злобним осмехом примећују ученицима: изгледа, да ваш учитељ воли рђаво друштво, ми га видимо где једе са митарима и грешницима, па шта више разговара и са сасвим обичним женама. И то зар да је посланик пашега Бога, Бога Авраамова! Биће пре, додају шапћући, да је он велзевулов посланик; тако се на природан начин може најлакше растумачити његова моћ над злим духовима, ради којих он баш толику галаму прави.

Као што се Сократу у борби са софистама иронија сама од себе пружала као оружје за борбу, тако и Христу у борби против фарисеја и књижевника. Он је требао само за један моменат да зауме оно место, које су му определили ти признати знаоци и узори испуњивачи закона, наиме требао се причинити као човек не сасвим на свом месту, који не мисли и не живи сасвим коректно и као такав да говори тим узорима људским, па ето од објективне иронија субјективна.

Ја ћу покушати, да то покажем из неколико јеванђеоских места. Нека ми се дозволи, да ситуацију и разговоре, који су у нашим текстовима само са речју две натукнути, мало разјасним, или да као А. Bonus читам између редова, што је потребно код јеванђеља; због тога су баш јеванђеља и овако згодна за проповеди. Говор сасвим изведен није згодан за интерпретацију и коментарисање; ове реминисценције на говоре и поуке Спаситељеве, које су у кратко стегнуте, а често и нешто померене са свога места на друго, јер су касније записане, јесу неисцрпни извор за тумачење и сликање.

Ако би било кога, коме би изгледало, да је иронија, хумор и шала недостојна Христа и св. Писма, томе ја велим: неодољиво деловање (утисак) ових говора оснива се баш на неизмерном богатству и садржаја и стила. Из малих остатака, који се до нас сачували, можемо закључити, да је Христос у говору Своме могао употребити сваки тон са чудноватом јачином: благ а озбиљни тон поуке, фине а дубокоумне паралеле, дијалог, који те неодољиво на пут изваља. Његов говор уме покарати, а уједно се у њему разумевала нежност саучешћа према човечанству; у њему је згодна оштрина инвективе и иронија, која противника пали и

тера му крв у лице; у њему је снажан израз гнева, који постаје снажан као гром, особито тамо, где се тужи на Свој народ и његове вође, у њему је жар пророчке визије, који је најјачи у говору о страшном суду, тој најлепшој проповеди, која је икад изговорена о добру и злу и њихову вечну значају. Он је проповедао снажно, а не као законици, дакле и не увек онако, бар не увек у оном тону, као што замишљају тумачи јеванђеља, који узимају Његове говоре само као подлогу догматици: наиме у тону опоре суве озбиљности, која је својствена непогрешивом учењу.

(Наставиће се)

Румунска црква у XIX. веку.[1]

Глава I.

Господство фанариота у Румунској.

Неуспех прутског похода Петра Великог и историјски значај тога по Румуне. — Осветa Турака и предавање Румуније у власт Грка-фанариота. — Карактеристика фанариотског режима и његов значај по каснију историју румунског народа. — Два периода у историји румунске цркве XIX. века.

У једној намеђу многобројних галерија знамените румунске Њемецке лавре упоредо са старом и сасвим избледелом картом руске империје, са подунавским кнежевинама, виси исто тако од времена знатно избледела слика, која обраћа на себе нехотичну пажњу сваког „мусафира"[2] гостољубиве Њемецке лавре. Садржај те слике снлно је драматичан. Она представља нечовечну казну извршену над влашким кнезом Бранковаиом и његова три сасвим невина малољетна сина, — у моменту кад им главе одсецају (15. авг. 1714 год.). Догађај се збива у Цариграду, а у присуству самога султана и грдне гомиле Турака, који се жедно заносе тим крвавим позорјем, које им, очевидно, чини велику радост. Та пуна ужаса казна једнога од најбољих кнезова Влашке и тројице дивних младића — синова његових — беше последица несрећног прутског похода Петра Великог (1711 год.), коме је као руководство у рату, по свој вероватноћи, служила гореспоменута карта. Као што је познато, тај крсташки поход[3] православног цара против неверних Турака, а ради заштите православне вере, коју је ислам газио, — поход, који је замишљен у свези са молдавским и влашким господарима, беше толико неуспешан, да у мало и сам Петар не погибе, и само Катарини I. обвезана је Русија за ослобођење великог хероја руске историје од срамног ропства. Прутски поход и његов неуспех јавља се као најзнатнији догађај целе румунске историје, на кога логички потекоше појаве и факта целокупне даљне историје Румуна све до наших дана. Најжалоснију епоху у историји румунског народа учинио је неуспех Прутског похода. Он га је дубоко потресао, као права национална несрећа. Та он је свагда гледао на руског цара, као на поглавицу све православне цркве и на јединог свог покровитеља и заштитника, коме је свиње, самим Господом Богом, дано — да дође и избави њега од вековног непријатеља, његова љутог

[1] Из дела: „Исторія Христіанской церкви въ XIX. вѣкѣ". Т. II. Православный востокъ. Ч. 2-я, стр. 488—498. Изданіе А. П. Лопухина. Петроградъ 1901. Написао А. П. Соловьевичъ — преко *Радослав М. Грујић*.

Главнији извори и помоћна дела по историји румунске цркве у XIX. веку:

Istoria ruminilar. Хенополь, Jassi 1888 г.

Екзархъ Гавріилъ Банулеску, Бодони, екзархъ молдо-влахійскій дело Стадницког, Кишиневъ, 1894 г.

Од истог аутора: Румыны, получившіе образованіе въ рускъ. дух. учеб. заведеніяхъ, Кишиневъ, 1894 г. и Положеніе православ. духовенства въ Румыніи, Кишиневъ 1890.

Устройство управленія румынской православной церкви (времени автокефальности). Историко-каноническое изслѣдованіе Колокольцева, Казань. 1897 г.

Изъ исторіи румынской церкви, чланак Курганова у: „Ученыя записки Казанског университета за 1899, 1900 и 1901 год.

Многобројни чланци Г. П. Самурјана, даровитог Румунског црквеног историка, које је штампао у руским листовима: „Церковный Вѣстникъ", „Христіанское Чтеніе", „Востокъ", „Русскій Паломникъ", „Странникъ", „Моск. Церков. Вѣдомости" и др.

Е. Е. Голубинскій. Краткій очеркъ исторіи правосл. церквей . . . . . Москва, 1876 год.

Лашкоч. Темный періодъ въ исторіи Румыніи. Кишиневъ 1886 год. и т. д.

[2] „Мусафир-гост; тако пову богомољце — посетиоце лавре, која им три дана даје стан и јело бесплатно. Због тога има при манастиру т. з. „арсундарик"-управа, којој спада у дужност примање и хранење гостију.

[3] Спешћени карактер тога рата, пише Ксенопол, види се већ из спреме за њега. 21. овбр. 1711 год. служи се спечална служба у московској катедралној цркви у присуству цара. Два пука гарде беху постављена пред црквом и место обичне заставе беше друга — прекрј с латинсом: „у име Спасителя и хришћанства". Више тог натписа — крст, около кога беше написано: „In hoc signo".

тиранина-Турчина. Прутски поход Петра Великога, изгледао је у очима румунског народа, на чак и у очима бољара,[4] који од Турака мало трпеше, — као остварење давнашњих очекивања румунског народа. Народ се силно радовао, када је Петар Велики с царицом и свом свитом својом дошао у Јаш. То беше управо светли празник по румунски народ. „У свим црквама, пише један од савремених румунских историчара, и манастирима звонило се у сва звона, народ је с усхићењем предусретао императора-хришћанина, као свога избавиоца од иноплеменог ига јеванчика“. И наједанпут — све те наде порушише се, а земљу их невоља прутског похода.

Много је већ прошло времена од тог похода — тужног и ужасног у последицама својим по Румуне, протекло је и много воде од то доба, догодило се за тим у Румунији и много других, по изгледу од много веће важности, догађаја, али несретни поход Петра Великог, који је био почетак неизбројивим невољама румунског народа, остао је до данас у памети његовој. И данас још врло често говори прост народ, кад га стигне каква невоља: „Slut la Prut“ т. ј. „рђаво је на Пруту“. После жалосног неуспеха Петра Великог на Пруту Турци, оставши победиоци, нису већ више штедили своју непокорну а посве без обране осталу рају, те одпочеше чисто азијатску расправу са Румунима. Први и непосредни после прутског похода израз њихове азијатске јарости беше она ужасна казна кнеза Бранкована и његова три сина, коју тако јасно представља горе споменута слика у Њемачкој лаври?[5] Ну није само на томе остало, турска је политика решила да коначно сврши са румунским народом, убивши у њему и сваки траг националне свести. У ту сврху она га потпуно предаде у руке т. з. Грка-фанариота.

У Стамбулу, у оном делу његовом, који је познат под именом фанара, живела је особита класа Грка, коју презираху и сами њихови сународници. Грубим ласкањем и понизношћу пред Турцима, спремношћу, да ради личних интереса, продаду не само своја једноплеменика, већ и оца рођеног, они задобише велику пажњу и поверење према себи код својих грубих освајача. Таковим ето фанариотима даде Турци у закуп по велику цену Подунавске кнежевине, почевши постављати њих за кнезове у обе кнежевине — у Молдавији од 1711, а у Влашкој од 1716 год. Сви румунски историчари једногласно се слажу у томе, да је владање фанариота, које је трајало више од једнога века, било најжалоснији период у румунској историји. И заиста, ако узмемо у обзир онај ниски ступањ моралности, којим фанариоте стекоше себи један историјски глас, и ту околност, да они не беху свезани с Румунима националним јединством, услед чега, природно, осећаху у себи извесан грчки презир према Румунима, као не-Грцима; ако за тим узмемо у обзир, да су их Турци постављали у кнежевства с намером, да угњетавају и угушују румунску народност, у чему их оскајачи не заборављаху и поощравати, тада ће нам бити сасвим јасна слика оног јадног стања, до кога Грци-фанариоте доведоше несрећни румунски народ у току своје доста дуге владавине.

Не може се рећи, да је владање кнезова-фанариота било одвећ строго. Напротив, кнезови-фанариоте у том односају беху знатно хуманији од многих других надзорних кнезова, који се у истину истицаху као класични примери строгости. Ну те строгости имаћаху случајан карактер и врло мало се дотицаху оног стања народа. Док кнезови фанариоте систематски и свесно радише за две главне сврхе: 1) да потпуно оробе народ и коначно осиромаше га и 2) да проведу идеју јелинизма у Румунији.

Да би имали појма о томе, каковим је путем ишло оробљавање румунског народа при кнезовима фанариотама, привешћемо нека факта. Кнез Никола Маврокордато († 1730 г.) у време рата с Немцима сам је оробио своје манастире Козију и Арџеш (у Влашкој), а Турцима је јавио, да је он те манастире отео од Немаца; исти је кнез никогнито, преобучен као свештеник, залазио у трговине, прегледао

[4] Власти, пише румунски историк М. Некулча, бољари и уважени стари грађани, на челу са митроп. Гедеоном и са свима црквено-службеницима изашоше далеко изван Јаша, где Петра I. сречаше дочекаше, поклонивше се с великом радошћу, као императору-хришћанину, дадоше хвалу Богу, што је већ једном наступило време ослобођења њихова од турског ига.

[5] Други савезник Петра Великог А. Кантемир сретно је за времена утекао у Русију; син његов Антиох Кантимир — познат је у историји руске литературе као „друштву корисни непристрасни сатиричар“.

мере, само да би имао основа оробити трговца; заповедао је својим чиновницима, да обилазе градове и села и богате грађане облаче у бољарске кафтане, да би за то, што носе бољарско одело могао од њих узети потребну му суму новаца. Други кнез од фанариота Алекса Мазури (1793—1796 год.) у време страшног глада, који владаше у Влашкој за његова управљања, користио се том народном невољом, да себе обогати. Он је покуповао по јефтину цену — по 7 лева[6] — по разним местима пшеницу, а продавао је по 40 лева пекарима, обвезавши их да купују брашно само код њега; исто је тако он и манастире[7] обвезао, да купују брашно само код њега и по исто тако високу цену. „И тај кнез, пише Ксенопол, после 3 године[8] повратио се у Фанар с грдним богатством, исцеђеним из суза и крви народа“. То су ванредни начини оробљавања народа; а обични беху разноврсни налози, у којима кнезови фанариоте беху врло вешти. Тако, осим већ постојалих налога, фанариоте увеђоше још и ове: *вакарит* (порез на волове и коње), *погонарит* (порез на винограде), *поклон* (дар кнезу при ступању његовом на дужност), *ојерит* (порез на овце), *винерит* (порез на вино), *присакарит* (порез на пчеле) и т. д. Ради скупљања од народа тих и многобројни других налога постављани су на годину дана нарочити чиновници — по два на котар. Ти чиновници, које је за новац постављала централна државна управа при кнезу, т. з. *диван*, која је састојала у главном из самих Грка — беху у свом раду сасвим без контроле, те робиште немилице народ, не бојећи се да ће бити кажњени за своје незаконите поступке, на које их од горе још поощтраваху.

На тај начин у грађанској управи у Подунавским кнежевинама владала је груба лична самовоља. Кнез, купујући од Турака за огромну суму новаца кнежевску титулу, долазио је у Румунију са сврхом, прво, да извуче новце, што их је великом везиру за кнежевство дао (које је по најчешће узајмао уз

[6] Стари румунски лев = 17 потура.

[7] Осим својих властитих потреба, манастири су куповали храну и за прехрањивање многобројних болесника, престарелих и васпитаника, које су манастири држали у својим болницама, сиротиштима и школама.

[8] Порта је све кнезове постављала на 3 године.

велике проценте од Јевреја или фанариота), а друго, — да накупи што више може новаца за себе. „Долазећи на управу, казаћемо речима познатог истраживача фанариотског периода Залони, кнез фанариота, слично јастребу, који је спреман да нападне на жртву своју, окружавао је себе најнижим изборомъ фанариотске чељади, која, као гладни скакавци, налете на кнежевине одмах за новим именовањем, и ти скакавци — кнежевски двор — жедно требише све, робећи несретни народ, који не знађаше, одакле да изгледа помоћ“.

(Наставиће се)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Честитања Нове Године Његовој Светости, патријарху Георгију**). Пре подне у очи Нове Године, представља је целокупна професорска колегија Новосадске гимназије Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху *Георгију*, да Му као своме врховном Патрону поздрави Нову Годину и да се захвали на решењу Саборског Одбора, којим су професори Новосадске гимназије у погледу плате изједначени са професорима државних гимназија. Управитељ гимназије, г. Васлије Пушибрк, изрекао је, том приликом, у име колегије, овај поздравни говор:

Ваша Светост!

Преузвишени Господине, Врховни Патроне!

„Поводом најновијег решења од стране високославног Саборског Одбора, којим је високославни Саборски Одбор пристао на решење високославног Патроната наше гимназије у погледу наше плате, и којим је, као што смо имали срећу у „Српском Сиону“ читати „коначно решена једна ствар, која се годинама расправљала“, поводом тим дакле дођосмо к Вашој Светости, нашем Врховном Патрону, да Вам се лично поклонимо и да Вам захвалимо, што сте нас једном опростили бриге, која нас је годинама тиштала, што сте нас једном изједначили по закону са нама равним, и тиме наше материјално стање у овим тешким данима живота подигли.

Ваша Светост! Нама су добро позната и друга Ваша добра дела, која сте народу српском досад учинили, нарочито најновије дело, којим сте подигли и поклонили народу српском богословски семинар. Ми, као малев али увиђаван део народа српског, при-

знајемо Вашој Светости та добра дела и похвалили смо Вам на њима, али уједно умољавамо, да би требало, да и цео народ српски показује наше благодарности према добротворима својима. Но пека је утеха Вашој Светости то, што ће потомство наше, дај Боже! бити боље од данашњег нашег поколења, па ће Ваша добра дела праведније ценити и уважавати. У том уверењу ступамо пред Вашу Светост баш на почетку старе а на прагу нове године, и захваљујући Вашој Светости на труду, који сте за нас и за нашу гимназију у минулој години уложили, препоручујемо се и у новој години очинској бризи и старању Ваше Светости са жељом, да Бог милостиви обдари Вашу Светост новољним здрављем и другим животом, да и одсад можете добра дела чинити у уверењу, да ће Вас историја овостраног Српства међу досадањим архијерејима нашим као добротвора народног на првом месту забележити. Ми пак трудићемо се од своје стране, да Вашу Светост и све наше претпостављене власти својим радом у сваком погледу задовољимо, нарочито да од поверене нам младежи српске одгајимо добре и поштене људе, родољубиве Србе, домољубиве грађане, верне последоватеље наше свете православне цркве, и приносићемо Богу свекогућем топле молитве за здравље и дуг живот Ваше Светости кличући Вам свагда: живио на многа и преслога срећна лета! Живио свети Патријарх!"

„Његова Светост благонаволела је веома љубазно примити професорску колегију, а на поздрав и изражене жеље њезине одговорити, да жали кад год се о Њему, сигурно не из најплеменитијих побуда, процесу гласови као о неком непријатељу Новосадске гимназије. „Ако не највећи, али један међу врлим пријатељима те гимназије био сам ја", рекао је св. патријарх *Георгије*, а за тим у најмаркантнијим потезима приказао је присутној колегији узроке, ради којих ствар њихове плате није могла бити до сада коначно решена, и који узроци најбоље доказују, да при решавању те ствари није било непријатељства или зле намере у појединога фактора, који је при том решавању имао на којег удела. Његова Светост је изразила наду, да ће и Сабор наш прихватити решење Саборског Одбора гледе учитве ствари. Сваки ли решењем Саборског Одбора установљену плату, учиниће то на своју одговорност. Саборски Одбор је своје учинио, и изван сваке сумње ствано своје добро расположење према Новосадској гимназији.

Његова Светост је напоменула да је у погледу састанак Сабора, те нагласила потребу, да на сабор дођу умерени људи, с којима ће се моћи и који ће умети радити на задатку, који сабору предстоји. Препоручио је св. патријарх и члановима професорске колегије Новосадске, да и они са своје стране узнастоје да на сабор дођу такви умерени елементи. Чланови колегије су ову напомену и препоруку Његове Светости примили са пуним одобравањем и задовољством, у којем су се и опростили са својим врховним Патроном.

После Новосадске професорске колегије честитали су Његовој Светости Нову Годину г. г. пуковник Штробл и подпуковник Лазић из Петроварадина. После подне, после вечерњег богослужења, подастрли су своју најсмеренију честитку Његовој Светости свештеници, представници свију у месту власти, просветних завода, грађанства и разних корпорација. Као и сваке године, Његова је Светост топлом љубазношћу својом благонаволела и ове године примити честитку Карловачких наших професорских колегија, богословске и гимназијске. Том приликом је Његова Светост благонаволела нагласити, да правда и интерес општега добра захтева, да Сабор уреди на основу једнакости и плату професора Карловачке гимназије.

На сам дан Нове Године, пре св. литургије, подастрли су своју честитку Његовој Светости настојатели Фрушкогорских манастира, предвођени архимандритом Крушедолским г. Анатолијем Јанковићем.

(**Избор пароха.**) У Барања-Казну изабран је за пароха администратор тамошње парохије јереј *Димисије Мијатовић*. — У Деспот Сентивану изабран је тамошњи администратор парохије јереј *Милош Григоријевић*.

(**Програми Гимназијских Беседа на дан св. Саве.**) I. *Програм Карловачке гимназије.*

I. Маринковић Јосиф — Светосавска песма мешовити збор. *** — Человѣче Божій, мешовити збор. Римскій-Корсаковъ. Н. А. — Отче нашъ мешовити збор. Архангелскій А. — Достойно есть, мешовити збор. Бортнянскій, Дм. — Творяй ангелы своя духи, мешовити збор. H. Rossini, G. A. — Tancred, ouverture à 4 mains, свирају на клавиру ученици М. Магарашевић и М. Никковић. III. Маринковић Јосиф — Убој, мушки збор. Тошаловић Мита — — Соколи соколи, мушки збор. Дворски Јенко — Боже братимства мушки збор. IV. Магарашевић Милан — Српске народне песме, за две виолине клавир и хармонијум, свирају ученици М. Магарашевић (клавир), К. Десимировић (II. виолина), Л. Мирковић (I. виолина) и М. Никковић (хармонијум). V. Станковић Корнелије — Калопепру Перо, мушки збор. *** — Биј же мајко биј, мушки збор. Мокрањац Ст. Ст. Урани Бела, мешовити збор. Мокрањац Ст. Ст.

Хајде море момчето, мешовити збор. Мокрањац Ст. Ст. Ала имаш очи, мешовити збор.

II. *Програм Новосадске гимназије.*

1. Т. Остојић: „**Свети тихи**“, пеје гимназијски мешовити лик. 2. Др. Ј. Пачу: „Српска рапсодија“, за два гласовира, свирају: седмошколци Александар Кречаревић, Феодор Јовичић и шестошколац Милоје Милојевић. 3. С. Бибачки: а) „Мој певчићу од урора“, арија из „Љиљан и Оморика“ од Бр. Нушића; б) Зајцаби I) „Да су жени очи твоје . . .“ пева шестошколац Владислав Костић, на гласовиру прати га шестошколац Милоје Милојевић. 4. И. Бајић: „Песма о песми“, речи од Зм. Ј. Јовановића, пева гимназијски мешовити лик. 5. Марко Петровић Његош, књажевић црногорски: „Ricordo a Roma“ марш, приказује гимназијски свирачки збор. 6. а) Л. Мариновић: „Поток жубори“; б) М. Тополовић: „Ковачу“, уз пратњу гимназијског свирачког збора пева гимназијски дечји лик. 7. Ст. Мокрањац: „Болно чедо“, речи од Зм. Ј. Јовановића, уз пратњу шест виолина и хармонијума пева трећешколац Сава Кеваревић. 8. „Српске народне песме и игре“, приказује гимназијски тамбурашки збор. 9. И. Јоксимовић: „Старе женске песме“, пева гимназијски мешовити лик.

(**Ради карактеристике наших прилика.**) Једини овогодишњи наш лист за забаву, поуку и књижевност — „Бранково Коло“ — пеширом својих дужника присиљен је био, да у 1 броју овогодишњем и ову поруку упути тим дужницима: „Досадашње дужнике, који нам се **никако** нису хтели одазвати ни на једну нашу опомену, просто **бришемо из списка савесних родољуба**, нити ћемо им, за сад, као што смо били рекли, ма да наша тражбина прелази **хиљаду** круна, пажети имена на јавност; али ћемо их водити у евиденцији, шат се кад тад дозна, на чији ће образ пасти срамота, ако им се пробуди стид.

Књижевне вести.

ПРЕДПЛАТА НА ДУХОВНИ ЖУРНАЛ „СТРАННИКЪ“ за 1902. г.

Програм „*Странника*“ обухвата цио круг богословско-философске мисли и црквено-друштвеног живота. Редакција „Странника“ издаје и „*Одведоступну Богословску Библиотеку*“ као бесплатан прилог.

Досада је као бесплатан прилог „Одведоступна Библиотека Богословска“ издано: „а) *Православ. Собеседованьное Богословіе*“ од прот. Ј. В. Толмачева. б) *Историја христианске цркве* у XIX. вјеку; в) *Православ. Богословская энциклопедія*“ или Богословскій словарь съ иллюстраціями.

За 1902. г. биће бесплатан прилог „*Богосл. энциклопедія*“ 3. и 4-том (слово В. Г. Д. Е). Цена журнала с поштарином 11. рубаља. Цена пак засебних додатака „Странника“ три рубље с поштарином — за сваки том.

Редакція журнала „Странникъ“
С. Петербургъ
Издавалац прое. Невскій пр. Бр. 182.
А. С. Лопухин.

ПРЕДПЛАТА НА АКАДЕМИЈСКЕ ЖУРНАЛЕ „ЦЕРКОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“ и „ХРИСТІАНСКОЕ ЧТЕНІЕ“ за 1902. г.

1) „*Церковный Вѣстникъ*“ јест недељни журнал и орган богословске мисли и црквено-друштвеног живота у Русији и наш ње. 2.) „*Христіанское чтеніе*“ јест месечни журнал и орган богословске и црквено-историјске науке у оне доступном облагању. Као *додатак* к журналима редакција издаје:

Подпуни скуп дела св. Јована Златоуста

у руском преводу, уз врло повољне услове.

Обадва журнала стају годишње 10 рубаља, а са додатком „Дела св. Јов. Златоуста“ 11 рубаља 50 копејака. Један пак журнал засебно 7 рубаља, а са додатком „Дела св. Ј. Златоуста“ 9 рубаља.

Редакція „Церковнаго Вѣстника“
Редактор прое. **Въ. Петербургъ**
А. Лопухин Невскій пр. Бр. 182.

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Ради равнања свакоме кога се год тиче овим се ставља до знања, да ће се оним претплатницима овога листа, који до сад задужену претплату не подмире или ју за ову годину не обнове најдаље до 17. (30) јануара о. г., шиљање листа обуставити.

Стога молимо п. н. претплатнике „Срп Сиона,“ којих се ова напомена тиче, да изволе према томе своју дужност испунити.

Администрација „Српског Сиона.“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 1330. К. 882. ех 1901. 2 1—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Кукујевцу VI. разреда и доплатком од 200 круна са роком до 15/28. фебруара 1902. Молитељи имају прописно инструисане молбенице надлежним путем потписаној Конзисторији до горњег рока поднијети.

Из сједнице православне срп. Епархијске Конзисторије у Пакрацу 21. децембра 1901. (3. Јануара 1902) државе.

Мирон с. р.
Епископ.

Број 1350 К. 870. ех 1901. 1 1—3

ЕДИКТ.

Позива се Марија рођ. Зорић из Шида, сада непозната боравишта, да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења овог едикта, потписаној Конзисторији усмено или писмено пријави, јер ће се тужба супруга њеногa,

Ђуре Вучковића, кр. финанцијалног пригледника у Пакрацу, против ње због злопаћерног раскидања брачне заједнице на развод брака подигнута и без ње, односно са њеним уреда ради постављеним заступником одпочети и докончати.

Из седнице Епархијске Консисторије држане у Пакрацу дана 21. децембра 1901. године.

Мирон с р.
Епископ.

К. 721/623. ад 1901. 168 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију 6. разреда у Срп. Црњи овим се расписује стечај. Компетенти нека своје прописно инструисане молбенице поднесу овој конзисторији надлежним путем до 3/16. фебруара 1902. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24). децембра 1901. год.

Председништво
епарх. конзисторије темишварске.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ
САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ
Дунавска ул. 20. НОВИ САД Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до новољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.
140 9—10

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, прошћено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по возу и јако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

1— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази свако подне на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 45.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 2

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 13. јануара 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛУКИЈАН

по милости Божјој православни српски епископ будимски и администратор епископије темишварске и т. д.

свему пречасном и часном свештенству и љубљеном духовном стаду свом: благодат и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, и од смирености своје архипастирски поздрав и благослов!

Христос се роди!

Овим радосним речима сретају се и поздрављају данас сви православни по селима и градовима, покрајинама и земљама, где год се верује и исповеда вера православна. Дивним и одушевљеним стихирама и песмама црквеним величамо и славимо узвишени догађај, који се на данашњи дан збио, када се грешноме човеку поново указа велика љубав и милост, неизмерна благост и благодат Божја, јер *данас се роди* у Витлејему, граду Јудином, *Спаситељ* наш, *Син Божји јединац* од пресвете Дјеве Марије, *да* из своје безграничне љубави и милосрђа према нами људима *узме на себе* велико и тешко *дело искупљења, да нас* људе својим страдањима и крсном смрћу својом *измири са вечном правдом Божјом.*

Радујмо се зато данас сви без разлике, и стари и млади, богати и убоги, као што се радује и роб, кад му скину ланце и окове и пусте га на слободу, јер нас је Спаситељ ослободио вековног робовања и скинуо нам ланце и окове тешког греха прародитељског. *Радујмо се.* јер рођењем Спаситељевим нестаде таме и хладноће, у којој донде бесмо, јер упознасмо правога и истинитога Бога, који нас је све светлошћу и топлотом неизмерне љубави своје поново на груди своје пригрлио и посинио.

Па ипак зато можемо ли и поред све те радости и одушевљења радосни бити у онаквој мери, у каквој би требали да смо? Осећамо ли се достојнима оне велике милости Божје, коју нам је искупљењем нашим указао?

Кад помислим како је у данашњем свету, те видим како у њему још и сада ратује човек против човека, — гледам како јачи слабијега тлачи, и опажам како се данас слабо пази на

чистоту хришћанског живота, како све дубље и дубље падамо у грех, а на спасење ни не помишљамо, — онда ме, брижног архипастира вашег и верног сина светог православља и народа српског у место радости спопада туга и жалост, коју ни данашњи радосни празник Христова Рождества не може у срцу моме да прикрије, јер стрепим, да ми поверено стадо, које жарко љубим и пазим, не пропадне.

Горка је истина, која се на жалост порећи не да, *да нам народ пропада и морално и материјално, а пропада стога, што је одступио од чистоће Христове науке, што није више побожан и богобојазљив, — пропада због неморалног живота и неслоге своје, због раскоши и неумерености у свему, и што није довољно умешан и марљив.* О том сам се уверио више пута обилазећи крајеве, у којима Срби живе.

Питам вас: Зар није звезда витлејемска, која је довела источне мудраце новорођеноме цару, нама свима показала пут спасења? Зар вам светлост узвишене и божанствене науке Христове не светли више тако сјајно, кад не идете више правом стазом, већ сте залутали по мрачним путевима, који вас воде очитој пропасти?

Не чудите се дакле, што ћу вас и овом приликом у кратко упозорити на нека зла и неке мане ваше, које вас понајвише тамане и што ћу вам по могућству указати пут, којим вам поћи ваља, ако хоћете у овим крајевима, као народ, да опстанете и напредујете.

Црква православна и вера наших прадедова *у великој је опасности; лажни учитељи* појавили се у њој, те одвраћају народ од цркве, пуне им главе лажним ученима, те многи, који су у вери својој површно обучени или су малодушни, постају према њојзи равнодушни, у храм Божји на молитву слабо одлазе, Богу се не моле, грехе своје не исповедају, не кају се и не причешћују, дивне обреде црквене исмевају и омаловажавају. Такови не живе по науци Христовој, нити се старају како ће им бити на ономе свету и како ће пред суд праведни изићи, њима је главно, да угоде само својој себичности и телесним страстима, одајући се са свим неморалном и развратном животу, па је ли чудо, ако их зато још на овом свету постизава праведна казна Божја?

Такав народ, кога више не красе врлине својих предака, који не чува више аманете, које им ови оставише, — такав народ иде стрмоглавце у пропаст своју, из које се не избави. Не пружа ли нам историја света и сувише таковић примера? Зар нису Грци и Римљани услед врлина својих попели се на врхунац славе и величине? Али кад почеше неморално и развратно живети, пропадоше, и на развалинама њихове сјајне и моћне империје, нове државе поникоше.

Непобожност и неморал јесу несумњиви знаци покваренога срца и душе човечје, они су извор свију зала. И сваки онај, који греши и живи развратно, који није васпитан у страху Божјем и није побожан, не може бити срећан и задовољан ни овога света, а на ономе не ће угледати раја небеснога; — рад таковић људи ником не користи, ни себи самом, ни породици му, а ни друштву, у коме живи.

Последица таквог неморалног и развратног живота јесу међу осталим *дивљи бракови*, кад се човек и жена, момак и девојка састају и живе невенчани. Велика и љута рана је то на телу нашега народа, од које, ако се зарана не излечи, биће му од врло рђавих последица. Они, који у дивљем браку живе, не боје се Бога, нити се људи стиде, они живе као дивљаци, као животиње; за њих не важе ни црквени, ни грађански закони, њима је главно, да удовоље својим ниским телесним страстима. Имају ли такови стида и срама у себи? Немају, јер да имају, не би живели невенчани, не би били блудници. Имају ли такови хришћанског поноса у себи? Немају, јер да имају, не би се никад у свету показали; бегали би од људи, јер их сваки презире, сваки их се клони и избегава. А помишљају ли такови и на плодове њиховог без-

брачног живота, на децу, која се у таковом стању, у греху рађају? Имају ли душе, подноси ли им савест, да изложе невину децу своју презирању целога друштва? Јер ваља знати, да тај грех родитеља таковых удара жиг срамоте и презирања на чело невиног детета.

Није мање зло од овога, због кога и бројно опадамо, што *многе жене не ће деце да имају*, неке из бојазни, да им се имање међу децом не раздели, да не осиромаше; неке из велике и претеране бриге, како ће их одхранити и на пут извести; а многе богме из пуке сујете, да тобоже лепе остану, убијају пород свој већ у зачетку разним отровима, због којих не једна и животом својим плати. А је ли та бојазан и брига оправдана? Држим да није, јер погледајте само колико имају деце суседни вам некоји народи; као у кошници пчела толико их је, па опет зато напредују и не плаше се да ће их многа деца упропастити. И зар таков жене не боје се Бога, да ће их као убице казнити? Знају ли оне шта чине? Не гризе ли их савест? Подноси ли им то чинити образ и поштење?

Опазио сам на жалост и то, да код нас *исмевају онога, који је побожнога срца и душе, који ревносно иохађа цркву Божју и духовне старешине своје поштује*. А како је код других културних народа? Ено вам Руса и Немаца, Енглеза и Француза, ти су сви од нас културнији и напреднији у свему, ал' цркве су им свагда пуне побожнога народа, без разлике узраста и сталежа. Они проводе недељне и празничне дане побожно у молитви сећајући се Бога, те чине добра и богоугодна дела, а код нас бива баш противно. Грдна је то срамота и голема несрећа за сваког и за цео народ наш што су нам храмови празни, али су нам зато крчме пуне, те народ у место да се Богу моли, он проводи време у пијанчењу и развратном говору. Зло је то страшно и ужасно, јер су му страшне и ужасне и последице.

На зашто избегавате, зашто се туђите храмова, које су вам ваши стари подизали, да се у њиме поучите и у њима утехе нађете? Зар сте већ заборавили, да су наши прадедови за цркву и веру православну врло често крв своју пролевали и живот свој радо жртвовали? А вами је много и неколико часака само да жртвујете за цркву и молитву? Сви се волите поносити да сте православни, па зар је православље само на језику, а делима то не посведочавате? Не тако! Пропашћете, ако се не поправите и не повратите цркви нашој, која нам је и отац и мајка. Не оглушите се позиву њеном, кад вас она зове! Оставите тада сваки посао на страну и похитајте к' њојзи, да вас она поучи и научи, утеши и охрабри. Сећајте се и имајте на уму, шта ће бити с вама до послетка, не заборављајте да морате умрети и пред суд праведнога судије изићи, да одговарате за дела ваша. Чувајте се с тога од греха, живите побожно, праведно и богоудно, па ће те бити овога света срећни, а онога блажени.

Али *шта може чинити човека срећним на овоме свету?* Да ли је срећан онај, који је богат, који ужива углед у друштву, који је славан или који је велики достојанственик, који је моћан и силан, који многима заповеда? Колико их има, који су богати и угледни, славни и велики, моћни и силни, па опет су несрећни? Јер *не састоји се сва срећа у земаљским благима само, већ у љубави и вери у Бога и у чистој савести*. Христос Спаситељ рекао је да су блажени они, који су сиромашни духом, који су кротки, који су милостиви и чистога срца, који су мирољубиви и који су прогнани правде ради, јер је њихово царство небесно.

А зар може срећан бити онај, коме савест није мирна? Може ли бити радостан онај, који кад мисли на своје богатство, мора да се сети, да је све што има крађом и преваром стекао? Може ли бити срећан у животу онај, који је пијаница и блудник, карташ и распикућа, па помисли, како му имање на очиглед пропада, а жена и деца код

куће оскудицу трпе и гладују? Не, такови људи нису, нити могу бити срећни!

Но и ако не чине земаљска блага човека на земљи искључиво срећним, ипак она много доприносе, да се човек посредством њиховим бар донекле задовољним осећа, јер му она пружају средства, да себе и породицу своју лакше издржава. Стога није ни забрањено шта више и *потребно је и земаљска блага прибављати*, само то не сме бити главни задатак живота људског, и мора се прибављати једине само поштеном зарадом.

И баш зато што су нам и она нужна, препоручујем вам, да будете у раду вашем *умешни* и *радини*, јер каква су тешка времена настала, само се такав човек може одржати у борби за опстанак; а прегаоцу и Бог даје махове. Али шта би вам вредило и тећи, кад не би знали тековину вашу и сачувати. Зато будите паметни и *штедљиви*, јер не зна човек шта му носи дан, а шта ноћ. Много зависи и од тога, како ће човек да расположи са својом зарадом, како ће удесити да има сваки дан што му је нужно и потребно, и да му још што и за црне дане преостане.

Не расипајте крвавом муком стечене паре на непотребне ствари, на скупоцена одела од свиле и кадифе, не трошите изобилно на непотребне части и гозбе, на сватове и даће, на пијанке и теревенке, јер се и оно мало што имате и што сте стекли растече, а боме врло често и дугови праве. А дуг је зао друг, јер ко се једном лакомислено у дуг ували, никад се из њега искобељати не ће, он ће га целог века пратити, и на послетку га упропастити. Историја нашег народа у овим крајевима још из скоре прошлости потврђује оно што сам сада казао. Где су нам оне многе спахије, где су им грдна имања? Они пропадоше, а имања њихова прећоше у руке туђинаца и све за то, што не беху чуварни и штедљиви, но живеше раскошно а расипаху своја имања.

Не стојимо боље, на жалост, ни са мањим газдама из ратарског сталежа, и они су раскошни и разметљиви. Треба само видети како се размећу са својим имањем, особито кад кога жене и удају, ту чашћењу нема краја. Ко је имао кадгод прилике да буде у српским сватовима или на свечарима само, тај зна колико се у таким приликама изобилно пића и јестива спреми, којим би могао читаву војску напојити и нахранити. А богме такве гозбе грдних новаца стају, па да их је још имао и Бож' помози, али је морао да узајми под скуп интерес од сеоског зеленаша само зато, да се токорсе покаже пред светом, како може и он богато да прочасти, а после се вајка и стење под тешким теретом дуга, кога је лакомислено направио.

Па је ли то мудро и паметно? Зар се свадбе и свечарства не могу скромно у тишини и без сваког већег и излишног трошка провести? Али је то мана у нас Срба, да се не знамо умерити, него више трошимо, но што би могли. И кад више нисмо у стању ни свакидашње потребе наше, које сваким даном све већма расту, из редовних прихода наших да намиримо, постајемо незадовољни са својим стањем, настаје свађа и неслога у породици, муж постаје груб и небрежљив, жена немарна и раскалашна, а обоје слаби и несавесни према деци својој. Може ли онда у таковој породици бити среће и задовољства? Никада!

Но кад вам топло препоручујем штедњу, онда вас и опомињем, да не прећете границе паметне штедње и не паднете у крајност, која се зове *тврдичење*; јер штедња је врлина сваком човеку, ал' тврдичење ружи и нагрђује, оно је грех. Штедљив човек унапређује своје имање и сматра га само за средство, помоћу којега лакше живи, а циција је бедни роб своје ниске страсти и похлепе за новцем. Штедљив човек ће и помоћи своме ближњем, кад се у невољи нађе, али тврдица никад ни до века, у њега је срце од камена, он не воли ни себе ни другога.

Стара историјска *неслога* српска никада није ваљда тако владала у нашем народу, као што влада сада. Нисмо сложни на црквено-автономном пољу, а сва-

ћамо се и ружимо и на политичко-друштвеном пољу; јер што једни ураде, други то кваре, што једни сазидају, други то руше, што је добро једнима криво је другима. Па докле ћемо још да трпимо то болесно стање у нас?

Погледајмо само на саборске изборе у Угарској и Хрватској и Славонији, пре кратког времена обављене, колико беше људи толико беше и ћуди, те сад у срдитој немоћи својој један другог ниским грдњама и клеветама обасипамо, бацамо кривицу на друге, а сами смо томе криви. Ми смо малени и сиромашни, живимо у овој држави врло раштркани, нисмо компактни, а при том смо још и завађени и посвађани. Може ли онда, питам вас такав народ, који се само гложи, импоновати другоме?, можели такав народ имати наде на лепшу и бољу будућност своју у овој држави? Ја држим да не, и све дотле не, догод се ми не зближимо, док се не измиримо. Прут је за себе слаб, али је у снопу јак, вели пословица.

Оканимо се свађе и размирице, јер нас она троши и убија, удружимо све силе наше, да народ наш од пропасти сачувамо. Пренимо се из нерада, заменимо стару неслогу српску жељеном слогом, збратимимо оне, који су разбратимљени; сјединимо оне, који су поцепани; измиримо оне, који су завађени; поведимо народ српски путем религиозно-моралним, — покажимо му начин, како да се још и материјално унапреди, па сам уверен, да ће такав и само такав рад наш бити крунисан успехом и да ће бити од неизмерне користи и по Цркву православну и по народ наш српски.

И ако је непобитна истина, да народ наш српски у погледу вере и морала и материјалнога благостања ћаво стоји, ипак још нисам изгубио сву наду, да ће и у том погледу поћи на боље, — јер кроз црне облаке натуштеног неба, кроз ону таму, која нас је обузела, указује нам се зрачак светлости, који ће нам показати пут, који води лепшој и бољој будућности народној; јер *од неког времена опажа се покрет у народу, да га како у верско-моралном, тако и у материјалном погледу унапреди.* Ова мисао поникла је прво у Загребу, где су неколицина родољубивих Срба, дошли до тога уверења, да наш народ само тако може напредовати, ако му на моралном и здравом темељу развије радну снагу његову на привредном пољу; научи га штедњи, удружи га међусобно, да један другог помаже, и побуди у њему заинтересовање и вољу за трговину и занате, уверени будући, да ће га на тај начин унапредити и усрећити. У ту циљ основане су: *земљорадничке задруге,* које лепо већ напредују; размештена су сиромашна деца по целој монархији нашој код ваљаних трговаца и занатлија, да изуче трговину и занате, те да онда обогаћени знањима и вештинама узмогу бити од користи народу, чији су синови.

С похвалом и задовољством спомињем овај покрет, јер је учињен тиме први корак к' препорођењу нашега народа; *али за још веће усавршење и напредовање народно у сваком погледу од већег је замашаја онај предлог, кога је пре кратког времена један „пријатељ народа“ — пријатељима нашега народа — у Карловцима изнео (види „Српски Сион“ бр. 46.), јер је много темељитији и опсежнији.*

У жељи и тежњи својој, да народ српски надалеко светли побожношћу, здравим нарaвственим духом и животом и да се одликује и предњачи у верској и црквеној свести; — даље, да га по примеру других просвећених народа културно унапреди, материјално осигура и од лажних пророка и учења њихова сачува, — а у нади, да се наш народ без разлике сталежа зближи, да побуди у њему љубав и саучешће према ближњима, — предложио је исти „пријатељ народа“: да свештеници и учитељи наши, по снима општинама где наш народ живи, оснују *преко зимских месеци састанке у недељне и празничне дане, ради међусобног поучавања,* на којима би се без разлике спола, сталежа и узраста поучавали: *најелавнијим верским и моралним истинама, — разумевању цркве-*

ног богослужења, — појању црквеном и другим корисним знањима, — даље би се обучавали у привредним и друштвеним питањима, као у пчеларству, виноградарству, воћарству, вртларству, млекарству; — на тим састанцима би се још говорило и расправљало *о разним занатима, о земљоделачким, — женским, — занатлијским задругама, — о начину васпитања деце и науци о чувању здравља* и др.; једном речи на тима састанцима имао би наш народ прилике, да сазна и научи све оно, што му је за своје религијозно-морално и економско-материјално унапређење нужно и потребно. Овакав диван и спасоносан предлог могао је потећи само из чиста и родољубива срца здравога пријатеља народа српскога; и дао би Бог, да не буде само „глас вапијућег у пустињи“, као што то код нас Срба понајвише бива, него да се оствари, оснажи и добра плода донесе.

Камо лепе среће наше, да смо се ми и у прошлости, у место што смо некорисну и убитачну борбу водили са сваким, гледали и ишли за тим, да народ наш на користан рад упутимо и умудримо, — да га научимо и поучимо, да може и он са свим спремљен — по примеру других просвећенијих народа — у друштву опстати, утакмицу издржати и тако у свему напредовати!

Обраћам се зато ево и ја на свештенике и учитеље народне, јер сте особито по селима и мањим местьма ви једини познани на то, да народ учите и просвећујете, да га на добро упућујете, да по осведоченом родољубљу вашем у прошлости прионете и сада вољно и неуморно, да народ наш усавршите и унапредите; удружите се са интелигенцијом и другим народним родољубима, те припомозите заједнички и сложно, да многоискушавани и напаћени народ наш поведемо лепшој будућности. Особито *препоручујем бризи вашој подмладак*, ту узданицу народну, њега васпитавајте и чувајте га од зала и разних искушења, јер је као нежна, слаба биљка, којој свашта може да нашкоди, ако се не чува; а знајте да, будућност народа основана на подмлатку, ако је он добро одгеован и васпитан, сјајна ће нам бити будућност наша. Спасавајте, док се још, спасавати може. Започните посао одмах, не оклевајте, још није касно, организујте се, здружите се, поделите посао по струкама, покажите *делом, а не речима*, да сте искрени родољуби и да сте прави пријатељи нашега народа. — Програм тога рада вашег, истина је, врло је велик и опсежан, али се он не мора нити може наједанпут извести, за то ни времена немате и поред најбоље воље, али *одаберите оно, што држите, да је према приликама у којима се налазите и потребама народа најнужније, — саставите себи план, по коме ћете радити, уврстите у њега само оно и само толико, што ћете у првом течају савладати и извести моћи и будите уверени, да ћете успети.* Сваки је почетак тежак, често му стављају сметње са разних страна, али са добром вољом и истрајним радом савладаћете лако и тешкоће. *Не слушајте противнике* те спасоносне мисли, јер знам, да ће их бити и таквих *којима није много стало до среће и благостања народног, него ће из злобе и пакости и том раду сметати*, већ се угледајте на друге просвећене народе, код којих се већ одавна у том правцу успешно ради, па ћете наскоро увидети, да сте силе ваше на користан рад употребили и цео народ српски биће вам зато благодаран и захвалан.

На посао дакле сви родољуби и искрени народни пријатељи! По многим местима рад у овом правцу већ је отпочет, одзив у народу је врло повољан, заинтересовање његово све веће бива, само нађа у том благословеном раду истрајати и не малаксати, већ одважно у име Божје, све са већим одушевљењем напред корачати, и будите уверени, да ће посао ваш бити са најлепшим успехом крунисан.

И дао би милостиви Господ, да нас овај радостан и светли празник „**Рождества Христова**“ *препороди новим духом и новим животом, да нас све умудри и опамети, да сазнамо шта нам све ваља*

чинити, да и нама Србима сијне већ једном зора лепше и срећније будућности!

У то име срећан вам **Божић!** *Срећна* **нова година!** *Амин.*

У Будимпешти пред празник Рождества Христова 1901. године.

Гореспоменути смирени епископ

Лукијан.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

II. Добро и њему сродни појмови.

— Ако хоћемо ма коју непознату ствар да спознамо, треба прије свега да у својим мислима потражимо, што смо до тога времена тој новој и непознатој ствари слично видјели и доживјели. Неко н. пр., копајући у својем врту, наће комад сребра, који одмах препозна као сребро. За што је пак тај комад сребра служио, то још не зна. Ако жели да и то дозна, мора га у мислима испоређивати са свијем комадима сребра, које је до тада видио. Који пут је тај посао веома лак, а каткад зна бити и врло тежак. Новац, прстен и т. д., препознаће свак на први поглед; али није тако с различитим копчама и сл., што су их стари, рецимо Римљани, на одијелу носили, а које се данас посве ријетко виде. Наће ли такав комад сребра н. пр. дијете, или когод, ко још у оне није видио сребрна ни слична предмета, он ће се узалуд разбијати главу, одгонетајући, што би то могло бити. Такав нови предмет, којему још никада нијесмо видјели ништа бар донекле слично, нијесмо никако моћни да препознамо.

Добро срећом не спада међу предмете потоње врсте. Има веома много ствари, које готово на сваком кораку видимо, а које су добру тако сличне, те их ми често с оним стварима, које су добре, замењујемо. Тако доста пута велимо за једну исту ствар, коју сматрамо добром, да је корисна и угодна. Човјек н. пр., који помаже своме другу у невољи, признаје се општенито као *добар*, честит и поштен човјек; таква човјека држимо ми *корисним* за људско друштво и *угодно* нам је, ако је гдје близу нас.

Друга је задаћа, којом се наше истраживање непознатијех ствари попуњује, наћи, у чем се ствар, коју истражујемо, од свију оних, које су јој ма у чему сличне, разликује. Сличност добра с корисним и угодним је посве очигледна. Него да јасно дознамо, што је добро морамо га још умјети од корисна и угодна разликовати. А разликовати добро од овога двога попљеднега моћи ћемо истом онда, ако најприје посве јасно и разговијетно покажемо, што је корисно, а што угодно.

Корисне и угодне ствари, како су год сличне добрим стварима, тако су сличне и међу собом. Новац је н. пр., а то ћете ми сви ви радо признати, ствар корисна; али је новац такође ствар угодна. А угодан нам је и користан новац за то, јер има неку вриједност. Један во н. пр., велимо, вриједи 200 круна; обрнуто можемо рећи, да и 200 круна вриједи онога вола.

Вриједност дакле неке ствари корисне са стварима угоднима, а вриједност је такође нешто, што припада и оним стварима које су добре. Пита се само, каква је која вриједност, т. ј. да ли је вриједност, што је имају ствари корисне, једнака вриједности ствари угодних и добрих.

Одмах ћемо на први поглед опазити, да је свака од тих трију вриједности друкчија, те да се због тога и оне ствари, којима те различите вриједности припадају, по тим вриједностима разликују. Што се тиче понајприје вриједности корисних ствари, најбоље ћемо уочити, каква и колика је та вриједност, ако више таквих ствари једну с другом испоредимо. Корисна је ствар, како рекох, новац; корисна је надаље и храна, одијело и т. д. Знаменито је у свију ових ствари, да можемо код свију њих питати, за што су корисне, за коју су сврху оне вриједне. Новац је н. пр. користан (вриједан), јер можемо за њ што хоћемо купити; храна је вриједна, да одржимо свој живот, а

одијело, да нас заштићује од студени, и т. д. Него што је у том случају, ако нема оне сврхе, за коју корисне ствари вриједе? Ако се н. пр. не може оно што хоћемо купити, која нам корист од новаца? Узмимо, да је когод у пустињи сахарској и има у себе 1,000 000 круна, а нигдје нема живе душе, ни близу ни далеко, с ким би само једну ријеч проборити могао. Бисмо ли и такова човјека могли назвати богаташем или може бити раље најбједнијим сиромахом? Или која корист од хиљаде одијела, намијењених војницама који су тај час изгинули, те их сада нема ко да обуче?

Сличну вриједност имају и ствари угодне, само што је њихова вриједност још куд и камо мања и несталнија од ове. Мени је н. пр. сада угодно с вама разговарати. Али да имам случајно — не дај Боже! — какву болест која се не да излијечити и која ме је већ довела до ивице гроба, сумњам, да би ми се мило с вама овако много говорити. Или н. пр. гдјекоме од вас, који радо пуши, годи често кад може запалити цигар, а кад и кад га не жели ни видјети. А тако и у једно те исто доба једна ствар једноме годи, а другоме не. Радо бих знао да ли те ствари имају угодност саме у себи, или је те та угодност тек у мислима нашим, дакле умишљена. Јер кад би вриједност угодних ствари (угодност) била у њима самијем, морала би та угодност које му драго угодне ствари бити у свако доба и за сваког (човјека) једнака, те се не би умјео и непрестанце мијењала према ћуди, расположењу итд појединих људи.

Угодне ствари дакле немају за право вриједности у себи, већ им је тек ми придајемо. Извор те вриједности није у самој ствари, већ у нама који ствар ту проматрамо. Тако може некоме бити угодно нешто, што не само никоме другоме не годи, већ у њему језу и грозу побуђује. Н. пр. грабежљивост и отимачина је угодна какву окорелу разбојнику, а како неугодна и страшна човјеку поштену!

Корисне пак ствари међутијем имају вриједност у себи, без обзира на онога ко их проматра, али не без сваког другога обзира. Оно што је корисно, мора, како видјесмо, бити за неку сврху корисно. Иначе је без икакве вриједности.

А сад да промотримо вриједност онога што је добро.

Осим оних двију врста вриједности, што их имају ствари угодне и корисне, од којих прва вриједност *и није за збиља у самој ствари*, а друга *јест, али тек у спону с неком другом ствари*, може бити још и таква вриједност, која је *у самој ствари без икаква обзира и на какву другу ствар*. Ово ћемо најбоље утврдити примјером. Новац је, како сам већ рекао, ствар корисна, и то као средство за неку одређену сврху. То исто вриједи и за храну, одијело и све друге корисне ствари. Све оне вриједе као средства, да се њима постигне нека стална сврха, или, другим ријечима, свако средство вриједи тек толико, у колико се њима даде постићи она сврха, за коју оно служи. Међутијем се може десити, да једна ствар, која нам је до сад била сврха, постане до мало средство, да њим нешто друго постигнемо. Новац нам је н. пр. средство, да купимо одијело, а одијело опет средство, да тијело од студени сачувамо. У овом је случају одијело први пут сврха, а други пут средство; сврха према новцу, за који га купујемо, а средство за тијело, за чије га чување намјењујемо. Оваких средстава, која су у исто доба и сврхе, може који пут бити цио један дуги низ. Мој Милан н. пр. сједи у врту. На једном устане, да оде у кућу, да донесе косу, да њом укоси траве, па да је даде кравама, не би ли дале више млијека. Устајање Миланово је средство да дође у кућу, а одлазак у кућу опет средство да донесе косу, и т. д. Обрнуто пак доношење косе је сврха за долазак у кућу, као и долазак опет сврха за устајање. Што је пак у опће средство, а што сврха најбоље се види из одговора на питања: За што је ово, а за што оно? А како умије питати већ и мало дијете, те је често пута, без сумње, већ и многога од вас знало тијем питањима у неприлику довести.

Како све, осим једнога Бога, има почетак, тако морају имати почетак и сви

овакви низови средстава (сврха). Тај почетак пак може бити у сваком таквом низу само средство, јер ништа на свијету, што хоћемо да постигнемо, не долази само од себе, већ се све стјече трудом или нашим или туђим. Тај труд је средство, а оно, што желимо постићи, сврха. Из овога међу тим видимо још и то, да како год мора сваки такав, ма како дуги низ средстава (сврха), почињати са средством, тако мора он уједно и свршавати са сврхом. Што више, тај свршетак је још сигурнији него ли сам почетак, јер прије него ли и какав посао почнемо, морамо најприје знати, што хоћемо, т. ј. познавати сврху нашега рада, а онда истом према тој сврси одабрати најзгоднија средства. Ово вриједи за све наше сврхе, па по томе и за ону скрајњу, која не може више да буде средство ни за што, већ јест и остаје увијек само сврха. Узимо ипак, да когод тога не ће да призна, већ тврди, да задња она ствар *може бити*, или још више, да *јест* средство, а не сврха, ја ћу га само то упитати: Може ли бити и каква средства без сврхе? Та главно је код сваког средства, да је *баш за нешто* средство. Избришеш ли оно „за нешто“ или другим ријечима, уклониш ли сврху, нестаје махом и средства, јер се ни средство без сврхе, а ни сврха без средства ни помислити не да.

Сада настаје једно веома важно питање, којега никако не бих хтио ја сам ријешити, већ бих желио, да га ријешим уз вашу помоћ. То ће ми веома користити, јер ћу се прије свега моћи увјерити, како и колико сте моје ријечи до сада разумјели, а особито за то, што ће ми много лакше бити на то питање одговорити помоћу вашом него саму. То пак питање гласи: Колико у опће може тих задњих сврха бити? Но, буди добар, куме, те ми ти на то питање одговори!

— Ја мислим, веома много.

— Што ти мислиш Божидаре?

— Мени се чини, да их има безброј.

— Доиста обадвојица имате право, али само донекле. Збиља *се чини* сваком на први мах, да тих задњих сврха може бити веома много или што више — безброј, па ипак, кад ствар мало из ближега промотримо, увјерићемо се, да је са свијем друкчије. Реци ми, куме, је ли и за какву сврху доста само једно средство, или их можда треба више?

— Чекај док промислим! . . . .

Треба их више. Ако ћу н. пр. писати, треба ми мастила, папира и перо с држаљком.

— Зар ништа више него то троје?

— А што ће ми више? Ја мислим да ми је то доста.

— Мислиш ли, да је то у опће доста свакоме, који хоће да пише?

— Ја мислим, што вриједи за ме, вриједи и за сваког другога.

— Дед, Смиљко, донеси из моје писаће собе те три ствари! . . . . Метни их пред Симу! . . . Нудер, Симо, пиши, што ћу ти рећи!

— Бог с вама, господине! Како ћу писати, кад нијесам никада био у школи?

— Па ето мој кум рече, да су мастило, папир и перо с држаљком доста за сваког, ко жели писати.

— Преварио сам се опрости! Треба још и знати писати.

— И не само то, него још имати здраве руке, здраве очи и т. д. и т. д. Али махнимо се тога! Него нека покуша когод наћи примјер, гдје је само једно средство довољно, да се постигне која сврха!

На то ће Симо: „Ако ћу да ходам, ја мислим, доста су ми здраве ноге.“

— А ти дакле покушај ходати по води или зраку, па да видиш, хоће ли ти твоје здраве ноге бити доста!

(Наставиће се)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак.)

Такова чисто источна откупна система управљања довела је румунски народ до крајњег сиромаштва; а с тим уједно убијана је у њему и национална свест. Крајња умна затупљеност румунског народа много је припомогла кнезовима — фанариотама у послу око угушивања националне свести. Управитељима, који долажаху у Румунију само с тога, да би што више

себи накупили дуката, нимало није пошло у рачун, да се брину о умном развитку народа, ког је требало само стрићи, као овце, а уз то се желело, да ти овци безгласни буду. Још је жалосније, што су се фанариоте старале да и саму религију обрну у оруђе, којим ће Румуне себа покорити. Користећи се заједничком религијом и пуноћом своје власти над Румунима, Грци-фанариоте, изгубивши своје царство на обалама Босфора, наумише сворити грчко царство на обалама Дунава. Због тога и отпоче најнеограниченија јелинизација румунских кнежевина помоћу грчке религије и грчких школа. Прво беше јелинизовано румунско дворјанство. Сва виша државна звања давана су фанариотама, који су свагда када је кнез-фанариота у румунске кнежевине долазио пратили га у великом броју. А румунски бољари, који не хтедоше изгубити свој значај у кнежевинама, морали су се претопити у Грке, подражавајући им у свему, да би само тим путем добили ма и најмањи део у управи своје домовине. Стога код њих румунски језик уступа место грчком, који постаје језиком двора, администрације и школе, служећи као знак „племства“. Румунско дворјанство тако се погрчило, да су око половине XVIII-ог века сами бољари румунски молили господара фанариота — да забрани примати у државна звања оне бољарске синове, који не знају читати и говорити грчки. Подражавајући у свему Грцима-фанариотама, румунски бољари на крају крајева постадоше, с обзиром на народ румунски, исто такови грабљивци, као и чисте фанариоте, од којих присвојише источну распуштеност и ненасите апетите. За њих беху основане грчке више и ниже школе, од којих најзнатнија беше грчка академија у Јашу. У њој су се сви предмети нижега курса предавали на грчком језику.

Грци-фанариоте постараше се да и цркву румунску јелинизују. „У то доба, пише Ксенопол, румунска црква беше погрчена нарочито у Влашкој, где су на митрополитским и епископским катедрама већим делом били Грци.“ Давање митрополитских дужности, у Молдавској и Влашкој, Грцима — беше велика несрећа по Подунавске кнежевине, јер је наносило страшан удар националности румунској. Да би схватили то, треба знати, шта беху у кнежевинама митрополити. Значај митрополита у земљи беше огроман. Он је био не само носилац извесне црквене власти, већ је такође имао и велика политичка права. То је био врховни представник народа, његов прави национални кнез, заступник његових интереса, с чијом личношћу свезивала се национална, тако рећи, целина и самобитност румунског народа. Кнезови румунски скоро за све време турске владавине беху случајан и привремен елемената у земљи, јер су постављани на кнежевска места само на кратко време (на три године), а што је главно, ти кнезови беху представници откупне системе Турака, показујући се, нећином, као џелати и отимачи народа. Сасвим други положај заузимао је митрополит. Председавајући у највишем румунском државном телу — дивану, саветник господара и бољарâ, који без митрополита не предузимаху никакво важније дело, митрополит је заиста био врховни народни представник, чувар древних права румунскога народа, центар, око кога се скупљао и уједињавао сав румунски народ. Стога је он један говорио у име земље, и глас митрополитов, као главе државе, слушали су сви — и кнез, и бољари, и народ, а њему су и турски султани адресовали своје фермане, који се односе на цео румунски народ. Због тако важног значаја митрополитова у земљи румунској, обично у митрополију улажаху главни команданти оне државе, која би земљу за себе освајала; а ту, у митрополију, у тешке дане историјског живота скупљао се и народ, тражећи заштите. Појмико је, какав је силан удар наносило румунској народности постављање Грâ за митрополите. Али није само на том остало. И за епископе постављани су Грци, који свршаваху богослужење на грчком језику. У опће по свим епископским градовима служило се грчки. Истина, ниже свештенство остало је румунске народности, али оно беше сасвим неуко, те није могло имати никакова просветна утицаја на народ. При кнезовима и митрополитима грчке народности образовање нижег свештенства још је већма пало, јер се од будућих пастира тражило само да су писмени т. ј. да знају читати и писати, те знање црквене службâ. Та околност начинила је од њих само механичке извршиоце богослужењâ и св. тајна. Уз то и друштвени положај њихов беше врло низак. Упоредо са сељацима морали су они сносити све државне намете и остало. Митрополити и епископи грчке народности нису се ни мало старали о достојном вршењу своје уз-

више пастирске службе. Митрополит, добивши од кнеза-фанариоте за више или мање знатну суму новаца своје звање, одмах по именовању свом трудио се да надокнади издатке; а служећи се сваковрсном симонијом он је давао протопопска места онима, који су више платили и не разбирајући о моралним својствима постављаних. Протопопи су постављани само на годину дана, и у системи откупа, која је царовала како у грађанској, тако и у црквеној управи, играли су скоро исто такову улогу као и утеривачи пореза. Испуњавајући обавезе духовних администратора,[9] протопопи су имали право да од свештеника и народа узимају новце за такозвану протопопску палицу и то без одређене таксе, — у размеру потпуно неограниченом. Митрополит и епископи-фанариоте постављали су без изнимке сваког за свештеника, ко је само могао платити за то постављање; отуда грдна количина свештеника без места, гладних, ничим необезбеђених, који су тумарали по држави, тражећи себи зараде и рушећи већ и без тога у очима народним опали углед свештеничког звања.

Монашки живот у то доба свеопште распуштености целокупног свештенства беше исто тако страшно нао на низак ступањ. Томе су много допринела она богатства, која време и повољне прилике дадоше манастирима. Религиозна ревност побожних кнезова и бољара доброг старог дофанариотског времена подигла је оно изобиље манастира, којим би се мала Румунија могла похвалити пред великом Русијом. А та побожност и осигурала је све манастире, надаривши их земљом и новцима; исти тај свети осећај побудио је многе кнезове и бољаре румунске да „преклоне“[10] многе манастире Гробу Господњем и исто тако и другим најзнатнијим светињама и манастирима Истока. Од како почеше управљати у Румунији фанариоте налетела је маса грчких калуђера и поразместила се по румунским манастирима, да се наужива у богатству њиховом. Особито тежак положај беше „преклоњених“ манастира, где игумани — Грци беху потпуни домаћини! Тамо, утонувши у чисто источној неги и раскоши, поред свих саблазни света, Грци — монаси ни мало не живљаху анђелски — у свом анђелском чину.

Све је то најжалосније одразило се на румунском народу. Сами Турци не би нанели толико штете Румунима, колико им нанесоше кнезови-фанариоте у свези са фанариотским свештенством. Они не само да су материјално упропастили румунски народ, већ су му и душу помрачили, уништили у њему свест националности, па чак и људског достојанства. И тај живи, на свако добро спремни и дубоко верујући православни хришћански народ, доведен је био до стања жалосне глупости и несталности, која касније постаде згодно земљиште да непријатељи православља и националности посеју коров западне културе. Истина, народ је и даље остајао побожан, али та побожност беше лишена иницијативе, живота, те се одликовала механичношћу. Друга последица фанариотског режима беше покварености румунске интелигенције. Када у Румунију продреше утицаји запада и интелигенција се „поевропенсала“, тада она одмах стаде у непријатељски одношај према православљу, представници кога беху фанариоте. Мржња на фанариоте беше пренешена и на православље, које ништа не беше криво, али се тумачило као „фанариотска култура,“ „мртва установа“, која упропашћује народ искључујући могућност прогреса. А какову су успомену оставили за собом Румунији — Грци и грчко свештенство, показује жалба румунских бољара св. Синоду руском на митрополита Грка Игњатија, при екзарху молдавовлашком Гаврилу, у доба, када Румунима постаде омогућен протест против фанариота. Интересантни су и одговори тих бољара, када, поводом жалбе, настаде истрага. На питање, у чему они држе да је узрок бедног стања њихове отаџбине, један од бољара (Вакареско) одговорио је: „Грци су узрок сиромашности наше отаџбине, јер они нити ору, нити сеју, већ само жњу; заузимајући положаје, они имају пред очима само личне интересе“ . . . . И сва други испитивани бољари говорили су сагласно окривљујући Грке, као главне узрочнике бедног стања своје домовине.

Изложена карактеристика фанариотског режима у Румунији јесте неопходан увод у исто-

[9] Звање протопрезвитера или протопопа у Румунији никад, као и данас, не беше чин, већ административна дужност, и одговарало је звању старих руских протопопа.

[10] Отуда т. з. „преклоњени“ манастири, о којима сраз. ниже у II. глави. Реч „преклањање“ јесте буквални превод румунске речи „inchinare“ — наклањање, преклањање, а значи, као што ћемо видети у II. глави предавање, под извесним условима, манастира под надзор другом манастиру.

рију румунске цркве и XIX-том веку; без такове карактеристике не би могли схватити даљу историју, која управо сачињава реакцију против фанариотског периода, а из те реакције објашњавају се све важније црквено-друштвене појаве у тој земљи. (Наставиће се).

Дописи.

Из Сентандреје. (*Леп пример црквене општине.*) Оболелом нашем добром учитељу Петру Берићу подељено је Епархијски Школски Одбор допуст за годину дана и на молбу наше црквене општине именовао му за то време заменицом: Христину Јанковић, свршену приправницу на Новом Сада. Поводом тим заменица би уживала $^1/_2$ плаће, а оболели учитељ другу половину. Но с обзиром на тридесетогодишњу ревносну службу оболелога учитеља г. Берића у нашој школи, а на племенити предлог нашег врлог председника црквене општине г. Евгена Думче, црквена је скупштина једногласно закључила издавати г. Берићу целу његову досад уживану плаћу, која износи у готову новцу 1000 К, затим слободан стан, 17□ мет. тврдих дрва и 4 јутра оранће земље; а заменици његовој закључила је црквена скупштина издавати 600 К у готову, 4□ мет. дрве и у име станарине 80 К годишње. Овим својим закључком и делом показала је Сентандрејска црквена општина, колико и како уме ценити и наградити свога учитеља, који то напстину заслужује. Нека је зато светао образ нашој црквеној општини и њезином врлом председнику и великом пријатељу српске народне школе г. *Евгену Думчи*. — Г. Думча штедром десницом својом засведочује истиниту љубав своју и св. цркви. Као доказ томе споменућемо и најновију намеру његову, да св. храму у Ловри (на Ченејској Ади) сасвим нов иконостас подари. А што г. Думча намери, то и учини. Бог му био у помоћи. Евала му! К.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**На дан Св. Богојављења**) служио је у саборној цркви Карловачкој архијерејску литургију Његова Светост патријарх *Георгије*. После заамвоне молитве је Његова Светост свршила и чин великог водоосвећења Богојављенског. Међу многобројним присутним вернима били су и 10 питомаца војне кадетске школе Каменичке; 9 православних Срба и 1 Румун. Питомци су се после св. литургије и водоосвећења поклонили Његовој Светости и имали су част бити на ручку код Његове Светости.

(**Покајао се.**) Пре годину и по дана оженио се неки Ђура Теодоровић, Србин из Варјаша, са неком Мађарицом у Будимпешти; али је при том изневерио своју свету православну веру и цркву и прешао у римокатоличку. Савест га је због тога грызла непрестано. Не могаући души мира да нађе, незадовољан са собом и својим животом изнад вере и цркве православне. Осећао је тежак грех на души и велики терет на срцу. И напослетку је отишао свом српском православном пароху у Пешти дру Владимиру Димитријевићу, те му исповедао болове своје душе и сав скрушен јавно му, да дотле не ће имати мира, док се не врати у своју свету прадедовску веру и српску православну цркву, те га је молио, да га поново прими у св. Православље. Парох Димитријевић је скрушеног покајника примио љубављу доброга пастира, очинским саучешћем саслушао му кајање и топлотом пастирске поуке поучио га је, охрабрио, утешио и подигао, те после испуњених претходних законских прописа, баш на сами празник Св. Богојављења примио га натраг у Св. Православље.

—

У Србији.

(**Милош Цветић**) славно је 10. јануара о. г. четрдесетогодишњицу свога глумовања, двадесетогодишњицу редитељовања на Београдској позорници и петнаестогодишњицу књажевног рада на српској драми. Гђа Цветићка славила је исти дан такође своја глумовања четрдесетогодишњицу.

(**Фотије Ж. Илићић**) многогодишњи управитељ путничке позоришне дружине, славиће 22. јануара у Београду у Народном Позоришту четрдесетогодишњицу свога глумовања.

—

Разне белешке.

(**Унијатски викаријат у Осеку.**) Крижевачка грчко-католичка бискупија подељене се на двоје, те ће одељени део сачињавати викаријат за Славонију са седиштем у Осеку. — За бискупског викара именован је Емилијан Кодаков досадањи бискупски тајник.

(**Таблица рођења и умирања у Обровцу за сто година.**) Мислимо, да не ће бити без интереса, ако

изнесемо таблицу рођења и у мирања у једном селу за сто година. Ево те таблице:

| Година | Број | | |

које су учењаци метали у IV. и V. в. до Р. Хр. у Херсонесу није било. Изнесена на унутрашњој страни градских врата, испод каменитих одводних цеви, начињених у облику коритастом, беше откривена, врло добро сачувана гробница етнпатска од 15 каменитих цигала.

Гробница сачињава квадрат, у виду надгробног споменика. Унутри ништа није било осим земље, али важно је где је постављена — *ниже* околних зграда. Гробница је из најраније епохе, кад још околних зграда није било, а та околност што се налази за градски врати, сведочи да је ту било гробље најстарнјег Херсонеса из V. в. па можда и из VI. в. до рођења Христова.

(**Француски закон с католичким конгрегацијама — ступио у живот.**) Пролетос пројектирани закон о француским католичким асоцијацијама — о коме је и у овом листу било говора — ступио је у живот. Конгрегацијама било је предложено или да се покоре закону или да од 1. Окт. напусте Француску. И што се већма рок приближавао, тим је већа нада била, да ће се закон тај изменити. Влада није ни обратила пажње како на протесте свога посланика Констана и апостолског делегата у Цариграду Бонети-а, тако ни на протесте клерикалне штампе, која је тврдила, да ће влада тим својим чином произвести раскол у цркви. Министар правде циркуларом строго је наредио да се закон приведе у практику. Конгрегације, које до одређеног рока не поднесу молбу да се разреше, а међутим чланови исте остану у земљи, подпадају под највећу законску строгост. Чланова таких конгрегација подлеже суду, двогодишњем затвору и новчаној казни од 5000 франака. Све женске конгрегације на броју 532 и 80% мушких поднели су молбу, да се разреше и остану у земљи, само су нет ордена остали верни својој речи и то: Асумиционисте, који имађаху у Француској до 40 удружења са 188 хектара земље и касом од 5,000.000 франака; бенедиктинци у 22 департмана своја удружења са имањем од 4,000.000 франака; капуцини са 32 удружења, а имањем од 74 хектара земље и 6,000 000 франака; кармелите са 13 удружења и капиталом од 3,000.000 франака и напослетку језуите са 51 удружењем, са 497 хектара земље и капиталом од 59,000.000 франака. Бенедиктинци изабраше абатство Фарборо. Доминиканци, сестре асумиционистиње и језуитске преселише се у Белгију и Аустрију. Језуите изабраше Италију. Иселивши се из Француске монашки редови нису заборавили Исток, где намеравају послати своје мисионаре међу православне народе. Законом о конгрегацијама Француска је ослабила значај католичких монашких редова, али је задобила непомирљног непријатеља у особи римског папе. Папа Лав XIII. увређен тим законом забранио је католицима да се обраћају на француског конзула на Истоку, него талијанском.

—

У Русији.

(**Награђена дела.**) Благопокојни митрополит московски и коломенски Макарије, бивши редовни академик Императорске Академије Наука, оставио је велики капитал, из кога ће се после његове смрти, награђивати поједина књижевна дела. Награде се имају задавати сваке пете године, и то једанпут Св. Синод, а једанпут Академија Наука. 19. сент. 1901. год. у малој сали Академије Наука, под председништвом вице-президента П. Ф. Никитина, држана је јавна седница, на којој су награде подељене. Поднесено је било 11 радова, од којих је 6 одбијено.

За награду су ова дела препоручена:

1.) *М. И. Михелсона:* „Русская мысль и рѣчь. Опытъ русской фразеологіи“. 2.) *В. Переца:* „Историко-литературныя изслѣдованія и матеріалы“. 3.) *В. Ситовског:* „Н. М. Карамзинъ, авторъ „Писемъ русскаго путешественника“. 4.) *Н. Шлакова:* „О поученіи Владиміра Мономаха“. 5.) *В. Рогожина:* „Указатель къ „Опыту россійской библіографіи“ В. С. Сопикова.

По оцени појединих реценезената комисија је закључила да се г. г. *Михелсону, Перецу* и *Ситовском* досуди награда свакоме по 1000 рубаља; г. *Шлакову* награду од 500 рубаља, а г. *Рогожину* јавна похвала. Рецензентима је наречена благодарност на њихову труду. Идуће награде делиће се у 1907. год.

(**Друштво за ширење Св. Писма у Русији.**) распродало је за год. 1900 у Европској Русији, у Сибиру, на Кавказу и међу јерусалимских поклоницима и хаџијама 47 990 примерака Св. Писма. Свега од 1863. год., дакле од постанка друштва распродано је, које у Европској, које Азијској Русији 2.055·821 примерак Св. Писма. Изванредна књигопродавалаца, тако и појединих чланова друштвених врло су интересантна, и показују како се у народу силно развија интерес за читање Св. Писма.

Крајем 1900. г. друштво је имало 1·068 чланова. У прошлој години друштво је изгубило своја врло марљивог члана Е. А. Принца, који је по пореклу Американац, али се давно доселио у Петро-

град. Његовим заузимањем ужинало је друштво за 18 год. лепу прилоком (око 6000 руб.) од америчког библијског друштва, што је прилогомогло, да књиге Св. Писма по целој Азијској Русији рашире. Друштво шаље свакоме на захтев бесплатно каталог својих књига.

(Резултати Толстојеве науке.) Много се писало о томе, какве је горке плодове донело собом учење Толстојево. Недавно су у селу Павленки толстојевци починили ужасне шкандале и показали необузданост свога сектантског фанатизма. „Харковске новине“ овако описују тај шкандал:

Око 6 сати на јутра, 16. сент. руља сектаната под вођством Григорија Павленка, извила је на колебе, где су целу ноћ нешто се договарали. Пред руљом је ишао један 17-годишњи новообраћени сектант и већ споменути Павленко. Први је читао Јеванђеље, а други га тумачио по појмовима дотичних сектаната. Сектанти су викали: „Иде правда и истина! Христос воскресе! Ура“! У средини руље возила се на тањигама сектантска „богородица“, девојка Јелисавета Павленко са дететом на рукама и од времена на време надизала је дете питајући: „Верујете ли Ви у овога младенца“? Сектанти би грмогласно одговорили: „Верујемо“!

Из љубопитства придружише се сектантима и неки православни. Но пошто се је још пре дочуло, да су сектанти нешто с црквом наумили, заповедила их је полиција да се разиђу. Сектанти се не покорише И на да не имаћаху оружја, ипак неколико људи не смедоше стати на пут толикој руљи. Дошавши до цркве сектанти стадоше викати и тући народ на молитви, ломити барјаке и иконе, разрушише престо и раскидаше Јеванђеље, наломише престони крст. Но у том дознаду православни мештани, шта се ради по њиховој светињи. За тренут ока се искупе, те јуначки јурну на толстовске бездушне вандале; те их тако испребијају, да ни један једини није могао с места отићи, а десетак их је и убијено, међу којима беше и вођа Григорије Павленко.

Ето то су плодови толстојевског учења!

Читуља.

† **Максим Терзин**

свршена богослов.

На дан св. Јована, у 8 часова у вече преминуо је у Ади, у 24. години свога живота, свршена богослов Максим Терзин. Покојник је био узорна младића, одличан ђак и примеран друг; пун идеала и добре воље, да се што боље и јаче спреми на свети позив свештенички и у њему да узмогне што више послужити св. цркви и користити народу своме. Али, неумитна смрт покоси га пређо реда, јер она не пита како су такви синови или родитељима и својти, како ли су такви трудбеници потребни општем добру народа свога. Нека му је лака земља и вечна памаћ!

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Ради равнања свакоме кога се год тиче овим се ставља до знања, да ће се оним претплатницима овога листа, који до сад задужену претплату не подмире или ју за ову годину не обнове најдаље до 17. (30) јануара о. г., шиљање листа обуставити.

Стога молимо п. н. претплатнике „Срп. Сиона,“ којих се ова напомена тиче, да изволе према томе своју дужност испунити.

Администрација „Српског Сиона.“

Књижевне вести.

ПРЕДПЛАТА НА ДУХОВНИ ЖУРНАЛ

„СТРАННИКЪ“ за 1902. г.

Програм „*Странника*“ обухвата цио круг богословско-филозофске мисли и црквено-друштвеног живота. Редакција „Странника“ издаје и „*Общедоступну Богословску Библиотеку*“ као бесплатан прилог.

Досада је као бесплатан прилог „Општедоступна Библиотека Богословска“ издано: *а*) „*Православ. Собеседованное Богословіе*“ од прот. Ј. В. Толмачева. *б*) „*Историја христианске цркве* у XIX. вјеку; *в*) „*Православ. Богословская энциклопедія*“ или Богословски словарь са илустрацијама.

За 1902. г. биће бесплатан прилог „*Богосл. энциклопедія*“ 3. и 4-том (слово В, Г, Д, Е). Цена журнала с поштарином 11. рубаља. Цена пак засебних додатака „Странника“ три рубље с поштарином — за сваки том.

Редакція журнала „Странникъ“

С. Петербургъ

Издавалац проф. Невскій пр. Бр. 189.

А. С. Лопухин.

ПРЕДПЛАТА НА АКАДЕМИЈСКЕ ЖУРНАЛЕ

„ЦЕРКОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ“

и

„ХРИСТІАНСКОЕ ЧТЕНІЕ“ за 1902. г.

1) „*Церковный Вѣстникъ*“ јест недељни журнал и орган богословске мисли и црквено-друштвеног живота у Русији и ван ње. 2.) „*Христіанское чтеніе*“ јест месечни журнал и орган богословске и црквено-историјске науке у опће доступном излагању. Као *додатак* к журналима редакција издаје:

Подпуни скуп дела св. Јована Златоуста

у руском преводу, уз врло повољне услове.

Обадва журнала стају годишње 10 рубаља, а са додатком „Дела св. Јов. Златоуста“ 11 рубаља 50 копејака. Један пак журнал засебно 7 рубаља, а са додатком „Дела св. Ј. Златоуста“ 9 рубаља.

Редакція „Церковнаго Вѣстника“

Редактор проф. **А. Лопухин** — **Въ. Петербургъ** Невскій пр. Nr. 182.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С. О. 8044/1891. ех 1901. 4 1—3

ОГЛАС.

Од стране саборског одбора као управе срп. нар. црквене фондова и закладâ у Карловцима овим се обзнањује, да ће се пустара „*Сирић*“ у бачкој жупанији, поред тако зване пустаре „Камендин“, састојећа се 4398 $\frac{130}{1600}$ кат. јутара оранице земље, 2 $\frac{874}{1600}$ јутра баште, 7 $\frac{1266}{1600}$ јутара ливаде, 122 $\frac{256}{1600}$ кат. јутра пашњака, 72 $\frac{188}{1600}$ јутра рита и 81 $\frac{574}{1600}$ кат. јутра земљарини не подлежеће земље заједно са тамо налазећима се зградама под условима, који се могу видети у писарни саборског одбора у Карловцима и епископској писарни у Н. Саду, *на двагаест (12.) година*, и то од 1. новембра 1902 до 31. октобра 1914. године, на основу усмене дражбе односно на основу писмених понуда (оферта) *под закуп издати*.

Тога ради држаће се дана 4. (17.) марта 1902 у 10 сати пре подне у патријаршијској резиденцији у Карловцима најпре усмена дражба са искличном ценом од 126.000 круна као једногодишњом закупнином, а после дражбе приступи ће се отварању и расправи писмених понуда, које до 4. (17.) марта 1902. у 10 сати пре подне приспеле буду.

Одобрење односно усвојење како усмених тако и писмених понуда зависи од саборског одбора, који ће о њима своју одлуку одмах по свршетку расправе донети.

Они који у усменој или писменој утакмици учествовати желе, имају пре почетка усмене дражбе, односно онда, кад своје добро запечаћене писмене понуде поднесу, у руке председника саборског одбора 13.000 круна у име жалбине положити, а они, који писмене понуде предаду у оними још и изјавити, да су им дражбени односно закупни услови познати, и да на исте пристају. При расправи писмених понуда узеће се само оне понуде у обзир, које *на највећу определьну годишњу закупну своту* гласиле буду.

Оним, којих се понуде не приме, одмах ће се положена жалбина вратити.

На омоту оферта има се означити: „*Оферт за пустару Сирић*“ и исти управити „На Његову Светост преузвишеног господина Георгија Бранковића патријарха српског у Карловцима.“

У Карловцима 3. (16.) јануара 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх

Број 1330. К. 832. ех 1901. 2 2—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Кукујевцу VI. разреда и доплатком од 200 круна са роком до 15/28. фебруара 1902. Молитељи имају прошено инструисане молбенице надлежним путем потписаној Конзисторији до горњег рока поднијети.

Из седнице православне срп. Епархијске Конзисторије у Пакрацу 21. децембра 1901. (3. Јануара 1902) држане. Мирон с. р.
Епископ.

Број 1350 К. 870. ех 1901. 1 2—3

ЕДИКТ.

Позива се Марија рођ. Зорић из Шида, сада непозната боравишта, да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увршћења овог едикта, потписаној Конзисторији усмено или писмено пријави, јер ће се тужба супруга њеног, Ђуре Вучковића, кр. финанцијалног пристава у Пакрацу, против ње због злонаравног раскидања брачне заједнице на развод брака поднигнута и без ње, односно са њеним уреда ради постављеним заступником одпочети и довршити.

Из седнице Епархијске Конзисторије држане у Пакрацу дана 21. децембра 1901. године.

Мирон с. р.
Епископ.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 66.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 3

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 20. јануара 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИТРОФАН

по Божјој милости православни српски епископ новосадско-бачки, сомборски, сегедински и јегарски краљевско-српскога ордена Светога Саве велико-крстник, свему пречасноме свештенству обојега реда и васколиком благочастивом и љубазном народу Богом храниме епархије Наше благодат, милост и мир од Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, а од Наше смирености архипастирски поздрав и архијерејски благослов.

Христос се роди, славите!

Велико и преславно чудо свршило се данас. Син Божји јединородни сишао је с небеса, примио је тело од Духа Светога и Марије Дјеве и родио се на земљи као човек нас ради и нашега спасења ради.

Испунило се данас оно, што је пре векова одређено у савету Божјем, што је обећано прародитељима нашима у рају, што су живо веровали старозаветни патријарси, заносно проповедали боговидни пророци, нестрпљиво очекивали сви широм земље народи. Син Божји постао је сином Дјеве, сином човечјим.

Оставио је небеса и на њима славу, коју је имао код Оца пре него што је свет овај постао и јавно се на земљи у понижењу највећем и у сиромаштву крајњем.

Дошао је на земљу, не да заповеда и влада него да проповеда и страда, не да му служе људи него да послужи људима и саму душу своју да положи за спасење њихово Он.

С тога се и рађа тајно у осамљеном вртепу, повија се у сиротинске пелене и полаже у јасле на сламу.

Да нас подигне, толико се спустио; да нас узвиси, толико се понизио; да нас спасе, толико је Себе пregорео Бог!

Гледајући Га такова, задрхташе од чуда све силе небеске, анђелски лици запојаше песму дотле нечувену ни на небу ни на земљи: *слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља*, и песмом том својом протумачише, ради чега дође велики посланик превечнога савета Божјег: да прослави Бога на земљи и сврши дело, које му је поверио овде, да помири грешно људство са праведним Богом и да у охладнелим срцима људ-

ским својим светим дахом распири жиги огањ међусобне братске љубави.

Видећи Га на земљи, небо похита, да истакне звезду необичнога сјаја и изгледа: нека она и без речи разумљиво објави свима народима, е се родила на земљи права светлост, која ће од сада обасјати сваког човека на уласку његову у свет.

Појање анђела потресе пастире миљем необичним, реч анђелска покрену их, да оставе стада, која су чувати имали и одоше, да својим очима виде, шта се то догодило. И видеше дете и матер и вратише се натраг стаду своме дивећи се и хвалећи и славећи Бога за све, што су чули и видели.

Шта казиваше људима нова звезда необичног сјаја и изгледа, разумеше мудри и силни на земљи, ма да су били далеко од Јерусалима и Бога. Разумевши њезину проповед и позив, пођоше за њом. Вођени њоме стигоше у Витлејем, поклонише се рођеном у вртепу и предаше дарове изабране, Њему намењене: злато као цару, ливан као Богу и смирну као бесмртном мртвацу тридневном.

И небо дакле и земља и анђели и људи — и прости пастири и мудри звезадари, и слабомоћне слуге и силни цареви — прославише сваки на свој начин рођење Спаситеља света.

Велика је то и дивна тајна вере наше!

Мислећи о њој, мисао престаје; говорећи о њој, језик застаје; јер тајна не трпи испитивања; само вером достојно славимо је ми сви.

И у тој вери ми и данас видимо звезду витлејемску, слушамо песму анђелску, с том вером пратимо пастире у вртеп, дочекујемо мудраце са истока, па с анђелима појимо и ми, с пастирима дивимо се и ми, с мудрацима клањамо се и ми Спаситељу нашем у јаслама, надовезујући на песму анђелску дивне песме свете наше цркве, допуњујући дивљење пастира чуђењем нашим и приносећи са мудрацима упоредо дарове наше: место њихова злата чистију од злата веру нашу, место њихова ливана мирис пријатни добрих дела наших, место њихове смирне ничим неуздрману наду у Спаситеља нашега.

Па знајући и осећајући у тренутку овом, да је Спаситељ наш с нама и међу нама, ми Га у радости неисказаној нашој славимо и величамо, појимо и узносимо и мали и велики, и убоги и богати и прости и учени који смо.

Славимо Га и величамо мали који смо, јер од Њега чусмо речи ове: *пустите децу к мени. Њихово је царство небеско.*

Славимо Га и величамо велики који смо, јер нам је Он показао Оца небескога, кога нико не зна само Син и коме Син открије.

Славимо Га и величамо убоги који смо, јер нас је Он утешио, подигао, охрабрио: гладне нас је нахранио, жедне нас је напојио, голе нас је заодео, стране нас је под кров увео, утрујене одморио, болне и сужње надгледао.

Славимо Га и величамо богати који смо, јер нас је Он научио, како ћемо богатством својим на земљи стећи себи блаженство на небесима.

Славимо Га и величамо прости који смо, јер нам је Он онако простима и нејучима открио и објавио, што је било сакривено и затајено од најмудријих на земљи.

Славимо Га и величамо учени који смо, јер тражећи истину у његовој светлости тек познали смо праву светлост. Он је светлост, истина и живот. Ко иде за Њим, не ће бити у тами.

Славимо Га и величамо грешници који смо, јер само из Његових уста чули смо утехе пуне речи: *опраштају вам се греси ваши.*

Славимо Га и величамо завађени који смо, јер нам Он поврати мир слатки с Богом нашим и научи нас миру с ближњима нашима.

Славимо Га и величамо сви, јер дође и избави нас све од ропства ђаволу и приведе нас као синове Оцу небеском.

Ето, зашто Га славимо и величамо ми!

А сад, избављени из ропства греховног, служићемо од сада само Богу нашем, извршујући у свему и свагда светој вољу Његову, коју нам је објавио на земљи рођени Син Његов јединородни.

Помирени с Богом, чуваћемо од сада мир душе своје, неговаћемо и одржавати мир с браћом својом, увреде трпељиво сносећи и увреде радо праштајући.

Опроштени греха, искаћемо од сада пре свега царства Божјег и правде Његове јер смо уверени, да ће нам се тада и све друго дати.

Видевши један пут светлост истиниту, тражићемо од сада увек Онога, који је светлост тиха свете славе бесмртнога Оца небескога и извор светлости без залаза.

Научени мудрости Његовој, ми ћемо се у простоти своје смиравати и смиравајући се дивити се неиспитаној мудрости и безмерној благости Божјој.

Упућени и научени од Њега, где је и шта је право богатство и како се оно — без греха — задобити може, настаћемо сви без разлике, да га себи осигурамо тамо, где ћемо га вечито уживати моћи и где му се ни трулеж ни црв ни тат ни разбојник приближити не може.

Утешени Њиме, не ћемо више туговати и уздисати у невољама земаљскога живота нашега.

Охрабрени Њиме, не ћемо поклекнути ни клонути у борби тешкој са злобом дана наших.

Подигнути Њиме, нећемо више падати ничице пред идолима овога света, па били они од злата или сребра, авали се они висока част или велика власт, светска мудрост или земаљска лепота.

Нахрањени и напојени, одевени и удомљени Њиме, не ћемо од сад, и ако смо у сиромаштву тешком, очајавати ни роптати на Бога, ни завидети и пакостити ближњем нашем, гледајући у руци Његовој већи залогај хлеба или на леђима његовим скупљу крпу одела.

Имајући на небесима Оца, који се непрестано брине за нас децу своју, који сунцем својим обасјава и греје међу нама добре и але, који кишу плодоносну шаље на њиве праведника и неправедника, који храни птице небеске, и ако оне не сеју, не жању и не свозе у житнице, који цвеће пољско одева лепше, него што се одевају богати и раскошни цареви, који зна све шта нам треба пре молитве наше, који ће нам дати све, што Га молимо ако је то за нас корисно, имајући сви ми таква Оца на небесима — чуваћемо се од сада убитачних брига животних, који нам снагу и здравље подгризају и дане наше на земљи умањују и предаћемо сами себе и један другога и цео живот наш с потпуним поуздањем у руке преблагога Промисла Божјег.

Најпосле знајући, да морамо бити као деца, ако хоћемо да уђемо у царство Божје, које смо једва дочекали на земљи, ми ћемо од сада неговати и развијати у себи оне красне и миле особине душе детиње, са којих су нам деца наша анђели на земљи, па ћемо радујући се с њима и радошћу њиховом — чистом, безазленом и искреном — светом и светлом празнику Рођења Христова славити и појати с њима хришћанске побожности радосну песму: **слава во вышнихъ Богу, воспѣвайте людіе. Аминь.**

Дано у епископској резиденцији Нашој у Новоме Саду на предпразништво Рођења Христова године 1901. од рођења Христова, а епископовања Нашега треће.

Горепоменути смирени епископ

Митрофан

Његово Високопреосвештенство Епископ Пакрачки Господин Мирон благоизволео је на Св. Саву о. г. одликовати јереја Јована Константиновића, професора и катихету на срп. мушкој учитељској школи у Пакрацу са црвеним појасом.

Епархијска Конзисторија Пакрачка у сједници својој од 16/29. јануара 1902 именовала је јереја Јована Константиновића, проф. и катихету на срп. учит. школи у Пакрацу администратором парохије у Пожеги а уједно му повјерила у администрацију и протопрезвитерат Пожешки.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О Св. Сави.*

Кад дође св. Сава средовеку, пренеше и оживи сва српска земља, устрепећу, од страха

* Говор управитеља В. Вујића у гимн. дворишту.

и радости, њене горе и дубраве, заталасају јој се, као струје Јорданске реке и језера, међ три мора и Дунавом хладним на успомену онога дана кад је. пре 666 година, махнув последњи пут мед нама и нашом браћом у Трнову, десном руком и струком босилка, закрстио им воде о водокрштју. Од оно доба служи он, готов светац још на овом свету, а на оном глава небеспоме колу српском, и прилом жртве и молитве непосредно Посреднику нашега спасења, коме је у раној младости учинио био завет душе своје на Атону, и одржао се у чистоти кроз сва искушења варљивога века нашег. Томе је заслужио у Бога неувели венац угодника његовог а Србе задужио и прославио у реду народа, јер су његовим трудом и подвизима успели да имаду, као сви срећни и честити, своје цареве и краљеве што их је прве он собом крунисао био не само, него показав и пут који води у живот, наставник и учитељ бејаше им и у томе: српске љубе и српске мајке удостојиле су се, по угледу Савине, рађати, покрај јунака и витезова, краљева и царева, такођер светитеље и угоднике, дакле најодличније избранике Божје, како на земљи, тако и на небу; у чему нам је сведоџба велике милости његове и необичне снаге народне, залога и заданица племена српскога и подобности му за више културни живот.

Но ако нам се за мртву природу можда само тако чини и привиђа, да се овесели и кренс, али нас јамачно не вара живо срце наше, које у свести и осећању важности и значаја дана Савинога, друкчије нам јако у прсима игра и дамари јаче бију, те се и разлева по свем бићу нам чудно чуство и топлота која нас разгрева и дочарава најлепше слике из старих и даљних времена и места. Или нас зар вара што знамо и видимо ево очима, где је похитало и хита јутрос све, и старо и младо, пошто ослави дан славе Савине, ведро и вољно, у цркву и школу, та паладија вере и народности наше? Није ли то највиша збиља и јава, као „јесмо ли ми сад овде.“ Тако завесно љуби душа наша Саву, што су га гледали и слушали наши стари, као што је љубио он нас, свој последак, које није могао знати ни гледати, али је, још више! веровао и подвизавао се за њ, своје достојање и ову децу, ученике наше, што их духовно препорађа у 20-ом колену, и које сте ви милостиве госпође и господо потежили се и да видите и чујете, народну заданицу, где му захвалу поље хвалу заједно с нама и присутним свештеним ликом. Ја вас с поштовањем поздрављам под овим кровом што стоји под покровом Савиним, којем су га у част подигли Карловци на чисте несебичне љубави за умни и морални напредак народни, као што је неинтересована и племенита наука, која с овог огњишта разашиље пламените зраке што сјају и грију на све четир стране Српства, одакоје жудног светлости и истине. С тога вам се и на овај дан обнавља сведочанство симпатије и благарности, у осталом од увек тако раскошно и заслужено одавано Карловцима.

Веран усвојеном начину и обичају, да на дужни поздрав цењене публике њојзи у почаст и ваславу овога дана и за науку нашим питомцима и свима млађима надовежем кратко предавање с предметом да се протумачи значај једне стране и једне гране рада Савиног према принципима и поелецима савремене науке: у томе ће као прошлих година други, ове да ме допуни и одмени колега Д. Сперњак, које ће прочитати свој састав о науци и њеном значају; а ја ћу одмах, да не прекидам сада себе и не настављам после њега, да пред лицем овога одличнога збора наших и наших добротвора, драги ученици, у име савета и у име завета, ради управе у потоњем животу вам управим неколико искрених напомена и речи, са којих ако их примите и будете вазда имали на уму нећемо ни ви ни ми бити постидни ни кајати се, на против; јер су прнене из књиге о дужностима, где је сложено вековно искуство човечанства и дате нам једнообразности у области људске наравствености. Оне се понављају и теку, слично законима физичкога света и реда са снагом фаталности и финалности, а опажају од умних бића по великој части савешћу, као што се бића подчовечанска по инстинкту и осећању угодности и бола пролагођавају околним приликама и пресретају опасности за корист јединке и врсте. Блажена је и света и онога и онога света душа, која њих, прописе правде и морала, поји и слуша.

Данас сутра ви ћете, драги ученици, да се вијнете од нас иноги у бели свет на високе науке, и на широко море, по томе, практичнога живота где вам се отварају далеки обзори, и слобода кретања и тежања оставља, да, уједи-

чава, но као у културној држави, слобода под законима, у којима су садржана ограничења, негативна и позитивна, наших особних жеља с обзиром на остале чланове друштва, што смо с њима сви једнака браћа. Сада, према овим законима, писаним и неписаним, принудним и којих нам је извршење остављено доникле на вољу, како нам се ваља односити и владати, то је главно питање.

Побуде наших свесних покрета т. ј. наших радова са сврхом или нашега понашања, оцењују се по њеној природи, као религиозно-моралне, политично-социјалне и свакидашње материјалне физичког нам опстанка. Ко се брине само за своје имовне и времене интересе а за народне користи и добро нема срца ни смисла, тај се где што може сматрати и поштеним човеком ако отворено не иде за туђом штетом; али онај показује вишу интелигенцију који се уз то залаже и мари такође за јавне ствари, за права народна као целине, и не тражећи у тој борби својих рачуна руководи се чисто безличним убеђењем. И у границама ових одреда постоје разлике: међу онима који имају пред очима срећу друштва, некима је, према кругу његову, и круг рада ужи, некима шири; но према нарави интереса које заступају, ако су, на име, и остају земаљски што се мењају од данас до сутра као они обичних политичара, ови свакојако заостају за трећим, највишим, родом, који су одвојили и намакли пред свима, јер су им идеали трајнији и ваљају за најдаљу будућност и за вечност, борећи се, било као главни вођи од врсте политичара или приватни људи и мирни грађани, прости војници за трансцендентна блага, духовна и морална, што сваком прилком устима исповедају и објављују, а примером засведочавају и шире колико могу, велика начела правде и милосрђа, науке и истине, филозофије и религије. Ако се у броју ових, најбољих, находе неки, ретки, који своје замисли казују и остварују гласније и неустрашније по уређеној снази њихова карактера, но они којима то није дато могу да га накнаде величином концепција и племенитошћу израза и тиме опет добротворно утичу на сродне природе.

Изношећи вам у овој најсвечанијој прилици за нас, родове примера ради избора за углед и узор са напоменом и указом на апстрактна и узвишена начела науке и филозофије, друштвене и моралне, што се у осталом посебно чини сваки дан и на сваком часу у овој кући и школи, ја мислим да њеним питомцима, питомцима једне класичне гимназије каква је наша, училиште, где се примају и васпитају они, који имају да буду елита, цвет интелигенције народне, и спремају за будућу јерархију, правнике и државнике, свештенике и лечнике, врачеве душа и телеса, научењаке и професоре кроз чије руке пролазе сви, судим, да као у овој намени што су у опште наговештена, тако ваља да су вам у души дубоко урезана правила највишега, моралнога владања ако ћете достојно да послужите Богу и Краљу, Домовини и Народу. Као будући ступови цркве, државе и друштва не смете бити лабави него чврсти, да се може свако на вас ослонити; прибрани што се каже и присебити а не растресени и раздешени; међу преходним и последним радњама нам морају имати стално везе: да се нико не вара и не разочара у вашим одлукама о ономе што је право, јер што је право, како у физичком, тако у моралном свету, свако, како оком тако умом, у главном сам види и зна. Најсавршеније, етичко понашање означава се, према томе, као равнотежа спољашњих покрета и равнотежа функција нашега организма, откуда резултују осећаји пријатности и непријатности, (услед поремећаја оне равнотеже) телесне и душевне, чуства задовољства од испуњавања дужности што их налаже морални закон и чуства страха од злих последица у виду верских и политичких угрожења и казни, те не најмањих друштвених, осуда јавног мњења.

А да се можете издићи на етичну висину и на њој се одржати т. ј. владати се и радити достојно смера и карактера вашега образовања и положаја који једнога дана мислите заузети у народу као умни и људи од образа, гледећи и пазећи ваздa само на оно што је истинито, што је лепо и добро, а одвраћајући се и гадећи од лажи, од ругобе и злоће у понашању; за то вам ваља имати богату залиху у глави од начела и примера што их годинама примате и слушате у школи од ваших учитеља који их црпу из вековног искуства човечанства, у литературама и наукама од најбољих рода нашега сложених а отворених и вама у колико сте већ сада, и док будете са сним спремни и зрели да их разумете и њима

се до краја користите. Да не буду пак само мртво слово њихови мудри савети и у вама као што су у књигама које и остану ако се не остваре у животу; то да се узмогне извршити ово, треба поред знања да имате за њих још срца и осећања, које нас и покреће на дело, да, и одушевљења, од чега добијају душу апстрактне истине. И онда ћете бити способни и у стању, да одзивајући се на спољашње утиске не одзивате се као мртва неорганска и органска животињска тела аутоматички и рефлективно: како и колико мора да одјекне и одбрекне према утиску и надражају него другчије, мање или више ако и кад хоћете по вољи да промените и уставите живчани ток као бића свесна и аутономна. Ојачати своју савест, стећи навику за добро покланјајући му стално своју пажњу, једном речи задобити снагу да сузбијемо сваку нелојалну и безбожну мисао и жељу која би поникла у срцу нашем или нам се откудгод хтела наметнути, противстављајући јој друге, моралне и социјалне идеје и тежње — у томе и јесте спасао, и тим се путем само долази до, слободне воље, одлике човека, Божје прилике, а изгубити је и немати ове власти, власти обуставе злих утицаја значи лишити се свога достојанства и душевну болест.

Ви пак, драги ученици, чувајте, колико сте живи, морално здравље своје и пазите, велим вам још једанпут, на човечје достојанство у себи, водећи рачуна о части својој и народној, не смећући с ума да вам треба верно држати све своје нарастване обавезе, негујући пријатељство, марећи колико за се, толико за ближње своје, опходите се љубавно са свима не гњевећи се но умеревајући и умиравајући у жељама и страстима и себе и друге, укратко, клањајте се и дивите врлини и племенитости а сажалевајте и презирите нискост и порок не би ли тиме угодили и данашњем угоднику који је ваздa у свима беседама што су прешле преко његових светих и речитих усана наглашавао прописе вере и морала, и угодили његовом прејемнику српском патријарху, који радећи на челу народне просвете, цркве и школе и унапређујући их тако бдије над Савиним аманетима, и да се не осујете интенције оних врсних родољуба који су својим прегнућем подигли овај завод, где су се васпитавали и васпитаваће се, дај Боже, наранштаји и подмладак народни. Слава Сави Немањићу. Слава Георгију Бранковићу. Слава оснивачима гимназије Карловачке.

Што је добро?

Српским народним пословицама

петумачио **др. Данило Трбојевић.**

— Доиста, за сваку сврху треба више средстава, прихвати Божидар.

— Колико их, што мислиш, треба најмање?

— Да магнет покаже своју привлачиву снагу, мора бити близу жељеза. Треба их дакле најмање два.

— Добро. Што је потребно за писање, мало прије смо напоменули. Све оне ствари, што смо их ту набројили, јесу средства, а само писање, рецимо писма, сврха. Него ми можемо настојати, како смо већ напријед рекли, да ту сврху учинимо такођер средством, ако н. пр. писмом, што смо га написали, канимо од некога нешто измолити или му нешто јавити. Пита се, хоће ли за ову сврху бити довољно само писмо, које је већ готово, или треба осим њега још што. Ну, куме, ти си и онако поштар, па ћеш и на ово питање умјети најбоље одговорити!

— Треба га свакако предати на пошту с биљегом, који је законом одређен, за тијем да га поштар пребиљегује опреми и т. д. Иначе би могло сто година остати у кући, и онда не би било од њега никакве користи.

— А која је, реци ми, од ових двију сврха важнија или виша: писање писма или она друга, за што се писмо пише, на име молење или јављање?

— Свакако ова друга, јер је она прва сврха тек средство за ову посљедњу.

— А која од тијех двију сврха изискује више средстава?

— Ова потоња, јер за њу треба осим тога да писмо буде написано, дакле потпуне прве сврхе, још и других средстава.

— А узмимо н. пр., да се оним јављањем какве важне вијести жели, да онај, коме се јавља та вијест, дође, би ли тај долазак био важнији од оних других свију сврха или не?

— Свакако важнији.

— А би ли за њ требало више или мање средстава, него за оне друге двије сврхе?

— Више, јер би требало, осим да сазна ону важну вијест, још и да се одлучи поћи на пут, да има новаца, да нађе кола и т. д.

— Ако ћемо то опћено да изразимо, што ћемо морати одговорити на питање: Колико средстава треба свака виша сврха према нижој?

— Без сумње то, да што је год која сврха виша, треба и више средстава, да се постигне.

— А колико ће средстава, реци ми, требати највиша сврха, која у опће може бити?

— Највише могућих средстава.

— А колико има свију таквих средстава? Или боље, одговори ми прије: Спадају ли амо сва средства, што су већ употребљавана?

— Свакако, јер да нијесу била могућа, не би се била могла ни употребити.

— А спадају ли амо она средства, којима се служимо ми, који сада живимо?

— Без сумње, с истога разлога.

— А зар не ће к њима припасти и сва она средства, којима ће се наши потомци служити?

— Хоће.

— Може ли осим средстава, што су већ била, што јесу и што ће настати, бити и још других каквих средстава?

— Не може.

— Дакле других средстава нема?

— Нема.

— А кад нема других средстава, може ли бити и других сврха осим највише сврхе?

— Чини се да не може.

— Не само чини се, него доиста не може. Јер ако највиша могућа сврха исцрпљује сва могућа средства, од куда да буде могућа још која сврха, кад за њу не би било средстава? Та сврха се без средства, како рекосмо, ни помислити не може. Највиша *могућа* сврха јест само једна или — а то је исто — највиша сврха *може бити* само једна.

— Међу тијем не смијемо никако сметнути с ума, да оно, што смо сада закључили, нема још праве вриједности. Ми смо ето разлогом утврдили, да највиша сврха *може бити* само једна, али ко нам јамчи, да она *у истину јест* једна? Колика је разлика између тога двога, најбоље ћу вам показати примјером: Сутра може бити вријеме лијепо или ружно. То је исто когод могао рећи јучер за данашњи дан и, како све оно, што може бити, може једнако и не бити, на темељу тога устврдити, да ће данас бити ружно, а ми ето видимо, да не може — Богу хвала! — бити љепше, него ли је.

Али ми можемо покушати и то доказати, да највиша сврха не само може бити једна, него да она и јест, да збиља постоји само једна.

Рекосмо, што је која сврха виша, да треба и више средстава. Али како и многа та средства могаху прије тога бити сврхе, то се може истим правом такођер рећи: што је год која сврха виша, мора обухватати и већи број нижих сврха. Највиша пак сврха у опће биће она, која ће обухватати све ниже сврхе на по се. На тај ће начин бити све поједине сврхе подређене (као средства) тој највишој сврси, која ће по том опет моћи бити само једна.

А сад дед да ово, што смо рекли, примијенимо на људски рад! Што је у том раду особито знаменито? Може ли се настојање људско само за један час устављити, или — још једноставније — може ли се човјек и када са свијем задовољити?

— Не може.

— Доиста право каже пјесник:

„Људском срцу увијек нешто треба,
„Задовољно никад посве није;
„Чим жељеног циља се довреба,
„Опет из њег сто му жеља клије.“

Него реци ми, куме, ако људи непрестапце све даље и даље теже, хоће ли сврхе њихове бити све то различитије или ће се све више слагати!

— Свакако све више слагати. Јер што год буду људи за вишим тежили, требаће више средстава или нижих сврха, па ће по том морати виших сврха бити све то

мање. А што год буде ових мање, то ће се све чешће морати оне иначе у почетку тако различите тежње састајати и слагати, док се на пошљетку, чини се, све скупа не саставе и не слију у једно.

— Зар само „чини се“? Ја, видиш, велим — доиста. Човјечја је тежња на име, по мом суду, тек привидно незаситна. Заиста би незаситна она могла бити само онда, кад би ипа све виших сврха њезиних био безграничан, а то би опет било једино тада, кад се број виших сврха не би смањивао, већ растао. Али све кад би број нижих сврха и могао расти до неизмјерности, број се виших сврха не би никада могао смањити испод — једне. Кад би на име која сврха спала испод тога броја, изгубила би дио своје цјелине и не би више била потпуна. А ми смо већ једном нагласили, да се задња сврха у сваком низу средстава мора признати једнако као и прво средство. Задња сврха у људском раду дакле не само може, већ мора бити једна те иста.

Али не само у раду људском, већ и и у сваком другом раду разумних бића мора задња и највиша сврха бити само једна. Главно је на име обиљежје сврхе, да је наумљена, т. ј пошљедица тежње разумне воље. За то и могу радити према сврси само разумна бића. С тога пак, што је највиша сврха за сва разумна бића на земљи (људе) једна те иста, мораће она бити иста и за сва разумна бића у опће, јер мјесто ту нема што да одлучује, дакле и за анђеле и — само Божанство (слава му и хвала!).

— А сад да промотримо, хоће ли и та једина задња сврха имати какву вриједност или не! Какву вриједност — да се још једном малко повратимо на оно, што смо већ утврдили — има која корисна ствар?

— Као средство обзиром на сврху.

— Што значи то „обзиром на сврху?“

— Да вриједност средства за збиља није у самом њему, већ да средство ту вриједност добива од сврхе.

— Може ли се што му драго добити од некога, који сам ништа нема!

— Не може.

— Би ли могло ма које средство добити вриједност од своје сврхе, кад би та сврха била без вриједности?

— Наравски, не би.

— Коме припада дакле за право она вриједност, што је ми приписујемо средству, дотично стварима корисним?

— Сврси, т. ј. ономе, за што нам корисне ствари користе.

— Да ли је та вриједност доиста у свакој сврси, мислим и у оној, која за час постаје средство?

— Док је сврха, у свакој.

— А кад та сврха постане средство, што се онда збива?

— Онда њезина вриједност прелази на вишу сврху, која се тим средством постизава.

— Вриједи ли то о свакој сврси у опће?

— Вриједи.

— Зар и о оној јединој задњој сврси, која је, може се рећи, сврха свију сврха? Вриједи ли то и за њу?

— Не.

— А за што не?

— Јер ниједна сврха није виша на се по том и њезина вриједност не може ни на што друго прећи.

— Па што се догађа с том вриједношћу, кад се не може ни на што друго прећи?

— Она остаје у задњој сврси.

— Докле?

— Док год задња сврха постоји, мора постојати и њезина вриједност.

— А докле постоји задња сврха, или . . . . може ли се задња сврха мијењати?

— Ја мислим, да не може. Јер чим би се промијенила, не би више била највиша сврха, већ која друга, а највиша сврха може бити, како смо рекли, само једна.

— Па ако се не може мијењати највиша и задња сврха, може ли се мијењати њезина вриједност!

— Не може.

— Она дакле остаје непромјењљива?

— Да.

— Како зовемо ми оно, што се никада не мијења, што је непромјењљиво?

— Ми то зовемо вјечним.

— Ако ово исто обиљежје примијенимо на вриједност корисних ствари, каква је та вриједност?

— Промјењљива и пролазна.

— А ова је вриједност?

— Непромјењљива и вјечна.

— Сад треба још само то да нађемо, чему ова пошљедња врста вриједности припада .... Колико у опће има врсти таквих ствари, којима придајемо неку вриједност?

— Па то смо већ казали; то су ствари угодне, корисне и добре.

— Зар их нема више?

— Нема.

— Не спадају ли амо и ствари пожељне?

— Да. Него те су већ садржане у у стварима угодним и корисним. Оно, што нам користи и годи, желимо и имати.

— А што је с истином и љепотом?

— Оне су ствари корисне, и то истина користи особито човјеку научнику, а љепота умјетнику и ономе, који воли умјетности. Опћенито су пак корисне, што и истина и љепота могу да потпомогну напредак поштења и честитости. Истина је кадра да учврсти међусобно повјерење међу људима, без којега нема добра, а права је љепота најпоузданије средство, да се одупремо којекаквим страстима.

— Дакле и истина и љепота вриједе тек као средство за неку сврху?

— Да.

— По том су дакле и оне ствари корисне?

— Па то сам већ казао.

— Дакле збиља нема више вриједних ствари осим угодних, корисних и добрих?

— Нема.

— Каква је вриједност угодних ствари?

— Та вриједност није у самим тим стварима, већ им је ми тек приписљамо.

— А каква је вриједност ствари корисних?

— Што оне вриједе као средство за неке сврхе.

— Каква нам вриједност још преостаје?

— Она, која и јест права, која је у самој ствари без обзира и на какву другу ствар.

— А какве нам још вриједне ствари преостају?

— Добре.

— Каква је њихова вриједност?

— Како нам преостаје још само једна врста вриједности и само једна врста вриједносних ствари, то није могуће да ова пошљедња врста вриједности припада и чему другом доли стварима добрим.

— Још једном. *Какву* вриједност има дакле добро?

— Добро има вриједност у самом себи, и то непромјењљиву и вјечну.

— Тако је, куме мој! Не каже наш народ бадава: „Поштено име не гине,“ и „поштењак вјековњак.“ Све је друго: и угодно и корисно и „лијепо доњеке, добро довијека.“

А сад да видимо, *колика* је та вриједност добра! Колико рекосмо, да свака сврха мора имати најмање средстава?.... Ну тебе њу, куме, пустити сада у миру, а нека ми одговара наш медицинар!

— Барем два.

— Имају ли та барем два средства свако своју вриједност?

— Имају обзиром на своју сврху.

— Остаје ли њима што од те вриједности?

— Не остаје, већ она цијела цјелцата прелази на сврху.

— Колика је по том вриједност те сврхе?

— Равно оноликa, колика је била вриједност обају средстава.

— Ни већа, ни мања?

— Ни мања, ни већа.

— А колика је вриједност те сврхе, кад се испореди с вриједношћу ма којега од њезиних средстава?

— Свакако већа.

— За колико?

— За оноликo, колико је вриједности добила та сврха од свију других својих средстава.

— А ако та сврха постане средство за коју вишу сврху, хоће ли њезина вриједност, коју је још као сврха имала,

бити већа или мања од вриједности те више сврхе?

— Мања.

— А вриједност те више сврхе?

— Биће већа.

— За што?

— Јер ће осим ниже сврхе као средства требати за њу још барем једно средство, које ће такође препијети на њу сву своју вриједност.

— Што слиједи одатле, ако испоредимо вриједност виших сврха с вриједношћу оних сврха, које су јој као средства подређене?

— Слиједи то, да свака виша сврха мора имати и већу вриједност.

— А колику ће вриједност имати највиша сврха?

— Највећу.

— Како мислиш?

— Лако. Већу него све остале сврхе.

— А зар остале сврхе задржавају у себе још што од своје вриједности, кад постану средства?

— Не, већ је губе.

— А ко је добива?

— Највиша сврха.

— Колика је по том њезина вриједност?

— По том не само највећа, већ за праве и нема друге вриједности осим те.

(Наставиће се)

Ироније у Христову понашању и говору.

од Фр. Пауазена, превео Алекс. Живановић.

(Наставак.)

2.) О првом сусрету Христовом са фарисејима прича Матеј IX. 9. Исус пролази поред митнице и види тамо Матеја, на му довикује: Хајде за мном. И кад уђе у његову кућу, скупише се ту многи митари и грешници и сеђаху с Њим и с Његовим ученицима за столом. Кад то видеше неки фарисеји, не могоше се уздржати, да не рекну ученицима: Зар не видите, у какво сте ви друштво дошли, у какав вас је круг увео Исус, за којим ви трчите? Христос је чуо тај шапат и окренувши се њима рече: Не требају здрави лекара, већ болесни. Не треба да мислимо, да је то изговорено тоном поучног запоса, већ са иронички осмехом: наравно, људи тако јаког моралног здравља, такве коректности у животу, којој се може приступити близу, као што сте ви фарисеји — такви људи мене не требају, такви не требају Спаситеља; напротив људи, с којима зло стоји, као ово друштво које видите, око мене, ти требају лекара и зато долазе мени, а ја морам, па ма како ми било, бити међу њима, јер сам дошао да будем лекар њихових душа. Тада наставља, а место осмеха јавља се на Његову лику велика озбиљност: А ви, који мислите да знате закон и да познајете правду кроз и кроз, „идите и научите се, шта значи: милости хоћу, а не жртава."

Ван сумње је, да је овај говор о здравима, који не требају лекара, изречен иронично. Како Христос мисли о „здрављу" фарисејском, рекао је често и јасно, па каже и овде: њихова болест је слепоћа. Они, слепи вође, воде народ у пропаст; наводе га, да испуњава закон спољашње, а што је битно у њему, љубав према ближњима и праведност, — о том не морају водити рачуна. А што њихову слепоћу још гором чини, јесте то, што они себе држе за окате, и то да само они виде. Кад би они признали, да су слепи, могло би им се помоћи. Овако је пак за њих зло; јер како је могуће учити праведности оног човека, који њу има већ у наследном закупу? Како се може помоћи човеку, који сваки дан иде у цркву, да принесе Богу на жртву своју захвалност: Боже, хвалим те, што нисам као остали људи: хајдуци, неправедници, прељубници, или — поглед му паде на суседа преко пута и тако он сретно завршује своју данашњу молитву и хвалу овако: или као овај митар. У осталом и ова прича о фарисеју и митару није цело изговорена без осмеха, без иронички осмеха, видиш их где тамо стоје, фарисеја на најугледнијем месту у храму — па он је ту код куће, његова посетница упада у очи на паслону, где се књига меће;*

* По западним црквама. Прев.

поглед му при улазу пада на силна празна места и са захвалношћу према Богу опажа он, да је он бољи човек од многих, који данас трче за светским уживањем. А тамо преко скупио се уз зид митар, који није научио, да има сталног места у храму, то је ваљда какав социјалдемократа; скупио се уза зид иза једног стуба, а обузима га осећај стида и пред овим праведником и пред Богом, на кога толико дуго није мислио, па говори: Боже, буди милостив мени грешнику. То је слика, која би и једина (без ичега другог. Прев.) свом автору дела достојно место у светској литератури.

Исти такав иронички осмех се може приметити и у оној причи о блудници (Јов. 8. 1. и даље). Христос је опет у друштву силних и незнатних и Он опет држи страну овим последњима. Рано ујутру учаше Христос у храму. А књижевници и фарисеји доведоше Му жену ухваћену у прељуби и запитају Га: Мојсије заповеда, да се ова каменише, а шта ти велиш на то? Јамачно су мислили: сад ће се издати и устати у одбрану ове пропале особе; тада ће и људе морати увидети, ко је он. А Исус не одговори ништа, већ се саже земљи и писаше прстом по песку. као да би хтео рећи: Шта се то мене тиче? Ваше је, да судите, ви високоморални; та ви то тако добро разумете, како треба ближњему судити, много боље него ја. А кад они неће, да Га оставе, подигне Он главу наједанпут, око усана Му заигра лак осмех и проговара им: Добро, ја ћу вам дакле рећи мој суд: „Ко је међу вама без греха, нека најпре баци камен на њу“. Ко је без греха, људи као што сте ви, ти имају овде првенство. Ја сам јамачно већ у саобраћају са таквим светом доста отупио; што ја захтевам, ваљда није ни умесно, зато молим вас, који сте сасвим чисти и коректни, немојте се у свом правосуђу са мном само задржавати. И сагне се опет земљи и писаше по песку. А међутим хучна група постаде сасвим мирна, краде се један по један напоље и за час остаде Исус сам са женом. На сад се окрене њој са речима: А где су су они, што те оптуживаху? Ни један те не осуди? А на њен одговор: Ни један, Господе! говори јој Он, сада са осмехом божанског милосрђа: Ни ја те не осуђујем. Иди, и одселе више не греши.

А ево још једне такве сцене, али сад Христу суде. Бејаше то у предворју Соломонову: Јудеји Га опколише са питањем: Докле ћеш мучити душе наше? Ако си ти Христос, кажи нам слободно. Исус им одговори: Ја вам казах, па не верујте, мада дела, која ја чиним у име Оца свога, сведоче о мени. А они узеше камење, да Га убију. Он им пак одговори: Многа вам добра дела учиних у име Оца свога; за које од тих дела хоћете да ме каменишете? (Јов. X. 32.).

Да Христос, као и на том месту, употребљава иронично питање, да посрами и да поучи, може се још многим местима доказати. Тако у питању о светковању суботе: Има ли међу вама кога, пита Он фарисеје, који не води и у суботу свога вола или магарца, да га напоји? Или кад му падне живинче у бунар, не ће ли га извадити и у дан суботни? На тумачења њихово ћутање као одобравање, наставља: А ослободити у суботу ову кћер Авраамову њене патње, учите, да је злочин? (Лук. XIII. 15, XIV. 5.). Овде се иронично каже, од каквог је утиска било питање: И кад Он ово говораше, стиђаху се сви, који Му се противљаху и сав народ радоваше се за сва Његова славна дела. Закопици су тако дотерани ad absurdum конзеквенцијом баш њиховога тумачења закона.

Тако доводи и други пут Христос питањима о св. Писму у тесњац њихово тобожње знање св. Писма: Како да назива Давид Месију, који му је син, својим Господем? (Мат. XXII. 43.) Или друго место из псалтира: Ја рекох, богови сте цитира Он, да на то надовеже питање: Ако св. Писмо оне назва боговима, за које је писано, како можете ви мени рећи: ти хулу на Бога говориш, што рекох: ја сам си Божји. (Јов. X. 35.). Тим као да је хтео рећи: Та ви се сви можете по тим речима св. Писма, — а Писмо се не може покварити — назвати боговима; па зашто браните мени да се зовем „сином Божјим“,

кад је то још мање, а ја могу својим делима пружити чврста доказа о своме пореклу?

Сетимо се овде и оне шале, коју је Христос рекао Петру (Мат. XVII. 24.). Од њих се тражи храмовни порез. Шта мислиш, Симоне, шта Исус, цареви земаљски од кога узимају порезе? Или од својих синова или од туђих? А кад Му Петар одговори: Од туђих, вели му Он: То ми, као Божји синови, не бисмо морали плаћати порезе? Међутим, додаје, пошто ми засада incognito идемо по овој земљи, да их не саблазнимо; иди, баци удицу и коју прву ухватиш рибу, узми је, и кад јој отвориш уста, наћи ћеш статир, те им га подај за ме и за се.

Баш да је Христос са проничким осмехом управио на поглаваре свештеничке и старешине народне и ово питање (Мат. XXI. 28. и даље.) Они Га питаху, ко Му даде власт, да у цркви учи народ. А кад их је довео у забуну најпре са противпитањем, каквом је наиме влашћу Јован крстио, додаје Он још једно питање: Шта вам се чини: човек неки имађаше два сина, и дошавши првоме рече: иди данас и ради у винограду. А он одговарајући рече: хоћу, господару, па не оде. Други на исти тај позив одговори: не ћу, а после се раскаја и отиде.* Који је од ове двојице испунио вољу очеву? Рекоше Му: други. Заиста сте, рече Христос, добро говорили. А ја ћу вама сад нешто рећи, о чему ме нисте ни питали, а осмех се на Његову лику претвара у гнев: цариници и блудинце ће пре вас ући у царство Божје.

Или прочитајмо шта прича Лука VII 36. и даље. Исуса позове један од фарисеја на обед. Тада дође нека грешница из тога града и ставши састраг код ногу Његових плакаше и стаде прати ноге Његове сузама и косом их од своје главе отираше и целиваше ноге Његове и мазаше миром. А фарисеј у себи рече: Зар и то да је пророк, а ни не зна, каква га се жена дотиче! Христос му пак рече: Симоне, имам ти нешто рећи. Двојица бијаху дужни једноме дужнику; један беше дужан пет стотина динара, а други педесет. А кад они не имадоше да му врате, поклони обојици. Кажи, који ће га од њих двојице већма љубити? А кад он одговори: паравно први, окрене се Исус жени: Но на онда није никакво чудо, да је ова према мени показала више љубави, него што си ти учинио, кад уђох у твоју кућу. И како би могао такав праведник, коме се нема шта опраштати, тако љубити као ова жена, која је тако много грешила! И рече жени: Опраштају ти се греси, иди с миром!

На другом месту прелази иронија у горки сарказам. Св. Лука (XIII. 31. и даље) прича: Неки од фарисеја приступише Христу говорећи Му: Изиђи и иди одавде, јер Ирод хоће да те убије. А он одговори: Идите, те реците оној лисици: ето изгоним ђаволе и исцељујем данас и сутра и трећи дан свршићу. Тада пак морам ићи у Јерусалим, јер пророк не може погинути изван Јерусалима. Довољно је јасан сарказам последњих речи: као пророк имам нека права на ту почаст, да будем погубљен у Јерусалиму, у светој варошн, у којој су од вајкада убијали пророке. А види се сарказам већ и у пређашњим речима, који се дабогме у јеванђеоском тексту не види тако јасно. Као да Христос хоће да каже: Кажите томе поштењаку, који се прославио са Јованом Претечом, да се мора пожурити, јер сам само данас и сутра овде, а трећи дан сам готов. Дакле данас или сутра; прекосутра већ морам путовати. Међутим, вели, тешко да ће му се испунити та жеља, да и мене оправи тамо, куд је оправио Јована, јер ја као пророк морам у Јерусалиму умрети. Мало пре тога је Христос са жестоким хумором споменуо привилегију града Јерусалима, привилегију, по којој се у њему смеју убијати пророци (Лук. XI. 47 и даље): Тешко вама фарисејима, што зидате гробове пророцима, а ваши су их оци побили. Лепо делите улоге: оци убијају пророке, а синови им граде споменике и одржавају тако у успомени дела својих отаца.

* У св. Писму обратно: прва вели: не ћу, а друга: хоћу, господару. Прев. прев.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Парастос Краљу Милану.**) Дана 26. јануара (8. фебруара) о. г. одржаће братство манастира Крушедола годишњи парастос у спомен и за душу благопокојном Краљу Србије *Милану Обреновићу*. На парастосу ће началствовати Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти**) одржане су, за месец јануар, прошле недеље, и то Административног Одбора 16. (29.), а Конзисторије 17. (30.) јануара.

(**Дан Св. Саве.**) Велики дан Св. Саве прослављен је у престоници наше Митрополије свечаним начином. Пре св. литургије освећена је вода у основној школи, после које чина су школска деца, њихови наставници и присутни родитељи приступали часном крсту и даривали Фонд Св. Саве, појали светосавске песме и декламовали песме светој успомени Првосветитеља српског намењене. Пошто је св. патријарх *Георгије* лаком болешћу спречен био св. литургију служити, началствовао је на истој архимандрит Крушедолски г. *Анатолије Јанковић*. После св. литургије, пошла је литија на светошколајевског храма у гимназију. По обављеном водоосвећењу шкропљене су све просторије у гимназији и богословији. Велика гимназијска дворишта у којој је водоосвећење спршено, била је дупком пуна успомени на свога Првосветитеља одушевљених Срба, Српкиња и Срнчади. Говорили су најпре управитељ гимназије г. *Василије Вујић*, а за тим професор *Душан Сврљак*. Хвала нека је обојици. Доброти њиховом доносимо у данашњем броју први, а у наредном броју отпочећемо доносити и други говор.

У 1 сахат после подне, у спомен Првосветитеља, и у част просветних црквено-народних трудбеника, био је у патријаршијском двору, као и сваке године, свечани ручак, на којем су били као звањице местни свештеници, професори богословије, гимназије и учитељи основних наших школа. Преузвишени домаћин, Његова Светост патријарх *Георгије*, подигао је при ручку чашу у славу српског Првосветитеља и у здравље присутних трудбеника на њиву народно-црквене просвете, жалећи им у тешком и узвишеном задатку и раду пуно снаге, добре воље и што већега успеха. На здравици Његове Светости захвалили су се г.г. ректор богословије, управитељ гимназије и управитељ основних школа, одавши хвалу, славу и благодарност св. патријарху *Георгију*, као добротвору и мецени српске црквено-народне просвете, на љубави Његовој према просвети тој, коју је у изобилној мери посведочио делима и доброчинствима Својим.

У вече истога дана била је Беседа гимназијска, чији смо програм претходно већ саопштили.

(**Светосавска свечковина у Будимпешти.**) О празнику св. Саве благоизволео је преосвештени епископ будимски Лукијан богослужити архијерејску литургију у православној српској цркви пештанској уз саслужење Великира Недељковића проте будимског, Адријана Станишића игумана грабовачкога, пароха др. Владимира Димитријевића, архијерејског бележника Стевана Чалмарга и придворног Ђакона Достића Поповића. На јектенија је одговарао појачки лик Текелијански под управом свога ликовође Арона Пешића. После свете литургије пређао је преосвештени епископ свечаном литијом у српску школу пештанску, где је прота осветио водицу а учитељев синчић декламовао је пригоду песму Иза тога пређала је литија улицом у Текелијан завод, где је преосвештени епископ Лукијан осветио водицу. По томе је правник Лаза Поповић-Чикастевић држао леп говор о подизању св. Саве и Саве Текелије, те завршио са жељом: да сви питомци Текелијина завода образују једну просветну задругу „Братство Текелијевих питомаца“ ради што живљег унапређивања свога рода и умно и морално и материјално. Говор овај саслушан је са великом пажњом, сви су честитали младом говорнику на овом његовом првом лепом јавном говору. После отпеване светосавске песме захвалио се управитељ завода Чика-Стева Поповић и преосвештеном епископу Лукијану и свештенству, и црквеној општини, на ине заслужном председнику јој кральев. саветнику Стеви Јовановићу, на увеличању ове заводске свечковине, напокон и родољубивим Српкињама и Србима, који су многобројно на ову свечковину дошли. У вече је била красна беседа невачког друштва трговачке и занатлијске омладине „Слоге“ — са лепим певањем, свирањем и играњем.

(**Баница у српском женском интернату**). Њена преузвишеност свијетла баница грофица Кует-Хедервари удостојила је у прошлу недељу пређе подне у 11½ сах. својом посјетом овдашњи српски женски интернат, који је основала добротворна задруга Српкиња у Загребу. Високу гошћу дочекао је одбор задруге са својом председницом њом бароницом

Катинком Живковићевом, затим управитељица госпођа Мара Велисављевићева, префектица интерната госпођа Маријана Димовићева и све питомице.

Госпођа бароница Живковићева поздравила је високу госпођу с неколико топлих ријечи, а затим једна питомица лијепом добродошлицом у стиховима и предала јој прекрасну киту руже и љубичице. На то је висока госпођа одговорила чисто српски: „Захваљујем вам свима на пријепом дочеку. Вас пак питомице овога завода упозоравам, да будете марљиве, послушне и скромне, те ћете овим својствима бити на дику томе заводу, а у животу наћи ћете срећу и задовољство.“ Одговор овај поздравише присутни бурним „Живила!“

Висока госпођа је затим тачно и помно разгледала интернат, погледавши и у кухињи доготовљено јело и упутила се за све што се тиче интерната и школе, те јој се морало све разјаснити и о свему извјестити, што је важно за сам интернат. Свијетла баница се занимаше за све, тако, да је позвала једну питомицу да свира на гласовиру, а друге су јој показале свој ручни рад и школске задаће Презадовољна удобним, пространим и једноставно и укусно уређеним станом, за тим редом и уредбом интерната, појавила је висока госпођа своје највеће задовољство.

Опраштајући се са предсједницом и осталима, рече: Драго ми је, да обадва добро уређена и слична завода у Загребу тако красно и добро просперирају, те желим, да буде вама ваш завод на дику вашу и на добробит питомаца.

Бурним „живила!“ испраћена је свијетла баница, оставивши утисак своје племените доброте и благости, с којом она умије неусиљено и природно опћити са свијетом. „Срб.“

(**Промоција sub auspiciis Regis.**) *Ђуро Шкарић* професор на кр. реалној гимназији у Загребу биће промовисан за доктора филозофије на Загребачком свеучилишту sub auspiciis Regis. Г. Шкарић је први филозоф, који се тако промовише на докторски степен, а родом је Србин.

Читуља.

† **Марко Јакшић**

умировљени српски народни учитељ.

Дана 8. (21.) јануара о. г. преминуо је напрасном смрћу у Српској Црњи умировљени српски народни учитељ *Марко Јакшић* у 65. годину свога живота. Покојник је рођени брат упокојеног нашег великана песника *Ђуре Јакшића*, а отац нашега познатог књижевника и професора Карловачке Богословије протојереја г. *Милутина Јакшића*. Врлом покојнику нека је лака земља и вечан спомен! —.

Захвалница.

Поводом смрти милога нам сина и брата:

Максима Терзина

свршена богослова

овим се најтоплије захваљујемо прч. месном свештенству и прч. г. Ђури Коњовићу из Мохола као чиводјејствујућима, — тако и месном и моходском учитељству, а и месном црквеном певачком друштву за учествовање при тужноме опелу. Нека је хвала занатлијској задруги и свима месним пријатељима и знанцима, који милог нашег покојника до вечне куће испеше и отпратише. Хвала свима странцима и богословском друштву „Слоги“, који нам големи бол својим саучешћем ублажаваху.

У Ади 1902. **Тужни отац и браћа.**

Јавна захвалност.

Овим долеспотписана црквена општина изриче од стране своје највећу захвалност овдашњем врло уваженом посједнику г. Самуилу Несторовићу, што је на дан Св. Саве дивну слику Св. Саве нашој вероисповједној школи на поклон приложио.

У Гаду 14/1 Јануара.

Љубомир Малимарков

црквено-школ. предсједник.

Јавна захвала.

Потписани у име српске православне црквене општине мађарбојске најтоплију хвалу изриче Марији Малетићевој удови пок. Тодора Вилинца на дару, који она св. нашој цркви учини — а наиме велико кандило од кина сребра у вредности од 72 круне.

Милостиви Творац нека је награди за овај лепи дар срећом и здрављем.

Хиљадиле се овакве племените Српкиње и Бог би дао, да се на њу сиротицу и други у бољем стању налазећи се Срби и Српкиње мађарбојске општине угледају.

У Мађар-Бојн на нову годину 1902.

Исидор Бошњак

парох.

Јавна захвала.

Потписани најтоплију благодарност изриче у име српско православне црквено-школске општине мађарбојске Благородном Господину Др. Лази

Костићу и супрузи његовој милостивој Госпођи Јулијани рођ. Палапачки на њиховом лепом и племенитом дару који учинише српској школи нашој — а иницијативом Госпођице Мирославе Миросављевић овдашње вредне учитељице, те дароваше врло лепу и велику уоквирену слику св. Саве архиепископа и првоучитеља српског. Нуз најтоплију захвалу топле ћу молитве приносити пред престол свевишњега Творца за дуг живот, челично здравље врлих дародавателя. Живели дуго и срећно, нови ктитори српске школе мађарбојске. Хиљадили се овакі племенити Срби.

У Мађар-Бојн на св. Саву 1902.

Исидор Бошњак
парох и управ. школе.

Књижевне вести.

ПРЕДПЛАТА НА ДУХОВНИ ЖУРНАЛ
„СТРАННИКЪ“ за 1902. г.

Програм „*Странника*“ обухвата цио круг богословско-философске мисли и црквено-друштвеног живота. Редакција „Странника“ издаје и „*Онћедоступну Богословску Библиотеку*“ као бесплатан прилог.

Досада је као бесплатан прилог „Онћедоступна Библиотека Богословска“ издано: „а) *Православ. Собеседователямов Богословіе*“ од прот. Ј. В. Толмачева, б) *Историја христіанске цркве* у XIX. вјеку; в) *Православ. Богословская энциклопедія*“ или Богословскій словарь съ иллюстраціями.

За 1902. г. биће бесплатан прилог „*Богосл. энциклопедія*“ 3. и 4-ти (слово В, Г, Д, Е). Цена журнала с поштарином 11. рубаља. Цена пак засебних додатака „Странника“ три рубље с поштарином — на сваки том.

Редакція журнала „Странникъ“
С. Петербургъ
Издавалац проф. Невскій пр. Nr. 182.
А. С. Лопухин.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С. О. 8044/1891. ex 1901. 4 2—3

ОГЛАС.

Од стране саборског одбора као управе срп. пар. црквр. фондова и закладâ у Карловцима овим се обзнањује, да ће се пустара „*Сирач*“ у бачкој жупанији, поред тако зване пустаре „Камендин“, састојећа се 4398 $\frac{730}{1600}$ кат. јутара оранће земље, 2 $\frac{874}{1600}$ јутра баште, 7 $\frac{1256}{1600}$ јутара ливаде, 122 $\frac{236}{1600}$ кат. јутра пашњака, 72 $\frac{198}{1600}$ јутра рита и 81 $\frac{574}{1600}$ кат. јутра земљарини не подлежеће земље заједно са тамо налазећима се зградама под условима, који се могу видети у писарни саборског одбора у Карловцима и епископској писарни у Н. Саду, *на дванаест (12) година*, и то од 1. новембра 1902 до 31. октобра 1914. године, на основу усмене дражбе односно на основу писмених понуда (оферта) *под закуп издати*.

Тога ради држаће се дана 4. (17.) марта 1902 у 10 сати пре подне у патријаршијској резиденцији у Карловцима најпре усмена дражба са нескличном ценом од 126.000 круна као једногодишњом закупнином, а после дражбе приступи ће се отварању и расправи писмених понуда, које до 4. (17.) марта 1902. у 10 сати пре подне приспеле буду.

Одобрење односно усвојење како усмених тако и писмених понуда зависи од саборског одбора, који ће о њима своју одлуку одмах по свршетку расправе донети.

Они који у усменој или писменој утакмици учествовати желе, имају пре почетка усмене дражбе, односно онда, кад своје добро запечаћене писмене понуде поднесу, у руке председника саборског одбора 13.000 круна у име жалбине положити, а они, који писмене понуде предаду у овима још и изјавити, да су им дражбени односно закупни услови познати, и да на исте пристају. При расправи писмених понуда узеће се само оне понуде у обзир, које *на извесну опредељену годишњу закупну своту* гласиле буду.

Онима, којих се понуде не приме, одмах ће се положена жалбина вратити.

На омоту оферта има се означити: „*Оферт за пустару Сирач*“ и исти управити „На Његову Светост преузвишеног господина Георгија Бранковића патријарха српског у Карловцима.“

У Карловцима 3. (16.) јануара 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх

Број 1350 К. 870. ex 1901. 1 3—3

ЕДИКТ.

Позива се Марија рођ. Зорић из Шида, сада непозната боравишта, да се у року од три мјесеца, рачунајући од првог увртења овог едикта, потписаној Конзисторији усмено или писмено пријави, јер ће се тужба супруга њеног,

Ђуре Вучковића, кр. финанцијалног пристављника у Пакрацу, против ње због злонамјерног раскидања брачне заједнице на развод брака подигнута и без ње, односно са њеним уреда ради постављеним заступником одпочети и довршити.

Из седнице Епархијске Консисторије држане у Пакрацу дана 21. децембра 1901. године.

Мирон с. р.
Епископ.

Број 1330. К. 882. ех 1901. 2 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на парохију у Кукуњевцу VI. разреда и доплатком од 200 круна са роком до 15/28. фебруара 1902. Молители имају прописно инструисане молбенице надлежним путем потписаној Консисторији до горњег рока поднијети.

Из седнице православне срп. Епархијске Консисторије у Пакрацу 21. децембра 1901. (3. Јануара 1902) држане.

Мирон с. р.
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. НОВИ САД Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до новољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у свезу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 10—10

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

2— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 78.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 4

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 27. јануара 1902

Говор о светосавској слави

у гимназији карловачкој.

Пречасни и врло поштовани гости!

Са чуством дубоког поштовања ступам на ово часно место, да на овом светлом збору прозборим неколико речи о значају и користи науке — с поштовањем, што ми га улива већ сама наука по важности и големом утецају своме на развитак и напредак друштва људскога; с поштовањем и према многим заслужним претходницима, који са истога места и у сличној згоди беседише са пуно успеха и признања, чији рад треба и ја достојно да прихватим и наставим; с поштовањем према угледу и лепом гласу ове најстарије гимназије српске, са кога ми задатак мој у овој прилици постаје тежи и замашнији; с поштовањем и према одличним гостима на овом светлом слављу светосавском, који данас, као и сваком згодом, јасно показују, колико им лежи на срцу религиозно-морални и умни напредак наше миле задужбине омладине, која се са свих крајева српских стиче амо, да у овом признатом храму просветном крепи ум и богати душу свим што је лепо, племенито и корисно те ствара чврста основа опстанку и срећи како својој тако и народној.

Познајући тежину задатка којега се прихватих, ја се ипак тешим надом, да ће ме врло поштована публика не само са стрпљењем но и са наклоношћу саслушати те да ће, признајући говорнику добру вољу и намеру, добростиво хтети да превиди по који недостатак у вештини и умењу његову.

Што у овом свету пуном маха и недостатака даје вредности животу човечјем, то је наше душевно образовање, у најширем смислу. Ту спадају наука и уметност, морал и религија. Но то све одржава у целини онај свет мисли, који је свако од нас стекао образовањем и искуством, и из кога, као из заједничког врела, потиче све што човек мисли и осећа, све што снује и ствара, све што љуби и поштује. Нема човека, а да нема свога света мисли, као целину од многих разних уверења, а како људи долазе непрестано у додир један с другим, то онда и свако доба, сваки народ, свако друштво има неки зброј уверења као заједничко добро, које се може назвати светом мисли тога времена, тога народа или друштва. И тај свет садржи у себи два главна елемента. О неким својим уверењима по-

добни смо, дати у свако доба јасна и непобитна рачуна, тако да их свако мора примити, ако га само не спречава у том каква предрасуда или ограниченост душевна; код других пак то нам тек у пола полази за руком, и ми не можемо да их пренесемо на друге, ако они својим личним наклоностима не надопуне оно, што не достаје у строгом доказу. Отуд разлика између знања и вероваља. Из свега што знамо и што верујемо, састоји се наш свет мисли.

С почетка, у митолошком периоду историјском, док је разум човечји као у детета неискусан и наиван, постоји само *једно* уверење, и није одвојено знање од вероваља; ту још нема никакве разлике између науке, религије и песништва. И тек доцније, када се почне јављати чуђење и сумња, буди се знање, да живи својим засебним животом. Идилске простоте нема више: у нашем је свету мисли пукао јаз, који нас гони на самосвојно преминљање и истраживање, еда бисмо како постигли јединство у представама својим. Испрва сећасмо као пажљиви ученици крај ногу природиних те пуштасмо ћеницу своме на вољу да нас, као дете за руку, води куда њему драго, а сада почињемо и сами испитивати и тумачити оно, чему природа хоће да нас поучи; ћеније се све већма намиче и даје право и власт нашем рођеном духу. Представе се пралагођују сад једна према другој; кад их мотримо како теку, ми свагда назиремо или тражимо нека правила и законе, и ето то је почетак душевном развитку, који ће наћи краја и конца тек у оном погледу на свет, који обухвата све и арионичан је у свима својим деловима — ако га човек у опће узможе кад постићи — ил' иначе у апсолутној критици. У критици, вештини у пресуђивању свега чиме се сретамо, лежи идеал науке, ако узмемо на око, да је човечји дух и ум скучен и ограничен.

Када је изникло посејано семе знања и умења, није дуго потрајало па је почео и плод да сазрева на све стране. Када је испитивачки дух, пробуђен иза вековнога сна, стао гонити човека, да открије по неку тајну видљиве природе; када се посматрањем и испитивањем сазнале неке истине и стекло умно благо, које се с колена на колено преносило, иножило и утврђивало: онда се почели јављати и спасоносни утецаји науке на развитак друштва људског. Пробуђени дух пробудио је и свест о слободи човечјој. Тај се покрет опажа већ код најдаровитијег народа у старини, код старих Грка, чија историја као целина лежи пред нама. У најстарија времена, како нам их описује Омир у својим бесмртним песмама, беше сва моћ у рукама краљева, који као старешине имађаху неограничену власт над својим народом. У важним стварима питали би до душе своје најугледније поданике за савет, но инак су управљали народом самостално, по својој вољи и савести. Но касније, када се пробуди дух и поче ширити знање и умење те се неки од првака наједначише с краљевима, преузе владу аристократија. Покрет, једном започет, ноће и даље. Просвета доби још јачега полета те стаде напоредо са благостањем продирати и у ниже слојеве народне; а кад народ поста умом зрелији и стаде на снагу, у њему се пробуди и свест и његовој вредности и моћи. За аристократијом дође народна владавина, демократија. Ноље слободе ширило се даље, јер се напоредо с просветом ширила и свест о слободи. И као што дете кад ојача и осети, да може и само ићи, не тражи више руку, од које се пређе тако радо дало водити, тако и народ, када му се окрени ум и прошири знање, стиче шири круг политичке моћи.

Слична појава, као у старих Грка, указује нам се и у хришћанској Јевропи. И ту се са просветом шири уједно и свест о слободи и праву грађанском. Ко се осећа доста јак, да може своје умне силе да употреби на опће добро, тежи да прибави себи неког утецаја у државном животу. У прво доба хришћанско, док је широм целе Јевропе све знање, сва образованост била у свештеника, док је била голема разлика између лајика и њихових духовних пастира, беху ови с пуним правом познани да буду ноће и учитељи целоме друштву. И свештенство је озбиљно схватило свој позив и задатак и прегло је свима силама, да га изврши на опћу корист; својим истрајним радом стекло је оно неоспорних заслуга за цело човечанство. Одиста тужна и сурова беху она времена, када је мал' не свуда владало право јачега. Сигурност живота и иметка не беше нигде зајамчена. И по самим царским друмовима њаше путник или трговац са зебњом у срцу, да га неће можда напасти, поробити

или чак и убити овде обичан разбојник, а тамо какав заблудели племић. Јавни живот пун опасности од обести и насиља, а и породични један и суморан, без љубави и нежности. И у тој тамној ноћи свештенство је хришћанско ужегло луг, да обасја ум и загреје срце у народа; украсило је породицу миром и љубављу, утврдивши везе између мужа и жене, родитеља и деце; оно је гласно проповедало једнакост међу људима, осуђивало ропство, ублажавало судбину невољника и потиштених, за које не беше правде ни правице; свештенство је створило корисне реформе у законодавству, поправило правосуђе и казнени закон; у доба, када готово не престајаху ратови и луте заденице, оно је подизало глас чистога човекољубља; оно је ширило просвету међу народом. Прожети чистим верским жаром, окрепљени знањем стеченим у самотним ћелијама манастирским, потпомогнути великим угледом, што га уживаху код народа и владара, највршњи међу свештеницима устадоше као проповедници строгог морала хришћанског, да подигну садашњост, и као учитељи младежи зарад лепше будућности народима. Историја нам казује, како је црква дивно успела у своме настојању, да подигне како морални тако и умни живот на виши ступањ. Под утецајем манастирских школа доби научавање науке, књижевност и филозофија јачег полета. Душевни живот стаде се развијати бујнијим током, и за мало па се појавише самостални мислиоци и међу људима световног реда. Што бејаху отпре ученици свештеника, постадоше им сада савезници, да скупа с њима делају на умном и моралном унапређењу рода људског. Науке пређоше из манастира и у градове и стекоше вредних трудбеника међу грађанима; од како се проналаже штампа, поче светлост, која дотле озараваше само врхунце, просијати своје благе зраке и у дубину, да осветле што беше густа тама притиснула. Тако ето корачаше наука а с њом и просвета кад живље, кад спорије у напред, док се није на измаку претпрошлог столећа, онамо на западу, натуштило небо мутним облачинама над васколиким душевним животом. Са зебњом у грудима слуђаху људи бистријега ока и догледа, да ће доћи до страхотног потреса и прелома, и пре но што столеће склопи очи, испуниће се речи Волтерове: млађи нараштаји доживеће крупне догађаје. Ужасни преврат тај нанео је грдне штете, јада и невоље савременицима, али је у последицама својим ипак користио и друштву и науци. За обоје беше он као бура, која руши и обара, али је за нешто и добра, јер „ниа туче ведрије је небо“. Много је спржила муња, што беше заслужило бољи удес, али кад се избеснео гром, пало је много, што је требало већ одавно пасти.

У заједничкој беди и невољи залечила се и заборавила многа стара рана; дође најзад до зближења међу сталежима, који кроз толике векове разним предрасудама беху одвојени. Друштвени живот би зановљен идејом, да ваља ценити свачији рад, да треба признати и поштовати свачије право. Државни живот доби чвршће основа праведном поделом силе и власти међу владаром и народом. Законите разлике међу сталежима нестаде; негдањем начелу претпостављања нема више места у данашњем друштву. Врата просветних храмова отворена су сваком; знање продире и до нижих слојева народних; и незнатан рад није постидан, ако само иде напоредо са облемењавањем духа. А што се већма распростире знање и умење, шири се и круг једнакости, слободе и права. Ко се год одликује богатством ума и срца, знањем и врлином, налази свуда признања; нема сметње, која би га спречавала, да развије и усаврши свој дар, да развије обилан рад, да стече неумрлих заслуга за краља и отаџбину, за веру и род. И само у таким приликама, обасјаним благодетним зрацима сунца слободе, где људи отлични умом и срцем налазе потпуно уважење, може да изникне драгоцено семе, што се налази у човечјој души, може да сазре плод, који треба народу да с образом заузме и очува место међу просвећеним народима. А једна од првих потреба за то у наше доба је знање. Не само што знање даје слободе, права и моћи у друштву, него што оно, удружено с религијом и моралом, даје тек потпуну вредност животу човечјем, јер што човека човеком чини, то је његов дух.

Наука нам даје права и слободе и у природи. Каква ли је у том грдна разлика између нашег времена и свих векова до нас! Шта све нема човек да захвали науци! Још и сад нам мора срце живље закуцати од радости, кад поновимо заношљиве речи славнога историчара, којима је пре неких шездесет година означио

сјајне резултате природне науке: „Она је продужила живот, ублажила болове, искоренила болести; она је учинила земљу плодинјом, дала морнару нове сигурности, војнику ново оружје; она је саградила мостове преко великих река и провалија, скинула муњу с неба да нам ништа не нахуди, осветлила ноћ као дан; она је проширила круг нашега вида, повећала снагу наших мишића, убрзала кретање, уништила даљину, унапредила промет; с њеном помоћу може човек да зарони мору у дубину, да се вине небу у вис, да продре у најзабитније закутке земљине, да јури по суху на колима, која иду без коња, а по океану на лађама, које преваљују уз ветар до десет миља за сахат."

Тако је ето говорио славни историчар Мекóли (Macaulay) у својој расправи о Бекону (Bacon) Верулајском пре више од пола века, а од оно доба колико је наука корачнула напред на свима својим пољима! Са сваком десетином година шири се наша моћ над природом већма, но што је отпре расла за читава столећа. Што се чињаше немогуће, то се остварило; човек би чисто да се занесе надом, е ће се временом испунити речи старога трагичара: једино смрти није дорасла моћ човечја. Шта је изгледало пролазније од ваздуха, што их светлост баца на предмете? На њих смо кадри примарати те зраке, да нам остане за собом трајну слику од предмета, ако су га ма за тренут ока обасјали. Није ли се до скора мислило, да је реч, једанпут гласно изговорена, изгубљена за навек, па зар није човеку пошло за руком, да сваку реч и звук онаке како су једанпут одјекнули, сачува за сва времена? Наше лађе јуре све то већом брзином по пучини морској; ватрена се кола надмећу, која ће брже и удобније да пренесу човека у најудаљеније крајеве света; наше мисли, и саме наше живе речи лете брзином каква је у муње са једнога краја мора на други, из једне земље у другу. А шта се све није још пронашло и усавршило у физици и хемији, у медицини, техници и другим гранама људскога знања? Што је лакокрила фантазија замишљала у својим сновима, да ће се кадгод можда обистинити, то је постало фактом, који је наткрилио и саму најсмелију фантазију.

Заиста, наука је о природи корачала и корача дивовским кроком у напред, и са сваким њеним успехом шири се и наша слобода у природи, утврђује се и наша моћ над њом. Што боље упознајемо природу, њезине силе и законе, тим смо јачи према њој; то се познавање пак стиче удруженим радом опажања и разума. Наука је нарасла толика једино за то, што је постала скромна. Као така она се не стиди да иде у школу код природе, да од ње саме дозна, каква је она и како делује. Ако си рад стећи поуздана знања о природи, држи се гесла: чула су ми најбољи учитељи, али одмах додај: ако само разуи оно градиво, што га чула пружају, прихвати те обрађи, анализом и синтезом протумачи. Односај наиме опажања и разума међа се с временом. Испрва полази све од чула и она раде главни посао, а разум само памти што је опазно и набрајањем случајева ствара од тог оне правило, за чију истину нема друге потврде доли те: да се то у природи заиста тако нашло, а не друкчије. Код неких је наука и сад у главном тако, код других је пак разум сео на престо и преузео владавину. Математичар се може затворити међу четири зида од своје собе те ту, одлучен од света опажања природе, саградити васколику зграду математике из основних појмова о броју и простору. У тој науци дакле приказује нам се моћ разума у потпуној светлости својој. А кад се осврнемо на историју осталих наука, морамо се од срца зарадовати, видећи како се и ту, на свима пољима, све више истиче разум и долази до већег права и моћи. Што се пило даље у напредак, разуи је све већма успевао у том, да подвргне појаве својој моћи, да их објасни и да рачуна о њима; шта више, и да им предскаже ток и повратак. А откуд то, да човек може у неку руку стајати као пророк према реалности? Отуда, што он а priori увиђа, како мора бити удешена та реалност, ако ће да буде појмљива за њега. Закон је наше свести — како нас учи славни Кант — спојна (синтетична) идентичност. Ако ће дакле природа да иде у оквир те свести, она треба да се схвати као систем предмета и догађаја, где једно с другим стоји у свези и односу, у другом реду пак као идентична, то јест да остаје увек једнака сама себи, дакле као сталан систем. У том смислу пропису је разум законе природи; али само чињенице могу показати, у колико природа одговара захтевима разума. Ко куца, отвориће му се;

ко тражи, наћи ће — важи и на пољу науке. Наше би се знање врло слабо развијало, кад би само „vaticinia post eventum“ била могућа. Код сваког открића у науци мишљење је продуктивно. Пуко опажање без плана унапред смишљена не може да уроди плодом научним, као што се ни армонија не рађа, кад ко на сумце и без реда удара по гласовиру. „Ум мора, вели Кант, са својим начелима у једној, а са експериментом према њима удешеним у другој руци ићи природи, да од ње учи, али не као ђак, који прима само што му учитељ казује, већ као законити судија, који приморава сведоке да му одговарају на оно, што их он пита.“ Јер, као што каже лепо Шелинг, „сваки је експериментат питање, на које природа мора да одговори; а у сваком таком питању крије се какав суд a priori.“ И тако налазимо ми у природи само оно, што у њој тражимо; где је ум наоружан начелима, која изражавају облике мишљења, ту нам Ђенијални ученьак открива нове истине на пољима науке. Тако се и Мајер у намери, да открије закон о одржању снаге, ослањао, како и сам вели, колико на искуство, толико и на законе мишљења.

Проф. **Душан Сперњак.**

(Свршиће се.)

Што је добро?

Српским народним пословицама

испумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак)

— По томе је њезина вредност не само највећа, већ за право и нема друге вриједности осим те.

— Истина је то, што си сада казао, жива истина. Највиша сврха садржи у себи сву вриједност, што је у опће има. Све друго, што има какву вриједност, има је само у толико, у колико је добива од ове једине највише сврхе, од добра. Доиста, „доброта је највеће благо!“ Она или „поштење је претежније од новаца“ и од свега другога. Јер што у опће може да вриједи новац, па ако ћете и све благо овога свијета, ако нема поштења? Ето н. пр. „у Јовице, у комшије мога, свега има, а поштења нема“ па што му вриједи сав његов иметак? По мом најдубљем увјерењу „више вала прст образа, него свијета благо.“ Честитост, доброта, поштење — то је најпрво. „Чему нам све без тога, без човјештва? — Чему и дан без сунца.“ За то и треба нада све пазити на своје поштење, на свој добар глас. Јер, вјерујте ми, „бољи је добар глас, него златан пас.“ „Поштење живљење. Без поштења, брез живота.“

Колико вриједи за поштена човјека његово поштење, ево вам неколико примјера! Поштен није никоме ништа крив, а то много значи, јер „не боји се никога, ко није никоме крив.“ Њему, био он човјек или жена, момак или дјевојка, нико не науди. „За злом дјевојком реци добро, а за добром како ти драго,“ овој је све једно. Догоди ли се икад, да на поштена човјека ко што насијече, он за то не мари и као „сјајни мјесец ништ' не хаје, што на њега псето лаје.“ За њ као ни „за злато ръа не пријања,“ јер је и он сам „чист као злато.“ Он се држи упијек свога правила: „Бој се Бога, чини право, не стиди се никога,“ не тражећи никакве свјетске славе ни части, јер „добру човјеку мало је части од потребе.“

С тога, што је добро само по себи неизмјерно вриједно, оно је свакому мило, те „човјек све дава за образ, а образ ни за што.“ За то га свак и сам тражи — јер ако и „не можемо сви бити лијепи и богати, али сви можемо бити поштени“ — и сваком другоме препоручује. Без сумње сте већ често пута чули, гдје старији и искуснији свјетује млађега и неискуснијега: „Држи се утрвена друма; прођи се пријеких стаза!“ и гдје му каже: „Зла се клони, добру се поклони!“ Ради ли ко по том савјету, свак га благосиља, да „души мјеста у рају ухватио,“ признајући, да „због таквијех сунце грије,“ и да се „у срећан дан родио.“ Заиста, диван је то благослов, док „сваки има само једну душу.“ Па како таква човјека само краснијем именима називају! Ко је честит, „човјек је од ока“ и „добра (поштена, блажена) душа.“ Такав човјек „мирише као душа дјевојачка“ и свак га воли као „мајчино млијеко,“ јер „не чини зла ни трави, по којој гази.“

Је ли чудо по томе, да многи људи за добро, — које је иначе веома тешко постићи, јер „ко хоће часно, не може ласно“, — све па и сам живот свој радо жртвују, тврдо увјерени, да је „боље поштено умријети, него срамотно живјети?“ С тога велим и ја свакоме од вас: „Све дај за част а част ни за што!“ Јер само част, поштење, добро, као и оно што је с добром у свези, има вриједност, а оно, што с њим није у свези, нема никакве, па ни најмање вриједности. Ето, „кожа нам се не дере, месо нам се не ије, ако немамо образа, што имамо?“

Огромна и неизмјерна вриједност добра види се још и одатле, што добро не користи само ономе, који га има, који је сам добар, већ као жарко сунце гријe све око себе. „У добру дрва и крст и лопата,“ дакле двије тако различите ствари; исто је тако у добру човјеку помоћ и корист свима другима, па и најразличитијим људима, који с њим каква посла имају. Познато је н. пр. — да другога не напоминьем — без сумње свима вама, колико вриједе срам и истид, и да „ко има образа, има и душу“, а ко тај образ и стид изгуби, „ко изгуби срам људски, изгуби и страх Божји.“ Него одакле је стид и што је узрок стиду? Њега сигурно не би могло бити, чим би нестало поштених људи. И ако је на име истина, да се сваки поштени човјек сам себе стиди, ако учини што непристојно, као и то „ко се не стиди свога образа, не стиди се ни туђега,“ али је опет прије тога срама, управо узрок његов — стид пред другим људима. „Образ од образа стиди се“ и „не гори образ од сунца, већ од поштенијех људи.“ Док год дакле буде честитих људи, дотле ће се сваки, па и онај, који се баш није претргао поштењем, морати чувати да не учини коме што рђаво, јер „не може му поднијети образ“ да зло чини пред очима другијех људи.

Ово је један од многијех разлога, за што се људи толико јагме и гњу за друштвом добријех, јер бадава, „гдје није добријех, ту нема ни добра.“ Тако ћете често чути, гдје ко год, хотећи „с добријем и у црну гору“, тражи: „Дај ми човјека, па ми с њим и очи изнади,“ и гдје воли у добра служити но у рђава заповиједати,“ јер „ко добра служи, онај се не тужи.“

С тога, што „добру човјеку све добро стоји“, и јер „у честита све је честито“, па радио он што му драго или макар и не радио, већ само говорио, и тај ће говор бити честит и ваљан. „Људски човјек људски и говори, а поган погански“. Таквом „врловитом јунаку небо је храм, а свијет стан.“ Он не треба бити богат. Што више, он може бити и сиромашан, без хране и одијела, па опет, „ако је и го, али је соко“, и као што „соко лети перјем, а не месом“, тако ће ће се и он бити увијек кадар својим поштењем уздићи високо над глиб и блато непоштења макар и најбогатијих људи. А то је све за то, јер је он у својој души увјерен и добро зна, да је „боље поштење у сиромаштву, него богатство без поштења“. На пошљетку, ако му већ треба имутка, он ће га стећи својим властитим трудом и муком, без туђе штете и без туђега и најмањега напора. Јер колико год вриједи правило „ни злу теци,“ јер ће расути, толико вриједи и оно друго „ни добру остави!“ По том, што он све, што треба, и има, нема разлога, да и од кога што тражи и на кога као „пјешак на коњика мрзи, већ као што год дивно и у свом сјају ненадмашиво „сунце ноћи не завиди“, тако исто не завиди ни добар човјек никоме.

Колико у опће вриједи добро, још ћемо боље увидјети, ако га омјеримо с његовом противношћу, са злом.

Онај, који ради зло, ради га, истина, лако и без муке — та „више може један зла учинити нег' их хиљада добра,“ и „што стотинак гради, један разграђује“, али што му вриједи, кад „све ради као према глави“. Он наиме не само да није ничији пријатељ, већ ни сам свој, и ни „око му оку добро не мисли“. Може он ићи и бјежати, куд га је воља, али „од себе не утече“. С тога

је све боље него бити зао. Што више, „боље је бити луду него ли худу.“ И не треба, да њега ко други због тога кара и бије „Зао се сам бије“.

Има их, који су али у срцу свом, а мисле, да то могу спољашњошћу својом прикрити. Бадава! „Часна хаљина срамоте не покрива,“ и „мантија не чини калуђера.“ Још што је горе, „црн образ у свијетлој хаљини црњи се види“.

Најбоље се показује овај неуспјех рђавих људи, кад хоће тим сакривањем своје унутрашње ругобе кога к себи, у своје друштво, да привуку. Јер као што се „не гледа каква је кокош, него колико јаје носи“, тако и паметан човјек не пази никада на спољашњи облик, љепоту и ругобу, већ на оно, што се под тим крије. Н. пр. и „калина је лијепа гледати, али је горка зобати;“ тако може и когод имати „лице од цара, а дјела од магара“, па која му корист од тога? Залуду је дакле сва спољашња љепота. „Магарац остаје магарац, макар имао и златан покровац,“ и златну узду. И ако је која ствар макар од најљепше кошиве, прије се свега пита: За што је? Она може бити од сребра или од злата, али „залуду је од злата, кад је верига.“ За то, колико год људи траже и управо гину за друштвом добријех, друштва злијех људи нико не трпи. Већ „зао комшија је највеће зло,“ а камо ли напастан човјек, кад те напопасти. С тога, „кад ти се дохвати скута, откини скут“, раће и „бјежи од зла, кад не ће оно од тебе!“ Што више, „клони се и сјена његова,“ јер ко је поштен „не ће с њим ни у рај,“ а камо ли би хтио икамо другамо! Ако он иде од тебе и на мјеста твога, слободно можеш рећи: „Благо мјесту одакле иде, а тешко ономе у које иде!“ У оне између добра и зла човјека је толика противност, те њих два не могу никако скупа опстати. „Худи људи кад настану, добри пођу сви на страну.“

На каква све имена не надјевају злијем људима! Злочест је човјек „рђа“, „пас“, „кучак“, „гуја присојкиња“. „Да му ко длаку од брка попије, би се отровао.“ Такав човјек нема образа, он је „свој образ метнуо под ноге.“ Или ако га има, а оно „кожа му је на образу као ђон“, — „образ му је опанак.“ Па је ли вриједно, да такав човјек живи? Не. Он „није вриједан, да га земља носи“. С тога га и стижу тешке клетве за живота и послије смрти. Најтежа је, кад га куну: „Земља му кости наметала!“ и кад проклињу и пород његов ријечима: „Сјеме му се затрло!“ С тога, гости моји мили и драга моја дјецо, „тешко грјешну и омражену“, и „тешко ономе до смрти, ко се у зло упрти!“ Још вам једном велим, да се ја са своје стране никада, „не бојим смрти, него зла живота,“ јер, како сам већ једном рекао, мислим: „Боља је и поштена смрт, него срамотан живот“, па ћу с тога рећи и свакоме од вас, као што је рекла и Јеросима своме сину Краљевићу Марку: „Боље ти је изгубити главу, него своју огрјешити душу“.

Сад, кад прилично знамо, што је добро, и које је битно обиљежје његово, промотримо и претражимо, које све ствари, или што у оне може бити добро!..... Него ја сам се већ толико научио на вашу помоћ, да ми је постало управо мило о овој узвишеној ствари, која је тако неизмјерно вриједна, само вас друге питати, а ви да ми одговарате. Без ваше бих помоћи чини ми се, махом малаксао. Нудер нам Бошко, ти кажи, што све може бити добро!

— Не знам. Помози ми лакшим питањем!

— Добро, нека буде! Што смо рекли мало прије о трајању вриједности добра?

— Да је вриједност добра непромјенљива и вјечна.

— А о самом добру?

— Да је и оно вјечно и непромјенљиво.

— А каква састава мора бити оно, што остаје вјечно, те се никада не мијења?

— То у оне и не смије бити састављено, већ са свијем једноставно. Јер све, што је састављено, н. пр. јабука, крух, камен и т. д., даде се раставити, па по томе и промјенити, а само оно,

што се никако не да раздијелити и раставити, остаје вјечно и непромјењиво.

— Па има ли што у природи тако једноставно и по том вјечно?

— Има по признању свију највећих умова свијета, а и по том скромном мишљењу, а то је душа или дух.

— Што или ко дакле у опће може бити добар?

— Добар може бити само дух.

— Може ли само један дух бити добар?...

— Не знам, што питаш.

— Пођи ћемо из даљега. Може ли бити што вриједно, н. пр. корисно, а да нема никога, за кога та вриједност (корист) постоји?.. Н. пр., били имало какву вриједност благо, које негдје закопано, и за које нико не зна?

— Не би. Таково је благо, макар и најогромније било, без сваке вриједности.

— Дакле све, што је вриједно, мора бити за некога вриједно?

— Тако је.

— С тога и све оно, што је добро, мора бити за некога добро.

— Без сумње. Друкчије није ни могуће.

— Може ли по том бити која добра ствар сама, а да нема осим ње никога, за кога је та ствар добра?

— Не може.

— Може ли дух, који хоће да буде добар, бити сам самцат, или треба осим њега још кога, коме ће он моћи бити добар?

— Треба да осим њега буде још неко.

— Сада ћемо да разгледамо, ко све може тај „неко“ да буде!... Вриједност је добра рекосмо вјечна. Зар не?

— Тако је.

— И та вриједност мора бити за некога?

— Истина је.

— Па што слиједи из тога двога?

— Да и онај неко, коме добро вриједи, мора бити вјечан. Иначе не би ни вриједност добра могла бити вјечна. Чим би нестало њега, морало би у једно те исто доба нестати и ње.

— А вјечан је рекосмо...

— Само дух.

— Коме дакле може бити дух добар?

— Дух може бити добар само духу.

— Доиста *може*, али *не мора*. Узмимо такав случај, где су два духа, двије душе само! Н. пр. живе два човјека, један овдје, а други негдје у Америци, али тако да један за другога не зна. Може ли дотле, док један за другога и не зна, док се један с другим ни у мислима састати не може, учинити један другому какво добро, и то још хоћемице?

— Не може

— Што је дакле од пријеке нужде духу, који хоће другом коме духу да буде добар?

— Да с њим дође у свезу.

— А на који ће начин моћи с њим у свезу доћи?... Чекај! Које је битно обиљежје сваког духа?

— Да мисли, осјећа и има вољу.

— Ако један дух хоће да с другим којим духом дође у додир, јесу ли доста за то саме његове мисли? Или је потребно још и друго што?

— Ја дружим, да саме мисли нијесу за то довољне. Јер ја могу мислити не знам што, али док ја тих својих мисли другоме не повјерим, не може он за њих знати. А док год он за њих не зна, оне за њ као да и не постоје. Да један дух ступи с другим духом у одношај, треба за то, по мојем суду, прије свега воља. Јер само с вољом својом може дух дјеловати на своју околину, на свијет, који је изван њега, дакле и на друге духове.

— У чему се, велиш, јавља воља?

— У дјеловању и раду.

— Какав дакле мора бити дух, који хоће да буде добар?

— Дух, који ће да буде добар, мора радити.

— Не би ли могао који дух бити добар, а да ништа не ради?

— Не би. Јер кад он не би ништа радио, већ кад би посве мировао, не би други дух могао имати од њега никакве користи. У опће, такав би дух био без икакве вриједности, а то се, како смо рекли, посве противи добру, које има

вриједност, и то још бесконачну и невиђерну. Дух, који не ради, не може никако бити добар. (Наставиће се)

Иронија у Христову понашању и говору.

од Фр. Паулзена, превео Алекс. Живановић.

(Наставак.)

3.) Као што се у тим расправа са фарисејима очигледно види иронија, тако мислим, да има ироније и у речима Христовим о богатству и богаташима. Новац и имање, то је њихово благо, то је реално и право добро, тако они мисле; и сматрају се мудрима зато, што тако правилно знају ствари оценити. Они разумеју, шта је реално и зато и могу доћи у свету до печега, а занесени сањало, чије су мисли у неком измишљеном свету, у фактичном свету да богме да мора играти врло јадну улогу.

Тако је овде положај Христов чиста иронија: Исус стоји пред тим мудрацима, који се држе свога, који пажљиво гомилају своје благо, и вели једном младићу, законику, који хоће да Му приступи: Јеси ли се добро промислио? Лисице имају своје јазбине а птице своја гнезда, а Син човечји нема где ни главе склонити. И та реч није изговорена са сентименталним патосом, већ такође са лаким ироничним осмехом: Гледај, мој драги, ја заиста немам много да ти дам; ако ти тражиш, да помоћу мојом дођеш до богатства, то мораш онда тражити другог учитеља.

Но и овде се посведочава, да се посрамљује самоуверена мудрост; као што је једна праведност законичка пред љубављу, која прашта и пред благошћу, така је мудрост тих великих рачунџија пред оним, који добра овога света презире. Смрт, тај велики professor moralium, показује те ствари у њиховој правој светлости. То нам доказује прича о лудом богаташу: његове њиве преродише; он се брижљиво старао за нове житнице, у којима ће обезбедити своју жетву, па рече сам себи: Душо моја, имаш много блага за много година, почивај сад, једи, пиј и весели се. Али Бог говори: безумниче, ову ноћ узећу душу твоју од тебе, а што си приправио чије ће бити? Тако бива ономе — додаје Христос — који себи тече благо, а не богати се у Бога. (Лук. XII. 16—21.) Како су у истину луди ти мудри људи; место да стеку сигурно благо за вечност, која ће зацело доћи, скупљају онако благо, које рђа и мољци једу, које лопови поткопавају, а за оне дане, за које не знају ни хоће ли их доживети. Могли би се научити од птица небеских, како им је тециво непотребно; оне нити сеју, нити жању, нити сабирају у житнице, већ се ослањају на Бога, да их исхрани и налазе сваки дан себи храну; љиљани у пољу нити ткају, нити преду, а Бог их облачи много веледелније, него што је био обучен и сам Соломон, тај уметник у раскоши. Дакле како је лудо, поставити своме животу задаћу, да само имање гомила. Али то још није све: грабљење и силна тековина је не само непотребна и залудна, него богатство лако, шта више скоро увек, постаје за човека опасно; уживање, које оно даје, угушује у нама бригу о вечном благу; заспћеност, која долази од њега, свршава се са ужасним последицама. То нам показује јеванђеље о богатом човеку и о убогом Лазару. Богаташ нам се црта прво у свом добру, да се боље види противност беди сиротињској. Тада долази смрт; Лазар умире и сахрањују га у неком кутићу, али га анђели носе у наручје Авраамово. И богаташ умире и погребу га са великом свечаношћу, са лепом посмртном беседом, у којој се славе његове врлине, — то смемо закључити, јер је он честито живео, а и од њега су живели. Но после тога се он буди у паклу у муци. Како сад стоји са мудрошћу тог великог рачунџије и финансијера? На крају крајева се он ипак преварио у рачуну.

У тим причама чини ми се да има мало и оног горког хумора, с којим смрт себи људе позива. Узмимо на око хладнокрвност, с којом се отац Авраам разговара с тим човеком у аду: Сети се синко, да си ти примио добра у животу своме, а Лазар опет зла. Право је, као добар рачунџија мораш увидети, да се сад морате променити. То је иста она равнодушност, да не кажем иста она гротеско-иронична услуж-

ност, с којом смрт на некој слици позива богаташе и великаше, који се баш при трпези живота расположили, да се мало и с њом у коло ухвате.

Изгледа ми, да амо иде и она прича о неправедном приставу (опет Лука 16. 1 и даље). Пристав, кога господар ради неверности хоће да отера, употребљује свој положај још у последњем тренутку, да се обезбеди за будућност доброчинством, које чини са покраденим имањем свога господара на начин, како се прича у јеванђељу. Исус употребљава тај досетљиви и лукави поступак тога човека, да тим поучи Своју околину: кад бисте и ви знали тако спекулисати са неправедним мамоном, али ви за небо, као што је онај за земаљски живот. Та реч је јамачно изговорена са пештo ироније. Он вели: Мамон је по себи неправедан, он се дакле убраја међу кнезове овога века; свако богатство потече из неправде, насиља, лукавштине, надмудривања, исисавања, закидања, јер ко може само својим знојем стећи више него што му треба телу на храну и за потребе? И како потече свако богатство из неправде, тако оно и служи неправди, наиме да се њим завлада и потлачи ближњи, који мора и себе и своје силе ставити у службу онога, који пешто има. Како дакле не би богатство припадало кнезу овога света? А гледајте, томе силнику (Мамону. Прев.) можете шкодити баш са његовим рођеним добром, кад наиме своје имање употребљавате на чињење добрих дела и тим себи стичете благо на небу, кад се богатите у Бога. Али, ви, место да стичете себи пријатеља баш Мамоновом помоћи и да се тим за вечност обезбедите, постајете непријатељи и ближњима и Богу. Заиста, синови овога века су мудрији од синова светлости: та они знају, да мамонову моћ употребе на своје уживање и да стеку његовом помоћи, себи пријатеља, ма само и за часак. Јер они знају, да милостињом могу стећи себи благо на небу, али место да своје имање продаду и да то даду сиротињи, па да тим „начине себи торбе, које неће извештати, хазну, која се никад неће испразнити, на небесима, где се лупеж не прикучује, нити мољац једе (Лук. XII. 33.), место тога гомилају они имање и сакривају Мамона у убрус, тако, да ни сами ништа од њега немају нити други, ништа осим на послетку осуде, којом се осуђује лењи слуга, који је поверени му талент закопао у земљу.

Амо се може уврстити и прича о данку (Марк. XII. 13 и даље). Пред Христа долазе фарисеји са присталицама Ирода, представника националне царевине, и стављају на Њега важно питање, оно велико национално-политичко питање: Треба ли ћесару, туђину, незнабошцу, плаћати порезу? Христос провиди лукавство, али се прави, да схваћа то питање сасвим озбиљно; Он тражи од њих новац, којим се плаћа пореза. Па гледајући на новац, рече као зачуђено: та гле, овде има неки лик и неки натпис, чије је то? Они одговарају: ћесарево. Но, ви препреденјаци (ὑποκριταί), вели им Он са осмехом, у ком се огледа Његова надмоћност, на писмо се требали око тога толико мучити и главу разбијати: подајте ћесарево ћесару: нека он узме што је његово. И сад прелази Христос из тона, којим је упола негодовао, а упола се шалио, у велику озбиљност, па додаје: али не заборављајте што је важније: подајте подајте Богу Божје. Ту бригу бисте ви требали бринути. Препирати се око порезе са ћесаром, господаром овог света, и правити од те препирке велико национално питање, могу само људи, који су тако слепи, а тако се праве мудри, као што сте ви фарисеји.

Јасно нам је, кад се та прича представи у оваквој светлости, да ње не разумеју они, који међу акценат на прву половицу Христових речи, као да је Он хтео заповедити пре свега послушност према властима, те заповедничким гласом рекао: Вршите према ћесару своју дужност, а тада да је тихим тоном рекао: а Богу подајте Божје. Расположење, у коме је Христос изрекао те речи, сведочи нам, како је Он потпуно омаловажавао Мамона, како је био равнодушан према власти овога света и његова господара, који меће свој лик на новац. Прва половица је изговорена са осмехом, у коме је пешто негодовања, а пешто презирања: оставите ме са таквим ништаријама! Са истим осмехом, с којим

је оно одбио, да суди у оној препирци око наслеђства: Човече, ко је мене поставио судијом или кметом над вама? (Лук. XII. 13.) Шта се тичу мене те расправе око ситница, па биле то распре два брата око очинског имања, или распре царева око земаља и пореза.

Тако је унутрашње расположење Исусово према земаљским стварима ништа друго, до узвишена равнодушност, „света индиференција.“ А кад Он са таквим расположењем предузерета ону самоуверености, с којом особито богаташи и великаши сматрају земаљске ствари апсолутно важнима и великима, настаје пронија; та је пронија, мислим, као неки додатак свима Његовим речима о светским приликама, а особито свима Његовим изразима, који се односе на богатство.

(Свршиће се.)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак.)

Приступајући сада излагању најважнијих догађаја црквене историје XIX-ог века у Румунији, морамо пре свега приметити, да та историја има свога „Петра Великог“ као што Румуни радо називају кнеза Александра Кузу знаменитог политичког и црквеног реформатора. Владање тога реформатора дели румунску црквену историју прошлога века на два периода. *Први* период, до кнеза Кузе, карактерише се тиме, што, под утицајем Русије, која је ослобила иго турски и фанариотски, назире на површину нереди, које почињиште фанариоте у црквеном и политичком животу Румуна, те се понешто разбија онај мрак у ком газдоваху фанариоте. То је, тако рећи, сумрачно доба румунске црквене историје. Руска влада предузимала је такође и мере за лечење зала, која почини претећи период. У *другом* периоду отпочела је реакција против таковане „фанариотске културе“, коју карактерише мржња како православљу, тако и Русији, реакција бурна, која руши све, што су Грци — фанариоте више од једног века диали. Православљу, у ком румунске националисте угледаше своја непријатеља, беше нанесен страшан удар; хтело се, да православље замену другом религијом и у доба кнежевања Кузе спремало се потпуно уништење његово, али изненадни пад кнеза и протести неких неустрашивих спомена достојних представника цркве спасоше православље у Румунији, премда је оно и данас још у опасности, јер с падом Кузе није изумрла у Румунији она стоглава хидра румунских националиста, који, рђаво свативши историјске и животне интересе Румуније, свирепо устремише се против православља. Римска и протестантска пропаганда вешто се користи православљу нанесеним ударом и савија себи у Румунији стална гнезда. С друге стране, нарочито у новије доба, све се већма опажа спасоносни рад ревнитеља православља; и последње године друге половине минулога века карактерише постепено успостављање права потиснутог православља, а уједно и живљи црквено-религиозни живот у Румунији.

Глава II

Румунија под духовно просветним утицајем Русије.

Мисија Русије за ослобођење и наде Румуна на њу, као на једину котву спасења. — Славни раденици у историји румунске цркве. — Рад митрополита Вениамина Костаки и екзарха Гаврила. — Промене и поправке митрополита Гаврила — Питање о прекобројним манастирима. — Рад инока Геронтија. — Напело кужног утицаја западне културе. — Опадање црквено религиозног живота.

Решење т. з. Источног Питања, у заједници са тежњом Русâ, да ослободе своје једноверце од турскога ига, довело је до ратова руско-турских, у којима руско оружје одржа славне победе, крајем XVIII. и почетком XIX. века, код Кугула, Исмаила, Римска и др. Ти ратови отпочели су 1768 године, а арена им обично беше Молдавска и Влашка. Они много утицаху на кнежевине, будећи у народа наде на светлију будућност. Гром сјајних победа руске војске над Турцима поново је почео дизати Румуне из оне обамрлости у коју их бацио беше прутски поход; мрак турског и фанариотског ига поче се помало расветљивати, те Румуни крајем XVIII. и почетком XIX-ог века поново угледаше ону светлост са севера, која им је и пређе, за све време њихове пађеничке историје, служила као преодница звезда спасења. У њих се поново пробудила нада у врховног вођу целог православног

света — руског цара, те је поново ступила у активитет она знаменита и врло интересантна по нас централна сила тежње к последњем православном Риму, која јасно пролази кроз сву историју свих православних балканских народа. Сваки руски полазак против Турака називаво је силно узбуђење међу Румунима, и читаве гомиле неустрашиво су се придружавале победоносним пуковима Православне Русије, која опет, као и у епоху Пругског похода, пошла је да, у име Спаситеља и хришћанства заштити рођено и мило јој православље, носећи већ несумњиву победу и слободу покореним народима балканског полуострва. Већ први турски рат за царовања Екатарине II. свршио се 1774 год. повољно по Румуне — миром у Кучук-кајнарџи, по коме свима Румунима, који у време рата радише против Порте, објављивала се амнестија; потврђавала се слобода хришћанског вероисповедања и право Румуна на слободан излазак из земље; конфискована имања поправљаху се; господарима Молдавске и Влашке дозвољено беше, да могу у Цариграду имати своје повереннике православне вероисповеди. Русија је добила право заступништва тих кнежевина при судару њиховом са турским властима. Други рат Русије за ослобођење с Турском (1787—1791. год.) завршен је јашким уговором 1791. године, којим се с обзиром на подунавске кнежеве потврђиваху услови Кучук-кајнарџиског мира те је дата Румунима двогодишња олакшица у данку. Год. 1802 буде установљено, да кнезови владају седам година. Али румунске кнежевине су желиле, да се потпуно ослободе од турског и фанариотског ига, а остварење својих завештних идеала Румуни су видели у коначном, на правима подаништва основаном, *уједињењу* њихову с Русијом, где они мишљше, подједнако са осталим поданицима велике православне државе, уживати мир и свако добро под скиптром самодржавног руског православног цара.

Искреним и неустрашивим проповедником тих тежња, у почетку XIX. века, беше знаменити молдавски митрополит *Вениамин Костаки*, кога, посве оправдано, можемо сматрати као најзнатнијег међу молдавским митрополитима. Вениамин Костаки дваред беше митрополит — од 1803 до 1808 год. и од 1812 до 1842. год. Значај његов у историји молдавске цркве, већ је давно достојно оцењен. Као што је у државним пословима Молдавска заиста имала великог Стефана (кнеза, познатог у историји под именом Стефан Велики), тако је и у црквеним пословима имала великог митрополита Вениамина. Као природни Румун, прави пријатељ свога народа, Вениамин Костаки свагда је био славан приповедник његових бољих тежња, чиме се и одређиваху односаји његови к Русији. (Када је отпочео нови руско-турски рат 1806—1812), и руска војска уђе у Молдавску, тада је цар Александар I. добио ову адресу, коју је потписао (27. Јуна 1807 год.) у Јашу митрополит Вениамин са 20 најзнатнијих бољара: „Уништи несносну управу (турску), која дише тиранску према бедном народу (молдавском), присаједини управу земље ове богохранимој држави твојој... Да буде једно стадо и један пастир, те тада да кажемо: ово је златни век стања наших. То је опћа молитва из све душе народа овог. Тим је теже после митроп. и народу његовом било, када даљи руски покрет за ослобођењем наједаред престаде слободским примирјем, те руске војске одступише за Дњестар. Ево шта је писао тим поводом митроп. Вениамин у писму своме генералу Апраксину: „Од најстаријих времена, у колико нам је познато из историје, једина узданица земаља Молда.ске и Влашке беше Господар целе Русије.. Сваки становник, угледавши руску војску, одушевљавао се и благосиљао је своју судбину, јер је држао да ће, како он, тако и његова црква ослобођена бити од претешког ига... Глас, да руске војске остављају ове кнежевине, отворио је у грудима свију нас дубоку рану, сваки је поплашен том вешћу и изгубио је сваку наду." Поздрављајући молбу да Русија прими кнежевине у подаништво своје, он је писао: „Наша молба не потиче из пусте фантазије, већ је мотивирана дубоким осећајима. Она се састоји у овом: потпора Његовог Императорског Величанства јесте прави пут среће оних земаља; права срећа оних земаља састоји се у примању и присаједињењу њихову с Империјом, под чијом сени сретно проводе живот народи широм великог дела земаљског шара. Сва је земља готова, да падне пред ноге Његовог Императорског Величанства; вера и народ

вапију о спасењу, без кога ни вера, ни част, ни сами живот наш није без опасности“ и т. д. А устима митроп. Венианнин говорио је не лично митрополит, већ сав народ, који је заиста силно се ужаснуо кад је дознао, да је руска војска одступила натраг не ослободивши их од Турака, те да се понавља Прутски неуспех са свима ужасним последицама његовим по народ. Ну на срећу по Румуне, слободеко приморје беше брзо прекинуто и рат за ослобођење, на велику радост њихову, наставио се.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Парастос Краља Милана.) У суботу, 26. јануара о. г., служен је у св. храму манастира Крушедола годишњи парастос у спомен и за душу благоупокојеном краљу Србије, Његову Величанству *Милану Обреновићу*. На парастосу началаствовали су Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* и високопреосвећена господа епископи Будимски *Лукијан Богдановић* и Бачки *Митрофан Шевић*, уз велику асистенцију манастирских настојатеља, дворског и мирског свештенства. Од родбине краљевског покојника били су на парастосу тајни саветници: *барон Федор Николић* и *Бела вл. Талијан*, потпредседник доње куће угарског државног сабора. Надаље: барон *Милан Бањк*. Од стране кр. жупанијске области присутни су били: кр. велики жупан жупаније сремске *Петар вл. Јурковић* и поджупан Dr. *Драгутин Ункелхаусер* и кр. кот. предстојник Dr. *Михичић*. Међу одличним присутницима био је тајни саветник гроф *Евген Зичи*, верни пријатељ високог покојника. Монашко удружење Краљевине Србије изаслало је на парастос свога председника архимандрита и ректора Богословије Св. Саве г. *Висариона Весића* и члана Управног Одбора архимандрита и настојатеља манастира Манасије г. *Мирона Ђорђевића*. Изасланик г. Весић испоручио је настојатељу манастира Крушедола мложину свећа, измирне и зејтина као поклон њихових Величанстава краља Александра и Краљице Драге за спомен благоупокојеног краља Милана.

Непосредно после парастоса је освећен красан надгробни споменик, који је зготовљен по превишњој наредби Његова Величанства нашега премилостивога *Владара*, а који је смештен, како смо већ јавили, у зиду на западној страни св. храма манастирскога, с леве стране од врата, пред гробом благоупокојенога Краља Милана; а затим је учињен спомен и на гробу.

Нека је души *Краља Милана* вечни покој, а земним остатцима Његовим нека је вечни мир у светодеспотској Задужбини нашој. *Слава Краљу Милану I. Обреновићу!*

(Стечајни испит.) Пред испитним поверењством за полагање стечајног испита положили су тај испит дана 24. јануара о. г. *Никола Бронзић* администратор парохије у Мохову, *Емилијан Јосифовић* администратор парохије у Опатовцу и *Димитрије Јанковић* администратор парохије у Осеку. Поверењству је председавао ректор Богословије протопрезвитер г. *Јован Вучковић*.

(„Управни Одбор „Матице Српске“) држао је 19. јануара (1. фебруара) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. По предлогу председникову стављало се у записник туга за губитком многогодишњег вредног чиновника матичиног Ђорђа Стоје, а жени му и сину изјављује се саучешће у тузи њиховој. — Успомени умрлих чланова матичиних учињене су уобичајене почасти, и то: Игњату Васићењу из Земуна, Стевану Станишићу из Вуковара и др Николи Крстићу потпредседнику државног савета у пензији у Београду. — Кр. уг. министарство унутрашњих послова одобрава избор А. Хаџића за председника „Матице Српске.“ — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова шаље примедбе на рачуне, вођене о фонду Павла Јовановића, Гедеона Дунђерског, Петра Костића и о заједничким управним трошковима за г. 1900. Све те примедбе издане су благајници на разјашњење. — Исто министарство шаље разрешницу на рачуне вођене о фонду Петра Косића за г. 1899., а тако исто и разрешницу за рачуне, вођене о заједничким управним трошковима за г. 1900. — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова и ако је тог мишљења, да је свакако боље, да свака задужбина, па тако и задужбина Софије Пасковићке ступи у живот што пре, ипак не може донети коначну од-

луку о поднесеном му основом писму за задужбину Софије Пасковићке, док се не докаже званичним актима, да ли има и других наследника осим наведених, који су пристали на то, да та задужбина не ступи у живот тек 5. октобра 1935. као што је то тестаторка била наредила, него кад се фонд удвостручи. Одговорише се захтеву као и то, да је већ једном министарство у начелу пристало на ту намену поштујући воље тестаторкине. — Одређује се начин уплате у пенсиони фонд оних чиновника матичних, којима је по одобрењу министарском плата повишена. — Примљен је, с неким малим изменама, предлог изасланог пододбора о делокругу подкњиговођином и наређено је, да се на то место распише стечај. — Узет је на поновно знање напештај председников, да је каса пажљиво сконтрована и да је у највећем реду нађена. — Примљен је предлог фискала друштвеног дра И Вучетића, да се против закупника земље Симе Ђорђевића подигне парница. — Неке судске одлуке дадате су фискалу друштвеном, а неке благајници и књиговодству на даљи поступак. — Одобрене су молбе неких дужника, да могу бестеретно дати преписати неке парцеле, које су за сигурност зајма биле заложене. — Издато је нешто зајмова. — Други предмети били су административне, економне или личне природе.

У Србији.

(**Нов драматург краљевског позоришта**). За драматурга краљевског београдског позоришта, а на место Бранислава Нушића, који је по свом захтјеву стављен у пензију, постављен је Риста Одавић, професор и уредник „Нове Искре“.

(**Откупљене старине.**) „Београдске Новине“ јављају да је министар просвете откупио за Народну Библиотеку од Панте Срећковића „Зборник попа Драгула“ из времена св. Саве за који је Срећковићу исплаћено од стране Петроградске Академије 10.000 динара. За овај зборник који је израђен на пергаменту Срећковић је поклонио Нар. Библиотеци 6 рукописних књига на кожи, међу којима је и једна уникум што се тиче облика писмена а пореклом је из арнаутског Београда (Берана). Зборник је купљен са 4.200 динара а исплаћен је из књижевног фонда српског добротвора Димитрија Николића-Беље.

У Русији.

(**Стање руске православне цркве у год. 1897.**) По званичном извештају руског св. Синода било је припадника руске цркве 78,849.817 (39,265.493 мушких и 39,584.324 женских). Ти су били раздељени на 65 епархија, од којих су 64 у Русији и једна у Америци. Парохијских цркви је било 36.361, 18000 капела и 10.000 гробланских и приватних капела. Клир се састојао из 3 митрополита, 14 архиепископа, 48 епископа, 38 викара — епископа, 2035 протопрезвитера, 42005 презвитера, 14.062 ђакона и 43.950 нижих клирика.

У 495 мушких манастира било је 15.054 браће, а у 268 женских манастира 36.108 калуђерица.

Поред пастирске дужности клир је радио и на обраћењу неверника и иноверника. У европској и азијатској Русији постоје 23 мисије, за које су 14243 члана „друштва православних мисија“ у год. 1896. скупила 384.509 рубаља, а у год. 1897. 396.961 рубљу. Успеси мисионарског рада изражени су у овим бројевима:

Обраћених из:	у год. 1896.	у г. 1897.
Лутерана	1874	1754
Католика	1500	2081
Уније	312	185
Реформата	21	32
Јермена	26	47
Протестаната	70	41
Расколника	7800	8196
Јевреја	901	873
Мухамеданаца	451	485
Неверника	2226	2667
	15181	16361.

Изван Русије има православна црква мисија у Јапану и Америци. У Јапану је 1897. год. било 23856 правосл. хришћана у 225 општина, а клир се састојао од једног епископа, једног архимандрита, 27 свештеника и 5 ђакона, од којих је јапанског порекла било 26 свештеника и 4 ђакона. Мисија има троје новине, једну катихетичку школу у Токију, један семинар, једну школу за појање и једну дечју школу уз коју је и радионица за црквено сликарство. Год. 1896. крштено је тамо њих 937. а год 1897. њих 993.

На Америку долази 29 руских мисија са 30 цркви и 70 капели. На челу им је епископ, који столује у Сан-Франциску. Православних хришћана тамо има на 50000, међу њима обраћених Ескима, становника Алеутских острва, Кинеза, Јапанаца. Год. 1897. било је 700 конвертита. Од год. 1896. имају једне црквене новине а имају само три школе. Устрајала се и мисија за Кореју, али до почетка 1898. г. још није ступила у живот.

Руски клир се образује у просеминарима, семинарима и духовним академијама. Год. 1897. било је 185 просеминара са 1818 учитеља и 31.038 уче-

ника, 58 семинара са 1017 учитеља и 19.151 ученик, 4 академије са 125 учитеља и 938 ученика.

Академије се налазе у Петрограду, Москви, Кијеву и Казану. У Казану има и мисионарска школа. У парохијским школама, којих је било 38.475, наставило је у елементарној обуци 31821 учитељ 1,338 598 деце. На издржавање тих школа потрошено је више од 8 милиона рубаља, од којих спада на државу 1·5 милиона.

Богоштовни буџет је потрошио на:

персонал у школама	3,150.766	рубаља
стипендије	1,361.981	„
квартирину и грев	600.527	„
зидање нових школа	372.000	„
персонал у синодалним штампаријама у Петрограду и Москви	536.576	„
зидање парохијских домова .	515,456	„
издржавање св. Синода . .	265.514	„
издржавање катедрала, епископских дворова и т. д. . .	845.000	„
издржавање конзисторија . .	724.672	„
издржавање манастира . . .	416.744	„
издржавање клира и мисије .	8,773.010	„
разне зграде	564.955	„
издржавање синодске палате .	10.541	„
просвећење школства	7,263.601	„
разне издатке	542.187	„
православље у иностранству . .	156.634	„

А. Ж.

Књижевне вести.

Изашла је штампе и разаслата је 1. свеска:

„БОГОСЛОВСКОГ ГЛАСНИКА“

са овом садржином:

1. *Од уредништва.* 2. *Пастир и књига* од Ј. Вучковића; 3. *Беседа Исуса Христа на гори*, од И. Еремеског; 4. *Два српска сабора* (1748. и 1749. г.) од М. Јакшића; *Учење о слободи воље*, од Д. Јакшића; 6. *Задатак науке црквеног права*, од дра Г. Летића; 7. *Писмо митрополита Филарета о изгладњивости тајне свештенства.* — Књижевност. Хроника. Белешке. Нове књиге.

Јавна захвалност.

За своју свету дужност сматрам свима славним директорима, председницима, повћаним заводима као и осталој господи и госпођама из Новог Сада, који су у име оправке св. обитељи манастира Базијаша, задужбине светитељу Сави, следеће своте приложити изводели.

Срп. задруга за међусобно помагање и штедњу 20 К. Централни Кредитни Завод деоничарског друштва 30 К. Матица Српска 25 К. Г. г. К. Новић 2 К, Н. Н. из Новог Сада 1 К, А. Најевић књижар из Н. Сада 4 К, Атанасија Недељковић из Н. Сада 4 К, Н. Радовановић 4 К. М. Давидовац 2 К, А. Адамовић 2 К, Др. Полит 2 К, Др. Вучетић 2 К, Владимир Крецулов 2 К, Хога Вихем из Томашевца 2 К, Мита Поповић из Н. Сада 1 К, Аркадије Марковић књиговођа М. Српске 2 К. Свега 105 круна.

Сем тога књижара Браће М. Поповића у Н. Саду поклонила је овом св. манастиру три књиге и то: велики Зборник, Апостол и Јеванђеље и једну катавасију, за које дарове свакоме и свима ова манастирска Управа најтоплију благодарност изриче: Живели.

У Манастиру Базијашу 19. Децембра 1901.
1. Јануара 1902. услужни и благодарни
Јосиф Поповић
игуман Базијашки.

Јавна захвала.

У току 1901. год. правосл. срп. црквена општина у Сантову стигли су следећи поклони:

Никола Јоцић становник сантовачки, Србин римокатоличке вере, из велике љубави према св. правосл. вери, украсио је св. храм наш са врло лепим полијелејем у вредности 100 круна.

† Петар Дугалин, Марин Балажинац и Марин Андрин, скупили су међу сантовчанима 100 круна, за које су купљена 2 црквена барјака.

Славна правосл. срп. црквена општина у Сегедину, послала је на дар свилено „Небо“.

Госпођа Јелена уд. Коњовић из Сомбора, поклонила је 4 полусвилена стихара за ђаке.

Госпођа Јулка Данила Живковића из Ст. Бечеја, поклонила је 1 врло лепо извезен стихар ђачки.

Господин Урош Рацковић из Дарде, поклонио је 4 ђачка чирака.

Господин Теодор Љубиша из Земуна, поклонио је 4 ком. топа.

Господин Петар Николић из Загреба, послао је на дар добрим ђацима 50 ком. књига „Светосавски дар.“

Господа књижари; Арса Најевић, Лука Јоцић, Браћа М. Поповић из Новог Сада, и Миливој Каракашевић из Сомбора, поклонили су књиге, таблице, прописе и др. школској деци.

Славна правосл. срп. црквена општина у Новом Саду, поклонила је нашој новоотвореној српској вероисповедној школи 15 скамија и сав намештај школски и 32 круне у име преноса.

Господа чланови „Срп. Читаонице“ свој прилог од 21 круне, за које су купљене књиге школској деци.

Свима тим племенитим дародавцима потписани у име правосл. црквене општине изричу најтоплију благодарност, са жељом да се и други родољубиви Срби на њих угледају, како би ову нову и у свему оскудну црквену општину бар са ситним, што је најпотребније снабдети могли.

У Сантову 16. (29.) јануара 1902.

Никола Мидић
администратор парохије.

Шандор Андрин
председник.

Јавна благодарност.

Благородна госпођа Јеца Гавриловић из Осека даровала је нашој св. цркви 1 лепо појиљеј, 1 напрестолни крст и 2 велика чирака пред иконостас, у спомен свог почившег оца Уроша Гавриловића, бившег грађанина осечког, а родом из Габоша.

На том богатом дару изриче се благородној дарователки од стране подписане црквене општине најтоплија благодарност.

У Габошу 1. (14.) Јануара 1902.

Петар Милојчић
парох и деловођа.

Милан Којчиновић
председник.

Душан Шаулић
тутор.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1261 ex 1901. 39 ex 1902. 5 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се поново расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу те се позивају компетенти, да своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 1260 ex 1901. 37 ex 1902. 6 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију VI. разреда у Сибачу. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

С. О. 8044/1894. ex 1901. 4 3—3

О Г Л А С.

Од стране саборског одбора као управе срп. нар. црквено. фондова и закладâ у Карловцима овим се обзнањује, да ће се пустара „*Сириг*“ у бачкој жупанији, поред тако зване пустаре „Каменди“, састојећа се 4398 $\frac{749}{1000}$ кат. јутара оранице земље, 2 $\frac{834}{1000}$ јутра баште, 7 $\frac{1260}{1600}$ јутара ливаде, 122 $\frac{236}{1600}$ кат. јутра пашњака, 72 $\frac{188}{1600}$ јутра рита и 81 $\frac{574}{1000}$ кат. јутра земљарини не подлежеће земље заједно са тамо налазећима се зградама под условима, који се могу видети у писарни саборског одбора у Карловцима и епископској писарни у Н. Саду, *на дванаест (12.) година*, и то од 1. новембра 1902 до 31. октобра 1914. године, на основу усмене дражбе односно на основу писмених понуда (оферта) *под закуп издати*.

Тога ради држаће се дана 4. (17.) марта 1902 у 10 сати пре подне у патријаршиској резиденцији у Карловцима најпре усмена дражба са искличном ценом од 126.000 круна као једногодишњом закупнином, а после дражбе приступи ће се отварању и расправи писмених понуда, које до 4. (17.) марта 1902. у 10 сати пре подне приспеле буду.

Одобрење односно усвојење како усмених тако и писмених понуда зависи од саборског одбора, који ће о њима своју одлуку одмах по свршетку расправе донети.

Они који у усменој или писменој утакмици учествовати желе, имају пре почетка усмене дражбе, односно, онда, кад своје добро запечаћене писмене понуде поднесу, у руке председника саборског одбора 13.000 круна у име жалбине положити, а они, који писмене понуде предаду у овима још и изјавити, да су им дражбени односно закупни услови познати, и да на исте пристају. При расправи писмених понуда узеће се само оне понуде у обзир, које *на извесну опредељену годишњу закупну своту* гласиле буду.

Онима, којих се понуде не приме, одмах ће се положена жалбина вратити.

На омоту оферта има се означити: „*Оферт за пустару Сириг*“ и исти управити „На Његову Светост преузвишеног господина Георгија Бранковића патријарха српског у Карловцима.“

У Карловцима 3. (16.) јануара 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 108.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 5

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије
УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у петак 31. јануара 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници Његове Светости православног Архиепископа карловачког, Митрополита и Патријарха српског, преузвишеног Господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ бачки *Митрофан Шевић*, свршеног богослова Душана Страхинића рукоположити у Новом Саду дана 30. јануара о. г. у храму св. три јерарха за ђакона, а дана 31. јануара у светођурђевском храму за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Из моје збирке.

Проповед на Сретеније.*

Ко је данашње св. Јеванђеље саслушао достојном пажњом, нема сумње, да му је срцем овладало смирено расположење, слично расположењу о божићним празницима. Јер и данашњега дана, ето, пред нами Спаситеља рода човечјега — у пеленама детињим, као и о Рождеству Господњем. Само што то сада није више дете, које лежи у јаслама Витлејемским, коме хорови анђеоски поје песме славопојне, кога походе пастири простодушни, и коме се клањају умни мудраци са истока; него је Спасу већ четрјес' дана по рођењу, и Мајка Га Његова доноси у храм јеруса-

* У пастирској делатности својој уверио сам се о спремаштву и немаштини наше проповедничке књижевности. Што би и било честитих проповеди — али су дотичне збирке тек неки фрагментарни радови на овоме пољу. Има перикопа, на које ни по свима дотичним књигама или часописима, не можеш нигде помоћи наћи. А наш свештеник, већ са обзиром на толике разноврсне обавезе у позиву своме, и не доспева баш, да самостално спрема себи ијоле темељитије проповеди за сваку прилику. Ја дакле и сам залазим често у страну (руску, грчку, румунеску, мађарску, немачку) проповедничку литературу, па одавде бирам, што ми се свиди, имајући при томе пословању на уму, рачуне се, у првоме реду, учења св. православне цркве и прилике наше. Тиме ми је пак сврха дала, да приберем такву збирку проповеди, за све перикопе и пригоде редом преко једне читаве године, којом би се наш свештеник сваком згодом користити могао. А за сада ћу — исходу овога подвига и тако још подуже времена треба — добротом г. уредника овога цењеноја листа, изнети тих неколико радова на узор, и радоваћу се, ако ћу већ и тиме послужити својој браћи свештеницима.

лимски, да Га ту прикаже Господу Богу у знак захвалности за Његово рођење, и да Га Њему посвети за читав Његов земаљски век.

А ма где се то божаствено дете појавило, у Његовој је близини тако добро бити, крај Њега човеку срце тако љупко бије. Мрачна је пештера у Витлејему добила од Његова сјаја дивотну светлост, да је палик каквом одабрану светилиште; па и сам богати и велелепни храм јерусалимски као да се одену још раскошнијим блеском, као да његови златорези још сјајније затреперише, када преко његова драгокупа мраморна прага први пут пренесоше Онога, који ће једном туга подићи свој моћни глас у хатар мољењу Богу духом и истином, а који ће тада, место тога пролазнога и душевној судби предзнога храма, засновати непролазну и вечну Цркву, којој ни сама врата адова одолети не ће!

И ма где се то божаствено Дете појавило, око Њега се с места прикупља уједно и мањи или већи број побожних душа. Тамо у Витлејему беху пастири, који с поља дођоше и мудраци, који приспеше са истока далекога да Му се поклоне. Па и овде, у храму јерусалимскоме, ето око божаственога Детета такође неколицине њих на окупу; мален истина збор; јер их је, с Дететом заједно, свега пет душа на броју, — али је то ипак вандредно љупка мала општина. Љупка је по својој унутрашњој вредности: јер су ту на окупу све само скроз побожни посетиоци, све сами богобојажљиви Израиљћани, те их свештеник њихов прима пред жртвеником пријазном љубављу, баш као што и ми, данашњи свештеници олтара Божјега великом наслађом душевном проповедамо вољу Творчеву и науку Господњу ма и мањем броју вољних слушалаца, када само помишљати можемо, да су то побожни слушаоци, да су то душе, које су похитале амо ради божаствене храме, ради небесногa напоја. И љупка је она општинца и по својој спољашњој слици: јер је ту свако доба века човечјега заступљено одабраним представницима. Ту вам је остарина часна, на ивици гроба, у личности седога Симеона Богопримца и осамдесетичетиргодишње пророчице Ане; ту вам је преблагословена Дјева Марија и блажени Јосиф у најлепшем развоју година својих; ту вам је једно дивно Дете, без равна себи, Спаситељ наш Исус Христос.

Дај да се дакле и заустависмо часком при том величанственом призору, те рчсмотрїмо:

Сретеније Господње као признак за свако човечје доба, да га ваља посветити Богу:

1. младости, да се благословено развије;
2. мушко доба, да вољно Богу служи;
3. старост, да спокојно очи склопи.

Ти пак, на рѣкахъ старческихъ во днешній день, якѡ на колесницѣ херовимстѣй, восклонитися благоизволивый Христе Боже, й насъ поющихъ Тя, страстей мучительства призываемый йзбави, й спаси якѡ человѣколюбецъ.

Еле, нека ова појава Христова у храму јерусалимскоме стоји пред нама као признак, као узор-слика за свако човечје доба, да би се свако могло приказивати Богу у светом украсу; поучимо се из тога пре свега, каква ваља да буде:

1.) младости, да благословено одрасте.

Принашање Христа у храму на данашњи дан, имаде свога разлога у закону Мојсијеву. Сваки првенац израиљски ваљаде, наиме, да буде посвећен за службу свештеничку. Но како је ту службу свештеничку на себе узело било племе Левијево, те је оно и обављало од вајкада ту свету службу, то је свакога првенца иних племена ваљало, месец дана после рођења, бар у храму Богу принети, и њега од службе свештеничке ма и најмањим откупом откупити, ради сведочанства за дете: ти си сада, истина, ослобођен од непосредна позива и службе свештеничке, али си ипак, и у самом световном позиву своме, целога свога века својина Божја, те обвезан, да му свога века и служиш и послужиш. Тако су дакле и Христа приказали и принели Богу у храму јерусалимскоме. За спољашњу службу свештеничку није Му ваљало одгајену бити, прса Његова не ће красити првосвештеничка амајлија од сухога злата и драгоцена блиставa камења; али Му је ипак целога века свога ваљало

бити Божјом својином, ваљало Му је већ од детињства узети на себе служењање према Оцу своме небеспоме; ваљало је Њему бити Учитељем, коме није ни један учитељ раван, и Првосвештеником, величанственијим од Мелхиседека и Арона; ваљало Му је, шта више, постати и духом и телом — светом Жртвом, те га дакле и донесоше данаске у храм јерусалимски као нежно Јагње пред лице Божје, да се већ сада у напред посвети и означи као Агнец Божји, који на себи понесе свеколике грехе палога човештва, па је ради њега и крв своју на крсту пролио.

Слично посвећење на службу Божју паде дакле и нашој деци у део, љубазни верни; слично се приносе и приказују Богу и наша деца, и то, у Новоме Завету, не само првенци више и мушкарци, него сва наша деца од реда. Или зар светим крштењем у храму, не приказујемо ли децу нашу Богу Савоту, којом их приликом ми, у знак славе Богу и захвалности одане, Њему приносимо? И зар свето миропомазање, што га она тада уједно примају, није печат дара Духа Светога, који ће им дати снаге и способности, да Богу своме служе у пакитима и украсу детиње невиности, побожне вере, вољне послушности?

О, не заборављајте дакле, драга децо, да вам је од дана крштења и миропомазања вашега, на чело и на душу стављен печат власништва Творца вашега, и да Он од вас и тражи и захтева пуним правом, да Му се увек топло молите и да Му вазда будете верни. На не заборављајте на то ни ви, добри момци и орне девојке: ма до чега ви дошли у овоме свету, нека ваш најдивнији украс вавек буде: побожно и вољно служити Господу Богу своме!

Стога је дакле достојно и праведно, да наши родитељи своју децу већ за рана доводе овамо у свети храм Божји, како би се она већ за времена навикла да радо бораве у дому Оца свога небеснога! Јер ће она само овим путем и моћи благословено напредовати и јачати у духу, баш као што и о Спаситељу нашем стоји писано у данашњем св. Јеванђељу: „А Дете растијаше и јачаше у духу и пуњаше се премудрости и благодат Божја беше на Њему.“

А да би наши родитељи децу своју заиста и умели и знали упутити на тај спасоносни пут, ваља

2.) и они сами да знају Богу своме вољно послужити.

Томе нас, такође у данашњем св. Јеванђељу, поучавају — Јосиф и Марија. Они долазе у храм јерусалимски као и побожни Израиљћани, да се Богу прикажу оданима закону Његову, што им га је Он преко Мојсеја дао. А ваљада им тај долазак не беше ни богзна како лак, већ са обзиром на скупо време једнога сиромашна дунђерина, какав Јосиф беше; а ваљада им не беше баш тако лако ни саму жртву набавити, и ако не беше већа нег две грлице, јер они беху људи врло потребити. Али зато честити Јосиф и побожна Марија инак никако не заостају онде, где ваља Господу своме послужити у вољној оданости.

Дјела, служите и ви тако Господу Богу својему, домаћини наши и наше домаћице! Може, истина, често да притисне плећа домаћинова велики терет позива тешка, и може да је често врло сплетена брига домаћина око вођења домазлука; може, истина, бреме разних невоља, или и сама заварљивост светских разноћења да нас неће задржавати у верној служби Богу. Али не пропуштај, добра душо, да одано служиш Богу своме и посред узбуркана комешања позива твога у свету, већ на супрот свему томе, чувај чистом ону дивну стазу, која води дому Бога нашега, која одржава непомућену свезу између срца твога и срца Божјега, између твога земаљскога и твога небеснога позива. Јер баш у колико те више могу да доведу до очајања опаки вали разноврсних у животу струја, у толико ти више и ваља погледати к небу горе, Богу своме — и овде, у светоме храму, и дома у скровеној ти одајици, не би ли те Он заиста и умудрио у незгодама ти претешким.

Ал се немојмо Богу обраћати само у делатности својој свакидашњој, него Му се покоравајмо и у самим својим часовима

од очајања. „А и теби самој пробошће кач душу“, такве је речи чула на данашњи дан и сама Богомајка, преблагословена Дјева Марија. На њу чекаше још и тежа стаза од ове данашње до храма на брдашцу Сиону, крвава стаза на Голготу пусту. Ваљаће њојзи пренети и скупоценију жртву од ове данашње у храму — Њега самога, свог премила Сина ваљаће јој рањена срца положити пред лоно Господа Саваота, Пастира стада.

А такви се жртвоносни путови укрштавају често у животу сваког путника-хаџије овде на земљи, када он ступи у своје зрелије доба; такви оштри мачеви продиру често кроз много срце хришћанско у метежу животноме. У бригама за насушни хлеб и у невољама за опстанак, у јадима што ти их напоси свет и у искушењима што их на тебе шаље Бог, крај болесничких постеља и на гробовима — о, та ту и данданашњи продире кроз наша срца љута оштрица мача немилосна; ту крвљу прокапље не само нежно срце женско, него хоће да препукну и мушке груди у јунака. Тамо што и ту, добри Хришћанине, и ту ваља да се ти прикажеш Богу као вољна жртва у светим адиђарима побожне послушности и преданости, те да поносита плећа своја мучаљиво подметнеш под бреме и терет, што ти га Отац твој небески ставља у животу овом прелазноме. Ту, човече, покажи своје јунаштво, ту, жено, покажи своју доброћудну трпељивост, ту, Хришћанине, покажи послушност вере и преданост праведничку. И знај, да ће све оно, што иначе можда никако не би могао преко главе претурити — знај, да ће ти, предав се Господу, сваки, па и најтежи крст бити лак.

У то нам дакле име не ће сада бити тешко појмити ни то, како ваља

3.) и старост да се преда Богу, па да смирено очи своје склони.

Посмотрите то на старини Симеону и на осамдесет и четврто годишњој Ани у храму јерусалимскоме, како се они одано приказују Богу, и како се они спремају на свој смирени одлазак.

„Она не одлажаше од цркве,“ вели се у Јеванђељу за стару, цјеломудрену Ану пророчицу, „и слушаше Богу дан и ноћ постом и молитвом.“ За ма који други рад ослабиће јој и обамрле већ немоћне руке, али се њима још може при молитви служити. У свету је већ нико више не требаше, али у дому Оца свога небеснога имађаше она још своје пријазно местанце, на коме је нико попреко погледати не могаше. Мужа је свога из младости већ тако давно сахранила, а другарице је своје из детињства већ тако давна преживела. Ал је преостао њојзи најбољи јој Пријатељ, њезин, Бог и Господ њен, и сада је она већ само још Њему једином живела на овоме беломе свету. Да слуша Божју реч, да Њему служи, и да се спокојно спрема за вечни живот, — ето, то беше сада једини позив и једини посао њен.

А сада погледајте још и на онога седога старца, на побожнога Симеона, који ту стоји покрај ње. Он је читавога века свога тако жељно чекао утеху Израиљеве, година је прогонила годиницу, дуге су му оседиле власи, за световне чари он више ни појмања нема — али пада на Господа и на спасење обећано, она му је душу свежом одржала, да не клоне под теретом тешким година му дубоких, „јер њему беше Дух свети казао, да не ће видети смрти, док не види Христа Господњега“. На када му Дух дошапуо: „То је, ето, видело, што Га је Саваот уготовио да обасја незнабоште и славу народа Израиљева,“ када је старац праведни примио на рукама своима Богомладенца, када је на руке примио закона Владыка — разгали му и разагна боре старачке радост младићска, па он хваљаше и слављаше Бога, и проричаше о Дјетету, те он постаје проповедником и пророком тако на вишци гроба, и њему се у томе придружује и праведна старица Ана, те и она „хваљаше Господа и говораше за Њега свима који чекаху спасења у Јерусалиму.“

Заиста, задрхће човеку срце у грудима, када са те стране размотри тај дивни призор у храму јерусалимскоме. Исто нам се пак тако напајају груди задовољством, када и сада, овде ил онде, уочимо по коју часну слику и прилику Симеона Богопримца

и старице Ане, која у неприкосновену пуштењу носи своје седе власи и у томе се дивну сребрену украсу вољно и предано спрема да спокојно очи своје склопи.

„Сад отпушташ с миром слугу својега Господе, по речи својој, јер видеше очи моје спасење Твоје.“ Тако гласи, ето, Симеонова дивна и величајна песма лабудова. Јер ко је у животу своме тако верно служио Господа Бога свога, тај Му се и на самом издисају своме може тако узвишено предавати. Ко је овде свога Спаситеља нашао, ко Га је стално гледао очима вере непоколебљиве, ко Га је у срце своје примио раширених руку љубави своје најтоплије — тај је и постигао сврху живота свога, тај се и може мирно и спокојно опростити с овим варљивим светом, те уништи из вере у дивну јаву, из придворја у светилиште.

Такав дивотан одлазак подари и нама, Господе света и вечно ти. Хоћемо ли и ми остарити као Симеон и Ана, то је посве у Твојој руци: али дај нам, да Те ми сличном вером потражимо и нађемо, Теби у љубави и послушности послужимо, те да пред-а-те можемо и ми увек ступити сличним украсом невиности и праведности. Дај, да и ми поживимо овде у страхопоштовању према Теби, јер ћемо само тада и ми моћи мирно скрстити руке своје и спокојно склопити своје очи, јер:

Тада ћемо и ми, као Симеон седи
знати, да и овај живот нешто вреди:
Ко је Теби овде угодити хтео,
тог је живот овај до раја довео!

Амин. **Др. Владимир Димитријевић.**

Што је добро?

Српским народним пословицама

протумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак)

III. Рад.

— То, синко мој, што си сада казао, веома је важно. Главни темељ или увјет добра, који одговара темељу које год зграде, јесте рад. Као што није могуће сградити куће без основа и темеља, која би тек лебдила у зраку, исто је тако, ако не и још у већој мјери, немогуће бити добар, а не радити. Јер још ће се може бити с временом и успјети у зраку, у који се већ сада људи помоћу које каквих справа дижу, нешто попут куће сградити, али да би и када нико могао без рада добар бити, то се ни помислити не да. Свакако је све друго више могуће; ово је са свијем немогуће.

Па да и није добра, којега ето без рада никако не можемо досећи, већ нас сам живот на овом шареном свијету, у коме морамо да толико јада и невоља препатимо, пука на рад. Ево нас људи нема баш Бог зна колико, па опет, „докле не би коме зло, не би некоме добро,“ и „док се један не отегне, не може други да се протегне.“ И код нас је људи „једног греб — другог хљеб.“ У опће, може се рећи, ми људи „горак крух једемо,“ јер сваки човјек има своје јаде и снакоме „и незвано зло долази.“ И што оно не долази у малим мјерацама, већ „зло долази на сежње, а одлази на длаке“; и како нема човјека, којега зло не походи, није му се корист са свијем ни угибати, јер „ко је без зла, остаће без добра.“ Може се без икаква зазора, кад већ дође, поздравити добродошлицом: „Зло добро дошло, — ако си само дошло!“

Највеће је од свију зала, што нас стижу, како се опћенито мисли, смрт, која „не пази ни старо ни младо.“ Како „нико не зна, шта носи дан, шта ли ноћ,“ и јер је „смрт варалица,“ не зна нико кад ће умријети, а то још више повећава страх пред њом. Она је веома моћна моћнија него и једна власт земаљска. Ето н. пр „цар много може, ну више смрт.“ Та се снага њезина огледа особито у томе, што, макар се свему другому злу нашао лијек, „од смрти нема лијека.“ Човјеку, који данас може бити силан и јак, богат и срећан, одузима она једним часом силу и јакост, богатство и срећу, у опће све, што има, и — сам живот. „Данас човјек, сутра земља црна.“ На кад знамо, да „смрт никоме не пашта“, морамо, кад видимо и најздравијега човјека, у цвијету младости и снаге, жалостиво ускликнути: „Земља по земљи ходи!“

Али и ако је смрт, како се опћено мисли, тако страшна и зла, опет је добро што „нико не живи два вијека.“ „Један пут се мре,“ и „од двије смрти нико не гине!“ То сватко добро зна, и у том знању има много утјехе за нас. Истина, „за муку смо саздани,“ али ипак „ако је и тешко, свакому је слатко живјети.“ Јер као што се „из трна ружа раја,“ тако иза јада и жалости знаде доћи и весеље. Него то, да весеље и радост дођу, зависи — а то је и са свијем право — у првом реду од нас самијех. „Не падају из неба печене мушмуле,“ тако у опће ништа, што и што вриједи, не долази само од себе, већ се све, што бар нешто вриједи, мора — заслужити. Не може се и слатко и глатко, већ „ако хоћеш слатко, подноси и горко!“ Прије „научи плачући, да се смијеш стјечући!“ Као што је „залуду лук, који не стријела,“ тако је залуду и без користи и сваки човјек, који не ради, за све друге људе, а и — сам за се.

„Свакому је Бог храну оставио,“ те „човјек нађе храну и у небу и у дубу,“ само се мора прије помучити и потрудити, јер „док се дима не надими, ватре се не нагрија.“ Човјек не може у опће ништа имати, док се не намучи. Бадава, „док се не напати, не запати;“ „запати, па ћеш имати!“ Не вриједи то само за најобичнији посао наших жена и кћери, за кување, већ и за сваки други посао и занимање. Кухати се не може без огња, али „ако се не пуше, огањ се не чини.“ Тако исто и рибар, „ако гаће не скваси, рибе не ухвати,“ и нико н. пр. „не може ковач бити, а не омрчити се.“ Тако и сваки онај, који хоће што да научи и тијем се окористи, а то би жељели мање више сви ми, мора се најприје помучити, јер „без муке нема науке.“

Него никада не треба жалити муке и труда, што га човјек у који користан посао уложи. Познато је, да „права мука никад не гине,“ и да је особито „своја мука пробитачна“, а то видимо нарочито код занатлије и ратара. „Занат је за невољу храна,“ и „у ратара су црне руке, али и бијела погача.“ У опће, „како ко ради, онако и има,“ и „како си ко постељу стере, онако и спава,“ а то је и посве праведно. „Лемљеш што више оре, то је свјетлије;“ тако и човјек, што више ради, постаје угледнији и часнији. Не догађа се само то, да „ко се прије обује, онај и заповједа,“ него се опћено мисли, да „ко ради, онај ваља и да суди,“ као и то, да „онолико човјек ваља, колико и како уради.“ С тога се и „радљивој дјевојци у брзо сватови нађу.“ Па кад видимо свагдје око себе, гдје се све и најмање животиње муче, да се помогну, за што не би радили и ми? „Свака се птица својијем кљуном храни,“ „и паук мрежу плете, да се прехрани.“ Међу најмање и најрадљивије спадају свакако мрав и пчела. Али ништа за то, што је „пчела малена, али мед прави.“ За то се и право вели, кад се чији рад хоће особито да прослави: „Послен је као пчела.“

Колико је вриједан рад, најбоље се види отуда, што он није користан само за један час, за садашњост, већ и за будућност. „Ко љети гори, зими годи;“ тако и сваки онај, који се у младости мучи, ужива у старости, берући плодове свога властитога труда. Онај пак, „ко љети хладује, зими гладује.“ Прерано се дакле свом нераду весели, јер „често у вече плаче, који се на јутра смијао,“ те и његова „мала ласт буде често велика мука.“

Нерад је на име доиста права ласт, а по том за многога човјека и особита сласт. Али, колико је год рад тежак, а користан, толико је нерад и ако лак, али без и какве користи. „Лијену је сваки дан светац,“ али што то користи кад „лијен ни за себе ни за другога“ нема никакве вриједности? „Лијеност главе не мије; и и ако је измије, не ишчешља је.“ Рибар н. пр., „који спи, рибе не хвата;“ тако и „покрај пећи сједећи ништа се не добија.“ „Пошаљи лијена на посао и ходи за њим упут по посао,“ јер он ће ти рећи, кад га послије запиташ: „Гдје си био? — Нигдје. — Шта си учинио? — Ништа?“

Па ипак, уза све то, и сваки такав човјек би хтио да једе. „Хтио би јаје

обљуштено и осољено,“ дођи на готово. А би ли то право било? Не, никако не. Онај, „ко не ради, нека и не једе.“

Но не само, што ни један љенчина није кадар ни себи ни коме другоме што користити, већ он шкоди другима, а највише још самому себи Доиста, „лијеност је највеће бреме,“ и колико људи, сами реците, „пострада с нерада.“ Н. пр. „ко доцкан устаје, и обојчине му нестаје.“ Нерад се увијек послије љуто свети. Кад се сви други људи одмарају, онда лијен човјек мора највише радити; „лијен у светац највише посла има.“ Тако ето, „ко хоће свагда лијепо, може на Божић слијепо.“ Онај, који не ће да ради ни за се, да се само не наблати и не нагари, мора послије редовито да ради другоме, јер „бијеле руке туђ посао милују.“ Ако међу тијем такав човјек и послије, као слуга, остане лијен, чини опет штету само себи. Јер „лијена слуга, да не учини један корак, учини их осам.“ Доиста, што су „нерад и немар већи, и квар већи,“ јер „с немара кућа се обара, као с нерада што пропада,“ и ко је „лијен готов плијен.“

Је ли чудо, кад је тако, што лијена човјека нико не трпи, ни Бог, ни људи? „Лијеном Бог не помаже,“ већ „Бог даје тежаку а не лежаку; и ратару, а не беспосличару.“ А каквим све именима не крсте љенчину поштени људи! Такав је човјек рђа и кукавица, „рђа на посао, а рђа с посла,“ све једно; посао се не ће ни за длаку напријед помакнути. Љенчина је налик псу, јер „и пас би у зими градио кућу, а у љету протеже ноге у хладу и спава.“ Тако се и лијен хвата посла истом кад му „догори до ноката.“ Иначе најраје „лежи као клада,“ ништа не радећи, или ако што и ради, „ради као ни себи ни своме,“ а ако треба да се камо жури, он се „вуче као пребијена змија,“ или „иде као да јаја на глави носи.“ Сигурно сте већ чули, гдје такова човјека подругљиво питају: А што си „објесио руке као пиштоље?“ или гдје му, ако јаши на коњу, који је као и он, вичу: „Ободи га, Ђуро!“ Лијен човјек није никамо пристао. „Тежак је и земљи, на којој стоји.“ Још је најбоље, да остане ондје, гдје је, да другијех не квари, кад већ себе није кадар поправити. „Ко у Пешти не ваља, у Будим нек не иде!“ Друкчије, ако дође камо, гдје га још нијесу видјели, свако ће му рећи као лијењој мачки: „Миши ти уши одгризли!“ и ако што од кога затражи, казаће му, „нека тражи, гдје је плот оплетен кобасицама.“

Због тога, што је рад толико вриједан, а јер нерад не само нема никакове вриједности, већ може да буде само штетан, не смије се човјек никако, ако хоће да буде паметан, раду отимати, већ му макар да „ниједан посао није лак,“ најприје „ваља запети, па запјевати.“ А и „боље се један пут заплакати, него сто пута уздахнути,“ по готово кад онај, „који ништа не пробира, ништа и не добија.“ Бадава, ко се мотиком не набуса, тај се круха не накуса,“ јер никаква земља, ни оранице, ни „виноград не ште литве него мотике,“ т. ј. виноград ште најприје да се окопа, а онда истом да се човјек брине за друге потребне ствари.

Како „ниједан дим без мало огња није,“ тако има и у сваком раду људском бар нешто добра. За то и „Бог говори: Помози си сам, помоћи ћу ти и ја.“ Само ономе, који ради, „радиши Бог помаже,“ а у онога, који ништа не ради, не пача. Не чини он тога за то, што нас не љуби. И мајка љуби своје дијете, па ипак „док дијете не заплаче, мати га се не сјећа.“ С тога и вели св. писмо: „Ко проси, добива; ко тражи, нађе; ко куца, отвара му се,“ једнако као што и онај, „ко ради, изради,“ „ко чека, дочека,“ и „ко слуша, он и куша.“

Гдјеко, не хотећи сам да ради, ослања се на другога. Али тај криво чини, јер „туђа рука не тече.“ Тако н. пр. „туђе руке не ишчешаше сраба,“ или ако и ишчешаше, не ишчешаше теби; „туђа мајка има своја синка.“ С тога, „ако хоћеш бити добро служен, сам се служи!“ Па за право оно, што се без свога труда и своје муке добије од другога, било као дар или каква баштина и сл., нема ни правога благослова. Тако се и догађа

редовито, да све то брзо оде у неповрат, а ономе, који је тако што имао, остаје једино једна утјеха: „Како дошло, онако и прошло!“

Кад све ово, што смо рекли о вриједности рада, још једном добро промозгамо, мораћемо и нехотице признати, да није никакво чудо, што је управо рад темељ и главни увјет оној ствари, за коју рекосмо, да има највећу и за право сву вриједност, — на име добру. Радити пак не би могли и не би требали, кад би нам све, што нам треба, долазило само од себе. Мука и биједа дакле, у којој смо, није на наше зло, већ на добро. И ако морамо много што шта да преко себе пребацимо, опет „није дошло вријеме, да погинемо, него да видимо, ко је какав.“ „Занатлију посао показује;“ тако ће вријеме и нас свакога показати, ко што вриједи. Видјеће се, ко је од посла, „одвалио као Марко на Косову,“ а ко је опет био кадар „избити динар из камена.“ Као што ономе н. пр., „ко ту није, ни дијела нема,“ тако ће остати и без дијела у добру, ко се не буде око добра трудио. „И злочест ловац лов улови,“ ма да „много пута и најбољи плива потоње.“ Ово друго је случај, а прво није. У осталом ни од кога се не иште, да ради више него што може. „Ко чини што може, није више ни дужан.“ Наша је жеља само без граница, а снага нам је ограничена. „Да је снага као срце, земља би се тресла.“ Како год што „мали пас зеца диже, а велики га хвата,“ и као што „дева и сиромашина више носи него десет осала,“ тако и неки од нас људи, који су у бољим приликама, могу више добра да чине, него они, који су у лошијима. Али као што ми не смијемо тражити од малога пса, да хвата зеца као велики пас, ни од осла, да носи колико и дева, тако не смијемо искати, ни да мали и слаби људи чине једнако добра као што га могу да чине људи јаки и велики. Јер кад би то искали, искали би нешто немогуће, нешто што се противи здравом разуму. С тога и не замјера н. пр. ниједан честит домаћин жени својој, кад му рече: „Метни ти на полицу, а ја ћу на столицу!“ јер зна, да је његова снага већа од њезине, па по том да је и дужност његова већа него њезина.

„Не дај рђи на се!“ већ гледај, кад сватко па „и цар служи,“ да и ти што више урадиш и заслужиш. То је оно, чега се морамо држати, особито док смо млади и у снази. Свакога на име од нас, кад једном остари, без сумње, „питаће старост: гдје ти је била младост?“ С тога „ко је рад да у старости отпочине, у младости нађа да се труди,“ да не буде „млад делија — стар просјак.“

Ради! — Та на око тако једноставна заповијест садржи у себи трострук задатак.

Први од тијех задатака гласи: посао, што га имаш извршити, гледај да што прије почнеш, јер „ако не поче, не с врши.“ То си дужан учинити тијем прије, јер готово све, „што има почетак, имаће и свршетак,“ па ће тако бити по свој прилици и с твојим послом. Корист такова почињања очигледна је. Јасно је, да „ко хоће самљети, треба засути,“ и да „ко прије у млин дође, прије и меље,“ па с тога и сваки онај, који хоће да што корисно уради, н. пр. „ко хоће да штеди, нек зарана почне.“

Да се пак посао који што прије започне, за то треба често, по готово ако је посао тежак, снлна јунаштва и одважности. Одважан се човјек на име боји никакве тешкоће, већ „хита за го мач“ и срће у погибли, „макар га и главе стало“. „Јунак се не клони међана,“ макар и добро знаде, да „јунакова мајка најприје заплаче.“ Он се у оне ничега не плаши, и за то се не треба чудити, што редовно успјева, јер „смиону човјеку срећа пружа руку.“ То се види особито у рату, гдје „бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака.“ Само такви људи могу учинити велика дјела, јер не презају ни пред каквим потешкоћама; само они могу имати одважности, да покушају и саме природне законе под човјечју власт покорити, да загосподаре громом и олујом. Кад њихов рад и њихове њихове успјехе мотримо, морамо у чуду ускликнути: „Доиста се од човјека није ништа отело!“

Против овога правила гријеше особито они људи, којима се тешко на који посао одлучити. Такви су већином људи непомни. Међу тијем како год „непомну тежаку миши сјеме паједу,“ јер предуго затегне са сијањем, тако и неодлучан човјек редовито промаши многу згоду прилику за рад, те се због тога послије љуто каје. Нема говора, „печеница се не тражи уочи Божића,“ већ прије, као што и прије, „у јесен се хватају божићни колачи.“ Истина је до душе, да „под ноћ тикве цвјетају,“ и да није никада са сијем касно почети радити, макар то било и под старост, јер ће и такав рад бити бар донекле користан. То вриједи нарочито за оне случајеве, гдје је до душе почето „касно, али часно“ довршено. Али колико би био тај исти рад корисниј, да је већ много прије тога започет! С тога што год радиш, „подрани, и видјећеш, настој и наћи ћеш,“ јер „ко рано устане, нас дан му добар настане.“ Не уздаш ли се пак довољно у своју снагу, уздај се у милост Божју! Немој се ничега плашити, већ само „ти почни, а Бог ће свршити!“

Други је задатак: ради свој посао што дуже и што устрајније, или ради, док га год не свршиш!

Против овога правила гријеши се још више него против првога. Колико има људи, који радо почну многи посао, па нијесу, што но ријек, право ни започели, а они већ ни макац даље, јер су се — тако бар они веле — уморили и сустали. То је права срамота! „Боље је и не почети, него не дочети.“ А и каква је корист, ако се неки, макар и најкориснији посао, само почне или тек донекле уради, кад „понесено још није донесено,“ и „ако је и у житници, још није у набици“? „Није ко почне, него ко сврши;“ сваки посао треба не само почети већ и довршити. Може бити, да је „писмо лијепо и лијепо писато, али је зло, што је црним печатом запечаћено.“ Добар почетак је много вриједан, признајмо, али добар свршетак је још вреднији од добра почетка и „златна срха злати и незлатан почетак.“

На устрајност у раду нука нас највише здрав разум наш. Сваки човјек на име добро зна, да „од првога ударца дуб не пада“. Нема говора, „на један пут се храст не посијече,“ па ипак „мала сјекира и велики дуб повали,“ само ако се дуго с њом по њему удара. Куд ћете што мање и слабије од прва, па што видимо? „Прв и тврдо врти дрво;“ што више, кадар је дугим својим радом и онакво дрво оборити, којега није способан на једном срушити ни краљ свију животиња, лав. Ето, да све друго пустимо на миру, „што је тврђе од гвожђа? па га опет рђа изије.“

Ко не зна, како је то могуће, питаће у чуду: „Од куда то?“ Ништа лакше, што на то питање одговорити. Не треба умјети Бог зна како рачунати, да знамо, да је „пет и пет десет, и пет петнаест.“ На тај начин и „стотина малијех чини једно велико,“ и само тако је могуће, да „на дугу тијеку хрт зеца стигне,“ ма да он није кадар онако брзо трчати као зец. Он на име трчи устрајније, док зец много прије малакше. Кад све ово видимо и знамо, није друге, морамо признати, „кад се човјек шта прихвати, онога нек се и држи,“ и „кад си уљезао у коло, треба играти.“ Нада све пак треба пазити, да се сваки посао што прије и што боље доврши, користећи се особито тијем, ако је дан или вријеме добро, „колико је бољи дан, толико прије сврши!“

Устрајност у раду или марљивост је дакле главна погодба, да се ма који посао доврши онако, како треба. Због тога се и ваља у првом реду што раније дизати, а што касније ићи спавати, јер само „раноранилац и доцнолегалац кућу тече.“ Него рано дизање је још вредније од доцнога лијегања, јер „ко рано рани, двије среће граби,“ а особито за то, што онај, „ко рани, не мркне.“ С тога и „не хвали ми вечерњега сједиоца, већ ми хвали јутренега раниоца!“ Но знајте, да није доста да кога истом сунце буди, макар то било већ за налаза сунчева; дизати се треба скупа с даном, т. ј. чим сване! Знајте и добро памтите, да је онај „слаб посленик, кога јутро буди, а зора га није пробудила!“

Али није доста рано устајати а касно

лијегати, а цијело вријеме, док си на ногама, радити свој посао тек онако, „хоћеш ли, не ћеш ли,“ већ се треба, радећи га, упријети „из петних жила,“ не би ли га што боље извршио. За то опет треба да наша снага у опће буде што већа. Ту мислим особито на тјелесну снагу. Да нам пак тјелесна снага буде што већа, ваља се што више обазријети на све оно, о чему она зависи, а то је у првом реду здравље. „Жив ће човјек све учинити,“ али само ако је здрав. Јер „ко је здрав, и нода му је слатка;“ а сладак му је и рад, па био он не знам како мучан и напоран, и то за то, што здрав човјек осјећа у себи неку неодољиву снагу. За то се и може рећи: „Здравље је највеће благо онога свијета,“ будући да је оно главни увјет онога увјета, којим се добро постизава. Због тога готово „ништа се са здрављем помијешало није.“

Још нам преостаје трећи задатак, који гласи: Ради што више послова! У опће, како и сами знате, „у једном није броја.“ Тако и један посао само, па још ако је прелак, не приличи човјеку радину. Код једнога само посла лако се омлитави, и тако се догађа, да се баш најлакши посао редовито најрђавије довршн, те да буде као оно „једна репа цијела љета, па и она црљива.“

Само тако, ако будемо радили што више послова и сваки посао са што већом снагом, моћи ћемо из њих извући потпуну корист. Позната је на име ствар, да само онај, „ко добро затвори, добро и отвори,“ и да „ко тврђе веже, лакше одрјешује.“ За то треба и ти, чега се год латиш, да то радиш што љепше и што боље. Ако се н. пр. латиш ковања, „ја куј, ја не мрчи гаја!“ Само одлучан, устрајан и обилат рад моћи ће донијети и обилате користи и тебн и другима.

Па је ли онда чудо, да се такав рад, пун снаге и воље — „помња без воље залудни је труд“ — опћенито признаје и штује? Чуо сам у Рисну, гдје једној радиној жени у очи кажу: „Валај си и човјек и жена.“ А није ни чудо, кад „има златне руке“ и ради за двоје. Има и код нас по гдјекоји човјек, који је тако вјешт, да „што му очи виде, то руке начине.“ Такве и жене и људи заслужују сваку хвалу, јер много, веома много раде, а ми знамо да само „пас, који много лаје, добро кућу чува,“ па да исто тако и они, који много раде, уједно тим бар нешто добра чине. Немају ли такви марљиви и радљиви људи право, кад ленчини којој, ако од њих какву услугу затражи, довикну: „Ласно је туђим рукама за врело гвожђе хватати;“ дед „махни и ти рукама, махни!“ Та рекли смо већ и добро нам је познато, да се у опће ништа лако и без муке не добива, и ако се што и добије, да нема од тога праве користи. „С туђа хата на сред блата!“ За то још једном велим: „Што можеш сам, од другога не чекај,“ — а и „лијепа ми уздања гледати на туђе руке!“ — већ сам себи „лупај главу, па ћеш се домислити.“ Промећи се и „ради, као да ћеш сто година живјети, а моли се Богу, као да ћеш сјутра умријети!“ „Док смо живи радимо, кад умремо лезимо!“ Биће нам починка на претек! (Наставиће се)

Говор о светосавској слави

у гимназији карловачкој.

(Свршетак.)

Опажање и разум, то су дакле два неимара, који су целу зграду нашега знања о природи створили и поцели на ону висину, на којој је сада гледамо. И када је удружен рад опажања и разума уродио тако обилним плодом у свима гранама природних наука, зар се треба чудити, што су велики мислиоци дошли на ту мисао: да методу природних наука ваља примепити и на моралне науке. Већ је Њутн прорекао: „кад се једанпут методом искуства природне науке у свим својим деловима доведу до савршенства, усавршиће се на исти начин и душевне науке.“ Ту напомену прихватише и поновише и други: Лаплас и Burke, Quételet и Август Конт (Comte), и она беше заиста пророчка. Кроз читаве се векове говорило о моралном човеку и друштву, о праву и држави тако, као да ту једино разум може и треба да савлада сав посао, а на опажање мало се осврталo, или ако баш и јесте, боље да се није,

јер када се тражило савета у опажањâ површних а у стварима често заплетеним, стварале се само нове заблуде. Хотећи човек да се користи опажањима мора их најпре удесити тако, да их може употребити. Сложене чињенице ваља тачно да растворе у делове им, да тражи разлога и објашњења сваком поједином, јер га само потанко разглабање и испитивање може сачувати, да се не пребаци, да у чем не преагли. Узети просто чињеницу онаку, каква нам се не ретко јавља, грубу и неспретну, задовољити се једним само фактом или тек са мало њих на брзе боље изводити закључке не испитавши најпре тачно и брижљиво: е да није можда било ту и других чињеница, које су повукле за собом ову или ону појаву — то је може бити доста да се умири савест, али је премало за озбиљно научно истраживање. Метода природних наука, употребљена код наука моралних, мора се дакле свагда што боље прилагодити чињеницама ових потоњих; не сме се никад изгубити на вида оно, што је у њима друкчије но у чињеницама материјалним. И поред таке методе можемо са леном надом гледати у будућност и очекивати, да ће временом и морално науке достићи ступањ савршенства, на ком се природне науге налазе, те да ће се много шта окренути на боље, да ће се многи односи у праву и правосуђу, у држави и друштву усавршити.

Рекосмо, да је слобода у друштву и слобода у природи онај драгоцени дар, што га наука тако обилно пружа човеку. И човек треба да је захвалан науци на том дару, а чиме ће своју захвалност лепше засведочити, ако не тим, да оно што од ње прима и он њојзи драговољно враћа, да јој даде потпуну слободу, која је за напредак њен тако потребна. И наука је чедо слободе: стешњена и спречена у своме кретању она је као цветак без боје и мириса, она постаје ограничена и малодушна. А кад је пусте да слободно и независно лети својим летом, она ће цветати и светлити те свежином и једрином прожети све прилике друштвене. А на ту слободу има наука тим више права, што се и она сама, од своје воље, заоденула одећом скромности, и ако се с пуним правом сме поносити истинама, што их је до сад открила, и подичити славним делима, што их је у корист човечанства извршила, и надом, да ће човек од ње у будуће још више истина докучити и још већа доброчинства пожњети. Некада се ум човечји заносио превеликим смеровима: хтео је да открије суштину ствари, хтео је да се вине у више, чистије сфере него што је релативност; на орловим крилима трудио се да се узнесе до апсолутнога, да открије свет не какав се чини и пролази, но какав јесте у суштини својој, у вечитој својој природи. На основу малога броја грубих опажања а с помоћу живахне уобразиље тражио је грчки мудрац кључ васцелом свету, начело и почетак свима стварима, и мишљаше да га је нашао, овај у води, онај у зраку, а трећи у огњу. Но после је човечји ум, заморен тим превисоким летом по неизмерним и недокучним висинама, где је једва могао дисати, слетео у ниже сфере, где може снажно да дела. Што је већ Сократ захтевао од ње, само у другом смислу, то је наука пре четири столећа учинила: оставила је небо те се спила на земљу људима, не тражећи више оно што је апсолутно, већ само што је релативно, не чезнући више за тајним знањем о суштини ствари и света, но задовољавајући се скромним знањем о својствима и односима ствари, који су приступачни чулима и разуму. Са те своје скромности и за тај ужи круг, у ком је позвана да ради, захтева наука потпуну слободу. Пре снега неће да је спутана оковима, у које хоће кадгод практичност да је стегне. Њојзи је мило, кад види, како се човечанство користи богатом жетвом њених плодова и како ови долазе врло добро свима човечјим радњама, свим сталежима и позивима; кад види, да резултати њених истраживања, открића и изналасци, врше благодетан утецај на трговину и промет, на материјално благостање и удобан живот човеков. Али постизавање материјалних користи није оно главно и једино, за чим наука тежи; њена је највиша сврха развитак духа. Она хоће да изоштри и прошири наше познавање овог света, свих појава, што се збивају око нас. Мудрац, који је, као што се вели, присутан у сваком човеку, треба да се развије. Само се тако можемо приближити оном срећном стању, где по речима Тијеровим: дух влада, а материја служи.

Од како друштвена питања потискују сва остала и захтеви практичног живота привлаче на се најживљу пажњу свију, чују се често од „практичних“ људи приговори: коју корист

доносе друштву науке, ако немају директна утецаја на живот човечји; каква нам је добит од науке, која нема практичне сврхе? Доприноси ли она што, да се умножи срећа човеку, да му се смање бриге и ублаже невоље? Зар у ово доба, када толика прешна и важна питања на друштвеном пољу захтевају све то гласније, да се једаред реше — зар сад да се учени људи баве непотребним пословима и излишним цепидлачењем? Шта има од свег тога друштво или човечанство?

Таки су приговори сасвим природни у ово наше и сувише практично доба, које у првом реду гледа оно што пружа видљиве и стварне користи, а хоће на жалост да изгуби из вида вредност душевног блага човечјег. Није нам намера да тврдимо, да ти приговори немају баш никаква смисла ни разлога; признајемо радо, да се наука неће понизити ни изневерити свој узвишени смер, ако и она притекне у помоћ, да се замашна питања и тешкоће на друштвеном пољу реше на општу корист, те да се умножи срећа и задовољство међу људма. Људи од науке не треба да сачињавају касту, за коју остали део човечанства не постоји, него сталеж, спреман и вољан да просвећује, образује и саветује, кад год се укаже потреба за то. Но и допустивши то морамо ипак одлучно тврдити, да се значај науке не сме мерити по користи, што је она пружа за телесно око и за практичан живот. Користи има двојаке: које се виде, и које се не виде, и овде је та потоња далеко претежнија. Јер наука, чији је узвишени позив да открива истину, да образује човечји дух скидајући копрену са свега што је тамно и тајанствено у језику, историји, природи; чији је смер, да душевно око човеково одржава отворено и будно, да му оживљава и оштри вид и поглед: она је заједно с религијом гајителька оне користи, коју кратковида гомила не види, ограничен човек не схвата, малоуман не уважава, али која множи идеално благо човеково, богати му ум и оплемењава срце и каже му све то јасније и силније: да изван и осим овог видљивог света има и неки други, идеални свет, који се само душевним оком може опазити.

Немају дакле само сензационална открића на пољу природних наука и индустрије важности, но и така, што остају позната тек у неком ужем кругу, а велика публика нити може да их појми нити пак има човечанство од њих ма и најмање видљиве користи. Да се ограничим само на своју рођену студију па да узмем за пример које откриће на пољу филологије и критике текстова. Зар испитивач језика не умножава умно благо људско, ако му пође за руком, да објасни постанак и развитак какве речи; када комбинацијом или упоређењем може да унесе живота у оно, што дотле беше мртан облик без икаква смисла и значења; кад може да расветли какву реч или изреку, која дотле беше схваћена тек половно или можда сасвим наопако? Зар славни германиста Јаков Грим није стекао неумрлих заслуга, што је неке појаве, опажене већ од других, средио и свеститио под стална правила у закону о трансформацији гласова, којим се многе појаве у германским језицима дају врло лако објаснити и протумачити? А од многих примера, да је критика текстова учинила дивних услуга историји, праву, књижевности и филозофији, могу ли на данашњи дан а на овом светлом скупу да наведем приказадији но што је овај: У житију св. Симеуна, оца Савина, прича Доментијан, како је јеромонах Сава оставио своја брата Стевана Првовенчаног и своју отаџбину те се пратио натраг у Свету Гору „по реченію бывшоу междоу любовнымъ братома“. И сам Даничић изгледао је то житије са погрешним и нејасним местом „по реченію бывшоу“. Но највећи међу садањим историцима наших архимандрит Иларион Руварац објаснио је то место доказав, да треба да гласи, „и поречію бывшоу“, то јест да се јеромонах Сава споречкао са својим братом и отишао натраг у Свету Гору. А шта даде повода несугласици међу милом браћом? То што је Стеван тражио да се приближи и спријатељи с латинским западом на штету вере православне, а Сава, „**въспитанние святые горы,**“ није могао одобрити брату таку намеру. Отишао је дакле из отаџбине у Свету Гору са одређеном намером, да се врати у Србију као архимандрит те да са архијерејским угледом и влашћу отпочне апостолски рад у својој земљи, да обнови праву веру, да нам спасе наше лепо православље, којим се данас дичимо и поносимо.* Мишљасмо до скора, да се слави нашег великана Саве не може већ ништа додати, и где дође историк, расветли само једну нејасну реч, и свети Сава

* Летопис 208.

нам сину већи и значајнији но што га држаше, и његова још светлија слика умножи нам у грудма поносе и миле, што је у крилу нашега рода поникао човек велика духа и далека погледа, чији рад остави за собом благодетна утецаја на српски народ за све векове.

На завршетку да споменемо, да наука осим еластоде тражи од друштва још нешто. Она, чији је задатак да открива истину, да просвећује и крепи људски ум и разум, да одушевљава човека за оно што је нематеријално, бескрајно и вечно, да га заједно с моралом и религијом брани од греха, који му природу тако руши, и да га узвиси и доведе Творцу небеском — та наука тражи од друштва потпоре, заштите и одбране, јер само тако може достићи мету, тако велику и узвишену. На како се наш српски народ томе захтеву науке одазивао у прошлости, како у наше дане? Немамо ли разлога да се поносимо уверењем, да је наш народ од увек не само жудио за просветом и умним благом, да га је високо ценио и уважавао, него се свагда у њему и рађало синова, који су ту племениту тежњу неговали, чували и помагали, да уроди плодом што обилнијим? У хиљадама српских храмова ори се на данашњи дан песма славопојна Сави светитељу и божјем угоднику, ал' и хиљадама српских школа пропојало је данас славом и хвалом из искрених срдаца Сави просветитељу, оцу школе и образованости у народу нашем. А од светог Саве до данас колики је број синова српских, која су ширили и помагали просвету у своме роду! Са колико се племенитих добротвора поноси само ова наша гимназија! Ено на првој страни њезиних анала блистају се као јарко сунце златна имена њеног духовног оца митрополита Стратимировића и првог јој оснивача дичнога Карловчанина и родољуба Димитрија Анастасијевића Сабова. За њима се ређа недоглеан низ врлих синова и кћери овог питомога града, оснивача, приложника и приложница са већом ил' мањом задужбином и даром, али једнаким маром и вољом, да притеку у помоћ српској књизи и просвети. А у наше дане, два узорита Карловчанина, браћа Анђелићи, патријарах Герман и протојереј Стеван, сазидаше гимназији карловачкој и богословији ове дивне дворе као видљив знак своје жарке љубави према роду српском и његовој просвети, а тиме подигоше у срцу Србинову красан споменик хвале и признања трајнији и од самих ових двора, сазиданих за векове.

Али не само прошлост, даља и ближа — и садашњост гимназије карловачке светла је и обрече јој још лепшу будућност; ова је гимназија тако срећна, што у светој особи патријарха Георгија Бранковића има свога врховног патрона и мудрог старешину, који дижући вековите задужбине и чинећи многа добра цркви и школи рад онстанка и лепше будућности народне, стара се очински и старао се дај Боже још дуги низ година и за напредак наше гимназије, да се у њој потпуни и усврши све што јој може помоћи, да досне што извесније у онај срећан положај, за којим тако силно жуди: да може светла образа, часно и достојно да испуни све жеље и наде, које народ српски у њу полаже, и да тим у пуној мери оправда ону велику љубав, пажњу и потпору, која јој са толико страна указивана од постанка њезина па до данас.

Проф. **Душан Сперњак.**

Дописи.

Из Загреба. *(Архијерејска литургија у Загребу.)* На молбе, које су биле са више страна изражене, одазвао се је високопреосвештени г. епископ пакрачки *Мирон Николић*, те је у Загребу, у недељу 27. јануара, богослужио у св. преображенском храму архијерејску литургију уз саслужење г. г. игумана и пароха загребачког Амвросија Павловића, протопрезвитера Илије Машића, Атанасије Зорчића и Јована Петровића, протођакона Митрофана Рајића и јеромонаха Димитрија Витковића. На кору је појао збор српске средњошколске младежи.

Црква је била препуна народа, те се показала премалена за овакове прилике, јер је и местно грађанство у великом броју дошло на богослужење, а особито је многобројна школска младеж жељно ишчекивала почетак величанствене архијерејске литургије. Пажљив посматрач могао је видети, како и једни и други, а особито младеж, које је у Загребу са свију страна Србства, напетом пажњом прате величанствене и пуне значења обреде архијерејске литургије, који у души побожног православног Хришћанина буде у успомену на стара времена хришћанска, на богоугодан живот старих, који треба да је узор из кога ће се свагда црпсти снага вере

и побожности хришћанске. Чуо се је израз „очигледна настава". Доиста — није довољно, ма како живо предавање литургике, ако се никада нема прилике видети оно, што се предаје; настави је дакле много поможено, кад и око види оно, о чему се говори. У души школске младежи остаће зато трајна успомена о свему оном, што је приликом архијерејске литургије видела, јер млађана душа дубоко зарезује све. А своју благодарност према високопреосв. г. епископу показала је школска младеж не само пажњом у цркви, него и приликом пратње из цркве у црквену кућу (Илија бр. 7.) На улици је наиме младеж дала гласне одушке својој захвалности кличући непрестано у највећем одушевљењу „Живио владика".

У понедељак 28. јануара пре подне удостојио високопреосв. г. епископ својом посетом ове школ. године отворени Српски Женски Интернат, где је био од управе завода и свију питомица срдачно дочекан и поздрављен. Високи гост изразио је своје задовољство о свему, те је тој корисној установи пожелио у сваком погледу успех и напредак. **вић.**

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост.**) Дана 28 јануара о. г. отпутовао је Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије*, са високопреосвећеним г. епископом *Лукијаном*, у Будимпешту, да се поклони Његову Величанству нашем премилостивом цару и краљу, који ове дане борави у Својој угарској престоници. Његова Светост, је у прошли уторак била на дворском балу, на којем је Његово Величанство благоволело најмилостивије говорити, међу прочим, са св. патријархом нашим *Георгијем* и са високопреосвештеним господином епископом Будимским *Лукијаном*.

(**Изасланик краља Србије.**) Изасланик и секретар Њ. В. краља Александра, г. *др. Милош Петронијевић*, положио је дана 29. јануара о. г., као на дан годишњице смрти блаженопокојног краља Србије *Милана I.*, на гроб његов у манастиру Крушедолу скупоцен венац Њихових Величанстава краља *Александра* и краљице *Драге*. На црним врпцама венца тога стоји натпис: *Свом добром оцу — Александар, Драга*. Том приликом је учињен на гробу краља Милана спомен, а г. изасланик уручио је настојатељу манастира, архимандриту Анатолију Јанковићу, 1000 динара, као дар Њихових Величанстава краља и краљице манастиру Крушедолу; а манастирској братији предао је златне медаље дома краљевског, разних степена, као уздарје за њихове труде и молитве на гробу благопокојеног краља Милана. Истом медаљом, првог степена, одликован је капелан и економ двора патријаршког о. Никанор Чалошевић. — Господин изасланик био је за време свога бављења у нашој средини гост у двору Његове Светости; а на дан Св. Три Јерарха отпутовао је у Будимпешту.

(**Епархијски Школски Одбор Бачки**) имао је 18. (31.) јануара о. г. своју редовну седницу под председништвом Њ.еова Високопреосвештенства г. епископа *Митрофана Шевића*. — Од важнијих предмета спомињемо, да је високо министарство известило, да у подручним учитељским школама не ће више дозволити, да женске могу полагати оспособљавајући испит, пошто је и тако велика навала женских на учитељски позив, те много без места остају. — Извештено је министарство, да солборске учитељске школе не спадају у подручје Епархијског Школског Одбора, те не може ништа учинити у погледу надавања сведоџаба оним приправницима, који на мађарског језика недовољну оцену добију. — Извештена је црквена општина у Ст. Бечеју, да на молбу Епархијског Школског Одбора министарство није могло ван крепоста ставити закључак политичке општине у Ст. Бечеју, по коме ће се учитељске плате, када се места управе, смањити. — Поднесен је Школском Савету извештај о надзиравању српске православне школе у Сантову. — Уручени су декрети Константину Стојачићу, учитељу у Ст. Станару, и Павлу Бошњаковићу, учитељу у Турији. — Донесено је решење у ствари тужбе против А. Ч. и Л. П. учитеља у Ст. Б.; С. Т. учитеља у П.; О. З. учитеља у С. — Извештен је месни школски одбор у Петровом Селу, да је на молбу Епархијског Школског Одбора, управни одбор жупанијски упутио политичној општини у Петровом Селу да известе женску школу на садашње зграде, и да станарину учитељици Ленки Кекићевој повиси. — Примљена је прилозима на фонда Св. Сазе за допуну учитељске плате у Бођани и Кисачу, и надаваће се месечно дотичним учитељима. — На поднесен извештај од стране привременог заменика епархијског школског референта о прегледању школа учињена су потребна расположења. — У пред

жету оставине пок. Божидара Вујића из Суботице, извештено је министарство, да оставинска расправа још није одржана. — Умољен ја декрет за Милорада Борђошког учитеља у Товарнику. — Потврђена је Иванка Малешевићева за учитељицу у Сомбору, у погледу избора Јелене Томићеве за учитељицу на селишту Чичови у Сомбору, донеће се потврда, када црквена општина фасију за то место поднесе. — Упућени су некоји месни школски одбори да уреднје врше своју дужност. — Умољен је управни одбор жупанијски, да упути политичну општину у Станишићу, да нове скамије и учила набави за тамошњу школу. — Умољен је Школски Савет, да упути црквену општину у Ст. Паланци, да још једну школу отвори, пошто се потреба исте и из извештаја месног школског одбора види. — Умољено је кр. школско надзорништво жупанијско, да упути некоја политична поглаварства да боље децу у школу натерују. — Умољен је управни одбор жупанијски, да не дозволи политичној општини у Петровом Селу да плату учитељску, која је са упражњеним учитељским местом скопчана, спаси. — Завшна Стојановић постављен је за привременог учитеља у Лалићу. — Умољен је Административни Одбор, да упути црквену општину у Брестовцу, да нове скамије за школу набави. — Позната је забавишта у Ст. Футогу, да или допуст умоли, или своје место запамте. — Осим тога упућене су још некоје тужбе на прописани поступак, и решено је још више предмета од мање важности.

(**На дан Св. Три Јерарха**) прославило је књижевно друштво наше богословске охладне „Слоге“ и ове године своју „Славу“ на свечан начин. После св. литургије, у присуству многобројне публике, освештао је водицу и пресекао славски колач ректор Богословије г. протопрезвитер Јован Вучковић, па за тим га пригодно са професором богословије, протосинђелом и уредником „Богословског Гласника“, г. Изаријом Зеремским, који је као кум Славе и даровао „Слогу“. После подне у 3 сата истога дана одржана је свечана седница „Слоге“, по овом програму: 1. Молитва: Палестрић: „Пэлвы небо и земля“ . . . пева збор „Слоге.“ 2. Председник отвара седницу. 3. Гурилев: а) „Матушка“, Алабјев: б) „Салавеј“, соло пева г. Секула Попов богослов III. год. на гласовиру прати г. Сретомир Ђурић богослов I. год. 4. Бетовен: „Прослављеније Бога природою“, пева збор „Слоге“, на гласовиру прати г. Сретомир Ђурић богослов I. год. 5. „Душевни живот животиње и човека“, расправља г. г. Љубомир Теодоровић богослов IV. год. 6 Lefébure Wely: „Les cloches du Monastere“, свира г. Срет. Ђурић богослов I. г. 7. Х. Дубек: „Свет ће читат песме моје“, дует певају г.г. Секула Попов богослов III. г., и Милан Вукосављевић богослов IV., на гласовиру прати г. Срет. Ђурић богослов I. г. 8. Г. Хавлас: „Србинова молитва“, пева збор „Слоге.“ 9. Председник затвара седницу.

Седница је била веома посећена одличном публиком, која је и овим својим присуством хтела да укаже част и пажњу према нашој богословској омладини, будућим свештеницима, а која је прослављењем своје Славе, неговањем вештине у песми и свирци и својим достојним владањем то и заслужила, а дао Бог и од сад све више заслуживала. Програм је изведен на опће задовољство, а особито се одликовао свирком богослов Ђурић и певањем Секула Попов. Коровођи богословског кора, богослову Јовану Николићу иска је такође хвала на доброј вољи и нетрајном труду његову.

Читуља.

Јерej Радивој Живковић

парох у Утвиљи, у горњокарловачкој епархији, преминуо је у Господу 4. (17.) јануара о. г., а сахрањен је на празник св. Богојављења опојан од окр. протопрезвитера Игњатија Малобабића, те свештеника: Јанка Милојевића, Требињског, Радивоја Лапчевића, Славскопољског, и Михаила Николића, Сјеничачког. Рођен је 1838. год., а рукоположен 1863. год. Био је спреман свештеник, добар проповједник и катихета. Лака му земља и **вѣчна память!**

† Петар Берић

српски народни учитељ у Сентандреји, члан Епархијског Школ. Одбора Будимског и народни представник.

Преминуо је 26. јануара (8. фебруара) после дугог боловања у својој 62 години. Честити покојник је пуних 40 година учитељевао, неуморно делајући у своме позиву, пуних 30 година баш у Сентандреји. Био је племенита и добра срца. Многима је својим њиним умешношћу својом намакао средстава — у добрих људи — за даље њихово образовање. Многима је баш он срећу сковао, јер без њега и његове неодољиве упуте не би били што су. Био је гостољубив всома. Ни један учитељ није из Сентандреје отишао а да није био гост доброга учитеља Петра Берића. Ревностан његов рад и труд, као и друге врлине његове признавала му је и надлежна епархијска школска власт и црквена општина. Био је од свију поштован и љубљен. То се показало и на сарани његовој,

на којој му је пошту одала црк. општина на челу са својим врлим председником г. Евгеном Думчом, местне власти, цело местно и српско и остало учитељство са школском децом и својим заставама, цело грађанство Сентандрејско и многи поштоваоци са стране.

Сарањен је 27 јануара. На опелу су чинодејствовали пароси местни г. г. протојереј Корнелије Чупић и јереј Јован Пачариз, за тим парох Помашки Георгије Голуб и јерођакон дворски Доситеј Поповић.

Са покојником се у цркви опростио у дирљивом и лепом говору г. протојереј Чупић, као школски управитељ; на главноме тргу, код крста, опростио се у име своје и својих другова, некадањих ђака покојникових, Георгије Малађ, штедионички чиновник, а у име учитељства местних иноверних основних школа Л. Ердеш, еванг. реформ. пастор и професор на грађанској школи у Будимпешти; а на самом гробу говорила је учитељица Чобанчка гђца Ирина Петровић, бивша ученица покојникова.

Нека је врлом учитељу и вредном родољубу српском Петру Бернћу слава. Лака му земља и **ВѢЧНАА ПАМЯТЬ**! *К.*

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К 1260 ех 1901. 37 ех 1902. 6 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Сибачу. Компетенти нека своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. Е. К. 5. ех 1902. 1—3 8

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију I. разреда, Утиња, у протопрезвитерату Будаштанском, расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902. Михаил
Епископ.

Бр. 87. К. 18. ех 1902. 1—3 10

СТЕЧАЈ

Расписује се на парохију VI разреда у Капелни са роком до 15. (28.) марта 1902. год.

Молитељи имају прописно обложене молбенице своје до реченога рока надлежним путем потписаној Конзисторији поднијети.

Из седнице Епарх. Конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) јануара 1902. год. држане.

Мирон с. р.
епископ.

Ad бр. К. 1261 ех 1901. 39 ех 1902. 5 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се поново расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу те се позивају компетенти, да своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17 (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. Е. К. 52. ех 1902. 1—3 9

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на парохију II. разреда у Висућу, у протопрезвитерату Кореничком. За компетовање даје се рок до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902.

Михаил
Епископ.

Бр. Е. К. 46. ех 1902. 1—3 7

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију III. разреда, у Јасеновцу, у протопрезвитерату Костајничком, расписује се овим стечај.

Рок компетовању траје до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 24. Јануара 1902.

Михаил
Епископ.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 108.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 6

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у петак 9. фебруара 1902

Говор

на дан Св. Саве 1902. године.

Говорио у Текелијануму Лаза Поповић Чинастевин.

Ваше Високопреосвештенство,
поштовани на збору!

Свакога Србина и Српкињу обузима необична милина о ономе празнику, којем се поје света литургија не само као *Божјем* угоднику, него и *народном* светитељу. Највећи је такови празник у нас данашњи празник св. Саве.

У свима крајевима, где год живе православни Срби, у богатим градовима, у скромним паланкама, па и у најмањим селима — хитају данас побожни Срби и Српкиње светим храмовима, да се усрдно помоле Богу за спасење душе Растка Немањића, који се одрекао светске славе и краљевска сјаја, и посветио живот свој Богу.

Ти исти побожни Срби врве из светих храмова у православне српске школе: основне средње и велике, да помену у њима Св. Саву, као српскога просветитеља, као оснивача српске књижевности, као првога архиепископа самосталне српске цркве у самосталној српској држави, да га прославе, као мудрог српског државника, који је архипастирском бригом и српским родољубљем завађену браћу не једном, но више пута измирио, и тиме престо славних Немањића одржао и утврдио.

И *ми* смо, поштовани на збору, православни Срби, који смо се овде, на крајњем огранку српскога народа милошћу Божјом одржали у својој православној прадедовској вери и милој српској народности; — и *нашу* душу обузимље на овај велики празник наше *цркве и народа* необично миље, јер смо се и ми данас у овој својој маленој, али милој нам светој цркви усрдно помолили Свевишњему Богу и Божјем угоднику; — и *ми* смо у маленој нашој српској основној школи поменули српскога просветитеља Св. Саву, на смо се онда сле́гли у овај *велики народни просветни дом*, да нас овде сакупљене у једно велико српско коло озаре и освеже оне свете сени, које на данашњи дан тихо и нечујно лебде над нама, узносе нам душе наше успоменама на давну и сла́вну прошлост нашу, прожимљу нам срца наша милином оне свести, која топлином ста́ре славе у прошлости загрева зимогроз наш у садашњости.

И мене су, поготову најстаријега, ако не и сина, а оно унука овога народнога просветнога дома, озариле данас те свете сени, узнеле су ме на ово видно место, да слабим гласом одам славопој оним светим дусима, око којих поје вечите славопоје анђели небесни, и чија хвала одјекује на данашњи дан у милијонима благодарних срдаца православних Срба.

Има ли српскога детета које се учи књизи, има ли српске моме и српскога момка који се поносе својим милим Србством, а да не знају *све* на и оне најмање ситнице из житија српскога просветитеља Св. Саве?

Сви ми знамо, како је св. Сава отишао у *цвету своје младости* у Св. Гору; прво у манастир Пантелејмон, а из овога прешао затим у *још чувенији* Ватопед; како је после са својим оцем, првим Немањом а потоњим калуђером Симеоном, Богу у славу подигао и обновио манастир Хилендар и учинио га средиштем *српске просвете и књижевности у Св. Гори*, која је у оно доба била најтоплије легло просвете и науке.

А зар има кога међу нама, који не зна за онај *узвишени, и свети мозив* нашега првосветитеља Св. Саве, кад је он постао прво јеромонахом а затим архимандритом, те на молбу своје завађене браће вратио се у своју милу Србију, донео собом и свете мошти Немањине, свога оца Симеона, те преклињао над њима браћу своју: Вукана и Стевана, да се братски *измуље и измире*, те да уз сложни узглас: „Козлѣнихъ дрѣгъ дрѣга, да единомыслiемъ испов҃мы Отца, Сина и Св. Дха“ — сва тројица положе Немањино тело у манастир Студеницу

Сви ви, самном заједно, знате, како је по томе Немању Саво *10 година дâна* био настојатељ манастиру Студеници, и за сво то време пролазио Србију, с једнога краја на други, утврђивао српски народ у светој вери православној, подизао му свете храмове Божје и оснивао школе, као храмове *просвете и науке*.

Прелистајмо заједно књиге староставне, у којима су златним словима забележени подвизи првога српскога просветитеља Св. Саве, те застанимо мало па ономе светломе месту, на којем пише, како је Св. Сава у Србији са братом својим Стеваном ударио темеља *царској Лаври, Жичи Седмовратој*; и док се ова, велика и архиепископска црква зидала како је отишао преко мора грчкоме цару Теодору Ласкару, чак у Никеју, ту у цара измолио, да васељенски патријарх призна православној српској цркви — у младој српској држави њезину *самосталност* и постави српској земљи *првога* архиепископа.

И зар је благонједрни цар и свети васељенски патријарх могао наћи достојнијега за високи сан првога српскога архиепископа, но што је то био, смирени и учени архимандрит Немањић Саво.

У новом, сјајном и велелепном архиепископском храму манастира Жиче, посветио је први српски архиепископ Сава земљи Србији њезине прве епископе, и одредио им њихове епископије договорно са својим братом српским краљем Стеваном и са српском властелом. На је онда са овим новим својим помоћницима, све до смрти свога брата краља Стевана, апостолском ревношћу утврђивао веру православну и подизао просвету у своме милом српском народу. Ово свето и апостолско дело своје продужио је архиепископ Сава и након смрти свога брата краља Стевана, за владе синовца свога краља Радослава, па кад је и синовца свога измирио са братом му Владиславом, њега посветио Богу, а Владислава венчао круном Немањином, тада је, обременљен старошћу, сазвао Архијерејски Сабор, поставио себи за достојна наследника јеромонаха Арсенија, и пошао, да се и по други пут поклони Христову Гробу у Јерусалиму, са кога се пута није више жив вратио у своју милу Србију, јер је у повратку, на данашњи дан године *1235*, дакле пре *667* година, у Бугарској, у граду Трнову, у свога пријатеља краља Јована Асена, своју српску и светитељску душу испустио.

Наша народна бајка казује, да свака крштена душа, ако је Богу овде на овоме свету угодила — сија вечно, као сјајна звезда на небеском обзорју.

Дух Св. Саве сија на обзорју српскога неба, као **три** сјајне звезде:

1.) прва је звезда, што је Св. Сава утврдио међу својим Србима свету православну веру Христову!

Помислимо само, поштовани на збору, шта би било од Србина, да му није било његове цркве и у њојзи прадедовске вере, која га је до данас одржала, и у србовању сачувала.

2.) друга је звезда, што је Св. Сава уза српску православну цркву, свуда подизао расадник науке и просвете — српску православну школу. Прво по манастирима, а затим по селима и градовима.

Помислимо само, поштовани на збору, шта би било од српске свести, да се она није будила, неговала и снажила, прво на мајчином крилу и очевој руци, а затим на учитељевој поуци у српској православној школи?

3.) трећа је звезда, што је Св. Сава оснивач српске књижевности.

Помислимо, поштовани на збору, шта би било од нас православних Срба, *свију и свуда*, а да нас све не спаја *духовном везом у једно коло* наша српска народна књижевност?

Српска *црква*, српска *школа* и српска *књижевност* то су она **три** јака бедема, која бране нашу милу српску народност од толиких векова на све до данас.

А те бедеме, нашем посебноме српскоме животу подигао је, учврстио је наш први архиепископ, највећи просветитељ и највреднији књижевник Св. Сава!

Зато му данас одајмо славу и хвалу сви православни Срби у свакој Српској *цркви*, у свакој српској *школи*, у сваком српском *просветном заводу*.

Зато му кликнимо и ми из дубине благодарних срдаца: „Благо Теби Немањићу Саво, Ти си *себи* **радом** својим подигао вечну задужбину *овога света као и онога*. Слава Теби Св. Саво! Слава, данас и до века!

Но душа се наша у овом свечаном часу са неизмерном благодарношћу узноси још једној светлој сёни, још једноме Сави, чије име такође светли као велика сјајна звезда на обзорју српске просвете. *То је сјајно име — име Саве Текелије.* — Ко хоће да схвати сву величину овога славнога Србина, мора се вратити духом у оно давно доба, када још у нас Срба у овим крајевима није било много људи од велике науке. Тада још године 1783, изашао је млади Сава Текелија на велики глас као врло учен човек, јер је он био међу Србима први, који је постао на овдашњем свеучилишту доктор из правних наука.

Колико је био Сава Текелија одвојно од свију својих савременика важношћу својом — судите и по оној историјској улози, коју је он играо на знаменитом српском сабору од год. 1790, држаном у Темишвару, и по оном његовом знаменитом говору на угарској дијети, којим је учинио неизмерну услугу својој милој угарској отаџбини.

Но није моје, да ја, овако мален, оцењујем *великога Саву Текелију* као: научењака и као државника, но је моја света дужност, да се с вами заједно благодарно сетим онога, чиме је Сава Текелија задужио **сва** поколења младога српскога нараштаја.

У богатој оставини Саве Текелије остала нам је ено и она мала икона Св. Саве, пред којом се Сава Текелија целога свога живота *Богу молио*, пред којом се заклињао, да ће радом на српској просвети показати се достојним свога великога имењака: Немањића Саве. Његова побожна православна душа *веровала је чврсто у Божју милост* и према њему и према народу његову; његова смирена преданост у вољу Божју, *надала* се сретнијим данима по његово мило Сриство; а његова најленша и најјача врлина: *жарка љубав његова према српском роду* побудила га је, да **све своје** приложи на олтар просвете свога народа, јер је државнички и проницави ум његов прозирао у сва времена, и сазнавао јасно; *да је* **просвета** *народа најбитнији услов за његов опстанак и напредак.*

Та жарка љубав Саве Текелије према своме чароду, та велика брига његова, да му, колико је у његовој снази, обезбеди опстанак и развитак његов у овим крајевима, — побудила је Саву Текелију, да посини све честите сиромашне синове свога народа, да их оружа *војничким* врлинама њихових јуначких предака; да их опаше

духовном снагом старих побожних српских *свештеника*, и да их изучи и извешти свакоме знању и свакој вештини, коју пружају *велике школе од науке* — те да српски синови, верни своје земље *господару*, одани својој милој *отаџбини*, а предани својој *светој прадедовској вери* и очеличени својој милој српској народности, буду: *људи* **узорити**, *Срби* **поносити!**

Ето, **тој** светој и узвишеној цели да послужи, утемељио је Сава Текелија овај свој дом, овде, у овој богатој и лепој престоници миле нам домовине, написао му је сам својом руком на прочеље златни слови родољубиву намену: „*Текелија ученицима!*“

Тој истој светој цели наменуо је Сава Текелија и ону другу, још већу своју задужбину, којом рукује српски митрополит-патријарх, ону своју закладу, која износи данас 2 милијона 200 хиљада круна, којој је родољубиви задатак да узгаја српске синове за војничке часнике и ваљане народне свештенике.

И као што је овај велики просветни дом славнога Саве Текелије, за ово **63** године опстанка и рада свога, помогао стотинама и стотинама даровитих сиромашних српских синова у науци њиховој на овдашњим великим школама, и *доприно шиме* да се могоше основати на стотине нових сретних српских породица, — тако ће се помоћу оне друге велике задужбине Саве Текелије *данас-сутра* моћи васпитавати сваке године на четрдесетину младих даровитих Срба у војничким академијама, и педесетина младих Срба у богословском семеништу и училишту.

Има ли где у нашем милом Србству човека тако широких груди, тако племенита срца, као што је Сава Текелија, који *сам собом један* залаже умном храном *стогодину* српских синова, који би без те хране остануди слепи код очију?! Има ли већега добротвора роду своме од Саве Текелије, који би својим задужбинама боље показао свакоме родољубу: како треба дѣлом да ради за свој народ.

Та побожна и родољубива душа Саве Текелије свѣтли је узор свима нама: како треба у Бога се уздати, род свој љубити, за њега се бринути, за њега радити. Томе узору тежи у нас данас свако, ко жели да остави роду своме спомен, ко жели да се и његово име помене у поменику српских народних добротвора.

Родољубље **делом** *исказано заиста је најузвишенија врлина свакога доброга Србина, али и благодарност* **делом** *посведочена заиста је и* **најсветија дужност** свакога правога српског сина.

У овом свечаном тренутку, у којем се благодарна срца наша узносе у оне светле небеске висине, где но Светом Сави уз колено седи и славни наш народни добротвор Сава Текелија, зар бих ја могао *Вас*, браћо моја млађа, посинци Саве Текелије, и *Вас* који сте овде, и ону *старију браћу нашу* широм Србства — данас лепше поздравити него ако Вас својски умолим: *да прегнемо свиколици, да се уједињеном снагом делотворно одужујемо своме великоме Добротвору.*

Сви ми, који се сунчамо на милости Саве Текелије данас, и они, — који су као свршени људи изишли већ из овога његовога завода; — могли би, да се састанемо, договоримо, те установимо *једну велику српску задругу*, рецимо да је назовемо „*Братство Текелијиних питомаца*,“ — те да се споразумемо о путевима и о начинима: *како Немо што успешније да употребљујемо мили свој српски род и умно и морално и материјално.*

Ово братско коло удружених питомаца Текелијина завода — и младих ватрених и старијих искусних — и **рад** наш, у ономе духу и правцу, у којем је радио Сава Текелија за срећу свога рода — био би заиста *најлепши* споменик нашем Добротвору, био би *невен-венац* његовој заслужној глави, био би вазда *живи извор* његовој неумрлој слави!

Ја ово напоминьем младом и усхићеном душом, излучујем ово из свога благодарнога срца и полажем ову своју скромну жељу у Ваше братске руке и молим *Вас, да је вољно прихватите и сложно остварите.*

А Ти светла сѣни, која нас гледиш са небеских висина, кад нас једном сагледаш како смо се у *једно* коло ухватили, *братски* загрлили, **Твојим** духом опојили, **Твојим**

радом оснажили, а око среће и напретка милог рода Српскога живље прионули — заблистаће Ти суза радосница у благим очима, заиграће Ти срце у топлим грудима — мило ће Ти бити света наша старина што си се родио, јер си се ево у нама и у раду нашем поново подмладио!

Помози нам и Ти Светитељу наш Св. Саво! Благослови нас! и помоли се Свевишњему за све нас, да нам помогне да се што пре, што боље и што лепше одужимо своме добротвору Текелији Сави!

Хвала Ти, Св. Саво, што се молиш Богу на престолу за цео српски род! Слава Ти Саво Текелијо, што си за свој српски род целога века свога мислио и за њега радио!

Ускликнимо сва с љубављу: Слава нашем првом народном просветитељу Светоме Сави — Слава нашем највећем народном добротвору Сави Текелији!

Иронија у Христову понашању и говору.

од **Фр. Паулзена**, превео **Алекс. Живановић**.

(Свршетак.)

4.) Ја мислим, да се из Христова држања према Његовим судијама такође може чути као неки одзив оном проничком расположењу. У тој ситуацији такође има нешто иронично. Човек, који је уверен, да је Син онога Оца, који је цар над царевима, који би могао једном само речју дозвати читав легеон анђела, стоји пред моћним представницима духовне и световне власти као оптуженик, извржен сваком инзулту насилничком. Али он зна, да то мора бити; пут победи и прослављењу води кроз страдање и смрт.

Првосвештеник и духовна власт узимају ту ствар јако озбиљно. Они су одавна одлучили: овај човек мора умрети, иначе ће нестати целога поретка наше старе Богом основане теократије и наша народност ће пропасти у незнабоштву. Истрага у првом прослушању циља једино на то, да нађе какав јаки разлог за осуду. Кад се то не могаше дуго постићи, диже се првосвештеник на последњи нападај: Заклињем те Богом живим, да нам кажеш, јеси ли ти Христос, син Божји? На што Исус, који је доселе мирно посматрао што се догађа, зацело са нешто сажаљевања у проничком осмеху одговара: Ти каза! Дабогме, ти ми унапред кажеш, шта треба да одговорим; ја знам, ти тај одговор требаш за своје сврхе; дакле нека буде, као што ти кажеш. Али сад ћу вам још нешто рећи, а то ви јамачно мање желите, него „худу на Бога“, коју сте сад ето са великим задовољством чули из мојих уста: Одселе ћете видети сина човечијега где седи с десне стране силе и иде на облацима небеским.

Друкчије је било на суду пред Пилатом. Овај је провидео, да Христа оптужише из зависти, на хоће из човекољубља да Га пусти. Његово прво питање: јеси ли ти цар јудејски? треба да схватимо као негативно сугестивно питање. Ти, који стојиш ту предамном свезан, ваљда не ћеш хтети да будеш цар ове земље, провинције мога свемоћнога господара, римскога ћесара? Али Христос одговара, не примајући понуђени му спас, напросто одобравајући: Ти кажеш. И с тим је Он рекао Пилату последњу реч; по свеђоџби синоптичара није ни једном речју више одговарао на даља питања тако, да се Пилат јако чудио, јер тако није још стојао пред њим ни један оптуженик. Биће да му је доста разговетно рекао лик тога сужња, опет са погледом, у коме је било сажаљевања и ироније: та ја видим твоју кубуру, бедни човече, који овде представљаш најнижу светску власт; ти би радо био праведан, али би опет хтео радо и да си у лепу пријатељству са целим светом; то је дабогме таква задаћа, коју не можеш у овом случају испунити. Дакле, жао ми те је, али заиста ти не могу ништа помоћи.

Пилат је хтео да неко време лавира; најпосле покуша да Га промени са Варавом. Али ни то не пође за руком; овај страховити народ не пушташе своје жртве. И тада, мало по мало, због држања Христова поста Пилат нешто раздражен. Не знаш ли, вели он по Јовану, да имам власт распети те и власт имам пустити те? И тако дође најпосле до краја, до чега је свакако и морало доћи, што је Христос већ одмах у почетку предвидео,

до смртне осуде. Откуда би имао овај Пилат, и кад би Христос пристао да Га он ослободи, снаге и одважности, да се противи тој бесној гомили и њеним подбадачима? И тако Га разапеше на крст, у среду између два разбојника, једног с десна, једног с лева, да Му не би оскудевало ни у смрти оно у друштво, које је Он за живота тражио, друштво грешничко, да Му и у смрти остане голема пронија: најневиниији и најчистији убраја се међу злочинце.

5.) И доста чудновато, и после смрти остаје још пронија с Њим и Његовим делом. Хришћанство је све до данас велики парадокс у свету. Каже се: Христова је религија победила свет. Истина је, по свим местима видимо сада, где господа и великаши исповедају Христову веру. Али прости људи, народ, маса, царинници и грешници, који су некад ишли за Њим, сад се од Њега подобро окренуше;* о Хришћанству неће они ништа да знају, то је, веле, господска религија, а не религија сиротих људи.

Чудноват преокрет првобитног одношаја! И чудновато би било и Христу, кад би опет дошао на земљу и проматрао Хришћанство, какво је сад. Кад би Он био присутан саветовањима у кабинету онога, о коме се верује, да је Његов намесник на земљи или расправама у нашим министарствима просвете и црквеним саборима, или кад би узео у руке и прочитао какве новине, које на челу носе Његов знак, крст; кад би прочитао од уводног чланка на првој страни, где се говори, како је потребна хришћанска вера за одржање земаљских владавина, па до огласа на последњој страни, који позивају на уживање свих радости престонице: не би ли заиграо опет онај пронички осмех око његових усана, као да би хтео рећи: Дакле до такве сам почастн ја на земљи дошао? То не бих ни мислио. Заиста, ја сам „Хришћанство“ замишљао мало другчије. Али, ви то морате знати, та ви сте то историјски студирали. Само ми се не допада, што прости људи стоје на страни. За мога доба беше то друкчије, а заиста, ја никад нисам баш много држао до богаташа и великаша овога света. —

Примедба. Можда ће коме изгледати чудноват завршетак ове расправе, наиме од тачке 5. до краја. Но ту треба разумети автора, који сада својом пронијом навргава руглу труло стање западне цивилизације. А зар нема и право? Зар западни прогрес неће више пута, па и почесто, да окрене главу од хришћанске религије, а тобоже у интересу науке, просвете, културе и т. д.? Ено нам примера, како је запад симпатично поздравио Ренана, кад се појавио његов „Живот Исусов“ и „Апостоли“, а како га хладно прими̂ше, а неки и осудише, кад се у каснијим својим делима мало приближио Хришћанству и особито кад је почео поштовати и спољашњи религиозни живот. Треба разумети, de quo n: qua re fabula narratur. Зар није социјалистички покрет, заснован и пропагиран поглавито од западних „велеума“, заиста прогласио Хришћанство „господском религијом“, а такав појам о њему хоће да наметне и спромашнијим класама тврдећи, да хришћанска религија оправдава данашње тобоже непормално друштвено стање (наиме нагомилавање капитала у једним рукама) науком својом, да мора бити и богатих и сиротиње, да спромах треба да задовољно сноси сиротињу и т. д.? Ове социјалистичке мисли иду на други лист и не ћемо овом приликом о њима расправљати, само смо их навели, да растумачимо авторову пронију, која скоро прелази у тугу ради тога, што многи хоће сиротињу, која баш у хришћанској религији може наћи највеће утехе, да одвуку у свој противрелигиозни табор. Та зар не читамо између редова тамо, где Paulsen каже: „Господа и великаши исповедају Христову веру“ укор тој „господи и великашима“, што је не исповедају како треба, већ својим симулирањем и фарисејством саблажњавају и оне, који би је од срца исповедали, те и на тај начин дају повода хришћанским противницима, да Хришћанство назову „господском религијом“? То је рекао автор изрично на завршетку.

Онај намек на римског папу, на расправе у немачким министарствима просвете и на црквене саборе (католичке), показује веронсповедну боју Paulsen-ову и не можемо му одобрити, што је и то у ову, иначе лепу, расправу уплео.

Прев.

* Јамачно мисли писац социјалистичке и друге сличне покрете, који су особито на западу међу простим народом ухватили корена, а очевидно хоће својим пророчким бичем да ошине и западну плутократију и друге неуредности. Прим. прев.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак)

IV. Мудрост.

Рад је, рекосмо, главни увјет, да ко буде добар, — главни, али не једини. Има их још. А да их још мора бити, најбоље ћемо се увјерити, ако рад за се, као пошљедак саме снаге, промотримо.

Сваки се рад може према снази, која се у њ улаже, проматрати с три различна гледишта. Него сва су та гледишта, сама за се, непотпуна. Почни што прије и што прије сврши! Тако гласе прва два гледишта. Али што почни и што сврши? Тога ниједно од њих не напоминье, а не споминье тога ни треће гледиште, по којему се тражи што више послова, јер одмах можемо да питамо: Којих и каквих послова? Како се види, код сва три она гледишта занемарена је сврха рада, на име оно, што се самим радом има постићи. Овај смо недостатак дужни исправити, ако канимо нашим радом какво добро получити. Занемариване те дужности најобичнија је погрешка људска. Колико је њих, који желе и чезну за радом, те у истину и раде, а сами право не знаду, — што. Је ли чудо што на брзо морају стећи жалосно увјерење, да је њихов рад био бескористан? Јер или не довршше онога, што су били започели, или ако и довршше, а они се послије увјере, да се нијесу имали око чега мучити, и да оно, што су тим својим радом постигли, „не вриједи ни по шупља боба“.

Са све тријех споменутијех гледишта у опће тражи се од нас што већа снага. Ако тим и није истакнута сврха, а оно су, мислио би когод, истакнута бар средства за рад. Али ни то не стоји. Јер ми би, све и да прихватимо снагу нашу као једно од главних средстава за рад, морали прије свега знати, кад ће снага којега од нас моћи бити највећа. Али ми тога одатле не дознајемо. А бар то би свакако морали знати, ако ћемо с успјехом радити. Јер за успјешан рад није доста само да знамо, *што* хоћемо постићи, него нам треба знати, и *како* ћемо то постићи, т. ј. треба познавати такођер начин или средства, помоћу којих ћемо оно, што желимо, најлакше постићи.

Истом знање сврхе и средстава попуњује дакле ону празнину, коју налазимо, посматрајући саму снагу за се. Вриједност тога знања је недогледна. Колико ли пута видимо, гдје „будаласта снага брзо малакше,“ и да је „луда сила бржа погибија“, а то све за то баш, јер је луда и будаласта. Кад то опазимо, не можемо а да не признамо, да „више помаже мудрина него јачина“, по готово, гдје има толико случајева да, оно, „што јакост не може, памет учини“. Доиста, и „бољи је разум негли снага“. Што? „Боља је унча памети него сто литара снаге“, јер „мудрост свијетом влада“, а не јачина. Свијет је на име под законом, и да закона нема, он би подивљао. Али одакле закон, и ко њега поставља? Ко други осим разума; за то и „неразумну закону ноге преби!“ Тако је разум, постављајући законе разложно, вреднији и од закона. Разум на име управља разлогом, док опет „разлог законом, а закон свијетом влада“.

Али и ако је разум толико вриједан, опет не бих желио, да побијем оно, што сам прије рекао о вриједности снаге. Не, никако не. Хтједох рећи само толико, да и ако снага много вриједи, као нешто, без чега се добро не може никако постићи, опет сама она није за добри рад довољна. Треба још и разума. Али ако се запитамо, што је од тога двога ипак вредније, морамо рећи, да је рад или настојање вредније, јер „настојање без ума, за шта год је, ум без настојања ни за што.“ Настојећи на име око нечега, све ако и нема у том настојању разума, даде се ипак бар нешто постићи, — могу се на име сврха и средства по случају згодно одабрати —, док самијем разумом, па био он најбистрији, ако ништа не радиш, не постиже чисто ништа. Опћенито се ипак може рећи, да ни снага без разума, ни разум без снаге немају праве вриједности, већ тек обоје заједно.

Прије него ли поближе одредимо вриједност мудрости и њене стеченога знања, не ће бити с горега да разгледимо, што је мудрост и у чему се састоји. Мудрост је — да опредијелимо најприје мјесто, гдје се она налази — у мишљењу, које може бити мудро или лудо. Ако су наше мисли исправне, т. ј. ако оне посве одговарају ономе, чега се дотичу, онда су оне плод мудрости; иначе су, а ово се збива у већини случајева, пошљедица лудости. Ако ја н. пр. мислим, да је данас четвртак, онда је та моја мисао, каква треба да буде, јер је данас збиља четвртак. Мисли ли пак когод, да је сутра субота, то његова мисао не вриједи, јер не одговара збиљи. Прва је мисао, можемо рећи, мудра, а друга луда, или први начин мишљења је мудрост, а други лудост.

Што се тиче мисли у опће, морамо признати, да су оне слободне. „За мисли се не плаћа малта“, и с тога „више уз замисли, него море понесе“. Него што се тиче мудрих мисли, те нијесу таке. Оно, чега нема, не може мудар човјек никада признати да постоји, нити опет за оно, што јест, рећи да не постоји. То може да учини само луд човјек, те да устврди н. пр., да нема Америке, у којој већ толико наших људи работа.

Мудре или ваљане мисли стјечемо ми помоћу наших чула, и то особито помоћу очију и ушију, које се међу собом помажу, те и ако „више ваља вјеровати очима, него ушима“, опет „види, што не види, ко добре уши има“. За то и треба да онај, који хоће што добро да знаде „отвори сто очију“, т. ј. да напрегне сва своја чула. Јер ето очи су најбоље чуло наше, и то не само за то, што помоћу њиховом све најбоље спознајемо, већ и највише — девет десетина свега онога, што знамо, дознајемо очима —, па опет саме за се „очи су варалице“, те ми толико пута видимо неку ствар са свијем друкчије, него ли би за право требало. Наш је црквењак н. пр. једнако велик, био он овдје или на врху торња, па ипак колико нам се горе на торњу чини мањи, него кад је уза нас.

Али која би нам корист била и од најмудријих мисли, кад их не би могли памтити, т. ј. кад би све, што чулима научимо, одмах и заборавили? Док бих ја н. пр. гледао ову боцу, знао бих, да је оно, што је у њој, вино, али чим бих сврнуо свој поглед на другу страну и видио воду, не бих више могао знати, какво је вино, већ бих знао само, каква је вода. Тако не бих за право могао знати, ни што је вино, ни што је вода, нити рећи за воду: „Ово није вино“, нити за вино: „Ово није вода“, јер се више не бих сјећао, какна је она ствар прије била. Испоређујући ствари једну с другом, спознајемо их ми, те знамо, што је велико, а што мало, што плаво, а што зелено и т. д., без тога испоређивања, које се темељи на памћењу, не би било ни знања.

Први знак, по ком ћете познати нечију мудрост, — јест опрезност, којом се тај човјек лаћа посла. Право „знање рађа бојазан“, и оно је луд човјек, који „узима све на лаку руку“, ни чега се не боји, јер доиста, „ко се зла не боји, нема памети“. Та сваки скоро час видимо, да „небошту наприје пси уједу“. С тога и није чудо, што су мудри људи тако опрезни, јер знају „ако није опреза, биће натеза“. За онога пак, кога видимо, гдје без бриге што ради, можемо пуним правом рећи, да нема памети, јер „да има памети, било би и бриге.“ Лисицу н. пр сви ми зовемо због које каквих мајсторија њезиних лукавом, јер је кадра да своје основе, док их не изведе, „крије као гуја ноге.“ Знајући јој за ћуд, морамо бити вазда опрезни, кад што с њом или с људима, који су као и она, посла имамо. За то „кад лисица предикује, пази добро на гуске“, и „кад с лукавим човјеком посла имаш, пази на себе!“

Доиста, „добро је бојати се зла“, и „ода шта се човјек мало боји од онога нек се врло чува“. Него и ако само „страшљиви дома дома долази“, не смије човјек ипак у опрезности претјерати и бити можда „плашљив као зец“. То би била грдна штета и срамота. Штета, јер

такав човјек не би ништа радио, а срамота, што би га свако избјегавао, јер „ни у тикви суда, ни у плашљивцу друга“, и ругао му се говорећи: „Ако се бојиш врабаца, не сиј проса!“

Да ли је ко у раду свом онолико опрезан, колика треба да буде, видјеће се најбоље по том, какву је сврху за рад свој одабрао, т. ј. по оном, што хоће и како ради. Главно је ту, да ли он ту сврху добро познаје, или не. Ако је познаје, добро за њ, јер „од знања зеља глава не боли“; не познаје ли је, боље ће бити, да се таква рада прође, него да га ради јер, „ко што не разумије, онога нек се мане!“ Но није доста познавати сврху тек површно. „Боље је ништа не знати, него којекако.“ А још је већи недостатак и рђавија мана, ако се та сврха не познаје, прије него се почне радити. „Кад се кола сломе, путова доста“; онда је лако бити паметан, али што то користи, кад „док памет дође, благо прође. Прије чина размишљај! И „који домаћин не мисли у вече, шта у јутру ваља радити, ту нити је куће ни домаћина“.

Бирајући ма који посао треба да увијек одабереш нешто вриједно, а не тек какву тричарију. „Орао не хвата муха“; тако не доликује ни радину човјеку, да „хвата мухе по зраку“. Иначе ће му се с правом приговорити: „Види, око шта је руке скрстио!“ За то раје пусти такав посао и „не копај трица!“

Колико год вриједи ово правило, да за рад треба одабрати сврху вриједну, толико и још више треба пазити на то, да се не одабере неки посао, који би могао само штету нанијети. „Не срчи пруће јухе, да се не ожежеш,“ и у опће „не ништи с помоћом, што не би хтио наћи!“ Мораш ли већ узети зло, а ти од два зла одабери раје мање, и ако мораш н. пр. коме дати овцу или вуну, подај раје вуну, јер „боље је дати и вуну него овцу.“ Тако исто, ако не можеш ни на какав начин умаћи каквој штети, а ти гледај да из те штете извучеш дајбуди какву корист! Н. пр. „кад ти кућа гори, а ти се огриј“ барем! Ако се пак никако не можеш окористити штетом, коју си сам својом кривњом на се навукао, а ти извуци из ње бар добру науку за будућност! Доста си постигао.

Ни за какав рад није доста познавати само сврху, већ треба, како сам већ прије казао, познавати и средства, којима се она сврха даде досећи. Позната је ствар, да „без алата не има заната.“ Обрнуто пак „ласно је иза штита стријељати,“ јер штит чува од непријатељског нападаја. Ну тај алат, који нам служи као средство, мора бити згодан. Н. пр. „будаком се трње копа, а не плитвом,“ и „бургијом се буши, гдје не може шилом“ Тако и „ковач за то има машице, да не жеже прста.“ Узмите пак, како би лудо радио, ко би хтио н. пр. „кључем дрва цијепати, а сјекиром врата отворати,“ или кад би коме био „ражањ оје, а печенка врабац!“ Такву би се човјеку свако у лице смијао. С тога, кад знаш, да „сјеме губи, ко по пржини сије,“ и да се „без дрва огањ не може заложити,“ ако хоћеш који посао да радиш, постарај се најприје за средства. „Ко хоће да види, нека носи свијећу наприједа.“ Дакле, „или купи алат, ил' остави занат!“ Не можеш ли га међу тијем купити нити се другим којим згодним начином потребних средстава дочепати, не ће ти бити могуће ни твога посла извести. Би ли могао н. пр. бити који град цјењи од динара? Па опет „скуп је град за динар, кад динара нема.“ Па све ако би што неспретним средствима и постигао, било би то као „кроз плот ткато, а с коцем абијато,“ дакле опет нешто са свим неспретно и незгранно, те би се послије непрестанце морало крпати и лијепити.

Осим тога, што средства морају сама по себи бити згодна, мора бити згодно и мјесто и вријеме, у које се употребљују. Да се н. пр. дође до воде, треба ископати бунар. Али ко „бунар копа уз поток,“ тај ради посао сувишан, као што опет онај, ко „на тавану копа бунар,“ ради нешто врло неспретно, јер не пази на мјесто. Исто је тако све добро у своје вријеме само. За то треба да се „све у своје вријеме и ради,“ тијем више, што

„вријеме никога не чека.“ С тога што „згода торбу пуни, а незгода испражњује,“ „добру згоду држи по боке!“ Иначе, ако пустиш добру згоду као зеца да пролети, касно ће ти бити рећи: „Дед, зече, пролети још једанпут!“ јер „не ће вријеме за нама, него ми морамо за њим.“ Због тога што „иде вријеме, носи бреме,“ и што „сваки данак своју бригу носи,“ треба и посао, који једноме дану припада, у тај дан и свршити, а не остављати га за кашње. Као што „гвожђе ваља ковати, док је вруће,“ тако треба за времена и сваки други посао извршити, јер „ко има вријеме, а чека вријеме, губи вријеме.“ У недоба се ништа постићи не да, те „у невријеме пријатељ буде непријатељ.“ „Бирај, док можеш,“ и „што данас можеш учинити, не остављај за сјутра,“ да не буде доцкан! Имаћеш од тога двоструку корист: што ће ти вријеме бити мати — „вријеме је кадгод мати, а кадгод маћеха“ — и као мати помоћи ти радити, и друго, што ће ти бити могуће да сву своју снагу употребиш, јер ћеш моћи мирно мислити и судити, а то ти послије због ненадане узбуђености, што су ти „виле дошле к очима,“ не би никако било могуће.

У том, како ко умије употребити згодну прилику за рад, огледа се његова срећа или несрећа. Обично се мисли, да онај, „ко је срећан и метући паче злата,“ и да је срећа нешто посебно, што се човјеку као природи. С тога се и слави когод, да се „под сретном звиједом родио,“ јер људи виде, да збиља „некоме и олово плива, а некоме и плуто тоне.“ За то ћете и чути, гдје „сватко иште бољу срећу“ и напије: „Дај ми срећу, а знање кому ти драго,“ јер мисли, да је „боље драм среће него сто ока памети.“ Како обично мишљење, а опет како криво! Кад би срећа коме прирођена била, заиста га не би никада остављала. А што ми видимо? Видимо, да „нико не може овога свијета у свачем срећан бити.“ Није истина дакле, да је срећа икому прирођена, или, што би још горе било, да срећа од добријех бјежи, а са злијем лежи,“ ма да се често види, гдје је и рђаву човјеку „пала сјекира у мед,“ већ се она мора заслужити. У толико је само она независна о нама, колико и прилике мјесне и времене. „Ако среће не срете, не стиже је никад.“ Друкчије се може пуним правом тврдити, да је „сваки своје среће ковач,“ јер увјет среће је памет, и не за једнога, већ за многога од нас вриједи она мудра ријеч: „Лијепа му се срећа смије, ако буде паметан.“

(Наставиће се.)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак.)

Вениамин Костаки беше врло утешна појава у историји румунске цркве прве половине XIX. века. Пошто је као природни Румун, врло ретким и срећним случајем, постао митрополитом народне цркве своје, он је енергично протуделовао убитачном утицају фанариота на народ. У ту сврху он је, између осталог, уставио 1804 године духовну чисто-румунску семинарију у манастиру Соколу, који је на 5 врста далеко од града Јаша;[11] често је проповедао и издао је много књига дотматичког и религиозно-моралног садржаја на румунском језику. Његовим црквеним и грађанским реформама беше сврха подићи умни и морални ниво Румуна. Појмљиво је, да такав и слични рад знаменитог митрополита није се могао свиђати фанариотама, те се они пожурише да га свим могућим интригама и лукавим клеветама оцрне. Када су 1806 год., у време рата Русије с Турском, Румунију заузели Руси, просуше се на њега тужбе и жалбе, да он, окруживши себе младим и у црквеним стварима неискусним људима, проводи многе нереде и забуне како у црквеној, тако и у политичкој управи. И ако руска влада, познавајући митрополита Вениамина с најбоље стране, као човека, који је велике заслуге учинио молдавској цркви, није ни обраћала пажњу на денунције и клевете бољара-фанариота, ипак је сам митрополит сматрао за боље да се удаљи и преда дело борбе с фанариотством у руке свежијих сила. Тада,

[11] То не беше цетвиука семинарија. У њој су се само обучавала на молдавском језику свештено и црквено служитељска деца у црквеном читању и пјању, уставу, реторици и „Данаскиновоу богословљу“; 50 људи издржавано је на рачун манастира.

не имајући згоднијег начина да умири румунску цркву, руска је влада решила да је сједини с руском под управом Св. Синода. Овај изабере за свога егзарха у тим кнежевинама бившег митрополита кијевског Гаврила Банулеску — Бодони, који се тада налазио у пензији у Дубосарама (херсонска губернија). Год. 1808 марта 27 издаде цар Александар I. указ, којим се налаже Гаврилу „да се опет има звати чланом Св. Синода и екзархом тога у Молдавској, Влашкој и Бесарабији.“ Подчињење целокупне молдавске цркве Сверуском Синоду и постављање за екзарха њеног-митрополита Гаврила беше акат врло мудре и дубоко промишљене политике руске с обзиром на Молдавску и Влашку, које су претрпеле, као што смо видели, толико зала од фанариотских кнезова, бољара и свештенства. Прво, кнежевине се ослобођаху од цариградске патријаршије, која се тада налазила у рукама фанариота; друго, Румуни добише умнијег и енергичнијег црквеног управитеља у особи Гаврила. Избор екзарха није могао сретније испасти и потпуно је одговарао потребама цркве у тадањим Подунавским кнежевинама. И историја мора забележити плодотворни рад Гаврила Банулеску у лечењу духовних рана румунске цркве.[12]

Први посао егзарха Гаврила беше, да се упозна са стањем поверене му велике црквене области. Стога, наскоро по доласку у Јаш, предузе егзарх своја дуга путовања прво по Молдавској, а затим по Влашкој. Извештај о свом архијерејском путу поднео је митроп. Гаврило Св. Синоду. Тај извештај врло образованог егзарха јесте врло драгоцен црквено-историјски материјал, који нас упознаје са стањем молдавског егзархата у првој половини прошлога столећа. Преосвеш. Гаврило нашао је, да су црквени обичаји и обреди у кнежевинама исти као и обреди грчке источне цркве, Ваиредан је био обичај, по коме су протопони или свештеници, добивши од архијереја антиминс, с благословом његовим сами освећивали цркве истим обредом, којим и архијереј. Пошто је то одступање од праксе грчко-источне цркве митроп. Гаврило пронашао неправилним, превео је он из великог руског требника чин освећења цркве, кад га имају обавити архимандрити, протопони или свештеници и, наштампавши га, разасла га архијерејима по обе кнежевине, наложивши им уједно, да од сада имају поступати по посланом чину освећења цркве. Екзарх је пронашао такође још један стари обичај у кнежевинама, по коме је бело (парохијско) свештенство приносило на издржавање епархијалних архијереја по 7 лева на годину; а осим тога, по налогу кнезова, око 6 лева на тако зване кнежевске грчке школе, где се обучаваху деца световних чиновника.

Познанство егзарха са повереном му црквеном облашћу показало је прежалосну слику њеног јадног стања. Архијереји никада нису похађали својих епархија, којима су управљали преко протопопа; шта више многи архијереји нису ни становали у својим епархијама, већ су живели због старости, ради удобнијег живота или због каквих-год других узрока у Букурешту (нпр. епископ римнички Нектарије, Јосиф Арџески и др.). Епархијални послови текли су већим делом усмено, а решавао их је лично сам архијереј или онај, коме је он наложио. Место закона служила су нека, с грчког језика преведена, правила слична „Крмчији.“ Услед тога епархије беху у потпуном растројству. У неким црквама чак и на самим престолима и дарохранионицама видела се ненажња, а у бузеуској епархији, у цркви архијерејског дома, свети дари беху иструнули; у другим црквама нађено је међу св. дарима инсеката; св. мира није било, реда и благопријања у опће у црквама беше врло мало; свештенство, нарочито у Влашкој, где су у потпуном смислу речи газдовали Грци, тако беше необразовано, да по речима митроп. Гаврила, устава црквеног није знало, а многи нису умели чак ни литургију уредно свршити; мантије се при црквама нису водиле, а исто тако и приходо-расходне књиге, свештенике нико није надзирао; протопопи су били обвезани да их надзиру, али они су звање своје добивали за новац, па нису ни водили бригу о раду свештеника, већ само купише новац од цркава, које они,

[12] У састав молдавско-влашког егзархата улазиле су ове епархије: угровлашта митрополија са три епископије — арџеском, бузеуском и римничком; молдосочавска митрополија са две епископије — романском и хушком тетровлавска епархија, која је обухватала Бесарабију у њеном префињеном облику. Касније, када су приликом измењене политичку карту Румуније — Бесарабија је припала Русији (1812 год.), а Румунија је присаједињена, после последњег руско-турског рата, Добруча у замену за јужну Бесарабију, која је поново припала Русији, — постала је Ниже-дунавска епархија, која је заменула пропавшу.

тако рећи, од епископа под аренду узеше. Ну прост народ остајао је и даље религиозан и дубоко предан православној цркви, у што нас уверава обиље парохијских цркава, које подизаху сеоске општине, а исто тако и у невероватно великој количини парохијско свештенство тако, да у селима од 50 домова често беше по 3—4 свештеника.[13] (Наставиће се.)

[13] Свештенство, вели прот. Ербичану, у то доба у Румунији беше тако многобројно, да је супарничило са бројем становника. То беше велики терет по становнике коме су у део падали скоро сви напори и порези. Истина и свештеници су плаћали извесни данак, али мање од простог народа, особито у мирно доба. Осим тога, како у мирно, тако и ратно доба, кад су и они морали више данака плаћати, живели су они безбрижније, јер су били у праву надати се на човечније поступање с њима завтија, арендатора државних доходака. Због тога су многи грабили се за свештенством ... Продавали су обично све што су стекли, давали су где год су могли, само да би добили рукоположење .... А њих нису питали — да ли су писмени, већ питају ли новца?! Па где би се и научили? Кад не би могли добити рукоположење у Румунији, тад су прелазили преко Дунава каком-год владици Грку и враћали се у домовину као свештеници. То беше тамно доба, јер је симонија достигла многа злогеља.

Књижевне оцене и прикази.

Proverbele lui Solomon. Traducere si explicare, facuta dupa textul masoretic, de Profesorul Dr. Emilian Voiutschi. Cernauti 1901.

(Приче Соломонове. Превод и тумачење, на темељу текста масоретскога, од професора др. Емилијана Војуцкога, Черновице, 1901). Румуни од неко доба јако напредују и у богословској књижевности. Нема године, да се у њих не појави и покаква боља богословска књига. Професори њихови по богословијама им у Румунији и Угарској, а нарочито они у Черновицама, људи су врло продуктивни. Овде су сада прегли још и око тога, да пре свега пресаде књиге Старога Завета у своју цркву *стручњачким преводом*. Импулс томе дао је сам учени професор (ове године ректор-магнифик) др. Емилијан Војуцки, још године 1882., када је, такође у исправну преводу и темељним тумачењима падао у Бечу „Пророка Јоила“. Године 1898. угледала је у Черновицама света и: Cartea Psalmilor, traducere si explicare facuta dupa textul masoretic de Isidor cav. de Onciul, који Исидор пл. Ончул беше такође професор (старозаветних предмета) у Черновицама, и коју је књигу, после смрти тога, такође ретко учена и вредна професора черновичкога, рединговао опет професор Војуцки. Даље је, недавно, у „Кондилу“ (Candela), црквеноме журналу буковинском, публикован и „Пророк Авдија“, посао дра богосл. Октавијана Изопескул-а. Још је Изопескул предавао за ревизију Војуцкоме и манускрипт „Књигу о Јову“, а др. Василије Тарнавски (такође професор у Черновицама) манускрипт „Пророка Агеја“, што ће се, по свој прилици, такође скорим штампати. Сам ће пак Војуцки на брзо издати и остале две књиге Соломонове: „Књигу проведника“ и „Песму над песмама“.

Што се тиче саме књиге, коју приказујемо, ту писац сам вели, да се је, при преводу и тумачењу, служио још и преводом александријским (LXX), као и старијим преводима румунским, даље непотпуним дотичним списима, заосталим из пок. проф. Ончула, као и дотичном, опсежном страном литературом. Састоји се пак ова књига из „Предговора“, даље из приказа садржине књиге и неких података о писцу те књиге (стр. VIII.); најзад сам превод и тумачење „Прича Соломунових“ (са оба додатка Агуровим и Лемуилевим, гл. 30. и 31.), обухвата 132. стране у осмини. Има још и два додатка. У првоме је додатку (стр. 133—136) конспигнација оних сентенција, које се налазе само у александријскоме преводу седамдесеторице, а нема их у тексту јеврејскоме. Ова је конспигнација изнесена, дабоге, у грчкоме „оригиналу“, уз румунски, т. зв. блазендорфски превод. У другоме су додатку (стр. 137—161) првих девет глава ових прича, по румунском преводу букурештанском од год. 1688., и блазендорфском од год. 1795 — штампано упоредо једно према другом, у сврху, да се тиме што боље види велика разлика у деланју бивших, и садањега преводиоца.

Превод је у овој књизи штампан редом у горњим слојевима страна, а тумачење је сложено под линије, тако, да прво долази у кратким, збијеним потезима приказана укупна садржина сваке поједине главе, па онда подробно и темељно тумачење сваког појединога стиха.

Румунски су приказивачи и рецензенти овај плод од опсежене учености уваженога писца, примили са особитим признањем; а нама богме остаје да пожелимо, да и наши ученији, у овој струци специјализирани теолози пођу овим значајним и корисним правцем. Јер ми, ето, немамо ни самих стручњачких превода из Старога и ни

Новога Завета; да о систематском тумачењу дотичних светих књига за сада и не спомињемо.

Др. В. Димитријевић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) сазван је у седнице своје за дан 4. (17.) март о. г.

(**Избор пароха.**) За пароха у Доњ. Товарнику изабран је јереј *Стеван Јовановић*, администратор парохије у Сибачу.

Привредне белешке.

(**1000 круна за намјештање ваљаних шегрта**), примила је управа Привредника од господара *Николе Фуфића* за спомен недавно преминулих чувених Травничких трговаца *Ристе и Гавре Фуфића*.

Врла Српкиња Мања Моканова је на исту циљ такођер одредила 16.000 круна, а познати српски добротвор г. Исидор Добровић из Дарувара, као што је познато, поклања годишње по 2.000 круна за унапређивање ваљаних српских ђака, шегрта.

Управа Привредника, која има посебно одјељење за шегртске послове (што је под великим трошковима), пробудила је својим ревним заузимањем у свим крајевима Срнства опће интересовање за унапређење српског привредног подмлатка, српске радиности, српског прегалаштва. Али нигдје ваљда нису сви слојеви народа тако разумно, озбиљно и темељито схватили опћи српски привредни покрет, као наши чили вриједни Бошњаци и Херцеговци.

Није дакле чудо да одлична Травничка породица Фуфића даје први већи прилог за дјецу из Босне, јер сви смо у свему сасвим заостали, а Босна поготову нема спремних домаћих занатлија, него и те крајеве преплављују страници из бијела свијета, шире се и богате жељу неупућеном, слијепом нашом сиротињом све више и више.

Добровићи, Фуфићи и многи други разумни народни добротвори показују нам и уче нас пријеком својим сваки дан и сваком приликом, како нам ваља радити.

Хвала и слава свима помагачима, а нарочито таким скромним одличним људима који у свој тишини раде што треба, који знаду што хоће.

(**Нова Српска земљорадничка задруга**). Основана је „*Српска земљорадничка задруга у Избишту*“ (удружење са неограниченом одговорношћу).

У Србији.

(**Тестамент дра Никоше Крстића**). *Др. Никола Крстић*, умировљени државни саветник и познати српски књижевник, који је умро у Београду и сарањен 13. јануара о. г., оставио је сву своју имовину Академији Наука за народно образовање. Поред тога оставио је и ове легате просветним и добротворним заводима: 1. Карловачкој гимназији обвезницу српске државе од 2.500 динара у злату; интерес од исте, који износи 100 динара, да се даје сиротном ђаку. 2. Новосадској гимназији, при којој је пок. Крстић био професор, обвезницу српске државе од 2.500 дин. у злату; интерес од исте, који износи 100 дина, да се подели на два ђака о Св. Сави. 3. Српској православној школи у Сент-Андреји, где је основну школу учио, обвезницу српске државе од 1.000 динара. 4. Фонду сиротних великошколаца у Београду 1 500 динара. 5. Општини београдској 500 динара, да ту суму подели сиротињи. 6. Женскоме Друштву за његове циљеве 500 динара. 7. Женскоме Друштву за дом сиротних старица 500 динара. 8. Женскоме Друштву за ђачку трпезу 500 динара. 9. Друштву „Стеван Дечански“ 500 динара. 10. Дому сироте и напуштене деце 500 динара. 11. Српској Матици у Новоме Саду 500 динара. 12. Срп. Пољопривредном Друштву у Београду 500 динара. 13. Српском народном позоришту у Новоме Саду 500 динара. 14. Срп. Књижевној Задрузи у Београду 300 динара под условом, да задруга шаље бесплатно српској основној школи у Сент Андреји своје књиге. 15. Најстаријем Београдском певачком друштву 200 динара. 16. Слушаоцима Београдске богословије 500 динара. 17. Српска академија наука, која наслеђује његове две куће и 128 лутриских ловова, дужна је да издаје сваке године по 200 динара као награду за правни текст. Нека је слава *Другу Николи Крстићу!*

(**Нови чланови Академије Наука**) За чланове кр. српске академије наука у Београду изабрани су: за правога члана природњачког одсека *др. Свет. Радовановић*, професор Велике Школе, досадашњи дописни члан; за дописне чланове: високопреосвећени епископ Задарски *др. Никодим Милаш*, *др. Богдан Гавриловић*, професор Велике Школе и *Сима Рутар*, професор у Љубљани.

(**Оставка министра просвете**). Министар просвете *Љуба Ковачевић* дао је оставку, ради несугласица са Народном Скупштином у питању закона о народним школама. Оставка му је уважена. Други министар још није постављен.

(**Књижевно умотанички одбор**). Министар про-

свете поставио је за чланове књижевно уметничког одбора народнога позоришта: г. г. Љуб. Јовановића библиотекара Народне Библиотеке, Милована Глишића, помоћника библиотекара, д-ра Јована Скерлића, доцента Велике Школе, и Милутина Драгутиновића, професора.

Разне белешке.

(**Митрополит Јосиф Нанијеско**). Дана 26. јануара о. г. преминуо је митрополит Молдавије високопреосв. *Јосиф Нанијеско*. Г. 1870. био је постављен за ректора богословије у Букурешту, на ком месту је остао само годину дана. За митрополита био је изабран у јуну месецу 1875. г. Био је и књижевник и штампао је више расправа из црквене историје. Нека му је **вѣчнаа памать**!

(**Пожар у Св. Гори**). Руски манастир Св. Павла у Св. Гори, са свима зградама, својим сасвим је изгорео. Но при свем том, што је сиуд около цркве манастирске бесно пожар, она је остала неповређена. Настојатељ манастира са деветоро браће нашао је смрт у пламену, а 20 њих је је опасно огњем повређено. Штету процењују на више од два милијона круна. *Ж.*

Јавна благодарност.

Сопственом побудом, а из чисте љубави према својој цркви, скупиште синоћи ове црквене општине, који се налазе у Америци на раду, међу собом знатан износ од 4270 К за набавку великог звона у нашу „матер цркву“. Ту велику своту сметнуло је само 156 радника. Племенита побуда, која их је покренула на тај чин, уз то здрава српска и православлна свијест тих наших простих људи, види се из њихова писма, из кога наводимо неколика места:

„Драгољубезни поздрав из Америке, из мјеста Чикага, свему нашему селу од нас браће Срба, који смо у слози били и сврши ову свету новаца за нашу матер православну српску цркву св. Покрова у име звона . . . . . Наши су стари војаци били и по Талији крв своју пролијевали, па су даре цркви својој носили, па и ми оћемо да покажемо, да смо њихова дјеца . . . . . Прешли смо у ову земљу, па нам не може бити, да наше свеце светкујемо и постове да постимо, него живимо тако само да за Бога знамо и њему се молимо за срећу и за здравље. Зато прилажемо у матер цркву, да нам Бог опрости наше грјехе, и за спомен наш и нашега рода, а за славу милог Сриства“ итд.

Ова се црквена општина заиста може да поноси таким својим општинарима! Њих је немаштина одагнала у далеки свијет, да кровом зарадом поправе своје стање, но они прије него су га поправили, из овако племените побуде шаљу обилате прилоге својој матери цркви, као што су недавно обилато даровали и сиротињу својих другова, који у Америци умријеше.

Ово су имена тих побожних приложника св. храма нашега:

I. *Из Чикага:* Марко и Кузман Ђурчић, Ваја Наранчић, Јован Новковић и Миле Мандарић сваки по 60 К; Никола Драгосавац, Дане Поповић, Јанко Мандарић, Глиша и Ђуро Богдановић по 50 К; Исо Драгосавац 40 К; Стево Новковић и Дане Роговић по 35 К; Миле Грубић, Нове Новковић, Танасија Његомир по 30 К; Ђукан Новковић, Танасија Граовац, Стипе Чорак, Милић, Дане, Стојан и Милан Ђурчић, Васо Сунајко, Васо Угарак, Јово Тамаш, Јован, Јово и Ђукан Наранчић, Симо Поповић, Дмитар, Ђуро и Јован Драгосавац, Илија Ђурчић, Максим, Васо, Тривун и Марко Мандарић, Јандре и Петар Узелац, Ђуро Његомир, Раде Божић, Лука Мандарић, Јово и Божо Драгосавац, Миho Богдановић, Ђуро Ракић, Божо Крајновић, Стево и Божо Милекић, Дмитар Граовац, Симо и Стево Драгосавац, Марко Мандић, Максим Драгосавац, Ђукан, Петар, Илија и Божо Мандарић, Дане Богдановић, Јоцо Доброта, Исо Мандарић, Васо Грубић, Петар Поповић, Сава и Никола Наранчић, Петар Драгосавац, Марко и Никола Сунајко и Тана-Новковић по 25 К; Ђуро Богдановић, Алчина Граовац, Сава Драгосавац и Гено Наранчић по 20 К; Никола Крајновић, Душан Божић, Васо Ракић, Тоде Сунајко, Никола Крајновић II, Јован и Сава Драгосавац, Дане Црнокрак, Танасија Граовац, Никола и Миле Рајшић, Исо Наранчић по 15 К; Илија Ракић, Тодор Милисављевић, Танасија Тамаш, Јован Крајновић, Која Павчић, Стево Новковић, Сима Драгосавац, Ђураћ Ђурчић, Дмитар Новковић, Дане Сунајко, Алекса Милекић, Сава Црнокрак, Петар Цигановић, Исо Димић, Васо Басарић, Јован Ракић, Миле Његован и Раде Узелац по 10 К; Илија Ратковић, Никола Гвозден и Дане Димић по 5 К.

II. *Из Пуебла:* Душан Граовац 110 К; Миле Мишчевић 100 К; Петар Драгосавац 80 К; Сава Тодорић и Јован Мишчевић по 75 К; Никола

Мандарић 60 К; Милан Његомир 55 К; Танасија Мандарић, Милош Граовац, Ђукан Новковић Божан и Ђукан Новковић Марков по 50 К; Димитар Цетина 45 К; Јовица Драгосавац; Петар Мандарић-Акчија и Симо Мандарић по 40 К; Танасија Граовац и Стојан Кричковић по 30 К; Никола Ђурчић, Стево Богдановић, Јово Мандарић, Никола Црнокрак, Миле Кокот, Јово Ђурчић, Димитар и Никола Тодорић, Јован Новковић, Никола и Мане Поповић по 25 К; Исо Његован 15 К; Миле Поповић и Танасија Богдановић по 14 К.

III. *Из Лемонта:* Миле Мандарић 60 К; Димитар Узелац и Марко Доброта по 50 К; Мићо Драгосавац и Никола Узелац по 35 К; Божо и Миле Мандарић и Симо Драгосавац по 25 К; Исо Пањевић, Божо и Миливој Поповић по 20 К; Исо Наранчић 15 К; Исо Богдановић, Никола Његомир, Раде Роговић и Тома Павичић по 10 К; Никола Цигановић 5 К.

Свима вама, племенити дароватељи, црквена општина најлепше благодари и моли преблагога Господа, који вас је унутио на тако племенито дело, да вам наклади ваш дар срећом и лијепим здрављем, да нам се здрави и напредни повратите у свој „стари крај“. Најсрдачније благодаримо и тринаесторици приложника из комшијских села, којих се честита имена налазе међу горњима, а који без ичијег наговора приложише укупно 140 К. Првацима, који из скромности неће да им се имена посебно истичу, изричемо искрено признање и највећу благодарност за њихов труд и пожртвовање при сакупљању прилога.

Остале прилоге, за које нам је јављено, да су на другим крајевима сабрани, објавићемо чим нам искази и новци стигну.

Српска православна црквена општина у Врешцу, (п. Медак; Лика) на св. Саву 1902.

Перовођа: **Радивој Наранчић.** Предсједник: **А. Околприја** парох.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

II 1—3 **СТЕЧАЈ.**

У смислу закључка ванредне главне скупштине српске православне црквено-школске општине у Земуну, од 3. (16.) фебруара 1902., овим се расписује стечај на упражњено место учитеља невачке ноталне школе ученика српских вероисповедних школа.

Стим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, а након једногодишњег ревностног службовања повисиће се плата са 400 круна, а осим тога 200 круна као пеназ светониколајевске цркве.

Плату од 800 круна исплаћиваће црквено-школска општина из благајне српско-школског фонда, а 200 К из благајне свето-николајевске цркве.

Изабраном дужност је:

1. Да мушку и женску децу овомесних српских вероисповедних школа поучава у за то одређеним сатовима потпом појању и певању, и то у оном обиму како то месни школски одбор с њиме установи; и да са школском младежи на свршетку сваке школске године држи јавни испит.

2. Да држи леву певницу у свето-николајевској цркви.

На ово место могу компетовати оспособљени српско-народни учитељи који су подједно оспособљени и за ликовође.

Молбенице поткрепљене с дотичним сведоџбама као и са лечничком сведоџбом нека се најзад до 25. фебруара (10. марта) 1902. поднесу.

У Земуну 3. (16.) фебруара 1902.

Перовођа: **Тома Марковић.** Предсједник: **Петар Петровић.**

Ad бр. К. 1261 ex 1901. 39 ex 1902. 5 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се поново расписује стечај на упражњену парохију IV. разреда у Диношу те се позивају компетенти, да своје прописно инструјиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. 87. К. 18. ex 1902.

СТЕЧАЈ 2—3 10

Исписује се на парохију VI. разреда у Капелни са роком до 15. (28.) марта 1902. год.

Молитељи имају прописно обложене молбенице своје до реченога рока надлежним путем потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епарх. Конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) јануара 1902. год. држане.

Мирон с. р.
епископ.

К 1260 ex 1901. 37 ex 1902. 6 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Сибачу. Компетенти нека своје прописно инструиране молбенице овој конзисторији до 15. фебруара по ст. кал. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архиепископске конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. Е. К. 5. ex 1902. 2—3 8

СТЕЧАЈ

На упражњену парохију I. разреда, Утиња, у протопрезвитерату Будаштанском, расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902. Михаил
Епископ.

Бр. Е. К. 52. ex 1902.

СТЕЧАЈ 2—3 9

Овим се расписује стечај на парохију II. разреда у Висуљу, у протопрезвитерату Кореничком. За компетовање даје се рок до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902.

Михаил
Епископ.

Бр. Е. К. 46. ex 1902.

СТЕЧАЈ 2—3 7

На упражњену парохију III. разреда, у Јасеновцу, у протопрезвитерату Костајничком, расписује се овим стечај.

Рок компетовању траје до 14. (27.) марта о. г.

Из седнице Епарх. Конзисторије. држане у Плашком, 24. Јануара 1902.

Михаил
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

4— ex 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са в ликом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Дустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 136.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 7

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 17. фебруара 1902

Из моје збирке.

Проповед у недељу блуднога сина.

Руковођени Триодом, светом књигом испосничком, ево нас, на стази према великоме посту четрдесетдневноме, да застанемо часком и при дивној причи о блудноме сину. За прошлу су нам недељу свети Оци навели пример царинника и фарисеја, да се клонимо гордељивости, на да се за времена поучимо да будемо кротки и смирени; а сада као да нам хтедоше довикнути и озбиљнију реч: „добри људи; ево ће доћи скорим и доба, када је Богочовек због вас и ради вас претрпио муке страховите — загледајте за рана у дубине душа својих, испитајте грехе своје, па се кајте и покајте, те да вас види Бог, као што је оно и блуднога сина са пуно љубави родитељске примио отац његов, када се искрено покајао и боланом уздахнуо душом: „оче! згреших небу и теби.“ Без кајања нема опроштаја!...“

Знате ви сви од реда, још из најраније младости своје дивну ту причу. Али ћу је сада ја ипак у неколико потеза изнети пред вас, да је се и живље сетите.

Мезимче мило ступа пред бабајка свога, па вели: „оче! дај ми део од имања што припада мени.“ И када по том до неколико дана покупи све своје, а он остави топло огњиште родитељско, и оде у дальну земљу. Онамо међутим просу имање своје, живећи беспутно, са рђавом браћом. А кад потроши све, постаде још и велика глад у оној земљи, и он се нађе у невољи. Сад он зађе редом по братији, са којом је своје прохарчио благо, па их моли и богоради у њих, да му хлеба даду. Ови га пак мере од главе до пете, па пред њиме затварају врата.

Најзад се ипак приби код једнога човека у оној земљи, и он га посла у поље своје да чува свиње. Глете, какав тежак јад, какав голем вај! Размажено и разнежено чедо имућних родитеља мора свиње да чува, животињу тако прљаву да тимари — може ли од овога бити по њега занимања грозница, одвратнија? Наслони се на палицу, са њега траље висе, сунце га жеже, киша га бије, жељан је напунити трбух свој ма и самим рошчићима, које свиње једаху, па му ни то нико не даваше! Да страшне збиље, да грозне ли јаве!

Ал му на мах севну кроз главу нова једна мисао. За часак дође к себи и рече: „Колико најамника у оца мојега имају хлеба и сувише, а ја умирем од глади! Устаћу и идем оцу мојему, па ћу му рећи: оче! сагреших небу и теби, и већ нисам достојан назвати се син твој: прими ме као једнога од својих најамника “

И како је у себи беседио, тако је и учинио. Он се крете с места на пут. За њим изничу села и градови. Каткад досне ваљда и на каква мимопролазећа кола, али махом пешице гази преко високих гора, преко врлети и преко пустиња бесплодних. Стопалу му камен обија, бедно му рухо трње кида уз пут, и само га још последња нада креће напред кроз очајање горко.

Најзад он из далека смотри кућу родитељску. Ту му пред душом пролази сва његова прошлост, те се сећа дивних минулих дпева. Детињство његово, то лушко доба, када се с братом својим играо у бујну хладу столетних дрвета пред господски двори. Брига очева, материна љубав, све, све то узе на се рухо видовито, и све је то тако пуно чари, све тако мило и драго! Очи му се сузом оросиле . . . . па се онда сети, шта ли је он све починио, како ли је згрешио љуто; од стида и срама само што се још натраг не враћа, „шта, ако је родитеље старе већ убила туга тешка? И ако живе, хоће ли га још примити натраг, њега, који је толико скривио и згрешио?“ Као да је попикнуо ником, као да му се ноге закопале, тако не може да се макне с места.

Тако га смотри отац његов, те и у ритама познаје изгубљено, несретно дете своје. И колко га угледао бабо, толико је пред њег' похитао; руке шири, у лице га љуби, за трошно му разабира здравље. Очинска љубав и милост родитељска даје хитрине кораку његову, очинска милост шири руке његове на загрљај, милост му креће са усана речи, милост љуби боре неизвесности и страха са бледа лика чеда покајничког!

И знате, какво је сада отац градно весеље. Он рече слугама својима: „изнесите најлепшу хаљину и обуците сина мога, и подајте му прстен на руку и обућу на ноге, и доведите теле угојено те закољите, да једемо и да се веселимо, Јер овај мој син беше мртав и оживе, и изгубљен беше и нађе се.“

Покајање и, што његовим стопама гред, опроштење, у лепшој, у дивотнијој, у величанственијој слици сликати не можеш. Видиш на свему премудрост Богочовекову. И вековима већ стоји ту прича та, подстреком грешну човеку, да са себе стресе сипљуг гвожђе љуто грехова својих тешких, па да се врати стазом покајања у топло наручје Оца свога небеснога.

А благо сваком, ко се за времена покајао, па вратио правој стази тој, и ако је са ње какогодер залутао.

Погледајте дакле са ужасом на ону децу, која, што више примају доброчинстава од својих родитеља, све су према њима бездушнија. Ако се још за времена не покају, тешко њима, јер пити ће на земљи бити сретна ни дуговечна, пити ће царства наследити небеснога; јер ко не штује топло крило материно ни мудре савете родитељске, не ће се пред њега ни на ономе свету раширити милосрдни загрљај Оца небеснога.

Погледајте са ужасом и на оне своје дане, ако сте кадгод у лакомислену друштву блудели по пустињи грехова очајних, па се сетите, колико ли је само тих несретника, свакако и пре времена, отишло Богу на истину — а ти си још жив, те дај хвалу и славу Богу, па се покај, бар тада још, када је толико њих већ и утонуло око тебе у проваљију и проклетство, бар тада још, када у мал' што и на тебе није дошао тај очајни ред!

Погледајте са ужасом на оне, који лица свога одвраћају и од самога Спаситеља свога. Примили су удела од Њега: свето крштење и миропомазање и остале благодати, па с тим неизмерним благом — одоше у пустињу греха и прегрешења, и не помишљајући зар, да их ни рођена мајка не воли већма него Син Божји, који је и ради њих крвљу проканао, и њих ради страшну на крсту самрт претрпио!

Ал немојте погледати само на туђа дела, већ помишљајте за времена и на то, како ћете и своје рођене окајати грехе. Не-

мојте своје рођене грехе затварати за браве оковане, мислећи зар, да оданде никада и ни пред ким на видик изаћи не ће. Та сетите се само оних сновиђења, што при последњем навечерју живота нам земаљскога пролазе хитрим летом пред душом свакога човека. И када онда дође небесни Судија твој, па те запита, јеси ли Га се кадгод и ти одрекао, јеси ли кадгод и ти заборавио на Њега? реци, шта ли ћеш Му одговорити? Заиста, заиста вам кажем, многи би онда тако радо окренуо лица своја од Њега, волели би да се сакрију испред Њега; ал пред погледом Његовим, који продире кроз кости и душу, не остаје ништа сакривено!

Сећајмо се дакле, док је још за времена, сећајмо се сви од реда грехова својих и покајмо се, као што нам и песник вели:

Кајте се док имате дана,
док је доба, ћецо, кајте се,
кајте се, док није позвана
душа к' Оном, који небом тресе!
Кајте се, јер земаљског стана
т'јек измиче бјегућ, кајте се:
кајте се, јербо зора рана
нак' ће многог, куд за вавда гре се,
кајте се...

И то кајање и покајање ваше нека буде онда чврсто и стално као стена. Немојте бити као оно Фараон, који у тренутку опасности и очајања рече Мојсеју и Арону: „сада згреших, молите се Господу за мене и народ мој,“ а када виде, где преста дажд и град и громови, стаде опет грешити и срце отврдну (II. Мојс. 9. 27. 34). Јер има и данданашњи и таквих, бедних „покајника.“ Многи је већ грешник клекнуо, у многу је оку заблистала лажна суза покајања тренутнога, када му је брод живота његова шибала бура студена и жедни га вали прогутати шћаху. Ал шта ли је ваздила та исповест са усана, шта ли суза, која часком опет ишчезну? Чим се је бура слегла, просјало сунце, брод се жала дохватио ставна, те опај, који малочас у крајњој беше опасности, осети чврсто земљиште под ногама својима: опет је грех примио уза се за другa.

Искуство нас учи, да у дневнима опасности какве нарасте број покајника, храмови се пуне бэгомољцима, чине се завети разноврсни и чују се речи: „оче, згрешисмо ти љуто!“ Али ако смо се опростили беде нечастиве, страх нам је срца оставио, а с њиме је и покајање одлебдело из душа наших.

О, мили моји, ако би и међу вама било таквих лакомисленика, нека запамте, да Бог не смеће никада с ума ни једно њихово обрицање. Нека знају, да они, очајне ноћи ил на постељи самртној нису човеку, већ су Богу обрицали, па ако ће своје обрицање погазити: неће људе, него ће Бога варати, јер су Њему обрицали! И човек презире лажљивца, а камо ли ће Бог оставити без казне завет слагани. Ко у тренутку страве и очајања рида „згреших!“ па онда на све заборави и поново греши, како ли ће тај и моћи помишљати више на милост, на опроштење? Тако лажно покајање само увеличава грех и ближе носи дотичнога проклетству.

Ако би се дакле и међу нама нашло разметљивца, који је далеко отишао од Господа, од Оца свога предоброга, тај нека данаске саслуша Његов брижни глас, како га к себи зове и призива. О, немојте се устручавати да Му похитате: радо ће вас видети при трапези Сина свога, када се скорим будете стали причешћивати. Не беше још грешника, кога је Исус Спаситељ од себе одбио, када је кораке његове истинско и прекаљено покајање к Њему водило. Сазнање, да ти душа није са свим чиста, да ти савест није са свим мирна — нека те не страши да к Њему пођеш. Не можеш ти бити јаднији, не можеш ти бити грешнији од блудног сина. Па где, и он милости паће у оца свога. Вичимо дакле скупа, ил шапћимо: „Оче! сагреших небу и теби!“ ал нека нам тада и сузе покајничке потеку низ лапита, па хајдмоте тако дому Оца нам небеснога. А Он, Бог милостиви, не ће нас оставити, одбити нас не ће, него ће нам дати помиловања за навек. Амин.

Dr. **Владимир Димитријевић.**

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак)

Одатле, што се средства морају равнати по сврси, слиједи наравски, да се она никада не могу бирати прије сврхе, већ треба најприје одабрати сврху, а онда истом тражити згодна средства. Како је смијешно, кад ко „сијече ражањ, а зец у шуми,“ или кад ко „продава кожу вучју, а још није вука ухватио!“ „Дед прво патку ухвати, а онда је испеци!“

Но и ако се „не ваља наузати прије воде,“ а оно је ипак лудо „чеп затиснути, кад је вино истекло.“ Како да ово и оно прво доведемо у склад? Прво се односи на бирање сврхе и средстава, а то се догађа у нашијем мислима, дакле у нама, а ово се друго протеже на сам рад, постизавање сврхе помоћу средстава, које се збива у ваньском свијету, изван нас. И ако се на име средства смију одабирати тек онда, када је већ сврха одабрана, треба их употребити прије, него се сврха постигне. У првом су само случају она збиља средства, а у другом узрок, док сврха постаје њиховом посљедицом. Како се посљедица врши послије узрока, тако се и сврха постизава иза средстава. Истом кад имаш већ сва средства у руци, можеш мислити на то, како ћеш се добавити и сврхе. Као што год „прво пада лишће, а за тим дубље,“ тако и оно „што луд чини по времену, то мудар прије времена“ уради, јер не ће да истом „иза вука затвара обор.“

К средствима у ширем смислу спада и снага, која нам је потребна, кад хоћемо да нешто постигнемо. Прво, што од нас тражи мудрост обзиром на снагу нашу, јест то, да пазимо, да није оно, што хоћемо да постигнемо, у опће нешто немогуће. Међу такве немогућности у ширем смислу спада у првом реду стјецање ма којега добра без муке. Тога, као што сам већ напоменуо, нема. „Без муке се сабља не сакова, без муке се пјесма не испјева.“ Као што „не могу бити и вуци сити и овце на броју“, тако не може нико „бити млинар, а не обрашнавити се“. У опће, „не може се лако и добро“. Имајући тако на уму, да „нико не може длаком заклонити сунца“, морамо се нарочито проћи онога, што је за нас људе у опће немогуће. Друкчије ће нам се с правом приговорити: „Луна главом о камен“, као н. пр. онај, који „од јалове краве млијека тражи“. Само „жали, Боже! труда и муке“, јер од такве муке и од таква труда никада ни најмање користи, већ само штете. „Ко глође гвожђе, сломиће зубе, а гвожђа ипак преглодати не ће.

Колико се год сви ми морамо чувати мијешања у послове, који премашују човјечју снагу у опће, толико се исто мора чувати и сваки човјек, да се не лаћа онога, чему он сам није дорастао, макар то за кога другога и било могуће. Стално је, да „није свашто за свакога“, и да онај, „ко би радо на свашта, не доспије ни на што“. Тога ради, као што се онај, „ко се у коло хвата, у ноге уда“, гледај и ти, да увијек прије него што почнеш, спознаш своју снагу, те се „не прти у бреме, које не можеш носити“, већ само „онолико прти на се, колико можеш носити!“ Није корист, ако је „дуга основа, а памет ослона“, јер ћемо на брзо видјети, гдје се такав човјек „заплео као пиле у кучине,“ те гдје се узалуд „мучи и пати као жаба о љешњак“. Рађе „и не почни, што свршити не можеш“, него да посао, који си започео, будеш морао прекинути! Многи ћеш посао моћи можда послије, кад будеш у бољим приликама, лакше свршити. За то причекај и „не лети, док ти не нарасту крила!“ Кад видимо, да „и цар иде, гдје може, а не, гдје хоће,“ за што да ми, који смо нејачи и слабији, тражимо навалице, што је немогуће? Не тако, већ „ако не можемо, како хоћемо, а ми ћемо, како можемо,“ јер „разборство је узети што можеш, кад не можеш што хоћеш“. Али да се разумијемо! Ово вриједи само за ствари, којих нијесмо подобни учинити, а не вриједи за оне, које су ма бар донекле у нашој власти. Лудо би било, кад би ко-

год, хотећи у гори насјећи дрва, чекао док гора к њему дође, и кад би видећи да горе к њему нема, држао свој посао за немогућ. „Ако гора не ће к теби, а ти к њој“ иди! Сваки посао омјери, прије него га се подухватиш, о своју снагу, и што можеш ради, а што не можеш пусти! Јер „ако можеш што хоћеш, за што ћеш што не можеш?“ Само не смијемо у том просуђивању ни по што бити површни! Знате, да оно, „ко што жуди, лако вјерује.“ На тај се начин лако човјек сам превари, те често држи за могуће нешто, чега није кадар учинити. Пазимо добро дакле, да не заложимо више, но што можемо прождрјети, јер „ко више заложи, не може прождрјети, удавиће се“.

Право познавање наше снаге, како видите, много нам је корисно. Него та корист још није сасвијем исцрпљена. Колико у истину вриједи мудрост, најбоље ћемо спознати од туда, ако њезине захтјеве примијенимо на онај троструки задатак, који је садржан у првој заповијести: ради!

Прије свега, кад знамо, да „не нарене ништа, ко све тјера“, и да онај, „ко тражи хљеба преко погаче, жели овсенице“, настојаћемо да се прихваћамо не што више, већ само онолико и онаких посала, које ћемо моћи посвршавати. Ко не може више од једнога посла да учини, доста ће бити да њега сврши, али ваљано. И „лавица окоти једно, али вриједно“. Мудар човјек не ће никада „једно пустити, а друго не ухватити“, већ ће истом онда, кад довршни један посао, почињати други. А почињаће сваки посао свом помњом и разборитошћу, знајући добро, да „ко добро почне, боље сврши“, као и то, да је онда, кад је „зао почетак, још гора сврха.“ Јер као што се „на јутра види, какав ће дан бити“, тако се и из почетка може видјети, какав ће бити свршетак, и може се збиља рећи: „На пола је учињено, ко је добро почео“. А не ће он само с помњом почињати, већ ће, док год посла не сврши, остати помњив. Знајући, да „куколь ваља из коријена ишчупати“, и он ће свако зло гледати искорјенити, као и добро опет какво навести, баш онако како треба.

Тако ето мудрост сужује онај број послова, који би по првој заповијести, самој за се, морао бити неограничен. А сужује га управо за то, не би ли човјек, радећи што мање послова, — урадио их што боље и тако за збиља постигао више, него кад би хтио све, а не би учинио ништа. А с истога тога разлога ограничује мудрост и претјерану журбу у раду, која по самој првој заповиједи не би смјела имати ни краја ни конца. И ако „јаребицу лови, ко веома брзо ходи“, опет није у већини случајева добро радити „на врат на нос“, јер „није добро, што год је савише“. „Хитња је пражњи посао,“ и обично, „ко нагло почне, нагло ће и свршити“. Тако све, „што се брзо гради, брзо се и разгради“, ко што н. пр. и „брз млин брзо се затре“. У опће, „не може се добро и брзо“, јер се у брзини не може бити опрезним, колико би требало.

Треба дакле умјерити своју журбу, јер и „ако је хитња, није судњи дан“. Истина, „кратак је дан, али је дуго годиште“, и што не можеш учинити данас, учиниће сјутра или прексјутра. Човјек „наметан полако иде, а брзо дође“, видећи свуда око себе, гдје „из мала буде и много“, кад се тих малих ствари више накупи. Тако н. пр. и „киша пада капљицама, па напада локвицама.“ Па дедер да и ми тако! „Ако не можемо скоком и касом, а ми ћемо ногу на ногу,“ кад и онако знамо, да се „из тиха ходећи прије дома дође“. Ни у каквом послу „не жури тако као да кућа гори“; та „коњи се не седлају вилама!“ Ето ономадне ми је причао један мој парохијанин, како му је због журбе отац погинуо. „Док је мој бабо облазно“, рече, „донде је кући долазно, а сад како пође на пречац, онако и заглави“.

Још више него за вријеме самога рада треба да будемо стишани, док се на рад одлучујемо, јер „ко брзо одлучи, до мало се каје“. Није доста тек нешто замислити, па одмах хтјети то и радити,

„Замишљено, а не промишљено не ваља“. Што више, „боља је једна размишљена, него стотина учињених“. За то не само, ако хоћеш што да радиш, „прво помисли, а онда учини“, већ и ако хоћеш да што речеш, најприје размисли, „испеци, па реци!“ У опће, прије него ли речеш, гледај како ће ти изаћи; дакле „порани мишљу, а покасни ријечју, не ћеш се покајати!“ Будући да су „мисли пошљедње взада боље“, немој прихваћати оне, која ти прва наскочи, већ у сваком послу, особито у оном, који је тежак, „другог мисли, па посијешно дјелуј!“ Ако н. пр. што кројиш, не смијеш кројити, на онда истом омјерити; већ „боље је омјерити, па кројити“. Али не би било доста ни омјерити само једном па одмах кројити. Два пута мјери, а трећи крој!“

Али како у опће ни у чем, тако ни у умјеравању своје журбе не ваља претјерати. „Све је лијено до мјере“, и „средња је срећа најбоља“. С тога, како год не смијеш јако тргати, да врата на сломиш, не смијеш бити ни превише спор. Исто тако, док се још истом одлучујеш на што, не смијеш превише пробирати сврхе ни средстава, јер „пробирач ваље отирач“. Што год радиш, ради онако како треба: ни превише брзо, ни одвише лагано! Ако н. пр. солиш, „соли, али не пресоли“, ако идеш у гору по дрва, „ни све горе посијеци, ни без дрва дома дођи“, или ако вуну с оваца стрижеш, немој их стрићи до голе коже, јер „добар пастир остриже овце, а не дере“. Ето, што је слађе од меда? Па ипак, и „ако је мед сладак, ма не ваља прст угризати“. У опће, треба „и посвирати и свиралу за пас задјети“. Ни у чем дакле, па ни у самој мудрости не смијеш прекорачити праве мјере. Јер „док се мудри намудроваше, луди се налудоваше, а сви слабо науживаше“.

Будући да само „онај добит учини, који се не умори“, не смије се никако радити без одмора. „Ни добар во не може заада орати“, „па и медвјед низ крушку слазећи почива“, камо ли човјек од посла да не почине! Доиста, недјељни одмор је божанска уредба, јер се у њем огледа велика и бескрајна Божја мудрост и брига за добро човјеково. Кад не би било узвишенога разлога, због којега је тај одмор заведен, морао би га човјек сам свога добра ради створити.

Али и уз највећу пажњу и опрезност није могуће човјеку да се слабом снагом својом, и тјелесном и душевном, посве сачува од погрјешака. Ето, реци ми ти, куме, на прилику, „ко није загријешио, ко ли не ће“.

— Доиста, такав се човјек још није родио, нити ће се икада родити. „Свак може погријешити“, те каштo — не замјери! — „и поп се у олтару смете“

— Што да ти замјерам? „Сватко има своју мушицу и своју птичицу, а многи и орлеша“. Стаза, по којој ми људи ходимо, врло је склиска, а ти — Богу хвала! — добро знаш, да је „на склиској стази лако посрнути“. Па нек буде тако и са мном! Али „ако бих и посрнуо, — само да не бих пао.“ По готово велим то, кад знам, да се скоро „ништа не може направити, што се на прва не ништети“.

И на ове неприлике, која се, како рекох, темељи на природјеној слабости људској, кадар нас је наш разум бар донекле спасити. Истина, „најгори су повраци,“ и само „рак иде назад“, али опет „боље се и од по пута вратити, него ријавим до краја ићи“. Тим се повратком уклања бар дјеломице она штета, што би је ван сваке сумње било, кад би се ријано започетри рад до краја извршио.

Правом познавању властите снаге, које нам је тако корисно, стоји на путу једна врло обична мана наша, на име охолост или — ако је у већој мјери — обијест. И ако сваки добро зна, да „није човјек што се мније, него што га други цијене“, и да је „најгоре сам себи лагати“, онај, ко је охол, на то заборавља, и како се навалице већим гради, него ли је, „не чини му се море до кољена“. Охолост је најобичнија мана богата човјека. Као што се на име „вобљени коњи плаше, а не хрге и кљусине“, и као што „сит пас на звијезде лаје“, тако је редовито имућан човјек „чио и обијестан“.

Него доста често узобијести се и сиромах, кад се што важно по његовој жељи догоди. Колико је год ова пошљедња охолост ређа од прве, толико је гаднија. Кад се себар наије, мисли да не ће нигда огладнити“. И можеш се слободно молити свакому, па ћеш добити, али „не дао ти се Бог на обијесна себра намјерити“, и њега за што молити!

„Највишијех се врхова трескови хитају“; тако је у природи, а тако је и код нас људи. Не само што човјек, који је охол и „поносит пријатеља не има“, већ му, што више, сватко гледа шкодити, и то због зависти, која је најживотињскија страст, и без које тешко да је и један човјек са свим. И кад се охохнику какво зло већ догодило, а на то не треба дуго чекати, нико га не жали, већ га сватко немијава. Тако збиља сваки онај, „ко високо лети, ниско пада“, и „који здраво диже нос, тај ће скоро њи бос.“ С тога разлога, и за то што „понижену главу ни оштра сабља не сијече“, те што „козле тихо своју матер сиса и сваку туђу, а плахо ни своју ни туђу,“ никако „не надимљи се, да не пукнеш“, већ ређе „чини се што си, јер бити не можеш, него што си!“ У оне, спознај добро своју знагу и своје стање, те се „ни у добру понеси, ни у злу поништи!“

Има још једна мана, која се једнако, као охолост и обијест, доста често јавља, те добру раду много смета. Та је мана особито у оних људи, који имају мало дужи језик, него би требало и смјело да буде, те превише брбљају, хвалишући се овим и оним. Такви су људи у истину луди, јер само „луд не умије мучати“, и „луд на челу роге носи, а мудар у њедријех“. Кад луд што мисли, „не би очутио, да му сто уздова на језику свежеш“. Њему и ако је „неслане ријечи“, и макар да га таква „ријеч убија,“ „што је на срцу, то и на језику,“ јер „има срце у устима“.

Овакви људи, хвалећи се да ће учинити ово и оно, заборављају, да је „од речена до створена, ка' од листа до корена“, јер „лако је говорити, ал' је тешко творити“, а ја мислим, да нема никога међу нама, ко не би знао, да више вриједи и да је куд и камо „јаче дјело него бесједа“. Они дакле или немају искуства или га нијесу упамтили. Друкчије би морали знати, како год „при највећој грмљавини најмање кише“ има, да је исто тако обично онђе, гдје је „много зборa, мало твора“. Видимо н. пр., да „која кокош много какоће, мало јаја носи“, и да „пас, који много лаје, не уједа“. За то, ако ко много говори, не вјерују, да ће тај много и учинити! Обично „ко много бесједи, много и лаже“. И ако ти н. пр. „ко много пријети, онога се не бој!“

Колико год је штетно брбљање, толико, ако не и више још, користи разборито мучање. Луд човјек „не зна да бесједи, а не умије да ћути“, док онај, који је „мудар зна паметно шутјети“, имајући на уму, да „ко мудро мучи, лијепо говори“. Мудар паан увијек, кад ће што рећи. За то често „шути ко много зна, кад бесједи мјеста нема“. Разлога тому мучању има више. Прије свега не ће паметан човјек, да му се, ако у чем случајно погријеши, послије други ругају. Још је важније, што он не ће да се тијем веже, на да послије не може одустати од свога наума, кад увиди, да није био ваљан. Осим тога он је увјерен, да само онај, „који мучи, учи, што не зна, да зна“, а тек наука и знање није још никому нашкодило.

Будући да је тако „највећа крјепост мук“, те јер и „будала, кад ћути, мисле га да је мудар“, треба да и нас сваки „мало бесједи, али много твори“, да нам се послије не приговори: „Лијепо говорили, али мало сатворили“. „Што мислиш, чини, да ти не зна ни кошуља“, и све кад свој посао и довршиш, н. пр. „ако уловиш, не хвали се, да не изгубиш посекн“. Ако се већ не можеш тога да отресеш, већ мислиш, да се мораш чим похвалити, а ти свакако „најприје скочи, па онда реци: хоп!“ У том ти случају не ће твоје хвалисање толико шкодити, колико прије чина, ма да и тада „мудрији си, кад ћутиш“. Немојмо никада заборавити, да „имамо једна уста, а двије

уши". За то и сваки „хитар буди што чути, а тих бесједити", и памти, да је „добар, не ко добро бесједи, већ ко добро дјелује. (Наставиће се)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак.)

Сви показани нереди у црквеном животу Подунавских кнежевина у свој сили царовали су особито у Влашкој, где је утицај кнезова-фанариота и фанариотског свештенства био много силнији, него у пограничној с Русијом Молдавској. Тужна слика црквеног и религијозног стања, Гаврилу поверене области, побудила је у енергичном и ревносном екзарху пламену жељу, да доведе у надлежни ред екзархат, а „слику за преуређење узео је од руског свештенства" (Проф. Ербићану). Пре свега екзарх је обратио пажњу на зло, које се већ вековима укоренило у кнежевинама, а састојало се у прекомерном умножавању свештенства. Таково умножавање лица духовнога звања у Румунији стојало је у зависности од карактера и особина црквено-парохијског живота у њој. Парохије у Румунији постојале су и постају по типу т. з. општинског, а не административног устројства, као што је у Русији. Парохију су оснивала братства,[13] општине сељака, а каткад и поједина лица, власници — земљеноседници на својим добрима. Храм, као место друштвеног богослужења, беше центар за ту општину и служио је као школа религије и моралности. У ствари оснивања парохија и набора свештеника, као и њихова броја, беху парохијани, потпуне газде. А пошто за издржавање нису свештеници, у то доба, много тражили, по парохијане беше боље, чим је више свештеника; уз то пак, епископи не само да нису ограничавали број свештеника, које су они рукополагали, већ на против желили су, да тај број, ради њихова властита интереса (јер за рукополагање добиваху плату), све већи бива. Отуд је сасвим појмљиво, зашто се у Румунији тако силно намножили свештено- и црквено-служитељи. Уз то, као што су се жалила нека села, (у Влашкој) беше уништен стари врло корисни обичај, силом кога ни један свештено- и црквено-служитељ, без одобрења села и без праве потребе, није био одређиван у причт црквени. Користећи се тиме, многи су, да би избегли државне налоге и давања, примали духовно звање без икаковог знања грађанских власти. Дошло је чак до тога, да је у незнатном селу Амаресшти де-Сус било до 25 свештеника. Зло се то тако укоренило, да екзарх Гаврил није ни мислио, да ће га моћи сасвим искоренити, али за то покушаји, које је предузео за ублажење тога зла, беху врло одлучни. С том намером екзарх је циркуларно разаслао свим епископима румунским наређење о том, да 1) без потребе не смеду се рукополагати ни свештеници, ни ђакони; 2) онај, који се рукополаже мора донети архијерејеу сведочанство од сеоског старешине и протопопа, да је слободан од пореза, да је доброг моралног владања и да га желе за свештеника такови становници извесног места, којима је заиста потребан свештеник; 3) због материјалне неосигураности свештеникâ дозвољавало се неким сеоским црквама, да имају по два свештеника, од којих би наизменце по један ишао на рад, а други остајао у парохији, да извршује парохијске дужности. Ако је у селу било две цркве, тада при сваком могао је бити само један свештеник; 4) Градске велике парохије могу имати два свештеника, а парохије, у којима нема више од 100 породица, — не смеду имати више од једног свештеника; 5) свештеник или ђакон премешта се другој цркви само на основу важног узрока и то само уз писмену дозволу архијереја; 6) ма како да је велика парохија — не сме имати више од једног ђакона. У Јашу је установљена т. з. „екзархијска дикастерија," која је имала управу над свим свештенством у екзархату; осим тога у Јашу је успостављена и „митрополитска конзисторија," која је постала на духовног суда, који је постојао при митрополиту Веницамину, а уређена је била, као и епископске конзисторије у свакој епископији, по обрасцу руских конзисторија. Уз то, одређени беху и протопрезвитери, којима је митроп. Гаврило, за руководство, превео с руског на молдавски језик „протопрезвитерску инструкцију." У тим конзисторијама има ли су се налазити списци свих парохија у епархији, свештеника и ђакона, а исто тако и регистри у којима су уписивани о свим рукоположеним особама; више свештеника, него што је заведено у регистру, архијереј није дужан био рукопо-

[13] Румунски се та друштва називају „breslele" — од словенске речи братство.

лагати. Паштампане су биле свештеничке синђелије и разаслане свима архијерејима; у њима беше означен округ, стан, село и црква, где који свештеник служи, те су од сада сви свештеници имали такове синђелије; ако би се који од њих нашли у другим парохијама, а не у онима, које су наведене у синђелијама, тада су потпадали под одговорност духовним и светским властима. За свештено- и црквено-служитеље рукополагане су обично особе из свештеничког сталиша — а само у случају потребе и из других сталиша, који не беху слободни од порезе, и то увек само с писменом дозволом дивана. Тако буде ударен почетак инвентарима с одређеним бројем свештеника и црквено-служитеља. Појмљиво је, да се том приликом показао знатан број свештеника и ђакона преко инвентарног броја; овим последњима беше признат њихов чин, дане су им синђелије и додељени беху извесним парохијама у својству неинвентираних свештеника; а екзарх је уз то издао наредбу, да се нови свештеници не смеду рукополагати дотле, док сви они свештеници, који места немају — не буду понаметнати у својству инвентираних. Да се сва та правила испуњавају дужни беху пажљиво настојати како сами епархијални архијереји, тако и протопопи и протопрезватери. Те мере изводио је митрополит Гаврило помоћу светске руске власти, која, видећи крајње расуло у црквеним стварима ове покрајине, радо је ишла на сусрет свим добрим намерама екзарховим. „Такове мере, пише проф. Ербичану, имале су леше последице, јер се смањио број свештенства.“

Међу највеће заслуге митроп. Гаврила у ствари уређења цркве спада: 1) Увађање, по установљеној форми, матичних књига: крштених, умрлих и венчаних, чега у књежевинама дотле није било, те услед чега је био силан неред, и 2) захтевање да особе, које желе ступити у свештенички чин, као и оне које су већ у том чину, морају имати извесну спрему за свој високи позив. Дотле су свештеници умели само читати, писати и некако свршавати богослужења. У свој Молдаво-Влашкој беше само један семинар, кога је подигао митроп. Венијамин у Соколу, у ком се обучаваху на молдавском језику читању и певању, уставу, реторици, логици и „Дамаскинову богословљу.“ Митроп. Гаврило имао је намеру, да ту духовну школу преуреди у потпун семинар, по обрасцу руских семинара и с предавањем у њему руског језика; а исте такове семинаре имало се подићи и по другим местима. Пошто у Румунији није било довољно образованих особа, које би могле управљати образовањем молдавске и влашке младежи митроп. Гаврило обратио се Русији, одакле и доби одеског протојереја Петра Куницког (за ректора соколског семинара), Исидора Гербановског, Ивана Несторонића и друге.

Ну, захтевајући од свештенства извесни ступањ образованости и у опће савесно испуњавање својих пастирских дужности, митроп. Гаврило старао се свим силама и свим средствима која му на расположењу беху, да побољша положај свештенства, да му подигне авторитет, упућујући све, да се према свештенству односе с таковим уважењем, каково им доликује и припада. Положај свештенства у књежевинама, у овој епоси, беше врло тегетан, услед познате нам већ „откупне системе“ управљања. Оно беше оптерећено земаљским налозима, угњетавано арендаторима — монополистама, самовољом бољара и земаљских чиновника, који узимаху од црквено и свештено-служитеља десетак с њихових усева и других производа, исто као и од сељака. За време руске окупације књежевинâ, политичко устројство последњих остало је у пређашњем облику; њима су управљали као и пре књежеви и диваци, који се само налазише под слабим надзором руских сенатора, те под изговором да купе данак за надржавање руске војске страшно глобише народ. Налози су купљени с нечувеном окрутношћу, а како је, с обзиром на потребе ратнога доба, и свештенство морало да извршује све налоге, то се често догађало, да су хватали чак и свештенике у одијељању за време свршавања божанствене литургије и шиљали их са ратним треном, при чем су, како њих, тако и жене и децу њихову, нештединиче биши. „Сваки дан, писао је екзарху митрополит влашки Доситеј, у мом дому ништа друго не видим, доли ране, искрхане руке и ноге, разбијене главе.“ Екзарх је енергично устао у заштиту свога свештенства, те о тој окрутности буде извештен и сам император Александар I, који у рескрипту на име сенатора Красно — Милашевића — ово је писао: „Дошло ми је до знања, да бело[14]

[14] Тако се у Русији зове парохијско свештенство, а тако се оно зове и у нашим старим законицима, хрисовулама и т. д. Прим. Превод.

свештенство у Молдавској, а нарочито у Влашкој, претерано је оптерећено земаљским дужностима, употребљава се каткад и на работу упоредо с простим народом; догађало се у Влашкој, да су поједине свештенике у време службе извлачили на цркве да возе сено и провизант за војску, принуђавајући га на то тешким казнама. Ја вам заповедам, да предузмете најодлучније мере против таквих злоупотреба и уопће да настојите, да се успостави дужно уважење свештеничког чина, желећи, да би црква налазила у вама повереној власти нарочито покровитељство и заштиту. Међу тим, док је свештенство обе кнежевине добровољно жртвовало 1810 год. знатну суму[15] на издржавање војске, — што сам ја примио с одличном захвалношћу, иначе 1811 и ове 1812 године изађоше већ и формална захтевања контрибуције од свештенства. Желим знати, на каковом основу потекоше ти захтеви, колико је за ове две године од молдавског и влашког свештенства покупљено новаца и на чега је употребљена та сума.“ Најпосле, да би се учврстио добар ред у целој управи, издана беше заповед, да светске власти ни под каквим условом не смеду се мешати у дела духовна, већ да се свагда имају, у нужним стварима, споразумети са преосвећеним екзархом и да у сваком случају имају светске власти, на захтев духовних, у стварима односећих се на последње, одмах указати своју помоћ.

Реформе екзарха Гаврила, управљене на корист цркве и народа, наиђоше на силан отпор од стране Грка-фанариота, како бољара тако и вишег свештенства, нарочито влашких митрополита — испочетка Доситеја, а затим Игњатија — који беху родом Грци. Митроп. Доситеј игноровао је наредбе екзарха Гаврила, није подносио захтеване извештаје о манастирима, о скитовима, о старешинама у њима, о свештено- и црквено-служитељима влашке митрополије, није установио конзисторије, без обзира на наређење екзархово, а протопопа Георгија Родостата, кога екзарх беше послао ради уређења конзисторије — није ни примио, казавши, да њему конзисторије нису потребне, а тако исто не треба ни протопопа, јер он има своје људе. И даље је наставио преко својих титуларних (т. ј. викарних) епископа постављати свештенике ради својих личних интереса, чиме их је тако умножио, да је њихов број износио до 7 хиљада, а уз то већи део њих није знао ни читати. У Влашкој нису на богослужењу спомињали руског цара, који је тада био окупирао те земље, па ни његове породице. Једном речју, митропол. Доситеј беше жестоки противник свих корисних по цркву и народ реформа екзарховим, трудио се да задржи претњашњи ред, који по фанариоте беше врло подесан. Такови противници екзарха Гаврила беху и бољари — фанариоте, који, сасвим природно, желили су да поврате под Отоманску владу, јер под руском државом није ни било могуће тако нагло глобити народ и обогаћивати се на рачун његов. Састала се чак завера Грка-фанариота, која је имала намеру да поруши сав ред, што га је митроп. Гаврило успоставио, а душа те завере био је митр. Доситеј. Екзарх је морао предузети одлучне мере против завереника. Услед тужбе Св. Синоду, митроп. Доситеј буде свргнут са свога положаја, а на његово место би именован, на жалост врло незгодно, исто тако Грк-Игњатије. Именовање његово за митропол. у Влашкој беше велика погрешка самога: митроп. Гаврила, који је држао, да и ако је Игњатије Грк, ипак је „човек уман и сверуском двору с најбољих страна познат, те да не ће друкчије управљати и распоређивати пословима, него што му предпише и наложи Св. Правительствени Синод“. Митроп. Игњатије није оправдао ни високо поверење према њему руске владе, ни наде Гаврилове. Место да се занима црквеним пословима и пастирском службом, он је предоставио томе политичке интриге и лично обогаћење. У томе му је био усрдним помоћником његов секретар, исто тако Грк-Мостра, који је потпуно потпомагао познату откупну систему фанариотског управљања. Услед тужбе екзарха Гаврила, и Игњатије, као и митроп. Доситеј, беше решен дужности митрополита Влашке с одређењем, да му има бити место становања на Криму.

(Наставиће се.)

[15] Свештенство у Влашкој жртвовало је на војску 150.000 лева, а у Молдавској — 76,610 лева.

Књижевне оцене и прикази.

Православна српска парохија у Чуругу крајем 1900. године. Написао *Василије Теофановић* парох чурушки. Издање српске црквене општине чурушке. Ср. Карловци. Српска манастирска штампарија 1901. 8° стр 36.

Крајем прошле године добисмо, ево, извештај и о трећој парохији у нашој Митрополији, а у бачком владичанству, па још о једној од највећих наших парохија, која броји до 7000 чистих, овејаних православних Срба.

Узевши да читаоцима „Српског Сиона“ приказемо ову књигу, не ћемо говорити о томе како су нам оваке књиге врло потребне за познавање и проучавање нашег народног живота, па и за правилно суђење о најпречим народним потребама, као и о проналажењу начина за искорењивање штетних обичаја, унапређивање религиозно-моралне свести итд., — јер је о томе у овоме листу више пута напоминано, — него ћемо само да нагласимо, да се, ето, може и на великим парохијама доћи за оваке радње, кад се хоће, кад свештеника загрева љубав према узвишеном свом позиву и поверењу му пастви духовној.

Писац је написао и намењио ову књигу у првом реду својим парохијанима, да их упозна са историјом њихова села, да им изнесе бројно и имовно стање, па да им каже и оно што им је добро, што их унапређује, а богме и зло у које силом, непроминљајући, срљају, што их убија и морално и материјално.

Књига је подељена на 26 поглавља. Не ћемо износити цео садржај, него ћемо само по нешто важније из књиге у кратко да наведемо, па да се обазремо на оно, што је од највећег интереса за сваког Србина.

Из описа сазнајемо, да се не зна, кад је Чуруг насељен, али по том, што је у Чуругу већ 1723. г. било стално српско гробље, може се закључити, да су га Срби населили одмах после сеобе Срба под патријархом Чарнојевићем. Прва црква у Чуругу била је од плетера и трајала је до 1774. г., за тим је назидана нова црква од тврдог материјала, која је 1849. г., у буни, спаљена. До 1852. свршавала се служба Божја под звоником старе цркве, а после у школи. 1857. г. ударен је темељ садашњој цркви, која је 1862. г. троносана. Чуружани су давали своју земљу (1000 ј.) неколико година под аренду, па су отуд подмирили трошкове око градње. Иконостас је од белог мрамора, израђен по нацрту професора Михаила Валтровића, а иконе је живописао академски сликар Ђорђе Крстић. Вредност цркве је 600.000 круна.

Похађање цркве је зими јаче, а лети слабије. У новије доба се појавило друштво „богомољаца“, који хоће да живе како закон Божји и св црква налаже. Иду редовно у цркву, у највећем миру одстоје св. службу, а на њих се угледају и други, па је похађање богослужења приљежније.

Црквена слава држи се редовно сваке године, али без појутарја и већ уобичајене, на жалост, теревенке, што Чуружанима служи на част.

Најинтересније и најдужи је чланак: „Живот верних“. Писац наводи, да је народ вредан, усталац, марљив, држи своје станове чисто и у реду, али не мари и споро напреда у пољској радњи за новином, ма да увиђа и сам да је добро. То је с малим изузетком свуда у нас.

Ма да је народ, особито мушки, вредан као црв, скомрачи и споро иде напред, а нај јаче га убија мода. На девојкама је свила и дукати, па и момци терају моду. Ево какви изгледају чурушки момци: „Наши момци се носе цивилно, сами себе унакараде, изгледају као какве луде. Носе свилене кошуље разне боје, жуте ципеле, капуте, а што је најглавније носе спреда дугачке шишке и коврче их, да им је још мало белила и руменила, па сам највернији оцртао садањега потомка Краљевића Марка и Милоша Обилића.“

А због тога мора се све што је боље за храну продати, а народ се врло оскудно храни. Редовна и најглавнија је храна код већине: пресан кукуз, обарен кромпир, печене бундеве и кукурузни хлеб. Отуд је и сој данашњих Шајкаша, потомака некадашњих славних јунака, доста кржљав.

Даће су ређе, а и сватовска весеља, јер девојке већином ускоче.

Домаће васпитање се узима олако, у болести прво напређају врачаре, па тек пред смрт позову болеснику лекара, а то чине само из страха од казне. За време заразе се ни мало не чувају.

Женске се слабо одају на ручне радове, а нису ни веште. Израђује се само за домаћу потребу. Иначе девојке проводе девовање већином у нераду. Сав им је посао „да се побрину за своје чедно лице, које, ако и није умивено, али мора бити набељено.“

На занате се мало иде; узрок је, што у Чуругу има много надри занатлија, који нису добро занат изучили, па морају и у надницу да иду. Трговина српска, која је, после развојачења границе, оронула, сад напредује.

Овај је одељак врло лепо написан. Писац у њему признаје и истиче све што је добро, али не крије ни зло, које наш народ разједа и убија. Једино би имали да приметимо, да није навео

ништа: о пијанству, парничењу, поткрадању, задуживању на зелен и иначе итд. Ово је у нашем народу све јако развијено, а особито пијанство. Колико познајемо наш народ у Шајкашкој, било би, напустиму, велико чудо, ако је Чуруг у томе изузетак. Тешко.

Ну и из овога што је писац навео види се, како ове мане и пороци рђаво утичу на народ, да је у нас велико зло, које треба лечити, ако хоћемо да нас у будућности има и да се као народ одржимо.

Слика правог стања била би нам куд и камо јаснија, а и вредност књиге би много одскочила, да нам је писац у одељку „Имовно стање појединаца“ изнео оно што и натпис каже т. ј. списак поседника са означењем колико сваки поједини поседује.

Не знамо зашто ово није учинио, а пошто већ наводи колико укупно Срби поседују, закључујемо да има израђен списак поседника.

Ово је добро доносити, да не спомињемо друго, већ и за то, што би много утецало на одржање и умножавање поседа.

Исто би тако добро било да је изнео списак породица са означењем колико се у којој породици родило и умрло за последњих 100 година Ну како је за овај посао у овако великој парохији писац имао мало времена на расположењу, могао нам је донети бар таблицу порода и поморе код Срба и Мађара за последњих 30 година. Овај је посао врло лак и био би од не малог интереса. Место свега овог писац нам је изнео: „Попис становништва“ у разним размацима од 1769—1900. г. и колико се које године код Срба родило, умрло и венчало од 1746—1900.

Некад је Чуруг био чисто српско село. 1770. било је 1480 Срба и 5 иновераца. 1863. г. било је 4442 Србина и 65 иновераца, а 1900. г. пак 6989 Срба, а иновераца 2556. Према томе српски живаљ у Чуругу 1863. г. сачињавао је 98·8% од укупног броја душа, а 1900. г. 73·3%, дакле ни пуне три четвртине.

На основу бројева, које нам писац износи, израчунали смо још, да је за последњих десет година прираштај код иновераца 26%, а код Срба ни пуних 16%.

Из књиге сазнајемо само како је подељен посед међу народом 1900. г., а не зна се како је пре две или три године стојало. До развојачења границе била је сва земља у српским рукама. После развојачења границе почели су се иноверци јако насељавати, а Срби имовно пропадати. Писац вели, да сад Срби прекупљују натраг земљу. У сто добрих часа! Хатар чурушка износи 23.026 ј. 1447□°, а оранице 12.975 ј. 624□°. У српским је рукама 11.365 ј. орница или 87·5%, а у несрпским 1631 ј. или 12·5%. Тако туђинци поседују у Чуругу још осмину од орница, а не као што писац вели двванаестину од хатара, јер ту су и друмови, сокаци, ратови, општинска поља итд.

У књизи је изнесено само колико се које године код Срба родило и умрло, али није сравњено како се пород и помор односи према броју душа. Ми смо се потрудили да према подацима из књиге израчунамо и изнесемо то овде, јер ће ово бити од интереса за многе, који воде бригу о нашем народу и проучавају га, а немају ове књиге. Штета, што писац није ово у књизи изнео, а тиме би најјаче потврдио своје наводе и друкчије би још посаветовао своје парохијане у завршној речи.

Рачунали смо последњих 30 година, од 1870. —1900. г.

На 1000 душа рачунајући износио је пород просечно годишње у првом деценију 50, у другом 48, а у трећем 46, просечно за тридесет година 48.

Помор је: 45, 35, 37, просечно 39.

Прилод: 4, 13·5, 9, просечно 9.

Првог деценија прилођено је 211. другог 745, трећег 607 укупно 1563.

Кад хоћемо да су парохијани махом ратари, упада у очи како је пород врло мали и да сваког деценија пада. То је последица себичности и моралне млитавости, која у нашем народу јако маха обузима. Појав овај мора да забрине сваког у толико јаче, што ће овако бити у другим местима, дочим се то код других народа, с којима наш народ живи, не опажа у толикој мери.

Код нашег народа је јако развијено зло, да зачетак пре порођаја нестане, што је рђав знак за морал и поштење наших жена, па и мушких. Наш народ живи неразумно, разуздано, утроши своју муку на којешта и није по томе у стању, да приштеди, да стврва капитал с којим ће свој подмладак одхранити, па онда још и женска сујета ради лепоте, па се боје — деце. Има ту и других разлога о чему се не може у приказу ове књиге говорити, али појав овај треба да побуди сваког родољубивог Србина на размишљање. Не треба сметнути с ума, да су сьепте-

ници сами слаби да том злу стану на пут; сви се морамо против овог зла бранити. И наше добротворне задруге Српкиња могле би радом својим много користити. Покрај своје племените сврхе да помажу сиротињу ваљало би да пораде и на том, колико до њих стоји, да је у нас сиротиње мање, а то би могле извести, кад би радиле на преображају моде. Моде неке мора бити, али не оваке луде, на коју се и црно пешчд поката утроши. И кад наш свет све што је боље за храну мора да прода, да задовољи тој страсти, а сам се храни отпадцима, није ни мало чудо, што нам је сој кржлав и што нам је приплод према другим народима, најмањи. Залуд нам је у борби за автономију и друго познавање на привилегије, ако ми не радимо и на томе, да етечемо још и нових и јачих привилегија за то у бројном и материјалном напредовању. За последњих десет година прирасло је у Чуругу Срба 1102 душе, а приплод је 607 душа, те се по томе 495 српских душа са стране населило у Чуругу. Кад узмемо ово у обзир као и то да су се за то време и иноверци, што рађањем, што доселењем умножили са 670 душа или 26%, закључујемо, да борба за живот није у Чуругу тешка и да се може лепо живети. Видимо да у Чуругу има услова за бројно и имовно напредовање, па нам према томе ово стање, које смо мало час изложили, изгледа још жалосније.

Из одељка: „Назарени“ (има их близу 300 душа) видимо, да су српски насељеници из горњих крајева Бачке, што показује, како наш народ не може с другим народима да издржи утакмицу у привреди, па се спушта, истина полако, али увек и непрестано, ниже. Знамо да је наш народ пре неколико година врло добро имовно стајао у тим крајевима и зашто баш он мора да устукне и то испред народа, који нису њему никад у имовном стању били равни?

Вредно би било о овом питању размислити, а мислимо да је и крајње време.

Завршујући овај приказ морамо изрећи наше признање оцу Василију, што нам је о својој великој парохији за тако кратко време изнео толико лепих података за познавање нашег народа. Слика је доста жалосна, али је истинита, а пред истином и не треба очи затварати. Болест се само онда може лечити кад се знају и узроци.

Желели би, да се и остали свештеници угледају на оца Василија, па да приреде овакав извештај о својим парохијама, а црквене општине да се угледају на црквену општину чурушку, па да ове радове о свом трошку издају.

Кад би из сваке наше дијецезе са разних крајева изишло бар десетак оваких извештаја, могли бисмо онда упознати себе, а то нам је преко потребно, па би већ једаред и знали где да своју снагу најјаче заложимо.

Можда би онда и наша штампа посвећивала више пажње расправљању животних питања нашег народа, а не онима, која засецају у високу европску политику, која се нас мање тичу, а на што, искрено да кажемо, нико баш ни главе не обрће. ?

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Седнице Архидијецезалних епархијских власти) сазване су, и то: Административног Одбора за 18., а Конзисторије за 19. фебруар о. г.

(Избор пароха.) У Добановцима (Земунски протопрезвитерат) дана 11. (24.) фебруара изабран је за пароха, администратор тамошње парохије јереј Георгије Недељковић, са 34 против 7 гласова.

(Румуни би и наше манастире.) Румуни Сибињске Митрополије бацише око и на наше задужбине, српске манастире: Бездин, Сентђурађ и Месић. Није им доста нашег црквено-општинског иметка, није им доста, што су још у поседу српског манастира Ходоша. Хтели би и више, сржају и даље. Чиме ће Румуни доказивати своје претензије на споменута три српска манастира, тиме још нису задивили свет. Свако њихово такво доказивање мора ће бити смешно и за њихов апетит на туђ иметак веома карактеристично. Право и закон је на нашој страни. Бездин, Сентђурађ и Месић су српски манастири, српске задужбине, наше власништво, наш посед, наша јурисдикција. Парница гледе њих може се заметнута судским путем — ако то Румуни баш хоће — а да ће ју изгубити, то је изван сваке сумње за сваког јуристу. — О манастиру Ходошу у наредном броју.

—

Разне белешке.

(Српска гимназија у Новопазарском санџаку.) У *Плевљима*, у Новопазарском санџаку, отворена је недавно српска гимназија. За управитеља јој је постављен Танасије Нејатовић, бивши наставник српске гимназије у Скопљу.

(Црквено-правни извори александријског патријархата.) W. Riedel је издао под горњим насловом на арапском језику књигу, у којој је скупио богату литературу, пониклу на терену александријске цркве. Садржај тога дела је: у Уводу је преглед црквене литературе те струке, састављен од коптског богослова Šamsar — Ri'asa под насловом: „Луча у мраку и разјашњење црквене службе", затим врло интересантна расправа 'Abu-Sulh-a о односима између каноничног права и јеванђеља, старог Завета и закона светових великодостојника. Из тога је попис арапских црквено-правних зборника, којима је и садржај изложен. Други део доноси у стварном и хронолошком реду садржај дотичних зборника, на првом месту апостолских (Клементине I. књига: Завет Господа нашег Ис. Хр., апостолске каноне, Дидаскалију, Петрову посланицу [не каже коју]), затим каноне разних сабора, светих отаца, александријских патријараха. Важнији делови су приказани и у преводу, тако: Петрова посланица, канони св. Иполита, св. Василија Великога, Григорија Ниског, Јована Златоуста и Епифанија.

Theol. Quartalschr. 1902. I. А. Ж.

(Јубилеј папе Лава XIII.) Дана 8. (20.) фебруара о. г. ступио је римски папа Њ. Св. Лав XIII. у 25. годину свога паповања. Тај догађај поздрављен је дужним поштовањем и искреном радошћу у целом римокатоличком свету. Ако папа Лав XIII. дожини 1903. годину, онда ће у 93. својој години моћи славити 65 год. (жељезни јубилеј) како је рукоположен за свештеника, а 50 година (златни јубилеј) како носи кардиналски шешир. Ниједан папа није доживео толико јубилеја колико данашњи папа. Папи Јубилару честитао је и сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације. Нисмо могли ни претпоставити, да он не ће бити међу честитарима, али тако исто нисмо могли претпоставити ни то, да ће се онако образложење у тој ствари, какво је било дра Харамбашића, пропустити у сабору краљевина Хрватске, Славоније и Далмације без примедбе, ма с које стране, а најмање са стране Срба посланика, понаособ Срба православних свештеника. Образложење дра Харамбашића, у његовом догматичном разлагању, није приличило у нашем земаљском сабору и ако би приличило скупштини католичког конгреса у Загребу. Оно је било пуно изазивања према другим вероисповестима, а са разлагањем о св. Јеронимском заводу и према Србима понаособ.

(Св. Јеронимски Завод у Риму.) Као што јављају из Рима, решен је спор у питању Св. Јеронимског завода у Риму, који је назван прошле године папиним бревеом, по којем је у називу тога завода стављено „pro croatica gente", те према томе било већ и поступљено. На представке Србије и Црне Горе, које су протестовале против тога папиног бревеа, решено је, да се у називу завода, у место „pro croatica gente", стави „pro jugoslavica gente."

(Надбискуп Штадлер.) Сарајевски надбискуп Штадлер купио је опет један спахилук код босанског Шамца од 1200 јутара за 70.000 фр. На спахилуку се том насељују сада римокатолици из Тирола, Галиције, Угарске, Немачке и других покрајина. По „Србобрану", повац у ту циљ долази надбискупу из Рима, из Беча, Тирола и из Француске.

(Папско благосиљање златне руже, шешира и мача.) Постоји на западу обичај, да папа благосиља једанпут у години златну ружу, или мач и шешир, па то шаље на дар оном хришћанском владару, који се најбоље у побожном животу одликује. Обичај посвећивати златну ружу јако је стар код њих: већ су их посвећивали Лав IX. и Евгеније III. Ружа се благосиља на служби Lätare — недеље и шаље се владару ради тога, што се те недеље код њих чита јеванђеље, како су Христу после чуда са пет хлебова понудили Јудејци царство, па да се владари сете, да је Христос чех чедим.

Какав значај има посвећивање шешира и мача, види се из писма Лава X. пољском краљу Сигисмунду, кога је тај папа одликовао тим даром: „Piles te quasi in participationem sacerdotalis dignitatis adsciscimus tibique nobiscum una patronum ac defensorem adoptamus; ensem vero cum porrigimus, satis aperte denunciamus, ut eo uti velis ad propugnationem eorum, qui tibi fide ac religione veroque Dei cultu conjuncti sunt, tum ad excisionem illorum, qui obsint ipsi sanctae fidei". (Шеширом те примамо за учесника у свештеничком достојанству и именујемо те заједно с нама патроном и заштитником [тога достојанства]; а кад ти пружамо мач, доста ти јасно кажемо тим, да треба да га употребиш како на одбрану оних, који су с тобом сједини верох и религијом и правим култом Божјим, тако и на уништење оних, који хоће да шкоде тој светој вери).

Z. f. k. Th. 1902. I. А. Ж.

(Рампола о хришћанској демократији.) Папински државни тајник, кардинал Рампола, управио је свима талијанским бискупима окружно писмо о хришћанској демократији. У том писму сећа Рампола на то, да акција хришћанске демократије у Италији не сме имати политичке боје и да не сме њен за променом владавинске форме. Хришћанско-демократски

листови могу своје мњење о разним политичким догађајима изјавити, али не смеју говорити ни у име цркве ни у име римске столице. Забрана суделовања у политичким изборима има се тачно следити, и сви католички листови, дакле и хришћанско демократски, морају настојати, да уздрже у талијанском народу живо уверење, да је ситуација папске столице у Риму неприхватива. Сви ти листови, што се баве религијом и моралом, морају подлагати превентивној цензури бискупа. У друштвима и скупштинама, што их држи хришћанска демократија, има се говорити у хришћанском духу. Ваља приказити, да њихове заставе, стегови и знакови не буду једнаки онима социјалиста. Без дозволе бискупа не смеју се одржати ни скупштине ни предавања. У семениште не сме се приступити ни један католички лист без дозволе управитеља, а овај мора за то питати бискупа. Контрадикторне скупштине са социјалистима забрањују се и хришћански демократи опомињу, да се уздрже од сваке изјаве, која би могла у нижим слојевима побудити омразу против виших кругова друштва. Осим тога нека приказе, да се не шири крива модерношћу у зло схваћеном смислу. Разполина нота носи датум од 15./27. јануара 1902. и осуђује сваки споразум с новом Италијом, одобрава даљу абстиненцију од активне политике.

Књижевни оглас.

Принова у српско-православној богословској књижевности.

Овијем јављамо свима онима, који су вољни набавити дјело *Православно црквено право* у другом попуњеном и знатно проширеном издању од *Др. Никодима Милаша*, епископа далматинског, да се исто довршује са штампањем, те их молимо да се одмах јаве с наруџбом, назначивши како повезано желе имати.

Дјело износи на 50 штампаних табака, на љепој, глатког хартије, а у формату као и прво издање. Цијена је дјелу: брошировано 12 круна или 15 динара, у платненом повезу са црном израдом 14 круна или 17 динара и 50 пара, у дивотном повезу са кожним леђима и златном израдом 16 круна или 20 динара.

Ово друго поправљено и умножено издање *Православног црквеног права* је тако, да ће сваком, ко има прво издање, бити неопходно потребно да и ово набави. Да би бар у кратко разјаснили поправке и умножење, навешћемо неке примјере: Прво издање износи 42, а ово друго 50 штампаних табака; прво издање садржи 188 параграфа а ово друго 228, дакле, за 40 параграфа више.

Уважени, високопреосвештени господин писац поније мисли осталог у предговору другог издања, о поправљању и умножењу овијем ријечима:

„Спремајући за штампу ово ново издање, учинило ми се, да у првом издању нека мјеста нијесу доста јасно изложена и да није потпуно тачно изражено канонично учење православне цркве о појединим предметима. То сам ја сада исправио и допунио у овом издању, а неке сам параграфе сасвијем изнова написао. У колико сам могао добити законске наредбе, које су изашле у појединим автокефалним црквама за посљедњих десет година, ја сам све те наредбе прво у односним рубрикама. Исто тако сам допунио и литературу црквеног права са оним књигама, које сам могао да добијем. Да се олакша практична употреба књиге, саставио сам, на препоруку пријатеља, азбучни преглед садржаја књиге, и то је штампано на крају“.

Осим *Православног црквеног права* уступљено нам је издавање књиге *Православно калуђерство*, историјско-каноничка радња са додатком *Хиландарског устава*. Ова књига износи до 5 штампаних табака, на хартији и у формату као и Право. Цијена је овој књизи, брошировано 1 круна и 20 хелера или 1 динар и 50 пара.

Књиге ће се расашиљати само за готов новац. Књижарима, скупљачима и свима онима који наруче више примјерака уступиће се знатан попуст.

Високопреосвештени господин епископ средио је *Збориик молитава* за православне Србкиње и уступио нам исте да га штампамо и издамо. Овај се молитвеник неће отпочео штампати. Изаћи ће у осигурању броју штампаних табака, на врло љепој, глатког хартији, са укусном техничком израдом, украшеном умјетничким израђеним иконицама по строго православном типу, а биће повезан у 15 разних повеза, почевши од обичног платненог до врло скупоцијећеног.

Издавачка Књижарница и Штампарско Умјетнички Завод

Пахора и Кисића

у Мостару (Херцеговина).

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 32/67 ех 1902. 12 1—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Максима Девића из Ст. Бановаца против супруге му Јелене пре удове Раделић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Јелена, да у року од 6 месеци рачунајући од првог објављења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. Е. К. 5. ех 1902.

СТЕЧАЈ 3—3 8

На упражњену парохију I. разреда, Утиња, у протопрезвитерату Будаштанском, расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 14. (27.) марта о. г.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902. Михаил Епископ.

Бр. Е. К. 52. ех 1902.

СТЕЧАЈ 3—3 9

Овим се расписује стечај на парохију II. разреда у Висуљу, у протопрезвитерату Кореничком. За компетовање даје се рок до 14. (27.) марта о. г.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. јануара 1902.

Михаил Епископ.

Бр. Е. К. 46. ех 1902.

СТЕЧАЈ 3—3 7

На упражњену парохију III. разреда, у Јасеновцу, у протопрезвитерату Костајничком, расписује се овим стечај.

Рок компетовању траје до 14. (27.) марта о. г.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. Јануара 1902.

Михаил Епископ.

Ad бр. К 32/67 ех 1902. 13 1—3

ЕДИКТ.

Усљед брачноразводне молбе Симе Поповића из Карловаца, против супруге му Љубице рођ. Коларовић непозната боравишта, позива се речена супруга Љубица, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта, овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брокоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 87. К. 18. ех 1902.

СТЕЧАЈ 3—3 10

Исписује се на парохију VI. разреда у Капелни са роком до 15. (28.) марта 1902. год.

Молитељи имају прописно обложене молбенице своје до реченога рока надлежним путем потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епарх. Конзисторије у Пакрацу, 16. (29.) јануара 1902. год. држане.

Мирон с. р. епископ.

11 2—3 СТЕЧАЈ.

У смислу закључка ванредне главне скупштине српске православне црквено-школске општине у Земуну, од 3. (16.) фебруара 1902., овим се расписује стечај на упражњено место учитеља певачке ноталне школе ученика српских вероисповедних школа.

Стим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, а након једногодишњег ревносног службовања повисиће се плата са 400 круна, а осим тога 200 круна као певац светониколајевске цркве.

Плату од 800 круна исплаћиваће црквено-школска општина из благајне српско-школског фонда, а 200 К из благајне свето-николајевске цркве.

Изабраном дужност је:

1. Да мушку и женску децу овомесних српских вероисповедних школа поучава у за то одређеним сатовима нотном појању и певању, и то у оном обиму како то месни школски одбор с њиме установи; и да са школском младежи на свршетку сваке школске године држи јавни испит.

2. Да држи леву певницу у свето-николајевској цркви.

На ово место могу компетовати оспособљени српско-народни учитељи који су подједно оспособљени и за ликовође.

Молбенице поткрепљене с дотичним сведоџбама као и са лечничком сведоџбом нека се најзад до 25. фебруара (10. марта) 1902. поднесу.

У Земуну 3. (16.) фебруара 1902.

Перовођа: Председник:

Тома Марковић. Петар Петровић.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда сатнте слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 141.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 8

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 24. фебруара 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство, господин епископ Будимски *Лукијан Богдановић*, благоизволео је свршеног богослова, одређеног за администратора парохије у Ђир-Толвадији, Радивоја Станишана, рукоположити дана 17. фебруара о. г. за ђакона, а 18. фебруара о. г. за презвитера.

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије од 17. (30.) јануара 1902. Бр. К 1280 ex 1901/45 ex 1902 о светковању превишњег рођен-дана

Бр. К. 1280 ex 1901/45 ex 1902.

(Свима окружним протопрезвитерима.)

Поводом тим, што је у једној подручној цркви прослављен Превишњи рођен-дан дне 6. (19.) у место дне 5. (18.) августа пр. год. — упућује се Пречасност Ваша да подручно Вам парохијско свештенство позовете, да Превишњи рођен-дан у парохијским црквама има у будуће свагда 5. (18.) августа по прописаном чину светковати.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак)

Из овога, што сам до сада рекао, мислим, да се сваки могао увјерити, колико вриједи мудрост и знање. Доиста, „ум царује“, те „благо ономе, ко што зна!“ „Знање је готов новац,“ јер „кому знање, тому имање“. За то се и „људи не мјере пењу, но памећу“.

Је ли чудо, кад је та вриједност толика, те „мудрост свијетом влада,“ да сватко цијени мудра и умна човјека и тражи његово друштво? Доиста, ни најмање. Јер „ко се с мудрим дружи, тај се не потужи“. А не гледа се, кад се тражи мудар човјек, ни на што осим на његову унутрашњост, на мисли, из којијех настају не само добре и лијепе ријечи („свака му ријеч злата вриједи“), већ и честита и ваљана дјела. „Умна бесједа и бијеле власи натходи,“ те се и „поп не бира по бради, но по глави“.

Још ћемо боље разабрати огромну вриједност мудрости, кад промотримо ону штету, која настаје сама по себи, чим мудрости нестане. Као што се на име у опће свако „добро позна, кад се изгуби,“ тако ћемо и ми спознати и оно добро, што га у себи крије мудрост, ако помислимо човјека без мудрости, дакле кога луда. Но не треба само помислити, јер „луд се свијећом не тражи;“ луда има — жали, Боже! — и сувише, па промотримо, како пролазе!

Прије свега да видимо, ко је луд! „Луд је, ко се мудар мнијe“, а мудар није. Он је „слијеп код очију,“ јер „не види даље од носа“. Но том и не зна ништа. Он „не зна, гдје му је ни брада, ни глава;“ „не зна, ни колико је од уста до носа.“ „Као да су му вране мозак попиле,“ док „нема памети, ни колико би муха на репу попијела“. За то и оно, што говори, „не би ни пси с маслом појели,“ и ако камо иде, а он „тумара као муха без главе.“

Али не само што „не зна луд, у чему је худ,“ т. ј. што не познаје сам себе, већ он не познаје ни другијех људи. Како сам ништа не мисли, преноси то ништавило са себе и на друге, те суди, да ни они ништа не мисле. А тим текар показује своју лудост. Јер доиста „луд је ко мисли, да му друг не мисли“.

Из тога непознавања сама себе и другијех људи ничу, наравски, којекаква зла. „На бради људој свак се учи бријати,“ и луда свак „за нос вуче,“ јер, „ласно је луда преварити.“ Треба ли какав тежи посао учинити, тражи се онај, који се даде „жедан преко воде превести“, те се „људијем брод куша“. Па какву корист имају послије људи људи и од најтежега посла? Никакву. Њиховим се радом само други користе. „Људи људи бој бију, а мудри вина пију“. Па ипак уза све то „луд није никому мио,“ јер се опћенито мисли, да је „луд мудру бреме,“ као што за право и јест, и да је чак „лакше камење уз брдо ваљати, него се с лудим разговарати“. Та луд је човјек као „во без рогова,“ и „да нема носа, пасао би траву“. Али и ако „људој ријечи не треба одговор,“ ипак „луду одговори и опри се, нека мудар не чини се!“ Истина, луду се не смије замјерати све, шта ради, већ му треба много тога „одбити на лудост,“ али свакако, колико икада можеш, избјегавај луда човјека, и „ако је неко луд, не буди му друг!“

Исто је тако рђаво за луда човјека, што он осим тога што не познаје себе и другијех људи, не позна такођер ни сврхе ни средстава свога рада. За то не само што није кадар стећи никаква иметка, већ и ако што има, он брзо изгуби. „Не хасни празној глави пуна кеса“. Ако је и најпунија, луд ће је без своје користи, или можда себи и на штету, брзо испразнити.

Свакога, па и најтежега, посла прихваћа се он с једнаком лакоћом, јер се не обазире на посљедице. Ако је н. пр. у каквом друштву, ма и с најмудријима, „људи се пењу, да високо сједу; а кад дође до бесједе, каје се, што ондје сједе“. Што више, њему је још милије, што је посао тежи, јер он одвећ радо прецјењује своју снагу. Као што на име „празно буре већма звечи,“ тако је и он, колико год луђи, толико и охолији и објеснији. Управо та обијест и охолост га и заводе, да се лаћа редовито најтежих послова. Тако он, наравски, посао само замрси, те послије „што један луд замрси, сто мудријех не не могу размрсити“. Будући да не познаје ни сврхе ни средстава код свога рада, не само да не може тешкога, већ у опће никаква посла урадити, како би требало. Све што ради, ради рђаво, „ни свежи ни одријеши;“ с тога се послије кукав мучи и патеже. „Луд што нема у глави, има у ногама,“ али зато „тешко ногама под лудом главом!“

Како луд ништа не зна, не зна он ни *гдје* ни *када* би што требало радити. Он „у подне свијећу пали,“ не пазећи на то, да је то исто што „и носити дрва у гору.“ Колико је незјешт и неспретан, он ће „у води стати, а од жеђе умирати“, и луд човјек често „умрло би од глади при пећи пуној круха“. Наравски, да он „с том памећу ни докле“ не може, те баш за то и јесте луд на терет не само другима, него и сам себи. У опће је „луда

памет погибија готова,“ и за то „тешко луду и на Божић!“ С тога и није никакво чудо, да ономе, кога Бог хоће љуто да покара, узме памет“. Због тога би још најбоље било „што је лудо, да није ни живо,“ јер лудост је без сумње још веће ало него сама смрт.

Кад је лудост и незнање толико штетно, а мудрост и знање опет тако корисно, сам нас наш разум нутка, да што више настојимо своје знање усавршити. За ово има више начина, али за све њих прије једно правило: Учи и гледај, да све што ти је за добри рад потребно, научиш чим прије, свакако још у младости! Јер „ко до двадесет година не ана, а до тридесет нема, тешко кући, која га има!“

Учење, у правом смислу ријечи, може бити хотимично или нехотично. Нехотично учење почиње, може се казати, чим се човјек роди; Оно је баш у првим годинама тако снажно, да оно, „што се у колијевци научи, нигда се не одучи.“ Послије, кад човјек почне сам себи господарити, долази на ред хотимично учење, али и тада тек у неким часовима. Иначе и послије много што шта учи човјек нехотице.

Наука, што је ко према без утјецаја своје воље, може опет, обзиром на туђу вољу, на вољу другијех људи, бити такођер двојрсна: зависити о тој туђој вољи или не зависити. Ако је зависна о туђој вољи, која уз то увијек има пред очима сталну сврху, онда се та наука зове васпитање; другојачије се обиљежује као искуство (у ужем смислу).

Будући да ни васпитање ни искуство не зависе о вољи онога, који учи, не може он, наравски, ни бити одговоран за успјех њихов. Али може за то бити ко други одговоран. Истина, за успјех искуства, које се човјеку без судјеловања сваке воље, дакле само од себе намеће, не само што не може одговарати он сам, него се за то не смије чинити одговорним у опће и ниједан други човјек; али није тако, што се дотиче васпитања. Васпитањем управља разумна воља онијех, који окружују дијете, које хоће да васпитају. С тога су они у пуном смислу ријечи и одговорни за све оно, што дијете под њиховом паском и надзором научи, било то зло или добро.

Сваки васпитач мора с тога да непрестанце има на уму неке истине, по којима се мора равнати, ако хоће некога да васпита, како треба. Прије свега он мора знати, што хоће својим васпитањем да постигне. У том су данас сви паметни људи на чисто. Највиша сврха живота нашега не може бити друго него добро. Осим те сврхе треба васпитач познавати и пут, којим ће се најлакше и насигурније моћи до добра попети. То ће пак знати истом онда, кад спозна са свијем добро онога, кога васпита, природу његову, кад га „упозна у душу“. Другојачије не би могао ништа постићи, већ био би као човјек, који би хтио ковати злато, а злато још ни видио није.

Прво је обиљежје природе човјекове, душе дјетињe, да се „нико с науком не рађа,“ док опет сваки „што ко учи, то умије“. На то се мора особито пазити. Друго, на што се ваља обазријети, јест то, да се васпитањем мора што прије започети. „Од дјеце људи бивају;“ тако се мора већ у дјетињству положити ваљан темељ за све оно, што ће то дијете, које васпитамо, послије као човјек радити. „Матора дрва не даду се пресађивати,“ а „док је дрво младо, можеш га савијати, куд хоћеш“. Исто тако можеш и дијете навијати, како хоћеш; с одраслим човјеком то више није могуће.

Више још него ријечи, којима хоћемо кога да поучимо, дјелује жив примјер, који ми дјеци сами својим животом дајемо. Јер „што чине дјеца? — Што виде од оца,“ а не оно, што их отац учи, — изузевши да се наука и живот у оца слажу. Тако н. пр. и „више се гледа, како поп живи, него како учи“. Ово нас треба особито да потакне на то, да не би кога рђавим животом и дјелима својим саблазнили. Стара је ствар, да „какав отац, таки син,“ и „каква мајка, онака и кћерка“. Па кад се „по оцу познаје син, а по матери кћи,“ и кад знамо, да „што дијете чује код огња, говори и насред поља,“ чувајмо се што више свега онога, што

би могло наштодити не само нама него још више дјеци нашој, коју нам је Бог дао! Настојмо, да свако дијете своје научимо поштењу, па ће сватко, ко га види, рећи: „Човјек од човјека,“ а не ће казати: „Луд од луда и отпао,“ нити нас клети: „Од зла рода нек није порода.“ На то нас мора особито то нуткати, што се сви ми радо држимо за поштене људе; барем се за такве пред свијетом надајемо. На кад „ивер не иде даље од кладе,“ гледајмо да и наш пород буде честит! Они пак, који се у срцу свом осјећају грјешни и неваљали (ма да тога обично не ће пред свијетом да покажу), нека не очајавају, да ће и њихова дјеца морати бити, баш као и они што су! Истина је, до душе, да „нигда није сова излегла сокола,“ али опет каткад и „од шугана прасета здраво свињче буде.“ У опће, „од пшенице се може свијет претворити, а од свијета пшеница,“ као што и од добријех родитеља могу изаћи рђава дјеца, ако се не пази на њих, а од рђавијех опет добра, ако се само на њих пази како треба.

Из онога, што се дијете на овај начин од родитеља и своје околине научи, настаје, како смо већ напоменули, темељ свему ономе, што ће то дијете послије научити и по тој науци — радити. „Како ко никне, онако и обикне;“ и „ко се како научио, онако му се чини најбоље.“ Тако ето, макар да, „што се с ким родило, од онога се не одучи,“ и ма да су природјене способности најснажније, може навика да буде скоро једнако јака као и сама природа. „Жабу је лако натјерати у воду,“ јер је она за воду и створена. Тако је и човјека кога лако склонути на нешто, што годи његовој природи, која се у нечем од природе свију других људи разликује тако, те нема ни двојице људи, макар они и близнаци били, који би били у свему једнаки. Но будући да је, како рекох, „навика друга природа,“ то се често збива, те „и зло, које се обикне, добро се чини“.

Кад навика постане толико снажна, те се може мјерити и са самом природом, онда она скупа с природом ствара одређени тијек, у ком се крећу мисли и жеље сваког појединца. Тај се тијек зове ћуд, и по тој се ћуди сви људи већ на први поглед међу собом тако разликују, те видимо да има „колико људи, толико и ћуди“. Добро је, ако је у кога ћуд добра, док „од зле ћуди нема већега зла на свијету“. Као што на име „вук длаку мијења, али ћуди никада,“ тако остаје и ћуд сваког појединога човјека, кад се једном устали, непромјењива и једнака.

Још је снажније од насписитања искуство, јер има куд и камо више привлака у животу појединца човјека, независнијех ни о каквој вољи људској, него ли онијех, које зависе. Главни су извор искуства којекакве биједе и невоље, које човјека у животу стижу, и које могу кашто да буду веома јаке, јаче и од најјаче ствари у држави, од закона. „Невоља нема закона,“ јер у ма којој држави, ако су „дошла кола до бријега,“ „нужда закон мијења“ по својој милој вољи. До душе, „лелек је великим у злу добра чекати.“ Него ипак, и ако је често пута „невоља мужу женски плакати,“ „мудрост је трпјети, што се трпјети има,“ те за то „у невољи не треба плакати, него лијек тражити“. „У добру је лако добру бити,“ — и „у тишини свак је мрнар“. Но „у злу се човјек гледа, какав је,“ и „злато се у ватри пробира, а човјек у невољи“.

Невоља и биједа је за науку корисна у том, што „невоља сваћему човјека научи.“ Будући на име да „гдје је невоља, ту није воља,“ те се „утопљеник и сламке хвата,“ тако се и „човјек у невољи хвата дрвља и камења“. Збиља, „невоља је најбољи мајстор“. Јер кад ко западне у невољу, то он тражи на све могуће начине из ње згодан налазак, те га обично и нађе. „Човјек је у невољи досјетљив,“ док онај, који није ништа трпио, и „не сјети се јада, докле не пострада,“ јер „коме није било патити, он не може ни запазити.“

А сад да видимо, на који начин „невоља учи човјека памети“. Позната је ствар, да човјек, „кога су змије клале, и гуштера се боји,“ и да онај „ко се један пут ожеже, и на хладно пуше“. Зашто?

За то, јер га је невоља, што ју је већ једном претрпио, научила бити опрезним. Као што „магарац не умије пливати, док му се вода у уши не залије,“ тако и многи човјек не зна, како треба радити, док не пострада. Истом тада дође право к себи и опамети се, те тако „штета и лудому очи отвори“.

Будући да мање више „свака штета учи човјека памети, то је разумљиво, зашто „у свакој несрећи и среће има.“ Ej брајане, „да је памет до кадије као од кадије,“ и „да је к цару као од цара, пуна шака браде!“ „Да се посао има два пута учинити, свак би био мудар,“ и по други се пут не би нико дао завести на зло. За то вам ево ја велим: „Ко ме један пут превари, онај је неваљао, а који више пута, вриједан је човјек,“ јер кад бих се ја дао више пута преварити, значило би, да не само нијесам имао памети, већ да је нијесам био кадар ни стећи.

Осим нехотичнога учења — обзиром на онога који се учи — има, како смо рекли, још и хотимично, т. ј. оно, за којијем сам човјек тежи. А тежити за знањем може неко, наравски истом, онда, кад је упознао вриједност знања. То пак може да буде, кад је неко већ стекао нешто знања, које онда може да проширени. Ово је разлог, зашто хотимична наука може бити истом иза нехотичне.

„Зло је ко не зна, а учити се неда,“ а то видимо, да раде само људи ван сваке сумње луди. Иначе, јер „незнање рађа уздање,“ баш онај који је „незналица и страшивица много пита“. Али и ако је такан човјек незналица, опет је он разуман, док зна, да онај „ко пита, с пута не залази,“ и док је увјерен, да знање користи. Питајући друге људе за оно, што сам не зна, разуман ће човјек припазити особито на то, *кад, гдје* и *кога* пита. Знајући, да „добру свјету цијене није,“ питаће за савјет увијек прије чина. Тако му се не ће моћи приговорити: „Сам си шио, сам и парај!“ А питаће не онога, кога првога срете, већ онога, који ће га најбоље умјети поучити и свјетовати. Зна он предобро, да „слијепца за пут и будалу за савјет не ваља питати,“ јер „кад слијеп слијепа води, обадва у јаму упадну,“ и јер онај, „ко стоји код волова, и не зна више од волова“. За то ће н. пр. и сам питати и сваком другом рећи: „Питај ковача, како се гвожђе кује!“ Разумна човјека могу и варати, али у истину „онај се не вара, који зна, да га варају.“ Такав „човјек се до смрти учи,“ почињући учити још за младијех дана, јер би за њега била највећа срамота, кад би му „брада нарасла, а памети не донијела.“ Он са сажаљењем гледа човјека, који је „стар, а још му нијесу зуби пробили,“ док је „остарио, а памети не стекао,“ а штује онога, који је остарио у учењу, знајући, да „без старца не има ударца,“ и да „док је старих, кућа се не квари,“ те да особито онда, кад матор пас лаје, ваља видјети, шта је“. За то се обично и њему, као учену човјеку, макар био и млад, исказује заслужена почаст и признање. Јер „ако је и млад, учио је старе књиге,“ које су паметни и искусни људи написали. Па зашто да му се због младости устеже, што му по праву припада и да му се каже: „Нијеси вјешт, још си млад?“ — „Ко је мудар, довољно је стар.“

Ниједна наука није лака, ни она, коју човјек с вољом прима, а камо ли она, коју му било други људи било природа без његове воље или, што више, кашто против његове воље намеће. Доиста. „ко се не намучи, тај се не научи“. За то се људи често науци и отимљу, презајући пред муком, с којом је наука удружена. Него и ако је наука тешка, има још и тежих ствари, а таква је ствар одука. „Навика је једна мука, а одвика двије муке“. Ово је такође важан раалог, за што се мора пазити, да се учећи науче само корисне ствари, а не бескорисне или може бити и штетне, јер, како рекох, и ако је наука доста мучна, опет врло много тога „лакше је научити, него је мука одучити“. Знамо, зар, врло добро, да много и много зла има свој узрок у рђавој навици, као што опет и много добра у доброј навици. „Матор курјак — н. пр. —, ако и не може ујести, он опет шклоца“. Тако и човјек, који се навикао чинити зло, чи-

ниће га често и противно својој вољи, само за то, јер се не ће моћи од своје зле навике ослободити. (Наставиће се.)

Из историје деобе наше са Румунима.

Пре но што изнесемо записнике заједничких седница српске и романске делегације, које су у 1871. радиле на поравнању Срба и Румуна, поводом „исхода“ ових из српске православне Јерархије и Митрополије Карловачке, те погодбу, која је међу овима утаначена, а после од надлежних фактора одобрена, саопштићемо, шта је гледе деобе Романа рађено у г. 1865. на тадањем народном сабору нашем.

У саборској седници 8. (20.) фебруара 1865. г. саопштио је комесар Филиповић своје мишљење, „да би требало да се из средине сабора изабере, броју романских посланика раван одбор, у коме ће по изричној жељи Његова Величанства и патријарх са српским епископима учествовати“.

Но пре него што се до закључка у овом предмету могло доћи, а поводом дебате која се изродила, огласио је комесар седницу за завршену. Исти предмет изнесен је у седници 25. фебруара (9. марта), пошто је комесар саопштио сабору допис романских заступника, у ком они изложише своја захтевања, наводећи, да ће мотивације своје онда предложити, кад ствар дође до заједничког претресања са одбором који ће од сабора на то изаслат бити. Сабор одреди из своје средине одбор од 11 лица, којем буду придодана још два стручњака.*

Др. Т. Мандић, у својим Успоменама* о радњи овога одбора и потоњој саборској расправи у истом предмету, казује ово:

„Саборска комисија (одбор) отпочела је одмах свој посао, изаславши из своје средине пододбор, који је, користећи се оператима архијерејског Синода од 11. и 15. септемб. по ст. и одбора, који му је од Сабора придодат био, од 8. и 12. септембра по ст. 1864. — све нужне претходне послове предузео и састављање тачних рачуна свршио. Затим је са-

* Успомене из нашег црквено-народног живота од два Теодора Мандића. II. свеска. Стр. 45–49.

** II. Свеска. Стр. 86. и даље.

борска комисија уз саучешће патријарха и српских епископа 19. марта држала с Румунским архијерејима и посланицима две заједничке седнице. Срби посланици пошну се од 100 хиљада фор., које је архијерејски Синод 1864. предлагао, до 150 на послетку до 200 хиљада фор.; Румуни пак од 870 хиљада до 500, на онда до 400 хиљада форинти. *О манастирима није било говора.* Још једаред држала је саборска комисија са српским архијерејима под председништвом цес. краљ. Комесара 21. (9.) марта одборску седницу, у којој је при својим предложима остала. Затим у седници Народног Сабора 25. (13.) марта реферира др. Милетић операт саборске комисије, и седница се по закључку Сабора, преобрати у „конференцију“, која је тај дан пре и после подне трајала. Сложише се: да се Румунима изда аверзионална свота из фондова од 250 хиљада фор.; *манастири да се не уступе.*

Пре пак него што овај предмет на расправљање пред Народни Сабор дође остави Румунски митрополит и Арадски епископ са Румунским посланицима Карловце 26. (14.) марта. Сутра дан 27. (15.) марта одржана је Саборска седница, о којој је у Саборском записнику ово забележено.

„Цесаро-краљевски повереник позива Његову Светост патријарха, епископе и представнике народа, да пошто на основу предходни саборско-одборски дјејања нестаје свака могућност љубовног споразумљења и поравнања између Србала с једне и Романа с друге стране, *једном бар у форми* сад одговоре Највишој, по њему објављеној жељи Његовог ц. кр. Величества у предмету потраживања „Романског“. На то:

„Посланик велики жупан Кушевић одговарајући предлаже: да се по сабору закључи, прво да је Сабор овај (готов) и својски и свестрано одазвати се горњој Највишој жељи Његовог ц. кр. Величества у упитном предмету, а по том, да се приступи к саветовању о начину како?“ Услед чега:

„Његова Светост патријарх уверен, да тога нема у Сабору овом, који се неби радо и својски одазвао Највишој жељи премилостивог Владара свог, и држећи даље, да би се прво имала решити она част потраживања романског, која се на имање односи, и по том друга, која се манастира тиче, предлаже односно до првог пункта, од стране своје и епископа, да им се, при свем том, што Романи по строгом

праву неби ништа могли искати, — поред фундације оне, коју је блаженопочивши патријарх Јосиф, као епископ Вршачки, за семинарију романски установио, (то је чинило 1484 ф.) и даље поред фундус-инструктуса, који Арадској дијецези припадлежи, аверзионално једна сума, од 250 хиљада фор. а. вр. нада, али тако, да они по том никад и ни под каквим именом и изговором не (би) могли ништа више тражити ни искати“.

„Што се пак пункта другог каса, то предлаже патријарх са епископи, *да им се уступи манастир Ходош за дијецезу Арадску, а манастир Златица за дијецезу Карансебешку*, **ал тако да се у манастирима тима право собствености српске задржи и на даље**; — да у њима и надаље карактер славенски и српски остане; да се нимање манастира ти не сме ни на коју другу, но само на цел чисто манастирску обраћати; да се рачуни манастирски свагда на суперревизију митрополиту српском подносе, и да низју у случају — ако би ил окодина, или и сами обитатељи манастира ти од православне вере одступили, вратити се и опет под јурисдикцију српско-православну и остати у ономе стању, у коме се оба та два манастира и данас находе“.

„Посланик Давид Миланковић предлаже: да би Сабор закључио, да је жиење Сабора, да Романима на разлога по одбору наведених, по праву ништа из дотични фондова не припада, али да се Сабор жељи, да српски народ са једноверним романским народом и на даље у пријатељству и братском сагласију остане, пак готовим изјављује, под условијем, ако Романи са својим потраживањем остану на путу братске поправе (то јест поравне), и по том одрекну се сваког даљег потраживања, издати им по начелу справедљивости на захтевање оно, што је за време интеркалара из дијецеза: Темишварске, Вршачке и Арадске у фондове речене од Романа уништило, — које по рачуну одборском 103 хиљаде форинти износи; *у смотрењију пак манастира, да не може ни једнога дата, јер све да би и хтео, па то пуномоћија од народа нема.*“

„Посланик Чарнојевић ставља предлог, да се Романима нада само оно, што је строго њихово, и у ту сврху да се меморандум, и к томе рачуни такви сачине, на који ће се сав свет уверити моћи, да су не Срби но Романи у погрешности; *што се пак манастира тиче, то предлаже да им се ни један не уступи.*“

„Посланик велики жупан Петровић предлаже, да се Романима на основу сачињеног по одбору то јест по саборској комисији рачуна, у који су односно и тасови и интеркалари и посмртнине владика (узети), нада 212 хиљада фор. под условом, предложеним од Миланковића; *односно пак манастира, да им се нема ни један.*“

„По дугом за и против предлога говору приступи се гласању и то:

„1.) О предлогу (првобитном одборском) за суму од 103 хиљаде фор., који је са 11 гласова против 41 пропао“; — гласа се затим

„2.) О предлогу саборске комисије (Петровићевом) за суму од 212 хиљада фор. који са 7 гласова против 45 пропадне“; — гласа се даље

„3.) О предлогу саб. конференције (патријарховом) за суму од 250 хиљада фор.; за који се већина са 29 гласова против 23 изјави“.

„Закључено је Романима 250 хиљада фор. а. вр. поред фундације Вршачког епископа иногда Рајачића за семинарију романску установљене, и поред фундус-инструктуса Арадске дијецезе, издати, под условијем, *да се тиме једанпут за свагда задовоље, те да по том не могу ништа нигда ни под каквим именом и изветом тражити и искати.*“

„За тим се приступи гласању, едали ће се под условијања, која је патријарх са епископима предложио, уступити манастири Ходош и Златица *јурисдикцији* дотични романски епископа или не? а са 49 гласова против 4 *закључено је*: *да се Романима никакав манастир не изда*, — а уједно, да се на Његово ц. кр. апост. Величество посредством цесаро-краљевског комесара препонизна представка у поданичкој спирености о целом у речи стојећем предмету течају поднесе“.

Састав ове представке сабор је поверио дру Т. Мандићу, који се тога посла и примио. Нацрт представке реферисао је састављач, по нарочитој жељи патријарховој, њему к епископима 24. марта (5. априла) 1865., и за тим је она у сабору прочитана и једногласно примљена истога дана. Та је представка позната под именом: Меморандум (Споменица) српског народног сабора од 24. марта (5. априла) 1865. и штампан је у Летопису Матице Српске 1866. год. (свеска 111). Меморандум је, са осталим списима, који се односили на румунска потраживања, поднесен Његову Величанству, а из Беча су уступљени 1867. г. култус-министарству угарском, но нису нашли свога решења. Свар Поравнања између Срба и Румуна изнесена је поново пред наш сабор г. 1870/1.

(Наставиће се.)

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак.)

У историји цркве Молдавске и Влашке има важан значај питање о т. з. „преклоњеним“ манастирима. Дуго времена узнемиривало је то питање умове у Румунији, узбуђујући страсти; па и у данашње доба оно се не сматра коначно решеним, услед тога, што их Грци и данас још непрестано захтевају.[16]

Свако, ко путује по Румунији и данас још мора се чудити многобројним манастирима у земљи тој. А све је то подигао побожни румунски народ и његови кнезови.[17] Побожни кнезови и богати бољари осигуравали су манастире земљом тако издашно, да је током времена скоро трећина територије обе кнежевине сачињавала непокретно имање манастира, који у то доба беху једини чувари умног и моралног блага народњег. Односећи се с потпуним поверењем према Грцима, као својим просветитељима и учитељима, благочестиви кнезови и бољари — оснивачи манастирâ — *у намери да се најбоље сачувају устави и у опће вера*[18], предавали су своје манастире под надзор и чување каквом год грчком манастиру, који се славио као строг извршилац црквених устава и служио као ограда вере, да се не би румунски манастир, следујући у свему примеру примерног грчког манастира, те имајући у њему правило пере и обреда, ни за јоту уклањао од њих. То предавање месног манастира под надзор грчки, с намером да се најбоље сачувају црквени устави и вера, у Румунији се у опће називало „преклањањем“ и судећи по граматама кнезова и бољара, који преклоните своје манастире грчким, — састојало је у следећем. Преклоњени манастирима имали су као и пређе управљати месни т. ј. румунски игумани, а по законима земље; дохотци од манастирских имања имали су се употребити на издржавање обитељи, школа, које су при манастирима основане, и на добротворне сврхе, у опће, а *само остатак од тих доходака* имао се рачунати у корист оног грчког манастира, ком беше преклоњен месни манастир. На тај начин, под „преклањањем“ немогуће је разумети, да су ти манастири предавани односним грчким манастирима у потпуну властитост. То само беше *духовно* старешинство грчког манастира, које је имало сврху, да се очува чистота и целина православне вере, којој је у то доба често грозила озбиљна опасност од разних непријатеља. За тај надзор грчки је манастир добијао сувишак од манастирских доходака, који је остао после покрића свих расхода на властите потребе манастира и добротворне сврхе. Ну „од оно доба, вели се у указу молдавског кнеза XVII-ог века, Матеја Басарабе, од како се почеше у кнежевинама појављивати, у својству кнезова и митрополита, људи, нама страни — не по св. вери, већ по племену, језику и рђавим навикама, т. ј. Грци, који погазивши све наше старе обичаје и установе, доведоше нашу отаџбину до коначног расула, нарушена су и права наших манастира, јер они, тежећи да себи присвоје манастире као своју властитост, располагали су као праве газде.“ Док у Румунији не дођоше фанариоте — кнезови и митрополити, такове тежње налазиле су отпора у самим кнезовима, па и у самим грчким патријарсима (Партеније и Теофан). Али после несретног прутског похода Русâ, када кнежевине пређане беху у

[16] То питање има огромну литературу како у Румунији, тако и у иностранству. У разним делима оно се не решава подједнако, али, по нашем мишљењу, за најкомпетентнијег у решавању тога питања треба сматрати митроп. Гаврила, који је целог свог живота руководио се само принципом справедливости и жељом да стоји на земаљштту историјске правде. Решење тога питања видећемо ниже. А после таквог решења његовом особом, која је одлично позната с карактером преклоњених манастира, питање о њима не би требало више сматрати отвореним.

[17] „Наши предци, наше румунски црквени историчар — преосвећени Мелхиседек, били су врло предани православној вери; она их је кренила у борби и неуспешима живота личног и политичног, она их је хранила надом на светлију будућност. Они, може се рећи, рађају се као Хришћани, њихов религиозни осећај развијао се у родитељском дому добрим примером родитеља, непрестаним посећивањем богослужења, где су се на челу народа налазили свагда бољари са својим породицама, како у селима тако и у градовима. Сами бољари читали су и појали су за певницама и издржавају црквеносл ужитеље. Њихову примеру следовали су манастири својим гостопримством и побожношћу духа религиозног. Манастирске славе беху дани када је проведено време у општој молитви. Бољари су издржавали при црквама народне школе за образовање црквено-служитеља и народа. Калуђери и поједи подизали су при црквама своје мале школе за народ“ . . . .

[18] Та сврха јасно је изражена у граматама о преклањању манастира. (Срав. граматe о преклањању манастира Котроченi и Мирониени. Стадиницкій. — Гавріилъ — Бянулеску — Бодони, стр. 200—201).

власт фанариотама, преклоњени манастири Молдавске и Влашке падоше у потпуну власт источних манастира. који овамо шиљаху своје поверенике — калуђере, а каткад и просте световњаке у мантијама. Помоћу кнезова и митрополита-фанариота почеше грчки игумани у преклоњеним манастирима мало по мало истискавати румунске игумане, а путем уништавања докумената о оснивању манастира и разним другим незаконитим начинима доказиваху своја тобожња права на потпуно владање њима. — Злоупотребе фанариотских игумана беху тако силне, да су се чак за права месних манастира морали заузимати каткад и сами кнезови-фанариоте (Н. Маврокордато и А. Ипсиланти). Тако Грци потпуно узеше у своје руке преклоњене манастире, начинивши од њих државу у држави, у којој царовање страшна самовоља и нагло упропашћивање манастирских добара у корист појединаца.[19] С тим самозваним игуманима преклоњених манастира и њиховим наглим упропашћивањем властитости румунских кнежевина — ступао је митроп. Гаврило у дугу и жестоку борбу. Месни манастири беху подчињени епархијским архијерејима, а преклоњене, *као ставропигиалне* екзарх је узео у свој непосредни надзор. За тим је екзарх Гаврило разаслао по тим манастирима нарочите књиге у којима се имао уписивати расход и приход, захтевајући, да се осим оне суме, која се сваке године шиље местима, којима су манастири ти посвећени, — остали доходак има употребити на издржавање братије, на школе и богоугодне заводе. Грчки игумани беху са тим врло незадовољни и почеше се жалити на Гаврила како Синоду, тако и патријарху. У патријарха израдише *синбелиу*, која им је давала потпуну независност од румунске јерархије. Али то је само још већма покретало енергију у ревносном поборнику црквене правде, који себи беше поставио у задатак, да из корена изчупа то зло, које толико муки и узнемирује црквено-религиозни живот тих јадних земаља. Да би се само избавили од власти румунског екзарха, грчки калуђери чак најавише, да су поданици француског императора. Ну ипак сва та борба свршила се потпуном победом екзарха Гаврила. Сви завереници (Пајсије, Анфим, Григорије и др.) добише заслужену казну и отправљени бише у разне руске манастире.

На жалост, дође рат с Наполеоном I. и учини крај плодоносном раду знаменитог молдаво-влашког екзарха. Значајна епоха у историји румунске цркве у опће — беше доба у ком је молдаво-влашким екзархатом управљао Гаврило Банулеску. Ослањајући се на силну и моћну власт рускога цара и св. Синода те љубећи своје стадо, као прави Христов пастир, и познавајући врло добро историју румунског народа, њене законе, основане на карактеру тога народа, — екзарх Гаврило, силом свога генија и пастирске љубави према румунском народу, извео је многе корисне реформе, по свим гранама црквеног живота у Румунији. И митроп. Гаврило могао би бити претечом славних времена, која је сасвим природно било очекивати после његова неуморног и плодоносног рада. Нъ велику жалост, та боља времена и не наступише: руска окупација прекиде се миром у Букурешту 16 децембра 1812 године, а несретна Румунија опет потпаде под турско и фанариотско иго. Букурешћски уговор потврдио је само услове мира у Кучукканарџи, који су тицаху Подунавских кнежевина. „После одласка митроп. Гаврила наново почеше отимати маха стари обичаји: поново прелазише преко Дунава ради рукоположења, поново је симонија ступила у своја права, поново су гомиле оних, који теже за свештеничким чином долазиле, у град епископима и, после кратког времена, молбом, протекцијом и новчаним подкупом, након неког тобожњег испита о знању катихизиса, добијаху права да могу рукоположени бити у свештенички чин."[20] Ну, и ако плодоносни рад митроп. Гаврила на корист цркве — мораде силом тужних околности прекинути се, ипак он није прошао без трага у историји румунске цркве. Гаврило је дао поповима владикама образац управитеља, као што

[19] Докле су долазиле злоупотребе у преклоњеним манастирима, где су самовласно, по праву власништва, гадовали игумани — Грци, види се из извештаја Гаврилова о Пајсију — игуману манастира Галате, ког је он упропастио за кратко време, испрашавајући над собом никакове власти. Тај игуман 1) за 7 месеци показао је расхода у износу 35.813 лева, потрошивши на дрва и храну у манастиру 12,029 лева, ма да у манастиру не беше ни једног калуђера, већ само 32 послужитеља; 2) продао је манастирско добро (баште, клане и др.) и покушао да затаји добивене новце и 3) испродавао манастирске земље и др.

[20] Проф. Ербиначану.

је показао сврхе и једино законити правац по ком има ићи црквени живот у Румунији.

После митропол. Гаврила у првој половини XIX. в. наставише рад његов, на већ донекле расчишћеном пољу, два знатна митрополита. Први беше бивши митрополит у Јашу, Венијамин Костаки, који после одласка Гаврилова поново би позван за митрополита молдавског, а други је Григорије IV. митрополит Влашке (1823—1833. год.) Управљајући молдавском црквом од 1812 до 1848 год., Венијамин се, у устројству поверене му цркве, у свему угледао на Гаврила. Желећи, да осигура свезу са православном Русијом — ослободитељком Румуније, Венијамин је шиљао тамо младе Румуне на више богословско образовање.[21] Бринући се о благоглеживу храмова и богослужења, он је на место тесне и мрачне цркве у Јашу, отпочео зидање величанствене Сретенске катедрале. — Други знаменит владика био је Григорије IV, који је примио постриг од знаменитог игумана Њамецке Лавре XVIII. века, „уроженика“ полтавске губерније, Пајсија Величковског. Пошто богословска литература на румунском језику беше у његово доба врло оскудна, то је он, осећајући у себи спрему, а познавајући вредност и потребу ширења богословске књижевности, још много пре но што је именован за митрополита, у друштву са пет тако врло образованим иноком Геронтијем, а у Њамецу и Букуресту усрдно преводио с грчког и словенског језика многобројна дела, која је за тим и штампао. Словенски језик научио је Григорије у словенском манастиру — Њамецкој лаври, међу многобројним ученицима Пајсија Величковског, с којима се врло живо и непрестано дружио. Тако је митроп. Григорије у друштву са Геронтијем превео на румунски језик ова дела: Григорија Богослова (проповеди); Никифора Теотока (кириакодромион) „Душеполезну књигу“; Поуку духовнику, дело Ј. Посника; Тумачење Јеванђеља, дело Теофилакта, екзарха бугарског; Откровење православне вере, Ј. Дамаскина; Тумачење антифона, Кратко изложење божанствених догмата. Ова последња два дела превели су заједничким радом три славна мужа румунске цркве прве половине прошлога столећа, у време њихова заједничког пребивања у Њамецкој Лаври — Венијамин, Григорије и Геронтије. Први је тамо био у периоду од 1808 до 1812 год., када, оставивши митрополитски престо, дође у манастир, да с Григоријем и Геронтијем у заједници ради на просвећењу своје домовине у духу оне културе, коју је Румунији завештала Византија, те, коју они, као праве патриоте своје отаџбине, сматраху као једину спасоносну и једино способну да задовољи потребе православно-румунског народа. Важна црта споменутих радника беше и то, што су они, као и сви ученике прави просветитељи Румуна, за проваћање те православно-источне културе, црпели своје силе и знања у суседној православној Русији. Сва тројица беху ученици и пријатељи Пајсија Величковског. Овде се сусрећемо с интересантним питањем о односима Румуније к Русији. Док је у пређашња времена Румунија имала знатан просветни утицај на Русију и дала јој једног од најзнатнијих њених просветитеља и богослова — знаменитог Петра Могилу, митрополита кијевског, сад у доба по Румунију наступелих тешких времена турскога ига односаји се изменуше, и Румунија, разорена и притешњена, поче се обраћати Русији, тражећи у ње не само материјалне, већ и духовне помоћи. Отуд и зависност румунске културе, у особи њених најсветлијих представника, од Русије, а отуд и она свесна тежња к њој, као извору светлости.

После Венијамина и Григорија стање црквено-религиозних дела опет се је погоршало. И ако је већ нестало фанариота, али је остао њихов зао дух, који протуделује свим добрим намерама. Истина, Подунавске кнежевине поново потпадоше под политички утицај Русије (од мира у Једрену 1829) и у кнежевинама, као намесник, постављен буде умни и правични администратор Киселев, који даде Румунима „организациони статут,“ којим би уређен политички живот у Румунији, али у цркви не беше другог Гаврила, а напрезање непријатељских сила са запада беше већ одвеј велико, да му не могоше наспрот стати већ престарели Венијамин и Григорије, те се у Румунију поново почеше увлачити нереди. Четрдесетих и педесетих година симонија је владала у свој сили.[22]

[21] Од тих Румуна касније постаде особито значајан Филарет Скрибан номинални епископ ставропољски.

[22] Прачају за молдавског митрополита Мелетија Лесетера (182—1834), да је, кад га је неко од његових пријатеља запитао, каково значење имају три слова: М. М. М.,

У тако јадном стању затекао је румунску цркву кнез Куза, који је својом реорганизацијом начинио нову епоху како у политичкој, тако и у црквеној историји Румуније.

(Наставиће се)

што су написана на свим стварима његовим, — одговорио му: „ниј, ниј, ниј,“ т. ј. хиљаде, хиљаде, хиљаде дуката које је он за чин платио.

„Српске школске жигице“.

Епархијски Школски Одбор Будимски имао је 6. (29.) фебруара своју седницу, под председништвом Њег. Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана Богдановића*. У седници овој поднео је Адам Рајснер фабрикант жигица у Осеку изготовљене мустре „*Српских школских жигица*“, од којих један део чистога прихода иде на издржавање српских прав. основних школа у Будимској епархији. Епархијски Школски Одбор Будимски, поводом тим обратно се на све епархијске и архидијецезални административни одбор представком, следећег садржаја:

„Српске православне основне школе епархије Будимске налазе се у врло тешком положају; јер су срп. прав. црквене општине, које те школе ваља да издржавају, по душама врло малобројне, по своме материјалноме стању врло оскудне. Школе су те претежно својина наших сеоских црквених општина, у којима нема никаквих посебних фондова и заклада, за издржавање ових школа, а сиромашни ратари, који већином сачињавају те наше сеоске црквене општине, нису у стању да сами, без помоћи, издржавају свету цркву и милу српску православну народну школу.

Истина је, да је високославни Саборски Одбор, на молбу потписаногa епархијског школског одбора овога, одредио српским православним народним школама епархије Будимске из Св. Савскога Фонда сталну годишњу припомоћ, да њоме допуњује законом прописану редовну плату и доплатак оспособљених учитеља.

Но ова припомоћ није довољна да се њоме допуне на законити минимум плате свију учитеља, а осим тога потребне су срп. православним народним школама епархије Будимске још и многе друге потребе као што су: Целисходно саздиване школске зграде, сходан намештај школских дворана, прописана уџбеника, школски учебници, и школски прибор за сиромашну школску децу, јер од свега овога много ситних, хоће ли те школе моћи и даље постојати и радити, те бити и од сада штит своје православне вере и миле нам српске народности.

Стална брига и непрекидно настојавање потписаногa епархијскога школскога одбора, да подручне му српске православне народне школе не само одржи, него да их по пропису школских закона, уредаба, и наредаба виших школских власти уреди, дала је повода, да је потписани епарх. школски одбор вољно и радосно прихватио понуду господина Адама Рајснера творничара жигица у Осеку, и саизволио, да исти фабрикује: „*Српске школске жигице*“ у две врсте, једну врсту обичних жигица, а другу врсту салонских жигица, са фосфором у најбољој квалићи, да их продаје у посебним кутијицама обележеним, по одобрењу потписаногa одбора, знаком отворене књиге, и натписом „*Српске школске жигице*“ и да од продаје истих жигица, уступи 5% српским православним народним школама епархије Будимске.

Потписани епархијски школски одбор, примио је тим пре горњу понуду, поменутог фабриканта жигица, што се путем надлежне обртничко трговачке области уверио, да је хришћанска творница *Адама Рајснера* својим изврсним фабрикатима жигица и признатом солидном радњом, једва од највећих и првих у Аустро-Угарској монархији, са чега се одбор овај поуздано нада, да ће сви православни Срби, ове српске школске жигице, у свима трговинама својих места радо тражити, куповати и трошити, те тиме опстанак и уређење српских православних народних школа епархије Будимске и овим путем вољно и родољубиво потпомоћи.

Искуством је довољно доказано, да је у новије време многа културна установа и у већих и богатијих народа стекла продајом у њезину корист фабрикованих добрих жигица, вољном и општом потпором, обилан и сталан извор материјалних средстава, за

постизавање оне узвишене цељи, којој је та културна установа намењена.

Потписан епархијски школски одбор, узда се дакле чврсто, да ће родољубиви православни Срби, куповањем и трошењем ових „*Српских школских жигица*" својски и сложно доприносити своју лепту, да се српске прав. народне школе у Будимској епархији не само одрже, него и по прописима закона уреде.

У то име част је овим потписаноме епархијском школском одбору да умоли славни административни одбор, да споразумно са својим епархијским школским одбором изволи позвати све подручне му српске православне црквене општине, да исте побуде путем својих црквених и школских одбора, путем својега парохијског свештенства, путем школскога управитеља, учитеља, учитељица и забавиља, све православне Србе и Српкиње, да они за своју личну и домаћу потребу траже, наручују, купују и употребљују „*Српске школске жигице*", за своје продавнице и трговину стално наручују и да исте ревносно распродају, и тиме да ону узвишену просветну цељ, ради које су оне постале, родољубиво потпомажу."

Мислимо, да овој представци не треба да додамо ништа, по само да кажемо, да је родољубива дужност свију нас овај лепи и користан подхват, у свакој прилици потпомоћи.

И наши листови ваља да имају сталан позив: Купујте „**Српске школске жигице**".* —вић.

* Препоручујемо особитој пажњи наших поштованих читаоца представку Будимског Епархијског Школског Одбора. Ур.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Високопреосв. г. епископ Будимски Лукијан Богдановић) имао је част у прошли четвртак 21. фебруара (6. марта) о. г. бити код Његова Величанства на дворском ручку у Будимпешти.

(Радња Архидјецезалних Епархијских власти). 1. *Административни Одбор* у седници својој од 16. (29.) јануара о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића* решио је, осим других, и ове предмете: — Удовољено је одлуци Саборског Одбора, те су позвани сви овоподручни свештеници, који су до конца 1900. г. у заостатку са јавним дацијама, прописанима на терет дотичне актуалне сесије парохијске, да одмах свој дуг неуплаћене порезе и еквивалента подмире, у колико ствар заостатка неуплаћене порезе и еквивалента није препорна, што би дотични имали пријавити, у датом року, овом одбору. — Манастиру Привиној Глави одобрено је, на основу претходне дозволе кр. зем. владе, да може шумску честицу „Пачаризовац" у површини од 52 јутра претворити у другу врсту културе (оранцу). — Истом манастиру одобрен је уговор у предмету издавања манастирске ципане под закуп на три године. — Манастиру Врдинку одобрен је куп 2 јутра оранице. — Поводом пријаве црквене општине у Миклушевцима против тамошњег општинског поглаварства, да исто неће више за црквену кућу, у којој је кохунална школа смештена, најамнину да плаћа, упућена је ista црквена општина, да путем надлежног грађанског суда дужну за 1900 и 1901. г. најамнину од политичне општине истера и уједно истим путем најамнину црквене куће политичној општини откаже и из поседа ју истера, у колико би се ista противила уплату најамнину и надаље уредно плаћати. — Одобрен је закључак црквене скупштине у Сурчину, којим се тамошња парохија повисује из III у II. плаћевни разред, од 1. јануара 1902. г. — Поводом молба кр. порезних уреда у Р. и М., да се односи дужници на парохијске сесије разрезаног пореза и еквивалента на исплату истог присиле, умољено је кр. финанцијално равнатељство у Вуковару, да подручне своје кр. порезне уреде упути, да у будуће од немарних дужника порезне заостатке сами својим путем и начином истерају, почем овај одбор нема ексекутивне власти, којом би могао дотичне дужнике на исплату дужног пореза присилити. — На замољено упутство од стране црквене општине у Ривици, да ли се може приликом раздобе куповнина, добивена за овршним путем продане некретнине, пријавити и потражити исплата парохијала, који односи овршници дугују, — упућена је ista општина, да исказ дотичних дужника на парохијалу приликом дражбене продаје њихова непокретног иметка дотичном суду пријаве, а по свршеној дражби од истог затражи подмирење дужног парохијала из постигнуте куповнине. — Закључак црквене општине у З., којим је закључено тамошњем

председнику у признање 15-годишњег савесног и по црквену општину корисног рада његова подарити из црквено-општинске благајне 1000 К као награду — није одобрен, с разлога, што је, у смислу § 23. II одс. сл. 3.) Прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868., црквена скупштина власна са својом црквено-општинском имовином располагати једино на црквено-општинске циљи, а никако да њиме награђује поједине часнике општинске, који своја звања из почасти треба да врше, а и с разлога обзира на задужено стање исте општине; но је црквеној скупштини остављено, да може упутити општинаре, да међу собом из својих средстава награду за црквено-општинског председника колектом скупе, кад су вољни, да га за савесно вршење поверене му дужности награде. — Црквеној општини у Купинову одобрен је у начелу куп земље у површини од 7 јутара, за цену од 1330 К. — Црквеној општини у Војки одобрен је куп и клаузулом одобрења снабдевен купопродајни уговор, гласом којега је иста општина купила од А. Н. земљиште у површини од $5^3/_4$ јутра за укупну своту од 2000 К. — Тако и црквеној општини у Марадинку у предмету купљеног по истој земљишта у површини у од 1 јутра 717□° за цену од 896 круна и од 1 јутра 1471□° за цену од 1190 круна. — Одобрено је црквеној општини у Бингули, да набави два звона за звоник свога храма. — Одобрена је организација и конституисање црквене скупштине у црквеној општини Вери и Ст. и Нов. Баиовцима. — Одобрена је обнова $^1/_3$ скупштинара у црквеној општини у Ст. Пазови. — Одобрен је избор 13 скупштинара у црквеној општини у Дивошу. — Одобрен је избор црквеног одбора у црквеној општини у Путинцима; обнова $^1/_2$ одборника у Добановцима. — Одобрени су рачуни црквених општина у Батајници за 1896 до 1899., у Бољевци за 1899 и 1900. г., у Јамени 1899 г., у Негославци за 1900 г., у Рајевом Селу за 1899 г., у Сурдуку, Доњ. Товарнику и Чортановци за 1900, и у Шимановци за 1899 г. — Одобрен је прорачун епархијског фонда за г. 1902. са укупним приходом од 12.041 К 82 п. и расходом од 5356 К 51 п., те сувишком од 6685 К 31 п. — Одобрени су прорачуни дотичних црквених општина за 1902. г.

II. *Конзисторија* у седници својој од 17. (30.) јануара о. г., под председништвом Његове Светости, патријарха српског *Георгија Бранковића*, решила је, осим других, и ове предмете: — Његова Светост патријарх српски Георгије саопштава отпис кр. вен. владе одела за богоштовље и наставу од 7. децембра 1901 г., са именика оних свештеничких удовица и сирочади, којима је подељена припомоћ из земаљских средстава за г. 1901. Подељене су припомоћи: 3 са 150 К, 16 са 100 К., 2 са 90 К и 11 са 80 К, у укупном износу од 3110 К., те је поводом тих сходан налог издат. — Узето је на знање високо саопштење Његове Светости, да је обнашао пренестити јеромонаха Севастијана Перића у манастир Привину Главу. — Узето је на знање и равнање, да је Митрополитски Црквени Савет поводом тим што је једна том Савету подређена епархијска конзисторија при поступку у бракоразводним предметима, а поглавито приликом доношења пресуда у бракоразводним парницама установљавала т. зв. бракоразводне пристојбе у свотама, које су према појединим приликама биле одмерене с једне, а с друге стране обзиром на то, што такав поступак нема никаква законита темеља него се управо коси са постојећим овамо односним законским одређењима, донео одлуку своју од 17. (30.) децембра 1901. бр. М. 477/МЦС. 93, којом је одлучно саопћити сама подручним му епархијским конзисторијама, да се такав поступак не може одобрити, те да се такове пристојбе, пошто немају темеља у законском расположењу, никако не смеју установљавати нити убирати, односно да се установљавање и убирање таковог овим забрањује. — Публиковање ће се бракоразводне пресуде, које су овој конзисторији прослеле од МЦСавета. — Издан је сходан налог подручним парохијским звањима у предмету исправка дотичних матичних протокола према решењима кр. вен. владе. — Узет је на знање извештај Архид. Административног Одбора, да је парохија у Угриновцима из IV. у III. разред повишена. — Потврђен је избор јереја Стевана Јовановића администратора парохије у Сибачу за пароха у Доњем Товарнику. — За брата филијалног манастира Ђипше постављен је о. Исидор Спасојевић привр. администратор парохије у Рајевом Селу. — За администратора парохије у Рајевом Селу именован је свршени богослов Милош Гајић, те унућен, да се ради рукоположења обрати молбом на Његову Светост. — Донесене су две пресуде у брачним предметима, од којих обе гласе на развод брака. —

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 14. (27.) фебруара о. г. свој редовни састанак под председништвом А. Хаџића председника друштвеног. Од предмета наводимо: Умољене се г. В. Н. Кораблев у Петрограду, да за Летопис напише чланак о животу и раду Гоголя, као и кратак преглед савремене руске белетристике. — За Лето-

пис су примљени: „Поглед на данашњу француску књижевност" од дра Јована Скерлића, „Кинетан Марјан" приповетка Стевана Сремца, „Чича-Гаврилова трагедија" приповетка Јанка Веселиновића, „Опис фрушкогорских манастира год. 1771." од Димитрија Руварца. — Издани су на оцену ово рукописи: „Наши индојевропски преци" од С. Н. Томића, „Мирка" драма у три чина од М. Беговића. — Нису примљени ови рукописи: „Најачића", приповетка, „Српски усковци" расправа, „Из културне историје Срба у Турској" од непознатог писца, „Доситеј као педагог", чланак, „Збирка срп. нар. загонетака и питалица". — Издани су редац. пододбору за књиге за народ: „Свекрва" приповетка Јанка Веселиновића, „Упутство Српкињама матерама" од Јов. Косића, „Књиговодство за пољопривредника", од И. Новаковића. — Драма у 6 призора „Милош Велики" од непознатог писца, која је стигла на расписану награду, надаће се у своје време оцењивачима. — Како се слабо одазивају претплатници на Матичина издања, при свем том, што су г. г. повереници умољени и што су и за год. 1902. добили све нужне исправе, умољене се исти поново, да пожуре претплатнике, да се у разашиљању књига не заостаје.

(Управни Одбор „Матице Српске") држао је 16. фебруара (1. марта) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Послат је кр. уг. министарству просвете и црквених послова на одобрење нацрт основног писма за задужбину Новака Голубског и жене му Сосе. — Послата су кр. уг. министарству просвете и црквених послова разашиљења о неким дужницима фонда Саве Текелије. — Кр. срески суд у В. Кикинди одлуком својом извештава, да је Мица Мокан из В. Кикинде оставила „Матици" легат од 200 круна. — Узет је на знање извештај друштвеног фискала, да је обустављена парница, подигнута против фонда Јулијане Маргетићке због легата од 600 круна. — Умољење ће магистрат Новосадски, да прода тако звано место „Хан", на ком би Матица према жељи Марије Трандафилке хтела саградити „Завод за православну сирочад" из фонда Марије Трандафилке. То би место било најзгодније за подизање завода, каквог га је покојна добротворка замишљала. — Узета је на знање за сад понуда Моичила Тапавице, архитекта у Будим-Пешти, да као бивши питомац Матичин израдити бесплатно план и прорачун за градњу завода за сирочад из фонда Марије Трандафилке. — Према извештају економског пододбора одобрава се дражба, на којој је под закуп издана земља фонда Марије Трандафилке. Према квалитету земље добивено је по јутру просеком 124 круне 55 пот. и 208 круна 30 пот. — Најављена је захваленост Августу Цицлеру трговцу у Н. Саду, који је послао неке књиге из оставине пок. Новака Радонића, сликара, које су остале биле код њега на доба, кад је Радонић становао код њега. — Српска Кр. Академија у Београду тражи неке старе Летописе, које нема, а да ће у замену послати своја издања, која „Матица" нема. — Поклоњена су задужбина издања Матичиних књига неким друштвима, као „Дружини Побратимства" у Фочи, „Дружини Напретку," и т. д. — Узет је на новољно знање извештај председников, да је приликом главног скоптровања благајне и прегледала свију уложака све у највећем реду нађено. — Остали предмети, а било их је преко педесет, биле су економне и административне природе.

Разне белешке.

(Автономија угарских римокатолика.) Римокатолички конгрес у Будимпешти свршио је свој организациони задатак: расправио је и установио организациони статут за автономију угарских римокатолика. И ако је у почетку генералне дебате о томе статуту изгледало, да ће се конгрес и опет разићи несвршена посла, мудрост и родољубље, уњчавност и такт конгреских фактора савладали су све потешкоће, те успехом крунисали конгреси рад. Донесени статут поднесен је Његову Величанству на превишњу потврду.

(Грчки одговор папи Лаву XIII.) Колико је католичка пропаганда дигла главу и осилила се на Балкану, најбоље се види на тога факта, што је римски папа пре кратког времена смео чак да упути читаву једну посланицу својих бискупима у Грчкој, и да у њој отворено позове све Грке да се одрекну „шизме", под којом дакако да подразумева православље, па да приме римски католицизам и признају папину власт, — рачунајући при том, по свој прилици на то, да је за то згодна прилика после ђачких немира, који су били избили због превођења јеванђеља на ново-грчки језик. Овај папин поступак као да је уништио стрељење грчког јавног мњења, које до сада није бог зна какву пажњу обраћало на римокатоличку пропаганду, и с тога у грчком листу „Messager d' Athenes", који излази на француском језику у Атини, изашао чланак у коме се одговара на папину посланицу овако:

„При упоређивању римокатоличизама са православљем — вели се у чланку — не ћемо дирати у догмате, пошто је сам папа држао за потребно не дирати у ту деликатну страну питања, но ћемо само узгред

изнети у историјском претеду ону „спасоносну улогу“, коју је у животу народа извршио хришћански Рим под старешинством папе. Он је осудио на коначно убијање и на спаљивање на ватри толике староседиоце народе у Јужној и Средњој Америци, који нису хтели да приме римски католицизам. Пошто се основало византијско царство и у њему завело Хришћанство, када су Грци пали под иго римских Јесара, који су у Византију пренели сву поквареност Рима, лукавство и бездушност његове политике, деспотизам и фанатизам његова свештенства, они су и некотице постали оруђем тих народа Јесара и римских православних свештеника, на пропаст јуначкога хришћанскога народа, који је био Грчкој штит против невавбожачких освајача. Хришћански Јермена толика столећа очајно су се борили против навале Персијанаца, Арапа и варвара средње Азије. А византијски цареви, под притиском свештенства, слаше на њих велике војске, које су разоравале несрећну хришћанску земљу са не мањом јарошћу, него ли диваље орде персијских ханова. Још нечовечније поступали су са Јерменима, када су ови ступили у борбу с Арапима. А резултат те слепе мржње и нехришћанскога фанатизма био је тај, да су Турци Селџуци и Османлије оборили Јерменску и у њој се са свих утврдили, а за тим бацили у вековне окове и нас и све балканско полуострво. Па ко је покренуо крсташке ратове, него исти хришћански Рим, који у главном није имао на ослобођење светих места од Мухамеданаца, него на оснивање римокатоличких књажевина у Палестини? Наоружавши сав мухамедански свет против Хришћана, римски православитељи дигоше крсташке легионе на киликиску јерменску државу, која им је чинила огромне услуге, али није хтела да призна папину власт. Хришћански народ паде под ударцима против њега разјарених јисирских султана, уз које су пристале латинске државе основане у Палестини. На Шпанија са њеном инквизицијом? Па пропаст Пољске? Па драгонаде и вартоломејска ноћ у Француској? Па спаљивање у Чешкој?

Хришћанство, коме је пут спремила јелинска просвета, није се међу потомцима Сократа и Аристотела могло дуго држати у духу науке о Богочовеку, као што је усвојио Рим. Оно се хорало опростити римскога јарма, као што је то и учинило, проглашивши православље и створивши васељенску православну патријаршију. Зар православље запрећује, као римокатолицизам, сваком православном народу служити литургију на његовом народном језику? Зар православље баца анатему на сваки хришћански народ, који не припада православљу? Зар оно прогони и тамани незнабожце? Зар оно иде за тим, да нода се добије световну власт? Зар пада на ум православном пастиру да себе проглашава непогрешним? У којој православној држави проповеда свештенство, да „изван православља нема спаса“? Најпосле, која поглавица независне од мухамеданске државе православне цркве ступа у тесно пријатељство са калифом, на чију су заповест убијене стотине тисућа Хришћана. Римокатоличка и православна црква, ако и јесу блиске по основним догматима, *али по духу, начелима и односима према народностима тако су далеко једна од друге, да међу њима није остало скоро ништа заједничко.* Православна црква не трпи никакво однародњивање, никакво туђење и мржњу према другој хришћанској вери. Према таквим приликама, може се казати за предлог, који је папа учинио грчком народу у својој посланици, да нема никаква смисла. Исто тако није могуће да би грчка влада пристала на отварање католичке семинарије у Атини ради припремања католичких мисионара од самих Грка. На $2^1/_2$ мил. православнога становништва у Грчкој има свега 30.000 католика, и то су Левантинци од Санторина, Сире и Накса. Они уживају потпуну верску трпељивост, имају своје мушке и женске школе. Римокатолички бискупи и патери у Грчкој скоро сви су Талијанци, али су примили грчко подданство. А ако папа у својој енциклици најављује жељу, да се у будуће римокатоличко свештенство састоји из рођених Грка, то никако не ласка нашој сујети, у толико мање, што своји своје лакше могу обратити, него ли Талијани“.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 16 1—2

Ради сталног попуњења учитељског места у Краљевцу овим се расписује стечај.

Плата је учитељу за редовну наставу 800 круна — са петогодишњим доплатком — за повторну школу $2^1/_2$ јанца оранице односно ливаде, на коју учитељ све терете сноси; стан од 2 собе коморе штале и баште; за паушал 10 К; од укона где позван буде 1 К. Дрва колико устреба.

Дужности су учитељеве Школском Уредбом прописане. — Компетовати могу само потпуно оспособљени.

Рок стечају траје шест недеља од првог увршћења у „Срп. Сиону“.

Изабрани наступиће звање 1. септембра 1902.

Из седнице црквено-школског одбора држан у Краљевцу (Тамиш ж.) 17. фебруара 1902.

Георгије Кеверешан
председник.

ДРАЖБА. 14 1—1

Управа манастира Беочина издаваће дана 1. (14.) марта о. г. после подне у 2 сата на јавној дражби манастирски пашњак око 250 кат. јутара под закуп на једну или више година.

Жалбина 200 круна.

Примају се и писмене понуде.

Управа манастира Беочина.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 15 1—1

Местна црквена општина намерава подићи нову ограду од кованог гвожђа около крста, који се налази пред црквом на плацу. Тога ради одржаће овде дражбу на мањак у четвртак 7. (20.) марта о г. у 9 сати пре подне, на коју се позивају сви они, који би вољни били овог посла примити се.

Посао је прорачуњен на 712 круна.

Пишманлук је 10%.

План и предрачун може се видети код перовођа црквене општине сваки дан од 11—12 часова пре подне.

Подузетник ће дужан бити одмах чим пређе дражба — осим петкинутог пишманлука — за план, предрачун и условља 30 круна положити.

У Турији, 20. фебруара (5. марта) 1902. год.

Срп. правосл. црквена општина.

11 3—3 СТЕЧАЈ.

У смислу закључка ванредне главне скупштине српске православне црквено-школске општине у Земуну, од 3. (16.) фебруара 1902., овим се расписује стечај на упражњено место учитеља невачке ноталне школе ученика српских вероисповедних школа.

Стим местом скопчана је годишња плата од 800 круна, а након једногодишњег ревностног службовања повећње се плата са 400 круна, а осим тога 200 круна као нецај светониколајевске цркве.

Плату од 800 круна исплаћиваће црквено-школска општина из благајне српско-школског фонда, а 200 К из благајне свето-николајевске цркве.

Изабраном дужност је:

1. Да мушку и женску децу овомесних српских вероисповедних школа поучава у за то одређеним сатонима потном појању и певању, и то у оном обиму како то месни школски одбор с њиме установи; и да са школском младежи на свршетку сваке школске године држи јавни испит.

2. Да држи леву певницу у свето-николајевској цркви.

На ово место могу компетовати оспособљени српско-народни учитељи који су подједно оспособљени и за ликовође.

Молбенице поткрепљене с дотичним сведоџбама као и са лечничком сведоџбом нека се најзад до 25. фебруара (10. марта) 1902. поднесу.

У Земуну 3. (16.) фебруара 1902.

Перовођа: Тома Марковић

Председник: Петар Петровић.

Ad бр. К. 32/67 ex 1902. 12 2—3

ЕДИКТ.

Услед брачноразводне молбе Максима Девића из Ст. Бановаца против супруге му Јелене пре удове Раделић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Јелена, да у року од 6 месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брачноразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална конзисторија.

Ad бр. К 32/67 ex 1902. 13 2—3

ЕДИКТ.

Усљед брачноразводне молбе Симе Поповића из Карловаца, против супруге му Љубице рођ. Коларовић непозната боравишта, позива се речена супруга Љубица, да у року од 6 месеци рачунајући од првог уврштења едикта, овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брокоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 152.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 9

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 3. марта 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је свршеног богослова, изабраног и потврђеног за протопрезвитератског капелана у Сомбору Димитрија Бокшана рукоположити дана 23. фебруара о. г. за ђакона, а дана 24. фебруара за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак.)

V. Карактерност.

Два су, видјесмо, увјета, да човјек може чинити добро. Први је увјет снага његова, и то, јер добар може бити само дух, снага његова духа или душе, која се очитује у вољи. С тога ће бити исто, ако мјесто душевна снага кажемо снага или јачина воље. Други је пак увјет мудрост. Како писам напоменуо ни једнога увјета више, помислиће когод, да их више и нема. Али и ако мора сватко признати, да „благо мудрој глави и вриједној руци," опет то блаженство не би било потпуно, јер то не би било још ни из далека оно, што назвасмо да је добро. Има на име још један увјет, који вриједи једнако као и сваки од ова два, кад прегнемо за добром. Само је под сва та три увјета могуће чинити добро, којега иначе не би никако могли постићи.

Кад би неко имао и најјачу вољу и знао, што је добро у свијем танчинама, опет не би из тога двога слиједило, да би он то добро и радио. Јер ако би и *могао* радити све, што би хтио, ко нам јамчи за то, да би он збиља и *хтио* радити баш добро? За што не би радио управо зло, кад може да ради и зло и добро с једнаком снагом?

„Али он зна, рећи ћете ми, што је добро, па ће тако и радити." Него „и враг зна, што је право, ма не ће, него како му је мило." Само знање добра није довољно, да некога потакне на добро. Онај, који зна, што је добро, зна исто

тако, и што је зло, док знаде, да је зло противност од добра. Будући да је истина, да „какав је ко, тако и чини,“ то и такав човјек, ако је склоњији злу него добру, сигурно неће хтјети радити добро, већ зло.

Јасно је дакле, да јачина воље и мудрост нијесу доста, да се њима не само *може*, већ и *мора* постићи добро. Јер што може бити, може и не бити, а оно, што мора бити, никако не може да се не догоди. Н. пр. „ко се роди, мора умријети;“ то је правило, које не познаје изузетака.

Ако ћемо тако и ми да одредимо све увјете, под којима се добро мора дати досећи, морамо к овима двама додати још оно, што им не достаје. Истом онда ће бити потпуни. Ако ја могу радити оно, што је добро, и знам уједно, у чему је добро, онда треба само да своју моћ (снагу) покорим посве знању, тако да се једно с другим буду подударали. У том ћу случају морати бити добар. Знање добра на име посве одговара самоме добру, као што и свака права мисао са својом одговара ономе, што се њоме мисли. Знање о неком предмету је као слика, на којој је дотични предмет вјерно нацртан. Тако је и знање онога, што је добро, вјерна и тачна слика самога добра. Ако се по том знању буде равнала моја воља, неће ју ја, паравски, моћи радити ништа, што би се противило моме знању, а по том ни нешто, што би се противило добру, него ћу моћи радити само оно, што је добро.

Слога, дакле, између воље и мишљења је трећи, а уједно и пошљедњи увјет добра рада. Први пошљедак те слоге биће постојаност у добру раду, јер ће воља, равнајући се по знању добра, које се као и само добро не може да мијења, морати такођер постати непромјењљива и стална.

Али, „ни звоно свагда једнако не звони“. Тако је и човјеку тешко бити увијек постојану, и то за то, што је овај увјет тежи него сваки од првијех двају увјета на по се, а може бити и него оба њих заједно. Постојаност је нешто, што се најчешће тражи, а најређе налази; непостојаности пак има у изобиљу и на претек. Колико ћемо се пута у животу срести са човјеком, који је „непостојан као март мјесец,“ те у својој дволичности „једно мисли, друго говори, а треће твори“, макар да се тако шаренило њиком не допада. Та сви смо тога мишљења, да је „све лијепо шарено до човјека.“

Што је узрок тој непостојаности или, боље да речем, неслози међу мислима и вољом? Познајваше којекакве склоности и страсти. Онај човјек који је страстнен, „заслијепљен је“, јер не може у оно вријеме, док му је страст на уму, ни о чему да мирно размишља. Карташ н. пр., кад њиме завлада страст, даће и пошљедњу пару, заложиће кућу, земљу и све, што има, само да своју страст задовољи. А док се год игра, никада му скоро неће пасти на памет, да тим упропашћује себе и своје, и да без куће, земље и т. д. не ће моћи живјети ни он, ни породица му. Ове му мисли долазе истом послије на памет, и то, ако је све проиграо, у облику кајања. Тада, у свјесном стању, рећи ће, а то сте без сумње већ често пута чули, да ниште никада карата у руке узети не ће. То ће и бити, вјерујте му, — до прве згоде. Онда ће опет запјевати стару пјесму и бити „Јово на ново!“

Па кад су страсти тако шкодљиве, да у човјеку помуте здраво мишљење — ето н. пр. „вино и мудрога побудали“ —, велим и свјетујем свакоме од вас, да се чува свега онога, што би га могло завести на странпутице и у њему породити страсти. „Не дај увијек срцу на вољу;“ „срцу на вољу, себи на невољу!“ Немојмо ни за чим одвише хлепити ни гинути, јер „оному, који хлепи, и бранна је лијена,“ њему домало не ће моћи нико угодити! Не подајимо се ни чему, да с нама господари, да не пашкодимо сами себи! Онај међу нама, ко је каквој страсти склон, рецимо, „ко је вину пријатељ, сам је себи непријатељ.“ „С које је стране дрво подсјечено на ону и пада“; тако, и којој се страсти човјек пода, с оне и страда. И љутитости се чувајмо, јер ето „сирће је најљуће, па најприје само свој суд поквари!“ У оне будимо чисте душе и чиста срца, јер „чистоћа је Богу мила.“

Онај, који се одао којој страсти, не може, како рекосмо, више мислити сам својом главом. На његовим раменима као да је туђа глава, која мисли мјесто његове. А како се он по тијем мислима управља, то није више сам свој господар; њему господаре други. Јер кад би он био свој господар, био би се кадар одупријети својој страсти, кад види, да му шкоди, а он тога не може. Кад би он доиста био свој господар, то не би слушао никога, већ само себе, те би радио увијек само онако, како се њему чини да би најбоље било. Будући да се само онда, ако су воља и мишљење у слоги, може бити поштен човјек, треба да сваки, коме је до поштења, тежи особито за тијем, да сам себи загосподари. „Ко свој може бити, туђ нек не буде;“ ко својом главом може мислити, нека не мисли туђом, јер „тешко томе, ко за туђом памети иде!“

Но како је год тешко све знати, још је куд и камо теже саму себи господарити. Господарити другоме то је врло лако, али себи господарити, себе слушати — то је веома тешко. Али се ипак може човјек мало по мало и на то привикнути, да сам себе слуша, ако се најприје научи слушати друге. С тога и јест послух толико вриједан. Јер „послух је отац крјепостима, а непослух свијем злоћама,“ и „тешко оном свакоме јунаку, што не слуша свога старијега!“

Међу тим то слушање другијех и ако у почетку мора бити слијепо, не смије слијепо и остати. Ко хоће да право слуша, мора знати, што му се заповиједа, јер „заман слуша, ко не разумије.“ Није никако лијепо, ако ко, „како му свирају, онако и игра,“ и да је превише лаковјеран. Гдјеко је такав, „да му реку: магарац лети, он би изишао да види, куд лети,“ а то не ваља. „Боље је вјеровати својим очима, него туђим ријечима.“ Колико има рђавијех људи! Кад би сваког послушао и за њим се поводио, ну — лијепо би прошао! Н. пр. ако „ко други скочи у воду, хоћеш ли и ти?“ Зато „свачију слушај, а — своју свијај!“ Гдје год икако можеш, сам суди и размишљај, а не тражи туђе помоћи! Јер „ко се на туђим колима вози, не ће далеко отићи!“

Човјек не смије друге превише слушати и све им вјеровати, али не смије бити ни тврдоглав, јер „прикор за тврдоглавством долази.“ „И мудру и стару свијет није на одмет“; за то не смије добар савјет да „кроз једно ухо улази, а кроз друго излази.“ Нико не смије, макар како цијењено своје мишљење и свој суд, туђега мишљења и суђења тако омаловажавати, да не ће за њ ни да чује. Треба чути и друге људе, како они суде. Но не ваља само чути, а не хајати. Ко „чује, ал' не хаје, кашње ће се кајати, а не ће моћи избјати:“ Онај, који све ради, само како је њему драго, нека памти добро, да је „Дра́го сам себи најприје врат сломио.“

„Ослов *послух*, коњев *разум* и биволска *снага* чине момка свакому драга,“ јер снага, разум и послух чине човјека добрим, а добар је човјек, како смо већ рекли, свакому мио. А сад да размотримо, гдје се ово троје налаза! Снага је, како смо казали, у вољи, а воља и разум су у души, док послух није друго до ли слога, која међу разумом и вољом постоји. Тако су ето сва три споменута увјета за добро у души, у срцу, а нијесу нигдје у спољашњости. За то и „не гледа Бог на кољаве ноге, већ на чисто срце;“ „срце племенито и краљем господари.“ Будући да на тај начин добро није у спољашњости у опће, дакле ни у успјеху, већ само у вољи и разуму, „не реци нико да *не може* учинити; толико учини човјек, колико *хоће* учинити.“ „Није — на име — „што *јест*, него што би се *жтјело*.“ С тога и јест н. пр. једнако „ован као гошћен“ и „нуђен као и чашћен.“ У опће се може пуним правом рећи, да „ништа није боље од добре воље,“ док „зла воља и зла мисао трује добра дјела.“

А што је за право воља? Свакако једна врста настојања. Хтјети је на име слично што настојати и жељети. Јер као што оно, „што око не види, срце не жели,“ тако се не може ни хтјети нешто, а да се прије не зна што се хоће. Надаље је

сличност међу њима у том, што су и воља и жеља слободне. Тако н. пр. ако треба да од нас когод камо иде, може да ради сватко, како хоће. „Воља те доћи, воља те не доћи.“ Разликују се пак њих двије у томе, што је жеља још куд и камо слободнија од воље, те се пожељети може свашта, једнако оно, што је могуће, као и оно, што је немогуће, а хтјети се може само оно, за што се поуздано зна, да се даде постићи. Човјек може жељети н. пр. да не умре, али тога он не може хтјети. Док се код жеље познаје само оно, што се жели, дакле сврха, познаје се код воље осим сврхе још и средства. По том је свака, па и т. зв. неразумна жеља, бар донекле разумна, а воља је кроз разумна. За то и налазимо жеље највише код дјеце, а вољу истом код одраслијех.

Будући да се воља и жеља тако разликују, не смију се никада једна с другом замијенити. Мисао и *воља* су увјети за добра дјела, а „мислити и *жељети* још није осолити.“ За то, што људи обично тек желе добро, а немају праве воље за њ, посве ријетко могу они да учине које добро дјело, ма да се хвалишу својом добром вољом, која, наравски, праве добре воље ни видјела није. Такви људи нека не мисле на рај, јер „пун је рај добријех дјела, а пакао добријех воља.“ Проћимо се дакле пуких жеља, јер „самом жељом, не осоли и не осмочи лонца!“ Радимо и настојмо око добра без затезања и дугијех говора, јер „добар није, ко добро бесједи, него ко добро дјела!“

(Наставиће се.)

Из историје деобе наше са Румунима.

(Наставак)

Деобна ствар српска са Румунима дошла је на сабор 1870. г. поводом молбе, црквене општине у Ечки, да ју сабор, пошто припада српској митрополији, рекламује од романске митрополије.

У саборској седници од 9. марта те године референсао је известилац саборског петиционог одбора, др. Ђ. Милосављевић, о тој молби (бр. 304 саб. зап.) и изнео је овај одборски предлог: „Да се одбор изабере, који ће питање мешовитих* општина у претрес да узме, и да по набављењу извештаја о стању ствари у том обзиру свој предлог сабору поднесе.“

Овај предлог је примљен „са додатком дра Милетића, да се у ствари свију помешаних романској Јерархији уступљених општина нужна акта из Темишварске и Вршачке и Архидијецезе набаве, и са додатком дра Суботића, да се дотични епископи на писмено изјашњење позову(!).“

У предложени одбор изабрани су били прота Стефановић, др. Милосављевић, архимандрит Теофан Живковић, Константин Пуљо и Бранко Стефановић.

У саборској седници 12. јуна 1870. посланик Константин Пуљо, као председник одбора за помешане општине јавља, да је одбор свој посао свршио и моли, да се ова ствар стави што пре на дневни ред. Извештај пак одбора, архимандрит Живковић, поднаша извештај истога одбора.* Др. Ј. Суботић предлаже, да се овај извештај прочита одмах, пошто прећу сви поднесци. Предлог дра Суботића прима се. (Бр. 776. саб. зап.)

Затим позове председник сабора (Администратор Стојковић) извештача одбора за помешане општине архим. Живковића, да операт одбора прочита. Извештач чита операт.** Др. Полит примећује, да је изостала у операту општина Старо-Оршавска, која је такође погрешком дошла у Карансебешку дијецезу и предлаже да се ова општина у операту наведе међу оним општинама, које су погрешком ушле у романску митрополију. — Предлог дра Полита буде примљен. (Бр. 778. саб. зап.)

По прочитању операта одборског предлаже др. Ј. Суботић, да се предлози одборски, као пређни, одма ставе на дневни ред ради већања. Предлог примљен. (Бр. 779. саб. зап.)

Извештач одбора чита 1. тачку одборског предлога, која гласи:

* Овај извештај нити је у саборски записник унесен, нити му је прикључен, нити се у Архиву Митрополијској налази.

** Нити је у саборски записник унесен, нити му је прикључен, нити се у Архиву М. налази.

1. Да се у обзиру оних помешаних општина Темишварске и Вршачке дијецезе, које су се са погрешке једне, у конзисторијалној експедицији учињене, нашле и налазе од г. 1865. до данас у романској митрополији, *иште потпуна реституција*. — Др. Ј. Суботић усваја предлог одбора с тим додатком, да се једна представка Њег. Величанству отправи, ради рекламације уништих општина, и да се српска митрополија позове, да ступи у преговоре у овом предмету романском. Прима се једногласно. (Бр. 780. саб. зап.)

У седници 13 јуна и. г. (Бр. 790 саб. зап.) поднео је др. Милетић (у записнику саборском стоји само „предлог“, но је требало) као допуну овој I.. тачци одборског предлога, који гласи:

„Да се Њег. Преузвишености, администратору српске митрополије и патријаршије, поверн, да и међу тим, док се ствар реституције речени помешани општина црквени, у опсегу митрополије и патријаршије и односно дијецеза српски не реши, у договору са романским митрополитом и односно дотичним романским епископима постара, да се у реченим општинама или и српски свештеник, где га нема, постави, или тако нареди, да се по пређашњем обичају богослужење и на црквено-словенском језику обавља, и да се остала обредна чиноделовања Србима на истоме језику врше; свакако пак да Срби у реченим општинама без уштрба свога права на добра, фондове и закладе вероисповедне општине српског учитеља имају, да престане сутицање Србаља у издржавању романски школа и учитеља.

„У колико Срби у реченим општинама не би у стању били свештеника, школу и учитеља српског сами издржавати и у колико се душепопечитељска потреба не би изасланјем свештеног монаха подмирити могла, овлашћује се Њег. Преузвишеност Администратор Митрополије и Патријаршије српске, да у смислу постојеће потврђене одлуке сабора г. 1865.* из народних на те потребе намењених фондова потпору или по крајној нужди и дотацију свештеника и учитеља, као и набавку школског локала и школских потреба по кључу минималне дотације и односно плате подмири. — О том да изволи Њег. Преузвишеност идућем сабору извештај поднети.“** После подуже дебате био је овај предлог као допуна I. тачци одборског предлога једногласно примљен. —

Друга тачка одборског предлога гласила је: „У погледу административном да се status quo међутим у општe* одржава свуда, а на особ с обзиром на помешане општине арадске дијецезе увођењу новог органичког statuta сабора Романског посредовањем угарског министарства стане на пут.“ —

Др. Л. Костић поднео је на ову тачку одборског предлога исправак, по којем да се пре става у предлогу „путем кр. уг. министарства“ уметне: „договорно са црквеним властима дотичних романских епархија, а у случају безуспешности тога“ итд. — Предлог одборски са исправком дра Л. Костића једногласно је примљен. (Бр. 791. саб. зап.)

Трећа тачка одборског предлога је гласила: „У погледу на црквено-општинска добра, ако би се помешане општине по народности делити хтеле, најпре поравнање покуша, а где то поравнање не би имало успеха, остави странама отворен правни пут. Поравнање то пак да покуша смешана, из изасланика сабора српског и романског састављена комисија у Темишвару“. — После подуже дебате предложи др. Суботић, да се ова III. тачка одборског предлога поново на претрес упути, да одбор овај предмет поново у претрес узме. Предлог овај буде примљен. (Бр. 792. саб. зап.)

У саборској седници 15. јуна 1870. буде III. тачка одборског предлога поново узета у претрес, но допуњеној редакцији, која гласи:

„У погледу на црквено општинска добра, ако би се помешане општине по народностима делити хтеле, најпре поравнање покуша, а где то поравнање не би имало успеха, остави странама отворен правни пут. Поравнање то пак да међу странкама

* Не знамо коју је то одлуку др. Милетић мислио и није нам позната таква одлука — „потврђена“.

** До тог извештаја није дошло.

* Дакле, и у погледу министарства *Ходота*? Тај status quo, према томе, постоји и данас.

на лицу места покуша смешана, из изасланика сабора српског и романског састављена комисија у којој српски сабор бира 5-рицу, а романски толико. Место, где ће се та смешана комисија ради предходног договора састати, и ради утврђења начела по којима ће она поступити, да буде Темишвар; у осталом остаје комисији право, да споразумно и друго место определити може за то. Чланови комисије на српску страну бирају се из овога сабора одма, и уједно се позива сабор романски, да од своје стране чланове изабере за пету комесију. — Чланови комесије од стране српског народног сабора изасланн, добивају за време које у тиме* послу проведу дневнице .... и накнаду путни трошкова као предујам из срп. пар. фондова који ће се после на српски народ разрезати и фонду повратити.“

Др. Суботић је ставио исправак:

„Но у појединим случајевима довољно је, да у општинама посредују по двојица са сваке стране“ (место свих 5 изасланика).

Др. Милетић ставио је овај исправак: „Да се високо председништво сабора овог обрати на романског митрополита са позивом, да у случају ако је од стране романског конгреса на ту цељ одређен одбор, овај упућен буде, да по могућству још у течају седнице срп. народног сабора у Карловце дође, да са подобним одбором срп. народног Сабора о начелима и поступку при покушају поравнања у помешаним општинама у споразумљење ступи.“**

Тек поводом ових исправака, и *непосредно после њих*, поднеси администратор Стојковић сабору допис митрополита румунског Шагуне, од 10. јануара 1869. Бр. 36 ех 1868., којим доставља у прилогу извод записника сабора Сибинског од 7. (19.) октобра 1868. у погледу састава и делокруга односног одбора (румунског), даље допис Арадског епископа Прокопија Ивачковића од 4. јуна 1869., којим моли за определење дана кад да одбор румунски у Карловце дође, и допис пододбора румунског од 15. (27.) јуна 1869., „којим јавља да је конституисан *и моли да се о дотичним закључцима срп. нар. сабор извести.*“*

Пошто су се ови списи прочитали** др. Суботић предложи, да се одбор за помешане општине допуни и да се њему ови дописи на претресање и стављање нужних предлога уступе, а међутим решење о трећој тачци одборског предлога одложи. Предлог дра Суботића буде примљен. (Бр. 811. саб. зап.) Одбору за помешане општине буду на крају седнице изабрани и придодани: Др. Мандић, др. Суботић, др. Милетић и прота Живковић. (Бр. 817. саб. зап.) Радња саборска у овом предмету настављена је у седници од 23. јуна 1870 г.

Пошто је председник одбора Пуљо саопштио сабору, да је одбор трећу тачку свога, сабору већ поднесеног предлога, која је одбору ради нове редакције повраћена, редиговао, прочита одборски известилац арх. Живковић нову редакцију, која гласи:

„Да се изабере један одбор од 8 лица, који ће под председништвом Њег. Преузвишености Г. Администратора Митрополије са одбором од стране сабора романског изасланим у додир ступити за покушење споразумног обављења размерица, које су поникле из подељења двеју митрополија, и које покушење у смислу закона свакоме потраживању на правноме путу има да претходи;

Да се о томе страна романска, односно далегирани одбор њен путем високога председништва сабора са тим извести одма, да на тај конац исти романски одбор овамо* доћи може; и

* Где дословце приводимо текст записника саборског, ту остављамо непромењену граматику, правопис, интерпункцију и разне провинцијализме.

** У саб. записнику није казано којој се алинеји одборског предлога дотични исправци односе, што у тачним и уредним записницима иначе бива; но читаоц ће и сам знати, куда се исправци ови односе.

* Ово је весма карактеристична илустрација тадањег вођења наших јавних, па и званичних послова, да не рекнемо, и већ тада — одмах у почетку — набљудавање индолентије у ствари наше дебе са Румунима, а која ни после није напуштана. Тек после 1 и 1½ године спомињу се сабору нашем односни дописи и изводи записника румунског сабора, а сабор је био на окупу и 1869., а 1870. од 23. априла. Но да, г. 1869. била је преча посла око председништва саборског, а г. 1879. је администратор Стојковић имао прочих и пречијих брига...

** Нити су у саборски записник унесени: нити су му приложени, нити их има у Архиви.

* У Карловце.

Да се међутим одбору, који се од стране сабора српскога одма бира, наложи, да изради и сабору на развијење и одобрење поднесе напутак, кога ће се на томе послу држати имати.“

На предлог дра Суботића, да се овај предмет за журан прогласи и још у истој седници узме у претрес, те пошто је др. Милетић томе предлогу додао и свој, да се одборски предлог без дебате прими — буде предлог дра Суботића са додатком дра Милетића усвојен, а по томе и нова редакција треће тачке одборског предлога за помешане општине. (Бр. 914. саб. зап.)

После овога закључка, примљен је предлог дра Милетића, „Да Њег. Преузвишеност (Администратор) том приликом, кад о овом закључку романскога митрополита извести, уједно истоме јави, да су Срби од своје стране обуставили радњу комисије за помешане општине. (Бр. 915. саб. зап.)

У одбор, који је у трећој тачци предлога одбора за помешане општине предложен и примљен (Бр. 914.) изабрани су: Др. Теодор Мандић, Петар Чарнојевић, Др. Јован Суботић, Др. Светозар Милетић, архимандрит Тесфан Живковић, Др. Светислав Касапиновић, Др. Ђорђе Милосављевић и Константин Пујо.

Овај одбор се је иначе називао *српском делегацијом*.

У Архиви нема трага, да се је администратор Стојковић обраћао ити румунском митрополиту или епископима, у смислу саборског закључка од 13. јуна (Бр. 790), ити романском сабору, у смислу закључка од 16. јуна (Бр. 811.). Зар само зато не, јер му ти закључци саборски нису ни достављени? Кад би и тако било, био би и томе кривац исти администратор, јер до њега, као председника саборског, стајало је да и то учињено буде. Како је Стојковић поступао у ствари пашој са Румунима сведочи и то, да је о саборским закључцима од 23. јуна 1870., (Бр. 914—915), које је примио већ 26. јуна и. г.,* известио Шагуну тек 5. октобра.**

Митрополит Шагуна, дописом својим 26. окт. и. г., (Бр. 131.) одговорио је:

„Примивши високопочитајемо писмо Екселенције Ваше ddto 5. октобра т. г. Nr. 396 саопштно сам садржај истога црквеном конгресу нашем у 12-ој седници ddto 14. окт. т. г. и част ми је известити Е. Вашу, да је конгрес наш с радошћу примио саопштење о изабраној Делегацији од стране конгреса српског, која ће имати са Делегацијом конгреса романског у споразум ступити ради покушаја пожеланог помирења од обе стране у смешаним црквеним општинама гледе њихове дебе, и да се с одобрењем изаслано гледе термина, који сте Е. Ваша, ради састанка делегација за другу половину новембра о. г. определили, изразивши уједно жељу, да делегације изаберу главну варош отаџбине Пешту за место састанка.

„Од стране народног конгреса романског изасланн су у предпомењутом послу онн исти чланови Делегације, које је нар. конгрес г. 1868. изабрао, а наиме Њ. В. г. епископ Прокопије Ивачковић, као председитель Делегације, за случај, ако би ја спречен био њим, затим г. г. Јован Балошшан, ц. к. оберлајтнант у пензији, Ђорђе Јовановић, државни секретар при кр. уг. министарству просвете, Антоније Мочоњи, великн земљедержац, Јован Поповић протопрезвитер Вршачки, Вићентије Бабеш, председатељ кр. Табле у пензији, Симеон Бика, протопрезвитер Велико Варадски, Сигисмунд (Живоинъ) Поповић вицишпан Арадски“.***

На овај допис Шагунов одговорио је Стојковић 10. новембра под истим бројем. Између осталога одбио је изражену жељу романског сабора, да се делегације састану у Пешти, овако: „Но почем є саборъ српскій изрично опредѣліо, да се чланови отпосни отбора позову, да на предложену цѣлъ овамо, у Карловце дођу; то имамъ честъ В. Екс. пристонѣйше явити, да и места састанку вопросни отбора тимъ мање мењати могу, што би се узајмна саветовања изванъ Карловаца, гди су сви списи, коихъ се нужда покаже, при руци, тек отешчала и безполезно продужила“.

* Архива, Експибит, бр. 396

** Дописа тога у Архиви нема.

*** Овај одговор Шагунов превео је Василијан Петровић, тадашњи архимандрит Хоповски. Превод је приложен оригиналу румунском, и налази се у Архиви под Бр. 468.

Делегације састале су се у Карловцима тек 1871. 11. (23.) јуна.

Ево записника о њиховој радњи и закључцима.

Записник

заједничке седнице српско-романске делегације, држане 11. (23.) јуна 1871. у Ср. Карловцима.

Присутни од стране српске делегације: Њег. Преузвишеност Г. Арсеније Стојковић, Епископ Будимски и Администратор Патријаршије и Митрополије српске; др. Јован Суботић, др. Теодор Мандић, архимандрит Теофан Живковић, Константин Пуљо, др. Ђ. Милосављевић, и др. Св. Касапиновић.

Од стране романске делегације: Њег. Високопреосвештенство Г. Прокопије Ивачковић, епископ арадски, Јов. Балноžан, Ђорђе Јовановић, Ант. плем. Мочоњи, Виђентије Бабеш, протојереј Симеон Бика, Сигисмун Поповић и Конст. Радулеску.

Бр. 1.

Пошто је Њег. Преузвишеност Г. Администратор Патријаршије и Митрополије српске Арсеније Стојковић поздравио обе делегације, приступи се конституисању.

За председника буде изабран Њег. Преузвишеност г. Администратор Патријаршије и Митрополије српске Арсеније Стојковић, за потпредседника Њег. Високопреосвештенство г. епископ арадски Прокопије Ивачковић, за перовођу Виђентије Бабеш и др. Св. Касапиновић.

Бр. 2.

У погледу записника делегационих седница решава се: да перовођа Виђентије Бабеш води записник у романском језику, а перовођа Св. Касапиновић на српском, а оба записника да важе као оригинална:

Бр. 3.

У погледу одостоверења записника — решава се: да осим претседника и перовође српски записник одоставеравају од романске стране Њег. Високопреосвештенство г. Прокопије Ивачковић и Виђентије Бабеш, а романски записник Конст. Пуљо и др. Ђ. Милосављевић.

Бр. 4

Члан романске делегације Виђентије Бабеш приопштава предмете, које делегације у расправу узети имају и то:

1. Фондове, који се у Карловцима и Пешти администрирају;

2. Манастире у Банату:

3. Помешане општине у арадској, темишварској и вршачкој дијецези.

4. Потраживања у подледу резиденција и другог имања у темишварској и вршачкој дијецези; —

решава се: да се предмети од делегационог члана В. Бабеша набројени у расправу узети имају.

Бр. 5.

Др. Јов. Суботић предлаже, да се, са обзиром на то, што делегацијама у погледу истих предмета још информације треба, делегационална седница закључи и у конференцију претвори. и да се пре но што се нова делегационална седница закаже претходно сви предмети у конференцијама претресу.

Прима се.

Арс. Стојковић с. р. епископ Будимски и адм. патр. срп.; Тодор Мандић с. р. Конст. Пуљо с. р. Др. Јов. Суботић с. р. др. Касапиновић с. р. перовођа, Лаза Стефановић прота и заменик Петра Чарнојевића, Ђ. Димитријевић с. р. заменик др. Милетића, др. Ђ. Милосављевић с. р. Т. Живковић Арх. с. р. Прокопије Ивачковић с. р. еп. арадски, Georgiu Joanovics m. p. Vicentiu Babes m. p. Simeunu Bica m. p. Joane Popovics m. p. Const. Radulesku m. p. Joan Balnosahon m. p.

—

Записник

заједничке седнице српске и романске делегације држане 18. (30.) јуна 1871. у Ср. Карловцима.

(Присутни од стране српске делегације осим у првој седници набројаних, и Ђ. Димитријевић као заменик др. Св. Милетићу и прота Лаза Стефановић као заменик Петру Чарнојевићу.

Од стране романске делегације: осим у првој седници набројаних и протојереј Јов. Поповић.)

Бр. 6.

Њег. Преузвишеност Г. Арсеније Стојковић епископ Будимски и Администратор Патријаршије и Митрополије српске, приопштава, да је срп. нар. сабор у седници својој од *14.* јуна о. г. изабрао делегационом члану дру

Св. Милетићу као заменика г. Ђ. Димитријевића, а г. Петру Чарнојевићу као заменика г. протојереја Лазара Стефановића, приказујући оба замењења.

Узима се на знање.

Бр. 7.

Његов. Преузвишеност Г. администратор Патријаршије и Митрополије српске Арсеније Стојковић подноси допис Његов. Преузвишености г. Митрополита романског Андреје Барона Шагуне од *10.* Јан. *1869.* год. упућен на Његов. Светост патријарха Самуила Маширевића, којим се доставља извод из записника седнице романског сабора држане 7. (19.) окт. 1868. год. у Сибињу у погледу романске делегације. Романска делегација агноцирајући приопштени извод из записника романског сабора од 7. (19.) окт. 1868. год. подноси извод из записника романског сабора држаног 1870. год. којим се пуномоћије романске делегације дато у седници романског сабора од 7. (19.) окт. 1868. год. потврђује.

Српска делегација подносећи извод из записника срп. нар. сабора од 23. јуна 1870. *год.* у погледу свога пуномоћија изјављује, да је само на то опуномоћена, да са романском делегацијом у преговор ступи, и да резултат преговора срп. нар. сабору на потврђење поднети има.

Сви списи како у погледу пуномоћија романске, тако и у погледу српске делегације, прикључују се овом записнику.

Бр. 8.

Романска делегација потражује из неприкосновеног и клирикалног школ. фонда, који се у Карловци администрирају, своту од двеста педесет хиљада 250.000 а. вр. са 6 % камате од априла месеца 1865.

Српска делегација изјављује, да би она стојећи на земљишту споменице срп. нар. сабора од *25.* Марта, *5.* Априла, 1865. год. морала остати при онда закљученој своти изравнања од двеста педесет хиљада 250.000 ф. без камате из узрока тога, што понуда Србала од Романа онда није примљена и што по томе изравнање није уплаћено и што с друге стране камате нису уговорене нити из каквог другог правног основа припадају, најпосле из узрока тога, што су срп. нар. фондови, осим трошкова око управе и јавних даћа имали и знатна издавања на цели романских дијецеза да посе; задахнута пак осећањем искреног пријатељства и братства, нуди српска делегација из неприкосновеног и клирикалног школског фонда аверзионалну своту од три стотине хиљада 300.000 фр. а. вр., али под тим условом, да се Романи својих потраживања на накнаду у погледу епископских резиденција и осталих епархијских добара и имања у Темишвару и Вршцу, која су и самој највишој резолуцији *од 24.* Дец. *1869.* год., као својина српског епископата у Темишвару и Вршцу призната, коначно и за свагда одреку, по себи се разуме да од времена изравнања све оно, што Романи из поменутих фондова на своје цељи добијају, престати има; у ime отплате поменуте своте имало би се Романима издати двеста педесет и три хиљаде 253.000 фр. у приватним облигацијама, двадесет и пет хиљада 25.000 фр. у угарским и банатским растеретницама по номиналној вредности, а остатак у готовом новцу.

У случају погодбе припадају Романима од горе поменуте своте од три стотине хиљада 300.000 ф. камате од 19. јуна (1. јула) о. г.

Ова понуда има за Србе до 18. (30.) септ. о. г. обвезну снагу.

Бр. 9.

На то изјављује романска делегација:

„У погледу опште оба карловачка фонда наша је публика тако обавештена и с тим опријатељена, да се нама у име главнога двеста педесет хиљада 250.000 ф. а. вр. и камата од априла 1869. год. исплати, чим би се укупна свога изравнања до априла о. г. на триста двадесет и пет хиљада 325.000 ф. повисила, дакле ону цифру достигла, која надмаша своту од триста хиљада 300 000 ф. која је с наше стране при преговорима 1865. год. као најмања свота означена; о таковој погодби могли би смо ми без сваког узтезања изјавити, да се примити може и могли би смо је епарх. синодима препоручити; пошто пак поштована српска делегација на то није пристала и место реченог капитала и камате аверзионалну своту од триста хиљада нуди, чим се свота, која се Романима исплатити има са двадесет и пет хиљада, 25.000 ф. умањава; пошто даље поштована српска делегација и то још условље придодаје, да се тим и отштета за резиденције у Темишвару и Вршцу и остала дијецезанска добра у тим истим местима изравнања и пошто

је напокон одредила, да се један део у растеретницама у номиналној вредности исплати, чим се понуђена аверзионална свота од триста хиљада 300.000 ф. са неколко хиљада смањује, не можемо ми ову понуду својим синодама — као што би смо радо желели — као резултат узајамног споразумљења поднети, али ћемо за то радо овај предлог са тачним разјашњењем свију побуда, што му за основ служе, синодама са најмогућнијим ускорењем на решење поднети.

При том се још једнако надамо да ће сл. срп. конгресу бити могуће, да наше правилно потраживање у оном погледу одобри и ограничења односно некорисна условља отклони, чим би се цело дело изравнања знаменито приномогло, а наиме ром. делегацији олакшало“.

На то најављује српска делегација.

„Непризнајући никако срп. нар. неприкосновеном и клирик. школ. фонду карактер општи, као што се од стране ром. делегације погрешно наводи, примећавамо даље, све да Романима и припада право на камату, што срп. делегација пориче. не би им никако у име камате свота од двадесет и пет хиљада 25.000 ф. припасти могла, јер би се од те своте морала одбити припомоћ арадском епископу, припомоћ за стан арадске клирик. школе, за стан Вел. Варадске конзисторије, за плату нотару и фискалу исте конзисторије и за плату карансебешких богословских професора, што за то време износи укупну своту од осамнаест хиљада седам стотина и двадесет фор., 18.720 ф., а осим тога сразмеран део трошкова око управе нар. фондова и државног пореза; напослетку примећава срп. делегација, да у случају, ако се ова погодба од стране Романа не прими, задржава своје право у погледу пустаре св. Симеона и осталих епископских добара у арадској и карансебешкој епархији“.

Романска делегација узима најаву српске делегације на знање.

Бр. 10.

Романска делегација потражује fundus instructus арадске дијецезе и фундацију Патријарха Рајачића за ром. семинарију.

Срп. делегација најављује, да на то потраживање пристаје.

Бр. 11.

Романска делегација предлаже, да се источни правосл. фондови, којима иештанска депутација управља, на два равна дела између срп. митрополије с једне стране и арадске и карансебешке дијецезе које ром. митрополији припадају, с друге стране на овај начин поделе:

а.) Из школског фонда имају се у корист Србаља искључити закладе и легати, који се са поменутим фондом заједнички управљају и који су искључиво на српске цељи опредељени и то: Ђ. Раље, Херцега Албрехта од Сахсана-Тешина, Јул. Чокора и Наума Бозде, а остатак у два равна дела поделити.

б.) Учитељски пензијони фонд и

в.) Атанасије Балле стипендијска закада има се такође поделити на два равна дела и то ова последња из тога узрока, што Балла није за сва времена стално старатељство на ту фундацију оставио, и што ће се иештанска депутанија, која школ. фондом управља и на коју су Балини куратори некад своје право на управу пренели сада укинути.

г.) Заклада за арадску препарандију као чиста романска није предмет деоба.

Српска делегација пристаје на тај предлог и из тог узрока, што би се поменути фондови по сразмеру прилога између Романа и Срба поделити имао, што би испитивање, колико је од једне или друге стране у те чисто веронаконске фондове ушло, са дуготрајном ликвидацијом скончано било, те би с тога сада врло скупа управа за дуже време морала постојати.

Сходно том начелу једнаке деобе ових фондова пориче се уједно и паритет обеју странака односно одштете, која је у име фондова против ерара поводом проневерења Недокланског и Захарића подигнута, а тако исто и у погледу потраживања ерара према фондова за тако звани камерални предујам.

Обе делегације слажу се у погледу наведених фондова у Пешти и утврђују даље, да се они записници или друге исправе, које се на те фондове односе, а имају за обе странке важности, дуплицирају и свакој страници падају, а остала архива да се преда Србима на сахрану с тим додатком, да Романи добију потпун списак о њој и да им се у свако доба на њихово захтевање преписи издати имају.

Бр. 12.

Романска делегација иште, да се Романима даде манастир Ходош и Сит. Ђурађ.

Српска делегација најављује, да стојећи на земљишту споменице срп. нар. сабора од 1865. год. *не може у погледу манастира ни у преговор ступити.*

На то романска делегација најављује:

Ми узимамо ову изјаву, која наравно свако даље разлагање искључује, са жалошћу на знање и поднећемо је заједно са чувеним разлозима нашим епарх. синодама.

У погледу поменутих општина углавиле су делегације погодбу, која се овом записнику под ./· прикључује.

Бр. 14.

Романска делегација предлаже, да се сваки предмет, о коме се међу обема делегацијама водили преговори, као самосталан сматра тако да се поравнање без обзира на друге предмете, у којима се поравнање није постигло, извести може.

Српска делегација најављује, да се са предлогом романске делегације слаже.

(Присутни сви потписани).

—

Записник

заједничке седнице српске и романске делегације држане 19. јуна (1. јула) 1871. у Ср. Карловцима.

Присутни као и пре осим место проте Лазара Стефановића као заменика — Петар Чарнојевић.

Бр. 15.

Њег. Преузвишеност Г. Арсеније Стојковић отварајући седницу позове перовођу, да прочита записник делегационе седнице од 11. (23.) и 18. (30.) јуна о. г.

Перовођа Др. Светислав Касапиновић чита записник поменутих седница.

Одоставерава се.

Бр. 16.

Члан српске делегације г. Петар Чарнојевић најављује, да са обзиром на то, што романска делегација нема таковог пуномоћија, да може поравнање са Србима коначно обавити, него да резултат преговора са српском делегацијом романским синодама на потврђење поднети мора, од своје стране не може пристати на то, што су делегације свршиле.

Изјава г. Чарнојевића има се ставити у записник.

У погледу фондова који се у Пешти од депутације администрирају

решава се, да срп. нар. сабор с једне и обе романске синоде с друге стране изабере по три члана, који ће се заједнички на високу владу обратити с молбом, да се дообе поменутих фондова у смислу српског романског поравнања спроведе,

Српски народни сабор односно романске синоде издаће својим изасланицима на ту цељ нужно упутство.

Пошто је Њег. Преузвишеност Г. Арсеније Стојковић поздравивши обе делегације делегацијони рад као завршен изјавио, и пошто се овај записник одоставери, закључи се седница.

(Записник су потписали сви присутни осим П. Чарнојевића). (Наставиће се.)

Списак епископа и њихових епархија у грчко-источној цркви.

I. Цариградска црква.

Архиепископ Цариграда, Новога Рима, и васељенски патријарх Јоаким трећи (по други пут изабран).

Његови викарни епископи: 1.) Памфилски — Мелисин, 2.) Синадски — Евгеније, 3.) Кладинопољски — Михаил, 4.) Авидски — Никодим, 5.) Харијуполски — Генадије, бивши митрополит месемвријски.

Митрополити:

1.) У Кесарији Кападокијској — Јован, егзарх целе Анатолије.

Викарни његов епископ Назијански — Герасије.

2.) У Ефесу — Јоаким, егзарх целе Азије.

Његови викарни епископи јесу: 1) Илијупољски и Тијатирски — Тарасије, 2) Кринијски — Теоклит, 3) Анијски — Константин, 4) Приполољски — Арсеније, 5) Аркадиопољски — Антим, 6) Евдоксијадски — Доротеј.

3.) У Ираклији и Редесту — Јероним, егзарх целе Тракије и Маћедоније.

Његови викарни епископи јесу: 1) Калиуполски и Мадитски — Јероним, 2) Мирофитски и Перистасијски — Смарагд, 3) Метрски и Атирски — Јоаким.

4.) У Кизику — Константин, егзарх целог Хелеспонта.

Његов викарни епископ Тројадски — Тимотеј.

5.) У Никомидији — Филотеј, егзарх целе Витиније.

6.) У Никеји — Софроније, егзарх целе Витиније.

7.) У Халкидону — Герман, егзарх целе Витаније.

8.) У Дерку — Калиник, егзарх Босфора Трачког и Кијанејски.

9.) У Тесалонику — Атанасије, егзарх целе Тесалије.

Његови викарни епископи јесу: 1) Китрски — Теоклит, 2) Кампанијски — Партеније, 3) Полијанијски — Партеније, 4) Ардамеријски — Доротеј, 5) Јерисовски и Св. Горе (Атона) — Јоаким.

10.) У Адријанопољу — Кирил, егзарх целог Еммонта.

Викарни његов епископ Родостовски — Антим.

11.) Амасијски — Антим, егзарх целог Понта Евксинског.

Његови викарни епископи: 1) Севастијски — Маргарит, 2) Леонтопољски — Неофит.

12.) Јанински — Григорије, егзарх целог Епира и Керкире.

13.) Пруски — Натанаил, егзарх целе Витиније.

14.) Пелагонијски — Амвросије, егзарх горње Македоније.

15.) Неокесаријски — Александар, егзарх Понта Полемонијака.

16.) Иконијски — Атанасије, егзарх целе Ликаоније.

17.) Верријски и Наусијски — Константије, егзарх Тесалије.

18.) Писидијски — Герасим.

19.) Босански — Николај, егзарх целе Далмације.

20.) Критски (острво Крит) — Евменије са 7 викарних епископа.

21.) Трапезунтски — Константије.

22.) Никопољски — Косма.

23.) Филипопољски — Фотије.

24.) Родоски (острво) — Јоаким, егзарх свих Цикладских острва.

25.) Серрски — Григорије, егзарх целе Македоније.

26.) Драмски — Филотеј, егзарх Македоније.

27.) Смирнски — Василије, егзарх Азије са 2 викарна епископа.

28.) Митилински — Кирил, егзарх Лесбоса.

29.) Дидимотихски — Филарет, егзарх Родопа.

30.) Анкирски — Николај, егзарх целе Галатије.

31.) Филаделфијски — Леонтије, егзарх целе Лидије.

32.) Менеликијски — Јоаким.

33.) Еноски — Герман.

34.) Митиленијски — Стефан, егзарх Лесбоса.

35.) Месемвријски — Харитон, егзарх Црног Мора.

36.) Самоски и Икаријски — Атанасије, егзарх Цикладских острва.

37.) Визијски и Мидијски — Доротеј, егзарх Црног Мора.

38.) Анхијалски — Василије, егзарх Црног Мора.

39.) Варнашки — Поликарп, егзарх Црнога Мора.

40.) Маронијски — Константије, егзарх Родопа.

41.) Силивријски — Дионисије.

42.) Созагатопољски — Константин, егзарх целог Црног Мора.

43.) Ксантски — Јоаким.

44.) Ханси и Харси — Константин.

45.) Хеxојски — Константин, егзарх целе Јоније.

46.) Лемноски — Диодор, егзарх целог Егејског мора.

47.) Имвросијски — Пајсије, егзарх Егејског мора.

48.) Дирахијски — Прокопије.

49.) Скопљански — Фирмилијан, егзарх доње Мизије *

50.) Касторијски — Герман, егзарх горње Македоније.

51.) Рашко-Призренски — Нићифор, егзарх горње Мизије.

52.) Воденски — Никодим.

53.) Ерсекијски — Серафим.

54.) Корицки — Гервасије, егзарх горње Македоније са једним викарним епископом.

55.) Велеградски — Василије, егзарх целе Албаније.

56.) Струмнички — Софроније, егзарх Македоније.

57.) Гревенски — Доротеј.

* Фирмилијан још до данас није посвећен у чин епископа, него је архимандрит са титулом: Θεοφιλέστατος ἐφημέριος.

58.) Сисанијски — Серафим, егзарх Македоније.

59.) Зворнички — Григорије, егзарх Далмације.

60.) Могленски — Јоаникије.

61.) Претански и Охридски — Антим.

62.) Велешки — Поликарп.

63.) Касандријски — Леонтије, егзарх залива Термаикског.

64.) Халцијски — Гервасије, егзарх Хеленопонта.

65.) Јеласонски — Поликарп.

66.) Проконијски — Софроније, егзарх Пропонтиде.

67.) Дринопољски — Лука.

68.) Коски — Јоаким, егзарх Цикладских острва.

69.) Литички — Ниќифор.

70.) Карпатски — Агатангел.

71.) Сервијски и Козански — Константије.

72.) Невракопијски — Никодим.

73. Лероско-Калиниковски — Јован.

74.) Колонијски — Поликарп.

75.) Елевтеропољски — Панарет.

76.) Парамитијски и Филијатски — Калиник.

77) Велијски и Конички — Константин.

78.) Бањалучко-Бихаћски — Евгеније.

Титуларни митрополити:

1. Ставропољски — Апостол, ректор богословске школе у Халки.

2.) Сардски — ректор велике нарсдне школе у Цариграду Милаил. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост,) преузвишени господин патријарх *Георгије*, боравио је прошлих дана у Будимпешти, одакле се вратио у прошли четвртак брзим возом, у пратњи архимандрита г. дра Георгија Летића. Његова Светост је у понедељак, 25 фебруара, имала част бити код Његова Величанства у двору Будимском на дворском ручку, на којем је Његова Светост седела с десна Његову Величанству. После ручка, при серклу, благоизволело је Његово Величанство најмилостивије ословити св. патријарха Георгија и разговорати се с Њим о нашим црквеним и автономним стварима.

(Стечајни испит). Дана 22 фебруара о. г. положили су стечајни испит пред испитном комисијом епархије Бачке јереј Наум Марјановић, личан капелан у Лалићу и свршени богослов Исидор Лудајић и Теодор Милић. Комисији је председавао окр. протопрезвитер Старо-Бечејски г. Јован Борота.

(Промоција једног Србина sub auspiciis regis.) У уторак 5. (18.) марта о. г. биће у великој дворници земаљске музичке школе у Загребу свечано промовисан sub auspiciis regis за доктора филозофије г. *Ђуро М. Шкарић*, професор кр. реалне гимназије у Загребу. Промоција ће се одржати по прописаном церемонијалу у присуству Краљева заступника.

У Србији.

(Свечана седница Академије Наука у Београду). У петак, на дан проглашења Србије краљевином, била је у сенатској дворници Велике Школе у Београду свечана седница кр. српске Академије Наука. Седницу је отворио председник Академије, генерал Ј. Мишковић, говором о раду Академије за 15 година њеног опстанка, па се дотакао свих шест досадашњих председника Академије и изнео своје гледиште, да би у у будуће требало постављати председнике Академије изборним системом. (У Србији наиме Краљ поставља указом председника академије). После тога је секретар Јован Жујовић прочитао извештај о раду Академије у прошлој години, којом је приликом одан помен умрлим члановима: Аћиму Чумићу, Николи Крстићу и Стеви Р. Поповићу. После тога је дописни члан Академије Љуба Јовановић држао своју приступну беседу о Попу Дукљанину, после које је проглашен правим чланом Академије.

(Велико одликовање српског научника.) „Београдске Новине“ јављају, да је *др. Јован Цвијић* професор географије у Београдској Великој Школи добио ових дана званични позив на чешки универзитет у Праг, а са сјајном материјалном понудом. Кад се зна на каквој научној висини стоји Прашко чешко свеучилиште, ово је за Цвијића и српску науку напредно одликовање. Но колико је год то велика почаст, толико би штета била, да Београд, који је за сад на путу да добије универзитет, изгуби тако одличну научну снагу. Србија може на угодно знање примити ово одликовање српског научника од стране браће Чеха, али у интересу српске науке мора настојати, да га задржи код куће, где је најприроднije земљиште за његов рад.

(Изједначење професорских плаћа). Народна скупштина у Београду усвојила је измене и допуне

у закону о учитељској школи, које се односе на издвајање плаћа професора учитељске школе од плаћања гимназијских професора. Посланици из народа — 11 на броју — гласили су против, а закон је примљен са 69 гласова.

У Црној Гори.

(**Женидба књежевића Мирка**). Дана 26 фебруара о. г. верио се је књежевић *Мирко*, други син Њег. краљевског Височанства књаза Николе I. са ћерком пуковника Александра Константиновића, Наталијом. Пуковник Константиновић је у блиском сродству с Њег. Величанством краљем Србије Александром I. Мати његова била је кћи Господара Јеврема Обреновића. Срећна нека је ова веридба!

(**Српски примас**). Као што смо већ јавили, преговори Њ. кр. В. књаза црногорског Николе I. са Њ. Св. Римским папом Лавом XIII., гледе Св. Јеронимског Завода у Риму, успели су. Из назива тога завода брисано је оно pro croatica gentes, које је папа ставио у назив тај својим прошлогодишњим бревеом и завод се сада назива „Colegium illyricum“. Па не само то, него је папа именовао Барског надбискупа „српским примасом“.

Разне белешке.

(**Коме треба Библија?**) Једна лондонска црква позвала је неког знаменитог проповедника да држи проповед парохијанима, која би их имала побудити да дају своје прилоге, којима би се имале купити Библије за заробљене Буре. Али каково беше изненађење, кад проповедник поче своју проповед с овим речима: „Браћо моја! Позвали су ме, да вас побудим да купујете књиге св. Писма заробљених Бурима. Ну ја сматрам то излишним. Бури су толико пута показали своје познанство с Еванђељем и није им потребна Библија. Много би боље било, да тим свештеним књигама снабдемо наше министре и генерале. Њима ни мало не ће бити излишно напоменути о завештима праведе и милосрђа“. Р. Г.

(**„Божја браћа“ у Немачкој**). — У Немачкој се појавила чудна секта — „Божја браћа“. Старешина „Божје браће“ био је неки Кишке, који је учио своје стадо, да ће пропаст света и други долазак Христов за најкраће време догодити се. Једном сат на сеоској звонари стаде, „браћа“ су држала да је то почетак пропасти света и сви, разног пола, у великом броју скупише се сасвим голи, пазећи на улицу и почеше играти и певати. Сеоски кнез хтеде да позатвара ове шкандалисте, или га набише батинама. Тада се сељаци скупише и почеше хладном водом поливати полуумне фанатике. Полицијске власти, приликом истраге, прокажоше да су неки од браће очекујући пропаст света морили себе глађу. Један сектант убио своју рођену матер, јер вели: „Мајку ми је био ухватио ђаво, те је само проливањем њене крви могла се повратити Богу“. Њемачке државне власти предузеле су строге мере против те т. з. лаицке секте или „Божје браће“.

„Странникъ“ 1902. I. Ред. Гр.

(**Нове религије у Америци**). — У Америци се непрестано појављују нове религије, а то особито бива у Чикагу. Ту не само да можеш наћи представнике свих постојећих религија, већ се непрестано рађају све нове секте. Данас има тамо већ 70 разних религиозних облика, а уз то, сваког месеца јавља се нова секта. Многе од њих живе само један дан, а неке се задрже и силно напредују, да им се број чланова повећава не само сваког дана, већ и сваког сата. Чикаго је врло згодно земљиште за развитак разних секата. Град је млад, велик и насељен разноврсним народима. Привешћемо само за пример римокатоличку цркву св. Агнесе, у којој се проповеда на 8 језика — енглеском, талијанском, пољском, немачком, чешком, литавском, француском и шведском. У Чикагу има кинеских и будијских колиба, мошеја, синагога и храмова свију хришћанских вероисповеди. Али у Чикагу је најинтересантније посматрати појаву и развитак разних нових секата. Тако неки Џон Александар Дови проповеда јавно да је он ваплоћење пророка Илије и позван да оснује нови „град — Сион“. У Чикагу се држи, да се Дови користује лаковером човечјом, јер му његови привржењици слепо верују. Тај „ваплоћени Илија“ за десет година свог пророчког рада стекао је око 5 милијуна круна. Сваке недеље он проповеда у огромној аудиторији, у којој може стати 7000 људи, те која је увек пресуна. Дови је отворио банкарску радњу, издаје два недељна листа, подигао је велику гостионицу, више научни завод, болницу, штампарију, па и магазине за разну робу. Новце за то он је сакупио од својих привржењика, који му дају десетину од својих доходака. Осим тога, врло му се добро плаћа за молитве болесницима. Скоро сваки дан болесници, поклоници „ваплоћеног Илије“, у писмима га моле да се у одређени час моли за њих. Дови сваштара молитву и телеграфира: „Молио се 12. Августа 1901 године, у један сат и четир минута по подне. Џон Александар Дови“. Ако наскоро после тога болест неће на боље, тада се тумачи, да је то усљед Довеове молитве. — У најновије време појавила се секта „ду-

ховног господства љубави“. На челу јој стоји жена-пророчица. Она предсказује, да ће се у блиској будућности све данашње државе по свету разрушити, те да ће се на месту Чикага појавити нови стан на све човештво. Пророчица је већ у два — у три маха одредила час и дан, кад ће се тај грандиозни догађај збити.

„Южн. Обозр“. Рад. Гр.

(**Руско дело на Јапанском језику.**) Као што јавља руско „Новое Время“ познато дело обер-прокурора Св. Синода К. П. Побједоносцева — „Московскій Сборникъ“, преведено је недавно и на јапански језик. И ми смо у преводу српском донели знатан број чланака из тог ваљаног дела у бројевима „Срп. Сиона“ од 1899 и 1900-те године. Покојни архимандрит Н. Дучић извео је из њега знатан број чланака у преводу српском у засебној књижици, а преведено је и на немачки и француски језик. Прошле године изашло је већ цело издање тога дела с допуном неколико нових чланака.

Р. Гр.

(† **Емил Холуб.**) Чувени Афрички путник *Емил Холуб* умро је 8. (20.) фебруара о. г. у Бечу.

(**Рођени злочинци**). И сав круга лечника и антрополога жива је још успомена на овај огромни утисак, који је произвео 1877. г. Cesare Lambroso са својом теоријом о рођеним злочинцима. Злочинац је по Ламброзу у истом смислу и из истог разлога злочинац, као што је рођена лудак лудак. Као што овај ништа није крив, што није као други људи, тако је и код злочинаца. Он је баш рођен за злочинца; наклоност извесним стварима, које казнени закон прогони, има свој корен у његову телесну саставу тако, да има известан тип злочинца и искусан лечник га може одмах познати по облику лубање му, по коси, великој доњој вилици и неправилну носу, по клонавим ушима и по угнутом челу. Осим оних телесних знакова има их на рођену злочинцу и других, н. пр. наклоност, да загребе зидове, да црта цртеже у дивљим облицима, да своју кожу тетовира, чешће је мало осетљив за бол а често је леворук (шуваклија). У духовном животу је сличан морално лудим лудима, т. ј. онима, који ваше немају јасна суда о моралним стварима. Морално лудило пак и злочинство се могу сматрати као подврста епилепсије; другим речима, злочинац је болестан, а не као што се пре мислило, морално зао.

Кад је изашла Ламброзова књига, његови су налози примљени са великим одобавањем. А како данас стручњаци суде о њима, можемо видати из једног чланка у листу Globus, од 11. августа 1900. По њему није суд о Ламброзовим назорима повољан. „Да нема,“ вели, „злочиначког типа, доказали су многи испитивачи“ и као такови навађају се Baer, Kirn, Näcke, Féré, Koch. Код злочинаца се не појављује морално лудило, већ моралне слабости. Епилепсија не може произвести какав особити антрополошки тип, већ је она болест.

Затим се прича из једног енглеског листа, како је неки правник, Samuel Smith начинио практичку пробу са Ламброзовом теоријом. Он замоли неког познатог таминчара, да му набави један десетак фотографија између њих 500 робова и то таквих, који имају највише црта тога злочиначког типа, па предложи те фотографије једној колегији, која се састојала из једног правника, једног лечника, једног железничког управитеља, једног судца и једног професора велике школе, на затражи њихово мишљење о тим људима. Из опрезности је ствар била тако удешена, да је сваки имао своје мишљење сам дати, а да не зна за мишљење других. Ошишана глава и робовско одело је свакако комисију већ упозоравало, да ту има нешто, те да треба опрезно да изрекну суд. Али кад су били позвани, да кажу, какво је злочинство који починио, не биће суд ни код двојице једнак, а сви су били далеко од истине. Правник се извукао тим, што је о једном злочинцу, који је злочин учинио наведен околностима, рекао: „тај мора да је нешто учинио.“ Професор, од кога се очекивало, да ће моћи нешто више погодити, сложио је своје мњење о два највећа разбојника у мудру изреку: „ови су људи означени“. Док се комисија задубила у разгледање фотографија, посматрао је Dr. Scmith саму комисију и нашао је више аномалија на главама поштоване господе, него што их је било код злочинаца..

St a. M. L. 1901. А. Ж.

Нове књиге.

Женско питање. Написао Др. Дан. Трбојевић. Прештампано из „Бранкова Кола“. 1902. Сремски Карловци. Српска Манастирска Штампарија. Стр. 24.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 16 2—2

Ради сталног попуњења учитељског места у Краљевцу овим се расписује стечај.

Плата је учитељу за редовну наставу 800 круна — са петогодишњим доплатком — за повторну школу $2^1/_2$ ланца оранице односно ливаде, на коју учитељ све терете сноси; стан од 2 собе коморе штале и баште; за паушал 10 К; од укопа где позван буде 1 К. Дрва колико устреба.

Дужности су учитељеве Школском Уредбом

прописане. — Компетовати могу само потпуно оспособљени.

Рок стечају траје шест недела од првог увртења у „Срп. Сиону“.

Изабрани наступаће звање 1. септембра 1902.

Из седнице црквено-школског одбора држан у Краљевцу (Тамиш ж.) 17. фебруара 1902.

Георгије Кеверешан
председник.

Ad бр. К. 32/67 ex 1902. 12 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Максима Девића из Ст. Баповаца против супруге му Јелене пре удове Раделић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Јелена, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Ad бр. К 32/67 ex 1902. 13 3—3

ЕДИКТ.

Усљед бракоразводне молбе Симе Поповића из Карловаца, против супруге му Љубице роћ. Коларовић непознатa боравишта, позива се речена супруга Љубица, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта, овог у новинама, — овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брокоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 17. (30.) јануара 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене израђена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи израђена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

5— ex 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда сатнице слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 161.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 10

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 10. марта 1902

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак.)

VI. Љубав.

Може ко имати јаку вољу, оштар ум накрцат корисијем знањем и бити свој господар, па опет, кад би он био сам самцат, рецимо, негдје на неком остриу, остављен тамо још у дјетињству од људи, којих се не би више ни сјећао, па опет, рекох, у том случају он не би могао бити добар. А ако ко рече, да би, ја питам: „Коме? Коме, кад он ни за кога и не зна?“ „Сам себи,“ рећи ће когод. Кад би то само била права доброта. Користити би себи могао, хранећи се и т. д., то допуштам, али добар бити, — никада. Јер и ако би он могао да не зна за друга бића, она би ипак постојала. Па какву би вриједност имао његов рад за њих? Никакву, а добро, како смо видјели, има вриједност свеопћу. За то смо и рекли, да један дух само, не може бити добар; уза њ мора бити још барем један други дух, којему ће оно добро, што га буде радио први дух, моћи бити намијењено.

Да узмогнемо тачно и јасно одредити, који ће рад онога првога духа бити добар овоме другом духу, морамо испитати, који и какав ће у опће рад његов моћи бити. Како ће се тај рад свакако морати очитовати у односајима првога духа према другоме, морамо најприје истражити све различите односаје, који могу између та два духа настати. Прво, што ћемо ту наћи, биће то, да ће се сви ти различити односаји дати свести у главном на ова два: Први дух хоће све оно, што је по вољи другоме духу, т. ј. он хоће да буде с њим у свему сложан; или он не ће тога, он не ће слоге с њим, већ тражи само оно, што се овоме другом духу не допада. Једно и друго, слога или неслога, управља се по вољи другога духа, коју можемо узети, да се не мијења. Мијења се, рецимо, само воља првога духа.

Ако ова два темељна односаја испитамо и по њиховој вриједности процијенимо, мораћемо признати, да је први од њих, слога, не само вреднији, него да једино она и вриједи, док неслога не са-

мо што ништа не приједи, већ управо шкоди.

Нема сумње, „слога кућу гради, а неслога разграђује,“ и „слогом расту мале ствари, а неслога све поквари.“ Кад завлада неслога, и „кад је рат, нико ником није брат.“ Онда вуче сватко на своју страну, али нико не може ништа к себи да довуче, јер му други не даду. У таком случају нема ни за кога никаква успјеха ни користи, јер „гдје је свађње, није радње.“ Тако ето „ни за кога није добра кавга,“ и доиста, „од ината нема горега заната.“ Како је ружно, како је гадно видјети два човјека, гдје се „кољу као пси,“ или гдје се „гледају као пас и мачка!“ Колико ли је тек сваком поштеном човјеку мрзак онај, који гледа само, како би друге завадио и „бацио кост међу њих!“ Да, „ласно је кавгу заметнути, ал' је тешко кавги цеван дати.“ Али како год што онај, „ко чичак сије, драчу пожње,“ тако и онај — Боже, дај! — „ко рат жели, код куће га имао,“ да сам ужије оно, што другоме жели! Онда ће морати и против своје воље признати, да „кућа под лед пада, гдје неслога влада“.

Доиста, браћо моја, „тешко дому, у ком слоге нема,“ а насупрот „гдје је слога, ту је и Божји благослов.“ Сложна су браћа као прутови, повезани у сноп. Као што „прут по прут кад хоћеш, али снопа нигда не преломи,“ тако ни сложној браћи нико не науди „Од сложне браће и ђаволи бјеже.“ У опће, „кад се с братом братац слаже, у свему им Бог помаже; а када се мрзе, кољу, пропадају у невољу.“ За то се и право мисли, да је „слога од Бога, а неслога од злога.“

У којој кући влада слога, у њој је мир, а ми знамо, да „гдје је мир, ту је пир.“ „Мирно срце Бога моли, а немирно сузе рони,“ и „миран сужањ, срећнији је од бана немирна.“ Па кад „од мира глава не боли,“ доиста „мудро је сјести с миром.“ За то не задиркујмо дакле ни у кога, већ пустимо сваког у миру, знајући добро, да „и у бухе жуч има.“

Али и уз најбоље настојање наше тешко ћемо се моћи сачувати, да никада никоме што на жао не учинимо. „И између свештијех има ријечи,“ па како да их не буде међу нама? Него и ако буде ријечи, нек не буде свађе! А ње не ће бити, ако бар један од оне двојице, што се свађају, не буде „на кратко насађен“ и „на крај срца.“ Треба знати, да „од шале глава не боли.“ За то нам и „не ваља свашта к срцу примати“ „Ко свашто за зло прима, онај међу људе нек не иде,“ Ко хоће да се с људима дружи, мора знати, да како год „у сваком житу има кукоља,“ тако да и међу људима има свега. Али ни с ким, па ни с рђама нама не тражимо рата, већ ништамо мир са сваким, јер „над ратом хуђега, над миром бољега времена нијек није!“ „С бата нико не наије, а на мира и купус је сладак.“ „Блажени мир“ дакле, кад је тако добар, и „блажени стрљиви,“ који га својом трпљивошћу подржавају!

За слогом се може тежити на два начина: 1) — док још нема ни ње, ни несложе — да један дух. рецимо човјечји, тежи само за оним, што по његовом суду жели други дух, или 2) — кад је већ завладала неслога — да се неслога уклони и истом тада, кад је нестало несложе, опет поврати мир и слога. Оба се та начина тежње разликују само по средствима, док им је сврха једна те иста. У првом се случају тражи слога међу двјема вољама непосредно, а у другом посредно, т. ј. најприје треба уклонити неслогу, а онда се тек може мислити на слогу.

По првом од овијех двају начина настојаће онај човјек, који хоће да буде у слози с другим неким човјеком, да ради све онако, како би то овај сам желио и хтио. Он ће гледати да му што више угоди, ма да знаде, да „није звијери, којој је мучније угодити него човјеку.“ Гдје год може, даваће му „пуном руком,“ а ако сам нема него мало, — „од мала мало.“ Он ће се према њему ранати по прилици као играч према свирцу, те будући да „како свирац свира, онако ваља играти,“ окретаће се и он онако, како то овај буде желио. Кад би га ко видио, како у свему иде само за добром овога човјека, морао би збиља рећи: „Лебди око њега као мати око дјетета.“

Како се види, добива онако настојање око слоге особит облик, који нам је свима познат под именом љубави. Та се љубав, наравски, треба равнати према напријед споменутим увјетима. У првом реду и нада све треба она да буде разумна. Нема сумње, разумна љубав вриједи куд и камо више од неразумне, ма да се у много случајева, због неразумијевања, криво просуђује. Таква се на име љубав не осврће ни најмање на оно, што хоће онај, кога љубимо — он може у својем незнању хтјети и зло себи —, већ на истинско добро његово. Разуман ће отац н. пр., хотећи да му син буде данас сутра добар и честит човјек, често пута ускратити му оно, што овај жели, а што би му могло шкодити. Неразумно би пак радио, кад би му хтио у свему угађати.

Онај, који хоће да некоме добро учини, мора дакле у првом реду посве добро разумијевати његове потребе. Ту опет мора он прије свега непрестанце имати на уму, да „и муха (или мрав) срце има,“ и да, „што је једном мило, то је другом драго.“ Та, сви ми људи можемо прилично знати, како је другоме, ако по себи просудимо. Истина, не осјећа сваки од нас једнако; неки је на боље, неки на лоше научен. Па ипак, „ако и не зна свако, шта је слано и масно, зна свако, што је врело.“ Тако знаде сваки још и то, да онај, „кога не боли, не тужи,“ и да је „болноме све горко.“ За то није ни најмање лијепо, кад се деси, да који човјек „здрав болесну не разумије,“ или да когод „сит гладну не вјерује.“ То је најбољи знак, да се такав човјек није кадар замислити у кожи болеснога и гладнога. Разуми дакле ми бар настој да разумијеш опћене потребе људске, и „гдје знаш, да је мртвац, не питај, што је плач!“

Но осим опћених људских потреба, има сваки од нас још и својих, те „ко хоће кухано, а ко сирово, ко печено, а ко варено.“ И на ове се морамо обазријети, ако хоћемо да коме какво добро учинимо. За то н. пр. „жедна јелом не пуди,“ већ му рађе дај пити! У сваком случају, гдје нијеси посве сигуран, што треба ономе, коме желиш помоћи, питај то или њега или кога другога! Гдје пак знадеш, што му треба, ту не питај, јер, „ко пита, радо не даје!“ У опће, „здрави се људи не питају,“ већ само болни.

Такво ће нас размишљање довести до увјерења, да ће један те исти чин наш морати на различите људе различито дјеловати. Друкчије на сиромаха, а друкчије на богаташа; другојачије на стара, него ли на млада. Као што „мокрој земљи мало дажда ваља,“ тако је н. пр. и „жалосна и невољна лако расцвијелити.“ Него исто је тако „сиромаха лако помоћи, ал' је тешко онога, који је био богат, па пропао.“ А по готово „сита частити и богата даривати тешко је,“ јер „ситу трбуху и добар хљеб није угодан.“ Тога ради пазимо особито, да помажемо онима, којима треба помоћи, а прођимо се дарињања богаташâ! Не играјмо се са слабима, да нам се не приговори: Гле, како се с њим „игра као мачка с мишем!“ Немојмо да на нас сиротиња зажали говорећи: „Ви пијевате, а нама крвање полијечу,“ јер ја нам ево кажем: „Да није сиротиње, не би ни сунце гријало!“

Најобичније средство, којим се служи љубав, јест лијепа ријеч, која особито каткад много вриједи. „Лијепа ријеч гвоздена врата отвара,“ док се „зла ријеч ласно не може заборавити.“ За то, што је „у језику и мед и јед,“ „ријечи треба мјерити, а не бројити.“ Треба пазити, што говориш, јер једном „испуштену ријеч не достижеш;“ „ријеч из уста, а камен из руке.“ Говори увијек, што можеш љепше и слађе, по готово, кад „добра ријеч не стоји новаца,“ те се по томе свако, па и највећи сиромашак, може њом да послужи! Јер „ако је Бог све убио, није трпеж и лијепу ријеч.“ С тога, ако се већ никако не можеш отрести тога, да чиниш ало, а ти бар, „ако и зло чиниш, добро говори!“

Колико год мора сваки од нас пазити, да „има медену ријеч,“ толико се мора чувати, да не буде „погаднијех уста.“ „Зла уста могу свашто рећи,“ и „језик горе може посјећи него мач,“ али за то је обично „дуг језик биљег кратка жи-

нота," те редовно „језик пали, а глава плаћа." Због тога, што ето на тај начин „гријех иде из уста, а не у уста," „боље је свашто јести, но свашто говорити," и „боље је поклизнути ногом него језиком." Ако не можемо лијепо што рећи, а ми раје шутимо! „Која се не рекне, она се не чује;" за то и „од мучања глава не боли," те нигда „не бију шуту него језу."

Међу тијем слабо користе и најљепше ријечи, ако нијесу искрене и истините. Што ми то хасни, ако ти је „на језику мед, а у срцу јед;" ако н. пр. „од сприједа ме лијепо гладиш, а од зада гријева вадиш?" Није лијепо, да се претвараш, да се правиш јагњетом, а јагње нијеси, док у теби „под јагњећом кожом много пута курјак лежи." Тада бих морао и нехотице у себи рећи: „Ко га не зна, скупо би га платио," а и отворено ти казати: „Што велиш, то мени, што желиш, то теби!" Не ваља лисичити, нећ треба да ти буде „што у срцу, то и на језику," т. ј. да ти се с ријечима подударају и мисли.

С претварањем и подмуклошћу сродна је лаж, и како се год не ваља претварати, не ваља ни лагати, ма да се често „лаж прије прими него истина," јер више годи од истине. „У лажи није користи;" за то „срамота је лагати." А да лаж не користи, најбоље нам то свједочи, што онај, „ко један пут слаже, други пут залуду каже," те се тако „лапцу ни истина не вјерује." Него лаж шкоди још нарочито за то, што заводи на много погрешака. Тако н. пр. „ко радо лаже, радо и краде." За то, што „варалица и лажа удробе један пут у млијеко, а други пут баш ни у сирутку," још вам једном кажем: „Не ваља шарати, јере ћемо умријети." Истинит треба бити увијек, јер „истина сунцем сја."

Али, која нам је за право користи и од најљепших, па ма и најистинитијих и најискренијих ријечи? Ви, Богу хвала, добро знадете, да „ни пас голе кости не ће." Тако су ти узалудне и најљепше ријечи, ако не ћеш да помажеш и дјелом. Што то користи, ако кога тек лијепо гладиш? „Задана га гладиш, ако га не храниш!" (Наставиће се.)

Поука

— школској дјеци пред св. исповијед —

Говорио Михаило Медаковић, свештеник у Шетестину, на св. Теодора Тирона 1899. —

Драги ученици и мила дјецо!

Кад сам вас угледао мало прије, како журно и весело долазите цркви својој, скупа са својим добрим учитељем, мени је заиграло срце од радости; а сада када добро знам, да сте сви дошли к св. исповиједи и причешћу, и када видим, да сте се сви чисто и лијепо обукли и мирно стали на овоме св. мјесту, још је већа радост у срцу моме. Па, као што имам увијек добру вољу, да вам кажем сваку науку и поуку, казаћу вам и то, зашто се сада радујем? Ваши добри родитељи веселе се, кад им сјеме пшеничко или кукурузно, што га они посију на својим њивама, уроди добрим плодом; ваше миле мајке се радују, кад им мала дјечица почну говорити прву ријеч српску, коју од њих чују; па како онда, да се и ја не веселим и не радујем, кад видим, да сте ви, драги ученици, добро разумјели науку Божју, којој вас учим; кад видим, да ви, не само да знате, но и срцем живо осјећате, заповијест црквену, која нас учи, и која нам заповиједа, да треба: *„Исповиједати гријехе своје и причешћивати се у поменуте велике постове?"*

„Исповиједати гријехе своје?" Што мислите, мила дјецо, кад ви можемо исповиједити добро гријехе своје? Ја мислим онда, кад добро промислимо, па се сјетимо и ваљано упамтимо, што смо све згријешила.

Прије се морамо сјетити на све гријехе своје, па их онда исповиједити, јер ако то не учинимо, онда ћемо остати опет гријешни, јер ћемо сами себе само варати, да немамо гријеха. —

Можда сте ви кад год чули и таких ријечи: *„дјеца немају гријеха,"* али ја вас опомињем, да ви таке ријечи и таке поуке не слушате, јер, кад ви не би имали гријеха, не бих вас ја ове звао, нити би се требали исповиједати. Ви имате мале браће и сестара, који још нијесу навршили 7 година живота, па их ја не зовем к св. исповиједи, а ни ваши их родитељи не доводе, а зашто? Што су они мала

дјечица, који не знаду још, што је закон Божји и света воља Његова, па ће им добри Бог лакше и опростити; али ви, који све то знате, па сте још и старији, ви сте грјешни пред Богом, па за то се и требате исповиједати и кајати, те молити се драгоме Богу, да вам опрости гријехе наше.

Ето, мали Васо, Перо, Јово и Симља и пуно вас, што од јесенас само идете у школу, чули сте од господина учитеља и од мене пуно пута већ, да требате старијега поздравити, кад га срећнете на путу у школу идући или из школе, јер је то Богу драго; па, ако то нијесте учинили, дјечице моја, онда се одмах сада покајте за тај гријех у души својој, и од данас немојте више никада сличан гријех учинити. То не кошта ништа рећи „помоз' Бог“ или рећи: „добар дан,“ па да те за ту лијепу ријеч заволи Бог и добри људи. Поштујте дакле сваког старијега, а особито поштујте и слушајте свога доброга учитеља, јер он вам је најбољи пријатељ, послије ваших родитеља. Немојте се путем и у школи замјеђу себе тући и за косе вући, јер Божја заповијед вели: „*Не убиј.*“ Не говорите лажно један на другога било пред госп. учитељем, било пред родитељима вашима, јер и то је гријех, с којим убијате добар глас и поштење један другоме, а знате ли, да сам вам казао: „*Бољи је добар глас, него свилен пас,*“ па кад желиш и волиш, за за тебе кажу људи, да си добар, нека ти мило буде, да то исто кажу и за твога друга, комшију и за сваког ближњега твога. — Не кријте један на другога, па ако се ваши старији и сваде код кућа ваших и ако воде пизму један на другога, ви не чините тако, но у љубави живите, јер је така воља Божја. Идите у цркву и у школу и учите радо и марљиво лекције своје, јер сте чули и знате, да је „лијеност“ смртни гријех. Чисти и умивени долазите и у цркву и у школу, јер сте чули и знате, да је „нечистоћа“ опет смртни гријех. — Све то чините, драги ученици, а више свега љубите драгога Бога, а родитеља своје и све ближње, као сами себе; и онда ћете погодити, што је закон Божји и нећете гријеха имати. — А сада, ако има који, од вас, што сте млађи, да није увијек овако радио, као што закон Божји прописује и наређује, тај нека се искрено покаје у души својој за гријехе своје, нека моли драгога Бога, да му милостиво опрости гријехе; па нека више никада не чини таке гријехе, јер ће онда још већма драгога Бога увриједити.

Ви старији приступаћете један по један к мени, као и старији људи, па кажите све истинито и отворено, што сте згрешили, ако желите, да вам Бог опрости гријехе наше.

Свима вама још једном велим, да сви добро послушате поуке и савјете моје; да се увијек Богу молите и да права, честита и добра дјеца будете; па, ако све то учините, и таки будете, благо вама онда дјецо мила, јер тада ће вас св. благослов Божји пратити кроз све вријеме живота вашега. Амин.

Из историје деобе наше са Румунима.

(Наставак.)

Погодба

О помешаним српским и романским општинама пређашње арадске, вршачке и темишварске дијецезе.*

I.

Предмет ове погодбе јесу оне православне црквене општине, у којима Срби и Романи живе, које су се за време највише резолуције од 24. Децембра 1864. у тадашњој арадској, вршачкој и темишварској дијецези налазиле.

II.

Као таке помешане општине имају се све оне у I. означене срп. ром. црквене општине сматрати, у којима станују најмање 100 душа једне народности заједно са толиким истим или већим бројем душа друге народности у црквено-општинској заједници.

III.

У помешаним тачком II. означеним црквеним општинама, стоји свакој страници, Србима као и Романима, и то без разлике јесу ли у већини или у мањини, од воље одцепљење из црквено-општинске заједнице и деобу заједничког црквено-општинског имања потражити, и то било да пређу у дотичну по народности сродну митрополију, или да под јурисдикцијом досадање митрополије самосталну црквену општину образују.

* Ово је Погодба, коју су уградиле делегације и која се спомиње под Бр. 14 записника делегационих.

IV.

На тако потраживање има се деоба без отлагања на ниже означени начин предузети и извести.

V.

Нова црквена општина, која би овим начином постала, може постојати или као самостална црквена општина, ако има средстава да се као така одржи, или може се другој сународној општини adfiliirati.

VI.

Што се тиче црквено-општинског имања, постављају се споразумно ова начела, која важе за обе странке, и то:

1. Од обадвеју странака приношната искључна својина, како покретних тако и непокретних ствари, остаје оној странци, чија је својина, не потпада деоби, и одлучује се пре свега у корист власнику.

2. Заједничке покретне и непокретне ствари подлеже на основу ове погодбе деоби.

VII.

Где има једна или две парохијске сесије, дели се на једнако, а где има више од две сесије, има се на то ићи, да се оне сесије, што преко две претичу са обзиром на све околности што справедљивије поделе.

VIII.

Литургичне и обредне црквене књиге припадају оној странци, на чијем су језику написане, дакле словенске Србима, а романске Романима. Друге покретне црквене утвари деле се на обадве стране по размеру душа, и то колико је могуће у натури, иначе у сходној од странака споразумно уплављеној накнади.

IX.

Заједничку цркву задржава уз утврђену накнаду, при иначе једнаким околностима, она странка, која је у већини.

Накнада има бити у готовом новцу или по споразумљењу странака у новчаној вредности сразмерно броју душа.

Накнада се издаје или одма или у течају од највише 5 година. Не одговори ли она странка, која прими исплату на себе, потпуно својој обвези до овог рока, онда има друга странка право или ексекуцију водити или пак и саму цркву уз дотичну на истим основама утврђену накнаду, која се за исти рок исплатити има, на себе примити. У случају неодржања примљене обвезе има се безусловно повести ексекуција.

Сви пунолетни једноверни мушки чланови оне странке, која исплату на себе узме, јамче, својим имањем као садужница за тај случај, ако се накнадна свота у уговореном времену потпуно не исплати и по томе има се њихово изрично саизволење односно изјашњење уз попис свију дотичних чланова по имену у погодбеном записнику назначити. Наравно да овим није други сходан, од странака усвојен начин јамчења и обезбеђења искључен.

X.

За време, док обвезана странка накнаду у смислу IX. тачке потпуно неисплати, служиће се обе странке црквом тако, да се једне недеље у њој дневно богослужење искључиво на словенском језику, а друге недеље опет на романском свршује.

Друге специјалне функције врше се наравно на језику оне странке, којој се чине.

Што се тиче употребе школ. здања, саглашава се, да се тамо, где за поједину странку сопствене школ. зграде нема, у заједничком здању по једна соба свакој странци за поучавање деце даје, а кад у постојећој згради ни две за то згодне просторије не би било, служиће се једном просторијом обе странке на изменце. У осталом има се на то ићи, да свака странка за себе школску зграду добије.

Други заједнички црквено-општински реалитети деле се на обе странке или у натури или у еквиваленту према броју душа. Ако се реалитет не може у натури поделити, онда се исплаћује по начину означеном у IX.

XI.

Одмах по свршеном разделењу и деоби добија свака странка свог сопственог свештеника.

За оне свештенике, који би оваком деобом можда без ужитка остали, водиће бригу дотична јерархија.

XII.

Свака странка сачињава одмах по уплављеној деоби засебну црквену општину, конститујише се у смислу дотичне црквено-општинске уредбе и управља сама својим црквеним имањем.

XIII.

Изравнање односно разделење општинске

заједнице само се онда има сматрати као свршено и изведено, кад се накнада за предузета добра потпуно нада, или пупиларно на непокретним добрима осигура, или се другом каквом законитом — од странке, која има примати — приложнатом гаранцијом ујамчи. А дотле остаје оцепљењем образована општина у досадањој митрополијској заједници.

XIV.

Као правно изјављена воља странке, која је за дебу, сматра се сагласна изјава апсолутне већине мушких сународних једноверних чланова, који су прешли 20. годину. Услед тога има се свагда ова околност при исправнању сходним начином констатовати.

XV.

За извршење овде нормисане дебе помешаних црквених општина, поставља се за дијецезе у тачци I. означене 6 помешаних комисија.

У сваку од ових комисија бира српска романска делегација по два повереника.

У случају ако једна странка утеловљење у сродну по народности митрополију пошиле, шаље дотични српски административни дијецезански орган и дотична рим. конзисторија по једног изасланика, који ће присуствовати комисијоналној расправи.

Од стране политичке власти присутно је једно лице као testimonium legale и при расправи.

XVI.

О расправи око исправнања води тачан записник дотична комисија на српском — романском језику и предају га члановима комисије дотичној делегацији.

Ако која делегација примети, да је расправа ма с које стране непотпуна, то се преко свог претседника стани са другом делегацијом у споразумљење, а обе делегације наређење споразумно, да се расправа попуни.

XVII.

Ако исправнање не испадне за руком, сачињење комисија записник на обадва језика, у ком се ова околност има констатовати и уручиће свакој партаји дотични оригинални записник за употребу.

Стање ствари јављају комисије у равногласној релацији дотичним делегацијама.

XVIII.

У том случају, ако исправнање не испадне за руком, има комисија најавити странкама, да до дебе само судским путем доћи могу и покушава, колико је могуће и пријатељским начином уа сагласност обадвеју страначе да утврди правичан и помирљив modus vivendi (начин заједничког живљења.)

XIX.

Делегације имају што пре по потпису овог споразумљења, наименовати и саставити комисије на исправнање.

Ове комисије имају почетком септембра о. г. расправе за исправнање без сваког отлагања отпочети, и што брже наставити, тако, да ове расправе буду до краја фебруара 1872. год. свршене.

На ту цељ имају странке које мисле дебу искати, а још нису искале, до споменутог рока у том смислу молбенице дотичним комисијама предати. Ове комисије не узимају доцније исправе у расправу.

XX.

Делегације сагласују се у том, да се са обе стране пошље претставка Њег. Величанству, да Његово Величанство благоизволи као расправни суд у овој ствари краљевски суд у Пешти са провинцијал и ц. кр. земаљски војени суд у Темишвару на крајину делеговати.

*

Ова погодба заједно са записницима делегацијоних седница прочитана је у саборској седници 5. јула 1871. (Бр. 2021. саб. зап.), после чега је, на предлог дра Лазе Костића, саборска седница претворена у конференцију и у њој узета у претрес као Погодба, тако и остали закључци делегација. Пошто је после одржане конференције поново отворена јавна седница саборска, предложи др. Стеван Павловић: „Да сабор садржај прочитаних записника о раду српске и романске делегације узме на знање и од српске делегације романској делегацији у погледу поравнања стављене предлоге и учињене понуде за своје прихвата и прима.“ Предлог дра Павловића буде једногласно примљен. (Бр. 2023. саб. зап.)

У седници 14. јула и. г. прочитао је др. Јован Суботић, као свој предлог, ову представку на угар. министарство богочасти и просвете и војено министарство:

„У прилогу под ./. има част потписани сабор вис. министарству до знања донети уговор (Погодбу), који је између Романа и Србаља

православне цркве у Угарској у погледу деобе помешаних црквених општина учињен.

Уговор овај постао је правоваљани пошто га је потписани сабор одобрио, а романска делегација на темељу нод ./. приложеног пуномоћија* правномоћно прихватила.

Услед овог уговора има се деобна расправа без одлагања започети, а пошто се у истом уговору и присуство политичне власти прописује, то се овим садржај речевог уговора вис. министарству с том учтивом молбом приопштава да би односне налоге политичким властима издати изволело.“

Сабор је закључио, да се овако предложена представка поднесе. (Бр. 3019. саб. зап.)

Да ли је ова представка, сабором закључена, поднесена, и када, уг. министарству, о томе трага нема. У ручбеном записнику је под М. Бр. 542. забележено, да је, и то тек 6. октобра 1871. јављено уг. министарству, „да се сабор српски с романским погодио, да се Романима у име свију тражбина 300.000 фр. из оба фонда** издаду и моли се исто министарство, да учину наредбу, да се у Пешти од школске депутације рукована фондови поделе и на то изасланој саборској комисији издаду.“ Можда је том приликом и представка поднешена.

Дана 7. јула и. г. јавио је Арадски епископ *телеграмом*, да је Синод Арадске дијецезе „одобрио точке о фондовима, *а ради манастира одредио комисију*.“ Каква је та комисија била, где је, шта је радила и доконала, о томе у Архиви нема трага. О њој наш сабор није био извештен, нити је радњу њену кад узимао у претрес.

Дана 20. јула јавио је *телеграмом* Вићентије Бабеш, да је и Карансебешки Синод „одобрио тачке поравнања.“ (М. Бр. 337.)***

* Пуномоћ, која се наводи у овој представци, а о којој је реч и у делегационом записнику од 18. (30.) јуна Бр. 7, нема у Архиви, нити у оригиналу, нити у препису. Нема у Архиви ни других, мање важнијих списа, који се односе на деобу с Румунима. Да ли су ти списи код уг. министарства, или су у приватне које особе, или у каквом бушку које канцеларије наше, не знамо. Тек нема их онде, где треба да су сви списи — у *Архиви*. На ручбеног записника (М. Бр. 529. ех 1871.) види се, да је министарство, дописом својим од 16. (4.) октобра 1871. Бр. 25. 140; тражило „сва акта односећа се на ту годбу с Романи у смотрењу фондова, општина помешаних итд.“ Без сумње је том тражењу задовољено, али се из ручбеног записника не види, да су списи и враћени.

** Непрокосновеног и клирикалног фонда.

*** Овога телеграма, као и онога Арадског епископа нема у Архиви. Администратор Стојковић није те телеграме саопштио сабору, бар у записнику саборском о томе ништа нема. Седнице саборске су г. 1871. одређене 30. јула. Дакле, браћан Арадског епископа је свакако могао извети пред сабор, а браћан Бабешов није могао тек у том случају, ако је стигао после 1 сата, после подне, кад је последња седница завршена.

Највишом царском резолуцијом од 10. априла 1872. буде поравнање наше с Румунима одобрено. Румунима је 9. новембра 1872. исплаћена аверзионална свота од 300.000 фр., fundus instructus и пустара Св. Симеона у Арадској дијецези, и дотични фондови и фундације, те је отпочета и радња комисија у помешаним општинама према поступку у Погодби утвареном.

Радњу око деобе помешаних општина остављамо на страну и прелазимо на манастире.

Од интереса је, да у српском преводу изнесемо о томе мишљење дра Теодера Мандића, које је он изложио у свом (немачком) експозеу, поднесеном кр. Тавернику барону Шенецију 17. марта 1866.*

„Захтеви Румуна, да им се уступе манастири, мењају свој облик према времену у ком су се дизали. У „програмном нацрту“, ког су у јесен 1864. предали, траже они три манастира, Ходош, Бездин и св. Ђурађ. У своме „мишљењу“, кога су предали зими 1865., захтевају они и четврти, Месић. Њихове пак црквене поглавице задовољиће се пак у својој „допуњујућој изјави“ од 10. марта 1865. и са два манастира, а румунски митрополит барон Шагуна назначио је у свом меморандуму у Бечу 1. априла 1865, кога је предао ц. кр. државном министарству, поименце манастире Ходош и св. Ђурађ као оне, који би требали да се уступе Румунима.

„Српски Синод 1865. у Карловцима прогао је, да се уступи само Ходош *под условом да то одобри српски народно-црквени сабор*.

„При саветовању саборске комисије као и конференције у фебруару и марту 1865. изашао је патријарх Самуило Маширевић, потпомогнут од скоро свију епископа, са предлогом, да се Румунима манастир Ходош за Арадску а Златица за будућу Карансебешку дијецезу под тим условом уступи, да врховно власништво оба манастира и на даље остане српском народу и да се манастири опет у српски посед врате, ако би манастирско свештенство или школина њихова оставили православну веру. Али овај предлог буде са свима против 4 гласа од

* Успомене П. свеска. Стр. 114—119.

сабора одбијен, а Румуни буду са тражбином, да им се манастири уступе, одбијени.

„Манастири — вели се у актима српским — јесу српске фундације. Па и ако немају сва своја правилна основна писмена, то се да тумачити непрестаним турским и грађанским ратовима, који су оне крајеве непрестано пустошили. Али традиција говори несумњиво о њиховом српском пореклу, те је факт, *да се манастири само донде пружају, докле допире српски језички живаљ*, и да — док у читавој источној Угарској и Ердељу нема ни једног православног манастира — *манастири у Банату изгледају као духовне пограничне тврђаве српског народа*. Њихов посед је поновљен осигуран Србима Леополдовом диплому од 21. августа 1690: „Прилажемо даље и потврђујемо, да они могу *као својину држати* цркве и *манастире грчке вере и што овима припада*“... И сами Румуни — вели се у саборском меморандуму захтевају у свом „програмном нацрту“ само толико, „*да се одговори потреби румунског народа, а да се при том увек води рачуна о славенском обичају и правима.*“

„Напослетку сабор још особито истиче, да изборни ред издан решењем Њ. ц. кр. Величанства од 21. марта 1861. за срп. нар. црквен. сабор признаје манастирима Бездину, Св. Ђурђу и Месићу право заступства на споменутом политичном народном сабору, на коме се само духовни и световни посланици *српске* цркве и српских становника и провинцијала некадање војводине Србије скупљају, да се овде *о чисто српским политичним питањима* светују, те се тиме отклања сасвим свака сумња о српском њиховом карактеру,* а да се и не обрати пажња на то, што је у овима као и у свима других манастирима славено-српски језик искључиви језик за богослужење и званичење.

„Колико год да изгледају ти у манастирском питању од српског сабора изведени мотиви (разлози) *из привилегије, традиција узуса и поседа*, да су убедљиви, што су сабор руководили с обзиром на неограничен пијетет српског народа за своје манастире, да такав закључак донесе, то се ипак не може порећи, да би они разлози, са којих је сабор пошао при одобрењу приноса од 250.000 фр. из фондова (каније: „жива жеља да се створи стално стање братске љубави и слоге, и *осигурање на све друге меродавне обзире*“) били приличнији; и ваља жалити, што се, додуше не због сразмености и упорности и нецрквене срџбе српске јерархије (као што се то тада барону Филиповићу чинило) *него због других прилика, које су на расположењу сабора неповољно утицале за време целог преговарања о румунском питању*, — предлог донесен од патријарха, и врло је мало у битности различан од предлога румунског митрополита и ц. кр. комесара, није од сабора примљо.

— — — — — — — — —

„Као што се види манастирско је питање тиме, што је синод предложио уступање манастира Ходоша, уз погодбу да то сабор одобри, а сабор, упитан о томе, то је одбио, доспело на криви пут, те је за мене сад тешко, да кажем о том своје мишљење. Ја мислим овако: Манастир Ходош лежи и онако у Арадској дијецези, те је и при новом одређивању граница (15. јула 1865.) Темишварске и Арадске дијецезе потпао под јурисдикцију Арадског епископа, те је и остао. али наравно *нијв стекао нов црноважан поседни наслов.* Нека се задовољи сада са овим фактичним стањем, *без преходна формална коначна решења.* Тиме би се дала на неко време задовољштина „потреби“, које Румуни, као што тврде, имају, *али их не могу да докажу*“.

(Свршиће се.)

* Према томе, отклања се сасвим свака сумња о српском карактеру и манастира *Ходоша*, јер је тај манастир уврштен и у саборски изборни ред од 1870/1. за српски православни народно-црквени сабор, са правом бирања посланика чисто српске народности, на сабор чисто српски, на којем се ради о чисто српским питањима, и све то после *изгрнуте дебе и оснивања румунске митрополије*, и поред румунског сабора.

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак)

Глава III.

Епоха псеудо-националног покрета у Румунији.

Одјек грчког устанка у Румунији. — Сбацивање фанариотског ига. — Покрет за национални препорођај румунског народа. — Убитачан утицај западне културе. — Тежња Румуније, да се отуђи од православног истока. — Кнез А. Куза и његове црквене реформе. — Секуларизација црквених добара и подчињавање цркве држави. — Јавна наклоност владина латинству и протестантству.

— *Задни плодови радикалних реформа, противних црквено-народном духу.*

Када, 1821. год., плану велики устанак Грка̂ против турског ига, одјекну он још исте године и у Подунавским кнежевинама, где се подиже револуција, коју покренуше Грци-Фанариоте против Турака. Ну том приликом баш показа се сва мржња, коју давно осећаху Румуни према Грцима. Они, не само да се нису придружили Грцима против заједничког непријатеља, као што је на то рачунао вођа румунских хетериста Александар Ипсиланти, већ напротив, помогоше много Турцима, да угуше грчки устанак. Почетком 1822. године послаше Румуни у Цариград депутацију молдавских и влашких бољара с молбом, да им се поврати право избора својих сународника за господаре. Молба буде повољно решена и за Молдавску буде изабран Иван Стурдза, а за Влашку Григорије Гика — обојица на 7 година. — Тако престаде господство Фанариота у Подунавским кнежевинама. Година 1821[23] сачињава у румунској историји читаву епоху, јер од то доба Молдавска и Влашка фактички се ослободише од ига фанариотског, те дух румунског народа прену, као никад дотле. Отпоче силан просветни покрет у чисто националном духу. Одмах је обраћена пажња на народно образовање; обука у школама, сад већ румунским, вођена је у строго румунском духу. Исто тако почеше гонити грчки језик и из богослужења. Васпитаници јашке школе при манастиру Три Јерарха, под утицајем националне идеје, захтеваху од игумана, да свршује службу на румунском језику. Када игуман не хтеде то учинити, наступила је чак и туча међу васпитаницима школе и слугама игумановим. Народ стаде на страну васпитаника, те је на крају крајева морао да се у ту ствар умеша и гроф Киселев, који је стајао на челу привремене руске управе (у време 2-ге окупације од 1822—1834. год.). Киселев је наредио, да има бар један део службе свршавати се на румунском језику. У опће руска привремена управа беше врло наклоњена просветној националној тежњи Румуна. Осим већ дотле постојалих школа (јашке и букурештске св. Саве), основане беху још и неке друге више народне школе Подиже се румунско позориште, у ком су сад већ јавно изводили Грке-Фанариоте; поче се издавати читав низ новина и листова, ударен би снажан основ развитку трговачког покрета, коме најважнији центар постаде Галац. Сви ти успеси стајали су у зависности од руске управе, чији утицај, у облику политичког протектора, с умањивањем Портиног утицаја, беше у кнежевинама силно огроман.[24]

Ну, неограничавајући се образовањем стеченим у домовини, маса румунске младежи тежила је ради усавршавања у иностранство — Беч, Париз, Рим итд., где се почела упознавати са западном цивилизацијом, која је на умове румунске младежи деловала тим силније, што је претходни фанариотски период представљао као што смо видели, неутешну слику духовног мрака и материјалног сиромаштва. На несрећу, познанство са западом и занесеност за њим беше судбоносно по румунску младеж, као и за Румунију у опће. Услед крајње неспремности Румуна за примање плодова европске цивилизације, она им је отровала саму душу и, кренувши их са земљишта старих историјских предања, упутила их је правцем ропског подражавања ономе, што им је туђе и по вери и по предањима — иноверном западу. Румуни пронађоше, да су они потомци старих Римљана, „одломак запада,“ ког је судба одбацила на исток, а од ког би сад они хтели ма пошто по то да се одене и поврате своме природном центру. Особито је дивно изгледао у очима румунске младежи тадашњи идеал свих романских народа, па и све Европе — француски народ; отуда силан занос за свим оним што је француско, за француским — модама, књигама, манирима,

[23] Од 1821. до 1822. год. управљали у Подунавским кнежевинама сапет месних бољара, познат под именом „кајмакам.“

[24] По Акерманској конвенцији (1826. г.), „како именовање, тако и промену господара не може Порта учинити без пристајања на то Русије.“ А по једренском уговору (1829.), који је још већма ограничавао утицај Порте на кнежевине, а у корист Русије, кнез се постављао доживотно, а Русија се официјално признавала за покровитељицу кнежевина. — Тај протекторат Русије трајао је до 1856. год., када би прекинут — Париским уговором.

језиком итд. Румуни, који су у иностранству добили више образовање, повративши се у отаџбину добијаху висока звања и привилегирана места у администрацији, суду и школи. Они саопћише својим сународницима утиске са запада, разливши отров западњаштва по свој земљи румунској. Једино остаде неотровано просто сеоско становништво, које, истина, и даље је остајало у незнању, али и у преданости својој матери — цркви православној. Резултат тога заноса западним идејама (у свези са претходним фанариотским угњетавањем) беше онај опасни правац у животу и раду, од ког се ни данас још није ослободила Румунија. То је скоро фанатичка мржња „интелигенције“ према православљу, које од сада почеше називати „фанариотском културом.“ И данас је Румунија, можда једини крај у свету, у ком је историјска религија постала предметом болесне мржње и жестоког гоњења. А та религија васпитала је толико поколења и, без сумње, учинила је грдне услуге румунској народности, коју је она често спасавала од робства турског и западног. И све то није се догодило због индиферентизма религиозног или безбоштва; Румуни су спремни биди да приме какву год било религију запада — протестантску или латинску, само не православље, које им је тобоже помрачило њихов „латински ум,“ услед чега је и развитак њихов, као народа латинске расе, био стран њиховој унутрашњој природи. Такав одношај њихов према православљу, у свези са занесеношћу за западом, сачињава главну црту даље историје румунске цркве.

Тај непријатељски одношај према православљу одразио се брзо и на односају румунске интелигенције према Русији. Просвећени „западом“ Румуни омрзнуше своју ослободитељку од турскога ига, јер је она, привремено управљајући Румунијом заједно с Турцима, изгледала у очима њиховим као представница омражене фанариотске културе. Уз то још неке националисте румунске подозреваху, да Русија тајно намерава сасвим присвојити Румунију и претворити је у своју губернију, сасвим испуштајући из вида, да се Русија баш старала о подизању њихових народних школа, позоришта, да је дала Румунији организациони статут 1831. год., који је баш сачињен с намером да се сачува румунска народност.[25] Год. 1848. планула је у Влашкој револуција, која је била само даљи развитак народног покрета 1821. године. Па као што је тада сбачено било иго фанариота, тако су 1848. год. мислили, да се избаве скрбништва руског, те да се слободно лате развитка румунске народности, на начелима западно европске цивилизације. Привремена револуционистичка управа, на челу с митрополитом влашким Нифонтом, прогласила је безусловну слободу штампе и еманципацију Јевреја, ишла је зч уништењем зависности неких румунских манастира, који беху „преклоњени“ источним обитељима. Када је 1853. год. руска војска прелазила Прут и приближавала се Дунаву, тада румунске кнежевине понудуше се Турцима, да их заузму и уреде народну војску, која ће им помоћи против Русије. А када 1856. год., по Паришком уговору, сасвим престаде протекторат Русије над кнежевинама, тада мржња Румуније према православљу и својој ослободитељки Русији, као и према Словенству у опће — дође до врхунца, те поведе за собом врло тужне последице, које сасвим измениле ток румунског живота. Националистичка партија препорођаја Румуније одушевљено је поздравила пад протектората Русије над кнежевинама, држећи, да се тиме Румунија ослободила од историјске преграде, која јој је сметала, да се слободно развија на начелима присутних јој романских особина. Заједно с њом ликовао је и папско-протестантски запад. С друге стране, уважањем румунских кнежевина у сферу западног утицаја (проглашењем опће-европског протектората над кнежевинама) ослабила се Русија, задавао се удар православљу, а уз то ослобођена Румунија од протектората Русије — беше „буфер“ међу Турском и Русијом. Даљи ток догађаја у кнежевинама оправдао је наде запада (а у главном Француске у доба На-

[25] Тај организациони статут дуго је остао као основни конституционални закон целог румунског народа, одређујући ред избора господара, право опћег сбора, финансијску управу, судство, компетенцију разних државних установа и садржавајући у себи уставе о трговини и т. д.

полеона III-ћег.)[27] Кнежевине Влашка и Молдавска сједињене се у једну државу под именом „Румуније“ (11/23. децембра 1861. год. проглашено је кнез Куза официјално сједињење обојих кнежевина). За кнеза сједињене Румуније буде изабран пуковник А. Куза занешењи националиста и униониста, који непријатељски беше расположен према Русији, а потпуно предан Француској. Све то беше дело руку папско-протестантског запада, који је неуморно радио на штету православља и Русије По водом уједињења кнежевина, главни тумач западне политике, лондонски „Тајмс,“ писао је: „Главна ствар састоји у том, да руски цар не распростире своју власт ван данашњих граница; те отуда, ако ће се успостављањем молдавске државе стати на пут ширењу Русије, тада је наша сврха постигнута.“ Затим је „Тајмс“ још изразио наду, да ће, упоредо с независношћу, у румунским кнежевинама још ослабити и религиозне везе, које их свезују с Русијом. А канцлер енглеске државне благајне лорд Росел у свом говору 4. маја 1858. године, поводом сједињења Подунавских кнежевина у једну државу, рекао је између осталог ово: „Најбољи отпор Русији може се наћи у снази *слободних људи* у тим крајевима; ја бих хтео, да на дан смрти „болног човека“ буду спремне слободне државе, којима би тежили одломци државе турске.“ Полазећи с такова становишта, западна дипломација, управљајући политичким пословима Румуније, дала је овој најкрајњију конституцију узевши за образац државно устројство Француске, које је основано на принципима револуције од 1789. године. То беше конституција с врло пространим схватањем слободе личности, слободе наставе, штампе, слободе савести и богослужења, без разлике вероисповести. Формално нпак буде православна вера проглашена као владајућа: ну, у самој ствари православље је било само трпљена религија већине. Сва та конституција по својим принципима беше противна православљу. По њој је, у Румунији, извором власти постао сам румунски народ, који је изражавао своју вољу преко кнеза и народног представништва. А та конституција брзо је показала себе, ударивши печат разузданости и потпуне безприцинпости на даље догађаје црквеног живота у Румунији; она је као у огледалу одразила све моралне недостатке Румуна, који, тек што се ослободише од турског и фанариотског ига и осетише се потпуно слободним, опојени лукаво им предаиом слободом злоупотребљаваху је на све могуће начине, а заборавише права начела своје историје.

Најжешћи представник те конституције, који јасно показује, како силна беше реакција против фанариотског ига, а исто тако како силан беше занос за свим оним што је западно-европско — био је први кнез Румуније Александар Куза. Он је без сумње човек даровит, европски образован (у Немачкој — у Потсдаму и Минхену), демократ и униониста револуционистичког правца, а пошто је прогањан био од руских власти, којима непријатељски беху расположене румунске националисте (био је затворен, али побеже преко Беча у Цариград) — А. Куза се врло допао тада главној народној партији демократа — униониста, који га и кандидоваше. (Наставиће се)

[27] Уједињење Подунавских кнежевина у једну беше одобрио Француске; Наполеон III у свом говору, поводом тих, похвалио је Унију кнежевина делом правичности и победом цивилизације, а у награду Румуна за њихову храброст, он им је послао 10 хиљада пушака и телеграфично је известио Кузу о својој наклоности према њему.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Високопреосвештени господин епископ Лукијан Богдановић) бавио се је прошлих дана у патријаршијској резиденцији, а вратио се је у Будимпешту у прошли петак.

(Саборски Одбор). Под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, држао је Саборски Одбор своје редовне седнице 4., 5. и 6. марта о. г. пре и после подне. Присутни су били чланови: високопреосвештени господин епископ *Мирон Николић*, за тим г. г. *Др. Ника Максимовић* потпредседник, окр. прото-

презвитер *Ђорђе Влаховић, Јосиф Јагић* и *Михаило вит. Рогулић*.

(**Сазив сабора.**) Његова Светост. преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић*, саопштио је Саборском Одбору, да је сазвао сабор за 26. мај (8. јуни) о. г., но до данас на Његову пријаву гледе тога сазива да није стигао одговор. Чим стигне, сазваће Саборски Одбор, да учини даља нужна расположења.

(**Манастир Ходош.**) Саборски Одбор је и у прошлим седницама својим узео у претрес питање о ревиндикацији манастира Ходоша, те је у том погледу, осим осталога, закључио: известити о окопредметном своме раду Св. Синод и поднети поверљиво навешће сабору. Ради уклоњења нашега народа можемо саопштити, да је Саборски Одбор у поседу таквих доказа о српском праву на споменути манастир, да је њихова ревиндикација изван сваке сумње.

(**Пустара Сириг.**) Дана 4. (17.) марта о. г. одржао је Саборски Одбор дражбу у предмету издавања под закуп на 12 година пустаре Сириг, које приход служи на подмирење епископских дотација. Најнеђу понуду учињено је *Савез земљорадничких задруга у Загребу*, и то у износу од 146.500 круна, дакле са 20.500 круна више него што је досадања закупнина доносила. Саборски Одбор је понуду Савеза земљорадничких задруга примио и пустару Сириг њему под закуп на 12 година издао.

(**Спуштена камата.**) Саборски Одбор је у прошлим седницама својим закључио, да се камата на хипотекарне зајмове код народно-црквених фондова спусти *од 1. јула о. г.* са 7. на 6%.

(**Повишење признаке српскоме књижевнику.**) Његова Преузвишеност, г. министар председник *Коломан Сел*, благоволео је отписом од 24. фебруара о. г. известити *Чика-Стеву В. Поповића*: да му је, по довршетку књижевнога дела: „Аустро Угарска монархија у речи и слици“, Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоволело, за сарадњу његову на томе делу, *изразити најмилостивије Своју пресвитлу захвалност и потпуно признање*.

(**Споменик Бранку Радичевићу.**) Од преноса Бранкових последњих земних остатака са Бечкога гробља на Стражилово (1883. г.), остало је добровољних прилога. Општи збор, на поучарје Бранкова преноса одржан у Карловцима, одредио је, да се тим заостали прилозима осује фонд за подизање Бранкова споменика, а изабрао је одбор, да руководи тим новцем, да чува и управља песником гроб и споменик на Стражиловском вису. Тај одбор је предао новац на руковање Саборском Одбору, као управи народно-црквених фондова, при којој се руковало до данас с тим новцем, као с фондом за подизање Бранкова споменика. Фонд је наносио концем 1901. г. 9157 К. 30 п. Чланови одбора за подизање споменика, тројица на броју, сматрајући себе одбором и мислећи да је дошло време подизању Бранкова споменика, затражили су од Саборског Одбора, да им уручи на ту циљ споменути новац. Саборски Одбор је наредио благајни нар. црквених фондова, да одбору новац исплати, а овај с њиме да по својој вољи и најбољем нашињењу расположи.

Као што је познато, дотични одбор мисли: 1.) да се одмах приступи подизању споменика; 2.) да се исти подигне на Карловачкој пијаци, према средини патријаршког двора; 3.) да споменик израђен буде на постољу од 3 метра, са попрсјем песниковим од 1 метра.

Наше је мишљење, да не би требало са овим послом још хитати; него да би требало о сва три наложена момента у тој ствари, још једаред, а према потреби и наше пута, повести реч. —

Привредне вести.

(**„Српска Банка“**). Прошлих дана предстала је депутација „Српске Банке“ преузвишеном господину Бану грофу Куену Хедерварију са молбом, да изволи поспешити решење кр. земаљске владе гледе поделења популарне сигурности и јамчевне способности за хипотекарне заложнице „Српске Банке.“ Преузвишени господин Бан изјавио је депутацији, изјављујући се похвално о пословању Банке, да ће предану му преставку помно проучити и у споразуму са министром финанција по могућности што скорије издати сходно према стању ствари решење. Депутацију је предсео светлог Бану народни заступник г. Михаило витез Зубовић. Да је „Српска Банка“ до сада велике штете имала, јер није могла издавати хипотекарне зајмове, не треба ни да споменемо. А да је њена молба у том погледу основана, изван сваке је сумње. Од праведности светлога Бана надамо се, да ће та молба бити скоро уважена. —

У Далмацији.

(**Верска сношљивост и хришћанска љубав!!**) „Гласник“ православне Далматинске цркве у 2. броју о. г. доноси овај допис из Дубровника: „Да нијесмо у XX. вијеку и у просвијећеној држави, гдје је слобода савјести загарантована и равноправност вјероисповијести темељним законом призната, не би се чудом чудили сплоности побожног (?) једног слуге

олтара Божијег (?), највог коризменог проповедника римо-католичке катедрале у Дубровнику! У часу, кад се вијерни скупљају на молитву и у жељи, да ријеч Божју чују кроз уста учитеља свога. да се науче како треба Бога и ближњега свога љубити, — они морају да из богомоље бјеже, да пред собом и поштеним свијетом црвене, да се у чуду питају: шта се све ово догађа у питомом нашем Дубровнику? Јавност је већ осудила шкандалозну проповијед фанатичног каноника-проповједника, који је морао чак са мутног Тевера доћи, да најсвећим погрдама обасипе нашу св. правосл. цркву и вјеру, и да нас православне, у сред бијела дана и пред одабраном публиком, са катедре црквене назове: зликовцима и демонима! Дан 6. (19.) фебруара 1902. остаће у пријатној успомени забиљежен у аналима катедрале града Дубровника!! На чујмо тога највог проповједника.

Учени и побожни (?!) римски свештеник, проповиједајући о узвишености и светости римо-католичке цркве, те истичући истинитост њених догмата и њених свештеника спасоносну мисију у свијету, прелази на „грчку шизму“ и најцрњим бојама представља тај шизам! Шта је све он казао о православној цркви није могуће поновити, јер руменило стида то нам не да, а оправдани гњев могао би нас у опијењивању тих погрда далеко завести. Убрајемо неколико тих цвијетића из његова вртла. Казао је: да је православна црква „*антихристова*“, да је она „*црква пакла*“, у којој су свештеници „*демони*“, а народ „*измет који се вала у блату грјехова и зала*“; казао је, да ми православни не знамо за Дјеву Марију, нити је поштујемо као Богоматер, а за светитеље, да црква наша сматра само неке од времена прије „шиване“, а кад је покушавала у познија времена та црква да прогласи кога новог светитеља, онда би се тек увјерила „che era un malandrino“, (да је аликованац). Казао је још, да су православ. епископи и свештеници у свијету *или духови*, који трују народ а старају се да жене и дјецу своју уреће, — њихова је вјера девета брига; наука им је: „*грчко фарисејство*“, а поносе су им „*браде и камилавке*“, и да „piu vale una cocolla d' un frate, che tutto l' episcopato loro con presbiterato“ (више вриједи једна фратарска кукуљица, него ли сав њихов епископат са свештенством); а да слика буде потпунија рекао је, да смо ми православни *рођени у блату и у блату да ћемо умријети*, „nati nel fango ed in fango morranno“.

Још је ту било погрда на претек, али је доста да се и ово знаде, па да се њоји сва тежина при-

јеступа, да се осуди жигом вјечите срамоте овакав проповједник мира и хришћанске љубави! Али није ово осамљени случај. Ми православни навикли смо оваким даровима од браће наше по Христу; него је овај највећи дар, све друге надмашио. Ми смо до сада увијек само сажаљевали овакове случајеве, и нијесмо хтјели истим оружјем реаговати, држећи се науке Христа Спаса. Али не ћемо моћи нити смјети увијек говорити: „опрости им, Оче, јер незнају шта чине“, јер страшљиву нашем мора доћи крај. Ми бранимо своју цркву а поштујемо свачију вјеру и права, па захтијевати можемо и морамо, да и други цркву и вјеру нашу не погрђују и права наша не газе. Ништа нема грђег ни опаснијег од вјерске несношљивости. Боже нас сачувај тога зла! Међутим ко је познат неки бичем, по примјеру самога Христа, тјера из храмова недостојне слуге, који цркву Његову свету погане... Уз то, ми се надамо у правичност и заштиту закона, који нам слободу вјероисповијести наше зајамчује.“

После овога чудовишта, зар да се чудимо и неком Етингеру, који је просто своју фанатичку срџбу по 10. и 11. броју „Katoličkoga Lista“ Загребачког против православне цркве у опште, а руске пасосб, у своме чланку „Ruska crkva“. Каква дрњала такве и пчеле налећу на ње...

У Србији.

(**Велика Школа.**) У правноме факултету Велике Школе упражњене су катедре *административног права, римскога, међународног јавног и канонског права*. Министарство просвете расписало је стечај за те четири катедре. Компетенти имају до краја априла о. г. послати своје пријаве са потребним документима министарству просвете.

(**Награђено дело**). Краљ. Срп. Академија Наука у Београду наградила је 22. фебруара 1902. год. дело *Ив. Ивановића*, конзула у Скопљу, под насловом: *Из Црквене Историје Срба у Турској у XVIII. и XIX. веку*, са првом наградом од 1000 динара из књижевног фонда пок. архимандрита Нићифора Дучића.

Разне белешке.

(† **Митрополит Аркадије Чуперковић.**) Православни архиепископ и митрополит Буковински Аркадије Чуперковић преминуо је 5. (18.) фебруара о. г. у 79. години свога живота. За администратора митрополије именован је епископ посвећења и митрополијски викар *Др. Василије Репта*. Блаженопокојни митрополит Аркадије рођен је 14. (26.) марта 1823. Г. 1847. постао је парохом. Г. 1866. као удовљерио се и постао игуман манастира у Путни. За

архимандрита произведен је био 1874. После смрти митрополита Моранија именован је 3. (15.) марта 1895. администратором митрополије, а у фебруару месецу 1896. за архиепископа и митрополита. Лака му земља и кѣчња памят!

(Св. Јеронимски завод у Риму.) Узнемирење римске курије и папиног решења у питању назива Св. Јеронимског завода у Риму, огорчило је и „разочарало“ је хрватске римокатоличке кругове, који су на донашању прошлогодишњег бревеа папиног радили и у њему после „толико пароха и толико тиха“, славили победу своју и својих „идеја“. Огорчење и разочарање то тако је велико, да је израза добило и у — „Obzoru“, и то у облику агитације за „успоставу старохрватске службе Божје за све Хрвате“. Тражење потпуне успоставе старохрватске службе, треба да буде одмазда Ватикану, што је „uzmakao i podlegao nebratskoj intervenciji crnogorske diplomacije“ у питању Св. Јеронимског завода. „Ne smijemo, вели „Obzor“, više biti izloženi iznenadjenjima, као што је оно, које нас је задњих дана из Рима ошинуло. Prenimo se dakle, te složno i energično ustanimo na obranu naše svetinje i ne položimo oružja, dok ne postignemo ponovno ono, što nas po božjem i po ljudskom pravu ide.“

Дакле, св. отац папа: или не зна шта им све по том праву иде, или не ће да им даде Али како онда стоји са непогрешивошћу папском? како ли стојимо онда с „najvišim moralnim faktorom u svietu“, каким папу сматра и назива баш тај исти „Obzor,“ који је после пет редака за тог истог папу — ма и болном душом — написао, да је узмакао и подлегао интервенцији *црногорске* дипломације!

(Хоће у св. Православље.) У бојазни од пољетнавања и огорчени на талијанштину у црквеним проповедима, у богослужењу, у судству, управи и свима званьима Словенци око Трста (у Ријеци, Логу, Ројану) и у Истри почеше прелазити из римокатолизма на унију. Изгледало је, да ће се сви поунијатити, да би избегли однаређивање своје. Но тај покрет узима, у најновије време, сасвим други правац. Словенци хоће сада у св. Православље, с тим уверењем, да им је тамо народном имену и језику једини спас.

Кад је изасланик викара Трпћанске бискупије покушао прошлих дана у Ријеци, да тамошње Словенце на уније врати у римокатолицизам, нису ови о томе хтели ни да чују, него многи најавише, да ће са свима члановима својих породица прећи у св. Православље, дочим остали најавише, да ће за сада још остати при унији. Али сви рекоше у глас: У латинизам нико их више не поврати, пре ће се дати распети!

Беседу викарева изасланика, каноника Мартеланца, који је изаслан био да их умири, прекидали су узвицима: Живело Православље! Живео владика Милаш! Узвике је те прихватио с одушевљењем цео искупљени народ. Као што јављају, у непосредној близини Трста образоваће се велика словеначка православна црквена општина. —

(Да ли има књиге без штампарске погрешке). Dr. Наичоу, француски научењак, бавио се је годинама истраживањем: да ли има књиге без штампарске погрешке. Нашао је, напослетку, да је таква књига „Virgil“, коју је издао Firmin Didot. Но то његово откриће није дало спавати професору Алберту Ајму. Тражио је — кад га није мрзило — погрешку и у том издању. Изгубљено време и уложени труд ипак му је био успехом награђен. И у тој књизи без штампарских погрешака нашао је једно слово „j“ без — тачке. Велики проналазак! Стручњаци штампарски, дабоме, не би му дали ни те радости, јер проналажено „j“ без тачке није штампарска погрешка, пошто се слово „j“ не лије без тачке, него је то изнађалост дотичног слова, због које није при штампању дотична тачка пошла. Шта више, можда та тачка није ни машине пошла само у некима, па и у дотичном примерку, који је истраживао професор Хајм, а у другим примерцима је могла да буде и она отпсиуга. Да ли је овај случај, остављамо, разуме се, пасији француских научењака да о томе расправљају.

(Шта је добио Шекспир за свога „Хамлета?“) Ниједно новорипно дело није толико пута приказано као „Хамлет“, и може се рећи, да је та трагедија, од како се кроз три столећа приказује, донела разним друштвима и личностима — милијоне. Неки пак Лондонски архивар пронашао је из архивске прашине и изнео на свет, да је сам Шекспир за то своје уметничко ремек-дело добио једва 100 круна. —

Књижевни оглас.

Позив на претплату „Мале Библиотеке“.

Мала Библиотека излазиће тачно сваких 15 дана по једна свеска од 5—6 штампаних табака досадањег облика и нараде. У њима ће бити оригинални радови наших књижевника и одабрани приједоди из свјетске литературе.

У овогодишњу серију ући ће сем осталих и неколико свезака Хумористикона где ће бити скупљене

коверје наших представника хумористичке књижевности, које ће бити занимљиве својом шалом и сатиром на извесне слабости нашег књижевног, културног и друштвеног живота. Осим тога уредништво се побринуло да изнесе неколико животописа са књижевним студијама свјетских литерата.

Свака свеска Мале Библиотеке имаће, одвојен од текста књиге, свој прилог *Преглед* у коме ће се приказивати све новости српске и стране књижевности. Приказиваће сваку нову књигу која дође уредништву на оцјену и листове који буду долазили у замјену. Доносиће опширне оцјене и чланке, који буду од приједности у српској или свјетској штампи.

Као прилог доноси ће свака свеска по једну илустровану дописну карту са сликама наших књижевника, репродукцијама српских умјетничких радова и ликовима свјетитеља.

Пошљедња децембарска свеска донијеће својим читаоцима као божићни дар још укусно израђен мали џепни календар за идућу годину.

За Преглед, који ће се крајем сваке године моћи скупити у једну цјелину, власништво ће сваком претплатнику бесплатно послати лијепо израђене тврде корице са штампаним садржајем Прегледа.

Цијена је Малој Библиотеци: За Босну и Херцеговину и Аустроугарску 6 круна. Ван претплате продаваће се поједине свеске 30 потура.

Претплата се прима најмање на пола године, а вала је слати непосредно Администрацији Мале Библиотеке у Мостар (Херцеговина).

Претплату ће прихатя све књижаре и растурача.

Све што се тиче Мале Библиотеке нека се шаље Администрацији, а рукописи уредништву њеном.

Досада су изишле ове свеске:

1.) Јован Протић: „Шарени шљунци“, хумористичке цртице. 2.) Д. Ђ. Омчикус: „Disjecta“, слике, црте и приповијетке, (св. I.) 3.) А. П. Чехов: „Приповетке“, превео Вељa Миросављевић, (св. I.) 4.) Само Матавуљ: „Три приповијетке“. 5.) Свет. Ђоровић: „Дјеце шаљиве цтре“. 6. и 7.) Од српских приповједача: „Божићне приче“. 8.) † Илија И. Вукићевић: „Арнаутске слике“. 9.) Стеван Сремац: „Две приповетке“. 10.) Иво Ћипико: „Са јадранских обала“, кратке приче. 11. и 12.) Јован Протић: „Сеоске фотографије“. 13.) Д. Ђ. Омчикус: „Disjecta“, слике, црте и приповијетке, (св. II.) 14.) Бранислав Ђ. Нушић: „Кнез од Семберије,“ Историјска сцена. 15.) Милета Јакшић: „Приче“. 16.) А. П. Чехов: „Приповетке“, превео Вељa Миросављевић, (св. II.) 17. и 18.) Свет. Ђоровић: „Цртице“.

Свеска за приказ *Књиге прима књиге*, шаље се на захтјев сваком бесплатно.

Издавачка Књижарница и Штампарско-Умјетнички Завод.
Пахера и Кисића.
у Мостару (Херцеговина).

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 17 1—3

На упражњено место учитеља и учитељице на срп. вероисповједним школама у Срп. Пардању (торонтал).

Плата је учитељу: за редовну школу 800 круна; за пофторну школу 80 круна; 2 дана и 600□ оранице, све терете учитељ плаћа; за паушал 10 круна; 2 хвата тврдих дрва за своју потребу и стан у парави, а поред стана половина баште.

Плата је учитељици: за редовну школу 600 круна; за пофторну школу 80 круна; за паушал 10 круна; 1½ хват тврдих дрва за своју потребу стан у парави од једне собе и кујне и половина баште.

Дужности су им прописане школ. уредбом од 1872 год. Осим тога учитељ је дужан при сваком богослужењу за десном певницом појати, а учитељица ће ручни рад предавати свима ученицама.

Учитељ ће држати шест мушких разреда, а учитељица шест женских. Обадвоје ће уживат и и квинквенале. Рок је овоме стечају за шест недеља од првога увртшења у „Сиону“. Молбе с прилозима слати потписаном управитељу.

Из седнице школ. одбора, држане у Срп. Пардању 4. (17.) марта 1902. год. —

Љубомир Велић поп Драгутин Мојић
перовођа и пр. учитељ. управитељ школски

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За странке више: на годину 10 круна. На Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нефлаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 183

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 11

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 17. марта 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишеног господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* свршеног богослова Милоша Гајића рукоположити у светођурђевском храму у Новом Саду дана 9. (22.) марта т. г. за ђакона, а дана 10. (23.) марта за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Из моје збирке.

Проповед у недељу крстопоклону.

Крста Христова честный днесь предложенный видѣвше, поклонимся й чрно колѣнимся.
Слава ва сѣдалну.

Тако, ето, призива св. Црква верне да се клањају крсту Христову, кога служитељи њени торжанствено износе на средину храма, да му се клањамо и целивамо га усрдно и побожно, седмице ове крсто поклопе, која обухвата уједно и средину самога великога поста, свете Четрдесетнице.

Ви сте сви сада, мили моји, у добу усиљена труда, подвига, лишења, жалости, што нераздвојно иду с дневима велика поста и тешка кајања

Еле је стога и установила света наша Црква правом бригом и мудрошћу и љубављу материнском, да се, непосредним посматрањем крста Христова, сећамо уједно и Његових горких страдања, што их Он, Господ наш Исус Христос, за нас поднесе, и тиме се тешимо и храбримо. Када су Бога нашега, нас ради, на крст разапели, како би ми и могли тада ма и часком само застати у подвигу, што га Њему у славу, а за спас душа наших, истрајним приносимо постом.

Ако би дакле когод, са слабости и немоћи људске, у посту, молитви и кајању можда чак и да посустане већ — ево му сада на сред светога храма живоноснога крста, да нас теши, храбри и снажи нас на даљи подвиг. Јер: сећати се крста Христова, посматрати га, знаменовати се њиме, клањати му се и целивати га — то

вам је ваистину најдивнија утеха души хришћанској у свима бедама и невољама живота земаљскога, најпоузданији кажипут њезин по трновитим стазама живота нравственога; те дакле и у тешку посту телесну њезин најјачи наслон.

Та почујте само, како ли дивно говори о томе и сам данашњи, заиста величајни силаксар.

Износи нам прво пред очи путника, хаџију, који тешким греде путем, усамљеним крајем, пустињом зар непрегаженом, и већ ће да посустане и клоне под омаром, жегом и запаром: кад на мах у по пута наиђе на свеже лиснато дрво, те се блажено одмори под хладовином и захлађем његовим, и онда орно и одважно наставља пут свој даље, и приспева му крају. Или нас сећа на цара победитеља, када се с бојишта враћа овенчан славом, те дворјани његови носе пред њиме заставе његове и његов скиптар, па онда и сам приспева, радујући се и веселећи се победи својој, па обрадује уједно и поданике своје. Тако и Господ наш, Исус Христос, који је смрт победио, шаље напред скиптар свој, царско знамење, животворящий крест, да нас обрадује и окрепи, и да нас расположи, да скорим и самога Њега, свемоћнога цара, радосно дочекамо и примимо.

Још се износи св. крст у средини велике Четрдесетнице и стога, што нас ова, са подвига својих, сећа на ону воду у Мери, што је не могоше пити синови Израиљеви, који се дугим низом од четрдесет година таворише по пустињи, јер беше та вода горка; а Господ показа Мојсеју дрво, те га метну у сред воде и вода поста слатка (П. Мојс. 15, 23—25). Тако и нас праведни Бог склања испред власти невидовнога Фараона, кушатеља сатане, води нас преко црнога мора и пустиње, постом од четрдесет дана, заслађујући нас на по пута посматрањем живоноснога крста свога, докле нас и к духовном Јерусалиму не доведе својим васкрсењем.

Или, како се крст назива још и дрветом живота, што он у ствари и јесте: а то дрво беше засађено у средини раја — то су и свети Оци и стога засадили крсно дрво по сред свете Четрдесетнице, да би се тиме сећали уједно и лакомости Адамове, као и тога, да ко од *овога* дрвета кусао буде, не ће умрети, него ће оживети.

Јељте, мили моји, све су ово од реда тако лепи, тако мили, тако матерински, тако темељни разлози, што ми у преполовљењу великога поста посматрамо спасоносни крст Господњи, и нарочито постављен на средини светога храма, да се о свакој тој побуди појединце, даје још и опсежније размишљати у хатар спасењу наших душа. Но како ипак сва та сравњења, држим, и оваким летимичним посматрањем није тешко појмити, то ћу вам ја притећи у помоћ, да мало подробније размислимо данаске *о светом крсту, као дрвету живота.*

Знате, да у средини раја старозаветнога беху засађена два особита дрвета. Дрво познавања добра и зла, и дрво живота. Ово дрво живота имађаше две нарочите силе у себи: с једне је стране тамањило у оних, који од његова плода кусаху, сваку клицу и свако зачетак и болести и смрти, с друге им је стране уједно и чудновато крепило снагу и телесну и духовну, развијајући у њима савршену пуноћу живота. Па тако дакле и духовно, тајанствено, благодатно дрво живота, свети крст Христов, имаде такођер дивну моћ, да у свију, који у Њега верују: с једне стране уништава зачетак смрти духовне и телесне; с друге пак стране, да им даде у наслеђе живот вечни, као пуноћу живота духовног и телесног.

Тело наших прародитеља, Адама и Еве, имађаше услова, да остане бесмртно. Тело њихово, уз извесне услове, није требало умрети. Дух се њихов, можемо рећи, битно разликоваo од нашега духа. Духу је Бог подарио бесмртност; уништити дух, одузети му живот, нико не може. Па ипак, као што по тело наше има смрти, тако и дух може обамрети — и то је онда нравствена, морална смрт. Тело наше разорава болест, а дух нам може разорити грех. Да су дакле прародитељи наши задржали били стављени им услов, послушност према Богу Творцу, тело њихово, једући са др-

вета живота, не само што не би било изумрло, него би се биле преобратило у тело духовно (I. Кор. 15, 44), коме већ више никаква смрт не би била могла наудити. Како су пак они пали у грех, а како је плод с дрвета живота онде у рају имао моћ, да се противи и самој разоравајућој сили греха, те чинити бесмртним и само грешно тело — то је онда Бог изагнао грешнога Адама из раја и тога ради; **да не когда простретъ рѣкѫ свою, й возметъ ѿтъ древа жизни, й снѣстъ, й живъ вѣдетъ во вѣкы** (I. Мојс. 3, 22).

И дрво живота духовнога имаде такође моћ да утамани и затоми извор смрти, телесне и духовне, у души и телу грехом заражених, који тиме примише у себе, као плату за грех (Римљ. 6, 23), семе смрти. Јер у хришћана, који се с Христом погребоше крштењем у смрт (Римљ. 6, 4), који с вером и љубављу кусају плод, што сазреде на крсту живодавном, који теже да се животом подвижничким, разапну с Христом (Гал. 2, 19.), и који живе вером Сина Божјега (Гал. 2, 20) — у тих Спаситељ наш, постепено такође уништава смрт, и телесну и духовну. Јер у колико се у њих стари човек разапиње с Христом (Римљ. 6, 6), у колико они распну у себи тело са сластима и жељама (Гал. 5, 24), и приме у себе дух распетога и умрлога Христа: у њих у толико почиње нестајати тело греха (Римљ. 6, 6). они стану себе држати да су мртви греху, а живи Богу у Христу Исусу Господу нашему (Римљ. 6, 11), нити они слушају више грех у сластима његовим (— 12), нити дају удова својих греху за оружје неправде; него дају себе Богу, као који су живи из мртвих, и уде своје Богу за оружје правде (— 13). Као што је, другим речима, телесно распети, и још више, умрли, мртав за сваки покрет страсти и похота својега тела — тако исто и хришћани, распети с Христом, већ на земљи угушују у себи сваку склоност к страстима и похотама својега тела. Али не само да нравствено умртвљавају у себи свако зачеће греха — блуд, нечистоту, сласт, злу жељу и лакомство (Кол. 3, 5), и одбацују од себе гнев, љутину, пакост, хуљење, срамотне речи из уста својих (— 8); него се у њима, Христа ради, разапе свет и они свету (Гал. 6, 14), те за њих ни искушење ни икакво лукавство кушатељево нема више никакве силе ни снаге. У њих се, другче речено, светим крштењем, телом и крвљу Христовом и светим богоугодним животом, образује зрно и семе, из кога се онда, по васкрсењу, рађа тело духовно (1. Кор. 15, 37—46).

Но сила дрвета живота у рају старозаветноме није давала телу човечјем само бесмртност. Пуноћа живота не лежи само у бесмртности. Може когод бити и бесмртан, па ипак да не живи: онај, који живи животом трошним, развратним немоћним, бесплодним, тај дакако као да и није жив. Стога је дакле дрво живота, као дрво живота, давало телу човечјем не само бесмртност, него и саму пуноћу живота. Ко би од његових плодова јео, не само да на њега не би наилазило растројство болести и смрти, него би уједно увек уживао и у наслади здрава живота, био би стално крепке снаге, увек лаган и свеж и оран за рад, и нестало би било по њега ограничења, што их нама ставља простор и време, и узвисио би се над препоне и препреке, што нас са тих ограничења сретају у пословима нашим. Једном речи: плодови дрвета живота гребали су били да утамане уједно и грубу душевну природу тела човечјега, те би то тело дакле преобратили били у тело духовно, слично прослављеному телу Исуса Христа

Исто тако и дрво живота духовнога, живодавни крст Христов, онима, који крепко верују у Христа, на њему распетога, даје не само бесмртност духовну и телесну, стамањујући у њима грехови зачетак смрти; него им подарује уједно и сву пуноћу живота духовног и телесног.

Ко с вером погледа на овај царски жезао, те је умрло за грех — тај има плод свој на посвећење, а крај: живот вечни (Римљ. 6, 22). Они се мењају обновљењем ума својега, те могу кушати, које је добра и угодна и савршена воља Божја (12, 2). У њих се јавља премудрост одозго, најпре чиста, а по том мирна, кратка, покорна, пуна милости и добрих

плодова и нелицемерна (Јак. 3, 17). Они се облаче у новога човека, који је саздан по Богу у правди и у светињи истине (Ефес. 4, 24), и у животу њихову јављају се разни духовни плодови, који нам казују, колико је у њих здрав, правилан, задовољан, блажен живот већ овде на земљи. Они само на то мисле и помишљају, што је год истинито, што је год поштено, што је год праведно, што је год пречисто, што је год прељубазно, што је год славно и што је год похвално (Филип. 4, 8). У њих се јавља род духовни: љубав, радост, мир, трпљење, доброта, милост, вера, кротост, уздржање (Галат. 5, 22. 23). — И не само да се тим начином душа њихова радује тој дивној пуноћи живота, него, са тога духовнога богомољства, и сама тела њихова постају живом, светом, угодном жртвом Богу (Римљ. 12, 1). По вољи духа, они све своје силе напрежу на служење Богу и ближњима, устима служе Богу и ушуђују и поучавају ближње, рукама служе потребама цркве и ближњих. А носећи тим начином већ овде у себи семе тела духовнога, Господ Исус Христос, у вечности „преобразити наше понижено тело да буде једнако телу славе Његове“ (Филип. 3, 21)

Еле душе и тела с Христом распетих истинитих хришћана, примају тим начином од овога дрвета живота сву пуноћу живота и моћи, која се већ овде, у животу њихову, пуну виших нравствених савршенстава, јавља, да се онда парочито у вечности горе, покаже у свој својој величини и зрелости.

Ето вам дакле, мили моји, дивних и спасоносних плодова овога дрвета живота; хвалу дајте дакле светој Матери Цркви, што вам га парочито сада у сред трудног великога поста износи, да му се кланьате и њиме се крепите. Користите се плодовима живодавнога дрва тога, слободан вам је пут к њему: нема ту херувима да вам брани к њему доћи пламеним мачем — **пламенное бо҃жіе плиши дстѫ.**

Нека дакле буде у нас пуно одлучности и одважности, да истрајним постом, искреним кајањем, чистим нравственим животом, што ближе приђемо небеспоме Узору своме, божественоме Крстоносцу Христу; као што се и молимо увек у заамвонској молитви литургија прећеосвећених поста овога четрјесетдневнога, да Бог свемилостиви и нама даде: **подвигомѣ добрымѣ подвизатисѧ, теченіе поста совершити, вѣрѣ нерасдѣлнѣ сплюсти, глазы невидимыхъ зміевъ сокрушити, побѣдителемъ же грѣха явитисѧ, й нечювѣденнаго достигнѣти поклонитисѧ й хвалѣ воскресенію.** Амин.

Др. Владимир Димитријевић.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Настављак.)

Да ко међу тијем узмогне другима помагати „не само зборомъ већ, и твором,“ треба прије свега имати средства за то. Како се помоћ састоји најобичније у давању, а давати опет може само онај, који сам нешто има, треба да сваки онај, који жели другоме помагати, има неки умутак. „Прво да имаш, а онда да умијеш,“ јер „ко ништа нема, ништа и не вриједи.“ А није ти потребан умутак само за те, ма да „свака утробица о свом грклану виси,“ већ ти треба и за друге. „Пуна рука сначија друга, а празна ничија“.

Колико вриједи умутак, најбоље ћемо се увјерити, ако промотримо, његову противност, на име неимаштину. Доиста, браћо моја, „тешка је немоћ шупаљ тоболац“, као што је и „празна рука мртвој друга“, јер не може помоћи нити ономе, чија је, а камо ли коме другоме. За то и „с празном руком никуда човјек није пристао“.

Но није то главна мана потребе, што од ње нема ни за кога помоћи. Већа је мана свакако, што потреба и неимаштина редовито заводе на зло. Знате наиме сви, да у нас људи има неких потреба, које се морају задовољити, ако хоћемо да останемо на животу. Јер је пак у свакога од нас жеља за животом, која је од природе у нас усађена, тако јака, да јој нијесмо кадри одољети, не можемо

да одолимо ни недостатку онога, што нам за тај живот нужно треба. То је у првом реду јело и пиће. „Трбух не зна за шалу“, и „од гладна трбуха нема горе невоље“. А што хоће гладан трбух? „Што слијеп жели, него да би видио“, што ли гладан трбух, него да би се нахранио? Али чим и одакле? Чим год. „Гладну човјеку слатке су и дивљаке“. Али ако ништа нема, он се тијем не ће моћи задовољити. Не мари он, што „чеса није, ни цар не ије“, он хоће на сваки начин да се напуни. Баш тога ради, што „потреба очију нема,“ и јест „неимање јаче од цара“. А то је опет главни разлог, да „просјака не милује ни онај, који га је родио,“ већ на њ и „на нејачицу сватко насрће“. Збиља је „сиромашан човјек готов ђаво“, док „на сиромаштво свако зло иде, свака рђа пријања“, а особито за то, што се „сиромаштво не да сакрити као ни шуга“. Па кад видимо, да је имутак толико вриједан, настојаћемо, паравски, да га и стечемо. Ту су два пута: 1) стјецање онога чега још немамо, и 2) чување онога, што смо већ стекли. За стјецање у ужем је особито важан добитак. Тога ради је „боље и на мекињама добити, него на златну штетовати“. Али док још немаш у руци, немој мислити, да ти добитак много вриједи! „Једно *имам* више вриједи него десет *добићу!*“ Код стјецања дакле — као и код чувања — морамо, ако друкчије није могуће, почети с малијем, али сигурнијем. „Ко не купи мрвице, не ће стећи пунице;“ тако и онај, „ко не чува мало, не може ни доста имати“. Што се пак тиче тога, како стоји штедња према радњи, морам вам рећи, да „штедња ваља колико и радња,“ јер „ако не уштеди, не уради“; а у врло много случајева „мучније је сачувати него стећи“, ма да је одређена „радња за човјека, а штедња за жену“.

Као што човјек мора што прије почети радити, не би ли што стекао, тако мора рекосмо, и што прије да се научи штедјети. „Док имаш, донде штеди!“ Јер „ако човјек не штеди сврх вреће и сврх пића, залуду штеди, кад је у дно“. А састоји се она у томе, да човјек оно, што је већ стекао, чува и од другијех и од себе. Од другијех за то, што „пусто млијеко и пси лочу“; оно истина, „што многи жуде, тешко се бљуде“, али се баш тога ради и мора особито да чува. А од себе ће опет моћи човјек нешто сачувати на тај начин, ако се одриче оних потреба, без којих може бити — „што човјек не потроши, оно је добио“ —, и ако буде већ за рана имао на уму оне дане, у које, било због старости, било због каква непредвиђена зла, не ће више бити кадар стицати. Јер ће међутијем и тада требати да подмирује своје главне потребе, то му већ из рана ваља почети штедјети. А штедјеће са свом пажњом, која му је потребна, имајући назад у памети, да „није ничија кеса море, да се не би дала преграбити“, и да се много дубља која ствар, н. пр. „и бунар преграби“. Ако не би хтио ко на ово пазити, већ би се, имајући доста блага, разметао с њиме, нека особито добро утуви, да „није сиромах онај, који нигда није имао, него онај, који је имао, па изгубио“. Ако ме сада не разумије, разумјеће ме на своју велику штету — касније.

Непштедњи и расипању веома је близу и често селење. Као што камен „који се често премеће, не ће маховином обрасти“, тако се и човјек, који често сели с једнога мјеста на друго, не ће обогатити. Но не само што се потуцањем „од немила до недрага“ не може никада ништа стећи, већ се тако обично изгуби и оно, што се дотле стекло. Доиста, „често је селење расуло,“ и само „двапут селити на брзо и један пут изгорјети све једно је“.

Међутијем, стјечући имутак, не смијемо никада заборавити, за што га стјечемо. Морамо увијек имати на уму, да нам је имутак нуждан само као средство, да њим што више не само себи, већ и другима користимо, а никако не можда као сврха. За то не смијемо нигда у том стјецању превршити праве мјере. Не смијемо никада „имати већи глад него трбух“, те можда превише тежити за благом. „Новац је душогубац“. „Не рађамо се, да њемо, него њемо, да живимо“, и

ја вас увјеравам, да је много „више људи помрло од јела и пића, него од глади и од жеђе.“ „Наги смо на овај свијет дошли, наги ћемо с њега и отићи“, за што дакле да будемо лакоми?

Има још и други један, и то на разуму основан разлог, за што не смијемо бити лакоми, већ се морамо с малим задовољити. Отећи поштеним начином огроман имутак редовно је ствар веома тешка, да не рећем немогућа. Разуман човјек пак, кад види, да не може „главом кроза зид“, да је нешто за њ немогуће, он то не ће ни тражити, већ ће се ради с малијем задовољити. А и заиста, „боље је мало, а добро, него ли много, а злочество“. Такво задовољство није ни по што сиромаштво, већ то је истом право богаство. Јер „није богат, ко много има, него ко мало жуди“, као што опет с друге стране „сиромах је, не ко мало има, него ко много жуди“. Човјеку на име „у мало може бити доста, а у доста мало“, према томе, какве је памети. Оном, који је с малијем задовољан, вреднији је један динар, него незадовољнику хиљада динара, јер „лакомцу је вазда мало“. Н. пр. „путник уморан узјахаће на осла, кад не налази коња;“ тако ће и онај, који је кадар с малијем се задовољити, знати сам себе да утјеши ријечима: „Кад не можеш гонити вола, а ти осла“, и „ако не можеш једрити, а ти вози!“ Видећи на име око себе, како „мале птице мала гњијезда вију,“ овакав човјек, па био он највећи сиромашак, радо се задовољава с оним, што има, јер зна, да „коме није у ораху, није ни у товару“, и да је „боља и бобова слама, него празне јасле.“ А то његово задовољство потпомаже још и то, што је и сувише често има прилике увјерити се, да, као што год „хрт, који два зеца тјера, ни једнога не улови“, тако редовно и човјек, „који ниште боље, налази горе.“

Ако овакав човек случајно (а то се може свакому догодити) западне у какву невољу, то он, добро знајући, да „што је било, то је прошло, а што ће доћи, и то ће проћи“, тјеши се у злу увијек са „што би, би“. Та му је утјеха тим лакша, што види, гдје „невоља редом иде“, те „мање више сватко има свога врана;“ по готово, гдје је још многи и „многи болестан, али не јечи“. Па како увијек „иза кише буде и сунца“, и „за злијем се временом добро чека“, то и он паметно рачуна, да ће и његово зло морати проћи, те мудро мисли у себи: „Доћи ће и мени Божић;“ „протећи ће вода и на моју воденицу“. На тај је начин кадар он и највеће зло и невољу схватити као неко добро. Та „свакоме злу смрт је лијек!“ На што тећи дакле, кад ће „свега бити и претећи, а нас ће нестати“?

Али не суди тако човјек незадовољник и лакомац. Он не мисли ни на што друго, осим на то, како би још стекао. Такав човјек умије често стећи толико, да сам не зна, колико има, и људи га зову због тога богаташем. А је ли то збиља прави богаташ? Ја велим, да није; та за право „не има ништа, кому није ништа доста“. А уз то је такав човјек „пун брига као шипак трица“, јер се брине не само за то, како ће свој имутак повећати, него и како ће оно, што је већ стекао, сачувати. У таква човјека нема никада правога весеља, а ми знамо, да само „весело срце куђељу преде“, што више, да „и злу срећу добро срце мање чини“.

С лакомством је обично удружена још једна друга мана, која је гаднија и од самога лакомства, а то је шкртост. Док на име лакомац иде за тијем, да што више стече, може он то да ради због својега љепшега и угоднијега живота. У том случају није оно благо, што га стјече, сврха његова рада, већ тек средство; он на име не тече благо блага ради, већ због тога да за њ потребне ствари набави. У таквим случајевима, који су иначе код лакомаца доста ријетки, можемо лакомца звати штедљивим. У највише пак случајева је лакомац уједно шкртац, јер „бијеле новце“, што их тече и грчевито прикупља, не „оставља за црне дане“, већ за то, да их гледа, да се с њима разговара и забавља. Непосредна штета шкртости је у том, што шкр-

тац жалећи дати за неку нужну ствар мало новаца, мора послије дати много више, јер „због једнога чавла изгуби се плоча, а због плоче коњ, а због коња коњик“. Тако редовито „тврд више даје, а лијен даље каса“, те се често догађа да буде и „мала лакомост велика штета“.

Ја мислим, да послије овога, што сам вам напоменуо о лакомству, нико од вас не сумња о том, да је лакомство грдно зло, којега се особито морамо чувати. А велико је зло, како смо мало прије видјели, и неимаштина. Али које је ипак од та два ала веће? Свакако ово посљедње, те ја мислим, да сам властан рећи свакоме од вас: „Боље је, да ти рекну: лакомче, него ли неималче“.

(Наставиће се.)

Из историје деобе наше са Румунима.

(Свршетак.)

Но поред свега тога, што су наши сабори свако румунско потраживање гледе наших манастира одбили, с разлога јер су чисто српске црквене задужбине, које не могу бити ни предмет претреса при деоби нашој с Румунима, — остао је манастир *Ходош* и после установљене румунске митрополије, и после деобе наше с Румунима, под јурисдикцијом и у поседу Арадске дијецезе. А ми нисмо ништа чинили да се манастир Ходош врати под јурисдикцију и у посед наш. Задовољавали смо се и онда, као и после, закључцима. Задовољили смо се и тиме, да манастир Ходош уврстимо — као свој — у саборски изборни ред г. 1870., а г. 1871. да га инвентаришемо.*

До г. 1877. у ствари манастира Ходоша није ништа рађено, и ако је сабор 1874. и 1875. био на окупу.

По шематизму Темишварске епархије за 1897. г. (стр. 34.):

„Године 1877. обратио се је био блаженопочивши патријарх српски Прокопије Ивачковић на архиепископа и митрополита романског Мирона Романа ради предаје овог манастира у подвлашће епархије темишварске, оснивајући свој захтев на томе, што Срби нису хтели пристати на сабору 1865. и пригодом заједничког делегационог саветовања 1871 године на то, да се и један банатски манастир преда у својину Румунима. — Одговор на ову представку није нам познат. Али се лахко даје погодити, кад су Румуни и данас у поседу тога манастира. Без парнице се такови предмети не пуштају из поседа.“

Тек г. 1879. у саборској седници 24. септембра, ставио је посланик Димитрије Крстић на председништво сабора ову интерпелацију:

„Приликом деобе између српске јерархије с једне стране, и романске јерархије с друге стране, остало је питање српског манастира „Ходоша“ нерешено, те се тај манастир и данас налази у штатусу у ком се приликом деобе затекао.

„Овоме славноме сабору спада поглавито у делокруг и то: да народне задужбине очува и потомцима у аманет остави!

„Могу слободно казати, да се наш народ за судбину тог манастира здраво распитује, и да се баш од овога сабора нада, да питање тог манастира, те чисто српске задужбине, по српски народ једном повољно реши.

„Из обзира дакле што питање тог манастира не може и даље нерешено остати; но напротив да је крајње време настало, да се овој по српски народ шкодљивој неизвесности крај учини;

„Из обзира што овај манастир, поред свега тога, да се за исту српску задужбину сматрати мора, да према кривом положају своме „de facto“ засад романској јерархији припада, на пошто овим провлачењем и дуготрајањем овог неприродног стања овостраној српски народ знатну материјалну штету трпи;

„И најпосле из обзира, што се одржањем садашњег неприродног и незаконитог стања морален углед славног сабора слаби, и што ондашњи Срби, видев нашу немоћ, дан на дан све већма духом клоне; узимам себи слободу славно председништво запитати:

1. Да л су се дотични саборски органи, споразумно с органима романске делегације по-

* У уручбеном митрополитском записнику од те године, под Бр. 87., забележено је: „Министар богочасти и просвете (отписом од 22. јануара Бр. 1507.) шаље жалбу романског епископа у Араду, што је одбор сабора српског имаље манастира Ходоша инвентирао, — искључи разјашњење у тој ствари.“ — Какво је разјашњење дато, не знамо, јер у Архиви нема никаквих списа, који би се на овај предмет односили. Шта више, нема ни министровог отписа.

старали, да се питање манастира Ходоша, те чисто српске задужбине, још за трајања ове сесије у претрес узети и решити може?

2. Ако то досад није учињено, какве су сметње и препоне томе на путу стајале, хоће ли се исто скоро одклонити, и овај сабор у положај ставити, да то питање што пре у претрес узме и реши?

3. Зна ли славно председништво, куда приходи манастира „Ходош“ сад утичу, на какве се цели употребљавају, и донде док се исти манастир српској јерархији по праву у фактични посед не уступи?“ —

Патријарх Машировић, као председник сабора, одговорио је на ову интерпелацију у саборској седници *22. октобра* и. г. овако:

„На 1.) Српска делегација — јер држим, да је то онај саборски орган, на који г. интерпелант мисли — није имала овлашћења, ни упутства да сабору икакве предлоге у погледу манастира Ходоша подноси, *а није га могла имати већ стога, што се питање уступка манастира решеним сматрати има, и што сабор само има да одреди хоће ли се, кад ће се, и којим путем ће се реинкорпорација манастира Ходоша у српску митрополитску област покушати.*

„На 2.) Пошто сам горе стање ствари гледе манастира Ходоша изложио, то је славни сабор стањен тиме у положај, да питање реинкорпорације манастира Ходоша реши; и најпосле

„На 3.) Председништво не зна, куда приходи манастира Ходоша сад утичу и на какве се цели употребљавају, а то не зна зато, што манастир Ходош стоји под јурисдикцијом епископа Арадског, који стоји под врховном црквеном власти митрополита романског, а не српског, и по томе није овоме, него ономе одговоран.

„Молим, да славни сабор одговор овај на знање узети изволи.“

Пошто интерпелант није присутан био, сабор је узео овај одговор на знање; али је у седници 26. октобра и. г. закључком изрекао ово:

„Сабор, стојећи и сада на темељу саборског меморандума од 1865., *сматра питање својине манастира решеним*, и по томе не може о отуђењу и једног манастира ни говора бити.

„По томе, *не сазвољавајући на то, да се српска саборска делегација у погледу питања манастира у преговоре са романском делегацијом упушта*, **упућује једно Саборски Одбор, да учини нужне кораке, да се манастир Ходош, као српска задужбина и српско народно црквено добро у посед српске јерархије врати!**“

Је ли Саб. Одбор што чинио после овога закључка, ми не знамо. Но да је дужан био много и брао чинити — изван сумње је.

*

Манастир Ходош је и данас под јурисдикцијом Арадске дијецезе и у фактичном поседу Румуна. До г. 1887. био је у њему настојатељ Србин, архимандрит Корнелије Живковић, који се тамо затекао још од г. 1853., дакле из времена пре оснивања румунске митрополије. Г. 1887. премештен је исти архимандрит у манастир Месић. Нека тај премештај, по онаком занату своје демагошке агитације, са највећом малициозношћу приписују Његовој Светости патријарху Георгију Бранковићу, као таданьем епископу Темишварском, ка да под јурисдикцијом овога нити је био архимандрит Живковић, нити манастир Месић.

Да Живковић није премештен из Ходоша по одредби Његове Светости, доказује његова молба из г. 1886., поднесена таданьем патријарху Герману Анђелићу, којом је молио *патријарха*: „да буде примљен у српску православну хијерархију, (Карловачку Митрополију), па евентуално и за епископа изабран.“* Сведоци надаље и његова браојавна захвалница, којом „изјављује, да с благодарношћу прима настојатељство манастира Месића, *сходно закључку епископске конференције.*“**

Архимандрит Живковић је био премештен из Ходоша у Месић на своју жељу и молбу, (коју је, пре писмене, усмено најавио патријарху Герману Анђелићу, кад је овај 1886. г. једном приликом посетио Ходош). Премештен је по вољи патријарха Германа, по пристанку *Вршачког* епископа, (у чијој дијецези је Месић) и по закључку епископске конференције. —

Но, да је архимандрит Живковић остао и до данас, као што је жив, у Ходошу, зар би тиме ствар Ходоша имала други вид, него што га има и у каквом је стању и данас? Зар не би манастир Ходош и данас, као што је и за време настојатељства Живковићева, подносио рачуне манастирске Арадској епархијској власти и стајао под јурисдикцијом и у

* Архива: Бр. М. 797. ех 1886.

** Ibid. Уручбени записник Бр. М. 39. ех 1887. Списа нема, а нема ни записника ни ове, као ни једне друге епископске конференције.

поседу те дијецезе, као што је стајао и за настојатељства Живковићева? Манимо се самообмањивања, него приступимо раду и послу, који је од једнога и одлучног значаја и вредности у питању манастира Ходоша и његове реинкорпорације нашој Митрополији.

Данашњи Саборски Одбор се од новијег времена бави с тим питањем. Шта је све чињено и шта чини у тој ствари, — није још за јавност. Можда ће људи, који су, ради већег и лепшег шарења, у програм своје странке унели и ствар манастира Ходоша, — рећи, да је Саборски Одбор требао и пре ту ствар предузети. Зашто није пре, ми не знамо. Ал' би хтели, да нам ти исти људи — ако хоће да им верујемо. е је њима заиста пукло срце са Ходошем — кажу: Зашто Саборски Одбор од 1879. до 1885. није извршио закључак сабора од 1879.; зашто га није извршио Саборски Одбор од 1885. до 1890.; зашто у ствари манастира нико не рече ни речи на сабору од 1892., у којем је било и више него десет радикала. Зашто се та реч није чула ни на сабору 1897. г., на којем су радикали били још бројнији, а све људи од књега? Овај сабор је, истина, кратко време саборисао, али кад је било времена за многе којекакве интерпелације, било је бре, и за једну — ма и кратку, ал' паметну — и о Ходошу манастиру.

Но интерес ствари захтевао би, и у овом случају, да се рекриминације оставе на страну, а ствар сложно, бар од сада, да приномо око свега, што се учинити може на ревиндикацији нашег српског манастира и Ходоша и Св. Симеона.

Свештено протопрезвитер **Јеремић**.

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак)

Кнеза Александра Кузу Румуни радо називају Петром Великим због оних реформа, што их је извео у Румунији; али она штета, коју је он нанео земљи прогањањем цркве православне, његово јавно исмевање религије и његова заштита западних верисповести на уштрб народне религије — сачињава битну разлику међу стварајућим генијем руске историје и злим разрушиоцем праоснова румунске историје. Чак и најбољи румунски историк Ксеноπол указује на ту разлику између ова два владаоца, када прича о религиозном карактеру прутског похода Петра Великог. За Александра Кузу такав подвиг не да се ни помислити: Он је за све време свога кнежевања нештедимице гонио православље, које је он рђаво схватао; потпуно делећи мишљење румунских националиста, он је у православљу гледао преграду за слободан развитак румунског народа. Наступио је најжалоснији период у историји румунске цркве, чијој карактеристици, у кратким потезима, сада приступамо.

Тек што је само одстрањен био руски протекторат, који је обуздавао румунске националисте, одмах ови подигоше читав рат против православља, као „фанариотске културе.“ Фанариоте су постале предметом исмевања чак и на позоришној бини, а истом исмевању подвргоше калуђере и калуђерство у опће, почеше говорити о потпуном уништењу калуђерства; против калуђера и епископа стараху се да подбуне и парохијско мирско свештенство. О калуђерима су и у парламенту говорили, да њих треба удаљити у пустињу — да се тамо моле за грешни људски род. С намером да се ограниче и ослободи калуђерство, падана беху црквена правила, по којима у калуђере могаху ступати само 60-то годишњи старци и 40 то годишње жене, а млађи од тог доба могли су ступати само богаљеви. Мирско свештенство чак је створило и заверу против калуђера и епископа. Поникоше два листа, који узеше себи задатак, да вређају епископе, калуђерство и сав строј православне цркве. Ну, ограбивши у своје руке власт, румунски либерали пођоше још даље: они стадоше у опће одбацивати религију, потребу свештенства итд. „Та зашто развијати у народу сујеверје и утврђивати средњевековне предрасуде, нека разум ступи у своја права! Доле с поповима, тим поборницима таме, шарлатанима, дерибожама народним! Да живи разум!“ Према таковом расположењу интелигенције на спрам православља и свештенства, Александру Кузу не беше тешко „реформирати“ румунску цркву по своме властитом уверењу. Пре свега црква беше лишена манастирских и опће црквених добара. У Румунији беше два типа манастирâ: месних и посвећених или преклоњених грчким обитељима у Св. Земљи. Већ првих дана свога кнежевања А. Куза је смело изјавио свештенству, које је дошло да га поздрави, да ће конфисковати сва добра, која припадају иностраном свештенству. Али није он мислио пружити руку само на преклоњене манастире; иста судбина постиже и месне манастире, а пре

свега оне у Молдавској Известивши претходно усмено митрополита молдавског Софронија Миклеску (1851—1862. год.), да по вољи владе добра манастирска ступају под јурисдикцију департамента, румунски манастир Михаило Калиничано, са својим помоћницима, уклонивши законито постављене игумане, те поставивши на врата манастирâ, с поља и изнутра, полицијске страже, преписао је сва покретна и непокретна добра манастирска у корист благајне државне, проглашивши непокретна добра (земље и шуме) за својину државе, а покретна (марву, екипаже), као и куће одредио је, да се имају продати на лицитацији.* Издржавање тако поробљених манастира узела је држава на себе. Исто тако поступано је и с манастирима у Влашкој; осим тога 30 манастира беше сасвим затворено; а имања им одузета. Та иста судбина постигла је и преклоњене манастире; с овима, истина, било је много више посла, јер се за њих заузеше патријарси, Русија и друге државе, али А. Куза, без обзира на све претње и вике дипломатске (у осталом често притворне), мирно је заузео и преклоњене манастире, тим пре, што је налазио силну потпору у својим поданицима, који, страшно омрзнувши фанариоте и фанариотску културу, само се радоваху, гледајући на мирне подвиге свога кнеза. То отимање црквених добара нанело је силан удар благостању румунске цркве, јер манастири у Румунији беху центар добротворства и просвете у земљи тој. Напр. Њамецка лавра, коју је у XIV. веку основао један словенски калуђер, имала је велико сиротиште за престареле, дом за полуделе, духовну семинарију, штампарију и много сеоских школа. Сада све то беше разорено, куће продане појединцима или претворене у тамнице, а новце, што их добише за продате предмете, разграбише они, који управљаху тим послом. Најбогатија у своје време лавра Њамецка, која је играла врло важну улогу у историји румунске цркве, сада је у врло жалосном стању: служба се свршава само у једној цркви, калуђери (већином престарели) иду боси и издрани, јер им је издржавање врло једно. Од државе добивају калуђери 200 франака на годину, али им се 150 франака задржава на прехрањивање, које је врло оскудно и рђаво.

* Само конфисцирањем два манастира — њамецког и секског, — добила је држава суму у износу 2,123.183 К.

Здања се не оправљају по неколико година, те су на многим местима опала и грозно пропукла. Једина је у Њамецком манастиру црква, у којој се свршава богослужење, али је увек сасвим празна, и ако у пролеће, лето и јесен посећују лавру ту многи богомољци, које је она, по нарочитом споразуму с државом, дужна бесплатно хранити и издржавати у току три дана. Сироти калуђери, пошто немају никаквих доходака, налазе себи неку зараду продавањем крстића, разних резбарија на дрвета, услужујући богомоље и т. д. Тако је и у другим манастирима; само што су они манастири, у којима нема архидарика, још сиромашнији, а неки још од незатворених манастира изгледају као праве рушине.

Друга важна црквена реформа кнеза А. Кузе беше проглашење независности (автокефалности) румунске православне цркве. и преуређење њено по нарочитом антиканоничком обрасцу. Бадава је цариградски патријарх Софроније на сабору протестовао против самоволе румунске владе. Посланик патријархов са сабориим решењем архим. Клеовул беше у Букурешту непријатељски примљен и окривљен да саставља заверу против владе, те буде под стражом послан цариградским путем у град Ђурђево, на Дунаву. Кад се Клеовул повратио у Цариград, патријарх поново сазва сабор, на коме беше решено, да се за савет обрати другим православним црквама, а у том броју и Русији, те би сачињена официјална посланица руском Св. Синоду. Да би оправдао себе пред јавним мишљењем Европе, Куза је наредио, да се у разне стране новине разашљу дописи, у којима се доказује, да је главни узрок, што патријаршија цариградска не ће да дâ автокефалност румунској цркви, то, што се она боји тиме материјалних губитака по патријаршку благајну. Одговор на посланицу патријархову исто тако беше штампан у страним листовима; једном речи, Куза се свагда старао, да о свему извести јавно мњење Западне Европе, јер у њеној помоћи и непријатељском расположењу према Русији састоји се сва тајна успеха смелих подвига кнежевих. А тек што је дознао, да се патријарх обратио грчкој и руској цркви, Куза обећа, да ће ступити у преговоре с патријархом; али подбоден западним државама (у главном Француском) није испунио ни то обећање. Тада патријарх Со-

фроније по трећи пут сазва сабор на ком буде решено написати нову посланицу румунском кнезу с опровргнућем његова одговора и позивом, да се поврати законитом реду. Када у Русији добише посланицу цариградског патријарха, Св. Синод преда Филарету московском да сачини одговор. Митрополит Филарет показа законити пут, којим се добија црквена самосталност: молити благослов и пристанак цариградског патријарха и осталих православних цркава. Куза није пристао на то и продужи своју својевољну црквену политику. Управа православне румунске цркве беше поверена „генералном“ синоду, који је у потпуној зависности од световне власти; у број чланова синода уђоше: 1.) сви румунски епископи и 2.) по три посланика из сваке епархије с мандатом на 3 године, а могли су бити или свештеници или световњаци. У синоду председава митрополит влашки, који доби назив примас Румуније, ну он је у том синоду председник у име владара, а не силом свога сана. Синод се састаје једанпут у години. Право сазивати синод, спремати дневни ред, учествовати у доношењу синодалних наредаба, подносити решења на потврду кнезу и остварити их — припада министру црквених послова. Ако ма ко од чланова синода усуди се изнети своје питање, тада министар црквених послова има право одмах затворити синод. Ако је прека потреба, да се синод ванредно састане, тада се епископи имају обратити с молбом министру црквених послова, који може пристати или непристати на сазив синода. У стварима, које се тичу вере и духовних предмета уопће, синод има законодавну и административну власт, али он нема права надзора над предавањем наука у семинаријама; исто тако нема права мешати се у питања о веротрпељивости и слободи савести, у којима грађанска власт сматра себе најкомпетентнијом. У румунској цркви не може бити другог језика до ли румунског. Закључци синода добивају силу закона тек после потврде кнежеве. Епархијални синоди састају се под председништвом епископа; састоје се из три за то изабрана члана и ректора семинарија. Год. 1865. беху те реформе допуњене новим законом: митрополите и епархијске епископе у Румунији поставља кнез, на предлог министра црквених послова. Митрополитима и епископима за духовне прекршаје суди синод, а за друге преступе — касациони суд. А да би једном за свагда свршио са старим устројством, нарочитим чланком беше одређено: „да сви пређашњи закони, који су несагласни са данашњим узакоњењима — уништавају се.“

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Рођен дан Његове Светости патријарха Георгија.**) У прошлу среду, 13. (26.) марта о. г., навршио је Његова Светост преузвишени господин патријарх наш *Георгије Бранковић* 72 године свога живота, и у име Божје отпочео седамдесет и трећу. Многим топлим молитвама, које су тога дана подизане Свевишњему за живот и здравље, за снагу и победу великих подвига љубљене Поглавице наше, за славу св. Цркве и напредак милога народа, придружујемо најтоплије и своје молитве.

(**Школски Савет**) сазван је у седницу за 18. (31). март о. г.

(**Митрополитски Црквени Савет**) сазван је у седницу за 2. (15.) април о. г.

(**Сабороки Одбор**) држао је, као што је у овом листу већ јављено, своју пролетњу седницу 4., 5. и 6. марта о. г. и том приликом је донео свега 470 одлука. Осем оних предмета, о којима смо већ у прошлом броју референовали (Сазив нар. црк. сабора, Манастир Ходош, надавање пустаре Сирига под закуп и др., навештено овде још неколико главнијих одлука.

Хипотекарних зајмова је дозвољено око 90.000 круна. По што је пак наступило згодно време, да се привремено повишени каматаш од 7% може смањити, то је, као што смо јавили, саб. одбор одлучио, да се *камата* на хипотекарне зајмове, и то почињући *са 1. јулом 1902, спусти на 6%*. Она мера ће добро доћи зајмотражцима нарочито обзиром на то, што су код народно-црквених фондова и заклада најповољније погодбе за позајмање зајма на непокретности, по што је поред, сразмерно, ниске камате слободно странкама (дужницима), да од времена на време и од главнице отплаћују колико могу, — прекда не морају; а осим тога се дужници, који не могу, из разних узрока, камате на време платити, не утужују одмах, него се чи-

таву годину дана чекају, што је у највише прилика велика благодет за дотичнога, да му се евентуално не продаје, сваккако потребан, инетак. Према том ми нарочито упозоријемо наш народ на те пробитачности и саветујемо му, да пре свега на нар. црквене фондова и закладе тражи зајам кад му је зајам потребно. — После министарских отписа и дописа школског савета решено је неколико молбеница за получење *припомоби* на нар. црк. јерархијског фонда и овде истичемо одлуку, којом је дозвољена мировинска припомоћ умно оболелом јер. Милутину Трбићу, свештенику вршачком. — Услед наредбе саборског одбора од 1901. (види „С. Сион“ бр. 25. ех 1901.) поднео је архидијецезански и остали епархијски административни одбори (сем темишварског) *исказе* (списке), из којих се види, које су срп. прав. црк. општине ове митрополије по закону правилно организоване, које пак нису, као и то, докле је која општина поднела *црк. општинске* и друге *рачуне* на преглед и финалисање, до које године су ти рачуни фаналисани и т. м. Ови искази показују, да у главном добро стоји *ствар организације црквених општина*, јер су општине у свакој дијецези са изузетком 3—4—5 или 6 општина по закону организоване; ну са рачунима није тако, јер су многе општине у заостатку. Саборски је одбор, према појединим приликама, учинио сходна расположења ради уређења те ствари. — Узета су на знање многобројна извешћа епарх. административних одбора, да је против немарних црк. општина због неплаћања *верозак. прираста и саборских трошкова* одређено оштро истеривање тих заостатака. Ми не можемо довољно препоручити црквеним општинама, да се постарају за времена, да ове трошкове и приносе сваккако на време уплаћују, јер напослетку долази овршна, те се, без оправданога разлога, навлаћују на православно српско житељство и трошкови, који се за овршне плаћају. *Верозакониски прирост и саб. трошкови су као и свака друга јавна порезе*, те се морају тачно и на време плаћати, иначе је саборски одбор приморан, да нареди, да се овршком истерују те пристојбе. — Прегледано је неколико сведочаба питомачких; а у *стип. закладе Михаила Пајића* попуњено је једно питомачко место за нижу гимназију, и у одлуци сродника, који би према установљеном родословију имали права на то место, изабран је Бошко Пајић, ученик III. гимн. разреда у Карловцима. — У овој седници решено је око 20 утока. — Од многобројних фискалових извешћа и мишљења спомињемо овде нарочито извешће по којем је иза пок. Христине Јованковића на Карловаца као чиста оставина припала фонду Св. Саве свота од преко пет тисућа круна? — Што се тиче *допуна (додатака) инвентара*, то је саборски одбор примио са изузетком неколико црк. општина — инвентарске допуне (додатке) до укључно 1900. Међутим су приспели неки инвент. додаци и за 1901. — Саборски одбор је саслушао извешћа, која се односе на поједине *градње и оправке* епископских резиденција, а нарочито и на здање, у којем ће бити смештена арховна нар. црквена авт. звања и у којем су удешене просторије за држање народно-црквених сабора и учињено је даља потребна расположења ради довршења градње и оправака. — Како ће се на јесен о. г. имати установити епископска дотација на даљи низ година, то су позвани архидијецезански и остали епарх. административни одбори, да поднесу најновији тачан *попис православних душа* у архидијецези и појединим епархијама. — Поводом *извешћа архиварева* о употреби списа патријаршке и нар. црквене архиве у 1901. године учињено је саб. одбор сходна расположења за целисходније ананичење. — Расписаће се стечаји на *место протоколисте* саборског одбора, школског и митрополитског црквеног савета. Исто ће се тако расписати стечаји на једно *привр. помоћничко место код књиговодства* и благајнице н. ц. фондова и закада. — Најпосле је донесено више одлука, које се односе на закуне сесија н. ц. јерархијског фонда.

(Радња епархијских власти Будимске дијецезе). *I. Епархијска Конзисторија Будимска*, под председништвом Његова Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана*, држала је у Будимпешти, дана 6/19. фебруара 1902. г., прву своју седницу, у којој су и ови важнији, предмети решени: — Публиковање се отпис вис. министарства богочасти јереју Ст. Ђурђевићу пароху у Чобанцу, којим му је у име полугодишње допуне свештеничке плате на 1.300 круна свота од 43 круне 44 ф. дозначена. — Известиће се удова покојнога јереја Јована Гојковића из Болмана о получењу државне припомоћи од 60 круна. — Узета је на знање и равнање наредба вреч. МЦСавета, којом је забрањено у поступку у брачноразводним парницама брачноразводне пристојбе одмеравати и убирати. — Поднеће се кр. уг. статистичном звању податци о променама у свештенству и парохијама. — Потврђен је избор јереја Д. Мијатовића за пароха у ББану, о чему ће се и вел. Саб. Одоор известити ради убирања пристојбе на свештеничко удовички мировински фонд. — Наређено је црквеној општини у Шумберку,

да први сто с десне стране у женској цркви супруги тамошњега пароха има уступити. — Поделъеа је укор М. Стојановићу у ВБ., јереју Д. Грујићу забрањено је, да се кр. суду притужи и упућен је, да храни љубав и добри одношај са парохијанима. — Све поднесене молбе подручних свештеника и свештеничких удовица препоручиће се ради получења државне припомоћи — Умољена је редарска капетанија у БПешти, да црквене матице и парохијске печате православне грчке цркве Пештанске од Емила Лике, старатеља те цркве одузме, и Дру Г. Тројанеси архимандриту преда, и о томе је и вис. министарство извешћено са молбом, да већ једном краја учини непрималном стању, које у тој општини већ од дужег времена траје. јер ће се иначе свака свеза са том црквеном општином прекинути морати. — Узет је на знање извештај председништва комисије за полагање стечајног испита, да је тај испит јереј С. Чамприг положио. — Узет је на знање прелаз Јелисавете Дер на Поњава из римокатоличке у православну веру, и сведочбе о томе враћиће се парохијском звању ради чувања. — Поднеће се пресуда у брачноразводној парници Ане Флоре против Исе Радановића виреч. МЦСавету на даље развићеье. — Узет је на знање извештај јереја Ј. П., да је против овостране пресуде, којом је на једномесечну епитимију осуђен, поднео уток на вис. владу. — Није уважена молба јереја Св. Бољарића, да му се као катихети у Печују исходи погодност на државној жељезници за путовање, пошто је конзисторија ова са истопредметном молбом већ више пута одбијена била. — Одобрен је нови план иконостаса цркве у Леври, који ће Евген Думча градоначелник у СА. и М. Харминац архитекта о свом трошку сагрдити, те је изражена најтоплија благодарност наведеним ктиторима. — Позваће се на одговорност црквена општина у Липови, да се најави зашто није вољна изградити дрва, која пече, да се гробље живом оградом огради. — Извештај јеромонаха Д. Курјакова, духовника у Вацкој казнони, о раду његовој у 1901. г. узет је на поволно знање, те му је на том раду изражено признање. — Није удовољено молби неколицине општинара у Вежену, да им се бивши парох јереј Св. Бољарић на њихову парохију поврати — Упућен је јереј Др. В. Димитријевић, да ученике, који такове средње школе похађају, за које не добија награду од вис. министарства, заједно са оном младежи катихизира, за које награду ужива. — Разведен је брак и узет је на знање извештај конзисторијалног фискала о исходу рочишта о казненој ствари против Емила Лике, у томе, да је овај ослобођен, и да ће фискал против тога апелирати. — Препоручиће се свима црквеним општинама и парохијском свештенству сликарски завод сина Јосифа Хофрихтера у Рајхенау, да своје потребе у иконама како за цркве, тако и за домове из тог завода намире. — Издаће се наредба подручном свештенству, кад нарочито треба у цркви да проповеда, и да сваку ту проповед има конзисторији овој поднети и да предлог пријатеља народа: О. Г. Л. у предмету држања недељних и празничких јавних предавања уз помоћ учитеља и месне интелигенције оствари. — Обновиће се наредба о држању свештеничких исповести и зборова и за овдашњи збор издате су теме на писмену нараду, које има сваки парохијски свештеник нарадити и путем окр. протопрезвитера по одржаном збору овамо поднети: 1.) Без обзира на постојећи пропис школске уредбе 1872. г., ко би требао катихизирати у основној школи, учитељ или свештеник? 2.) Приказ и оцена, наставне основе за прав. вероисповедне школе — издане срп. прав. народно Школским Саветом 1895. г. За предавање науке вере на основу горње наставне основе у I—VI. разреду са једном учитељском снагом, и специјални наставни план за предавање науке вере на основу горње наставне основе у I—VI. разреду са једном учитељском снагом са свиком, шта треба у школи сваког часа радити. —

II. Епархијски Административни Одбор Будимски, под истим председништвом и истога дана, држао је седницу, у којој су и ови — важнији предмети решени: — Позваће се управа манастира Грабовца, да своје рачунске вишке за г. 1899. и 1900. благајни срп. нар. црквн. фондова што пре припошље. — Известиће се чланови свештеничко удовичког мировинског фонда, који желе признанице о својим уплатама, да СОдбору припошљу пристојбу за биљет и поштарину. — Позваће се управа манастира Грабовца, да камату на дуг свој до конца 1901. г. неодложно уплати код благајне нар. црквн. фондова. — Позваће се све оне црквн. општине, које о промени иметка свог у 1901. г. до сада извештаје још поднеле нису, да то прописаним начином што пре учине. — Позваће се Г. Бољарић окр. протопрезвитер и Г. Јанковић учитељ у Мохачу, да поднесу овамо ради даљег провађања превод списа, који се на уток њихов — уложени на вис. владу у предмету плаћања пристојбе и пароха за дунавски насип односе. Публиковаће се најновији иска дуга верозаконског приноса и саборских трошкова, који општине под претњом оврхе за месец

дана имају намирити. — Издаће се на знањење јереју Г. Голубу члану Административног Одбора пријава ЕШОдбора Будимског, да је потпредседник црквене општине у Чобанцу Евгеном Дуњом на школске цељи дарованих 100 К. на друге сврхе употребио. — Узет је на знање резултат овршене, која је у Липови ради укупљања парохијала спроведена. — Позваће се црквена општина у Рац-Гарчину, да поднесе извод старе и нове грунтовнице за тамошњу црквену порту, ради одређења праве границе исто‌ј. — Узето је на знање разрешавање црквено-општинског заступства у Борјаду и именовање управног одбора. — Упућује се окр. протопрезвитер Мохачки, да сачини исказ целог дуга и потраживања општине у Печуару као и годишњег прихода и расхода, из кога би могло видети, је ли општина у стању дугове своје односно камате на исте без крњења коренитог иметка исплатити. — Препоручује се све поднесене молбе црквених општина вис. министарству ради полученја државне припомоћи. — Поднеће се вис. министарству рачун о државној припомоћи ради покрића епархијских управних трошкова за г. 1901., и молиће се иста припомоћ за 1902. г. — Примљен је пријем своте од 30.654 круна од окр. протопрезвитера Будимског у име цене за продату парохијску и учитељску земљу у Срп. Ковину и издаће се исплаћени уговора о продаји тих земаља конз. фискалу са упутством ради издавања горњег новца под зајам уз пупиларну сигурност. — Упућује се црквена општина у ДНаши, да црквени свод има што пре оправити. — Упућује се црквена општина у Литобу, да бившем свом администратору јереју Л. Томићу дугујући парохијал за 15 дана исплати. — Позваће се црквена општина у Липови, да што пре поднесе план и трошковник о преустројењу парохијског дома. — Поднеће се вел. Саб. Одбору тражени податци и потребно разјашњење у предмету утока К. Михајловића, старатеља Бјарматске општине. — Вратиће се уговор јереја Ал. Плентића администратора у Ланчугу врху издавања под најам парохијске земље на допуну. — Дозвољена је оправка св. цркве у Батосеку. — Није одобрен набор Стевана Трушића за председника црк. општине у Срп. Гарчину због неписмености његове, те је нерешен нов набор. — Ослобођен је јереј Ст. Михајлић парох у К. од плаћања ануитета за подигнута шкрчак на тамошњем каналу, јер је то инвестиција, која на вечита времена гласи. — Није уважена оставка Петра Ђурковића председника у Бремену и издаће се сходно упутство за отклоњење узрока, због којих је он оставку поднео. — Преиначена је пређашња овострана одлука, којом је плаћа протојереја К. Чупића за администрацију коморанске парохије уређена тако, да са овом годином место 800 К. има примати 600 К. — Издаће се упутство црквеној општини у ББану за тачније вођење записника. — Одобрен је закључак црквене општине у Мохачу у предмету отклоњења неправилности у тамошњој грунтовници односно општинских некретнина. — Одобрено је основно писмо трају фундација црк. општине у Мохачу. — Узето је на знање држање напредних скупштинских седница у Мохачу и Пешти. — Примљен је пријем вишак прихода Трнавске капеле од 350 К. у 1901. г. који уједно у овдашњу штедионицу уложен. — Позваће се све општине и парохијско свештенство, да до конца марта месеца поднесу сведоџбе о томе, да су порез, које парохијске и општинске некретнине терети, за 1901. г. намириле. — Одобрени су уговори врху оправке „Бождине куће“ у Балашфаргату. — Одобрен је набор потпредседника, два члана црквеног одбора и 5 скупштинара у Будимској општини. — Одобрена је организација црквене општине у Шиклушу. — Разјашњено је црквеној општини у Качфали, да П. Саркањац ни бирач не може бити, ако дугује општинских приреза. — Одобрен је избор два члана црквеног одбора и 3 скупштинара у Пешти. — Позваће се В. Ничовић старатељ цркве у Сигетвару, да поднесе обвезницу врху зајма свог од општине и грунтовни извод свога имања. — Издаће се на најсаснење протест неколицине општинара у Батосеку тамошњем управном одбору у предмету уступања пролаза кроз црквену порту тамошњој политичној општини и позваће се исти одбор, да поднесе овамо и нацрт тог пролаза. — Није одобрен прорачун и разрез Липовско Безедечке општине из разлога, што се исти само на Липову односи, те ће се општина позвати, да и на Безедечане разреже на њих припадајуће своте, без обзира на то, што они у заступству општинском нису заступљени. — Умољене се вел. Саборски Одбор поново, да Остроговској општини или подари 400 К. годишње припомоћи из јерархијског фонда на подмирење парохијала или пароху тамошњу дарованој припомоћ „ad personam“ у плату његову урачунати дозволи. — Упућује се општина у Вацу, да пароху свом има годишње $^1/_4$ део прихода Лепорине фундације за обнављање парастоса издавати. — Позваће се црквена општина у Ст. Београду, да ради решења питања о дотацији свога будућег пароха поднесе извештај како о постојећим завештајима, тако и о

парохијској земљи ул грунтовни извод те земље као и оне писмене исправе, на основу којих је та земља и власништво општине прешла. — Одобрен је рачун за 1901. г. цркве у Иванју и Тринаи, за 1900 г. црквене општине у Шароку. — Враћиће се са примедбама на најасњење односно прераду рачун црквене општине у Медини за 1901. и општине у Срп. Хидошу за 1900. год. — Одобрен је прорачун за 1902. г. општине у СтАндреји, Пешти, Срп. Ковину и Рацкозару. — Разрез одобрен за 1902 г. црк. општине у Бану. — Прорачун и разрез одобрен за 1902. год. црквене општине у Чобанцу, Шиклушу, Срп. Титошу. Мохачу, Мезину, Борјаду и Вилању. — Прорачун је одобрен а разрез не за црк. општину у Шумберку. — Није одобрен прорачун за црк. општину у Батоскеу. — Није одобрен разрез црк. општине у ДСечују. —

(**Одликовање**) Њег. Величанство краљ Србије Александар I. благоизволео је архимандриту и професору Богословије г. *другу Георгију Летићу* подарити орден Св. Саве III. степена. —

(† **Мајор Јован Стефановић Виловски.**) Познати борац из 1848/9 године, врли тада јунак, а по томе и вредни књижевник, мајор *Јован Стефановић Виловски*, преминуо је 12. (25.) марта о. г. у Бечу, у својој 82 години. Много је писао по разним српским листовима, а засебно је издао своје доживљаје из покрета 1848/9, (на српском и немачком језику,) па тим „Регулисање река у Угарској“, „Теснаци на Казану“ и „Побочно надирање река“. Г. 1874. држао је предавање у једном Бечком географском друштву о току река у Угарској. На основу својих студија предсказао је познату поплаву Сегедина. Нека је слава и вечан спомен врломе покојнику!

(† **Влада Марковић**) Четрдесетогодишњи учитељ српске вероисповедне школе у Митровици, *Влада Марковић*, преминуо је дана 6. (19.) марта о. г. Са покојником се опростио у цркви игуман Раваничке г. Сергије Попић, а на гробу учитељ Стојановић. Честитом покојнику нека је лака земља и вѣчна памать!

(**Дарови Лазе Дунђерског**). Приликом овогодишње скупштине Српске Банке у Загребу, поклонио је г. Лаза Дунђерски 1000 К. у циљу што бољег напредовања око унутрњивања и унапређивања важних грана привреде на запад, трговину и све остале привредне струке, а обећао је да ће од сад на њему цео годишње свој сталан прилог доприносити. — Своју тантијему као члан управног одбора Српске Банке, у износу од 1000 К., поклонио је врли родољуб српском девојачком интернату у Загребу. Слава му и хвала!

(**Дар Исидора Добровића**). Познати родољуб и пријатељ сиромашне али важне занатлијске омладине, г. Исидор Добровић на Дарувару, поклонио је 25 акција Српске Банке у циљу множења и подизања те омладине. Нека је и њему, на томе, хвала и слава! —

(**Радикалски сеоски филозоф**). Неки радикалски сеоски филозоф, (веома налик каквом сеоском радикалском учитељу), наћеретао се, до миле воље, у подлисту 59. броја познатог Новосадског листа. По његовој би се филозофији народно благостање подигло и тиме кад би се порез „скинуо са земљорадничког оруђа и справа, а хетиуо на сарану са пошом“...; народно здравље било би осигурано тек онда, кад би „и попове из њихових реверенди истерали, да не дижу прашине“....

Теорију ове националне економије и хигијене препоручујемо посведневном размишљању српских православних свештеника чланова српске народне радикалне странке. —

Једнако таква теорија и била је у стању кадра продуковати автономни програм радикалне странке. А једнако такав програм и доводи до попова без реверенде. Но о њима други. —

—

Разне белешке.

(† **Коломан Тиса**). Некадањи петнаестогодишњи угарски министар председник *Коломан Тиса*, умро је у 72 својој години.

(**Укинута Загребачка опера**). Кр. земаљска влада решила је, да се концем априла о. г. у Загребачком земаљском позоришту обустави неко време стална опера, оперета и с њима спојени балет, те одсада негује само драмска уметност. Укидање опере условило је због великих крупних дефицита кр. земаљског позоришта у Загребу, а баш поводом оперске режије. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 17 2—3

На упражњено место учитеља и учитељице на срп. вероисповедним школама у Срп. Пардању (торонтал).

Плата је учитељу: за редовну школу 800 круна; за пофторну школу 80 круна; 2 ланца и 600□ оранице, све терет учитељ плаћа; за паушал 10 круна; 2 хвата тврдих дрва за своју

потребу и стан у парави, а поред стана половина баште.

Плата је учитељици: за редовну школу 600 круна; за пофторну школу 80 круна; за паушал 10 круна; $1^1/_2$ хват тврдих дрва за своју потребу стан у парави од једне собе и кујне и половина баште.

Дужности су им прописане школ. уредбом од 1872 год. Осим тога учитељ је дужан при сваком богослужењу за десном певницом појати, а учитељица ће ручни рад предавати свима ученицама.

Учитељ ће држати шест мушких разреда, а учитељица шест женских. Обадвоје ће уживати и квиквенале. Рок је овоме стечају за шест недеља од првога увршћена у „Сиону“. Молбе с прилозима слати потписаном управитељу.

Из седнице школ. одбора, држане у Срп. Пардању 4. (17.) марта 1902. год. —

Љубомир Велић
перовођа и пр. учитељ.

поп Драгутин Мојић
управитељ школски

СТЕЧАЈ. 18 1—3

На упражњено учитељско место у Диљашу, оним се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име пофторне школе 4 данца ораће земље, на коју учитељ пореза и еквиваленат плаћа; за економску школу ако је за шесту оспособљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан од 2 собе, кујне, коморе, шупе, штале и баште од 400^2 хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност шк. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у цркв. појању обучавати, и недељом и празником при богослужењу у цркви појати.

Рок стечају 6 недеља од првог увршћења.

Молбенице са пужним сведоџбама, ваља слати на месни школски одбор.

Из седнице месн. шк. одбора држане у Диљашу 10. (23.) марта 1902. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стоваришће срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, џетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

1—20 19

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 191.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 12

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 24. марта 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници Његове Светости православнога Архиепископа Карловачкога, Митрополита и Патријарха српског, преузвишенога господина *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* свршенога богослова Јована Лазаревића из Карловаца рукоположити у светођурђевском храму у Новом Саду у суботу дана 16. (29.) марта т. г. за ђакона, а у недељу дана 17. (30.) марта за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак.)

Али није доста само знати, што треба ономе, коме желиш помоћи, и уз то имати сва она средства, која су потребна, да се његовим потребама задовољи, већ треба знати и начин томе. „Која је корист од оне краве, која даде пуну музлицу млијека, а потегне ногом те проспе?“ Оно добро, што коме хоћеш да урадиш, нека буде право добро; али нека буде и згодан начин, на који то чиниш. „Залуду је зачина, кад није начина“, а гле, „ко чини на свој — т. ј. прави — начин, глава га не боли.“ Није доста, да ко коме „радо пружа руку“, те да би „дао и око за њега.“ Треба пазити и на то, како ће то онај примити. Јер има много људи, који ће твоју доброту одбити, мислећи: „Ако ми што можеш на силу узети, не можеш дати.“ За то пази не само, што радиш, већ и како радиш, и „ако кога — н. пр. — свјетујеш, немој га срамотити“, јер и „с мало жучи много меда огрчиш!“ Амо спада нарочито то, како се владаш, док добро коме чиниш. Особитом помњом мораш пазити на то, да се својим добрим дјелима јавно не хвасташ, јер би тијем могао лако увриједити онога, коме хоћеш да помогнеш, и тако му мјесто добра учинити зло. А за право „и није ондје коке, која снесе јаје, па га откокоће.“ За то нека онај, „ко дава мучи, а ко прима, говори!“

Осим тога, што разумна љубав нази на свршу, за тим средства (у ужем смислу) и на начин, нази она такођер на вријеме и мјесто, држећи се правила: „Ни свагдје ни свашто!“ И највећа „милост у невријеме велика је немилост.“ За то, ако ме ко хоће пожалити, „пожали ме жива, а не мртва“, јер „касно је помагати утопљеному.“ „Да је што у жива уста, мртва не ишту круха.“ Због тога треба брзо помагати, јер „двакрат даје, ко брзо даје“, и како се на врло много случајева види, „боље је рећи: не ћу, но: сад ћу.“ Онај, који оклијева чинећи добро, те тако обично са својим добрим дјелима закасни, много је сличан ономе, који човјека истом „кад га види, онда се и сјети.“

Али како ни у чем не ваља претјерати, не смије се претјерати ни у љубави, по готово не ваља то чинити у онаквој љубави, коју можемо и смијемо без икаква зазора назвати, разумном љубављу. „Преко мјере никака добра није“, те тако обично и „милостив љекар усмрди рану,“ мјесто да је излијечи А и „ко би могао свему свијету умијесити колач,“ кад „ни Бог не може свакоме да угоди“? Не смијемо дакле превише дијелити, јер „ко много дијели, скоро ће просити“; ни превише за свијетом плакати, јер „које очи за свијетом плачу, брзо исплачу.“ Видимо ето, да „ни Бог свакому не помаже“, па како да се ми упуштамо у нешто, што бити не може. И доиста, „ко хоће многима угодити, никоме не угоди.“ Ово вриједи особито за оне, који не ће никоме да се замјере, већ хоће свакоме, па и злима да угоде. Него овакви људи нека не забораве, да „тешко ономе, ко се није омразио никоме“, јер они, мјесто да коме помажу, само шкоде себи, а и ономе, коме желе помоћи. А ево како! „Поштена је човјека ласно преварити“; за то ћеш често и наћи кога непоштењака, који „прст му само пружи, ухватиће те за цијелу руку.“ Непоштен на име не мисли, да „дрво, с кога само воће пада, не ваља трести.“ Он ће га не само трести, него се и каменьем на њ бацати. Тако „пусти мацу под полицу, а она ће и на полицу.“ Но не само што би ти сам штетовао због превелике љубави, већ би штетовао и онај, коме ти добро хоћеш. Кад би видио на име, да све може добити без своје муке и труда, не би хтио радити, а ми смо већ разабрали, да без рада нема добра. На тај би начин збиља био онај, који хоће да буде „препријатељ — непријатељ“, „препоштен — непоштен“ и „предобар — недобар.“ Због тога, јер „нити је добро све узети, ни све дати“, и не дај свега, што имаш, већ „нешто дај, а нешто обећај!“ У опће, држи се свагдје златне средине. „те не буди мед да те разлижу, ни јед да те расплују!“

Љубав, како вам је познато, свако штује на да све, и „доброта се на далеко хвали.“ А како и не би, кад она све око себе гријe као жарко сунце! Јер „сунце гријe свијет, а људи један другога.“ Је ли онда чудо, што се у св. писму каже: „Бог је љубав“, кад је он управо из љубави и створио овај свијет, те га из љубави држи и чува? И кад се нађе ко год од нас људи, који је у љубави и благости такав, те, што но кажу, „на рану би га привио,“ не заслужује ли такав човјек највеће и најљепше признање? Доиста! Па с тога ко својом љубављу друге гријe и обасјава, и њега — Боже, дај! — обасјало и „огријало сунце“ за живота, а послије смрти „Бог да му души покој да!“

А сад да видимо, какву награду тражи сама љубав за све своје огромне заслуге! За дивно чудо, никакву. „Вама љубав је довољна плата љубави.“ „Љубави није сврхе“, осим да онај, којега си је она одабрала, буде срећан и задовољан. Тако младић, љубећи дјевојку, заборавља на се; срећа њезина је сврха његова живота. Тако љуби и отац дијете и дијете оца, пријатељ пријатеља, у опће сватко, ко љуби. „Љуби, ко те љуби.“ За што те љуби, не питај! Јер он је у својој љубави тако утонуо, те и не види право око себе, а ако кога и види, то си само ти тај. Буди задовољан, што те љуби, а ако ћеш бити још задовољ-

нији и срећнији, не брини се много, како ћеш то постићи, већ — „гдје си љубљен, љуби и ти! А љубићеш најбоље, ако и ти на се заборавиш, ако пустиш из вида оно, што те можда уздиже над друге људе, те будеш „кротак као јагње.“ Тако ћеш ономе, ко те већ и онако љуби, не само бити још милији, већ као што „умиљато јагње и двије мајке посе“, тако ће и за те многи рећи: „Умиљат је, па га сви волимо.“ И најмања стварца, коју коме на љубави поклониш, примиће се с особитом захвалношћу; она се не ће просуђивати по својој вриједности, јер „поклону се у зубе не гледа“, него по величини и искрености твоје љубави.

Толико ето вриједи љубав, а сад да размотримо, колико вриједи злоба, које толико има, те „воде и злобе никад не ће нестати.“ Колико може вриједити за друге онај човјек, који ни сам себи добра не жели, те „нога му нози добра не мисли?“ Колико би такав другоме коме човјеку користио, кад „не би дао ни Богу тамјана“? Колико би он могао учинити добра, кад „не би ђаволу нож дао, да се закоље“? Не, такав човјек не помаже никоме, и „худој матери и своја су дјеца пасторци.“ Узалуд ћеш му говорити: „Нијесам ни ја камен“; „ако ми не можеш помоћи, немој ми одмагати!“ Он ће те и „без ножа заклати,“ јер зао човјек не трпи, да живи нико, ко је поштен, па ни ти, већ „радије би те убити но се посветити.“ Ако се и причини часком, да те љуби, а он ће те „љубити као вук овцу.“ А трпјеће још једино онога, ко је као и он, јер „вук вука ни у гори не ће.“ Па ако учини такву човјеку, који је као и он, какво добро, он ће му не са својим, већ „с туђим добром добар бити.“

Будући да је злобан човјек и сам на се љут — а то ћеш му познати по том, што се увијек „намргодио, као да ће му киша из чела ударити“ —, то он не трпи, да нко и с ким буде добар, већ увијек гледа, како ће „метнути коме црва у главу“ и тако га „на танак лед навести.“ Слога и љубав су му „три у оку“, и за то, да може, „завадио би два ока у глави.“ Он се непрестанце само туђему злу весели, и не пазећи на то, да „ко се туђему злу весели, нек се своје нада.“ Не пази он у опће, ни на што осим на своју корист. Он зна, да „сиротињска суза јемљем пробија“, па њему је ипак све једно. Јер не само што је не ће да утаре, већ не имајући ни ондје милосрђа, гдје би „на камена суза ударила“, он је уврокује.

Али „боље да те смрт пријека дигне, него суза сиротињска стигне!“ Јер ако злобник не ће никоме да поможе, не може ни њему нико помоћи, све и кад би хтио. „Кад курјаку што у грклјан упадне, тешко је ишчупати.“ Тако и ономе, ко је злобан, мора доћи зло прије времена, те се редовито „злобнику прије смркне, него сунце западне.“ С тога велим и желим свакоме од вас: „Не буди мећава, да пометеш, ни огањ да попалиш!“ Јер метући и палећи друге, помешћеш и спалити и сам себе.

(Наставиће се)

Меморандум у питању манастира,

поднесен Његову Величанству Цару-Краљу Францу Јосифу I.-ом.*

Царско и апостолско краљевско Величанство, најмилостивији Господару!

Поглавари и представници румунске грчко источне цркве у Угарској потписани са најдубљим поштовањем, охрабрени наклоношћу и очинским старањем Вашега Величанства, свагда указаним румунском народу православне вере, који се са непоколебљивом верношћу и оданошћу држи високога Престола, узели смо себи слободу ступити пред Најсветлије лице Вашега Величанства у прилог коначнога уређења једнога црквеног питања од велике важности, које је остало до данас неуређено.

Наиме, када сте се Ваше Величанство Највишим автографом од 14. децембра 1864. најмилостивије смиловали одобрити установљење, организовање и дотирање ново установљене румунске грчко-источне Митрополије Сибињске у свези са оцепљењем њезиним од Митрополије Карловачке, одно-

* Превод са румунскога из званског црквеног листа „Biserica și Scoala“, брр. 10. и 11. 1902.

но, када сте се Највишим отписом од 29. децембра исте године (Nr. 8442|I.) смиловали уредити јавноправни положај нове Јерархије, Најсветлији осећај правде и очинско старање Вашега Величанства протегло се на све гране и манифестације (појаве) црквеног живота, те када сте се Ваше Величанство најмилостивије смиловали наредити да се *за Угарску и Ердељ установи самосталну Митрополија, равноправна са српском*, — сигурно је Ваше Величанство било руковођено том Највишом интенцијом да се та нова Митрополија учини сразмерним удеоничарем у оним правима и дотацијама, која уживаше Митрополија Карловачка, негда заједничка, и која су као последица самосталности и равноправности неопходно потребна, да би нова Митрополија румунска могла вршити савесно и достојно свето посланство своје.

Тако сте се Ваше Величанство смиловали наредити и то, да се подела црквеног иметка протегне *и на православне манастире, који се налазе на земљишту старе јерархије* и упутити српски црквени Конгрес да у том предмету гледа да ступи у споразум са румунском црквом.

Али на нашу неизмерну жалост та племенита интенција Вашега Величанства није ни до данас остварена — не са наше кривице, јер се заједнички манастири са изузетком једнога још и данас налазе искључиво у администрацији и под јурисдикцијом српске цркве!

Одржавање до сада и тако дуго тога стања, противнога најмилостивије изјављене племените интенције Вашега Величанства, треба да се приниште само тој околности, што преговори споразума, покренути блаженим митрополитом наше грчко-источне цркве румунске *Андрејем Шагуном* и делегатима румунскога црквеног Конгреса, не имађаху успеха код српскога црквеног Конгреса и депутата његових у Карловцима већ 17. марта 1865. па до данас, — у колико се представници српске цркве изјасниште у свим тим приликама да они сматрају манастире искључиво за српска народна добра и да не улазе у преговоре у погледу истих.

Тај пак поступак српске цркве стоји у опреци како са вековима заједничким постојањем и развитком грчко-источне цркве у домовини, тако и са канонима православне цркве, шта више и са историјом установљења и мисијом тих манастира, пошто су Румуни, становници југо-источних делова наше домовине, особито у бившем тамишком банату, до године 1690. следовали искључиво грчко-источној православној вери, коју су у највећем делу и задржали до данашњега дана.

Тај народ православне вере по сведоџби повеснице имао је своје цркве, манастире и свештенике већ пре године 1690., кад је маса српскога народа под вођењем патријарха *Арсенија Черновића* из Ипека дошла у нашу домовину и настанила се у јужним, односно у југоисточним деловима њезиним, где им је блажене успомене цар и краљ Леополд I. дао такове привилегије, у смислу којих је патријарх, односно архиепископ-митрополит њихов био инвестиран привременом црквеном јурисдикцијом над свештенством, црквама и манастирима целога народа грчко-источне вере, и према тој својој привилегији узео у црквену администрацију и грчко-ист. цркве и манастире, које је пашао да већ постоје, као што је то паређивала Највиша диплома од 20. Августа г. 1691. и Највиши отписи, који су за тим следовали; право пак искључива власништва над тим српска црква није никад добила, нити је могла добити, — јер црквено имање припадаше још од почетка нераздељивој православној цркви, која није везана за народност, а то стање није претрпило промену споменутим привилегијама.

Та она црквена јурисдикција патријараха Карловачких трајала је до г. 1864., односно 1865., када сте Ваше Величанство Највишим отписом од 24. децембра 1864. и односно високом наредбом владином од 29. децембра 1864. Nr. 8462|I., горе наведеном, која допуњује спом. отпис и која је упућена на епископа Сибињског *Андреја Шагуна*, декретовали установљење одељене и самосталне митрополије грчко-источне румунске, која је доцније инартикулована у закону.

На основу тога милостивога декрета епископија Сибињска, попуњена изученим

румунским грчко-ист. епархијама, беше подигнута на самосталну и са српском равноправну митрополију и у исто доба декретована је у начелу и у опће правична подела заједничких опћина, односно цркви и манастира, српски нак црквени конгрес беше упућен да гледа да ступи у споразум и у том предмету. („Bezüglich jenes Antheiles, welcher, von dem den Diöcesen der Karloviczer Metropolie in Ungarn, Croatien, Slavonien, mit Imbegriff der Militärgrenze gemeinsamen Vermögen den aus dem Verbande dieser Metropolie ausgeschiedenen rumänischen Sprengeln zu Gutte kommen soll, ferner bezüglich der in den Banater Diöcesen immitten einer rumänischen Bevölkerung gelegenen Klöster haben Seine k. k. Apostolische Majestät mit weiteren Allerhöchsten Entschliessungen vom 24. December 1864. anzuordnen geruht, dass im Nationalcongresse ein Übereinkommen zu vereinbaren getrachtet werden solle").

То начело изражено је доцније и путем легислативним, када је у IX. зак. чланку од 1868. (§. 2.) решено да се Митрополија, за Румуне установљена, самостална, (»*a szerbekével egyenjogu*«) са српском равноправна, инкорпорише у закон, и да се наређења X. зак. чл. од 1792. протегну и на њу.

Горенаспоменутом највишем упутству тадањи српски црквени Конгрес задоста је учинио делимично, у колико је према Највишој инструкцији, упућеној барону Јосифу Фелиновићу, тада изаслатом владином поверенику, саставио „*мешовиту комисију*" саборску, која је год. 1871. израдила основна начела и норме, које су требале да служе као мерило при раздељењу т. зв. „мешовитих опћина" и при раздељењу пријатељском, путем споразума, имања црквеног, које до тада заједничко беше; тај пакт („Vereinbarung") добио највише одобрење од Вашега Величанства беше и у дело приведен и помоћу њега беше са успехом извршена подела имања у многим мешовитим црквеним опћинама.

Међу имањем, које до г. 1868. сачињаваше својину грчко-источне цркве јединствене, нераздељиве, главно место заузимају институције са светом мисијом, познате под именом „манастири".

Установљење тих манастира у нашој домовини води своје порекло из стародавних времена, али је сигурно да су они установљени у времену између XI.—XVI. века верском ревношћу румунскога становништва, које тада становаше ту већ у маси и православних хришћана другога порекла, ради потреба православнога хришћанскога народа из околице; као несумњив факат и од одлучне важности спомињемо нак да су манастири, који се сада налазе на земљишту бившега тамишкога баната, постојали већ пре, него што су се Срби у већим масама доселили у нашу домовину и себи установили јерархију; но све те фундације учињене су за православни народ из околине без икаква обзира на народност. Пошто ти манастири имају мисију чисто верску, хришћанско-културну и добротворну, ни мало не мења ствар околност та, да се доцније и у тим манастирима утврдио нарочито старо-словенски језик, правије опћи црквени језик.

У интересу историјске доставерности треба да још споменемо факат, да у некојим манастирима, који се налазе на земљишту, настањеном Румунима, — особито у манастиру Месићу, Бездину и др. беху и у прошлости употребљавани румунски свештеници, који су вршили и свештеничке функције за становништво из околине.

Што се тиче основних писама манастира примећујемо да се при доказивању наших потраживања не можемо позвати на њих ни ми ни Срби; — пошто се у време блажене успомене цара Јосифа II. (1784.) манастирски игумани, позвани да оправдају оснивање и одређење њихово, (по сведоџби њихових извештаја, који се налазе у земаљској архиви) изјаснише да немају у том погледу никаква документа, пошто се исти за време робовања под Турцима изгубише и пропадоше.

Из истога се тога разлога српски конгрес од г. 1791., држан у Темишвару, у грађаминалним тачкама, подастртим Високом Престолу, тужи и на то, што у погледу светих манастира не располаже ни једним документом, и тако немајући чим да легитимује свој оправдани посед моли да му се издаду документи. Та нак немотивисана

молба остала је без ресултата и тада, јер мудри претходници Вашега Величанства не беху наклоњени дати таковић докумената.

(Свршиће се.)

Назарени не дремају.

Има томе већ неких осам година, како сам изнео пред позване факторе историју и суштину назаренства; а коју сам годину након тога покушао био да расветлим и објасним и саме узроке, са којих се та, заиста, врло немила и несретна и опасна секта, у нас тако нагло шири, препоручујући уједно и читав низ мера, којима држим да би смо могли томе ширењу, бар донекле, на пут стати.

Ја сам на тима работьма радио скоро неданимице, па сам издао и два-три популарна разговора с назаренима — загрејан у првоме реду помислима, како ће се сада нарочито наше свештенство, користећи се и тим материјалом, листом и на свима линијама, кренути против те опаке најезде, те ћемо ускоро дочекати, да часни крст светога нам Православља опет онако дивно и дично засја и заблиста у срцу и души народа нашега, као што беше то у она стара, светла времена, када су наши славни преци за то свето знамење ишли и на колац и под конопац.

Али сам се ја, Боже мој, преварио у тима дивним сновима својим. Јер се наше свештенство, ето, још никако не креће против најезде назаренске у оној мери, коју озбиљност ствари захтева. Као да се многога пастира и не тиче, када му се у тор увлачи опаки вук, те крвцу пролева и коље стадо од редъ. Као да је већ и сам јаук Матере Цркве слаб, да неке војнике Христове покрене на мегдан, на јдрело.

Јер, браћо свештеници, нема овде оне, знане ми већ обране: назаренство и тако већ не напредује више у нас. То је једна, од наших најгрђих и најстраховитијих обмана. Та ко би и смео рећи, да сатана не сеје кукољ у пшеницу-белицу, док стражари спавају; ко ли би и могао замислити немирна секташа, да ће он бесконлено скрстити руке, па још када зна, или мисли, да му ровења његова нико спречавати не ће?

Не, нека међу нами нико и не спомиње више, да се назаренштина почела међу нами губити. Нека се тиме у нас нико не заноси, све докле ми не будемо имали за то и темељних разлога, који ће разлози међутим и наступити само онда, када будемо у положају, указати уједно и на факат, да смо се кренули смишљено и на свима позицијама против те наше, верске и народне неудаће и несреће.

Све дотле нак знајмо, сада и увек: *назарени не дремају!* Нису они ни до сада, ни једнога тренутка, седели беспослени и скрштених руку. У појединим размацима од времена, ми смо беспрекидно сви од реда слушали страшну тутњаву, како нас они поткопавају и подривају, час овде, час онде. Овде је пастиру нестало једне овце, онде пет, тамо десет итд. И ко ли би могао набројати свеколике несретне душе, што их свештенство наше од гôд до гôд губи из тора богоданога!

А мене само болети мора, што у томе погледу мораи опет само ћаве казати гласе. Пало ми је у немили део, да допуним онај одек расправе своје: „Зашто се у нас назаренство шири и како би то могли спречити“, где на стр. 57—86., говорим о оним условима ширењу назаренства међу нами, који леже ван домашаја наше унутрашње верске економије, који утичу с поља, из духа саме назаренштине, чинећи је способном, да је кадра тако продирати кроз наше редове; где сам, другим речима, покушао набројити свеколике оне чињенице, што нововерцу служе као поуздана средства против нашега светога Православља.

Реч је нашме, ни мање ни више, него о томе да назарени *сада већ и помоћу штампе навалују против спасоносне вере својих отаца.* Што није кадра реч, живи пример, наговарање, неуморна пропаганда назаренских апостола и мисијонара, „скупштине,“ застрашивања, „Харфа Сиона,“ разноликн марифетлуци и најпрепреденија лукавства — то ће од јако покушавати да допуњују и подупиру још и неким књижицама, од којих ја већ две имам при руци.

Први је натпис: „Срце Човечије, храм Божији, или (!) радионица сотоне. Представљено у 10 слика. Намењено буђењу и ширењу хришћанског мишљења. Издано у Бечу. Накладом првога складишта за хришћанске тискописе. Наштампао А. Гољцгузен (!) у Бечу, 1900.“ — Друга се књижица зове: „Долазак Господњи, један врло радостан догађај за сво човечанство,“ Бела Црква, штампарија Пера Кун, 1901., стр. 23. Прву сам књижицу добио

од Вељка Лукића, пароха у Ловској; Њу је у његову парохију донео и стао растуривати „некадашњи митровачки роб, а сада, назарески апостол Пешут из Плашког.“

Књижица обухвата 51. страницу. Из предговора „Читаоцима“ дознајемо о тој роботи ове појединости: „Ово је дело преведено год. 1878., с немачког језика на хрватски. Немачко пак издање превод је са француског, те је изашло год. 1732. у Вирцбургу под насловом: „Душевно огледало нравствености, у којем се може сваки Хришћанин, који тежи за душевним спасењем, огледати, стање своје душе познати, и према томе живот свој уредити.“

Споменутих десет слика, што их у тој роботи имаде, то су у извесном размаку, на читану страницу наведена срца човечја горе с човечјом главом, у потпуну раздељене дугачке косе. На свакој слици од реда играју важну улогу „Ђаво са својом пратњом, са седам смртних грехова,“ који су греси опет приказани у седам животињских сличица: ту вам *шаун* приказује „охолост,“ *јарац* „блудност и све нечистоте,“ *жаба* „лакомост,“ *змија* „завист и алурадост,“ *тигар* „гнев и осветљивост,“ *коњача* „лењост,“ *свиње* „прождрљивост“. Ту је онда још и Дух Свети, у виду голуба, као и анђео чувар или милост Исус Христова.“

Потписи уз појединe слике, ово су: 1.) слика унутрашњолти човека, који се одао греху, те сотона у њему влада; 2.) слика унутрашњости грешника, који се каје и почиње се клонити греха; 3.) унутарње стање грешника, који опет верује у Исуса Христа и св. Еванђеље, те га је напунио дух свети; 4.) слика унутарњега стања човекова, који је заслугом Исус Христовом помирен с Богом и не зна ни за шта осим за Исуса Христа; 5.) унутрашњост богољубца; срце му је храм живога Бога, стан св. Тројце; 6.) срце од човека, у кога је ревност опет малаксала, те почиње опет љубити свет; 7.) стање срца код човека, који се, после покајања, вратио греху, те је сада са свим у власти Ђавола; 8.) смрт безбожника и казна греха; 9.) унутарње стање Хришћанина, који је истрајао у борби против зла и вежбао се у борби до конца свога; 10.) смрт побожнога и праведнога.

На свакој слици дотичне животиње, дабоме, мењају свој положај, или су у срцу, или ван њега, па и сам је лик човечји сходна израза. Свака је слика још пропраћена и поједним тумачењима, као и поједином молитвом, које се од реда почињу у прози, а завршују у везану слогу.

Није ми овде намера, упуштати се дубље у процењивање ове преслабе, једностране работе. Али морам напоменути, бар у главном, да из ње говори дах мистичне индивидуалне етике. Нравствени се проблем креће у посве тескобну оквиру. Човек се ту схвата као појединa личност, са чисто индивидуалним опредељењем, и све се земаљске ствари појмају тек као средства за духовно-нравствени развој. Ваља се отрести света и свих његових потреба, иметка, славе, уживања, па, тежећи једино за душевном апатијом и атараксијом, приспети нравственом идеалу и примити за награду живот вечни.

Друга је књижица међутим — испод „сваке критике.“ „Оригинал“ му је такође немачки. Кажу, да га је „написао“ неки „владика назаренски“ из Беле Цркве. „Превод“ је пак слупао, као што се из свега види, какав банатски нововерски „надрикњита,“ и то какав од најпростијега кова, који ни о самој најобичнијој интерпункцији ни бледа нема појма. И сама је „садржина“ свега тога „списа“ прави правцати галиматијас, једна простачка збрка „појмова“ и речи.

За доказ свему томе дај да наведем само неколико редака (стр. 18.) „Шта се таковa места тиче, који ту да потврдиду намеранаду, да у овом животу само решење за вечну судбу свију људи припада, хтели би да примјетимо: кад би читалац код свију таковиx места хтео труд узети и истраживао, коме или од кога таковa говоре, нашао би, да она само за оне христијане или предличности њионе, Израиљцима говори. Али то су такови народ, који су верни били, пре него што су ове речи на њи управљене биле, а не такови, који би кроз то у веру дотерани требали бити.“

Сам „садржај“ тога хаоса међутим и сам једва да слутим за завршетка, који и наводим овде такође: „Оправдање за живот за све људе још није дошло. Само једно врло „мало стадо,“ они, који су веровати могли и хтели, добили су оправдање за живот кроз веру, они други сви мораду получити, иначе неби реч Божија истинита била; и хвала Богу, зато је долазак Исусов потврђен. Пошто је он живу

генерацију (народ) понизно и арач жетеоца сустигао (Амос 9, 13) по чему је невоља своје спасоносне бразде одорала, хоћеду сејане речи да никнеду; и онда ће пробуђење мртвих настати, да и они кроз веру за живот оправдани можеду бити (!!!) Заробљене у гробље он ће спасти. Смрти ће он куга и паклу (шеол — гроб стање смрти) отров бити, сравни 1 Мојсј. 37, 35, осија 13, 14 . . . Ко онда у тај хиљаду годишњи суд — или пробу времена владања христовог и *његових* подпуно правду у у мисли, речи и дјелу учио и тврдио не буде, ко после тога Бога из свег срца, све душе, на све снаге и подпуним знањем и не љуби, и свога ближњег као самог себе — ко дакле пророке што је Мојсије говорио не слуша, тај ће бити уништен на народа човечанства. Само тако, даће ду се безбожници као што у псалми 9, 17 каже повратити у гроб из којег су кроз милост Божју спашени били, а и то, да ће Исус свећа свету и светлост, незнабошцима бити, да је он истинита светлост, која ће сваког човека, који у овај свет долази, обасјати (еван. Јова 1, 9 — оба припадају к радосној вести од доласка Исусовог. Он неће само свој народ да искупи из њиовог греха, него ће грех са земље уништити.“

Еле је све то мутна нека есхатологија, смешана са неким неодређеним хилиазмом, при крају чега човек невољно склапа те бедне и јадне листиће, велећи: Schuster, bleib' bei deinem Leisten.

Па ја ипак пун бриге довикујем браћи свештеницима, да са свиколиким пастирским жаром приђазе на овај нов, могу рећи, ратни поход нововерски. Јер ја имам пуно разлога, да сматрам те работе за нов угарак, који може у несретну часу у жив пламен букнути. И читава је наука нововерска само тек бедна збрка назора и начела, па нас је ипак и до јако стала доста силних душа. Неће-ли дакле ове још и веће глупости, само у толико више нанети рана светој нашој Матери Цркви?

Ено, и у Ловској како ли се летоске ускрушје духови, када је речени Пешут стао онде растуривати, уз Св. Писмо, и работу „Срце човечије, храм Божији, или радионица сотоне.“ Срећа само, што је тамошњи парох, Вељко Лукић, сместа појмио збиљу опасности, те правом пастирском ревношћу стао на бранич светога Православља. Иначе је тај насртај ласно могао постати убилачким отровним семеном за читав тамошњи крај.

(Свршиће се)

Румунска црква у XIX. веку.

(Свршетак.)

Подчинивши на тај начин цркву потпуно јурисдикцији своју, кнеа Куза и тадањи управитељи Румуније — национилисте — имали су намеру да ноју још и даље. Унизивши, разоривши, подчинивши цркву своме строгом надзору, они наумише место „фанариотске културе“ дати Румунији другу западно-европску веру. Кнезу Кузи, који је тежио за неограниченом самовлашћу у делима вере, више се допадало протестантство, док другим препородницима румунске народности, који желише да се потпуно приближе романским народима, — римски католицизам изгледаше да најбоље одговара народним идеалима „потомака старих Римљана“. Министар-председник М. Когалничано на народном конгресу 1857 год. предложио је том конгресу да прими римски-католицизам само зато, што „православље јесте једина препрека срећи Румуна“. Уводио се григоријански календар у свеопћу употребу, а грађански брак постао је обвезним, док је црквени остављан на вољу брачном пару (тако је и данас). Наравно, да Ватикан није могао пропустити овако згодну прилику, а да се не користи, те одмах отпоче своју пропаганду у Румунији. У Јашу баш поред саме цркве Св. Три Јерарха већ се подиже латинска катедрала; 25. октобра 1864 год. беше решено подићи римо-католички семинар за децу Румуна-католика, па и за све, који би хтели тамо дати своју децу, јер у Румунији беше проглашена потпуна слобода вероисповести. Влада Кузина намеравала је за тим увести оргуље и чак filioque. Речју, православљу је претила озбиљна опасност. У неколико је задржао успехе латинства сам папа, који је протестовао, што је римокатолички семинар подчињен министру за црквене послове, а исто тако и што је тај министар црквених послова поставља лица у црквена звања. Неограничено властољубивом Кузи боље се допадало протестантство; али не желећи, да се у том питању разилази са својим бившим једноминшљеницима — националистама, а исто тако, да не би изазвао и раздражење у народу, у ком су већ и онако његове

оштре реформе изазвале немир, Куза је опрезно потпомагао протестантске идеје запада, радећи у извесним приликама преко своје жене Јелене. Протестантским сектама запада беше дана потпуна слобода, као и православљу, шта више пошло им се на руку, да се што боље и јаче рашире у православном румунском народу. Год. 1863 марта 13. било је свечано полагање темеља нове реформаторске цркве у Букурешту. Црква је подизана за Мађаре, који се налажаху под протекторатом Аустрије. У свечаности је учествовао аустријски конзул — католик, пастор реформатски, као представник опћине, лутерански пастор и ђакон и члан англиканске мисионарске опћине. Речју, сва западна Европа скупила се ту, да би свечано одпразновала румунска књегиња Јелена. Сва та лица активно учествоваше у реформатској свечаности: једни читаху молитве, други проповедаху и држаху говоре и т. д. Аустријски конзул, као домаћин у тој светковини, љубазно је понудио књегињи Јелени, да положи први камен у темељ. Књегиња је то учинила и том приликом рекла ово: „Осећам се срећном, што сам позвана полагању темеља нове реформаторске цркве. Од срца се радујем, што видим, да се у земљи румунској увећава број хришћанских институција, које носе страдајућима утеху и душевни балзам. Амин, амин, амин“. Поменути представници протестантских опћина могли су видети у тим речима, обраћеним к њима с висине престола, не само израз простране религиозне трпељивости према свима вероисповестима, већ и јасан позив, да без бриге раде на православној њиви, те да су православљу окована и руке и ноге реформама кнеза Кузе. Исте године буде сграђена и украшена и лутеранска црква, коју врховни покровитељ свих лутерана пруски краљ Вилхелм посла драгоцену Библију за олтар и дар, у износу 1000 талира, за нове оргуље.

А како се румунско свештенство односила према свем том раду националистичке странке с Кузом на челу? На жалост, морамо приметити, да западни покрет, који је обухватио сву румунску интелигенцију, није мимоишао ни свештенство. У ствари око уједињења обоих књежевина у једну целину, те у опће у свим радовима либералне националистичке странке — румунско свештенство живо је учествовало. Митрополити молдавски и влашки беху председници привремених „дивана“, на којима се говорило о сједињењу књежевина и расправљало о многим другим питањима либералног својства. Митрополити су председавали и на изборним зборовима, на којима је А. Куза незаконито изабран за господара прво Молдавске, а по том и Влашке. Истина, молдавски митрополит (Софроније) протестовао је против избора (премда и безуспешно), али влашки није ни то учинио. Шта више такови православљу предани епископи, као што су браћа Филарет и Неофит Скрибан, живо се учествовали у том покрету. Истина, они нису предвиђали, да ће отуда произаћи оне ужасне последице како по православље, тако и по народност румунску. У опће румунско свештство грешило је и греши, што се много заноси политиком, странчарењем и тежњом да игра извесну улогу у странкама, следујући овом или оном правцу у политици. Против те мане румунског свештенства предузимали су доста оштре мере најзнатније владике румунске цркве у последњој четврти прошлога столећа (као што су Силвестер хушки и Јосиф митроп. молдавски), образлажући свештенству, да му не приличи бавити се политиком. Али, на жалост, то заношење свештенства политиком, које беше права несрећа православне Румуније, још и данас влада у Румунији. И православље ће све дотле непријатељи газити, док се свештенство не одрекне тог свог несрећног заноса за политиком. Историја румунске цркве зна за случајеве, да су се том штетном заносу предавали и тако светли умови, као што беше спомена достојни епископ Мелхиседек. Овај је као архимандрит, бивши свештеничким послаником 1857. године, на сабору за избор кнеза и сједињење књежевина, а касније 1861 год., добивши портфељ министра црквених послова и просвете, много помагао либералној странци, премда се за то касније горко кајао. Па кад су то чинила светила румунске цркве, најпросвећенији и најумнији епископи румунски, треба ли онда што и говорити о раду других мање разумних а ватренијих чланова румунског свештенства у епохи опћег заноса рационалистичким идејама?

Ови последњи већ су чак и то себи дозволили, да су отворено и нагло исмевали се не само над обредима, већ и над догматима православља.

У опће црквене реформе кнеза Кузе, које подчинише светској власти сав клир румунске цркве, показаше врло штетан утицај на морално стање његово. Светска власт постављала је на катедре недостојна лица. При избору кандидата за епископску катедру, руководили су министра црквених послова само рачуни новчани: онај је добивао катедру, који је више платио. Та околност ужасно је развила симонију, а на том земљишту беше врло много шкандалозних случајева, о којима није вредно ни говорити.....

Споразум Црне Горе и Ватикана

у питању Светојеронимског завода у Риму.

Званични орган црногорске владе „Глас Црногорца" саопштава у 11 броју званичне ноте, којима се постигао споразум између књажевске владе и Ватикана у питању, које је потакло пређе Св. Столице о Светојеронимском Заводу у Риму. Ево тих нота.

Број 58664

Из ватиканских одаја

7. марта 1902.

Потписаноме Кардиналу државноме Секретару Његове Светости част је саопштити Вашој Екселенцији, да га је Свети Отац, желећи уклонити сваки узрок двомислености и тешкоће у Апостолским писмима „Slavorum gentem" од 1. августа прошле године односно Јеронимског Завода; желећи у исто доба дати доказа своје благонаклоне поште према Његовом Кр. Височанству Књазу Црногорском и Књажевској Влади опуномоћио дати следеће декларације:

I. Завод Светога Јеронима одсад ће се у будуће звати „Collegium Hieronymianum Illyricorum" под којим се називом разумијевају католички јужни Словени дијецеза поменутијех у реченим Апостолским писмима;

II. Надбискупу Барскоме признају се, на основи потпуне једнакости, сва права и све користи, које остали бискупи реченијех дијецеза уживају према наређењима односних статута;

III. Услед те једнакости Надбискуп Барски имаће право предложити заједно Кардиналу протектору једнога члана у Управно вијеће реченог завода;

IV. Истом Надбискупу припада право наредити питомцима Барске Надбискупије учење српскога језика ћирилским писменима.

Саопштавајући горе речено Вашој Екселенцији, потписани Кардинал користи се овом приликом, да Вас увјери о своме најодличнијем поштовању.

М. Кард. Рамполла с. р.

Рим, 7. марта 1902.

Потписани Напредни и Опуномоћени посланик Њ. Кр. Височанства Књаза Црногорског има част потврдити Вашој Еминенцији пријем ноте 7. т. м. у којој је Ваша Еминенција, при закључку преговора, које је потписани имао част водити са Вашом Еминенцијом односно Апостолских писама „Slavorum gentem" од 1. августа пр. године о Светом Јеронимском Заводу, изволела саопштити потписаноме да је Свети Отац, желећи уклонити сваки узрок двомислености и тешкоће у горе реченим Апостолским писмима; желећи у исто доба дати доказа своје благонаклоне поште према Његовом Кр. Височанству Књазу Црногорском и Књажевској Влади, опуномоћио Вашу Еминенцију дати следеће декларације. (Позивљу се у поти кардинала Рамполе наведене I. II. III и IV. алинеје.)

Потписани по сили пуномоћија њему и његовоме садругу Господину Архибискупу Барскоме, Примасу Србије дато, да преговарају за Владу Његовог Кр. Височанства Књаза Црногорског за пристанак на горепоменуту ноту, благодарећи у име Узвишеног Владаоца и Његове Владе на очинском старању Његове Светости према Црној Гори, коју је у свечаном часу одликовао часном титулом: „Избраног дијела српског племена", прима у име такође свога садруга Господина Барскога Надбискупа речену ноту у свима њеним дјеловима назављујући да су тим испуњени жаљења Владе Његовог Кр. Височанства Књаза.

Саопштавајући горе речено Вашој Еминенцији потписани се користи овом приликом, да увјери Вашу Еминенцију о своме најодличнијем поштовању.

Л. Граф Војновић.

Општински намет на парохијске сесије.

Кр. земаљска влада, одео за унутарње послове, одбила је представку Архидијецезалног српског православног свештенства нашег, којом је молило измену наредбе владине од 31. децембра 1901. Бр. 62.224. Влада је, дакле, остала при том, да је и наше свештенство дужно плаћати општински намет на парохијске

сесије. Може јој бити, у њеаниој је руци — власт.

Али то решење је хтело и да нас *поучи*, е цитовани у представци зак. чл. XVIII. од 1871 и XXII од 1886 нису заједнички, но да су крепосни само у Угарској; а да је *но готовоу неумесно* било у представци се позивати и на дотичну наредбу кр. уг. министарства за богоштовје и наставу, која се не односи на управне већ на црквене општине *краљевине Угарске*, те на даће, намењене посве другој сврси него ли општински намет.

Према овоме изгледа, као да подносиоци представке нису знали оно чему их решење високе владе жели да подучи. Радо би примили бар поуку, кад нисмо добили што смо тражили, али се не можемо задовољити ни пруженом поуком, јер јој представка наша није дала повода. Нека те посведочи текст представке, коју ћемо у главном делу њеине аргументације привести.

„Горехваљеном наредбом високе владе (од 31. децембра 1901.) свештенство је оптерећено новим теретом, оним, против којега је висока влада то исто свештенство до сада узимала у заштиту, од којег га је досада ослобађала и онда, кад су њиме хтели оптеретити свештенство високој влади подручни управни органи, као што то доказују прилози под А и Б и у њима наложена висока наредба од 7 јануара 1886 бр. 500, те високо владино решење на г. 1878 против решидаба бивше кр. поджупаније у Руми од 8 коловоза и 9 рујна 1876 Бр. 4586 и 6584.*

„Тај обрт јесте конзекенција сасвим супротних погледа и схватања дотацконе природе парохијских сесија, контрадикторних онима у наредби и решењу високе владе на г. 1878 и 1886 сасвим коректно наложенима.

Гласом 10 § прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868 парохијске сесије јесу неразлучни део оне и стално плаће свештеничке, тако исто као и новчана отштета за сесије, где их нема. Приход тих сесија, где их има, доходком својим тако исто је плата у готовом, као што је то и новчана отштета, где сесије нема. Према томе, а по постојећим прописима, парохијске сесије не потпадају општинском намету.

„До ове године нису оне потпадале томе намету ни у краљевинама Хрватској и Славонији, *а у краљевини Угарској не потпадају ни данас* (зак. чл. XVIII ех 1871 § 124. и зак. чл. XXII ех 1886 § 138.) Да парохијске сесије као саставни делови основне сталне и законите дотације, не потпадају плаћању општинског намета, **аналогно** следи и из тога, да је парохијско свештенство гласом одлуке срп. правосл. народно-црквеног Саборског Одбора од 23. септембра (5. октобра) 1897. г. Бр. СО. 4327/1897, обзиром на § 14 I. Б. и § 27. I. В. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868 и на високу наредбу кр. уг. министарства богоштовја и јавне наставе од 13. децембра 1868 Бр. 22.391 ех 1868 — ослобођено плаћања парохијала па и варошког приноса и саборских трошкова на своју закониту дотацију, но само на приватан свој иметак“.

Представка се, дакле, није позвала на дотичне угарске законске чланке са тврдњом да они важе и за краљевине Хрватску и Славонију.* Напротив, у представци је изрично и јасно казано, да парохијске сесије не потпадају ни данас под општински намет у **Угарској**. *У потврду тога* представка се позвала на дотичне угарске законе; а споменула је све то, *да упозори на тај факт*, који није тек параде ради узакоњен, и аналогија којега факта, са свима његовим разлозима — као што се види — не би излишна била ни у Тројединици, при уређивању питања о плаћању општинског намета на парохијске сесије. Поред те аналогије и објективног уважења разлога, на којима почивају угарски закони гледе истога намета, можда би се дошло до коректнијег примењивања 48. §. зак. чл. XVI. на парохијске сесије српског православног свештенства. Тако исто ствар стоји и са односном одлуком Саборског Одбора и министарском наредбом. Представка се и на ове позвала *ради аналогије*, а не за то, што би се било та одлука или та наредба односила на управне општине и на општински намет.

Импутирање, дакле, нашем свештенству непознавања надлежности автономног законодавства наших краљевина, било је „поготову неумесно“. Но сасвим умесно ће бити ако тврдњу владиног решења, да се дотична наредба министарска (да и не говоримо о одлуци Саборског Одбора) протеже само на црквене општине краљевине Угарске, исправимо тако, да се та наредба протеже на целу српску православну Митрополију Карловачку и да *за целу ту*

* Види „Српски Сион“ 1901 г. Бр. 48.

* Као што је то тврдио протојереј Димитрије Руварац у 17. броју „Срп. Сиона“ 1892. г.

Митрополију важи и данас, дакле и за онај део њезин, који је у краљевинама Хрватској и Славонији.

А кад је свештенство наше ослобођено плаћања парохијали, неверозаконског приноса и саборских трошкова на своју закониту дотацију (под којом се разуме и парохијска сесија), онда је заиста per analogiam гасвим логично и сасвим праведно, да је ослобођено и од општинског намета на ту дотацију, јер овај намет је, осим своје сврхе, *исте природе* јавних дажа као и парохијал и верозаконски прилози.

Владино решење се није упустило у побијање представком изложене дотационе природе парохијских сесија, — а то и јесте главни аргумената у представци — по којој су те сесије саставни и неразлучни део основне и сталне плаће свештеничке, и по којој се сесија има сматрати платом у готовом као и одштета за сесију, пошто та одштета постоји само зато, јер понегде сесије нема, а не за то, што би она била нека друга врст дотације него што су саме сесије. А до год се не побије овај аргумената дотичне молбе свештенства нашег, а побити се не може, јер је основан на 10. §. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. г. дотле је молба свештенства нашег, да се ослободи плаћања општинског намета на парохијске сесије, основана и праведна и пред прецизном установом 48. §. зак. чл. XVI. од 1870.

Владино решење је ћутом прешло и позивање представке на досад издана владина решења и наредбе у спорном питању. Можда ћемо одговор на то наше позивање добити на другом месту. Наше је мишљење, да треба ствар изнети пред земаљски сабор, и држимо да нам се ни то неће у грех уписати. То је дужност наша према — себи самима.

Јеремић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Радња Архидијецезалних Епархијских власти**). *I. Административни Одбор* у седници својој од 18. фебруара о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих, и ове предмете: — За епархијски фонд купљено је десет акција централног кредитног завода у Новом Саду. — Узет је на знање налог кр. земаљске владе, одела за богоштовље и наставу у Загребу, којим је наложена кр. пореском уреду у Митровици исплата у износу од 2400 К., црквеној општини у Рачи, као подељена јој припомоћ на оправку њезине парохијске цркве. — Узето је на знање саопштење исте кр. владе, да је дозволила у пету сврху припомоћ и црквеној општини у Босуту у износу од 1500 К., под условом ако црквена општина остатак грађевног трошка на својих средстава осигура. — Саопштење се свештенству одлука Саборског Одбора од 28. септембра 1901. Бр. С. О. 6079/1626, да се признанице о уплатама основнога улога односно 6% прилога у општи митрополитски свештенички-удовички мировински фонд на захтев дотичног уплатника имају издавати код књиговодства и благајнице срп. нар. црквених фондова и завода само у том случају, ако дотични уплатник допринесе за признаницу о уплатној своти по П. скали прописану биљеговину као и поштарину са 45 потура ради пошиљке. — Одобрен је управи манастира Бешенова куп односних некретнина у површини од 3 јутра 1279□° за куповну цену од 1270 К. — Одобрен је црквеној општини у Грку куп земљишта од државног ерара у површини од 276 јутара за куповну цену од 13.330 К. — Поводом молбе црквене општине у Крчедину, којом моли за обавештај, да ли могу за скупштинаре бити изабрани и они општинари, који су, истина, ради злочина били осуђени, али су после добили опрост од казнених последица и повраћени у своја политична права, закључено је обратити се на Саборски Одбор са овом представком: „У овоподручним срп. православним црквеним општинама догађало се који пут, да су приликом организовања односно обављавања црквених скупштина међу бираче уврштени и за скупштинаре изабрани били и они општинари, који су ради каквих злочина судбено били кажњени, — те је овај Архидијецезални Административни Одбор, држећи се строго прописа §§ 13 и 14 прев. кр. рескрипта од 10. августа 1868, сваки пут изборе таквих скупштинара уништавао и нов избор одређивао. Но многе црквене општине замолиле су овај одбор, да се потврде бар они за скупштинаре изабрани општинари, који су, истина, у младости или касније у зрелијој доби злочин какав починили, али су после навесног времена иза одржане казне по постојећим државним односно земаљским законима добили опрост од казнених последица и повраћени били у сва политичка права своја, па данас заузи-

мају угледан положај како међу својим сугрђанима, тако и у политичним телима, те кад такови могу своја грађанска права у политичних општинама поново стећи и вратити, да би им требало и у надлежним њиховим црквеним општинама активна и пасивна изборна права повратити и дозволити им вршење истих. Овакови изузетни случајеви нису предвиђени у горехваљеном кр. рескрипту, а пошто се државни односно земаљски овопогледни прописи не могу протезати и на наше автономне установе, то се са захвалношћу уважењу умољава високосл. Саборски Одбор, да изволи начелно решити питање и овом одбору ради будућег равнања саопштити, да ли могу у срп. правосл. црквеним општинама активно и пасивно изборно право вршити и они општинари, који су, истина, ради каквог злочина осуђени, али су после извесног времена из одржане казне од казнених последица по државним односно земаљ. законима опроштени и у своја политична права повраћени били?“ — Известиће се дотичне манастирске управе, ради знања и извршења, одлука Саборског Одбора, којом се позивају управе манастирске, да више какових својих прихода од 1899 — у колико то нису до сада учиниле — тако и од г. 1900 што пре унесу у благајницу срп. нар. црквених фондова. —

II. Конзисторија у седници својој, држаној дана 19. фебруара (4 марта) о. г., под председништвом Његове Светости, решила је, осим осталих, и ове предмете. — Позвани су овоподручни свештеници, којима је подарена припомоћ из земаљских прилога за г. 1901., да своје намире врху истих припомоћи овој конзисторији на исплату поднесу. Припомоћи су подарене 1 са 150 К., 14 са 100 К., и 5 са 50 К. — По одредби кр. земаљске владе, одела за богоштовље и наставу наређени су исправци у дотичних матицама парохијских звања у Батајници и Чортановцима. — Кр. земаљска влада, одео за унутарње послове у Загребу дописом од 16. феб. о. г. бр. 1303 повраћа ововрамени допис од 18 новем. 1901. Бр. К. 1078/659 тако спроведену молбу овоподручног православног српског свештенства ради решења дужности плаћања општинског намета од сесијоналних земљишта с тим, да ју са прилозима молитељима, — „обзиром на прецизну установу последње алинеје § 48. зак. чл. XVI 1870 о уређењу општина и трговишта, која немају уређеног магистрата, те сасвим јасно образложење проведбене наредбе од 31. децембра 1901. Бр. 62224 ex 1901. издане к § 48 горенозваног закона, — као неуважену повратити том парохиту поуком, да у представци њиховој цитовани зак. чл. XVIII. од г. 1871. и XXII. од г. 1887 нису заједнички, па пошто су креносни само за подручје краљевине Угарске, да не могу бити меродавни за за просуђивање у представци напоменутога питања решења гледе подручја краљевина Хрватске и Славоније горе споменутом спроведеном наредбом, односно §-ом 48 зак. чл. XVI. 1870., дочим је потпуно неумесно било позивати се у подкрепу представке и на наредбу кр. уг. министарства за богоштовље и наставу од 13. просинца 1868. Бр. 22. 391, која се ни не односи на управне, већ за црквене општине краљевине Угарске, те на даље наименење посве другој сврси него ли општински намети“. Саопштиће се овај отпис кр. зем. владе окр. протопрезвитерима ради знања и равнања. — На молбу кр. зем. владе саопштено је истој, који су црквени чини прописани при прелазу дотичних лица у православну веру. — На питање кр. земаљске владе саопштено је истој, да се православни припадници Митрополије Карловачке, који се у иностранству налазе а жеље брак склопити, имају молбама својим ради издања дозволе за ступање у брак и у ту сврху потребног крсног листа и сведоџбе о небрачном стању непосредно обраћати надлежним својим парохијским звањима (по месту рођења, односно последњег свога пребивања, где су по § 6 II. одс. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. чланство у дотичној парохији стекли, па се одатле у иностранство одселили.) Молбе такове имају бити обложене сведоџбом о небрачном стању, изданом по политичној власти онога места у иностранству у ком молитељ пребива. Пристојба је 4 К., за сваки матрикуларни извод и сведоџбу, те 1 К. биљег. У погледу пак дашпензације од оглашења има се странка обратити молбом на надлежног свог Дијецезана (по месту рођења односно последњег свог пребивања), којој молби има се прикључити крсни лист, по надлежном пароху издана сведоџба о небрачном стању као и од иностранске политичне власти места молитељевог пребивања сведоџба о небрачном стању његовом и заручнице му, у којој сведоџби уједно има бити прецизно назначена година, место и дан рођења заручнице, те име и презиме, вероисповест, место рођења и пребивања, како заручнице тако и њених родитеља. Пристојба за дашпензацију јесте 30 К. са биљегом од 1 К. — На молбу архимандрита и настојатеља манастира Крушедола Анатолија Јанковића, којом моли да се, поводом у 29 броју, од 8 фебруара о. г. Новосадског листа „Застава“ изашлога чланка под насловом „Нешто да

прими повце - натраг“, којим се чланком њему импутира чин, који његову личну част и углед његовог чина и достојанства кала, против њега дисциплинарна истрага поведе у предмету импутираног му чина, — решено је: известити молитеља архимандрита А. Ј., да код ове конзисторије никаква тужба против њега у погледу горенаведеног импутираног му чина не предлежи, а на новинарске напкиле не може се овај духовни суд обазирати, с тога да нема места ни повода заповеној истрази. — Поводом поднесених утока против обављеног избора пароха у Добановцима одређени су изванди гледе навода у утоцима побројаних. — На молбу пароха Земунског протојереја Николе Савића, постављен му је за личного помоћника свршени богослов Бранко Пауновић, те је овај упућен, да се ради своја руконоложења обрати са прописно инструисаном молбом на Његову Светост. — Одбијен је уток поднесен против избора пароха у С. Крушедолу, а избор јереја Григорија Јовића за пароха тамошњег потврђен је. — Препоручено је надручном свештенству држање листа „Богословски Гласник.“ — Узет је на знање извештај православног вероучитеља на Винковачкој гимназији протојереја Уроша Ђурића о владању и успеху у веронауци на истој гимназији концем I. течаја ове школске године. — Поводом наступелог спора између пароха и парохијског помоћника у Ш. гледе тога: коме припада канцеларијски паушал, да ли само пароху или и системизованом помоћнику; а ако овоме не припада да ли је исти обвезан службене податке на захтев ма које области, који се односе на његову парохију, издавати, или је то дужан парох чинити, — решено је: дотичнике известити, да, према прописима §§ 1. 2 и 5. I. одс. А. прев. кр. рескрипта од 10 авг. 1868, у опсегу односно код једне местне цркве постоји само једна парохија са једним парохом, под чијим духовним надручјем су сви парохијани, с тога у једној парохији постоји само једно парохијско звање, које местни парох води уз право и дужност, да за целу парохију под печатом парохијског звања а својим подписом податке издаје и нужне канцеларијске трошкове за прибор сноси, у коју сврху прима од црквене општине односни канцеларијски паушал. Системизовани парохијски помоћници пак су, у смислу § 5. I. одс. кр. рескрипта само као испомагачи додељени оним парохима, у чијој парохији број верних износи преко 2000—4000; с тога немају права податке за онај део парохије, који се и једино са практичних разлога и због целисходности под њиховим душепопечитељством налази, под својим именом већ само под именом дотичног пароха — осим у случају замене за време његова одсуства или болести — издавати, на рачун паушала заједничког парохијског звања. — За администратора парохије у Сбачу постављен је свршени богослов Јован Лазаревић из Карловаца, те је исти упућен, да се ради своја руконоложења прописно инструисаном молбом обрати Његовој Светости. — Донесене су две бракоразводне пресуде, а обе гласе на развод брака. —

Читуља.

† Павле Николић,

парох капелски

испуетно је душу своју 14/27. марта 1902. у 82. год. живота свога, на путу са железничке станице својој кући, усљед удара кога је добио од железничкога влака. Смрт покојникову оплакује син му. Преосвећени г. епископ пакрачки *Мирон*, кћи Милка супруга пароха Катиначкога Плате Солаћића, шесторо унучади и десетак праунучади.

Покојник је рођен у Капелни 25. Јулија 1820., за ђакона рукоположен је 11. Фебруара 1843., а за пресвитера 6. августа 1843., и од тога је времена и служио сиромашну парохију Капелску, у којој су већ рајетки, које он није крстио; а још рађи, које он није учио „хришћанскі наук“, још и онда, кад о школи није било ни спомена. Са покојником легао је у гроб најстарији мирски свештеник епархије Пакрачке, а уједно и последњи, што но би се рекло, из школе митрополита Стратимировића.

Свагда озбиљан, строг и према себи самом, у говору опрезан, у животу напредно скроман, трпљења и увјерен, био је нажен и од самих садругова својих још од младости.

Уз то је био и рађедак усталац, а у свима пословима, званичним и приватним, тачан и савјестан. И црква, и парохијско звање и кућа и поља његова, све је то било у свему за узор другима.

И по самој спољашњости био је необичне појаве човјек. Узрастао много изнад обичне висине људи, био је и по суву тиљелу своме и по изразу лица налик на какова мирна, ал' одважна горштака.

Парохијани његови напредно су га љубили и поштовали, што је било чути и видјети и приликом погреба у недељу дана 17. марта 1902., после св. литургије. На погребу учествовала је цијела парохија, преставници власти котарских и општинских, многи родови, знанци пријатељи са околних свештеништва, којима је на челу био протопресвитер и парох Пакрачки Атанасије Зорчић, који се је са блаженим покојником опростио кратким и дирљивим говором, који је попраћен многином суза свију учесника тог тужнога састанка. Доброме, брижне и нежноме и свештенику и оцу и сабрату нека је лаака прна земља уза своја друга, супругу Ану, (која је умрла још 10. Маја 1850.) и вјечан међу нама спомен!

А. З.

† Јереј **Георгије Јанковић**

парох у Бати

прекинуо је у 55. години својој 11. (24.) марта о. г. у Бати, а сарањен је сутра дан 12. (25.) марта уз велико саучешће околног свештенства и осталог народа. У цркви на опелу упростио се са покојником — топлим говором протојереј Корнелије Чупић парох Сентандрејски. Покојник је био примеран и реван свештеник, те је био за то г. 1893 одликован црвеним појасом и суспатуисањем за члана епар хијске Конзисторије. Свештенковао је 30 година. Нека је честитом покојнику и брату нашем Георгију Јанковићу лака земља и **вјечна памаћ.**

— *р.з* —

† Јереј **Јован Радмановић**,

парох Садиловачки у горњ. карл. дијецези, умрло је 17. марта о. г. у Садиловцу и сахрањен 19 марта уз многобројно саучешће народа своје и околних парохија. Покојник је рођен 1828. год., а рукоположен је 1851. од блаженоуп. епископа Евгенија Јовановића. Служио је од 1867. непрекидно као парох у Садиловачкој парохији. Био је дугогодишњи члан Епархијске Конзисторије. Са своје искрености и честитости био је врло уважена личност на Кордуну. Са покојником опростио се у цркви дирљивим говором, парох Петровоселски Јово Трбојевић.

Вјечна му **памаћ!**

Нове књиге.

Душа и бесмртност. Написао *Александар Живановић*, православни свештеник, професор катихета у кр. средњим заводима осјечким. Отштампано на „Источнике“. Сарајево. 1902. Стр. 151. (велике осмине). Цијена 1 К и 60 пара; у платну увезано 2 К и 20 пара, с поштарином 2 К и 40 пара.

Успомене из нашег народно-црквеног живота. Од *дра Тодора Мандића*. Трећа свеска I део. У Новом Саду. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1902. Стр. 248.

Јавна благодарност.

Учтиво молим сву п. п. господу и све корпорације које ми на губитку мог 11. (23.) марта о. г. у 55-ој години живота, а 30-ој одликоване свештеничке службе преминулог, доброг оца

јереја **ГЕОРГИЈА ЈАНКОВИЋА,**

пароха батског, и суп. члана епарх. конзист. будимске своје топло саучешће изразите, да и овим путем њихове примити изразе моје благодарности на кондолеанцији односно на учешћу при опелу.

Повољан сам да дужност сматрам најучтивије благодарити високопреосвећеној господи: АЕ. и митрополиту добробосанском *Николају*, дијецезану вршачком *Гаврилу*, дијецезану будимском *Лукијану* и високопречасној АЕМ. конзисторији сарајевској на брзојавним изјавама саучешћа, високопречасној господи: Великиру Недељковићу окр. протопрезвитеру будимском, Корнелу Чупићу, протојереју — пароху сентандрејском, који је и надгробну реч изговорио и Адријану Станишићу, игуману грабовачком, пречасној господи: Стевану Чампрагу, конз. бележнику будимском, Јовану Бешлићу, пароху чанском, Николи Пајићу, админ. парохије р.-земунске и Достеју Поповићу, јеромонаху и епископској економу, који су покојника опојали, и славним заступништвима цркв. и политичке општине батске, која су покојника до вечне му куће испратила.

Уједно нека је још једанпут хвала свима и сваком од којих драгих пријатеља и познаника, који су ми у овом тужном случају било којим начином саучешће своје изразили. Ја их молим, да се самном заједно моле Господу, да милостиво прими и упокоји душу мога пок. оца, коме нека је вечна у-помена у срп. православ. цркви и народу, којима је 30 година послужио.

У Бати 15. марта 1902.

Испред родбине:

Јереј Димитрије Јанковић,

саветник срп. прав. АЕМ. конзисторије сарајевске.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 129. ех. 1902. 1—3 20

С Т Е Ч А Ј.

За стално попуњење упражњеног мјеста пароха у парохији I. класе у Плашком и са њим скопчаног мјеста окр. протопрезвитера протопрезвитерата Плашчанског расписује се овим стечај. Рок компетовању отвара се до 25 априла (8. маја) 1902. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14/27. марта 1902.

Михаиљ.

С Т Е Ч А Ј. 17 3—3

На упражњено место учитеља и учитељице на срп. вероисповједним школама у Срп. Пардању (торонтал).

Плата је учитељу: за редовну школу 800 круна; за пофторну школу 80 круна; 2 јанца и 600□ оранице, све терете учитељ плаћа; за паушал 10 круна; 2 хвата тврдих дрва за своју потребу и стан у нарави, а поред стана половина баште.

Плата је учитељици: за редовну школу 600 круна; за пофторну школу 80 круна; за паушал 10 круна; $1^1/_2$ хват тврдих дрва за своју потребу стан у нарави од једне собе и кујне и половина баште.

Дужности су им прописане школ. уредбом од 1872 год. Осим тога учитељ је дужан при сваком богослужењу за десном певницом појати, а учитељица ће ручни рад предавати свима ученицама.

Учитељ ће држати шест мушких разреда, а учитељица шест женских. Обадвоје ће уживати и квинквенале. Рок је овоме стечају за шест недеља од првога увршћења у „Сиону“. Молбе с прилозима слати потписаном управитељу.

Из седнице школ. одбора, држане у Срп. Пардању 4. (17.) марта 1902. год. —

Љубомир Велић поп Драгутин Мојић
перовођа и пр. учитељ. управитељ школски

СТЕЧАЈ. 18 2

На упражњено учитељско место у Дињашу, овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име пољорске школе 4 дања оране земље, на коју учитељ нема ни еквивалент плаћа; за економску школу ако је за шесту способљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживање стан од 2 собе, кујне, коморе, шупе, штале и баште од 400² хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност шк. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у црк. појању обучавати, и недељом и празником при богослужењу у цркви појати.

Рок стечају 6 недеља од првог увршћења.

Молбенице са нужним сведоџбама, ваља слати на месни школски одбор.

Из седнице месн. шк. одбора држане у Дињашу 10. (23.) марта 1902. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или моље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

6— ex 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. За Србију прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 206.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 13

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 31. марта 1902

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак.)

VII. Праведност.

Ако је међу два човјека завладала неслога, то се она, на сваки начин, мора уклонити, јер не само што никоме не користи, већ свакоме шкоди. Како је међу тим она могла настати или хотимице, т. ј. с вољом обадвојице оних који се свађају, или нехотице, т. ј. без њихове воље, мораће, разумије се само по себи, у сваком од тих двају случајева бити и други начин, да се уклони. Ако су се њих два хтјели посвадити, тешко да ће се хтјети сами измирити, већ ће их морати мирити други; нијесу ли се пак хтјели свађати, биће им жао, што је свађа и настала, те ће сами, без туђега настојања, гледати да се измире.

Промотрићемо најприје први случај. Будући да се неслога и свађа не миле, мораће се, наравски, уклонити. А то ће моћи бити само тако, ако се оно зло (или добро), које је од једнога од њих потекло, поврати к своме извору. Тако ће се опет вратити оно стање, које је прије тога било, а које је сада измијењено. Што год је н. пр. учинио Петар Павлу, то ће бити све једно, као да је учинио сам себи, јер ће му се то, што је учинио, морати да врати баш онако и онолико, како и колико је он учинио. Ако се с њим нашалио, биће „каква шала, онаква и одшалица“, ако ли га је поздравио, „какав поздрав, онаки и одзрав“. „Како год ко — н. пр. — са мном, тако и ја с њим“. „Ко мени: добро јутро! ја њему: добра ти срећа!“ А тако ће и сваки други. „Како кому напијеш, онако ће ти отпита“. Будући да на овај начин све, „што год ко дјела, преда њ пада,“ то за право „што год ко чини, све себи чини“. За то и онај, „ко што тражи, то и нађе,“ „ко што чека, и дочека,“ „ко што посије, и пожње“. „Себи ореш, себи сијеш, себи влачиш, себи ћеш и жети“, и по том „како простреш, онако ћеш и лежати,“ и „како удробиш, онако ћеш и кусати“. Ето тако је „сватко свој пријатељ и непријатељ“, јер сваки онај, „ко добро чини, боље дочека, а ко зло чини, горе дочека“. Увијек се на име и свакоме дава „мило

за драго“, а „жао за срамоту“. „Зло чинити, а добру се надати није могуће“, јер никада „зло добра донијети не ће.“ С тога и онај, „ко зло чини, нек се добру не нада!“ Такав је човјек сам крив својој несрећи, „сам је собом грану подсјекао,“ и доиста, „нико човјеку горе не чини него он сам.“ Како на име „свако зло има свој устук“, и најмање као и највеће, тако и „ко се другоме за што руга, оно ће му на врат доћи“, „ко другога вара, и њега други варају, „ко за туђом вуном пође, сам острижен дома дође,“ као што и сваки онај, „ко другоме јаму копа, сам ће у њу упасти“. У опће може се рећи, „ко о злу, тај и по злу,“ а то је и са свим праведно. „Ко зло ради, ваља зло и да дочека“, и „ко иде на зли пут, ваља да га и нађе“, да би тако сваки, који је „нас *био*, паски и прошао“. За то, ако ти је н. пр. кућа изгорјела, не треба да дуго тражиш кривца; „надниси се над воду, па ћеш видјети, ко те је запалио!“

Будући да тако сваки, „ко зло чини, и дочека“, док се онај, „ко добро чини, не ће кајати“, здрав разум учи нас сваког: „Што нијеси рад, да ти други људи чине, не чини ни ти никоме, а што желиш, да теби други људи чине, чини и ти свакоме!“ С тога, „ако хоћеш да се о теби говори добро, о никоме не говори зло,“ јер „ко бесједи, што хоће, мора слушати, што не ће“. „Поштуј старијега, и тебе ће млађи!“ Знате, да је увијек „каква служба, онака и плаћа“, за то и најприје сам „послужити, — послужен будеш.“ „Покучи, докучи“, т. ј. реци „најприје *нај*, послије *дај!*“ У опће, „мјером, којом продајеш, ваља том и да купујеш“. Не смијеш никада сметнути с ума, да „свака узбрдица има своју низбрдицу“, те да, „колико је низбрдица, толика и узбрдица“ има. „Колико је од моје куће до твоје, толико је од твоје до моје“. Ако хоћеш дакле да ја дођем к теби, потруди се ти прије к мени! Учиниш ли ми какво добро, не ће ти бити труд за бадава; мора ти се платити.

Што се тиче питања: Ко је пластан и ко има право, да опет заведе оне прилике, које су прије биле, а које су се чином (добрим или злим) једнога између обадвојице парања измениле? — морамо одговорити, да се за тај посао има у главном одабрати оно лице, које ће моћи најправедније просудити оно, што се збило. Јер пак „нико сам себи судија не може бити“, и јер „нико не може бити и судац и парац“, јасно је, да оно лице, које ће судити, може бити само неко, којега се ствар та ништа не тиче, те због тога и може да је беспристрасно и праведно просуди и процијени.

Ипак се може у једном случају допустити, што више, и препоручити, да пређашње стање поврати један од двојице парања, и то онај, којему је нешто учињено, ако је то „нешто“ било добро. Тако н. пр. „кокош воду пије, а на Бога гледа“, а ради то, по мојем суду, из захвалности. Та је захвалност биљег поштења, те нам јамчи, да „ствар не луду дарована драго је продана“, јер за поштена човјека „и давати и узимати све је посао“. С тога ако ћеш да будеш поштен, буди захвалан за добро, које ти се учини, и „чим изијеш туђу кокошицу, одма своју вежи за ножицу!“

Захвалан буди, јер је незахвалност црна мана, и незахвалан је човјек као прасе! „Кад се прасе наждере, оно корито пренали“; тако и незахвални људи, „кад се накусају, онда се ругају“. Тако незахвални могу бити још само пас и гуја. „Ја псето на бунара вадим, а оно ме уједа;“ — „то ми је захвалност!“ Исто тако „угриј гују у њедрима, да те уједе за срце“, баш као што и „зао човјек с тобом једе и пије, а јаму ти копа“. Није то ни најмање лијепо, кад се ко код тебе нађе и напије, па „оде, а ни хвала, ни да Бог помогне“. Па не треба да се нађе и напије, а онда истом захваљује. И за мале ствари треба бити захвалан, једнако као и за велике, јер „ако није хвале на ораху, није ни на товару“.

Него и ако се може допустити, да добро врати онај, који га је и примио, не смије се ни по што дати да он сам и зло врати. „Јасно се — на име — добро заборави, али зло мучно“, те

ће по том и онај, којему је зло учињено, особито, ако је то зло било велико, увијек га имати на памети, мислећи: „Ако је мука трпљети, није памтити“. Уз то ће настојати, како би то зло вратио, како би се осветио. А то ће му бити доста лако, свакако лакше него повратити коме какво добро. Јер „тешко ми је вратити ономе, који ми добро учини; ако ми зло учини, лако ћу му вратити“. У тој превеликој жељи за осветом, која се најбоље огледа у познатом несретном увјерењу: „Ко се не освети, он се не посвети“, и обичној пријетњи: „Искиаће он то,“ он дуго не премишља, како ће се осветити. Њему је главно, да се освети — особито ако се свети због проливене крви, јер „крв заспати не може“, — а како ће то бити, њему је сасвим споредна ствар. Наравски, да у својој жељи, која може да прије и у страст, лако заслијепи и у наглости редовно прекорачи праву мјеру. Ово прекорачивање и јест главни разлог, за што освета не ваља. За онај на име сувишак зла свети се опет онај, којему је освета учињена. Али јер опет и овај радо прекорачи мјеру, то нема освета ни краја ни конца, већ зна, гдје се угнијезди, иће с кољена на кољено, док се год не истријебе обје странке, које у таквој освети живу. Тога ради, драги моји гости, не освећујте се пребрзо, јер „брза освета готова штета!“ Не освећујте се у опће, јер „крв се крвљу не умива него водом“! Немојте никада „мак на конац тјерати“, јер „свашта не ваља на крај шпекерати“!

Будући да освета никако не ваља, а ипак треба да се „зло злим тјера“, и да „сваки гријех има своју покору“, мора свакако бити неко, ко ће зло вратити, и ако не онај, којему је учињено. За то су најзгоднији поштени људи, којих се иначе сваћа, која је међу овом двојицом настала, ништа не тиче, али који ипак, и то баш због тога јер су поштени, те сваће никако не трпе, већ хоће да што прије поврате мир. Они ће, пресудивши сам зао чин, гледати да одреде казну, и то, обзиром на саму праведност, управо онакву и оволику, колика је била кривња. Кривња ће бити према казни као узрок према посљедици. И како ни један узрок не може бити без посљедице, тако ни овај узрок, на име кривња, не ће моћи без ње опстати; а с друге стране „дигни узрок, дигнићеш и гријех.“ За то се не ће ни једноме кривцу смјети опростити, јер „ко злима опраштa, добрима шкоди“. Шта више, не ће се смјети кривац ни жалити, јер „ко крива жали, правом гријеши“. Кад би му на име, мјесто да га казниш, учинио добро, ти би се послије покајао, јер „учини злу добро, да ти злијем плати“, и „свјеси објешењака, да он тебе објеси“.

Међу средствима, којима се казни, заслужује, особито због мањих прекршаја и у породицама, прво мјесто ријеч. За многога и многога „пријекор је грђи од смрти“, особито за старе људе. Због тога „пса покарај, покарај вука, а не покарај човјека стара!“ Онај пак, кога „од кара глава не боли,“ и „ко се ријечи не боји, не боји се ни батина“, која је обично друго средство, али истом послије шиба. Доиста, „шиба је у рају расла“, док видимо, како је „љескова маст чудотворна“, те и онога на добар пут наводи, ко иначе не би баш био вољан њим поћи. По готово је многи за то употребљују, што „шиба не ће убити никога“. С тога многи и препоручују: „На псето замахни, а дјевојку удри!“ Ако је међу тим кривња јако велика, то онда треба, како „на љуту рану љуту траву“, тако и због тешка гријеха одузети слободу, што но ријеч „одсјећи коме руке“. Имаће ово осим тога, што ће за тежу кривњу бити и казна тежа, и ту добру посљедицу, што такав човјек нећ ће више моћи, све ако би и хтио, онако зло дјело радити, као што га је већ урадио.

Ово настојање, да се више не гријеши други је разлог, на који се такођер треба обазријети, кад се казна одмјерава. Како се и „враг бата боји“, тако ће и многе људе страх задржати, да не погријеше. По том, а и за то што би превелика казна више кога огорчила, него ли ублажила и тим поправила, требаће и казну донекле ублажити. С тога н. пр. и „не ваља онога карати, који се сам кара“.

Треба имати на уму, да су „и најбољи гријешили, ал' су се покајали“, па тако може кајање и многога од нас сачувати од даљега гријешења, само ако се истински и искрено покаје. За то и не смију казне никада бити преоштре, јер обично, што „више кара, више квара“. Казне, истина, морају бити *праведне*, али уједно и темељити се на *љубави* према ономе, кога казнимо. У том случају не ће то бити више чиста правда, али ништа за то. „Одвише велика правда велика је неправда“. Само тако ће моћи бити они, који се туже, до суда, али само „до суда крвници, а од суда као — браћа“.

Чули сте већ више пута од мене у цркви, гдје сам гријех испоређивао с дугом. А и јесу они слични међу собом. Јер што је друго гријех него ли дуг, док ми се оно, што сам згријешио, мора вратити једнако, као што се мора вратити и оно, што ко узајми. А да се „дуг мора платити“, то је јасно свакоме од вас, јер је „дуг неплаћен гријех неопроштен“. Од тога је враћања у осталом двострука корист: 1) што се тим ослобађамо дуга; „дуг је — на име — као друг“, и сваки „ко је дужан, тај је тужан“; а 2) што је на неки начин „дужник добар туђему тобоцу господар“, док се може у нужди опет повратити и добити, колико му треба. За то не ваља да когод, „докле проси, медна уста носи, а кад враћа, тад плећа обраћа“, већ сваки раје „леши без вечере, да устанеш без дуга“. Јер и ако је „слатко папати, ал' је грко плаћати“, док онај ништа „не има платити, ко није дужан“. „Докле је год дужник жив, дуг је на ногу.“ Што више, он ни са смрћу дужниковом не престаје, него све „ако дужник умре, дуг на ногу остаје.“ Он ће као тежак терет и право проклетство остати на његовој сирочади, а то је неома слаба баштина, мало не слабија од сваке друге, коју им је он био кадар оставити.

Ово, што рекох о дугу, приједи за онога, ко је дужан. Али и онај, коме се дужно, мора пазити на неке ствари, да се не згријеши. И ако се „зајам дава, да се враћа“, опет не ваља превише пазити на онај час, кад дуг треба повратити. Није за главу, може се малко и причекати, док не дође боља згода, јер „згода дуг плаћа“. По готово ваља пазити на то, да камате не буду претјеране, јер нарочито „каматник душу губи“.

Треба ли да вам још истичем приједност праведе? Ја мислим, да то није нужно. „Кривина је велик гријех, али јој је правда лијек“, јер мјесто свађе и нелоге заводи опет мир и слогу. Истина, у већини случајева није то могуће постићи без боли, али за право, „који прст правда одсијече, тај не боли“. Због тога и хоће свакко праведу, а неправде нико не трпи. „Правда народе подигне, а неправда их потре“, и доиста, „ако правда не помаже, кривда не ће помоћи“. А мила нам је правда осим тога, што нам је толико корисна, и за то, јер нам је љубав према њој тако рећи прирођена. С тога ћете и чути често, гдје се који члан задруге, која се подијелила, гласно тужи: „Није ми жао на мало, него на криво.“ Не жалости њега на име толико, што је претрпио штету, добивши мањи дио, него ли мисли да му припада, колико оно неугодно осјећање, што му је учињена кривица.

(Наставиће се.)

Слово

на литургији пређеосвећених дарова.

Прот. А. Горски.

Сѣкть Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.

Речи ове сећају вас овога часа особитог, свечаног обреда, при којем их служитељ олтара изговара, обреда, који се свагда не понавља на православном богослужењу. Ове вас опомињу на свештеника, који излази из светилишта са запаљеном свећом и задимљеном кадионицом. Како је мало пре пред овим гласно изговорио скупљеноме народу: премудрость, — да би означио, да обред и реч његова има особит, дубок значај. Како је мало пре још нарекао: прости, — т. ј. позвао, да при молитви стојимо, — и најпосле, како одма излази пред нас са свећом и кадионицом, — и како сва црква ничице пада пред часним знамењем, при изговарању речи: сѣкть Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.

А шта то значи? Пре него што почнем објашњавати овај знаменити обред, мислим да је нужно опазити, да се, као што сведоче стари споменици црквеног богослужења, овај обред није свагда на овај начин свршавао. Значај ових старих обреда разјашњује нам оно, што се пред нашим очима свршује. Знаменити тумач православног богослужења, архијепископ солунски Симеон сведочи, да се у његово време т. ј. пре четири стотине година, обред овај свршавао овако:

Пре свега, примећује, да први вход свештеника из олтара на вечерњу, сједињеном са литургијом пређеосвећених дарова, свршавао се без свећњака, и браћа, пошто се спусти сутон вечерњи, остали су без светлости. Но кад се почне читати из књиге Битија, свештеник, или, место њега, ђакон, пре него што се свећњаци запале, излазио би из олтара с кадионицом и запаљеном свећом и прошао страном кроз цео храм, а када се сврши читање из књиге Битија, опет се показивао на улазним вратима храма, чинио је крст кадионицом и изговорио: **премѫдрость, прости. Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.** За тим је улазио у олтар и тада се тек по обичају запалиле свеће по свој цркви.

Из овога описа јасно је, да цео овај обред стоји у тесној вези са осветљењем храма. Пре тога није било у храму запаљених свећњака; светлост се износила из олтара, страном ју је преносио до уласка у храм, а затим свечано уносио у храм, и најпосле у свети олтар. За тим су одма сву цркву осветлили.

Но обично и нужно за време богослужења, тако званог светличког, и према времену дана паљење свећа не би дало цркви тако свечан изглед. Отуда браћа, која су мирно седела и слушала читање, нису морала устати пред обичним светличним. Ову не чулну светлост, уносећи у храм, назвао је свештеносл ужитељ светлошћу Христовом, када вели: **свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.** Светлост чулна била је овде симбол светлости духовне.

У доцније време, као што је познато, неки су се делови обреда именули. Време, када се свршује, морало је бити и назива се по црквеном правилу — вечерње, но сада се већим делом свршује на првој половини дана. Већ само због тога обред је изгубио део своје величанствености, све кад би се и свршавао по пређашњем реду. Сада не пале свеће са појавом свештеносл ужитеља на вратима храма, но много раније; и светлост не уносе са двери храма у олтар него је износе на вратима олтара пред народ, изговарајући оне исте речи, које је и пре изговарао.

Но са именом неких појединости није се изменио смисао свештенодејства. И народ, који ничице пада, при том свештенодејству, самим тим метанисањем признаје, да га поражава величина његовог духовног значења.

Може бити, да ће когод запитати: кад се тај обред свршава само на вечерњу, то зашто се он не свршава на обичном свакидањем вечерњу или барем при свечањијем вечерњу у очи особитих празника црквених? — Зашто се свршује само у време св. четрдесетнице, па и онда само, кад се спаја са литургијом пређеосвећених дарова?

Ова питања наводе нас, да се вратимо у дала времена, да потражимо нека следочанства, која ће нам пзнети историјски развитак оних обреда још из оних времена, кад се о св. четрдесетници спремали многи, да приме св. крштење. Св. четрдесетница беше најбоље и најзгодније време за примање св. крштења. Крштење у смрт и погреб Христов, који је за нас страдао, може пасти у исто време, кад и дани страдања и смрти Господа нашег Исуса Христа. Крштење се с правом називало и назива просвећењем — светлошћу Јеванђелском; крштени се називају **просвѣщенными** (Евр. 6. 4. 10. 32.), оглашени, који се спремају за крштење — припрашницима к просвећењу. Познато је, да је црква, осим свагдањих молитава за оглашене, приносила за њих за време св. четрдесетнице још засебне молитве. Оглашени могли су бити на почетку литургије, за време читања из св. књига и поуке, која је за њим долазила, за тим, после молитве верних за њих и добив благослов од свештеносл ужитеља разилазили су се. Они, који се спремали к просвећењу крштењем, добијали су засебне поуке у вери и тада, после молитве верних за њих и благослова, били су отпуштени. Познато је и то, да су сви они стајали или у притвору храма или пред вратима његовим. — И тако, због доласка њиовог да слушају читање и поуку, после свршетка молитве за њих, и поделења им благослова, морао је свештеносл ужитељ одслужити ово тајанствено при-

лажење са свећњаком к вратима храма. Оно је значило, да је Исус Христос благоволео бити светлошћу и за њих, јер је Он истинита светлост за све, који верују. И служитељ цркве изговарајући: **свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ**, — као да би говорио онима, који су стајали пред вратима дома Божијег; приближите се к Њему и ви, који чамите у тами и сени смртној. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.**

Ето зашто се овај обред вршио баш о богослужењу за време св. четрдесетнице — Сад је јасно, какво дубоко значење је морао имати тај обред за верне и за оне, који су се спремали да буду верни. Означавајући постанак његов уједно смо се морали додирнути и значења његовог; но важност његова побуђује нас да уђемо још у неке појединости.

Вечерње с којим је сједињена литургија пређеосвећених дарова, сећа нас установљења вечерњег свештеног обреда још у скинији старозаветној. Осим обичног приношења жртве, морао је свештеник сваки дан запалити у светилишту светилник са седам свећа, које су гореле сву ноћ. То није било ради потребе оних, који слушају пред скинијом: јер њихо није смео улазити у светилиште осим свештеника, а ноћу нису никаква свештенослужења у скинији свршавали. Она светлост у светилишту имала је чисто духовно значење. Она (нам) је показивала стан Бога у светлости неприступачној, то, да у **Отца свѣтовъ нѣтъ промѣненїѣ или прилженїѣмъ сѣнѝ**. (Јаков. 1. 17.), нема промене светлости и таме него сваґда светлост. Она је подсећала на светлост закона, која је дана Израиљу и која се чува за завесом, на то, да **заповѣдь Господня свѣтла, просвѣщающа очи** (Пс. 18. 9.). Она је подсећала на светлост, која просвећује сваког човека, који се роди, коју изчекиваху пророци и цареви и која се открила у цркви — у седам дарова Духа Светог. И тако, старозаветна установа јесте преобраз Новог Завета, наступило је најпосле жељено време за све: **свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ**. И за означење тога приносили су светлост из олтара к вратима храма натраг у светилиште.

Тај обред, као што знамо, свршује се између два читања из Старог Завета. На богослужењу за време св. четрдесетнице увек се чита из Старог Завета. На вечерњу чита се из књиге Битија из Прича; на часовима чита се из књиге пророка Исаије. — Осим тога псалми се прочитају преко седмице двапут. Међу тим се за време поста из Новог Завета ништа не чита. Таково устројство сагласно је са духом подзаконе строгости, какве и треба грешнику у време поста. Онај, који је изгубио због грехова благоволење Оца Небеснога, мора осетити у души терет подзаконог стања и због тога већма се хранити речју старозаветних пророка. — Но за олакшицу тог терета нужна му је и вавредна светлост Јеванђелске благодати. И где између две старозаветне науке, сева муња — светли луч Јеванђеља; громе речи о светлости Христовој. Каква је то светлост? То је — **свѣтъ тихїй, свѣтъ святыя славы, свѣтъ Безсмертнаго, Отца Небеснаго, Святаго, Блаженнаго**. То није страшна светлост и огањ Синајски, но тиха светлост Помирителя Бога и људи, која се тихо разлевала из Јерусалима у Јудеју, од Јудеја к језичницима, из једног краја у други, од једног народа к другом, из века у век, и свуда уносећи собом мир, просвећење, светињу, блаженство. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ.**

Ово кратковремено, тихо јављање светлости Христове не опомиње ли вас на прво такође кратковремено и тихо јављање Сина Божјег на брегу Јордана, пошто је провео четрдесет дана у пустињи, када је само онтровидни поглед Јована приметио и показао у њему **Агнца Божїа, взимающаго грѣхи міра**. (Јов. 1. 29.)?

Он ћути, но ученици његови проповедају. **Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ**. У старој се цркви, после првог читања из књиге Битија, држале поуке, како би старозаветне списе разумевали у духу Јеванђелском. Вама су познате многе беседе св. отаца, који су, користивши се овим часовима, истумачили књигу Битија. Вама је познато, каквом су дубином и оштрином ученошћу и у исто време каквом великом богословском ученошћу и духом Јеванђелским испуњене беседе св. Василија Великог на шестоднев, које је он говорио у почетку поста, јутром и вечером. Сећате ли се како је св. Василије, проповедајући о првом дану створења света, после вечерњег богослужења, завршио беседу своју молитвом: „Отац истините светлости, који је украсио дом светлошћу небесном, просветио ноћ блеском **огња**,

спремно нама мир будућег века у духовном и вечном свету, нека просветли срца ваша к познању истине и нека сачува живот ваш неоскрњен, дајући вам **ако по дни благообразни ходити**, па да заспите као сунце пред светлошћу светих, пред Христом, Коме нека је слава и држава у векове векова“. (Слов. 2.).

Ничим бољим не можемо и ми завршити своју беседу него том молитвом. — Још нисмо исцрпели цео смисао свештеног обреда, на кога смо обратили пажњу. Но ако Господ дозволи, проговорићемо још о њему. Међу тим стављам вам питање: како би сада помоћу савремене науке, но на основу речи Божје, могуће било у црквеним поукама поучавати о почетку и устројству света тако, како би и сада светлост Христова надмашила таму лажног мудровања човечјег? — Амин.

Превео **Ст. Дејановић.**

Меморандум у питању манастира,

поднесен Његову Величанству Цару-Краљу Францу Јосифу I.-ом.

(Свршетак.)

Услед раздељења Јерархије на двоје год. 1864. и идућих година постала је актуалном подела црквеног иметка, као и ових манастира, који беху непрекидно у заједничком поседу грчкоисточне заједничке цркве и народа, но који год. 1691. у смислу наведене дипломе блажене успомене краља нашега Леополда I. беху *привремено* дати у администровање патријарсима, без да су било патријарси било српска црква задобили право власништва над овим манастирима; — но такова интенција није ни постојала никад.

Та привременост излази ван сваке сумње из наведене дипломе леополдске и односно из текста њезина (20. августа 1691.) новога издања сачињеног кр. угарском Куријом, у којој се декретовало ово: *„Стараћемо се и да уведемо српски народ у његова пређашња места становања“*. Из тога излази да пре доласка Срба беху манастири у искључивом власништву других православних народа.

Год. 1864. исто тако само привремено беху те цркве и манастири пуштени под тадању српску црквену јурисдикцију, пошто се у наведеном Највишем отпису од 29. децембра 1864. Nr. 8642.I., декретовало ово: „Bis zur förmlichen Übergabe der rumänischen Pfarrgemeinden in den gr. or. Diöcesen von Temesvár und Verschetz an die rumänische Metropolie, beziehungsweise an die betreffenden Bischöfe, haben dieselben unter der bisherigen Kirchlichen Leitung zu verbleiben und dieser gegenüber alle Obliegenheiten wie bisher zu erfüllen.“

Пошто је даклем потреба поделе утврђена у начелу, право румунске цркве да покрене предају манастира на земљишту, Румунима настањеном, беше у оне признато већ у горе наведеном Највишем отпису, који је следовао Највишем автографу.

Потраживање своје у том погледу румунска је црква, односно делегација у своје време и потфиковала српском Конгресу и предложила један тако природан и правичан начин поделе, у смислу којега је сагласно са интенцијом, израженом у Највишем отпису, — осим једнога манастира, који потпада под румунску епархију арадску, наиме манастира Ходош-Бодрога, тражила путем пријатељскога споразума још и 3 (три) манастира (Бездин, Сенђурађ и Месић), који лежећи се на земљишту, на којем има превагу становништво румунско, баш и на основу тих географских, односно етнографских односаја припадају јурисдикцији митрополије румунске.

Српска пак јерархија, на неизмерну нашу жалост, ставила се у том погледу на апсолутно негативно становиште, и ослањајући се на неоправдану претпоставку да су све те манастире основали наводно Срби и против историјских факата и највише очинске интенције, изражене у наведеном Највишем краљевском отпису, у смислу којега сте се Ваше Величанство најмилостивије смиловали упутити српски црквени Конгрес да учини споразум *и у погледу манастира*, — шта више и у начелу пређосновала је поделу манастира и тако због непромењеног и непромењеним доказаног апсолутно негативнога држања и непоколебљивости српске сестринске цркве остао је без успеха и новији и последњи покушај споразума од 1879. г. од стране

Конгреса у Сибињу под блаженим бившим архиепископом и митрополитом *Мирчом Романом*.

Српски Конгрес не само да није наклоњен да устуни нашој цркви ма један манастир, него је хтео да рекламује и једини манастир (Ходош-Бодрог), који је остао под јурисдикцијом румунском! Тако је пријатељски споразум, толико жељени од наше стране и покренути у више прилика, остао без успеха до данашњега дана.

У јужним деловима наше државе постојали су многобројни манастири грчкоисточни, али, пошто је један део њихов уништен од Турака, а други део секуларизован у прошлом веку, — данас још постоји само 25 манастира (матера) и неколико кћери (филијала), делом на земљишту Хрватске, у Срему, делом у Бачкој, делом у жупанијама Торонталској, Тамишкој и Крашо-Северинској; па земљишту те три последње жупаније има шест таквих манастира, наиме Бездан (на земљишту општине Мунаре) и Ходош-Бодрог на земљишту румунске грчко источне епископије Арадске, манастир Сењурађ, Златица, Војловица (у хатару општине Старчево) и Месић на земљишту румунске грчко-источне епархије Карансебешке. Овамо се може убројати и мали манастир — кћи (скит) поред Базијаша.

Отуда румунска грчка-источна црква — ма да би могла потраживати поделу свих православних манастира, — ипак, имајући у виду становиште, означено Вашим Величанством као мерило, потражује само оне манастире и њихове земље, који се налазе с леве стране Тисе на земљишту, настањеном у великом делу Румунима („inmitten eines romänischen Bevölkerung gelegenen Klöster“), и баш зато они (манастири) и по природи ствари и по одређењу манастира — интенција Највишега краљевског наређења од г. 1864. — као и у смислу директивних начела, декретованих у пакту карловачком у погледу т. зв. „*мешовитих општина*“, треба да се сматрају правом природне компетенције и правом одељене румунске цркве.

Такови су пак манастири — који се налазе на земљишту, настањеном еминентно народом румунским — манастири *Месић*, *Манастир Сењурађ и Бездин*, који стоје под администрацијом и јурисдикцијом црквеном српског епископа Вршачкога, односно Темишварског.

Битна околност, да је православно становништво општине Месића и Мунаре (у којега се хатару налази манастир Бездин) чисто румунско, општине Сењурђа и других општина из околине пак у превази румунско, јесте ствар опће позната, — јер то доказују подаци званичнога државнога пописа.

На два манастира, споменута на првом месту, на основу чисто румунскога становништва њихова земљишта, црква румунска не само да има оправдано потраживање, него они треба баш да сачињавају неопходно саставни део гр. ист. епархије Карансебешке, која не имајући баш ни један манастир не може да испуњава филантропско-хришћанско посланство на свом земљишту, да себи одгаја монашко свештенство — из којега реда треба да се бирају и епархијски епископи, — те се налази у таковом припућеном стању, да мора своје верне, који желе да се одаду на монашки живот, да шаље у манастире страног земљишта, односно да себи доводи монахе из страних места.

Као што се из горе наведеног може констатовати, јерархијско оцепљење и подела територијална, контеплована 1864. г. од Вашега Величанства на тако родитељски начин, остала је неиспуњена у погледу једнога знаменитога и важнога дела црквеног иметка т. ј. манастира, те с тога, да би епохално и величанствено дело Вашега Величанства могло добити достојан својој племенитој сврси завршетак и санкцију, безусловно је потребно, да се на крају испуни та празнина, т. ј. да се још административна подела манастира и црквеног иметка, који тамо припада, изврши у приведе.

У погледу те територијално поделе узели смо пут, који сте Ваше Величанство у наведеном Највишем отпису, односно у Највишем комативном автографу милостиво означили, изјавивши да сте сва питања у вези са организовањем румунске Митро-

полије изрично милостиво ресервовали својем наређењу. („Alle sonst mit der Konstituirung der gr. or. romänischen Metropolie verbundenen Angelegenheiten haben Seine k. k. Apostolische Majestät ausdrücklich Allerhöchst Ihrer Entscheidung vorzubehalten geruht).

Кад се даклем усуђујемо да изнђемо пред Ваше Величанство са нашом најпонизнијом молбом, нас побуђује на то не само изражена Највиша воља Вашега Величанства, него и уверење, да је — пошто за решење таковога јавноправнога питања, које стоји у вези са организовањем наше јерархије, није овлашћен сфером надлежности ни један јавни ауторитет, — једино Ваше Величанство позвано да најмилостивије донесе такова наређења. Славни предак Вашега Величанства: цар и краљ Леополд I. беше онај, који је Највишом привилегијалном дипломом овластио тада српскога патријарха да може бити администратором и главом православних цркви и манастира, који се овде налажаху; само Ваше Величанство, као наследник славнога претка и донатора, можете бити дакле једино позвани и у праву да најмилостивије учините наређење, односно да учините да се приведе у дело јавноправно регулисање, које истиче из поделе јерархије, као и територијална подела манастира, која је остала још у неподељеном стању и која спада у оквир тога регулисања.

Таково је Највише наређење сагласно и са садањим правним редом, када узмемо у обзир да су манастири и њихово имање строго црквене фундације, у погледу којих је Највише наређење и иначе ресервовано Најсветлијој личности Вашега Величанства.

Уз то, пошто се законодавство није постарало за форум надлежан у спорним питањима, која могу да се појаве у погледу јерархијске администрације и јурисдикције, — као што је и ово питање о припадању манастира, — у оскудици тога форума румунска црква из домовине, у погледу манастира оштећена све до данашњега дана, осећа се директно позвата и принуђена животним својим интересом да се ради најмилостивијег санирања тога старога гравамена са хомагијалном љубављу и непоколебљивим повереньем обрати најпонизније на свога Величанственога Господара, којем и иначе има своју егзистенцију да захвали.

На основу овде набројанога долазимо даклем у име грчко-ист. румунске Митрополије из домовине: грчко-ист. митрополит румунски из Сибиња, као поглавица њезина, и потписани епископи, представници епархије Арадске и Карансебешке, које под ту цркву потпадају, услед одлуке и упутства, датога у том предмету од румунске конгресуалне делегације, да предамо Вашем Величанству нашу најпонизнију молбу, да у вези са често наведеним Највишим автографом од 1864. г. и у духу његову Ваше Величанство најмилостивије нареди извршење административне поделе грчко-источних манастира јужних делова (бивших банатских) у држави међу две грчко-источне координоване јерархије — поделе, која до данас није извршена, и инкорпорацију трију манастира, који се налазе на земљишту, настањеном румунским православним народом, наиме манастира Бездина, Сењурђа и Месића заједно са дотационалним имањем њиховим, — митрополији румунској, односно епархији Арадској и Карансебешкој, које потпадају под ту митрополију, даклем прелазак њихов под јурисдикцију наше цркве, и да нареди најмилостивије да се манастирско имање административним путем преда горе спом. грчко-ист. румунским епископима.

У име цркве и народа нашега, свагда верног Највишем Престолу препоручујући ову најпонизнију молбу нашу очинској милости Вашега Величанства, нама у свако време указаној, остајемо са најхомагијалнијом верношћу

највернији поданици Вашега Величанства

Јован Мецан,
архиепископ и митрополит грчко-ист. румунски.

Николај Попеа,
епископ грчко-ист. Карансебешки.

Јосиф Голдиш,
епископ грчко-ист. Арадски.

Назарени не дремају.

(Свршетак.)

Ја мислим да је вредно, да и многи други дознаду, како се ту држао брат Лукић, те свакако да не чиним индискрецију, када из његова дотичнога писма наводим ово: „Могу Вам саопћити да је за овај мах долазак Пешутов у моју парохију остао безуспјешан по назарене, једно стога, што је наш српски народ овуда врло предан својој православној вјери, а нешто и стога, што сам одмах у почетку енергично устао против назаренства, те на први дан Духова изнио у проповједи, на темељу Ваше историје, постанак назаренске јереси, и испричао, ко су били назаренски апостоли и ко је ту „вјеру“ први донио међу нас. Да вам је било видјети, како су се збунили моји небоги парохијанци — којима је Пешут продао св. Писмо и дјелило књижице, и уз то помало говорио и против цркве, поста, светковања, светаца и поштовања икона — када су чули, које било Фрелих, Хемшеји, Бела, Калмар, Етеји, Ребрић!.... Да не ослаби први утисак, држао сам одмах сутрадан ванбогослужбену бесједу о поласку цркве, на основу Ваше књижице: „Како је наш деда-Живан останио назаренство“, а поједине цитате дао да чита један од писменијих мојих сељака. Та је ванбогослужбена бесједа добро дјеловала, већ и стога, што су људи почели говорити, да им је он само зато рекао да не треба ићи у цркву, како не би сазнали, да у св. Писму са свим нешто друго пише, него оно што им је он говорио.“

Није ли дакле и ово непобитан доказ о томе, да нам те нове „књижевне“ работе назаренске грозном прете опасношћу? Брат Лукић је дођуше знао да угаси пламен. Питање је пак велико, шта-ли би се све могло таквом незгодом десити у другој којој парохији!

Та узмимо само то у озбиљно процењивање, да претежан број нашега свештенства на дан данашњи и не зна, шта је и каква је та вера назаренска, откуда води порекла свога, каква су јој бар главнија начела, зашто се она у нас тако лако и тако нагло шири, како би нам се против ње ваљало борити?

Све су то од реда питања, не знам која од ког важнија. Та у колико, ето, назарени — још увек не дремају: ваља и нас да пробуди већ једном ровење црва тога, што нам, може се слободно рећи, просто живот подгриза! Дај, кренимо се и ми на отпор и мегдан против те злосретне најезде да са нехаја и нехата и немара нашега не претрпи вреда вера света спасоносна, и да нас, са дремежљивости наше, не прекору чак иљука поколења свете Цркве српско-православне!

Како би се пак најзгодније дало кренути против те сметењачке секте, ја сам, од своје стране многу коју рекао нарочито у расправи ми „Зашто се у нас назаренство шири и како би то могли спречити (специјално на стр. 146—167). Како су међутим ту књигу и сами свештеници наши врло слабо набавили (у нас и боље књиге врло слабо пролазе), то сматрам сходним, да и овом приликом изнесем, бар оне своје тадашње предлоге, које сам ја прилагодно нашим приликама према обрасцима из борбе рускога Православља против штундизама, а који би ласно могли послужити темељем и згодним правцем нашој одбрани против најезде нововерске.

Пре свега би се дакле могли установити *„Зборови парохијскога свештенства“*, и то у сваком подручном протопрезвитерату по један такав збор — са задаћом, да се на тима зборовима дотично свештенство светује о свиколиким појавама на овоме пољу, израђујући уједно и згодне мере против секте, и подстрекавајући се међусобно на што истрајније и обилатије делање у томе погледу. Ти би се зборови састајали, у седишту протопрезвитерову, двапред преко године (можда почетком маја и почетком новембра), и на њима би подносили свештеници, по старешинству службовања, своје писмене записнике и усмене извештаје, о томе: када и о чему су проповедали у цркви, и како сада стоји са развојем секте у парохији. Онима, који би из назаренства прелазили у св. Православље, слао би „Збор парохијскога свештенства“ „Очинску Посланицу“, (или „Духовну Посланицу“), у којој би им надлежни протопрезватер, у име збора, саопћио радост са њихова повратка на пут истине, поздрављајући их очински и кратко једино спасавајуће Матере Цркве, и желећи им истрајности и мира до конца им живота мукотрпнога на земљи, под окриљем светога Православља, дивне и миле вере њихових прадедова. — Тачне и подробне извештаје о тим састанцима, са нарочитим истицањем успешнога

или безуспешнога рада појединих свештеника, имао би протопрезвитер слати епархијској духовној власти, знања и сходнога равнања ради.

Вредне, заузетне и у томе погледу тактичне свештенике, бар по двојицу или тројицу на свакога протопрезвитерата, ваљало би на тима зборовима прогласити „*Мисијонарима протопрезвитерашким*“, чија би дужност била, да бар по двапут преко лета оду у парохије, у којима се секта нарочито шири, а у којима су свештеници мање способни за какву јачу и смишљенију акцију против ње, па да ту држе народу у цркви сходне беседе, као и да *после литургије* одрже са народом, *у зборници цркв. општине или у школи* (никако у ком приватном стану или гдегод крај цркве!) „*ванбогослужбен побожан састанак*“, којом би приликом народу такође ваљало проговорити коју озбиљну о назаренству и против назаренства, одговарајући на питања, која би слушаоци стављали, и разбијајући евентуалне смутње појединаца. По селима се св. литургија и тако, раније свршава, па би верни онда из цркве — место, као што се негде дешава, у кръчму! — одлазили на те „ванбогослужбене *побожне* састанке“. — Ти би протопрезвитерски мисијонари такође подносили своје извештаје надлежном збору парохијског свештенства. — Путне трошкове за те мисијонаре могао би подмиривати епархијски фонд, а награђивали би се, после, рецимо, петогодишње одане и успешне службе, каквим одличјем (црвеним појасом и т. д.) од стране Епископове.

Клирикални би фонд имао да расписује сваке године по две мање награде, рецимо по 100 круна, *за одређене теме*, у којима би се за народ, простим и разговетним језиком изобличавало иноверно учење, и у којима би се, лако појмљивим начином, расматрала и непобитним доказима крепила нарочито она становишта учења православнога, која нововерци одбацују или изврћу.

Исто би тако могао клирикални фонд расписати и награду од једно 40 круна за израду краћег и разложнога „*Гласа православне Цркве к заблуђелим нововерцима*“, у коме би јасним потезима такође биле изложене све крупније назаренске заблуде (у мојим работама нема „миле ноћи“ или „слепе ноћи“), попраћене сходним позивом, да се окану смутње и ровења против једино спасоносне вере православне, већ да се врате у њено крило, а она ће их пригрлити раширених руку, радујући се њихову спасењу.

За оцењивање приспелих радова могао би се умолити професорски збор богосл. училишта у Карловцима.

И такав проглас, и оне евентуалне популарне књижице „ваљало би да издаје српска манастирска штампарија, те би се „прогласом“ поплавили крајеви, назаренштином јаче заражени, бесплатно; а књижице би се продавале по 10, највише по 20 потура. Право је, да и манастири принесу коју лепту на тај свети жртвеник.

За растуривање прогласа и књижица бринули би се „Зборови парохијског свештенства“, који би увек благовремено јављали манастирској штампарији, колико ће у томе крају требати дотичних примерака.

И баш би нарочито ваљало обратити пажњу и припнути око издавања тих популарних књижица. Јер се никаквим другим средством не могу у првом реду баш сами православни тако упознати са чистотом Цркве и са заблудом нововерском, као што би се могли упознати из таквих књижица, у којима би се сва спорна питања објашњавала у слогу популарну.

Такве су књижице, из много обзира, претежније и од самога усменога труда у хатар Православља. У усмену предавању проповедник много што-шта и заборави, или није ни био кадар, да сав нужни материјал покупи и правилно среди. Или и сами слушаоци до на крај разговора (из проповеди) по што-шта забораве; или нису, у брзини разговора ил перорације, по штогод ни схватили ни чули добро.

При читању популарно, разговетно написане књижице пак, сваки, ко је рад да ствар што боље и темељно појми и процени, може у њојзи све многобројне аргументе и цитате да прочи на тенане; а и пуноћа и темељитост доказивања имаће на читаоца, без сваке сумње, важна и трајна утецаја.

Те би књижице, осим тога, још и самим свештеницима биле у борби против нововерштине, што-но реч, десна рука, већ и стога, што би они отуда могли црпити довољно материјала за своје проповеди. А специјално би оне много вредиле за оне парохијане, чији свештеник не би био довољно кадар да се сам бори против најезде: те би се књижице бориле

место њега, и наш би народ и отуда могао доста сазнати, у какву провалију и пропаст душевну срља онај, који се баца у наручје тако настраној вери. —

Оснивање каквих „Духовно-просветних Друштава“ и „Братстава“, некако ми не одговара духу нашега народа. Бар за сада, мислим, да са оснивањем таквих удружења не би постигли праве сврхе. За сада би морали задовољни бити са пројектираним „Зборовима парохијског свештенства“ и „протопрезвитератским мисијонарима“, чиме би се могао временом, ако би се показало нужним, утрти пут и тим „Друштвима“ и „Братствима“ — са тенденцијом чисто религијозно-моралном, а никако социјално-економском, као што су то у нас већ неколико пута предлагали.

Па писао ни за одржавање редовних „*приватних религиозних зборова*“, па још ако би се исти, у велику разлику од литургије с вечера одржавали. То ме некако и сувише подсећа на collegia pietatis Јакова Шпенера, из којих се онда излегне ecclesiolae in ecclesia, црквице у цркви: пијетизам и све његове опаке последице у западноме хришћанству. Којим се, да би се у таким зборисањима и у нас лако могло дати повода и којекаквим верским цепидлачењима; или би, у густоме зимскоме сеоском мраку, након тих вечерњих састанака, при поласку дома, и сатана и демон неморала без сумње чинио своје (као што знам да се тако радо дешава и при сличним „римо-католичким момачким удруженима“) — из чега би се, дабогме, могла само још и већа ала изродити. Такви састанци морају дакле стојати у тесној вези са самим богослужењима, они морају имати обележје „*ванбогослужбених побожних састанака*“, ако смо ради, да до жељеног успеха дођемо. —

Још апелујем овде назад и на саму нашу дневну штампу. Она би тако много могла помоћи свештенству нашем у овој, заиста тешкој и очајној борби. Ја видим како у других народа и сама дневна штампа одмах пригрли питање, које ступи ма у ком погледу на дневни ред, обраћа му најтемељнију пажњу, процењују се појединци назори, ничу противна мишљења, питање се пречишћа, те се тиме долази до темељних и сталних начела. У нас пак дневна штампа већ толиким низом од година само око својих интерних, партијских ствари ломи копља, као да се ње питања од нна значаја, па ни она, која просто у живац наших верских интереса засецају, просто и не тичу. Јеси ли ти либерал, самосталац, радикал — то је данас у нас главно; је ли пак у народа нашега чиста и чврста вера православна, и у колико смо ми сви, па и дневна наша штампа, просто дужни ца се око тога бринемо и старамо без престанка — о томе, до јако, ето ни мислили нисмо.

Око тога дај да нас прикупи бар јека трубе тако озбиљне и крајње опасности:

Назарени не дремају!

Др. Владимир Димитријевић
парох нештански.

Дозвола Барским Арцибискупима да се служе насловом Примаса Српскога.

Пресвијетли, Препоштовани Господин Шимун Милиновић, Арцибискуп Барски у држави Црне Горе, својим писмом од 2. јануара ове године, управљеним на Њ. Св. Папу Лава XIII., понизно је приопћио, како његови Претходници, барски Арцибискупи још од прастарих времена обичаваху носити назив и наслов Српскога Примаса, којим су се такођер потписивали на одредбе сабора колико Тридентинскога толико и Ватиканскога; исто тако и у ово наше доба исти данашњи Барски Арцибискуп није престао тај наслов уздржати и њим се служити. Он још надоставља, и ако због далеке старине и оскудице старих писаца не могу се навести поуздани и несумњиви документи о почетку и праву овога наслова, ипак је непобитна истина, да су колико прастари толико и најновији Барски Арцибискупи, не без кадикадашњег прекидања, ипак трајно и непрестано, исти наслов употребљавали. С тога поменути Арцибискуп, ухвативши пригоду свечаности двадесетпетогодишње владања Њ. Св. Папе Лава XIII, побринуо се да поднесе понизну прошњу и молбу Његовој Светости у ту сврху, да споменути назив и наслов буде одобрен и потврђен на ухар Барских Арцибискупа, исто тако да буде њему и његовим Наследницима апостолском влашћу и доброхотношћу законита употреба истог наслова дозвољена. Његова Светост, зрело узевши све у обзир, и потпуно одговарајући милосрђу и благонаклоности, одредио је услишати поднесену молбу, те најприје исправљајући и исцељујући пуноћом Апостолске власти, ако се је штогод неисправна

увукло, било то у постанку наслова или у његовој употреби до садашњег времена, истом Апостолском влашћу благохотно и милостиво опростио је и изјавио: колико садашњи Барски Арцибискуп, толико његови законити Насљедници, да могу унапријед слободно и законито називом и насловом Примаса Српских служити се, уздржати га и уживати, по обичају и опредјељеним уредбама за то од Апостолске Столице установљеним, укидајући и уништујући све што би се тому могло противити. Што се још овога тиче наредила је Његова Светост, да се ова конзисторијална одлука састави и опреми, и између акта Свете Конгрегације Конзисторијалне постави и чува.

Дано у Риму дне 7. марта Год. Господ 1902.

† **Карло**, Патријарка Цариградски
Тајник Св. Конз. Конгрегације.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије*, бавио се је прошлих дана у Будимпешти, а вратио се у Своју резиденцију у прошлу среду.

(† **Барон Јован Живковић**). У прошли уторак. 26. марта о. г. у 2 сата у јутро преминуо је у Загребу барон *Јован Живковић-Фрушкогорски*, умировљени предстојник кр. земаљске владе одела за унутарње послове, члан краљевинског суда. Барон Живковић рођен је у Карловцима 21. априла 1826. г., где је научио основну школу и гимназију, а филозофију (VII. и VIII. разред гимназије) у Јегри, правне науке у Печују и Пожуну. До свога умировљења заузимао је, и по званичним положајима и као вапредан парламентарац и политичар, видно, а често и одлучно место и улогу у политичном животу и развитку краљевина Хрватске и Славоније.

Г. 1872. био је потпредседник земаљског сабора, на којој се части захвалио, кад је 1873. именован био оделења предстојником, а као такав је остао до 1883., које године је умировљен.

Био је посланик скоро на свима нашим саборима од г. 1861., а г. 1875—1879. и члан (први) Саборског Одбора. На сабору 1897. изабран је за потпредседника. И част потпредседничку и мандат посланички положио је год. 1899. после Загребачке конференције тадање већине саборске, јер се није слагао са закључком те конференције, да се Круни шаље представка ради сазива сабора. У нашој народно-црквеној автономној политици није био никад одлучна, одређена правда. До г. 1897. хтео је увек да буде у улози неког „посредника“, али никад са успехом. Г. 1897. напао се у колу, које није било за њега, као што није било ни за многе друге. Оставка на потпредседништву и полагање мандата била је неизбежна последица кривог положаја, у који је ушао — кривицом својом. Био је један од оснивача Српске Банке у Загребу, с почетка и председник управног одбора њеиног. На свему што је доброга своме народу учинио, нека је хвала барону Јовану Живковићу! Лака му земља и вечан спомен!

Разне белешке.

(† **Епископ Јован Голдиш**). Дана 23. марта о. г. преминуо је у Араду тамошњи румунски православни епископ Јован Голдиш у 66 својој години. Иманье своје од 60.000 К. оставио је румунској цркви. Према својој последњој наредби сарањен је у српској задужбини манастиру Ходошу. За епископа је изабран био 1899. г. Бавио се и науком, те га је румунска Академија у Будимпешти изабрала за члана дописника. Привремену управу Арадске дијецезе преузео је архимандрит Август Хамеа.

(**Протест хрватског епископата**). Поводом постигнутог споразума Цриогорске владе и Ватикана, гледе познате измене у називу Светојеронимског завода, поднео је надбискуп Врхбосански Josip Штадлер, у име хрватскога римокатоличкога епископата, представку Папи, у којој се жали и протестује против учињене измене и заклиње папу, да поврати Светојеронимском заводу назив „pro croatica gente“. У тој представци, коју је надбискуп Штадлер особно предао папи, казано је, да се „narod na prvu vijest, da je sveta stolica usljed zahtjeva diplomatskih, iznešenih od malene Crne Gore glede zavoda sv. Jeronima došla do zaključka, da promijeni ovo ime, već proglašeno i navedenom apostolskom breveu — „pro croatia gente“ — i da se povrati na zastarjeli i danas bezsmisleni naziv ilirski, uzrujava jednako u svim svojim slojevima i osjeća se duboko ogorčen i uvrijedjen dotle, da su neki došli do žalosne misli, da se radi toga čina odcijepe od Rima i da pogju na raskol“.

И поред све ове претње папа ја одговорио Штадлеру: „*Ја сам одлучио више не мењати ништа*, него нека заводу св. Јеронима остане старо име“. Да од претње у представци написане неће бити ништа, за то нам јамчи и сам онај, који је претњу написао.

(**Статистички податци о манастирима у Русији**). По последњим званичним подацима у православној руској цркви има манастира за калуђере 380, и у њима 6.772 калуђера и 4.107 послужника, свега 10.879 братиje. Манастира за калуђернце има 171 и у њима 4.941 калуђерица и 12 966 послужница, свега једних и других 17.907. Укупно дакле што манастира за калуђере, што за калуђернце има 551 и при њима 929 цркава. Болница, које манастири издржавају има 76. са 836 болесника, а сиротињских домова, које опет манастири издржавају има 64 са 1 097 сиромаха. Треба још додати, да у многим руским манастирима постоје штампарије, школе са животопис, школе за неке занате и пољодељске школе.

(**Православни храм на Јелеонској Гори.**) Пре две до три десетине година одлучише Руси, да на месту, где се наш Господ Исус Христос узнео на небо, подигну прикладан храм. И жртвама православног руског народа и настојањем руске духовне мисије у Јерусалиму, савладане су све неприлике, које су сметале наведењу те свете мисли. И на томе светом месту, са кога се Спас наш узнео Оцу своме, узноше се и већ се 16 година узносе умилне молитве православног свештеника и народа к небеском Оцу нашему „**ωποκειδ8 πравοслαвныχъ!**“ Није то утеха само за православни народ руски, већ и за сваку душу истинито православну, за све нас.

(„**Црквено-приходскія школы**“) (црквено парохијске школе) најсветлија су сводочба за неуморни рад православног руског свештенства око просвете народне, а у духу свете вере и цркве Христове. Ове школе подижу се ради тога, да се деца у њима у строго хришћанском духу васпитају, то с једне стране, а с друге и ради тога, да народ може уживати благодати школе и у оним крајевима, где влада не доспева, да подигне школу. У прва времена свештенство је само подизало те школе, сметнало у својим становима, набављало потребни намештај и вршило службу учитељску. Жене свештеничке такође су помагале у раду школском. Свети Синод Петроградски заузео се свом снагом за ове школе, те је и постигао, да се данас може и навесна свота давати појединим епархијама за школе у помоћ. И сама влада увидила је, да парохијске школе нису баш на одмет, те им је и она наклоњена. До закона од 13. јуна 1884., који је публикован 1. јануара 1885., и који је удесио односе тих школа, било је у свима епархијама 4.547 парохијских школа са 105.148 ђака. У течају пак 1885. год. отворено је нових 2.007 школа, у којима се учило 48.845 деце. — У којој се земљи за годину дана, својеољним жртвама народа, може 2000 школа отворити, та земља и народ тај весело може гледати у будућност. А православно руско свештенство овакови радом показује, да зна шта хоће и да од трудова и жртава не преза. На онда нек рече слободно, ко хоће, да православна црква, као просветни фактор, ништа не вреди. Поред оваких успеха руског свештенства зар нису комични којекакви, Етингери по „Katolički Listu“?!

(**Православна црква на полуострву Аљашки.**) На западној обали северне Америке пружило се у море полуострво Аљашка, коме су, као продужење, алеутска острва. На томе комаду, негда (до год. 1867.) руского поседа, живе Алеути, Ескимоси и Креоли. Међу те непросвећене народе послала је руска црква проповеднике Христова Еванђелија, да их на сјени смртне наведу и божанском светлошћу православне хришћанске науке и живота просветле. Посао је био тежак, али Бог је увек са својом црквом и Он благосиља успехом трудове својих слугу. Данас у томе крају дише преко 12.000 православних душа и клања се једином истинитоме Оцу небеском, у 9 цркава и 35 капелâ. Главни центри овог православног стада су у Уналашки, Ситки, на острву Св. Ђорђа и у Бјеловском. Храмови су у тим местима управо велелепни, а подигнути су трудом и жртвама самих уроћеника, који православну цркву толико љубе, да није било ни једног случаја одпадништва од православља. На они, који још нису тајном св. крштења уведени у крило свете православне цркве, одушевљени су за њу. „Церковный Вѣстникъ“ доноси један случајкоји се догодио у Ситки. Неки римски епископ трудио се да докаже неком нехришћанину уроћенику, како је само у крилу римске цркве могуће спасење. После дугог говора и доказивања покаже уроћеник римском епископу руком на крст са цркве православне, те му рече: „Погледај крст на цркви белога цара. Тај крст гледали су наши дедови и очеви, и ми смо се сродили с њиме; он као дед наш, са учењем гледа нашу жалост и радост. И ево ти велим, да ћу само под његовим сјајем умрети“! И то није била само фраза; после кратког времена примиле православље 52 уроћеника, а међу њима био је и онај, што је римском епископу овакав одговор дао.

(**Православна црква на острву Кипру.**) Кипарска је црква автокефална. Своју автокефалност добила је на III. вас. сабору 431. год. Постоји данас на једног архиепископа, који има своје седиште у

главној вароши острва — Никозији (турски, Лефкош) и из три епископије: у Пафосу, Китију и Кирынији. Становника има свега 200.000, од којих је 159.000 православних, 38.000 Турака, 2000 протестаната, 500 римокатолика и 500 маронита. Много је православна кипарска црква претрпела у прећашње доба, особито у почетку XIII. века, за владе Хуга I. Лусињана, кад су готово сви Кипријоти морали били полатинити се. У II. половини XVI. века латини су били прогнати, и православна је вера опет успостављена била. Но од како су Енглези 1879. г. узели управу Кипра, православна је црква поново подигрвана била разним и честим неприликама како од стране римских тако и протестантских мисионара. Већом се безобзирношћу труде мисионари римски него протестантски. Средства којима се мисионари служе, то су она иста, којима се служи пропаганда у другим местима; а уз то при деловању код Кипријота, позивају се још и на историјску прошлост, кад је острво било под латинима за време крстоносних ратова, и за тим под Млечићима. Али уздајући се у свест кипарских архиепископа, држимо, да ће рад пропаганде узалудан бити.

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,

КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота Васа Николајевић парох Прилички

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, врховнога Господина Георгија, патријарха српског.

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

Управа
Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловци.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 21 1—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске вероисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је 410 К. у готовом новцу, за држање поћорне школе 80 К, $12\frac{1}{2}$ ланаца — по 2000□ — хвати оране земље, на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан, састојећи се из три собе, кујне, коморе, штале и т. д. и поред школе лежећи врт. У име зимског огрева добија изабрани учитељ угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 К. Пет пута петогод. доплатак по 100 К. Уједно се примећује, да је просечна годишња аренда учитељске земље 900 Круна.

Изабрани учитељ предаваће у оним разредима које му шк. одбор додели, а у своје знање ступа 1. сент. ове године

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. — Рок пријаве је 5./18. мај. — Молбенице ваља упутити председништву месног шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 24. марта (6. априла) 1902.

Месни школски одбор.

Бр. Е. К. 129. ех. 1902. 2—3 20

СТЕЧАЈ.

За стално попуњење упражњеног места пароха у парохији I. класе у Плашком и са њим скопчаног мјеста окр. протопрезвитера протопрезвитерата Плашчанског расписује се овим стечај. Рок компетовању отвара се до 25. априла (8. маја) 1902. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14/27. марта 1902.

Михаилъ

СТЕЧАЈ. 18 3—3

На упражњено учитељско место у Дињашу, овим се расписује стечај. — Редовна плата учитељу је 800 круна, у име поћорне школе 4 ланца оране земље, на коју учитељ пореза и еквиваленат плаћа; за економску школу ако је за исту оспособљен 80 круна, за свој огрев 80 круна; за паушал 20 круна. — Осим тога уживаће стан од 2 собе, кујне, коморе, шупе, штале и баште од 400□ хвати.

Изабраном учитељу спадаће у дужност шк. уредбом прописане предмете у школи предавати, децу у цркв. појању обучавати, и недељом и празником при богослужењу у цркви појати.

Рок стечају 6 недеља од првог упућења.

Молбенице са нужним сведоџбама, ваља слати на месни школски одбор.

Из седнице месн. шк. одбора држане у Дињашу 10. (23.) марта 1902. год.

Школски Одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стоваришште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, кретова, путира, кадионица, пјетохъебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтеваше шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

2—20 19

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у **одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима** и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиће!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овим у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног даваста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Ламасо у разним црк. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор.

а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натраг и замењујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. А од кина сребра урезом украшена и позлаћена на „Иконији и кіотный магазинъ Ст. Петербург и Москва“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

21 1—2

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединп бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 217.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 14

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у суботу 6. априла 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

М. 156.
ex 1902.

ПРЕВИШЊА ДОЗВОЛА
за сазив
Народно-Црквенога Сабора.

Његово Царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом од 5. марта 1902. године најмилостивије дозволити, да се православни српски народно-црквени сабор сазове у Карловце на дан $\frac{8.\text{ јуна}}{26.\text{ маја}}$ 1902. године.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Сабор је сазван.

Као што смо у своје време јавили, Његова Светост патријарх наш Георгије Бранковић подастро је почетком ове године представку Његову Величанству, којом је пријавио сазив народно-црквеног сабора за 26. мај (8. јуни) о. г.

У званичном делу овога листа јављамо данас, да је Његово Величанство, наш премилостиви Владар, благоизволео најмилостивије одобрити и дозволити пријављени сазив сабора.

Превишњем решењу Његова Величанства обрадоваће се цео српски православни народ Митрополије Карловачке, са осећајима дубоке синовље захвалности превишњој Владарској милости, као и добром расположењу и искреном старању његових високих влада за добро и напредак наше цркве, народно-црквене автономије и њихових црквено-просветних потреба и интереса.

Ти осећаји дубоке захвалности, у добром срцу и непомућеној свести нашега народа, даће израза благодарности и признања народног и Његовој Светости патријарху Георгију Бранковићу, јер Његова је на првом месту заслуга, да су, Његовој патријарашкој бризи поверени, црква и народ и данас обасјани превишњом милошћу Његова Величанства, а стављени у положај и могућност, да своје потребе подмире и интересе унапреде.

Сабор је сазван на представку Његове Светости патријарха Георгија, дакле, по Његовој жељи и пријави. А сазвао га је, да и опет посведочи колико поштује и уважава автономни наш закон, колико је пријатељ наше народно-црквене автономије и колико му је на срцу напредак цркве и народа Његова.

Његова Светост патријарх Георгије Бранковић ни до сада *никада* није пропустио извршити право и дужност, које му даје Саборско Устројство наше; *никада* није пропустио, да цркви и народу Своме пружи прилику да своме напретку пођу. Увек је, респектујући закон и жељан тога напретка, био вољан сазвати сабор у прописано време; увек је Своје чинио.

Његова Светост патријарх Георгије хтео је сабора и прошле године. Одмах у почетку и прошле године пријавио је сазив сабора, и то — доказујући у Својој односној представци потребу сабора таквим неодољивим разлозима, да је државна влада, признавши те разлоге велеважнима, признала и сама преку потребу сазива сабора, те још прошле године изјавила, да нема никаквог начелног приговора томе сазиву.

Узроци, да сабора ипак није било већ прошле године, нису стајали у власти Његове Светости, нити других фактора, него у разним приликама, које се отклонити нису могле.

Данас тих препрека нема, и Његова Светост патријарх Георгије, поновивши и ове године Своју представку и пријаву за сазив сабора, успео је, да сабора и буде, те пружа Своме народу и опет прилику и могућност, да преко својих изабраника на народно-црквеном сабору поради на своме добру и напретку.

Слава и хвала патријарху српском Георгију Бранковићу! А сад је на народу, и његовим изабраницима да учине своје. Дај Боже — срећно!

Пред изборе посланика за народно-црквени сабор.

Његова Светост патријарх српски *Георгије* са председничке столице у саборској седници 3. (15.) јула 1897. године изговорио је ове речи:

„Кад год је време састанку нар. црквеног сабора, ту је одмах напоредо и *опште позната узрујаност*, изазвана и подстакнута на разне па и недозвољене начине. Избори се спремају и обављају ненадмашном жестином: у мисли и намери, да се заштити опстанак (како се каже) угроженом праву, забораве се и одбаце се том приликом сви обзири, агитација без контроле отме мах. изазива се и гаји увек нека зебња, шта ће донети сабор-

ски састанак — post equitem sedet atra cura — грозничаво расправљање прекрили цело изборно поље и — избори се обаве. А кад тако изгледа изборна борба и кад се таква изгледа збива пред састанак сабора, нек ми је дозвољено одмах и изјавити отворено, да моја брига о уређењу народно-црквене автономије не губи ништа од тежине своје, него је шта више још мучнија. Јер нека свако по души пресуди, да ли се тако може с успехом истраживати и наћи истина? Да ли се тим путем може доћи к оном циљу, којем теже овопредеона српска православна црква, јерархија и народ? Да ли ће наша црква са јерархијом и народом доћи до жељеног обезбеђења и уређења народно-црквене автономије, до мирног заклона и пристаништа, кад раду и покушајима за рад око тога уређења кад жестоко, кад нешће, *али увек претходи* грозничава предигра узбурканих страсти?!

Моје уверење је, славни сабори, да не може доћи. Не може, а то је јасно, што узрујаност у опште, а овако голема још силније, потискује и поништава хладни разбор. У такој узрујаности је довољна ситница, *без обзира бачена реченица*, да самој ствари, која хоће да се заштити, грдно шкоди. Довољна је реченица, па да се створи најдубље неповерење, најљуће непријатељство па чак и најнешћа мржња!

А та појава је код овога велеважнога задатка и његова решавања, славни сабори, кобна појава и права несрећа за саму ствар. Несрећа је, јер без правих, основаних разлога посејано и заметнуто неповерење, семе непријатељства и мржње, уништава све покушаје, па чак и наду саму, да се дође к истакнутом циљу.

Други узрок, који потпомаже нашу коб састоји се у том, што избрани нар. црквв. заступници и у опште чланови сабора, стојећи под свежим утиском изборне грозничавости и узбуђења, једва могу за кратког трајања седница саборских доћи у положај, да своју задаћу узму у расправу са оном хладношћом, објективношћу и опрезношћу, која се изискује еминентно код решавања овако многостране тешке задаће. Под утиском те грозничавости и узбуђености изгубе и најумнији и најобјективнији чланови нашега народа и сабора потребну мирноћу. А то је природно. Али је онда и то природно, што сабори долазе и пролазе, а успеха се не показује.“

Ове речи изговорене су биле после свршених избора саборских посланика, треба да се чују и пре избора.

Са неких страна већ је одпочела агитација за изборе. Судећи по почетку њиховом, она и опет завитлава прашину народу у очи, како би што мање видео пут, којим му ваља поћи; она и опет као да спрема *узрујаности*, у којој берићетна саборисања не може бити. С неке стране опет отпочиње *„грозничава предигра узбурканих страсти, која потискује и поништава хладни разбор, која ствара најдубље неповерење, најљуће непријатељство, па чак и најнешћу мржњу, а која је и досада била кобна појава и права несрећа за саму ствар.“*

Год. 1897 биле су ове мудре речи патријарха *Георгија* од дубоког утиска у саборници. Избраници народни схватили су домаћај њихов, признали су истину њихову, осетили су искреност и топлину њихову. Да ли су све то заборавили?

Примљене су те речи биле са одобравањем и изван саборнице, у народу самом, бар у оном делу његову, којем је стало до оњега нам добра. Да ли су те речи у народу заборављене?

Ево их износимо пред цео народ и данас; мећемо их на срце нарочито народној интелигенцији, да нам се не би пребацило ни то, да на те мудре речи не хтедосмо за времена подсетити.

А коме је стало до општега добра, сваком искреном родољубу милога, радо ће он прочитати те речи своје Поглавице и данас. Прочитаће их, размишљаће о њима и о дубокој истини која је у њима; запамтиће их, послушаће их и по науци очинској, која се у њима благо разлева, и — радити. Узрадамо ли тако, осигурали смо први услов успешном раду на сабору.

Победи општега добра треба да тежимо сви. Али та победа није у победи страсне

изборне агитације, него у мудроме раду саборском. Пазимо, да до њега дођи узмогнемо.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак.)

VIII. Право.

Али неслога може настати и нехотице. Будући да је „боље с миром него с чиром“, гледаће она обадва, што су се случајно посвадила, да се што прије измире. А настојаће они око мира без судова и тужакања, знајући, да онај „ко се тужи, сам се ружи“, и да је „боља мршава намира него дебела парница“.

Но не ће њима двојици бити главно, да се само за сада помире. Они ће у својој великој љубави према слози и миру настојати, да се једном стечени мир више никада не наруши. Будући пак да неслога настаје највише због тога, што се радо заборавља на разлику између онога, што је моје, а што твоје, трсиће се они, да се та разлика тачно одреди и да се убиједе има на уму. Они ће њи за тијем, да рачун међу њима буде у сваком погледу чист, јер је само „чист рачун дуга љубав,“ док из нечиста рачуна настају највеће задјевице и свађе.

Доиста, ружно је видјети кога, гдје се због туђе ствари с ким свађа. То је исто тако, као ти оно: „Свадили се врапци око туђе проје“. А ево, за што! Позната је ствар, да „гдје ко пиче, ту се и обиче“, и да се „сваком своје чини најљепше“, па макар оно и не било. Бог зна како, лијепо. Може ко имати само малу кућицу, па опет биће му „своја кућица своја вољица и своја слободица“. Будући да је „свак од свога мала господар“ и „свак у својој кући краљ,“ те јер може „у своје воће, кад ко хоће“, то је и занста „боље брати своје виђаге, него туђе грожђе“. Може бити туђе и лијепо и мило и свето, али опет „туђе лијепо, своје најљепше; туђе мило, своје најмилије; туђе свето, своје најсветије“, а то све за то, што „туђа груда убија човјека,“ док га је његова, ако је марљиво и савјесно обрађује, кадра у сваком погледу да уздигне. За то и јест „сваком врапцу своје гнијездо драго“, и само „злочест врабац своје гнијездо открива“.

Због тога, што сватко своје најволи, у чврстом увјерењу, да је „боље своје јаје него туђа кокош“, настоји сватко, да своје и очува. У првом реду гледа свак, да очува своју слободу, као нешто најсветије, што је сваком човјеку на неки начин прирођено. За њу ће многи радо и погинути. И право има. „Док знаш за се, не дај на се!“ Не дај да други над тобом господари, а ти да му робујеш! „Боље у гроб, но бити роб!“

Али не само слобода, већ у опће оно што је „своје и на олтар од цркве може се тражити“; с тога и за збиља „свак своје тражи“. А није то ни тако тешка ствар. Како вам је познато, „У свом је свак јачи“. Тако је н. пр. „на свом гнијезду јачи врабац од орла“. У опће, „скака је кока на свом сједалу пијетао,“ и „сваки је прасац у свом обору вепар“. За то и видимо, гдје се „и мачка поктима брани“, и гдје „и пчелица своје бранећи живот губи“. Па је ли онда чудновато, што и сељак који, кад га хоће с његове њиве да протјерају, не да се тјерати, већ се брани, у јарости довикујући: „Моја ће ми земља крв моју попити.“? Ја држим, да није. Туђе се не смије дирати, јер, ето, што може бити ниже од кућнога прага, па ипак, „кућни је праг највећа планина“ за сваког онога, ко би хтио силом преко њега прекорачити.

Насиље, којим се хоће да присвоји која туђа ствар, може бити двоструко: са знањем онога, коме се нешто проти његовој вољи одузимље, или без његова знања. У првом се случају зове оно отимачина, а у другом крађа, а не ваља ни једно ни друго. Треба да онај, који хоће туђу ствар присвојити, добро зна, да оно „што је туђе, није своје,“ и да је „од туђега човјек штетан и срамотан“. То ће му знање много користити. Све ако на име и он мисли, као што — жали, Боже! — мисле многи други, да је „свака туђа коза пуна лоја,“ ипак се не ће полако

мити за туђијем, бојећи се, да не би тијем заметнуо кавге и свађе. За то и не ће он отимати другоме његове ствари, јер „што је отето, то је проклето“, док „отета блага нестане без трага“. А не ће је ни украсти, јер зна, да је „стидније украсти него питати“. Украсти је, шта више, ружније и него отети, јер се у отима чини ипак огледа неко јунаштво, које се, само за се, свакоме допада, а у краћи се види само слабост. С тога се обично и не краде по дану, већ по ноћи, да се не види. За то бих, макар да не ваља ни отимачина ни краћа, ипак рекао свакоме, ко већ мисли, да се мора на непоштен и недопуштен начин туђе ствари дочепати: „Прије ограби, него укради!“ Најбоље ће бити свакако, да како год не би сам хтио да ко у твоје дира, не дираш ни ти у туђе. „Ни туђега узми, ни својега пусти!“

Из настојања, да више не буде свађе, рађају се којекакве погодбе, писмене и усмене. Све оне ириђе као неко правило, којега ће се оба парца морати у будуће држати, да избјегну свађи, и темеље се на задатој ријечи, која се не смије погазити. „Во се везке за рогове, а људи за језик“. Истина, „од обећања до извршења далек је пут,“ али код поштена је човјека „обећато као дато,“ будући да је „обећање тешко дуговање“, те се дата ријера не смије ломити. „Вјеру, ко ломи, вјера ће њега“. За то и „боље је не обрећи, него ријеч не држати“. „Човјек се по бесједи познаје“. и само непоштен човјек кадар је „пљувати на лизати“, а „поштену човјеку ријеч је капара“, јер он, као „човјек од ријечи,“ „воли с ногу него с ријечи“.

Будући да је „ласно говорити, ал' тешко творити,“ ваља увијек да добро пазиш, што коме обећаваш. Друкчије ће те прогласити варалицом. За то не обећавај никоме што не можеш извршити, ма да се обично држи, да је „обећање луду радовање!“ Да, луду; али паметну није радовање, већ жаловање. С тога, ако што продајеш, „драго продај, а право измјери!“ Ономе, који купује, биће то сто пута милије, него ако му дадеш цијене, али кривом мјером измјериш. Исто тако, ако што купујеш, „циганки погађај, а поштено плаћај!“ Поштен ти човјек никада то замјерити не ће. Што пак једном купиш или продаш, више не можеш распазарити. Јер „што недјеља пазари, да може понедјелник распазарити, сваки би трговао“.

Особита врста погодаба јесу закони, који се од других погодаба, уговора, и т. д. разликују у том, што имају много већу снагу, којом вежу, и јер се много теже мијењају, него остале врсте погодаба Колику вриједност има закон, види се одатле, што „јест закон и у паклу“. За то „с очима и са законом не ваља се шалити“. „Ко закон ставља, и опслужити га има,“ јер „залуд се закони пишу, кад се не држе“. Него, постављајући законе, ваља особито на то пазити, да они буду добри; „крв учини, а не постави зла закона!“ Доброта се пак њихова не састоји у строгости и у многиму њиховy. Тим се постизава редовито баш оно, што се не би хтјело. „Што строжији закон, то више криваца,“ и „што више закона, то више преступљења“. За то они и не смију бити престроги, нити их смије бити превише. Ако је пак већ од прије постављен рђав закон, то га треба измијенити добрим. У том ће случају први закон изгубити своју моћ, јер „пошљедња прву убија“. Али то смије бити тек у особитом случају; само „нужда закон мијења“.

Често се у обичном животу, а и код ученијех људи, замијењује право нечим, што се од права битно разликује, на име са силом. Док је право *својевољна* нагодба обадвојице људи, који су се нехотице посвадили, дотле не ће сила о каквој вољи ништа ни да чује Или ако она још и зна за вољу једнога парца, за другу доиста не зна. А може бити, да не зна ни за једну вољу. Воља је, како смо рекли. увијек удружена *с разумом*, с разлогом, а „гдје је сила, ту није разлог“, дакле ни воља. То је нарочито у оном случају, гдје се неко због својих повољних прилика узобијести, па не пази ни на што. Само му његова сила и снага лебде пред

очима, а разуман какав разлог, за што ради нешто овако, а не онако, — „то му је девета брига“. За то „ако хоћеш кога да познаш, подај му власт у руке!“ Одмах ћеш спознати, имаш ли посла с добрим или са злим човјеком.

Други је разлог, за што се не смије право замишљивати са силом, у том, што право уништава неслогу, а сила је обично подиже и ствара. „Сила кад је и рат, није брат брату брат“. И томе је узрок обично превелика обијест и заслијепљеност. Чега да се силник боји, кад „сила кола ломи“? Коме да се он утјече и клања, кад „сила Бога не моли“? Тако и видимо често, да „чија сила, онога и царство“ и правда и суд. у опће све, док „сила отме земљу и градове“. „Ко је јачи, тај и тлачи,“ те тако мора да кукава „нејачица правду губи“. Јер „ако стијена котлуши, јао котлуши; ако котлуша стијени, јао котлуши“. „Тешко нејачему“ скакако!

Али и „ако је сила силовита, ма је мало мјеховита“. „Свака је сила за времена“. А ево, за што! Што је год „притиснуто јаче, све на више скаче,“ те тако свака сила наилази на отпор, на другу силу. „Сила гони силу“. Ако је малена отпорна сила, она гледа да се појача, да се лакше одупре. А појачава се удруженјем више мањих сила. Тако је и јака турска сила, којој није у једно доба могла Јевропа да на пут стане, створила у слабој раји отпорну снагу, која јој на концу може главе доћи. Она и данас још мучи рају и киња. Али „док је раје и мука, биће и хајдука“.

Тако видимо на пошљетку, да ако „сила Бога не моли, ал' Бог силу још мање“. „Над силом је сила правда.“ јер „што сила не може, закон оправи“. „Јаче право, него мач“. С тога не треба никада пазити на то, ко је онај, који нешто говори или ради, већ на то, што он ради и говори. „И ђаво, кад говори право, ваља му дати разлог“. У опће се не смије пазити на спољашњост, на изгредне прилике, већ на оно, што је главно. Треба радити „ја право, ја никако,“ и то ће бити тијем лакше, што „свак зна, што је право, само не ће“. А за што не ће, то су други разлози. За то „збори право, сједи гдје ти драго!“ Само немој чинити неправде, јер „ни они, који неправду чине, не воле је!“ „Измјери једнако. да је мило свакоме!“ Једнако ће пак бити, ако дадеш свакоме његово: „Богу Божије, а цару царево“. Или још боље, „омјери о се, свакоме ће пристати!“ Свакако „буди прав, ти си лав; буди крив, нијеси жив“, јер само „прав се смије, а крив се крије!“

(Наставиће се.)

Из моје збирке.

Проповед на Цвети.

Јован, 12, 15: Се, Цар твој грађетъ, сѣдя на жребяти ѣслѣ.

И ако сам уверен, да без сумње од реда знате повест цветоносне недеље, коју данаске прослављамо: ипак ми не можете замерити, да вас на тај догађај ма и у кратко само подсетим. Јевреји су наиме неодољивом чежњом очекивали Месију обећаног, о коме су веровали, да ће разорити јарам тираства римскога, те ће им извојевати народносну независност, и народ ће поново бити слободан. Видев чудеса Исусова, светина је очекивала, да ће Он сада и устаничку заставу развити. Знамо, да су Га у два маха хтели прогласити за цара; али Он није жудио за царством земаљским.

Па ипак Га сам данашњи свечани Му улазак у Јерусалим приказује као правнога Наследника престола Давидова; данаске се испуниле пророчанске оне речи: „се, царь твой грядетъ, сѣдя на жребяти ѣслѣ“, само с том разликом, да тај Цар не шћаше да завлада једним само народом, једном државицом тек, већ ће се моћи слава Његова распростри на читаве хиљадугодишњице и на сва царства по целоме пространу земаљскоме шару. Ову дакле истину рад сам ја данаске да вам у име Божје предочим.

I.

Христос је оним својим свечаним уласком у Јерусалим заиста хтео показати свету, да је Он истини *цар*. О томе нам

сведочи сваки појединн догађај данашње повести. Двојици својих ученика заповеда: „идите ѫ̀ сѣлѣ, їдѣже прямѡ кама: и абїѣ ѡ҃брѣщета ослꙗ прикꙋ́сано, и жрєбца съ нимъ: ѿтрѣшивша приведѝта мн“ (Мт. 21, 2). Око себе прикупља своје дворјане. Окружују Га дванаест ученика Његових, као дванаест војвода. Тада се попе на мазгу, на којој су у времена древна јудејски законодавци ишли по народу. Кудгод крочи, на путу Га народ клицањем поздравља. Он улази у свој царствујући град. Он крочи у своју царску палату; али како је он цар душâ, то и иде Он у палату душа, у свети храм; осваја га од наметљивацa незваних, и оданде пушта свој божанствени глас.

Владари земаљски! уступајте места Давидову Наследнику, места Ономе, који је у пештери, у јаслама бедним сневао прве снове, место Ономе, чији су Ученици били прости рибари, који само трнов венац носи око главе, на је ипак скупоценији, него да је драгим искићен камењем! На плећима својима не носи плашт од ерме и кадифе, на је ипак драгоценији од вашега. Царевању Његову краја нема, држава Његова нема граница! Свиђите се са својих престола, клањајте се Њему, јер је Он Цар царева!

II.

И гледте само, *какав ли је Цар* наш Спаситељ, и каквим законима управља Он своје поданике? Тек ту Га видимо ми у Његову читавоме достојанству!

Гледте, о гледте! дворјани у Његовој големој држави нису кнежеви нити војводе; сиромашни су то, прости рибари, царинници, једном речи: ученици. Поучите се дакле од тога, да ко хоће да у царству Христову носи какво достојанство, тај прво мора бити Његовим учеником; ако будете живели по Његовим заповестима: доћи ћете до угледних места. Најсиромашнији човек, ако воли Христа, добија у царству Његову племство; племићски лист правога хришћанина: страх је Господен.

А законе и заповести Његове знати, није ни мало тешко. Из тога се испит не полаже, не, јер су нам оне у срца урезане. Мало их дете исто тако може научити, као и умни научник, и колико ли се пута дешава, да је баш умни научник просто неук у законодавству Христову, те га обичан, једва полуписмен хришћанин у тој дивној науци просто посрамљује.

III.

И како ли је чудновато, да у сврху процвата царства тога, *не треба земаљскога блага*. Где сте ви још видели убогијег сиромашка од Исуса Христа, та ни места имао није, куда би главу своју приклонио; лишен одела свога, сахрањују Га у туђу гробницу, о туђем трошку. На ипак је Он најсилнији Владар на овоме свету! и узалак Његов у Јерусалим важи као дивна победа смирености! Стога и није у држави Његовој онај први, који у обичном нашем друштву заузима прва места, већ који је у првоме реду најбогатији у вери, који најближе седи при ногу Његових!

IV.

Знано је, да држава једна не може постојати без оружане силе. У Христову царству обратна је ствар. Царе земаљски! где су ти ратници? Данаске по улицама јерусалимским зелено грање посипају Његовим путем и рухо простиру по њем, а мачу и оружју ни трага ни гласа! Сјајну победу бере без битке, победоносна застава није се без убојне вреве и звекета од мачева и копаља бојних!

И када сиромашни народ јерусалимски своје рухо простире под ноге Његове — зар да ми ту не жртвујемо ништа, ама ништа баш? Распируј се и букни пламеном жарким одушевљају наш на овај светли празник, и хајдмоте да од сада постанемо достојним поданицима онога Цара, који питомо влада над својим народом, и

V.

радост подарује онима, који Га примају. Када се владар са бојнога поља победоносно враћа, народ га његов радосно дочекује, јер ће сада завладати мир у земљи. Ал колко горких суза капље у пехар радости те!... Ко ли би и могао знати, колико је драгоцених живота стала та по-

беда, колико родитеља оплакује јединца свога, колико младих љуба деца и париче за својим погинулим војном? јер сваки рат крви није богме и сваку и најсјајнију победу прати, као тамна сенка, туга и жалост.

А колико ли је то друкче било у Јерусалиму! У весеље светине, која клицаше: „осана сину Давидову“, није се могла мешати горчина, јер победоносни Цар није долазио преко лешева у биткама изгинулих јунака ... победа Његова беше победа душе, радост Му је радост душина ... сваки Му је корак разносио мирис и благослов на цветној пољани мира и љубави; Он је утирао сузе очајне, разгањао тешки јад!

VI.

На познавши тако државу тога великога Цара, дај да видимо сада уједно и то, *како ли су Га примили многи тада, а како Га и данас многи примају!* Једни су, дакако, одушевљено клицали, а други се богме и ругали свету, што Му је на пут чак и хаљине своје простирао. Ваљада је вест о томе и до Пилата допрла, а он се на то ни осврнуо није, мислећи зар „хајд маните их, нек их жеља мине, и не бојте се, да ће овај познани просјак нахудити штогод силноме императору римском ил разрушити жртвеняке богова римских!“ А и данаске многи тек за санаријују држе царство Христово, ругајући се законима Му дивним и небесним, о љубави узајамној и чистоти душе.

И колико ли је могло бити и таквих у редовима данашње светине јерусалимске, који су тек из пустога љубопитства отишли тамо, да виде шта се збива. Слични су њима данаске они, који не долазе у дом Господњи, да ту нахране душу своју, већ само тога ради, да се овде виде, и сити се наразговарају, а црквене речи у срцима њиховима на стену падају студену. Такви слушаоци исто тако на крст разапињу Христа, као и

завидљивци. Јер и таквих беше међу оним светом у Јерусалиму. Беше без сумње и по гдекоји равни и фарисеј онде, повучено, кивне погледе бацајући на Сина човечјега. Чинимиске, као да их слушам, како један другом зборе: „Гле! човек овај не одлази толико у синагогу као ми, не даје толико пореза цркви као ми; ми се не дружимо с грешницима као он: па ипак народ рухо своје простире пред Њега, цветно грање хита на стазе Његове .... На путу нам је, против нас срља, дај да га оборимо“.

Колико ли се пута и данашњим даном све то понавља! Ако пристанеш уз какву чисту свету ствар: готово је с места против тебе тровно оружје оговарања, бујају оптужбе, и твоје кораке прати подмукла пакост: „распни га распни!“ Слушали су и слушаће те речи узоритији људи и племена нашега, и тешко њима, ако то уздрма храброст њихову, сломиће им тваралачку моћ .... добра ствар, око које су прегли, сатрће се у млево. Јаку душу не заводи ни „осана“, нити је „распни га, распни!“ с права скреће пута.

VII.

Одважно ваља да греде честит човек и искрен родољуб циљу своме, као Христос што је, дошав у цркву, нашао онде купце и продавце и мењаче, који у дому Божјем тераху праву трговину. Лице Му се распламтело светим гневом, и Он изгони све, који од вере трговину начинише.

О, када, мили моји, Христос не би морао и у нашу свету цркву доћи у таквој намери, него када би овамо свакога од реда само истинска вера звала, а не друге какве, ниске сврхе. О када би у истини храм овај, био свети Божји дом, о када би ми сви од реда постали чистим храмовима Божјим! Ваља нам дакле призивати Њега, да сваку ниску побуду изгони из срдаца наших. Нека нико не рекне о себи да је савршен ... само је један Бог и један је човек, Исус Христос, то. Стога хајте да се и молимо Њему без престанка. Верујте у тога великога Цара, близу је вама, чује Он и најтајнији уздисај ваших срдаца.

Давидов сине, Царе света! смилуј нам се, очисти срца наша, да их можемо посветити за храмове Твоје! Изврни све, преметни све, што се не слаже у нама с поштовањем Бога, како би тим начином

сви у светом одушевљају могли клицати Теби: Ѡсанна Сынъ Давидовъ, благословенъ грядый во имя Господне: Ѡсанна во вышнихъ! Амин.

Др. Владимир Димитријевић.

Православни.

Практични проповедник.*

Велики Петак.

Велики Петак посвећен је тужној успомени „светих, спасоносних и страшних страдања Го-

* Под овим насловом излази ће опсежно дело, на коме се већ дуже времена ради, те које ће састојати из 5 књига вел. 8° а садржај му је: збирка тема и нацрта за проповеди, те готових проповеди најбољих проповедника наших и страних, с тумачењем важнијег свеписмског и апостолског текста. Теме и нацрти, као и одабране проповеди, сачињене су на основу недељних и празничних евангеља, те животâ светитељских — за све случајеве пастирског — проповедничког рада. — Сврха је овом делу, да помогне свештенству, готовим и у пола готовим оригинално — егзегетским материјалом, у пуњењу узвишене и свете службе проповедничке — у храму и ван храма, у свакој прилици — како би увек сваки свештеник достојно могао удовољити захтеву Господа Н. И. Христа: „.... проповѣдите Евангеліе.“ — (Мар. XVI, 15.), и апостола: „Проповѣдай слово, настой благовременно и безвременно, обличи, запрети, умоли со всякимъ долготерпѣніемъ и ученіемъ,“ (2. Тим. IV., 2.), јер „горе мнѣ есть, аще не благовѣствую“ (1. Кор IX., 17). — Нацрти су израђени где потпуније, а по где где и у најкраћим потезима, те је у њима изнешено само оно, што је од онђег значаја по све православне хришћане. Ово је учињено нарочито стога, да би сваки проповедник самостално могао удешавати облик своје проповеди, као и ток мисли давајући им свој колорит — остављајући по неке у свом (необрађене), а другима давајући више светлости и рељефности, према свом личном расположењу, те месним, временим и другим околностима својим и својих слушалаца. За оне пастире, који услед каквих-год било околности, не би могли, у навесним приликама, користити се овде прибраним материјалом, додаћа је уз сваку групу недељних, празничних и обредних тема и нацрта по једна примерна готова проповед, коју тада пастир може просто прочитати стаду своме, те тиме бар колико — толико удовољити светој дужности својој. — Свака књига овог дела имаће на крају опширан садржај по реду недеља и празника, а на крају пете књиге биће још и потпуни алфабетски и систематски регистар свега садржаја. Пета књ. биће израђена самостално, а садржаћ ће јој бити теме и нацрти, као и готове проповеди, за празничне дане, док прве четири књиге би ће преведене са знатним изменама и допунама из знаменитог дела покојног руског дворског протојереја — саветника И. В. Толмачева: „Православное Собесѣдовательное Богословіе.“ — Досад су прве две у рукопису већ потпуно готове.

Овом приликом износимо само врло кратак извод из групе тема и нацрта за проповеди на Велики Петак и Ускрс. Рад. М. Гр.

спода нашег Ис. Христа, која је он нас ради претрпео.*[1] Овога дана не би смео ни један пастир стада Христова да не поучи стадо своје. Већ сам тај дан по себи пун је поуке, а тужна историја његова пружа нам велики број разноврсних тема. Споменућемо само неколико таквих *тема:* 1.) Какови осећаји треба да нас обузимају при успомени мука Христових? 2.) Побеђени Христос је Победитељ. 3.) На Голготи видимо И. Христа у најдубљем понижењу, али и у најнеобичнијој величини. 4.) Зашто смрт И. Христа ваља да нас све дирне до дна срца? 5.) Крст нашег Спасителя је наше училиште и наше судиште. 6.) Страшни над Јуде издајника. 7.) Страсни петак нарочито нас храбри у хришћанској трпељивости и поневу крста свога. 8.) Крст И. Христа — највеће чудо света. 9.) Крст Христов — наша највећа мудрост. 10.) Крст Христов је најсигурније прибежиште свих јадних грешника. 11.) Крст Христов с натписом: *овде је пут, истина и живот;* и т. д.

Текст: „И распяша Его“ (Лука XXIV. 20). — „Кад би се све књиге св. писама изгубиле, већ сам живот, страдања и смрт И. Христа била би довољна, да нас научи живети животом хришћанским.“*[2] — На голготском крету написано је све, што нам треба знати о Богу и о себи. Крст је средишна тачка, у којој су сакупљене све истине наше свете вере, као зраке у жаришту. Наш пад и наше подизање, грех и благодат, правосуће, — све се то може прочитати на крету. „Крст је школа, у којој Учитељ поучава с дрвета, на ком Он виси;“*[3] али он је такође и наше судиште.

Тема: Крст Спасителев је наше училиште и судиште.

1.) *Наше училиште.* Ако, као што ваља, погледамо на голготски крст и на Распетог на њему, тада нас он учи:

а) *Великој трпељивости.* С каквом трпељивошћу подносио је Спаситељ најстрашније муке! Шта наиме и како дуго? — Ако те, хришћанине, стисну кадгод муке и невоље љуте, погледај на крст, и ти ћеш их трпељиво поднети! — Особито, кад те невина гоне, подигни очи Распетоме, па се запитај: „шта је Он учинио“?

[1] Синаксар на Вел. Петак.

[2] Св. Вас. Велики.

[3] Вл. Августин tr. 179.

б) *Љубави.* Из љубави Он је и примио на себе сва мучења. Све, што је он чинио и говорио на крсту, беше само љубав. Он је опраштао својима најгорим непријатељима, он ростио је разбојника и т. д. — Хришћанине! Ако ништа не може да иззове у теби љубав према родитељима, пријатељима и непријатељима: погледај на крст, можда ће он моћи ужећи тај пламен у срцу твоме!

в) *Распињању нашег тела.* „Ко љуби своју душу (самог себе), тај ће је изгубити; а ко мрзи своју душу (распиње самог себе), тај ће је спасти за вечни живот.“ — „Који су Христови, распеше тело своје са страстима и грешма.“

г) *Презирању земаљског.* Као највећи сиротан висео је Спаситељ на крсту. Пре је имао једну хаљину, а сад ни једне нема. Сад Он има два брвна и ништа више. — Хришћанине, не привезуј срца свога за земаљска блага! Земаљско је за малена царство, а небеско увек и до века.“

д) *Смирености.* Ако те куша гордост, а ти помисли: „Слава виси на крсту. Ми смо тако дубоко пали, да Син Божји мораде пролити крв своју и умрети за нас!“

е) *Примирењу, благодати, миру.* На крсту је јасно написано: „Бог не ће смрти грешника, већ да се покаје и жив буде.“ „Дужничка листа човекова раздерана је на крсту.“ Распети шири руке Своје, да загрли све грешнике, који се кају. Нецењена крв проливена је за грехе. Разбојник је помилован. Крст громко проповеда: „Овде можете наћи опроштење, благодат и мир, ако се достојно покајете.“

2.) *Наше судимте.* — Грешник, који се каје, кад погледа на крст, налази у њему највећу и јединствену утеху. Стога, што је Христос заиста пострадао нас ради, да нас измири с Богом, Оцем небеским. Али за грешнике, који се не кају, крст је казна, страшан суд. Како ће Спаситељ стати пред окореле грешнике и шта ће им рећи?

а) „*Ја сам вас заволео*, а ви Мене омрзосте и прогањасте, исмеваете Ме и ругасте Ми се. Ви нисте оценили љубав Моју, за ну Ме неблагодарношћу наградисте. — Ви сте и без тога достојни били осуде за грехе; а сад се кривица ваша још више увеличава, јер висте одбацили Моју бесконачну љубав. На кога такова љубав ни мало не утиче, тај припада паклу.“

б) „Ја сам за вас страдао. Ја сам био невин, али сам узео на себе грехе целога света и претрпео сам сву казну праведног суда Бога и Оца. Нигде се правосуђе Божје није исказало с таковом строгошћу: ни у рају, ни у потопу, ни при Содому и Гомору. Тако ће се и с вама, упорним грешницима, морати поступати са свом строгошћу.“

в) „*Ја сам принео Себе на жртву*, предао сам самог Себе да вас искупим, а ви сте заволели ланце грешног ропства. Мене ради нисте ништа жртвовали: ни срце; ни мисли, ни једно добро дело. Ваш идол беше сребролубље, лаж, нечистота, грешно уживање и т. д.: њима сте полили тамјан и клали себе на жртву.“

г) „*Ја сам пролио крв.* Поштo је већ и само једна кап крви те доста, да се опери греси целога света, то би и вама лако било ослободити се ваших грехова. Али ви нисте ништа хтели знати о Мом крвавом зноју, Мојим сузама и о Мојој крви. Стога, реците сами, какову осуду заслужујете ви!“

д) „*Ја сам умро.* Али, без обзира на то, ви нисте умрли за грех т. ј. не одрекосте се грешних мисли, жеља и дела. Стога ћете бити предати вечној смрти.“

е) „*Ја сам био сахрањен*, а ви место да сахраните своје грешне страсти и жеље, сахраните моје тело. Иначе — би ће гроб ваш.“

Закључак. Нека нам часни крст буде школа наша, да нам не би обриуо се у судиште!

Ускрс.

Ускрс је најсветлији, најрадоснији, те и највећанији празник. Осим самог значаја празника и његова историјског садржаја, — дневно еванђеље (по Јов. зачало 4 (I. 1—17.) и апостол (Дела ап. зач. 4 (I. 1—8.) дају проповеднику обиље разноврсних тема.

Теме би могле бити ове: I. *На Еванђеље* 1.) О божанству Исуса Христа. — 2.) Васкрсењем Спаситељевим добро је одржало победу над злом. — 3.) Васкрсење И. Христа из мртвих служи као необорив доказ истинитости хришћанске вере. — 4.) Какви осећаји вала да нас највише одушевљавају Светле Седмице? — 5.) Тројака радост на Ускрс о троструком васкрсењу. — 6.) Шта непрестано сећа хришћане њихова васкрсења? — 7.) До каквог моралног савршенства можемо се узвисити, ако нам је чврста нада у вечан живот? — 8.) Позив нас-

крелог Господа грешнику: устани, који спаваш и васкрсни из мртвих! — 9.) Где ти је, смрти, жаока? Где ти је, паклу, победа? — 10.) Ускрс — празника празник. — 11.) Када ми као што ваља светкујемо Ускрс? — 12.) Ускрс је празник најсветлији, најрадоснији и најсвечанији; и т. д. — II. *На апостол:* [1].) О честом јављању васкрелог Господа својим ученицима. — 2.) Победа истине и добра у васкрелом И. Христу. — 3.) Значај васкресења И. Христова по хришћанску веру. — 4.) Када нам је особито потребно, да је с нама васкрсли Христос? — 5.) Васкрсење Господа јесте слика нашег васкресења. — 6.) Ускрс је празник живота. — 7.) Важност васкрсења Господа И. Христа. — 8. О каковим истинама вере даје нам васкресење Христово непобитно сведочанство? и т д.“[1]

Текст: „И познаше Га, кад преломи лебац“ (Лук. XXIV., 35).

Исус Христос нас је уверио својим васкрсењем из мртвих, да ћемо и ми сви једном васкрснути. Он је живео после своје смрти, и ми ћемо такође живети. — Ученици, који су ишли у Емаус, познали су васкрелог Господа, кад је лебац преломио. То је за њих био особити знак. С радошћу они пожурише се својој осталој браћи и испричаше им, да је Господ васкрсао, да су Га видели и познали кад је лебац преломио. — Осим учења Господова, каковим још има знакова за сваког хришћанина, који га уверавају, да ће и он заиста васкрснути?

Тема: Шта непрестано подсећа хришћане на њихово васкресење.

1.) *Лебац, који једемо.*

а) Сваки комадић леба сећа нас, да је зрно, из ког је он спремљен, прво било у недрима земље, тамо почело трунути, затим изницло, сазрело и обрнуло се у вкусан лебац. Тако и тело наше неће остати увек под земљом; оно ће изнова васкрснути и појавити се у бољем, славном облику.

б) Овде је тело подносило болести: а тамо? Овде оно трпи зиму и врућину: а с оне стране гроба? Овде га окружују опасности: а тамо? Овде оно носи у себи клицу трулежа: а у будућем животу?

2.) *Наш сан и буђење.*

а) Када наступи вече и зађе сунце, уморен и пословима изнурен човек тражи одмора у сну. Али кад осване јутро и огране сунце буди се тело с новом снагом и новим животом. Тако и кад наступи вече живота човекова, са заласком дана њихових, тело његово спушта се у гроб на одмор. Али једном опет ће оно устати.

б) Јутром изгледа тело сасма друкчије, него што је у вече било. Очи гледају бистрије, уши слушају пажљивије, језик постаје покретљивији, а сви удови тела живљи. Тако ће бити и с телом кад васкрсне из гроба.

3.) *Наступање пролећа.*

а) У јесен дрво остаје голо — опадне му лишће, трава по луговима вене, цвеће по њиву и вртовима увија се и суши. Зими, ка да се сва природа покрива мртвачким покровом; све се одмара. Ну, тек што гране пролеће, одмах све као да оживи. Тако ће бити и с телом. После мртвог одмора, оно ће се изнова пробудити.

б) Као што се радујемо пролећу, тако ваља да се радујемо и нашем васкресењу. Али ми можемо као што ваља светковати пролеће васкрсења само тада, када будемо живели заиста животом хришћанским.

4.) *Време жетве.*

а) Кад дође доба и усеви доспу, тада излази жетелац на њиву и с радошћу доноси плодове кући. Тако, кад се наврши време, доћи ће жетеоци — анђели и одвешће у рајске станове тела праведничка.

б) Али само тела праведника. Зли, неваљали људи добиће одвратна тела и њих ће узети други анђели.

5. *Гробови наше браће.*

а) Посећујући гробове покрле браће наше, ми знамо, да се налазимо на Божјој њиви. Ту је заиста Божје поље. Као што земљоделац сеје, а за тим до извесног времена оставља свој усев, док не израсте и сазре, тако чини и Бог. Он сеје своје поље и једном ће с њега сакупити плодове — наша поновно васкрсла тела.

б) Крст, што га видимо на сваком гробу, сведочи нам, да очекивање нашег васкресења није узалудно. Спаситељ је учио о васкресењу тела и за своје учење умро је на крсту.

Закључак. Употребимо, још док времена имамо, на корист нашу та подсећања на наше васкресење. Јер, како ко посеје у овом веку, тако ће жњети у будућем!

Свештеник **Радослав Грујић.**

[1] Све горе споменуте теме, у самом делу, израђене су у нацртима више или мање потпуно. Овом приликом износимо само један такав нацрт.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Митрополитски Црквени Савет**) држао је дана 2, 3 и 4. априла о. г. своје седнице под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били чланови: високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић* и *Михајло Грујић*, г.г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, окр. протопрезвитер *Јован Борота*, протопрезвитер *Јован Вучковић*, *др. Ника Максимовић*, *др. Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

(**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју седницу у прошли четвртак.

Привредне вести.

(**Стотину српских земљорадничких задруга**). Да се српске земљорадничке задруге свуд оснивају, да свуд напредно благотворно дјејствују, то није новина. Наш Савез српских земљор. задруга закупио је — као што је познато — недавно Бачку пустару Сириг (4600 јутара) за својих 16 Бачких земљорадничких задруга, за годишњу закупнину од 146.500 круна на 12 година. Све то зна сваки Србин, а ми хоћемо само да забележимо, да је ово дана стота српска земљорадничка задруга примљена у наш Савез српских земљорад. задруга. То ће рећи: ми имадемо данас стотину наших земљорадничких задруга, које су у свему, т. ј. и у форми и у ствари, дакле у свему, одговориле свима захтевима свију наших закона, а и свима прописима нашег Савеза, те су тиме стекле способност да их је наш Савез — који у свему врло строго поступа — под своје окриље примити могао и примио.

Осим тога оснива се сад нових 65 задруга, које ће такођер у Савез приступити, али тек онда кад у свему свима прописима задовоље.

Од споменутих 100 српских земљорадничких задруга имаде их 28 у Угарској, 72 у Хрватској и Славонији, а чланова у тим задругама биће данас од прилике 4000, којих имање репрезентира преко 20 милијуна круна.

Ове податке вадимо у главном из извештаја првог конгреса Савеза српских земљорадничких задруга, који је прошле године у Каменици одржан. Овогодишњи конгрес одржаће се у Митровици месеца маја, а сви пријатељи српског привредног напретка треба без разлике да се нађу на том правом, чистом и обилном српском састанку и разговору.

Осим тога имаде и у Србији неких 300—400 земљорадничких задруга Рајфајзеновог система. које исто тако као и у свем свету врло добро напредују.

У Европи има данас сигурно 40.000 таквих задруга, а за пет година биће их сигурно и у нас Срба 400—500.

Хвала Богу!

—

Разне белешке.

(**Рај, Адам. Ева. Авељ, Сит.**) Занимљиво је етимолошко тумачење ових библијских имена. За неке од њих налазимо коментара већ у св. Писму, н. пр. за име *Ева*. Други пак имају такође своју етимологију у семитским језицима, а налазимо им трага у још старијих народа, н. пр. у Сумераца, који су становали у Асирији и Вавилонији пре Асираца и Вавилонаца. Учењаци су заиста нашли коренове горњих, а и још другим речима и именима библијским у том најстаријем културном говору сумерском, а врло је велика могућност, да су и Сумери те речи предањем примили од првих људи, као што су их и предали семитским народима.

Већ Eb. Schrader и Fr. Delitzsch указаше на то, да је у речи Eden (Едем, рај) сумерско-асирска реч edinu — равница, која је реч (edinu) после народном етимологијом доведена у свезу са семитским кореном eden.

Адам је једнако ada-mu, а значи: мој отац. Ad у сумерском значи: отац, mu је посесивни суфикс 1. лица синг., а кад се он дометне на ad, умеће се по гласовном закону сумерског језика између њих a. А може се схватити и: adamê — наш отац[1].

Ева је семитизирана сумерска реч ama — мати. M се у Асирији и Вавилонији изговарало као w. Облик awa су касније Арамејци (и Јевреји) са много укуса и смисла помоћу народне етимологије претворили у hava[2]. Тумачење тога имена у Бит. 3.20. јесте објективно узевши тачно и са филолошког гледишта. Јер морамо знати, да свештени летописац нема у очима сумерску или какву другу филологију, већ хоће да популарно протумачи та имена у семитизираној форми, а то је тумачење сасвим правилно и ако се у њему ништа не говори о првобитном значењу те речи, која је управо узета из другог језика.

Авељ (habal) се већ повољавна тумачи са асирско-вавилонским: hablu или боље: aplu. Прототип тој

[1] Нека тумачи веле да Адам значи земља, јер му је Бог тело дао од земље. Ж.

[2] hava значи јеврејски: живети, дакле сумерска основа ama (awa) — мати има у јеврејском значење: мати живих, мати живота. Ж.

речи пак јесте сумерско ibila — син. У речи habal је опет, народна етимологија учинила своје, јер је ibila-aplu с обзиром на Авељеву судбину доведена у свезу са глаголом habal.[3]

Сит (евр. Šet) је једнако сумерском šeš — брат. Вавилонско (а овде по аналогији сумерско) š прелази често у арамејском говору у t. Што и у библији читамо Šet место šeš, показује баш на то, да су Јевреји ова имена примили посредно преко Арамејаца и то тада, кад је семитизирањем већ било изгубљено њихово првобитно значење. И горња метаморфоза речи haval показује нам то, али се овде може то тумачити и феничанским утицајем.

Све је то свакако само хипотеза, али она има за себе бар толико вероватности, колико и друге хипотезе, које су у том питању до данас постављене. Особито треба узети у обзир два момента. Прво: значење последње четир речи је по том тумачењу јако једноставно и сасвим према прајезику човечанства. Друго: при таквом тумачењу се узима особито у обзир народна етимологија, т. ј. преобразба речи, кад се преналази из једног (туђег) језика у други (Н. пр. у немачком Атила — Etzel, где се преобразба догодила свакако без обзира на какав особити корен речи.

Такво нас тумачење учи, да морамо бити обазриви, кад хоћемо да протумачимо имена патријарха пре Аврама сва по семитским језицима, па на како она изгледала на први поглед семитска. Ако претпоставимо, да је арамејска традиција имена била посредник између сумерског и јеврејског назива, не може против тога имати ништа ни историја. Achlamê, који су касније добили надимак Artnaia (Tiglath Pil. I. V. 46.) спомињу се као народ, племе, већ у 14 веку пре Хр. под асирским краљем Pndi ilu. Арамејских племена је могло бити и пре, а ми сад нисмо у стању ништа потање рећи о њима.

Ако је горње тумачење правилно, то су имена Адам, Ева, Авељ, Сит сумерска и по томе прастара. Сумерци су око 3000 год. пре Хр. већ били на рубу своје политичке пропасти (дакле прастари народ). Међутим тако стереотипна имена, неразумљива каснијем времену, не одржавају се хиљадама година, а да се уз њих не одржи и добар део оних прича, које су везане биле за њих у најдавнија времена и помоћу којих прича тек добијају та имена право значење. Можемо зато поуздано закључити да је бар један део оне праисторије, која се у библији прича, а која је у свези са именима Адам, Ева, Авељ, Сит, јако стар[4] и да су Сумерци били носиоци те пратрадиције пре Семићана.

Вероватно је даље, да је св. Писмо, ако је примило од Сумерана имена оних лица, која су заступљена у причи о рају, од њих примило и њихово (сумерско) мишљење о месту, на ком је био рај. Таквим местом су најстарији народи Сумера и Аккада сматрали ону земљу, која је била центрум и право седиште културе у оним прастарим временима, до којих наша историја може уопће досећи, а то је јужна Месопотамија, земља између планинског предела Куш, одакле је ратоборни *каситски* народ нападао од давнина на мирољубиве становнике равнице и између Chawila-е — Арабије, с којом је Месопотамија врло рано била у живу додиру. На тај начин мишљење Fr. Delitzsch-а о месту рајском добија нове потврде и ако се још може спорити о положају Pišon-а и Gihon-а.[5] И еден значи заиста првобитно: равница.

Zeitschritt f. kath. Theol. 1902. 1. А. Ж.

[4] Исто се тако даде поуздано закључити, да су истините и прастаре и све друге библијске приче наше праисторије, и не само оне, које су везане за та имена, јер за ове потоње случајно имамо потврде, а за остале се није још могао у свему наћи потрде. Но зато имамо за многе од њих потврде и. пр. у традицији разних народа. Ж.

[5] Фисон (Pišon) и Геон (Gihon) су реке, које су натпале за Еуфрат и Тигрис рај. Бит. 2, 11—14. Ж.

[3] habal (haval) значи јеврејски: вештати. Ж.

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

V. Исказ прилога „Фонду св. Саве.“

(Последњи исказ види у 6 броју „Срп. Сиона“ од год. 1900.[6])

Карловци: Српска добротворна женска задруга у Карловцима 20 круна. По 7 К 30 пот. ће Ангелина Ђ. Станковића, Јулка Ј. Станковића, Меланија Шандора Димитријевић-Чакића, Милева Гојковић.

Српска прав. црк. општина у Сомбору IV. оброк 200 круна.

Г. Милан Николајевић кр. владин саветник у Загребу 20 круна.

Српска манастирска штампарија у Карловци за венац за успомену једног од својих оснивача архимандрита Платона Телечког 50 круна.

Српска прав црк. општина у Сомбору V. оброк 200 круна.

Јерej Петар Бронаић из Бановаца скупио на дан св. Саве у Бановцима 5 круна 50 пот.

Добротворна Задруга Српкиња Земункиња скупила од гђа: Ангелине Ст. Капамаџија (за време од 1 нов. 1989. до 31. дец. 1899.) 4 К 20 пот. Вера Др. Г. Авакумовића 3 К 30 п. Даница А. Павловића 4 К 20 п. Даринка Е. Урлих 90 пот. Јелена А. Димитријевића 4 К 20 п. Јелена Др. Вл. Николића 3 К 30 пот. Јелка Ст. Крецула 3 К 60 п. Јелка И. Стојковића 4 К 20 п. Јованка Ђ. Милутиновића 4 К 20 п. Јулка С. Пушића 4 К 20 п. Катарина Ст. Марковића 4 К. 20 п. Катица В. Петровића 4 К 20 п. Кристина Л. Лаушевића 4 К 20 Лела Фр. пл. Бенко 60 п. Марија П. Барјактаровића 90 п. Марија М. Радојчића 4 К 20 п. Сока М. Пешића 3 К 30 п. Софија Др. Т. Недељковића 4 К 20 п. Драгиња Вулко 30 п. Живана Стојковића 3 К Г. Ђура Цветковић 2 К 20 п. Ика Максимовић 60 п. Др. Миливој Бабић 60 п.

Добротворна задруга Српкиња Карловкиња место венца пок. Атанасија Чакић као слав. кума задружаној 10 круна.

Гђа Катица Л. Каћански, Сентомаш за себе 1 круну и за гђе Марију У. Гаваноки 6 К. Нату Спачки 1 К. Савету Теофановић 1 К. Емилију С. Шијачки 1 К. Персиду Белић 1 К.

Српска добротворна женска задруга у В. Кикинди у име II. рате 20 круна.

Г. Владимир Милутиновић свештеник у Беловарy скупио у граду Беловару 13 круна.

Г. Григорије А. Николић скупио у Иригу 15 круна.

Темишварска (унутарња варош) српска прав. црквена општина за г. 1900. 20 круна.

Г. Никола Петровић, Ст. Пазова за пароха Д. Станисављевић из Војке 20 круна.

Вел. Бечкеречка добротворна задруга Српкиња за г. 1900. 20 круна и за гђу Емилију Мунчић-Бекецки за г. 1900. 20 круна.

Добротворна Задруга Српкиња Карловкиња за год 1900. 20 круна.

Г. Радивој Бикар о својој Слави скупио 33 К.

Српска прав. црква. општина у Сомбору VI. оброк 200 круна.

Прилози школске деце у Ср. Карловцима 3 К 10 пот.

По Добротворној Задруги Српкиња Земункиња скупљено за време од 1 јан. до 31. дец. 1900. и то од гђа: Марије Др. М. Радојчића 3 К 60 пот. Софије Др. Т. Недељковића 3 К 60 пот. Јелене Ант. Димитријевића 3 К 60 п. Ангелине Ст. Капамаџије 3 К 60 п. Вере Др. Г. Авакумовића 3 К 60 п. Даница Н. Павловића 3 К 60 пот. Даринке Св. Белића 3 К 60 п. Емилије П. Пантелића 3 К 60 п. Јелене Фр. пл. Бенка 3 К 60 п. Јелене Др. В. Николића 3 К 60 п. Јелене Ст. Крецула 3 К 60 ф. Јулке С. Пушића 3 К 60 п. Катице П. Јеловац 3 К 60 п. Лепосаве Ј. Трифунчића 3 К 60 п. Софије Т. Љубише 3 К 60 п. Катарине Ст. Марковића 3 К 60 п. Марије П. Барјактаровићке 3 К 60 п. Ђоке С. Милосављевића 3 К. 60 п.

Г. Георгије Видански настојатељ нам. Ковиља уноси за г. 1900. у М. Ковиљу скупљених од г.г. Александра Вулка Нови Сад 4 К Милана Вујачића Д. Ковиљ 6 К Софије Степанов Тител 3 К.

Г. Јосиф Протић из Руже 20 кругоз.

Г. Дионисије Мијатовић парох у Б. Бану скупио на дан св. Саве од својих парохијана 12 круна.

Српска Добротворна Женска Задруга у В. Кикинди у име III. рате 20 круна.

Управа манастира Бездина (в. Срп. Сиона бр. д. ех 1901.) 142 круна 6 пот. (Наставиће се)

АПОСТОЛИ празанични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Владиље Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad III. C. 107./зап. ех 1902. 24 1—3.

СТЕЧАЈ.

Да би се место овомитрополијског *главног школског референта* у своје време на срп. прав. нар. цркв. собору попунити могло, расписује се овим стечај.

Плата је главног школског референта 4000 круна годишње, 600 круна у име стана, 800 круна у име путних трошкова и десетогодишња повишица од 300 круна годишњих, и после 30 годишњег службовања мировина постигнуте плате.

Натецатељи имају своје, сведоџбама о свршеним наукама и евентуално досадашњем службовању своме обложене молбенице срп. прав. нар. школском савету поднети најдаље до 12. (25.) маја 1902. године.

Из сједнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима 18. (31.) марта 1902.

Председништво
школског савета.

Бр. Е. К. 129. ех. 1902. 3—3 20

СТЕЧАЈ.

За стално попуњење упражњеног места пароха у парохији I. класе у Плашком и са њим скопчаног места окр. протопрезвитера протопрезвитерата Плашчанског расписује се овим стечај. Рок компетовању отвара се до 25. априла (8. маја) 1902. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14/27. марта 1902.

Михаилъ

Ад С. О 1805./440. ех 1002. 22 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради попуњења упражњеног места *протоколисте* саборског одбора и осталих средњих митрополијских нар. црква. автономних власти овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је плата од годишњих 1400 К. и станарина од 200 К.

Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби, који желе попунити ово место, имају своје инструјисане молбенице потписаном председништву поднети најдаље до 2. (15.) маја 1902.

Доставерно се има исказати нарочито, да је молитељ способан у српском, мађарском и немачком језику.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Кањовцима 6. (19.) марта 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. црква. сабор. одбора.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 23 1—1

Местна црквена општина намерава цркву и порту оправити и окречити. Посао је зидарски и дунђерски — који је прорачуњен на 915 К.

Дражба одржаће се 16. (29.) о. м. трећи данУскрса пре подне у 10 сати — на коју се позивају сви они, који би вољни били овога посла примити се.

Пишманлук је 10%.

Предрачун може се видити код председника или перовође сваки дан.

Подузетник ће дужан бити одмах чим пређе дражба — осим истакнутог пишманлука — за предрачун и условља 36 круна положити.

Општина задржава себи право поверења.

У Мошорину 2. (15.) Априла 1902.

Илија Марковић перовођа. Ђока Бачкалић председник.

С Т Е Ч А Ј. 21 2—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске верописноведне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је 410 К. у готовом новцу, за држање поторне школе 80 К, $12^1/_2$ јанаца — по 2000□ — хвати оране земље, на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан, састојећи се из три собе, кујне, коморе, штале и т. д. и поред школе дежећи врт. У име зимског огрева добија изабрани учитељ угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 К. Пет пута петогод. доплатак по 100 К. Уједно се примећује, да је просечна годишња аренда учитељске земље 900 Круна.

Изабрани учитељ преданаће у овим разредима које му шк. одбор додели, а у своје знање ступа 1. сент. ове године

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. — Рок пријаве је 5./18. мај. — Молбенице вала упутити председништву месног шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 24. марта (6. априла) 1902.

Месни школски одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ће у од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из првих домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем највећом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него који од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојаних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумереније цени.

Исто тако примам на израду и таке свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потпору.

С одличним поштовањем

25 1— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничког одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивајућих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

3—20 19

Највећи, најлепши, најбољи и **најјефтинији избор** у **одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима** и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“

ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиће!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налажењем се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањио. Н. пр. Једна солидна израђена одежда са припадајућим прибором од полусвиленог црквеног дамаста 2 и 3 ctm. широким бортнама, лепом и добром поставом само 28 фор. Од Ламасо у разним црк. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор. а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натраг и изменујем другим. **Пресвета Богородица из Русије** са металом кована и позлаћена, са 10 ctm. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 ctm. **А од кина сребра** урезом украшена и позлаћена на „Иконным и кіотным магазинъ Ст. Петербург и Москва“ са 10 ctm. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 ctm.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: **Тауш, Нови Сад.**

21 2—2

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину **на годину** 8 круна, **на по године** 4 круне, **а на четврт године** 2 круне. **За страни земље: на годину** 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 226

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 15

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 14. априла 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

НАРЕДБА

Његове Светости преузвишеног господина патријарха у предмету сазива сабора, упућена архидијецезанском и осталим епархијским административним одборима.

М. 159./ех 1902.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом изданом дне 5. марта 1902. најмилостивије дозволити, да се српски правосл. народно-црквени сабор сазове у Карловце на дан 8. јуна (26. маја) 1902. год.

Саопштавајући *(патрису)* ову превишњу одлуку, о којој сам високим брзојавним саопћењем а нарочито високим отписом преузвишеног г. кр. уг. министра-председника од 17. априла 1902. бр. 1573./М. П. извештен, позивам *(патрис)*, да ради избора заступника како свештеничкога тако и световнога реда за овај сабор у смислу изборнога реда, потврђенога прев. одлуком од 29. маја 1871. год. према одредби § а 11. исте уредбе на темељу *фактичнога* стања броја душа, потребна расположења учинити и изборне одборе упутити не пропусти, да имена и карактер изабраних заступника *(патрису)* одмах по избору јаве, како би и *(патрис)* мени бар 12 дана пре састанка сабора саопћити могао и да изабране заступнике, снабдевши их сходно §-у 30. изборнога реда једним примерком изборнога записника, као вередајницом упуте, да у Карловце на сабор благовремено дођу.

У *Карловцима*, 6. (19.) априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Наставак.)

IX. Вјера.

Три су дакле увјета, којих се морамо држати, ако хоћемо да радимо добро, и прави односај свакога од нас према сваком другоме мора бити трострук. Ја ћу још једном да вам те увјете напоменем и односаје, којих се морамо држати, набројим. Прије свега буди *јаке воље, мудар* и *сам себи господар;* за тијем *љуби* све људе без разлике што више и буди према сваком *праведан* и *правичан* Али ми тим, морам одмах рећи, још нијесмо својега данашњега посла довршили. Има још једно веома важно питање, које нам преостаје, и то бих питање, јер је одвише тешко, радо да ријешим уз вашу помоћ. Што мислиш, драги куме, ако би ко хтио сва три ова увјета испунити и према сваком се човјеку владати онако, како смо видјели да треба, би ли он био потпуно добар?

— Ја мислим, да би. Јер што би још ко и могао искати од мене, ако ја у истину тражим са сваким слогу, а неслоге се сада и у будуће клоним, и то што више, знајући, што је право добро, и вршећи га савјесно и здушно?

— Доиста, драги куме, тако не мислиш само ти, већ тако мисле — ја сам о том увјерен — и сви други гости моји. Зар не? Па инак сте сви ви, што се се тога тиче, на кривом путу. Да видимо, за што! Може ли паметан човјек икада хтјети радити нешто, што држи за немогуће?

— Не. Само би луд човјек хтио главом пробити зид, а паметан никада.

— А што, реци ми, држимо ми за могуће, т. ј за такво, што се даде постићи?

— Могућим држимо ми свакако онај посао, који одговара нашој снази. Што нашу снагу преназилази, то је за нас немогуће, и тога се морамо проћи.

— Што мислиш, је ли добро за нас могуће, можемо ли га ми досећи или не?.. Н. пр. можемо ли имати јаку вољу у сваком погледу?

— Ја мислим, да можемо.

— Него што ће бити и с најјачом вољом, кад се чешће намјери на запреке, којих не може свладати? Хоће ли се она моћи и онда авати јаком, кад не може више напријед?

— Не ће. — Тако је.

Потпуно јака била би само она воља, којој се није кадро ништа опријети, која може све па и највеће запреке свладати, а такве воље у човјека нема.... Или зар може човјек потпуно познавати само добро и сва средства, којима се добро даде постићи? Па све нека би и знао, што је добро, је ли му то доста, кад не зна сигурнога пута, којим ће моћи к добру стићи? Повјест, која нам приповиједа оно, што је негда било, постаје за нас на тај начин учитељица живота. Али кад би она описивала рад свију људи, што су до сада живјели, и то сваки рад на по се и опет све радове у свези с највећом опширношћу, процијењујући их по њиховој правој природности, још би и онда била не потпуна. Јер и ако је тај рад веома различан, још му недостаје рад будућих нараштаја. Па нека би повјест могла још и тај сав рад обухватити, који би појединац човјек био подобан све те дограђаје запамтити и увијек их на уму имати?... Или је, може бити, који човјек кадар сам себи са својем господарити, те се чим што замисли, на то и одлучити? Колико пута видимо ми и добро знамо, што би требало радити, па опет нијесмо кадри да сами себи то заповједимо, већ радимо посве друкчије А то се све збива за то, што нама сваком господаре које какве страсти. Свакоме, велим, јер гдје је тај човјек, који не би имао никакве страсти?

Може бити да је боље, што се тиче онога трострукога односаја, који мора да постоји између мене и сваког дру-

гога човјека. Ну може ли, питам, и један човјек бити према сваком другоме човјеку толико љубежљив, да свакога љуби с потпуним самопрегоријевањем, и не мислећи на своју личну корист?... Може ли ико од нас људи, па био то најгласнији судија на свијету, бити са свијем праведан, кад толико тога има, што је у потаји учињено и што се никада овдје на земљи сазнати не ће? ... Или зар ико и помислити може то, да смо ми људи кадри поставити такве законе, који би сваку неслогу и препирку једном за увијек онемогућили? А кад не можемо ни помислити, да би то за нас било могуће, како би онда то могли истом хтјети? Па ипак уза све то, а то нам потврђује свагдашње искуство, људи теже на добро. Ономе, који се хоће томе постојању да отме, осведочује се савјест својим жалцем. Како да си то протумачимо?... Ну, што радиш ти, куме, кад хоћеш н. пр. неку веома потребну ствар купити, а немаш новаца?

— Ја их у пријатеља посудим.

— Или ако хоћеш да неку ствар дигнеш, а сам нијеси моћан?

— А ја замолим кога, да ми помогне.

— Дакле ондје гдје желиш нешто учинити, а сам нијеси кадар, а ти тражиш помоћи у другога?

— Тако је.

— А не чиниш ли исто, кад хоћеш да радиш добро? Зар се и онда не обраћаш за нечијом помоћи, која по том, што је свагдје тражи, мора бити неизмјерна, као што мора бити неизмјерна и она снага, из које та помоћ потјече? Такву пак снагу има само Бог. Тако ето, макар да „људи Бога не виде, али по прилици налазе, да има Бог.“ У својој немоћи желе они, да Га има а тек „јасно се њерује, што год се жели“. Они вјерују у Њ и моле у Њега помоћи. А највише их баш „нужда учи Богу се молити.“ Доиста, „у невољи се јако Бог моли,“ и „ко се не умије Богу молити, нека поје на море.“ И највећи безбожник, кад му дође до густа, сјећа се Бога.

Заиста, браћо моја, „Бог је јак“. Много што „човјек снује, а Бог одлучује.“ И најј јачи међу људима, цар, нема према божјој власти, тако рећи, никакве. „Старија је божја но царева“, што више, него ничија друга, и „кад Бог не ће, не могу ни сви свети,“ а с друге стране „коме Бог, ономе и сви свеци.“ Сва „сила је у Бога у једнога“, те „сам Бог нема господара“, већ над свијем господари, тако да „испред Божје воље никуд ни камо.“ „У Бога су пуне руке,“ „Бог је богат, а сви људи сиромаси. „Бог је стари чудотворац,“ те „кад Бог хоће, из ведра неба дажди.“ За то и „с милим Богом све се може;“ у опће, „све се може, што се хоће, с једном ријечи од три ријечи: кад Бог да,“ док „заман труди, коме се противе небеса“. Та снага Божја досиже врхунац неизмјерности у томе, што је „свачија сила до времена, а Божија до вијека.“ Тога ради и „све се мијења до воље Божје,“ само она остаје непромјењљива. Него ипак „не ће ни Бог, што се не може.“ — „Бог зла не ће“. С тога и можеш „с Богом драгим на триста ђавола“ урадити. Само гледај да добро радиш! Јер ако добро радиш, никога се не требаш бојати; Бог ће те чувати. А тек „кога Бог чува, онога пушка не бије!“

Него и највећа снага, ако се у лудо троши, не вриједи. Неизмјерна снага или свемогућство Божје захтијева још и свезање. За то „сам Бог све зна,“ и пред њим није ништа сакривено. „Бог знаде, како ваљаде“, што је добро, а што зло, што је боље, а што горе. Због тога и „није мјеста без свједока, јер ако људи не виде, а оно види Бог;“ нема тога, што не „види Онај, који недри и облачи.“ Он види све, што се ради и на земљи и на небу, тим више, што никада „Бог не спава.“ За то, ако би свакога другога могао преварити, „Бога не превари!“

Осим тога што Бог познаје све потребе наше и што нам је кадар помоћи, Он је такођер преблаг и премилостив. Он је непресушни извор свега добра. „Од Бога свако добро почиње“, „и што Бог даје, то је све добро.“ Ето н. пр. „љекар лијечи, а Бог оздрављава.“ По том је прави љекар Бог, јер „љекар није ко

лијек справља, него ко лијеком оздравља“. За то и јест „све, што је од Бога, слађе од меда.“ Него, а ово је једнако важно, Он не чека, док човјек западне у велику несрећу, већ „прије сидра приспије Бог.“ Као што „сунце сваког грије,“ тако и „Бог не да једном човјеку сва добра“, већ нека се и брине „свак за се, а Бог за све.“ Особито „Бог се брине о сиротама“. А та је брига за све нас толика, да ће „прије мати заборавити своје рођење, него Бог своје створење“. У истину, „кад Бог даје, не пита, чији си син,“ ни ко је јачи, а ко слабији. „Ако је ко јачи, но и Бог је свачији“. Његова безгранична милост и љубав никога не искључује, па ни грјешника, те „Бог даје, да се грјешник каје.“ Догоди ли се, да Бог у Својој премудрости човјеку што ускрати, не бој се зла! „Бог затвори једна врата, а отвори стотину“. За то по хиљаду пута „благо томе, коме Бог помаже!“ Тешко пак оном до нијека, кога је Бог оставио, те му не помаже! Такав је човјек један и несретан док му Бог среће удијелио није. Јер „коме Бог среће није дао, ономе је ковач не може сковати“.

Уз то је Бог и правичан. „Што је право, и Богу је драго:“ за то и онај, „ко право збори, Бога хвали.“ „Правицу Бог помаже и љуби,“ а неправицу и нескогу мрзи. Што се пак људи колу и један другоме зло чине, за то Бог није крив. „Водљивом корову није Бог дао рогове;“ „Бог људе ствара, а сами се кољу“.

Још више, него да свачије право заштити, траже људи и моле Бога, да им он суди. Задесила кога ма каква неправда, сватко је тим задовољан, што ће „Бог свакоме судити“, и само моли: „Нек му Бог суди“. А за што? За то, што је овдје на земљи „правда давно погинула.“ „Које очи зло чине, оне и по свијету гледе,“ а „ко истину гуди, гудалом га по претима бију“, и „ко се држи правице, тај не музе кравице.“ А што је још главније, веома често, а не само „кад год и прави за кривога плати“, јер људски судови нијесу кадри наћи праве истине ни знати све, што је и како је било. „Није никому написано на челу, шта је у њему,“ и „може се прозрети море, а човјечје срце не може.“ А каштo се и намјерице криво суди. Тако је и дошло на пошљетку дотле, да многи свједоче: „Кад можеш утећи, правде не ишти!“ Па ипак „од суђења се не може утећи.“ Ако нема на земљи правде, мора је бити негдје другдје. Гдје и у кога? „Правда је у Бога, а да у кога?“ А да је у Њега, томе је разлог, што се од Бога ништа сакрило није. „Бог види оначину кроз дебелу облачину.“ „Кртина испод земље иде, па опет не може да се сакрије.“ Тако и наше „свако дјело доће на видјело,“ ако не овдје а оно сигурно горе, на небу, јер „заклела се земља рају, да се тајне све познају“. С тога „сваком се може лагати, а Богу не може“, јер све, што се говори, „чује Бог, ако не чују људи“, те за то и може да „о тајни само Бог суди“. Други је разлог, што је праведност у Бога. Његово свемогућство, по коме може дати сваком, што заслужује За то и ако „Бог не плаћа сваке суботе,“ опет „Бог никоме дужан не остаје,“ јер „Бог лако ходи, али тешко ступа.“ Због тога свега доиста и „нема суда без страшнога дана“. Па ипак уза све то, опет „најлакша је Божја правда“, и то због Његове прегромне и неограничене доброте и љубави, те само човјека, „кога Бог милује, онога и кара“. Будући да због Божје праведности мора да „свако зло има свој устук,“ доиста „боље је неправо трпљети него неправо чинити.“ Ако нам'ме неправду трпиш, можеш се поуздано надати, да ће те Бог Својом прандом задовољити, а ако је чиниш, зашта заслуженој казни не ћеш умаћи. Ако још и умакнеш овдје, не ћеш горе, кад дође час, те будеш „отишао на истину.“

За то, што само највише биће може имати сва она обиљежја, „само је Бог без грјеха“, дакле потпуно савршен и свет.

Са самим је дакле добром ето нужно спојена помисао и поуздање у некога духа, који је добар у највишој мјери.

Вјера у то, да добро за збиља постоји, и да га је могуће досећи, мора бити здружена с вјером у највише биће, у Бога. Без те се вјере не може човјек никако одлучити да чини добро, без ње је он слаб и нема срца за добро. У онога пак, који се одлучи на добро, та је вјера тако јака, те се он и не обзире за каквим доказима, којима би своје увјерење, да највише биће збиља постоји, још боље утврдио. За њ су сви докази такве врсте сувишни. И као што је његово увјерење, да је доиста могуће добро досећи, непосредно, т. ј. у њему самом, тако му је непосредна и сама вјера у Бога.

Одатле, што човјек не може хтјети добра, ако нема вјере у Бога, слиједи, да је та вјера за добру вољу пријека потреба. Хтјети бити добар, а не хтјети вјеровати у Бога није могуће.

Још се и на други начин даде доказати, да је добро за ограничени дух људски недостиживо, ако не вјерује, да има Бог. Сваки човјек осјећа у себи самом, да је дужан чинити добро. Јер ако га не чини, „ето јада изненада“. Сваком оном, који чини зло, освећује се савјест својијем жалцем; она га гризе и пече, те онај, који је намјерице згријешио, нема послије више мира ни покоја. Али колико је покварених људи — бар на неко вријеме — потисло глас своје савјести, која је с тога морала занијемити! Треба дакле да потражимо јачу снагу, која би нас нагонила на добро, и од саме савјести.

„Свијест је у човјеку Божји глас.“ Она се јавља, вјеровао човјек у Бога или не. Него кад се у човјеку с онога разлога, који смо напријед поменули, јави једном вјера у највише биће, које је у пуној мјери добро, не може та вјера остати без знаменитијех посљедица. Бог, као узор и управо извор доброте, хоће да и сваки човјек, који је — као дух — њему сличан, буде добар. Не хтјети чинити добро стоји по том у најжешћој опреци с вољом Божјом. Овако ево добива добро у вјери у Бога своју највишу потврду, те не само што се ниједан човјек не смије добру опирјети, већ га је сваки дужан што више чинити.

Због поменутих двају разлога — 1.) што се човјек не може одлучити да ради добро, ако не вјерује у Бога, и 2.) што га само та вјера може везати на добро — мора и најљући невјерник признати, да сваки онај, који хоће да буде потпуно честит и добар човјек, мора вјеровати у Бога. Али што значи вјеровати у Бога, што значи у опће вјеровати? Значи нешто, за што се не зна поуздано, ни да јест, ни да није, држати као да се поуздано зна де. Ако ми н. пр. неко каже: „Био сам јучер у Задру с твојим братом,“ што није немогуће, али чега ја поуздано не знам, могу му ја то, што ми каже, вјеровати или не. У већини случајева „лакше је вјеровати, него ићи те питати.“ С тога људи обично радо и повјерују, што им се каже, али свакако, „што не може бити, не вјерују!“ Јер „ко ласно вјерује, ласно се и превари.“ Ну колико се не смије бити лаковјеран, не ваља ни никому не вјеровати, да се не рече, „не вјерује ни својим очима“. „Сав свијет живи на вјеру и аманет,“ и да нико ником не вјерује, куд би дошли? У вјери је дакле нека врлина, нека крјепост, која се особито јасно огледа у вјери у Бога. Према томе је човјек већ с овога разлога дужан да вјерује у Бога, све и кад не би било онијех двају узрока, које сам мало прије поменуо.

Вјера у Бога (у потпуном смислу) раја у човјеку, обзиром на напријед набројена обиљежја Божја, различите дужности, којих се мора држати. Тако обзиром на Божје свемогућство мора човјек бити што више смјеран и понизан. Он се мора Бога бојати, и то тијем више, што „срам од људи син је страха Божјега“, а ми знамо, да је срам од људи кадар да сачува човјека од многога зла. Али ипак „за срам од људи не изгуби страх Божји!“ Јер много штошта могу да траже људи од тебе да чиниш, чега Бог не допушта. „Не може се и Богу и људима угодити.“ Али јер опет „ни Богу ни људима не ваља не угодити,“ а Божја куд и камо више вриједи него људска, а ти раје „свади се са сто људи, а не

омрази се једном Богу!“ Од осталијех дужности према Богу напоменућу вам особито захвалност за Његову преогромну љубав, коју нам сваки дан и сваки час исказује, и поуздање у Његову премудрост, правичност и праведност. Доиста, браћо моја, „без Бога ништа“ нема, за то и, штогод рађамо, рађамо „у име Бога и час добар!“ Све, „што Бог дава, подносити се има.“ било добро, а било зло. Ако нам које добро и узме, „хвала Богу!“ „Бог дао, Бог и узео.“ Што год радиш, ради честито и поштено! „Стави руку на прси и погледај на Бога!“ Служи у свему само Богу, јер „ко Бога служи, има добра господара“! Ако те невоља каква стигне, немој клонути духом, већ „моли Бога, да то зло не трне!“ Моли се, ако ти је и добро, да ти то добро Бог благослови! Јер имао ко не знам колико, опет „не има ништа без Божјега благослова“. Доиста, „боље је и мало с благословом него ли и доста с проклетством.“ Али, кад молиш добро, памти, да ћеш га само онда добити, ако сам добро другима чиниш! „Пасја молитва не допире до неба.“ Још једном: Моли се Богу и чини добро! Тако ћеш чинити оно, што Бог заповиједа, и бићеш на Божјој страни. Али и Бог ће бити с тобом, јер „Бог је с онијем, који стоји с Њиме!“

(Наставиће се.)

Велики Петак.

Јерусалиме, Јерусалиме! Што ли су ти улице данас тако празне, што ли куће позатварене? — Зар није данас дан приправе за Ускрс, па инак је за то све тужно и празно!

Стојим и слушам са Голготе ударце чекића. О Боже! Страшна ли призора! Није ли тамо светина целе јудејске земље, цела света?

Авај тебе Јерусалиме! Тама мисирска почива над тобом; јер тако тужно и гануто никада те невиђело сунце! Јер тако мутно и ужасно никада те невидео пун месец.

Сионска горо! зашто ли дрхћеш? јудејска земљо! зашто ли се потресаш? — Вика са Голготе пробија тами као милијони громова црне облаке и затрешену земљу! Такав ужас, такав јаук, не чу ухо моје још никада?

Свршено је! чујем реч и одахњује земља; — свршено је! слушам глас и умирује се небо; — свршено је! завапи Спаситељ и усколеба се пакао! — Свршено је!

О страхотног ли призора! — Гле, тамо се отварају гробови, — мртва тела устају из земље, — храм се ниште, праска, пуца! — а завеса црквена, раздире се на двоје од горњег краја до доњег. Пећине се крше на Морији; тма-тем душа бију се у прса.

Узбуњена небеса! Узбуњена земљо! Коме је приређена та страшна свечаност?... Оче, у руке Твоје предајем дух мој! Какав је то глас? Та тако може завапити сам Бог, када се дели са светом — искупљујући свет!

Оче небесни! Што ли гледе и виде деца земаљска!? — Заиста Он је! Исус Христос је, — Син Божји је; јер гле, сад главом клону и душу предаде.

Јерусалиме, Јерусалиме! Ко ће сад лечити твоје болеснике? Ко ће благосиљати твоју децу, васкршавати твоју децу, васкршавати твоје мртве? Син Божји клонуо је главом и умро. Онај, кога душа бијаше тужна до смрти — умро је. Онога нема више међу нама који је апостолима јуче рекао: „идите угоговите нам пасху да једемо“. Онај, који је у крило примао децу и око себе купио их, не благосиља их више, — руке су му мртве. Он не теши више тужне, не вели више покајницима: сине мој, кћери моја! Отпуштају ти се греси. Он не нахрањује више хиљаде гладних. — Лазар, Јаирова кћи, младић Наински по по други пут обамиру — гледеђ' мртваца. Он више не васкршава из мртвих, — јер Сам је мртав.

Јерусалиме, Јерусалиме! Та колико је пута хтео твоју децу сакупити, као што кокош своје пилиће прикупља, па ниси хтео! Па гле, и против твоје воље, данас си под Његовим раскриљеним рукама. Јерусалиме! Да колике ли неблагодарности! Ти вичеш: крв Његова на нас и на нашу децу! А Он ти одговара: Оче! опрости им! Ти га проклињеш, а Он те са крста спасава!

Грозно ли дело изведоше данас руке твоје, јер заклаше Агнеца Божјег; јер учиниште, да из руку Богочовека крв потече. Та, ти највећем пророку своме одређујеш место на крсту; ти свом Спаситељу за престо крст; ти свом највећем свештенику за олтар крст; —

та ти Сину Божјем за смртну постељу — и онет крст даде, и учини себе убијцом Богочовека.

Но смртни дан Исуса Христа, велик је рођен дан за човечанство.

Бог је праведан! Колико пута су нам те речи на језику; ал' како ли само редко продиру кроз срце и душу нам!

Бог је праведан! Викаху негда водени облаци Ноју у беснилу и страхоти никад невиђеној. — Страшно ли је помислити, како се мужеви боре са таласи, мајке са дечицом беже на брда, млађи на дрвеће — па ипак се утапљају! Страшно је слушати, како се гласови јаука губе, а безбројна мртва телеса по води плињају — на правду Божију казују.

Народ до Ноја утопио је душе своје најпре у греху, па за тим у води. А тако је било и са проклетом Содомом и Гомором, где се десница Божја над грешницима, са срамотницима слике Божје — показала.

Али сад, ево нас пред крстом, у ком су све каштиге, сви болови. Па зашто допушташ, о Боже! горке муке над јединородним Сином Твојим? Та и небо их не може гледати, плави зреник у таму се завио.

Исусе Христе Сине Божји! То је дакле вода Нојева само капља, само меда атом жучи и оцту — пићу Твоме! То је содомска ватра само разхлада жеге рана Твојих, у којој вапијеш: „Жедан сам!“

Ти си онај Отац, који се бори са потопом своје деце; Ти се мучећи и знојећи журиш на вис Голготе, узлазиш на дрво мýка, да у таласима греха — не Себе, него своје спасеш; да их онда, кад се по други пут отвори небо и у место кише падали буду сунце, месец и звезде, после кратких страхота сместиш у блажено живовање — небесно.

А ти Голгото! Ти си нам вечити сведок неизмерне мудрости, правде и љубави; јер си видила како се правда и мир у смртној борби љубе. Ти си нам и место за науку о вечитој мудрости, где ожучена Спаситељева уста истина ћуте, али Његова проливена крв, Његове ране, Његово ћутање — говоре! Уједно си и престол Спаситељев, са кога је у горким мукама грех и пакао победио, а Својом смрћу вечну смрт умртвио.

О Боже! стене пуцају, Сион се дрма, храм се ниште, завеса се дере, земља се тресе, сунце се скрива, Јордан стоји, маслинске шуме шуште, мртваци устају, разбојница се моле, врази се боје, анђели се сакривају, светина се у прса бије, незнабожац вичe: Заиста бејаше Овај син Божји!... А Исус повика из гласа, — и испусти душу...

Ми смо искупљени, шапће тужна природа. Ми смо искупљени, шапће проливена крв. Ми смо искупљени, шапће свако срце....

А цену искупљења знадеш само Ти, о милостиви Боже!

У Липови на Велики Петак 1901.

Урош Маџаревић
парох.

Издајник Јуда*

(Прочитано у богослов. друштву „Сион“.)

Тек што је овладала тишина улицама јерусалимским, већ је пред вратима дома првосвештеникова стајао необичан посетилац. То је био Јуда Искариотски, један из круга најближих Пророку Галилејском. Он је био не само члан тога друштва од почетка његова, него је шта више био и чувар благајнице Његове. За то је требао човек са неким развићем, човек подузетна духа а тим се баш својствима и одликовао Јуда.

Но што је то, што је принудило тога човека да дође вратима првосвештеникова? Не долази ли он овамо са предлогом Христовим? Не доноси ли он можда Синедријону предлог савеза од свога Учитеља? Врло је могуће да су такове наде лебдиле у души Кајафиној. Уверен сам да би он са радошћу примио тај предлог, јер би за њега био од велике вредности Христос као савезник, који би потпомагао царство јудејске теократије — место царства Божјега. Но ни у најсмелијим помислима он није очекивао то што му се сада показивало могућим да добије. Пред њим је стајао Јуда и говорио је: „ја сам дошао да вам помогнем, да се извучете из вашега тешкога положаја. Ви желите да добијете у своје руке Галилејскога Пророка, али без туђе помоћи и без међусобног крвопролића. Ја ћу вам створити прилику само ако се будете могли окористити њом. У мојима је рукама да вам дам оно што желите. Ја вам могу рећи дан и сат када ћете Га наћи самога и без другова. Шта ћете ми платити за услугу, тако важну по ваше спокојство“?

* Увето из књиге шкотског богослова Ђорђа Матесона: Studies on the Portrait of Christ. vol, II. London. 1900.

По моме мишљењу, Кајафа би пристао готово на све; но уједно било му је у интересу — да умањи ту услугу Јудину; јер првосвештеник није требао ни да покаже да се боји Исуса. Зато се он и бринуо да умањи значај услуге Јудине. Он је одлучио у себи да започне срамно трговање понудом најниже своте, па да је постепено повишује према захтевима Јудиним. Почев од најмањега, Кајафа нуди Јуди у први мах тржишну цену роба — тридесет сребрењака. Он се је сигурно смејао у себи, када му је то понудио, а сигурно је очекивао, да ће се и Јуда насмејати на то. Но на дивно чудо његово, и на чудо целог потомства човечанства то се није догодило! Јуда није показао никаковог колебања; на шта више, ни једном једином речи није показао, да је оно што се продаје, скупље! Изгледа да није потпуно знао цену своје понуде, и николико није показивао намеру да поиски своја захтевања; он је оберучке прихватио, и пристао је на презрену суму — тридесет сребрњака!

Међутим ипак је Јуда био користољубив човек! Ако је иако знао цену новцима, то је нарочито знао Јуда! Неко време сумњали су на њега због несавесног руковања са новцем. Искушења злата била су за њега неодољива, и довела су га до гнусних поступака. Један од другова му апостолâ јавно га назива лоповом (Јов. 12, 6.), и упозорава на то, да је украо нешто од прилога за сиромахе. И наједанпут тај исти Јуда примио је без приговора тржишну цену роба као награду за најскупљу услугу, чија је важност потпуно схватао!

Тај ме је факт довео до два закључка. Прво, ма колико да је Јуда можда био сребролубив, није сребролубље послужило као мотив за издају Исуса; а друго, да је он њак желео да нарочито сребролубље сматрају тим мотивом. Ако примите мој закључак у првој тачки, ви ћете се лако сагласити и са другим. И тако треба да разгледамо најпре прави мотив издаје, а за тим да разаснимо зашто се Јуда претварао да ради то по сасвим другом мотиву.

Јуда је продавао Господа не баш с том намером да добије тридесет сребрњака, јер могућност таке претпоставке искључује и најгоре својство човека, она није сагласна са његовим сребролубљем у прошлости. Примање тако незнатне суме, по моме мишљењу, јесте највршки доказ, да суштина ствари није била у новцу. Чини ми се да је Јуда радио у овом случају под утицајем страсти; само то једино и одговара изјави самога Господа: „Зар нисам ја вас дванаесторицу изабрао, но један је од вас ђаво“, т. ј. подвргнут је ђаволским искушењима. У том су ето и страсти Јудине; то је било нешто тако, што је силом овладало његовим умом, растројило га, и сасвим захватило његову вољу. Сребролубље није стање сасвим таке врсте, то није страст, то је. пре недостатак страсти, ту нема места никаковим моментаним тежњама! Сребролубље је стално, и свагда једнако расположење душе. Ја не одричем сасвим то, да код Јуде није било сребољубља, ја хоћу само да кажем, да је у њега било још и друго рђаво својство, сасвим другога карактера, силније и које се у њему јављаше повремено. Све у јеванђеоској причи показује, да се мотив, који га је навео на издају, појављивао у уму његову периодично и сасвим неотклоњиво. Мотив тај појављујући се у њему у извесно време, и на извесном месту, није био атмосфера која је проницала сву његову делатност, као што је то било са његовим користољубљем, он је пре поникао у њему при нарочитом току ствари, и добио је оригиналну форму. Тридесет сребрњака никако не објашњују поступак Јудин.

На шта нам онда може то објаснити? Ми смо већ видели горе, да је поступак његов потекао из страсти, која је примила облик сатанске побуде, и која је проницала у њему повремено. У моменту појављења та страст неотклоњиво је захватила његову вољу, и сасвим је овладала његовом душом! Има ли у души човечјој таке страсти, која би одговарала овим условима? Ја знам само једну — наиме завист, то је извор сваке злобе, пакости, глупости, нечовечности. Много је зла било учињено страшћу пијанства, али оно није било резултат умишљености. Гнев се кадшто изражава у најстрашнијим формама. Но ми га никада не спајамо са оним што је по карактеру своме ниско и злобно. А завист — она мрачна сила која руши, ради у тами, поткопава! Ово је своје врсте огањ који прождире, који може горети скривено, неприметно, кранећи се својим рођеним пламеном. Гнев престаје по мери свога изражаја, а завист напротив развија се са удвојеном силом.

И тако ја мислим, да се је у томе нарочито и састојала страст Јудина; она је била дубља, него страст користољубља и мени се чини, да

је шта више била и корен ове последње. Можемо себи преставити, како је по кадкад било у души Јудиној. Он је можда, говорио сам себи: „Ја видим да моје заслуге нису довољно оцењене у овом друштву. На мој део пало је више физичкога посла, него ма на чији други; ја сам скупљао и раздавао материјална средства друштва, на мој посао нарочито зато мало полажу, што је то посао физички. Људи ни полак обдарени као ја, стоје више мене, јер говоре, да они владају неким особитим незадобивим својством — духовношћу. На Петра сви гледе као на првог између нас, Јакова и Јована називају стубовима, а Андрија и Филип удостојавају се те части да Христу приводе Грке. А ја раван по достојанству најбољем од њих, остајем иза свију! У ствари па мој део пада само физички посао; те ми не да права да пођем на Гору са тројицом Његових љубљених ученика. А како бих им ја радо показао, шта би вредили они без овога мога физичкога рада! Они с презрењем гледају на руковање с новцем, но шта би они вредили без новаца? О кад бих ја могао постати богат човек међу њима, ја бих им показао да не треба презирати злато. Ја би без сумње дошао тада у прве редове, и ја бих приморао те горде прваке, да осете своју материјалну зависност од мене! Људи удостојени части да буду на гори са Учитељем, осетили би тада да су они зависни од човека који је сасвим лишен те части“.

Такова је моја анализа расположења Јудина. Ја тврдим, да је дух зависти био главна побуда среброљубљу. Но дух незадовољства, чини ми се, да се из почетка није тицао са свим његовог Учитеља. Он је сигурно често слушао, како Исус кори своје ученике због частољубља, и тога је можда донекле и умиривало. Прва му је намера била — да надмаши „прваке“, и стално се да то постигне скупљањем новаца. Средство пак да постигне ону последњу намеру било му је — крађа новчаних приноса. Мало по мало ницала су тамна сумњања све дотле, док једног лепог дана не показа се све! Тада је без сумње Учитељ оштро укорио Јуду, и тада је он сигурно већ видео да међу дванаесторицом он мора остати увек на другом месту. Јуда није могао да то поднесе, он се решио да пре разори тако друштво, него да пристане на то да он заузима у њему увек потчињени положај. Мени се чини да се је у томе и садржавао његов прави мотив. Има тако неких карактера (природа), који су пре готови да поруше ма какво дело, него да дозволе, да се ко други њиме користи. И Јуда је био из броја таких карактера. Он је тражио прилику да нађа Исуса, као једино средство да уништи и друштвање његово. Ни смрт Исуса, ни његова лична страдања нису му ишла у рачун, он је намеравао да убије Петра како би онда овце могле бити растеране. И ту је он радио под утицајем зависти. Пред њим је била лађа која ће отиловити на море, и у коју њему никако није било слободно ући, тада се он одлучио — да кад њему није било слободно ући у њу, нико други не треба у њу да уђе, и одлучи да наједанпут потопи ту лађу. Такав је био његов мотив, мотив подао и низак до презрења, а по својој природи из основе различан од правог среброљубља.

Даље, ако би Јуда рачунао да задобије у будуће ма каку наклоност, од стране јудејских свештеника, то би било особито важно по њега, да прави његов мотив буде сакривен. Тешко да им је било мило слушати изјаву човека, који се одриче служења у делу Исуса Христа само зато, што се није могао тамо јавно истицати. Практички то би значило рећи, да он у принципу сасвим још припада омраженој секти коју је основао Исус Галилејски. Човек са делатним способностима попут Јуде могаше сасвим сигурно очекивати успеха у широкој сфери јудејске аристократије. А рећи да се он у суштности није повратно националним очекивањима и надама, а да ради једино под утицајем угодности момента — то би значило затворити врата пред самим собом. Јуда је видео да би било боље истаћи какав год други мотив, — мотив који би показивао промену његових хришћанских убеђења. Завист не би могла показивати такову промену — она би напротив показивала да су симпатије према старом делу биле још живе. Али сребољубље, ниска страст према злату, жељ личне користи — ето то би могао бити мотив, који би наједанпут ослободио човека од сумњања у симпатије према Христу. „Ја ћу се преварити“, као да је говорио Јуда, „ја ћу истаћи мотив за моје дело сасвим друкчији од правога. Ја ћу само упозорити првоевштенике на то, да они најбоље оцене — најмање страст злату. Та зар људе високог друштвеног положаја не окрњују често због издавања истине за мито? Они ће ме најбоље разумети, и обратиће

сву пажњу на мене, ако ја само одредим плаћу за моју услугу"! —

Да је као мотив издајства служила завист, то се по моме мишљењу, добро објашњује једним местом у Евангелију св. Луке (22, 21.—24.). Овде Господ говори својим ученицима о човеку, који ће га издати. Но изненада Он се обраћа и показује моралне закључке самим ученицима (ст. 25. и след.), а узрок тога прелаза објашњује се Евангелистом у стиху 24.: „а пост и препирање међу њима који би се морао држати међу њима да је већи" Ако подвучете реч „међу њима"; то ћете јасно расветлити значење овога стиха. Он ће садржавати у себи следећи смисао: „зар ви мислите да сте далеко од опасности да паднете у бездан, у који ће пасти мој издајник. Он је просто до необичних граница довео грех, који и ви сви имате — грех, чији сам ја развитак пратио са необичним немиром. Чувајте се зависти — то је грех онога који ће мене издати. Ви носите у себи клице те исте болести, угушујте, уништујте и савлађујте их! Ако их пустите да расту, после не ћете моћи да им спречите развитак, оне могу постати међу вама суницем, и потавнити светлост небеску".

И тако факт издајства Исуса Христа Јудом, остаје увек за све нас прежалосним догађајем. Он нам показује да није довољна религиозна средина да начини човека религиозним. Средина пак у којој је био Јуда, била је савршена по своме карактеру. Свагда у друштву Исусову, од самога почетка, он је слушао све Његове наставе, био је сведок Његових чудеса, Христос га је сам посветио на служење човечанству — једном речи, добио је све што му је само могло бити дано. Па шта више, са Исусом могао је бити више пута него ма ко други. Положај његов као чувара благајнице, био је таки да је он — што се по себи разуме — често пута био са Учитељем. Никада се човек није налазио у тако угодном положају, никада није живот био при таким узвишеним условима. И при свему томе Јуда није постао религиозан човек! Његов живот разрушио је средину, која га је окољавала, исто тако као што је црв подгризао Јонин џбун. Тешко је допустити да на Јуду од самога почетка није деловала благодат Божја, и да он није обећавао никаквих нада. Не верујем да би га Христос изабрао за своју службу без таких услова. Али у њега се увукао црв-порок зависти, који је подгризао живот његов! Та мана довела је до пуне сва његова преимућства којима се користио Јуда, она је избрисала утеџај Беседе на Гори, на душу његову, она је порушила све благотворне плодове дугога општења са Христом. Јуда је најбољи фактични доказ деловања унутрашњега начела у човеку. Он показује, како су слаба сва спољашња средства ако се она не подкрепљују и изнутра. Јуда је најбољи коментар на речи књиге „Приче": „Чувај срце своје више свега, јер оно је извор живота". (Приче VI. 23.).

(„Странникъ" за месец март 1901.)

Превео с руског: **Љубомир Теодоровић.**

О затајивању гријеха на исповиједи.

Й ѣкъ дѣгена ѣкса, и той ѣкъ нѣмъ: быстъ жє ѣкѣ нщщдиѣ, прогнавшу нѣмый. (Лука 11, 14).

Ђаво не носи гријешнике отворених очију у пакао. Најприје их ослијепи њиховим властитим гријесима и пороцима и одма их води собом у вјечиту пропаст. Прије нег сгријешимо, ђаво се стара, да нас ослијепи, да не видимо зла, што га чинимо, да не видимо пропалију у коју падамо вријеђајући Бога; а када пак сгријешимо, онда се опет стара да онијемимо, и да због стида тај гријех не исповједнимо. И тако нас двоструким ланцима стеже и веже за пакао, јер после учињеног гријеха, наводи нас на још већи гријех, на светогрђе. О томе вам желим данас проговорити, да увидите, како је страшан гријех прећутати и затајити гријехе своје на исповједи.

Човјек треба, да затвара уста своја за бешчасне ријечи, грдње, псовке, мрмљање, клеветање и томе слично, а да их отвара на исповијед већ почињених гријехова својих. Оћутати, кад смо раздражени нарећи неправедне ријечи против Бога и ближњега, то је врлина; али прећутати на исповиједи већ учињени гријех, то је пропаст душе. А управо и тражи од нас ђаво, да после већ учињеног гријеха затворимо уста и да не исповиједамо гријех свој.

Св. Антоније проповиједа, да је неки пустињак видио једном ђавола, где стоји у цркви пред неколико особа, које су се хтјеле исповиједати, те запита ђавола што хоће он на том мјесту, и ђаво му одговори:

„Повраћам показницима, оно, што сам им одузео; одузео сам им стид, да сгријеше; а

сад им га опет враћам. да грије не исповиједе.“ Рак-ране воде к смрти, а то чине и на исповиједи прећутани и затајени грије си, рак-рана душе наше.

Св. Јован Златоуст пише: „За грије х даде Бог стид, за исповијед одважност; ђаво је преокренуо ствар. За грије х даде одважност, за исповијед стид“. Бог је поставио стид. да се грије ха чувамо, и дао нам одважност, да га исповиједимо, обећавајуће нам опроштење; ђаво чини сасвим противно. Он нам даје одважност да сгрије шимо, надајуће се у опроштење; а кад грије х почи нимо, онда пробуђује у нама стид, да грије х не исповиједимо.

Неки ученик Сократов излазећи из једне покварене куће, спази свог учитеља, који је туда пролазио, и брзо уђе опет унутра, да га учитељ не види. Сократ приђе к братима и рече му: „Не стиди се сине ко из тог мјеста изаћи, стиди се ући у њега.“ Тако и ја кажем вама, браћо моја. Велика је срамота увјерити Бога великога и милостивога, али није срамота исповједити грије хе. које смо почи нили. Је л срамота била Марији Магдалени, кад се покајала, да се јавно пред ногама Исусовим призна грешницом? Је л срамота била блаженом Августину, не само исповједити грије хе своје, него их написати и у књигу, да заблуду његову упозна сав свијет. Са том исповијећу и посташе они светима и данас се славе у олтарима.

По земаљским судовима каже се, ко исповиједи и призна грије х, тај бива осуђен. На суду Христовом, ко призна и исповједи, томе је опроштено и задобива рајски венац. Ко има какву рану, а жели се излијечити, мора рану показати лијечнику; иначе ће се рана погоршати и довести до смрти. Тако и ти, брате и сестро моја, ако ти је душа рањена грије хом, не стиди се, не устежи се исповједити то исповједнику, јер иначе је душа твоја изгубљена. За душу своју не стиди се казати истине. Али мене је веома стид исповједити тај грије х, можда ћеш рећи. Ал тај стид мораш свладати, ако се хоћеш спасти. Двије су врсте стида, пише Еклезијаст: један стид води људе грије ху, а то је стид, због кога затајиваш грије хе своје на исповједи; а други стид је онај, ког осјећаш кад исповиједаш грије хе своје. Овакви стид ти прибавља љубав Божју у овом и рајску славу на оном свијету.

Св. Августин пише: вук, да му овца не измакне из шапа, зграби је најпре за гркљан, да гласом својим не може тражити помоћи, и тако је сигурно носи собом и прождире ју. Тако чини и ђаво са многим овчицама Христовим. Кад их је навео на грије х, стегне их за грло, да не исповједе грије хе своје, и тако их сигурно носи собом у пакао. Дакле, кад ко тешко згрије ши, не има другог срества да се спасе, него да исповједи грије х свој.

Али какву наду на спасење има онај, који иде на исповијед, а таји свој грије х? Таквом исповијећу још више приђеја Бога и дигнут више постаје робом ђаволим. Шта би казали о животу оног несретника, који би, мјесто по лијечнику одређеног лијека, узимао отрова? А шта бива исповијед грје шника који таји свој грије х, него отров у савјести његовој и порок светогрђа?

Исповједник, кад даје покајнику разрје шење, даје му тијело и крв Христову и тиме му се опраштају грије си. А шта чини онај, који на исповиједи затаји свој грије х? Он под ноге баца тијело и крв Христову.

Проклети стид, колико ли бједних и несретних душа носи у пакао! Више мисли ш на стид него на спасење, вели Тертулијан. Јадници и јаднице мисле само на стид исповједити се а не мисле, да су без исповједи пропали.

Вели ова или она на покајању особа: Ал шта ће рећи мој исповједник, кад чује тај мој пад? Шта ће рећи? Рећи ће, да си бједник или блудница, као и сви људи на овој земљи који лакко могу посрнути. Рећи ће, ако си учинио или учинила зло, опет си лијепо учинио или учинила, да си се покајао и покајала и савладавши стид, искрено признала свој грије х.

Али ако се исповиједим, бојим се, да исповиједник не прокаже мој грије х. Ја опет велим, како можеш то и помислити? Коликом броју исповједника мораш исповједити свој грије х? Доста је, да га кажеш једном, који као што чује твој грије х, чује и хиљаду сличних грије ха од других особа. Доста је, да грије х једном исповједиш. Исповједник одређује ти казну и разрје шује те и остаћеш мирне савести. Али мене је веома стид, казати таки мој грије х пред оцем духовним. А ти га кажи другом исповједнику овог или оног

краја. Ал ако то дозна мој исповједник он ће се љутити. А шта ти чиниш? Тобоже, да не увриједиш исповједника хоћеш, да учиниш тако велики гријех и да будеш осуђен на пакао. Та то би била највећа лудост.

Бојим се, да исповједник не прокаже другима мој гријех. Шта кажеш? Каква је то лудост спомињати, да је твој исповједних тако покварен. Знај, да је тајна исповиједи тако строга, да исповједник не смије говорити ништа о најмањем гријеху и ако би то учинио то би био, тешки прекршај.

Ал ти кажеш: „Бојим се, да ме исповједник не испсује и не изгрди, кад чује мој гријех“. О Боже! не видиш ли, да су сва та страховања варка ђавоља, да те сигурније одвуче у пакао? Какве псовке и погрде! Исповједник поступаће с тобом, како се пристоји. А најзад знај, да сваки исповједник не има веће утјехе, него разријешити грјешника који са истинском болн и искреношћу сам себе оптужује и признаје свој гријех. Кад би каква краљица била од свог роба на смрт рањена, а ти би ју могао залијечити, како би ти мило било, што ју можеш ослободити смрти. Таква је радост исповједнику, кад може опростити гријех. Он дјелом својим ослобађа посрнулу душу од смрти вјечне и задобива јој милост Божју.

И ти имаш толико бојазни, а не бојиш се тако страшног гријеха, да прећутиш гријех свој на исповиједи? Бојиш се приговора и прекора исповједникова, а не бојиш се суда Христова. Бојиш се, да ће твој гријех дознати други а не бојиш се, да ће га, ако га сад затајиш, сазнати на судњи дан сви људи. Вјерујеш ли и не? Не знаш ли, вели један светитељ, ако због стида не кажеш свој гријех једном човјеку, који је грјешник као и ти, да ће га на судњи дан сазнати не само твоји рођаци и земљаци него сви људи? Ако те је стид једном човјеку грјешнику исказати свој гријех, шта ћеш радити на судњи дан, кад ће се свима отворити твоја савјест? Ако сад не исповједиш, Бог ће сам на твој стид не само тај твој гријех, него све твоје пријестипне што си их у животу починио, објавити пред анђелима и свима људима.

Слушај, дакле, што ти савјетује св. Амвросије: „Баво је спремно процес свију твојих грјехова, да те оптужи на суду Божјем, хоћеш ли, да набјегнеш тој оптужби, пита светитељ? Претеци свог тужитеља и оптужи се сам једном исповједнику, и не ћеш имати никаквог другог тужитеља против себе.

Не бој се, дакле, него кажи све једном исповједнику. Дај славу Богу и посрами ђавола. Једна покајница била је кушана од ђавола, да због стида не исповједи свој гријех, но она се охрабри и кад је пошла исповједнику да му каже све, сретне ју ђаво и запита ју. Камо идеш? Она му храбро одговори: „Идем да посрамим тебе и себе“. Тако и ја теби кажем. Ако си икад затајио или затајила свој гријех, кажи га отворено исповједнику и посрами ђавола. Чуј: чим се више трудиш, да се исповједиш, тим ће већа бити љубав, којом ће те загрлити Исус Христос. Не бој се. Проћерај ту змију, коју носиш на души и неда ти мира ни покоја. О какве паклене муке трпи човјек, који на души својој носи гријех, а због стида не исповједа га! Доста је, да кажеш исповједнику: „Оче учинио сам гријех, ал ме је стид исказати га.“ Доста је тако рећи. И исповједник ће настојати да ишћера ту змију, која ти гризе савјест. Ако знаш, да си учинио гријех и знаш, да га нијеси исповиједно, друге ти помоћи не има, него га исповиједити или бити осуђен. Хајде брже изгубљена овчице, Исус Христос очекује те раширеним рукама, да ти опрости и да те загрли ако се исповједиш. Пођи што прије можеш. Потражи исповједника; недај времена ђаволу, да те прогони и да те нагони, да одгађаш исповиједи своју. Хајде брзо, јер Христос Спаситељ очекује те.

С талијанског превео

Јово Узелац
парох.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) сазван је у ванредну седницу за 18. април (1. мај) о. г.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) у ванредној седници својој дана 10. (23.) Априла о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија*, закључио је, да се избор посланика за сазвани народно-црквени

сабор обави у Архидијецези Карловачкој дана 6. (19.) маја о. г., те је у тој ствари издао наредбу на подручне црквене општине, парохијска звања и манастирске управе.

(Српске школске жигице). Пишу нам из епар-хије Будимске, да је творница српских школских жигица Адама Рајснера у Осеку ових дана послала епарх. школском одбору Будимском своту од 125 круна 71 филира у име 5% оне своте, за коју је у првој четврти ове године тих жигица распродала. Када се узме, да је та свота добивена сада у почетку, када се још једва зна за те жигице, јер до 1. априла је тек око 50 паруџбина било, можемо и са овим успехом задовољни бити. Но ако сви они фактори, који су у своје време у прогласу споменути, својски поради на томе, да се ове жигице у свакој српској кући набу и троше, можемо се врло лепом успеху надати, који ће омогућити не само опстанак, већ и цветање наших школа, које стајаху већ на ивици своје пропасти.

—

Разне белешке.

(**„Жалац у месу“ (stimulus carnis) код св. ап. Павла.**) Оксфордски професор Ремсе (Ramsay) у свом делу „St. Paul the traveller and the Roman citizen, Лондон 1896. мисли, да је „жалац у месу“, ради кога се апостол народа (II. Кор. 12. 7.) тужи, била кронична грозница (маларија) са јаком главобољом. Таквим болесницима изгледа, као да им пролази усијано гвожђе кроз главу.

Павле је дошао на свом првом путовању са Варнавом и Јованом — Марком у Пергу памфилијску. Ту се Марко одели од Павла. Ремсе тумачи то тим, што је овде оболео апостол од јаке грознице, ради чега је лека ради отишао у Антиохију писидијску, која ваше лежи (3600 стопа). Марку је неправо било тај пут апостолов у Антиохију: напледало му је то као бежање и зато се опет врати у Јерусалим. Проф. Ремсе поткрепљује то своје тумачење оним местима из посланице Галаћанима: А знате, да вам у слабости тела најпре проповедих јеванђеље и напасти моје, која бијаше телу моме, не презресте, нити поњуваste, већ ме примисте као анђела Божјега, као Христа Исуса (IV. 13—14.)

Ако је Павле патио од таквих грозничавих — или као што неки после епилептичних — наступа усред своје проповеди, зар није заиста могао напледати својим слушатељима као један, од Бога утучен. На њак га нису Галаћани — што Павле с поњошом истиче — ради тога презрели, (или грчко: ἐξεπτύσατε-поњували), већ га примиште као Божјег анђела, а не као проклетог од Бога. И ради тога је могао апостол Павле с пуним правом молити се Богу: „Зато трипут Господа молих, да одступи од мене“.

Ма како било интересантно и духовито то тумачење професора Ремсеја, не можемо примити његово схваћање „жалца у месу“ (stimulus carnis)!

Дотично место у II. Кор., где се говори о „жалцу у месу“, гласи овако: „Даде ми се жалац у месо, анђео сатанин, да ме куша, да се не поносим“[1] (11. 7.).

Упада у очи, да се то место тумачило у првом хришћанском добу не као да се у њему говори о телесној жељи, већ или о каквом телесном болу (главобољи) или још чешће разумевајући под тим жалцем спољашњег непријатеља, апостолова гониоца. Тако бл. Јероним тумачи то место: „Stimulum carnis, angelum satanae: tentationes persecutionum, Apostolus se sustinuisse significat“. (Апостол вели да је надржао искушења прогонства и то разумева под жалцем у месо, анђелом сатане.).

Исто тако, али много опширније тумачи то место св. Златоусти, кад каже: Сатан на јеврејском језику значи противник. А и Писмо у трећој књизи Царева назива непријатеље тим именом и т. д Исто се тако изражава и бл. Теодорит: „Анђелом сатане назвао је увреде, срамоту и народне устанке“. Тек од 6 века почеше тумачити „жалац у месу“ у смислу телесне жеље.

Свети оци јамачно су под „жалцем у месу“ разумевали не пожуду, већ раће спољашње тешкоће на великог поштовања према апостолу. Из искуства пак знамо, да су често баш велики духови — н. пр. св. Григорије Назијански, бл. Јероним — патили од телесних искушења. Али сва та искушења баш допри несоше, да још увеличају венац њихове вечне славе. „Бог пушта на нас искушења — каже бл. Августин — да се наша врлина извеџба и прокуша. Ко се не нода искушењу, добија часнији венац од онога, ко није био у искушењу.

Она срамота, која иде уз телесну жељу, јесте — јер подсећају човека на његову слабост и ништавост — за оне велике духове особито корисна и спасоносна, који се одликују благотворним деловањем на ближње своје, јер при том благотворном деловању настаје лако опасност, да се човек погорди,

[1] У словенском то место овако гласи: Дадеся ми в плоть моя, ангел сатанин, да ми плюется дѣтъ. Међутим stimulus није плоть. Није ни „жалац“ буквално, али је добро према смислу. Stimulus означава онај бадиљ, (или да кажемо: бич) којим су волове гонили (били) на рад. У грчком: σκόλοψ, руском: жало, немачком: Pfahl. Словенски текст без потребе коментарисања даје прави смисао тога стиха. Ж.

да се узвиси, да прећутке само себи све заслуге. Да апостол под „жалцем у месу“, од кога би се рад ослободити, разумева телесну жељу, можемо закључити из других његових израза. Тако вели он I. Кор. 9. 27. „Морам тело своје и трудим се, да како сам другима проповедајући сам не будем набачен“ А у посланици Римљанима: „Али видим други закон у удима својима, који се супроти закону ума мојега и заробљава ме законом греховним, који је у удима мојим“ (7. 23.).

Z. f. k. Th. 1902. 1 А. Ж.

(**Новинарство у Енглеској**). Лондонски „Tits Bits“ рачунају, да се за утемељење једног листа у покрајинама, барем 100.000 штерлинга (2,400.000 К.) а у Лондону 150.000 штерлинга, или шест милиона круна. За установљење листа треба око 10.000 штерлинга, инвентар 22.000 Прве две године не сме се рачунати ни на какви добитак, а трошкови су огромни: плаће уредницима и репортерима, брзојави, уредовни, штампарски, управни трошкови, папир, светлост и т. д. све рачунају „Tits Bits“ за покрајински лист на 30.000 годишњих штерлинга. У Лондону се троши далеко више. „Times“ троше 8000 штерлинга на седмицу. Плаће су новинарима баснословне. Шеф-уредник „Times“-а има 3000 штерлинга на годину, „Daily News“-а 2000. Ови обично не пишу чланке, него дирагирају лист. Писци уводних чланака плаћени су по 1500 штерлинга на годину, унутрашњи сарадници по 600 и 800 штерлинга и тако даље. Парички дописник „Times“-а има бољу плаћу, него ли енглески посланик у Паризу. Али су и дохотци листа велики. „Times“ добију за саме огласе око 1000 штерлинга на дан. Једна страница „Daily Telegraph“-а стоји 150 штерлинга (3600 К.), а у „Daily News“-а 400.

Књижевна објава.

Дао сам у штампу и скоро ће бити готове моје књиге под насловом:

„*Библијске приповиједке старога завјета*“

и

„*Библијске приповиједке новога завјета,*“

које су одлуком св. архијерејског синода Митрополије Карловачке од 29. марта 1899 бр: М 175/сим. 25 за *школске књиге одобрене*. Цијена ће се установити и објавити накнадно.

Упозорујем преч. г. г. и браћу катихете и све оне факторе, који о школи бригу воде, да ће се обје ове књиге *одсад* само код потписаног добити моја уз готов новац или уз поштанско поузеће (Post-Nachname).

У Загребу мјесеца априла 1902.

Јован Петровић.
протопресвитер и професор.

Апостоли празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 петура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 239/240 ex 1902. 26 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се поново расписује стечај на парохију VI. разреда у Шиљму. Компетенти нека своје прописно инструпирање молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. К. 714/93 ex 1902. 28 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Суботици 1. евентуално 3. разреда. — На месту што ће га заузети изабрани свештеник, налази се за сада и лични помоћник с којим ће се поступити према §-у 20. 1. Б. прев. кр. рескрипта од 10. августа 1868 године.

Рок пријави је шест недеља од првог увртшења овога стечаја у „Српском Спону.“ Молбенице се имају слати путем надлежне власти потписаној конзисторији.

Из седнице спарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 4/17. Априла 1902. године.

Председништво.

Ad III. C. 107./нап. ex 1902. 24 2 3.

СТЕЧАЈ.

Да би се место овомитрополијског *главног школског референта* у своје време на срп. прав. нар. црк. собору попунити могло, расписује се овим стечај.

Плата је главног школског референта 4000 круна годишње, 600 круна у име стана, 800 круна у име путних трошкова и десетгодишња повишица од 300 круна годишњих, и после 30 годишњег службовања мировина постигнуте плате.

Натецатељи имају своје, сведоџбама о српским наукама и евентуално досадашњем службовању своме обложене молбенице срп. прав. нар.

школском савету поднети најдаље до 12. (25.) маја 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета, држане у Карловцима 18. (31.) марта 1902.

Председништво
школског савета.

Ад бр. К. 180/241 ех 1902. 27 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Мохову-Шаренграду расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописно инструпиране молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад С. О 1805./440. ех 1002. 22 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места *протоколисте* саборског одбора и осталих средишних митрополијских нар. црквв. автономних власти овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је плата од годишњих 1400 К. и станарина од 200 К.

Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби, који желе попунити ово место, имају своје инструјисане молбенице потписаном председништву поднети најдаље до 2. (15.) маја 1902.

Доставерно се има исказати парочито, да је молитељ способан у српском, мађарском и немачком језику.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 6. (19.) марта 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквв. сабор. одбора.

СТЕЧАЈ. 21 3—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске верпсповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је 410 К. у готовом новцу, за држање пољорне школе 80 К., $12^1/_2$ јанаца — по 2000□ — хвати ораће земље, на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан, састојећи се из три собе, кујне, коморе, штале и т. д. и поред школе лежећи врт. У име замског огрева добија изабрани учитељ угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 К. Пет пута петогод. доплатак по 100 К. Уједно се примећује, да је просечна годишња аренда учитељске земље 900 Круна.

Изабрани учитељ предаваће у оним разредима које му шк. одбор додели, а у своје знање ступа 1. септ. ове године.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. — Рок пријаве је 5./18. мај. — Молбенице ваља упутити председништву месног шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 24. марта (6. априла) 1902.

Месни школски одбор.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ
ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО
НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из ових домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем најпажљом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него икоји од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојзних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумереније цени.

Исто тако примам на израду и такс свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потпору.

С одличним поштовањем
25 2— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничког одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, цјетохљебница, ћивота, рипида, целивајних и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на увид сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

4—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

7— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Угарско-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 235.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 16

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 21. априла 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Ad бр. К. 273/189 ex 1902

Званична објава.

У смислу закључка Архидијецезалне Конзисторије од потписаног дана и под горњим бројем овим се до знања ставља, да је правомоћном пресудом високопречасног Митрополитско-Црквеног Савета од 18./31. децембра 1901. бр. $\frac{\text{м. 821.}}{\text{м. ц. с. зав.}}$ ex 1901. којом је потврђена пресуда Архидијецезалне Конзисторије од 5./18. новембра 1901. бр. К. 1105/687 ex 1901., осуђен јеромонах манастира Бешенова О. Василијан Поповић због тешких каноничних преступа на лишење свештеномонашкога чина, те се исти јеромонах из каталога свештенства монашкога чина Архидијецезе карловачке брише и у ред мирјана повраћа уз забрану ношења свештеничког одјејанија.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије држане у Карловцима 4./17. априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио др. Данило Трбојевић.

(Наставак.)

X. Друштво.

Све ово, што смо до сада рекли, вриједи за свакога човјека на по се. Сваки појединац између нас мора ићи за тим, да чини добро, што више може. Него баш одатле, што је сваки појединац човјек дужан добро чинити, слиједи, како смо већ видјели, да ниједан човјек не смије бити сам за се, нити се смије уклонити из свијета и отићи за увијек камо, рецимо у какву пустињу, гдје не би знао ништа ни он о другима, ни други о њему. Јер, кад би то урадио, кому би онда могао добро чинити?

Ово је први и најбитнији разлог, за што је потребно друштво људско. Него та је потреба и иначе са свијем природна. „Сам човјек није никуда пристао"; „човјек је сам као дуб посјечен". Он се

не може нити с ким савјетовати, нити у кога помоћи искати, а требало би му и једнога и другога, док ни „један човјек све не зна,“ све не може. У опће је „један као ниједан“. За то човјеку нигдје, па „ни у рају није добро самому бити.“

Будући да друштво толико вриједи, те „и мрав дружбу хоће“, а јер опет самоћа нема никакве вриједности, не смије човјек да бјежи од друштва. Јер „ко се од људи крије, боље да га није.“ Та „гора се с гором не састаје, а човјек с човјеком вазда“, и то за то, јер, како рекоз, један другога требају. „Дрво се на дрво наслања, а како не би човјек на човјека?“ Тешко једноме без другога у сваком погледу! „Тешко другу без друга, и славују без луга!“ С тога „ни убиј, Боже, мимо свијет, ни помози, Боже, мимо свијет!“

Али како год што треба да сваки појединац човјек, чинећи добро, врши неке обвезе, којих се не смије одрећи, тако ће, без сумње, имати и свако друштво људско, све једно мало као и велико, испуњавати неке задатке, да буде од што веће користи за све чланове своје, да буде — добро и поштено друштво. Задаћа нам је, да испитамо што ће све требати да чини такво једно честито друштво свима својима члановима. Испитујући пак те друштвене дужности, видјећемо, да ће се оне посве слагати с оним дужностима, што их је дужан вршити сваки човјек у опће према свакоме другоме човјеку и према Божанству.

Да појединац човјек узмогне бити посве добар, нађа, осим другога свега, да вјерује у Бога, и да Богу, Створитељу своме, за све добро што му га даје, буде захвалан и да га љуби свијем срцем својим, свом душом својом и свом мишљу својом. А то ће исто требати да буде задаћа и цијелога једнога друштва људскога, почевши од најмањега (породице) па до највећега (државе). И свако друштво, поготово држава, мораће се ослањати на вјеру у Бога, и то још више него ма који појединац сам за се. Јер ми можемо још и наћи појединца човјека, да не вјерује у Бога, тим прије, што, како и сами знате, такви људи — жали, Боже! — нијесу ријетки, али нека ми ко нађе, па ако ће и замисли, само једну државу на свијету, која не би међу темељима својима имала и вјеру! У истину, такве државе нема, и таква држава, све кад би је гдје и било, не би могла дуго постојати. Да не спомињем другога, споменућу вам само вриједност заклетве. Без вјере не би могло бити заклетве, а без ове опет не би могла држава имати никаква ослонца ни у војсци, ни у чиновништву, ни у чем другом.

Корист се друштва види на даље особито у том, што је једино у друштву могуће извршити највећи дио онога, што од нас траже право и праведност. И право и праведност како знате настоје, свака на свој начин, око тога, како би се доскочило свађи. Да свађе, која је настала хотимице, не ће моћи нестати, док се не уплете неко трећи, — који ће је као праведан судија хтјети уклонити, јер га узнемирује — то је мислим, свакоме од нас јасно. Него и у оном случају, гдје се два човјека сами од себе, без туђега уплетања, споразумију и одлуче, да се више не ће свађати, не ће то нама људима бити увијек могуће извршити. Природена ће себичност много пута, као што се то збиља и догађа, у једном од такве двојице људи моћи лако да породи завист, а ова опет мржњу, која ће га као страст заслијепити, те ће се на ново започети свађати и препирати с оним човјеком, с којим се прије тога био нагодио. У таквим случајевима не ће за измирење бити доста само воља онога другога човјека, који је још увијек противан свађи. Међу њима ће, обадвама због честога препирања, морати настати међусобно неповјерење и непоуздање, те ће сами они потражити друге људе да их они измире. И кад их они и измире, требаће их још, да оно, што су им признали као њихово право, и очувају, те да, ако буде потребно, и казне онога, који се дрзне кршити право другога.

Корист оваквога друштва огледа се особито у стварању уговора и закона, којих се морају држати сви чланови дру-

штвени без икакве разлике. Сви ти закони и уговори настају договарањем, а договарање опет разговарањем. Јер „што се чешће разговара, то се боље договара,“ а тек знамо, да не само што „договор куће не обара,“ већ и то, да је „договорна најбоља“, и да „договорна селу одговара“. Због тога и „боље се наврх њиве договарати него се на увратинама карати“, ма да се и код уговарања чешће чује приговарање, које само у неразумних људи може да буде узрок свађе. „Ко не зна, што је приговор, не зна ни што је договор.“ Што друштвени, рецимо државни, закони толико приједе, томе је узрок у снази друштва, која је већа од снаге свакога појединога члана друштва, те се за то ријетко ко и усуђује што против закона учинити. Јер ако што против закона уради, зна да ће за то бити кажњен. Без те снаге не би могло ни бити закона; јер на што закони, кад би се кршили; а како се не би кршили, кад не би било снаге, да се онај, који их прекрши, — кажи? „А одакле друштву та толика снага?“ запитаће вас когод. Одатле, што сви појединци чланови здруже своју снагу у једно; а ви знате, „кад се сложе, и слаби су јаки“, као што је и „свака вода с поточића јака,“ док „без друштва нема јунаштва.“ На том се темељи донекле и снага т. зв. опћега јавнога мнијења, до којега многи толико држе, ма да, с много другијех разлога, немају право, јер тешко да има ништа, што се тако мијења, као баш то јавно мнијење, и јер се оно пречесто на зло употребљава. Тако људи н. пр., „кад које псето хоће да убију, повичу: бијесно је,“ и осуда се махом изврши. Ето тако то зна бити, „кад свјетина узме ук.“ За то, што се јавноме мишљењу кад и када збиља тешко успротивити, и ти „кад сви повичу: пијан си, лези, ако и нијеси!“ И ако би ти то често могло шкодити, много ће ти пута ипак и користити.

Осим тога што свако ваљано друштво треба да тежи што више за тијем, да очува свакоме његово право, и да буде према сваком своме члану праведно, мора оно њих и за тијем, да удовољи жељама свију својијех чланова, колико икада може. То ће пак бити само тако могуће, ако сваки члан друштва буде хтио радити што више добра свакоме другоме члану. С тога не смије нико у друштву да „ради као ни себи, ни своме“. Кад би тако радио, он не би могао бити ничији, па ни сам свој добротвор. Он не би на тај начин за право ни био човјек, већ ђаво; јер овај не само што ником другоме не користи, већ „враг ни сам себи није добра учинио.“ Човјек сваки по природи својој „наврћа воду на своју своју воденицу“, јер не само што „нико себи злотвор није“, већ — како и сами знате — „свак себи најволи.“ Бадава, „не лаје пас за село, него за себе.“ Тако и човјек, радио што му драго, пази у првом реду на се и ни своју корист.

Ово марење за се, док се у њем не претјера, није ружно. Шта више, само под том погодбом, ако човјек мари за се, може он да мари и за друге, а „ако није за се, није ни за другога“. А то је и посве наравно. Јер „ко је себи зао, како ће другом бити добар?“ Нема говора, „ко себе не зна сачувати, не зна ни другога“. Тога ради треба сватко у првом реду да се сам чува, јер „ко се чува, и Бог га чува“. А „ако се не умијеш чувати, ко ће те чувати?“ Тако и онај, „ко хоће да га други људи поштују, ваља најприје сам да се поштује“. И вјерујте ми, да „нико никога не може осрамотити, док се сам не осрамоти“. Но није доста да само себе, своју особу, сватко чува, него треба да чува и свој иметак, будући да онај, „ко не зна своје чувати, туђе по готову“ не ће умјети. Ко то не ће да ради, већ своје баца и ћула, „ко нада своје, горе ће туђе“ Никада не смије човјек бити сам свој непријатељ, па макар хтио тијем и другом коме користити. Што то помаже, да „ко туђу кућу диже, а своју обара?“ „Китимо своју цркву, а не туђу!“ Кад своју накитимо, онда ћемо туђу. Ако не ћеш тако, већ си се упео да сам себи шкодиш, ето штете и за те и за друге! „Нико ти не може помоћи, кад си свој душманин.“

Него ако човјек у марењу за се пре-

тјера, грдне ли штете и срамоте! Може ли бити ништо ружније, него да се когод само за се, или што је још горе, „само за свој трбух стара“? Нађи ћете често себична човјека, који би све, да може, к себи приграбио и све сам прождрьо. Али без сумње „најгори је залогај, којијем се човјек удави“. Свесебица не пушта, да је ништо твоје, већ све к себи граби говорећи: „Што је твоје, то је и моје; а што је моје, то је само моје“. Колико је погинуо за туђим, он се воли твога дочепати, него своје сачувати, јер му се чини „слаја смоква преко плота“. Кад бих несрећом каквом загиљао у друштво такијех људи, доиста „не би ми дотекло прста омочити, да ријека медом тече“. За то и нијесу такви људи за друштво; сваки „саможивац дивљачином воња“.

Али свесебица и саможивац могу бити бар себи добри, помислиће ко. Него каква би то била доброта, која друге искључује? Нема никакве, па ни најмање сумње, да онај, „ко је само себи добар, није добар“. А чујте, за што! „Свака уста ништу јести“. За то се морамо како год на се, тако и на друге обазрјети. „Ваља рећи и к себи и од себе“. „Свекрва се не сјећа, да је негда и она снаха била“. Кад би се сјећала, не би доиста с њом грубо поступала, како — жали, Боже! — пречесто поступа. Је ли то лијепо, да ко „у туђем оку види сламку, а у своме греде не вида“? То се пак збива за то, што „једне очи друге виде, а себе не виде“. С тога се не смије нико никоме ни наругати, а камо ли му какво зло учинити. Јер како да се ја другом ругам, кад и сам имам своје погрјешке? Зар не ће бити и са мном: „Сјела руга покрај пута, свакоме се наругала, а свак њој“? Онај, „ко другоме зла жели, дома га нађе“, и „ко друге срамоти, себе не части“. Проћимо се даље тога, да другоме што желимо, што сами себи не ћемо! Оно, „што не би за тебе, немој ни за мене!“ У опће, нека „свак суди по себи“, па ће најбоље моћи видјети, како је другоме. Онда не ће требати, да га ко упозорава: „Ако комшијска кућа гори, пази на своју!“ Он ће и без тога упозоравања гледати да сваком притече у помоћ.

До овакве опћене љубави, гдје би сваки члан друштва свакога другога члана љубио као сам себе, тако да би „од својих уста заштедио, па му дао“, тешко се у опће може и доћи. Таква је љубав ипак наш ўзор, за којијем смо дужни тежити, док смо уњерени, да се „боље на даљега љубити, него из близа мрити“. Она не да, да ко буде „некоме мати, а некоме маћеха“, већ хоће да све под своје окриље скупи „Брат брату, друг другу, а Бог свима“ — то је њезина звијезда водиља. Права друштвена љубав тражи од нас, да дајемо свакоме једнако, „пријатељу смокву, а непријатељу смокву“, јер су за њу сви људи једнаки. Непријатељства она у опће и не познаје, већ шта више захтијева, да „ко нас каменом, ми њега хљебом.“

На пријелазу између себичности и овакове опћене љубави стоји она љубав, која се темељи на крвном сродству. Та љубав није себичност, јер онај, који воли род свој, воли ипак некога осим себе; а није ни права љубав, док се осврће на неке ўароке, те се не протеже на све људе, већ само на неколицину. Она је дакле тек дијелом права љубав, а већим дијелом ипак себичност, и то толико више ово пошљедње, колико је ужи и мањи круг онијех, које она обухвата.

Главни примјер овакве љубави према своме роду јест она љубав, која се налази међу члановима једне те исте породице: међу мужем и женом, родитељима и дјецом, браћом и сестрама. По природном закону настоји сваки човјек, кад дође његово доба, да се ожени, а дјевојка да се уда. Муж и жена састављају најтјешњу и најужу задругу, што је у опће има и може бити. Ни човјек за се, ни жена за се није потпуно биће, већ истом њих двоје заједно чини једну цјелину, која се само смрћу распада. Јер „мужа од жене, а жену од мужа не може ништа раздвојити, већ ако кука и мотика.“ „Човјек је без жене глава без тијела, а жена без човјека тијело без главе“. Ово је света истина, која се огледа у много и много

ствари. Прије свега, како смо већ споменули, „муж је да тече, а жена да чува“. То је чување у премногo случајева вредније него ли теченье, те тога ради се и може рећи пуним правом, да „не стоји кућа на земљи, него на жени“. Будући да су тако за стјецање иметка и жена и муж подједнако важни, то је и оно, што њих двоје стеку, заједничко. „У којем браку *моје* и *твоје* влада, ту није добра никада“. Муж је, као глава тијела, господар у кући, и за то је жена дужна да слуша и да се боји својега мужа. „Тешко кући, гдје мач слуша, а кудјеља заповиједа“, јер „гдје жена господари, ту ђаво служи“. Него, као глава одговоран, је човјек не само за своје, већ и за женино поштење. Како он ради, тако ће и она, јер је „свака жена на свог мужа налик.“ Какав је њихов међусобан живот, не ће ти бити тешко одгонетнути, чим само једно од њих двоје видиш, будући да „жена мужа носи на лицу, а муж жену на кошуљи“.

Да тек муж и жена заједно чине потпуну цјелину, види се најбоље одатле, што таква цјелина и послије распада свога живи у дјеци. „Женидба без дјеце онако је као и дан без сунца“. Али није то једина сврха женидбе. „Ласно је дијете имати, ма је тешко сина имати.“ Сина треба васпитати, да буде честит и ваљан човјек. За то је у првом реду потребно, да сами родитељи буду ваљани и честити. „Из вранина гнијезда не излеће соко“. Осим тога треба да и сва она околина, у којој се дијете васпита, буде добра. Само тако ће моћи и дјеца бити добра, а имати добру дјецу — то је истом права сврха женидбе, и „боље је умријети без дјеце, него по смрти оставити зле синове“.

На кад се родитељи толико брину о својој дјеци, те је се не одричу ни онда, кад она ударе рђавим путем, говорећи: „Ако је и змија, од срца је“, и „ако је и вло, моје је“, онда није ни чудо, што дјеца треба да су захвална својим родитељима за све оно добро, што су га од њих примила. С тога и љуби сватко својега оца и „сваком је своја мајка мила“, те та љубав ни онда не престаје, ако родитељи своју дјецу за што и казне. Ништа за то, што мајка бије своје дијете. „Мајка бйла, мајка мила“.

Но не само што дјеца треба да љубе своје родитеље, они су дужни и међу собом да се љубе. А то је и посве право, јер у истину „нема љета без Ђурђева дана, нити брата, док не роди мајка“. А гдје не би било те љубави, „кад не би била по два за једнога, не родила мајка ни једнога!“ Боље да их нема, него да се кољу и мрзе. (Свршиће се.)

Из моје збирке.

Проповед на Ускрс.

Мат. 28, 5. 6.: Іисѣса распатаго ищете; нѣсть здѣ: не тостa бѣсѣже рече.

Страсна недеља Господа нашега већ је прошла. Ми смо видели пред очима својима све, што се у тима горким данима у Јерусалиму догађало. Ми видесмо големи чемер и јад, што растрзаше срце оно мало побожних душа, које Господа до Голготе допратише; ми видесмо пакост и злоћу душмана Исусових, када Га свима могућим најужаснијим мукама злостављаху и мучише; ми видесмо Њега, невину Жртву, где на крсту разапет издахну. Све је то прохујало и прошло, осванула је недеља, и прве сунчане зраке тога дивнога дана озарише отворени гроб — Христос је из мртвих устануо, Он је ускрснуо!

Ускрс је у Јерусалиму! О, какве ли разноврсне осећаје мораде тај Ускрс у Јерусалиму изазвати у срцима верних и слабих пријатеља Исусових и у срцима Његових душмана?! На ту бих дакле страну, миле моје, да обратим ја данаске пажњу вашу, јер и ми славимо сада Ускрс — Празник над Празницима. Говорићу дакле о тројаком Ускрсу у Јерусалиму, I. *у верних пријатеља Христових*, II. *у слабих Му пријатеља и* III. *у Његових непријатеља.*

I

Када ми о верним пријатељима Исусовим говоримо — где ћемо их наћи? Ах,

како-ли је мален њихов број! Где је Исус, ту су и Његови верни пријатељи; где Он на крсту виси, где је гроб Његов — ту налазимо ми и Његове верне пријатеље. Ту је пре свега Његова пресвета Мати Богородица Дјева, која са св. Јеванђелистом Јованом, најмилијим учеником Спаситељевим, под крстом стоји; ту је Лазар из Витаније са сестрама својима, Мартом и Маријом; ту је Марија из Магдале и оно нешто распланаких жена из Јерусалима, што смелије беху од мужева својих. А ту су и она два одважна ретка човека, Никодим мудри и Јосиф из Ариматеје, што ступише пред Пилата и гнева се крвничкога не убојаше, те тражише да свога небеснога учитеља са крста скину. Из тих се људи и жена састојао онај тужни спровод, што тело Спаситељево прађеше до гроба мрачнога. Неда се просто описати љути бол, што раздираше уцвељена срца тих светих душа, која посматраху привидну победу Христових крвника, што Га на крст разапеше! А тек у колико силнија беше радост њихова, када Он жив из гробних устаде тмина, те победи тако дивно непријатеље Своје! Како-ли сретне и пресретне беху душе те, те свете душе, нарочито Његова преблагословена Мати и љубимац Му ученик, св. Јован! То ми једва да и замислити можемо! Па када се они тих дана сретаху, са колико утехе и с колико се милине морађаху они поздрављати раздрагано: „Христос васкресе! — ваистину васкресе!“

Па има-ли и овде међу нама тако побожних и чистих душа, које се данаске тако радовати и веселити могу, као ови верни пријатељи Христови! Ој, како ли бих те данаске сретним и пресретним могао славити, добри хришћанине, ако се ти у ред тих Христових пријатеља убрајати можеш! Стога дакле и јесте Ускрс велики празник радовања!

II.

Али је Ускрс освануо и слабим пријатељима Христовим. Па каквим ли Га они дочекаше осећајима? Дај пре свега да видимо, који су управ ти слаби пријатељи Спаситељеви. Број њихој беше прилично већи од броја верних Му пријатеља. Ми их налазимо у дугачкоме низу оних, што од Христа примише многоврсних доброчинстава и милости; у ред њихов припадају следбеници Његови, што Га на све стране пратише и одано слушаху науку Његову. Они беху пријатељи Његови, они Га љубише. Само што се та љубав и привржености не могаде одржати и у искушењу с Њиме да страдају, те падоше у грех. Петар, најодважнији међу самим апостолима, одрекао Га се у три маха. Када видеше да је Христос на смрт осуђен, дух се њихов сломио и онако сруше и поколебаше се. Ал кад чуше и уверише се о Ускрсу Учитеља свога, а они се такођер обрадоваше радошћу великом, и, покајавши се са своје прељашње малодушности, постадоше по ново, и сада већ за увек, верни и ревни следбеници Христови.

И од онда је Ускрс дан радости и за сваку искрено покајничку душу.

III.

Али беше тада у Јерусалиму и таквих људи; који не беху нити Његови верни нити слаби пријатељи, већ који Му управ непријатељи беху. То беху књижевници и фарисеји, са својим многобројним присталицама. Они Исуса на смрт осудише, они не мироваше, докле Га на крсту разапета не видеше и тада мислише, да су Га са свим победили. Ал су они прерано ликовали: Ускрс их је о противном уверио, те се луто разочараше. „Гле, вели св. Писмо, неки од стражара дођоше у град и јавише главарима свештеничким о ускрсу Христову.“ С каквима-ли осећајима примише непријатељи Христови ту презначајну и ненадну вест? За њих беше то гром из ведра неба. Они беху потпуно на чисто с тим, да се то чудо затајати и оповргнути не може, те их спопаде прави страх и трепет и очај, шта ли би сада дало отпочети. Ваљало им беше да се придруже присталицама Христовим — но место тога дадоше стражарима новаца да говоре свету: „не верујте у Његов ускрс, јер ученици Његови дођоше ноћу и украдоше га када смо ми спавали“, те се та реч, вели Јеванђелиста, разгласи међу Јеврејима до данас.

За ове дакле Ускрс не беше дан радости и весеља, већ доба гнева, пакости и злобе, те дакако да и допадоше вечне погибељи.

——

Видесмо дакле Ускрс, тројаки Ускрс у Јерусалиму. Не би за нас дивнијега Ускреса било, него када би ми сви од реда припадали само верним пријатељима Христовим. Али је и тада ускршње радовање велико, када се ми покајемо са својих грехова, када пуни вере пристајемо уз Христа, говорећи и осећајући с покајником Петром: „Господе, Ти све знаш, Ти знаш да те љубим“. Само то не ћемо пити можемо хтети, да спадамо у ред непријатеља Христових, пити смо ради чамити у греху, одбацујући малоумно Његове благодати. Не! ми ћемо свима силама тежити за тим и делати око тога, да и ми постанемо учесницима благословенога ускршњега радовања. Амин.

Др. Владимир Димитријевић.

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак)

Глава IX.

Борба за канонично уређење цркве.

Славни борци за православље. — Софроније молдавски. — Филарет Скрибан и његов рад на корист румунске цркве. — Резултати борбе. — Пад А. Кузе и ступање на престо римо-католика у особи Карла румунског — Нове опасности и нови борци за православље. — Мелхиседек романски и Силвестар хушки. — Победа православља. — Каноничка веза румунске цркве с другим црквама истока, а нарочито с руском црквом.

Ма како да је мрачна историја румунске цркве у овом жалоспом периоду, ипак на обзорју њеном појављује се доста светлих особа. Промисао Божји подигао је међу самим Румунима такове велике људе, који слично Давиду, наоружавши се праћком вере и правде, изађоше пред Голиата — Кузу, да обране погажену религију отаца. Борба беше дуга и тешка, али на крају крајева они ипак изађоше као победиоци, а имена њихова ваља да су златним словима уписана на страницама историје — не само једне румунске цркве, већ и целог православног истока.

Ево имена тих незаборављених бораца и историјских раденика на православној њиви многопрепатиле румунске цркве: митрополит Софроније, епископи браћа Филарет и Неофит Скрибан, а касније: преосвећени Мелхиседек, епископ романски, преосв. Силвестар, епископ хушки, Јосиф, митрополит молдавски и Атанасије, епископ рминичко-новосеверински. А сад ћемо приступити кратком излагању рада тих ревнитеља православља.

Када су црквена добра разграбљивана, манастири робљени, ступио је као неустрашиви противник тога насиља митрополит молдавски Софроније. Овај најдостојнији владика на молдавској катедри био је пореклом из старе бољарске породице, а по правцу рада свог припадао је оној славној плејади румунских владика, његових претходника, као што беху Гаврило Банулеску, Вешнамин Костаки и Григорије IV. влашки. Он беше васпитаник Њамецке лавре, те ту буде и пострижен од митроп. Вешнамина, који му је пре тога учитељем био. Био је обдарен сјајним даром од природе, те је у свем свом раду и животу показивао се као пастир дубоко предан православљу, доказујући то својим проповедничким радом и административном управом на корист цркве и најпосле запечативши све то својом мученичком смрћу од руку нечасних пришипетља кнеза Кузе. Када се потпуно показаше замисли тога кнеза, Софроније је храбро се дигао против њих и потражио помоћи у православне Русије. Он посла кишиневском архиепископу Антонију, као најближем духовно-административном лицу православне државе, извештај о гоњењима цркве молдавске, која чини кнежевска власта, умољавајући преосвеш. Антонија, да посредује код Господара Императора о заштити цркве и свештенства молдавског од угњетавања и гоњења. Влада Кузина сматрала је протесте митрополита Софронија као противљење кнежевској власти и осудила га је на прогонство. Заједно с њим осуђен буде и настојатељ Њамецке Лавре Герасим. Бадава је царигадски патријарх Софронија, као врховни пастир молдавске цркве, протестовао против тог и сличних насиља румунске власте:

она је ишла и даље својим убитачним путем и светила се за протест својим све новим и новим гоњењима. И тешко је рећи, чим би се то свршило, да између јерараха румунске цркве не подигоше се и други неустрашиви борци за православље, којима најпосле пође за руком, да очувају стару историјску светињу и, шта више, даду у неколико други правац јавном мишљењу. Наиме, они пробудише у румунском народу здраву историјску свест као народа православног, који само у православљу има гаранцију своје националне самосталности.

На челу тих славних бораца за православље стоји велики пастир земље румунске Филарет Скрибан-Попеску (т. ј. Поповић), номинални епископ ставропољски. Том хероју — великану, спаситељу румунске православне цркве од грожње јој страшне опасности, мора и најкраћа историја цркве румунске дати почасно место, јер за све што је у данашње доба добро у румунском црквеном животу, само Филарету Скрибану има се захвалити. Оцењујући његов значај, проф. Конст. Ербичану, вели: „Што данас Румунија има свога заштитника, свога апологету Хришћанства, само њему захвалити има; ако се данас који хвали знањем Хришћанства, за све то је њему обвезан; ако се данас још по где-где виде светилници у румунској цркви, све су то његова дела; што данас, још најпосле, има међу нама хришћанског живота, зато ми треба да смо потпуно благодарни Филарету“. А та карактеристика ни мало није преувеличана. Дакле, појава Филарета Скрибана (као и његова брата Неофита, који му беше ревностан помоћник) на историјској арени онога доба, кад је православљу грозила врло озбиљна опасност, јесте догађај од велике историјске важности. Од то доба отпочиње у историји румунске цркве преврат на боље.

Филарет (као световњак Василије) се родио 1811. године у месташцу Бурдужени, које лежи на граници Аустрије. Своје основно образовање стекао је у кући својих родитеља и у манастиру Теодоровском — код калуђера Грка. За тим је отишао у Јаш, где је одлично свршио јашку Академију. Као изврстан ђак он буде у истој академији одмах постављен за професора географије и француског језика. Као озбиљан мислилац и дубок познавалац румунске историје и румунског народа, у изучавању којих му много помогоше његове заиста генијалне способности, честа путовања по румунији и дружење с простим румунским народом, — Филарет Скрибан, више него ико други, високо је схватао смисао, сврхе и идеале народне, којима и за које и данас бије срце народа, те којима тежи његова душа. Он је добро схватио, да једино само православна вера сачињава душу румунског народа, одушевљава га; да је ван православља он — труп, бездушна играчка у рукама непријатеља његових, јер заједно с пропашћу православља мора погинути и румунска народност Стога је он и све своје снаге моћи посветио на обрану православља. Држећи, да је православље у свој сили и лепоти сачувало се у Русији, он, већ као професор јашке академије, напушта катедру и као прост студент ступа у кијевску духовну академију, коју је основао његов сународник и земљак Петар Могила. Само је две године Филарет Скрибан провео у Кијевској Академији, али и то је већ било доста за даровитог Скрибана, да, научивши руски језик, у исто време са сјајним успехом доврши потпуни курс академије и добије степен магистра богословља. У кијевској академији још већма се утврдише његови идеали православља и његове везе с православном Русијом, што је он дивно изразио у свом говору, кога је држао на свршетку академског курса, а у присуству митрополита Филарета (Кијевског). „Ја сам овде странац, говорио је он између осталог, мој род, моја отаџбина далеко су одавде, а и језик је наш други. Али овде, у тој колевци вере и просвете највеће на свету империје, ја сам примљен као свој, на можда и боље него свој. Две године провео сам ја овде под твојим отачким покровитељством, под руководством добрих наставника, у пријазности свију, који ме окружаваху, и те две године сматрам ја за најлепше у животу своме.... А кад се повратим у отаџбину своју и отаџбина ме моја запита, да ли си познао праву му-

дрост и побожност хришћанску? Ја ћу јој одговорити; не само да сам познао, већ сам их и видео... Ако Европејац, који се радо хвали свезнањем дође са мном у препирку, рећи ћу му, да можда он и све зна, али да он није видео православну цркву у старој чистоти њеној и благољепију. Како ће мило бити и целој мојој отаџбини, када јој донесем плодове хришћанске просвете баш из оног врта, који је засадио један од синова њених, добро познат свима с ревности своје за веру православну“. Одмах по свршетку академије буде Басилије Скрибан у Кијеву, с пристанком митрополита Вениамина Костаки, пострижен за калуђера под именом Филарета. Ну, пре него што је отишао у домовину своју, сврати се у Москву и тамо читава два месеца био гост митропол. Филарета московског. Разговори с тим великим владиком, као што вели сам Филарет Скрибан, имали су на њега врло благотворан утицај и још га боље утврдили у оним добрим начелима, која касније беху основ његова неустрашива рада на корист цркве и отаџбине. Филарет Скрибан оставио је у Филарета московског врло пријатан утисак. Опраштајући се са Скрибаном, московски владика даровао му је скупоцену панагију — у знак оног славног архијерејства, које је с великом чашћу и коришћу по цркву касније прошао Филарет Скрибан. Посетивши на кратко време Петроград — споменик величине и спољашњег блеска Русије, који је произвео на младог Скрибана утисак силе и политичке моћи Русије, он је отпутовао у отаџбину, где га с раширеним рукама дочека митрополит Вениамин Костаки, те га на брзо, једно за другим, посвети за јеромонаха. А наскоро после тога буде произведен за архимандрита и постављен за ректора Соколске семинарије Од то доба и почиње плодотворни рад Филарета Скрибана. Као ректор Филарет је провео 20 година, прво као архимандрит, а после, од 1852. год., као епископ ставропољски. Чим је постао ректором Соколске семинарије, одмах се латко посла да је из корена преобрази: уздигао ју је на 8-разредну потпуну семинарију; обогатио је семинарску библиотеку множином књига најразноврснијег садржаја, особито богословског, на различитим језицима, а понајвише на словено-руском; основао је при семинарији штампарију за прештампавање старих неопходних књига и штампање нових; пооштравао је професоре семинарије, да пишу дела богословског садржаја. На његов предлог одређено буде, да су професори богословије дужни проповедати сваког недељног и празничног дана по разним црквама града Јаша. Ученике је он сам вежбао у састављању добрих проповеди, поучавао их декламацији; исто тако обраћена је била пажња и на црквено пјеније. Пошто је био преко 20 година ректором Јашке семинарије, Ф. Скрибан је ударио почетак препорођају духовне просвете у Румунији и тиме створио отпор оним „препородиоцима румунске народности“, који већ одвећ далеко зађоше својим радом, подривајући праве-националне и религиозне основе народа. Најбоље ученике семинарије он је упућивао и саветовао, да приме калуђерски чин, а кад би их постригавао стављао им је за углед руску цркву с њеним великим јерарсима и давао им имена руских архипастира.[27] Ради његове учености и високог садржаја проповеди, које снажно утицаху на слушаоце, дадоше му назив „професор професорâ“. И резултати његова неуморна рада као ректора семинарије беху сјајни: у сваком граду, у сваком селу, тако рећи у сваком углу Румуније има његових ученика, који су из његова предавања извлачили корисне поуке за цео живот. „О, кад би, кличе професор Ербићану на крају карактеристике Филарета Скрибана, у Румунији повише било тако неустрашивих и послу свом потпуно преданих учитеља, тада би се наше друштво знатно приближило правој просвети, тада би светла будућност Румуније била осигурана“! Велике способности Филарета Скрибана приметио је и кнез Куза, који зажели да га привуче

[27] Тако напр. име Инокентије он је дао своме ученику Инокентију Мајеју, епископу романском, за спомен Инокентија Борисова, а еписк. одеског; за спомен Јеремије (Соловјева), епископа нижегородског назвао је тим именом другог свог ученика Јеремију Дирца; име Силвестра (еп. Хушког) дао је за спомен Силвестра Косова, митрополита Кијевског и т. д.

на своју страну, те му понуди катедру митрополита молдавског, а брату његову Неофиту Скрибану — катедру митрополита влашког; али ни један од њих не хтедоше понуду примити од „нечестивог" Кузе, сматрајући да је добивање духовног звања од световне власти — неканонично. Место тога он отворено ступи у борбу с владом Кузином. Причају, да је када беху конфискована манастирска и црквена добра, Филарет Скрибан (тада још у ватреној — младости) у свечаној седници синода, у присуству самог кнеза Кузе, обучен у епископско одјејање кнеза проклео са свом породицом његовом и свим родом његовим. А осим тога, када беху проглашене црквене реформе кнеза Кузе, Филарет Скрибан се решио, да без позива пође у Букурешт и тамо стане на супрот тим реформама; ну на путу заустависте га жандари и под пратњом оружаном буде враћен натраг у Јаш. Тада он поднесе протест конзулима држава и сазваном „генералном" синоду, тужећи се на самовласт господареву и на црквене новотарије, које је завео. У молбама, што их је поднео руском конзулу, Филарет је молио владу за заштиту румунске цркве, предл жући јој, да ради спасења православља предузме најодлучније мере према влади Кузиној: епископе, које је влада световна поставила, да лиши чина, као незаконите, да изгони кнеза Кузу из Румуније и, као виновника свог зла, преда га проклетству. У полемичним списима, написаним у то доба,[28] браћа Скрибачи доказиваху, да суду православне цркве подлеже сви чланови њени — клирици и световњаци, да клирици могу судити мирјанима, као пастири оваца, а не обратно; синод има састојати само из епископа, а не презвитера и ђакона, а још мање из световњака. Што се пак тиче прогреса, којим се румунски препородиоци тако поносе, те коме су потчинили и цркву, примећују, да је тај прогрес — појам услован, и да је само оно заиста прогресивно, што је потпуно сагласно с православном црквом. Много непријатности претрпео је Филарет Скрибан за те мисли од румунских препородилаца — рационалиста, који су викали да је за њих, као потомке старих Римљана, од веће вредности статуа Тројанова, него ли крст Христов; Скрибана су називали заосталим, зарђалим. Ну правда је најпосле победила. После седмогодишње упорне борбе — победа се показала на страни браће Скрибана Закон од 1865. године, који беше наперен против канонических установа цркве. буде уништен, а замену га закон од 1872. године, који уредише браћа Скрибани.

Тај период жестоке борбе Скрибана прво с владом Кузином, а за тим (од 1866. год.) с Карловом, познат је у историји румунске цркве под именом борбе за канонично уређење цркве. Филарет Скрибан, који ја тако показао се као храбри заштитник цркве, умро је 1873. године у великој сиротињи и сахрањен је у месту свога рођења Бурдужени, у цркви пресв. Тројице, коју је он сам основао и осигурао. Када су 1884. год. у тој истој цркви у оцињој костурници сахрањивали и брата Његова Неофита, достојна сатрудника његових славних дела, пашли су целокупно тело Филарета Скрибана, још неиструлило, те је о том епископ галацки Јеремије Дирца, који је обавио чин погребни, известио митрополита молдавског.

(Наставиће се.)

[28] Од тих особито заслужују пажњу ова дела Фил. Скрибана: „Заштита истине и права"; Неопходност свештенства у друштву; Протест влади због пасеља цркви; Вавилонизам у цркви. Нетачност пројекта односно стања свештенства. Од учених његових дела највише заслужује пажње његова „Историја румунске цркве".

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(На дан Васкрса Христова), како на јутрењу тако и на св. литургији, началствовао је Његова Светост патријарх *Георгије*.

(Одлазак Његове Светости у делегације.) Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, отпутоваће сутра у понедеоник у Будимпешту, да присуствује отварању и седницама државних делегација.

(Саборски Одбор.) У последњој седници, под председништвом Његове Светости преузвишеног го-

сподина патријарха *Георгија Бранковића*, а у присуству чланова: г.г. протопрезвитера *Ђорђа Влаховића*, *Дра Ника Максимовића*, *Јосифа Јагића* и *Михаила вл. Рогулића*. Саборски Одбор је решио: — Подиже се Сабору извештај о радњи Саборског Одбора од г. 1897. до данас. Тај извештај је веома темељито и опсежно израђен, те ће се у засебној књизи штампати, поднети Сабору и поделити саборским посланицима. — Наређено је штампање прорачуна фондова и фундација који ће се поднети Сабору. — Сви рачуни од год. 1897. до 1902., који су прегледани и у реду пронађени, поднеће се Сабору. — Осим тога свршени су многи текући послови.

(**Разрешени.**) Његова Светост, преузвишени господин патријарх *Георгије*, благоизволео је настојатеље манастирске разрешити ове године од доласка на Томину Недељу.

(**Пролаз у Св. Православље.**) Јављају нам из Земуна, да су тамошње две породице (Кужмијак и Хубијак) прешле из грчко католичке вере у веру православну. Обе су породице из Вишњег Брунарија у Галицији, а од неколико година станују у Земуну. —

Разне белешке.

(**Позив на V-ти међународни старокатолички конгрес.**) — У „Старокатоличком Народном Листу“ штампан је овај „Позив на 14-ти немачки и V-ти међународни старокатолички конгрес у Бону“: „Овим се одређује састанак петог међународног старокатоличког конгреса у дане од 5—8 августа (по нов. кал.) 1902. г. у Бону на Рајни (Пруска Рајнска провинција.) Сва писма, поводом тим, треба управљати г. епископу Др. Веберу (Niebuhrstrasse 57.) или госп. тајном саветнику Др. Фон Шулте (Lennéstr. 43).

Њима треба шиљати до 15. јуна и сва питања о којима би се желело да се расправља на конгресу. Исто тако умољавају се она господа, која желе читати своја предавања на јавним састанцима да о предмету својих предавања известе једног од споменутих особа.

За наметање учесника на конгресу по гостионицама и приватним кућама постараће се нарочити одбор. Споменуте особе треба о свему ранije известити, а оне ће се постарати, да сваког задовоље.

Конгрес се састаје уз помоћ архиепископа и епископа цркве Холандске, старокатоличког епископа Швајцарске, епископског намесника старокатоличке цркве у Аустрији и старокатоличког епископа Немачке.

Бон, као место конгреса, пружа велике угодности својим положајем, својим значајем по старокатолички покрет у границама Немачке империје, те свим осим, што је потребно за успешан рад и касније успех конгреса.

С уверењем може се очекивати, да ће конгрес, с обзиром на његов велики значај по препорођај католичке цркве и њено намирење с новијим културним развитком, привући многобројне посетнике из свих крајева у којима има старокатоличких цркава. Смемо се надати, да ће на конгрес обратити пажњу, те и учествовати у њему и оне од Рима независне цркве, којима лежи на срцу уједињење раздељеног Хришћанства на основу нераздељене цркве првих осам векова“.

У име месног одбора:

Вебер, с. р. Фон-Шулте с. р.

Бон 23. фебр. 1902. год. Прев. Р. Гр.

(**Канонизација Жане Д' Арк**). — Познато је да је 1431 год. знаменита девојка орлеанска Жана Д' Арк била спаљена као јеретикиња и врачара, а сад на западу раде, да је канонизују као свети, тељку. Питање о њеној канонизацији покренуо је први, још 1876 године, знаменити епископ орлеански Дипанлу (Felix Dupanloup), члан Францус. Академ. Наука, али у Риму тада не хтедоше о томе ни чути. Сада пак предузела је тај посао на себе конгрегација обреда и ствар доста брзо прилази своме крају. Већ од 1894. год. поштује се девојка орлеаска као venerabilis. Сад је још питање само у томе, да ли је она имала довољан број врлина и да ли је заиста чинила чуда такова, која дају право прогласити је блаженом. Судећи по најновијим подацима, — доскора ће се отпочети расправа pro и contra, као и у грађанском процесу, а онда, после беатификације, за неколико година наступиће и потпуна канонизација. Та дуга — предуга процедура уме каткад и знатно да се прекрати, а наше онда, кад кандидаткиња за светитељку има богате рођаке. У том случају неких 50—60 хиљада лира чине чуда за убрзање тога процеса. . . . . Р. Гр.

(**Пророк-лечник у Чикагу и Лондону.**) — Већ смо једном споменули, да се у Чикагу појавио неки доктор Дови, који је прво проглашио себе за оваплоћена пророка Илију, а сада за васкрслог Јована Крститеља. Он је основао т. з. „Христово-католичку цркву Сионску“, у којој се све лечи искључиво молитвом, предсказује се скори престанак света и други долазак Христов, одбацује војничку дужност и т. д. Близу Чикага основао је тај Дови село, које има ускоро постати огромним градом, у који ће се

пуштати само верни. У том селу нема никакова весеља, — нема ни апотека, ни болница, — све болести лече се молитвом. Лаковерни људи гомилама долазе том новом пророку, а он је већ и у Лондону основао такову сионску цркву, која исто тако силно напредује. — Све то јасно показује, како савремено човештво, поред своје духовне подивљалости, одступивши од позитивног Христјанства, тражи себи јасне утехе и помоћи у таковој и сличним шарлатанским сектама.

Р. Гр.

Читуља.

† Јереј Константин Милић

парох Боровски, члан епархијске скупштине и епархијске конзисторије Пакрачке, члан жупанијске скупштине жупаније вировитичке и т. д.

На Лазареву суботу о. г., у 4. сата по по дне, испустио је своју добру душу након кратке и тешке болести парох Боровски Константин Милић, у 59. години живота, а 37. свештеникована свога.

Покојник се родио у Вођину 1843. год., где је по свршеним богословским наукама и по рукоположењу отпочео своју свештенопастирску службу — као капелан. Затим је неколико година службовао у Кућанцима, а по томе од год. 1875. као парох у Борови, ђе га је и немила смрт снашла и истргла из руку дјеце његове.

Покојник је био образован и интелигентан човјек. Као свештеник је био тачан, вриједан и уредан, а као супруг и отац напредно маран и брижан.

За ревно службовање одликован је био црвеним појасом, а још од год. 1872. био је чланом епарх. скупштине и конзисторије Пакрачке.

Од сјетовних власти био је одликован свуда и биран у разне депутације, а чланом жупанијске скупштине био је још од младости своје.

Као што је био по природи својој тих, миран и снисходљив према свакоме, тако је и био љубљен и поштован од свакога, што се најбоље видило на погребу његовом, на коме присуствоваше осим 10 свештеника и народа парохије и околице његове и све чиновништво цијеле околице, међ којима виђесмо и нар. посланика котара његовога.

На опијелу у цркви опростио се са покојником комшија, пријатељ и друг његов од младости, г. Платон Соларић парох Катиначки, дирљивим говором.

Покојника оплакује вијерна супруга са шесторо дјеце, од којих је још двоје неоскрбљених; но он је својом брижношћу и штедљивошћу свако по својој могућности осигурао тако, да ће му дјеца на сва времена благодарна остати. —

Лака му црна земља и **вѣчнаа памать**!

СЕТИМО СЕ ШКОЛСКОГ „ФОНДА СВ. САВЕ“

V. Исказ прилога „Фонду св. Саве.“

(Наставак.)

Управа ман. Крушенола уноси своте примљене год. 1900. и 1901. и то: г.г. Ј. Вучковић ректор богословије Карловци 2 круне, Јов. Јеремић прота Карловци 2 круне, Св. Теодоровић парох Ечка 2 круне, Јов. Марковић и супруга (апотекар) Тител 8 круна.

Београдска општина у повен краљу Милану по предс. Ант. Пантовићу 100 круна.

Ант. Пантовић предс. београ. општине 10 круна.

Мавојло Д. Клидис трговац Београд 20 круна.

Алекса Н. Крсмановић трговац Београд 20 круна.

Удружење опште посачко, Београд по председнику Миливоју Мильковићу 10 круна.

Димитрије С. Калајџић пред. општине Смедерева 20 круна.

Атанасије А. Штрбић адвокат Смедерево 20 К.

Милутин М. Петровић Смедерево 20 круна.

Сима Крајновић фијакериста, Београд 3 круне.

Витешко друштво „Душан Силни“ 40 круна.

Општина града Ниша у Србији по председнику Вићентију Бошковићу 120 круна.

Н. Радовановић из Чачка у Србији 6 круна.

Ис. Радовановић у име општине Краљево 6 круна и у име своје 4 круне.

Учитељско удружење у кр. Србији преко изасланика С. У. Ђорђевића 6 круна.

Н. Н. из Београда 20 К., Никола М. Трифуновић парох Београд 5 К., Ранко Лукић из Београда 1 К., Коста Скендеровић из Београда 10 К.

Изасланици среза Нишког по Ђ. Раденковићу 20 Круна.

Ђорђе Михајловић у име Македонаца и Старосрбијанаца 10 К, В. Мауровић и Павловић из Београда $^1/_2$ империјала у злату. Одбор госпођа друштва „Кнегиње Љубице из Београда 10 динара у сребру. Есиаф механско кафански из Београда 10 динара у сребру. Алекса Андрејевић трговац 10 дин. у сребру. Атанасије М. Поповић проф. из Београда 10 дин. у сребру. Др. Доброслав Кнез Милојковић из Београда 20 динара у сребру.

Општина Врањска у Србији 20 дин. у сребру.

Општина града Лесковца у Србији 20 динара у сребру.

Поповић-Илић и компанија 10 дин. у сребру.

Милојко Матић у име својих грађана града Крушевца 20 дин. у сребру.

Војни изасланици мајор Киклић и капетан Љуб. Костић, Београд 20 франака у злату.

Аврам Николић председ. општ. града Столаћа 10 дин. у сребру.

Милан С. Лукић председ. општ. Требошинске 10 дин. у сребру.

Живојин П. Бошковић председ. општине Пирот 10 дин. у злату.

Видан Станковић председ. општине Стрижевац 10 дин. у сребру.

Тодор Поповић председ. општине Сопот 10 дин. у злату.

Таса Јеленић председ. општине Б. Паланке 6 дин. у сребру.

Изасланици општине града Крагујевца по председнику М. Брадовићу 80 франака у злату.

Никола Д. Божић парох, Београд 5 дин. у сребру. Никола Стевановић парох, Београд 5 дин. у сребру.

Дар црквене школске општине Јеврејске у Шапцу по председ. Авраму Н. Аврамовићу 20 дин. у сребру. Милутин Глишић-Јадранин из Шапца 3 дин. у сребру.

Тимотије Новаковић председ. града Обреновца 5 дин. у сребру. Милован Урошевић механџија, Обреновац 10 дин. у сребру.

Борђе Михајловић Крагујевац у име Македонаца и Старосрбијанаца 20 дин у злату.

Г. Никола Петровић Ст. Назова 13 Круна.

Г. Лазар Богдановић свешт. у Осеку уноси прилоге скупљене у име венца на гроб пок. пароха Јована Јаношевића, и то од: г. Лазара Богдановића пароха 2 К., Димитрија Јанковића капелана 2 К., Алексе Живановића катихете 2 К. Ђе Владиславе Мороквашић 2 К., г. Ђене Кротина учитеља 2 К., г. Лазара Кекића 2 К., Ученика и ученица срп. вероспов. школе 8 К 22 потура.

Срп. црква. општина у Чакову у место венца блаженопокојном епископу Никанору Поповићу 40 К.

Темишварско-градска срп. прав. црква. општина за г. 1901. 20 К

Скупљени прилози у манастиру Беочину и то од г. г. Секулића 4 К., Војина Поповића 1 К. Достојија Јовића архимандрита из Задра 5 К. Ђ Стојковића адвоката у Кули 10 К. Ј. Арадског Суботица 10 К С. Љубибратића Суботица 10 К. Др. М. Максимовића Осек 20 К. Ђурице Максимовића Осек 20 К. Лазе Максимовића Осек 20 К. Д. Пантелића Карловци 4 К. Ђ. Бикара, Паланка 5 К. Др. Гедеона Дунђерског Нови Сад 40 К А. Николића Ново Село 10 К. И. Браковића апотекара 10 К. М. Бобрића, Кула 10 К.

Скупљени прилози у манастиру Шишатовцу и то: Никола и Ленкица пл. Милекић у г. 1899. 10 К. и из кутије фонду Св. Саве 5 К 60 нот.

Архидијецезални Админ. Одбор у Карловцима, уноси неподигнуте дневнице чланова администр. одбора: Лазара Обреновића 30 К. Илариона Руварца 38 К 60 нот. Др. Петра Станковића 30 К. Илариона Зеремског 6 К. Јов. Живановића 6 К. Васе Вујића 6. Круна.

Ђа Емилија Мунчић-Векецки за год. 1901., В. Бечкерек 20 К.

Јован Мирилов умировљ. српски нар. учитељ, Карловци 10 К.

Добротв. задр. Српкиња, В. Бечкерек за год. 1901. 20 К.

Добротв. задруга Српкиња, Велика Кикинда IV. оброк 20 К.

Добротворна задруга Српкиња Карловчића за г. 1902. 20 К.

Управа манастира Крушедола уноси прилоге фонду св Саве у готовини 150 К. и 4 дин. = 3·20 К., које су прилоге дали: Никола Николић трговац из Лозовика, Пера А- Радојчић трговац. из Голобока. Сима Микић из Параћина. Живко Ц. Миладиновић трг. из Зајечара, Алекса Фотић адвокат из Шапца, Живан Милосављевић народни посланик Мачва (Глоговац), Стеван Мићановић економ, Подцерна (Добрић) и Чеда Антонић председник општине Јаребице (Задар) по 10 К.

Г. г. Ахил пл. Дука техн. саветник из Печуја, Др. Роноки Каиман, приседн. сирот. стола жупаније Зенгвари Форрајн Валер, надсолгабиров, Печуј, Никола Вукићевић, пранник Н. Сад по 2 К.

Пет другова из Београда 5 К.

Милосав Живковић из Београда 2 К., Гаја Шпанић из Тополе, Србија 6 К., Владимир Љ. Стефановић из Н. Сада, Камило Бережер из Лиона по 3 К., Кречмајер Ханс председн. аустро-угар. банке Н. Сад 1 К., Малинарић Адам надинжинир из Осека 5 К. Грубер Франц директор пароплова, Н. Сад 2 К., Одбор Добровољаца из год. 1876—78. 18 К 80 нот., Ђура Б. Дикић професор у Београду 80 нот., Ђа Берић из Титела 2 К. Рабштери Мор из Н. Сада 4 К., Илија Ћирић ђуковник у резерви, Београд, 20 Круна.

(Наставиће се)

Књижевне вести.

Изашао је из штампе IV. свезак

„БОГОСЛОВСКОГ ГЛАСНИКА“

са овим садржајем:

Беседа И. Христа на Гори — И. Зеремски. Два српска сабора — Милутин Јакшић Назарештво и свећеништво — Милутин Јакшић. Прилози усавршавању катихизовања — Др. Георгије Летић. Наша статистика — Јован Вучковић. Нацрти за проповеди. Размишљања о божанственој литургији — Н. В. Гоголь. Књижевност: Александар Живановић, „Душа и бесмртност“ — Душан Јакшић. Православни Собеседник“ — Ј. Ж. Gandela — Г. Л. Књижевне белешке. Хроника: Православна црква у карловачкој митрополији. Цариградска црква. Православна црква у сибињској митрополији. Белешке. Нове књиге.

Јавна благодарност.

У славу Божају, а за успомену своје рано преминуле миле сестре Јелене баронице Рајачић-бриљски, поклоните светој срп. прав. цркви нашој Пресветле Госпођице баронице Зора и Олга Рајачић-бриљски и Марта удата Пауновићка; у грчком стилу дивно израђено, златом и сребром богато украшено небо, право ремек дело руку човечијих у вредности од 5.000 круна; на чему им се од стране срп. прав. црквене школске општине чаковачке најтоплија благодарност изриче. Бог им дао среће и здравља, а мајци им радости, која их је тако пуне племенитих осећаја, за мило нам Сриство и лепо нам православље наше, одневолило. Живеле!

У Чакову 10/23. априла 1902. год. У име црквено школске општине:

Радивој Петровић Владан Шандровић
перовођа председник

Милош Милошев
парох

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,

КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота **Васа Живојевић**, парох Прилики

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, преузвишеног Господина Георгија, патријарха српског.

Овако се зове књига, која је овај свет угледала. Приређивач ове књиге за његових 35 година службовања опазио је, како ученици основних школа наших, читајући апостол, често стану на где и почивку начине, а тим смисао посланице кваре; код неких слушао је, како и сам наслов апостола не говоре како треба, н. пр. читају: „**соборное посланіе Іаковле**“: место: „**соборнаго посланія Іаковлева**“; код неких опет видео је, да деца не могу напамет да изговоре прокимен апостола, те или не говоре ништа, или говоре само: „**И дѣхови твоѥмѕ, прокїмєнъ глаѕъ**“: који буде, а остало испусте. Најпосле сазнао је, да многа наша школска деца незнају да читају црквено-славенски, или ако и читају, они изговарају којекако и наопачке, те место деница говоре десница и т. д.

За олакшати ученицима све наложене потешкоће приређивач је овај апостол лепо распоредио; сваки је код сваког апостола цео наслов: **И дѣхови твоѥмѕ, прокїмєнъ** глас н. пр. 8, и сав прокимен. Затим је додао цео наслов апостола: Ко Галатом и т. д., а апостол је сваки поделио на статије и навео где ученик има стати, да не би смисао послание кварио; а поврх свега тога, пошто има наших школа, — особито у комуналним, где су деца наша у мањини, а учитељ римокатолик, — у којима деца наша не уче црквено-славенско читање, сваки је приређивач пуа сваки апостол и текст истога кирилским грађанским словима штампан тако, да ће одсад сваки ученик, па и онај на првог и другог разреда моћи читати апостол без погрешно.

Овако уређени апостол, који је и благословом Његове Светости штампан, уверени смо да ће добро доћи свакој нашој цркви и школи. Онај први и зато, што од сад неће морати набављати апостол по скупу цену од 15—16 фор., који деца брзо раскупусе, но ће за врло јефтину цену добити врло укусно нарађени апостол, који је штампан леним и крупним словима, на врло финој, доброј и истрајној артији, а продаје се по врло умерену цену зато, да га свака црква по 2—3 примерка за своју децу набавити може.

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

УПРАВА
Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. К. 714/93 ex 1902. 28 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Суботици I. евентуално 3. разреда. — На месту што ће га заузети изабрани свештеник, налази се за сада и лични помоћник с којим ће се поступити према §-у 20. I. Б. прев. кр. рескрипта од 10. августа 1868 године.

Рок пријави је шест недеља од првог уврштења овога стечаја у „Српском Сиону.“ Молбенице се имају слати путем надлежне власти потписаној конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 4/17. Априла 1902. године.

Председништво.

Ad бр. К. 239/240 ex 1902. 26 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се поново расписује стечај на парохију VI. разреда у Шиљму. Компетенти нека своје прописно инштрујиране молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad Пл. С. 107./зап. ex 1902. 24 3 3

СТЕЧАЈ.

Да би се место овомитрополијског *главног школског референта* у своје време на срп. прав. нар. црквен. собору попунити могло, расписује се овим стечај.

Плата је главног школског референта 4000 круна годишње, 600 круна у име стана, 800 круна у име путних трошкова и десетгодишња повишица од 300 круна годишњих, и после 30 годишњег службовања мировина постигнуте плате.

Натецатељи имају своје, сведоџбама о свршеним наукама и евентуално досадашњем службовању своме обложене молбенице срп. прав. нар. школском савету поднети најдаље до 12. (25.) маја 1902. године.

Из седнице срп. прав нар. школског савета, држане у Карловцима 18. (31.) марта 1902.

Председништво
школског савета.

Ad бр. К. 180/241 ex 1902. 27 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Мохову-Шаренграду расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописно инштрујиране молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad С. О 1805./440. ex 1002. 22 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног места *протоколисте* саборског одбора и осталих средишних митрополијских нар. црквн. автономних власти овим се расписује стечај.

Са овим местом скопчана је плата од годишњих 1400 К. и станарина од 200 К.

Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби, који желе попунити ово место, имају своје инструјисане молбенице потписаном председништву поднети најдаље до 2. (15.) маја 1902.

Доставерно се има исказати нарочито, да је молитељ способан у српском, мађарском и немачком језику.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 6. (19.) марта 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. црквн. собор. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ
ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО
НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велика избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из првих домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем највећом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него који од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојзних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумеренијој цени.

Исто тако примам на израду и таке свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију поштпору.

С одличним поштовањем

25 3— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничког одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетох.књебница, ћивота, рипида, целивањих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко има потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ

5—20 19 у Новом Саду, Дунавска улица.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

8— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 245.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 17

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 28. априла 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Ad Ш. С. 110./81. ex 1902.

Правилник

о полагању испита за учитељско и учитељичко оспособљење за срп. народне основне школе, у српској учитељској школи сомборској.

I. Општа одређења.

§. 1.

Испит за учитељско оспособљење полажу:

а.) редовни ученици српске учитељске школе сомборске, који су најмање с довољним успехом свршили течај исте и за то се време по школским законима владали,

б.) ученици, који су се приватно спремали за учитељски позив.

§. 2.

Редовни ученици могу само у оном заводу полагати испит за учитељско оспособљење, у ком су IV. разред учитељске школе свршили; ученици, који су IV. разред учитељске школе у другом ком заводу свршили, могу се тек дозволом Школског Савета припустити овоме испиту.

Редовни ученици, који су у овом заводу свршили IV. разред, ради полагања овога испита пријављују се до 15. маја управи српске учитељске школе сомборске.

Крштена писма, евентуално и сведоџбе своје у колико су који разред учитељске школе у другом ком заводу свршили, подносе управи.

Професорски Збор српских учитељских школа, пријављене ученике припушта полагању испита за учитељско оспособљење, ако су удовољили захтевима, наведенима у тачци а) претходнога параграфа.

§. 3.

Приватни ученици могу се само на основу дозволе Школског Савета припустити овом испиту и то под овим условима:

а) Ако су навршили 19. годину, женске 18. живота; или ако им је у случају да немају прописани број година, опрост од ових дао Школски Савет.

б.) Кандидати имају сведоџбом доказати, да су свршили IV. разред средње или грађанске школе, односно вишу народну школу,

кандидаткиње пак исправама својима доказују, да су свршиле IV. разред грађанске, више девојачке школе или гимназије, односно вишу народну школу.

в.) Како кандидати тако и кандидаткиње имају сведоџбама доказати, да су из сва четири разреда учитељске школе испите са успехом положили.

г) Најмање годину дана ваља да су у којој основној школи провели вежбајући се практично у учитељском раду.

д.) Ако су телесно и душевно потпуно здрави, и за отправљање учитељских дужности способни, и беспрекорнога моралоог владања.

§. 4.

Не могу се припустити полагању овога испита:

а) ученици, који су два пута безуспешно полагали овај испит,

б.) који су због дисциплинарних преступа против школских закона искључени из ма ког завода.

в.) који су због каковог кривичног преступа осуђени били,

г.) који од какове болести болују, да нису способни за отправљање учитељских дужности.

§. 5.

Приватни ученици подносе молбенице своје, снабдевене у смислу §. 3. управитељу српских учитељских школа, који те молбенице попраћене мишљењем Проф. Збора подноси Школском Савету на решење.

§. 6.

Испитно поверенство састоји се из главног школског референта српских народних школа, односно повереника Школског Савета, као председника, управитеља и свих чланова Проф. Збора српских учитељских школа сомборских.

§. 7.

Испит за учитељско оспособљење се састоји из три дела:

а.) из писменог,

б.) из усменог,

в.) из практичног испита односно рада у основној нар. школи.

На овоме испиту не може се нико ослободити полагања ма кога наставног предмета из кога се у смислу овога правилника има испит полагати.

II. Писмени испит.

§. 8.

Писмени испит се полаже из ових наставних предмета:

а.) из српског језика

б.) из мађарског језика

в.) из немачког језика

г.) из геометрије.

а) Кандидати на српском језику решавају задату тему из педагогијских наука. Овим радом треба кандидати да докажу, да потпуно владају српским језиком, правилно знају мислити и мисли своје тачно и писмено изразити, — с друге стране пак, да су на чисто и са главним начелима и правилима педагогијских наука.

б) Кандидати имају самостално решити задату тему на мађарском језику уз припомоћ речника, и тиме доказати, да довољно владају у писму мађарским језиком, колико је потребно ради оспособљења им за учитеље српских народних школа у Угарској.

в) По казивању у перо имају написати задати слог из немачког језика, и исти уз припомоћ речника на српски језик превести.

г.) Из геометрије се решавају два задатка; решавањем тих задатака има се доказати с једне стране тачно знање из овога предмета, с друге стране пак и окретност и довољна готовост у рачунању.

На израду сваке писмене радње одређује се по 4 сахата.

§. 9.

Ради одређења писмених задатака дотични професори достављају управитељу теме, и то из прва три наставна предмета, назначена у §. 8., по три теме, а из геометрије 6 задатака.

Управитељ све задатке, осим задатака из мађарског језика, шаље Председништву Школског Савета — до 15. маја, а за-

датке из мађарског језика краљ. држ. школском надзорништву Бачке жупаније.

Из српског, мађарског и немачког језика се одређује по један задатак, а из геометрије четири задатка, од којих кандидати имају два да израде.

Одређене задатке Председништво Школског Савета, запечаћене, у засебним кувертама из сваког предмета, доставља до 1. јуна управитељу српских учитељских школа сомборских.

Том приликом доставља Школски Савет и решење своје о одређеним данима, када ће се полагати писмени и усмени испити за учитељско оспособљење.

У случају, да Школски Савет не би био задовољан са послатим темама, може захтевати од Проф. Збора нове теме.

§. 10.

Писмени испити се држе прве недеље у месецу јуну. У једном дану се могу највише два задатка решавати, но обично се за сваки дан одређује по један предмет.

Пре почетка писменог испита отвара управитељ запечаћено писмо у присуству професора, који ће надзор водити и кандидатима саопштава задатак, који се има тога дана решити.

Када истече време, одређено за израду задатка, кандидат је дужан своју радњу са концептом и у том случају предати, ако му радња и није сасвим готова.

На писмене испите смеју кандидати само свој прибор за писање донети, на писменим испитима из мађарског и немачког језика могу се послужити и речницима, за време рада не смеју један с другим општити. Преступи ли који кандидат ово, забрањује му се, да отпочету радњу и даље наставн. Пре почетка испита имају се на ово кандидати строго опоменути.

На писменим испитима се воде записници. У ове се уводи почетак испита, одређени задатак, именик кандидата, који задату тему раде, назначује се време, када је који кандидат своју радњу предао и у опште се бележи све, што се догодило на испиту.

По свршеном испиту управитељ потписује записнике и прикључује их списима о испиту за учитељско оспособљење.

§. 11.

Израђене писмене радње прегледају професори. Српску радњу професор педагогијских наука и професор српског језика. Погрешке у писменим радњама назначују, на сваку радњу бележе кратку пресуду и оцене, које одговарају радњама.

Пошто су професори прегледали писмене радње, управитељ сазива Проф. Збор у седницу, у којој професори подносе извештај о успеху писмених задаћа.

У овој седници не доноси се још мериторно решење, ко ће се пропустити усменом испиту; право ово припада седници укупног испитног повереништва.

III. Усмени испити.

§. 12.

Усмени испити се држе у другој половини месеца јуна, после већ одржаних разредних испита у нижа три разреда учитељске школе.

Дане, када ће се одржати ови испити, одређује Школски Савет по предлогу Проф. Збора.

Пре почетка усменог испита држи се седница под председавањем главног школског референта (одн. повереника Школског Савета) у којој:

а.) Поједини професори референшу о успеху писмених задаћа; тада се већином гласова утврђује успех писмених задаћа и доноси се коначно решење, ко ће се пропустити усменом и практичном испиту.

б.) У овој седници се решава, према успеху појединих задаћа, и то, који ће се кандидат и из ког предмета опширније испитивати.

У случају да се председник испитног повереништва, код ког наставног предмета, који међутим није предмет усменог испита, не слаже са већином у погледу оцене писмене задаће, може захтевати, да се исти кандидат из тога предмета подвргне и усменом испиту.

в.) Председник испитног повереништва именује испитивоће, који ће на усменом и практичном испиту записнике водити.

§. 13.

Онај кандидат, којега је свака писмена радња оцењена најмање са довољном оценом, припушта се усменом и практичном испиту. —

Кандидат, који на писменом испиту из српског језика било у погледу језика, било у погледу стварног знања, покаже недовољан успех, не може се припустити усменом испиту — а тако исто ни онај кандидат, који на писменом испиту из друга два предмета добије недовољну оцену.

Ко — изузимајући српски језик — из једног предмета добије недовољну оцену на писменом испиту, припушта се усменом, но с тим, да се на усменом испиту и из тога предмета има строго и опширно испитивати.

Кандидат, који је најмање са добрим успехом положно писмени испит, па из довољно оправданога разлога не предстане у одређено време усменом испиту, може крајем идуће школске године полагати усмени и практичан испит, а не мора уједно поново полагати и писмени испит.

§. 14.

Усмене испите полажу кандидати из појединих наставних предмета укупно, по одређеном реду.

Предмети усменог испита јесу:

1. Наука вере.
2. Педагогика и историја педагогије.
3. Методика и школско устројство.
4. Српски језик и књижевност.
5. Црквено-словенски језик.
6. Мађарски језик и књижевност.
7. Отачаствена и светска историја.
8. Наука о земаљском уставу.
9. Земљопис.
10. Рачун.
11. Црквено појање и правило.

На усменом испиту испитују се наведени предмети у оном обиму, у коме се предузимају у учитељској школи на основу прописаног наставнога плана.

Из *педагогијских* наука има кандидат доказати, да довољно познаје главне законе душевнога живота и да има довољне готовости и у примењивању ових закона у школском раду, да потпуно познаје упутства и правила, као и помоћна средства наставна у основној школи, а тако исто, да познаје најважније законе и наредбе о школском устројству у нашој домовини.

Из *осталих предмета*, имају кандидати на овоме испиту доказати, да су стекли тачна и поуздана основна знања из појединих наука, и да могу довољно да уоче и ону везу, која постоји међу истима. —

У опште при испитивању наставних предмета имају се ситнице избегавати и главна пажња на учитељски позив обратити.

§. 15.

Усмени испити су јавни. Професори појединих наставних предмета састављају питања, која обухватају цео обим науке, у коме се иста у учитељској школи учи; предају иста председнику, који из овог списка ставља питања, а дотични професори испитују.

Председник има право и друга питања ставити.

На усменим испитима се воде записници; перовође у ове бележе питања са кратком оценом одговора. (Наставиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Што је добро?

Српским народним пословицама

истумачио **др. Данило Трбојевић.**

(Свршетак.)

Љубав ова, која постоји међу члановима једне те исте породице, може се проширити дотле, да обухвата у себи међусобну љубав чланова од више породица, које су једна с другом везане крвним сродством, и, шта више, љубав појединаца према цијелом једном народу. Ма да ни оваква љубав није још ни из далека она права љубав, која се тражи, ипак је она много приједна, ако и не сама по себи, а оно као приправа за праву љубав. Да „свој своме најволи,“ то је нешто природно, јер све залуду, „крв није вода.“ За то и видимо не само код људи већ и код животиња, гдје и

пр. „свака крава своје теле лиже,“ и гдје „свака птица к своме јату лети,“ јер и код њих као и код човјека „свеће теже претеже.“ Никога „за туђим срце не боли,“ јер свако мисли: „Близка је кошуља него хаљина.“ За то и „тешко свуда своме без својега!“ Догађа се истина, каштo, да и свој своме што на жао учини. Шта више, „брат брату најдубље очи вади.“ А то је за то, што иза веће љубави настаје, кад се она изопачи и наопако окрене, и већа мржња. Али „ако свој води на јаму, у јаму не ће.“ Због тога, што ипак „свој својега не ће оставити у блату,“ и што „у туђему није нигда свога, препоручују многи љубав према брату и роду, велећи, да „ко не љуби свога брата, онога туђа бију врата.“ Чули сте сигурно, гдје неко тражи: „Одсијеци ми руке и ноге, а стави ме међу моје!“ Питајући: „Куд ће суза нег' на око?“ и они — доста пута с правом — свјетују: „Туђину се похвали, а својему пожали!“

Међу тијем, како сам мало прије рекао, ми се никако не смијемо том љубављу задовољити. и то с више разлога. Често сте већ сигурно сваки за се искусили, да „више вала добар друг него рђав брат,“ а камо ли који други сродник. А и што ће ми рђав сродник или зао брат? „Ако ми брат козле односи, он ми је вук; ако ми вук козле доноси, он ми је брат.“ „Онај ми је брат, који ми је добру рад,“ и „брат је мио, које њере био, када братски чини и поступа.“ Заиста, „вјеран је друг најбољи брат,“ и тешко ономе, који „нити има кума ни друга.“ Колико за право вриједи прави друг, пријатељ и побратим, није нужно, ни да вам доказујем. Али, како рекох, само прави друг и пријатељ, а не тек привидни. Привидни су на име они пријатељи, који су уз кога, док му је добро, док је сретан. Та знате, да „за срећом пријатељство јаше.“ А кад нема више среће, кад „неста вина, неста разговора, неста блага, неста — и тих — пријатеља.“ Такви су пријатељи без користи, јер „залуду ти пријатељ, кад није пријатељства,“ а ја мислим, да ту нема пријатељства ни од корова. Што више, такви пријатеља знаду бити и штетни, те се човјек мора чешће Богу молити: „Сачувај ме, Боже, од пријатеља, а од непријатеља ћу се и сам чувати.“ Прави пак „пријатељ се у невољи познаје као злато у ватри,“ и прави се пријатељи никад не раздвајају. „Они су као божић и бадњи дан,“ као „нокат и месо.“ Међу пријатељима све су ствари опћене,“ и „међу њима не има рачуна,“ јер „прави пријатељ вели: наше је,“ будући да не зна и не ће да зна ни за какву разлику намеђу мојега и твојега. Таквих „сто пријатеља човјеку није доста, а један непријатељ сваше му је.“ У истину, браћо моја, „боље је голем пријатељ него готова јаспра,“ будући да „гдје су пријатељи, ту је и богатство.“ За то „и у црној је гори добро имати пријатеља.“ Особито су вриједни стари пријатељи, који су се у више згода истакнули. С тога и „држи се нова пута, стара пријатеља!“ Искушани пријатељи то су добри пријатељи, а „док је Бога и бољијех пријатеља, донде се ништа не ваља бојати.“ За то све, све, само „не остани, Боже, без пријатеља!“

Па кад љубав и пријатељство толико вриједе, треба да и сваки од нас настоји, да своју љубав сваким даном све више проширује. Буди сваком драг, а ником недраг!“ Гледај да сваком човјеку користиш, колико икада можеш! Тако ћеш не само показати своју љубав, већ ћеш сличну љубав побудити и у другијех. „Хранитељ је као и родитељ.“ Ако будеш хтио друге хранити, и они ће тебе љубити, све једно као да си их родио. Помажите дакле један другоме! „Пружајте си руке,“ јер „рука руку мије, а образ обадвије“!

Него да ко може љубити све друге људе, како треба, т. ј. како то њихово истинско добро тражи, мора он то добро и познавати. Али будући да „један човјек не може све знати,“ мора он гледати да од више људи оно, што је добро, научи, тијем више, што „више очију више види.“ Истина, вели се: „Сви људи све знају,“ него то је тек донекле

тако. Колико и колико има ствари, којијех ни сви људи не знаду, нити ће их икада знати. Него за тим знањем не требамо ми ни тежити. А и кад би тежили, само би лудо радили, јер би тежили за нечим, чега постићи не можемо. Нама је доста знати оно, што се нас тиче, а највише нас се тиче добро. Знање пак добра, како смо већ видјели, није за нас ништа немогуће.

Од кога ћемо дакле моћи најлакше и најбоље научити добро? Само од онога, ко сам зна, што је добро. Ово је главни разлог, зашто морамо тражити људе честите и добре, да с њима дружујемо, а бјежати од рђавих људи. „Од добријех добро се учи.“ За то и „није никаква мајсторија међу добрима добар бити.“ А што има онај, ко је у друштву са злима? „Ко се са злијем дружи, тај увијек тужи.“ Па не треба да цијело друштво твоје буде зло, па да и тебе, све да си најбољи, поквари. Као што „једна шугава овца цијело стадо опшуга,“ моћи ће тако и један покварен човјек само, ако се у које друштво увуче, цијело друштво искварити. С тога „паази добро, с ким ћеш у спреж!“ „Са злијем се немој садружити, јербо ти се хоће сатужити,“ већ „узми дружбу од добрих, ако ћеш бити један између њих! Ако никако не можеш наћи честита друга, а ти буди рађе без икакна, него да имаш зла, јер „боље је самовати него срамотовати.“ Друштво с добрима ће ти осим тога, што ћеш од њих моћи научити добро, придједити и за то, што ће и други добри људи тежити за твојим друштвом само онда, ако те виде, гдје с добрима дружиш. Не познавајући те на име, од прије познаће те по твом друштву. Позната је на име ствар, да „с ким те виде, с тијем те и пишу;“ а тако слободно и ти кога не познаш и, „ко се не да познати, мотри га с ким се мијеша!“

Осим тога што свако друштво, састављено од честитијех људи, воли право и праведност, и настоји сваком члану своме учинити што више добра, знајући што је добро, иће ће оно и за тијем да у свему многоструком раду своме, коме је сврха једна те иста, постигне што повољнији успјех. Она ће постављајући законе настојати, да ови буду што бољи и да се што више врше. За то ће морати имати што боље законодавце и судије. У опће требаће у такој задрузи, н. пр. држави, да не само сваки члан што више добра ради, већ да и рад свију чланова њезиних буде што обилатији и благодетнији.

Да сваки члан задружни буде могао што више радити, ваља се особито на то обазријети, да ради с вољом. Онај човјек, „кога силом тјерају у цркву, Богу се не моли.“ Тако против воље никаква добра нема. А да ко с вољом ради, треба да ради посао, коме је дорастао, за који је било од природе створен, било нарочито изнјежбан. Особито се ваља обазријети на природјену способност сваког појединога члана. Треба имати на уму, да како год „у сваној земљи све не расте,“ тако и „свак све не може,“ јер већ по самој природи „није сваштa за свасвакога.“ Али ако и треба да буде свако у једном послу особито изнјежбан, „уклоно те Бог од човјека, који не има нег' један посао!“ Осим једнога посла, који се особито разумије, треба бар донекле разумјети још и што више других, туђих посала, да се научимо цијенити и штовати и туђу муку, а не само своју.

Ну познавање не само својега посла већ и туђих лако може да заведе на странпутице. Колико је год на име потребно да когод, хотећи да што више и што боље уради, ради с вољом и разумијевањем, толико треба и једном друштву, ако ће да што бољи успјех постигне, да рад свију појединих чланова буде не само што већи, него да се рад тај један с другим не коси. Што то користи, ако Јован зиђе, а Иво разиђује? Ту не може бити успјеха. Или ако Иво зиђе, а Јово, мјесто да му камен и друго што му треба доноси, такођер почне зидати? Чим ће оба њих зидати, кад немају камена, вапна и т. д. За то је прије потреба, да се „свак бави о своме.“ „Гледај себе и свој посао,“ и „свако нека носи своје бреме,“ нарочито кад само

онај, — „ко свој посао чини, руке не бриља.“

Још више и чешће, него познавање туђих послова, заводи људе да се мијешају у туђе ствари то, што немају свога посла. Онај на име, „ко својих посала нема, туђе пребира.“ А томе је доста криво и то, што некако „боље види човјек у туђи него у свој посао.“ Али сваки човјек вала да има на уму, да је беспосленост највеће зло, и да онај, „ко туђи посао гледа, свој заборавља.“ За то „не тичи, у што ти не веле“ и „не пири, гдје те не жеже!“ „Кад те ко не зове, што се одазиваш?“ У опће не мећи својих прста ондје, гдје не спадају, јер „ко меће прст међу туђа врата, откинуће му га.“ „Не ничи, гдје те не сију,“ да ти се не буде с правом приговарало: „Он мора свуда носом забости.“ Никада „не забијај трна у здраву ногу“ и немој ни за ким зло говорити! „Сваки испред своје куће нека мете.“ Ако је ко испред своје куће смео и очистио, доста је учинио. Више се ни од кога и не тражи. Ако си пак по свом знању и занимању познат, да надзиреш чији год посао, буди строг, буди што можеш строжији, али не претјерај! „Немој цјепидлачити,“ већ гледај на главне ствари! Није ни најмање лијепо, да ко „од мухе прави слона“ и да ко тако ситничи, те би „у јају длаку нашао.“ Такви надзорници обично оно, што је главно, прегледају. Мора им се, истина, признати, да су строги, али обично и неправедни.

Онај човјек, који се радо мијеша у туђе послове, као да доиста мисли, да се он у све послове без разлике и разумије. Колике надутости и колике лудости! Он се свагдје утјече, хотећи да буде први, и „намеће се као шише на руду.“ Ну ја вам још једном кажем, а мислим, да имам доста разлога за то: „Не вала бити сваком лонцу поклопац, ни сваког чорби запрашка,“ јер у друштву, гдје се сватко мијеша у свашто, гдје „нити се зна, ко дроби, ни ко куса,“ у таквом друштву нема у опће никаква реда. А колико вриједи ред, видјећете одатле, што ни највриједније нешто, а то је, како смо се довољно увјерили, рад, без реда не користи. Доиста, „не помаже ни рад, гдје није ред.“ А нека у послу, гдје њих више ради, влада „ред и преглед, па је добро.“ За то, радили што му драго, ако н. пр. жрњамо и „ако желимо бити прије готови, жрњајмо редом!“ Заиста, драги и љубазни гости моји, ред је дивно нешто. Колико ли само вриједи ред у кући. Тражиш нешто и одмах нађеш. Гдје пак нема реда, колико ћете чути вике, колико ли псовке, док се нађе нека ствар, која треба, а која се с тога, јер није остављена на своје мјесто, не може наћи! Учимо с тога још из малена дјецу нашу на ред, привикавајмо их за рана, гдје ће коју ствар метати и када који посао радити! Труд ће нам се обилато платити, јер ће, кад одрасту, бити уредни, и оно друштво, у ком они буду, биће уредно и добро уређено друштво!

Гдје је ред у друштву, то се на први поглед познаје по том, што се у таком друштву добро зна, ко је старији, а ко млађи. Старјешина је глава друштва, а ми добро знамо, да „чим глава клоне, ни ноге тврдо не остану.“ За то и јест друштво без старешине „као лађа без кормана.“ Будући да се старјешина за цијело друштво брине и стара, ондје, „гдје је добра старјешина, весела је сва дружина. То старање и брига захтијева, да старјешина све потребе свога друштва познаје. Треба да „више види газда с једним оком него слуга с обадва.“ Наће ли се пак гдје слуга паметнији од газде, то „тешко ономе гази, кога слуга учи!“ Но није доста само да господар много зна, већ треба и да сам много ради. „Господареве очи коња пасу,“ и „најбољи је гној од господарових потплата.“ У тако честитога, „у ваљаног газде ваљане и слуге“ буду, јер „након годишта слуге узму њуд господареву.“ Они виде, де господар ради не само за своју, већ и за њихову корист, те за то „како господар свира онако млађи игра,“ знајући, да „у млађега поговора нема.“ Тога ради мора господар да буде строг, јер „оцат, који није љут, и домаћин, који није зао, не ваља ништа.“ Него „ријетко умије

добро господарити, који нигда није служио.“ За то је добро, ако је и господар прије био слуга. Због тога и јесу господари у друштву обично људи старији и искуснији. Има, истина, и кућа, гдје су младе старјешине, без искуства и знања. Него „тешко кући на младој старјешини!“ Ту се обично свашта догађа, и што треба и што не треба, али више оно што не треба, него оно што треба. Но за то јао задрузи под лудим старјешином! Јер као што „с главе почиње риба смрдити,“ тако се и овдје од старјешине догађају свака безакоња. Млад старјешина, обијесно заповиједајући, радо заборавља, да је „старост највећа немоћ.“ и да „старијему част и љубав, а млађему љубав и страх“ доликују. Та свакако „једно се голој, а друго сиједој бради пристоји.“ Будући да млад нескусан старјешина радо заборавља на оно, на што никако не би смио заборавити, заборављају радо и млађи, да онај, „ко је слуга, није господар,“ те тако кад нешто „поп заповиједи ђаку а ђак црквењаку.“ Сватко би на име у таком друштву хтио заповиједати, а нико не ће да слуша. Ту се свака разлика заборавља, а ипак „што смије поп, не смије ђак.“ Јер се никако друкчије не може та разлика запамтити, а оно, „кад не ће милом, а ти силом.“ Тако обично дође до шака; „кад се не зна, ко је старији, нек се зна, ко је јачи.“ Од туда ето највећега зла. Као што „пасји гријех овца плаћа,“ тако трпи и друштво за то, што му старјешина не ваља. За то „тешко кући, гдје није господара,“ или гдје је господар неваљао. У такој кући нема никаква добра ни благослова Божјега, јер „по старјешини Бог помаже.“ Нека је не знам колико задругара, без главе ништа навести не ће, јер нема слушања. А гдје „не има у дому слушања, не има ни берићета“!

У држави пак, гдје се добро зна, ко је старији а ко млађи, гдје сватко врши своју дужност из чисте љубави према својим сугрђанима, којима жели својијем радом помоћи, и гдје сватко не само жели, већ и зна, чим и како ће другима користити, знајући, што значи хтјети оно, што је добро, право и праведно, у таковој држави, па ма бројала она милијуне и милијуне становника, као да живи једна душа, која све покреће, и један разум, који свијем управља! Таква држава је као једно биће, један човјек, јер сви чланови њезини као да имају једну те исту душу, и за то је можемо пуним правом и назвати једнодушним друштвом.

Тако ево, браћо моја, надам се, да сам вашу жељу по могућству задовољио. Што је добро, мислим, да сам вам, што се краће дало, протумачио. А сад још једном изјављујем жељу, да наши младенци буду живи и здрави, срећни и честити, богати и задовољни, да им Бог даде свега овога у највећем изобиљу, да им он даде све оно, што им сви ми од свега срца желимо као сами себи, а то све и више од свега тога рећи ћу једном ријечи: Дао Бог, Свемогући, Свезнајући и Преблаги њима и нама свима — добро!!!

Румунска црква у XIX. веку.

(Наставак)

Резултати борбе двојице Скрибана за православне беху врло благотворни. Они поново пробудише у друштву интерес за православље, те је и само друштво, у лицу својих бољих, и ако на жалост врло малобројних, представника,[1] стало му на стражу.

[1] Неуморан рад Филарета Скрибана и других достојних раденика и заштитника историјске правде — није остао без утицаја и на световно румунско друштво: он је тргнуо на заносна једам део његов (нарочито у Молдавској, која пре беше самостална држава, а сад притеснена и покорена Влашкој) и побудио га, да се критички односи онам новим принципима, силом којих порицало се и одбацивало све што је старо; многи су увидјели ону страшну пропаст, у коју су гурали Румуне т. з. националисте, схватили су исто тако и сву грдну опасност по Румуне од римског католицизма, који је у последње време у Румунији сазне успехе почињо и раздело до тада чисто православљани румунски народ на две непријатељске половине — православну и латинску. На немањшту тог освештеног световног друштва, које није тако пашено од владе, као неосвећено и бесправно румунско свештенство, почеше ницати протести против штетне и опасне по Румунију политике Карла Румунског, уколико су наиме могуће ти протести при постојећој системи деспотичке владе Карлове, која се у свом деспотизму ослања на немачки Берлин. У манифесту, кога 1887. год. подни-

Све црквене новотарије Кузине укинуше се: filioque не беше уведено у символ вере, у цркви је, као и пре, остао јулијански календар, оргуље нису замениле појање у румунским православним црквама и т. д., а што је главно — радикално би промењут закон од 1865. године, који је жестоко бранила у Румунији силна рационалистичка странка. По закону од 1872. године пре свега буде скинут назив „генерални“ — епископског синода, као позајмљен из протестантског црквеног устројства; синод се од сад састоји само из епископа, наиме из два митрополита, свих епархиалних епископа. (6) и 8 титуларних или викарних

епискона. Даље је законом од 1872. год. потпуно одстрањена, као проту-канонička, мисао, да држава има свевласт у пословима црквеним, силом које је до тада световна власт могла с потпуним правом решавати послове црквене, издавати законе, какве год хоће, постављати митрополите и сбацивати их, као просте чиновнике и т. д. У том новом закону буде министру црквених послова, кога је закон од 1865. год. признавао за поглавицу цркве, остављен само саветујући глас у седницама св. Синода, те право да кнезу на увид доставља решења синодална; по новом закону успостављене су архијерејске конзисторије, које је био укинуо кнез Куза, а потчиње су власти епархијског архијереја. Исто тако успостављено је и право архијереја да постављају настојатеље парохијских цркава и управљају духовним школама; одстрањено је мешање светске власти у унутрашњи живот манастира. Премда је закон од 1872. године имао и неке недостатке с обзиром на потпуно законито канонично устројство цркве, као напр. то, да епископа не поставља синод, већ нарочити „збор бирача“, у ком, осим епископа учествују сви депутати палате, осим иноверних, али кад га сравнимо са законом од 1865. године, тада нови закон — тај историјски споменик рада браће Скрибана — сачињава огроман корак напред у смислу побољшања црквеног живота у свим односајима.

Ноћу између 10. и 11. фебруара 1866. године догодио се у Букурешту догађај од врло велике важности. Тада је остварена била завера против деспотичког кнеза Кузе, који својом расипношћу, развратом и деспотизмом беше довео државу до краја пропасти. Завереници довукоше се ноћу у његову спаваћу собу, и с наперењим на њега револверима принудише га да потпише „добровољни“ акт свога одступања с румунског престола. Пад Кузе, сасвим природно, изазвао је радост међу православним синовима Румуније, али запад, који свагда интригује против Русије, те који је подигао и Кузу на румунски престо, посла сада у Румунију драгога свога избраника римо-католика Карла, који од

саше представници најбољих породица беше најављено, да „да владе Карлове религија отаца је погажена услед невероватног напредака римо-католичке пропаганде. Када је, под притиском истога Карла, год. 1895. неканоничкi био лишен митрополитске катедре, митрополит Генадије Петреску, сав народ православни протестовао је против тога тражећи помоћи, као и сагда у тешким и невољним приликама, у једноверне Русије. Написана беше дугачка посланица руском св. Синоду с молбом, да заштити нешто затвореног, љубљеног јерарха. Ну, као најнеустрашивији противник савременог политичког и црквеног уређења истакао се у новије доба Г. А. Розновани, који сисло брани старо уређење, које се основало на начелима православља и солидарности с Русијом. Недавно, док је још био председник посланичке палате, Розновани је затворе бранио права православља, која хоће да сатре влада латинству предана, доказујући, да је по Румунију неопходна слога с православним државама, а нарочито с Русијом. Када је, наредбом румунске владе, затворен био познати у историји Молдавске манастир са словенским именом Бистрица (недалеко од града Пјатре), кога је основао један од бољих молдавских кнежева — Александар Добри, — Розновани је молио краља да сачува тај манастир, бар као историјски споменик. Као русофил, Розновани је на свом имању сградио богату цркву у строго-московском стилу по плану руског архитекта Султанова; иконе на цркву ручао је такође руски вештак Хлебников. Тај храм, по своме стилу, лепоти вештачке израде, јесте знаменит производ архитектуре у Румунији. Та црква, која још није коначно довршена, а привукла је на себе погледе свих Румуна, стаће већ око 200.000 рубаља. Све своје огромно имање жели Розновани, који је без деце, да завештa цркви тој, али га буни мисао, да ће тај његов дар одузети румунска влада, која је већ провела секуларизацију црквених добара и непрестано за њима тежи, кад их цркве, којим било значном добију. Његов рад на корист православља и љубав Русија оценио је император Александар III., који му поклони слику Александра Невског.

Осим тога, као противност антиправославној политици Карла Румунског почео је у Букурешту излазити „Православни Исток“, са сврхом, да стане на супрот убитачном утицају западада и помогне да се Румунија врати у свезу с Русијом на религиозном земљишту.

своје стране опрезно али систематски служи римској пропаганди у Румунији. Услед тога одмах нарушише језуите у Румунију, који под заштитом кнеза начинише, па и данас још чине многа зла Румунији, старајући се да, што по то, приведу је подножју „непогрешивог"...

Године 1885. беше румунској цркви дарована потпуна независност од грчке патријаршије с правом да и св. миро може сама зготовљавати. Та околност ни мало не беше подесна у оним приликама за румунску цркву, јер после проглашења автокефалности она беше отуђена од других цркава, те ту прилику употреби влада, да цркву потпуно потчини држави. Године 1885. буде издан нов црквени закон, који страшно ограничи права румунске православне цркве. Тај закон забрањује члановима св. Синода учествовати у каквим другим зборовима или друштвима за расправљање црквених питања, осим св. Синода; забрањује им исто тако путовати ван земље, у друге државе, без дозволе владине. Сврха тих забрана потпуно је јасна: првом тачком намера је спречити подизање и уређење религиозно-просветних друштава за подржавање православља, а другом се хтело изолирати румунске епископе од свих епископа других православних цркава, с којима би се могли удружити на заједничку и једнодушну борбу за православље. Та протуцрквена тенденција нашла је себи још јаснији израза у закону од 1893. године, који и данас још лежи као основ управе румунске цркве. Појмиво је, да је, већ одавно заражена отровом западне невере, румунска интелигенција потпуно одобравала те протуцрквене намере и замисли владине. Либерална штампа безобзирце напада све православне светиње. Догматваплоћења, крст, пресвета Богородица почеше фигурирати у штампи, као сижети за шалу, досетке и исмевања. Протести, па и молбе православних архијереја на владу, да забрани новинама — клеветање светих предмета вере и вређање убеђења целога народа — ништа не помогоше. Министри су у таковим случајевима злурадо се позивали у своје оправдање на члчак закона румунске конституције о слободи штампе, на још и горе рационалистички доказиваху, како тобоже у православљу нема довољно оне васпитне моћи доказа, која би утицала на паству тако, да би за ову морално немогућа постала исмевања предмета свештене вере. А тај исти рационализам проникао је и у школу, у којој су предавали учитељи — атеисте, те страшно развратили румунску младеж. По речима преосвећеног Мелхиседека, у школама почеше учити место закона Божја — дарвинизам с његовим крајњим закључцима и изводима, да је човек постао од мајмуна, те да има исту судбину као и све остале животиње; поричу да постоји Бог и бесмртност душе, веле, да сав душевни рад јесте продукт мозга, те да онај део мозга, који је до сада чувао религију, мора бити подвргнут атрофији удаљењем свега онога, што подсећа на религију и сујеверу. Како је слободоумна и умно разуздана постала ђачка младеж у Румунији, показују ова факта. Године 1881. штуденти јашког универзитета друге недеље великога поста решише, да униште све иконе, које се налазе у просторијама универзитета; учинивши то безбожно дело, они у великој гомили пођоше суседној цркви, где скинуше неколико икона и избацише из цркве. Ови несрећници удаљише се тек тада, када се скупио силан народ, да заштити светиње своје, претећи ђацима, да ће се по свом начину разрачунати с њима. Исте године, прве недеље великога поста, ђаци јашке гимназије изјавише своме свештенику, да се неће исповедити, јер не верују у Бога. Свештеник извести о томе митрополита, а овај посла свога протосинђела да поучи ђаке и види у чему је ствар. Резултат поуке беше кајање ученика и изјава, да они не хтедоше исповедити се по упутству својих учитеља. . . . . (Свршиће се.)

Књижевне оцене и прикази.

Душа и бесмртност. Написао *Александар Живановић*, правосл. свештеник, професор-катихета у кр. средњим заводима осјечким. — Отштампано из „Источника". Сарајево. 1902. Вел. 8° стр. 151.

— У нашој књижевности уопће, а на посе

богословској, врло су ретка појава овакова и слична дела. Вредни катихета осечки госп. А. Живановић век од неколико година озбиљно се бави питањима апологетичким, те своје студије и расправе износи скоро у сваким нашим повременим богословским листовима. Повод овој расправи, као и уопше свем апологетичком раду пишчеву, види се из предговора овој расправи (стр. 3—5). На име, јасно је сваком, ко не ће да је слеп код очију, да је кужни дух невере и грубог материјализма давно већ посејао семе своје и у т. з. образоване слојеве народа нашег. Семе већ клицу пушта, зло се постепено увлачи и шири, претећи тако, да ће нам отровати цео организам народа нашег. Зло у клици треба убијати, — нездраве мисли и идеје треба здравом логиком и истинитом науком сузбијати и искорењивати. То је ето у главном, и повод свег апологетичког рада госп. Живановића, те тиме већ он заслужује искрено признање наше. — Појава пак његове расправе: „Душа и бесмртност“ потпуно је савремена и добро дошла нашој књижевности У тој расправи својој он се постарао, да на основу резултата здраве науке, износећи позитивне доказе, докаже егзистенцију душе наше као чисто духовне — нематеријалне супстанције и њену бесмртност — побијајући успут, мање више, све главније материјалистичке нападаје на духовност и бесмртност душину.

— Питање о души и њеној бесмртности од памтивека занимало је умове људске, те свагда било важан предмет религиозног и философског учења свих народа и векова.[1] Вера у бесмртност душе била је и остала је општа, како у доисторијских, тако и у историјских културних и некултурних народа. Ну, разуме се, да је она код разних народа различито представљана — где јасније, где блеђе, одређено или не одређено. Стање душе, после смрти тела, већина је стављала у зависност од њена владања на земљи; многи су учили друкчије, а неки от. з. метампсихози. т. ј. о преселењу душа из једног тела у друго, о честом ваплоћењу душа и т. д.[2] Једино хришћанска — Богом откривена наука — казује нам праву истину о души и њеној бесмртности, те је човек вером усваја, а здравом науком својом оправдава. Али баш против тога учења жестоко се дигао материјализам, који по речима једног од својих главних представника Molleschotta вели да: „нечувено није ништа друго до бесмислица“.[3] А материјалиста Vogt у својим „Bildere aus dem Thierleben“ рекао је: за Теологију, која се сама мора уништити уништењем душе, као одељитог и независног предмета, те која се стога с енергијом очајања бори, душа је индивидуално нематеријално начело... Али за природну науку ..... ова је само колективни назив за различне функције нарочито нервне системе — мозга, те кад угине орган-тело, престаје и функција, — нестаје дакле душе са свим“. У оне пак представници и заступници материјалистичке школе сматрају душу: као продукат, функцију или армонију телесног организма.[4] — Против таквих неоснованих тврдња материјализама, већ одмах у почетку устали су многи знаменити представници здраве науке, те је до данас по том предмету сачињена, особито на западу, огромна литература, која, насупрот материјализму, авторитетом убедљивости својих аргумената јасно доказује истину. — Једним, доста одабраним делом те литературе, користио се и госп. Живановић при изради своје расправе.

Расправа госп. Живановића систематски је изложена, те се, у главном, може поделити на два дела.

У првом делу постепеним ходом долази писац до појма о организму и дефинише га по Dr. H. Ulrici. С организма у истој постепености прелази на појам животног принципа и супстанције. Говорећи за тим о животу у оне задржава се нарочито код сликања биљног и животињског живота, трудећи се да што јасније истакне разлику између њихова живота и живота људског. Биљке и животиње имају душу, ну дакако различиту од душе човечје (стр. 20). — Нарочито истиче разлику између душевног живота људског и животињског, те вели, да је „душевни живот животињски поглавито чулни, сензативизам, у коме највећег удела има инстинкт, асоцијација представа, а код домаћих животиња још и доместикација, односно дре-

[1] Види: Lüken, — Die Traditionen des Menschengeschlechts стр. 407 и даље; Edm. Spiess, — Entwicklungsgesch. der Vorstellungen vom Zustand nach dem Tod auf Grund vergleichender Religionsforschung; Zöckler — Die Lehre vom Urstand der Menschen, geschichtl u. dogm. apolog. Untersucht и т. д.

[2] Египатско и друга веровања види нарочито у: Maspero, — Histoire ancienne стр. 40 и даље, те Lenormant, — Histoire ancienne de l' Orient св. II. и др. као и већ споменута у 1 прим. дела.

[3] — Physiologie des Stoffwesels in Pflanzen und Thieren стр. XV.

[4] Види: Fabri, — Briefe gegen den Materialismus стр. 35 и даље, те сран. Prud. Wagner, — Der Kampf und die Seele vom Standpunkt der Wissenschaft а особито; Ruete, — Ueber die Seele tom naturwissenschaftlichen Standpunkte и т. д.

сура (стр. 31). Доказује, да говор није физиолошка особина човечја, већ душевна моћ (стр. 33—35). За тим прелази душевном животу човечјем, пратећи га од колевке, да на основу тога посматрања изнесе материјал, из ког се јасно види, да душа фактички постоји, као засебно — нематеријално, духовно биће (стр. 36 до 49 и д.). Побија успут разна материјалистичка излагања, против догмата да душа постоји на основу снова и т. д. С убедљивим чињеницама устаје против материјалистичког учења, да је мишљење продукат мозга и доказује, на основу вивисекције и т. д., да је мозак само орган душе, а мишљење продукат њен (стр. 49—56). Тврдњу Vogt-a, Moleschott-a и др. представника материјализма, да је мисао екскременат мозга, као што су жуч, слуз, мокраћа и т. д. екскременти дотичних органа, побија помоћу разних физиолошких и других чињеница (стр. 56—65). Теорије о мозданим локализацијама у обе хипотезе (старијој и новијој) сузбија на основу психофизике, служећи се при том особито мишљењем најславнијег психофизичара W. Wundt-a (стр. 66—70). Спремајући се за тим издаље за доказивање, да је душа човекова заиста бесмртна, с разлозима побија учење т. з. анимистичке хипотезе, чија се језгра састоји у одрицању душе као самосталног бића.

До сад је писац посматрао телесни и душевни живот у свези, а од сад се више труди, да нас упозна са природом и бићем наше душе, са њеним постанком и суштином, како би касније могао лакше прећи изнашању доказа о њеном вечном животу, јер се ови докази темеље, а и изводе из њене природе. — На основу свега расматрања дошао је до тврдње, да је душа биће самостално и просто, те као таково посебна супстанција, тврдећи тим уједно, да она има свој посебни живот, одвојан од тела и иако је у свези с њим. Због те тврдње мора да устаје против мишљења универзалиста, атомиста и других, којима изгледа да је учење о супстанцијалности душиној сродно с материјализмом (стр. 80 и д., те приводи у потврду свога мишљења — мишљење највећих капацитета по том предмету: Декарта, Лајбница, Хербарта, Уриција и др. А прегледавши за тим поглед хришћанске филозофије на тај предмет долази до закључка, да је „душа уветна супстанција, која има узрок своме бићу у Богу“ и прелази питању о постанку душе. Ту узгред спомиње старо, данас већ заспало, учење о преегзистенцији душа и т. з. метампсихозу, у коју и данас још верују дивљи непросвећени народи,[5] те новије материјалистичке теорије о постанку душе, које уче да душа постаје дисањем и да се у строгом смислу душа и састоји у дисању (стр. 86). За тим прелази на теорију креације, по којој све душе ствара Бог, те на њену грану духовни традиционизам, по ком Бог ствара душе посредно т. ј. из родитељских душа, као из неког стабла (ex tradice). Ово учење заступаху и св. оци хришћанске цркве, те га и хришћ. црква усваја. Ту настаје питање о душевном атавизму, који опет изазива питање о седишту душином у телу. На ово последње питање одговара писац речима физиолога E. Huschke: „Што је вечно и бескрајно, не може имати посебног седишта. Дурбин и микроскоп би узалуд тражио храм душе у нашем телу. Душа је у сваком молекилу нашег тела, као што је Бог свуда присутан у универзу“.[6] Питање о постанку душе у првог човека правилно је решено само у Божјем откровењу, јер физиологија и психологија не могу пружити никаквих сигурних дата у подледу тога питања, јер ове не могу историјски пратити човека до његова постанка, почетка (стр. 95). — У питању, кад се душа ствара, наишао је писац на привидне несугласице, а због нетачности разних превода Мојсејове законске одредбе о казнама за ону особу, која удари трудну жену, те је само повреди, да побаци, или и убије (Исх. XXI. 22 до 24). Доказује, да превод вулгатин, руски и српски највише одговарају јеврејском оригиналу, а преводи септуагинтин и словенски да нису автентични. Услед рђаво сватања тога места по септуагинти — често се и данас, на западу, погрешно излаже смисао тога текста и употребљава као доказ, да је тобоже Мојсије држао, да се душа у детету сједињује с телом тек тада, кад је ово потпуно формирано. Писац је то мишљење с разлозима побио и доказао, да се душа сједињује с телом у самом моменту зачећа (стр. 94—95). — После тога прелази писац другом делу своје расправе — доказима за бесмртност душе.

У *другом делу* пре свега истиче писац, да за сваког човека, који је вером просвећен, већ

[5] E. B. Tylor, — Die Anfänge der Cultur I. стр. 453-2—17, 102—103, 356—358.

[6] — Schädel, Hirn und Seele . . . стр. 160.

тај факат, што је душа од Бога — образ и подобије Божје у човеку — јасан је доказ бесмртности душине (стр. 96). При даљем разлагању, већ према природи предмета, писац све више напушта поље физиологије и служи се аргументима философије, нарочито њених грана: метафизике и психологије. При прелазу том тумачи, у кратко, шта је у оне метафизика и какав јој је задатак. Доказује, да душа може живети без тела, као што заиста по црквеној науци и живи после телесне смрти до ускрснућа тела, а за тим живи с телом одухотвореним, или као што се вера изражава „прослављеним“ (стр. 101). Говори за тим о односају практичног разума и науке према проблему бесмртности душине и њеног вечног живота. Разлаже шта је то и у чему састоји индивидуална лична бесмртност, коју увек хришћанска религија и подразумева, кад говори о бесмртности душиној (стр. 106). Стиме уједно прелази доказима за бесмртност душину. На првом месту спомиње доказ *онтолошки*, који полазећи са становишта, да је душа биће, да постоји, закључује да се биће не може уништити, јер тада оно не би било више биће, а већ тај факат, што имамо појам о бесмртности, уверава нас да је душа заиста бесмртна, јер оно о чему човек има појма мора постојати у реалности, Њега поткрепљује и нова психологија, емпиријска, која тврди, да у човеку нема урођених представа. Доказ је овај исцрпан и тачно изведен, те је посматран и у облику *онтолошко-метафизичком*. — Онтолошки доказ потврђује доказ *метафизички*, који разгледајући биће и својства душина, тврди, да се душа као биће једноставно не може делити, дакле не подлежи смрти (ни per accidens, ни per se) која је или потпуно уништење, коме супстанције не подлеже, или распадање неког бића у његове саставне делове (стр. 113, 114). Пошто душа нема саставних делова, не може се ни распасти. Ту писац устаје и против Кантова критицизма износећи неосновање његову. — За тим се подуже задржава код *телеолошког* доказа, побијајући све главније хипотезе материјализма против целисходности, у свету и т. д. а нарочито против учења, да је егоизам човечји створио веру у бесмртност (стр. 126). Овај доказ на основу тога, што је душа духовно биће, т. ј. живо, разумно, слободно, изводи, да она мора имати вишу сврху, него што је имају чисто материјална бића, а зато, што она не може постићи своју сврху на земљи, мора јој се пружити прилика, да је у вечности постигне. — На овај доказ наслања се т. з. *економски* доказ за бесмртност душе. По овом доказу ни једна тековина у природи не може пропасти, те тако не може нестати ни човечјег напретка у погледу интелектуалном и моралном, и он мора у будућем животу уживати његове плодове (стр. 129 и др.). — За овим долази *етички* (морални) доказ, који нам доказује бесмртност душе тиме, што нам износи пред очи, да се свако људско дело мора достојно по заслузи својој наградити. Како пак награда на земљи није пропорционална са делима, правда Божја мора судити човеку по делима потпуно, а то тек у вечности очекујемо. Ту писац научним доводима правда учење хришћанске цркве, да ће у вечној награди и казни учествовати с душом и тело, те разрешава привидну контрадикцију између телеолошког и моралног доказа (стр. 136). Истиче уједно и од какове је огромне моралне користи по човештво вера у бесмртност. — Напослетку осврће се и на доказ *историјски*, који признавајући оправданим уверење целога човештва и слутњу његову у бесмртност тврди, да тај глас човештва не може бити лажан, те да ће се та слутња човечја заиста испунити. Не би шкодало, да је овај део пластичније и опширније изведен. Старија и новија вероваља разних народа у бесмртност душину од великог су интереса, а и важан доказ по бесмртност душину. — Писац је овде устао нарочито против мишљења неких философа-критичара, који држе да јеврејски народ у време Мојсеја и пророка није знао за бесмртност, те у кратким цртама показује неоснованост тога мишљења.[1]

Са историјским доказом завршио је госп. Живановић доказе о бесмртности човечје душе, па се лаћа да у кратко изнесе разлоге, из којих се даде закључити, да душе биљне и животињске нису бесмртне, већ смртне, пошто су и по постанку и по природи својој везане за тело (стр. 147). Још спомиње и побија екстремно мишљење неких, да све човечје душе нису бесмртне, већ само душе философске, пошто душа човека проста нема тобоже смисла за вечан живот, јер је слична животињској души. На

[1] Маса убедљивих доказа по овом питању може се наћи у делу Delitsch-a, — Die Genesis I стр. 415 и д; Bossuet-a, — Discours sur l'histoire universelle, partie II. ch. XIX. Oeuvres, изд. Vives, св. XXIV. стр. 439 и д., и др.

крају расправе истиче, да је само један Бог у правом смислу безсмртан, јер он нема почетка, а сва друга бића су уветна, — и побија мишљење неких да ће наше душе у оном другом свету, кад тамо свој живот одживе индивидуално потпуно умрети, те закључује, да се под безсмртношћу има разумевати живот без краја. — Завршујући расправу спомиње још и једно есхатолошко питање ради његова куриозитета.

То је у главним потезима сав садржај ове лепе расправе; те је на тај сто начин госп. Живановић извео своју расправу тачно и конзеквентно полазећи постепено с једног питања на друго и решавајући их здравом логиком на основу резултата физиологије, метафизике и психологије, а по где-где, где је нужно било осврћући се и на питања религиозна.

Стил му је лак и леп, језик књижеван, а цела расправа у опће јасно сведочи, да ју је писац писао са много студије, и да влада снажном ерудицијом.

Земун.

Рад. М. Гр.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Из делегације**). Приликом примања угарске делегације благоизволело је *Његово Величанство*, при серклу, најмилостивије говорити са Његовом Светости преузвишеним господином патријархом *Георгијем*, о сазваном нашем народно-црквеном сабору и о задатку, који сабору предстоје.

Из бугарске цркве.

(**Полагање темеља првој богословској згради у Софији.**) Богословија православне цркве у Бугарској није до данас имала свога засебнога здања. Она се је селила из града у град, из зграде у зграду. Но нескоро ће се она једном стаити у новом богословском здању у престоници Бугарске — Софији. Овом новом здању ударен је у недељу 31. марта о. г. темељ на врло свечан начин, а у присуству самога кнеза Фердинанда, министарског тела, мноштва народа и свештенства обојега реда. Воду је за освећење темеља и места осветио председник бугарског Синода митрополит варненски и преславски Симеон уз асистенцију митрополита: софијског Партенија, и старозагорског Методија. Началствујући јерарх и кнез Фердинанд изрекоше пригодне беседе, које беху врло топле и ватрене. Ово ће здање бити подигнуто добровољним прилозима. Кнез даде у ту цел 10.000 златних лева.

Орган бугарског Синода „Църковенъ Вѣстникъ“ донео је у потоњем свом броју и слику тог новог здања. По њој нагледа, да ће здање бити колосално велико, на један спрат са врло красним и укусним прочељем. Нек је срећно!

Л. Б.

(**Двадесетпетгодишњица бугарског егзарха Јосифа I-ог.**) 24. априла о. г. навршује 25 година, како је бугарски егзарх Јосиф засео на престо бугерских егзарха. Поводом тим Синод бугарске цркве надао је на бугарске епархијске управе проглас, да поради да се тај дан по целој Бугарској прослави свечаним богослужењем у храмовима. Како је 24-ог априла радни дан, то је слава ова — с дозволом самог егзарха — пренета на један дан раније т. ј. на Ђурђев-дан. Неки И. К. написао је тим поводом и у Самокову штампао брошурицу са 20 страна под насловом: „Юбилейна книжка. По случай 25-годишнината отъ дѣятелностьта на Н. Блаженство Иосифа I. като екзархъ на православната българска църква (1877.—1902.)“

Егзарх Јосиф родио се 1840. г. у граду Калоферу, где је добио прво васпитање. После је науке наставио у Цариграду у француској школи а завршио их у Паризу, где је свршио курс филолошких и правних наука. Био је турским чиновником у Цариграду, а за тим главним секретаром у бугарском Синоду и иеповитом савету егзархијском. 1872. ступио је у монашки чин; год. 1876. постао је митрополитом ловчанске митрополије, а 24. априла 1877. изабран је на место свргнутога егзарха Антима за егзарха са седиштем у Цариграду. Егзарх Јосиф је врло мудар човек и велики бугарски патриота, но на жалост неторелантан и душмански расположен према праведним захтевима православних Срба у Старој Србији и Македонији.

Л. Б.

Разне белешке.

(**Становништво земље почетком XX. века.**) У Јевроии је било почетком г. 1801. од прилике 175 милиона становника, почетком године 1901. више од 392 милиона. Онданшња Француска имала је 1801. 33 милијона; Енглеска, Шкотска и Ирска једва 16 милијона. Њемачко царство имађаше око 25 милијона. Италија бејаше онда само име, а састављена бијаше од много држава, које све заједно имађаху једва 17 милиона. Аустро-Угарска имађаше једва 25 милијона. Почетком XX. века има Француска и то 1901. 38 милијона, Енглеска 41 милијон,

Њемачко царство 56 милијона, Италија има 32, а Аустро-Угарска 45 милијона људи. Србија је имала у почетку буне Карађорђеве 1804. око 700.000 душа, а данас има два и по милијона.

Читуља.

Јављамо тужним срцем пријатељима и познаницима, да нам се наша добра и никад незаборављена супруга, мати, сестра, и мајка

† Софија Хајдин

рођ. Бранковић

данас у 1 сахат из јутра, после кратког и тешког боловања у вечност преселила у 62. години свога живота — Тело миле нам покојнице опојано је 26. априла у $^1/_2$11 сахати пре подне, по одржаном опелу у св. николајевској саборној цркви а по том на четратском гробљу сахрањено.

Вечан јој спомен!

Карловци, на Марков-дан 1902.

Ожалошћена породица.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 180/241 ex 1902. 27 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Мохову-Шаренграду расписује се стечај с тим, да компетенти имају своје прописно инштрујиране молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 239,240 ex 1902. 26 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се поново расписује стечај на парохију VI. разреда у Шуљму. Компетенти нека своје прописно инштрујиране молбенице овој конзисторији до конца месеца маја по нов. о. г. надлежним путем поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 4/17. Априла 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. К. 714/93 ex 1902. 28 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Суботици 1. евентуално 3. разреда. — На месту што ће га заузети изабрани свештеник, налази се за сада и лични помоћник с којим ће се поступити према §-у 20. 1. Б. прев. кр. рескрипта од 10. августа 1868 године.

Рок пријави је шест недеља од првог увршћења овога стечаја у „Српском Сиону.“ Молбенице се имају слати путем надлежне власти потписаној конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 4/17. Априла 1902. године.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, аланина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из првих домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем највећом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него икоји од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојаних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумереније цене.

Исто тако примам на параду и такве свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потпору.

С одличним поштовањем

25 4— **СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,**

специјалиста — кројач свештеничког одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтеваше шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

6—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливаше пукнутих звона у свакој величини, као и за цехокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

9— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За остале земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 257.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 18

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије
УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 5. маја 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом од 5. маја ове године најмилостивије наименовати *Белу Талијána од Визека*, правог тајног саветника, потпредседника заступничкога дома угарскога сабора, краљевским повереником за православни српски народно-црквени сабор, који је сазван у Карловце на дан 8. јуна (26. маја) ове године.

Ad Ш. С. 110./81. ex 1902.

Правилник

о полагању испита за учитељско и учитељичко оспособљење за срп. народне основне школе, у српској учитељској школи сомборској.

(Наставак)

IV. Практичан испит.

§. 16.

Професор методике (у споразуму са учитељем вежбанице) саставља питања за испит практичног учитељског рада.

Председник испитног повереништва, два дана пре овог испита ставља до знања кандидату предмет његова предавања. — Кандидат писмено израђује нацрт практичног рада свог, и у одређено време пре почетка испита предаје га председнику.

Кандидат, у присуству испитног повереништва и учитеља вежбанице обучава један део ученика вежбанице.

V. Завршна одређења.

§. 17.

По свршетку свих испита држи испитно повереништво седницу; у овој на основу вођених записника већином гласова одређује код сваког кандидата успех из појединих предмета и општу оцену.

Успех се оцењује овим оценама: одлично, врло добро, добро, довољно и недовољно.

Општа оцена се овако установљава:

1. Кандидат, који из појединих наставних предмета, који се на испиту за оспособљење предузимају, има све појединe оцене одличне, или међу одличним оценама највише три врло добре, положио је испит

за учитељско оспособљење са одличним успехом.

2. Општи успех је врло добар, ако међу врло добрим и одличним оценама има највише три добре оцене.

3. Општи успех оцењује се добрим, ако међу најмање добрим оценама има највише три довољна.

4. Кандидат, који међу појединим оценама има више од три довољне оцене, положио је испит за учитељско оспособљење са довољним успехом.

5. Има ли који кандидат међу оценама и коју оцену нижег реда но што је то овим кључем — у наведеним случајевима ради одређења опште оцене установљено, има се општа оцена у том случају са једним редом више означити него кога је реда односно нижа оцена.

У случају, да међу оценама има једна оцена недовољна, општи успех је недовољан.

Резултат испита објављује председник у присуству испитног повереништва учитељским кандидатима.

§. 18.

Кандидат, који на испиту за оспособљење из једног или два предмета покаже недовољан успех, може децембера месеца исте године из тих предмета полагати поправни испит.

У случају, да овога пута не поправи из једнога предмета недовољну оцену, крајем школске године може још једном полагати поправни испит из тог предмета. Не поправи ли ни овога пута недовољну оцену, има после године дана целокупни испит поновити. Тако исто и онај кандидат, који на поправном испиту из оба предмета добије недовољну оцену, полаже после године дана последњи пут целокупни испит.

Кандидат, који на испиту за учитељско оспособљење из три или више предмета добије недовољну оцену, може тек после године дана поновити целокупни испит.

Поправни испит може се само у оном заводу полагати, где је кандидат и отпочео испит.

Кандидати, који у току испита из довољно оправданог узрока одступе од даљег полагања; не оцењују се и узима се као да у опште нису испит ни полагали. Но они кандидати, који три пута овако одступе, не могу се више припустити овом испиту.

§. 19.

На закључној конференцији из појединих предмета установљене оцене општи успех, као и оцене владања уводе се у главне школске записнике. — Ове записнике потписују сви чланови испитног повереништва. Главни школски записници се састављају у два примерка, један од ових примерака шаље се Школском Савету а други остаје у школској архиви.

§. 20.

Учитељским кандидатима, који су испит са успехом положили, издају се на основу главног школског записника сведоџбе о учитељској способности. У ове сведоџбе се уводе и оцене оних предмета, који се не предузимају на испиту оспособљења, али се иначе уче у учитељској школи. Оцене ове не утичу на општу оцену. — Ове се сведоџбе снабдевају заводским печатом и потписују их: председник испитног повереништва, управитељ и сви чланови испитног повереништва.

Сведоџбе ове су без биљега.

Слог сведоџбе о учитељској способности гласи:

Бр.
ех

Сведоџба
о учитељској способности.

Ср православне вере, рођен у жупанији дана месеца године, пошто је учитељску школу као редов (приват) учени сврши , и то,

на испиту за учитељско оспособљење одржане пред потписаним испитним повереништвом из предмета, прописаних за овај испит овакав је успех показа :

Из науке вере
„ педагогике и историје педагогије
„ методике и школског устројства

Из српског језика и књижевности
„ црквено-словенског језика
„ мађарског језика и књижевности
„ немачког језика
„ отачаственог и светске историје
Из науке о земаљском уставу
Из земљописа
„ математике
„ црквеног појања и правила
„ практичног рада у нар. осн. школи
Из осталих наставних предмета, који се уче у учитељској школи, овакав је успех показа
Из природописа и хемије
„ физике
„ привреде и вежбања у привредним радњама
„ кућарства и привреде
„ цртања
„ краснописа
„ хармоничног појања и певања
„ музике
„ женског ручног рада
„ гимнастике

Пошто је према томе испит за учитељско оспособљење са успехом положи , потписано испитно повереништво оспособљава за учитеља у српским народним основним школама.

У Сомбору, 19 год.

председник испитног повереништва — управитељ — чланови испитног повереништва:

М. П.

§. 21.

Кандидатима, који немају законом прописани број година (мушки 19., женске 18), издају се ове сведодбе тек онда, кад наврше прописане године. За то време пак добијају од управитеља исправљену исправу о томе, да су испит за учитељско оспособљење положили.

§. 22.

Редовни ученици не плаћају испитну таксу, за приватне ученике пак иста је 40 К.

За понављање целокупнога испита плаћа се 20 К., за поправни испит по предмету 10 К.

За исправљање дипломе плаћа се 2 К.

(Наставиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Беседа.

на текст Јеванђ. Марко гл. IX. зач. 40.

По руском израдио: **Милан Попадић.**

„Оўчителю, приведохъ сына моего къ тебѣ имѣюща дѣха нѣма“.

Овако говори Христу поменути у данашњем св. Јеванђељу отац, који Му приводи болног, и љутим бесилом зараженог сина свога, те милости и помоћи од Њега моли.

А ја вам сада, правосл. хришћани, пред умне очи ваше приводим човека, који има у себи: „духа злобе“; и ви ћете увидети, да су оба ова лица међу собом тако слична, да злобнога са бесним или бесног са злобним човеком — потпуно сравнити можемо. Представите само себи како се онај бесни ударао о земљу, шкрипио зубима, и у свему се телу сушио; а с друге стране пак представите, како често и човек злобом обузет, не само да шкрипи зубима на ближњега свога, него се још и сав суши, те распаљен јарошћу и гневом, и прсте своје угриза, и руке ломи, а кадкад у нестрпељивости својој и о земљу се удара, када не може злобу своју према ближњем своме и у дело да приведе. Те по томе међу оним бесним и злобним човеком разлика је та, што онај први — као што се на данашњег св. Јеванђеља јасно види — само себи, а овај пак други и себи и ближњем своме — вреда наноси. Још к томе: он је постао бесним по невољи, а људи пак злобнима постају по сопственој вољи својој; те љута болест ова беснила ретко станка свога у човеку налази, дочим пак злобу многи људи у срцу своме носе; премда је то свеједно, осим што се тамо на телу, а овде пак на души знаци беснила показују.

И зато ће овај поменути отац јаднога младића тога допустити да — уместо о сину Његовом — у овој беседи мојој о злобним људима — беседим. Јер на што нам говорити о оном, што не зависи од воље наше, боље да о томе говоримо, што из воље наше потиче, а особито када се она на зло употребљава. С тога ће, богољубазни хришћани, предмет ове беседе моје бити — злоба, а наиме: доказаћу вам да, злобити, јесте врло штодљиво, Богу мрско, и само ђаволско дело. Пажњу своју приклоните и чујте.

Злобних људи — као што и сами знате — има више врста. Има таквих људи код којих злоба произилази из осовете према ближњем своме за неко учињено им зло, било делом или речју. Такова је злоба била у срцу Дарија, који када је чуо да су Атињани разорили град Сардес, то од тога времена, није им то никако опростити могао, нити се с њима помирити; те кад год је за стол седао, сваки дан — зато један опредељени паж — говорио му је: „Слушај, сећај се Атињана“. И ова врста злобе назива се злопамтење.

Но има и таквих људи, код којих се злоба у срцу њиховом од зависти рађа. Таква је злоба била код цара Саула, коју је он у срцу своме носио према зету своме Давиду. Сетите се, како је он седећи за столом копље бацио на човека овога, и све је прилике тражио да га погуби. А каква је зла Давид њему учинио? Никаква. Но Саул је њему зато злобио, што је завидео слави његовој, јер су сви у Израиљу Давида за бољега од њега сматрали. Као што се то јасно види из ових речи св. Писма: „Саул погуби своју тисућу, али Давид својих десет тисућа“. (I. кн. Самуил. гл. 18. ст. 7).

Погледајмо сада, љубазни хришћани, каква је злоба у срцу Јудеја пламтела према Христу Спаситељу. Њихове старешине скупљају се и о томе већају, како ће да погубе Христа. А зашто? Зато, што је народ Њега љубио и прослављао. Тако они говоре: **„Что сотворимъ яко человѣкъ сей много знаменія творитъ; аще оставимъ его тако, вси оувѣруютъ въ него“**. (Јов. 11, 40). А на другом пак месту вели: **„Видите, яко никакоже полза есть, весь міръ по немъ идетъ“** (Јов. 12. 42). Ето. то је главни и једини повод био толикој и таквој мржњи на Христа! И зар се из тога не види јасно, како је неоснована и безразложна злоба, коју људи носе у срцу своме из осовете према ближњем своме. Јер сам Бог забрањује човеку за увреде нанешене му светити се, те нам кроз св. Писмо говори: **„Мнѣ отмщеніе, азъ воздамъ“** (Римљ. 12. 19).

Но има и таквих људи, који и без икаквога повода и разлога злобу и мржњу према ближњем своме осећају. Тако нам повесница показује некога Тимона, који је тако злобно и одвратно срце имао, да када је једанпут намеран био. да неко старо дрво у врту своме одсече; то је претходно објавио, да ако би сагрђани његови долазили и вешали се на томе дрвету, то га он онда не ће одсећи, јер би му жао било, да се уништи таково једно за вешање згодно дрво. На с чиме би ми таковe људе сравнили ако не са ђаволом, јер само је он једини такав, који не мисли на повод и узрок, него му је урођена злоба према човеку. Зато га и Ап. Павле назива: „Духом злобе“, те вели: **„Нѣсть наша брань къ крови и плоти, но къ началомъ и ко властемъ, и къ міродержителемъ тмы вѣка сего, къ духомъ злобы“** (Ефесу. 6. 12).

Но и ради саме увреде коме злобити, и ту злобу непрестано у срцу своме носити, јесте такође — дело ђаволско. Тако је негда св. отац Макарије запитао ђавола, који му се у облику човека појавио: коме се греху они највише радују? Да ли: идолопоклонству, убиству, прељуби или злопамтењу? На то је он одговорио: свима тим делима људи нама највише угађају; а пак овим последњим у нас саме се претварају. С тога врло прикладно томе, један црквени учитељ говори: „Да човек никада никоме увреду не нанесе — то је дело анђелима прилично; а увредити, па се тај час помирити — јесте дело људско; а злопамтити пак и никада се не помирити — јесте дело ђаволско“.

Колико је пак Богу свака злоба мрска и одвратна, то се може отуд увидети, што када човек у злоби пребива; то тада ни пост, ни молитва, нити икоји духовни принос његов, не може Богу пријатан бити. Као што нас о томе св. Јеванђеље овако учи: **„Аще оубо принесеши даръ твой къ олтарю, и тѣ помянеши, яко братъ твой имать нѣчто на тѧ, оставиши тѣ даръ твой предъ олтаремъ, и шедъ прежде смирисѧ съ братомъ твоимъ“** (Мат. 5. 23). Из овога се јасно види, побожни хришћани, како Бог забрањује нама, да се к олтару његовом — са својим даримa — тада приближујемо, када ко други има срчбу на нас у срцу своме због увреде коју смо му ми нанели. А колико је пак још онда мрзак Богу принос или молитва наша, када ми сами злу вољу на кога у срцу своме имамо! И ово знајући св. Јован Милостиви, у сами онај час — када је литургисао, и спремао се к причешћу св. тајна Христових — у сами тај час, велим, сетивши се, да један од клирика злу вољу на њега има,

оставио је службу, и дошавши сам к њему — о чудне смирености! — пао му је пред ноге и молио га је да се с њим помири и да му опрости.

Но где ћемо ми, богољуб. хришћани, у данашње доба наћи таквих примера? Ми напротив видимо, да данас многи који су нам злобни, па и сами ми већином злобом испуњени — о дрскости и слободе! — приступамо к причешћу тела и крви Онога, који на крсту распет моли се Оцу Своме и за мучитеље и душмане своје. Ми врло често и тада, када постимо или се молимо, о одмазди мислимо, и пропаст ближњем своме снујемо. О молитве одвратне, о поста Богу мрскога! Боље би било за такове поснике да се — ма и најнечистијим месом каквим пићају, него да злобом срце своје насићавају. Где, кажите мени ви сами, о злобеиспуњени посници! где је казао Христос, да ћете ви — ако и таково месо јели будете — у пакао огнени бачени бити? Но шта више: Негда је Господ гладном Петру спустио неки суд, као велико платно, завезан на четири рогља, у коме беху сва четвороножна на земљи, и звериње и птице небеске, и рекао му је: „Устани Петре! Покољи и поједи“.

А када се пак он устручавао то учинити, са пиговором да је то нечисто; то му је онда глас Господњи довикнуо: „**Ижє Богъ очистихъ єстъ, ты не скверни**“ (Дела ап. 10. 11—15).

А шта ће пак бити са онима, који су злобни ближњем своме, о томе нам јасно казује Христос Спаситељ у св. Јеванђељу са овим речима: „**Всякъ гнѣвлййся на брата своего всує, повинєнъ єсть сѣдѣ; а ижє рєчетъ емѹ: оуроде, повинєнъ єстъ гіенѣ огненнѣй**“ (Мат. 5. 22, 23). Но када пак когод — не само речју — него и делом хоће да уништи брата свога, то колико онда још већој казни подржен бити мора! Но где, како је о томе погрешно расуђење код ових посника! Они сматрају то за грешно и нечисто дотаћи се меса или рибе, а част ближњега свога увредити — па га и упропастити — не сматрају ни за што велико.

Доиста, љубазни хришћани, не само пост, него и још друга — ма која највећа врлина наша — није Богу пријатна, када злоба у срцу нашем царује. Овај црв тако је силан, да и сами најбољи плод духовних трудова наших подгриза и упропашћује; овај проклети мољац не штеди ни саму најдрагоценију одећу душе наше. Можемо ли ми шта боље учинити, него да постанемо мученицима за Христа? Па и само то мученичтво наше — ако нам при томе злоба срце раздире — ништа није. Чујте како о томе Апостол говори: „**Ащє имамъ пр҃рчество, и вѣмъ вс҃ѣ тайны всѣ; и ащє предамъ тѣло мое ко ежє сжещи є, любве же не имамъ, никакъ польза ми єстъ**“ (I. Кор. 13. 2. 3.).

И ово је главна и највећа душевна штета човекова од злобе, што он — као што видите — због ње сва добра дела своја — као да иста никада ни имао није — губи. За потврду овога навешћу вам једну причу из црквене повести:

Један хришћанин особито примерног и светога живота, имао је испрва велико пријатељство са једним човеком, а после се с њим тако завадио, да је срце његово врло огорчено на њега било, те се никако с њиме помирити није хтео, ма да га је он за то много пута молио. Напослетку догодило се, да је свештеник овај — за стално и неустрашено исповедање Христовог имена — тешке тамнице и муке допао. И када га мучењем не могоше од Христа одвратити, то је он напослетку осуђен био, да се мачем погуби. Када је он губилишту приведен био, дочуо је о томе и поменути бивши друг и пријатељ његов, и дошао је да га за опроштење моли, унапред уверен, да ће исто заиста получити тада, када се свештеник тај спремао, да душу своју Богу преда. Но, о, Боже мој, како је то велика злоба и мржња у срцу његовом била! Он угледавши онога свога, не само да му опростити није хтео, него је још сав гневом усплаитео, и свима га клетвама клети почео; па напослетку пакошћу великом испуњен и самога се Христа одрекао, те је тиме мученички венац изгубио, и сву светињу прељашњега живота свога — сасвим уништио. Ето, до чега га је пакост и злоба његова довела!

Шта ми мислимо, правосл. хришћани, шта ће бити с таковим људима, по смрти им — у будућем животу? Мислимо ли ми, да би се они од ада ослободили, када би девичански и мученички живот на земљи проводили или осталим врлинама украшени били? Никако. Ја вас тврдо уверавам демони би ипак примили душу његову, која је пакошћу и злобом испуњена

била. Јер добро запамтимо оне речи ап. Павла: да и мученици без љубави — ништа нису.

Но да и не спомињемо о телесном вреду који из злобе проистичу; ко не зна, да човек — коме злоба срце раздире — већма се мучи него ли ма у каквој лутој боли и недугу телесном, те ни дању ни ноћу нигда мира нема. Ми смо још у почетку ове беседе своје нагласили, да је такови човек тада сасвим бесноме сличан.

Но када би још и то у обзир узели, колико један злобан човек и другима вреда наноси, то би онда слободно тврдити могли: да ни сам сатана не може човеку већега зла желити, него злобни човек што жели — ближњему своме.

Зато знајући све то, побожна браћо моја, постарајмо се, да изгонимо из срца свога порок овај, који је тако мрзак Богу, а људима штетоносан.

Уздигнимо топле молитве своје свеблагом Творцу своме, да учини то, да се и на нама испуни она жеља св. ап. Павла: „**Иныѣ же положитъ и вы та всѣ, гнѣвъ, яростъ, злоба**“ (Колош. 3. 8.) А на другом пак месту вели исти апостол: „**Братіе, не дѣти бываите умы, но злобою младенствуйте**“ (Коринћ. 14. 20).

Тада ће, доиста, пост и молитва и све остале врлине наше велику важност пред Богом имати. Тада, дакле, када срце наше чисто буде од злобе према ближњем своме, те и оне љубили будемо, који нас мрзе и злобе нам — тада вели — по речима Христовим: „Бићемо ми Синови Највишега“ (Лука. 6. 35). — Амин. —

Румунска црква у XIX. веку.

(Свршетак.)

Још је жалосније, што је тај прогу црквени дух проникао деломично и у свештенство, породивши такову непомалину појаву, као што су „протестантствујући епископи“. У том се особито одликовао епископ Калистрат Орђану (васпитаник атинског универзитета), који је вршио крштење обливањем и одбацивао калуђерство у принципу, а био рационалиста у потпуном смислу те речи. Он је гледао на калуђерство, као на установу варварску и протуприродну: „слично томе, говорио је православни румунски архијереј, као што грчке речи не могу бити без нагласка, а риба без воде, тако и мушкарац не може бити и живети без женске“; „заштитници калуђерства — без сумње су људи до потпуни, дивљи и лишени здравога разума“! Тај је епископ — агитатор и оруђе светске власти која је желела да сасвим снизи и уништи православље у Румунији, те се показује као жалостан, али посве природан, плод све претходне протуцрквене политике у Румунији. Потпуно проникнут крајњим протестантским рационализмом, он чак и не крије своје погледе, већ их слободно свуда приповеда. Године 1883., јуна 15. Калистрат не хтеде потписати синодалну посланицу, наперену против протестантизма и франкмасона. Ну није само на том остало, он је стао јавно исмевати и грдити чланове св. Синода, а кад су га ови лишили права да присуствује у седницама синодалним, тада он заједно са министрима Когалничано и Мирцеску — отвореним непријатељима и жестоким гониоцима православља — тужи св. Синод суду више касационе палате. На срећу, по православну цркву у Румунији, касациона палата одговори, да она није у праву мешати се у црквене послове.[30] Отуд није ни мало чудно, што се при таковим чудним „архијерејима“ у Румунији отворило широм поље за рад разноврсних врсти пропаганда, које и данас тамо раде — неограничено слободно.

На срећу по румунски народ, у њега има и данас ваљаних пастира, који строго пазе и чувају поверени им аманет православне вере. Такови беху и недавно умрли знаменити јерарси — Мелхиседек романски и Силвестар хушки. Преосвеш. Мелхиседек беше ученик преосвеш. Филарета Скрибана, кога је овај послао у Кијево ради вишег духовног образовања. Он је исто тако, као и Филарет Скрибан, добро

[30] Интересантно је приметити, да тај епископ — либерал, лиценцијат атинског универзитета, није умео читати свеђеље. Кад је при открићу споменика Стефану Великом он читао свеђеље — наравно је онима смех заједно са својим братом Бардом Константинеску — Калистрат је и данас на челу протестантског покрета у Румунији.

се упознао с Русијом, у којој је црпео своје силе за борбу с непријатељима православља; био је у Москви, у Троичко-сергијевској лаври; затим је отишао и Петроград. Ту се представи митрополиту Исидору, који га с великим интересом распитиваше о Румунији. Вративши се у Румунију Мелхиседек је неко време зашао струјом националистичком, но увидевши, камо воде Румунију њене quasi — националисте, горко је оплакао свој занос и, слично Филарету Скрибану, постао је за увек ревностан заштитник православља. Борећи се за православље он је радио, по највише, као даровит публициста и ученјак.[31] Од његових апологетичких радова најзнатнији су: „Папизам у Румунији и право стање румунских цркава“, „Протестантизам у Румунији и пограничним земљама“, „Данашње стање цркве и свештенства у краљевини Румунији“; против франкмасона он је написао енциклику 1883 године и многа друга дела. У свим тим делима проницује дубоко схватање савремених потреба румунске цркве. С тугом је он посматрао рад румунских националиста, који тежиште да коначно прекину свезу са словенством и Русијом прогањањем словенских речи из румунског језика. Стога, када је умирао (1892. год.) преосвећени Мелхиседек завештао[32] је део своје уштеде (у износу 200.000 франака уложених на чување у руску државну банку) на штипендију од 100 франака за Румуне, који слушају опште богословске науке у кијевској духовној академији под условом, да тај ђак — Румун — има живети у алумнеуму.[33] Бринући се о просвећењу свештенства и народа, преосвећ. Мелхиседек основао је просветно друштво под именом „Православно румунско друштво“. Ово друштво имало је сврху, да 1.) Преваћа и р ширује православна богословска дела, специално одређена за сеоско свештенство, децу, жене и народ; 2.) Да шаље младе људе, који се спремају за духовна звања, у семинарије и духовне академије других православних земаља; 3) да подиже васпитне заводе у духу православном за младеж, а нарочито за девојке. Влада је ипак забранила то друштво, ма да му је сврха тако лепа и узвишена била. Преосв. Мелхиседек био је почасни члан кијевске и петроградске духовне академије, друштва љубитеља духовне просвете у Москви и у опће био је врло добро познат и Русији.

Други храбри заштитник православља, у сред на далеко раширене неверe у савременој Румунији, био је преосвећ. Силвестар, епископ хушки, почасни члан петроградске духовне академије, који је, на велику жалост румунске цркве, недавно (25. новембра 1900. год.) умро. И он је био ученик Филарета Скрибана и ђак кијевске духовне академије, камо је отишао по савету Филарета Скрибана. Испочетка преосв. Силвестар радио је на попришту педагошком, а од 1886 године, као самосталан епископ хушки. Доста дуг низ година (од 1873—1886) провео је преосв. Силвестар, као професор и ректор духо-

[31] Од његових ученог радова најзнатнија су два: „Хроника хушке епархије“ и „Хроника романске епархије“, — Григорије Цамблак, Литованинам, врло интересантна, те право ретка и у Русији дела, која нас упознаје са стањем руског раскола у Добручи; Мелхиседекових дела штампано је свега 30 свезака.

[32] Тај тестамент врло је интересантан. „У пређашња времена у нашој отаџбини црква је била чуварица побожних жеља и дела, која јој се преданаху друштвеном побожношћу. Али на жалост, данас наша црква не даје никакове гаранције за друштвено поверење у таковим питањима. Услед гнусног оробљавања, званог секуларизацијом, црква је материјално осиромашила, а политички — постала је робињом неких лица, која се називају министрима црквених послова. Ти министри немају ни појма о томе, шта је црква, каква јој је задаћа у друштву. Често међу њима нема чак и непријатеља хришћанства. Они одузимају од цркве и последње остатке њеног материјалног опстанка и независности од државе. Пошто се с папером држа у незнању, пошто њом управља мрачни егоистички и напрасни деспотизам, наша црква нема никакове привлачне моћи за људе мисионе, па чак и за просту побожност. Проћи ће много времена, док про-

мисао Божји подигне у румунској цркви људе учене, који ће бити свесни своје дужности и свештеначке ревности, те који ће поћићи ће (цркву) на одговарајућу јој висину, која се и захтева од народности хришћанске, образоване и слободне, као што је наша народност румунска“....

[33] Ово је тога ради, што преосвећ. Мелхиседек, да у Румунији не би никад недостало људи црквених, богословски образованих, који добро владају словенским језиком, који је неколико векова био богослужбени језик у румунској цркви и официјално државни у румунским земљама прошлих времена, те који је остао незаглављив трагове у црквеном и светском румунском језику и књижевности.

вне просвете, — те је васпитао многа поколења будућих пастира цркве и друштвених радника. Као његов велики учитељ Ф. Скрибан, тако је и он неуморно и храбро се борио за права цркве, старао се да спреми достојне пастире и у оне осигура положај цркве. Као изврстан проповедник — оратор, он је дизао свој глас у заштиту православља свуда, где год је за то прилика му се указала: у цркви (у његовој епархији проповеди свуда беху обвезне), у сенату, у школи, у друштву. У тим непрекидним проповедима и говорима он је, у главном, развијао ове мисли: 1.) да је сваки свештеник најбољи учитељ народа, те стога уклањање свештеника од учитељских дужности јесте велика погрешка; а ако свештеник, с ког било узрока, не може да буде учитељ свих предмета, то је у сваком случају неопходно да он буде бар надзорник народне школе, да надзире правац у њој и предаје Закон Божји: 2.) Преосв. Силвестар настојавао је да се свештенство потпуно материјално осигура. Његови говори у сенату, заносни и убедљиви, свагда су скоро постизали лепе резултате. — Последњих година свога живота преосв. Силвестар је, због страшног усиљавања латинске пропаганде, шиљао је окружне посланице својој пастви, учећи је, да чврсто чува своју свету веру православну.

Најпосле, тако смион, енергичан поборник православља, заштитник њених каноничких установа и узајамног опћења с другим православним црквама — јесте и садашњи митрополит молдавски Јосиф, храбри старац, који је већ 81 годину живота прешао. Године 1900, јула 6. свечано је прослављен био, у граду Јашу, 25-тогодишњи јубилеј његове пастирске службе у чину митрополита. Сва Румунија узела је учешће у том ретком јубилеју: једни личним учешћем, други шиљањем депутација, телеграма и писама; заслужује нажње и та радосна околност, да је и св. Руски Синод приликом тога јубилеја поздравио старог достојног владику молдавског. А то поштовање указано му том свечаном приликом беше достојна награда заслужном митрополиту за његову борбу с латинском пропагандом и неуморан рад око доброг уређења румунске цркве и подизања црквено-религиозног живота у земљи румунској.[34]

Мада су се занесене националисте свим силама трудиле, да румунску цркву изолирају од опћења с једноверним црквама православног истока, ипак је она очувала то опћење свагда, па и данас га чува.

Цариградска црква дала јој је самосталност или автокефалност под условима — да неизменљиво чува православне догмате и предања, те да с другим помесним црквама одржава каноничко јединство, које се изражава у општности молитава и тајана, те узајамним односајима у потребним околностима, као напр. при ступању на катедру представника румунске цркве, у случају да поникну питања, која би требало с другим црквама у заједници и решити. Као што је познато, кнез Куза је сасвим изолирао румунску цркву од опћења с осталим автокефалним црквама. Па чак и закон од 1872. године ограничио је опћење румунске цркве с другим автокефалним црквама само на јединство у догматима вере. Али румунска црква није се обзирала на тај једностран и неправилни закон, те је остала верна оном каноничном реду, који јој је препоручила цариградска црква, даровавши јој автокефалност. Садашњи примат румунске цркве митрополит Јосиф Георгијан,[35] кад је постављен био за примата румунске цркве, одмах је о том известио руски Св. Синод. Исто тако, представници румунске цркве на бонској конференцији 1875 године — епископи Мелхиседек и Генадије, молили су свој Св. Синод, да смеју ући у сношај с представницима осталих православних цркава у питању о сједињењу цркава. Таково каноничко опћење одржава се и данас — после издања закона од 1893 године. Када је, после именовања петроградског митрополита Антонија за првенствујућег члана Св. Синода, румунска црква о том била

[34] Његовим заузимањем је сграђена и украшена дивна катедрална црква у Јашу, у којој благољепију богослужења много помаже изврстан хор, који се налази под управом знаменитог црквеног композитора Музическу.

[35] Овај предни митрополит румунски преминуо је оних дана (26. јануара 1902 год.) Прев.

извештена, тада је у одговор на тај извештај високопреосвећени митрополит Антоније добио следећу грамату од 16. децембра 1900. године, с подписом примата румунске цркве Јосифа: „Поводом посланице Вашег Високопреосвештенства од 2. октобра о. г. част ми је известити Вас, да ја с живом о Господу радошћу примих саопћени ми извештај о том, да сте Ви, благодаћу и милошћу Господа и Спаса нашег Исуса Христа и наредбом Његова Величанства, најмоћнијег Императора сверуског, благоверног Господара Николе Александровића, — обучени високим звањем највишег руководиоца у управи светом православном сверуском црквом, с титулом првенствујућег члана Св. Синода .. С пуно поштовања и особитим уважењем поздрављам именовање Вашег Високопреосвештенства на више споменути високи положај, те Вас грлим и љубим с братским у Христу светим пољупцем и, преклонивши с умиљењем колена, узносим најусрдније молитве невидљивој глави наше Свете Цркве, да ниспошље Вашем Високопреосвештенству преобилно силе и здравља, да можете свету руску цркву у свим делима благоуспешно управљивати обали спасења у Господу. Стално пребивајући скупа са свима пастирепачалницима Свете Цркве Господа и Спаса нашег И. Христа на стражи целине њена учења, молим Милосрдног Бога, да Он умножи године живота Вашег Високопреосвештенства и да Вас сачува „цѣла, чесна, здрава, право правяща слово истины“. А уједно с тим Вас молим, да се и моје смирености свагда сећате у Вашим светим молитвама.“

У том срдачном молитвеном узајамном општењу румунске цркве с руском и другим црквама православног истока — главно је јемство њеног даљег напретка.

Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Дишнику.*

Жалосна је одиста и мукама и крвљу исписана историја унијаћења православног српског народа. Ко може и ко смије пређутати и затајати оне грозоте, што их је повјесница српска прибиљежила и потоњем свом потомству сачувала, да се згража, гледајући како људи, св. крстом крштени и у вјери Христовој просвјећени, на најокрутнији начин, управо тиранским дивљаштвом ударају на своју у Христу браћу?! Грјешне мисли и жеље папе римскога, да се узвиси до светости, непогрјешивости и неограниченог владара у цркви Христовој, да се, дакле изједначи са Богом Исусом Христом, једином главом цркве, народише гадна насиља и показаше страховито дјело нечовјештва. То је тако бивало у давна времена, па није могло бити боље ни у епархији пакрачкој. Проли се недужна крв, падоше многе жртве и страдаше свијесни људи у борби за св. Православље и дичко Сриство наше. Но оставимо то. Нека је мир и покој душама мученика, а спомен на њихово пожртвовање и љубав спрам св. вјере православне и српског дичног имена умудриће и окријепиће све позније нараштаје наше. Слава мученштву, слава страдању, слава јунаштву њиховом!

Данас су у пословима унијаћења завладале друге прилике и друге мјере, и те су, рекли би, опасније. Унија хоће да продре у народ наш *тајно*. Служи се средствима друге врсте. Физична сила изчезла је. Вијек је просвјећенији и односији су други.

Како, дакле, да сачувамо наш народ? Како да се пружамо *против тајних насртаја унијатске пропаганде?* Ми смо дошли до таког увјерења, да је потребно вребати и пазити на сваку замку њихову, па ухитивши је изнијети свијету на видик. Тиме ћемо постићи *троје: народу ћемо очи отворити, да види и да се увјери шта снује унија, историји цркве наше пружићемо поуздана извора, а и самим противницима сузбиће се рогови, кад стану посматрати откриту слику свога фарисејскога и језуитскога рада.*

Године 1897. обновљена је и освећена је унијатска црква у Дишнику, филијалу парохије бршљаничке. За свештеника постављен је ту Андрија Сегеди, бивши управитељ унијатског сјеменишта у Загребу. Којим је начином дошло до обнове те цркве и постављања унијатског свештеника у Дишнику, не ћемо сад спомињати, јер је о томе већ у јавности било доста говора. Нама је до тога, да пратимо *мисионарски рад новопостављеног унијатског свештеника.*

Смрћу пароха Стевана Будића, остала је

* Написано по оригиналним званичним актима, као прилог за историју српског православног владичанства пакрачког.

парохија бршљаничка удова, а године 1897. мјесеца октобра, у исто, дакле, вријеме кад је и унијатски свештеник примао мисију у Дишнику, ушао је као парох у бршљаничку парохију *Светозар Грубач*, прије парох горњо средички. Отпочевши свој свештенички, пастирски и учитељски рад прикупио је парох Грубач сву своју паству око себе, да ју тако вазда пред очима има. Бројањем показало се: Срба православне вјере 1808, а одпадника тек 12 и то: Лука Војиновић, Станко и Драгиња Бакић, Илија и Милица Опачић, Лука и Наста Борковић, Миле Ђурчија, Томо Лукшић, Тоде Машић, Дока Копач и Јека Кнежевић. Са овим овако малим бројем вјерника, који су уз то готово сама презадужена и гола сиротиња, није унијатски свештеник могао бити задовољан. Он је радио својски да се број повећа, па да и боље материјално стојеће парохијане за себе задобије. Бургијања, наговарања и празна обећавања, разумије се, да нису изостала. Међутим, упркос тој његовој брзини и ревности, повратише се натраг у Православље Милица Опачић (14. (26.) децембра 1895.), Илија Опачић (16. (28.) децембра 1897.), Тодор Машић (16. (28.) дец. 1897.) и Миле Ђурчија, сада већ покојни (3. (15.) јануара 1898.) Поражен овим првим неуспјехом својим стаде Сегеди смишљати *нов начин за обраћање у унију*. Општинско поглаварство у Гарешници вотирало је неку своту за оправак жупне зграде унијатске у Дишнику, у којој бијаше кроз више година смјештена општа пучка школа, разумије се у оно вријеме, кад ту већ није било унијатског свештеника и кад су црква и сва унијатска здања пуста остала. Требало је, дакле, радника, а и сиротињи дишничкој била је нужна крајцара. *Дјело је, заиста, руководно и испланирано сам унијатски свештеник.* И кад је тако, лако смо могли предвиђети циљ и намјеру тога његовога подхвата. Сваки радник, који је хтио да мучно заслужи крајцару, вукући од јутра до мрака тешко камење и радећи по цио дан за неколико филира, морао је прије свега поћи у цркву и *примити унијатску вјеру*. Тим и таким начином одпадоше од православља *историца бијелих сиротана* и с њима Илија Опачић **по други пут.**

Који су то парохијани и како је даље у томе правцу вјешто поступао унијатски свештеник сво нека засвједоче ова званична акта, која смо позајмили из архиве парохијског звања у Бршљаници. Одмах по прелазу горепоменуте историце православних Срба на унију пише Сегеди: „Број 31. — 1898. Славном општинском поглаварству у Гарешници. Подписани župni ured javlja ovim slavnomu občinskomu poglavarstvu u svrhu **odpisa parohijala**, da su bivši sljedbenici grčko-istočne vjere: Stevan Knežević, Dmitar Kovačević, Jovan Vukobradović, Stanko Popović i Sofronije Kajgana sa obiteljima (nije istina!) prešli na grčko-katoličku vjeru a prestali biti parohijani parohija u Brščjanici. Grčko-katolički župni ured u Dišniku 10. veljače 1898. Andrija Szegedi s. r. upravitelj župe.“ — Општинско поглаварство, примивши горње 11./2. исте године, број 709., достави га *одмах*: „Увеличастном парохијалном званju u Brščjanici, na blagoizvolno znanje uz povrat spisa. Miljanović s. r. načelnik.“ — Парохијско звање бршљаничко, увидивши што се тиме хоће, пријави цијелу ствар под 2. (14.) фебруара број 25 ex 1898. епархијској конзисторији у Пакрацу, а ова кр. жупанијској области у Беловару, која изда овакву одредбу: „Broj 4649. ž. Kralj. kotarskoj oblasti u Belovaru i Garešnici. Srpska pravoslavna eparhijska konzistorija u Pakracu pritužila se je dopisom od 17. veljače t. g. broj 233. da je občinsko poglavarstvo u Garešnici na jednostavni zahtjev grčko-katoličkog svećenika Dišničkoga u vlastitom djelokrugu iz propisnika parohijala brisala imena nekih žitelja iz Dišnika, koji su navodno iz pravoslavlja prešli na grčko-katoličku vjeru. Povodom tim upućuje se kr. kotarska oblast da područna svoja občinska poglavarstva pouči, da ona nisu vlastna u tom ništa odlučivati, a najmanje prosudjivati valjanost prestupa žiteljstva iz jedne vjere u drugu. Prema tome je pomenuti postupak občinskog poglavarstva protupropisan, te mu valja naložiti, da one žitelje, koje je iz propisa parohijala brisalo opet u isti uvrsti. Dodje li pak do ovrhe, pa budu li pojedini žitelji proti ovoj prosvjedovali s razloga, što više dotičnoj vjeroispovjedi navodno nepripadaju, imati će občinsko poglavarstvo o tom prijavu podnieti nadležnoj kr. kotarskoj oblasti, koja će na temelju §. 14. previšnjeg riešenja od 10. (8.) 1868. u prvoj molbi odlučiti, da li je razporez u tom slučaju zakonito obavljen, pa u slučaju, da drži, da tomu nije tako, ovršbeni postupak uzkratiti, te o tome obaviestiti parohijski administrativni odbor dalnjeg uredovanja radi, ostaviv ali protivnoj stranci nekrnjeno pravo tražiti pomoći i lieka kod višje oblasti. U Belovaru, 18. ožujka 1898. kralj. podžupan Georgijević s. r.“

Унијатски свештеник оста, ето, тужан и невесео, јер одиста, тешка је она народна: *„срамота је умилитиут' се а не погодит' мила.“* Па кад би само и то било, е ал гле нове биједе. Парох Грубач, радом и дјеловањем својим у цркви и парохији, задобије опет за православље *пет* поунијаћених душа и то: Јована Вукобрадовића (26. априла 1898.), Јеку Клежевић (15. маја 1898.), Софронију Кајгана (28. јуна 1898.), Станка Поповића (19. новембра 1898.) и Тому Лукшића (3. (15.) фебруара 1899.)

Наставиће се

Списак епископа и њихових епархија у грчкој источној цркви.

(Свршетак.)

II. Александријска црква.

Фотије — патријарх Александријски и целога Египта, Пентапоља и Пилусија и Етиопије.

Митрополити:

1.) Тивајидски — Герман.
2.) Трипољски — Теофан.
3.) Пентапољски — Нектарије (титуларни), сада се налази као ректор Ризарјевске духовне семинарије у Атини.

III. Антиохијска црква.

Мелетије — патријарх великог Божјег града, Антиохије и целог Истока.

Митрополити:

1.) Епифанијски — Григорије, егзарх друге Сирије и митрополит Апамијски.
2.) Лаодикијски — Арсеније, егзарх Теодоријаде.
3.) Селевкијски — (упражњена катедра), егзарх прве Сирије.
4.) Амидијски — Силвестар, егзарх целе Месопотамије, митрополит едески.
5.) Тирски и Сидонски — Михаил, егзарх приморске Финикије.
6.) Триполијски — Григорије, егзарх Финикије.
7.) Емесијски — Атанасије, егзарх Финикије Дивананисијске.
8.) Барјутски и Лаванске горе — Гаврил († 1901.), егзарх приморске Финикије.
9.) Таршански и Аданси — Герман, егзарх Киликије.
10.) Аркадијски — Никодим.
11.) Теодосиопољски — (упражњена катедра), егзарх велике Арменије.
12.) Халепски — Нектарије, егзарх прве Сирије.
13.) Ирипољски — Серафим (титуларни).
14.) Едески — Атанасије (титуларни).

IV. Јерусалимска црква.

Дамјан — патријарх Јерусалимски и целе Палестине.

Митрополити:

1.) Петријски — Никифор, егзарх треће Палестине и друге Аравије.
2.) Птолемаидски — Патрикије, егзарх Финикије.
3.) Назаретски — Теофан, егзарх целе Галилеје.
4.) Витлејемски — Антим.

Архиепископи:

1.) Тиверијадски — Мелетије.
2.) Таворске Горе — Стефан.
3.) Јордана — Епифаније.
4.) Диокесарије — Никодим.
5.) Киријакополиса — Мелетије.
6.) Неаполиса — Арсеније.
7.) Севастијски — Кирил.
8.) Пелијски — (упражњена катедра).
9.) Јераполијски — (упражњена катедра).
10.) Филаделфијски — (упражњ. катера).
11.) Лидијски — (упражњена катедра).

V. Новогрчка црква.

Високопреосвећени митрополит Атински Прокопије, председник Св. Синода.*

Архиепископи и Епископи:

1.) У Фтиотиди — Константин.
2.) У Халкиди — Евгеније.
3.) У Шпарти — Теоклит.
4.) У Арти — Генадије.
5.) У Сиросу — Методије.
6.) У Коринту — Вартоломеј.
7.) У Акарнанији и Етолији — Партеније.
8.) У Патрасу — Јеротеј.
9.) У Керкери и Паксу — Севастијан.
10.) У Мантанији — Теоклит.
11.) У Димитријади — Григорије, митроп.
12.) У Закинту — Дионисије.
13.) У Трикки — Прокопије.
14.) У Ларисi и Фарсалу — Амвросије.

15.) У Трифилији и Олимпији — Неофит.
16.) У Левкади и Итаки — Евгеније.
17.) У Наксосу — Григорије.
18.) У Тиру — Никодим.
19.) У Мегалополису — Јован.
20.) У Тиви и Левадији — Јероним.
21.) У Калависту и Еталији — Филарет.
22.) У Итилу — Партеније.
23.) У Кефалинији — Дамаскин.
24.) У Тесалиотиди — Јевтимије.
25.) У Фокиди — Амвросије.
26.) У Китиру — Јевтимије.
27.) У Евританији — Серафим.
28.) У Илији — Дамаскин.
29.) У Арголиди — Никандар.
30.) У Идри — Арсеније.
31.) У Месенији — упражњена катедра.

VI. Кипарска црква.

Преосвећени архиепископ нове Јустинијане и целог Кипра — упражњена катедра.

Митрополити:

1.) У Пафу — упражњена катедра.
2.) У Китију — Кирил.
3.) У Киринији — Кирил и председник (проедар) Солон.

VII. Синајска црква.

Преосвећени архиепископ Синаја и Рајите — Порфирије.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, вратио се на Будимпеште прошлога четвртка у Своју резиденцију.

(**Испити на Богословији**). Редовни годишњи испити на Богословији у Карловцима отпочели су са овим распоредом: 2. (15.) маја *Црквено појање и правило* за IV. годину, *Новозаветни грчки језик* за II. год., *Јеврејски језик* за I. год., *Црквенословенски језик* за IV. год., *Морално богословље* за III. год.; 6. (19.) маја: *Педагогика* за IV. год., *Омилитика* за IV. год.; 7. (20.) маја: *Догматичко богословље* за II. год., *Полемичко богословље* за III. год.; 8. (21.) маја: *Пастирско богословље* за IV. год.; 9. (22). маја: *Увод у богословље* за I. год.; 10. (23.) маја: *Црквено право* за IV. год., *Историја српске цркве* за III. год.; 11. (24.) маја: *Свето Писмо Старога Завета* за I. год.; 13. (26.) маја: *Литургика* за IV. год., *Свето Писмо Новога Завета* за III. год.; 14. (27.) маја: *Црквено звањични стил* за IV. год.; 15. (28.) маја: *Свето Писмо Новога Завета* за II. год.; 15. (29.) маја: *Катихетика* за IV. год., *Општа црквена историја* за III. год., *Библијска повеснница и археологија* за I. год.

Привредне вести.

(**Главна скупштина Савеза српских земљорадничких задруга и Централне Касе српских привредних задруга у Аустро-Угарској.**) У понедељак 13. (26.) маја 1902. одржаће се у Српском Дому у Митровици V. редовна главна скупштина Савеза српских земљорадничких задруга и Централне Касе српских привредних задруга. Дневни ред ових двеју скупштина је овај:

1.) Отварање и конституисање главне скупштине. 2.) Извештај управног одбора о раду и полагање рачуна за год. 1902. 3.) Извештај надзорног одбора. 4.) Одобрење биланса и решавање о давању разрешнице управном и надзорном одбору. 5.) Избор двојице чланова у управни одбор. 6.) Избор петорице чланова у надзорни одбор.

За време главних скупштина Савеза и Централне Касе држаће се предавања из задругарства, пољопривреде и здравства. Земљорадничке задруге, које су чланови овога Савеза, имају у својим главним скупштинама бирати своје изасланике и уручити им изворни записник скупштинске седнице, у којој су бирани. На главној скупштини Савеза могу по чл. 18. правила присуствовати и задругари појединих задруга, као и друге познате личности, но само са саветујућим гласом.

—

У Србији.

(† **Прота Новица Лазаревић**). У Београду је 28. априла о. г. преминуо прота *Новица Лазаревић* у 79. години свога живота. Верно и равно послужио је св. цркви и отаџбини својој са 55 година свештениковања свога. Лака му земља и **вѣчная память**!

—

Разне белешке.

(„**Евхаристички конгрес**“.) — Као што јавља француски лист „Le Chrétien Français“ у Лурду је недавно био евхаристички конгрес, који је на дугачко и на широко расправљао о фалсификованом брашну, те о свим могућим последицама како по саму

тајну евхаристије тако и по причеснике, кад се лебац за евхаристију прави од фалсификована брашна, јер тада тајна евхаристије бива само фиктивна, те су јој и резултати фиктивни. Ватиканска комисија, која је такође о томе на дугачко и на широко расправљала подвргла је хемијској анализи разне предмете из којих се фалсификовано брашно продукује, те је коначно закључила да се ти продукти не могу у тело Христово претворити, и решила је, да лебац, који је способан за пресуштаствовање може само лурдско свештенство изготовљавати. Ово пак свештенство, на основу дане му привилегије, одхас је издало рецепт за изготовљавање евхаристичког леба. А пошто је у Француској силна продукција фалсификована брашна хиљски архиепископ, кардинал Куле, подигао је „евхаристички млин“, коме је сврха, да израђује и спрема брашно, „које ће имати све каноничке гаранције за изготовљавање из њега жртвеног леба“. — Кардинал Куле овако оглашује свој млин у листу Semaine Religieuse: „*Архиепископско саопћење. Евхаристички лебац.* Евхаристички сабор у Лурду разматрао је питање о евхаристичком млину. Ми се сматрамо срећним, што можемо саопћити, да је наша епархија у срећном положају да може остварити то предузеће. Млин, који припада сиротишту св. Камиле у замку d' Aix (Ge), ради под непосредним надзором директора тога завода.“ Р. Гр.

Нове књиге.

Беседе Митрополита Митрофана. Цетиње. К. Ц. државна штампарија 1902. Стр. 450. Цијена 3 круне.

Космолошке Идеје. Написао свештеник *Александар Живановић* професор и катихета на кр. сред. школама у Осеку. (прештампано из „Весника Српске Цркве“) Београд. 1902. Стр. 87. Цена 1. круна.

Јавна захвала

Број 23. 1902.

Милостива госпођа, Александра Дра Петра Марјановића, из родољубља и велике љубави према светом православљу, поклонила је овдашњој светој цркви лепо израђену плаштаницу у вредности од 80 Круна, на чему јој се, у смислу закључка црквене скупштине држане дне 21. априла о. г., овим најлепше захваљује подписана црквена општина кличући:

„Живила наша ктиторка милостива госпођа Александра Дра Марјановића!“ —

Српска прав. црквена општина у Шимановцима, 29. априла 1902. године.

Председник: Стојковић

Перовођа: Ђ. Крстић

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Ради равнања свакоме кога се год тиче овим се ставља до знања, да ће они претплатници овога листа, који до сад задужену претплату не подмирише а добили су рачун о дужној претплати на исплату, бити тужени суду, ако и после ове опомене не исплате свој дуг најдаље до 15. (28.) маја ове год.

Стога молимо п. н. претплатнике „Срп Сиона,“ којих се ова напомена тиче, да изволе према томе своју дужност испунити.

Администрација „Српског Сиона.“

Јавна захвала.

Света ми је дужност захвалити се овим путем свима овим пријатељима и познаницима, који су пригодом смрти моје нигда непрежаљене и незаборављене супруге

† СОФИЈЕ ХАЈДИН

рођ. Бранковић

пружали њеној сени утеху, а мојој боној и ојађеној души снаге присуствујући тужној оној свечаности — жалосном погребу. Нека је на првом месту хвала Високопречасној господи: протојерејеву Јовану Вучковићу, ректору богословије, протопрезвитеру Јовану Јеремићу, протојереју Димитрију Руварцу, игуману Сергију Поповићу, свињеглу Данилу Пантелићу, јеромонасима: Давиду Браковићу, Никанору Чалошевићу и јеромонаху Др Јоакиму Чупићу, који су својим чинодејствовањем увеличали овај тужни чин и незаборављену моју покојницу опојали. Нека је хвала господину В. Вујићу, гимн. директору и свој професорској колегији, који су с целом гимназијом и певачки хором, и п. п. г.г. свд. учитељима и учитељицама који су са свима својим разредима учинили милој ми покојници последњу почаст и до вечне је куће испратили. Хвала кућном лечнику Др Миши Михајловићу, који је покојници за време њене болести ревно притицао у помоћ. Хвала и свима онима, који су ме било усмено било писмено тешили и за покој душе незаборављене покојнице искрено се помолили. Свима овима нека је од Бога милост а од мене вечна благодарност!

У Карловцима 1. маја 1902.

Ожалошћени супруг

Исидор Хајдин

у име тужне породице.

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,
КОЈИ СЕ ЧИТ ЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота **Васа Живојиновић** парох Иришки

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, преузвишеног Господина Георгија, патријарха српског.

Овако се зове књига, која је овај свет угледала. Приређивач ове књиге за његових 35 година службовања опазио је, како ученици основних школа наших, читајући апостол, често стану на где и почивку начине, а тим смисао посланице кваре; код неких слушао је, како и сам наслов апостола не говоре како треба, н. пр. читају: „**соборное посланіе Іаковле**“: место: „**соборнаго посланія Іаковлева**“; код неких опет видео је, да деца не могу напамет да изговоре прокимен апостола, те или не говоре ништа, или говоре само: „**Й дѣхоми тебѣмѣ, прокѣменъ глас**“: који буде, а остало испусте. Најпосле сазнао је, да многа наша школска деца незнају да читају црквено-славенски, или ако и читају, они изговарају којекако и наопачке, те место деница говоре десница и т. д.

За олакшати ученицима све изложене потешкоће приређивач је овај апостол лепо распоредио; ставио је код сваког апостола цео наслов: **И дѣхоми тебѣмѣ, прокѣменъ** глас н. пр. 8, и сав прокимен. Затим је додао цео наслов апостола: Ко Галатом и т. д., а апостол је сваки поделио на статије и навео где ученик има стати, да не би смисао посланице кварио; а поврх свега тога, пошто има наших школа, — особито у комуналним, где су деца наша у мањини, а учитељ римокатолик, — у којима деца наша не уче црквено-славенско читање, ставио је приређивач још сваки апостол и текст истога ћирилским грађанским словима штампан тако, да ће одсад сваки ученик, па и онај из првог и другог разреда моћи читати апостол без погрешно.

Овако уређени апостол, који је и благословом Његове Светости штампан, уверени смо да ће добро доћи свакој нашој цркви и школи. Оној првој и зато, што од сад неће морати набављати апостол по скупу цену од 15—16 фор., који деца брзо раскупусе, но ће за врло јефтину цену добити врло укусно израђени апостол, који је штампан лепим и крупним словима, на врло финој, доброј и истрајној артији, а продаје се по врло умереној цену зато, да га свака црква по 2—3 примерка за своју децу набавити може.

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

УПРАВА
Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 276. ex 1901/2 29 1—1

ЗВАНИЧНА ОБЈАВА.

Свједоџбе о годишњем успјеху, издане на име г. Бичанског Владимира из Новог Сада (28. авг. 1898. за I., 28. септ. 1899. за II., и 13. јуна 1901. за III. год., богословије), проглашују се овим за уништене, пошто је истоме под данашњим даном од тих свједоџаба издан дупликат.

Управа правосл. срп. богосл. училишта.

У Карловцима 27. апр. (10. маја) 1902.

Ј. Вучковић
ректор.

СТЕЧАЈ ЗА УЧИТЕЉА. 30 1—3

На упражњено учитељско мјесто срп. осн. школе у Медини (Tólna m. n. n. Kölesd) овим се отвара стечај. Дужности су прописане шк. уредбом од 1872. а осим тога дужан је у цркви појати и дјецу у томе обучавати. Годишња плата му је ова: стан по пропису, 2 хвата тврдих дрва, 84 круне од црквене опћине, 80 круна од полит. опћине, 12 мерова жита; 12 мерова ражи; 16 мерова јечма, од сваког ђака 1 осмак жита конопљиште, клијеште и купусиште а по закону 5 год. доплатак од 100 круна. За вјенчање, погреб или парастос 1 круну. За држање поуторне школе уживаће 4 ланца земље на коју опћина плаћа еквивалент а учитељ порез. Потпуно знање мађарског језика (не само онособљење) *неопходно је нужно*, а жеља је опћине, да се и у св. цркви лично прикаже. Рок стечају је наш Ивањдан. Молбенице ваља упутити потписаној управи.

Из сједнице м. шк. одбора држане у Медини 10. марта 1902.

Лукијан Михајловић парох. адм. и шк. управитељ. Лука Шимуновић предсједник.

СТЕЧАЈ.

32 1—3

На управљено учитељско место у црквеној општини Старо Станарској — Епархији Бачкој — овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 (деветстотина) круна, и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. —

Осим „Школском Уредбом од 1872 г.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у душност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође појачку дужност врши на станарској водичкој капели. Рок стечају је до 22. јуна по старом календару. — Изабрани учитељ имаће 1. септембра по новом календ. у своје звање наступити од ког му је дана и плата у течај стављена. —

У Ст. Станару 1. маја 1902 године.

Бошко Поштић Сима Буњевчев
перовођа председник м. школ. одбора.

СТЕЧАЈ.

33 1—3

Овим се поново расписује стечај, на управљено учитељско и новоустановљено учитељичко место, српске вероисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је учитељу 410 К у готовом новцу, 15 катастр. јутара и 1101□ хв. ораће земље на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан од три собе, кујне, штале и т. д. и поред школе врт, 2 хвата тврди дрва, и у име огрева угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 круне.

Плата учитељице је 640 К за држање поотворе школе 80 К слободан стан, од две собе, кујче и коморе и поред школе врт. У име огрева добија угља колико јој је нужно.

Изабрани учитељ и учитељица предаваће у оним разредима, које им месни школски одбор додели, а у своје звање ступају 1. септ. ове године. Дужности учитеља и учитељице прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. Рок пријаве је 3|16. Јуни. Молбенице се упућују председништву шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 17|30 априла 1902.

Месни шк. одбор.

Број 499, 500 и 501./К. 236, 237 и 244. ех 1902. 31 1—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохије у В. Бастајима III. разрада, Пожеги и Борови IV. разреда са роком до 8/21. Јуна 1902 године.

Молитељи имају прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној Конзисторији до горњег рока поднајети.

Из седнице правосл. срп. епархијске конзисторије.

У Пакрацу 17|30. Априлиа 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ
ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО
НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, риса и правог енглеског листера, које повлачим из првих домаћих и иноземских творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем највећом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него икоји од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојаних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумеренијој цени.

Исто тако примам на израду и такве свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потору.

С одличним поштовањем
25 5— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничног одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подносим на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ

7—20 19 у Новом Саду, Дунавска улица.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма надјачује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

10— ex 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 272.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 19

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 12. маја 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Додатак.

А) Правилник о полагању разредних испита приватних ученика у српској учитељској школи сомборској.

(Свршетак.)

§. 1.

Приватни ученици ради дозволе полагања разредних испита подносе своје, потребним исправама снабдевене молбенице управитељу српских учитељских школа сомборских, који исте уз пропратно мнење Проф. Збора доставља Школском Савету на мериторно решење.

§. 2.

На основу дозволе Школског Савета полажу приватни ученици у одређеноме року разредне испите из појединих разреда учитељске школе. — На овим испитима председава управитељ, а испитују сви они професори, који у дотичним разредима предају. О резултату овога испита издаје се редовна сведоџба са наводом броја и датума дозволе Школског Савета.

§. 3.

Полагању испита вишега разреда приступа се ученик само у том случају, ако је испит из претходног нижег разреда најмање са довољним успехом положио.

§. 4.

Ученик који из два предмета покаже недовољан успех, полаже поправни испит из тих предмета; добије ли пак недовољну оцену из више од два предмета, може се тек после године дана подвргнути целокупном поновном разредном испиту.

§. 5.

Такса за полагање приватног испита по разреду, јесте 40 К, за поправне испите по предмету 10 К.

Б) Правилник о оспособљењу учитељица женског ручног рада у српским народним основним школама.

§. 1.

У српској учитељичкој школи сомборској оспособљавају се и учитељице само за женски ручни рад у нар. осн. школама.

§. 2.

Овоме се испиту припуштају:

а.) женске беспрекорнога моралног владања, које су навршиле најмање 18. год. живота, свршиле четири разреда више девојачке или грађанске школе, а већбале се редовно годину дана практично у женском ручном раду под надзором управитеља и учитељице женског ручног рада у овој школи.

б.) женске беспрекорнога моралнога владања, које су навршиле најмање 18. год. живота, свршиле четири разреда више дев. или грађанске школе, а већбале се најмање две године пријатно у ком заводу практично у женском ручном раду, што имају правоваљано истављеном сведоџбом доказати.

§. 3.

Дозволу за полагање даје по предлогу Проф. Збора Школски Савет. — Молбенице ради полагања овога испита подносе се благовремено управитељу завода.

§. 4.

Испитно повереништво се састоји из гл. школ. референта, одн. повереника Школског Савета, као председника, управитеља и осим учитељице женског ручног рада још и других потребних чланова Проф. Збора.

§. 5.

Испит се овај полаже писмено, усмено и практично из женског ручног рада.

§. 6.

Писмени се испит полаже:

а) из српског језика и пословне стилистике.

б) из рачуна

в) из цртања, у колико је потребно за женски ручни рад.

§. 7.

Практичан испит се полаже из промаљивања, плетења, мрежања, бележења, везивања (macramée), белог и шареног веза, кројења и шивења белог рубља и хаљина, разних начина крпљења.

Усмени испит се полаже из методике ручног рада, а осим тога још из науке вере, опште педагогике и кућарства.

§. 8.

Писмени и практичан испит се држи у току оног времена, када се полажу усмени испити за учитељско оспособљење, и то под надзором којега члана Проф. Збора.

Задатке за ове испите одређује испитно повереништво.

Усмени испит се држи онда, када то испитно повереништво одреди.

§ 9.

По свршетку овога испита се држи конференција, у којој се у смислу одредаба Правилника за учитељско оспособљење решава о успеху.

§. 10.

Кандидаткињама, које овај испит положе, на основу школ. записника о кандидаткињама за оспособљење из женског ручног рада, стављају се сведоџбе о способности за обучавање женског ручног рада у нар. осн. школама.

Сведоџба гласи:

Бр.
ex.

Сведоџба о способности

за обучавање женског ручног рада у народним основним школама.

.....

полагала је у српској учитељској школи сомборској испит, прописан за оспособљење учитељица женског ручног рада у срп.

народним основним школама и том приликом је овакав успех показала:

Из науке вере
„ женског ручног рада и то:
„ промаљивања
„ плетења
„ мрежања
„ везивања
„ белог и шареног веза
„ кројења и шивења белога рубља
„ „ „ „ хаљина
„ разних начина крпљења
Из кућарства
„ опште педагогике
„ методике женског ручног рада
„ срп. језика и пословне стилистике
„ рачуна
„ цртања

Пошто је према томе ..... прописаним захтевима са ..... успехом одговорила, овим се проглашује, да је способна за обучавање женског ручног рада у српским народним основним школама.

У Сомбору .....

председник управитељ чланови испитн. повереника:

М. П.

§. 11.

Испитна такса ја за овај испит 40 К, за поправни по предмету 10 К, за исправљање дипломе 2 К.

В) Правилник о полагању испита за оспособљење хоровођа.

§. 1.

У српској учитељској школи сомборској могу учитељски кандидати или већ оспособљени учитељи полагати испит за оспособљење за хоровођу.

§. 2.

Кандидати полажу испит из теорије музике, из хармонијског појања и певања, из свирања на једној музичкој справи и из знања о управљању са певачким зборовима.

Испит овај се дели на три дела: на писмени, усмени и практичан испит.

§. 3.

Испитно поверенство се састоји из повереника Школског Савета, управитеља, учитеља харм. појања и певања и свирке, и осим тога још два одређена члана Проф. Збора.

§. 4.

По свршетку овога испита држи се конференција у којој се према одредбама Правилника о полагању испита за учитељско оспособљење, решава о успеху испита.

Кандидатима, који овај испит положе, издаје се овака сведоџба:

Бр.
ех.

Сведоџба.

.....

.....

који је ..... године оспособљен за учитеља српских народних основних школа, пред потписаним испитним поверенством полагао је ..... год. испит оспособљења за хоровођу, и том приликом је овакав успех показао:

Из теорије музике
„ хармон. појања и певања
„ свирке на
„ управљања са певачким зборовима

За верност горњега потписујемо ову сведоџбу и снабдевамо је заводским печатом.

У Сомбору, ...

Повереник Шк. Савета Управитељ Учитељ музике

.....

Чланови исп. пов.

§. 5.

Испитна такса је 20 К. За сведоџбу се плаћа 2 К.

Из седнице срп. прав. пар. Школског Савета, држане у Карловцима дне 18. (31.) марта 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Р А-

врху примања и издавања новца припадајућег

Тек. број	Примање	У готову новцу К	п	У вредносним папирима К	п
1	Свршетком године 1900. преостало је	745	69	40345	82
	У години 1901. примљено је:				
2	Приноса од овоподручних црквених општина	2617	66		
3	Приноса од овоподручних манастира	1350	—		
4	Прилога од подељених диспенсација	240	—		
5	Прилога од рукоположених за ђаконе и презвитере	280	—		
6	Најамнине од кућа архид. епарх. фонда	1819	23		
7	Закупнине од јарковачке земље припадајуће истим кућама	800	—		
8	Повуста (рабата) од уг. француског осигуравајућег деон. друштва у Темишвару	2609	68		
9	Враћених предујмова	9	—		
10	Иних доходака	11	80		
11	У уложници Срем.-Карловачке задруге под бр. 405. и 519.			6000	—
12	У капитализираним каматама од главнице исказане у књигама Сремско-Карловачке задруге под бр. 405. и 519.			2256	74
	Укупно	10583	06	48602	56

П Р Е-

целокупног стања архид. епархијског

Тек. број	Предмет	К	п
	Потраживање		
1	У преосталој готовини	1615	27
2	У неплаћеном приносу од овоподручних црк. општина	4108	16
3	У неплаћеном приносу од овоподручних манастира	250	—
4	У неплаћеној кућној најамнини	1900	53
5	У неплаћеним предујмовима	84	08
6	У улозима код Сремско-Карловачке задруге за међусобно помагање и штедњу	48602	56
7	У покретностима, састојећим се из 1 гвоздене касе	260	—
8	У непокретностима, састојећим се из кућа под бр. 240, 771, 772, 773, 774 у Карловцима	37000	—
	Укупно	93820	60
	Сравнење са стањем у прошлој години		
	Године 1900. износило је активно стање овога фонда	83870	03
	31. децембра 1901. износи исто	93792	50
	По томе се умножио овај фонд у години 1901. са	9922	47

У *Карловцима*, 31. децембра 1901.

Д. Николајевић
арх. рач. ревизор.

Ч У Н

архидијец. епархијском фонду у години 1901.

Тек. број	И з д а в а њ е	У готову новцу К	п	У вредносним папирима К	п
1	На државни порез и општински намет	519	97		
2	Градском порезном уреду у Карловцима за 5 јарковачких цедуља, којима се овлашћује архид. епарх. фонд да може уживати јарковачку земљу пред наведеним кућама припадајућу у год. 1902. и за извоз камена на цесту Ст. Пазова—Голубинце	50	—		
3	Кр. порезном уреду у Руми за једначак	30	26		
4	За осигурање кућа арх. епарх. фонда од пожара . .	37	42		
5	У име награде бележнику архид. управе као благајнику арх. епарх. фонда	400	—		
6	У име награде арх. рачун. ревизору за бриговодство над кућама арх. епарх. фонда и вођење рачунских књига односећих се на овај фонд	400	—		
7	На рачун улога Срем.-Карловачкој задруги на књ. бр. 405.	6000	—		
8	На оправљање кућа арх. епархијског фонда . . .	96	20		
9	Претплата на лист „Финанцијални Весник“	4	10		
10	На дневнице и путни трошак члановима арх. админ. одбора	710	32		
11	dto Члановима архид. конзисторије	688	80		
12	dto Члановима архид. школског одбора	24	—		
13	На предујмове	6	72		
14	Готовина и вредносни папира 31. XII. 1901. . . .	1615	27	48602	56
	Укупно . .	10583	06	58602	56

Г Л Е Д

фонда у Карловцима у години 1901.

Тек. број	П р е д м е т	К	п
	Дуговање		
1	Преплата за годину 1902.	26	—
2	У име једначка	2	10
3	Чисто потраживање	93792	50
	Укупно . .	93820	60

Ad AO. 376.|340. ex 1902.

Одобрава се

Из седнице архид. админ. одбора држане у *Карловцима* 28. марта (10. априла) 1902.

ГЕОРГИЈЕ
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Избори

посланика за сазвани на дан 26. маја (8. јуна) о. г. српски православни нар.-црквени сабор.

У прошли понедељак, 6. (19.) маја о. г. обављени су избори посланика за наш сабор у свима дијецезама, осим Вршачке, у којој су избори обављени јучер, 11. (24.) маја.

Дана 6. (19.) маја изабрани су:

У Архидијецези

световни:

У Карловцима: *Др. Лаза Секулић.*

У Пазови: *Никола Петровић.*

У Руми: *Др. Тонка Богдановић,*

У Земуну: *Петар Петровић.*

У Митровици: *Др. Миша Михајловић.*

У Ердевику: *Др. Александар пл. Рокнић.*

У Даљу: *Васа Муачевић.*

свештеници:

У Пазови-Карловци: прота Ст. Бечејски *Јован Борота.*

У Руми: *Стеван Моловић* умир. парох.

У Митровици-Земуну: *Павле Зековић,* парох у Карловчићу.

У Ердевику: *Ђорђе Павковић,* ђакон у Сомбору.

У Даљу: *Јован Магарашевић,* парох у Чепину.

У Панрачкој дијецези

световни:

У Пакрацу: *Светозар Грубач.*

У Новој Градишци: *Др. Никола Ђурђевић.*

У Беловару (I. срез): *Паја Мандровић.*

У Беловару (II. срез): *Др. Милан Бакић.*

У Слатини: *Васа Ђурђевић.*

свештеници:

У Пакрацу-Новој Градишци: *Сава Стојаковић,* парох у Смољановци.

У Беловару (I. и II. срез): *Михајло Соларић,* парох у Нови Павлани.

У Слатини: прота *Милутин Јакшић,* професор Богословије.

У Горњо-карловачкој дијецези

световни:

У Петрињи: *Буде пл. Будисављевић.*

У Костајници: *Др. Ђорђе Димовић.*

У Глини (I. срез): *Лаза Обреновић.*

У Глини (II. срез): *Мита Давидовић.*

У Карловцу (I. слуњски срез): *Стеван В. Поповић.*

У Карловцу (II. слуњски срез): *Светозар Прибићевић.*

У Плашком (I. срез): *Орловић.*

У Плашком (II. срез): *Стеван Карамата.*

У Оточцу: *Милан Николајевић*

У Кореници: *Стеван Калембер.*

У Госпићу: *Перо Јерковић.*

У Д. Грачацу: *Др. Милан Мандић.*

У Карловцу (карловачки-загребачки срез): *Др. Богдан Медаковић.*

свештеници:

У Петриньско-Костајничком срезу: *Јован Воркапић,* катихета.

У I. и II. Глиньском срезу: *Петар Велебит,* парох у Хајтињу.

У Карловачком заједничком I. и II. слуњском и I. плашћанском срезу: *Душан Кнежевић,* парох у Јасеновцу.

Плашћанском, Оточком и Кореничком срезу: *Михаило Медаковић,* парох у Јураковцу.

У Бачкој дијецези

световни:

У Новом Саду: *Др. Славко Милетић.*

У Сомбору: *Др. Паја Дракулић.*

У Суботици: *Др. Владислав Манојловић.*

У Ст. Бечеју: *Др. Ђорђе Красојевић.*

У Жабљу: *Др Мита Мушицки.*

У Ставару: *Мита Ђорђевић.*

У Ст. Паланци: *Душан Стојшић.*

свештеници:

У Новом Саду и Ст. Паланци: *Божидар Поповић,* парох у Новом Саду.

У Ст. Бечеју и Жабљу: *Иван Јелчић,* парох у Ст. Бечеју.

У Сомбору, Ставару и Суботици: протопрезвитер Сомборски *Љубомир Купусаревић.*

У Будимској дијецези

световни:

У Мохачу: *Младен Љубојевић* (ратар).

У Св. Андреји: *Евген Думча.*

свештеници:

У Св. Андреји: архимандрит *Др. Георгије Летић* професор Богословије.

У Мохачу: *Стеван Чампраг,* конзисторијални бележник.

У Темишварској дијецези

состоји:

У Темишвару: *Др. Михајло Тодоровић.*
У Кикинди: *Марко Богдан.*
У Мокрину: *Милан Босић* учитељ.
У Вршеву: *Др. Љуба Павловић.*
У Бечкереку: *Др. Милош Борђевић.*
У Модошу: *Мата Косовац,* учитељ.
У Ст. Миклошу: *Др. Бранко Илић.*
У Араду: *Петар Лунгулов* (ратар).

свештеници:

У Кикинди и Темишвареском срезу: *Миливој Радовић* парох у Кикинди.

У Мокринском и Вршевачком срезу: *Миливој Јовановић.*

У Бечкереку и Модошком срезу: *Лазар Нешковић* парох.

У Арад-Ст. Миклош: *Паја Милин,* парох у Банахиду.

Ватикански сабор.

(Одломак из књиге „Историја христіанской церкви въ XIX. вѣкѣ. Изданіе А. П. Лопухина, томъ I.“).

— превео: **Лазар Богдановић.** —

Мисао о сазиву васељенског сабора. Састанак учених сила. Буза о сабору с позивом на њ'. Разне струје. Протести против новог догмата. Њихова лукавства према њему. Главни представници опозиције и њихова настојања да отклоне овај по цркву опасан пројекат. Жестока борба партијâ. Лично учешће папе у њој Ликовање инфилибилистâ — присталица непогрешивости. Текст догмата о непогрешивости папе. Последњи дан сабора. Превратъ у историји папства и губитак светске власти његове.

Мучно је рећи, кад се је баш у Пија IX. понајпре јавила мисао — да сазове васељенски сабор. Већ у години 1846. као да ју је исказивао; али кад беше забављен питањем о проглашењу догмата о непорочном зачећу, дакле између 1850. и 1854. године, то је на примедбу једног доминиканца, да нови догмат претпоставља проглашење папске непогрешивости, папа одговорио: „дочиће и она“. По сведоџби језуитâ. Пије је био убеђен, да он има нарочиту мисију, да прогласи и једно и друго — и непорочно зачеће и непогрешивост — за догмате». Како било да било, спремање за сабор отпочело је већ заранијe, и дух се је тога самовлашћа, којим је био папа одушевљен, и коме се хтело да даде законито оправдање саборним закључком, јасно показао већ у енциклици од 8. децембра 1864. г. а нарочито у приложеном јој „силабусу“ или списку главних заблуда новијег времена, од којих су се подвргавали осуди међу осталима и сви захтеви о слободи вероисповедања, савести, речи и науке, о независности светске власти од духовне, — једном речју сви принципи најновијег државног и друштвеног живота. Након четири године иза тога, наиме 1867. године, кад је свечано славио годишњицу св. Петра, не пропусти он већ да отворено објави, да се он давно носи мишљу — да сазове васељенски сабор ради исцељења многих зала, од којих страда црква. На ово пет стотина епископа, који су тада присуствовали у Риму, одговори, да им је врло мило што им је извештено, да папа хоће да у таквом сабору нађе исцељења. Неки су се при том озбиљно могли надати, да ће сабор најзад поставити границу вечитим немирима и непоретцима и да ће, пошто одреди правилан односај међу духовном и светском влашћу, папом и сабором, папством и епископатом, исцелити све неуредности, од којих је црква патила. Но њиховим надама није било суђено да се испуне, јер су језуите били већ попримили све мере на то, да из тога сабора створе оруђе за апотеозу папства, а пошто се је папство већ сасвим налазило у њиховим рукама, то и да потпуно утврде своје врховно господство у римо-католичком свету.

Ради припреме за сабор било је у Рим позвано много римо-католичких богослова; али при избору њихову мање се пазило на њихову научну спрему, него на њихов односај према идеји о непогрешивости. У догматичном одсеку главну је улогу играо језуит Перонe, ограничени схоластик, који се није могао сложити с туђим мишљењима; а њему по-боке стајаху: доминиканац Спада, који се прослављао својом заштитом вечности паклених мука, — Кардони, строги јуриста, који је ставио епископима у дужност да живе строго — монашки, — Бартолини, који је доказивао, да је свети дом у Лорету онај исти, који је раније био у Назарету, — Билијо, коме су приписивали главно учешће при састављању силабуса. Из Енглеске дозваше несретнога, полусуманутог Талбота, из Француске — лепореког опата Френела,

који је у Сорбони дуго време држао знамените лекције из патристике. Из Немачке су били дозвани Шрадер и неколико других језуита, и тек онда, кад се пошки кардинал Шварценберг успротивио томе, указујући на једностраност тога збора, бијаху у Рим позвани такође и други научењаци, нарочито Хефеле епископ ротенбуршки, и опат Ханеберг Сви сакупљени богослови биле су подељени на седам комисија, а свака се од њих налазила под председништвом по једнога кардинала; задаће, поверене тим комисијама, биле су различите. Хефелу је било поверено да скупи документарна дата о делима и церемонијалу на Тридентинском сабору; Хансберг и Тајнер састављаху извештај о манастирима на истоку, који се мало односно на ствар. У догматичној комисији заседали су текође Клеменс Шрадер, Француелан, Швец, Гитингер и Алцог. Сви богослови дужни су били положити заклетву да ће чувати тајну, и то тако строгу заклетву, да је нарушење њезино вукло за собом безусловно одлучење. Против сваког обичаја епископи су готово сасвим били искључени из припремних радња за сабор. Кад су се немачки епископи сакупили на претходни састанак у Фулди (1867. г.), то је папа у испраћеној им посланици захтевао од њих, да му саопште своја мишљења сваки засебно, а не сви заједно, и тражио при том, да све држе у највећој тајности.

29. јуна 1868. г. пада папа Пије IX. булу, којом је формално позивао епископе у Рим на сабор, који је имао бити отворен 8. децембра 1869. године. Указујући на мрачне прилике времена, папа предлагаше: „На том се васељенском сабору има брижљиво и потанко испедовати све оно, што се односи на славу Божју, чистоту вере, достојанство богослужења, вечно спасење људи, црквену дисциплину, корисно и темељито образовање клира, послушност црквеним законима, бригу о нарастености, на хришћанско васпитање младежи, мир и, пре свега, вечност". На позив су понајпре одговорили холандијски и белгијски епископи заједничком посланицом, која је у Риму произвела веома велику радост. Други се епископи нису одазвали тако радо, а тако се наједаред појавише два противна правца: либерални, који је натезао сва једра да би постигао признање папске непогрешивости. Да би се „заблудели извели на пут истине", позив беше послан такође и источним црквама и протестантима. Опат Теста беше 5. (17.) октобра у аудијенцији код царигрдеског патријарха; али потоњи, који је из новина дознао за позив, што га је разаслао „епископ древнога Рима", изјави, „да он неће отварањем старих рана да ствара нове болове". А толико је исто мало одзива на свој позив нашао папа и код других грчких патријараха на истоку. Протестанти такође нису хтели да следују позиву папином — „да се поврате у једно стадо Христово". У место одговора са стране немачких протестаната, врховни црквени савет у Берлину, у начоч захтевима папе, издао је позиву на прилагање у корист савеза Густава Адолфа, коме је задаћа помагање евангеличких општина у римокатоличким земљама. Осем тога су богослови у Гревинчену и евангелички савез и свештенство у Женеви издали писмену изјаву о том, да они не могу учествовати на сабору. Само је један протестант изјавно, да озбиљно прихваћа позив: то је био англикански епископ Куминг, познати апокалиптик. Он се обратио с питањем на вест министерскога архиепископа Манинга у погледу услова, под којима би могли и протестанти примити учешће на сабору. Манинг испрати ово питање у Рим, откуда му стиже одговор, да се протестантима као блудним синовима дочушта само да се поврате у очин дом. Доцније је папа додао још, да ће у Риму бити неколико богослова, који се неће устручавати да ступе с протестантима у распре ради њихова обраћења; али се на сабору протестанска ствар неће ни наносити. Неки се Јевреји обраћали папи с молбом да се и Израил позове, али добиште одговор, да борба за Израиљ дође још није наступила но папа се нада, да ће и с њега узабрати неколико гроздова.

Усупрот црквеном сабору, који је папа сазвао, одлучи талијански савез слободних мислилоца у Милану сазвати свој властити „сабор" у Неапољ, и граф Ричиарди разашље позив на њ'. На позив се одазваше: Кине, Литре, Мартин, Мишле, Молешот, Улих, берлински хегелијанац Михелет, Гарибалди и неколико талијанских универзитетских професора и представника ђачких друштава у Болоњи. „Сабор" се у истину састао, но упркос целом религиозном и политичком радикализму, који је он стао проповедати, није он добио никак-

вог даљњег значења. Он је само показао, да је у Италији била повелика радикална партија, која је бодро мотрила све покрете папства и свакојако настојала да ради против њега.

Међутим и у самој римској цркви владао је неспоразум. Ни у једној од горе споменутих позивних посланица није се спомињало, ради које се нарочито цели сазивао сабор. Пошто су се епископима на просуђење шиљала нека дисциплинарна питања, то се је могло предпостављати, да ће се о њима расправљати и на сабору. Но у таком случају зар би ради тога вредно било сазивати сабор? Језуитски журнал „Civilta cattolica“. кога је непосредно сам папа задахњивао, већ је у 1867. г. предлагао, да су сви добри католици дужни дати Богу обет — да ће се тврдо држати науке о непогрешивости папиној и да ће ју признавати, макар за њу морали пролити и своју крв. У месецу фебруару 1869. г. исти журнал штампао је писмо из Француске, у ком је наречена нада, да ће учење, које се налазило у силабусу бити свечано потврђено, и да ће непогрешивост папина. коју, дабоме, сам Пије не може предложити на расправљање, бити призната једнодушним усклицима. Архиепископ Манинг вестминстерски и Дешами мехелнски у једно исто време објавише у својим пастирским посланицама, да ће на предстојећем сабору бити проглашена непогрешивост; а у том су смислу објављивали и други добро обавештени епископи и духовна лица. Није било сумње, да је Рим наумио да учини последњи корак на путу к самообоготворењу и самолашћу.

Наставиће се

Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Дишнику.

(Наставак.)

Пођимо даље. Зар мислите, да је Сегеди, после овога пораза, повукао се? Не, он и даље ради. Хтио би да *добије школу у своје руке.* Но та му не ошли, јер год. 1898. помрсише рачуне његове прота, парох беловарски и народни заступник *Јован Штековић* и Михајло Баришић, за онда народни посланик, заузевши се обојица код *највише области*, да се настава дјеце у школи дишничкој *никако не повјерава унијатском свештенику.* С друге стране радио је парох Грубач живо са школским одбором, да се што прије сагради нова школа у Дишнику. Ово заузимање његово остаде: *„злаc ванпуђега у пустињи.“* Ево доказа. Запшенички стављена интерпелација у сједници школскога одбора гласила је овако: *„Према усменој високопријељеној информацији велеславне кр. жупанијске области у Беловару слободан је Светозар Грубач, парох брђанички и катихета православне српске младежи на овдашњој школи, као виршни члан школскога одбора, ставити слиједећу интерпелацију:* 1.) *Је ли закључак овомјестног школског одбора од 27./I. 1898. тач. IV. гледе новограднје школе и учитеља стана у Дишнику достављен славној кр. котарској области у Гарешници? Када и под којим бројем? — 2.) Ако јест, како је котарска област примила и спровела исти закључак? Када и под којим бројем? — 3.) Напослетку, ако је интенција овога одбора примљена на одобравајуће знање хоће ли одбор остати консеквентан своме горњему закључку, те поново замолити славну кр. котарску област, да се предмет реализира још у течају 1899. године?“* — Кр. котарска област узела је и закључак и молбу школског одбора на и интерпелацију катихете, *на знање*, и тим је *ствар свршена.* Даље. У сједници црквеног одбора у Брђанима од 10./22. априла 1898. стављен је у записник предлог, да се замоли епархијски административни одбор у Пакрацу за интервенцију код надлежне политичке власти, да се школа у Дишнику што прије сагради, и епарх. одбор је под 19. (31.) маја 1898. број 649. предлог усвојио и кораке учинио. Међутим је Сегеди удвостручењем снлама радио код области за своју ствар, да се наиме школа поново *смјести у унијатску жупну кућу и да се њему повјери настава дјеце.* Ево и о томе акта. „Број 2620. Poglavarstvu občine u Garešnici. Imade se amo izvieštiti do 20. svibnja t. g. nefaljeno 1.) podatcima o kvadratičnoj površini svijetloj visini i o kubičnom sadržaju prijašnje (unijatske) i sadašnje (u privatnoj zgradi) školske sobe u Dišniku, 2.) iskazom o broju školskih obvezanika i polaznika rečene škole i 3.) iskazom o vjeroispovjesti školskih polaznika, o vjeroispovijesti ukupnoga stanovničtva dotične školske občine. Iskaz o vjeroispovijesti školskih polaznika neka obaseže bar posliednih pet godina. Kr. kotarska oblast u Garešnici, 9. svibnja 1898. Kr. kotarski predstojnik Šnajder. s. r.“ — Упркос свему тому, школа је ипак остала и даље у приватној кући и учитељи, према броју православне дјеце, бијаху

Срби православне вјере: *Данило Савић* и *Лаза Тејић*.

Ово је, одиста, карактеристично. А шта ћете тек рећи на оно што слиједи. Унијатски свештеник у Дишнику пише кр. котарској области у Гарешници овакав допис: „Број 7. — 1898. Славној кralj. kotarskoj oblasti u Garešnici. Podpisani župni ured umoljava ovime najuljudnije slavnu kralj. kotarsku oblast, neka bi izvolila odrediti i občinskom poglavarstvu naložiti, da nedeljnu zapovied proglašuje i kod g. kat. crkve u Dišniku. Razlozi za ovu molbu ne samo da su pravedni, nego bi protivno upravo nepravedno bilo, jer: 1.) Katolici latinskoga i grčkoga obreda u selu Dišniku sačinjavaju dobranu polovicu; 2.) U grčko-katoličkoj crkvi služi se sv. služba Božja svake nedelje (ne svake treće); 3.) Grčko-katolička crkva je župna crkva a ne kapela. U redu je dakle, da se i kod nje čita proglas. Grčko-katolički župni ured u Dišniku, 10. siečnja 1898. Andrija Szegedi s. r. prisjednik duh. Stola i upravitelj župe." — Кр. котарска област привађа ствар и издаје ову одредбу: „Broj 5930. Mjestnom starešini sela u Dišniku. Ovim se odredjuje da se od 1. rujna 1898. imade selski sastanak u svrhu proglasa naredaba i oglasa zapoviedi držati pred grčko-katoličkom župnom crkvom u Dišniku. Za ovu naredbu ostaje starešina odgovoran. Kralj. kotarska oblast u Garešnici dne 24. kolovoza 1898. Kotarski upravitelj: Žettić s. r. — Тај налог добило је парохијско звање бришљаничко у своје руке и ставило одмах овакав оправдани приговор: „Број 144. Славној кр. котарској области у Гарешници. Потписано парохијско звање принуђено је у *хатар праведе и равноправности, коју православна српска црква ужива у држави*, замолити славну ту област, да благоизволи своју одредбу издану мјестном старешини у Дишнику под 24. колоноза о. г. број 5930. исправити и преиначити према вишој наредби бивше кр. поджупаније у Беловару од 27. травња 1885. број 5296. тач. 3., гдје је изречно казано: „U mjestih gdje imadu crkve jednoga i drugoga zakona, imadu se sastanci držati izmjence pred jednom i drugom crkvom", а по томе ово звање уреда ради извјестити. Православно српско парохијско звање у Бришљаници, 10. Септембра 1898. Грубач в. р. парох." Кр. котарска област, *не знамо зашто*, отпослала је приговор унијатском жупном уреду у Дишнику на преглед, а овај је узвратно овако:

„Broj 134—1898. Slavnoj kralj. kotarskoj oblasti u Garešnici. Sigurno je bila pravedna zamolba podpisanoga župnoga ureda od 10. siečnja t. g. br. 7. odnosno od 31. srpnja t. g. br. 108., jer to potvrdjuje i navod veleč. parohijskoga zvanja u Brăljanici izražen u hatar pravde i ravnopravnosti dopisom od 10. rujna t. g. br. 144. Pa uvaživ pravednost rečene zamolbe izvolila je kralj. kotarska oblast odredbom od 24. kolovoza t. g. br. 5930. udovoljiti toj zamolbi. Proti odredbi prosvjedovalo je velećastno parohijsko zvanje u Brăljanici. Potpisani utvrdjuje se zapitati sliedeće: 1.) Je li to u hatar pravde i ravnopravnosti, da starješina neće nedeljnu zapovied pročitati odmah poslie službe u ovdašnjoj grčko-katoličkoj crkvi, kao što radi svake treće nedelje pred grčko-istočnom kapelom, nego drži proglas u 2 sata poslje podne tako da skoro nitko niti nemože doći, jer bi morao poslje podne doći k crkvi, što većini radi udaljenosti nije moguće. 2.) Ako starješina tvrdi, da nemože držati proglasa, jer da mora prisustvovati službi Božjoj u Brăljanici je li bilo u hatar pravde i ravnopravnosti, da dosada kroz 20 godina nisu katolici mogli prisustvovati, proglasu kod grčko iztočne kapele, jer do 12 sati, kad se svršava služba Božja absolutno nisu mogli prispjeti od svoje službe Božje iz Garešnice. Potpisani će biti potpuno zadovoljan ako slavna kralj. kotarska oblast udovolji zahtjeva veličast. parohijskoga zvanja u Brăljanici te odredi, da se proglas čita izmjenimice pred jednom i drugom crkvom ali razumieva se — u hatar pravde i ravnopravnosti u isto doba t. j. poslje svršetka službe Božje (oko 12 sati) i na jednakom mjestu t. j. pred crkvom. Ako starješina nebi mogao iz Brăljanice do toga doba od službe Božje prispjeti, misli potpisani, da bi bilo potpuno u hatar pravde i ravnopravnosti koju mogu katolici u **eminentno katoličkoj državi** zahtievati, proglas čita zamjenik starješine katolik bilo latinskoga bilo grčkoga obreda. Ako velećastno parohijsko zvanje nebi bilo zadovoljno sa ovakovom sasvim u hatar pravde i ravnopravnosti izdanom odredbom, neka pristane uz moj sasvim drugčiji predlog koji glasi, da zajednički zomolimo slavnu kralj. kotarsku oblast neka izvoli izdati nalog a) da si selo Dišnik sagradi zgradu seoske straže, u u kojoj da se drži sastanak u 8 sati. Veoma važni razlozi za to jesu ovi: 1.) Da netreba zgrade seoske straže nebi je imala sva sela izuzev Dišnika; 2.) U zgradi seoske straže stojala bi za skupe novce na-

bavljena štercaljka (u kojoj se sada i kokoši gniezde, jer je na nezgodnom mjestu spremljena) kao i ostale vatrogasne spreme; 3) Kad nastane ciča zima nemože se proglas pod vedrim nebom čitati, nego bi se to učinilo u zgradi seoske straže; 4) U zgradi seoske straže mogli bi se za ciče zime i patroïci malo ogrijati; 5) Nakon pročitanja proglasa imao bi svatko vremena k svojoj crkvi prispjeti; 6) Napokon bi prestalo radi blizine crkve svakako nedostojno pravdanje i svadjanje, koje se redovito kod sastanka dogadja. Toliko se usudjuje podpisani župni ured očitovati kao mnienje na dopis sl. kralj. kotarske oblasti od 16. rujna t. g. bvoj 6898. Grčko-katolički župni ured u Dišniku dne 27. rujna 1898. Andrija Szegedi s. r. prisjednik duh. stola i upravitelj župe.“ — Primivši kr. kotarska oblast pod brojem 7454. isti akat šalje uz „P. O. Velečastnom parohijalnom zvanju u Bršljanici, da izvoli svoje protuočitovanje podneti. Predstojnik u. z. Žettić s. r.“ Pravoslavno srpsko parohijsko zvanje y Brsljaniciu odgovorilo je ovako: „Broj 144. ad. Slavnoj kr. kotarskoj oblasti y Garešnici. Čast je potpisanom parohijskom zvanju, y savezu sa tamostranim dopisom od 8./10. o. r. broj 7454., a y pogledu zvaničnoga izvješća čsnog grčko-katoličkog župnog ureda y Dišniku od 27. rujna broj 134 ex 1898. čutivo odgovoriti: Uzled toga, što nitи ovo pravoslavno srpsko parohijsko zvanje a nitи nitи grčko katolički župni ured y Dišniku *nisu kompetentni* mijenjati odredbe bivše velesl. kr. poglavničke oblasti y Beloyaru od 27./4. 1885. broj 5396. dužna je i jedna i druga stranka „nolens volens“ *pridržati u vjelosti* sve što je y odredbi toj sadržano. Prema tome, sve dotle dok je y snazi gorja viša odredba, predlozi čsnog župnog ureda y Dišniku *no mogu se smatrati kao legalni* a nemenje njegova „pacta conventa“ ponuđena ovom parohijskom zvanju: „da se kod zgrade seoske straže drži sastanak u 8 sati u jutro,“ i to za to, jer tačka 4. gore hvaljene više odredbe izrečno nalaže: „U mjestih gdje je crkva, ne smije se podnipošto držati sastanak u seoskoj straži.“ A što se pak tiče navoda župnog ureda y tač. 3) koji od riječi do riječi ovako glasi: „Kad nastane ciča zima nemože se proglas pod vedrim nebom čitati, nego bi se to učinilo u zgradi seoske straže“, slobodno je ovo parohijsko zvanje podcjetiti spomenuti župni ured, da je i ta okolnost y citiranoj naredbi istaknuta pod tač. 6. a imenito: „U slučaju da bude éiša, snieg ili velika zima, može se sastanak držati u seoskoj straži i u onih selih, gdje je crkva, nu to samo poslie svršetka službe božje“, a ne kako bi želno časni župni ured y Dišniku „u 8 sati u jutro“. Eto, to cy razlozi zašto ovo parohijsko zvanje neće i ne može pristati uz predlog župnog ureda y Dišniku, dočim je spomenuti župni ured dužan pristati uz pravedne zahtjeva citirane odredbe više oblasti na kojoj se očnava i ovostrana zamolba od 10./9. o. r. broj 144., što je de facto i učinjeno kad je rekao: „Potpisani će biti potpuno zadovoljan ako slavna kralj. kotarska oblast udovolji zahtjevu veleč. parohijskoga zvanja u Bršljanici te odredu, da se proglas čita izmjenice pred jednom i drugom crkvom ali, — razumieva se — u hatar pravde i ravnopravnosti u isto doba t. j. poslie svršetka službe Boáje, i na jednom mjestu t. j. pred crkvom.“ A zar je ovo parohijsko zvanje tražilo ištogod, što je tome protivno, i zar to ne traži i gore hvaljena viša odredba?! Časni župni ured y Dišniku *nije jamačno shvatio sadržaj i smjer prigovora, ovoga zvanja* od 10./9. broj 144. ex 1898., na je, prema tome *naprosto rekapitulisao* iste činjenice: *da se proglas čita izmjenično pred jednom i drugom crkvom poslie svršetka službe Božje.*

Sve ostalo što se navodi y izvješću čsnog župnog ureda kao: osnivanje seoske stražare y Dišniku, brigа oko seoske „štercaljke y kojoj se sada — no navodu čsnog župnog ureda — „kokoši gnijezde“, na onda starанje da se y seoskoj etažari mogu patrolji „malo ogrijati“, mimoilazi ovo zvanje, jer su o tome dužne brigu voditi nadležne oblasti i jer to ne spada na sam predmet, dočim ističe da je svarda za red i pristojno ponašanje kod čitanja oglasa pred crkvom odgovoran mjestni starešina, koji je dužan nad istim bdjti i krivce pretnostavljenoj oblasti kazne radi prijavljivati. Nadajuć se ponovo, da će slavna ta oblast, uvaživiši opravdanu zamolbu ovog zvanja, *y hatar pravde i ravnopravnosti, koju pravoslavna srpska crkva y državi uživa*, odrediti shodno y pravcu gore hvaljene više odredbe. Prav. srp. parox. zvanje y Brsljaniciu 10. oktobra 1898. Grubač, parox.“

Nastavlje se

Срби сликари.

(Наставак из бр. 46. — 1901. год.)

LXIX. Никодим, игуман режевички.

(1423. год.)

Ово је један — колико је мени знано — од најстаријих сликара, за чије се име зна. Живео је у XV. веку. Као игумам манастира Режевића живописао је он једну икону истога манастира већ 1423. год. Икона се ова хранила у ман. Режевићу све до год. 1860. Но данас је жалибоже тамо више нема. Из извора, на кога сам ова дата црпео, не дознаје се, шта је представљала та икона (Старинар, год. XII. књ. 1—4. стр. 84.).

LXX. Поп-Стахија Будимљанин.

(1620. год.)

Год 1620. моловао је платна и целу унутрашњост парохијалне цркве манастира Градишта у Пештровићима, која је посвећена св. Николи. Вредни испитивач српских старина Максим Црногорчевић ево ово вели за његов живопис: „Живописна израда није важно уметничко дјело, али је зацијело лепша, него ли су слични радови по осталим црквама пештровским. Радњу је извршио поп Стахија (поп Евстатије) Будимљанин 1620. год." (Старинар год. XII, књ. I.—IV. стр. 90. и 91.) Овај поп-Стахија живописац, и сликар поп-Страхиња, кога сам ја лањске године у овом листу под бројем LXIV. међу Србима сликарима споменуо некако су се у једно доба подизавали на пољу живописне уметности, па мало те неће њих двојица бити једно те исто лице. Без сумње ће бити тако! Само сад ваља даље трагати, да се дозна, које му је право име: Страхиња или Стахија (Евстатије)? Мислим биће пре ово друго.

LXXI Димитрије Бачевић, иконописац.

(1766. год.)

У цркви св. Николе у Белом Брду у архидијецези карловачкој чувају се још и данас 4 престолне иконе из некадање српске цркве села Сарваша (Drava Szarvas) код Осека, које је 1766. г. живописао сликар Димитрије Бачевић. На једној од тих икона и то на оној св. Јована Крститеља, одо има забележен овај запис: **ѡбразъ сей Стгѡ Ѡанна пр҃д҃ѝ крт҃ителѧ Хр҃това рабъ Божїй Димитрїе Бачевичъ иконописецъ карловачкїй ѝхъ церковь Сарвашскѣ (со) кор. (?) С. Ѡан. крт҃ителѧ за свое ѝ своихъ ѥгѡ домашнихъ спсна Дшевно Спасенїе ѝ тѣлесное здравїе, 1766 гw.**

Овај запис од двоструке је историјске важности. Прво: из њега дознајемо за име једног новог сликара српског — Димитрија Бачевића — који је око 1766. год. у Карловци живео; друго: дознајемо, да је село Сарваш, које је данас искључиво шваиско, било год. 1766. српско са српском црквом, која беше посвећена сабору св. Јована Крститеља (7. јануара). Доцније се Срби отуд расеље по околним српским селима, а највише их се населило у Допсину. Српске поседе заједно с црквом, која је како чујем и надаље посвећена св. Јовану Крститељу, притиснуше Швабе-римокатолици.

Бачевић беше доста вешт сликар. —

Осек. **Л. Богдановић.**

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* отпутовао је у прошли петак у Будимпешту у седнице делегација.

Привредне вести.

(У место венца). У вечити спомен †. бар. Јована Живковића даровали су, место венца, његова два поштователя, који и иначе у такве цели врло радо дају, 800 круна са одредбом, да се та сума употреби на унапређивање ваљаних ђака, који се као шегрти посвећују макар којој привредној струци. Нека је слава пријатељима српске привреде!

—

Разне белешке.

(„Ново чедо" римокатоличке цркве). О овоме пише орган петроградске духовне академије ово: Римокатоличка црква примила је у своје крило ново чедо: бивша српска краљица Наталија прешла је у римокатолицизам. Но овај догађај није обратно на себе особите пажње ни код самих Срба. Очевидно је, да је улога супруге покојног Милана Обреновића већ одиграна и да је њезина личност у политичком односима изгубила сваки интерес. Али свакако су занимљиве некоје потанкости прелаза екс краљице у римокатолицизам. „Краљица, по речима једног кореспондента, старала се да утиша унутарњу борбу, кад је почела церемонија, те је спажним гласом, у ком се

јадва могло приметити дрхтање, најавила, да своје-вољно и из дубоког уверења прелази у крило римокатоличке цркве. После церемоније Херцег-де-Кастрило полуби јој руку, а затим ју по њеној жељи прихвати-ше француске монахиње, и тада се колебање, које је краљица умела дуго да савлада, претвори у цео поток суза. У другу недељу краљица се исповедила и причестила по обреду римске цркве.“ — Како новине вели, бивша краљица се спрема да ступи у калуђерице. Много има трагичнога у судбини ове жене, која се из друштва обичних људи попела до висине краљевског престола, а сада намерава да своје земаљско поприште заврши у вери — туђој њој и њеном завичају. Л. Б.

(**Екс-краљица у аудијенцији код римског папе.**) Ново „чедо“ римске цркве — Наталија — имала је срећу прошле недеље бити примљена у аудијенцији нове своје црквене поглавице — римског папе. Госпођу Наталију и њену сестру принцесу Ђика примио је папа у свом ватиканском затвору са свима почастима, с каквима се примају крунисане главе. Кад је госпођа Наталија по владајућем церемонијалу хтела да целива папучу папину, беше св. отац то-лико милостив, те јој ово понижење ускрати. Аудијенција је трајала $^3/_4$ сата, у којој је папа имао замашно довољно времена, да нову „овчицу“ добро утврди у својој вери и чврсто ју веже за свој „једноспасавајући“ тор. Л. Б.

(**Римокатолицизам у прошлој години**). Запад је завршио прву годину 20 века без особитих ве-ликих промена. У римокатолицизму је продужен процес развијања оних принципа, који леже у основи папске системе, т. ј. тежње с једне стране јерархије, да прошири своју чисту земаљску власт међу римокатоличким народима, а с друге стране тежње за што јачом пропагандом међу римокатоличким народима, који не признају папу. Обзиром на ону жељу јерархије за проширењем власти особито упада у очи кон-траст између постојане жалбе папине ради стешње-ног положаја његова у Ватикану, као „заробљеника“ и између преревносне делатности агената тога за-робљеника по разним крајевима ad majorem gloriam. И заиста, истовремено, кад се папа жали urbi i orbi на свој стешњени положај, који му тобоже не да маха, да врши своју апостолску службу, његови агенти — многобројни монашки ордени — тако силно и безазорно агитирају, да су већ изазвали против себе силно негодовање по римокатоличким државама: Шпанији, Португалији и Француској. У Шпанији и Португалској је дошло и до ули-чних нагреда, при чему су гомиле разјареног народа правиле бучне демонстрације против манастира и што више нису уступале ни пред војском, посла-ном да поврати ред. Узрок том жестоком непри-јатељству народном против монашких редова у Шпанији било је економско исисавање народа од монаха, који, добро организовани, а не плаћајући никаквог државног пореза, слободно конкуришу са световним корпорацијама у обичној индустрији, те су многе индустријалне гране, које немају никаква посла са црквом и религијом, ипак прибрали у своје руке, по-дривајући тако и штетећи световне индустријалце и на тај начин изазвали смањивање плате радени-чког сталежа. Немире, који су под лозинком: „доле с језуитима, доле с монасима!“ трајали неколико месеци, једва је држава угушила, али само на време, јер држава заправо није учинила ништа, нити може шта учинити, да би уништила оне узроке који изазивају и који ће постојано изазивати сличне бурне народне немире. — Сличан покрет, али више од стране државе него народа, појавио се и у Фран-цуској скоро из истих разлога. Ма да су многи калуђерски редови још законом од 1881. г. изгнани из Француске и забрањено им пребивање у држави, ипак они по свом обичају изиграше закон, и под разним новим именима, а делом и под старим, но потајно, повратише се гомилама у државу и, пошто држава, принуђена да се бори за свој опстанак са силном антирепубликанском струјом, није једно време тако бодро на њих пазила, они непримећено опет развише свој рад у земљи. За неколико година не само да је сво народно образовање прешло у руке монашких редова, него они заграбише и многе ин-дустријалне гране. А кад се у знаменитом Драјфу-совом процесу испоставило, да су монашки редови, а особито језуите, били помешани у агитацију про-тив републике, влада је, сломивши непријатеље своје — националисте, обратила пажњу и на опасан рад монашких редова. Тако би издан познати закон „о тајним асоцијацијама“, који се, ма да се односно на сва тајна друштва, која су била ма на који на-чин непогодна држави, особито тицао монашких ре-дова, који нису имали дозволе од државе. Бадава је и сам престарели Лав XIII. протестовао против тога закона и својеручним писмом молио председ-ника републике, да не спроведе тај закон, јавно мњење бијаше на владиној страни и закон би при-мљен, а свима конгрегацијама наложено да замоле себи авторизацију у владе, иначе да ће бити изгнане из државе. Када дође одређени за то рок (1. октобар), већина монашких редова, који не хте-доше оставити топлог свога места, покори се влади,

али неки, као картезијанци, језуите и др. морадоше се иселити из Француске, те поплавише особито Швајцарску. Истина то напуштање је било само привремено, јер ће се пре а после (као што је бивало не једанпут) калуђери ти опет поново доћи своји прашњих места, но при свем том је опет то био за монахе осетљив ударац, од кога се многи од њих неће скоро опоравити. Тако римски католицизам мора да постојало води борбу с властима и народима, међу којима је. А то су плодови основане папске системе, којој је на челу „непогрешиви намесник самог Бога на земљи.“

Но водећи сталну борбу са својим народом, а жалећи се на притисак државних влада, папство истовремено води и жестоку пропаганду у оним државама, које не стоје с њим у црквеној свези, а са намером, да и те народе приведе римском престолу. Особито се папство окомило на православни исток, где се папски агенти користили свим приликама и невољама православних народа, да би посејали међу њих семе раздора и да би их привукли у латинство. Кад је примљен у Француској закон о монашким контрегацијама и кад се многи од њих морадоше иселити на државе, пређоше неки редови на исток, као су пренели и свој за православље штетни рад. Онај крвави сукоб код гроба Господњег између Грка и Латина по свој прилици је плод те најезде папских агената на св. земљу, а она може довести и до још жалоснијих догађаја, ако православни, који чувају велику хришћанску светињу, за времена не употребе потребне мере, да их предупреде.

Колико далеко иду папске пропагаторске намере, јасно је из тога, што се папа обратио са посебном енцикликом православном грчком народу, у којој га позива, да се сједини с Римом, при чему им доказивање, да је само у тој унији залог мира и благостања грчке цркве. Истина, грчки ће народ по заслузи знати оценити тај лукави позив, но већ сам факт, да се папа обраћа с таквом енцикликом оном народу, који, од искона православан и славећи Бога језиком самих апостола и јеванђелиста, уме историјски распознати и сачувати поверено му благо православља, — јасно сведочи о безграничним тежњама римског престола.

Но чим се жешће развија римска пропаганда, тим опрезније треба да пастири православне цркве стоје на страни повереног им стада, па ако они изврше своју дужност, никакве хитрине језуитске неће моћи распудити достојање Божје.

Ц. В. 1902. А. Ж.

Од уредништва.

Многима, који питају. На изборну у Ст. Пазови гласало је за протопрезвитера Јована Бороту 115, за протопрезвитера Јована Јеремића 92, за пароха Теодоровића 19; у Карловцима пак за Бороту 5, за Јеремића 10. —

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Ради равнања свакоме кога се год тиче овим се ставља до знања, да ће они претплатници овога листа, који до сад задужену претплату не подмире а добили су рачун о дужној претплати на исплату, бити тужени суду, ако и после ове опомене не исплате свој дуг најдаље до 15. (28.) маја ове год.

Стога молимо п. н. претплатнике „Срп Сиона,“ којих се ова напомена тиче, да изволе према томе своју дужност испунити.

Администрација „Српског Сиона.“

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ,

КОЈИ СЕ ЧИТАЈУ ПРЕКО ЦЕЛЕ ГОДИНЕ

ПРИРЕДИО

прота **Васа Николајевић** парох Иришки

С БЛАГОСЛОВОМ

Његове Светости, преузвишеног Господина **Гаврилија**, *патријарха српског.*

Цена брошираном — — — 1·50 К
везаном — — — — — — 2·00 „
у сафијану — — — — — 2·50 „
За Србију броширано — — 2 Динара.

У Ср. Карловцима маја 1902.

УПРАВА
Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 32 2—3

На упражњено учитељско место у црквеној општини Старо Сланкамен — Епархији Бачкој — овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 (деветстотина) круна, и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна —

Осим „Школском Уредбом од 1872 г.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође појачку дужност врши на сланкаменској водичкој капели. Рок стечају је до 22. јуна по старом календару. — Изабрани учитељ имаће 1. септембра по новом календ. у своје звање наступити од кога му је дана и плата у течај стављена. —

У Ст. Сланкамену 1. маја 1902 године.

Бошко Поштић Сима Буњевчев
перовођа председник м. школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 33 2—4

Овим се поново расписује стечај, на упражњено учитељско и новоустановљено учитељско место, српске вероисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је учитељу 410 К у готовом новцу, 15 катастр. јутара и 1101□ хв. оранице земље на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан од три собе, кујне, штале и т. д. и поред школе врт. 2 хвата тврди дрва, и у име огрева угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 круне.

Плата учитељице је 640 К за држање поучне школе 80 К слободан стан, од две собе, кујне и коморе и поред школе врт. У име огрева добија угља колико јој је нужно.

Изабрани учитељ и учитељица предаваће у оним разредима, које им месни школски одбор додели, а у своје звање ступају 1. сепг. ове године. Дужности учитеља и учитељице прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. Рок пријаве је 23. Јуни (6. јули). Молбенице се упућују председништву шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 17/30 априла 1902.

Месни шк. одбор.

Број 499, 500 и 501./К. 236, 237 и 244. ех 1902. 31 2—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохије у В. Бастајима III. разрада, Пожеги и Борови IV. разреда са роком до 8/21. Јуна 1902 године.

Молитељи имају прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној Конзисторији до горњег рока поднијети.

Из седнице правосл. срп. епархијске конзисторије.

У Пакрацу 17/30. Априла 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алашина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим на прших домаћих и иностраних творница.

Поручене свештеничке хаљине израђујем највећом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него икоји од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојзних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумереније цени.

Исто тако примам на параду и такве свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потпору,

С одличним поштовањем

25 6— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничког одела.

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подналам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

8—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАВРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

11— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 283.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 20

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 19. маја 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

А М. 200
ех 1902.

Његово царско и апостолско краљевско Величанство благоизволило је превишњом одлуком Својом од 11. маја ове године најмилостивије дозволити, да се православни српски свети архијерејски Синод сазове у Карловце на дан 9. јуна (27. маја) ове године, а уједно је благоизволило најмилостивије наименовати Својим краљевским повереником за Синод преузв. г. Белу Талијана од Визека, правог тајнога саветника и подпредседника посланичкога дома угарскога сабора.

Церемонијал

по којем се на српски православни народно-црквени сабор изаслани краљевски повереник има дочекати.

1. Пошто краљевски повереник њиме одређеног дана и сахата у Карловце приспе, дочекују га на колодвору почасна војничка компанија са заставом и музиком, и градско поглаварство.

Војништво дочекује краљевског повереника при доласку му са прописаном почашћу, а затим га поздравља градско поглаварство.

Пошто воз са краљевским повереником оставља последњу станицу пред Карловцима, почиње испослано топништво поздравну пуцњаву и то тако удешава, да при доласку воза на карловачку станицу престаје.

По завршетку поздрава на колодвору краљевски повереник уз звоњење звона полази у опредељени му стан, при чијем улазу дочекује га православни архијепископ-митрополит патријарх српски на челу епископата и дворског свештенства.

По свршеном поздраву прати краљевског повереника у његов стан српски патријарх са епископима.

Пред стан краљевског повереника поставља се двострука стража.

2. Краљевски повереник по доласку својем прима изасланства свештенства, војништва, власти, званија и завода а затим посећује архијепископа-митрополита патријарха српског и враћа посету епископа.

3. На свечано отварање сабора позива краљевског повереника једно изасланство и прати га у седничку дворану, при улазу које дочекује га патријарх на челу епископата, као председник сабора.

Пред здањем заузима место почасна компанија са музиком, краљевског повереника при доласку му прописаном почашћу дочекује и при читању превишњег отписа почасну пуцњаву даје.

4. Краљевски повереник покривене главе долази к седишту под балдахином, које је за њега на узвишеном месту удешено, и најмилостивији декрет о својем именовању предаје својем тајнику ради прочитања.

Затим народно-црквени тајник прочита превишњи декрет о именовању на српском језику.

За време читања превишњег декрета о именовању краљевски повереник скине калпак, по том поново метнувши калпак на главу, стојећи држи говор, којим отвара сабор и у којем позива сакупљени сабор да обави оверовљење посланичких мандата и да се конституише.

Затим се краљевски повереник, оставивши сабор под председништвом патријарха, удали. Краљевског повереника при одласку му прати патријарх до излаза седничке дворане, а до стана му прати га позвано изасланство.

Краљевског повереника при одласку му опет дочекује војништво са прописаном почашћу.

5 После подне, евентуално други дан, краљевски повереник враћа посете.

6. Пошто се сабор конституисао, једно изасланство позива краљевског повереника и прати га у саборску седничку дворану. Том се приликом краљевски повереник дочека поново на начин у тачци 3. означени.

Краљевски повереник стојећи покривене главе слуша поздравни говор оданости. По том у име Његова Величанства прима израз оданости сабора и поздравља сабор.

Заузевши место, у смислу тачке IV. изданог му упутства даје саопштење сабору, а затим се, праћен на начин у тачци 4., удали.

7. По што му се изасланством пријави, да су патријарх, епископат и посланици у цркви сакупљени, краљевски повереник у цркву полази. пред улазом исте буде дочекан од патријарха на челу епископата и чинодејствујућег свештенства и одведен на место за њега опредељено.

Пред црквом заузима место почасна компанија и даје краљевском поверенику почасти како при доласку тако и при одласку, а за време службе Божије даје прописану пуцњаву.

По свршетку црквеног обреда снечано буде испраћен од службеног свештенства и епископа као и од патријарха, и од изасланства, које га је позвало, до стана му отпраћен.

8. Ако краљевски повереник жели у саборске седнице доћи, не може се у тој његовој намери препречити. Ну при таким приликама сваки церемонијалан дочек изостаје.

9. У особитим приликама, или ако краљевски повереник има за собор званичних саопштења, дочекује се краљевски повереник церемонијално, а исто тако и закључење сабора чини се по сличним церемонијама.

10. Приликом одласка краљевског повереника имају се односне сличне церемоније одржати.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Избори

посланика за сазвани на дан 26. маја (8. јуна) о. г. српски правосл. народно-црквени собор.

Дана 11. (24.) маја г. о. био је избор посланика у *Вршачкој дијецези*, а изабрани су:

световни:

У Вршцу: *Др. Јован Јовановић Змај.*

У Вршачком срезу: *Др. Жарко Миладиновић.*

У Белоцркванском срезу: *Васа Стефановић.*

У Ујманском срезу: *Мита Клицин* (учитељ).

У Ковинском срезу: *Др. Миливој Бабић.*

У Панчеву: *Др. Стева Јовановић.*

У Црепајском срезу: *Др. Јован Радивојевић-Вачић.*

У Перлеском срезу: *Милан Георгијевић.*

Свештеници:

У Вршцу, Вршачком и Ујманском срезу: *Сава Цвејић,*

У Иланџи, у Панчеву, црепајском и Перлеском срезу: *Јован Гавриловић,* парох у Дески.

У Белоцкванском и Ковинском срезу: *Владислав Ристић,* парох у Баваништу.

Ватикански сабор.

(Одломак из књиге „Историја христіанской цркви въ XIX. вѣкѣ. Изданіе А. П. Лопухина, томъ I.“).

— превео: **Лазар Богдановић.** —

(Наставак)

Раздражење, које је тиме изазвано на свим странама, како међу богословима, тако и међу световњацима и дипломатима, било је огромно. На Паскинској колони (статуи) у Риму осване натпис: „JNRI,“ с овим тумачењем: „Jo Non Riconosco Infallivilita“ („ја не признајем непогрешивост“), и свуда се чули гласови, који су били слични гласу на римској колони. Независни католици сакупљаху се и осниваху савезе „ради отпора ултрамонтанским намерама“, а скупштина световњака у Кобленцу испратила је епископу трирском адресу, у којој је протестовала против тврдње језуита, да су они само „у правом смислу католици“. Особито је велику буру изазвао анонимни Јанусов спис под насловом „Папа и сабор“, у ком је откривена била голема црквено-историјска наученост у опровргњу новог догмата, и многи су већ тада видели овде руку доцније знаменитог професора Делингера заједно с другим минхенским професорима. Ова је књига силно узнемирила курију, и она је уместо сваког одговора на темељите сумње Јанусове ту књигу увела у индекс забрањених књига. Није сада више ћутао као јеретик осуђени минхенски филозоф Фрошамер а његов изврсни друг Хубер осветлио је одношај међу папством и државном влашћу у полемичком труду, који се појавио као одговор на „Анти-Јануса“ ултрамонтанца професора Хергенретера.* Бонски универзитет је стојао у споразуму с већином минхенских професора и послао је келнском архиепископу адресу, састављену у истом духу, као и коблецка адреса. У Француској је епископ Марет сурски, декан паришког богословског факултета, издао учено дело против непогрешивости, које је Рим строго забранио продавати и даље распачавати. Епископ орлеански Дипанлу озбиљно се изјавио против подизања непогрешивости на степен догмата, али други француски епископи заузеше противан положај. Борба се распламтела, али јој је курија учинила крај тиме што

* Автор његов био је професор у Вирцбургу, главном центру ултрамонтанства. Књига се појавила неколико месеци после Јануса у Фрајбургу 1870. године.

је прогласила, да Дипаплу без дозволе римске цензуре не може више писати о том предмету, а у исто је време било цензури заповеђено да му не даје на то дозволе. Деветнајст германских епископа опет се сакупило у Фулди и „са гробнице св. Бонифација“ издадоше општу пастирску посланицу, која је имала цел да умири паству, која је била узбуркана нејасним гласовима. У њој су епископи свечано објављивали, да, прво, неће установљавати никаквих других определења осим оних, која су већ тврдо записана у српима свију католика њиховом вером и савешћу; друго, да неће никад прогласити других учења осим оних, која се садрже у св. Писму и апостолском предању; треће, цел сабора није друга, него „да јасније расветли стару и првобитну истину.“ Даље се говорило, да сабор не ће уводити никаквих нових догмата нити се плести у грађански поредак; најзад, папа ће оставити сабору потпуну слободу у већању. Све је то, како се види, било јасно, али је и ту била позната двосмисленост, услед које су се сви и сваки могли потписати под том пастирском посланицом Мајнцеки епископ Кетелер († 1877. г.) вођа ултрамонтанске партије у Германији, најавио је, да би било „ненаметно“ сада покретати питање о непогрешивости, али је томе додао, да он са своје стране верује у тај догмат. Сакупљени у Фелди епископи саставише у то време папи засебну посланицу, у којој мољаше папу да се уздржи од своје намере. Али се многи епископи не хтедоше потписати, и у Риму се та посланица толико не допаде, да су се старали да докажу, да она никако није ни примљена. Угарски и већина аустријских епископа, сакупљени под председништвом проницавог кардинала и архиепископа Шварценберга, такође отправише папи сличну представку, али на коју такође није била обраћена никаква пажња.

Узнемирише се такође и дипломати. Баварски министар-председник кнез Хохенлое, који је имао брата кардинала, добивши глас о том, што се спремало у Риму, изда 9. априла 1869. год. дипломатски циркулар, у ком је предлагао владама, да се састави конференција, која би се сагласила у погледу заједничке акције. А у исто је време предложио он богословима и јуристима минхенског универзитета неколико питања у погледу предмета, о којима ће се, по овој прилици, расправљати на сабору. Одговори, што их је добио, већином су отворено пили уско јавним плановима папског двора. Друге владе међутим не најавише се споразумним с његовим предлогом. Пруска се влада радовала, што је питање покренуто баш од стране римокатоличке државе, али је држала, да сада не би било „згодно“ прихватити предупређујуће мере. У основу тога одговора лежала је тада у Пруској без сумње жеља, да се од ње не одбијају и не отуђују ултрамонтански католици у Германији. Аустрија је мислила, да за леђима Хохенлое-а стоји Бизмарк, па је и она отклонила овај предлог. Са слабо симпатије је предусретнут предлог Хохенлое-а и у Белгији, Холандији, Француској, Швајцарској и, најпосле, у Енглеској. Русија је просто забранила својим римокатоличким епископима да приме учешће на сабору, а Италија је изражавала жељу, да се свечано прогласе права, којима ће се користити држава у односају према цркви. Талијанска влада је потајно разаслала дело Јанусово „свима најобразованијим и најуплив нијим духовним лицима“ у земљи.

2. Децембра 1869. г. изјутра држао је папа претходни збор у сикетинској капели, и после његова говора присутнима (на латинском т. ј. на традиционом језику курије и сабора), сва званична лица сабора положише заклетву. У исто време беше раздељена и папина посланица, у којој је тачније опредељен распоред послова. У смислу те посланице имале су се за време сабора држати три врсте скупштина: скупштине комисија, опште скупштине (генералне конгрегације), и најпосле, јавне скупштине. У првима су се имале спремати наредбе, на општим скупштинама прихваћати, и затим на јавним обављати. Папа није пропустио да изјави, да право чинити предлоге нарочито припада само њему самоме, но да је препустио и оцима неко учешће у тим предметима. Прва половина изјаве папине садржавала је право више власти. На старим црквеним саборима па чак и на тридентинском папа никако није имао искључивог права да чини предлоге. Шго је на тридентинском сабору било плодом слободног гласања, то се овде давало члановима у папској були. Друга половина односно препуштања није имала никакве вредности. У смислу папске посланице,

сви предлози са стране епископâ морали су се писмено предавати једној од папом одређених комисија, дакле, не управо сабору, и Пије задржа себи право решавања, треба ли приспеле предлоге подвргавати претресању и расправљању или не. На такав начин ватикански сабор није био слободан сабор. Тако исто је била слабо осигурана слобода и том околношћу, што је Пије IX., упоредо с пословодства на пријашњим саборима, чинио све, да оно што бива на сабору увије најстрожијом тајном, — каква је тајна обвезана била за све чланове сабора.

И ето на тај, тако звани васељенски сабор, који је назван првим ватиканским, сакупило се толико црквених достојанственика, колико их се није сакупило ни на један од пријашњих сабора. Кад је отворен тридентински сабор, било је на њему само 4 архиепископа и 21 епископ; а при отварању ватиканског сабора присуствовало је 723 члана, а већ наскоро после тога, око половице јануара нарасао је њихов број до 744. Ту је било до 50 кардинала, 10 патријараха, 130 архиепископа, 522 епископа и 30 генерала разних ордена.* Међу њима беше 541 Европљанин (и то више од половице Талијани), 113 Американаца, 83 Азијата, 14 Африканаца и 13 Аустралијанаца, и познати ултрамонтански публициста Луј Вељо радовао се кад је помислио, да се патријарх вавилонски на прагу Ватикана сусрео с епископом из Чикага. Неки од тих иноземних епископа живили су тада сасвим на рачун папске касе. По рачуну, стало је ово гостопримство папу 2.500 франака сваки дан, тако да непогрешивост није баш јефино купио.

За чланове општих и јавних скупштина била је одређена десна страна големога кора у храму све. Петра. Код улаза био је подигнут олтар, а пред њим трибина за говорнике. Уздуж цркве с једне и друге стране била су места за архиепископе, епископе и опате, пред њима је седео ред орденских генарала, а пред последњима налазила су се места за саборског тајника и његове помоћнике. За неколико степена више налазила су се места патријараха и кардинала; а наспрам улаза на противној страни, подигнут је био папски престô, близу кога је било начињено место за кардинала Антонели-а. Над престолом папским видела се слика, која је представљала силазак св. Духа, а под њом натпис: „Ја сам се молио за тебе, да ти не оскудева вера твоја.“ Осем тога на зидовима је висело неколико ликова пријашњих црквених учитеља и оних папа, који су раније сазивали васељенске саборе. Кад су се држале „јавне скупштине“, то се на њима одређивала места и за публику — богослове, поједе, дипломате, руске принцезе и т. д. и тада су врата, на која се улазило у цркву, била отворена.

У јутро 8. децембра огласише топовски пуцњи са замка св. Анђела и брујање звона, да је сабор отворен. Сјајна поворка кренула се на парадних одаја ватиканских, с певањем молитве св. Духа у храм св. Петра; али страшан пљусак није дозволио, да се испуни прописани церемонијал, како треба. Оци сабора прођоше кроз храм сваки до свог одређеног места, и ту буде очитана свечана служба, а саборски тајник донесе библију и положи ју на велелепну аналогију. Пре но што ће се сабор отворити архиепископ Пасавали, канцелар из тридентинске дијецезе, поздрави сабор од стране завичаја потоњег сабора, и изговори проповед на текст псалма: „Они који су сејали са сузама, пожњеће с радошћу; они који с плачем носе семе, повратиће се с радошћу, носећи снопове своје.“ (Псал. CXXV., 5, 6.) После проповеди сви епископи сабора, приступали су један за другим к папи, поклонили се пред њим и целивали му колено. Затим је сам Пије, дубоко потресен, изговорио говор, који се завршио заносном молитвом Богородици. Сав је сабор клекао и запевао: „Veni Creator“! На миг папин би прочитан декрет о отворењу сабора, и епископи изразише своје одобрење с литургичким тоном узвикнутим „Placet“. Следећи јаван састанак буде одређен за дан Богојављења идуће године.

Папа је толико био уверен о успеху своје замисли, да је већ положио основ за споменик у част тога сабора. А међутим су свуда у Француској, Германији и Италији, у тај исти дан 8. децембра у многим римокатоличким земљама бивале демонстрације против сабора. При отварању сабора опозиција се у главном састојала из четири црквена достојанственика, Кардинал Шварценберг, архиепископ прашки,

* Потоњи, уназ сваком обичају, добише на том сабору право гласања.

донео је у Рим спис, кога је била цел — да отклони опредељење догмата папске непогрешивости, јер ће оно наћи на велике потешкоће баш и међу самим најпобожнијим католицима; с друге стране у њему се предлагало да се састави нови индекс, повољнији за науку и слободу, а тако се исто препоручивало увађање народног богослужења у цркви, налик на оно, као што је недавно пре тога било дозвољено у Угарској. На страни Шварценбергової ишли су орлеански епископ Дипанлу, Мајет и париски архиепископ Дарбуа. О првом између њих писао је познати гроф Монталамбер (1869. г.) између осталога: „Ви се без сумње дивите епископу орлеанском (Дипанлу); но ви би му се још више дивили, кад би сте били кадри саставити слику о оној провалији, у коју је пало остало француско свештенство.“ На Дарбуа су већ раније немило гледали у Риму зато, што је он, после проглашења силабуса, у мирољубивом писму саветовао папи, да се држи мере. Пије посла Дарбуа-у општар одговор и не даде му кардиналског шешира. „Мени не треба шешир; ја се ћу носам расхладно“, одговори неустрашиви архиепископ, кад му рекоше да је папа противан томе. То је био потоњи галиканац.

Кад се узме у обзир, да су се та четири црквена достојанственика морала како у Риму тако и у свом најближем кругу борити с отвореном противношћу, то неће бити чудно, да нису имали успеха, ма да су они мало по мало и задобили за себе подоста времена и смелих јединомишљеника међу саборским прелатима. А притом и сами чланови опозиције нису били довољно одважни: они се нису усуђивали да отворено устану против идеје непогрешивости, него су се само старали да докажу, да сада није згодно да се налази с питањем о подизању те идеје на степен догмата. Но ако се питање нимало тицати само тога, да ли је згодан или незгодан дотични момент, то се очевидно, није могло ништа друго очекивати, до потпуна победа Рима. Само је одавна било у обичају, да се не штеде средства ради достижења цели; тако су навикли да склањају на своју страну било силом, било милом; и једно и друго употребљавало се према прелатима. Ето, како се мало по мало ватикански сабор промењу у ништа више, него у сабор улизица.

Наставиће се

Поука школ. дјеци пред св. исповијед

говорио **Михаило Медановић**,
свештеник у Шегестину, на Ваведење 1898.

„Оставите дјеци нека дођу к мени, таковијех је свет царство небеско“!

Тако је једном Господ Исус Христос рекао, драга дјечице, скупљеном свијету, који је забрањивао дјеци, да приђу к њему. Те ријечи Христове значе на нашем, српском језику ово: „Пустите дјецу, да иду к' Мени, јер је таковијех царство небесно.“ Господ Исус Христос хоће, да невина, срцем чиста, а душом без гријеха, дјечица, дођу к' њему, да гледа те Божје анђелчиће и да каже осталом свијету: „ге овакових, невиних је царство небесно, и ко не буде као ова дјеца, тај не ће доћи у царство небесно“.

Ето, тако су срећна била она дјечица, што их је Христос к' Себи звао; и ви сигурно помишљате, Боже мој. били и нас Господ Христос зовнуо, да сад дође међу нас? А да како, да би!

Он је међу нама, мила моја дјечице, и Он нас к' Себи увијек зове! У св. писму, у тој св. и Божјој књизи, вели Исус Христос овако: „Гдје сте два или три сабрани у име Моје, и ту сам и ја међу вама.“ Св. исповијед и св. причешће установио је Исус Христос за то, да нас кроз те св. Тајне спасе од гријеха, да нас зове к' Себи, кад на путу нашега живота забасамо онамо, куд не ваља и куд не иду правични и ваљани Хришћани. Христос нас дакле зове к' Себи, а ми смо ево пошли к' Њему, али ми још више иштемо и молимо од Господа. но што искаше и молише она дјеца. Она дјеца, што их Христос звааше к' Себи, хтјела су виђети Христа и чути св. науку Његову, као и остали свијет ондашњи, а ми иштемо и молимо Господа, да нам опрости гријехе наше, и да нас удостоји прићи к' „*Чаши Спасења*“. Св. Причешћу, да се причестимо самијем тијелом и пречистом крви Његовом, да Господ уђе у нас, и ми у Њега, и да тако спасени будемо и вјечни живот достигнемо.

Но, дјечице, ви знате, ко смије и може прићи к' св. причешћу? Онај, који се је покајао, како ваља, и ком свештеник у име Божје гријехе опрости. Јесте ли се и ви покајали? И ви имате гријехе, и ако сте мали, јер само је драги Бог без гријеха, а људи су

сви гријешни на земља. Јесте ли увриједили оца или матер, ви се покајте, па слушајте од сада своје родитеље.

Иде, реци ми ти Душане, како гласи V. заповјед Божја на старословенском језику?... добро!... а на српском? Ето видите, да добри Бог награђује ваљану и послушну дјецу, која слушају родитеље своје, са сваком срећом и добрим здрављем — На добра дјеца поштују и сваког старијег. Кад идете путем, на срећете старијег човјека, јал' жену, ви кете им назвати: „Помоз' Бог“, „добро јутро“, „добар дан“ и већ које буде доба дана, да свако, ко вас види и чује, рече: „Гле, добра дијетета, баш се види, да је школник, тај не иде заман у школу, он је научио добро заповјед Божју и св. закон Његов“.

А сада, дјечице моја, још ћу вам рећи ово: Чувајте се рђавих и злочестих примјера! У свијету овоме имаде свакојаких људи, који Бога драгога псују, ријечи гадне говоре, на немојте таке слушати, но бјежите из њихова друштва, клоните их се, као живе ватре. Ако на жалост такијех и у кући својој имате, не слушајте их, но зачените уши своје, док они зло говоре, само, да не чујете и да се не покварите.

Идете ли у школу, на чујете погане старице какове или але жене, ђе се руже међу собом, ви немојте стати, на гледати и те погане ријечи слушати, но протрчите брзо, што брже можете, само, да не чујете те гадне ријечи њихове, с којима себе срамоте пред свијетом, а душу пакле пред Богом.

Слушајте господина учитеља свога и све добре људе, који вас на добро уче, који вас уче наука и вољи Божјој, а што јест воља Божја, то ви већ знате, а знаћете и боље, само добро полазите цркву и школу своју.

Будете ли ви у свему по Божјем путу ишли и радили оно, што драги Бог воли, онда ће и вас заволовати и заволећи Господ Исус Христос, као и ону добру дјечицу, што их је звао к' Себи, онда ће Господу Ис. Христу бити мило, што ви узимате у себе само Тијело и пречисту Крв Његову, а то је св. причешће, које, дај Боже, нека вам буде на здравље и на спас душе ваше; нека вам буде најмилија и најсветија окрјена душевна кроз цио живот ваш, а на крају живота нека вам буде најсигурнији путевођа на путу вашем у царство небесно Амин.

Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Дишнику.

(Наставак.)

Послије овога образложенога одговора уследила је одлука кр. котарске области: „Број 8821. Odluka. Povodom dosadanje **manjkave** uredbe glede čitanja oglasa u seoskih sastancih obnalazi ova kr. kotarska oblast odrediti da je seoski starješina ili njedno zamjenik dužan u selu Dišniku svake nedjelje odmah poslije svršetka službe božje čitati oglase i proglase žiteljstvu i to naizmjence pred grčko istočnom i pred grčko katolšckom crkvom u Dišniku i to pod pretnjom globe 5 for. za dotičnog starešinu odnosno njegova zamjenika za kojega se imade občinsko poglavarstro u Garešnici pobrinuti. O čemu se Velečasno parohijalno zvanje u Brškjanici, veleč. parohijalni ured u Dišniku, seoski starešina u Dišniku, zatim zamjenik seoskog starešine u Dišniku i občinsko poglavarstvo u Garešnici obaviješćuju time, da je nezadovoljnoj s ovom odredbom stranki slobodno u roku od 8 dana pismenu pritužbu na Velesl. kralj. županijsku oblast uložiti. Kr. kotarska oblast u Garešnici dne 23. studena 1898. Kr. kot. predstojnik: Vukelić, s. r.“

Тиме се, сто, свршила ствар. *Увијање* и *извијање* није помогло. Православно наше парохијално звање изнијело је побједу, по оној: „*гдје истина и правда влада ту је и помоћ Божја.*“ Недељни састанци и читање огласа, обдржава се данас *наизмјенце* код једне и друге цркве *после свршетка литургије.*

Сада долазимо до онога, што је одштампано у 11. броју „Српског Сиона“, од 1899. год. под насловом: „*Унијатски молитвослов међу православном српском школском дјецом.*“ Народ треба да и то, у савезу са оним горе, прочита, за то да га поучимо како се у даним приликама мирним начином и са правдом и истином у рукама може сачувати оно зашто смо дужни да се боримо. Парох бршљанички јереј Светозар Грубач пише: „Недавно морао сам, као парох и катихета, конфисцирати двије књижице код православне Српкиње у комуналној школи Дишничкој. Спољашност тих књижица у лијепој пурпурној црвеној одјећи, и ко их погледа рекао би да су наградне књиге. Тако сам и сам помишљао. Но кад сам отворио једну и другу, морадох да се разувјерим. Нису то биле ни Вукадиновићеви ни Пашићеви ни Петровићеви молитвени зборници,

него баш прави *унијатски молитвеници*... Оваке књиге, зацијело, не би смјеле улазити у школу, у којој се уче већином дјеца православних родитеља, и у којој, према томе, држи наставу учитељ Србин православне вјере. То не би смјело бити већ и за то, што у школи Дишначкој нема готово ни једног унијатског дјетета. Одакле, дакле, дођоше унијатски молитвеници међу православну Сриаду? Управитељ унијатске парохије у Дишнику бијаше тога увјерења, да троје школске дјеце, којима родитељи 1897. год. прећоше на унију, припадају његовој бризи у погледу вјерске назбразбе, те је, према томе, хтио и жељио да им он предаје науку вјере и да дјеца полазе богослужење унијатске цркве. То што је желио и хтио показује нам сво и његово властороучно писмо, упућено учитељу у Дишнику: „Br. 120. — 1898. Veleštovani gospodine! Po naloga veleč. gosp. župnika Milivoja Labudića imadu školska djeca rimokat. vjeroispovijesti danas u 9 sati prisustvovati službi Božjoj „o prizivanju svj. Duha“, a isto tako svake nedelje i praznika u 10 sati u ovdašnjoj g. kat. crkvi. O čemu molim da izvolite djecu uputiti. Samo se po sebi razumieva da moraju i g. kat. djeca to isto činiti. G. kat. parohijalni ured u Dišniku dne 2. rujna 1898. Andrija Szegedi v. r. konzistorijalac i upravitelj parohije.“ Учитељ држећи се декрета дворске канцеларије од 10. (22.) марта 1834. г. царског рјешења од 21. јуна (3. јула) 1835. г. и рескрипта дворског војеног совјета од 27. децембра 1839. г. (8. јануара 1840. г. (није молби удовољило. Господин управитељ унијатске парохије, видећи, да му ова није упалила, науми да пође другим путем. Хтеде пошто по то да уђе у школу као *учитељ вероиаука римокатоличке дјеце*, држећи, да ће тим начином, можда прикучити и ово троје Срнчади, или барем да ће лакше моћи дјеловати на њихово вјерско васпитање. Тако сједе и написа ово друго писмо: „Broj 5. — 1899. Slavnom ravnateljstvu pučke škole Ovdje. Veleš. gosp. Milivoj Labudić župnik u Garešnici, ovlastio je podpisanoga dopisom od 20/I t. g. br. 9. da obavlja katoličku obuku rimokatoličke školske djece. Umoljava se s toga slavno ravnateljstvo, ba izvoli podpisanomu javiti, kada je u redu nauka odredjen sat za rimokat. nauk vjere. Grčko katol. parohijski ured u Dišniku dne 22. siečnja 1899. Andrija Szegedi v. r. upravitelj.“ Но и ту је г. Сегеди био лоше среће. Ова пучка школа у Дишнику одговорила му је, под 22/I. број 4 ех 1899. ово: „Пошто § 209. школ. закона од 31/10. 1888. наређује, да само жупник односно његов духовни помоћник у оној жупи, у којој се школа налази, обучава своје вјере дјецу у вјеронауци, те му се у то име и даје примјерна награда, то је *дужан и г. жупник М. Лабудић сам и надаље предавати вјеронаук у овој школи све дотле, док та установа не ступи изван крнјепости, односно, док о том власт, којој припада о том одлучивати, не ријеши противно.*“ — Напослетку ваљало је ипак гледати, да се дјеца ма како предобију за унију, и г. *Сегеди*, одиста, послужи се сто, *горњим књижицама*, но и тај пут без жељена успјеха. Осујетио сам потпуно намјеру његову, па онда поучио и упозорио нашу малу Срнчад, да сваку књижицу, чим ју, било ма од кога добију, одмах покажу свештенику или учитељу своме и то су она добро упамтила. Ето, тако је прошао г. *Сегеди* са својим пропагирањем међу школском дјецом у Дишнику.

Најпосле остаје нам још једна врло важна партија, у којој такођер треба да разрачунамо са унијатским свештеником у Дишнику. Планови, да се школа смјести у унијатску парохијалну зграду и да се унијатски попа довуче до школске катедре, бијаху заиста *најмилији снови тамошних у Крижевцу*. Ма добро су они утубили реченицу познатог великана: „*Школу ми дајте и онда је моја будућност народа!*“ Бискуп је крижевачки купио тик до цркве унијатске један *православни посјед*. Од тога ће посједа добровољно и радо уступити комад земљишта за школску башту и лозњак за одгајање американских подлога, но све то, разумије се, под условом: *ако школа буде у жупном стану и ако буде Сегеди учитељ овке пучке школе у Дишнику.* Планови изгледају, по спознајности врло лијепи и ваљало је за изведење њихово предобити опћинско заступство у Гарешници, које заиста *на једногласну писмену молбу и понуду унијатског свештеника*, прихваћа ствар оберучке и начелник Миљановић излази, *без знања и одобрења кр. котарске области*, 24./8. 1899. год. међу народ православлани у Дишник, а *као кортеп у чисто унијатској ствари.* Но лоша му срећа послужи. Православни Срби Дишничани устадоше листом против његових понуда и предлога, вичућ: „*Ми недамо своје дјеце у унијатску школу и те силе нема која ће нас поунијатити!*“ Наш Миљановић, видећи како Србо не познаје шале кад му у светињу дирнеш, *увуче рогове*, завати маглу

па онако испод жита јурне Сегедију, да се потуже и да га утеше. Тек што се то збило, ал ево сутра дан дође изасланик народни из Дишника, честити старешина и добар Србин, *Лаза Радмиловић*, пароху Грубачу, да му јави цијелу смишљену работу. Овај сједе одмах у кола и одè у уред кр. котарској области у Гарешници, камо је упутио и посланство народно од неколико лица. Ту се увјери, да котарска област у истину не зна ништа о цијелом том тако озбиљном и лијепо удешеном маневру. Шта ћемо сад?! У уреду кр. кот. области буде сачињен са народом *записник* против незаконитога поступка опћ. начелника, а парох Грубач *телеграфише* још и кр. жупанијској области у Беловару: „Број 126. Беловар. Велеслав. кр. жупан. области. Начелник опћине гарешничке изишао је 24. о. мј. са *два пандура* у Дишник, да *службено* заступа ствар: *како би се школска настава повјерила унијатском свештенику и школа смјестила у граду грчко католичког жупног стана.* Народ православне вјере добро је *изнервиран* и ужасно *узрујан*, па за његово умирење молим одговор: *смије ли то бити и хоће ли велесл. та област стати на пут оваковом неправданом поступку?* Плаћен одговор очекује овдје у уреду брзојава Грубач, парох.“ Одговор је гласио: „U predmetu prijave istraga danas odredjena. Georgijević.“

Кад смо већ овдје, хајде да видимо је ли, можда, унијатски свештеник радио и сам у народу за своју ствар? Је ли се побринуо како би спремно готово земљиште општинском заступству и начелнику Миљановићу? Ево писма сеоског старешине из Дишника, које је он управио пароху Грубачу: „Пречасни господине! Могу вас обавијестити, да је Сегеди понудио опћинском поглаварству да ће сградити школу у Дишнику два пута и ферал велику колика је била прије, и да ће дати земљишта 2 рала и пол, један рал за врт школски, и један за воћњак, а пол рала за лозњак матичњак, на 10 година уживати, а село да има обрађивати, и то који буду обрађивали да ће имати права на лозу американску, онда већ како он каже: није ли то боље по опћину да учитель који је дефинитиван вуче од опћине велику плату са доплацима и квартиргелд, а он који ће бити са 360 фор. а ктому селу и народу да ће бити за корист, а неки му веле људи: господине то неће дати српски попови, а он вели: у томе се види да су *непријатељи народа*, онда *наговара* људе да му *поднесу* тај закључак а од опћинског поглаварства такођер се нада одобрење своје жеље, гиме вели да ће онда директе бану јавити ту ствар, пошто да се не може школа горе код српске цркве правити, да је то 4 пута даље доњем крају него горњем, па да дијете подере обуће више четири пута него од озго, тиме видите како вас прогања, а неки му то завиде: тако је то је човјек, ах незна кукавни син да му у томе здраве зубе из главе вади. Тиме вас у кратко обавјештујем Пречасни господине да знадете о чему се ради а то *јавно сада пред народом*. Дишник 3. августа (15. коловоза) 1899. Ваш најпокорнији *Лазо* с. р. — Ово писмо послато је званичним путем под 6/18 августа 1899. Број 123. епархијској конзисторији у Пакрац, одакле је стигао одговор: „Извод из записника сједнице епархијске конзисторије у Пакрацу 24. августа (5. септ.) 1899. држане Број 1990./К. з. 346. Јереј Светозар Грубач парох Брђанички подноси извјештем од 6./18. августа 1899. Бр. 123. пријаву Дишничког сеоског старешине о агитацијама тамошњега унијатскога свештеника, да дође до учитељства на тамошњој школи, и да народу омрзне свештенство његово. — Уз повратак пријаве упутити пароха, да у заштиту пастирских интереса својих, и стада свога најпре стане *сам* на пут мјестнога унијатскога жупника агитацијама, којима уђе у траг и увјери се да иду противу интереса цркве наше и народа, а затреба ли му помоћи, нека се онда овамо обраћа. Читао и издао *Дамјан Брчинић* с. р. конс. биљежник.“

Примакао се и *октобар* мјесец, а школа Дишничка још увијек затворена, као да је рекао унијатски свештеник: *„е, чекајте, кад ја не могу да будем учитељем неће вала нико!“* Или, можда и није тако?! Нема учитеља, па се не може мјесто попунити. Вара се ко тако мисли. Парох Грубач побринуо се и за учитеља, а то ће, ево, показати писмо професора учитељске школе у Пакрацу *J. J. Кнежевића* од 22/IX. 1899.: „Пречасни господиче, Ваше писмо добро дошло пиак, и ако *Зец* није могао чекати, али Вам хоће да дође г. *Симић*, мостарски учитељ, који је овдје у тасбини. Нуде му више овдје мјеста, но ја му препоручујем Дишник. За то сутра (суботу) брзојављам ја г. Нешковићу и питам: да л' би му дали то мјесто? Ако би, он би одмах дошао. Вас би молио, да и Ви брзојавите жупанији,

као и да му будете на руци. Он је добар човјек, а Вама би добро дошао добротом и интелигенцијом. Био је одличан наш Ђак и добар учитељ у Мостару, само хоће овдје да учитељује, у својима крајевима.“ И одиста Симић је двареду писао пароху Грубачу, питајући га зна ли шта је са Дишником, додавши: „Ја сам сада у Млаки, пошта Јасеновац. Чим ми декрет за Дишник стигне одмах ћу доћи.“ Парох му је одговорио са неколико *неутјешљивих* ријечи, жалећи, што му, уз најбољу своју вољу, не може пружити поуздане помоћи.

На томе је ето, остало. Парох Грубач видећи, да му је сва борба узалудна обраћа се званичним путем епархијској конзисторији у Пакрацу, одакле стиже ово: „Извод из записника сједнице епархијске конзисторије у Пакрацу, дне 21. септембра (3. октобра) 1899. држане. Број 2180/К. 400 ех 1899. Јереј Светозар Грубач, парох Брњанички извјештава извјешћем од 3./15. септембра 1899. Број 137. да школа у Дишнику још није отпочела, премда је о тој извјештена и надлежна кр. котарска област писмено, и кр. жупанијска област телеграфски, што унијатски свештеник у Дишнику намјерава помоћу неких својих пријатеља школу смјестити у свој стан и наставу узети у своје руке, те извјествујући моли за овостране у томе посредовање. Поводом тим а у савезу с овостраним рјешењем од 24. августа (5. септембра) 1899 Бр. 1900/К. 346. позвати истога јереја на безодлучно конкретно извјешће, *шта је он све досад предузимао да школи у Дишнику добије свога по закону учитеља, и да се на вријеме отпочне и то с каквим резултатом.* Читао и издао *Дамјан Бришић* с. р. конзист. биљежник.“ — Православно српско парохијско звање у Брњаници одговорно је: „Број 137. ad Част је потписаном, према позиву прец. те конзисторије од 21. септембра (3. октобра) број 2180/К. 400 ех 1899. примљеном овдје 6./18. о. м. а у савезу са овостраном пријавом од 3./15. септембра 1899. бр. 137., у привитку под ·|· доставити *пречс брзојавке* управљене на велеслав. кр. жупанијску област у Беловару и *њем одговор у оригиналу*, са додатком, да је потписани пети дан (14/26. августа о. г.) са старешином и неколицином Дишничана у уреду кр. котарске области у Гарешници поднио и *записничку пријаву против некоректног поступка опћинског начелника Миљановића.* Осим тога био је потписани у предмету томе још и *особно* код кр. жупанијске области у Беловару и кр. котарске области у Гарешници и сваґда морао се задовољити *тек са обећањем*, да ће начелник Миљановић бити *смјеста суспендован*, а у Дишнику за кратко вријеме намјештен учитељ *по закону*, што међутим још ни давнас *учињено није*. Видећи из овога и овакога поступка, да су силе моје прешлабе, а нада у праводобно замољену помоћ горе споменутих области неутјешљива, обратио сам се прец. тој конзисторији под 3./15 септембра о. г. број 137., молећи и тражећи у ње помоћи. Задовољавајући овоме врло уваженом налогу прец. епарх. конзисторије са учтивом молбом, да благоизволи употребити *најодлучније кораке*, да се настава у школи Дишничкој *што прије отпочне*, кад већ није помогло *настојање и доста енергична борба потписанога*. Правосл. срп. парох. звање у Брњаници 7./19. октобра 1899. С. Грубач с. р. парох.“

Првостепена пресуда у деобној парници Срба и Румуна у Добрици *

„У деобној парници изрекао је 6.пештански судбени стол као првостепени суд ову пресуду:

„Све црквено-општинско добро црк. општине Добричке признаје се као *заједничка* својина српске и *романске* црк. општине.

Од целог иметка, који је на 111.095 К 66 пот. процењен, добива срп. црквена општина:

1.) Цркву у вредности од . .	К	64000 —
2.) Црк. утвари у вредности од	„	2443·—
3.) Парохијски дом у вреди. од	„	3000·—
4.) Једну парох. сесију у вр. од	„	12240·—
5.) Од црквене земље 4 комада у вредности од	„	2913·40
6.) Сва активна потраживања у вредности од	„	11569·26
Свега	К	96165·66

Романска црк. општина добива:

1.) Једну парох. сесију у вр. од	К	12240·—
2.) Остале црк. земље у вр. од	„	2690 —
3.) У име одштете за цркву у 5 годишњих оброка	„	25640·20
4.) У име парничких трошкова за 15 дана	„	3500·—
Свега	К	44070·20

* Из књиге: Православна српска парохија у Добрици од Миклоша Вујића адм. парохије. Ова се књига штампа у Срп. Манастирској Штампарији и биће скоро готова.

Као *неподељено* заједничко нам добро остаје гробље.

Вишеречену отштету за цркву и остало имање има срп. црк. општина у 5 једнаких годишњих оброка платити, а све донде, док се бар 23458 круна 80 пот. не исплати, могу и Романи по досадашњем начину цркву употребљавати и романско богослужење држати.

Изводе из црк. матица може и романски свештеник правити.

У име парничких трошкова има срп. црк. општина Романима 3500 круна, а своме заступнику 3343 круне 40 пот. платити“.

Тако гласи првостепена пресуда. Као што се на први мах може видети, ista је и сувише једнострана, неправична и по Србе штетна.

Пре свега начелно решење, да је црк. општински иметак заједничко добро обеју народности, после онога, што је о насељењу Добрице и њеним првим становницима речено, — сасма је неосновано, јер је то имање и по пореклу и по начину стицања чисто српско, а само незнатно мали део истога, наиме новије тековине могу бити заједничке.

Судско решење у погледу парох. сесија највећи је утук по Добричко Српство, јер се њиме даје Романима могућност издржавања свештеника. Но то решење оснива се на кобном „Vereinbarung-у, који у VII. тачци својој вели: „wo eine oder zwei Pfarrsessionen vorhanden sind geschieht die Theilung gleichmässig“ дакле без обзира на сразмер душа тако, да оцепљени Романи на 400 душа добијају исто толико, као и 2100 душа неоцепљених. Но ту нам није нико крив. И још тврде неке, да је Vereinbarung по нас повољан!

Активна потраживања су истина Србима досуђена, али је већи део истих сумњив и то већином баш код дужника романске народности.

Заједничка употреба цркве посве је излишна пошто у месту већ постоји романска богомоља а у истој романско богослужење, а ista може и до крвавих сукоба довести, у српској цркви се није још служило на романском језику.

У погледу парничних трошкова био је суд и сувише строг кад је на плаћање истих само Србе осудио, који нити су икада тражили дебу, нити су икаква озбиљна повода за исту пружили.

Из целе пресуде се види, да је при доношењу исте суд само романске доказе, информације и документа у обзир узео, а наше или никако или делимично и површно.

Од како теку дебне парнице, није ни једна још пресуда тако неправедна и са тако мало обзира на стање ствари донесена.

Но баш зато, што је такова, надајмо се, да ће и кр. табла као другс степена, и кр. курија као последња инстанција, исту у нашу корист знатно изменити.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Долазак кр. Повереника**). Његова Преузвишеност, кр. Повереник г. *Бела Талијан од Визека*, стићи ће у Карловце у суботу 25. маја (7. јуна) о. г. особним возом у 4 3/4 сата после подне. Његова Преузвишеност становаће за време сабора и Св. Синода у патријаршком двору.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* пратио се на Будимпеште у своју резиденцију у прошлу среду.

(**Народни Школски Савет**) држао је 17. (30.) маја о. г. своју седницу.

(**Саборски одбор**) сазван је у седницу за 22. мај (4. јуни.)

(**Одликовање**) Његово Величанство благоизволело је најмилостивије одликовати г. игумана о. *Амвросија Павловића*, свештеника Загребачког, *витешким крстом реда Фрање Јосифа*, у знак признања за корисну службу његову.

—

У Србији.

(**Одликовање**) Њ. Величанство краљ Александар I. благоизволео је одликовати, великим крстом Таковскога реда, црногорског министра правде *др Луја књеза Војновића*, ради његових заслуга око решења питања о Св. Јеронимском Заводу у Риму.

(**Друштво српских књижевника и уметника.**) 5. маја је одржан у Београду скуп оснивача друштва српских књижевника и уметника на ком су друштвена правила усвојена и друштво конституисано под именом: „Друштво књижевника и уметника.“ За председника је изабран Симо Матавуљ, за потпредседника Бранислав Ђ. Нушић, за секретара Мілорад Ј. Митровић и за чланове одбора, Ст. Мокрањац и Риста Вукановић.

У Русији.

(Царско Одликовање Владимира Карловића Саблера). Његово Величанство Цар и Господар Русије Никола II. благоизволео је издати и унутити врломе другу Оберпрокурора Руског Св. Синода г. Владимиру Карловићу Саблеру овај свој високи царски рескрипат: „Владимиру Карловићу. Обзиром на напредно усрдну и ревну службу Вашу као друга оберпрокурора Светог Синода, исто тако и за труд Ваш у погледу уређења црквено-парохијских школа и обнављања старих храмова, дајем Вам каваљерство Императорског ордена светог благоверног и великог кнеза *Александра Невског*, чије знакове шаљући, налажем Вам, да их метнете на себе и носите према установи. Остајем према Вама благонаклони. *Николај*."

(Олакшице свештонству). У Русији је влада дала православним свештеницима при вожњи на државним жељезницама олакшице, какве имају и официири; имаће права са билетом треће класе возити се у другој класи вагона. –

(Казне за светогатство у Русији). Још 1898. год. удесиле четир особе (већином ђаци од 20 година), експлозију помоћу за то удешеног механизма у цркви курског знаменског манастира, а пред иконом Богородичином. Кривце дуго не могоше ухватити, но јесенас им уђоше у траг. На истрази приознадоше ови свој чин и намеру, да су тим хтели поколебати веру у чудотворну икону Богородичину (која је остала у експлозији неповређена и ако је трон, у којем је стојала, делимично разрушен.) Експлозија је била удешена за два сата по поноћи, кад нико у цркви не буде, па је тако и наведена. Узевши у обзир младо доба криваца, као олакшавајућу околност, затим њихову лакомисленост и кајање, казнио их је цар овако: једног на петгодишње прогонство у акмолинску област, једног прогонством на пет, а двојицу на три године у источној Сибирији.

„Церк. В." 1902. А. Ж.

Разне белешке.

(Старокатолицизам у прошлој години) При развијеној пропаганди папства, које употребљава сва средства, да би подчинило себи хришћански свет, са радошћу нпак можемо констатовати, да идеја васељенског хришћанства на инославном западу није са свим умрла, већ да има својих поборника, који, не гледећи на свемогуће беде, на шта ваше и гоњења, не престају појевати за ту идеју. Такав је старокатолицизам, који не само да живи, већ и напредује, упркос илурадним заверама језуита и других агената папства против њега. Истина у њему нема оне старе ратоборности, којом се одликовао за свога тридесетогодишњег живота. Но то још не значи, да је он ослабио у свом раду, већ само то, да је за њега већ прошло време оног ратничког живота, кад се морао борити за свој опстанак: он је заузео место међу западним вероисповестима, па се сад више бави унутрашњим својим устројством, него спољашњом борбом. Уз то су са позорнице његове сишли скоро сви главни иницијатори и вође, који су на својим плећима надвладали сву ону знамениту борбу и победили у њој при свој огромној папској сили. Ново покољење је одељено од тога бојног доба већ десетинама година, те зато оно и није тако ратоборно расположено, већ са већом мирноћом ради око довршења свога дела — у нади да ће довести до жељене сврхе.

На жалост се списак умрлих подвижника првог периода старокатолицизма сваке године увећава. Прошле године умре један од најзаслужнијих раденика и вођа старокатолицизма, проф. *Јован Ланген*. С њим је старокатолицизам изгубио тако рећи главну своју црквено-историчку снагу, јер је то био особито учени специјалиста у области историје папства и у време силне борбе са ватиканским папством његова велика ученост у црквеној историји много је помогла не само да се изобличе папске неправде, већ да се јасно наложе и оне основе, на које се требао поставити сав старокатолички покрет. Његова „Историја римске цркве до папе Иноћентија III." (у 4 свеске 1881—1893. г.) свагда ће бити одличан споменик дубоке и опширне црквено-историјске учености и још ће дуго бити изворном за материјал у борби са папским неправдама не само за западне већ и за православно-источне богослове, који такође могу наћи у њему много корисног знања важне грађе. Родом из Колина (1837. г.) Ланген је особито значајан као професор у Бону (од 1860. г. све до смрти 13. јулија по р. к. 1901. г.) У 1870. г. заједно са другим знатним учењацима устане он против ватиканског догмата, рада чега га је колински архиепископ Мелхерс заједно са Хилгерсом, Рајшем и Кнодтом одлучио од римске цркве. Од тога доба није он остављао пера на руку, већ је ревно изобличавао неправде папске системе и написао многину чланака особито у „Међународној Богословској Ревији". Међу тим чланцима било је и таквих, који су и за православно богословље јако интересантни, као: „Римска фалсификација грчких писаца" (св. 9.), „Грчко-католичко учење о папству" (св. 11.), „Грчко учење о тајнама (св. 12.), „На-

ско-цариградско вероисповедање“ (св. 19.), „Викентије Лиријски“ (св. 31.) и др.

Данас је остало још само мало ветерана од оних славних иницијатора и вођа старокатолицизма, но и они, на част и славу своју, и сад продужују своје славно дело. Такав је минхенски професор и академик *Фридрих*, који је прошле године довршио свој велелепни рад: живот знаменитог свог друга и главе старокатолицизма Делингера — рад, у ком се као у огледалу огледа сав црквено-религиозни живот целог 19. века; такав је старокатолички швајцарски епископ *Херцог*, који је прошле године славно 25-годишњи јубилеј свога епископства; проф. канониста *Шулте*, који је такође прославио 25-годишњицу своје професорске делатности на корист старокатолицизма; свешт. професор бернског универзитета *Е. Мишо*, који изврсно уређује девет година старокатолички журнал „Међународна Богословска Ревија“ и украшава га својим чланцима, у којима сваграда додирује и темељно решава најважнија и животна питања на савременог односаја разних цркви — и други. У помоћ тим ветеранима притичу и млади радници, као н. пр. професор бонског универзитета и уредник „Народног Старокатоличког Листа“ *Гец*, свештеник прашки *Ишка* и многи други.

„Ц. В.“ 1902. А. Ж.

(**Нова папска енциклика.**) Марта месеца је издао папа нову енциклику римокатоличким епископима. У њој он говори о раду и остварењу његових идеала. Особито удара у њој против неверја, анархиста и социјалиста, а жали се ради потиштеног положаја нижег сталежа, који упропашћују разни агитатори. Осуђује законе о разводу брака (цивилни поступак), осуђује материјализам, као извор многих зала, говори о банкротству науке итд. Веран папским традицијама, тражи и Лав XIII. да се поврати световна власт папи, ма да је и сам осведочен, да од тога нека више ни разговора.

Ц. В. 1902. А. Ж.

(**Папина књига „у Index-у librorum prohibitorum.**) Данашњи папа је именовао комисију, која ће прегледати индексе забрањених католицима за читање књига. При прегледању се нападније, кад напоше, да је у индексу унесен и сам — папа. Год. 1874. кад је садашњи папа био кардинал, са именом Јоаким Печи, издао је он као архиепископ перуђијански, књигу са насловом: „О освећеној крви пресвете Дјеве.“ Конгрегација индекса нађе у тој књизи једно место, које је сматрала за јерес и она ту књигу унесе 1875. у индекс забрањених књига. Године 1878. Јоаким Печи постане папом, али му књига остаде у списку забрањених књига. Задовољили се најпосле тим, што су набрисали право име аторово, али је књига и данас још у индексу. — Непогрешивост!

Ц. В. 1902. А. Ж.

(**25-годишњи јубилеј бугарског егзарха.**) Како у напред већ јавих, на Ђурђевдан о. г. прослављен је у целој Бугарској и у осим местима Македоније, где има Бугараша, 25-годишњица бугарског егзарха Јосифа I-ог. Свуда су тога дана служена свечана благодарења, свуда су произношене патрене речи у славу и част слављеникову. Шта више и наставници имали су дужност, да школској деци у говорима растумаче важност ове прославе. Бугари су заиста имали разлога, да на овакав свечан начин прославе овај јубилеј своје духовне поглавице. Кад се узму у обзир големи успеси, што их је бугарска црква и школа за минулих 25 година понајвише неуморним усталаштвом и прегалаштвом егзарха Јосифа I-ог постигла, није никаково чудо, што су Бугари до крајности усхићени овом прославом. Понајглавнија је заслуга егзарха Јосифа, што је султанску Ферман од 1871. у погледу отварања бугарских епархија у Маћедонији (на штету српског живља тамошњег!) постепено у дело приведен. 1883. године установљена је егзархија. 1890. г. доби егзархија две епархије у Македонији: скопаљску и архидску; 1894. доби још две: неврокопску и велешку, а бугарске школе добише тада привилегије какве нема патријаршија за грчке народне школе; 1897. доби још три епархије: пелагонијску, струмичку и дебарску, те данас бугарска егзархија броји свега 7 епархија у Македонији са 1.200.000 душа, 21 архијерејским наменништвом (окружних протопојатина), са 20 црквеношколских општина, 1180 цркава, 80 капела и 41 манастиром. А колко су Бугари у школској ствари у Македонији напредовали од како је егзарх Јосиф засео на егзархијску столицу, нека послужи ово упоређење, које вадимо из органа бугарског архијерејског Синода:

1882./3. школске године имали су Бугари у Македонији: 237 школа, 351 учитеља, и 26063 ученика, а 1899./900 г. — 947 школа, 1481 учитеља, и 47874 ученика.

Затим егзархија данас има 7 средњих школа: 2 гимназије у Солуну (1 мушку и једну женску), 1 гимназију у Битолу и 1 у Одрину; 2 учитељске школе: у Скопљу и Серу и духовну семинарију у Цариграду са 6 разреда.

Па хтели — не хтели морамо и ми са горено-

менутим бугарским органом да потврдимо факат, да е оволики културан успех драгоцени плод неуморног рада и старања егзарха Јосифа — а богме и великих жртава бугарског народа.

У очи Ђурђева-дне отишла је из Бугарске у Цариград депутација од 25 најугледнијих лица целе Бугарске, да поднесе егзарху своја честитања у име васцелог бугарског народа. Егзарх је на дан свога јубилеја примио на хиљаде поздрава са свију страна од разних бугарских корпорација, цркава, школа, ђака и приватних лица.

Поводом овог јубилеја бугарски књаз послао је јубилеју своју слику; софијска влада основала 1 стипендију с именом јубилара, коју ће уживати 1 Бугарин да се учи на којој руској академији; књижевно друштво, академијн и славенска бесједа га набраше за свога почасног члана, а градска управа у Софији прозвала је једну градску улицу именом јубилара.

(Напомена) Бр. 21. „Српског Сиона“ изаћи ће у понедељак 27. маја (9. јуна) о. г.

Јавна захвала.

Потписано равнатељство, повративши се срећно са својим ученицима са научног путовања по Фрушкој Гори, врши особиту угодну дужност, да се срдачно захали пречасном господину *Сергију Попићу*, игуману манастира Раванице, који је наше младе изљетнике (12 ученика IV. разреда) примио највећим гостољубљем и пружио удобно конак, те нам на сваком кораку био десном руком.

Надаље се потписано равнатељство захваљује и пречасном господину *Симеону пл. Видаку*, управитељу манастира Хопова, што је дозволио да разгледамо просторије и тога знаменитог српског манастира.

У Вуковару 26. маја 1902.

Равнатељство комун. мале реалне гимназије.

Еуген Кименар
равнатељ

Позив на претплату.

Политична историја Буне (1848—1849). Част ми је известити да ће за кратко време изаћи из штампе прва књига мога дела о познатоме српском покрету — Буни — у Угарској, књига, коју наш народ већ давно из пера Србинова жељно ишчекује. У њој је описано оно бујно време народно, из којега је никао политички идеал Буне, мисао српске Војводине.

Књиз ће бити само за претплатнике цена *динар и педесет пара* динарских, или круна и подесет потура, а биће увезана у лепом платненоме повезу.

Скупљачи добију 25% рабата, а *књига ће се послати само оном, ко новац унапред пошаље или овамо, да му се пошаљу поштом уз дописму* (per Nachnahme)

Претплату вала слати на адресу: **Експедиција „Политичке историје Буне“, Београд** (Belgrad, Serbien), Поп-Лукина ул. 22.

Београд, маја 1902.

С одличним поштовањем
Др Каменко Суботић
библиотекар велике школе.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 32 3—3

На упражњено учитељско место у црквеној општини Старо Сланарској — Епархији Бачкој — овим се отвара стечај. Са овим учитељским местом скончана је плата годишња од 900 (деветстотина) круна, и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна —

Осим „Школеком Уредбом од 1872 г.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Кретов-дана — кад на њега ред дође појачку дужност врши на сланарској водичкој капели. Рок стечају је до 22. јуна по старом календару. — Изабрани учитељ имаће 1. септембра по новом календ. у своје звање наступити од ког му је дана и плата у течај стављена. —

У Ст. Сланару 1. маја 1902 године.

Бошко Поштић
перовођа

Сима Буњевчев
председник м. школ. одбора.

К. 1051/147 ex 1902. 34 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију II. разреда у *Бегечу*.

Молитељи имају прописно инструјисане молбенице своје путем надлежних својих власти потписаној Конзисторији поднети.

Рок стечају шест недеља од првог објављења.

Из седнице Епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 8. (21.) Маја 1902. г.

Председништво.

СТЕЧАЈ.

33 3—4

Овим се поново расписује стечај, на упражњено учитељско и новоустановљено учитељско место, српске вероисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је учитељу 410 К у готовом новцу, 15 катастр. јутара и 1101□ хв. оране земље на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан од три собе, кујне, штале и т. д. и поред школе врт, 2 хвата тврди дрва, и у име огрева угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 круне.

Плата учитељице је 640 К за држање поучне школе 80 К слободан стан, од две собе, кујне и коморе и поред школе врт. У име огрева добија угља колико јој је нужно,

Изабрани учитељ и учитељица предаваће у оним разредима, које им месни школски одбор додели, а у своје звање ступају 1. септ. ове године. Дужности учитеља и учитељице прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. Рок пријаве је 23. Јуни (6. јули). Молбенице се упућују председништву шк. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 17|30 априла 1902.

Месни шк. одбор.

СТЕЧАЈ ЗА УЧИТЕЉА.

30 2—3

На упражњено учитељско мјесто срп. осн. школе у Медини (Tólna m. p. u. Kölesd) овим се отвара стечај. Дужности су прописане шк. уредбом од 1872. а осим тога дужан је у цркви појати и дјецу у томе обучавати. Годишња плата му је ова: стан по пропису, 2 хвата тврдих дрва, 84 круне од црк. општине, 80 круна од полит. општине, 12 мерова жита; 12 мерова ражи; 16 мерова јечма, од сваког ђака 1 осмак жита конопљиште, клајиште и купусиште а по закону 5 год. доплатак од 100 круна. За вјенчање, погреб или парастос 1 круну. За држање поучне школе уживаће 4 ланца земље на коју општина плаћа еквивалент а учитељ порез. Потпуно знање мађарског језика (не само оспособљење) *неопходно је нужно*, а жеља је општине, да се и у св. цркви лично прикаже. Рок стечају је наш Иван-дан. Молбенице ваља упутити потписаној управи.

Из сједнице м. шк. одбора држане у Медини 10. марта 1902.

Лукијан Михајловић Лука Шимуновић
парох. адм. и шк. управитељ. предсједник.

Број 499, 500 и 501./К. 236, 247 и 244. ex 1902. 31 3—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохије у В. Бастајима III. разреда, Пожеги и Борови IV. разреда са роком до 8/21. Јуна 1902 године.

Молитељи имају прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној Конзисторији до горњег рока поднијети.

Из сједнице правосл. срп. епархијске конзисторије.

У Пакрацу 17|30. Априла 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разновсрних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, аланина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из првих домаћих и иностемских творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем најбољом пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него који од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стоваришту најфинијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, кадифених и чојних, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим ободом у свакој величини, све по најумеренијој цени.

Исто тако примам на израду и такс свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; и у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће пажњи пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију потпору.

С одличним поштовањем

25 7— СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,
специјалиста — кројач свештеничког одела

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивањих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подна шам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и набор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

9—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоле за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

12— ех 1902. Илустровани ценовница и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишшву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 292.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 21

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у понедељак 27. маја 1902

Отварање сабора

Карловци, 25 маја 1902.

Дочек Краљевског Повереника.

Особним жељезничким возом у $^3/_4$ 5 после подне стигао је данас кр. Повереник, преузвишени г. *Бела Талијан од Визека*, прави тајни саветник и потпредседник посланичког дома угарскога сабора.

Дочек Његове Преузвишености, на жељезничкој станици и у патријарашком двору, у којем ће Његова Преузвишеност становати, извршен је по прописима у прошлом броју овога листа саопштеног церемонијала.

На улазу у патријарашки двор, на челу високопреосвештеног Епископата, поздравио је *кр. Повереника* Његова Светост патријарх *Георгије Бранковић*, на који се поздрав преузвишени г. *Повереник* усрдно захвалио, те отпраћен унутио у своје одаје.

Његова Преузвишеност *кр. Повереник* је одмах по доласку своме примио посету Његове Светости и високопреосвештених епископа, затим подворење православног српског свештенства, римокатоличког свештенства, Новосадске вароши, града Карловаца, кр. котарског суда, аутономног чиновништва, богословског училишта, српских гимназија Карловачке и Новосадске и војништва.

Изасланици Новосадске вароши и гимназије учинили су своје подворење, после кр. Повереника, Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху *Георгију Бранковићу*.

Карловци, 26 маја 1902

После св. литургије у 11 сахата дошао је у саборницу св. патријарх *Георгије* са високопреосвештеним епископима, у пратњи дворског и осталог свештенства.

Његова Светост са председничког места поздравио је народне посланике овим говором:

Преосвећена, пресветла, пречастна, частна, велеможна и поглавита господо, виријални и народом изабрани посланици за народно-црквени сабор.

„Његово Царско и Апостолско Краљевско Величанство најмилостивији Господари Краљ наш, **Франц Јосиф Први**, благоизволео је услед најпонизније представке Наше, високим решењем Својим од 5. марта о. г., најмилостивије дозволити, да се народно-црквени сабор наш у редовно заседање

своје сазвати и на данашњи дан састати може, именовавши највишим решењем Својим од 11. маја о. г. преузвишеног господина *Белу Талијана од Визека*, правог тајног саветника Свога и првог потпредседника кр. угарског посланичког дома, за Свога Повереника на овоме сабору.

И када ми је част, као духовном старешини и по достојанству председнику народно-црквеног сабора нашега, о милостивом расположењу томе господства ваша по дужности известити; уједно ми је част свесрдном и искреном добродошлицом поздравити вас, са том напоменом, да у свечаном тренутку овом, кад нам срца у радости и задовољству тако рећи пливају, и кад нам се душа и срце, са вером и надом на бољу и сретнију будућност нашу к престолу Свевишњега уздиже и узноси, — одбацивши од себе све оно, што нам лепој и узајамној слози и општем споразуму на путу стоји, те да као синови једног Оца небесног и синови једног оца земаљског, употребимо згоду ову прилику, да тај жељени и нуждан нам споразум међусобни и братску слогу постигнемо, како би предстојеће нам велико дело, по цркву и народ наш већ једном у пожелани ред и поредак довести и сретно докончати могли.

Са тим искреним осећајима и у то име поздрављајући још једанпут долазак и састанак овај наш; позивам вас и молим, да изволите из средине своје једно изасланство изабрати, које ће Његову Преузвишеност у средину нашу позвати, овамо допратити и натраг одпратити.“

Изабрано изасланство, под водством високопреосвештенога епископа Бачког *Митрофана Шевића*, допратило је Његову Преузвишеност *Кр. Повереника*, којем је почасна компанија пред саборницом одала прописану почаст.

Заузев место под балдахином Његова Преузвишеност Кр. Повереник предаде своме секретару превишњи отпис упућен на Његову Преузвишеност. Секретар Његове Преузвишености Кр. Повереника Павле Јовановић прочита превишњи отпис на мађарском језику. За тим исти превишњи отпис прочита народно-црквени секретар Др. Лаза Секулић на српском језику, на којем превишњи отпис гласи овако:

(Изкуцка)

МИ

ФРАНЦ ЈОСИФ ПРВИ.

По милости Божјој

цар аустријски, краљ чешки итд

и

апостолски Краљ угарски.

Искрено нам љубазни Верни! Нашим решењем од 5. марта 1902. дозволили смо најмилостивије, да се православни српски народно-црквени сабор на дан 8. јуна (26. маја) текуће године у Карловце сазове.

К овоме сабору именујемо за Нашег Кр. Повереника на предлог Нашег угарског министра председника најмилостивије Твоју верност и овлашћујемо Нашег министра председника, да Твојој верности потребна упутства изда.

Коме иначе са Нашом Краљевском милошћу увек наклоњени остајемо.

Дано у Будапешти 11. маја 1902.

Франц Јосиф с. р.

Коломан Сел с. р.

(С печа)

Нашем искрено љубазном верном, племенитом и витешком *Бели Талијану од Визека*, Нашем дјеиствителном тајном саветнику, витезу малокрсника одличног ордена Св. Стевана, поседнику златног крста са круном за заслуге, потпредседнику заступничке куће угарског државног сабора у Будапешти.

После прочитаног превишњег отписа изговорио је Кр. Повереник на мађарском језику овај говор:

Преузвишени Господине Архиепископе Митрополите шатријарше!

Високопреосвећена господо епископи!

Часна и штована Господо!

Сада прочитаним највишим отписом Његова Ц. и Апостолског Кр. Величанства најмилостивије именован за заступника Његове највише особе, највишом дозволом Нашег најмилостивијег Господара и Краља од 5. марта текуће године на данашњи дан сазвани православно народно-црквени сабор овиме отварам.

Позивам Вас, да по извршеном верификирању веродајница на сабор изасланих

посланика, сабор са избором једног потпредседника из световног реда и потребним бројем перовођа што пре конститујишете и умољавам Његову Преузвишеност председавајућег патријарха, да ми уз прикључење именика оверовљених посланика и саборског часништва у своје доба до знања стави конституисање сабора, да пре почетка саборских мериторних седница могу на темељу са највишег места добивеног упутства моја саопштења учинити.

После овога говора Његове Преузвишености Кр. Повереника прочитала је *Његова Светост*, патријарх и председник сабора овај говор, упућен Његовој Преузвишености *кр. Поверенику:*

Преузвишени господине кр. Поверениче!

Племенито, узвишено, милостиво и добро срце Његова Ц. и Ап. Кр. Величанства, најмилостивијег Господара и Краља нашег **Франц-Јосифа Првог**, било је свагда па и данас јесте извор неисцрпљиве милости по св. православну цркву нашу и верно одани Му народ српски.

Поред небројених доказа највише милости, са којима је св. православна црква наша и верно одани Му народ српски као топлим сунчаним зрацима обасипан бивао, — блиста се и овај данашњи свечани чин, који је Његово Царско и Апостолско Краљевско Величанство милостиво одобрити благоизволело.

На као што је свагда највишој милости Његова Царског и Апостолског Краљевског Величанства, верно одани Му народ српски са благодарношћу и непоколебивом верношћу и лојалношћу на сусрет излазио; тако и данас сакупљени овде епископи и посланици народа српског благодаре у најдубљој понизности на великој овој милости, по којој нам се дозвољава жељно очекивани састанак народно-црквеног сабора нашег, ради уређења народно-црквених и просветних потреба наших.

На као што смо свагда на нашим саборима са највећом готовошћу, поверењем и дубоким поштовањем заступницима освећене особе Његова Величанства на сусрет излазили, тако и данас излазимо са поверењем и дубоким поштовањем Вашој Преузвишености као Кр. Повереник на сусрет, поздрављајући Вас најљубазније и препоручујући себе и рад свој високом благоволењу Ваше Преузвишености, — кличемо сви из дубине душе наше:

Да живи Његово Царско и Апостолско Краљевско Величанство најмилостивији Господар и Краљ наш **Франц-Јосиф Први!**

Да живи Његова Преузвишеност господин Кр. Повереник *Бела Талијан од Визека!*

Пошто је изасланство, уз исте почасти као и при дочеку отпратило *Кр. Повереника* из саборнице у Његов стан — председник Његова Светост патријарх *Георгије Бранковић* позива посланике, да предаду своје вероданице, што ови и учине.

Др. *Ђорђе Красојевић* у име радикалне странке подноси ову најаву:

„Поводом тим, што је аутентичан текст превишњег рескрипта прочитан на мађарском језику, те из разлога што је званични језик овога славнога сабора српски језик, па према томе нема места званичној употреби мађарског језика, изјављујемо и овога пута, да не сматрамо мађарски него српски текст превишњег рескрипта аутентичним.“

Др. Александар Рокнић подноси овај по њему и друговима потписани писмени предлог за одлуку:

„Пошто су из првог изборног слушког среза предани двоструки мандати, то предлажем, да се неверификираним двоструким мандатима тога изборног среза суспендира извршивање посланичких права и дужности до коначне верификације избора у том срезу, а да се тако исто поступа и у евентуалним другим сличним случајевима“.

Пошто је *Његова Светост* на основу пословника пареката, да сабор пре верификације посланика односно конституисања сабора не може доносити закључке и мериторна решења, и пошто су од спорно изабраних посланика: Максим Свилар и Др. Манојловић изјавили, да не ће учествовати у сабору пре верификације, то се преко предлога, као безпредметног, прешло и приступило избору верификационог одбора. У верификациони одбор изабрани су: Милан Николајевић, Др. Милан Мандић, Евген Думча, Др. Жарко Миладиновић, Др. М. Тео

доровић, Др. Никола Ђурђевић, Др. Миша Михаљовић, Др. Јован Радивојевић-Вачић, Др. Мита Мушицки, Васа Мучевић, Петар Крајновић, а од свештеника Сава Стојаковић, Божидар Поповић, Сава Цвејић и Михајло Медаковић.

Верификациони одбор се одмах конституисао и изабрао за председника Дра Мишу Михајловића, а за известиоце Дра Милана Мандића и Дра Жарка Миладиновића.

Свечани ручак у патријарашком двору.

У 2 сахата после подне отпочео је свечани ручак у патријарашком двору, на којем је присуствовало 40 изабраних званица.

Прву здравицу подигао је св. патријарх Георгије Његову Величанству овим речима:

„На престолу простране и моћне Аустро-Угарске монархије, више од половине столећа седи наш добри, мудри и милостива срца Владалац Његово Величанство **Франц Јосиф Први,** који са једнаком љубави и једнаким благоволењем усрећава своје верно одане му народе, без разлике вере и народности. Па и ова данашња свечаност наша нов је доказ превелике и непроменљиве очинске љубави и милости краљевске, која још већма распаљује у срцима верно-оданог му народа српског оно лојално осећање, које је сваком Србину урођено, и које традиционално прелази са оца на сина.

Тим осећајима задахнут и сам, уз најтоплију благодарност своју, преосвећеног епископата и набраних посланика народа српског, подижем здравицу ову у здравље Његова Ц. и Апост. Кр. Величанства. На славу, срећу и благостање верно оданих Му народа, а на унапређење и процветање драге нам домовине и целокупне монархије Његове да Га Господ у постојаном здрављу и ненарушимој срећи одржи и сачува на многа и премногаја љета!

Живело Његово Ц и Апост. Кр. Величанство краљ **Франц Јосиф Први!**

Другу здравицу подигао је св. патријарх Георгије васоким кр. владама овим речима:

„При свечаности овој данашњој за прију тну дужност своју сматрам подићи здравицу у здравље високих земаљских кр. влада Његова Величанства, на челу са министром председником, преузвишеним господином *Коломаном Селом* и Баном Троједне Краљевине, преузвишеним господином *гроофом Драгутином Куен Хедерваријем*, као мудрим саветницима Његова Ц. и Апост. Кр. Величанства, који су и овој свечаности данашњој саветима својим много допринели, са жељом: да кормилом поверене им управе, на задовољство Његова Ц. и Апост. Кр. Величанства, а на корист, срећу, унапређење и процветање драге и миле нам домовине наше и још дуго управљају! Да живи кр. мађарско министарство! Да живи Бан Хрватско-Славонијски на многаја љета!

Трећу здравицу подигао је св. патријарх Георгије у здравље преузвишеног господина Кр. Повереника.

„Већ са веселих и расположених лица наших, читати можете преузвишени господине Кр. Поверениче, колико се радујем не само ја и преосвећена господа епископи него и посланици народа Српског на сабору овом, што је Његово Величанство наш добри и премилостиви Краљ **Франц Јосиф Први** хотећи вршити Своје право највишега надзора, за свога Повереника Вашу Преузвишеност у средину нашу послати милост имало, коме су не само околности и прилике наше добре познате, него који по танкој крви и у сродству са народом српским стојите, што нам у срца наша улива оправдану наду, да ће Преузвишеност Ваша, веран тумач бити наших оправданих жеља, и да ћете својски подупирати жеље и закључке наше код највишега места, који се клоне на добробит и унапређење цркве и просвете наше.

У то име подижем чашу ову радо и весело у здравље Ваше Преузвишености са жељом, да вас милостиви Господ Бог благослови са целом велеуваженом и поштованом породицом Вашом, и да вас дуго поживи. Живила Његова Преузвишеност господин *Талијан Бела од Визека* Кр. Повереник на многаја љета!“

Четврту здравицу подигао је преузвишени Кр. Повереник у здравље целога сабора на челу са Његовом Светости патријархом *Георгијем Бранковићем*, и то овим речима:

„Мене спајају са патриотским Сриством човечанске највршће везе: крв и домаће огњиште. На темељу ових веза, којима придолази снажно поштовање права, жели искреном симпатијом благостања патриотском српском становништву.

За то и јесам радо се примио да репрезентирам превишњу личност Његовога Величанства, јер ми се подаје прилика да ову своју жељу, која се са угарском владом потпунома слаже, и делом и словом унапредим.

Симпатија мађарског и српског племена давнашњег је порекла. За време средњега века борисмо се против заједничкога душманина. У крвавим бојевима учисмо да једни друге поштујемо.

Знаменити мужеви угарских Срба сви су добре патријоте, многи међу њима били су великани наше повеснице и књижевности. Тит Дугошић, Павле Бакић, гроф Ђурађ Бранковић, Арсеније Чарнојевић, Вићентије Јовановић, Михаило Витковић, Александар Петефи — Петровић и Сава Текелија — имена су којима се можемо сви заједно поносити.

Хоћу да верујем и да се надам: да су њихову крв наследили и унуци им и да им срца њихова исто тако искрено кукају за срећу домовине и снагу престола — јер будите уверени: да ће верној и искреној оданости вашој круни и држави св. Стевана награда бити с пуним либерализмом спојена обрана и заштита ваше црквене автономије.

По овој мојој изјави надам се: да ћете исто онако искрено примити ове моје речи као што их ја изричем искреном добром вољом, желећи да се послови српске цркве у Угарској уреде.

Ваше право самосталнога располагања, које Вам домовински закони јамчњу, велико је ако га они који су унутри у оквиру ове повластице употребљују озбиљно, без сваке споредне и личне цели, искључујући из истога уједно сваки осјећај наклоности и одвратности, а нарочито себичне тежње.

Дакле сваки Србин из Угарске коме су на срцу права његове цркве, реки ћу још и више: коме је драго непоменуђено вршење српске црквене аутономије, нека учућка у срцу своме сваку споредну цел и чланови конгреса нека озбиљно расуде свој позив, јер то тако захтева интерес српске православне цркве и њезине аутономије.

Ако у вршењу ове племените дужности буду предњачили поглавице им црквене, црквени веледостојници, од којих то Краљ наш и Господар, држава а и верни њихови с правом могу очекивати — онда ће чланови конгреса учинити грех према цркви својој ако не би ишли узастопце за њима, искреним поштовањем. Јер само оно тело може да цвати, које се клања с поштовањем пред законима и интересима домовине, којима воље међусобно и неправа укупној целини чланова спајају везе узајамнога поштовања.

Дижем ову чашу у постигнуће тога споразума и желим искреним срцем: да Бог живи чланове српског православног народно-црквенога сабора — преузвишенога господина Патријарха, господу епископе и укупно све саборске посланике, као верне синове домовине!“

Пету здравицу подигао је св. патријарх Георгије у здравље православног српског народа и његових високопреосвештених епископа и посланика на сабору, овим речима:

„Подижем чашу ову и пијем у здравље, срећу и напредак српског православног народа нашег и његових великодостојника дијецезалних епископа, моје драге и миле браће у Христу, као и родољубивих побожних и благоразумних заступника његовних, како свештеничког тако и световног реда.

Господо и браћо! Сав народ српски, комитенти ваши, упрли су очи своје на вас, са нестрпљењем очекујући и изгледајући од вас, од народно-црквенога сабора, спаса својој цркви и народно-црквеној аутономији.

Од мудрости дакле и родољубивога славнога сабора зависиће судбина народно-црквене аутономије наше. Па зато будимо на опрези, будимо мудри и паметни.

Уједнимо се. Одбацимо од себе међусобни неспоразум, раздор, неповерење, сумњичење и нерад, па по примеру на-

шега мудрога Владаоца, приступимо озбиљноме и родољубивоме раду по Њему изреченој девизи: *„уједињеним силама“* (viribus unitis), и онда се надати можемо, да Божји благослов и повољни успех изостати неће!

У то име Бог вас живио и милошћу својом благословио!“ —

Отварање Св. Архијерејског Синода.

Данас, 27. маја (9. јуна), свечано је отворен Св. Архијерејски Синод. Свечаност је била у великој дворани патријаршког двора.

У 10 сахати пре подне у дворани се искупила одабрана публика и са усклицима „живели“ поздравила је долазак Његове Светости, патријарха Георгија и високопреосвештених епископа.

Пре отварања Св. Архијерејског Синода изговорио је св. Патријарх *Георгије* високопреосвештеним члановима Св. Архијерејског Синода овај говор:

Преосвећена Господо Епископи,
Драга Браћо у Христу!

Његово Ц. и Ап. Кр. Величанство благоизволело је усљед најпонизније представке моје, превишњом одлуком Својом од 11. маја ове године, најмилостивије дозволити, да се православни српски Св. Архијерејски Синод сазове у Карловце на данашњи дан, а уједно је благоизволело најмилостивије именовати Својим Кр. Повереником за Синод преузвишеног господина *Белу Талијана од Визека*, правог тајног саветника и првог потпредседника посланичког дома угарског сабора.

Па како Његова Преузвишеност Кр. Повереник у смислу прописаног церемојала има позван и допраћен бити од два епископа овамо у седничку дворану, то ми је част најмлађа два епископа замолити, да изволе ту функцију обавити.

Високопресвештена господа епископи: *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић* отишли су по преузвишеног Кр. Повереника и допратили Га у синодалну дворану. На уласку у дворану дочекали су Његову Преузвишеност Кр. Повереника *Његова Светост* патријарх са високопреосвештеном господом епископима: *Мироном Николићем*, *Михајлом Грујићем* и *Гаврилом Змејановићем*. Долазак Кр. Повереника би поздрављен са усклицима: Живео!

Ставши на узвишено место под балдахином предао је *Кр. Повереник* своме секретару г. Павлу Јовановићу да прочита Превишње Решење на мађарском језику издано.

Затим је исто Превишње Решење прочитао народно-црквени секретар г. Др. Лаза Секулић на српском језику, на којем исто решење гласи овако:

МИ
ФРАНЦ ЈОСИФ ПРВИ.
По милости Божјој
цар аустријски, краљ чешки итд.
и
апостолски Краљ угарски.

Искрено Нам љубазни Верни! Нашим решењем од данашњег дана дозволили смо најмилостивије, да се православни Архијерејски Синод на дан 9. јуна (27. маја) текуће године у Карловце сазове.

К овом Синоду именујем за Нашег Краљевског Повереника, на предлог Нашег угарског министра председника најмилостивије Твоју верност, и овлашћујемо Нашег угарског министра председника, да Твојој верности потребна упутства изда.

Коме иначе са Нашом Краљевском милошћу увек наклоњени остајемо.

Дано у Будапешти 11. маја 1902.

Франц Јосиф с. р.

Коломан Сел с. р.

При читању Превишњег Решења стајао је преузвишени Кр. Повереник гологлав. Војничка банда је пред двором свирала химну и почасна компанија одала прописану почаст, дочим је батерија топова испалила прописане метке.

После прочитаног Превишњега Решења метнуо је Кр. Повереник калпак на главу и сео на своје седиште под балдахином.

Његова Светост председник Св. Архијерејског Синода, преузвишени господин патријарх Георгије прочитао је овај говор упућен Његовој Преузвишености господину *Кр. Повереник*у:

„Част ми је у поданичком страхопоштовању изјавити како своју тако и своје забраће преосвећене господе епископа, најтоплију благодарност Његову Ц. и Ап. Кр. Величанству, најмилостивијем Господару и Краљу нашем **Францу Јосифу Првом** на превишњој Владарској милости, са којом је Његово Ц. и Ап. Кр. Величанство, на најпонизнију молбу и предлог моје смирености дозволити благоизволело, да се св. Архијерејски Синод ове православне српске митрополије састати, и у делокруг спадајуће му послове у претрес узети и сваршавати може.

Св. Архијерејски Синод овај потруднће се, да поверени му задатак помоћу Божјом, а по најбољем своме знању и умењу, уз моћну заштиту и владарско-очинску благонаклоност Његова Ц. и Кр. Величанства, на корист св. православне цркве и на задовољство Његова Величанства, сретно сврши и доврши.

Но пошто ће повољан успех рада нашег доста зависити од високе благонаклоности Ваше Преузвишености, као Повереника Његова Ц. и Ап. Кр. Величанства, усљед чега се најтоплије и препоручујемо са поуздањем да нам благодетну потпору и наклоност своју ускратити не ћете. И тако питајући се том истом надом, радостно и једнодушно кличемо:

Да живи Његово Ц. и Ап. Кр. Величанство премилостиви Господар и Краљ наш **Франц Јосиф Први!**

Да живи преузвишени господин Кр. Повереник *Талијан Бела од Визека!*“

На овај говор Његове Светости одговорио је Кр. Повереник на мађарском језику овако:

„Радосно примам у сада изреченом говору Његове Преузвишености према Његовом Ц. и Ап. Кр Величанству најмилостивијем Господару и Краљу нашем изражену поданичку оданост, те си за дужност сматрам исту на превишње место поднети.“

На позив Његове Преузвишености Кр. Повереника прочитао је Његов секретар исти одговор на српском језику.

Његова је Светост после овога позвала присутну публику да се удаљи, пошто Његова Преузвишеност Кр. Повереник жели Св. Синоду своја саопштења да учини.

Публика се разишла, а седница Св. Синода је настављена при затворени врати.

Ватикански сабор.

(Одломак из књиге „Исторіа христіанской церкви въ XIX. вѣкѣ. Изданіе А. П. Лопухина, томъ I.“).

— превео: **Лазар Богдановић.** —

(Наставак)

10. децембра био је „први општи састанак“, и он се не показао сасвим сретним. Место састанка се показало незгодним у акустичном погледу, пошто многи нису могли чути ни речи. Уз то су неки Енглези тако латински говорили, да су други тек тешком муком могли разумети, што су говорили, а многи су прелати баш сасвим слаби били у латинском. Гласно се истицала жеља, да се састанак пренесе на друго место, на што папа, дакако, није пристао. Учињене беху неколике промене, али и ово ништа не помаже. Предмети, о којима се расправљало у првим „општим састанцима“, а нарочито избори у комисији, већ су јасно показивали, да су присталице догмата непогрешивости били у већини и да су радили сложно међу собом. Конрад Мартин падерборнски, Манинг, Дешан, и други поборници непогрешивости, заранје су добили место и глас у догматичној комисији, у коју није био одређен ниједан представник опозиције. Свима су били раздељене литографисане гласанице (цедуље), многи добише сасвим празне; многи нису имали петље да гласају против жеље курајине. Епископи Динајлу орлеански и Штросмајер сремски, доцније један од највиђенијих чланова опозиције, узалуд се стараху да дођу до речи, с циљу да промену течај ствари. Беше им одговорено, да пословни ред, кога је једаред папа установио, не може подлежати даљној промени. Неки француски, немачки и аустријски прелати такође се обраћаху папи с молбом да се промене пословни ред, али и њихова молба оста неудовољена.

Предложени ради претресања пројекти (схеме) такође су изазивали много незадовољства. У првом пројекту садржавао се предлог — „да се догматизује“ силабус, чега су се тако чували слободоумни епископи. Но опози-

ција се жестоко наразила против тога пројекта, кога су покренули језуите Шрадер и Француски, тако, да су оци језуите претрпели пораз. На у опште они су се на првој седници врло разочарали. По њихову плану се мислило, да ће архиепископ Манинг већ у самом почетку позвати чланове сабора, да акламацијом приме непогрешивост папину, тако, да би та акламација могла произвести утисак божанственог духовења. Међутим о таквој сложној акламацији сада није могло бити ни говора. Архиепископ Дарбуа чак као да је најавио, да ће он и његови једномишљеници, ако би се што слично догодило, уложити протест и напустити сабор. Проглашење, по плану језуита, имало би бити на дан Богојављења, па како би проповедници, помоћу дивних сравнења Младенца у јаслама са старцем у замку, привели све у сходно расположење. Кад то све не пође за руком, језуите измисле нови план и да би се допали најаве о једнодушној жељи света, почеше радити на том да се папи поднесе адреса, у којој би била изражена жеља да се чим пре прогласи догмат о непогрешивости. На адреси је било сакупљено 400 потписа; али опозиција није оклевала да и са своје стране састави и поднесе протуадресу (контра адресу), у којој се указивало на неуместност новог догмата, при чем су сматрали да је он не само излишан, него шта више и врло мало целисходан. Та проту-адреса садржавала је у себи 137 потписа, међу којима је био чак и потпис мајнцкога епископа Кетелера; сем тога Пију је било предано још и четири друге адресе, које су биле састављене у истом смислу. Потоњи је био доста мудар, да одбаци све сличне адресе. Потоме писмене представке и адресе нису имале никакве даљне важности, сем сто су у очима сабора показале моћ партија. Од то се доба сабор претворио у арену борбе двеју противних партија, од којих се једна старала овако ил' онако да протури догмат о непогрешивости, а друга се старала да га обори. Међу вођама опозиције испољише се кардинали: Раушер бечки, кнез Шварценберг пражки и Матју безансонски, кнез-епископ Ферштер бреславски, архиепископи: Шер минхенски, Мелхерс келнски, Дарбуа паришки, Кенрик сентлујски, епископи Кетелер мајнцки, Хефеле ротенбуршки, Штросмајер сремски, Дипанлу орлеански и др. Све су то били врло угледни и учени прелати римске цркве, с којима се воље инфалибилиста никако нису могли сравнити. Зато је на њиховој страни био папа и свемогући језуите, који су све чинили, да сруше опозицију. При том они нису бирали средстава: кад је било стављено питање „о вери" (22. марта), те је ствар дошла до таких жестоких испада и непристојности, које су против воље напомињале на споменути „разбојнички сабор". Кад је епископ Штосмајер стао доказивати, да би неправедно било, да се широко распространење индиферентизма, пантеизма, атеизма и материјализма у данашње доба искључиво уписује у грех протестантизму, то се међу инфалибилистима подигли загушљиви узвици негодовања, они почеше лупати ногама и многи с подигнутим песницама похиташе ораторској трибини, вичући: „доле с' јеретиком!", тако да је председник морао закључити седницу. Но опозиција се и даље држала, а помагаху је њезини једномишљеници, који су са разних страна подизали ободравајуће гласове. У Француској је учени оратор Гратри написао писмо против непогрешивости у исто време, кад је папа епископу Дипанлу-у заповедио да не говори о историјским фалсификатима, које је епископ мехелнски in majorem gloriam sedis apostolicae саставио, а он (Дипанлу) их открио. У том као и у друга три писма Гратри је разјашњавао непријатну по папство историју осуђења неких папа ради јереси. Многи француски епископи прогласише смелог оратора за јеретика; али су зато опет други усхићено поздрављали његову независност. Гроф Монталамбер послао је са своје смртне постеље „благодарни и усхићени поздрав красноречивому и неустрашивому свештенику и великому и високопоштованому епископу орлеанском." У Германији изиђе Делингер с отвореним писмом у „Аугсбуршким општим новинама" (Augsburger-Allgemeine Zeitung) од 21. јануара 1870. године и жестоко протестоваше, што ће „у будуће 180.000.000 људи, под претњом искључења из цркве и тајна, и вечне осуде, бити принуђени да верују и признају оно, у што досада није веровала и чему није учила црква". Град Минхен дао му је зато право почасног грађанина, и добис је такође симпатичне адресе од Браунсберга, Кедна, Бона и Прага.

Језуите, бојећи се да се противници не

би осилили и постали грозна друштвена сила, закључише да се чим пре мио им догмат утврди. И ето покренуто буде питање о цркви, у чијем четвртом чланку беше управо постављено и питање о непогрешивости. Тим поводом беше састављена опширна „схема“, у којој је за доказ папске непогрешивости наведена била изрека Спасителјева ап. Петру: „Ја се молих за тебе да твоја вера не престане; и ти кадгод обративши се утврди браћу своју“ (Лука XXII. 32.), затим су сакупљена била којекаква места из св. отаца и у главном се правио логични закључак, да је папа — намесник Христов и да потоме мора бити непогрешив. На основу свега тога беше састављен, кад се томе многи нису ни надали, овај пројект узаконења: „Према томе учимо ми са приводом сабора и објављујемо као члан вере, да римски папа, — кад он при вршењу своје дужности, као виши учитељ свију Хришћана, силом свога авторитета одређује, што је дужна држати цела црква у делима вере и нравствености, — не може грешити; и да се то преимућство непогрешивости простире на толико, на колико се простире и непогрешивост цркве.“ Услед тога пројекта настаде жестока борба. Сам се папа умешао у њу и јавно говорио, да он „верује у папску непогрешивост“, при чему се позивао и на „глас цркве“, каковим је био низ адреса, што их је добио с разних страна хришћанског света, у којима су му као духовна, тако и световна лица, изражавала своју оданост заједно са изразом вере у његову непогрешивост. Но опозиција ипак није клонула духом. Делингер, Дипанлу, Гаушер. североамерички епископ Кенрик и Њуман извођење с новим предлозима, да би се избегло проглашење новога догмата, а епископ Хефеле исторички доказа, да је папа Хонорије учио јерес, дакле да није био непогрешив. Опозиција се појавили чак и у Италији. Миланско свештенство изразило је своме епископу јавну благодарност за то, што је радио против догмата непогрешивости, и молило га, да чува достојанство епископске катедре св. Амвросија Великог. Но чим је снажнија била опозиција, тим су постојанје тврдили језуите, сагласно са својом оригиналном логиком, да је ради тога, да се обори опозиција, неопходно да се час пре утврди догмат. Дебате по овом питању трајаху више од месец дана, у којој је прилици језуитска партија прибегавала врло чудноватим сведоџбама и фалзификатима. Тако је епископ Натоли месински изнео читав низ прича, које су тобоже потврђивале истину догмата папске непогрешивости. „Ап. Петар“, говораше он, „као што се зна, проповедао је у Сицилији, где је он већ нашао неколико Хришћана. Кад им он рече, да је он непогрешив, то Хришћани, који још ништа не беху чули о том чланку, у неколико посумњаше у то. Они послаше посланика ка Пресветој Дјеви Марији да ју упита, да ли је она штогод чула о непогрешивости Петровој, и она их увери, да се добро сећа, како је њезин Син ово преимућство уступио Петру; и ово сведочанство умири Сицилијанце.“ Ватрена присталица инфалибилизма, епископ мехелински Дешан, који се прославио својим историјским истраживањима, пође тако далеко, да је противнике догмата називао слабим Хришћанима, који немају страха Божја. А тако је говорио и Маннинг, изјављујући, да онима, који се не покоре вечини, наскоро после проглашења догмата предстоји одлучење. Хефеле, Шварценберг и Дарбуа отворено су и смело говорили против непогрешивости. На последњим седницама против новога догмата истакоше се два силна говорника: северноамерички архиепископ Коноли халифакски и Ђаковачки епископ (у Славонији) Штросмајер. Први је дошао у Рим као присталица догмата; но темељито истраживање сведоџаба односећих се на њ' довело га је до другог уверења. Како св. Писмо, тако и најстарије предање, по његовом мишљењу, сведоче против непогрешивости. Штросмајер је доказивао, да догмат стоји у противословљу са управом цркве, с правима епископа и сабора, и најзад с непроменљивим учењем вере. У прихваћању догмата видео је он опасност — да ће се поткопати непогрешивост цркв . На седници од 6. јуна произвео је огроман утисак говор кардинала Гвиди, архиепископа болоњског, против непогрешивости. Он је почео са становишта, да је лична непогрешивост папина, одељена од епископата била непозната цркви до XIV. столећа, и чак је навео изреке из Перона и Белармина које јој управо противслове. Ова фактична истина показа се већини веома дрском („да је посред већине пала бомба, и она би произвела мање шума“, говори очевидац.) Оци сабора стадоше као помамни викати и частити Гвиди-ја таковим

епитемима, као што су birbante (лопов) и bri gantino (разбојник). Но он смело настави, подижући чак Тому Аквината против измишљотина новијега Рима, и заврши с предлогом, да онај, ко мисли, да папа може установљавати Definitio (опредељење науке — учења) sine consilio, vel sine concilio Ecclesiae (без савета или без сабора црквенога.) — буде проклет. По овом предлогу могао се анатеми подврћи сам папа, и услед тога наста толика хука-бука, да ју је тешко човеку и представити. Исти дан после обеда заповеди Пијо IX., да му се дозове кардинал Гвиди, и ватрено га предусрете овим речима: „Ви сте мој непријатељ. Ви сте коријеф противника и потоме човек неблагодаран. Ви проглашујете јеретичко учење.“ Када Гвиди одговори, да се он у свом мњењу ослања на предање, то папа повиче: „La tradition est io“ (предање сам ја), — као да би хтео парадирати реченицу Лудвика XIV., и затим предбаци Гвиди-ју, што се је здружио са Штросмајером, те је говорио тако, да се „допадне свету, либералима, револуцији“. . .

Међутим се приближавао потоњи час сабора, и напрезање са обе стране дође до крајности. Француски епископи, видећи несносан притисак са стране језуита и самога папе, хтедоше већ да сасвим напусте Рим; но умеренији сматраху овај корак сасвим претераним, и зато закључише да се ограниче протестима 13. јула било је закључно гласовање на општем састанку и на њему је 371 глас био за пристајање (placet), 61 услован (под условом неких измена у декрету) и 88 за непристајање (non placet). Ово гласање показиваше, да су језуити победили, и да још силније изразе смисао „непогрешивости“ унесоше у декрет речи, да су решења папе непогрешива и непроменљива „али без сагласности цркве“. Овај додатак је врло узбунио опозицију и она се реши да учини још један очајни покушај, да спасе достојанство цркве и епископат и одашаље папи депутацију, да га умоли, да уклони декрет и одбаци додатак. Тада је епископ Кетелер чак клекао пред папу и заклињао га, да поврати цркви и епископату мир и изгубљено јединство. Пијо очигледно беше тронут, кад пред својим ногама виде гордога епископа столице св. Бонифација и сва чланови депутације оставише папу са зрацима наде. Али инфалибилисте, дознавши за ово, одмах прихватише мере, да ослабе онај упечатак, што га је на папу произвела депутација, и у толико постигоше своју цел, да кад се бечки кардинал Раушер јавио 16. јула папи, с намером да са своје стране прозбори у корист мањине, доби у место одговора: „Већ је доцкан! формула је већ раздана, и одређена је седница за коначну одлуку. Не ваља онако како би хтела мањина“. Тада чланови опозиције реше да никако даље не учествују на сабору и 56-орица прелата најпре за добро да оставе Рим, писмено најавивши, да они и сада, као и пре — остају при свом мишљењу, али га из уважења према личности папиној неће да исказују у јавној седници.

(Наставиће се.)

Поука школ. дјеци пред св. исповијед.

говорио **Михаило Медаковић**,
свештеник у Шегестину, на Ваведеније 1899.

Драга дјечице!

Кад сте гладни, ви молите оца или матер, да вам крува даду. Ако вас је који жедан у школи, ви молите г. учитеља, да вас пусти ван, да се воде напијете. Идеш ли кроз село, па видиш велико псето, ти молиш жену или човјека, кога прво видиш, да те обрани, и да те псето не уједе. Видиш ли, како сијер пада а ти опанака немаш, молиш оца: „драги оче, купи ми опанке, јер у школу не ћу моћи без њих.“ За све оно, што год треба, добро дијете моли родитеље и ближње своје, да му даду или учине. Тако је у реду, тако чинимо и ми старији, а томе нас је свему научио Спаситељ наш Господ Исус Христос, кад је рекао: *„Иштите и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте и отвориће вам се“*. (Мат. 7, 7.)

Па, кад ми, драга дјецо, морамо молити за сваку и најмању ствартицу, која нам треба, ближње своје, колико онда пуно више морамо молити Онога, Који нам све даје, што требамо на овоме свијету, а то је — драги Бог.

Говорио сам вама већ о томе, да нам је драги Бог дао све оно, што год најдрагоценије имамо: оца, матер, живот наш, очњи вид, здравље, весеље, срећу, све то, па и сва друга добра, дао нам је драги Бог. Ако желимо, да нам Бог та добра и од сад, као и до сад, даје, онда морамо молити Бога; а пошто нам Бог по милости Својој много даје, то морамо

много и молити. Св. апостол Павао вели: „*Молите се Богу духом без престанка*“ (Ефес. 6, 18.) Пророк Давид, кад је добро упознао превелику доброту Божју, он је пуно љубио Бога и овако је говорио: „*Благосиљај, душо моја, Господа, и не заборављај ни једнога добра што ти је учинио* (Пс. 102, 1. и 2.). Угледајмо се с тога, и ми, драга дјецо, на св. апостола Павла и пророка Давида, па непрестано молимо Бога, и славимо пресвето име Његово. А, осим угледа на ове угоднике Божје, још светији примјер имамо, на који се угледати требаће, а тај је Господ наш Исус Христос; за Кога вели св. Јеванђеље, да се је често молио Богу. Господ Исус Христос пењао се је на гору сâм, да се моли Богу (Мат. 14. 23.) Он је одлазио у пустињу и молио се је Богу (Лук. 5. 16). Он је толико молио Бога, да је знао провести сву ноћ на молитви Божјој (Лук. 6. 12.). Та не само, да се је Господ Исус Христос сâм молио Богу, но је оставио и нама молитву, којом треба, да се молимо. Та молитва је молитва Господња — „Оче наш“. Кад је Христос учио св. апостоле овој молитви онда је рекао ове ријечи: „*Овако дакле молите се ви*“. И ми сви треба, да се тако молимо, дјечице драга, али то не бива увијек тако. Истина, ви се у школи тако молите, па очитате „Оче наш“ и кад почнете и кад свршите школу свакога дана, али онда се обично више не молите. Но тако не ваља. Ову свету молитву требате ви чешће молити. Зар нисте чули, да св. апостол Павао вели, да се треба непрестано молити Богу. Па за то ја вама увијек и велим: не гледајте ви на ваше код куће, што се не моле Богу, но ви се молите и покажите им примјер, нека се види, да сте ђаци, који знате, што ваља; па ће се код кућа ваших угледати на вас и они, ко нијесу у школи били. Молите се дакле прије ручка и вечере и послије ручка и вечере, кад идете спавати и кад устајете, молите се свагда, јер тако је мило Богу. Срамота је виђети наш свијет, ђе лијегати иде на починак, као нијемо благо, без икакве молитве; па не чините ви тако, драга дјецо, већ се усрдно помолите Богу, па ћете мили бити и Богу драгоме и својим родитељима, а бићете драги и мени, јер ћу радостан бити, кад чујем, да сте послушали ријеч моју.

Драга дјечице! Кад се православни Србин спрема, да приступи к св. тајнама исповиједи и причести, он треба онда у те дане особито да се моли Богу, не би ли му добри Бог опростио гријехове његове. Сви смо гријешни, сви треба дакле да се молимо Богу. Прије осам дана, казао сам ја вама, да по тите и да се Богу молите како би могли данас к св. исповиједи и причести приступити, како ваља и треба. Ви сви велите да сте постили и да сте се Богу молили, и ја то вјерујем, па зато и молим драгога Бога, да вам опрости гријехове ваше. Па, кад сте опроштени, онда приступите, драга дјецо, са страхом Божјим и вјером к овој св. чаши, „Чаши спасења“, и примите из ње пречисто тијело и саму крв Господа нашега Исуса Христа; нека вас Господ благослови и нека вам на здравље буде св. причест Његова. Аминь..

Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Дишнику.

(Наставак.)

Није међутим, ни учитељ *Симић* остао скрштених руку. У приватном писму пише он кр. жупанијском надзорнику *Мити Пешковићу*: „Поглавити Господине! Пред скоро 14 дана замолио сам велеслав. жупанијску област у Беловару за учитељско мјесто Дишник. Слободан сам замолити Вас, да будете добри, па ми јавите, *хоћу ли то мјесто добити?* Ја сад служим у Млаци (новски котар), мјесто је на Сави, нездраво, може ме живота стати. Уједно слободан сам приложити пошт. марку за одговор. Млака 6./10. 1899.“ *Пешковић* је примио писмо и на другој страници тога писма одговорио овако: „Беловар 12./X. 1899. Господине! Имаде једна *начелна ствар* да се ријеши у погледу мјеста које сте тражили. Док се то не ријеши не може ни Ваша молба бити ријешена“.

И одиста, кад је саврело и ријешено било питање „*начелне ствари*“, која се сматрала као *уредовна тајна*, добије школски одбор под 24./X. број 9297 ово ријешење у препису: „Број 17.318. ž. Kr. kotarskoj oblasti u Garešnici. U rješenju izvješća od 9. rujna o. g. broj 7.666. u pogledu nepopunjenoga učiteljskoga mjesta u Dišniku, odpisuje se naslovu, da je ova oblast danas pod gornjim brojem uslјed odpisa Visoke Vlade odijela za bogoštovje i nastave od 11 li-

stopada o. g. broj 15.604. postavila namjestnim učiteljem na općoj pučkoj školi u Dišniku Dušana Simića osposobljenoga učitelja kome je dekret odavde već dostavljen pozivom, da se odmah na novo svoje opredjeljenje otputi i ondje službu nastupi. Simiću imadu se danom nastupa službe brivia i tečaj staviti a putni trošak iza položenoga i obredjenoga putnoga računa isplatiti. Škola u Dišniku neka se propisno i zapisnički učitelju Simiću preda. Pošto je obuka školska u Dišniku za mjesec dana kasnije otpočeta, nego što bi imala biti, imati će se tako izgubljeno vrijeme nadoknaditi mjeseca srpnja 1900. Kr. županijska oblast u Belovaru 14. listopada 1899. kr. podžupan u. z. Sekulić v. r.“

Eto, Bogu hvala, i onima koji ne dadoše da se ispune tople želje i snovi unijatskoг župnika, dobi dišnička škola mlada učitelja. Svještenik i narod srpski dočekaše ga i primiše od svег srca. No, što mislite kako je bilo pri duši unijatskom župniku? Videći pred sobom *razorene* ilanove svoje i svojih jednomišljenika. pritegne druge žice pa zasvira istu staru pjesmu. Tekst je isti al melodija nešto drukčija. Valjalo je nešto poto učitelja predusresti u njegovom radu za stvari protivne težnjama unije. Valjalo je učitelja *zastrašiti, učiniti ga indiferentnim prema sv. pravoslavlju* ili drugim riječima: *bez srca, osjećaja i ognju.* U toj namjeri i sa takom ciјeli podnaša župni ured grčko katoličke župe u Dišniku pod 19./IX. 1899. broj 163. neku pritužbu i prijavu protiv rada i djelovanja dosadanjih učitelja i traži, da ce između škole u Dišniku i njegovog djelovanja u župi od devet duša poveđe neki osobiti sporazum. Sadržaj te prijave nije nam mogao pasti u ruke, ali odluka ova kr. županijske oblasti u Beloварu može da nas *donekle* informiše: „Broj 17.156. ž. Kr. kotarskoj oblasti u Garešnici. U riešenju tamošnjega izvješća od 5./10. o. g. broj 8807. kojim je povraćena prijava župnoga ureda grčko-katoličke župe u Dišniku od 19. rujna o. g. broj 163. u kojoj se navode razne proturednosti dosadanjih učitelja u istom mjestu, poziva se naslov neka vodi naročitu paŝku oko toga, da se od strane učitelja, koji bude u Dišniku imenovan strogo vrše sve propisane dužnosti kako u školi tako i u pogledu polaza u crkve, naročito u dane, kada su sva školska djeca neizostavno istu polaziti dužna. Osobitu brigu valja obratiti na to da se ne izazivaju od strane učitelja ni u čem sporovi, koji bi mogli pobuditi vjersko trvenje izmedju stanovničtva i djece, koja u Dišniku školu polazi. — Svaki i najmanji povod tome valja svom energijom suzbiti, pa prema potrebi i prijavu ovamo podnijeti radi daljeg postupka. Kralj. županijska oblast u Beloraru, 13. listopada 1899. Kralj. podžupan Georgijević v. r.“ Ovo će nalaze iz Beloварa, a y Garešnici prihvaćaju i sproводе: „Broj 9901 Priobćuje se pučkoj školi u Dišniku, na znanje i ravnanje tamošnjem učitelju, koji ima izbjegavati svaki nesporazum te ne dozvoliti da bude sličnih prijava. Kralj. kotarska oblast u Garešnici, 8./XI. 1899. Upravitelj Zastavniković v. r.“

Međutim sve ovo laxko bi pregorelo samo kad bi ni kr. županijska oblast y Beloварy i kotarska y Garešnici porađile bilo na tome, da se *tečajem 1900. godine* sagradi y Dišniku nova školska zgrada i učiteљev stan. To one nijesu učinile. Mi smo se barem tome nadali. Ma, ne samo nadali se, nego upravo *držali smo za pŕječ* kr. županijsku oblast y Beloварy, koja y dopisu svojem na kr. kot. oblast y Garešnici pod 26. novembra 1899. broj 20.084., izreком kaže: „Naslov pak imade sa svoje strane sve učiniti, što je potebno, da se novoj gradnji školske zgrade u Dišniku s proljeća odmah pristupiti imade“.

Unijatski župnik ne prestaje raditi da proširi svoju župu. Kao dosada tako i odsada on se zalježe najrađe *među siromašnu*. Evo nova dokaza. U arhivu parohijskoг zvanja y Brđljanici nalazi se ovaj dopis: „Broj 16. Slavnoj kr kotarskoj oblasti y Garešnici. Danas dođe y ovo zvanje *udova Jerina Dadoš iz Kutinice*, tužeći se, da je sa svoje dvoje djece Mihajla (roђ. 25./8. 1893.) i Petra (roђ. 10./7. 1895.) zatražila neku pripomoć za uzdržavanje, na da ju je *odbilo* onđinsko poglavarstvo y Vukovju i slavna ta oblast. Žena ja zaista y najvećem siromaštvu, jer osim neke na polak porušene kolibe ne posjeđuje nikakvog imetka, a djeca trpe studen, glad i siromašnu. Osim toga izjavљuje ista udova, y prisutnosti predsjeđnika ove crkvene opštine Dana Mudrića, da he, ne đobije ni odnikuda pomoći morati *svoja dva sinčića, to želi, ponuđi u nagovoru unijatskoг župnika y Dišniku, dati y Krivčevje na uzdržavanje.* Javljajući ovo očitovanje udove Jerine Dadoš slavnoj toj oblasti, čast je ovom zvanju najuvtivije zamoliti, da rečenoj udovi naredi

њи на руку при даљем издржавању њезине сирочади и да благоизволи рјешење своје у том погледу, добротворно овамо саопштити. У Бршљаници, 30. I. 1900. С. Грубач, парох“, Кр. котарска област у Гарешници доставила је под 4. II. 1900. број 913. овако своје рјешење у препису: „Број 913. ex 1900. Občinskom poglavarstvu u Vukovju. Udova Jerina Dodoš iz Kutinice dolazi sva zdvojna tužiti se, da je u skrajnjoj nuždi, jer da nema za svoju nejaku djecu kruha, a osim njeke na polak porušene kolibice neposjeduje nikakova imetka, dočim djeca trpe studen i glad i sirotinju. Poziva se usljed toga naslov da joj za prvi čas odmah novčanu potporu bilo iz ubožke zaklade ili opć. blagajne a iz naslova proračunom osigurana pruži, jer se ne može gledati, da djeca od gladi pogibaju, a občina je dužna za svoju sirotinju brinuti. A učinjeno valja za 3 dana amo izvjestiti. Upravitelj Zastavniković v. r.“

Ово је користило. Удова Јерина доби од општинског поглаварства потпору, а унијатски жупник *превари се у своме рачуну.*

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архијерејска служба.**) Јучер, на дан отварања сабора, служио је у саборној св. Николајевској цркви Карловачкој архијерејску св. литургију високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан Богдановић*. *Његова Светост* присуствовала је св. литургији у своме патријарашком столу, а високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић*, *Михајло Грујић*, *Гаврило Змејановић* и *Митрофан Шевић* у св. олтару. Црква је била дупком пуна православних Срба из свију крајева Митрополије наше. —

(**Призивање Св. Духа.**) Призивање св. Духа за радњу св. Архијерејског Синода и народно црквеног сабора служиће се у саборној св. Николајевској цркви кад сабор конституисан буде.

(**Посета.**) На дан празника Цара Константина и царице Јелене, посетили су Његову Светост, преузвишеног господина патријарха *Георгија* високопреосвештена господа епископи *Гаврило Змејановић* и *Митрофан Шевић*.

(**Секретар кр. Повереника.**) Као секретар Његовој Преузвишености кр. Поверенику на народно-црквеном нашем сабору и Св. Синоду додељен је секретар код кр. угарског министарског председништва г. *Павле Јовановић*. — Као тумач и преводилац канцеларији Његове Преузвишености кр. Повереника додељен је г. *Илија Добродолац*, рачунарски ревизор у кр. угарском министарству богоштовја и наставе.

(**Саборница.**) Нова саборница, смештена у новосазданом Народном Дому, није могла бити до данас готова, те ће се седнице саборске и ове године, као и г. 1897, држати у великој гимназијској дворани.

(**Православно српско богословско училиште у Карловцима.**) По извештају овога училишта, што га је саставио проф. богословије и ректор истог училишта протопрезвитер Јован Вучковић било је концем 1901/1902. школске године свега 108 богослова, и то у I. години 35, у II. 33, у III. 25, у IV. 15. По дијецезама било их је из Архидијецезе 39, из горњокарловачке 17, из пакрачке 5, из бачке 24, из вршачке 5, из темишварске 17, из будимске 1. Од слушаоца приступило их је испиту из I. године 28, из II. 32, из III. 24, из IV. 15. Положило је испит из I. године 22, из II. 24, из III. 20, из IV. 8. Апсолуторну сведоџбу добили су ова осморица: Басарић Милан, Вукавић Стефан, Кнежевић Стефан, Мушицки Јован, Петровић Светозар Поповић Миливој, Рашета Петар и Русић Стефан.

(**Скупштина Савеза Добротворних Задруга Српкиња.**) У прошли уторак одржана је у Новом Саду скупштина Савеза Добротворних Задруга Српкиња. Скупштина је била веома посећена. Било је на њој заступљено 16 српских добротворних женских задруга. Биле су заступљене неке задруге из Србије и Босне. Пре отпочете скупштинске седнице служено је у св. саборској цркви призивање св. Духа, под началством високопреосвештеног г. епископа Бачког *Митрофана Шевића* уз асистенцију наше свештеника. Скупштинска седница одржана је у дворани Матице Српске. Скупштина је расправила, те после генералне и специјалне дебате примила правила Савеза, а поверила Новосадској Добротворној Задруги Српкиња, да ова правила поднесе на потврду и у своје време сазове скупштину у Нови Сад.

—

Разне белешке.

(**„Кидај с Римом“.**) Од по прилици 20.000 душа, које су под лозинком „Кидај с Римом“ („Los von Rom“) оставили римокатолицизам, добили су протестанти на 11.000, а старокатолици на 9.000 душа.

Књижевна објава.

АПОСТОЛИ празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

Јавна благодарност. 40 1—1

Српски прав. црквено-школски одбор у име целе општине нештинске, побуђеним се налази изрећи своју најдубљу захвалу и признање врло-поштованом даваоцу и уваженом грађанину своме г. Ђорђу Ђорђевићу опћ. бележнику, и његовој супрузи Милици, који за здравље своје јединице Љубинке а за своје и својих осталих спасење, поклонише нашем св. храму врло лепо кандило. — Живио вас Бог!

У Нештину 31. маја (3. јуна) 1902.

К. Јовановић перовођа. Јереј М. Протић парох. адм. Дамјановић председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 33 4—4

Овим се поново расписује стечај, на управљено учитељско и новоустановљено учитељичко место, српске верноисповедне мешовите школе у Ст. Врбасу.

Плата је учитељу 410 К у готовом новцу 15 катастр. јутара и 1101□ хв. оранје земље на коју земљу учитељ све терете како државне тако и општинске сам сноси, слободан стан од три собе, кујне, штале и т. д. и поред школе врт, 2 хвата тврди дрва, и у име огрева угља колико му је нужно. Од погреба и парастоса по 2 круне.

Плата учитељице је 640 К за држање поф-торне школе 80 К слободан стан, од две собе, кујне и коморе и поред школе врт. У име огрева добија угља колико јој је нужно,

Изабрани учитељ и учитељица предаваће у оним разредима, које им месни школски одбор додели, а у своје звање ступају 1. септ. ове године. Дужности учитеља и учитељице прописане су шк. уредбом. Првенство имају они који се лично представе. Рок пријаве је 23. Јуни (6. јули). Молбенице се упућују председништву кш. одбора.

Из седнице месног шк. одбора држане у Ст. Врбасу 17|30 априла 1902.

Месни шк. одбор.

Ad C. O. 1900/442 ex 1902. 35 1—1

СТЕЧАЈ.

Потписано председништво расписује стечај ради попуњења једног систематизованог места код књиговодства и благајнице срп. нар. црквене, фондова и заклада у Карловцима, са којим је скопчана плата од год. 1200 Круна и станарина од год. 200 Круна.

Постављање ће бити у привременом својству.

Срби, који желе получити ово место, имају своје сходно инструјисане молбенице потписаном председништву поднети најдаље до 17. (30). јуна 1902. године.

Доставерно се има исказати нарочито, да је молитељ свршио са успехом трговачку школу. Првенство имају они, који су бар неко време већ били у служби код којег финансијског завода.

У Карловцима, 17. (30.) Маја 1902. године.

Председништво.
срп. прав. нар. црквено саборског одбора.

СТЕЧАЈ 42 1—2

Почем овдашње учитељско певческо место није стално попуњено, то се овим отвара стечај.

Плата је у готовом *2 фор. (4 круне)* од главе. Сада постоји до 55 глава. 60 фор. (120 круна) за поф-торну школу из политичне општине и 1 воз сена (вреди 16 круна) 10.^{800}□ катаст. јутара оранје земље (аренда најмање 180 фор. (360 круна), на ову земљу учитељ плаћа пореза (25 фор. (50 круна).

Од погреба великога 1 круна, од малог 25 патура, од парастоса 1 круна, од венчаница 1 круна.

Остало до 360 фор. (300 фор. за редовну и 60 фор. за поф-торну) додаће се из ово епархијског школског подпорног фонда. — Стан са две патосане собе, кујне и подрума. Из своје плате учитељ огрев набавља, јер је већ у њој урачунат.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до Петрова ове године.

Молбенице се шаљу овој црквеној општини (председништву).

Компетенти морају безусловно имати и квалификацију из мађарског језика; — првенство имају мушке особе. —

Батосек (Báttaszék Tolna megye) 23. маја 5. јуна 1902 године.

Председништво прав. школског одбора.
Михаил Маћаревић.
председник.

Ад бр. К. 221/289 ex 1902. 36 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Осеку II. односно V. плаћевног разреда. На месту II. разреда налази се сада један администратор парохије а на месту V. разреда систем. парохијски помоћник. Са првим местом скончана је годишња дотација.

а) плата . . . . . 1600 К
б.) сесијонална отштета . . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „

и слободан стан у црквеној општинској кући.

Са другим местом:

а.) плата . . . . . 1000 К
б.) сесијонална отштета . . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „

Компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јула по нов. о. г. приложити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17./30 маја 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 1051/147 ex 1902. 34 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију II. разреда у *Бегечу*.

Молитељи имају прописно инструјиране молбенице своје путем надлежних својих власти потписаној Конзисторији поднети.

Рок стечају шест недеља од првог увртења.

Из седнице Епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 8. (21.) Маја 1902. г.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 38 1—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место срп. вероисповедне школе бар. моношторске. Плата је 680 круна, 5 кат. јанаца 868□ земље, на коју учитељ све терете сноси, интереса од штедионичког улога 508 круна 38 пот., $3^1/_2$ хвата растових дрва а за ложење школе 3 хвата, слободан стан од две собе, кухиње и подрума и вртом од 960□, од вел. укопа 80 п. од малог 40 п. од парастоса 80 п. од венчања 1 круна, за перовођство 24 круне.

Дужности су прописане школском уредбом осим тога дужан је учитељ у десној певници појати, децу у цркв. појању обучавати. Рок стечаја је до 30 јуна, по ст. кал. када ће се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађ. језика оспособљени, место ће новоизабрани наступити 1 септембра. по нов. кал. Лична пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

У Барања Моноштру 19. маја 1902. год.

Радован Ваканац
председник

Бр. 49/ЦО. ex 1902. 39 1—2

ОГЛАС.

Црквени одбор срп. прав. општине у Мохачу овим обзнањује; да ће ради издавања унутарњих оправака и мољовања цркве, као и градње новог црквеног иконостаса 9./22. јуна т. г. после подне у 2 сата у општинској дворани у Мохачу држати дражбу на мањак на основу писмених понуда (оферта).

Тога ради позива свеколике предузетнике, који послове получити намеравају, да своје добро запечаћене понуде са 10% жалбине од понуђене своте, до горњег рока председнику црквеног одбора поднесу.

Усвојење понуде зависи од црквеног одбора, који ће о њима своју одлуку одмах по свршетку расправе изрећи.

На послове односећи се план, прорачун и подробни услови стоје изложени на увид код председника црквеног одбора у Мохачу и код архитекта Милана Харминца у Будим-Пешти (IV. papnövelde utcza 10). —

Из напредне седнице црквеног одбора срп. прав. општине у Мохачу 19. маја 1. јуна 1902. године.

Симеон Болманац
перовођа

Јосиф Јагић
председник

СТЕЧАЈ. 41 1—1

На место привремене забавиље у новооснованом срп. прав. вероисповедном летњем забавишту у Госпођинци.

Забавиште траје од 9. (22.) Јуна до 9. (22.) Августа 1902.

Месечна плата је 60 круна.

Молитељице имају поднети своје молбе председништву месног Школског Одбора најдаље до 4./17. јуна 1902. када ће се и избор обавити.

Из седнице месног Школског Одбора, срп. прав. црквене општине, одржане у Госпођинци 21. маја 1902.

Каменко Чешљар
перовођа

Петар Теофановић
председник школ. одбора

Ad бр. К. 366/819 ex 1902. 37 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Мискулшевцима-Чаковцима овим се стечај расписује

Компетенти нека своје прописно инструисане молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јуна по нов. о. г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17./30. Маја 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим прво питованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам своју

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада узак на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из ових домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем најпре̂сном пажњом — најсолидније, строго по избору и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручан специјалиста, те сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам исте много јефтиније него неки од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам узак на стоваришту најразноврсније свештеничке појасеве, у свима потребним бојама, камилавки, кадионица и чојзих, у црној и плавој боји, и шешира свилених са тврдим обојем у свакој величини, све по најумереније цени.

Исто тако примам на израду и такве свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; а у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на угледе шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће разним пречасне г.г. свештеника и моле̂ их најучтивије за што обилатију потпору.

С одличним поштовањем

25 8— **СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,**
специјалиста — израђ свештеничког одела

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивачких и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко има потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подна̂шам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

10—20 19

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филара.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 307.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 23

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 9. јунија 1902

Нацрт адресе већине адресног одбора Српског народног Црквеног Сабора 1902.

Ваше Царско и Краљевско Апостолско Величанство!

Премилостиви Господару!

Превишњим решењем Вашег Величанства од 5. марта 1902. године сазван је и састао се овај српски народно-црквени сабор 26. маја о. г. у Ср. Карловцима. И чим се конституисао, прво и прво је једнодушно закључио, као представник народа српског митрополије карловачке, да поднесе пријаву непоколебиве верности и оданости Вашему Царскому и Краљевскому Апостолском Величанству и превишњем владалачком дому.

Народ је српски ову своју непоколебиву верност и оданост засведочио свагда, како у данима среће, тако и у данима тешким и судбоносним. У овом тренутку, кад је реч Преузвишеногa Повереника Вашега Величанства, упућена сабору 30. маја о. г. разагнала дугогодишњу зебњу и страховање народа нашег, овај верни и одани српски народно-црквени сабор припада престолу Вашег Величанства овом смерном захвалницом на милостивим речима, које га оживљују и улевају му нова духа и снаге.

Нека дозволи Ваше Величанство, да се овај сабор највишим поштовањем захвали на очинској доброти и старању Вашега Величанства и безусловној благонаклоности и потпори високе владе, о чему је извештен овај сабор саопштењем Његове Преузвишености, краљева повереника.

И дозволите Ваше Величанство, да се овај српски народно-црквени сабор у име народа српског најусрдније захвали, што је Ваше Величанство поклонило пажњу жељама и молбама, које су се са свију страна из крила српскога народа јављале ради сазива овога сабора, и што је Ваше Величанство омогућило, да се наш српски народно-црквени сабор на законити рад свој састане.

Ваше Величанство!

У препонизним представкама посланика прошлог српског народно-црквеног сабора; у препонизним представкама стотинама српских православних црквених општина; у препонизним представкама народних сборова, које је Ваше Величанство изволело благонаклоно узети у обзир, наведени су пореком главни разлози, који проузроковаху досад неповољно стање и разне трзавице у нашој народно-црквеној автономији.

У часу овом, кад овај верни и одани српски народни црквени сабор стоји на прагу озбиљног и тешког рада свога, на који га рад позива очинска брига Вашега Величанства за уређење и осигурање српске народне црквене автономије, — буди нам дозвољено, да погледамо само у напред, тврдо уверени, да ће од сад у току законитог рада бити искључене све даље повреде наше народне црквено-школске автономије, а да ће се санирати оне повреде, које су јој до сада нанесене.

Овај сабор разумео је саопштење Његове Преузвишености повереника Вашег Величанства тако, да ће и нашем сабору бити потпуно сачувано свако његово право законом ујемчено, и да ће највиши државни надзор и у нашој автономији бити исти онакав, као што је у автономији православне румунске цркве, која се развија под мудром и праведном владавином Вашег Величанства, и по томе, да ни у нашој автономији: ни законодавство, ни управу, ни суђење неће реметити мешање државне надзорне власти.

Ово је правац, у којем би се могли развијати наши автономни послови, без трзавица мирно и правилно; нарочито ће то наступити онда, ако се наш народни црквени сабор буде сазивао у року, како то закон прописује, сваке треће године, а вапредно по потреби, јер је баш несазивање сабора, тог најважнијег фактора у нашој народно-црквеној автономији, изазивало трзавице, неправилности на напослетку и раздор.

Ваше Величанство!

Пословима, што су сада најпречи овоме сабору, и који су административне нарави, овај ће сабор приступити озбиљно, разборито и савесно.

Особито ће се старати, да се руковање народно-црквеног имања и фондова удеси, да то имање и фондови буду и сачувани и помножени, да би од сад прорачуни могли подмиривати и наше повећане културно просветне потребе те тиме одговорити захвалности према претцима и дужности према потомцима.

Завршно прегледање досадањих дугогодишњих рачуна извршиће овај сабор најсавесније, те да удари основ правој контроли, која је до сад била толико запуштена у нашој автономији. А и у свем и свачем другом сабор ће овај поставити и изводити начело најстрожије автономне контроле, да зајамчи правду, а онемогући сваку страпутицу и пристрасност.

Стараће се овај сабор, да народно-црквене власти дођу у склад са сабором, који представља целину народа и цркве, и да те власти по закону и правди све недостатке уклоне, који постоје у администрацији наше народне црквене и школске автономије.

После овога и оваког рада сабор овај очекује, да ће поправити прилике и створити услове, како би се повратило поштовање и поверење према врховним органима цркве и автономије наше и уклониле противности. Највернији сабор овај верује и нада се, да је заиста дошло већ време, да се на основу закона, правица и правде пронађе она чврста правилна и законита основа, што ће створити одавна жељену могућност, да се огради, прошири и учврсти наша народно-црквена автономија, која је до сад још једнако непотпуна, недограђена и потресена у основима својим.

Саборском одбору, који повереньем овог сабора изабран буде, биће понајпреча дужност, да приправи сабору за претрес нов елаборат, односно поправке и допуне оних наших автономних уредаба, без којих исправака те уредбе даље постојати не могу.

Верни сабор овај отпочеће по томе законодавни рад свој са најдубљим уверењем, да ће се у доба закона, правде и правице поступити и према народу српском и овоме народно-црквеном сабору, законито и уставно. Овај сабор ће се у правилним приликама упустити у организаторни рад, с пуним убеђењем да ће му се пружити јамство, да ће на основу врховног надзора, висока влада поднети Вашему Величанству сваки саборски елаборат на потврду у целости, без икаквих измена, а за случај, да се који елаборат не удостоји превишње потврде — да ће се тада са примедбама вратити за времена сабору на поновно претресање.

Ваше Величанство!

Српска народна црквено-школска автономија сродила се и срасла је с нашим народом и прешла му управо у крв.

Српски народ је уживао ту своју автономију и у оно давнашње неуставно доба, и показао је и онда да је био зрео, да је ужива

Верни и одани сабор овај нада се, да она права, која су данас ујемчена другим автономијама у краљевини Угарској, неће бити закраћена ни српској народно црквеној автономији.

Наша св православна црква не само допушта, него наређује и прописује, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве, по силама својим, те ни са ове стране неће уређење наше автономије наплазити на тешкоће и сметње

Сабор овај и цео народ српски уверен је, да његова у свако доба засведочена верност и оданост према краљу и држави, а и осим тога државним законима ујемчена једнакост, не може подносити, да најстарија автономија у држави не буде ма у чему равноправна са другима.

Ваше Величанство!

Верни сабор овај приступа раду своме са чврстом намером и одлуком да докаже, како је способан за озбиљан и успешан рад и да од тога рада не преза. У тај рад свој уноће своју најбољу вољу, најбоље знање и умење, и све то у најпоузданијој вери, да ће се тиме показати достојан превишње милости и очинске бриге Вашега Величанства и поклоњеног му поверења народног.

Одлучни у том и таковом раду истрајати до краја, кличемо из свег срца нашег и дубине душе:

Да живи Ваше Величанство, премилостиви Господар наш!

Да живи прејасни владалачки дом!

Нацрт адресе мањине адресног одбора Српског Народног Црквеног Сабора 1902.

Ваше Царско и Краљевско Апостолско Величанство!

Премилостиви Господару!

Вјерно одани српски народно-црквени сабор, који се, сазван превишњим рјешењем Вашега Величанства од 5. марта о. г., састао 26. маја у Карловцима, приступајући раду своме, сматра за прву своју дужност, да изјави од предака

напљеђену, у добру и у злу засвједочену непоколебљиву вјерност и одданост у њему заступљеног српског народа према Вашем Величанству и прејасном владалачком дому.

Вјерно одани сабор овај искрено захваљује на благоволењу и очинској бризи Вашега Величанства, што је српски народ митрополије Карловачке сазивом овог сабора дошао сада у тај положај, да на пољу свога народно-црквенога и просвјетнога живота може вршити своја, државним законима зајамчена автономна права.

У увјерењу, да је највиша жеља и воља Вашега Величанства, да се коначно уреди и осигура правилан развитак нашег народно-црквеног живота, моли овај вјерно одани сабор Ваше Величанство, да буде увјерено, да ће најсрећнији бити овај сабор, ако у току свога законитога и слободнога рада у духу зајамчених и неприкосновених автономних права српскога народа узмогне одговорити очинским интенцијама Вашега Величанства.

Вјерно одани сабор овај сматраће за најсветији свој задатак, да још потпуно несређене односаје у нашем народно-црквеном и просвјетном животу уреди на корист цркви, школи, народу, и драгој отаџбини нашој. Он приступа своме тешком и озбиљном раду с том живом жељом и тврдом намјером, да стојећи на становишту законом признатог самосталног располагања и управљања у спољашним црквеним и свима народно-просвјетним и на њих односећим се имовинским пословима, огради нашу автономију, и нашем народно-црквеном животу обезбиједи слободан и правилан развитак, који је досада немогућан био због незаконитости и непрекидних повреда, са стране државне власти и њених органа нашој народно-црквеној автономији нанесених, које ће сабор овај слободан бити у свој смјерности нарочитом препонизном преставком изнијети Вашем Величанству и против којих ће молити заштиту Вашега Величанства као врховнога заштитника права и закона.

Захваљујући на очинској бризи Вашега Величанства и милостивој дозволи за сазив овога сабора, молимо Ваше Величанство, да благоизволи примити израз хомагијалне вјерности и неограничене оданости овога сабора и свега српског народа у земљама круне св. Стевана.

Да Бог поживи и благослови Ваше Царско и Краљевско Апостолско Величанство!

У *Карловцима*, 7. (20.) јуна 1902. г.

Вашем Величанству вјерно одани
Српски Народни Црквени Сабор.

Народно-црквени сабор.

IV. Сједница 1. (14.) јуна 1902.

Предсједава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић.*

Од епископа присутни: високопреосвештени *Михаило Грујић, Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић.*

Председник Његова Светост отвара сједницу и 9½ сахати пре подне.

Бележник *Воркапић* чита записник прошле сједнице, записник се оверовљује *без* примједбе.

Наставља се верификациона расправа.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о протестованом избору Дра Паје Дра-

кулића у Сомбору и предлаже, да се избор уништи и нови нареди.

Др. Паја Дракулић предлаже да се одреди истрага у предмету његова избора.

За уништење избора говори *Др. Јован Радивојевић Вачић* и *Др. Мита Мушицки*, а за предлог Дракулићев говоре *Др. Лаза Секулић* и *Васа Муачевић*.

Др. Бранко Илић потпомогнут од 14 другова тражи поименично гласање:

Председник Његова Светост. По пословнику нма се поименично гласање дозволити. Ко прихваћа предлог верификационог одбора, да се избор посланика Дра Паје Дракулића уништи нека гласа са „да“, а ко је за нпшањање истраге нека гласа са „не“.

Са „да“ гласаше: Др. М. Бабић, Др. А. Богдановић, Милан Георгијевић, Др. Ђура Димовић, Мита Ђорђевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зсковић, Др. Бр. Илић, И. Јелчић, Миливој Јовановић, Др. Ст. Јовановић, Мита Клицин, Мата Косовац, Петар Крајновић, Др. Ђ. Красојевић, П. Лунгулов, Младен Љубојевић, Ј. Магарашевић, Др. М. Мандић, Паја Мандровић, Др. Вл. Манојловић, Мих. Медаковић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Св. Милетић, Паја Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Др. Мита Мушицки, Лаза Нешковић, М. Николајевић, Ђорђе Павковић, Др. Љ. Павловић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић-Вачић, Вл. Ристић, Др. Алекс. пл. Рокнић, Михајло Соларић, Сава Стојковић, Душан Стојшић, Др. Мих. Теодоровић, Милан Ћосић, Сава Цвејић, Милан Бакић.

Са „не“ гласаше: Високопреосвештени епископи Михајло Грујић, Гаврило Змејановић, Митрофан Шевић; посланици: Марко Богдан, Буде пл. Будисављевић, Петар Велебит, Ј. Воркапић, Светозар Грубић, Мита Давидовић, Евген Думча, Милош Ђорђевић, Милутин Јакшић, Пеко Јерковић, Стев. Калембер, Стев. Карамата, Душан Кнежевић, Др. Георгије Летић, Др. Б. Медаковић, Васо Муачевић, Др. Лаза Обреновић, Мане Орловић, Никола Петровић, Миливој Радовић, Максим Свилар, Др. Л. Секулић, Ст. Чамприг.

Председник Његова Светост проглашује резултат гласања, по којем се са 46 против 26 гласова избор Дра Дракулића у Сомбору уништава, те нов избор наређује.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о протестованом избору протопрезвитера Љубомира Купусаревића, као свештеничког кандидата Сомборског, те предлаже, да се и тај избор уништи и нов нареди.

В. Муачевић, предлаже да се избор протопрезвитера Купусаревића оповрги.

По предлогу Дра Бранка Илића и другова *Председник Његова Светост* одређује поименично гласање, с тим, да се за предлог верификационог одбора гласа са „да“ а за предлог В. Муачевића са „не“.

Са „да“ гласаше: Др. Миливој Бабић, Др. А. Богдановић, Ј. Гавриловић, М. Георгијевић, М. Ђорђевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зсковић, Др. Б. Илић, Ив. Јелчић, Миливој Јовановић, Др. Ст. Јовановић, М. Клицин, М. Косовац, Др. Ђ. Красојевић. П. Лунгулов, Мл. Љубојевић, Ј. Магарашевић, Др. Ж. Миладиновић, Др. С. Милетић, Паја Милин, Др. Миша Михајловић, Ст. Моловић, Др. М. Мушицки, Лаза Нешковић, Милан Николајевић, Ђ. Павковић, Др. Љ. Павловић, Петар Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић Вачић, Вл. Ристић, Др. А. Рокнић, Сава Стојковић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић, Милан Ћосић, Сава Цвејић, Милан Бакић.

Са „не“ гласаше: високопреосвештени епископ Митрофан Шевић, посланици: Марко Богдан, Б. пл. Будисављевић, П. Велебит, Ј. Воркапић, Св. Грубић, М. Давидовић, Ев. Думча, Др. М. Ђорђевић, М. Јакшић, П. Јерковић, Ст. Карамата, Д. Кнежевић, П. Крајновић, Др. Г. Летић, П. Мандровић, Др. Б. Медаковић, Мих. Медаковић, В. Муачевић, Л. Обреновић, Мане Орловић, Н. Петровић, М. Радовић, Др. Л. Секулић и Ст. Чамприг.

Председник Његова Светост проглашује резултат гласања, по којем се са 38 против 25 гласова избор проте Купусаревића уништава и нов избор наређује.

Председник Његова Светост одређује $^1/_4$ сахата одмора.

Седница се настаља у $^3/_4$12.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о протестованом избору Николе Петровића у Ст. Пазовачком срезу и избору проте Јована Бороте у истом срезу и граду Карловци.

Парох *Јован Магарашевић* моли, да се прочита протест Павла Красојевића и другова.

Чита се.

Никола Петровић захтева да се прочита и протест Илије Марковића и другова против избора проте Бороте, „да се види да то није протест него памфлет“.

Чита се протест.

Др М. Михајловић. Чујмо г. Петровића.

Никола Петровић говори против навода у протесту и вели за њи да су „проста лаж“.

Др Миливој Бабић говори за предлог верификационог одбора, доказујући незаконитост оба избора у Ст. Пазовачком срезу. Не

ће да следи аргументацију Николе Петровића, јер „не ће да навикавамо овај наш парламент на изразе којима се служио Петровић“.

Др Милош Ђорђевић говори против предлога верификационог одбора, пребацујући известиоцу одборском, да говори његови више лице на државног тужиоца него на известиоца. Са индигнацијом одбија од проте Бороте средства кортешка, која му се у протесту импутирају, јер да су то средства друге странке. Предлаже да се избори Николе Петровића и проте Бороте оверове

Васа Муачевић предлаже да се одреди истрага у предмету оспорених избора.

Др Мита Мушицки брани предлог верификационог одбора.

Пошто је због краткоће времена известилац *Др Ж. Миладиновић* одустао од завршне речи, то, на предлог *Дра Бранка Илића* и другова

Председник Његова Светост наређује поименично гласање, тако, да се најпре гласа о предлогу верификационог одбора, а гласање да буде са „да“ или „не“.

Са „да“ гласаше: Др. М. Бабић, Др. А. Богдановић, П. Велебит, Ј. Гавриловић, М. Георгијевић, М. Давидовић, М. Ђорђевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зековић, Др. Бр. Илић, И. Јелчић, Пеко Јерковић, М. Јовановић, Др. Ст. Јовановић, Ст. Каламбер, Ст. Карамата, М. Клицин, Д. Кнежевић, М. Косовац, Др. Ђ. Красојевић, П. Лукуловић, Мл. Љубојевић, Ј. Магарашевић, Др. М. Мандић, Др. Вл. Манојловић, Мих. Медаковић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Сл. Милетић, П. Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Др. М. Мушицки, М. Николајевић, М. Орловић, Ђ. Павковић, Др. Љ. Павловић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић-Вачић, Вл. Ристић, Др. А. Рокнић, М. Соларић, С. Стојковић, Д. Стојић, Др. М. Теодоровић, М. Ћосић, С. Цвејић и М. Бакић.

Са „не“ гласаше: Марко Богдан, Св. Грубић, Др. Димовић, Е. Думча, Др. Ђорђевић, Милутин Јакшић, Др. Г. Летић, П. Мандровић, Др. Б. Медаковић, В. Муачевић, Л. Обреновић, М. Радовић, Свилар, Др. Секулић, Ст. Чампраг.

Председник Његова Светости проглашује резултат гласања, по којем се са 48 против 16 гласова избор Николе Петровића и проте Јована Бороте уништава и нов избор наређује.

Председник Његова Светост закључује седницу у $2^1/_2$ сахата после подне и заказује другу за 5. (18.) јуни о. г. у 9 сахати пре подне.

V. Седница 5. (18.) јуна 1902.

Председава *Његова Светости патријарх Георгије Бранковић*.

Од епископа су присутни високопреосвештена господа: *Гаврило Змејановић*. *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*.

Председник Његова Светост отвара седницу и позива бележника да прочита записник прошле седнице.

Бележник *Мита Ђорђевић* чита записник.

Милан Николајевић. „Чујем, да се говори, да сам у седници од 1. јуна, приликом решавања о избору посланика у Ст. Пазовачком срезу гласао са „не“, то овим изјављујем, да сам гласао солидарно са члановима верификационог одбора са „да“ (т. ј. за уништење избора). Молим да се ово узме на знање.“ —

Председник Његова Светости. Кад се поименично гласа, мора, по пракси свију сабора, у записнику бити изложено гласање. Пошто у прочитаном записнику поименична гласања нису тако, са именима гласаћа, изложена, има се записник према томе исправити. А кад се и пошто ће се записник у том правцу исправити односно допунити, отпада и потреба примедбе посланика Николајевића.

Записник се оверовљава с тим, да се има према примедби високог председништва исправити односно допунити.

Председник Његова Светости саопштава, да је од Бечке Академске омладине стигао на сабор брзојав, којим иста омладина сабор поздравља и жели му успешан и срећан рад.

Брзојав се чита и узима на знање.

Председник Његова Светост саопштава сабору молбу посланика Ј. Воркапића за тродневни допуст.

Допуст се подељује.

Др. Јован Радивојевић Вачић, подноси сабору молбу црквене општине у Сгарчеву, којом иста моли, да може основати самосталну парохију, те моли да се та молба уступи петиционом одбору.

Председник Његова Светости. Пошто петициони одбор још није изабран, не може примити предложену молбу. Кад се одбори изаберу онда се тек слични поднесци могу подносити сабору.

Др. Јован Радивојевић-Вачић. Дотле би је могло високо председништво примити.

Председник Његова Светост. Не могу,

јер је немам коме дати. Изволите молбу ту предати кад се изабере петициони одбор. — Данашњи записник водиће бележник Воркапић, а говорнике ће бележити Др. Миливој Бабић. На дневном реду је наставак верификационе расправе. Реч има г. известилац.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о предлогу верификационог одбора у предмету избора посланика Светозара Грубића у Пакрацу, и предлаже да се избор уништи, камењу осталога и зато, јер су се у избор мешале и политичке власти.

Др. Богдан Медаковић. Да би се могло констатовати да ли навод протеста о мешању политичких власти у спорном избору стоји, предлаже да се одреди истрага.

Светозар Грубић. Поричe мешање и утицање политичких власти при његову избору. А да тога мешања и утицаја било није доказује и тиме, да су два општинска чиновника и два учитеља, на које би власт сигурно могла директно утицати по њихову положају, гласала против њега. Он се није мешао у избор, баш ради свога званичног положаја. Шта више, ни рођеноме брату, који је пароx у његову срезу, није ни речи пробеседио гледе избора. Толико је пазио на слободу и чистоту избора и толико је био деликатан, да ни његове потпоре није тражио. Он није ни присуствовао избору. Његов га је срез бирао као своја старога познаника, јер у срезу има угледа не само као чиновник него баш као тамошњи домаћи син; а познато је, да народ, као народ, радије поклања поверење ономе кога познаје, а с тим предностима је он стајао према своме протукандидату. Придружује се предлогу Дра Медаковића, јер и он жели да се истрагом констатује: да ли је његов избор нараз слободне воље његових бирача или није. Он се тога констатовања нема рашта бојати — зато и јесте за истрагу.

Др. Никола Ђурђевић. Хтео је и он да предложи и говори за изашиљање истраге, но пошто је то већ предложио Др. Медаковић, одустаје од речи.

Др. Богдан Медаковић налаже да је неоправдано већ из саме те околности што је кандидат политички чиновник постављати пресумпцију, да је при избору његову морало бити незаконитог утицаја власти при избору. Јер кад би се та пресумпција дозволила, то би значило искључити политичке чиновнике с ове највише тачке нашег народно-црквеног живота, а то дозволити не можемо. Такво поступање не би одговарало ни традицији нашег народа, а не би била оправдана ни с обзиром на славне људе и светле примере, који су баш на чиновничких редова седили у нашем сабору. Подсећа на славне успомене Александра Стојаковића, у којем је инкарнирана била жеља и тежња за националним самоодржањем нашим, за остварењем и чувањем наших народних права. За време Лоњајевог комесарства, зар није баш коло тих људи, Срба високих чиновника, отклонило први, а можда онда и најжешћи, атентат на нашу автономију, који је Лоњаји спремао? И зар покојни Данило Станковић, подбан, није знао заузети према државној власти ако не увек одлучно а оно увек коректно становиште, н. пр., као што је чуо, баш и у питању Каје, у којем питању да су и други такво становиште заузели, било би то питање друкчије решено. Г. 1897. био је кандидован подбан, велики жупан и поджупан, и оборили смо их. На поджупанов избор нисао сам и сам, и врло лако смо га оборили, што је доказ, да се политичке власти не морају у избор мешати већ само за то, што је кандидат чиновник. Али, досад смо као кандидате имали високе чиновнике, а сад нет котарских предстојника и судаца. Та мисао, чија је не зна, да се та господа кандидују, била је штетна и за ствар и за оне, чија је мисао била. Овде се заиста може применити, да non licet parva componere magnis. Био је очевидац при изборима у Слуњским срезовима, па зна шта се у име власти чинило за те кандидате. Треба изаслати истражну комисију у Пакрачки срез, да истрагом установи: је ли заиста и тамо било притиска од стране политичких власти. У истрази види јаче средство pro futuro него у самом уништењу. Предлаже изашиљање два саборска посланика као чланове истражне комисије на трошак сабора зато, јер је та истрага у интересу општем, у интересу слободе избора.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* одбија Медаковићеви приговор, да се је верификациони одбор у питању избора сваког политичког чиновника стазио на становиште пресумпције. Кад би тако било, као што Др. Медаковић инпутира одбору, овај би предложио у-

ништење избора и великог жупана Будисављевића. Не. Одбор је руковођен био уверењем, да је при избору Грубићевом било мешања политичких власти. Одбор је имао ствар пред очима, а не личност. Грубић је требао навести имена оне двојице чиновника и учитеља који да су гласали против њега, а овако је склон да том наводу његовом не поклони вере. А што брат није за њега гласао, можда је томе какав други разлог а не немешање Грубићево. А пошто је и верификационом одбору стало да се дође до истине и установи право стање ствари, то и он модификује предлог одбора и приступа предлогу Дра Медаковића, да се истрага изашље, коју ће спровести два изасланика.

Председник Његова Светости. Пошто је референат одступио од свога предлога за уништење избора, остаје само предлог Дра Медаковића. Да ли сабор прима предлог Дра Медаковића?

Једногласно се прима.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић* је тога мишљења, да истрагу треба спровести на трошак тужитеља.

Др. Богдан Медаковић. Пошто је истрага у интересу општем, а и да се не чека за предујмом, треба је спровести на саборски трошак као што је и предложио већ.

Председник Његова Светост. Нико није дигао речи против предлога Дра Медаковића; а предлога његова је саставни део, да се истрага спроведе на саборски трошак. Пошто је предлог Дра Медаковића у целости примљен, примљен је дакле и онај део његов о подмирењу истражних трошкова. Но свакако се то подмирење има узети само *као предујам* из саборских средстава.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о избору свештеничког посланика у Великој Кикинди пароха Радовића. Пошто протесту не предлеже списи којима би се наводи протеста могли установити, предлаже у предмету тога избора истрагу.

Председник Његова Светост. Пошто нема протупредлога има сабор да се изјави: да ли прима предлог верификационог одбора.

Већином гласова се прима.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* извештава о протестованом избору Марка Богдана у Великој Кикинди. Пошто се верификациони одбор у питању овога избора поделио у мишљењу, те је већина одбора за уништење избора, а мањина за оверовљење, то ће он, као присталица већине одборске, извештавати о предлогу њеном, а о предлогу одборске мањине известиће други одборски известилац Др. Милан Мандић. — Незаконитост избора у В. Кикинди је, осим осталога, и у томе, што је председник изборне комисије заказао свршетак избор на један сат. Зато је законодавац и заказао само сахат почетка избору, јер се час свршетка и не сме заказивати, него по свршеном гласању одмах и резултат прогласити. После заказаног сахата у Кикинди се пријавила маса бирача и остала је услед незаконите председникове одредбе без могућности да изврши своје право бирачко. Већ у самом том случају постоји анулитет избора. А комисија је заказала свршетак само зато, или да што пре сврши избор, или да га сврши кад је извесна странка била у већини. Већ при претресу избора Дракулићева доказао је, вели, да се изборни записник, на којем нису потписани *сви* присутни и у оглашу записника наведени чланови изборног одбора, не може сматрати легалним актом, који би могао доказати законитост избора. По § 30. Изборног Реда записник имају потписати *сви* чланови изборног одбора. Некоректно је поступано и за то, што се гласало по страначким групама, најпре по 20, а онда по 10. То значи унапред делити бираче по странкама, а то није дозвољено. Предлаже, да се избор Марка Богдана уништи и нов нареди. —

Известилац *Др. Милан Мандић* извештава у истом предмету о предлогу мањине, по којем се предлаже оверовљење избора Марка Богдана. Допуњује пре свега извешће известиоца одборске већине. Протесту оскудева најпримитивнији захтев за инструисани протест, бирачка листа, без које е овај протест пресуђивати не може. Подноситоци протеста, и ако је бирачка листа једина могла да докаже истинитост или неистинитост њихових навода, намерно баш нису листу бирачку приложили, јер су знали, да би листа доказала неистинитост навода у протесту. Чита две изјаве повереника Паје Еремића и доказује њихову неистинитост. И зар да се поклони веродостојност тим „класичним сведоцима“? Околност да се гласало по групама а не појединце, не доказује ни-

какву незаконитост, јер то је проста техничка ствар, гледе које су се и повереници и странке предходно споразумели, ради олакшања техничке манипулације при гласању. „Класички сведоци“ повереници Паје Еремића поднели су и трећу изјаву, којом тврде малодобност неколицине бирача. Али малодобност се не доказује, као што хоће протест, приповеткама Баба Кате, него званичним документима. То од подносиоца протеста има права да тражи и достојанство сабора. У протесту се вели, да је Ј. Сивчев мртав био, па ипак гласао за Марка Богдана. Али на изборног акта доказује се, да је тај мртав Сивчев гласао баш за Пају пл. Еремића. Дакле, кад повереници његови дозвољавају на избору, да мртви гласају за Пају Еремића, а после се против тога у протесту туже, — мисли да томе не треба коментара. Вели се, да је заказивањем свршетка избора онемогућено многим бирачима гласање. Прилежи протесту и попис тих ускраћених тобоже у своме праву бирача. Но и летимичним проучавањем списа констатовао сам, да су у том списку многи, о којима изборни записник доказује да су гласали, и то баш за Пају Еремића. Не стоји да у заказивању свршетка избора лежи анулитет избора. Заказивати свршетак избора не забрањује Изборни Ред, није се заказивањем тим, дакле, ни могло против тога Реда огрешити. Шта више, то је дискреционо право изборног председника, да закаже свршетак избора кад бирача више нема. А да их је Паја Еремић имао још осим оних који су до 8 сахати и 10 минута други дан избора у вече гласали, он би их на биралиште без сумње и довео и они би и гласали, јер су имали до 9 сахати и 10 минута цео један сахат времена за гласање. А јер није за то време нико гласао, зар није то класичан доказ, да бирача који би гласали није више било, дакле, да нико није у бирачком праву гласања ни био ускраћен. — Заказивањем свршетка није потврђен Изборни Ред, него је председник напротив још куланитније поступао према бирачима него што то и сам Изборни Ред прописује. Није дакле повређено ни право ни слобода избора, него је предусретљивошћу изборног председника напротив дата још већа и дужа прилика да се она практикује.

Изборни Ред не прописује изричио да сваки појединн одборник мора потписати изборни записник. Чита изјаву Дра Ивана Веселиновића и др. којом изјављују, да су присутни били избору, а записник потписали нису, јер су при свршетку били одсутни и јер Изборни Ред нигде не прописује, да сви одборници морају бити и потписани на изборном записнику. — Право бирача се брани тим ако се изборни акт у крепости одржи, а овде се ради о праву 1000 бирача. Он је о законитости избора уверен, јер је имао прилике проучити накнадно добивене документе, које известилац већине није имао прилике проучити. Пресуда на уништење овога избора не може се оснивати на оваком материјалу и неверодостојним исправама какве протесту предлеже. Предлаже да се избор Марка Богдана оверови.

Марко Богдан признаје, да је известилац Др. М. Мандић темељито проучио протест и прилоге, а послужио се и документима, које му је он накнадно набавио. Он је те документе набавио баш по упутству Дра Мише Михајловића, а пошто их је и известиоцу већине одборске, али их није хтео примити. Нема реферади Дра Мандића ништа да дода. Само истиче, да за њега нико није гласао цело после подне други дан, дакле странка П. Еремића имала је доста времена да гласа и да се нагласа на своја кандидата, те према томе не стоји, да је нико од његових бирача ускраћен у вршењу бирачког права гласања и спречен у гласању.

Др. Миша Михајловић. Пребацује Марку Богдану да није набавио и листу изборчу, кад је већ набавио друге податке. У томе види нових доказа за незаконља приликом избора. Побуђује то у њему сумњу, да су постојале две листе: права и фалична, иначе би ју Марко Богдан приложио списима. Као паладијум слободе избора сматра, да се не закључује избор док има бирача. Предлаже истрагу, да се установити може: је ли избор законит или није.

Марко Богдан. Др. Михајловић ме је позвао да набавим и листу изборну. Истина је. Али ја сам ју и набавио. Нисам ми дали реверa, нисам је хтео без реверса дати; нису је хтели примити, нисам је, дакле, нимзо коме ни дати.

Др. Миша Михајловић. Зашто ју нисте дали Дру Мандићу? И опет велим, то побуђује у мени сумњу, да је било две листе изборне.

Васа Муачевић потпомаже предлог Дра Мандића. Није могуће да за време од 9 сахати Паја Еремић не би набавио све своје бираче и унео у изборну борбу; а г. 1897. је за 14 сахати гласало за њега 1600 бирача. Примећује још, да су за веродостојност прочитаних изјава, протесту приложених, на њима потписана два послужитеља штедионице којој је управитељ Паја Еремић.

Др. Миша Михаиловић пориче веродостојност дата које је изнео Васа Муачевић. Требало их је предложити и верификационом одбору. Нека се и та дата испитају. Зато је за истрагу.

Др. Мита Мушицки вели, да би и Др Мандић био за уништење да је положно важност на моменат закључења изборног акта, а у том моменту, као незаконито спроведеном, био је главни разлог и већини верификационог одбора. Изборна је гаранција ограничење изборног председника. 29 §. Изборног Реда установљује, да се не може гласање прекинути, јер чим се прекине мора се избор прогласити. (Гласови: Али није прекидан.) За то се начело борило дуго и много и код оснивања пороте и оно је победило. — Пракса у ужој Угарској хоће да се одомаћи и код нас. Тамо закон изборни дозвољава прекидање, а код нас не. Ако ми немамо самосталности при примењивању наших уредаба, онда би нам се могло оспорити право и на самостално доношање уредаба. Некоректном применом доказали би, да немамо смисла за самостално законодавство. Придружује се предлогу већине верификационог одбора.

Светозар Прибићевић. Понајприје мора изјавити, да не признаје умесним онај приговор против избора Марко Богдана, који истиче, да је локална, градска власт радила у његову корист. Паја Еремић члан је угарског државног сабора, присташа мађарске либералне странке, те је с тога разумљиво, да се је државна власт морала за његов избор ангажовати, а државна власт јача је од градске. Неторна је чињеница, да се је у Хрватској државна влада мешала у изборе за српски сабор, па се ипак овде у верификационој расправи на ту појаву мало обзирало, док се код Богдановог избора мање опасној појави приписује већа важност.

Што се тиче приговора др. Мушицког, да је председник изборне комисије одредио час завршетка избора, мора изјавити, да у том поступку назире само формалну погрешку. У осталом §. 29. Изборног Реда не показује да је тврдња др. Мушицког исправна. Др. Мушицки каже, да заказивање завршетка изборног чина може сурвати нашу автономију у понор пропасти, а њему та тврдња изгледа наивна. Опаснија је по будућност автономије та појава, што се котарски предстојници и у оне политички чиновници јављају као кандидати за народни сабор; а њему се чини, да већина сабора на ту опасност није довољно упозорила. У осталом председник комисије био је приморан, да одреди час кад ће се завршити избор. Избор је трајао 36 сати, а то је нанимна појава у нашој изборној пракси. Дуго трајање избора додијало је свакоме, па и онима, који су данас незадовољни, што је одређен час завршетка. Поред тога треба узети у обзир, да Еремић пуних 9 сахата није никога послао на биралиште, а да је имао својих бирача, не би сигурно оклевао, него би их слао у изборну борбу, јер је тежио за победом. Што се даље у овом случају хоће? Је ли тај избор требао трајати 8 дана или месец дана за љубав Еремића, или се завршетак избора морао одредити, кад се видело, да на биралиште нико не долази.

Протест Еремићев и неозбиљан је, јер не доноша никаквих стварних доказа. У интересу достојанства овог сабора требало би га одбацити.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић у одговору Прибићевићу чита закључни део изборног записника који записник назива званичним актом. Изјављује се за уништење избора.

Михајло Медаковић вели, и кад би било у изборном чину какве мале формалне недостатности, да се преко ње може прећи с разлога, што од људи неуких не можемо захтевати јуридичких интерпретација. Ми се, вели, боримо овде за људе који су задоцнили 36 сахати на вршење свога права. Изјављује се за верификацију.

Пера Лунгулов. Његова Светост наш преузвишени патријарх нас је у свом лепом говору позвао на слогу, мир и ладно просуђивање ствари, а ми се протерујемо овде и не заступамо оно на што смо позвани и што нам је поверено. Исцрпљена је ствар око Кикиндске дебате и држим да не треба губити дан око

Кикиндске дебате. Пристаје уз предлог Дра Михајловића да се одреди истрага.

Председник Његова Светост у ½1 сахат одгађа седницу на ¼ сахата.

После одмора седница се наставља.

Др. Милан Мандић неће да следи терен лепих апстрактних расправа Дра Мушицког, и можда би усвојио његова разлагања кад би сад о томе била реч, како би требало да буде, а не о томе шта је ту и како се има тумачити постојећи закон. § 36 Изборног Реда није повређен. У 8 сахати 10 минути је учињена енунцијација од председника, на бирачима је остало да ју регардирају. Нико се није јавио да би гласао; дакле, закон апсолутно ни материјално није повређен. Да су бирачи у одређеном оном сахату гласали и да се је гласање због енунцијације председникове морало прекинути, онда би закон био повређен. А тај случај није. У том случају био би и протест против председникове енунцијације основан. Изборни акт је de facto завршен онда кад је избор завршен, а не заказивањем свршетка. Да се избор уништи треба да је у протесту све доказано, а и за истрагу треба да материјал протеста пружа бар вероватности у истинитост навода протестних. Без те вероватности није добро тако велики срез новим трзавицама излагати. Остаје код предлога, да се избор оверови.

Др. Миша Михајловић повлачи свој предлог о истрази натраг.

Др. Жарко Миладиновић. Не верује документима, које није видео, а које је Др. Мандић цитирао. Ако један мртав бирач гласа онда је то повреда права избора, повреда права народа. Пракса и техника не сме доводити до повреде закона. У Изборном Реду нема нигде да групе гласају. Др. Мушицки је говорио о установама које су ту, дакле de lege lata а не de lege ferenda. Остаје при предлогу за уништење избора.

Председник Његова Светост. Из свију разговора, навода и аргумената видим, да верификациони одбор није имао све списе који се односе на спорну ову ствар, те их није могао ни проучити. А да је то учинити могао, држим да би се одбор споразумео и у питању овога предлежећег избора, те донео пред сабор један предлог. За то предлаже, да се сви списи врате верификационом одбору на проучење и доношење новог предлога. У ствари се тиме не би ништа изгубило, него би лакше било донети праведније решење.

Др. Миша Михајловић. Ја као председник верификационог одбора немам ништа против предлога Његове Светости.

Др. Бранко Илић. По пословнику председник са председничког места не може доносити предлоге, него онда треба да уступи место потпредседнику.

Председник Његова Светост. Може.

Др. Бранко Илић. Не знам.

Председник Његова Светост. Ја знам пословник, ако га ви не знате.

Др. Бранко Илић. Поправите ме, ја се дајем поправити.

Председник Његова Светост ставља сабору свој предлог на гласање.

За предлог устаје мањина.

Председник Његова Светост. На реду је гласање о предлогу већине и мањине верификационог одбора, пошто је Др. Михајловић свој предлог повукао натраг.

На предлог Дра Бранка Илића и другова гласаће се поименце.

Председник Његова Светост одређује гласање за предлог већине са „да“, за предлог мањине са „не“.

Предузима се гласање.

Са „да“ гласаше: Др. М. Бабић, Ј. Гавриловић, Мита Ђорђевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зековић, Др. Бр. Илић, Иван Јелчић, Миливој Јовановић, Др. Ст. Јовановић, Мита Клицић, Мата Косовац, Др. Ђ. Красојевић, Петар Лунгулов, М. Љубојевић, Др. Вл. Манојловић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Сл. Милетић, Паја Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Др. М. Николајевић, Ђ. Павковић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић-Вачић, Вл. Ристић, Др. А. Рокнић, С. Стојаковић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић, М. Ћосић, С. Цвејић.

Са „не“ гласаше: Б. пл. Будисављевић, П. Велебит, Ј. Воркапић, Св. Грубић, М. Давидовић, Др. Димовић, Е. Думча, Др. М. Ђорђевић, М, Јакшић, П. Јерковић, Ст. Калембер, Ст. Карамата, Д. Кнежевић, П. Крајновић, Др. Г. Летић, Ј. Магарашевић, Др. Мандић, П. Мандровић, Др. Медаковић, Мих. Медаковић, В. Муачевић, Л. Обреновић, Орловић, Прибичевић, М. Радовић, Свилар, Др. Секулић, М. Соларић, Ст. Чамиграг, М. Бакић, В. Стефановић.

Високопреосвештени епископ Лукијан Богдановић није гласао, остали високопреосвештени епископи нису били присутни.

После свршеног гласања.

Председник Његова Светост проглашује резултат гласања, по којем је гласало 65 посланика, и то 34 за предлог већине, а 31 за предлог мањине верификационог одбора, те је по томе избор Марка Богдана уништен и нови избор световног посланика се у В. Кикинди наређује.

Председник Његова Светост затвара у $1\frac{1}{4}3$ после подне седницу и другу закључује сутра у 10 сахати пре подне. Дневни ред: наставак верификационе расправе и избор саборских одбора.

VI. Седница 6. (19.) маја 1902.

Председава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић*.

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*.

Председник Његова Светост отвара седницу.

Бележник *Др. Миливој Бабић* чита записник прошле седнице.

Др. Богдан Медаковић примећује, да у записнику није тачно преписан његов предлог. У записнику наиме није казано да је он предложио изашиљање истраге у Пакрачки срез на трошак саборски.

Председник Његова Светост. Истрага се не може одређивати на саборски трошак. Једино се може у ту сврху предујам дозволити

Др. Б. Медаковић пристаје на ту модификацију закључка о његову предлогу.

Прима се.

Председник Његова Светост. Записник се, дакле, оверовљује с тим, да се за вођење истраге у Пакрацу предујмице даје трошак из саборских средстава.

Председник Његова Светост саопштава сабору молбу посланика Ст. Карамате, којом моли допуст на 10 дана.

После прочитане молбе посланика Карамате, дозвољава му се молбени допуст.

Председник Његова Светост. На дневном реду је наставак верификационе расправе.

Известилац *Др. Милан Мандић* извештује о протестованом избору Др. Милоша Ђорђевића у Великом Бечкереку. Као известилац предлога већине одборске предлаже, да се избор Дра Ђорђевића оверови.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* из вештује о предлогу мањине одборске по којем предлаже, да се тај избор уништи и нов нареди, из разлога, јер је свршетак избора предходно заказан као и при избору у Кикинди, тим пре, јер је тај свршетак заказан из разлога што су бирачи *ређе долазили* на гласање. По Изборном Реду свршетак избора не сме се заказивати ни онда кад бирача у опште више нема, тим мање кад бирача који би гласали још има, ма они и ређе долазили. Мањина одборска је са својим предлогом остала конзеквентна начелу, усвојеном већ у сабору, да се не сме свршетак избора заказивати. — Незаконитост избора доказује и тиме, што је од присутних 20 изборних одборника потписало изборни записник само 4, а то се противи и оној решкриптуалној одредби, на коју се при избору Кикиндском позвао и Др. Лаза Секулић. Предлаже да се избор уништи и нов нареди.

Др. Милан Мандић упозорује да сам протест не захтева уништење избора него предходну истрагу.

Др. Жарко Миладиновић. Протест не може везати сабор у његовим решењима, нити прописивати сабору шта ће радити. Сабору је довољно, да протест против незаконитости избора предлежи, и сабор је познан да све околности испита и без обзира на петит протеста решење донесе.

Др Бранко Илић. Нико не иште истрагу; по томе дакле не може бити ни дебате.

Др. Милан Ђорђевић. Више полемизује са радикалном саборском већином, него што брани свој избор. Не ће ни да га брани, јер не треба ничије милости. Добацује саборској већини много шта, а и то, да је предузела уклонити из сабора свакога, који би вољан био да одржи континуитет у раду досадањих сабора. Завршује: ако примите протест доказаћете да имам право, одбијете ли протест показаће те да се желите приближити законитости.

Др. Мита Мушицки. Полазећи на овај сабор нисам могао ни замислити да ћу овакав тон чути у овој дворани, где се ради о светињама народним, а особито не, да ћу га чути од једне старине који би требао да нас млађе поучи и старошћу и искуством својим у томе, какав тон треба да се чује у овој светој дворани. Др. Ђорђевић је рекао да брани народна права. Чиме је показао да то чини? Тиме зар, што је осумњичио цео тај народ,

за који је рекао, да при отварању сабора није дошао у Карловце из интересовања за народне ствари, него да дели народна добра. Нека уђе и у саборски записник, да се нашао такав човек, који је таквом увредом осумњичио свој народ. Др. Ђорђевић је осумњичио и представништво народно, овај сабор. Ми се већ толико дана мучимо овде да бранимо закон и да сачувамо слободу и чистоту избора, а Др. Ђорђевић добацује нам, да смо преки суд, који не познаје закон и чини насиље. Таквим увредама овога сабора дезавуисао је Др. Ђорђевић и ону титулу, под којом рече да и овде седи, титулу, да ради за народ. Прелази на меритум предлежећег предмета. Сабор се у пресуђивању законитости избора није дужан обазирати на петит протеста. Та дужност не постоји у области јавнога права, а изборни чин је равноправне природе. Петит одлучује у приватноправним процесуалним поступцима.

Надаље, сабор је већ заузео начелно становиште, да је заказивање свршетка рабора повреда Изборног Реда. То становиште сабор мора конзеквентно спроводити. Придружује се предлогу Дра Жарка Миладиновића, да се избор уништи.

Др. Богдан Медаковић. Самостална странка је и у верификационом одбору стала у овом питању на становиште да у заказивању свршетка избора не лежи, анулитет изборног чина те је била због тога за то, да се избор оверови Али пошто је Др. Милош Ђорђевић својим говором тако заоштрио ситуацију, чему места није било, то да се не би рекло, да се ми идентификујемо са Дром Ђорђевићем, најављујем, да самостална странка не ће гласати у овом предмету.

Др. Жарко Миладиновић одговара Дру Ђорђевићу да су се његове речи могле чути на сокаку, али у сабору не. Најбоља осуда говора Дра Ђорђевићева јесте мало час учињена најава у име самосталне странке.

Др. Милан Мандић. Жао му је, да се је ова расправа развила par excellenc у личну. Пошто је ствар исцрпљена одустаје од даљег говора. Остаје при своме предлогу.

Председник Његова Светост. Посланик Др. Бранко Илић и другови заграђили су поименично гласање, које се по пословнику и одређује. За предлог одборске већине гласаће се са „да“, а за предлог мањине са „не“. Дакле, они који су за оверовљење избора Дра Ђорђ вића гласаће са „да“, а који су за уништење гласаће са „не“.

Предузима се гласање.

Са „да“ гласаше: Милутин Јакшић, Др. Георгије Летић и Мане Орловић.

Са „не“ гласаше: Др. М. Бабић, Ј Гавриловић, М. Георгијевић, М. Ђорђевић, И. Зековић, Др. Бр. Илић И. Јелчић, М. Јовановић, Др. Ст. Јовановић, М. Клицин, М. Косовац, Др. Ђ. Красојевић, П. Лунгулов, Мл. Љубојевић, Др. Вл. Манојловић. Др. Ж. Миладиновић, П. Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Др. М. Мушицки, Л. Нешковић, Ђ. Павковић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић, Вл. Ристић, Др. А. Роквић, С. Стојаковић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић, М. Ћосић и С. Цвејић.

Нису гласали: П. Велебит, Ј. Ворканић, Св. Грубач, М. Давидовић, Е. Думча. П. Јерковић, С. Калембер, Д. Кнежевић, П. Крајновић, Ј. Магарашевић, Др. М. Мандић, П. Мандровић, Др. Б. Медаковић, М. Медаковић, В. Муачевић, М. Николајевић, Л. Обреновић, Св. Причићевић, М. Свилар, Др. Л. Секулић, М. Соларић, М. Радовић, М. Бакић В. Стефановић.

После гласања.

Председник Његова Светост. Гласало је свега 37., и то са „да“ 3, а са „не“ 34, према томе предлог одборске већине пада, а усваја се предлог мањине, те се избор Дра Милоша Ђорђевића уништује и нов наређује.

Др. Миша Михајловић. Пошто је питање о изашљању саборских изасланика на поновно одређене одборе остављено за решавање после верификационе расправе, то моли, да се то питање узме у претрес и предлаже, да се изашљу двојица а не један изасланик, и то из разних странака. Изасланицима не ће при избору бити никаква мериторна дужност и мешање у избор, него ће сни бити само контрола за законитост избора и поднеће о том свој извештај сабору, на који ће се сабор као веродостојан моћи потпуно ослонити. Очекује, да ће изасланици тај посао извршити о свом трошку, о свом руву и кругу, и ако би то могло бити на трошак сабора стога, јер нема странке која тражи нов избор, него га сабор наређује. Тако исто очекује, да ће и изасланици на истрагу изаслани свој посао извршити о властитом трошку.

Др. Богдан Медаковић. Не слаже се са предлогом Дра Михајловића. Наш сабор је под вечитим комесарством, зар да и изборним срезовима намећемо ми комесаре? Не може до-

вести то у свезу ни са уредбама. Изборни председник и. пр. има права, да са биралишта отклони публику. Кад то учини, шта ће бити са саборским комесарима, јер и они нису из бирачког списка, нема им, дакле, места на биралишту. Или у коју би категорију они припадали?

Евген Думча. Дижем реч. из разлога, јер држим, да је предлог Дра Михајловића од великог значаја. Безусловно је против изашиљања повереника саборских на изборе. Прво зато, јер то није целисходно, не би се тиме циљ постигла. Какав би нам извештај могли ти повереници поднети? Незаконитости, где их има, не почињу на биралишту, него у административном одбору, у црквеној општини, при саставу бирачких листина, при избору изборника итд. А о свему томе повереници не би нам знали ништа рећи. — Друго Изашиљање повереника сматрам ја повредом аутономног права изборних срезова и као атентат на народно право у вршењу Изборног Реда. Изашиљање повереника значило би народу нашем, дотичних срезова, унапред неповерење изрећи и у напред га малолетним прогласити и под курателу га ставити, и то, незаконитим начином. Сабор је овај позван да поштује уредбе и сваћија права, и према горе и према доле. Сваком своје дати мора. Изашиљање повереника било би на уштрб достојанства и угледа нашег сабора, чије достојанство и углед смо ми дужни чувати и бранити. — Речено је, да Изборни Ред треба да је светиња, а он је веома јасан, он не признаје изашиљање изасланика, осим у истрагу. Ако смо ми љубитељи изасланика, нека се гради допуна Изборном Реду, па унесимо ту установу у њега, но ја бих се томе и онда противио. Ми се пуним правом грозимо тога, ако се политичке власти мешају у наше изборе. Са жалошћу видим, да предлог хоће да установи за наше изборе нову полицију, народну полицију. Изасланици би били полиција, а при изборима не требамо ни државну ни народну полицију. — Нисам пријатељ комесарства, ни на сабору, јер власти које изашиљу комесаре показују неповерење према телу, којима га шаљу. Нека се санирају све повреде изборне слободе и чистоте, у том сам и ја радикалан; но слажем се само с оним радикализмом, који је праведан, а не са оним опгрим, који би као оно Сибирска олуја све да руши. Ако ћемо бити увек општри, као при верификацији, угушићемо у народу веру праведност сабора и љубав за народне интересе. Признајем, да и ја, кад бих био председник изборне комисије, не бих примио саборског изасланика, јер о њему у Изборном Реду нема ништа. Против предлога је Дра Мише Михајловића.

Др. Миша Михајловић. Имам г. Думчи приметити само то, да предлог који он мени импутира није мој, него верификационог одбора, а ја сам га само изнео као „глас“ тога одбора. Моја је само модификација, коју сам пре изложио, те предложио место једног два изасланика. А то сам учинио ради и у име слободе избора. У одбору нико, па ни сам г. Думча није поводом закључка о изашиљању изасланика противан био, нити изјавио скрупуле и бојазан, којих је г. Думча сада пун. При прошлим изборима показало се и сувише, да су се у изборе политичке власти мешале. Против тога мешања и њихова утицаја се мислило са изашиљањем изасланика.

Евген Думча. Истина, био сам у верификационом одбору, али у одбору није дошло до закључка него је то био само pour parler. Иначе, да је долазило до закључка он би и у одбору своју рекао.

*

После $^1/_4$ сахатног одмора.

Др. Миша Михајловић. Далека је и помисао била од верификационог одбора, да уводи тако непопуларну установу комесарства при изборима. Одбор је руководила тежња, да се установи истина и постави одбрана против насиља ма с које стране. Али, кад се тврди да би то била повреда Изборнога Реда, то у име своје и верификационог одбора изјављује, да повлачи предлог о изашиљању изасланика на новоодређене изборе.

Известилац *Др. Жарко Миладиновић* се придружује овој изјави.

Др. Миша Михајловић је зато, да се не изашиље истражно поверенство у Кикинду ради избора свештеничког посланика Миливоја Радовића, јер да је довољно набавити изборни записник о избору изборника у Кикинди. Ако је тај записник у г. Радовића, нека га уступи верификационом одбору. А гледе изашиљања изасланика на истрагу у Пакрац, држи да је довољно изаслати једног, а не двојицу, да се не оптерећује саборски буџет.

Милисој Радовић. Није у мене изборни

записник. Може се добити од црквене општине.

Др. Миша Михајловић. Онда предлажем, да сабор путем надлежног административног одбора затражи записник од црквене општине.

Председник Његова Светост. Затражиће се.

Др. Медаковић. Сматра, да је закључком сабора решено питање о изашиљању двојице на истрагу у Пакрацу, те не може бити сад поново говора о другом којем предлогу гледе тога.

Др. Миша Михајловић. Пардон. Превидео сам, да постоји у тој ствари закључак. Повлачим свој предлог.

За изасланике на истрагу у Пакрац изабрани су Др. Никола Ђурђевић и Михајло Медаковић.

Председник Његова Светост позива да се приступи избору саборских одбора.

Др. Жарко Миладиновић предлаже да се у *сталну* верификациони одбор бирају 5., у одбор за дневни ред 15., у финанцијски одбор 9., у петициони 21, у ревизиони 21., у прорачунски 15.

Прима се.

По свршеном гласању, —

Председник Његова Светост проглашује резултат избора, по којем су изабрани:

1.) *у сталну верификациони одбор*: Др. Бранко Илић, Милоје Јовановић, Др. Милан Мандић и Буде пл. Будисављевић са 59, а Мита Клицин са 57 гласова.

2.) *у одбор за дневни ред:* Др. Мита Мушицки, Др. Жарко Миладиновић, Божа Поповић, Др. Ј Радивојевић Вачић. Др. Љуба Павловић, Др. Миша Михајловић, Др. Никола Ђурђевић, Душан Стојшић, Др. Богдан Медаковић, Др. Милан Мандић, Др. Ђуро Димовић, Евген Думча, Милан Николајевић и Мане Орловић са 57, а Петар Крајновић са 56 гласова.

3.) *у финанцијски одбор:* Младен Љубојевић, Душан Стојшић, Јован Гавриловић, Лазар Нешковић, Мита Давидовић, Милан Бакић, Миливој Радовић, и Мане Орловић са 54, а Милан Георгијевић са 53 гласа.

4. *У петициони одбор:* Др. Славко Милетић, Др. Мита Мушицки, Иван Јелчић, Др. А. пл. Рокнић Вл. Ристић, М. Ђосић, Стеван Моловић, Д. Н. Ђурђевић, Јован Гавриловић, Др. Антоније Богдановић, Паја Зековић, Ђорђе Павковић, Михаило Соларић, Светозар Прибичевић, Паја Мандровић, Стеван Калембер, Петар Крајновић, Михајло Медаковић, Др. Лазар Секулић, Стеван Чампраг са 53, а Милутин Јакшић са 52 гласа.

5. *У ревизиони одбор:* Др. Славко Милетић. Др. Владислав Манојловић, Др. Жарко Миладиновић, Др. Стева Јовановић, Милан Георгијевић, Др. Љуба Павловић, Др. Миливој Бабић, Петар Петровић, Др М. Теодоровић, Др. Бранко Илић. Мата Косовац, Др. А. пл. Рокнић, Петар Лунгулов, Стеван Карамата, Стеван Калембер, Максим Свилар, Пеко Јерковић, Мане Орловић, Милан Николајевић, Евген Думча са 50 и Васа Муачевић са 48 гласова.

6. *У прорачунски одбор:* Др. Миша Михајловић, Др. Жарко Миладиновић, Божидар Поповић, Др. Вл. Манојловић, Сава Стојаковић, Др. Михаило Теодоровић, Паја Малин, Др. Ј. Радивојевић-Вачић, Јован Магарашевић, Васа Муачевић, Ст. Карамата, Душан Кнежевић, Васа Ђурђевић, Др. Георгије Летић, и Милан Николајевић.

Председник Његова Светост моли да се ови одбори данас још конституишу и сутра своје конституисање сабору пријаве.

Прима се.

Председник Његова Светости затвара седницу и уриче ју за сутра у 10 сахати пре подне.

(Седница је почела у 10 сахати пре, а завршена је у $1^1/_2$ сахати после подне).

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Архијерејска литургија.) На први дан православних спласка Св. Духа служена је у саборној Св. Николајевској цркви Карловачкој архијерејска литургија под началством високопреосвештеног г. епископа Вршачког *Гаврила Змејановића*.

(Кр. Повереник). Његова Преузвишеност кр. Повереник *г. Бела пл. Талијан од Визека* учинио је прошлога четвртка подворење Њиховим Величанствима Краљу и Краљици краљевине Србије. О томе пишу „Београдске Новине“ ово: *Г. Бела плем Талијан од Визека*, потпредседник угарскога земаљскога сабора и краљевски комесар на српскоме конгресу у Карловцима, приспео је данас у $11^1/_2$ сахати пре подне у Београд. Мати г. Тали-

јана беше Српкиња, а он је ожењен праунуком Кнеза Милоша Великога. Једна кћи ослободиоца Србије беше удата за барона Јована Николића од Рудне, а друга, Перка, за Бајића од Варадије, која је фамилија доцније добила угарску баронију. Перка Бајићка имала је два сина, Милоша и Нацику, а кћи овога последњега Јованка, удата је за г. Талијана. Према томе он је по жени својој рођак наше народне династије. Г. Талијан дошао је у Београд, да се представи и учини подношење Њиховим Величанствима Краљу и Краљици. Његов долазак у српску престоницу није скопчан ни са каквом политичком мисијом, него је чисто приватна карактера. Гост је дочекао и поздравио на станици секретар краљев г. д-р. Милош Петронијевић и из дворске чекаонице одвезоше се на дворским колима у варош. Г. Талијана прати његов секретар на карловачком конгресу г. Павле Јовановић, тајник кр. угарскога председништва министарства. — *Г. Бела илем. Талијан од Визека* имао је част у подне бити примљен у аудијенцији од Њихових Величанстава Краља и Краљице, а за тим је био гост Њихов на ручку. После подне са возом у 4 часа 15 минута вратио се г. Талијан у Карловце.

(**Адресна дебата**) У саборској седници 8. (21.) Јуна о. г. вођена је генерална дебата о нацртима адреса већине и мањине. За сада бележимо само, да је високопреосвештени епископ *Мирон Николић* у име епископата дао писмену изјаву гледе адресног нацрта већине, а високопреосвештени епископ *Михаило Грујић* наговорио је говор који је био од елементарног утиска. Како изјаву високопреосвештеног епископата, тако и говор високопреосвештеног епископа *Михаила Грујића* донећемо у наредном броју. Расправа ће се наставити у понедеоник.

Изјава.

На „отворено писмо“ г. Дра Радивоја Тошића, адвоката у Ст. Пазови, које је штампано у 76. броју „Бранка“ најављујем:

Кад бих хтео одговарати на ту најаву и њезине нелистине, морао бих, пре свега, признати им неке важности и бити — бесмислен.

У Карловцима 8. јуна 1902.

Протопрезвитер **Јован Јеремић.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ДРАЖБА. 46 1—1

Срп. прав. црк. опћина у Ср. Карловцима продаје своју кућу под бр. 692. Дражба ће се одржати 9. (22.) Јуна по подне у 2 сата. Исклична је цена 2000 круна. Дражбоватељи дужни су положити 10% пишманлука од искличне цене.

Из седнице црк. одбора, држане у Ср. Карловцима, 4. (17.) Јуна 1902. год.

Председништво.

ОГЛАС. 47 1—2

Подписана срп. правосл. црквена општина, до општег знања ставља, да ће према изготовљеном плану и прорачуну своју порту гвозденом оградити; ради чега се овим дражба на мањак расписује, која ће се дана 24. јуна (7. јула) 1902. год. у сиданшњој срп. основној школи у 9 сати пре подне путем усмених понуда одржати.

Зидарски посао износи . . . . 1177 круна
Браварски „ „ . . . . 3600 „

Свега 4777 „

Сваки је дражбоватељ дужан у име пишманлука 10% од прорачунске своте, црквеном председнику, пре дражбе положити.

План и прорачун могу се сваки дан код подписаних видети.

Срп. правосл. црквена општина у Парагу 7./20. Јуна 1902. год.

Душан Шикопарија — Тира Зарин
перовођа — председник

Ад бр. К. 377/368. ex 1902. 44 1—3

ЕДИКТ.

Услед брачноразводне молбе Чедомира Савића из Шимановаца против супруге му Анђелије рођ. Ракић из Прогара сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Анђелија, да у року од 6 месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога саданег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брачноразводна парница.

Из седнице архиђ. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902. год.

Архидијецезална Конзисторија.

Ад бр. К. 392/367. ex 1902. 45 1—3

ЕДИКТ.

Услед брачноразводне молбе Стевана Радивојевића из Негославаца против супруге му Данице рођ. Радишић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Даница, да у року од 6 месеци рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога саданег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова брачноразводна парница.

Из седнице архиђ. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 330

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 22

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. јунија 1902

БЕСЕДА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПРЕУЗВИШЕНОГА ГОСПОДИНА

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

држана у седници Српског Народно-Црквеног Сабора од 30. маја (12. јуна) 1902. год.

Славни Сабре!

Са дозволом славног сабора хоћу да рекнем неколико речи у овом тренутку, кад се славном сабору по закону и по премилостивој дозволи Његовà царског и апостолског краљевског Величанства даје и опет прилика, да покуша да изврши, ако и не у целини, а оно свакако у знатном делу, свој задатак према својем законитом делокругу.

Одмах овде морам изјавити, да ја ово неколико речи управљам целини овога славнога сабора; јер ја овде немам пред собом странке, него заступнике целе цркве и целога народа; па зато молим, да се моје речи не узму ни с једне стране као изјава *за* или *против* једнога или другога дела овога славног сабора, него као речи архипастира, којем је сваки честит син ове цркве и народа без разлике подједнако драг и мио.

Утврдивши тако обележје својих речи ја одмах приступам к оном, што хоћу да рекнем.

Ја молим славни сабор, да к решавању својега задатка приступи вољно али и обазриво, енергично али објективно, имајући у свакој прилици на уму, да је ту *из среди увек и увек само добро наше свете цркве и нашега народа као*

целине, а никако добро само једнога дѣла те цркве или једнога дѣла тога народа. Тим сам рад рећи толико, да у свако доба ваља да нам је пред очима *целина*, а не део; цела црква и цео народ, а не једна странка. Јер, славни сабоpе, ма колика била странка, *никад странка није целина, није цела црква, цели народ.*

Ово, славни сабоpе, морам нагласити и поред скоро извесне опасности, да ће ми се може бити пребацити, као да ове речи иду против одређене странке или извеснога дѣла овога славног сабора.

Али то никако не стоји.

Него сам ја то морао и морам нагласити с тога разлога, што познајем жестину, којом се у нас обично расправљају не само политичке, него нарочито и наше народно-црквене автономне ствари. Па ту је, славни сабоpе, увек опасност, као што сам споменуо и у својем говору, држаном у саборској седници дне 3. (15.) јула 1897. године — да и најобјективнији, најискуснији и најхладнији умови, под притиском струје, која их је понела и која их носи, и занесени бујним и живим утисцима скорашње страначке борбе — могу лако узети, да је нешто, што су рѣди да изведу, за добро целе цркве и народа (јер увек о том треба да се ради;) а кад се то погледа са стране, а оно није друго, него нешто страначко . . . Тога се пак ваља да чувамо као жйве ватре! А треба да се чувамо са тога разлога, што је сваком од нас јасно да се то, бар у највише прилика, не ће моћи довести у склад са добром наше црквене и народне целине, за којом, нема сумње, сви тежимо.

На ја баш зато, славни сабоpе, ни не сумњам, да ће сваки саборски члан ићи за тим, да се на овом сабору и саборисању, за време рада, стави не на становиште какве странке, него на оно становиште, које у свему одговара само добру ујемчене нам народно-црквене автономије.

А тежак је и претежак тај наш задатак, славни сабоpе; задатак да за своју народно-црквену автономију чисто добро учинимо.

Тај задатак је нарочито тежак, што на сваком кораку морамо обазриво поступати, да се не бисмо огрешили ни о односаје према државној власти, нити пак о унутрашње односаје саме народно-црквене автономије, где се ваља разликовати непромењиво канонско устројство саме цркве и јерархије и круг стечених права самих верних, народа.

Што се тиче односа према држави, државној власти, то су ти односи у главном нормирани државним и земаљским законима о слободи вероисповести у нашој домовини. Ну ти закони, нарочито у колико се односе на нашу цркву и народно-црквену автономију, имају то стално, основно, обележје, да наређују, да се свакако све оно, што се гради и чини у нашој цркви и автономији, мора збити у оквиру државних и земаљских закона, а исто тако основно и стално обележје, њихово је и у том, што све то подвргавају и најтачнијем односно најстрожијем праву врховнога државнога надзора. Ну докле допире то право? Прецизности о том нема. Свима нам је пак познато, да се на најразноврснијим тачкама сусрећемо са државном влашћу. Па баш зато, што није прецизно обележено, докле допире то право врховног државног надзора, може се догодити, да ће државна власт, тумачећи то право на одређен начин, у односној прилици ступити у

круг права наше народно-црквене автономије; или ћемо пак ми, пошто нема тачне међе, заћи у правни круг државне власти; а то се ни једно, ни друго, у правној држави, не би смело догодити. Тим се исказује неопходна потреба велике опрезности.

Али, славни сабори, колико су замашни ови, да их назовем, *спољни* односи наше народно-црквене автономије, тежина њезина пак лежи у унутарњем њезину устројству, у извађању уредаба и наредаба о њој, а нарочито и у том, *како ми сами ценимо ту своју автономију?* А кад ово питање поставимо, онда морам одлучно нагласити, да управо од нас самих зависи, да ли ће автономија бити од благослова за нашу цркву и народну просвету као и за наш народно-црквени иметак — или ће бити извор свакој неудаћи па и правој несрећи по цркву и народ.

Унутарњи, дакле, *односи су управо језгро автономије*. Јер док спољни односи пре чине мешање државне власти у законито автономне послове и обратно опет заплажење автономних органа у правни круг државне власти (што ниједно не може бити у намери односних фактора!) — у унутарњем автономном раду је по среди грађење автономних уредаба, где се морамо најозбиљније обзирати на већ споменуто каноноско устројство наше свете православне цркве; даље је ту доношење наредаба, а нарочито и суђење у автономном делокругу; а што је од есенцијелне важности јесте у том: *како се умемо ми сами служити автономним установама и правима и како се одазивамо и вршимо дужности, које извиру из тога правнога круга?*

Истина Бог! права свако од нас хоће. Ну кад дођемо до главизне о дужностима — ту нисмо сви једнога мишљења. То је позитиван факт. А то је оно, што правом пријатељу народно-црквене автономије наше мора измамити најбрижније мисли и осећаје; јер се *автономне врлине врх свега састоје баш у најтачнијем и најодданијем вршењу автономних дужности*. Ако ових врлина немамо, не ће бити ни автономије или бар не ће бити праве автономије. Да буде пак те праве автономије без поговора нам мора бити начело, лозинка: *законита слобода према горе и законита слобода и ауторитет према доле; респектовање народно-црквених автономних власти и најсавесније испуњавање автономних дужности*.

Да ли ми можемо постићи то, нарочито обзиром на оне познату узрујаност и раздраженост — услед страначке борбе?

Можемо, али под многим погодбама (условима).

Можемо, ако свестраним споразумом учинимо народно-црквено автономно поље својим *заједничким радилиштем*. А нарочито ако на том заједничком пољу, где ваља да се ради за добро наше свете цркве, за унапређење просвете нашег српског православног народа, за очување јачање и разграњавање народно-црквенога иметка — ако дакле на том пољу престану политичке, страначке, сталешке и друштвене разлике. А ово треба зато да се збуде, што треба да су нам на том пољу тежње једнаке, једне, а то је: да очувамо, заштитимо, учврстимо и, по могућности и, појачамо положај своје цркве и нар. црквене самоуправе. Из тако задахнутог сложног рада, славни сабори, биће свакако добра

успеха, и ако може бити не на свима линијама. Ну таква успеха, славни сабори, никако не ће бити, ако се не узради, како малочас рекох. Или још јасније да се изразим. Таква успеха не ће бити, ако се на том народно-црквн. автономном пољу, где треба да се удружимо свом снагом и љубављу, већ — *и ради аутономног самоодржања* — ако се, дакле, дигну било поједине странке, било поједини сталежи, било пак поједини друштвени кругови против осталих. Успех овакога рада и поступања не би било оно, што желимо и велимо, него би се то заједничко поље извргло у право тркалиште за немир, небратско гурање, непријатељско потискивање, најнеплодније препирање, прекоравање па и нападање, једном речју: поље праве несреће, поље за ствари нашој цркви, народу и његовој просвети па и опстанку потпуно непотребне и — опасне.

А ја сам слободан, славни сабори, запитати: треба ли нама тога? Није ли нам доста тврде поуке из наше тридесетогодишње унутарње автономне борбе? Није ли нам доста горкога искуства? Да ли треба да кола још и даље, и без заустава, јуре опасном низбрдицом, па да дођу до катастрофе? И коме би то могло бити од пробитка? Нашој ли светој вери и цркви? Српском ли православном народу? Или може бити држави?... Не, ником то не би било за добро; а за нашу саму ствар би било још опасније, но сва досадања неплодна борба наша на народно-црквеном автономном пољу.

Зато, славни сабори, ради добра наше свете вере и цркве, ради мира у крилу цркве и народа, *ради одржања саме народно-црквене автономије — заустављмо ток неплодне и убитачне борбе* на овом заједничком пољу. Саслушајмо један другог. Сложимо се у заједничком раду за та добра, па да нас и наши савременици и потомци благосиљају, јер смо учинили дело добро, *дело*, којем ће се зарадовати и црква са народом и превишњи престо и држава.

Од моје стране, славни сабори, таквом раду, биће у свако доба најобилнија и најискренија потпора.

У то име нека нам је, господо, сретан рад! Сетимо се, да је народно-црквени сабор онај форум, од којега се са свих страна очекује не само рад, него и прави успешан рад.

А то је и моја топла жеља, а тако држим и свих нас.

И ја завршујем речима својим од пре пет година дана:

Од мудрости и родољубља славнога сабора зависиће и тај успех, па и судбина наше народно-црквене автономије! —

Имајући уши слушати да слушаш!

ГОВОР

ЊЕГОВЕ ПРЕУЗВИШЕНОСТИ ГОСПОДИНА КРАЉ. ПОВЕРЕНИКА

БЕЛЕ пл. ТАЛИЈАНА од Визека

држан у седници Српског Народно-Црквеног Сабора од 30. маја (12. јуна) 1902. године.

Славни Сабори! Очинском добротом Његова ц. и кр. ап. Величанства дала се прилика, да се сабор, најглавнији орган православно-српске народно-црквене аутономије, опет на законито деловање састане.

Кр. угарска влада се дужном бригом понаша спрам послова православне српске народне цркве, те живом пажњом прати не само у строго узетом уредовном делокругу већ и осим тога моменте, жеље и тежње, које се појављују.

Услед овог настојања, није изгубила из вида ни оно време, када је минуо мандат сабора од године 1897., да може правилно и законито сазвати један нов сабор, као што је поклонила пажњу своју и оним жељама, које су се ради сазивања сабора са свију страна јављале.

Када је у смислу уредаба на то позвани митрополит патријарх нужне кораке учинио ради одобрења сазивања сабора, и када се је влада осведочила о савремености молбе и о потреби сазива сабора с обзиром на већ наведене жеље, није се могла оглушити тому, да ову справедљиву и закониту молбу драгом вољом не подупре и исту на превишње место не подастре.

Славни сабране!

Од дужег се времена може приметити, да се показује у пословању православне српске народне црквене аутономије застој, и да се међу члановима и странкама појавио јак раздор, услед чега није деловање сабора онако, какво би морало бити у прилог аутономије са мирног развитка, среће и процвата аутономијом том заштићене српске народне цркве.

Без сумње је, да је овом стању, које се не може одржавати, допринела и та околност, да се у непотпуно сачињеном устројству много шта поправити и на уместнији темељ положити има.

На жалост се и то може приметити, да се је поштовање, које се безусловно тражити има; шта више, поверење спрам врховних органа цркве и аутономије у извесном слоју народа потресло, — да је настала противност, да су се исте заоштриле, и да са те околности тежак положај бива још тежи и озбиљнији и заостаје за оним што би се могло очекивати.

Сва су ова несумњива факта проузроковала то, да сабори нису могли већ од много година да посвршују најпрече административне послове, да нису пшли за тим, да нађу лека невољама које су се показале, и да исправе недостатке који су се појавили; надаље, да се нису врховни органи аутономије — сад нећу да испитујем из којих побуда — довели у склад са саборима који представљају целину народа и цркве.

Свему овоме мора овај сабор помоћи и надам се, да ће заиста помоћи стављајући се на висину свога озбиљнога задатка.

Да прикажем само бледу слику оних важних послова, који у првом реду очекују свога решења од ваше озбиљне увиђавности, упозоравам само на онај врло важни захтев, да се у дугом низу година преостали нерешени административни послови једном већ решити морају, да тако брод аутономије, одлакшан од овога терета, са мање сметња може бродити својој цељи, луци толико жељене консолидације.

Као такав административни предмет морам означити сада даље неодложно финалисање закључних рачуна, јер то безусловно захтева руковање са народно-црквеним иметком, те чување истог у целокупности и множење истог у корист потомства, као и потреба, да се пољуљано поверење успостави. Захвалност према

претицима, те дужност према потомцима треба да вас на ово подстрекава.

Исто тако захтева и правично подмирење потреба да се према околностима, које су се од задњег, пре толико година установљеног прорачуна, овамо промениле, сачиње нови прорачуни, да народна, за средства аутономије упућена жеља, ниједан оправдан захтев, не остане без подобнога му задовољења.

Сада још постојећи саборски одбор зацело да ће поднети извештаје о досадањем раду. Сабор ће такођер имати и тај задатак, да и њих подробно испита и да на темељу тога донесе своје одлуке о досадањем раду саборскога одбора.

Пошто постојећа правила захтевају, мора се сабор и о томе побринути, да се изаберу управљајући фактори аутономије и попуне у управи аутономије упражњена места, и то особито и најглавније, да се изабере из средине сабора саборски одбор.

Треба да се сабор и о томе побрине, да се нађе лека оним невољама, које се показују у животу аутономије, и које редован и законит ток аутономије пречe, и да се отклоне недостатци, који се показују у администрацији.

Дакле, велики и важни задатци чекају овај сакупљени сабор, чека то и народ и црква, исто тако и влада; а очекује и захтева то и Његово Величанство, наш најмилостивији Господар и Краљ од сабора овога, да ће задатке своје озбиљно, смишљено, без страсти, стварно расправљати и успешно их решити.

Узвишена чуства племенита срца Његова Величанства у очинском старању за срећу народа, много се дубље осећају, а да би верни Срби у Угарској, Хрватској и Славонији хтели да их загорчавају. А могу безусловно да уверим сабор и о благовољној и свесрдној потпори владе.

Али и очинско старање Његова Величанства, као и исто тако и благоволење владе, претпоставља и очекује од поштованог сабора, да ће расправљати мирно, трезвено, достојанствено и без сваке страсти, и да ће, кретајући се у оквиру државних законâ и аутономних уредаба, рад му бити свестан, обазрив, те према томе бити у интересу и од спасоносног успеха како за државу тако и за цркву, и српској православној цркви припадајући народ.

Уздајући се у лојалност српског народа земаља свете круне угарске надам се са своје стране још и томе, да ће поштовани сабор неоспорно доказати, да је за озбиљан рад способан, да од тога озбиљнога рада не преза и да ће, остављајући на страну ситна становишта, задатке своје ваљано и потпуним успехом решити.

Надајући се овоме, желим сабору сретан, успешан и благословен рад и позивам вас, да ускликнете самном заједно, једним срцем, једном душом: да живи Његово царско и краљевско апостолско Величанство, наш најмилостивији Господар и Краљ **Франц Јосиф Први!**

Овим позивам поштовани сабор, да, оцењујући све што је нужно, свој дневни ред што пре утврди и по томе исти и мени саопшти.

Народно-црквени сабор.

II. Седница 30. маја (12. јуна) 1902.

Председава Његова Светост, патријарх српски *Георгије Бранковић*.

Од Епископата присутни су сви високопреосвештени епископи.

Привремене перовође: Миливоје Јовановић и Светозар Прибичевић.

Његова Светости отвара седницу и позива перовођу Светозара Прибичевића да прочита записник прошле седнице.

Прочитан записник буде без примедбе оверовљен.

Известилац верификационог одбора *Др. Жарко Миладиновић* подноси извештај о раду верификационог одбора са предлогом, да се верификују посланици против избора којих не предлежи протест, а да се одбију протести поднесени против избора неких посланика и да се исти верификују. Даље предлаже у име верификационог одбора, да уништи избор протестованих избора Стевана В. Поповића, Дра Паје Дракулића, Љубомира Купусаревића, Марка Богдана, Светозара Грубића, Стевана Чампрага, Николе Петровића и Јована Бороте, а против избора Миливоја Радовића да се спроведе истрага.

Др. Паја Дракулић на основу пословника доказује, да се о верификацији протестованих мандата не може расправљати пре конституисања саборског, јер 23. §. пословника наређује, да „конституисани сабор предузима верификацију оних саборских чланова, против којих избора има каквих приговора“. Према томе није требало ни износити други део предлога одборског, него само установити број неоспорених мандата, те ако их је довољан број за приступање конституисању сабора, треба томе конституисању и приступити.

После подуже дебате, о томе, да ли посланици којима је мандат оспорен, имају пасивног права при избору саборског часнништва, у којој су дебати учествовали Др. Миливој Бабић, Др. Миша Михајловић, Васа Ђурђевић, Др. Александар Рокнић, Др. Богдан Медаковић, Јован Борота и Др. Мита Мушицки,

Председник Његова Светости разјашњује одређења саборског пословника, којима он, као учесник при доношењу истих, добро познаје и дух и интенцију. По излагању Његове Светости односна чарећења пословника увек се тако тумачила, да посланици, којима је оспорен мандат, немају пасивног права избора, јер о тим мандатима решава тек конституисан сабор. §. 25. пословника тиче се оних оспорених мандата, *против којих је истрага одређена*, а посланици с таквим мандатом могу по том §-у сва права вршити н. пр. гласати, дневнице подизати, јер истрага може дуго да траје. На оспорене мандате против којих није истрага одређена, не може се применити 25. §. пословника, јер о тим мандатима се одмах у сабору решава. Сви посланици могу гласати, али са оспореним мандатима посланици немају пасивног права избора.

Др. Миша Михајловић предлаже, да сабор приступи конституисању.

Перовођа *Св. Прибичевић* чита имена оних (48) посланика, против избора којих нема протеста.

Председник Његова Светост проглашује ове за оверовљене. А пошто је од тих натполовична већина свију посланика, позива ове, да бирају сабору потпредседника. Ради припреме за писмено гласање прекида седницу на четврт сахата.

По истеку тог времена —

Председник Његова Светост поново отвара седницу и позива да се гласање отпочне. После обављеног скрутинија, проглашује резултат избора, по којем је Др. Ђорђе Красојевић добио 53, а Евген Думча 16 гласова, те је према томе *Др. Ђорђе Красојевић* изабран за потпредседника саборског.

Председник Његова Светости позива да се приступи избору саборских перовођа.

За бележнике саборске изабрани су већином гласова: *Др. Миливој Бабић*, *Мита Ђорђевић*, *Михаило Соларић* и *Јован Воркапић*.

Председник Његова Светости. Пошто је сабор конституисан, позивам г.г. посланике на призивање Св. Духа, а затим ћемо се вратити у саборницу, јер г. кр. Повереник има сабору да учини саопштења.

Пошто се је изабрани потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* захвалио на поверењу, би седница одгођена ради призивања Св. Духа.

После призивања Св. Духа настављена је саборска седница.

Председник Његова Светости рече: Го-

сподо, имам да упутим на Вас неколико искрених речи. Затим прочита Свој говор. (Доносимо га напред).

Др. Ђорђе Красојевић. Пошто је и сабор 1897. г. решио, да се тадашњи говор Његове Светости штампа, то предлажем, да се и овај говор Његове Светости штампа и међу посланике раздели.

Прима се.

Председник Његова Светост саопштава, да кр. Повереник жели доћи у седницу, да учини саопштење сабору. Моли оно изасланство, које га је први дан допратило, да и сада оде по њега и допрати га у сабор.

Кр. Повереник, допраћен од изасланства и дочекан по церемонијалу заузе место под балдахином и прочита на мађарском, а за тим Његов секретар Павле Јовановић на српском језику саопштење. (Доносимо га напред).

Председник Његова Светост предлаже, да се говор Његове Преузвишености Кр. Повереника штампа и међу посланике раздели.

Прима се

Др. Ђорђе Красојевић предлаже да се Његову Величанству Краљу поднесе адреса лојалности.

Прима се с тим, да се адресни одбор у идућој седници изабере.

Председник Његова Светост закључује у $^3/_4$ 2 после подне и заказује идућу за сутра у 10 сахати пре подне.

III. седница 31. маја (13. јуна) 1902.

Председава Његова Светост патријарх српски *Георгије Бранковић.*

Записник води: Др. Миливој Бабић, говорнике бележи парох Јован Воркапић.

Од Епископата присутни су високопреосвештени епископи: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Мирон Николић.*

Председник Његова Светост саопштава молбу Дра Јована Јовановића, којом моли допуст на 20 дана.

Дозвољава се молбени допуст.

Др. Жарко Миладиновић као известилац верификационог одбора предлаже, да се оверове посланици против којих су поднесени неосновани протести а наиме: Мита Ђорђевић, дра Ђорђа Красојевића. Ивана Јелчића, Милана Ђосића, Миливоја Јовановића, Васе Муачевића, Јована Магарашевића, дра Миливоја Бабића, Владимира Ристића, Светозара Прибићевића, Душана Кнежевића, Милана Николајевића, дра Георгија Летића, дра Лазе Секулића, Буда пл. Будисављевића и Јована Воркапића, те да се исти посланици уврсте у попис оних посланика, који су у прошлој седници оверовљени.

Прима се.

Председник Његова Светост позива сабор да приступи избору одбора за састав у прошлој седници закључене адресе лојалности, коју ће сабор подастрети Његову Величанству.

По свршеном гласању и обављеном скрутинију председник *Његова Светост* проглашује, да су у адресни одбор изабрани: Др. Маша Михајловић са 62. Др. Никола Ђурђевић са 61. Др. Мита Мушицки са 61. 4. Др. Ј. Радивојевић Вачић са 62. Др. Стева Јовановић са 61. Мита Клицин са 60. Сава Цвејић са 61. Стеван Моловић са 61. Др. Богдан Медаковић са 67. Паја Мандровић са 66. Душан Кнежевић са 65. Јован Магарашевић са 66. Буде пл. Будисављевић са 67. Евген Думча са 68. Јован Воркапић са 66 гласова.

Др. Жарко Миладиновић извештава о протесту против избора Стевана В. Поповића у I. Слуњског среза. Предлаже да се избор његов уништи, а избор Максима Свилара оверови.

Васа Ђурђевић побија образложене извештоце верификационог одбора и предлаже, да се верификује избор Стевана В. Поповића као израз већине изборника I. слуњског среза. Ако сабор ипак не би то учинио, онда, да се не би учинио прецеденс да сабор верификује кандидата мањине, предлаже, да се уништи избор и Стевана В. Поповића и Максима Свилара, а нов избор одреди.

После дебате, у којој су учествовали Душан Кнежевић, Др. А. Рокнић, Петар Крајновић, а завршну реч узео известиоц верификационог одбора *Др. Жарко Миладиновић,* те побијао наводе и аргументацију Васе Ђурђевића.

Председник Његова Светост стави на гласање прво предлог верификационог одбора.

Пошто је већина гласала да се избор Стевана В. Поповића не оверови а овери избор Максима Свилара —

Председник Његова Светост проглашује предлог верификационог одбора примљеним.

Др. Жарко Миладиновић извештава о

протесту против избора Дра Лазе Костића и проте Љубомира Купусаревића у Суботичком срезу, и предлаже, да се избор Дра Манојловића у суботичком срезу оверови, а избор Љ. Купусаревића уништи.

Већином гласова прима се.

Др. Јован Радивојевић-Вачић предлаже, да се изабере саборски квестор и за таквог предлаже Лукијана Бранковића фондовског чиновника.

Прима се.

Епископ Гаврило Змејановић жели, да се квестору установи делокруг.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Делокруг квестора нашег сабора биће исти, који је квесторима других сабора.

Др. Жарко Миладиновић извештава о протесту против избора Стевана Чамприга свештеничког кандидата у Мохачком срезу и предлаже, да се исти избор уништи, нови нареди, а на избор изашље изасланик сабора.

Стеван Чамприг, Евген Думча, епископ Лукијан Богдановић, Др. Миша Михаиловић и Др. Паја Дракулић говоре за оверовљење мандата Чампрагова.

Др. Жарко Миладиновић остаје при предлогу верификационог одбора.

Председник Његова Светост ставља на гласање предлог верификационог одбора.

За исти предлог гласа мањина.

За тим се гласало за предлог Евгена Думче, да се избор Стевана Чамприга верификује, и већином гласова буде примљен.

Председник Његова Светост затвара седницу у 1 сахат после подне и заказује ју за сутра у 9 сати пре подне.

Ватикански сабор.

(Одломак из књиге „Историја христіанской церкви въ XIX. вѣкѣ. Изданіе А. П. Лопухина, томъ I.“).

— превео: **Лазар Богдановић.** —

(Наставак)

16. јула буде декрет представљен у коначној форми, а при томе са споменутим додатком, који је још више наглашавао апсолутну власт папства, а за 18. јули беше одређена четврта и потоња јавна седница сабора. Поводом тим, што се главни чланови опозиције сасвим повукоше од учешћа на сабору, могли су језуите потпуно славити победу. Дан је био врло натуштен, али они беху весели у души. По обичају, седници је претходила миса, а затим је један епископ са катедре гласно и јасно прочитао злосретни декрет, у ком се говорило* да „римски папа тада, када он говори ex cathedra, т. ј. сваки пут, кад он испуњавајући своју дужност, као пастир и учитељ свију Хришћана силом своје врховне апостолске пуномоћи, одређује учења тичућа се вере и морала, као обавезна за целу цркву, то с божанственом помоћу, обећаном му у лицу св. Петра он располаже с оном непогрешивошћу, којом је божанствени Искупитељ благонаводео обдарити Своју Цркву за све случајеве кад буде одређивала учења о вери и моралу, и да су према томе таква одређења папе сама по себи, а не услед пристанка цркве, непроменљива. Ако би се, не дај Боже, ма ко усудио да противслови овој нашој одредби, нека је проклет“! Кад је прочитан декрет, прешло се на гласање, а оно беше праћено громом и муњом, и таквом грозотом, какова ретко бива у Риму. Верни паписте видели су у том виши глас осуђења галиканизма, а други су чак у том назирали небеско знамење, којим се папа уздиже на једнаку висину с Мојсијем, који је при исто таквим грозним појавама природе примио закон на Синају. Од присутних прелата 533 казаше „placet,“ а само двојица, и то северо-амерички епископ Фицхералд и сицилски епископ Ричио рекоше „non placet.“ Но тој потоњој седници, дакле, гласало их је у корист догмата далеко више, него на седници 13. јула. Откуда је настао тај прираст? Да ли се је за то време променило убеђење неколицине епископа, или се они просто поклонише пред авторитетом? Чак је и Гвиди казао „placet.“ Приповедаху, да му је папа у време гласања озбиљно гледао у очи и, кад чу из његових уста „placet,“ гласно рече: Buon uomo“[1] или како други веле: „Pover uomo“[2] Потоњи израз могао му се дабогме боље при-

* „Romanum Pontificem, cum ex cathedra loquitur, id est, cum omnium Christianorum Pastoris et Doctoris munere fungens pro suprema sua Apostolica auctoritate doctrinam de fide vel moribus ab universa ecclesia tenendam definit per assistentiam divinam, ipsi in beato Petro promissam, ea infallibilitate pollere, qua divinus Redemptor Ecclesiam suam in definienda doctrina de fide vel moribus exstructam esse voluit; ideoque episcopi Romani Pontificis definitiones ex sese, non autem ex consensu Ecclesiae, irreformabiles esse. Si quis autem huic Nostrae definitioni contradicere, quod Deus avertat, praesumpserit, anathema sit.“ (види специјално издање: Acta et decreta (Freiburg 1871.), стр. 1863.

[1] Добар човек. [2] Јадни (кукавни) човек.

менити, као што се могао применити и другим слабим прелатима. Кад су они што су бројали гласове саопштили папи резултат гласања, то је он с места потврдио декрет и рекао кратак говор. У њему је он нарекао паду, да ће они, који су гласали против декрета, доћи до бољег уверења. Спомињући 3. Цар XIX. 2. указа он на ту околност, да су оци сабора своју одлуку нарекли „у бури,“ и спсмену им, да су они неколико година пред тим нарекли другу одлуку, али тада при „духању тихога ветра.“ Монаси и монахиње, које су заједно с гомилом Зуава састављали главни део скупштине, викаху „браво“ и аплаудираху. Становништво Рима, као што се чини, врло је мало учашћа узимало у овој слави, шта више оно се у опште слабо и разумевало у том послу. И дипломате су већим делом отсуствовале; присуствоваху само министри белгијски, холандски, португалски и неких јужноамеричких држава. Илуминација, која је била тог вечера приређена, беше услед ружна времена врло жалосна. Само улизице папине ликовају и старају се да раструбе славу не плашећи се исмевања. Неки свештеник из северне Италије славио је у песми, која се односила на тај дан, глас папин, као „глас Бога, а не човека.“ Зато многи епископи ни издалека не бијаху добро расположени. У њима се пробудила савест и они, побојавши се за учињено дело, осећаху неисказану тугу у души.

Ма да је декрет 18. јула и био славом и апотезом папства, али су се заједно с тим, по пронији судбине, у исто време збили догађаји, који су паду повели светску власт папину. У очи прогласа папске непогрешивости, објави Наполеон III. рат Турској, и пошто се овај рат показа неуретним за њ', те мораде навести своју војску из римске области да заштити отаџбину, то Талијани не пропустише да се користе овом околношћу. Виктор Емануил, вентом да одржи поредак у папској области, подиже своју војску у ту област и готово без отпора заузе Рим. Залуд се „непогрешиви папа“ обраћао државама, протестујући што му је узурпатор заузео столицу, — све су се оне оглушиле на његове протесте, а главни његов заштитник Наполеон III. сраван се предао у ропство под Седаном. Па и глас самог римског становништва био је против папе. Кад се у самом Риму обављало народно гласање, то је 40,785 гласова било за присаједињење Рима талијанском краљевству, а само 46 гласова беше предано у корист папину (у целој области 133.681 глас против папе а само 1,507 за папу).

20 септембра развијена је на Капитолију зелено-бело-црвена застава, 5. децембра проглашен је Рим столицом краљевства Италије, а 2. јуна 1871. г. био је свечани улазак Виктора Емануила у њ'. У Квиринилу, који почетком столећа беше папином резиденцијом, примио је он депутацију са свију страна Италије, и пред њоме, између осталога, ово рекао: „Сад смо у Риму, и остаћемо у њему.“ Тада је папа, увидевши да није кадар водити борбе, затворио сабор, те указујући на немогућност даљега рада с нужном му слободом, и сам се настанио у Ватикану, прогласивши себе „ватиканским сужњем.“ Од то доба започео је у историји папства нови период, који је интересан тиме, како је папство у новим условима његова живота остваривало апсолутизам, који је оно на тобожњем васељенском сабору стекло, —

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Призивање Св. Духа) служено је у прошли петак под началством Његове Светости патријарха *Георгија* и епископа *Мирона* и *Митрофана*.

(За потпредседника народно-црквеном сабору) изабран је *Др. Ђорђе Красојевић*.

(Са сабора.) У саборској седници од 1. (14.) јуна о. г. настављена је верификациона расправа. При гласању о протестованом избору др Паје Дракулића у Сомбору гласало се поименце, те је са 46 против 26 гласова уништен избор Др Паје Дракулића. Са 38 против 25 гласова уништен је у Сомбору и избор протопрезвитера Љубомира Кујусаревића као свештеничког посланика, и наређује се нов избор изборника. Са 48 против 16 уништен је избор Николе Петровића и Јована Бороте посланика среза Ст. Новоначког. Саборске седнице су због Духовских празника одгођене до 5. (18.) јуна.

(Српска црквена општина Пештанска.) Недавно је српска православна црквена општина у Пешти

одржала своју редовну главну годишњу скупштину, на којој су примљени завршни рачуни црквене општине, Бозданце и Текелијине закладе у 1901. години. Из тих рачунских података видимо, да општинска имовина износи 885.756·16 К, састоји се из непокретности у вредности од 301.300 К, на Бозданце куће која вреди 365.000 К, на готовине која чини 142.315·66 К и т. д. Године 1901. повећала се општинска имовина са 17·500 К. Редовни општински приход износио је прошле године 25.422.60 К, а расход много мање. Закладе Наума и Јелене Бозде потпомагање Срба трговаца и занатлија у Пешти имала је 1901. прихода 32.034 К, сама кирија од куће донела $31^1/_2$ хиљ. кр., али је расход био већи, пошто је особито пореза врло вилика. Резервни фонд Бозданце закладе износи 72.640 К, стипендија Наума Бозде 10.942, а стипендија Јелене Бозде 7965. Сд осталих фондова, који стоје под управом Пештанске црквене општине спомињемо: фонд Марије Таназовић од 30.000 К, Мих. Јовановића 22.503 К, на црквено-општинске цељи 21918 К, сиротињски 15497 К, Александра Поповића 12.341 К. Текелијина закада 2517 К.

(Две наредбе). Кр. жупанијска област у Вуковару издала је учитељству свога подручја овд две наредбе које јој служе на част:

Број 5.787|1902.

Кр. жупанијска област у Вуковару.

Установама §. 1. закона од 31. листопада 1888. о уређењу пучке наставе и образовању пучких учитеља у краљевинама Хрватској и Славонији истакнут је религиозно ћудоредни узгој младежи као најглавнији задатак пучке школе, те је досљедно томе школским и наставним редом од г. 1889. у §. 22. учитељима стављено у дужност служити се овим законом дозвољеним и педагогијски прокушаним средствима, како би од деце узгојили ваљане чланове цркви и држави.

Живи пример сматра се безузветно као једно од најкрепкијих средстава у узгојном деловању, па се стога од сваког наставника захтева, да примером религиозно ћудоредног живота предњачи повереној школској младежи.

Међу згоде и прилике, у којима ће учитељ моћи примером узгојно да утиче на саму школску младеж, без сумње су верске и набожне дужности најприкладније а међу овима у првом реду редовит полазак службе Божје са школ. младежи.

У точки 15. §. X. позванога школскога и наставнога реда, јоста су прегледно обележене те дужности за младеж оних пучких школа, а у допуну томе служе још и наредбе од 10. рујна г. 1891. број 9.587, од 3. ожујка 1893. број 2.905 и од 24. сечња 1886. број 4967 ех 1895. алинеја II.

У потоњим наредбама је али подједно категорички изречено, да су уз школску младеж цркву полазити дужни и учитељи, који по §. 70. школ. и устав. реда имају уз вероучитеље надзирати школску младеж при извршивању набожних дужности, што се са гледишта школскога реда и педагошке дисциплине не може друкчије разумевати, него да учитељи о служби Божјој по дану прописаним редом ученике из школе у цркву и одатле у школу одпратити имаду. —

С надлежне стране огласиле су се у том погледу у седници жупанијског школског одбора од 13. вељаче 1902. жалбе, које говоре о случајевима занемаривања ових дужности у појединим местима.

И ако су ти жалосни случајеви доста редки, види се кр. жупанијска област принуканом позвати све подчињене управне органе, нека подручноме учитељству озбиљно у памет дозову овде споменуте и све ине прописе о набожним дужностима пучких учитеља напоменом, да ће се против прекршитељу тих установа и против оним, који се устручавају поћи уз своје ученике до цркве и од цркве, те пропуштају бити уз њих за вријеме службе Божје или при иним црквеним функцијама, поступати свом строгошћу постојећих дисциплинарних прописа.

Обћој пучкој школи у Н. Н. знања и строгога равнања ради.

У Вуковару, дне 29. ожујка 1902.

Кр. поджупан

Ункелхајсер в. р.

Број 5.789|1902.

Кр. жупанијска област у Вуковару.

Гласом установе §. 114. закона од 31. листопада 1888. о уређењу пучке наставе и образовања пучких учитеља у краљевинама Хрватској и Славонији одговоран је учитељ како за знанственим тако и за народни напредак школе.

Морални напредак ученика постизава се уз ваљану педагошки прокушану дисциплину, а поздупиру га и поједини наставни предмети у неједнакој мери. Међу оне научне предмете, у којима је најиздашнија узгојна моћ узима се — не без разлога — веронаук на првом месту. —

Тај велеважни огранак наставног и узгојног деловања поверен је свећенству.

Нарав и важност вероучне обуке обзиром на узгојну задаћу оних пучке школе и на ону одговорност, која је учитељу изречена горе споменутом законском установом управо неодољиво

захтевају од учитеља, да он тражи сваки контакт са свештеником и да с њим у савршеном складу сложно и заједнички поради око моралнога узгоја школске младежи. — Основа чврстој вези и заједничком деловању двају ових фактора у означеном смеру утврђена је наредбама, које слове о набожној дужности школске младежи и учитељева суделовања при том, дочим је гледе вероучне обуке у II. алинеји §. 209. познанога школскога закона императивно и нарочито наглашено, да су учитељи дужни духовника своје вере у том не само подупирати, него и замењивати га онда, када он налогом послова или иначе буде запречен вршити дужност вероучитеља. —

Како је пако са стране жупанијског школског одбора овамо дојављено, нашло се је учитеља који се таковој дужности утигају и донекле одрчу законом одређене приномоћи свештенику при обуци у вери.

Кр. жупанијска област налази за сходно скренути позорност подчињених кр. котар. области и градских поглаварства на ту немилу околност, те наслов уједно позвати, да на опажена занемарења ове врсти реагира, а у сваком случају, да против кривцу доследном строгости поступати не пропусти.

Оној пучкој школи у Н. Н. знања и строгога равнања ради.

У Вуковару, 29. ожујка 1902.

Кр. поджупан

Ункелхајсер в. р.

Привредне вести.

(Учитељима, свештеницима и родитељима на уважење.) Управа „Привредника“ у Загребу, одјељење за намјештање особља, умољава сву г. г. учитеље, свештенике, да изволе потписаној управи одмах јавити колико желе ваљаних ђака да препоруче сад одмах, а колико кад се школска година сврши у шегрте, да буду до коју годину ваљани, срећни и угледни људи. — То је управи нужно знати, ради даљњег њезиног распореда, јер су се многи господари наши пријатеља по варошима назвали, да сиђете што више ваљаних ђака које управа препоручи.

—

У Србији.

(Посвећење Митрополита Фирмилијана.) После многих и многогодишњих сметња посвећен је Скопљански митрополит *Фирмилијан* у прошли понедељак у Солуну.

Разне белешке.

(Протестантизам у прошлој години). Ни у протестантизму прошле године није било никаквих знаменитијих догађаја. С једне је стране он замро у својим ортодоксалним формама, ради којих се — при оскудевању црквеног авторитета — као бојн, да прихвати мисао свакога, који се сматра ортодоксалним богословом, а с друге — он се развијао у тако званом модерном правцу на оним принципима рационалистичке критике, који све јаче подривају у њему основне позитивне вере, а место ње не дају ништа у замену. Главни представник тог правца је познати професор, а ове године и ректор берлинског универзитета, одличан зналац и истраживалац историјског богословља *Адолф Харнак*, који је изложио своје исповедање вере у својим лекцијама: „О суштини хришћанства“. Те лекције (преведене и на руски од А. П. Лебедјева у три последње свеске „Богословског Весника“ прошле године) биле су главни предмет нижње богословске не само у Германији, већ и у свој западној Европи. Преведене су скоро на све европске језике протестантских народа, а у самој Германији су растурене у десетинама хиљада егземплара. Наравно, германска богослови се разделише поводом тих лекција на две партије, од којих је једна (са својим главним органом „Хришћански свет“) свакако хвалила и преузносила те лекције, као неко ново откривење и прогањала свако противљење своме кумиру, називајући незадовољнике опскурантима, ускоумним ретроградистима и т. сл. епитетима, а друга партија, која се грушисала, око органа ортодоксалног богословља: „Свеопћа јеванђеличко-лутеранска газета“ (коју је основао познати богослов Лутард, автор „Апологије Хришћанства“, која је преведена и на руски језик) енергично нападе Харнака и не само да је грмила против њега у целом низу журналних чланака, у којима се критички претресале разне тачке „Лекција“, већ је обелодањила и читаву поворку опровргења у посебним публикацијама, којима се корак по корак опровргавају све Харнакове тврдње. Таквих опровргења се појавила буквално читава туцета, од којих су неке по три и четир пута обимом веће од самих „Лекција“, те постаде већ веома знаменита анти-Харнаковска литература. И ту се, као и увек, обистинила она пословица, да нема зла без добра. Харнакове „Лекције“ су послужиле као неки будилник за задремалу хришћанску апологетику, која је сад, кад хришћанству прети опасност, преумула и оживила значај хришћанства као духовно историјске силе. — Та је полемика најпосле добила

и разјарени карактер, као што се може судити по „отвореном писму“, с којим је један од Харнакових противника, автор апологетичког списа „Суштина хришћанства“ *Валтер*, ступио против Харнака у „Сведочкој јеванђелично-лутеранској црквеној газети.“ Повод том писму било је то, што је Харнак у предговору уз последње издање својих Лекција одговорио својим противницима и подсмевајући се „буњици прикадаба и опровргења“ својих противника, назвао њихов рад „варварским богословљем“, изјавивши, да, и ако их је прочитао, но одмах их је и на страну оставио јер ништа поуке за себе није могао наћи у њих. Одговарајући на то пров. В Валтер у свом „отвореном писму“ назива недозвољеним такво поступање озбиљној ствари у протестанској науци и земљи. „Ви морате знати, пише Валтер, да сте усвојили себи стил, који смо ми навикли наћи само у папским едиктима: Ви осуђујете моју књигу, а ничим ту осуду не покрепљујете. Ја мислим да је немогуће, да такве појаве ex cathedra могу ишта утецати на оне читаоце, који ствар разумеју. Али чујем, да је ипак овде онде тај ваш тон непогрешивости импонирао. Да бих подрио сваку слепу веру у авторитет, подвргавам критици тврдњу за тврдњом вашег предговора, у колико се он на мене односи“. Затим у опширном „отвореном писму“ долази подробна, но и јетка критика основних теза Харнакових, као у оне његовог богословског становишта. Међу осталим, говорећи о првој Лекција Харнакових у Германији и уопће у хришћанском свету, Валтер пише: „Ви говорите о успеху своје књижице: како вам је из великог дела земаља наше отаџбине, из многих крајева, из свих верноисповести, из свих богословских и црквених табора, поводом тих Лекција долазило много изјава о сили Јеванђеља и јединству хришћанске вере. Ако сте Ви и фактички добијали из *свих* црквених табора“ благодарствена писма, можете и сами појмити, да се многа на њих темеље на неразумевању. Јер у *оном* табору, где се реч Христа и Његових апостола поштује као авторитет и верује у умрлога за наше грехе и ускрслога ради нашег оправдања Господа, могу вам бити благодарни само они, који су вас криво схватили. Али ви ћутите о другом успеху вашег дела, о оном слављу, које је ваша књига нашла у непријатеља хришћанства, како хришћански, тако и „мојсијевских“. И пријателима ваше књиге је та околност непријатна и пече их. Они теже, да себе умире тим, што су јавни противници ортодоксије изражавали јавну радост при појави ваше књиге тобоже само зато, што њу одрешито забацују „чувари те ортодоксије.“ Но, они су бацили пред вас пеље одмах, чим се ваша књига појавила. Истина и међу њима има њих, који вас не разумеју. Али у сваком случају сте ви дали неверју (на и против своје воље) оружје за борбу против вере“. — Са библијске стране шта више и неки Јевреји показаше у Харнаковим Лекцијама нетачности и грешке схваћање библијских факата, које он употребљава за покретање своје теорије. Тако није без интереса за Харнакове критичаре брошира равина Бека (Bäck), која је истом изашла у Лајписком, у којој се критикују Харнакове Лекције.“ У оне ће научно богословље још дуго морати рачунати са тим малим делом берлинскога „светила богословља“, кога су неки привременици његови окружили ауреолом недостиживе величине, сравњујући га у области богословља са великаном историјске науке, чувеним Момзеном. — Немачка је наука концем прошле године претрпела озбиљни, скоро незамењиви губитак. 15. децембра по р. к. нагло умре веома популарни богословски писац опат *Ултгорн*. Он се родио у Оснабрику 1826. године, био је неко време доцент у гетингенском универзитету, а затим пређе у службу ханноверске конзисторије, и тамо је обављајући разне дужности осто скоро целог свог живота, док није постао локумским опатом и као такав се одликовао не само у црквеним, већ и у политичким стварима. 17. фебруара 1896. свечано је прослављо своју седамдесетогодишњицу. Сви су у њему ценили уваженог и ућудног пастира, особитог проповедника и одличног писца. Од његових дела напознатија су: „Борба хришћанства с језичништвом“ — славни трактат, који је доживео шест издања и „Историја хришћанског милосрђа“, дело у три тома, од којих је особито први обратио на себе општу пажњу и преведен на многе европске језике — и на руски у „Страннику“ под насловом: „Хришћанско милосрђе у првим вековима цркве“. — Осим тога је то био и одличан публициста, који је својим чланцима бацао много светлости на све важније појаве у црквено-религиозном животу.

„Ц. В.“ 1902. А. Ж.

(**Једна црта из китајског религиозног култа**). 19. децембра је издала китајска царица указ благодарности богу Дракону и другим божанствима Жуте реке зато, што су богови 19. децембра, кад се превозила царска вуна и платно у Лу-Јуања „дали нам прекрасно време и реку глатку као стакло.“

* Dr. L. Bäk, Harnack's Vorlesungen über das Wesen des Christothums*. (Breslau).

Царица жели, да се свим тим боговима даду особите титуле, те је заповедила свом министру церемонијеру да се за то побрине. Ц. В. 1902.

(**Антисемитизам у Румунији**). У Румунији је недавно потврђен закон, који ће расселити ну 300.000 Јевреја на земље. Тим се законом забрањује иностранима бављење занатима. Пошто Јевреје сматрају иностранцима, многи продају своје имање и спремају се, да се приселе у Америку.

„Ц. В.“ 1902.

Књижевне вести.

Овим објављујем српском читалачком свету, да ће мојом накладом о Видову-дну изићи, прва свеска:

„Илустроване историје српског народа“

од најстарнијих времена до краја 19. века. Са 140 слика и једном бојадисаном картом балканског полуострва. — Друго умножено издање. —

Дело ће излазити у свескама, а износиће у свему 16 свезака. Сваке треће недеље излазиће по једна свеска са два табака (16 страна) у лексикон-формату, на лепој белој хартији а штампаће се овде у Бечу.

Цена је свесци 25 новч. = 50 хелера = 65 дин. пара. Претплата се прима на најмање 4 свеске по 1 фор. = 2 круне = 2 дин. 60 пара; или шаљем поузећем кад неколико свезака изађу. Прва свеска може се добити на углед ко пошаље 50 хелера или 65 дин. пара (у пошт. маркама).

Пошто је прво издање „Илустроване историје српског народа“ коју сам пре 17 година дао штампати већ од дужег времена у промету нестало, а тражи се још једнако са многих страна, то се надам лепом одзиву са свију крајева српског народа.

Ко се жели под повољним условима примити продаје овог новог издања, нека ми се што пре пријави.

У Бечу на Спасов-дан 1902.

Коста Мандровић,
Wien III/3. Reisnerstrasse Nr. 14.

Књижевна објава.

АПОСТОЛИ празнични и недељни, који се читају преко године. С благословом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија* патријарха српског. Приредио прота Василије Николајевић. Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловци. Цена 1 К. 50 потура или 2 динара. На вел 8° са $8^1/_2$ табака величине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 43 1—3

На упражњено учитељско место обосполне шесторазредне срп. вероисповедне основне школе у Липови отвара се стечај.

Само потпуно оспособљени учитељи компетовати могу.

Учитељска је плата:

680 круна у готовом годишње; 4 хвата тврдих дрва, из којих се зими и школа греје; 7 ланаца орање земље, на коју учитељ порезу плаћа; од венчанице, укопа и парастоса по 40 потура.

Ужива стан у нарави од 2 патосане собе, 2 кујне, 1 коморе, 1 штале, шупе, подрума и прочих побочних нужних зграда — са вртом од $^1/_2$ ланца уза стан.

Захтева се од изабраног тачно вршење дужности по школској уредби.

У свакој седници има перо водити и годишње рачуне зготовити, за који труд засад ужива 24 круне награде.

Рок стечају од првог уврштења 6 недеља.

Избор прве недеље иза истека рока.

Молбенице се достављају потписаном одбору.

У Липови (п. п. Бездек, Барања) 9/22. маја 1902. год. Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 38 2—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место срп. вероисповедне школе бар. моноштерске. Плата је 680 круна, 5 кат. ланаца 868□ земље, на коју учитељ све терете сноси, интереса од штедионичког улога 508 круна 38 пот., $3^1/_2$ хвата растових дрва а за ложење школе 3 хвата, слободан стан од две собе, кухиње и подрума и вртом од 960□, од вел. укопа 80 п. од малог 40 п. од парастоса 80 п. од венчања 1 круна, за перовођство 24 круне.

Дужности су прописане школском уредбом осим тога дужан је учитељ у десној певници појати, децу у црк. појању обучавати. Рок стечаја је до 30 јуна, по ст. кал. када ће се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађ. језика оспособљени, место ће новоизабрани наступити 1 септембра. по нов. кал. Личне пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

У Барања Моноштру 19. маја 1902. год.

Радован Ваканац
председник

Ад бр. К. 221/239 ex 1902. 36 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Осеку II. односно V. плаћевног разреда. На месту II. разреда налази се сада један администратор парохије а на месту V. разреда систем. парохијски помоћник. Са првим местом скопчана је годишња дотација.

а) плата . . . . . 1600 К
б.) сесијонална отштета . . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „
и слободан стан у црк. општинској кући.

Са другим местом:

а.) плата . . . . . 1000 К
б.) сесијонална отштета . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „

Компетенти имају своје прописно инструиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јула по нов. о. г. приполати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17./30 маја 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ 42 2—2

Почем овдашње учитељско певческо место није стално попуњено, то се овим отвара стечај.

Плата је у готовом *2 фор. (4 круне)* од главе. Сада постоји до 55 глава. 60 фор. (120 круна) за пофторну школу из политичне општине и 1 воз сена (вреди 16 круна) 10.^{800}□ катаст. јутара оранје земље (аренда најмање 180 фор. (360 круна), на ову земљу учитељ плаћа пореза (25 фор. (50 круна).

Од погреба великога 1 круна, од малог 25 патура, од парастоса 1 круна, од венчанића 1 круна.

Остало до 360 фор. (300 фор. за редовну и 60 фор. за пофторну) додаће се из ово епархијског школског подпорног фонда. — Стан са две патосане собе, кујне и подрума. Из своје плате учитељ огрев набавља, јер је већ у њој урачунат.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до Петрова ове године.

Молбенице се шаљу овој црквеној општини (председништву).

Компетенти морају безусловно имати и квалификацију из мађарског језика; — првенство имају мушке особе. —

Batocsek (Bâttaszék Tolna megye) 23. маја 5. јуна 1902 године.

Председништво прав. школског одбора.
Михаил Мађаревић.
председник.

Бр. 49/ЦО. ex 1902. 39 2—2

ОГЛАС.

Црквени одбор срп. прав. општине у Мохачу овим обзнањује; да ће ради издавања унутарњих оправака и мозовања цркве, као и градње новог црквеног иконостаса 9./22. јуна т. г. после подне у 2 сата у општинској дворани у Мохачу држати дражбу на мањак на основу писмених понуда (оферта).

Тога ради позива свеколике предузетнике, који послове получити намеравају, да своје добро запечаћене понуде са 10% жаобине од понуђене своте, до горњег рока председнику црквеног одбора поднесу.

Усвојење понуде зависи од црквеног одбора, који ће о њима своју одлуку одмах по свршетку расправе изрећи.

На послове односећи се план, прорачун и подробни услови стоје изложени на увид код председника црквеног одбора у Мохачу и код архитекта Милана Харминца у Будим-Пешти (IV. pannövelde utcza 10). —

Из ванредне седнице црквеног одбора срп. прав. општине у Мохачу 19. маја 1. јуна 1902. године.

Симеон Бозманац
перовођа

Јосиф Јагић
председник

СТЕЧАЈ ЗА УЧИТЕЉА. 30 3—3

На упражњено учитељско мјесто срп. осн. школе у Медини (Tólna m. p. Kölesd) овим се отвара стечај. Дужности су прописане шк. уредбом од 1872. а осим тога дужан је у цркви појати и дјецу у томе обучавати. Годишња плата му је ова: стан по пропису, 2 хвата тврдих дрва, 84 круне од црк. опћине, 80 круна од полит. опћине, 12 мерова жита; 12 мерова ражи; 16 мерова јечма, од сваког ђака 1 осмак жита конопљиште, клепиште и купусиште а по закону 5 год. доплатак од 100 круна. За вјенчање, погреб или парастос 1 круну. За држање пофторне школе уживаће 4 ланца земље на коју опћина плаћа еквивалент а учитељ порез. Потпуно знање мађарског језика (не само оспособљење) *неопходно је нужно,* а жеља је опћине, да се и у св. цркви лично прикаже. Рок стечају је наш Иван-дан. Молбенице ваља упутити потписаној управи.

Из сједнице м. шк. одбора држане у Медини 10. марта 1902.

Лукијан Михајловић
парох. адм. и шк. управитељ.

Лука Шимуновић
председник.

Ад бр. К. 866/319 ex 1902. 37 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Микалушевцима-Чаковцима овим се стечај расписује.

Компетенти нека своје прошисно инструиране молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јуна по нов. о. г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17./30. Маја 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло питованим мушторијама: пречасној г.г. свештеницима, да сам свој

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стовариште имати велики избор разноврсних штофова за свештеничке горње и доње хаљине, као: камгарна, љубља, алапина, рипса и правог енглеског листера, које повлачим из прних домаћих и иностраних творница. Наручене свештеничке хаљине израђујем најбољем пијем — најсолидније, строго по изобру и по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручњак специјалиста, где сам лично хаљине готовим, у стању сам да рачунам врло много дешевље него неки од посредника или подузимача.

Осим већ наведеног, имам увек на стовариште најновијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, памучани, на дјеснах и чојзин, у црној и плавој боји, и шпицара свилених са гирлом ободом у свакој величини, све по најумеренијој цени.

Исто тако примам на израду и таке свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са друге које стране донео; а у том случају рачунам свој посао по најнижој цени.

Мустре на углед шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће нашем пречасне г.г. свештеника и молећи их најучтивије за што обилатију поруџбу.

С одличним поштовањем

25 9— **СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,**
специјалиста — кројач свештеничког одела

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стоваришше срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохъебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подна шам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

11—20 19

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 316

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 24

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 16. јунија 1902

ГОВОР

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

у седници Народно-Црквенога Сабора дана 13. (26.) јуна 1902., при предаји Кр. Поверенику саборске Адресе Његову Величанству.

Посланици верно-оданог народа српског, сакупљени у редовни састанак народно-црквенога сабора, следујући лојалном примеру својих славних предака и прећашњих сабора наших, чуством благодарности и признања вођени, закључише у првој седници својој једнодушно, да се Адреса хомагијалне верности и неограничене поданичке оданости освећеној особи Његова ц. и Ап. кр. Величанства, најмилостивијем Господару и Краљу нашем **Францу-Јосифу Првом** у најдубљој понизности, путем Ваше Преузвишености на свечан начин поднесе, и да се у записник саборски, вечнога спомена ради уврсти, са изјавом најтоплије благодарности, што нам је Његово ц. и Ап. кр. Величанство, по очинској љубави и доброти срца Свога, жељно очекивани састанак овога народно-црквенога сабора, најмилостивије дозволити благоизволело.

Услед чега, изјављујући ово по жељи и налогу сл. сабора Преузвишености Вашој, част ми је уједно најучтивије замолити Преузвишеност Вашу, да благоизволите Адресу ову, као излив хомагијалне верности и непоколебиве подајничке оданости, примити, те на подножије престола Његова ц. и Ап. кр. Величанства својим путем и начином доброхотно положити.

Живило Његово ц. и Ап. кр. Величанство, наш премилостиви Краљ **Франц Јосиф Први!**

Живио Кр. Повереник, Његова Преузвишеност Господин *Бела Талијан од Визека!*

ГОВОР

ЊЕГОВЕ ПРЕУЗВИШЕНОСТИ ГОСПОДИНА КР. ПОВЕРЕНИКА

БЕЛЕ ТАЛИЈАНА од Визека

у седници Народно-Црквеног Сабора дана 13. (26.) јуна 1902. приликом примања саборске Адресе Његову Величанству.

Хомагијалну оданост и верност, изражену у Вашој адреси, коју је г. Митрополит Патријарх сада изреченим говором предао, радо примам у име Његова ц. и Ап. кр. Величанства најмилостивијег Господара и Краља нашег, и нећу пропустити протумачити на превишњем месту израз верности и оданости овог важног автономног органа српске народне православне цркве.

С радошћу и задовољством узимам на знање, и узеће самном свако на знање, нагласивање ваших родољубивих осећаја, у тој нади и уверењу, да ће Ваша дела и Ваш рад све Ваше изражене осећаје како овде, тако и на дому потврдити.

Ваша одлука, да ћете, напустив досадањи грабаминалан правац, напустити и досадањи неплодан пут и да ћете, као што сте закључили напустити подједно и политику из ваших расправа, истаћи себи за циљ озбиљно, хладнокрвно и од личних момената просто расправљање законом и статутом у ваш делокруг упућених ствари, на даље, да ћете у таковом Вашем поступку вазда држати пред очима интересе заједничке домовине као и племените и узвишене сврхе Ваше цркве, може се само одобрити.

Радо признајем, да је ваш досадањи поступак то оправдао и да је сабор у погледу озбиљног рада моја очекивања досада испунио. У тој вери и очекивању, да целина сабора и чланови му овако желе тумачити и остварити оно, што се у Адреси налази, од своје стране најусрдније поздрављам поштовани Сабор и његове чланове и уверавам га о мојој најпотпунијој симпатији и беспристрасном благовољењу.

Говор

високопреосвећеног епископа Горњо-Карловачког Михаила Грујића у седници народно-црквеног сабора, држаној дана 8. (21.) јуна 1902.

(По стенографским белешкама.)

Славни саборе! Др. Миша Михајловић, можда нешто по темпераменту своме, а нешто и по необавештености, послужио се је мало час овде у саборници тоном, који епископи нису вични слушати. Као што говоре изван сабора, рекао је он и у саборници, да се Епископат цепа од народа свога; данас тиме, што је поднео своју изјаву на нацрт адресе већине саборске.

Нећу да се упуштам у анализовање свију оних мотива који су г. Другу Михајловићу створили уверење да тако суди о Епископату српском, за који се Епископат већ 30 година »проповеда« urbi et orbi, да је он скуп људи, који сваку могућу прилику употребљује, да открене и главу и срце од свога рођеног народа, да се цепа од њега, да нема — као последњи и недостојни измећари какви — ни срца ни душе за свој рођени народ. Тешка је то оптужба, славни саборе И ја, како рекох, не ћу да се сада упуштам у подробно разлагање те оптужбе.

Него ја не знам шта је *данас* г Другу Михајловићу дало повода, да — опростите „непарламентарному“ изразу — тако рећи насрне на Епископат и његове чланове, као на људе, који спадају међу оне последње јаднике, издајице.

Не знам, рекох, али нека ми буде дозвољено, да ту увреду, неправедно нанесену Епископату, најодлучније одбијем од Епископата.

Замера г. Др. Михајловић и то, да

Епископат није у својој изјави мотивирао први део њезин. Епископат држи, да овај сабор, и по своме бићу, и по своме историјском постанку, и по својој задаћи и по својој сврси, није парламенат у модерном смислу речи. Према томе, кад чује у сабору саопштење кр. повереника не сматра то саопштење престолном беседом.

Претпоставка, дакле, на којој се оснива цела адреса славне већине, нема чврста, истинита основа, јер то саопштење је као октројка и диктат програма рада саборског. Одговор на све то не спада у адресу лојалности каква је закључена овим сабором, да је поднесе у дужној понизности премилостивом Краљу и Господару, Његову Величанству. То је поглед и уверење Епископата; а дозволите да и Епископат може имати *своје* уверење.

Томе свом уверењу дао је Епископат израза у својој мало час преданој изјави; а што се оно не слаже са уверењем славне већине, израженом у осталим деловима нацрта адресе, не може се из тога изводити право, да се Епископат стигматизује (жигоше) обедом, да се „цепа од свога народа“.

У Епископату, као институцији Божјој, није никада било, а и не може бити, ни побуда, ни циљева, какви му се подмећу. Епископи, као представници цркве Христове, а и као вирилни чланови овога славног сабора, држе, да у адресу, која се управља пред пријасни Престо, треба да уђе само изјава лојалности и поданичке верности. Све друго што није то, не спада у оквир *те* адресе. То је, ето, мотив „изјави“ нашој, у првом делу њеном, а никако не тежња, да се »цепамо од народа«.

Кад би се том изјавом „цепали од народа“ ми, морало би се онда показати прстом и на ону страну, која је као мањина саборска саставила и поднела свој посебни нацрт адресе, различит од нацрта адресе славне већине. . . .

Навод Дра Михајловића, да смо ми епископи из пуке формалности и ради „ситница“ ставили други део своје изјаве, — не слаже се с истином.

Нисмо ми знали, нити смо могли знати, да ће г. Др. Рокнић, нацрт адресе већине попуњавати, односно исправљати, него смо ми своју изјаву написали пре тих исправака, и поднели славном сабору изјаву своју на нацрт адресе, у којој стоји, да „наша св. православна црква не само допушта, него наређује и прописује, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве.“

А Епископат не сматра, нити сме, нити може сматрати оно, што је у тим речима казано, као „ситнице“. Нису то „ситнице“, него веома важне и значајне крупнице.

Кад се каже наиме, да св. црква наша наређује и прописује учешће верних у спољашњој управи црквеној, онда ту науку треба да имамо изложену у системи догматској и канонској. Нигде, ни у св. писму, ни у св. предању, ни у списима св. отаца, а према томе ни у системи *нема* те науке, да св. наша црква *„наређује и прописује*, да сви њени верни учествују у *спољашној* управи цркве“.

А кад је тако, онда ће сваки који се не заноси легендом о сепаратизму Епископата, сложити са својим Епископатом, *и не ће се цепати од њега*, него ће признати: јесте, има Епископат право. Сваком таком верном не ће онда никад ни на ум пасти, да тврди: како учешће свију верних у спољашњој управи цркве има карактер *неопходности* у црквеној управи.

Но кад се већ говори о том, да св. црква наређује и прописује, да верни њени учествују у животу цркве, онда се тај императив односи не на учешће у спољашњем него на учешће у унутрашњем животу њеном.

Црква, као добра мајка свију нас. љуби сву децу своју подједнако, греје и пїта свако чедо своје. Али црква као институција божанска, трајна и вечна, има своју организацију, која не предлежи никаквим променама, ни приликама времена, него једино вољи свога божанског Оснивателя.

Дозволите, драга браћо, Срби православни, да су епископи Св. Духом по-

стављени органи те науке, која не подлежи промена времена и места. То је, драга браћо, догмат. Али баш зато, што је црква мати свију својих верних, она је увек снисходила и дозвољавала учешће верних не само у спољашњем него и у унутрашњем животу цркве.

Тврдим и учим, по праву учења Богом ми даног, да васељенска православна црква учи и налаже: да верни учествују у првим двема гранама црквене власти, т. ј. учењу и свештенослужењу. Црквене и Божје заповеди, признаће сваки који их зна, уче, да верни имају право и дужност, да учествују у учењу и свештенослужењу, зато их црквена наука и назива духовним свештенством, **царское священие, языкъ свять**, домувладикама... јер сваки православни Србин треба да је учитељ Христове науке, да је свештеник, да пали кандило вере и освећује дом свој побожношћу, светошћу и примером својим.

То је, што св. црква *наређује и прописује* сваком члану, који треба да је православан не само по имену, него у срцу свом, ако жели спасења души својој. *Наређења и прописа* пако, да сви верни учествују у *спољашњем животу* цркве и да без учешћа верних црквена управа не би вредила ништа — нема.

Православна црква *допушта*, дозвољава само то учешће, али га не прописује и не наређује. Допушта пак за то, јер њу загрева један дух, дух **сједињења**, јединства, покреће и руководи један закон, закон љубави, па да се заведочи то јединство и оствари закон љубави, радо даје својима вернима, али само *вернима*, да у *извесним границама*, према јавно-правном положају цркве, учествују у спољашној управи њеној.

Кад је Епископат дао своју мало час прочитану изјаву, епископи су тиме извршили своју дужност, и као епископи, и као виријни чланови сабора.

Говор

Високопреосвештеног епископа Вршачког Гаврила Змејановића у седници народно-црквеног сабора, држаној дана 12. (25.) јуна 1902.

(По парочитам белешкама).

Г. посланик Медаковић изазвао ме је својим говором да узмем и ја реч, да будем досадан сабору, да харчим тако скупоцено време и народни новац, те да говорим или бар да учиним атентат на ваше стрпљење. И ја устајем да се осврнем на извештај о раду Саборског Одбора. Кад год говорим о грешницима, говорим у ту сврху, да их поправим и у грешењу њих ву зауставим. Али при томе не умем онда да се зауставим ја, него такви сермони, такви говори моји могу да потрају по неколико сати. Али не бојте се; сад не ћу толико говорити. Ево, хоћу и овде да говорим о једном тешком грешнику, а тај је Саборски Одбор. Жао ми је да морам о њему говорити, јер на њему немам више ништа да поправим. Њега је већ однео . . . . . (Радикали: Даба, мутна Марџа!) Би ће ми говор фрагментаран, ал ћете га ипак моћи разумети. Та и наше автономне уредбе су фрагментарне и носе на себи тип фрагментарности, па се ипак могу у целину довести и разумети. Држим, да ће се и мој говор моћи довести у целину и смисао ће му се ипак моћи разумети. Ја сам по природи добар човек, предусретљив, но имао сам од рана детињства мога, па и после као зрео човек, много непријатеља. Тек кад сам постао епископ, постао сам злогласан. Брз сам да турим руку у зољино гњездо, да турам руке у огањ и да вадим угљевље.

Да ме промисао Божји није одредио да ступим на овај положај у којем сам, био би Губикапа Марко. А на овом данашњем положају мом мирољубив сам. Али сам се завадио са Саборским Одбором. Изузимам Његову Светост и високопреосвештеног г. епископа Мирона. И за то се ограђујем против тврдње г. Муачевића да је Епископат солидаран био са Саборским Одбором и његовом радњом Ја нисам. И зато молим, да се из те целине ја изучим,

молим да се из тога тела један атом извади. а тај сам ја.

Кад сам наступио управу епархије Вршачке, добро сам отворио очи, добро све разгледао, да добро упознам прилике, у тој епархији, у којој сам имао да радим, а јер сам знао, да ћу кад тад морати поднети рачун о свом раду Богу, цркви и народу.

Не по природи својој, него по потреби нашао сам се у опреци са једном и другом народном странком. Радикали су ме тукли у прса, а либерали у задњаја. Трпио сам све те ударце, трпио сам јуначки. знајући, да ће доћи час, кад ће истина ускрснути. Дошао је тај час.

Ухватила се јака жабокрећина у нашој автономији; жабокрећина, испод које сваки организам гине и не може да се развија. Имао сам смелости, да ту жабокрећину узмутим, да је покренем из основа, зато, да унесем нов живот у аутономни наш организам.

У том раду замерио сам се једној народној странци и Саборском Одбору.

Г. Медаковић се згрозио кад је нашао у извештају Саборског Одбора, да је Вршачки Административни Одбор узео рекурз у једној ствари чисто автономне природе на угарску владу. Обратио се је г. Медаковић том приликом мени жалећи се, јер је мислио, да ма је тиме уверио. Не, нисте ме уверили. господине. Ви сте своју дужност учинили и свала вам за то. Но ја ћу да кажем и зашто је Вршачки Административни Одбор тај рекурз учинио. Морао је, дужан је био. Морам и ја своју дужност учинити, да моју Епархију узмем у заштиту. И узећу је у заштиту.

Многа је неправда Саборског Одбора, од разних говорника овде споменута. Жалим. да изнесену ту ружну слику неправди морам и ја једним конкретним случајем допунити, да покажем, да оволико насиља и безакоња није било у Србина одкад се стекао и у ма каквој форми он живео. Није таквих насиља и безакоња било ни у целоме свету.

Саборски Одбор ме је инквирирао. Јесте, инквирирао ме је; та то је и званични лист митрополије Карловачке urbi et orbi прогласио. Дă, био сам ја, епископ Вршачки, инквириран. Из одлуке Саборског Одбора видећете и разлог, зашто се Саборски Одбор дигао на ало дело, које ће се црква и народу тек после деценија осветити. (Чита из одлуке:) „Повереништво Саборског Одбора“.... (Говорник даје бележнику Др. М. Бабићу одлуку Саборског Одбора). Молим г бележника да прочита, јер ја сам катаралан.

Бележник *Др. Бабић* чита из одлуке ово место:

Повереништво саборског одбора на бр. СО 1083. 1537 и 1538/502 ех 1899. поднеси извештај о обављеном извиђају. проузрокованом преосвећеним госп. Гаврилом Змејановићем епископом вршачким, у предмету захтеваних записника епарх. скупштине вршачке од 1897 и 1898 године као и о осталим у горњој одлуци наведеним предметима.

Из приказаног извиђајног записника види се, да је горехваљени госп. епископ вршачки пригодом извиђаја на лицу места у епископској резиденцији вршачкој дне 6. (18.) априла 1899. г. обављеног предао повереништву саборског одбора записнике епархијске скупштине вршачке од 30. октобра 1897., и 5. фебруара 1898, заједно са односним скупштинским списима изнађујући, да записник епарх скупштине вршачке од 5. новембра 1898 није у стању предати из тог узрока, што исти записник тамошњим поверођама епарх. скупштине још није састављен односно прописан и оверовљен, но чим то буде извршено, онда ће и тај записник саборском одбору поднети; — даље се види из горепоменутог извиђајног записника, да је повереништво саборског одбора у овереном облику набавило и извиђајном записнику приключило одлуку епарх. админ. одбора вршачког од 10. (22.) новембра 1898. Бр. Е. 1448/II. 419. којом је на предлог Дра Славка Милетића, а уз предходну изјаву преосв. госп. епископа Гаврила Змејановића, да са своје стране не ће сметње правити, ако админ. одбор такав закључак донесе — враћено пасивно бирачко право оној 29 орици вршачких грађана, који су одлуком истог епарх. админ. одобора Бр. 8. 772/II. 335 ех 1897 и односно одлуком саборског одбора од 25. септембра (7. октобра) 1897. Бр. С. О. 4173/2147 на шестогодишњи губитак тог права правоваљано осуђени, и на које госп. епископ вршачки пригодом горе поменутог извиђаја изјављује, да одлука епарх. админ. одбора под бројем Е. 1448/II. 149. ех 1898. о репонирању Дра Славка Милетића и другова није саопштена саборском одбору с тог разлога, што админ. одбор није у одлуци изрекао, да се та одлука има и саборском од-

бору саопштити, а што се тиче председништва Дра Славка Милетића у епарх. адми. одбору наводи госп. епископ Вршачки, да у том погледу никаквог приговора није чињо с тога, што сматра од своје стране, да је како репонирање истог тако и избор за потпредседника правоваљан; у погледу одлуке саборског одбора од 18. (30.) децембра 1898 Бр С. О. 8826/2563 о потпису Дра Славка Милетића на дописима епарх. адм. одбора најавио је у извињајни записник госп. епископ Вршачки, да је у смислу горепомените одлуке дотичне дописе накнадно својеручно потписао и учињо сходно расположење, да се тако потписани дописи саборском одбору по ново приношљу, а исто ће се то учинити и са осталим дописима, чим исти ради тога повраћени буду;“ —

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић:* Доста је, даље не треба. Из овога се, славни саборе, већ може видети, које су то оптужбе, ради којих се та грдна брука учинила. Позвању и диндушманина, само ако има осећаја правде и савести, да каже свој суд о томе поступку Саборског Одбора. А уверен сам, да би и диндушманин мој морао рећи, да нема основа, да се против једног епископа тако поступа, као што је поступао Саборски Одбор.

Ако ћу да се градим мучеником, није то тешко. Ја се писам грдно мучеником, него сам бранио автономију и чињо сам све из љубави за народ. Ако сам згрешио што, згрешио сам можда једино зато, јер сам даље ишао, него што би та љубав према автономији захтевала.

Да чујете, господо, како је тај највиши автономни орган, тај свети и узорити представник српског народа, тај Саборски Одбор, поступао.

Ја сам случајно из читања листова дознао за ту фамозну акцију Саборског Одбора. Нисам се уплашио, јер нисам плашљив. Кад сам добио допис од преосвештеног г. епископа Мирона, којом поправља допис и одлуку на њега упућену од Саборског Одбора, којом се стављам под оптужбу и којом се спроваћање истраге против мене наређује, згрозио сам се ја. У тој одлуци изрично стоји, да се поверенство овлашћује, за случај потребе, и на употребу брахијума. Да је поверенство Саборског Одбора онако отишло из Вршца, као што је, може захвалити љубави мојој према српском епископу, који је био члан поверенства. Био сам јунак, уздржао сам се, и што но кажу, био сам јунак да стиснем зубе, те да сачувам престиж највише автономног тела. У том допису високопреосвештени г. епископ Мирон јавља ми, да ће сутра у истрагу доћи. Мени, дакле, није дата могућност ни да се против тога наређења браним. То је био хајдучки поступак. Ја се хајдука писам никад бојао, а најмање оних, који из заседе бију.

Кад се десило оно чудо са Бачком епархијском скупштином, похитао сам у Вршац. Скупио сам цвет интелигенције, цвет родољуба моје Епархије, јер сам у том чину Саборског Одбора видео грдно дело, услед којег ће морати наступити реакција у автономном животу. Скупио сам око себе људе живе, чисте и будне савести, и који познају слово и дух наших автономних уредаба. Били су сви сноразумни самном, да морамо обележити становиште према одлуци Саборског Одбора, јер иде и наша епархијска скупштина. Морали смо устати против насиља Саборског Одбора, морали смо га или дезавуисати или у његов делокруг сузбити. У тој конференцији закључено је, да се записници епархијске скупштине Вршачке не издаду, на основу 40. § епархијске уредбе, који одређује, да је Епархијска скупштина само сабору одговорна.

Кад је поверенство дошло, и кад је високопреосвештени повереник г. епископ Мирон записнике од мене заискао, рекао сам му: ево, записници су ту, али не дам. Питао ме је зашто? Жеља је мога народа. И ја не бих записнике дао, ја бих их бранио, ма сву силу дигли против мене, ма ме искасапили. (Глас: Такав нам подобаје!)

Као што бива већ то у Вршцу, да свака вест добије орловска крила, и ова је за тили часак прошла цео Вршац. И ја сам још исто веће обавештен од људи, које штујем као чисте и најјаче патриоте, добио поруку, да издам записнике. Сутра дан, кад су ме, после дугог конферисања, изасланици Саборског Одбора удостојили посете, примио сам их онако, како Србин прима госте и ако им на лицу није изражена била радост и љубав, која се од

добрих гостију у српски дом уноси. Рекао сам њима, да инкриминиране записнике не дам. Али констатујем ту дрску неистину, да сам ту изјаву дао у истражни записник, као што то у њему пише. Такву дрску неистину метнути у записник — не знам, да ли има још случаја на свету. Онда је г. Јагић дозвао перовођу г. Меандића и отпочео му диктирати. Шта? Не знам, нисам био присутан. Кад ме је г. Јагић по кад кад позвао, да му нека питања и ствари разјасним, расветлио сам им смисао мојих речи.

Ручали смо у најбољем расположењу; бар сам ја био расположен. После ручка је писан записник или диктандо. Г. Јагић је дошао к мени у пету собу и рекао ми да ће се записник читати. Одговорио сам му, да се тај записник мене не тиче, и да га немам разлога слушати. Јесте, господо, тако је било. На моју част и поштење моје. А овде се суди на основу тога записника. Поред свега људења да потпишем записник, не хтедох га потписати. А на основу тога записника, који ја нисам као деликвент хтео потписати, ево ме, mir nichts, dir nichts, јустификирају.

Славни сабор је чуо зашто се оптужујем, а ја држим, да би према тим тачкама, ради којих се судим, и сам Дракон изрекао куд и камо блажију осуду, него што ју је изрекао иначе врло попустљиви Саборски Одбор. Да вам прочитам ту осуду: (Чита из решења Саборског Одбора.)

„Пошто из списа, који саборском одбору стоје на расположењу, из података извршеног извиђења и из извештаја, које је истражно повереништво на том основу предложило, несумњиво произлази, да је управа вршачке епархије у сваком погледу протуправна и незаконита те да тамо несносно стање влада, пошто је то већ у толикој мери утицало на верске осећаје и моралу тој епархији, на њену автономну управу и њене имовинске интересе, да је саборском одбор у постало већ готово сасвим немогуће, да у својем надзорном и контролном делокругу успостави и у њој правни рад; пошто се прави извор том стању налази једино и искључиво у самом епархијском епископу госп. Гаврилу Змејановићу (који би имао бити најпонизнији чувар правног реда у епархији и који је председник епархијских органа) и у његовом протуправном држању, у његовој радњи против закона и у његовом пропусту званичних дужности, које га чине с једне стране непоузданим на челу епархије, а са друге стране неспособним, да у моралном и правном погледу епархијом даље управља;

пошто даље саборски одбор у властитом делокругу према епархијском епископу нема нити дисциплинарне власти нити других законитих средстава, да га принуди на испуњење законитих дужности и да га суспензијом или свргнућем учини безопасним за цркву и автономију;

пошто најпосле саборски одбор нити у моралном нити у имовинском погледу не може преузети нити носити одговорности за недогледне штетне последице жалосног стања у вршачкој епархији;

Предлажемо: да саборски одбор изводи све списе, истражне податке, повереничтвене извештаје са својим исцрпним извештајем предложити св. архијерејском синоду са пуном поштовања молбом, да благоизволи у властитом делокругу и колико је год могуће без одлагања поступити против г. Гаврила Змејановића епарх. епископа вршачког ради очувања вере, морала и автономног правног реда у српској православној цркви ове митрополије.“

(Др. Ј. Радивојевић Вачић; Није могуће!) Јесте, ево одлуке, ево печата Саборског Одбор. (Др. Сл. Милетић; Безобразлук!)

Да ништа више не споменем из деловања Саборског Одбора и његових неправди и незаконља, довољно је и ово, па да га, српски народ прокуне!

И ја сад питам г. Медаковића, хоће ли замерити утоку моме на министарство? И самом г. Дру Секулићу његова савест није допустила, да као жив човек усвоји све што је Саборски Одбор радио, ма да је и он у том Саборском Одбору био као члан његов, као народно-црквени секретар. (Гласови: А где је Саборски Одбор? Ко ће њега узети у обрану?) Ја г. Дра Секулића зато врло штујем. Он је одмах изјавио, да не може бранити Саборски Одбор, јер да је био само перовођа Саборског Одбора. И не може га бранити.

Е сада, г. Медаковићу, кад имате сазнања о поступку Саборског Одбора, можете ли примити на знање уток и мог Административног Одбора, можете ли му опростити, што је морао испред ових насилника бегати да измакне, јер није имао других средстава да се брани? (Мих. Медаковић: то је пшак потпомагање интеренције државне власти.)

Без сваке алузије, само да испричам како се овде код нас у Срему истиче, за карактеристику људи из Горње Крајине то, да они тражећи правицу, метну торбицу на плећа на хајде и у Беч, самоме Цесару, па кад не би и тамо добили правду и правицу, они би отишли и Шаху Перзијском кад би чули, да он даје правду. Ко тражи правде, ако је на земљи не нађе, он диже очи к' небу.

На умирење г. Медаковићу можем и смем рећи, да бољег реда и праведније управе нема него у Вршачкој Епархији; да се тако савесно не испуњују автономне уредбе у ниједној епархији као у Вршачкој што се испуњује епархијска уредба.

Вршачки Административни Одбор је без сумње својим утоком на министарство увредио автономију. Али свако ће признати му, као олакхкујућу околност, да је то учинио у бегству испред насиља Саборског Одбора. Имао бих још да коју кажем. Али кад овде нема Саборског Одбора одустајем од тога.

Изнео сам један само поступак његов, као акт крајњег насиља и безакоња, који ће најинтензивнији светлост бацити на деловање Саборског Одбора. Завршујем с тим, да се прикључујем — ама из свег срца — предлогу Дра Жарка Миладиновића. (Међу радикалима и у једном делу публике бурно: Живео!)

Народно-црквени сабор.

VII. Седница 7. (20.) јуна 1902.

Председава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић.*

Од епископа су присутни високопреосвештени: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић и Митрофан Шевић.*

Председник Његова Светост позива бележника да прочита записник прошле седнице.

Бележник *Михаило Соларић* чита записник.

Др. Жарко Миладиновић примећује, да је тражио да се сабору саопште извештаји о раду Саборског Одбора не само од г. 1897 до 1902, него и они од 1892—1897.

Председник Његова Светост. Записник ће се исправити према овој примедби, а с том примедбом се оверовљује. У колико још има штампаних извештаја Саборског Одбора о раду његовом до 1897. раздаће се посланицима, у колико не би било на расположењу довољно примерака штампаних 1897. г., нека сабор закључи да се штампају.

Закључено је штампати их, у колико их штампаних не би било.

Председник Његова Светост. Записник данашње седнице води ће бележник Др. Милиној Бабић, а говорнике ће бележити бележник Јован Воркапић. Саборски одбори, који су изабрани у јучерашњој седници, подносе извештаје о своме конституисању, који ће се записници одних прочитати.

Бележник *Др. Милиној Бабић* чита извештаје одборске по којима се одбори овако конституисали, изабравши:

Адресни одбор: за председника Др. Машу Михајловића, за известиоца већине Дра Ј. Радивојевића Вачића, а за известиоца мањине Пају Мандровића.

2. *Одбор за дневни ред*: за председника Дра. Машу Михајловића, за референта Дра Жарка Миладиновића.

3. *Финансијски одбор*: за председника Душана Стојшића, за подпредседника Милана Бакића, за известиоца Јована Гавриловића, за благајника Лазу Нешковића.

4. *Петициони одбор:* за председника Стевана Моловића, за подпредседника Петра Крајновића за известиоце: Др. М. Мушицког, Др. Н. Ђурђевића, Св. Прибићевића, П. Мандровића и Дра А. Рокнића.

5. *ревизиони одбор:* за председника Дра Стеву Јовановића, за подпредседника Дра Славка Милетића, за известиоце: Дра Вл Манојловића, Др. М. Теодоровића, Ст. Карамату, Дра М. Бабића и Др. А. Рокнића.

6. *Пророчиски одбор*: за председника Дра Жарка Миладиновића, за подпредседника Милана Николајевића, за известиоца Дра Јована Радивојевића.

7. *Верификациони одбор*: за председника Буду пл. Будисављевића, за известиоца Дра Бранка Илијка.

Председник Његова Светост. На дневном реду била би расправа о саборској адреси. По 14. §. саборскога пословника требало је адресу штампати, како би се са предлогом на-

црта адресе чланови сабора могли предходно упознати.

Др. Славко Милетић. Није ни до сада такав обичај био.

Председник Његова Светост. 14. § пословника наређује, да се сви важнији предлози имају штампати, а ја мислим да важнијег предлога не може бити него што је поднашање адресе Његову Величанству. Морам приметити још и то, да и ја, као председник сабора, нисам удостојен, да ми се предлог адресе поднесе.

Др. Миша Михајловић најављује, да је он предао епископу Бачком Митрофану Шевићу један примерак нацрта адресног, као примерак за Епископат. Није им намера непажњом вређати никога. Ако је сабор уверења да треба штампати предлоге за адресу, нема ништа против тога, али држи да високо председништво нема права наређивати штампање. Он држи да је предлог свима познат.

Председник Његова Светост. Ја и нисам одредио штампање, него пажљивим чином сабор на одредбу пословника. А констатујем, да ми садржај адресе није познат.

Др. Лаза Секулић. И ми је не знамо

Др. Миша Михајловић. Вама је нисмо могли ни доставити, јер немате свога клуба. Нисам вам ја крив што сте као разбијена војска. Дао сам адресни предлог и великом жупану г. Буду Будисављевићу. Осталима је познат. Нека гласа сабор о томе, треба ли је штампати.

Високопреосвештени епископ *Митрофан Шевић.* Примио је од Дра Михајловића адресни предлог и предао га Епископату, али Др. Михајловић га је требао поднети и Његовој Светости, јер је Његова Светост и председник сабора. Комуникати не иду од Епископата Његовој Светости него од Његове Светости Епископату. Но примећујем још и то, да постоје два адреска предлога, предлог већине и мањине. Ако му је познат први, није други познат ни Епископату. Жеља је Епископата, да се оба предлога штампају.

Др Миша Михајловић. Држао је да ће доћи предлог и до руку Његове Светости, кад ју је дао епископу Бачком. Кад је био пажљив према господину епископу још би пажљивији био према Његовој Светости, да је знао, да Његовој Светости не ће доћи до руке предлог.

Председник Његова Светост. Молим да се ред направи. Или ме сматрате председником или не. Док сам председник, по пословнику имају се предлози мени поднозити.

Др. Миша Михајловић признајем да високо председништво има право.

Др. Жарко Миладиновић Г. 1897 било је две адресе и дебате о њима, а предлози за адресе те нису ни онда били штампани. Штампањем предлога адреских хтео би се затезати рад сабора. Протестује против овога запречавања сабора у његову раду.

Председник Његова Светост. Ради објашњења да кажем још коју реч. Будимо ладнокрвни. Ако се не да могућност господи посланицима и Епископату да се упозна са нацртима обе адресе, како ће о њима гласати? Како би то изгледало, да се о тако велеважном и и значајном акту у сабору решава пре него што се је сабор могао упознати с предметом решавања. Изволите о томе размислити sine ira et studio. Није то отежавање ни спречавање саборског рада, нити је то у ичијој намери. Ако се данас не буде расправљало о адреским предлозима, радиће сабор данас друге послове, не ће губити дана. Адреса се може одмах данас штампати и сутра узети у расправу. Па зар у свему томе да има отезања каквог, зар спречавања саборског рада? Будите ладнокрвни, господо, будите праведни.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић. Не ћу да кажем, да је коректно поступано, кад се адресни нацрти нису доставили и високом председништву Његовој Светости, али не могу те нацрте сматрати предлозима о којима говори 14. §. пословника. Не видим потребу њихова штампања.

Др. Лаза Секулић. Ако се адреса, која је упућена највећем фактору у држави и у нашој автономији не сматра важним предлогом, онда не знам који је предлог важнији. Другу Михајловићу на његов приговор, да није имао коме доставити нацрте адреса, јер да не постоји клуб странке у којој је говорник, одговара, да то није разлог никакав јер достављање клубу сматра приватном комуникацијом Говорник хоће и тражи, као посланик, да буде званично извештен о сваком предлогу који излази на саборску расправу. Предлог адресе је веома важна ствар која захтева, студирања. Стојећи на 14. §. пословника захтева да се нацрти адресни као велеважни предлози штам-

пају. Оставите нам бар 24 сахата времена, да се са предлозима тим упознамо.

Др. Б. Медаковић. Уважава разлоге Дра Секулића, и он схвата адресне нацрте као предлоге адресног одбора. Но он има неки посредујући предлог, који би могао задовољити све. Нека се обе адресе данас прочитају у сабору, а расправа нека се одгоди до сутра.

Др. М. Бабић. Ако будемо све предлоге читали, па онда одгађали дебату о њима, куда би то одвело? То би имло in infinitum.

Др Миша Мушицки. Стална досадања пракса је најбољи одговор зашто се адресни нацрти нису ни до данас штампали. Сви досадањи сабори нису их сматрали за предлоге о којима говори 14. §. пословника. Круна има право да своје жеље саопшти сабору, а сабор да у адреси своје жеље изнесе. Адресе нису предлози него жеље, а жеље се могу увек расправљати у сабору и не потпадају под 14. §. пословника.

Васа Муачевић, одговара Дру Бабићу, да само одбори могу поднети предлог.

Др. М. Бабић. Сви предлози који се овоме сабору поднесу једнаке су важности. Не подносе сабору предлоге само одбори него их има право поднети сваки члан сабора.

Др. Ж. Миладиновић Заборавља се на то, да тежина 14. §.-а пословника лежи не у важности него у *опсежности* дотичног предлога. У речи опсежнији лежи нагласак 14. §-а, а не на речи: важнији предлози. А ми још и не знамо је ли предлог нацрта одборске већине опсежан или није. Др. Л. Секулић криво тумачи 14 §. пословника. Овај се §. односи на предлоге које појединци подносе, а не одбори. За то је, да се дебата одмах почне.

Др. М. Михаиловић. Тако важан акт као што је адреса, треба да буде једнодушан. Боји се, да би се дебата о адреси могла развити на уштрб угледа сабора и на штету општих интереса народних. Ради једнодушности излази на сусрет израженим жељама, да се оба нацрта адреска штампају и онда дебата предузме. Предлаже то за то, да отклони приговор, као да се нештампањем нацрта већине жели нешто крити или да се неко нечег боји. Признаје, да и њему није познат нацрт мањине.

Председник Његова Светост. Прима ли сабор, да се оба нацрта адреска одмах штампају и сутра уаму у расправу?

Прима се.

Душан Стојшић, као председник финанцијалног одбора на темељу 6. §. Саборског Устројства моли сабор, да установи дневнице посланицима, квестору и саборским писарима.

Посланицима се одређује досада уобичајена дневница од 10 К, квестору 4 К и саборским писарима 4 К.

Председник Његова Светости. Сабору су стигли поднесци, којима ће перовођа прочитати рубруме.

Читају се рубруми поднесака, које ћемо саопштити у засебном списку. —

Председник Његова Светост затвара седницу и уриче ју за сутра у 10 сахати пре подне.

VIII. Седница 8. (21.) јуна 1902.

Председава *Његова Светости патријарх Георгије Бранковић.*

Присутни су сви високопреосвештени епископи.

Бележник *Др. Миливој Бабић* чита записник прошле седнице.

После неких примедаба записник се оверовљава

Председник Његова Светости саопштава поднеске који су стигли на сабор.

Подељује се 20 дневни допуст Буду пл. Будисављевићу и 10 дневни допуст Максиму Свилару.

Ст Моловић подноси молбу црквене општине Нерадинске, да јој се поврати земља, коју је одузео манастар Гргетег. — Петиционом одбору.

Иван Јелчић, подноси молбу Ника Грујића, Молског становника, да се сирочади покојног учитеља Хајдуковића издаје обустављена припомоћ — Петиционом одбору.

Мита Клицин, подноси молбу свештеничке удовице Јулке Радак за годишњу потпору. — Петиционом одбору.

Др. Ж. Миладиновић, подноси молбу српске црквене општине у Денти, да јој се даде припомоћ за издржавање цркве и школе, и да јој се отпише дуг за верозаконски прилог и саборске трошкове. — Петиционом одбору.

Председник Његова Светости. На дневном реду је генерална дебата о предложеним нацртима адреса. Реч има г. известилац одборске већине.

Др. Јован Радивојевић-Вачић, референт одборске већине: Први предлог после конституисања сабора био је, да се по досадањем обичају поднесе адреса. Изабрат је одбор да састави адресу. Испоставило се, да чланови одбора нису једнаких назора у погледу адресе. Он, као референт одборске већине, образлаже и износи идеје, које су руководиле већину да изнесе овакав нацрт адресе. Народ српски има своју автономију, ужива је на основу права, које је задобио војујући за државу у оно време, кад је опасност по њу била највећа. Основа свију наших права јесу привилегије. Српски је народ небројено пута засведочио своју верност према владалачком дому и држави. И досадашњи сабори износили су своје молбе, жеље и тегобе у адреси Његову Величанству. И до сада је пред сабором у почетку рада обележено становиште. Његова Величанства и владе. Но није никад тако повољно било саопштење. Овако повољно саопштење није још забележено, јер је сабору припуштен по закону слободан рад. Наш сабор није сазиван у редовно време, услед чега су се у нашој автономији догађале грдне неправилности, а задарио се неред. И кад је сабор сазват није му било допуштено да слободно ради, а ми желимо да се уредно сазива и да има одрешене руке. Изгледа пак да ће најски сабор моћи радити без препрека. Из саопштења краљевског повереника види се, да ће се поштовати права сабора, те да се његовом слободном раду не ће правити препреке. У адреси већине није истакнута само верност и одданост према владалачком дому него је изнесен и програм саборског рада У саопштењу краљ. повереника означено је, да је Његово Величанство саслушало жеље српског народа за сазив сабора, те је тако сабор сазват. Задаћа му је да уреди автономне прилике и да дозида автономну зграду. Треба да се уклоне сметње корисном раду. Адреса већине изјављује, да је сабор вољан да ради понајпре послове административне природе, а кад те послове сврши, упућује се и у законодавне послове — али уз јамство да не ће бити октројке. Препоручује нацрт већине.

Паја Мандровић, известилац одборске мањине. У име мањине одбора за адресу не може усвојити предложени нацрт одборске већине. Не може га усвојити с разлога, што је сам сабор у седници својој од 30. маја о. г., а на приједлог потпредсједника свога. дра Боке Красојевића, ријешио, да по досадашњој пракси поднесе Њег. Величанству адресу *лојалности*. Нацрт одборске већине није само израз лојалности; у њему се износе и такови моменти, за које је оквир адресе сувише тијесан. Није му намјера да оцјењује нацрт саборске већине, али ће се дотаћи оног момента у њему, којим се тангирају повреде, нанесене нашој автономији. Одборска је мањина тога мишљења, да је недовољно само тангирати повреде те, него да их треба изнијети у свој опширности њиховој, да пред Његово Величанство треба изнијети у потпуној слици развој нашег аутономног живота и жалосно стање наше цркве и школе и уопште нашег народноцрквеног живота, и читав низ оних повриједа, које су нашој автономији за ових тридесет и неколико година нанесене и које су пријечиле, а ако се не отклоне, и даље ће пријечити слободан и правилан развитак нашег народноцрквеног живота. А да се ово учини, за то је и незгодан облик адресе и сувише тијесан оквир њен, за то ће потребна бити нарочита представка на Његово Величанство.

Такав акт сабора одговараће и традицијама и континуитету рада оних наших досадашњих сабора, који су дизали ријеч своју у одбрану наше автономије, а одговараће и жељама нашег народа, и што је најглавније, и пријеким потребама наше автономије. Док се повреде, нанесене нашој автономији, не саниравју, донде не можемо напустити мисао о грађаминалној представци. Повреде те постоје и сада, а то је разлог за грађанинални представку, те с тога отпада приговор извјестиоца сдборске већине, да грађаминалној представци нема сада мјеста. Са наведених разлога одборска ће мањина у своје вријеме предложити сабору, да изабере одбор, који ће израдити и сабору предложити представку на Његово Величанство, у којој ће се изнијети све повреде наших автономних права, почињене од времена, кад је наша автономија IX. зак. чл. од год. 1868. узакоњена, и молити санирање њихово. За овај пак случај одборска је мањина тога мишљења, да се у смислу закључка саборског поднесе Његову Величанству адреса чисте лојалности. С тога предлаже и препоручује нацрт адресе одборске мањине.

Високопреосвећени *епископ Мирон Николић*. Кад је Епископат проучио нацрт за адресу већине, сложио се је у том, да адресу већине усвоји само у оном делу, који говори о оданости и верности према Његовом Величанству и Владалачком Дому. Остале делове адресе не усваја. За што не усваја, наложено је у посебној изјави коју су потписали сви епископи.

Бележник *Др. М. Бабић* чита изјаву Епископата која гласи:

„Изјава.

Ми доленотписани епископи православне српске митрополије, сакупљени овде у Карловцима на православном српском народно-црквеном сабору, најављујемо овим, да по свагда засведоченој верности и оданости нашој према освећеној особи Његова Величанства, преузвишеног цара и апост. краља нашега Франца Јосифа I., и пређашном Владалачком Дому Његову, радо пристајемо и овом приликом уз нацрт адресе већине овога славнога сабора, или само у оном делу њеном, у коме налази израза свога та традиционална верност цркве и народа нашега.

Не можемо међутим, а да нарочито не приметимо неоснованост једне тврдње, а то је: да нача св. православна црква не само допушта, него *наређује* и *прописује*, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве, из разлога тога, јер св православна црква наша *ништа* прописује *ништа* наређује, да *сви* верни имају *по неопходности* учествовати у спољашњој управи цркве, него она то само допушта у извесним границама више или мање, према јавноправном положају цркве, а да се засведочи јединство вере, и оствари закон љубави међу члановима цркве православне.

У Карловцима 8. (21) јунија 1902.

Мирон Николић еп. пакрачки, Михаил Грујић еп. г. карловачки, Гаврило Змејановић, еп. вршачки, Лукијан Богдановић еп. будимски, Митрофан Шевић еп. новосадско-бачки.

Др. Миша Михаловић. Очекивао сам, да ће преосвећени Епископат свакако дати једну изјаву, као једну снажну и од важности изјаву, а у интересу Епископата било би, да је ту своју изјаву поткрепио и разлозима, јер то би захтевао интерес Епископата образ и достојанство сабора, да нам је то своје становиште преосвећени Епископат мотивирао.

У читавој изјави Епископата ја само видим један једини ситан стилистичан мотив, наиме, да се у адреси већине говори да „наша св. православна црква не само допушта него наређује и прописује, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве.“

Ја држим, да је преосвећени Епископат ту изјаву односно исправак могао дати онда кад би наступила специјална дебата и кад би сабор о томе гласао, те изјаву односно исправак тај одбио.

Ја жалим што су се овим актом повратила некако она несретна времена, када се је Епископат цепао од свога народа. Ја не увиђам из ове изјаве никакве потребе и оправдан разлог оваковом сепаратистичком поступку. С тога бих ја молио, ако то није каква велика тајна, да нас преосвећени Епископат удостоји и милостиво и благонаклоно и саопшти нам, који су томе мотиви да он само један део адресе већине усваја, а други не, и због којих мотива не може да пристане на адресни нацрт већине.

Поглавито о том нека нас обавести: има ли крупних ствари каквих, који њега руководе да не може примити тога нацрта. Или може бити, да му се само не свиђа тон или му друго што у том нацрту не годи. Ја држим да ми немамо права то захтевати, а преосвећени Епископат да нема дужност, да оваку једну своју изјаву овде разбистри, и то на првом кораку потпуно је оснажи.

Др. Александар пл. *Рокник*: На краљеву, поруку ваља одговорити адресом лојалности. То је одборска већина учинила у своме нацрту. Под лојалношћу разуме се и право и дужност. Дужност је да припаднемо Његову Величанству и да изречемо своју оданост и верност. Права има пак сваки грађанин да отворено и искрено каже, шта жели и шта га тишти. Из саопштења краљ. повереника види се, да су на највишем месту познате наше тегобе, које су тамо већ пријављене и да су узете у обзир. Већина је за то коректно поступила, кад је одговорила адресом лојалности. Посланици Петровданског сабора, док им је мандат још важио, поднеше краљу меморандум о повредама. То исто учиниште многе општине на челу са Новосадском општином, којој нека је слава и хвала! За тим то исто учиниште и велики народни зборови у Вел. Бечкереку и

Руми. Када се ми на то не би осврнали, онда би смо све то игнорисали. Ако буде потребе и опет ћемо се пригужати. Маљина није добро дистингвирала, шта је то грађаминална адреса и представка. Грађаминална адреса доцније се не може подносити, већ једино ако би се хтело сада, а касније ће бити неумесно. На једну краљевску поруку не може се два пут одговарати. Имамо једну поруку, па ћемо један пут и одговарати Кад се пак изречно сабору каже, да су на највишем месту познате тегобе, онда немамо разлога поново износити, већ ако се уверимо, да је било нових повреда.

Високопреосвећени *епископ Михаило Грујић* (Овај говор доносимо засебно — напред).

Др. Миша Михајловић у личној ствари изјављује, да није ни на кога нагрнуо и огорчује се против тога. Може бити да је његов темперамент оштрији, али за то ипак није никог ни увредио, нити је нагрнуо. Само је епископима дао прилике, да заузму становиште. Адреса већине основана је. Нико није рекао у сабору, да је то престолна беседа Што се тиче оног става адресе већине, који је Епископату дао повода, да се изјави, вели, да је Епископат преухитрио. Требао је најпре да предложи измену дотичног става, па ако та измена не би била прихваћена, онда је било места тој изјави. Скроз је погрешно становиште Епископата. Огорчује се против тога, да је Епископату добацио издајство. Али хоће да дозна сабор сваћије вишљење. Clara pacta boni amici. Отворено вели: „да се разумемо“, евентуално и да се споразумемо.“

Милутин Јакшић. Стојећи ван странака, сматрам за дужност и право своје, да неколико речи речем поводом расправе о нацртима адресе и тако мотивирам гласање своје у овом важном предмету.

Пошто није обичај, да појединци у засебној адреси износе своју лојалност, своје мисли за које хоће да се чују пред превишњим престолом, то ћу у кратко да образложим своје гласање у толико, што се моје мисли не слажу ни с једном од предложених адреса; да мотивирам зашто ћу гласати на једну од ових и то за другу.

Прво. Што се тиче нацрта адресе већине, ја је не примам. Не примам је зато, што у њој има таквих места, која чине за мене положај немогућним гласати за њу и примити ју, јер заиста садржи у себи учење које се противи учењу св. наше православне цркве.

Не ћу да се враћам на оно што је казано у изјави Епископата, не ћу да критикујем овај став у нацрту адресе већине, да црква не само допушта него да „наређује и прописује, да сви верни њени учествују у општој управи цркве“, јер је доста о томе речено и не ће бити нико, а ја кажем да црква наша и не учи, а по томе и не наређује и не прописује то.

Епископат је заузео положај у том и за мене је лак положај не понављати и не доказивати, јер не ће нико противно доказати. Но није само та тачка у нацрту адресе већине, него има још тачака у том нацрту, због којих ја не могу примити те адресе, ни по форми ни по садржини.

Видим наиме, да се овде уз лојалност и верност додирују и друге ствари. Има у њој мало и грађанина, а ипак није грађаминална.

Обичај је, да када се говори са преузвишеним и пресветлим престолом, да му се изнесе све, што ‘има да се каже. У овој прилици изјављује му се лојалност и верност. И ништа више. Али, кад се већ хоће и када се додирују грађанима и када се подједно са изјавом лојалности додирују тегобе, онда не могу бити задовољни са оваким додиривањем тих тегоба и грађанина.

Када смо додирнули то питање о грађаминама онда морамо знати шта ћемо све изнети као грађамина. Ми знамо да су сви сабори наши подносили грађамина, па кад то хоћемо и ми да учинимо, онда морамо знати чисто и јасно шта и како ће и овај сабор то учинити.

Адреса већине је грађаминална и није грађаминална, зато држим да је не можемо примити. Ако није хтела бити грађаминална, онда морамо посебно истаћи грађамина и онда је сасим коректно учинила самостална странка, која у изглед ставља посебну представку грађаминалну. А овако у нацрту већине види се само нека половност, која ништа не значи.

У нацрту адресе већине се садржавају и програми и обећања.

Али ја мислим, да та већина не ће моћи искупити свију оних обећања (охо!) која је дала народу пре сабора и ево сада и пред

престол хоће да их изнесе. Ако може из онога што је предходило закључити на оно што ће после доћи (Др. Михаљовић: Не ваља бити пророк. После Исуса Христа ниједан не ваља), онда бих ја морао посумњати, да ће већина моћи искупити своје обећање, а то за то, што сл. већина нема услова да правилно уреди нашу цркву и митрополију, да јој даде такво статутарно устројство, које би одговарало правој црквеној автономији. Мислим тако зато, што се досад видило и види, да та странка, која сачињава данас већину сабора, није радила на утврђивању законите консолидације, него је управо радом својим довела до расула автономију нашу обећавањем и другим срествима тако, да је народ дошао до тога, да мисли да дахије седе у највишим нашим автономним властима и органима. Оваковом борбом за автономију, каква је инсценирана пре сабора мора, се доћи пре до анархије него до консолидације. (Вика, бука). Ја ћу то доказати. То се види из тога, да се је у једној црквеној општини расправљало о томе, хоће ли се узети наредба Саборског Одбора на знање или не. (Приговори.) Молим, ја хоћу да мотивирам зашто немам вере да саборска већина данашње може уредити автономију. (Приговори.) Нећу да изазивам, него да мотивирам. Не могу гласати за нацрт адресе већине.

Што се тиче нацрта адресе мањине она је јасна. У њој се садржи адреса лојалности, за коју смо сви. Ја примам нацрт мањине, и ако није довољно разрађена као адреса лојалности, сигурно за то не, јер се није ни очекивало да ће бити примљена.

Примам тај нацрт и зато јер у наглед ставља граваминалну представку, а и ја сам за то, да се она поднесе. И ја осећам да има повреда у животу цркве. Стара је историја наших сабора. Сваки је сабор имао да поднесе и поднесио је своје тегобе пред највише место. То је дакако изазивало незадовољство, што је и онако тежак положај наше цркве још више отештавало. Познато је, да се је цркви нашој много што шта обећавало и то више се обећавало него што се је касније испунило. С тога држим да и данас, кад те тегобе и граваминa још увек постоје, треба да их изнесемо пред највиши форум. Кад заступам подношење граваминалне представке, не чиним то да стичем популарност, него за то, јер држим да се адресом већине не решава питање подношења такве представке, а јер је заиста потреба наше цркве да се све наше тегобе, поднесу највишем месту, јер је наша црква у таком положају, да јој треба помоћи Његова Величанства. Не желим, да са автономијом буде као и са привилегијама. У закону права, у примени друкчије. А до год тако буде, заступаћу потребу граваминалне адресе, у којој ће се таксативно изређати повреде.

И ако не знам каква ће бити граваминална представка, коју у наглед става адреса мањине, ја за ту адресу гласам зато, што она у самом принципу не напушта граваминалну представку.

Парох Божидар Боповић усваја нацрт адресе већине одборске. Неће да говори о томе, да је ово становиште оправдано, јер, себе држи и сматра неспособним да то боље учини од Дра Александра Рокнића, него хоће као свештеник да говори само о оном месту у нацрту адресе већине, које је предговорник с тога напао, што држи, да се не слаже са учењем православне цркве. А то место гласи: „Наша света православна црква не само допушта, него наређује и прописује, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве по својим силама." Високопречасни г. Милутин Јакшић вели да се то не слаже са учењем цркве, а ја велим да се слаже и да је то у учењу наше цркве јасно изведено. Говорник држи, да се ово место ни овако не противи учењу православне цркве, а још мање се противи онако поправљено, како је то др. Миша Михаљовић предлагао. То место, поправљено по предлогу г. Михаљовића гласи овако: „Наша света православна црква учи и допушта, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве по својим силама." — А да је правосл. црква тако учила од вајкада, и да и данас тако учи, да њезини верни имају права да учествују у спољашњој управи цркве, то најбоље доказује њезина историја. Што ближе извору, т. ј. оснивачу православне цркве — Спаситељу, тим се боље и више испостављају из живота цркве, да су верни не само имали права да учествују, него су заиста и учествовали у заједници са својим свештенством у спољашњој управи цркве, — бирањем све-

штенства вишег и нижег, управљањем црквеног иметка и т. д. Истина је, да су касније силници покушавали да поремете овај одношај између свештенства и верних, који је Христос у цркви установио, када су цркву хтели да употребе као средство да учврсте своју власт, тиме, што су јој давали печат бирократизма као што су то чинили византијски цареви. Истина је и то, да црква није могла силу силом да одбије, али чим јој се указала згодна прилика, она је овај натурени јој јарам са себе стресла и остала верна начелу, које је сам Христос учврстио.

Начело, да у цркви свештенство има сву власт у својим рукама и да га по својој вољи може давати и одузимати верним, који никакког права немају, то је само римска црква усвојила, и тек од оног времена, од како је папа проглашен за непогрешимог и стављен и над саборима. Но и римској цркви осветило се ово погрешно начело. — Па и православне цркве, које су пореметиле овај прави одношај између верних и свештенства, као што га православље прописује, осетиле су тешке последице ове своје погрешке. На пример велика самостална руска црква. Петар Велики запојен и задахнут западним духом, наметнуо је исти насилно у своју државу, па је тај западни дух и својој православној цркви наметнуо. Али, то се руској цркви осветило, јер ни у једној православној помесној цркви нема толико јереси и отпадништва као у руској цркви. Не велим да је ово једини узрок отпадништву у руској цркви, али се ово може сматрати као један од најглавнијих узрока томе отпадништву. А то су и многи представници руске цркве и други родољуби давно увидели, те предлажу као најпречи и најбољи лек против ове ране на руској цркви то, да се руској цркви даде старо њезино устројство, које је имала пре регуламента Петра Великог. А то је, да се поврати верним право да могу учествовати у спољашној управи, те да бирају свештенике, епископе, митрополите и патријархе своје, да се установе старе црквене општине (приходи), те да верни у заједници са својим свештеницима управљају иметком своје цркве итд. — Тако је у свима црквама. Кад овај сабор хоће да очува народу досадања права, тиме он не греши против православне цркве, него је утврђује у народу нашем. Но и најновији васељенски глас потврђује јасно и несумњиво, да сама православна црква заиста учи и допушта да верни њени учествују у спољашној управи цркве, а то је „Окружна посланица једне свете саборне и апостолске цркве свима православним хришћанима,“ коју је написао цариградски патријарх. Ова је посланица преведена по налогу руског св. Синода на руски, а издао је и Синод грчке цркве, те по томе је постала бар донекле каноничном (симболичном) књигом наше св. православне цркве, и њезино сведочанство има обвезног значаја. А ова посланица на једном месту вели: „Код нас ни патријарси ни сабор не могу увести ништа новог зато, што је чувар побожности (благочестија) и вере тело цркве т. ј. народ.“ Ово је јасно да тело цркве — народ, т. ј. верни — имају неоспорно право да учествују у спољашњој управи цркве. А овоме се мора веровати, према томе исти вели, кад је тело чувар благочестија у цркви, онда треба да има и учешћа у спољашњој управи црквеној, онда то и црква учи да тако мора бити. И зато може сад сасвим православно учење остати у адреси већине дотично место против којега се ограђује високи Епископат: А ја мислим да се у ничем нисам огрешио о учење своје цркве кад сам ту адресу потписао. Говорник вели, да је ово као свештеник држао за потребно да наведе, јер не само да усваја, него и топло препоручује сабору нацрт адресе већине да га усвоји као своју адресу, а и гласаће за исти нацрт.

Јован Воркапић као члан адресног одбора није имао прилике да се изјасни. Не прима ни једну адресу. Први део обеју адреса прима, јер хоће да изјави лојалност. Кад би из адресе мањине изостала напомена о грађанинама и он би гласао за њу. Ако треба подносити грађаминалну адресу нека се у том правцу поднесе предлог.

Др. Стева Јовановић. Ни преосвећени господин епископ Михајло, ни високопречасни господин прота Јакшић нису ме својим разлозима разуверили о правима и о дужностима верних у спољашњој управи цркве. Не упуштајући се даље на тај терен, држим да спољашња страна управе цркве не тангира цркву Христову у суштини њеној, јер верни не траже за себе вршење тајне, на пр. посвећење епископа или свештеника и кр-

штење, но чисто спољну страну црквене управе. Спољашња страна цркве је камен темељац наше автономије. На њој се базира отпорна снага народа нашег у борби за егзистенцију своју, противу однаројивања. Та и така автономија створила нас је јаке и отпорне, те смо и у потежим приликама били први представници автономије, те и грађанске слободе у опште; за то не могу увидети, за што сада, после двовековне борбе, да нам се са каноничког гледишта пориче право на спољашњу управу цркве, односно право на автономију. Како би изгледало, рецимо, по том тврђењу, кад једна српска православ. општина не би бирала свог пароха, него би јој га наметли, или би јој га поставили? Тешко би било и том свештенику, и цркви и народу? Кад би тврдње епископа Михаила биле аксиом, цела прошлост наша била би протузаконита. Црква се може акомодирати верњима и дати им што траже. — Одбијам од себе и од странке, којој ја имам част да припадам, недостојна подметања високопречасногa господина проте Јакшића, да ми стварамо тиме анархију у цркви и друштву српском. Тиме, што хоћемо аввономију да пресадимо у срце народа нашег, те да га за њу заинтересујемо, јачамо у њему и свест о цркви народној. Јер је са црквом и автономијом чврсто везан и опстанак народа нашег. Нити се може замислити народ наш без цркве и автономије, ни ово двоје без њега, а ако би осим автономије оваке и било цркве и вере православне, не би биле српске. Што се тиче саме адресе ја ћу гласати за нацрт адресе већине.

Адреса, осим израза поданичке лојалности, требала би са обзиром на околности наше бити увек огледало прилика наших. И тиме, што смо у адреси већине per tangentem споменули све повреде нанете до сада автономији нашој, не прелазећи ни оквир, на обим њен и не огрешивши се о такт и дубоку поданичку оданост и верност, одговорили смо и дужности поданичкој и савести својој. Но у колико су се прилике од сазива Петроварадинског сабора у нашу корист изменуле тиме, што су свесране жеље народа нашег за сазив сабора, које су се у своје време са извесне стране порицале и пречуле, као и потреба за сређење наших жалосних автономних прилика, не само на највишем месту одзива нашле, него и наводно безусловну и благонаклону потпору државне угарске владе задобиле, у толико је мање места у овај мах граваминалној представци. Кад год је било нужде за граваминалне представке у опште, радикална је странка била прва, која је свој глас у одбрану наше автономије и тим начином дизала. Па и сад се тога према приликама не одриче и ако у овај мах не увиђа потребе да се у адреси у изглед стаља граваминална представка.

Јован Магарашевић не прима за основу генералне дебате адресу већине одборске. Противно је становиште већине становишту мањине. Известилац већине нагласио је, да је саопштење кр. повереника разагнало сваку сумњу о неосталности саборског рада, те је адреса већине одговор на саопштење кр. повереника. Мањина адресног одбора стоји на другом становишту, јер саопштење кр. повереника није меродавно за овај сабор. Меродаван је само кр. рескрипт, којим је отворен овај сабор, а у томе рескрипту нема ни трага о гаранцији за овај сабор, да ће му рад бити слободан од повреде државне власти. Разлог, за што мањина није одмах још у данашњој седници затражила, да се изабере одбор за састав граваминалне представке, лежи у томе, што ће овај сабор имати прилику, да прочи рад саборског одбора, Митрополитског Црквеног и Школског Савета. Кад буде сабор расправљао споменуте извештаје и према раду дотичних автономних тела заузео буде своје становиште, биће прилика онда, да се изабере одбор за састав граваминалне представке. Одборска мањина зато је пак у адреси лојалности наговестила, да ће затражити заштиту Његова Величанства против ингеренције државне власти, што је хтела да обележи своје становиште према државној власти. У осталом, кад би и био за адресу већине у начелу, т. ј., да у адреси овај сабор одговара Његову Величанству на саопштење кр. повереника онда би та адреса друкче морала гласити, јер се кр. повереник упуштао својим саопштењем у критиковање досадашњих сабора, па и самог Саборског Устројства.

Не слаже се са Дром Рокнићем, да би граваминална представка била игнорање досадашњих представака црквених општина и збора, јер сабор је једино позвано тело, да протестује против незаконите ингеренције државне власти. Не стоји дакле, да је грава-

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 24. броју „Српскога Сиона“ за 1902. годину.

нална представка игнорованье, представака црквених општина, јер ако је он игнорозање, онда су општине црквене и зборови игнорирали представке посланика од године 1897. Адреса мањине одговара најновијем стању, јер баш ових дана осетила се незаконита интеренција државне власти у самом врхунцу наше цркве, за коју се и овај сабор а и народ бори. Стога предлаже нацрт адресе мањине за основу генералне дебате.

Др. Георгије Летић Славни Сабране! Част ми је изјавити, да не могу прими ни један од предложених нацрта адресе. На овој тачки саборскога рада, на којој се сада налазимо, не можемо подносити друге адресе Његову Величанству осим чисте адресе лојалности. Грабаминалној адреси могло би бити тек онда места, када се саслушају извештаји наших автономних власти. Она се не може састављати на основу неавтентичних података, пошто би се у том случају могло догодити, да такова адреса испадне непотпуна и неисправна. Такову пак адресу зацело не би хтео ни један сабор на свету у интересу саме ствари подносити. После саслушања споменутих извештаја, и када се после дебате о том промери значај и број повреда, може бити речи и о томе, хоће ли се уопће овом приликом подносити грабаминална адреса или не, да ли је наиме то потребно према већ поднесеним грабаминама и да ли је то целисходно, особито ако о новим повредама сабор до знања не дође. С тога је неумесно сада не само састављање грабаминалне адресе, него и наговешћивање њезино. И зато нацрт адресе мањине адресног одбора не могу прими. Али тај нацрт не бих могао ни с тога прихватити, што и он, и ако у мањој мери, као и нацрт већине адресног одбора, има на себи карактер т. зв. парламентарне „Antwortsadresse“, која претпоставља престону беседу, због чега ни нацрт адресе већине не могу усвојити.

Адреса, коју подноси српски народно-црквени Сабор Његову Величанству не може ни по садржини ни по облику бити „Antwortsadresse“, у којој би овај Сабор имао да изнесе своје мисли, жеље, тежње и намере као одговор на престону беседу. Узрок је томе тај, што на нашем овом Сабору не постоји, нити може постојати престона беседа, као код државног сабора. Наиме, на тим саборима износи се у престоној беседи управо програм државне владе, који Њ. Величанство очекује од сабора извесне периоде, да ће га остварити, и на који се програм одговара са одобравањем или неодобравањем. Употребљавати уопће облик „Antwortsadresse“, особито пак као одговор на саопштења кр. повереника, значило би стављати наш сабор у аналоган положај према државној власти, у којем стоји према њој државни сабор. То пак нити ми можемо захтевати нити би сама влада на то хтела пристати. У осталом држава је задржала себи врховно право надзора над нашом народно-црквеном автономијом, те је према томе њезин програм према нашој н. ц. автономији фиксован као сталан и увек један исти, те не потребује понављања у престоним беседама. Ако би пак стојала претпоставка др. Жарка Миладиновића, овде пре неки дан изречена, да је карактер држ. надзора негативан, то зар не би и та негативност искључила сваку могућност програма државне владе према нашој н. ц. автономији. У осталом саопштење кр. повереника нема ни тенденције, да буде престона беседа. И тако уопће не постоји „ratio“ за усвајање једне аналогне праксе од државних сабора. С тога је Сабор овај био са свим на правом путу, што је закључио, да адресни одбор састави адресу лојалности, што овај међу тим није учинио.

Но што је најглавније, нацрт адресе већине не могу никако усвојити и са тога разлога, што он има у себи нечега против учења православне цркве. На страни 3. ал. 4. стоји онде од речи до речи: „Наша света православна црква не само допушта, него наређује и прописује, да сва верни њени учествују у спољашњој управи цркве, по силама својим, те ни са оне стране неће уређење наше автономије наилазити на

тешкоће и сметње.“ У тим речима тврди се, да је репрезентативни демократски систем императиван у спољашњој управи наше цркве. Против тога говори с једне стране елементарно учење православне цркве о епископалном карактеру црквене власти, с друге пак стране пракса наше цркве, забележена у црквеној повесници. Пракса црквена пак јесте најбољи тумач црквеног учења и црквеног права. На шта видимо у пракси? Споменути систем демократски не само да није облигатан у нашој цркви и прошлости, него није то ни у садашњости. Њега нема у Русији, нема га ни у источним патријаршијама, осим можда Цариградске Патријаршије, нема га у црквама краљевине Србије, Румуније, Грчке; нема га у Црној Гори, Буковини и Далмацији, нема га у црквама Синајској и Кипарској. Силно већи део праксе говори против споменуте системе. Тога пак не би смело бити, да је споменути систем у нашој цркви облигатан, као шко се у адреси наваћа. Претпоставити пак, да је сва пракса у историји цркве наше злоупотреба, може само члан протестантске вероисповести. Православни то не смеју никако чинити, јер тиме устају против гласа целе цркве и непогрешивост њезину поричу. Учествовање световњака у опће у управи цркве не јавља се редовно ни у прошлости ни у садашњости цркве, још мање у целокупној спољашњој управи, као што адреса хоће. Редовно се јавља у цркви само епископалан систем. По учењу наше цркве епископи су насљедници од Христа преко апостола сву власт без цепкања уједанпут, и ко још хоће осим епископа у цркви да има власти, мора ју делегацијом од епископа добити. Световњаци су уживали и уживају понегде и данас саучешће у власти у цркви само као привилегију од епископата, (ius singulare), која се давала и даје ради правичности, опће користи и потребе. (*Др. Миша Михајловић.* Добилисмо ми то автономним законима, а не делегацијом од Епископата.) Опажа се да се у инородним и инославним државама та потреба живље осећала и задовољење своје задобила. У том случају појачава се моћ епископата, јерархије и цркве. И наша н. ц. автономија треба да је више потпора, него терет епископату и јерархији. Истина да само епископат има право делеговати нешто (у оквиру „ius divinum“-а) од свога делокруга на световњачку репрезентанцију и у опће на другога осим себе, али је с друге стране то учинити и дужност епископата, ако опћа потреба, корист и правица то затражи. Епископат нема веће и светије дужности него све и сва учинити, што се опћем добру своје цркве клони, и што екситенција цркве од њега захтева.

Осим свега тога Сабор, ако усвоји редакцију адресе већине, прелази свој делокруг у смислу § 18. Саб. Устројства од г. 1875. Тај §. гласи: „делокруг сабора не простире се на догматичне, вероучевне, обредне и литургичне ствари“ и т. д. С тога нема право ова Сабор ничега новога уносити у црквено учење, још мање против тога друго учење учити. Он би се могао само позивати на утврђено и несумњиво учење црквено. Пошто не схваћам споменуто место из адресе већине за ситницу, као што је назива др. М. Михајловић, него баш за врло важну ствар, то сам слободан изјавити, да је високи епископат коректно и савесно поступио, када је са својом изјавом против тога места у нацрту изишао. Када исправи већина то место, као што намерава, говорићу о тој исправци поново.

На основу свега реченога не примам ни један ни други нарцт адресног одбора.

Др. Миша Михајловић. Констатујем да слушам овде два сахата духовне расправе.

Др. Славко Милетић говори у прилог адресе већине. Пре пет година заступао је у адресном одбору мишљење, да у оваквој прилици треба све рећи, што нас тишти. С тога није за адресу мањине, која је чиста адреса лојалности. До душе напомиње се у њој, да ће још нешто иза тога доћи, али у врло неодређеној форми за адресу. Изгледа, као оно „сад тек иде Мара и сватови.“ Тако не приличи говорити у адреси. Када нам се дала прилика, да исправимо своју реч круни, треба та реч да је искрена, отворена. Треба рећи све. Hic Rhodus hic salta. А после имаће се прилике писати и представке. Народне странке

поступале су до душе слично пре пет година, али радикали су тада само по невољи изабрали пут представке, пошто су са својим грађаниналном адресом остали у мањини. Но баш за то што су тада саборски посланици грађанима одаслали, а из саопштења видимо, да су на опредељено место стигла и у обзир узета, довољно је сада указати на та грађанима, с којима смо и данас солидарни, а то адреса већине и чини. Напоминье и ту важну околност, да је адреса, по својој важности тежи акт од представке и да се увек владару у целини прочита, а о представкама се само у изводу реферише. Гласаће за адресу већине, јер је тежа, јер више каже, те ће више и користити.

Свенозар Прибићевић: сматра за особиту част, што може са овог места говорити, јер је овде манифестовано јединство српског народа у земљама круне св. Стевана. Истина, српски је народ у историјском животу своме имао часова, када су његове жеље и захтјеви били много одлучнији и снажнији него данас. Према томе, могли бисмо казати, да смо у народно-политичком погледу осјетљиво назадовали. Прије уставне ере програм српског народа био је државноправне природе, јер су Срби захтијевали посебни териториј, гдје би могли самоуправно рјешавати послове административне и легислативне природе. Но тај програм, коме је извор у привилегијалним правима, напуштен је оним часом, кад је у краљевини Угарској 1868. год. започело уставно доба, јер се државноправне тежње српске нијесу могле довести у склад са угарским уставом. Тада су Срби ограничили своје захтјеве на питања административне природе, док нијесу напосљетку у политичкој борби изнемогли. Посљедица тога та је, да се је српски народ ограничио на поље народно-црквене автономије и ту данас стојимо. Народно-црквена автономија данас је једино упориште за борбу, наладиј народних права, како каже д-р Миладиновић, па би према томе требало сву пажњу посветити њеном уређењу.

Пред сабором су двије адресе, једна потиче од српске радикалне, а друга од српске самосталне странке. Не ради се о том, да те двије странке, које су увијек радиле споразумно дођу у опреку. То и не треба, јер су њихови програми, по властитом признању органа српске радикалне странке, готово идентични. Ради се о том, да се усвоји од стране сабора адреса, која и формом и садржином боље одговара потребама овога часа. Он изјављује, да не може потписати адресу већине адресног одбора, него одлучно пристаје уз адресу мањине. Своје држање мотивише овако.

Адреса већине није ништа друго по својој форми и садржини, него парафраза саопштења кр. комесара и у том је њезина најслабија страна. Ако узмемо у обзир, да ми живимо у уставној држави, а поред тога да врховна интеренција или боље врховни државни надзор припада угарској влади, онда морамо сви признати, да саопштење кр. комесара није акт круне, него одговорне угарске владе. По праву, које извире из државног темељног закона и саборског устројства, и по смислу и духу тих установа, имао би се наш народно-црквени сабор отворити кр. рескриптом, а саопштењу кр. комесара нема и не може бити мјеста. Адреса већине не изражује само лојалност крони, него се уједно обазире и одговара на саопштење кр. комесара, а говорници већине правдају то тим, што би се саопштење кр. комесара per analogiam могло схватити као пријестона бесједа. То је неправилно и погрјешно, јер пријестоном бесједом отвара краљ политички сабор, који влади, за пријестону бесједу одговорну, може на одговор позвати. Овдје то није случај, па се за то саопштење кр. комесара и не може схватити као пријестона бесједа, кад његин карактер не носи. Он мора одлучно изјавити, да томе саопштењу нема овдје мјеста, угарска влада нема права, да таксативно набраја послове, које би овај сабор имао свршити, она не може давати израза својој жељи о начину и реду, којим ће предмети саборске радње долазити у саборску расправу. То је некоректно ради тога, што по саборском устројству установљивање дневног реда спада једино у компетенцију народно-црквеног сабора.

Признати угарској влади право, да у форми саопштења интерира на рад сабора, значило би створити опасан прецеденс, и такав поступак могао би ставити in suspenso цијелу автономију. Самостална странка стоји на правилнијем становишту, јер се њезина адреса и не обазире на саопштење кр. комесара, као да га и нема, него се директно обраћа крони. Но у тој адреси спомиње се поред израза лојалности и то, да ће сабор нарочитом пред-

ставком изнијети пред круну сва граваминa, која тиште нашу народно-црквену автономију.

Г. д-р Рокнић нема право, кад у свом говору спомиње, да граваминалној представци не може бити мјеста, јер се од пошљедњег народног збора није догодила никаква повреда. Д-р Рокнић не зна то, јер не може бити упућен тачно у рад саборског одбора и осталих автономних власти. Но без обзира на то мора изјавити, да граваминалној представци има све дотле мјеста, док постоје граваминa и док повреде нијесу саниране. Иначе би народ могао помислити, да смо на те повреде заборавили. У осталом, не стоји тврдња д-ра Рокнића, да се од пошљедњег народног збора није догодила никаква повреда.

Он може упозорити на флагрантну повреду, која је почињена по угарској влади онда, када је кр. комесар отворио Синод. Угарска влада октројисала је Синоду дневни ред и дала му маршруту, по којој мора поступати, а та је повреда тим осјетљивија, јер задире у саму народну цркву. Против те повреде морао би би се сабор најодлучније оградити, он би морао узети у заштиту права Синода и ако ми с Епископатом не живимо у љубави, и ако имамо разлога, да се на њега тужимо. Говорник држи, да је незгодан положај Епископата према народу, а то је дјеломице и тим изазвано, што Епископат никада није бранио права народа, нити је та права народа сматрао својима, и било је часова опет, кад народ није исто тако енергично заступао права Епископата као права своја. Овај пут не би се смјело догодити, да не узмемо у заштиту Синод према угарској влади, јер би тим начином пошли путем, који води у понор пропасти.

Адреса мањине стаља у изглед граваминалну представку, па јер говорник држи, да је то умјесно да се Краљу, као врховном заштитнику права и закона, треба тужити све дотле, док разлози за тужбе постоје, — мора изјавити жељу, да сабор узме адресу мањине за подлогу специјалне расправе.

Др. Александар пл. *Рокнић*, у личној ствари изјављује, да су га са више страна апострофирали. Његов говор нису самостални добро схватили. И у адреси мањине има граваминa, јер се говори о безакоњу, а референт мањине вели, да је то адреса чисте лојалности. Међутим он се није одрекао, а тако исто ни радикална странка се не одриче тога, да против свију повреда посебно протестује. Можда ћемо ми пре вас изнети граваминa. Оно што Прибићевић износи о Синоду можда стоји или не стоји, — јер званично није саопштено ни у сабору ни у званичном листу „Сиону“, и на основу простог писања престоничких листова не могу се износити још никаква граваминa. Радикална странка устаће и бориће се против сваке повреде. Но сада је реч само о адреси.

Св. Прибићевић исправља д ра А. Рокнића, који му импутира нешто, што он није казао, а то не допушта.

Др. Јован Радивојевић-Вачић предлаже, да се дебата прекине, јер је већ 2 сахата, а да се идућа седница одржи у уторак, да би посланици имали времена да проуче изнешћај Саборског Одбора.

Председник Његова Светост. Прихваћа ли се предлог дра Радивојевића, да се друга седница закаже за уторак?

Не прихваћа се.

Председник Његова Светости. Затварам седницу и заказујем другу за понедељак 10 (23) јуна, у 9 сати пре подне.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Адреса лојалности.**) У прошли четвртак, 13. (26.) јуна, предао је председник сабора, Његова Светост патријарх *Георгије*, Кр. Поверенику, Његовој Преузвишености *Бели Талијану од Визека*, Адресу лојалности, коју је сабор у седници својој 10. (23.) јуна закључио подастрети Његову Величанству. При предаји Адресе прочитао је св. патријарх Георгије говор, који доносимо на првом месту овога броја. На овај говор Његове Светости одговорио је преузвишени Кр Повереник прочитаним говором на мађарском језику, а затим је позвао свога секретара, да исти говор прочита и на српском језику. Српски текст говора овога доносимо на другом месту. Говор Његове Преузвишености, како у мађарском тако и у српском тексту, по-

здравио је сабор са: живео! Одмах после прочитаног српског текста говора, Његова Преузвишеност је напустио саборницу, испраћен почастима којима је и дочекан био. Адреса лојалности је написана, потписана и предана на српском и мађарском језику. По досадањем обичају потписали су Адресу: председник, потпредседник и један перовођа саборски.

(**Нов Саборски Одбор.**) У саборској седници од 14. (27.) јуна изабран је нов Саборски Одбор. Изабрани су као редовни чланови високопреосвештени госп. епископ Вршачки *Гаврило Змејановић*, парох *Божидар Поповић*, парох *Сава Стојаковић*, *Др. Мита Мушицки*, *Др. Стева Јовановић*, *Др. Богдан Медаковић*, *Др. Жарко Миладиновић* и *Милан Николајевић*. За чланове заменике изабрани су: високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*, *Сава Цвејић*, *Др. Никола Ђурђевић*, *Др. Владислав Манојловић* и *Стеван Карамата*. —

Одмах после проглашеног избора овог сазштио је Др. Милан Мандић сабору, да је овлашћен од одсутнога Дра Богдана Медаковића, да у име његово изјави, да се — за случај да за члана Саборског Одбора изабран буде — избора тога не може примити, јер радикална странка, као већина саборска, није хтела удовољити захтеву самосталне странке, да ова у Саборском Одбору буде заступљена са три своја члана. Сабор је закључио, да ту изјаву има Др. Медаковић сам учинити сабору.

(**Нови чланови Митрополитског Црквеног Савета.**) У седници својој од 14. (27.) јуна попуњено је сабор два испражњена места у Митрополитском Црквеном Савету, и то изабором пароха *Јована Јовановића* и *Михаила Медаковића* за чланове истог Савета.

(**Нови чланови Народног Школског Савета.**) У седници својој од 14. (27.) јуна попуњено је сабор два упражњена места и у Народном Школском Савету, и то изабором професора *Светозара Прибићевића* и учитеља *Душана Стојшића* за чланове истог Савета.

(**Архијерејска литургија у Раваници**). На Вид-Дан служио је високопреосвештени г. епископ Будимски *Лукијан Богдановић* архијерејску литургију у манастиру Раваници (Врдник).

(**Санирање повреда автономије**). Много пута, и на разне начине схватања и разумевања, пала је у данашњем заседању саборском реч о санирању повреда, које су нанесене нашој автономији. Но, у саборској седници од 10. (23.) јуна посланик Др. Никола Ђурђевић пошао је један корак даље. Признао је пут и начин, како се те повреде санирати могу и морају, а наиме: не само административним него и *законодавним радом нашега сабора*. Рекао је: „... Желимо санирање тих повреда и административним и законодавним радом овога сабора. У раду свом око учвршћивања и дограђивања куће наших автономних права, *мн се не смемо ограничити и зауставити једино на поправци кубнога крова, него морамо ту кућу учвршћивати и дограђивати од темеља ново*. На кући тако готовој и јако подигнућемо и јаки кров против сваковрсних невољна“. — Радујемо се, у интересу опште ствари, да је г. Др. Ђурђевић, као угледан члан радикалне странке, стао на ово *једино стварно и спасавајуће становиште*. Нека га ништа не буни констатовање Дра Б. Медаковића, да је тиме стао на становиште Дра Нике Максимовића, односно на становиште свију оних фактора, који су г. 1892. и 1897. законодавним радом сабора хтели не само да санирају него за сва времена и онемогуће повреде автономије наше, да учврсте и дограде од темеља кућу, за којом тако родољубиво жуди и г. Др. Ђурђевић, за којом очајно жудимо и чезнемо *сви ми*. И г. Др. Медаковић је требао скинути капу г. Дру Ђурђевићу после његове ове разборите и родољубиве, основане и стварне изјаве, а не дати маха мотивима, који се пред диктатом општег интереса не би смели никада ни појавити, а још мање чути у сабору који стоји пред најозбиљнијим и најсудбоноснијим задатком. — Изјаво само једну жељу: да становиште, на које је стао г. Др. Ђурђевић, не остане само његово лично него да поставе становиште целе странке којој он припада. Не питамо ми: ко ће учинити добро, него нам је жеља да се учини. Из ропства и потпуштености у којој је нашој автономији душа дошла у подгрлац — једини је спас законодавни рад нашег сабора, *рад из темеља, темељан и потпун*. Hic Rhodus, hic salta!

(**Са Карловачке Гимназије**). Дана 23. јуна положили су испит зрелости њих 3 с одликом: Грба Милован из Медвеђака у Хрватској, Ђурђев Душан из Ријице, Никовић Милош из Карловаца; 13 њих проглашени су као зрели; 1 има поправак после два месеца; 2 после годину дана могу поновити испит.

—

Читуља.

† Јереј Жарко Ђукић
парох Батајнички.

После дугог и тешког боловања преминуо је у 33 години свога живота парох у Батајници јереј Жарко Ђукић, дана 13. (26.) јуна о. г. Покојник је рукоположен био 1894. године. Пре него што је изабран за пароха у Батајници, био је лични помоћник, а за тим систематизовани парохијски помоћник у Шиду.

Нека је покојнику лака земља и вечна памаћ!

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 48 1—3

На упражњена два учитељска места овим се расписује стечај. Плата је сваког 1000 круна, 10 круна у име паушала, 2 хвата сламе, слободан стан, 80 круна за поћерну школу кад на њега ред дође и петогодишњи доплатак од 100 круна. Један ће плату од политичне а други од црквене општине примати.

Дужности су у разредима, које шк. одбор додели предавати, и у цркви појати. Лична пријава, знање мађарског језика и коровођство узеће се у обзир.

Рок стечају 1. авг. н. р. а избор у недељу после Св. Илије. Из седнице шк. одбора држане у Карлову 17. Јуна, 1902. год.

Председништво.

А. 317/258. ва 1902. 49 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места ревизора рачуна, као и ради попуњења места протоколисте код епархијске управе Темишварске овим се расписује стечај.

С местом ревизора скопчана је годишња плаћа од 1200 круна а с местом протоколисте 720 круна. Протоколиста је дужан водити и експедицију и архиву.

Компетенти треба да поднесу инструисане молбе своје овој епархијској управи до 13./26. јула о. г.

У Темишвару 5./18. јуна 1902. год.

Епархијска управа.

Ad бр. К. 221/239 ex 1902. 36 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено свештеничко место у Осеку II. односно V. плаћеног разреда. На месту II. разреда налази се сада један администратор парохије а на месту V. разреда систем. парохијски помоћник. Са првим местом скопчана је годишња дотација.

а.) плата . . . . . 1600 К
б.) сесијонална отштета . . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „
и слободан стан у црквеној општинској кући.

Са другим местом:

а.) плата . . . . . 1000 К
б.) сесијонална отштета . . . . . 400 „
в.) местни доплатак . . . . . 349 „

Компетенти имају своје прошене инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. јула по нов. о. г. приослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 17./30 маја 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 50 1—3

На упражњено учитељско место у Кетфељу.

Плата учитељу је:

600 круна у готовом новцу,

2 ланца оранице земље,

1 ланац „ „ у име поћ. школе.

30 круна у име неровођства, рачуновођства и паушала.

Од сваког погреба, где буде позван по 1 круну.

Стан и башта.

Дужности су прописане шк. уредбом а рок пријаве је до Св. Илије.

Из седнице месног школског одбора држане у Кетфељу (Kétfél Temes megye) 8. јуна 1902. године.

Мирко Гиђилов
председник.

ОГЛАС. 47 2—2

Подписана срп. правосл. црквена општина, до општег знања ставља, да ће према зготовљеном плану и прорачуну своју порту гвожђем ограђивати; ради чега се овим дражба на мањак расписује, која ће се дана 24. јуна (7. јула) 1902. год. у сватшњој срп. основној школи у 9 сати пре подне путем усмених понуда одржати.

Зидарски посао износи . . . . 1177 круна
Браварски „ „ . . . . 3600 „
Свега 4777 „

Сваки је дражбовалац дужан у име пишманлука 10% од прорачунске своте, црквеном председнику, пре дражбе положити.

План и прорачун могу се сваки дан код подписаних видети.

Срп. правосл. црквена општина у Парага 7./20. Јуна 1902. год.

Душан Шикопарија
перовођа

Ћира Зарин
председник

СТЕЧАЈ. 51 1—3

Поново се расписује стечај на једно упражњено учитељско место на вероисповедној школи у Осеку, с којим је скопчана годишња плаћа од 1200 кр. и станарина од 288 кр. Од парастоса и погреба, где позван буде, има 2 круне.

Изабраном учитељу спадаће у дужност, да предаје у оним разредима, које му школски одбор одредио буде, све оне предмете који су школ. уредбом прописани; затим школ. децу у певању како црквених тако исто и световних дечјих и патриотских српских песама учити, те с децом свецем и недељом каталог држати и при свакоме богослужењу за певницом појати.

Ваљано инструјисане молбенице нека овом председништву упутити до Илиња-дне о. г.

Г. г. учитељи, који су зимус на ово место компетовали, ако и сад рефлектују на њ; нека то изволе овом председништву јавити.

Ако би изабран учитељ био још вешт и ноталном певању те се могао примити коровођства у основати се намеравајућем друштву наваченком, могао би рачунати на пристојну на граду за то. Изабрани учитељ имаће своју службу овде безусловно 1. Септембра о. г. по нов. наступити.

У Осеку 10./23. Јуна 1902.

Председништво школског Одбора.

СТЕЧАЈ. 38 3—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место срп. вероисповедне школе бар. моноштерске. Плата је 680 круна, 5 кат. јанаца 868□ земље, на коју учитељ све терете сноси, интереса од штедионичког улога 508 круна 38 пот., $31/_2$ хвата растових дрва а за ложење школе 3 хвата, слободан стан од две собе, кухиње и подрума и вртом од 960□, од вел. укопа 80 п. од малог 40 п. од парастоса 80 п. од венчања 1 круна, за перовођство 24 круне.

Дужности су прописане школском уредбом осим тога дужан је учитељ у десној певници појати, децу у црк. појању обучавати. Рок стечаја је до 30 јуна, по ст. кал. када ће се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађ. језика оспособљени, место ће новоизабрани наступити 1 септембра. по нов. кал. Лична пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

У Барања Моноштру 19. маја 1902. год.

Радован Вакапац
председник.

СТЕЧАЈ. 43 2—3

На упражњено учитељско место обосполне шесторазредне срп. вероисповедне основне школе у Липови отвара се стечај.

Само потпуно оспособљени учитељи компетовати могу.

Учитељска је плата:

680 круна у готовом годишње; 4 хвата тврдих дрва, из којих се зими и школа греје; 7 јанаца оранице земље, на коју учитељ порезу плаћа; од венчанице, укопа и парастоса по 40 потура.

Ужива стан у нарави од 2 патосане собе, 2 кујне, 1 коморе, 1 штале, шупе, подрума и прочих побочних нужних зграда — са вртом од $1/_2$ јанца уза стан.

Захтева се од изабраног тачно вршење дужности по школској уредби.

У свакој седници има перо водити и годишње рачуне зготовити, за који труд засад ужива 24 круне награде.

Рок стечају од првог увршћења 6 недеља.

Избор прве недеље иза истека рока.

Молбенице се достављају потписаном одбору.

У Липови (п. п. Безедек, Барања) 9/22. маја 1902. год. Школски Одбор.

Ад бр. К. 377/868. ех 1902. 44 2—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Чедомира Савића из Шимановаца против супруге му Анђелије рођ. Ракић из Прогара сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Анђелија, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902. год.

Архидијецезална Конзисторија.

Ад бр. К. 392/867. ех 1902. 45 2—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Стевана Радивојевића из Негославаца против супруге му Данице рођ. Радишић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Даница, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта овогу новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Ад бр. К. 366,349 ех 1902. 37 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију VI. разреда у Мишлушевцима-Чаковцима овим се стечај расписује.

Компетенти нека своје прописно инструисане молбенице овој конзисторији надлежним путем до конца месеца јуна по нов. о. г. поднесу.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17./30. Маја 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Част ми је овим најучтивије ставити до знања мојим врло штованим муштеријама: пречасној г.г. свештеницима, да сам свој

КРОЈАЧКУ РАДЊУ

• ЗА СВЕШТЕНИЧКО ОДЕЛО •

НОВИ САД, Дунавска улица, број 20.

богато снабдео и да ћу од сада увек на стоваришту имати велики избор разноврсних штофова за свештенике горње и доње хаљине, као: камгарна, дубла, алапина, рипс и правог енглеског листера, које повлачим на прсима домаћих и иностраних творница.

Наручене свештеничке хаљине израђујем најновијим кројем — најсолидније, строго по изводу, а по најтачнијој мери, а с обзиром на то што сам стручан специјалиста, где сам лично кадшне готовим, у стању сам да рефлектујем на сваке жеље онога који ми се од поверења буде обраћао.

Опет нек напоменем, да имам увек на стоваришту најновијих свештеничких појасева, у свима потребним бојама, камилавки, са дрвеним и чашчи у црној и плавој боји, и најзад свилених и гарнираних одора у свакој величини, све по најумереније цене.

Исто тако примам на израду и такве свештеничке хаљине, ако би ми се штоф и са другуде које стране донео; а у том случају рачунам само по најнижој цени.

Мустре на угледе шаљем бесплатно.

Препоручујући се и у будуће нашој пречасне г.г. свештеника и моделе их најучтивије за обилатији потпору.

С особитом почитањем

95 10— **СТЕВА ПИСАРЕВИЋ,**
специјалиста — кројач свештеничког одела

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стоваришће срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подносим на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

12—20 19

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији и остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 337.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 25

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 23. јунија 1902

Народно-црквени сабор.

VIII. Седница 10. (23.) јуна 1902.

Председава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић*.

Присутни Високопреосвештени епископи: *Гаврило Змејановић* и *Митрофан Шевић* и 58 посланика.

Бележник *Мита Ђорђевић* чита записник прошле седнице.

Записник се оверовљава.

Председник Његова Светост. Записник ове седнице водиће бележник г. Др. М. Бабић, а говорнике ће бележити бележник г. Михајло Соларић. На сабор је стигао поднесак посланика Михајла Соларића, којим моли допуст на 5 дана.

Допуст се дозвољава.

Мита Ђорђевић подноси молбу црквене општине у Сантову којом моли припомоћ за градњу школе и парохијског дома.

Председник Његова Светост. Има поднесака који су поднесени сабору 1897. г. а раздани су већ тада разним одборима. Мислим да их не треба читати, него нека се с њима поступи према закључку сабора од 1897. г. и упуте дотичним одборима.

Прима се.

Др. Миша Михајловић. Пре расправе има у личној ствари да поднесе једну најаву. Да се не би његове речи криво тумачиле, моли да му се изнимно дозволи да свој говор прочита. (Чита.) „У последњој седници саборској изволео је штов. г. Магарашевић споменути, да има и у најновије доба автономних повреда, но није их споменуо. Пошт. г. посланик Прибићевић био је отвореније и рекао нам је, да је тако најновија повреда октроисање дневног реда Синоду. На то сам довикнуо ја, да се та ствар нас не тиче, и да ако ћемо тако даље ићи, можемо увлачити у дискусију и оне повреде, које се на пр. у Кини догађају. То је дало повода г. Прибићевићу, да мени добаци, како је дакле мени Кина и Синод сасвим свеједно. Приморан сам дакле и у праву сам, да протумачим своје речи, овде наречене. Како је мени познато, организација Синода почива још увек на декларторији, а не базира се на саборском нашем устројству. Да ли су Синоду учињене какве неправде и у ком степену, то ми све донде не можемо позитивно знати, док нам се то од стране епископата било званично било незванично не саопшти. Кад нам се једном саопштење учини

или иначе позитивно дознамо, и када се од нас затражи потпора онда је неоспорна наша света дужност, да Синоду у помоћ притечемо и кораке његове најодлучније потпомогнемо. Пре тога правити се браниоцем његовим, сматрам за неоправдано. Какво је становиште наше према Синоду, о томе говори и наш програм, а о томе се изјаснио у последњој седници др. Рокнић и означио становиште радикалних једномишљеника својих, којег се, разуме се, и ја придржавам. Одношаје у Кинеској споменуо сам зато, да тиме дадем израза своме схваћању, да се сада насилно и силом увлаче у дискусију и таке повреде, које још нису ничим доказане, а увлаче се само зато, да се становиште одборске већине у сумњу доведе. У свима парламентима давнашњи је обичај и стекао је у неку руку парламентарно право, да мањина саборска, да парламентарна опозиција, говори додуше у сабору, ал' не говори за сабор, но говори кроз прозор народу, и ја бих био последњи, који би то замерио мањини саборској. Но приликом расправљања о адреси већине заузела је странка самостална, саставни дакле део савезне саборске већине, тако опозиционално становиште и говорила је кроз прозор. То сам сматрао и гађа, па сматрам и изјављујем ево и сада, да ја тако становиште, сматрам за некоректно. Моји дакле речи хтео сам том схваћању своме и израза дати“.

Светозар Прибићевић одговара у личној ствари др М. Михајловићу у погледу онога, што је говорио о повредама Синода. Није истина, да је он својим говором у име самосталне странке ишао на то, да у сумњу доведе становиште већине. И посланици самосталне странке не говоре кроз прозор. Изјављује да прошлост самосталне странке не показује, да је она икад говорила кроз прозор.

Председник Његова Светост. Прелази се на дневни ред.

Петар Крајновић: Изјава др Михајловића не иде у прилог ономе, што ће он говорити. Било је између народних странака опстрина, које су требале изостати, пошто обе странке раде на учвршћењу зграде народне автономије. Њему, као свештенику и члану самосталне странке, спада у дужност, да обе странке измири. Дипе су адресе, но радикали нијесу критиковали адресу мањине. Трудећи се, да покаже, да нема опстрине између адреса. Обје адресе натјечу се, која ће боље да изрази лојалност круни, и ту су оба нацрта једнака. У нацрту већине спомиње се још и наше тегобе, и он је из тога закључио, да не ће радикална већина ни подносити граваминалне представке, али то мишљење отпада, кад је др. Рокнић изјавио, да ће и радикали послати граваминалну представку. И ту се слажу представке. А једина је разлика сад још она „напомена“ у адреси мањине. Адреса већине је преопширна, а адреса мањине је таман као што треба. Приговарало се адреси већине, да је парафраза говора крал. повереника; и он је тога мишљења, али он у њој гледа ипак израз љубави већине саборске према народу. Према томе може тај приговор отпасти. Одбија и од себе и своје странке као да она говори кроз прозор.

Непријатеља имају народне странке свугде, па и у самом народу нашем, а ти непријатељи раде на том, да се споре народне странке. Са тога гледишта сматра, да треба сваки појединац из народних странака да гледа да уништи опстрине које постоје. Али ту су темпераменти по средиди! Изјава др М. Михајловића га је потресла и говори му, као да ће тешко доћи до споразума у народним странкама, ради утврђења зграде наше автономије. Даје предност нацрту мањине не само као члан самосталне странке, него зато, што му се лично свиђа, и што је згоднија, јер је заокругљена и не треба ни додатака ни одузимања. Не говори да раздражи, него да ублажи, и биће срећан, ако успије. У ономе што је говорио био је искрен.

Мита Кнежин позивом на §. 25. пословника подноси предлог, да се расправа о адреси сврши. Истина, адреса је врло важан акт, али ипак ова расправа дуго траје, кад се узме у обзир време, које стоји овом сабору на расположењу као и они силни послови, који очекују своје решење у корист правилног функционисања автономног строја. Нема смисла, да се приликом расправе о адреси потрошу и она питања, која су споразумом сђују фактора већ решена у корист автономије. За то, да се не би губило време, предлаже закључак расправе и моли у смислу § 8. пословника, да га 10-рица потпомогну. (Потпомажу га.)

Прима се.

Председник Његова Светост. Према томе

господа, која су се пријавила за говор нека се изволе, према пословнику, споразумети и изабрати своје говорнике.

У име већине саборске говори:

Др. Никола Вуркевић. Високи сабране! Врло ми је жао што поштовани г. посланик Петар Крајновић није узео реч у прошлој седници, јер да је он то онда учинио, добила би расправа о адреси сасвим други ток и правац. На говор врло поштованог посланика г. П. Крајновића реплицирати ми је у толико, у колико је у томе говору врлопоштовани посланик пребацио говорницима радикалне странке, да се ти говорници у својим говорима нису бавили критиком нацрта адресе већине. Ту критику адресе мањине, од стране говорника радикалне странке онемогућили су говорници адресе мањине, који се у својим говорима нису бавили обраном нацрта своје адресе, него критиком и нападајима на нацрт адресе одборске већине, па су према томе говорници адресе већине морали реплицирати у својим говорима на ту критику и сузбијати нападаје на њихов нацрт адресе.

Високи сабране! Две адресе леже на столу ове високе куће; адреса одборске већине и адреса одборске мањине и изјава високог епископата. Сви чланови високог сабора сагласни су у томе, да адреса саборска треба да буде изражај верности и одданости овог високог тела као представника народа српског карловачке митрополије Његовом Царском и Краљевском Апостолском Величанству и пренишењем владалачком дому. Мишљења г. посланика разилазе се у томе, да ли се адреса овог високог сабора има ограничити ли и само на изражај верности и одданости овог високог сабора, или та адреса сме и треба да буде оно, што се у другим парламентима називље „Antwortsadresse“ сабора на краљевску поруку. Високи епископат на уста високопреосвештеног г. епископа Михаила одлучно је порекао овом високом телу својство парламента, који би имао право на превишње решење Његова Величанства и на саопштење краљ. повереника одговорити са „Antwortsadresse.“ То становиште високог епископата разумљиво је и логично оправдано са гледишта главне предпоставе високог епископата, изражене на уста високопреосвештеног г. епископа Михаила, да наиме света православна црква допушта учествовање светског елемента, па по томе и народа, само у погледу власти учења и свештенодејствовања, а да напротив *искључује свако учествовање* световног елемента, па по том и народа, у погледу власти управљања спољашњим животом цркве. И врлопоштовани г. свештенички посланик г. Летић, који је дошао признао у иновернима областима учествовање народа у погледу власти управљања спољашњим животом цркве, али који је врло, извор, томе учествовању могао наћи само у *милости епископата* и у *интересу обране тога епископата*, и тај врлопоштовани г. посланик могао је са тога становишта сасвим логично и оправдано устврдити, да ово високо тело није никакав парламенат ни сабор, па да му с тога и не припада никаково превишње решење и саопштење кр. повереника са „Antwortsadresse.“

Ко полази са таквих претпоставака, тај мора доћи до закључка, да ово високо тело није, и не може бити парламенат — сабор, него да је то скуп мирских људи, *сакупљених овде милошћу епископата*, који скуп људи успркос привилегија, државних закона и саборског устројства, заједно са народом, кога представља, нема и не може имати ни толико права на егзистенцију, колико га има једно певачко друштво, јер то певачко друштво изводи из закона своје право обстанка, а тај скуп, који се назива сабором, има извор свог обстанка једино у милости епископата. Да такав бесправни скуп не може говорити у адреси о повреди каквих права, којих нема, да он у тој адреси не сме развијати програм рада, који може потећи само из права иницијативе на рад, то је само собом са свим разумљиво. Становиште високог епископата крај горње претпоставе мора бити противно свему ономе, што у адреси прекорачује изражај верности и одданости. Теже нам је разумети и схватити становиште мањине адресног одбора. Та мањина поднела је засебан нацрт адресе и на уста свога референта изјавила се против нацрта адресе одборске већине, јер да је закључена лојална адреса, а нацрт адресе већине да износи и повреде, а за повреде да је и преузан оквир адресе, зато да је потребна засебна граваминална представка.

Ну како изгледа сам нацрт мањине? Већ у другој алинеји напрта адресног истичу се незаконите препреке саборског застајања, тангирају су дакле повреде автономне и нацрт адресе мањине прекорачује такођер оквир строго лојалне адресе, али се прекорачује мање прецизно, мање одлучно него ли нацрт адресе већине. Питати ће се можда, на чему онда нацрт адресе мањине? То сам се питао и ја и напао сам одговор у самом нацрту адресе мањине и у говору г. референта. Нацрт адресе мањине поднесен је ради оне ставке своје, која помиње граваминалну представку, а г. референт у своме говору изволео је истаћи, да је оквир лојалне адресе сувише узан за изношење гравамина. Мањина адресног одбора није дакле начелно противна унашању гравамина у адресу, јер она се тих гравамина и сама дотиче у своме нацрту, па да нема ни спомена о оним „незаконитим препрекама“, она је гравамина тангирала, спомињањем „препонизне представке граваминалне“. То спомињање „граваминалне представке“ и није ништа друго него једноставно тангирање гравамина, то није ништа него друга — једностранија и слабија форма тангирања већине. Начелне какве разлике између једног и другог нацрта адресе, наиме, дакле нема, па с тога су

и морала господа говорници нацрта адресе мањине тражити ту разлику негде другде, да оправдају потребу подношења свог засебног адресног нацрта, а тиме су господа говорници адресног нацрта мањине дала адресној дебати сасим други правац, него ли што га је иста требала да узме већ обзиром на међусобно поштовање, које треба да постоји и да се извршава барем међ савезним странкама. Поштовани референт адресног нацрта мањине, посланик I. беловарског среза г. Паја Мандровић тражио је оправданост за подношење адресног нацрта мањине у оном ставку истога адресног нацрта, који спомиње, да ће сабор поднети „препоизну граваминалну представку“ и у тој речи „граваминална представка“ нашао је пошт. г. референат мањине такову снагу адресног нацрта мањине, да би се већ рада тога морала дати предност његовом адресном нацрту. Ово мишљење поштованог г. референта мањине није оправдано ни обзиром на значај спомињања „препоизне граваминалне представке“ у адресном нацрту мањине, ни обзиром на сам садржај адресног нацрта већине. Већ сам доказао, да напомињање „препоизне граваминалне представке“ у адресном нацрту мањине није ништа друго него ли и само тангирање гравамина. Ја не допуштам већ обзиром на јасни садржај адресног нацрта већине, да је начин тангирања гравамина у адресном нацрту мањине, нешто веће, силнијега и одлучнијега од онога, што је садржано у адресном нацрту већине. Адресни нацрт већине неискључује „граваминалну представку“, али адресни нацрт већине неће и неможе допустити, да се цео програм саборскога рада ограничи само на „граваминалну представку“. Радикална странка у адресном нацрту већине одлучније заступа автономна права народа српскога карловачке митрополије, него ли што то чини мањина у свом адресном нацрту. Радикална странка у свом адресном нацрту не дотиче се гравамина само са две три речи попут адресе мањине, него имајући на уму живу и нестрајну борбу и рад народа српског карловачке митрополије у црквено-школским оњинама и народним зборовима у погледу сазива народно-црквеног сабора и санирања автономних повреда, сматрала је светом својом дужношћу, да се у својој адреси позове на тај рад народа српског, да се у својој адреси поистоветује (identificuje) са жалбама српских црквено-школских оњина и народних зборова на автономне повреде, да се поистоветује са њиним надама и жељама у погледу санирања тих повреда. Ми смо с тога у свом адресном нацрту не само споменули и позвали се на све тегобе и жеље народа српског карловачке митрополије, што их је и до сада у својим представкама мужевно и достојанствено изнео, него смо ми у свом адресном нацрту нарочито тражили санирање свијух до сада нашој народно-црквеној аутономији нанесених повреда, а тога ви, господо посланици адресе мањине, нисте учинили. Високи сабориче! Две су врсте автономних повреда, према томе, од кога те повреде долазе. Једне су повреде, што их нашој народно-црквено-школској автономији нанашају наши аутономни административни органи, а друге су оне од стране државне власти. Једне и друге врсте повреда морају се санирати, а дужност санирања тих повреда пада на овај високи сабор. Прве врсте повреде смеју и морају се санирати административним радом овог сабора. Повреде од стране државних власти и опет мора санирати овај сабор *својим законодавним* и административним радом, мора их санирати након свог контролног рада, када у течају истога дозна за све повреде, какве су и од кога истичу. Ми с тога сматрамо једностраним и опасним становиште наших савезника од самосталне странке, када они унапред санирање повреда траже и виде једино у граваминалној представци. Разлика између нас од већине и вас од мањине у томе је, што ми у свом раду око санирања повреда нећемо да се ограничимо на санирање тих повреда једино путем граваминалне представке, него пред могућности граваминалне представке *желимо санирање тих повреда и административним и законодавним радом овога сабора. У раду свом око учвршћивања и дограђивања кубе наших аутономних права, ми се не смемо ограничити и заустанити једино на поправци кубиња крова, него морамо ту кубу учвршћивати и дограђивати од темеља њеног. На кубу тако готовој и јакој подигнућемо и јака кров против сваке врсте невремена.*

Када ми с тога у свом адресном нацрту дајемо изражаја своме уверењу „да ће од сада у току законитог рада бити искључене све даље повреде наше автономије и да ће се санирати ове повреде, које су јој до сада нанесене“, онда ми тиме не само што захтевамо за рад овог сабора потпуну и строгу законитост, него ми тиме дајемо изражаја и оном свом дубоком убеђењу, које је у нама створило чврсто поуздање у моралну снагу народа српскога ове митрополије, да ће наиме тај народ српски у вековној борби својој за очувањем својих аутономних права и за омогућењем законитог рада својих народно-црквених сабора коначно ипак остати победиоцем, а то је много више него оно, што чини мањина, када се у свом адресном нацрту лојалности повреда тек дотиче и само обећава, да ће касније поднети граваминалну представку.

Господа говорници самосталне странке у даљем течају адресне дебате изгубили су сасвим из вида, да им пре свега ваља доказати потребу адресног нацрта мањине, да им ваља истраживати сродност и разлике једног и другог адресног нацрта. Тако је међу осталима нарочито г. посланик II. слуњског изборног среза

оправдао адресни нацрт мањине једино искључиво тиме, што је адресни нацрт већине назвао простом парафразом говора кр. повереника. Неоснованост и тенденциозност те тврдње г. посланика II. слушког изборног среза и сувише су провидљиви.

Права је nonsens када се у исти мах адресном нацрту већине спочитава, да је за адресу лојалности сувише граваминалан, на када га се у истом маху са исте стране назива простом парафразом говора кр. повереника. Или једно или друго. Ако је адресни нацрт већине проста парафраза говора кр. повереника, онда тај адресни нацрт већине неможе бити и није граваминалан. Ако ли је пак адресни нацрт већине граваминалан, онда он неможе бити и није проста парафраза говора кр. повереника. Или је зар г. посланик II. слушког изборног среза тога мишљења, да је и говор кр. повереника граваминалан у смислу досадњег, граваминалног рада народа српског карловачке митрополије.

Г. посланик II. слушког изборног среза као да је тога мишљења, да се овај високи сабор већ a priori никада и у којем случају несме осврнути на саопштења кр. повереника, и да адреса овог високог сабора, све и ако постоји аналогија између саопштења кр. повереника и престоне беседе, не сме бити шта друго него само адреса лојалности. Ово је мишљење сасвим криво. Високо ово тело и ако није политички сабор, а ово је народно-црквени сабор, који се као такав у предмету и делокругу свога рада може разликовати и од других сабора, али који је као највиши представник целокупног српског православног народа карловачке митрополије већ услед свога законодавног права у погледу српске народно-црквене имовине и просвете, зацело у толико раван другим саборима, да се у својој адреси не мора ограничити само на изражај лојалности, него да и његова адреса сме бити „Antwortsadresse“, која не само да се сме осврнути на саопштења кр. повереника, него која сме и треба да изнесе и програм сабореког рада.

Г. посланик II. слушког изборног среза изволео је са силном емфазом и ватром овде изјавити: „Самостална странка не обзире се на обавештења краљевског повереника“. Становиште, које је по овим речима г. посланика II. слушког изборног среза заузела самостална странка у погледу саопштења краљевског повереника, не само да је неоправдано, него је оно и врло опасно по обрану автономних права народа српскога.

То нам доказује недавна прошлост и са сабором од године 1897. Приликом отварања тога сабора, загрмио је краљевски повереник у своме саопштењу, да је conditio sine qua non сваког саборског саборског рада постављање јединственог устава на прво место дневног реда саборског. Сабор од године 1897. не само да се је морао обазрети на ово саопштење краљевског повереника — које је садржавало најтеже повреде права овог сабора, на установљење дневнога реда свог — *заузети положај у обрану права овог сабора, у обрану автономије.* Питам ја, шта би било, да се сабор од године 1897. ставио на данашње становиште самосталне странке, да се сабор не сме осврнути на саопштења краљевског повереника? *Једна од највећих повреда автономних*, нанесена саопштењем краљевског повереника самом праву овог високог сабора, остала би без протеста од стране највишег, најпонизнијег автономног фактора, од стране сабора! По науци господе из самосталне странке, морао би се сабор одрећи обране автономних права српскога народа и овога сабора и у овом случају, кад саопштења краљевског повереника вређају та права, као што је било на сабору године 1897.

Из овога видимо јасно, да се сабор не само сме, него да се сабор мора обазрети на саопштења краљевског повереника, када та саопштења вређају права овога сабора, када вређају автономна права народа српскога.

Према таквом стању ствари, ви господо од самосталне странке можете тврдити још само ово:

„Сабор се може и сме обазрети на саопштења краљевског повереника, када та саопштења вређају автономна права. Када пак саопштења краљевског повереника не вређају автономна права, него на против садржавају обећања законитог и слободног саборског рада, онда се сабор на таква саопштења краљевског повереника никако не сме обазрети, јер то би била парафраза краљевског повереника“. Мислим да није потребно доказивати потпуне некомпетенцију, нелогичност и неоснованост оваквих наука и тврдња од стране адресне мањине. У томе ме поткрепљује и сам г. посланик II. слушког изборног среза, који се је у своме говору у исти мах, што би Немац рекао: „in einem Athemzuge“, одма после своје изјаве, да се самостална странка не обазире на саопштење краљевског повереника, не само обазрео на саопштење краљевског повереника у синоду, него је то саопштење подвргао и оштрој критици. И ово нам доказује више него јасно, да изјава о необазирању на саопштења краљевског повереника у истину није никакво јунаштво, каквим га је хтео нама представити г. посланик II. слушког изборног среза, него само једна пуста и празна реч.

Г. посланик II. слушког изборног среза изволео је такође особито нагласити у своме говору, да саопштења краљевског повереника немају за нас никакве обавезне моћи.

То особито наглашавање било је са свим сувишно, јер до сада зацело још нико на овоме свету није устврдио, да изјаве и саопштења могу имати обавезне моћи и за кога другога, осим онога, који их је учинио.

Уверавам с тога г. посланика II. слушкога

среза, да се с њиме потпуно не слажем у томе, да саопштења краљевског повереника немају за нас никакве обавезне моћи. Разлика између радикалне и самосталне странке је у томе, што ми саопштења краљевског повереника, када та саопштења садржавају обећање слободног, правилног и законитог саборског рада, када та саопштења у погледу слободе саборског рада усвајају и становиште народних странака, сматрамо обавезнима за онога, који је саопштења учинио, и за оне, у чије име их је учинио. Разлика између нас и вас у томе је, што ми свој рад управљамо онамо, да ту обвезу и учвретимо, док се ви a priori на саопштења краљевског повереника не обазирете.

Осврнућу се и на изјаву високог епископата. *После сваварног говора г.* свештеничког кандидата *Боже Поповића било би сувишно да и ја изнесем своје примедбе на говор високопреосвештеног г. епископа Михаила и да се упустим у духовну полемику са високим епископатом.* Као одани и верни син свете православне цркве лично њу се одрећи полемике, те гледе оспореног питања њу пустити да говори место мене признати капацитет православног црквеног права високопреосвештени епископ Милаш. Тај пак вели у свом „Црквеном Праву“: „Највише пак учешће вјерних свјетовњака је свагда признавала у пословима власти управљања спољашњим животом цркве. Ово се учешће показивало како у саборима црквеним, тако исто и у избору свештенослужитеља, и у управљању црквеном имовином“.

У поткрепу горње тврдње вели Милаш у примедби: „Учешће народа у управљању црквеном имовином, мијењало је течајем времена свој облик, али у основи својој оно је остајало увијек у снази онако, као што је оно у разним облицима и данас у снази“. То своје разлагање завршује Милаш са речима: „Кад су источни патријарси у својој окружници свима православним хришћанима свијета од 6. маја 1848. године казали, да је „чувар благочастија само тијело цркве, то јест, сами народ“, тијем су исказали једну основну истину православне цркве и опредијелили сав значај права народа у цркви“.

Ја овоме нити имам шта додати нити имам штогод одузети. Да се ипак у томе погледу постигне једнодушност, предлажем да се адресни нацрт већине у погледу учествовања народа у спољашњој управи цркве исправи онамо, да се речи „наређује и прописује“ замене „са учи и допушта“, а исто тако предлажем и исправак адресног нацрта већине, страна друга, алинеја друга.

На говор свештеничког посланика слатинског изборног среза г. Јакшића немам шта да одговорим, јер нећу да га следим на овом путу, којим је он пошао. Прихваћајући становиште високог епископата, није г. свештенички посланик слатинског изборног среза против адресног нацрта већине умео изнети ништа стварнога, него се је изјавио противником адресног нацрта већине ради свог исповерења у радну способност радикалне саборске већине, па по томе и самога сабора, те у опште целе данашње генерације, која је могла произвести овакву саборску већину. На овакве речи г. посланика Јакшића нећу да одговарам ја, него нека му одговори човек, кога зацело он штује и као посланика и као владику, то песник „Горског Вијенца“, владика Његош који вели:

„Муж је бранич жене и ђетета.
Народ бранич цркве и племена;
Чест је слава, светиња народња!
Ђе свакоји своје бреме носи:
Нове нужде раћу нове силе.“

Та нова сила, коју су родиле потребе народа српскога у овим крајевима, то је српска народна радикална странка, па ако г. посланик Јакшић нема вере у ту странку, нема вере у данашњу генерацију народа српскога, па по томе ни у сам народ српски, онда је он најоштрије осудио себе самога и ја му и опет не могу одговорити друкчије него речима песника „Горског Вијенца“

„Покољења дјела суде, што је чије дају свјема:
На Борисе, Вукашине општа грми анатема.“

Са осуђеником нити могу, нити хоћу даље да расправљам.

После свега овога могу бити кратак.

Препоручујем адресни нацрт већине и изјављујем, да ћу за њега гласати. Препоручујем на прихват адресни нацрт већине, јер тај нацрт одговара прошлости и традицији народа српскога у овим крајевима, јер одговара жељама и потребама народа српскога у садашњости.

Када је негдашња јединствена народна странка стала кидати у свом раду са континуитетом рада и борбе у животу народа српскога онда је кидање негдашње народне странке са тим континуитетом изазвало у живот народну радикалну странку Народна радикална странка прихватила је тај континуитет и одржавала га је у своме раду свагда и у свакој прилици. Она је стога живо учествовала у раду српских народно-црквених школских општина и народних сборова у погледу сазива народно црквеног сабора као и санирања автономних повреда. Ово ме сећа, да се у свом говору нисам осврнуо на ону тврдњу у говору поштованог г. посланика Магарашевића, којом је осудио представке народно-црквених општина и народних сборова, називајући то игнорисањем сабора.

Таково што тврдити неоправдано је и опасно. Неоправдано је, јер се тиме оспорава автономним телима, као што су општине, па и самоме народу српскоме, оно право петиционално, које уставни државни закон признаје сваком поједином држављанину. Опасно је, јер се на-

роду и његовим автономним телима у временима безакоња и безвлађа, када се не сазивају народно-црквени сабори и када услед тога са црквом и школом српском и најпречим светињама Србиновим управљају они, који не уживају народно повереше, тиме онемогућује сваку иницијативу у борби и раду за обезбеђењем аутономних права.

Српска народна радикална странка није никада оспоривала то право народу српскоме, па се је стога и у свом адресном нацрту и позвала на тај рад општина и народних зборова народа српскога. Српска народна радикална странка како је радила са народом српским пре сабора, радиће тако исто и на сабору. Па као што је радикална странка развила програм свога рада пред народом, тако исто сматра својом дужношћу и правом, да програм саборског рада у нацрту своје адресе изнесе пред прејасну круну и народ.

Из свих ових разлога гласаћу ја за адресни нацрт већине и препоручујем најтоплије, да га високи овај сабор изволи прихватити.

Светозар Прибићевић одговара Ђурђевићу, да он није протестовао против ријечи „круне", него против ријечи „угарске владе", која не сиче таксативно нама ништа налагати.

Др. Никола Ђурђевић констатује да је ово већ други пут, што г. Прибићевић погрешно, да је онако казао, како се износи. Међутим он је забележио речи г. Прибићевића (Св. Прибићевић: Нисам тако рекао, читаћете мој говор у „Србобрану".)

Јован Магарашевић Др. Никола Ђурђевић у своме говору тврдио је, да је он, Магарашевић, рекао у суботу, да су представке црквених општина и зборова игнорисане самога сабора. То не стоји. Он је рекао, кад је др. Рокнић тврдио, да би граваминална представка саборска била игнорисање представака црквених општина и зборова, онда би и представке црквених општина и зборова биле и игнорисање досадањих представака саборских.

Милутин Јакшић, вели да је нужно да растумачи речи говора свога у прошлој седници, јер онда није ни могао све рећи што је хтео да каже, пошто му се упадало у реч. Кад сам казао, да немам гаранције, да ће сабор због саборске већине бити способан за рад, имао сам на уму све оно што је претходило, и нисам могао очекивати, да ће се радикална странка преко ноћ препородити. Рекао сам, да данашња генерација није на чисто са питањима, с којима би морао бити на чисто сабор, а овамо хоћемо да свој рад наметнемо генерацијама за 50 и 100 година. (Гласови: Која су то питања?) Н. пр. већ нисмо на чисто с питањем ко има право да учествују у спољашњој управи црквеној. Преосвештени Епископат тврди, да црква не наређује и не прописује и не учи да сви верни учествују у тој управи, а после те изјаве преосвештеног Епископата и после говора преосвештеног епископа Михаила устаје г. парох Новосадски, да коригује епископа, постављајући другу супротну науку, науци, коју излажу епископи у име учења своје цркве. Јесмо ли, дакле, на чисто са питањима која треба да расправљамо? Адреса већине не признаје него прекорачује делокруг сабора, и ако је он Саборским Устројством означен. Сабор прелази у делокруг Св. Синода. Цела генерација данашња, са мном заједно није способна за решавање питања, која се решити имају. Не знамо ни прошлост Митрополије, ни историју ни установе цркве, а да би могли приступити организаторној радњи. (Гласови: Зар ни епископи?) Они су у мањини. Не ћу да осуђујем радикалну странку можда због неродољубља, али само кажем, да је и она неспособна, и да се нисмо у опште спремили за организаторни рад. За тај посао треба много више проницавајућег духа него што га имате и ви и ми. (Гласови: Дакле, треба да се саранимо!)

Др. Богдан Медаковић хоће да рефлектује на говор предговорника дра Ђурђевића. Овај је почео тиме, да му је жао што г. Крајновић раније није говорио, а говорнику је жао, што је др. Михајловић одмах у почетку говорио, јер је овај без невоље изазвао и дугачку и живу дебату. Др. Михајловић сам је рекао, да је од г. г. епископа чуо, зашто они у адреси већине запињу. Према томе спремио је и предложио он и исправак. Да је то са г. г. епископима концептовао, не би они сепарирали свој вотум, већ би без ограде прихватили нацрт већине адрес. одбора, те не би др Михајловић имао повода, ударати на сепаратизам г. г. епископа и изазвати дебату у питању о односу нашег сабора према епископату, о питању, које се не може расправљати овако с ногу и у овој расправи, већ које треба озбиљно и свестрано расправити код уредаба, код којих је актуално питање о односу нашег сабора према синоду.

Говорник завиди г. референту одборске већине на његовом оптимизму. За г. референта је

особито повољан положај овога сабора, управо јединствен, каквог историја наших сабора још није забиљежила. Са таким је заносом говорио о овом мајском сабору, да се пожалда ни мајска скупштина није некад са већим заносом поздравила.

И сав тај занос г. референта потиче из саопштења кр. повјереника И говорник, који не може овако да се занесе не одриче саопштењу г. кр. повјереника велики значај. Главни је значај истога, што је њиме наш сабор од г. 1897. добио најљепшу сатисфакцију, што тријумфира право и закон, за који се је сабор 1897. бранећи своје право и слободу расправљања заклонио, а који су тада онако флагрантно на штету сабора повријеђени били. И за то треба одржати континуитет са сабором од г. 1897. на наставити и у погледу адресе и у погледу гравамина истим начином, а тако ради и за тим се иде приједлогом мањине одбора за адресу.

Већина овог одбора узела је међутим за полазну тачку саопштење кр. повјереника и њихова адреса парафразира то, те се захваљује на „милостивим ријечима" Међутим ово саопштење не може се узети ни као сурогат пријестоне бесједе, ни као порука краљева, јер уставни владар не чини никакве енунцијације без супотписа одговорног министра. Говорник је очекивао, кад је потпредсједник предложио да се штампа и говор патријархов и говор кр. повјереника, да ће на то шљедити даљи стварни приједлог, да се нарочито из сабора пошље отпорука на поруку кр. повјереника. И онда би се у много потпунијој и коректнијој форми постигло оно, што се канда хтјело парафразирањем ријечи кр. повјереника постићи. Прихватило би се оно, што треба прихватити.

Др. Ђурђевић је у оправдање становишта већине у погледу гравамина рекао, да се повреде од стране државне власти могу санирати само законодавним радом. Говорник се чуди томе схватању дра Ђурђевића, јер то је било схватање, што је онако топло 1897. г. препоручивао као најбољи лијек др. Ника Максимовић рекавши, да се оградимо против свију досадашњих повреда, па израдимо „устав", јер само тиме ћемо се сачувати од даљих повреда и ингеренције државне власти, али тај начин, тај лијек је сабор тада одлучно одбио, јер се бојао, да ће влада употребити прилику, да октроише што треба, као што је код потврде саборског устројства и толиких уредаба октроисала. Док се питање о односу према државној власти правилно не ријеши и гаранција против незаконите ингеренције и октроисања не добије, не смије се упуштати у законодавни организаторни рад Говорник је држао, да је др. Ника Максимовић пао на изборном огњишу у Плашком, а ево га гдје је оживио.

Говорник држи, да се само другим начином могу повреде санирати и то: ако сабор наш уочи све повреде автономија нанесене, и заузме према њима одлучно, законито становиште, а затим, ако сабор наш у законитој одбрани автономије не остане изолиран, већ ако се наш народ дисциплинира тако, од конзеквентно и осим сабора, а не само код избора за народ. црквсабор, заузме у свима приликама јавног живота према факторима, да којих повреде наше автономије долазе, конзеквентно одлучно становиште. И онда би нас узели озбиљно и не би се с нама и нашом нар. црквс. автономијом титрали.

Препоручује предложени нацрт адресе одборске мањине, пошто одговара континуитету са држањем сабора од г. 1897.

Др. Георгије Летић. Г. др. Никола Ђурђевић у говору своме цијело је на некоје мисли, изражене у мојем говору, држаном у прошлој сједници, те је том приликом не само криво навео и тумачио некоје моје тврдње, него их је чак и довео у другу везу, него што сам ја то учинио. Он рече наиме, да се у сабору (од мене) тврдило, да овај сабор, као представништво световњака нема никакова права на обстанак, него се само толерира; да у том погледу сто и горе од невачког друштва, да његова права зависе од милости епископата, да му се зато и не признаје значај парламента и право поднашања „Antwortsadresse" и т. д.

Пре свега веза, у којој је навео моје тврдње, није исправна. Нисам ја тврдио, да овај сабор зато не може подносити „Antwortsadresse", што он нема никакова права, него се само толерира од епископата, те није ни парламенат, него сам се ја против такове адресе изјавио на других сасвим залебних разлога. Разлози пак, које сам навео против неисправнога тумачења нашега црквеног учења на стр. 3. al. 4. нацрта адресе већине, јесу сасвим самостални разлози, који никакве везе немају са разлозима могућности састављања „Antwortsadresse".

Али нисам ја ни тврдио, да овај сабор нема никаковa права, него да се толерира само. Истина да сам тврдио, да се учешће репрезентације световњака оснива на привилегији од стране епископата, као изузетно право (ius singulare), али нисам тврдио, да наш сабор, као таково учешће, нема никаковa права, пошто је мени и сувише јасно, да је и изузетно право, а и привилегије такође право. Осим тога да не сматрам овај сабор, да има каковихправа, сам не бих у њему седео.

Нисам могао тврдити ни то, да овај сабор постоји из милости епископата пошто ми је и такође познато, да се привилегије најмање из милости дају, него ако то затражи правица (aequitas), потреба (necessitas), корист (utilitas), заслуге и др.

Није сувишним побијати моје тврдње о учешћу световњака у спољашњој управи цркве после говора г. Б. Поповића, као што мисли г. др. Ђурђевић — већ и зато, што је г. Поповић пре мене говорио, те се на моје разлоге није ни могао осврнути. У осталом он је само доказивао, да световњаци могу и треба да учествују у спољашњој управи црквеној, а то нисам ни ја побијао. Но моје тврдње, да учешће световњака у управи црквеној није свагда и свуда облигатно, против тврдње прве редакције адресе већине, није нико побио нити ће побити. Снага овога места из посланице патријарха цариградског ишчезава, чим се то место протумачи мојим изнесеним разлозима. Ја смем одлучно тврдити, да дотични патријарх није могао онако схватити оно место „да је народ чувар благочестија“, како се овде од неких схватило. Јер би тим дотични патријарх устао против гласа целе цркве, санкционисао учење, противно нашој цркви и прогласио све за заблуду, што се у црквеном устројству догађало за осамнаест и по векова до његова доба. Искинуто место само за се не може се често исправно протумачити. Осим тога много се мора и ван те посланице знати да се прави смисао тога места сазна. Нећу ни да се упуштам у то тумачење, пошто је глас цркве јачи од мишљења једнога епископа, за које међутим и не знамо, да ли је баш његово мишљење.

Др. Лаза Секулић. Пита: хоће ли бити иза генералне дебате и специјална дебата?

Председник Његова Светости. Хоће, мора је бити, јер је била и генерална дабата и јер има исправака.

Др. Сл. Милетић и *Др. Жарко Миладиновић* су против специјалне дебате. Не може је бити, јер адреса није предлог.

Председник Његова Светости. Пошто постоје два предлога за адресу, пошто се о њима водила досад генерална дебата, и пошто предлеже исправци о којима се *сабор* још није изјаснио, то је по пословнику специјална дебата неизбежна.

Др. Жарко Миладиновић. Овде је реч о адреси а не о предлогу. То је нешто ново, да се адресе подвргавају специјалној дебати.

Председник Његова Светости. Али онда адресу треба редиговати тако, да не мора бити предмет и специјалне дебате. Ви велите да адреса није предлог, а ја кажем да јесте.

Др. Сл. Милетић. По своме значају одреса је нешто више него предлог. (Гласови: А шта?) Ко неће да ју усвоји у генералној дебати нема права да је критикује у појединостима.

Др. Милан Мандић. Дакако да мора бити специјалне дебате! Та забога, др. Ђурђевић је и данас хтео и предлагао неке исправке у нашем нацрту већине.

Др Сл Милетић. Ми усвајамо измене у нашој адреси.

Председник Његова Светост. Али нисте само ви сабор. Сабор има да се о тим изменама изјави, а то може учинити само у специјалној дебати.

Др. Жарко Миладиновић. Дух и реч пословника има сабор да интерпретира. Нека сабор реши. Предлаже: Нека сабор изрече, да у овом предмету нема места специјалној дебати.

Др. Б. Медаковић. Формално је коректно онако, како захтева Његова Светост. Али да отклони дугу дебату специјалну, најављује, да самостална странка не ће учествовати у специјалној дебати.

Др. Лаза Секулић. Хоћете да усвојимо ваше исправке, а не знам још ни какви су вам исправци. Захтева специјалну дебату.

Председник Његова Светост одређује $^1/_4$ сахата одмора.

После одмора предлаже *Др. М. Михајловић* да се саборска седница претвори у конференцију, не би ли се могло једнодушно ствар решити.

После конференције узима реч.

Паја Мандровић, известилац одборске мањине. Пошто се дебата о предложеним нацр-

тима и онако отегла, а предмет је исцрпен и странке су своје становиште довољно објасниле; и пошто ће и известилац одборске већине одустати од своје завршне речи, изјављује, да и он одустаје.

Известилац већине *др. Ј. Радивојевић-Вачић* одустаје од завршне речи, само поправља још неке штампарске погрешке у адреси већине.

Председник Његова Светост позива на поименично гласање за адресу већине. Који су за адресу, гласаће са „да“, а који су против са „не“.

После гласања *председник Његова Светост* објављује резултат гласања. Свега је гласало 57; са „да“ 31, са „не“ 26.

Председник Његова Светост. За подлогу специјалне дебате примљен је нацрт адресе већине. Отпочиње специјална дебата. Исправке дра Ђурђевића усвојио је референат. Има ли још исправака?

Др Ј. Радивојевић-Вачић чита исправке, које је он као известилац примио и којима се исправља примљена у генералној дебати адреса већине.

Васа Муачевић изјављује, да самостална странка не ће учествовати у специјалној дебати.

Др. Милан Мандић тражи мотивацију исправака, које је примио известилац већине.

Др. М. Михајловић. Радикална странка је примила те исправке и носи одговорност за њи.

Др. Лаза Секулић. Израз „превишњим решењем *сазван* је сабор“ у првој алинеји адресе противи се Саборском Устројству, јер сабор сазива митрополит патријарх, те предлаже да се то место овако исправи: „По превишњој дозволи.. сазвани сабор састао се“.

Прима се.

Др. Лаза Секулић. У 3. алинеји треба изоставити реч *„безусловној“*, јер није тако речено у саопштењу кр. повереника, по којем саопштењу је редигована ова алинеја. Кр. повереник није говорио о безусловној благонаклоности и поштови високе владе, него о безусловном *своме уверавању* о тој благонаклоности и поштови. А у том има велике разлике.

Прима се.

Др. Лаза Секулић. У 5. алинеји споменуте су и представке црк. општина и народних зборова, које је Његово Величанство благоизволело узети у обзир при дозвољавању сазива овог сабора, само није споменута она представка, без које сазив сабора не би, по Саборском Устројству, могао уследити, а то је представка Његове Светости патријарха Георгија Бранковића. С тога предлажем, да се на том месту спомене и представка Његове Светости.

Радикална странка се изјављује против тога.

Председник Његова Светост. Господо, дужност ми је упозорити вас, да се тиме тангира Саборско Устројство. Не играјте се с правима автономним. Не желим ја, да то уђе у адресу, нити то треба мени, него то тражи интерес општи, и захтева једно автономно велико право наше.

Др Ј. Радивојевић-Вачић предлаже, да се у 5 алинеји дода „што је по предлогу митрополита патријарха.“

Прима се.

Др. Лаза Секулић подноси исправак, да се у 14 алинеји реч „повратило“ замене са речи: „учврстило“, јер не стоји то, да је непоштовање власти у целом народу, као што излази из адресе, него у једном делу народа.

Не прима се.

Др. Георгије Лешић подноси исправак на нову редакцију 4. al. 3. стр. адресе већине, која гласа: „Наша св. правосл. црква признаје, да сви верни њени учествују у спољашњој управи цркве.....“ Исправак гласи: „Наша св. прав. црква допушта, да и верни световњаци њени учествују у спољашњој управи цркве,“.... Мотивише свој исправак овако: Из речи „признаје“ не види се да ли је, смисао тога учења императиван или само пермисиван, премда се први смисао лакше из њега изводи. Ако се тај смисао хоће да задржи, није требало мењати прву редакцију, где место речи „признаје“ стоје речи „не само допушта, него и наређује и прописује“, ако се пак цео израз хоће да остави неодређеним, онда је требало цело место из адресе изоставити, пошто ништа не каже. Нека се место разјасни. Ако се већ реч „признаје“ хоће да задржи, онда нека се место речи „учествују“ мету речи „могу учествовати“. Осим тога место „сви верни њени“, боље је да дође „и верни световњаци њени“ јер, ако се свима верним, само спада и јерархија, признаје само саучешће у црквеној управи, то се онда претпоставља, да још неко ван цркве може у тој управи учествовати.

Божидар Поповић. Он је говорио по Црквеном Праву епископа Милаша.

Др. Георгије Летић. Кад се каже *сви* верни, то је апсолутан репрезентативни демократизам.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић. Не може примити исправак Дра Летића. Г. Летић се позива на *jus divinum* и из њега изводи сву власт за Епископат. Наша црква је партикуларна и у њој се све оснива на историјском развитку, а по том развитку народ има право учешћа у спољашњој управи црквеној. Др. Летић хоће само да *допусти* народу то учешће, и то према потреби цркве, а Епископату оставља, да пресуди увек кад је потреба. Дакле једаред да допусти, други пут не. То не може примити.

Не прима се исправак Дра Летића.

Председник Његова Светости. Упозоравам славни сабор, да се и адреса има по закону од 1868. г. поднети у српском тексту и у мађарском.

Др. Славко Милетић. Сав народ је подносио своје представке за сазив сабора на српском језику. — И сабор нека поднесе адресу само на српском језику.

Председник Његова Светости. Како треба то ћу ја боље знати, јер ја сам и до сад потписивао адресе. Тако мора бити и биће. Ви изволите, међутим, решити како хоћете, ја кажем како је по закону. Ако мени не верујете, питајте кр. повереника, а боље је да од мене чујете то, него на његових уста. Захтевам, да ова моја примедба дође у записник, јер ја сам одговоран за коректност саборског рада.

Др. Миша Михајловић. Пристајемо да се поступа онако како је чињено и у г. 1897.

Председник Његова Светости. Тако је било и г. 1897. Затварам седницу и заказујем ју за сутра у 10 сахати пре подне.

IX. Седница 11. (24.) јуна 1902.

Председава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић.*

Присутни су високопреосвештени епископи: *Гаврило Змејановић* и *Митрофан Шевић* и 55 посланика.

Председник Његова Светости отвара седницу у 10 сахати пре подне и позива перовођу да прочита записник прошле седнице.

Перовођа *Др. М. Бабић* чита записник. Записник се оверовљава.

Председник Његова Светости одређује Др. М. Бабића да води записник, а Миту Ђорђевића да бележи говорнике.

Светозар Прибићевић подноси ове поднеске:

Представку професора срп. автономне учитељске школе горњо-карловачке ради повишења плате и станарине;

Представку истих професора ради подмирења погребних трошкова пок. Вл. Арсенијевића;

Молбу Л. Борђошког, да се прими у мировински фонд;

Представку професора срп. учитељске школе горњо-карловачке, којом моле прилог за набаву уџбеника и за библиотеку;

Молбу Олге Радуловић за упућење у чиновнике аутономних власти.

Владислав Ристић подноси као прешан предлог, да се саборске седнице од сада држе од 9 сахати пре подне до 2 сахата после подне, а данас изузетно и после подне од $3^1/_2$ до 6 сахати.

Бележник *Др. М. Бабић* чита прешан предлог Душана Кнежевића, ради уређења дотације свештенства у горњо-карловачкој дијецези.

Др. М. Теодоровић подноси као прешан предлог: а.) да се ревизионом одбору придођу два стручњака, које би предложио ревизиони одбор а сабор их изабрао и б.) да чим буде надпрегледана једна или више година рачуна, да се имају рачуни тих година ставити на дневни ред као прешан предмет.

Председник Његова Светости позива предлагача Вл. Ристића да мотивира свој предлог.

Вл. Ристић. Мислим да не треба више да објашњавам, јер је то сасвим јасно. А предложио сам да и после подне данас буде седница зато, јер данас седница није до подне почела у 9 сахати.

Прима се предлог Вл. Ристића.

Душан Кнежевић. Говори о важности свога приједлога, пошто је свима позната мизерна наплата свештенства у горњо-карловачкој дијецези. А то је баш изазвало абнормалност у тамошњим приликама, пошто нема тамо довољно свештенства. Има преко 70 упражњених парохија. Црква и народ, ако и даље тако пође у погледу недостатака свештенства, може дочекати кобни час. Вријеме је да се укине четрдесетогодишња неправда, и свештенство

горњокарловачке дијецезе наједнаки у плати са свештенством осталих дијецеза. Пошто је то питање пресшно, предлаже га на претрес и уважење. Непрестано га из народа подстичу, да предложи сабору, да се спроведе равноправност дотација свештенства. И предлаже одмах да се изабере одбор од 9 лица, које ће он предложити.

Председник Његова Светост. Дотација свештенства је општа ствар и не да се сепарирати за поједине епархије. И питање дотације свештенства у горњо-карловачкој дијецези, ма да га сматра и пресшним и тако рећи горућим питањем, као и за друге дијецезе, може се решити општом дотационом уредбом, коју ће — желити је бар — узети у претрес сабор чим се први пут састане.

Душан Кнежевић изјављује, да он тражи за све свештенство наше само изједначење.

Предлог Д. Кнежевића прима се.

У одбор, који је предлогом тим предложен изабрани су: М. Медаковић, др. Ж. Миладиновић, Јован Воркапић, др. М. Мушицки, С. Калембер, М. Николајевић, П. Велебит, Петар Крајновић и Душан Кнежевић.

Др. Лаза Секулић. Врло би радо пристао на предлог дра Теодоровића, кад би наша основа томе у Саборском Устројству, које о тим стручњацима не зна ништа. У ревизионом одбору самом има тих стручњака и већ зато отпада потреба узимања још других стручњака.

Др. Владислав Манојловић. По 22. § Саборског Устројства може Саборски Одбор по потреби познати у помоћ стручњаке. Тим пре може то чинити сабор

Председник Његова Светост ставља предлог дра Теодоровића на гласање и после гласања проглашује га примљеним.

Др. В. Манојловић. Пред нами данас лежи извештај саборског одбора од г. 1892. до 1902. — Од године 1875, од када је саборско устројство у живот ступило, први је сабор од год. 1879. држан, који је прегледао извештаје саборског одбора, извештај народно школског савета, рачуне и уједно саставно буџет. Овде имам приметити да овом приликом извештај митрополитског црквеног савета славном сабору поднет није био. — Доцнији сабори нису то чинили, из ког узрока — то овом приликом не испитујем, него само констатирам као факт.

Данас, када је наступила пека потреба, да се административни послови већ једаред посвршавају, стоји пред сабором један огроман посао, од којега се огромнији замислити не може.

Пред нама леже извештаји саборских одбора од г. 1879.—1902. и надпрегледање рачуна тако исто од год. 1879.—1902. Да се рад саборског одбора на знање узме односно дотичном одбору разрешеница (Absolutorium) да, нужно је да прегледа овај сабор односно у претрес узме извештаје саборског одбора свију оних година, у којима је овај саборски одбор деловао. Даље је потребно да се и рачуни за време деловања овога саборског одбора у претрес узму — те према овима решење донесе.

Што се тиче рачуна овај сабор мора да их прегледа од почетка 1879. год. па редом до данас, јер су ти рачуни једно за друго везани и не може се надпрегледати рачун доцније године, док се не прегледи рачун раније године. Но пошто је овај сабор мало пре у овој ствари већ решење у погледу стручњака и претреса рачуна већ донео, то ће му прећи на питање примања и претреса извештаја саборског одбора.

Што се извештаја тиче, сабор овај стоји у овом погледу пред огромним послом, који се не може одуговлачити, да не би оно важно контролно право постало илузорно.

На жалост морам споменути, да се саборски одбор није постарао, да овоме сабору извештај целога свог рада од год. 1890.—1902. поднесе.

Саборски одбор тражи од овога сабора да се рад његов узме на знање, а не стара се, да целокупан свој извештај овоме сабору поднесе. —

У први мах предат је овоме српско-народном црквеном сабору извештај 1897.—1902. год., на захтевање посланика, да се и ранији извештаји поднесу, подељени су међу посланике и извештаји саборског одбора од 1892.—1897. год. — Извештаји од 1890.—1892. године овоме сабору за сада поднесени нису.

Те да би се у претрес извештаја саборскога одбора упустити могли, слободан сам следећи предлог поднети.

У први мах предат је овом српском народном црквеном сабору извештај саборског одбора од 1897. до 1902. год.

На захтевање посланика, да се набаве и ранији извештаји, — подељени су међу посланике и извештаји саборског одбора од 1892. до 1897. Но како овај саборски одбор тражи од овог сабора, да се рад његов узме на знање, то је потребно, да се прегледају извештаји свију оних година, у којима је овај саборски одбор деловао.

Према томе предлажем, да овај сабор узме у претрес целокупан рад, дакле све извештаје саборског одбора од 1890.—1902. но пошто извештаји саборског одбора од 1890.—1892. није раздан посланицима овога сабора, то уједно предлажем, да се има исти пре ове расправе прочитати, да се одустане од штампања истога из разлога тога, што је кратак и што би се штампањем истога расправа овога предмета одуговлачила.

Но пошто је потребно, да контролно право

нашег сабора не остане само на папиру, — то овај сабор ставља у дужност новом саборском одбору, који се има изабрати, да прибере и све раније извештаје саборског одбора од 1879. до 1890., те да их поднесе сабору, како би сабор у своје време имао прилике да прегледа и оне извештаје, који још нису прегледани, те да и према оним извештајима учини расположења, у колико то нађе за потребно.

Председник Његова Светост примећује, да је извештај о раду Саборског Одбора за време од г. 1892. до 1897. поднесен сабору у г. 1897. Сабор их није узео у претрес, те се извештај налази сад у саборској архиви, с којом архивом располаже сам сабор, а не Саборски Одбор, те извештај тај није ни могао бити поднесен сабору од Саборског Одбора, пошто овај с њиме више не располаже. А пошто је сабор закључио да се и тај извештај изнесе пред сабор, то је по томе закључку узет тај извештај из саборске архиве и изнесен је пред сабор. Тако исто ствар стоји и са извештајима о стању фондова и фундација од г. 1890. до 1897.

Лаза Обреновић подноси овај противпредлог на предлог дра Владислава Манојловића:

„Нека овај сабор замоли високо председништво овог сабора да све оне извештаје Саборског Одбора почевши од г. 1879., које је Саборски Одбор сабору од г. 1885., 1890 и 1892. на мериторну расправу поднео и које сабори нису могли у расправу узети, овом сабору безодлачно поднесе, а нека овај сабор све досадање извештаје Саборског Одбора повери једном одбору од 7 чланова, који ће исте извештаје проучити и на исте овом сабору своје образложење на извештај поднети“.

Др. Лаза Секулић каже да Саборски Одбор не тражи разрешницу за цео рад. Сабор од 1892. дао је прочитати онај први извештај и издао га одбору за дневни ред да се стави на дневни ред иза устава. Пред сабор од 1897. дошао је опет нов извештај Саборског Одбора и онда је Саборски Одбор за тај део свога рада тражио разрешницу. Сад је у извештају приказан трећи део рада и Саборски Одбор за тај део тражи разрешницу. Али он ипак нема ништа против тога да се поднесу сви извештаји, који још нису претресени.

Др. Жарко Миладиновић је за то, да се уђе у претрес прво извештај Саборског Одбора, који сад тражи апсолуторију. Има три извештаја Саборског Одбора, који постоје. Те извештаје имао је на уму одбор за дневни ред. Потпомаже предлог Манојловићев. Никако није за одуговлачење.

Председник Његова Светост предлаже средњи пут. Сабор може да одреди који ће извештај узети најпре у расправу. Ако сте противни да се сви извештаји од 1879. узму у расправу, могу се неки пасирати. (С радикалне стране упадају у реч). Чудно, господо, да никад немате толико резона према председништву, да га мирно саслушате. Неки се извештаји за сада могу пасирати, јер не стоје у вези, као што је случај код рачуна Док се извештаји, који су већ штампани, те нам стоје дакле на расположењу, расправљали буду, могу се они раније штампати. Нема, дакле, ту никакве опструкције, и она је, бар с моје стране, сасвим искључена. Ја бих најрадије да се што више и што пре по сао саборски сврши. Имајте, господо, поверења према мањини, као што га има она према вама. Почните расправљати извештај од 1890. на даље, докле се они раније могу штампати, а треба да се штампају већ и ради спомена, а свакако ће их моћи боље и проучити.

Др. Вл. Манојловић. Врло му је жао, да не може прихватити овај предлог високог председништва. Сабор треба да има потпуну слику о раду данашњега Саборског Одбора. А то ће само тако бити, ако се узме у претрес и извештај од 1890—1897. који није послаником раздат. За то је, да се извештаји од г. 1879—1890. прочитају, јер су кратки. Остаје код свога предлога.

Др. Богдан Медаковић не може допустити да се раздвајају извештаји. За грађаминалну представку треба да су решени сви извештаји, који досад нису претресени. А из доба од 1879. г. датирају се баш најтеже повреде. Био је и сам члан Саборског Одбора од 1885.—1890., па тражи да се тај извештај реши, јер на члановима оног одбора, и ако је ствар застарела, лежи још увек морална одговорност. Аномалија је уопште да је биран нови Саборски Одбор, а старом није дата разрешница. Гласа ће за предлог Л. Обреновића.

Др. Мита Мушицки Др. Медаковић је најбоље потпомагао предлог Дра Манојловића баш тиме, што је истакао застарелост одговорности за радњу Саборског Одбора од 1885. до

1890. Тиме је баш признао, да треба што пре узети у претрес извештај Саборског Одбора за време од 1890, да не би наступила застарелост и за тај Саборски Одбор. Треба то учинити и зато, да се узмогне томе Саборском Одбору апсолуторија издати. Најпречнија је ствар, да се изабере нов Саборски Одбор. Принцип наших уредаба је тај, да управу врши само онај и онакав орган, који ужива поверење контролне власти. А нов Саборски Одбор не можемо бирати док се не претресе извештај досадањег Саборског Одбора како би му се апсолуторија могла издати. А према Саборском Одбору до 1890. г. треба само резервисати контролно право сабора. Зато је за предлог дра Манојловића. Пречно је да се узме у претрес целокупан рад данашњег Саборског Одбора, ако се хоће да му се даде апсолуторија. Иначе је не може добити.

Лаза Обреновић истиче, да предлог дра Манојловића и дра М. Теодоровића стоје у противности. Предлог овога хоће претрес рачуна почев од 1879., а др. Манојловић неће претрес извештаја из тога доба. А како ћете, господо, пратити поједине ставке у рачунима, без извештаја, који тумаче те рачуне. Држим да је то неправилно.

Др. Мита Мушицки, пребацује Обреновићу да је узео по други пут реч — против пословника. Вели, да му не припада право други пут говорити у овом предмету, пошто његов предлог није прописно потпомогнут.

Председник Његова Светости. Г. Обреновић је ставио протупредлог, а за подназнашање протупредлога не захтева пословник потпомагање које има на уму г. Мушицки. Дакле, г. Обреновић је био у праву да говори, јер је поднео протупредлог.

Др. Мита Мушицки узима реч на личну примедбу и побија Обреновићеву тврдњу о противречности предлога Дра Манојловића и дра Теодоровића. (Гласови: Зар је то на личну примедбу?!)

Васа Мутачевић је зато, да се изабере одбор ad hoc, који ће старе извештаје проучити.

Др Ј. Радивојевић-Вачић. Брани предлог дра Манојловића, а противан је предлогу Л. Обреновића, који би значио, да се скине с дневног реда оно, што се на дневни ред ставило.

Председник Његова Светости. Да би господа знала о чему и како ће гласати, мислим да је нужно још једаред прочитати предлог дра Манојловића.

Предлог се чита.

Председник Његова Светост. Можда је погрешком ушло у тај предлог стављање у дужност Саборском Одбору, да он прибере све раније извештаје од г. 1879—1890. То треба исправити, јер као што сам већ рекао, с тим извештајима не располаже Саборски Одбор него сабор пошто ти извештаји припадају саборској архиви, с којом располаже само сабор. (Др. Бранко Илић: А чијим су закључком стигли у архиву?) Све којешта. Дакле, изволите изменити предлог тако, да се ти извештаји из архиве изваде и предаду Саборском Одбору, који ће их у своје време поднети сабору итд

Др. Вл. Манојловић. Нови Саборски Одбор нека их извади из архиве.

Председник Његова Светост. Не може то учинити Саборски Одбор него сабор.

Др. Жарко Миладиновић. Сабор овлашћује Саборски Одбор.

Председник Његова Светост. Радите како ви знате и закључите како хоћете, али тражим, да у записник уђе моја примедба, да се не каже, да председништво није знало како треба и како се има поступати са саборском архивом.

Др. Бранко Илић и другови траже поименично гласање.

Председник Његова Светост, за предлог дра Манојловића ће се гласати са „да,“ за предлог Л. Обреновића са „не“.

Са „да“ гласаше: Високопреосвештени епископи: Гаврило Змајановић и Митрофан Шевић, те посланици: Др. М. Бабић, Ј. Гавриловић, М. Георгијевић, М. Борђевић, Др. Н. Бурђевић, Др. Бр. Илић, И. Јелчић, М. Јовановић. Др. Ст. Јовановић, М. Клицин, М. Косовац, Др. Ђ. Красојевић, П. Лунгулов, М. Љубојевић, Др Вл. Манојловић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Сл Милетић, П. Милин, Др. М. Михајловић, С. Моловић, Др. М. Мушицки, Ђ. Павковић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић, В. Ристић, С. Стојановић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић, М. Тосић и С. Цвејић.

Са „не“ гласаше: М. Бакић, П. Велебит, С. Грубић, М. Давидовић, Др. Ђ. Димовић, Е. Думча, П. Јерковић, С. Калемберг, П. Крајновић, Др. Г. Летић, П. Мандровић, Др. Б.

Медаковић, М. Медаковић, В. Мучевић, Л. Обреновић, Мане Орловић, Св. Прибићевић, М. Радовић, М. Свилар, Др. Л. Секулић, В. Стефановић и Ст. Калембер.

Председник Његова Светост. За предлог дра Манојловића гласало је 33, и против 22 гласа, и тиме је предлог дра Манојловића примљен. Пошто ће се сада узети у претрес извештај Саборског Одбора, којем сам ја председником био и који сам извештај главном сабору ја поднео, то не ћу том приликом председавати и уступам председништво г. потпредседнику дру Ђорђу Красојевићу.

Потпредседник др. Ђорђе Красојевић, после прочитаног овог извештаја пита сабор, да ли остале извештаје, који су штампани, сматра за прочитане? Пошто их сл. сабор сматра прочитанима, прелази се на дневни ред.

Др. Жарко Миладиновић, моли, да се седница одгоди и тражи да се напише и извештај Школског Савета.

Потпредседник Ђорђе Красојевић затвара седницу и заказује ју за $3^1/_2$ сахата после подне.

X. Седница 11. (24.) јуна

после подне, 1902.

Потпредседник Ђорђе Красојевић отвара седницу.

Михаило Медаковић тражи да се прочитају списи који се односе на продају Беочинске каје, јер и та ствар стоји у вези са извештајем Саборског Одбора.

Потпредседник др. Ђорђе Красојевић одговара, да о том предмету постоји засебно извеште, које ће се у своје време ставити на дневни ред

Др. Жарко Миладиновић. Признајем, да се налазим у тешком положају и да сам се латио тешке дужности, кад сам се латио да претресем извештаје саборског одбора, а тежак је мој положај не само с тога, што смо извештаје те добили тек пре два-три дана, а тек један данас саслушан, већ и с тога, што пред собом имамо три извештаја, који обухвају 12 година. Да су редовне прилике биле, не би се то догодити могло. Да је српски сабор редовно сазиван био, имали би данас да прегледамо само један извештај, а и тај извештај тицао би се само периоде од три године.

Али покрај свега тога покушаћу, да у главном прелистам и прегледам сва три извештаја, како би могли створити себи тачан и јасан суд о раду саборског одбора, дотично о оним догађајима и решењима, која су се за 12 дугих година низала и нанизала.

Прегледа ради поделићу мој говор у 6 одељења, па ћу говорити I. о чиновништву народно-црквеном; II. о повредама, које је начела државна власт српског народно-црквеној автономији; III. о повредама саборског одбора; IV. о неправилностима и неправдама саборског одбора; V. о финансијама и VI. о законодавном раду саборског одбора или боље о припремама и предлозима истог за законодавни рад. Говорићу дакле пре свега о чиновништву. Ту одмах примећујем, да су силна нова места крејирана без икаква разлога: ту је место I. бележника, II. бележника и других места, којих пре није било, а и плате се појединим чиновницима повишују без икаква основа, а противзаконито. Увукла се протекција и непотизам и за то су се и делила и стварала места против сваког резона и закона. А чиме се то помиљање чиновника правда? Између осталог и тиме, што су се морали натпрегледати рачуни манастирски, а овамо су се ти рачуни неуредно или готово никако подношали. Данас тај разлог не стоји. И док се с једне стране саборски одбор журио са стварањем нових места, дотле с друге стране није хтео да попуни место надзорника манастирских добара, јер није донесено ново устројство манастирско, па неће саборски одбор томе новом преустројству да „прејудицира“. Нешто ново и за обичног човека, а још више за правника. Зар се постављањем једног чиновника може да спречи сабор у доношењу какве уредбе?

Затим прелази говорник на повреде од стране државне власти, те претреса извештаје саборског одбора по горе истакнутом плану, и говор завршује говорник овим речима:

И тако смо славни саборе прешли редом све извештаје, а из њих смо видели силне неправде и незаконитости које је починила државна власт, а починио их је и сам саборски одбор, који је знао бити енергичан према доле, а према горе је заборавио, да је он иначе — док сабора нема — врховни господар у аутономији српској народној, а само да је над њим више српски сабор и да њему једино одговара. Извештаји нам казују, да су трзавице и неуредности наступиле у автономији нашој због лоше управе, да лошије бити не може.

Некоректност се низала за некоректношћу, а неправда је неправду сустизала. Зажмурило се онде, где се имало добро гледати, а ћутало, где је требало говорити. И сабор је позван, да повреде и некоректности те отклони, што је више могуће, како би и опет наступиле редовне прилике у нашој кући, нашој автономији.

И кад смо чули све те незаконитости и неправде из извештаја саборског одбора онда држим, да ће и ваш, а и мој суд о свему томе бити позитиван, јасан и само тај, да се осуди држање и рад саборског одбора, па с тога и износим пред славни сабор овај предлог за одлуку.

„Сабор је овај прегледао и расправио извештаје Саборског Одбора од 1890.—1902. г. и поводом тих извештаја донеће потребне одлуке, али не може узети на довољно знање целокупан извештај Саборског Одбора, јер је са жаљењем приметио да је тај рад у многоме правцу пристрастан, неправилан и стоји у многоме у очигледној опреци са нашим аутономним уредбама, а о прекорачењу буџета и рачунима фондова и заклада донеће сабор решење, кад те ствари буде претресао.“

Др. Лаза Секулић. Славни Саборе! Ја бих молио, да могу у сутрашњој седници говорити, јер је већ јако касно. (Гласови: Чујмо сада! Данас, данас!) Добро. Славни Саборе! После опширног говора г. Дра Жарка Миладиновића, као известиоца одбора за дневни ред, са дозволом славног сабора хоћу да проговорим неколико речи. Ја, славни саборе, држим, да не могу овде говорити у име саборског одбора, о чијем се *дванаестогодишњем извештају о раду му* води расправа, него у оскудици овлашћења једино у своје име. Смер мојих речи јесте и биће то, да пошт. госп. известиоцем изнесене главније тачке *расветлим*, да *разјасним*, да би сл. сабор могао добити чисту или бар чистију слику о појединим предметима и питањима, која се расправљају. Хоћу да на и у најкраћим потезима покажем, каква су начела, и какви разлози руководили саборски одбор и на којем је становишту саборски одбор стојао, кад је односна појединa питања и предмете решавао. Према том ће моје речи имати управо информативно обележје и ја мислим, да и сл. сабор то тако узме. (Одобравање.)

Г. известилац вели, да је саборски одбор без потребе *крејирао нова званичничка места* и поднео плате спомињући нарочито место подтајника, првога и другог бележника. Пре свега, сл. саборе, имам констатовати, да подтајника нема. То је место системизовано било 1890. а укинуто је 1895., као што се то види и из извештаја саб. одбора од 1897. Места пак I. и II. бележника, па и друга, нарочито код књиговодства и благајнице нар. црквене фондова и заклада, системизована су по великој потреби. Г. известилац изволео је навести, као да је саборски одбор изнео за та системизовања *један* разлог т. ј. што се манастирски рачуни сада код фондовског књиговодства прегледају, јер нема надзорника нар. црквене добара. На то, сл. саборе, имам приметити и констатовати, да је у извештајима саб. одбора о својем раду, тај разлог споменут управо као последњи, најмањи. Има ту главнијих разлога. Ја сам слободан обратити пажњу славног сабора на одељак извештаја о хипотекарним зајмовима. Из тога се види, да је садањи саб. одбор управо удвостручио своту хипот. зајмова; јер док је 1890. године затекао стање те своте са нешто преко 4,000.000 круна, данас 1902. стање је главнице тих зајмова преко 8,000.000 круна и док је у почетку званичена садањег саб. одбора број дужника дакле обвезница износио нешто преко 2000, данас тај број достиже шест тисућа и неколико стотина. Ја мислим, сл. саборе, да се потпуно види, да је трострук посао, те такав не може обављати успешно исто званичничко особље, него се морале снаге повећати.

Ну ја сам слободан обратити пажњу сл. сабора и на други врло замашан узрок, за што је било потребно умножити радне снаге. Тај узрок се састоји у оснивању и примању нових фондова и заклада. Од 1890—1902. примио је саб. одбор на руковање и управљање неких двадесет осам нових фондова и закладе, који репрезентују велик иметак. То је скоро још толики број, колико је саборски одбор дотле руковао, а то је двоструко. Па се мора узети у обзир и ова чињеница што се види из самих извештаја. Саборски одбор 1890. примио је стање главнице нар. црквених фондова и заклада са неких 11,300.000 круна. Данас је то стање око 19,000.000 круна. За то време се увећао тај иметак дакле са преко $7\frac{1}{2}$ милијона круна, а то је преко 50%. Према том не може се рећи, да није било потребно системизовати нова места. На против било је врло потребно. А без сумње се та потреба није умањила тим, што су књиговодству упућени на надпрегледање и манастирски рачуни и што је уређење и држање у реду писмохране митрополијске архиве одређено. И према реду морао је саб. одбор, али у незнатној количини неку плату и повисити.

Г. известилац је споменуо, да је незаконитост, што је кр. уг. влада изјавила, да се код дозвољених зајмова којем код манастиру, има пре исплате исходити одобрење њезино. Ја се, сл. саборе, у то питање не могу дубље упуштати овом приликом, ну мислим, да је висока влада ставила тај захтев са тога разлога, што је манастирско добро, нарочито по саборском

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 25. броју „Српскога Сиона“ за 1902. годину.

устројству, народно-црквено добро, а као такво опет, без *превишње* дозволе не би се могло отуђити. Ја признајем, да је ту разлика; јер ако се узме тај темељ (нар. црк. добро), онда не би била довољна владина дозвола. —

Што се тиче, славни сабране, повишавања плате професорима новосадске срп. вел. гимназије, на дификултирање г. известиоца, сл. сабране, да сабрески одбор није ту показао енергије, имам част толико споменути, да је сабрески одбор, на наредбу вис. кр. уг. владе, да има за 15 дана исплатити означену повишицу (накнаду) професорима, изјавио, да тој наредби не може задовољити, јер држи, да је у том питању надлежан нар. црк. сабор донети решење, а не висока влада, која стоји ван круга наше автономије. На то је горехваљена влада предложила ту ствар Његову Величанству, по чему је издано превишње решење од 4. јануара 1897., да се свота преко (30.000 фор.) има исплатити под теретом административне опрхе. Шта је преостало друго сабрском одбору, него да нареди исплату своте, ну у исто је доба и сл. сабору поднео овопредметно извешће. —

Г. известилац, сл. сабране, споминье подношење записника саб. одбора преуз. кр. уг. министру-председнику и списа у *мађарском преводу*. Ствар стоји овако. Кр. уг. влада, позивајући се на одредбе закона 44: 1868. год. захтевала је већ концем седамдесетих или почетком осамдесетих година, да јој се записници саб. одбора подносе не само у препису, него и у верном мађареском преводу. Ну ствар је легла. Касније, а то се види и из извештаја саб. одбора од 1897., ставио је тај исти захтев и преуз. г. кр. уг. министар-председник барон Банфи. Како се ствар развијала, види се из истог извештаја. А до данас тако стоји, да се записници према §-у 23. саб. устројства подносе само у препису, а не у преводу.

Друкчија је ствар са преводима списа. У главном се ово питање односи на утоке, који се поднесу кр. уг. влади, против одлука саб. одбора. Сабрески одбор, колико је мени познато, заступа у том питању ово становиште. Држава односно државна власт, кад хоће да врши врховно право надзора, може то само на свој, а не на трошак автономије. Ако која странка иде држ. власти, да тражи права себи, нека сноси она сама трошак превађања, ако већ држава такав не прима на себе. А не могу се оптеретити тим послом нар. црк. авт. звања, односно тим трошком нар. црк. иметак наш. Ну саб. је одбор ипак морао правити разлику између странака, које траже правице у држање власти, која према закону 48: 1862. захтева и мађарске превиде нападнуте одлуке и осталих списа и такве прилике, кад се ради о ствари *ойшег автономног интереса*. Пошто кр. уг. влада захтева категоричне такве преводе, то се онда у оскудици законите заштите, мора таквом захтеву и задовољити. *У* осталом нек изволи сл. сабор ту заштиту прибавити. —

А сад, сл. сабране, да у кратко изнесем, колико знам, о питању *продаје 29 јутара* и неколико квадр. □ земљишта *мак. Бечкиња* или о такозваној *кући*. (Чујмо!) То је ошла тужба у јавности, па и г. известилац приказује ствар у таквом облику, да је сабрески одбор продао то земљиште или бар да је Сабрески *одбор* главни кривац, што је то земљиште продано, па је манастир оштећен. (Тако је! Тако је! са стране већине). Али ја молим стрпљења. Ја знам толико, да *сабрски одбор није продао то земљиште* и да управо није саб. одбор ту никакав кривац. Ево за што. Сабрски је одбор у децембарској седници 1894. године (не знам броја одлуке) одлучио, односно изјавио да он тога питања не може мериторно решити, да није надлежан, да је нар. црквени сабор једини надлежни форум за то. Ту одлуку је сабрски одбор, услед захтева, сасвим вис. кр. министарству богочасти и јавне наставе. Од тога времена до месеца августа 1895. није та ствар дошла више пред сабрски одбор. Наједаред пред конац августа 1895. добије сабрски одбор отпис уг. министра-председника, у којем се саопћава, да је на његов предлог Његово ц. и Ап. кр. Величанство благоизволело најмилостивије уништну купопродају одобрити.

(*Гласови*: А ко је потписао уговор?)

Ко је потписао? Управитељ или настојатељ манастира за манастир. Ко би могао друга?

(*Гласови*: А ко је поднео списе горе?)

Списе? Славни сабране! Познато је, да краљевска влада стоји на том становишту, да вршећи право врховног државног надзора, ако јој се свиди потребним може записати приказ

списа о одйосном предмету нарочито ако је уток у питању. Тако је овде било. Влада, ако се добро сећам, није рекла, да зато шиге списе, што хоће да предложи прејасној круни уништи уговор на прев. одобрење. Ну сл. саборе тим, што су списи поднесени није никакво автономно право напуштено, није никакво право пружено од автономне стране влади, да учини *расположење* у ствари, где није могла поступати, кад није поступао претходно законито позвани автономни фактор т. ј. сабор. Кад дакле тако стоји ствар, да је уставно одговорни министар без утицаја саб. одбора учинио предлог прејасној круни, да ову ствар реши — онда, славни саборе, не може бити саборски одбор, него само државна власт т. ј. по уставу одговорни министар одговоран. А зна се, где се та одговорност може тражити. Остала продаја је само саставни део те главне продаје. У осталом о целој овој ствари поднео је саб. одбор сл. сабору извешће и списе, па се сл. сабор из списа може о свему уверити, па и о том, да ли је или није манастир оштећен, јер међу списима мора бити и стручњачко мишљење о апроксимативној вредности тога земљишта, те даље не ћу о том говорити. —

Што се тиче парница са наследницима пок. патријарха Анђелића и наследником Милице Војновића рођ. Максимовићеве, ту ја могу укратко такође изјавити са г. известиоцем, да је боља и мршава нагода, него масна парница. А код прве нагоде се није могло предвидети, да ће после тога искрснути оно, што је искрсло т. ј. парнице Ј. Грујића. —

Г. известилац нарочито приговара поступку саборског одбора у погледу *епархијских скупштина*. Саборског одбора је становиште у том, да држи себе власна на темељу §-а 22. слово б.) саб. устројства од 1875. да контролише органе, који су автономним уредбама установљени, међу које рачуна и епархијску скупштину. То контролно право саб. одбор може вршити или тако, да изашље своје повереника у скупштину, па да тај повереник, непосредно видевши и чувши рад и изјаве скупштине, поднесе саб. одбору своје извешће; или пак тако, да изиште скупштинске записнике, да види, што је решено и како је поступано. Према саб. устројству од 1875. држи саб. одбор, да у овом погледу не може важити овопредметно одређење старије епархијске уредбе од 1871. Моје особно мишљење у овом питању у погледу на контролу према епархијским скупштинама је исто, што и саб. одбор. Ну, сл. саборе, у обзиру на оно расположење саб. одбора, да се епархијске скупштине уз нове изборе епархијских заступника могу сазивати тек по претходном знању и одобрењу саборскога одбора, морам изјавити, да се по мојем немеродавном мишљењу тако расположење не може јасно утврдити позитивним автономним уредбеним одређењем, дакле да се не би могло ни применити. (Тако је!) Ну, сл. саборе, за ту примену саб. одбор има своје разлоге, које у овај мах не могу навести тачно, ну свакако се могу лако видети из саме овопредметне одлуке. Према том мислим, да није никако оправдана реченица г. известиоца, да саборски одбор „руши, као и државна власт.“ —

О много и премного пертрактираној „*црквеној свести*“, због које г. известилац саб. одбору чини велика пребацивања, могу оволико рећи. По нашој автономној уредби од 1868. пасује, који говори о т. зв. црквеној свести, стоји у вези са *пасивним* правом избора. (Тако је!) И ја морам прецизирати, како ја схваћам примену тога става. У закону овај став *не стоји императивно*. Тамо се толико вели, да се очекује, да се бирају (у скупштину) људи на добру гласу и познати са своје црквене свести. Дакле само у *строжијој* примени закона се може употребити исти став, као право наређење. А да је и саборски одбор тако становиште заузимао и заузима, позивам се на добро познат пример. Познато је, да је епарх. админ. одбор вршачки 1897. лишио 29-орицу вршачких општинара на шест година свих активних и пасивних права у автономији због немања црквене свести. Услед утока истих дође ствар пред саборски одбор. Саб. одбор је укинуо осуду у погледу на лишење активног бирачког права, а одржао је нападнуту одлуку само у погледу на изберивост т. ј. на пасивно право. О том, да ли је саб. одбор у оне, могао одобравати одлуке, којима се неком одузима на одређено време изборно право због немања црквене свести, не могу ја нарицати суд, јер поступак у том, по што у самом закону није прецизност, зависи потпуно од пресуђења самога оног форума, који има закон да примењује. —

Што се тиче *непосредно поднесених поднесака саб. одбору*, ту вала, сл. саборе правити разлику између утока и обичне молбе, жалбе или тужбе. За уточе преди одређење §-а 14. обс. П. кон-

инст. системе од 1782., па је саб. одбор нарочитом наредбом од 1898. и изрекао и обнародовао, да се утоци могу поднети само за 10 дана по уручењу и то путем надлежног епарх. админ. одбора. Ово је последње нарочито потребно, да може иста власт, чија је одлука у питању, знати, да ли јој је одлука постала правомоћном или није; да може подносећи уток саб. одбору поднети одмах том приликом и односне званичне списе, а евентуално, ако је потребно, на уток и своје примедбе каже, односно, сходно навешће даде. Према том саб. одбор у највише случајева враћа *непосредно* поднесене уторке. Ну ако види, да је ствар од важности, не враћа, него ште извешће и списе од надлежног епарх. админ. одбора. — Друго је поднесена обична н. пр. жалба. Саборски одбор није у првом реду апелационн форум. По 29. § саб. устројства он решава у П. односно III. степену оне предмете, који услед утока против одлуке епарх. админ. одбора њему стигну. Ну тамо се каже, да ће то само дотле стајати, док се не установи орган односно власт автонома за то. А један део његова осталога делокруга се нарочито без сумње састоји у том, да испита до знања му донесене прилике и да учини сходна расположења, даде евент. упутства и др. Јер саборски одбор држи, да је природно, да саб. одбор такве ствари доведе у ред, него да странке иду држ. власти т. ј. нис. влади са тужбом. Према том саб. одбор такве поднеске не одбија, него их узима у расправу. —

Г. известилац дифилкултура задавање зајма од 40.000 фор. ради набавке *наметаја у патр. резиденцији*. Сл. сабране, ту имам навести, да је та свота зајам, који се имортизационо враћа и има пратити и носи одговарајућу камату, да је одлука и зајам задобила превишње одобрење да је наметај fundus-instructus и да не видим запреке, да се не да зајам, који служи целини напој.

Да је митрополит и патријарх из својега набавио тај наметај, то би се имало све предати нпр. по смрти му, а овако остаје наметај као коренити иметак. —

Међу приговорима, сл. саборе, које сам чуо од г. известиоца, налази се и то, да је саб. одбор погрешно, што је упутно црк. опћине, да одустану од стављања захтева, да се *сесије јерархијског фонда* (тзв. залишне) преписују у власништво црк. опћина. Не може се истина нико пречити, да тражи и брани своје право. Али, сл. саборе, по §-у 24. I. прев. кр. наредбе од 1868. јасно је, да су залишне парохијске сесије саставни део те и *својина јерарх. фонда*. Нашто да опћине доводе ствар до парнице? Тим једино проузрокују излишне трошкове, те штете јерархијски фонд, а нарочито себе саме. Према том се указује тај приговор неоправдан. —

На примедбу г. известиоца *о подизању и спуштању парохијских клас. разреда*, о којима је реч у извештајима саб. одбора, имам част обратити пажњу сл. сабора на одређења §-а 13. I. горехваљене уредбе од 1868. А нема сумње, да тај предмет према крепким уредбама спада у делокруг епарх. админ. одбора и саб. одбора (ако има утока.) Ну ја имам овде и то изјавити, да су пријављена подизања и спуштања у главном управо таква, која су саб. одбору пријављена званичнога знања ради, пошто је у тим случајима, истина на основу закона, али тек разлика у погледу на оне класе, које су у додатку уредбе од 1868. изређане. —

Г. известилац пребацује, да саб. одбор не мери једнаком мером, па спомиње конзист. фискала вршачког и темишварског. Сл. саборе! Саб. одбор је на том становишту, да је методобно конзист. чланство и конзист. фискалство никомпатибилитет. То је своје становиште саб одбор изказао још, ако се не варам 1892. или 1893. кад је упоредно епарх. конзисторију будимску, да се не може сложити, што је један њезин члан уједно и фискал, као подручан одговоран орган, те да ваља ту неправилност да уклони. То начело је руководило саб. одбор и при пресуђењу случаја у Вршцу, кад је изрекао, да не може г. Др. Хаџи вршити права и дужности члана конзисторије, док је конзист. фискал. За што није саб. одбор и код темишварског конзист. фискала тако поступао? Без сумње је при прегледу записника епарх. скупштине темишварске та околност превиђена. А на поднесен овопредметни каснији уток није могао саб. одбор донети мериторно решење, јер је уток гласио против одлуке епарх. конзисторије, а по §-у 29. саб. устројства није могао саб. одбор ту донети мерит. одлуке.

Споменуо је г. известилац зајам за сађење будимског и зајам за сађење вршачког винограда. Код првог је саб. одбор дозволио зајам, а код другога није. Сл. саборе! Не могу казати, да је саб. одбор хтео двема мерама да мери. Него

је у ствари то, што је преосв. г. епископ будимски добио лични зајам, који мора сам вратити уз одређену камату, а код вршачког винограда је тражен управо реалан зајам, да се њиме отперети епископатско т. ј нар. црквено добро. (Гласови: А за што није дат исто онакав зајам и преосв. г. епископу вршачком?) За то, пошт. господо, што таква молба није предложена саб. одбору. Сем тога морам споменути, да је зајам исплаћен тек по пријему гаранције и по одобрењу од стране вис. кр. уг. владе. —

Дафикултира г. известилац и то, што је саб. одбор неоправдано позивао такве свештенике, да приступају у *чланство свешт. удов. миров. фонда*, који по закону не морају, па спомиње удовце. О тој ствари би се, сл. саборе, могло доста и не баш пријатно говорити. Али ја нећу заићи у то. Само толико могу рећи, да је саб. одбор у сваком поједином случају потпуно *по закону* поступио. Ну ко се обично жали? Такви свештеници, који још пре оснивања мировног фонда осигураше, колико могоше своје породице, за случај своје смрти, код појединих друштава за осигурање. Али, сл. саборе, мировничка уредба од 1895. не прави разлике између неосигураних и осигураних, него изричнo наређује, да мора ступити у чланство свештеник, ако је у служби, има жену или малодобну децу. Мора ступити ма лико био богат, а ако није ожењен односно удовац без деце или без малолетне деце, не мора бити чланом, па ни саб. одбор тога није тражио, нити тражи. Да је саб. одбор у овим питањима поступао и по правичности, види се из тога, што је дозвољавао у много и много прилика, да парочито сиромашнији свештеници у годишњим, двогодишњим и трогодишњим оброцима задовоље својој обвези. —

Није право г. известиоцу, сл. саборе, што је саб. одбор исплатио онолику своту *свештенству епархије горњокарловачке*. Ја имам нагласити да је саб. одбор рекао, да та ствар спада пред сабор, али да ће своту ипак исплатити под својом одговорношћу, јер је невоља тако велика, да то сви заинтересовани фактори увиђају, да нема друга излаза. А ствар је у том. У епархији горњокарловачкој се узима у име парохијала 20 нов. по рали. Годишњи пропис по рали, дакле *прорачунски* приход, установљава се према броју рала. Већ ти прорачунски приходи обично су мањи били и јесу годинице мањи него ли потреба; а кад се сврши рачуиска година, па се срачуна, онда се види, да је тај очекивани приход много заостао иза прорачунске своте. Неприкосновени фонд накнађује прорачунски мањак и до 14000 круна. Ну о *фактичном* годишњем дефициту нема расположења у закону. Ови дефицити, који су постали због немогућности убирања, из године у годину се били нагомилали на 30—40.000 фор. Ту је свештенство ужасно страдавало Па како није било изгледа, да ће скоро бити сабора, то се саб. одбор, пошто ни влада није имала ништа против те исплате из неприкосн. фонда, одлучио, да исплати потребну могућу своту (око 24.000 ф.) —

Пребацује г. известилац саб. одбору, да није конзеквентан при поступању око враћања зал. сесија онде, где поново оживи парохија, која је била редукована. Ја сл. саборе, могу толико разјаснити овај предмет, да ми је познато, да је пре садањих саб. одбора враћена јарковачка сесија, да је пре њега започет поступак за повратак овсеничке залишне парохијске сесије, да је под овим саб. одбором враћена, на основу претходником му примљеног становишта, сесија у Ујлми. Ну саб. је одбор одмах при првом новом случају стао на то становиште, да је *зал. сесија постала својином и сист. делом јерарх. фонда, дакле нар. црквеног добром*, услед редукције једне парохије, да новоокрајиране парохије нису исте парохије са редукованим парохијама, да нема прописа, да се враћају сесије општинама, него се по §-у 24. I. прев. кр. рескрипта од 1868. даје припомоћ сиромашним и т. д. свештеницима, а тим се олакшава сиромашним општинама. —

Г. известилац ставио је у изглед, да ће се поднети предлог, да се управа и руковање манастирским иметком постави на модерне основе. Ја се слажем с тим. Ну примећујем, да ће код тога питања по свој прилици бити тежак положај кад се зна, какво мишљење влада у свакога братства манастирског о намени ман. иметка. Позната је борба из нове прошлости т. ј. из доба, кад се уводиле авт. установе у живот у седамдесетим годинама. Ну о том ће бити говора, кад се предлог поднесе. Овде хоћу само, да на речи г. известиоца, да саб. одбор није водио бриге, да се *ман. рачуни* подносе на време, ово споменем. Саб. је одбор од постанка свога па све до сада издавао наредбе и строге и најстрожије. Али наредбе нису онако извршене, тако би ваљало. Треба узети у обзир, да не по-

стављя саб. одбор настојатеље манастирске. Истина је дакле, да у овом погледу не стојимо сјајно. (премда се последњих година стање у многом поправило према прошлости!) Али шта ће рећи славни сабор на то, да се не узима у обзир ни наредба кр. уг. министарства б. и р. н. из седамдесетих година у том погледу, а та парично каже, да онај настојатељ, који на време не поднесе рачуне, не ће моћи бити припуштен у кандидацију за епископа. (Врло добро! Велика веселост у целом сабору.) Славни сабор, кад таксан разлог није могао да делује, онда ће сл. сабор моћи пресудити тешкоћу положаја саборског одбора. —

Замера г. известилац, што се нпр. ман. Грабовцу дао поклон од 5000 фор. а у зајам опет 5000 фор. То је учињено, јер је врло сиромашан тај манастир и био је на рубу пропасти. –

На приговоре г. известиоца о *хип. зајмовима, и државним папирима од вредности* слободан ће бити, сл. сабору у овом дати разјашњења. Стална намера саб. одбора од почетка била је и јесте, да што већу готовину уложи плодоносно у хипотекарне зајмове. Та намера је у толико остварена, што је, као што сам већ споменуо, своту хипот. зајмова од 4,000.000 круна округло говорећи подигао за своје време на 8,000.000 круна. На против стање државних и иних папира од вредности показује се данас толико, колико и пре десет година. Према тешким финанесијским приликама у погледу за смештање главнице у хипот зајмове мора се рећи, да је то управо леп резултат, да се стање артија није повећало. Баш је саб. одбор пошао за тим, да обзиром на велике нар црквене потребе, прорачун на више $^0/_0$ темељи, а више $^0/_0$ се може добити само из хипот. зајмова (осим аренде од непокр. иметка.) На амортизацију саб. одбор није могао давати новац, јер том стоји на путу саб. устројство, које вели, да има остати досадања пракса код издавања новца на зајмове, док сабор не сачини и Њ Величанство превишње не одобри уредбу за тај предмет. У новчане заводе, разуме се сигурне новчане заводе, може се такође уложити, па је саборски одбор и уложио неки део готовине. Ну у том погледу се не могу сложити са пошт. г. известиоцем, да би пре ваљало уложити готовину у новчане заводе него у држ. артије од вредности. Те артије пружају мању камату него хипот. зајмови, а где што и као новчани заводи. Али кад се узме сигурност државна, кад се узме да капиталом од много стотина тисућа и милијона основани новчани завода могу лако као што се сваке године и то више пута догађа, да пропадну; кад се узме, да саб. одбор у свако доба нађа да има на расположењу извесну своту ради подмирења наредних потреба цркве и просвете, коју своту предајом тих папира на најкраће време може добити, а на против, кад се узме, да новчани заводи неће улоге без отказа, а можда и без потреса не би могли на време исплатити — онда мислим, да се не би могло пледирати за велико улагање у новчане завоне. Ну свакако, као што сам рекао, не стоји ништа на путу, да се сразмерна своја уложи плодоносно у сигурне новчане заводе. Према том је саб. одбор једна могао друкчије радити у овом погледу, него што је радио. —

Најпосле, сл. сабране, ја мислим, да саб. одбор сачињењем нар. црк. устава, није спречно радњу нар. црк. сабора од 1897. Моје је уверење, да је ту због дневног реда поникла препрека „с више.“ Јер то се зна, да није саб. одбор, него кр. повереник, по упутству, захтевао од сабора, што је захтевао и чиме се дошло до — одгођења сабора. —

Из ових мојих кратких разјашњења и обавештаја држим, да је сл. сабор у многом погледу добио нову слику о раду и начелима, која су руководила саб. одбор при пресуђивању напред истакнутих питања. Та слика, сл. сабране, свакако је повољнија и управо повољна по саборски одбор. Услед чега је моје немеродавно мишљење, да се поштованим г. известиоцем поднесени предлог не би могао примити у оваквом облику, него да би ваљало узети извештај саб. одбора на знање имајући у виду, да је г. известилац и тако наговестио поднашање предлога у обзиру оних делова извештаја, којима није никако задовољан. Ја то у том облику стављам пред сл. сабор не износећи против предлога у овом предмету. Тим сам завршио, славни сабране, и молим, да сл. сабор све то изволи узети у достојно призрење.

Потпредседник Др. Ђ. Красојевић затвара седницу и заказује ју за 12. (25.) јуни у 9 сахати пре подне.

Поднесци нар. црквн. сабору.

1.) Молба врдничке општине, у којој се моли, да уведено обавезно осигуравање црквама и других црквених зграда укинуто буде.

2.) Молба Алексе Јанковића, умировљеног и болног српског народног учитеља и становника бајског, ради подарења сталне годишње припомоћи из кога школског или народног фонда.

3.) Представка Милинка Буиновића против управе манастира Шишатовца.

4.) Молба златичке српске прав. црквене општине, да јој се брише дуг од 3499 К 54 потура, који дугује за верозаконски принос и саб. трошкове.

5.) Молба општине арадске, којом моли, да на основу извештаја и повереника, достављеног главном сабору 1865. г., тужбу њезину, у име њезино сабору поднесену, надлежном месту поднесе, и да настоји да им Власи дужан новац и црквене утвари издати имају.

6.) Молба арадске општине ради ревиндикације манастира Ходоша под темишварску српску епархију.

7.) Молба општине арадске ради обновљења владичанске столице и оснивања мушке препарандије у Араду.

8.) Притужба Василијана Поповића, јеромонаха ман. Бешеновa, против решидбе високопречасног МЦСавета од 18. (31.) децембра 1901.

9.) Молба Софије Вујичић, удове учитељке у Земуну, ради годишње потпоре.

10.) Молба Јелисавете удове професора карлов. гимназије Николе Пеклара у Руми, да јој се мировина изда.

11.) Молба Милеве Жижић, становнице ст.-палапачке, у којој моли за припомоћ као свештеничка сарота.

12.) Васа Пантелић из Карловаца моли за писарско место и друге послуге код сабора.

13.) Представка црквн. општине у Старчеву, ради установљења самосталне парохије.

14.) Молба Максима Милановића, пароха у Бодеграју (пакрачка епархија), да престане обустављање сесијоналне отпштете за камате од навршене 40-те године живота на основни принос свештенично-удовичког мировинског фонда.

15.) Молба општине дежанске, у којој моли припомоћ од 200 К за издржавање свештеника.

16.) Молба дежанске општине, у којој моли, да јој сабор опрости дуг у име верозаконских прииноса и саборских трошкова.

17.) Протест Васике Стануловића, бирача и становника бочарског, против избора изборника у Бочару, као и против избора посланика за срез мокрински.

18.) Молба Ане Антићке, уд. учитеља рићичког, у којој моли какву припомоћ.

19.) Петар Вујић из Куле подноси жалбу против управе бачке епархије.

20.) Молба општине мокринске, у којој моли да се застарели саборски трошкови и верозаконски приноси, са терета црквене општине бришу, и да се обвезница њена од 8959 фор. и 99 нч. у име тог дуга издата као неважна прогласи.

21.) Саборски одбор подноси извештај о сталности Миливоја Жупанског, помоћника књиговодства.

22) Молба општине шандорске у погледу прементаја из ст. станарског у суботачки изборни срез.

23.) Саборски Одбор подноси на финализање рачуна нар. црквн. фондова и завода од 1901. г.

24.) Саб. Одбор спроводи поднесак патронатна новосадске српске вел. гимназије у погледу системизовања места учитеља за појање и музику у истој гимназији и на терет субвенције из клерикалног фонда.

25.) Саборски Одбор подноси молбу Павла Пајића из Бела Брда, у погледу мировине М. Марјановића, умир. учитеља кишфалубског.

26.) Саборски Одбор подноси молбу Илије Машића, протопрезвитера и пароха оточког, ради дознаке и исплате путних трошкова и дневница приликом сабора од 1797. г.

27.) Саборски Одбор доставља на одлуку нову молбу професора карловачке српске вел. гимназије ради накнаде за вријеме од 1.I. 1875—31./XII. 1889.

28.) Саборски Одбор подноси молбу Нате уд. Симе Лонгиновића, пароха у Срп. Итебеју, ради припомоћи.

29.) Саборски Одбор подноси представку епарх. скупштине бачке у предмету трајања мандата чланова епарх. скупштине.

30.) Саборски Одбор подноси извештај о продаји $13^{4/11}$ јут. земље ман. Беочина уз списе савезно са пређашњим овопредметним својим извештајима.

31.) Патријарх спроводи молбу професора српске вел. гимназије карловачке за регулирање проф. плаћа.

32.) Саборски Одбор подноси финализање рачуна срп. нар.-црквн. фондова и завода од г. 1897.

33.) Саборски Одбор подноси Школским Саветом достављену молбу професора српске учитељске и учитељичке школе сомборске ради повишења плаће.

34.) Саборски Одбор подноси представку епарх. скупштине бачке ради установљења места референта за духовни и административни одсек.

35.) Молба Марије уд. јереја Исид. Јовановића у Сегедину, у којој моли, да јој се молба, поднесе на сабору 1897. год., претресе и уважи.

36.) Представка горњокарловачке општине, у којој моли, да се учитељи месне вежбаонице издржавају из истих извора, из којих се и српска учитељичка школа издржава.

37.) Молба епарх. скупштине пакрачке да сабор протумачи: да ли се по приврем. епарх. уредби имају епарх. одсеци обнављати или допуњавати.

38.) Представка епарх. скупштине пакрачке, ради наједначенља дотације свештеничке.

39.) Представка епарх. скупштине пакрачке, ради преуређења протопрезвитерских звања, у толико, да протопрезвитер не врши више парохијску службу, већ да као надзорник црквено-општинских послова буде без парохије.

40.) Школски Савет подноси представку епарх. школ. одбора бачког, ради успостављања српских народних школа у бившој војној крајини.

41.) Представка епарх. скупштине пакрачке ради помоћи против пестањице у парох. свеђенству епархије пакрачке.

42.) МЦСавет јавља, да су упражњена 2 свештеничка места у МЦСавјету.

43.) Молба писара саборских, у којој моле писарско место за време сабора.

44.) Молба М. Чобанића и П. Манојловића, који моле, да послужују код нар.-црк. сабора.

45.) Сабориски Одбор подноси извештај и обрачун финансијског саборског одбора од 1897 год о исплати саборских заступника.

46.) Сабориски Одбор подноси уз извештај молбу црквено општине у Слобоштини, ради отпуста своте од 204 ф. и 8 нч. или 408 К 16. пот., коју дугују у име верозаконског прописа.

47.) Школски Савет подноси извештај Е. Ш. Одбора бачког, у предмету отварања срп. веронеч. школа у Тителу, Гардиновцима и др.

48.) Представка епар. скупштине пакрачке, ради измене §. 27. уредбе о мирод. фонду за удовице и сироту децу православног свеђенства у округу митрополије карловачке.

49.) Представка епарх. скупштине пакрачке, ради уређења мировине за парох. свештенство и оснивања у ту сврху мирод. фонда.

50.) Саб. Одбор подноси молбу Школског Савета ради установљења мирод. уредбе за српске народне учитеље и учитељице.

51.) Е. А. О. бачки враћа забуном тамо отправљени протест бирача оточког среза, против избора посланика од 1897. године.

52.) Саб. Одбор подноси своју одлуку о умировљењу Ђорђа Глибоњског, професора српске учитељичке школе у Карловцу.

53.) Саб. Одбор подноси своју одлуку о проглашењу Ж. Јекића П. књиговођу српских народно-црквених фондова и завода сталним.

54.) Саб. одбор подноси на финалисање рачуне срп. нар. црк. фондова и завода од год. 1898.

Беседа на Спасов Дан.

„Изиђа же ихъ коих до Ваѳаніи и воздвигъ рѹцѣ своѣ и благословиѣ ихъ. И бысть егда благословляше ихъ, ѿступи ѿ нихъ и возношашеся на нбса.“ (Дук. 24, 50. 51.).

Овим речима описује св. евангелије онај значајни догађај из земаљског живота Христа Спаситеља, када је Он, свршивши свој свети искупитељски задатак на земљи, и помиривши грешни људски род са милостивим Оцем небеским, после свога победоносног васкрса славно се узнесао на небо и сео с десне стране Богу Оцу, а тиме и по своме човечанству примио највишу славу и част над свим. — Пошто је Христос Спаситељ својим славним васкрсењем како своје поплашене и клонуле ученике, тако и све верне још боље уверио, да је Његова наука заиста небеснога порекла, а Он истинити Бог и обећани Спаситељ и победитељ смрти, — провео је још 40 дана на земљи, јављајући се својим апостолима, уверавајући их о свом истинитом васкрсу и утврђујући их у оним божанским истинама, које су имали после Његова вазнесења да проповедају по свету. На да би људи и после Његова вазнесења налазили духовне поуке, утехе и моралног усавршења, — основао је на земљи своју *св. цркву*, да у њеним недрима верни налазе задовољења својим потребама, телесног осветљења и спасења. Овој св. установи поставио је за учитеље и поглаваре своје апостоле, давши им својом божанском моћи власт учења, свештенодејствовања и управе, и заповедивши им. да ту Његову цркву еванђеоском проповеђу по целоме свету шире, и св. крштењем заблуделе душе к правоме Богу и истинитој вери обраћају. — Но да би своје ученике уверио, да Његова св. црква, коју је стекао својом драгоценом крвљу, неће ни на даље остати без Његове божанске помоћи и управе, охрабрио их је својим утешним обећањем: *„а ја ћу бити с вама у све дане, до свршетка века“*. — Пошто их је затим оснажио обећањем, даће им послати св. Духа — утешитеља, који ће их својом божанском силом одушевити и окрепити за њихов будући спасоносан проповеднички рад, — извео их је у 40. дан по васкрсу на гору маслину и узнесао се са прослављеним телом „и‹ѣ‹ѣе вѣ прѣѣѣ“.

Спаситељ се дакле само *телесно* растао са овим светом, — но она *духовна веза*, која постоји између Њега и Његове цркве и верних јој чланова, није престала, него

непрестано траје, и трајаће по обећању Његову „до скончања века". — И данас се дакле може верни хришћанин састати са својим Спасителем и у часовима потребе окрепити се Његовим божанским духом. Па где ли је то свето место, где ћемо и данас наћи Христа Спаса? На то нам даје Он сам јасан одговор у речима: „*Где су двојица или тројица скупљена у Моје име, — тамо сам и Ја посред њих.*" Па када се људи скупљају у име Христово и где? Сваки скуп верних, коме је циљ прослава имена Божјега и вршење Његових св. прописа, може се назвати скупом у „име Христово". Но по превасходству место, где се верни „у име Христово" скупљају, — јесте *Храм Божји*, дом молитве, где Дух Божји постојано пребива, и који је у ту сврху и посвећен, да прима у себе оне, који састанка и разговора с Богом траже. То је опо св. место, камо И. Христос својим благим гласом верне позива речима: „*Ходите к мени сви, који сте утрудени и оптерећени, и ја ћу Вас упокојити и олакшати Вам*".

На како се чеда Христове цркве у нашем народу одазивају томе очинском гласу и позиву благога Спасителя? Ко познаје религиозноморално стање у нашем народу, мораће признати, да је у наше дане знатно малаксала она примерна побожност и оданост к св. цркви и њеном богослужењу, којом су се наши стари одликовали. Свакидање искуство нам показује, да је у свима слојевима нашега народа охладнела она некадања ревност у похађању св. храмова, а особито је образованији део нашега народа у томе знатно попустио. Једина још утешна појава је то, што је у нас остала још она стара ревност у спољашњем украшавању св. храмова и старање, да своје св. цркве у пристојном стању одржавамо, те нас то још теши у нади: да ће они, који су толике материјалне жртве за украс својих св. храмова принели, — ваљда увидети, да је и грех и зазор, да ти св. домови тако украшени и користи хришћанских душа посвећени, често на жалост празни стоје и онда, када се у њима позивају чеда православне цркве, да заједнички у општем скупу своје молитве небеском Оцу приносе и за своје и својих ближњих потребе помоћи просе. — Кад би хтели иститивати узроке тој жалосној појави у нашем црквено-народном животу, — нашли би их на жалост више, те би неке од њих морали приписати опој моралној зарази, којом је друштвена атмосфера у данашње доба на све стране на жалост окужена, та о, да је и наш честити и негда онако побожни народ захватила. Даљега повода тој жалосној појави нашли би и у другим приликама, као: у разним данашњим трговачким и привредним установама, у грчевитом грамжењу за материјалном коришћу и у саме празничне дане; у рђавом домаћем васпитању, у неваљалу друштву и штетним примерима и т. д.

Па знајући, да се та морална болест, која се дужим временом постепено у наш црквено-народни живот увлачила и у њему утврђивала, — не да тако лако и брзо уклонити, сматрам за дужност, да са овога св. места упозорим своју православну браћу на ону вековима утврђену истину, да је *вера и оданост к св. цркви* темељ, на коме међусобна љубав, слога, и све оне врлине почивају, од којих срећа, благостање и напредак једнога народа зависи. Но осим тих *општих* разлога, с којих су сви народи дужни веру и своју цркву поштовати, — постоји за наш српски народ још један врло важан разлог за оданост к својој св. цркви и св. православљу, а тај је она толиким вековима у нашој историји освештена истина, да на св. православљу почива народност и име српско. Па зато поштујмо своју св. православну цркву и њене светиње већ за то, што нам је она сачувалала у тешким и мучним данима кроз векове и народност, па ће Божјом помоћу чувати и даље. Но да нам народ тој љубави к својој св. цркви поучен и утврђен буде, не зависи то само од свештенства и црквене проповедаонице, него и од свију образованих и виђених синова нашега народа, који су се на високим школама зато високим наукама и знањем годинама бавили, да угледан и одличан положај у људском друштву заузму, али да поред овога јавнога позива и своме народу послуже као учитељи и узори у свему

ономе, што је добро, племенито и узвишено. А има ли већега добра, има ли чега племенитијега и узвишенијега, има ли за један народ чега корисније, него што је искрена побожност и истинска одданост св. цркви и вери из које све људске врлине потичу. Истина у данашње време чује се често и са разних страна изговор: „па могу се ја и код своје куће Богу молити, па то и чиним, те није нужно, да идем у цркву“. Али таковима св. црква ово одговара: 1.) да испуњавање једне важне дужности не даје никоме права да се ослобађа од друге, тако исто строге дужности; 2.) да они, који ради домаће молитве напуштају јавно богослужење у храму, могу лако помало да занемаре и домаће молитве, као што се то често догађа, особито у данашњем тешком времену, у коме сваки има доста бригâ и послова, који се морају на дому расправљати, те који човека често у место на побожност и молитву, на грех, јед и рђаве речи и дела навести могу; а црква је место мира и душевнога одмора, где човек све своје мисли Богу посветити може; 3.) да сама домаћа молитва нема онога благотворног уплива на човека, кога производи јавно богослужење у цркви својим дивним обредима и песмама, које побожну хришћанску душу усхићују и у њој више и племените осећаје изазивају, и што је св. храм најприличније место, где се човек узвишава од свакиданих ситних предмета до вишег размишљања о Богу и вишим потребама свога живота.

Када споменусмо црквену песму, *тај моћни будилник виших осећаја у православном срцу*, — ваља признати, да наше лепо црквено певање може врло много да учини, да се св. богослужење ревносније похађа, јер дивни и узвишени садржај наших црквених песама, када се обуче у лепо руво музичке хармоније, врло благотворно утиче на срца свију побожних душа без разлике стања и звања. Па благодарећи ревности овдашње црквене општине, — можемо са поносом рећи, да се у нашем месту негује црквена песма као у мало коме месту овостранога српства, јер у нашем граду хвала Богу 5 православних певачких друживâ у св. храмовима Бога славе и св. Богослужење својим хармоничним хоровима увеличавају. Одајући дакле заслужено признање свима, који тако ревносно црквену песму негују, — помолимо се још Богу, да се међу нас поврати и она некадања верска ревност и искрена побожност, о којој нам још само старији приповедају, а која је у овој општини владала и у оно доба, када се у нашим св. храмовима није могло чути овако дивно певање, у коме ми данас хвала Богу уживамо.

Желимо ли дакле што чешће доћи у блиски додир са данас прослављеним Спасом, — посећујмо што ревносније овај постојани св. станак Духа Христова; јер само онај, који се што чешће пуни Духом Његовим, тај је по речима Св. Писма „Христов“, с тим Он пребива „нѣстѣнный“, и томе шаље с црквом данашњи утешни поздрав: „Азъ есмь съ вами и никтоже на вы“. Амин.

Говорио у св. богородичној цркви у Земуну.

Сава Теодоровић
проф. у кр. реал. гимназији.

Неколико важнијих момената из најновије борбе са унијом у Дишнику.

(Свршетак.)

Градња школе у Дишнику бијаше најважнији предмет, око кога се особито заузимао парох Грубач. Под 18./4. 1900. број 66. шаље он званично *великом жупану жупаније Беловарске-Крижевачке*: „Пресвијетли Господине! Садања школска зграда у Дишнику тек је најпростија и најједноставнија сељачка кућа, за коју политичка општина Гарешничка плаћа саразмјерно доста осјетљиву годишњу најамнину, а општинско заступство још до данас није се много бринуло, да удовољи пријекој и општој потреби и озбиљном налогу велеславне кр. жупанијске области у Беловару од 8./12. 1898. број 22.423, којим је признато *„да је школска зграда у Дишнику изван сваке критике и наложено да се предузму потребни кораци, да се подигне пристојна школска зграда“*, и оном од 26./11. број 20.084 ех 1899., гдје се нарочито цитира, да се *„градњи нове школске зграде у Дишнику имаде још овога пролећа приступити“*. Истинитост ових навода

подкријепљује се прилежећим званичним актима [illegible].

Све то лијепо, корисно и племенито настојање више области остало је до данас само на папиру. Опћинско је заступство у Гарешници, додуше, прорачуном осигурало своту од 4000 круна, но на томе и данас ствар непомично стоји. Зар се не би могао, вољом и заузимањем опћинског заступства у Гарешници, остатак позајмити од високе кр. земаљске наше Владе у Загребу, која ће дозволити и оброчно кроз више година одплаћивање, као што је то учињено код градње школа у Горњим Средицама, опћине Капела?!

У интересу нашег сељачког народа и наобразбе његове, која нам данас толико треба и којом се поносе сви напредни народи, усуђује се ово звање у овом одлучном часу потражити помоћ Ваше Преосвјетлости, молећи ју најучтивије, да по свом јеликом и признатом заузимању за овакве од опће користи ствари, *благоизволи обратити парочиту пажњу на овај у смјерности поднешени меморандум*, наложивши, да се са градњом нове школске зграде у Дишнику *већ једном и послије горњих налога збиља и у истину одлучно*.“

Година 1900. бијаше за нас срећнија. Плодови рада и настојања парохова некрсуше у свој својој красоти. Трагични јунак начелник *Миљановић* буде *одшуштен*. *Сегеди* је, дакле, *изгубио своју десну руку*. У том времену задобије парох Грубач још *четири* поуњивање душе за св. православље и то: *Станка Бакића* (15.|28. априла 1900.), *Драгињу Бакић* (15.|28. априла 1900.), *Дмитра Ковачевића* (15.|28. априла 1900.) и *Насту Борковић* (15.|28. априла 1900.) Овај ударац бијаше заиста, страшан, те је дао *Сегедину* повода, да и сам напусти Дишник, што је и учинио пресељивши се у Босну. На његово мјесто постављен је неки *Храниловић*, човјек врло млад но ваљштином много угледнији и уредији од предшастника свога. Рад његов не има особите вриједности за пропаганду. *Сегеди* био би кадар, својим познатим популаритетом, у другим приликама, учинити много више. *Храниловић* хоће да подржава углед свој не мијешајући се много са народом, но ишчекивајући код куће, да му готово на руке дође. Можда га је и неусијех предшастника његовог на то принудио?! За његова доласка пређе у православље *Дока Котач* (1901. г.) Ова повуче сина из бискупске резиденције у Крижевцима и одсели кћери својој у Вараждин.

Исте године одредила је котарска комисија споразумно са мјесним школским одбором, мјесто за градњу школа у Дишнику. Одабрано је мјесто, гдје је прије стајала стара порушена школа, тик до филијалне православне цркве наше св. апостола Томе. Одобрен је и нацрт и трошковник високом владом, обављена је и јефтимба за градњу. У томе освану 1901. година. Градња поново застаде. Парох Грубач напусти парохију бршљаничку и пресели се под конац јуза у Новоселане, крај Беловара, те му је уједно повјерена и управа протопрезитерата сјеверинскога.

Иза њега остадоше у Дишнику само двије поуњивање душе: црквн. појац *Лука Војновић*, по занату јончар, и *Лука Борковић*, црквн. тутор. Онај први, како се чује, одселио је у Америку и тако *црна књига* паде на *једно слово*.

Рачунајући са горе истакнутим озбиљним чињеницама можемо отворено рећи, да је, обзиром на чврсто настојање оних из Крижеваца, било опасности, али ипак неуморно настојање у неустрашивој борби одржало је *сјајну побједу* и ми с поносом понављамо ријечи нашег великог пјесника:

„Што је било охладњело
Опет се загријева,
Што је било пренагљило
Браћа с' са крајева.“

Побједу нашем свештенику у тој борби против Дишничке уније радо је признао и један члан земаљског сабора у сједници CLXIV., држаној у Загребу 12. просинца 1900. г., рекавши у говору своме: *„Дишник пада у парохију Бршљаница. Како је тој на челу узоран свећеник, опће штован и љубљен у народу, нема више разлога бојати се, да ће напредовати унијатска мисао тамо“*.

А да је одиста тако, да је само заједнички и сложан са свештеником рад спасао парохију Бршљаничку од опасности, која је у њој већ захватила маха, најбоље ће показати изјава, коју посла прав. срп. црквена скупштина у име себе и народа свога владици своме Мирону. Изјаву ту, која је пред Божић 1898. г. упућена Преосвећеном Дијецезану, потписаше ова 23 првака члана црквн. скупштине бршљаничке: *Светозар Грубач*, парох; *Љубомир Скорупан*, учитељ и перовођа црквн. општине; *Дане Мудрић*, предсједник; *Симо Вукобрадовић*, потпредседник; *Никола Богдановић*, *Миле Зелковић*, *Гајо Познановић*, *Трифун Кранчевић*, *Миле Василевић*, *Петар Вукобрадовић*, *Теодор Зјалић*, *Стојан Мркела*,

Никола Бобић, Ђуро Пелеш, Илија Релић, Васо Чавић, Петар Кеџо, Петар Цетојевић, Стојан Зделар, Миле Јакшић, Петар Зделар, Миле Пелеш, Петар Богдановић.

Изјава, о којој говоримо, гласила је овако: „*Високопреосвећеном Господину Мирону Николићу Епископу Пакрачко-славонскоме, аустријског императорског ордена гвоздене круне II. степена Кавалеру, вирилном члану великашке куће заједничког сабора и сабора краљевина Далмације, Хрватске и Славоније и т. д.* Предобри и милостиви наш Архипастиру! 18. дана мјесеца октобра о. г. (1898.) навршиће се равно година дана, како је Ваше Високопреосвештенство, болом у души, кренуло из резиденције Своје и присјело у парохију нашу, да лијечи љуте болове, да вида тешке ране на тијелу општине, парохије и цркве наше православне у овоме крају. Ране те у час. у ком је Ваше Високопреосвештенство ушло у ову парохију, бијаху заиста опасно позљеђене, но никако није била оправдана бојазан наша и радост напасника наших, да ће растрована сукрвица тих рана захватити читаво тијело ове црквене општине и парохије, окужити га и позледити смртно.

Свети промисао Божји, па онда *очинска љубав, старање и брига Вашега Високопреосвештенства*, стаде одлучно на пут ширењу болести. Неки удови болнога тијела потпуно издравише и исцијелише се од недуга и грјехоте душевне, а неки, који до данас не могоше још оздравити, одвојише се сами од здравога тијела, да их тамо на страни лијечи и савјест њихова и провидност Божја. Доћи ће вријеме, и неће дуго потрајати, издравиће и оно још неколико чланова и прильубиће се своме здравоме тијелу, као што су већ неки и учинили, окајали грјех вјероломства и повратили се у крило свога *милога православља и Српства*.

Данашњим даном наша је парохија придигла главу своју. Сложан рад и ред у парохији бршљаничкој и напредак њезин у моралном и материјалном погледу корача брзим корацима. *Вјерска православна свијест и понос српски*, та два алема душе светосавске Христове цркве, *јаче и снажније него икада прије*. Љубав за светиње српске загријана је, и народ је сознао себе и вјеру своју, прильубио се око стожера, гдје му је све његово и мило и драго. Домови Божји *пуни* су нам побожнога народа српскога, а *ријеч свете евангелске науке* бодри га и снажи *непрекидно и без престанка*. Послови и односаји црквено општинске управе теку у *најбољем реду*, а народ весело гледа напредак свој и кличе са пјесником:

„Показаћемо пријеку челицу,
кад пуна меда лијеће у свој рој,
и гони с прага лијене трутове,
а с роја дијели пољно дио свој.
Показаћемо права у пољу,
кад храну пуче у свој правилњак,
па неук учи људе учене,
да ј' слога *сјајност*, а неслога *мрак*“.

У такој Богданој свјетлости ума и разума нашега и у лијепој српској слози, шаљемо Ти, Свети Владико, ову нашу пуну оданости, љубави и страхопоштовања изјаву: **народ православне српске црквене општине бршљаничке, стоји чврсто и непоколебиво у вјери дједова и прадједова својих, поштује чува и брани светиње своје српске, — за њих живи, за њих и умире!** Колико је пак, несвјестју неких заведених чланова, парохија ова међу православним свијетом дошла на немио глас, увјеравамо Те, преблаги наш Архипастиру, да је такав и сличан корак порока и грјеха међу нама сваћа са сажаљењем осуђиван био, а тјешимо се, при томе, још и тиме, што људи, који су *покренули најновију унију у Динишнику*, *не бијаху рођени синови ове парохије*.

Примите, Ваше Високопреосвештенство, ово наше, у име народа, чврсто увјерење и најтоплију благодарност за старање и бригу око напретка ове парохије, која је, до данас, дала и цркви православној и Српству нашем и дичне синове и ваљане трудбенике народне, а дао Бог да то и у будуће буде!

И ако смо, Свети Владико, у искушењу, и ако је живот човјека на земљи пун јада и чемера у овом добу, ал ми добро знамо и сваћамо да нијесмо створени само за овај свијет. Та Србин је препатио многе болове, извидао многе тешке ране, па Богу хвала сво га и данас живи; Србин и данас обједучке грли и љуби своју свету православну цркву, њу придржава а себе тјеши ријечима упокојеног српског свештеника:

„Ах' ти света цркво, света наша мати,
Ти нам наду кријеш, ти нас мети прати,
И ако си стара и ако си мала
Српскоме си роду име одржала;
Заман бура пријети, заман темељ тресе,
Да на њему туђи олтар подигне се:
Ти нам не бех пасти, дичан храме свети — Србин Ће те својим грудма подупријети!“

Његово Високопреосвештенство *Епископ Мирон*, примивши изјаву, одговорио је свештенику Грубачу овако: „*Хвала доброј пастви твојој на изјави непоколебиве љубави своје у вери отаца својих и дједова. Дао Бог и њихови синови и унуци поносили се с њима ради вјере њихове, као што се поносе сада и они ради вјере отаца својих и дједова*“.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Сабор.**) Да појединн саборски одбори умогу своје послове посвршавати и нужне предлоге сабору поднети, јуче, у суботу, није држана саборска седница. Наредна седница биће у уторак 25. јуна (8. јула) у 10 сахати пре подне.

(**Новији чланови Саборског Одбора**). Редовни чланови новоизабраног Саборског Одбора: Милан Николајевић, Др. Богдан Медаковић и заменик Стева Карамата захвалили су се на чланству Саборског Одбора. У седници од 21. јуна о. г. изабрао је сабор на место прве двојице *Евгена Думчу* и *Буда ил. Будисављевића*, а на место Стеве Карамате *Дра Мишу Михајловића*. Пошто се је одмах после проглашеног избора овог Евген Думча захвалио, изабран је на његово место за редовног члана Саборског Одбора *Др. Миша Михајловић*, а јер је тим изборм остало упражњено место члана заменика, то је као члан заменик изабран *Др. Радивојевић-Вачић*.

(**Стечајна места епархијских школских референата.**) По закључку сабора расписан је стечај за попуњење места епархијских школских референата за епархије Бачку, Будимску, и за епархије Вршачку и Темишварску. Стечај је уврштен у данашњем броју овога листа.

(**Свештенству, свештеничким удовицама и сирочадима и црквеним општинама — на равнање**). За г. 1902 дозначено је из земаљског прихода на сврхе православне цркве 28.000 К за подручје бившега провинцијала, а 16.000 К за подручје бивше војене крајине, а осим тога за ово подручје из прихода крајишке имовне угојне и образовне закладе 16.000 К у име потпора за свештенике, свештеничке удове и сирочад и црквене општине, за набавку црквених потреба и поправака парохијских цркава. Прописно инструисане молбе за припомоћ ваља поднети Архид. Конзисторији, односно Административном Одбору, најкашње до 31. јула п. и. к.

(**Накнадни избори посланика за народно црквени сабор.**) У Сомбору су поново изабрани за свештеничког посланика окр. протопрезвитер Соборски *Љубомир Купусаревић*, а за световног *Др. Паја Дракулић*. У Старо-Пазовачком срезу изабрани су окр. протопрезвитер Карловачки *Јован Јеремић* и управитељи професор *Александар Сандић*; у Великом Бечкереку изабран је за световног посланика *Др. Милош Борђевић*. У В. Кикинди је избор у среду 26. јуна о. г.

У Србији.

(**Посвећење митрополита Фирмилијана.**) Посвећење митрополита Скопљанског Фирмилијана извршено је у манастиру Светога Атанаса. Новопосвећеном високопреосвештеном г. Фирмилијану честитали су посвећење његово и свештенички посланици нашега народно црквенога сабора. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. С. 229/ех 1902. 55 1—1

С Т Е Ч А Ј.

Ради попуњења звања двају епархијских школских надзорника и то бачко-будимског и темишварско-вршачког оним се расписује стечај на номенута места.

Плата је епархијско школског надзорника 2400 круна годишње, 400 круна у име стана, 600 круна у име путних трошкова, петогодишња повишица од 200 круна и после 30 годишњег службовања мировина постигнуте плате.

Молитељи имају своје молбенице и сведоџбе о свршеним наукама и евентуално досадањем службовању поднети најдаље до 25 јуна о. г. по ст. кал. овом српском народно-црквеном сабору.

Из седнице срп. нар. црквс. сабора, у Карловцима 17. Јуна 1902. године.

Председништво
срп. нар. црква. сабора.

С Т Е Ч А Ј. 57 1—3

На смрћу упражњено учитељско место а наредбом сл. АПО. бр. 3/11. ех 1902 расписује се овим стечај на срп. вероисповедној школи у Ср. Карловци.

Плата учитељска је 800 круна, у име станарине 200 круна, месни доплатак 120 круна, у име дрва 60 круна у име писаћег паушала 12 круна 60 фил.

Дужности учитељске прописане су Школском Уредбом.

Рок пријави шест недеља од првог увртења овог стечаја.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Из седнице школског одбора држане у Ср. Карловци 19. Јуна (2. Јула) 1902. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 52 1—3

Пошто учитељско место, на срп. вероисповедној шесто-разредној мешовитој основној школи у Б. Бану није стално попуњено, то се овим отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 600 К у готовом новцу, 3 јанца оране земље, на коју порез учитељ, а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За поуторну школу од општ. 34 К, а од пол. општ. 102 К 80 ф, за перовођство 40 К, при погребу где позван буде 80 фил. од парастоса 80 фил., од венчања 80 фил. Осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 К.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872., осим тога дужан је учитељ у дечјој певници појати и децу у црквеном појању обучавати. Рок стечаја до 14. јула по ст. кал. кадаће се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађарског језика оспособљени, место ће ново изабрани наступити 1. септ. по новом кал. Лична пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

Из седнице месног. школ. одбора, држане 3. (16.) јуна 1902. у Барањи Бану.

Радослав Кућанчанин, перовођа. Роман Станковић, председник.

Ad Nr. 31./M. Ш. O. ex 1902. 53 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место на овдашњој мешовитој шесторазредној школи селишта Ранчева.

Плата је 800 круна, законски петогодишњи доплатци и слободан стан.

Рок стечају истиче на шест недеља по првом увртењу овога стечаја у „Српском Сиону.“

Примећује се да могу компетовати и мушки и женске.

Из седнице м. школског одбора, држане у Сомбору 9. (22.) јунија 1902. године.

Ст. С. Илкић, перовођа. Др. Ст. Поповић, председник МШОдбора

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 54 1—1

Српско православна црк. општина Турско Канижка закључком својим од 9./23. Јуна т. г. расписује овим јавну дражбу на мањак ради оправке цркве споља и изнутра као и торња.

Предрачунска свота износи: 5289 К 04 и

1.) Зидарска радња . . . . 2739 „ 44 „
2.) Дрводељска радња . . . 654 „ — „
3.) Лимарска радња . . . . 1555 „ 60 „
4.) Злаћење јабуке и крста . 340 „ — „

Усмена дражба одржаће се на Петров-дан 29. Јуна (12. Јула) т. г. у три сата после подне у српској правосл. мушкој школ. дворани.

Предрачуни ће се моћи код перовође црквене општине г. Ђуре Нинчића учитеља увидити.

Вадијум 10% од прорачунске своте.

Задржава се право поверења.

У Турској Канижи 15./28. Јуна 1902 г.

Ђура Нинчић, перовођа. Јаша Ђаков, председник.

СТЕЧАЈ. 58 1—1

Расписује се стечај на упражњено учитељско место српске вероисповедне школе митровачке. Плата је 1200 круна, станарина 240 круна и за своју потребу 5 мет. хвата дрва или за то готов новац у напред. Од саране — по реду — 4 круне.

Дужности учитељске су школском уредбом одређене, осим тога дужан је учитељ у цркви појати на вечерњу, јутрењу и светој литургији и на прељеосвећеној и држати каталоге

Рок стечају траје до св. Илије.

Понуде се имају слати на потписано председништво.

У Митровици, 19. Јуна 1902 год.

Председништво.
месног школског одбора.

РАСПИС ДРАЖБЕ. 59 1—3

На основу закључка црквене општине од 13. Маја, 29. Јула и 18. Новембра 1901. год., те 23. Јануара о. г. а по одобрењу Сл. Епар. Адм. Одбора Бачког од 13./26. Маја 1902. г. бр. А. О. 1020. 1151/398. ex 1902. расписује се усмена дражба за продају на вечито т. зв. „Чевршдије“ земље у задомљеном риту општине Рудолфегнад у торонталској жупанији.

Исклична цена је 60.000 К (30.000 фор.).

Дражба ће се одржати у Тителу у црквено општинском здању до цркве *22. Јула (4.*

августа) ове године а почеће у 9½ часова пре подне.

Рефлектанти полажу вадијум од 6000 К (3000 фор.) Ономе, који буде највише понудио, неће се вратити вадијум, већ ће се у своје време по одобрењу купопродаје од епарх. власти, урачунати, и тада ће бити дужан купац половину куповне своте, у коју се половину и вадијум урачунава, одмах исплатити, а другу у половину може одмах, или са 5% камате, после 6 месеци платити.

На земљи постоји дуг од 12.000 К (6000 фор.) у „Матици Српској“ у Новом Саду.

Земља је у једном комаду и састоји се по тителској грунтовници из 184½ кат. ланаца; од овога спада око 20 лан. на форланд и долму, а остало је скоро све оранице.

Ближа извешћа даје црквена управа.

Из седнице црк. одбора у Тителу дне 16./29. Јуна 1902. год.

Емил Степанов парох — Јован Јанић перовођа — Петар Кађура председник

Младен Стефановић благајник.

СТЕЧАЈ 48 2—3

На упражњена два учитељска места овим се расписује стечај. Плата је сваког 1000 круна, 10 круна у име паушала, 2 хвата сламе, слободан стан, 80 круна за пофторну школу кад на њега ред дође и петогодишњи доплатак од 100 круна. Један ће плату од политичне а други од црквене општине примати.

Дужности су у разредима, које шк. одбор додели предавати, и у цркви појати. Лична пријава, знање мађарског језика и коровођство узеће се у обзир.

Рок стечају 1. авг. п. р. а избор у недељу после Св. Илије. Из седнице шк. одбора држане у Карлову 17. Јуна, 1902. год.

Председништво.

Бр. 61/ЦО ex 1902. 60 1—1

ОГЛАС.

Црквени одбор у срп. прав. општине у Мохачу овим обзнањује, да ће ради мловања икона за нови црквени иконостас, певница, престол Матере Божије и владичиног стола у седници својој 30. Јуна (13. Јула) 1902. год. после подне 2 сата предузети избор сликара.

Тога ради позива свеколике сликаре уметнике, који посао получити намеравају, да своје понуде до горњег рока председнику црквеног одбора поднесу. —

Прорачунска је свота 5000 круна. Првенство ће имати они којих понуда буде испод прорачуњене своте, и које поред тога црквени одбор за поздане буде нашао.

План иконостаса, и услови под којим ће се сликарски послови издати, као остали нужни податци, изложени су на увид у дворани општинској у Мохачу, и код архитекта Милана Харминца у Будим Пешти (IV. ker. Rapnövelde utcza 10. sz.).

Из ванредне седнице црквеног одбора срп. прав. општине у Мохачу 15./28. јуна 1902. г.

Симеон Болманац перовођа — Јосиф Јагић председник

А. 317/258. из 1902. 49 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места ревизора рачуна, као и ради попуњења места протоколисте код епархијске управе Темишварске овим се расписује стечај.

С местом ревизора скопчана је годишња плаћа од 1200 круна а с местом протоколисте 720 круна. Протоколиста је дужан водити и експедицију и архиву.

Компетенти треба да поднесу инструисане молбе своје овој епархијској управи до 13./26. јула о. г.

У Темишвару 5./18. јуна 1902. год.

Епархијска управа.

СТЕЧАЈ. 50 2—3

На упражњено учитељско место у Кетфељу.

Плата учитељу је:

600 круна у готовом новцу,

2 ланца ораће земље,

1 ланац „ „ у име поф. школе.

30 круна у име перовођства, рачуновођства и паушала.

Од сваког погреба, где буде позван по 1 круну.

Стан, башта и огрев (т. ј. 2 хвата тврдих дрва и 2 хвата сламе).

Дужности су прописане шк. уредбом а рок пријаве је до Св. Илије.

Из седнице месног школског одбора држане у Кетфељу (Kétfél Temes megye) 8. јуна 1902. године.

Мирко Гинђилов председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћних и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОЛИЈЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подналам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

13—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за прелијање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

13— ех 1902. Илустровани ценовници и предрачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 356/7.

С. О. 4008/ex 1902. 56 1—2

ОГЛАС.

Од стране потписаног као врховног управитеља стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафил, становника негда новосадских, овим се обзнањује, да ће се салашка земља те закладе лежећа поред Кисача у тако званом Најгрунду под парц. бр. 5153—5155/5, 5153—5155/4., 5153—5155/3., 5153—5155/2., 5153—5155/1. и 5145. у једном комаду у површини од $206\frac{450}{1000}$ новосадских јутара или $322\frac{250}{1000}$ катастралних јутара дне 7. (20.) јула 1902. у 3. сата по подне у писарни срп. прав. епископије у Новом Саду путем усмене дражбе под сакуп издати на шест година и то од 1. октобра 1902. до 30. септембра 1908. године.

Услови закупа и ситуациони план земље могу се у поменутој писарни увидети.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 1000 круна у име жалбине у руке изасланика потписаног закладнога управитеља положити.

У Карловцима 12. (25.) Јуна 1902. г.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ.

51 2—3

Поново се расписује стечај на једно упражњено учитељско место на вероисповедној школи у Осеку, с којим је скопчана годишња плаћа од 1200 кр. и станарина од 288 кр. Од парастоса и погреба, где позван буде, има 2 круне.

Изабраном учитељу спадаће у дужност, да предаје у оним разредима, које му школски одбор одредио буде, све оне предмете који су школ. уредбом прописани; затим школ. децу у певању како црквених тако исто и световних дечјих и патриотских српских песама учити, те с децом свецем и недељом каталог држати и при свакој богослужењу за певницом појати.

Ваљано инструјисане молбенице ваља овом председништву упутити до Илиња-дне о. г.

Г. г. учитељи, који су зимус на ово место компетовали, ако и сад рефлектују на њ; нека то изволе овом председништву јавити.

Ако би изабран учитељ био још вешт и ноталном певању те се могао примити хоровођства у основати се намеравајућем друштву навачком, могао би рачунати на пристојну награду за то. Изабрани учитељ имаће своју службу овде безусловно 1. Септембра о. г. по нов. наступити.

У Осеку 10./23. Јуна 1902.

Председништво школског Одбора.

СТЕЧАЈ.

43 3—3

На упражњено учитељско место обоспољне шесторазредне срп. вероисповедне основне школе у Липови отвара се стечај.

Само потпуно оспособљени учитељи компетовати могу.

Учитељска је плата:

680 круна у готовом годишње; 4 хвата тврдих дрва, из којих се зими и школа греје; 7 ланаца оране земље, на коју учитељ порезу плаћа; од венчанице, укопа и парастоса по 40 потура.

Ужива стан у нарави од 2 патосане собе, 2 кујне, 1 коморе, 1 штале, шупе, подрума и прочих побочних нужних зграда — са вртом од $\frac{1}{2}$ ланца уза стан.

Захтева се од изабраног тачно вршење дужности по школској уредби.

У свакој седници има перо водити и годишње рачуне зготовити, за који труд засад ужива 24 круне награде.

Рок стечају од прзог увршћења 6 недеља.

Избор прве недеље иза истека рока.

Молбенице се достављају потписаном одбору.

У Липови (п. п. Бездек, Барања) 9/22. маја 1902. год. Школски Одбор.

Ad бр. К. 377/368. ex 1902. 44 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Чедомира Савића из Шимановаца против супруге му Анђелије рођ. Ракић из Прогара сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Анђелија, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902. год.

Архидијецезална Конзисторија.

Ad бр. К. 394/367. ex 1902. 45 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Стевана Радивојевића из Негославаца против супруге му Данице рођ. Радишић сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Даница, да у року од 6 месеци рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 17. (30.) Маја 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 26

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у суботу 29. јунија 1902

Народно-црквени сабор.

XI. Седница 12. јуна 1902.

Председава *потпредседник Др. Ђорђе Красојевић.*

Од епископреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић* и *Митрофан Шевић.*

После читања и оверовљења записника и поднесених поднесака, приступило се дневном реду, наставку расправе о Извештају Саборског Одбора.

Михајло Медаковић: Пошто је други говорник много свјетлости унио у рад саборског одбора, зато ће бити кратак. Спомиње да у нашем саборском устројству има једно мјесто октројисано, а то је она клаузула, гдје се у сваком случају може утјецати влади, и према томе повриједјено је наше право, јер наше автономне власти немају нигдје мериторно право. Позива се на неправедно налагање саборског одбора, при регулисању плаћа новосадских професора. Хтио би говорити о рак-рани у автономном животу, — о каји, али је то питање деликатно. То је врло жалосна појава, када управа манастира продаје тако велики комплексе земље без знања патријарха и административне власти. У овом погледу слаже се са приједлогом д-ра Ж. Миладиновића. Енергично је противан, што саборски одбор подноси записник и прорачуне у пријепису на мађарском језику угарској влади. То је протузаконито према саборском устројству, које налаже, да се записник само у пријепису шаље.

Да ли је Саборски Одбор поступио коректно, кад је дао горњокарловачкој дијецези субвенције из неприкосновеног фонда ради подмирења дуга парохијског? Мисли, да је коректно. Прилиомоћ је уживала та дијецеза из неприкосновеног фонда од 1882.—1892, а послије није. Законито је било овдје становиште саборског одбора. Но, ма да је стање свештенства ужасно тамо, ипак није право тога свештенства потпуно вршено није се наиме редовно исплаћивала потпора одређена му од 600—700 фор. годишње.

Прелази на друго питање. Један епископ има 2 резиденције, једну у Будиму и љетниковац у Сентандрији. Ми немамо толико новаца, да можемо зидати зграде по Будиму и Сентандрији. Кад се тако ради, онда би н. пр. требали и горњокарловачком владици сградити један зимњи дворац у Карловцу, пошто је у Плашком зими досадно и курјаци вију око двора. Аномалија је, да епископ има двије резиденције.

Прелази на споменуту деликатну ствар о утицању владе. Сви ми кажемо: то је ужасно, што има она клаузула, да се може апелирати на владу. Јест, ми, поне, то говоримо, а сами апелирамо на министарство и — horribile dictu — епархијски административни одбор вршачки, па и сам епископ вршачки утиче се влади. Он као посланик осуђује те поступке. Кад би чинили како попујемо, дружије би ствари стајале. Туђа помоћ напаата је горка.

О црквеној свијести говори се у рескрипту, §. 14., другом одјеку, да се могу бирати они, који имају црквене свијести. Овдје се само очекује, али не мора бити. Овај параграф нема императивне форме. Ту прло рђаво становиште заузима саборски одбор. Ако је тај параграф нејасан, мора га сабор само тумачити, а одлука саборског одбора у том смислу некомпетентна је. Као богослов говори, како епископ може in spiritualibus многе ствтимије њеримена залагати; али кад он интерпретира автономну уредбу, онда он није компетентан. Говори о томе, да ми немамо уредбу од 1902. г., санкционисану у 1895. г., за дјецу сиротну и удовице свештеничке. Саборски одбор у том погледу није ништа учинио за 7 год., откад траје та уредба. Свештеници још многи — nomina sunt odiosa — нијесу платили узоге у тај мировински фонд. Тај нехат је од штетних посљедица, и јаук сиротих удовица носи на себи само саборски одбор.

О манастирима вели, да су они најслободнији, они раде што хоће. Из извјештаја саборског одбора види се, да се из неких година нијесу поднијели у неким епархијама рачуни манастирски. Господар је манастира народ, а не калуђери. Кад бисмо поступали по светом писму, ми бисмо их могли просто збрисати. То ће мишљење и оправдати. Код просвијећених народа калуђери раде, а код нас не раде ништа. (Епископ Гаврило: Кад год ће калуђери бити главни ступ напретка!) Дај Боже! Газдовање калуђерско мора се подложити контроли. Пошто саборски одбор није показао довољно енергије у спровађању своје дужности, не може бити за то, да се саборском одбору даде апсолуторија. Усваја предлог д-ра Ж. Миладиновића.

Мита Кнежић: Народна пословица вели! Правда држи земљу и градове, а ред држи свет. То треба и морају да буду основни принципи управе сваке организације. И сама држава, која хоће да напредује, усваја те принципе, и ако јој стоје бајонети на расположењу, да себи прибави, аукторитета. Тим више морају то да чине оне организације, које једино почивају на љубави и поверењу народном. Така је организација и наша автономија. Но жалосне прилике у њој најбоље су сведочанство, да се у њој није владало по правди и да се није ред држао. Др. Ж. Миладиновић неће је изнео доказе о томе. Ево још неколико. Живку Зекићу, П. књиговођи, урачунате су у године службовања и оне, што је провео у државној служби, а по §. 1. мировинске уредбе урачунавају се само године автономне службе. Тиме је погажен закон. Сабор. одбор послао је своја повереница у вршачку и темишварску епархију, где су преузели управу људи народом изабрати, а не шаље у горњокарловачку епархију, где од 30 година нема епархијске скупштине, а у епарх. управи суде људи са сокака, који вољом епископа долазе у управу. (Максим Свилар: Њих одбор бира, нису са сокака! Вичу: И одбор нема права! Чују се гласови: Живео чика Стева!) Саборски одбор решава и подиреске, који су њему непосредно поднесени, а није некао потребне списе. Шта више и на телеграфске пријаве доноси је решења. Кад је админ. одбор вршачки хтео да после 4-годишњих трговина заведе редовну управу у вршачкој општини, патријарх је председијалним путем, а на основу телеграфске пријаве Косте Гренчарског, клерикалца, обуставио законитим путем донесену пресуду једног законитог тела. То су доказа о пристрасности саборског одбора. Саборски је одбор омогућио одгађање петровданског сабора само да избегне контролу и да се одржи на управи автономног брода ма и противи воље народа. И за тим је почео да изазива свуда трговине мисленја, да на тај начин омогући увађање јединственог статута. Напао је рад епархијских скупштина, које су хтеле, пошто су и саме поникле поверењем народа, да унесу свежа живота у наше епархијске управе, које су од недогледног значаја. На предлог „автономног Бизмарка“ др Ника Максимовића (смеј) саборски је одбор растерао бачку епархијску скупштину противно прописима закона, јер је бајаги била незаконито састављена за то, што је у њој било 9 учитеља више, него што прописује уредба. Међу тим сам др. Ника Максимовић признаје, да је у првим епархијским скупштинама био цвет интелигенције, а том цвету није тада сметао већи број учитеља. Има томе и разлога. Онда су др. Н. Максимовић и другови били са народом, а сада нису са народом, али учитељи остадоше верни своме народу. Др. Максимовић признаје, да се треба послужити обичајним правом кад је уредба нејасна, а он сам гази то обичајно право, кад устаје против већег броја учитеља. Исто тако је погазио закон, кад је забранио потпуну обнову епарх. школских одбора. Крајња је самовоља, кад је саборски одбор захтевао да се њему пријави сазив нове епарх. скупштине, чиме је погазио 14. чл. епарх. уредбе. То је права полицијска самовоља. И остале наредбе о епарх. скупштинама нису законите. Тада је др. Илија Вучетић, који се гради познаваоцем автономије (вичу: автономни Молтке!) поричао саборском одбору право, да распусти епарх. скупштину, него само да уништи неке изборе. Говори још о рђавом финансирању и о нашем надзору манастира, јер се чланови саб. одбора боје калуђерских песница, како је то признао др. Л. Секулић. Саб. одбор био је партијски одбор клерикалне странке а др. Лаза Секулић народни тајник уједно и тајник клерикалне странке. Усваја предлог дра Миладиновића.

Др. Лаза Секулић у личној ствари пријављује на једну примедбу предговорникову, да он није тајник клерикалне странке, одбија то од себе, јер он је народно-црквени тајник, и као такав врши своје дужности.

Мата Косовац после увода говори: Пре него што би прешао на ствар, нека ми је допуштено приметити и овде, да наша школа заузима јединствен положај, на према томе је јединствена њена организација. Наша школа нема свога стручнога надзора, у епархијама има епархијске и школске одборе, који су тако организовани. Он је обрана и путевођа наше школе и нашега културнога живота, душа тога одбора су били учитељи. С тога су мужеви из тога доба, као што беху Бока Димитријевић, Шандор Трифунац, тражили, да у епархијској скупштини буде више учитеља, бар за сваки протопопијат један. — Тако се тада тамо и поступило. Ти су после били шпионири те наше школске управе, али с тога су у првом реду њима намењени. Па шта је радио саборски одбор? Изабрате епархијске школске одборе је просто прогонио и на њихово место поставио старе без народног поверења. Учитеље, који нису ушли у одбор као такови, прогонио је, али догодило се ово. У темишварској епархији изабрати учитељи 1890. година, били су изабрати као световњаци и по пољу саборскога одбора, требали су поново да уђу у епархијски одбор. С тога је саборски одбор њихов избор од 1890. год. 1898. уништио и ако га је 1890. год. одобрио. Дакле сахрањено њихово једно право је искрсло из гроба, инаултирао га и уништио. Има ли тога још где у образованом свету? За цело да нема!

Ја сам већ рекао, славни саборе, да су учитељи у епархијским школским одборима, били врста мртве страже. Али за то их је ипак саборски одбор прогонио из тога одбора. Но, како у темишварској епархији није било стара одбора, то је овај нов и уништен одбор, остао да ради и даље. Дакле једна земља, а два господара, један народ, на народ и раја.

Каже се, да кућа не стоји на земљи, него на жени, јер где су жене и мајке на своме месту, тамо све напредује. Тако је и наш сабор подигао просветне храмове за образовање нашега женскиња — наше више девојачке школе и дао им помоћ. Саборски одбор је ту помоћ укинуо, и тим не само да је подрезао жиле нашој просвети, него је утицао у туђ делокруг.

Осим тога ваља ми бацити оњи поглед на рад саборског одбора. Ево, шта је у ствари. Саборски одбор је својим радом ишао на то, да уведе централизацију, а то значи, потпуно уништити нашу автономију. Тим је, држим све речено, па пођимо даље, те да закључимо.

Мисли, да се јасно види, да је саборски одбор утицао у туђ делокруг, да је у раду био недоследан и да је у раду био нехатан.

Васа Муачевић врло жали, што С. Одбору не може певати славопоје, него тугованке. Сам С. Одбор је крив јер није био на висини, на којој је требао да буде. Али једно му признаје, а то је: да је према мађарској влади био момак, кадгод је ова хтела да нанесе нову повреду нашој автономији и да натури нову октроју. Колико му је угодно то држање С. Одбора, толико нам његово држање према потчињеним властима, према којима С. Одбор није увек имао у виду право, него личност. Кад су ниже власти чиниле повреде, па се против тих повреда подносиле С. Одбору тужбе, овај није хтео ништа да ради, већ је слегао раменима. Наводи као пример самовоље С. Одбора његово држање према жалби Осечке срп. црквоопштине против самовољног поступка архидијецезалног еп. адм. одбора. И сам С Одбор признаје, да је према калуђерству немоћан. Кад он није могао да врши своју дужност, јер се његовом насланству испречио један настојатељ манастира с пушком, онда је то врло жалосна сведоџба по С. Одбор.

С. Одбор није се бринуо за умножење прихода од народних добара. А за то има у уредби једна установа, но С. Одбор није ју узео у обзир не попунивши место надзорника народно-црквених добара. Тај надзорник био би контрола над газдовањем са манастирским добрима, он би та добра унапређивао и не би допуштао отуђивање добра без санкције сабора, нити аргатовање по народним добрима. Да је установа надзорника нар. црквених добара остварена, имала би данас не пар.лог, него добро уређено имање народно. Но С. Одбор попуњавао је разна писарска места, а овако важно место остаје празно. Због тога, што С. Одбор није умео да према манастирским управама очува своје достојанство, само за то су те управе склапале мимо Саборског Одбора онакове уговоре, какав беше и уговор о продаји каје. Та каја продата је за 100.000 фор., а данас у рукама туђина вреди 9 милијона. Саборски Одбор дакле није био прави чувар народних добара. Истиче, како је С. Одбор хтео да касира принос вишим девојачким школама нашим,

али је зато био јако дарежљиве руке и према епископима и према патријарху, кад су ови тражили новаца за своје приватне потребе. Тако је С. Одбор на пр. одобрио зајам за намештај у резиденцији. С. Одбор нема дакле новаца за народне потребе, а има за патријарха. Нада се, да ће сабор донети једнодушно одлуку у овој ствари. Прима Миладиновићев предлог.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић*. (Овај смо говор засебно саопштили у 24. броју „С. Сиона“).

Михаило Медаковић, одговори у личној примедби, да међу уточима високопреосвећеног г. епископа на угарско министарство има више утока, а не само овај, о којем је говорио високопреосвештени господин.

Владимир Ристић неће да се упушта у то, да ли наш највиши народно-црквени чиновник, а то је тајник, може бити именован, дочим се сви остали народни чиновници бирају путем стечаја, јер држи да ће дужност овог сабора бити, да још у овом заседању ту ствар расветли. (Тако је.) Констатује само, да се на завештаја види, да је саборски одбор установио много нових места и да при том послу није имао пред очима саму потребу и сам рад, но да је саборски одбор нашао, да је овде згодно земљиште, на рачун тућ, на рачун народни, једног или другог свог миљеника и рођака да постави.

Износи да је у неколико случајева прво постављен дотични чиновник и одређена му плата, а онда се тек место установило и стечај расписиван и разуме се дотични биран.

Други пут се опет стечај расписивао и ма да је у стечају изрично споменуто, каква се квалификација од дотичног тражи, па поред свега тога, што су се јавили квалификовани људи, ипак добија то место човек, који за то место апсолутно квалификације нема.

Више пута се расписивао стечај са доста скромном платом, да би се што мање компетената пријавило, добија, разуме се, то место напред означена личност и онда јој се на обичну молбу после кратког службовања подигне плата са неколико стотина форината. Неком се опет урачунавају сво године проведене у државној служби, а на терет нашег мировинског фонда. Оснива се ново место за човека, који је већ две пензије уживао и сада тај после неколико година службовања, хвала Богу и своме рођаку, ужива већ трећу од нас, ма да је још доста млад човек.

Примећује, да су сви главнији автономни чиновници уједно управитељи, књиговође и управни чланови код једног новчаног приватног завода и онда разуме се, да мора народни рад трпити штету.

Саборски одбор имао је на уму готово свуда личности, а нигде саму ствар. Изузетак је правно само код укидања, односно попуњавања места надзорника народно-црквених добара. Јер саборски одбор био је у овом случају тога мишљења, да кад су наши манастири сви заједно чиста прихода показали 3 круне, да је то тако стручно газдинство у сваком манастиру, да је онда већ потребан постао надзорник. На свега тога излази, да саборски одбор није поступио по оном: ни по бабу ни по стричевима, већ обратно, и по бабу и по стричевима и по свима рођацима. С тога се прикључује предлогу дра Ж. Миладиновића.

Милан Јосић: Све одлуке надавао је саборски одбор пристрасно и није се устезао ни од незаконитости, кад је имао у виду личности, — говори даље о руковању завештаја Саве Текелије у Араду и о том, како се немилосрдно утерују вероисповедни прилози, а онамо пиштају калуђерима 40—50 хиљада камата.

Душан Кнежевић говори такође против саборског одбора, који се при доношењу одлука равнао према личностима, а није имао енергије према „горе“ као према „доље“.

Пет. Крамовић: Лично му је неугодно, да нема онога, који се напада. Он види у ријечима д-ра Л. Секулића више осуде саб. одбора него одбране. Спомиње, како нема спомена нигдје, да се ради на томе, да се и у горњокарловачкој епархији сазове епарх. скупштина. Али зато сабор. одбор прима са одобрењем извјештај административног епарх. одбора горњокарловачког. — Рескрипт је одредио јасно број протопопијата, а данас имамо више протопопијата, него што треба. Петрињски је укинут, а костајнички, је требао доћи. Кад је умро костајнички требао је доћи прота петрињски у Костајницу, а не да се бира нов прота. Према томе имаћемо у епархијској скупштини људи, који по звању немају права на то чланство. Говори о умировљењу личког протеје, који је из Метка, и који и јесте прота и није.

Прота лички ниште пензију, али му се не да пристојна пензија. И зато велика онћина Медак нема ни попа ни проте. Подниједе приједлог, да се учини нужно расположење, да се пред изборе епархијских скупштинара доскочи томе, и да само дођу они у епарх. скупштину, који имају права. Не ће говорити о грјешнику, али би му било мило, да је овдје, на да се постиди. Неће га клети, молиће се вавјек Богу за њ. — Придружује се приједлогу д-ра Миладиновића.

Др. Мита Михајловић, осврће се на завршетак јучерашњег говора дра Секулића, те вели, да ће и сваки саборски одбор имати исте такве непривике. Није тај саборски одбор морао то чинити. Могао се уклонити и тим послужити свом народу и сачувати свој образ, али он се упро у државну власт кад није имао повјерења народног. Могао се уклонити 1897. кад је био сабор на окупу, а једва један члан његов био изабран, па и тај избор био је оспорен — Ника Максимовић. Да је хтео право и поштено, то би учинио, али он је хтео — има и том вести — да доживи и 15-годишњицу своју у саборском одбору.

Др. Мита Мушицки: Њему је, рече, жао, што није овде патријарх да брани рад саборског одбора, кад му је он предсједник. А то је требао да учини.

Епископ Гаврило је дошао и брани своју епархијску управу. Тако би требали и остали епископи да раде, јер је сабор контрола епархијама, а епископи су предсједници.

Истина епископ Гаврило није се одбранио. Грозно је оно, што су чинили против њега, али он опет није требао да се жали влади. Напослетку није епископ Гаврило сасвим онакав, како говори. Да је онакав, он не би био смео да потпише ону изјаву од пре неколико дана са осталим епископима. Говори за тим против дра Секулића. Није истина, да је у нашој автономији влада у таквој мери неодољива сила. Патријарх је предсједник саборског одбора. Ал он је и члан горње куће у сабору. То су и епископи. Они тамо седе по достојанству своме. То им је достојанство дала наша црква. И они су дужни, да у горњем дому подигну глас свој, ако влада не поштује права наше автономије. Јел то учинио кад год патријарх? Је су ли то учинили, кад год епископи. Нису. И то је поред другог њихов грех.

Др. Жарко Миладиновић, осврће се као предлагач на примедбе др Секулића, јер и тако нема противна чредлога. Одговара опширно дру Секулићу. За епископа Гаврила вели, да би био већи, да је дочекао данашњи дан и дочекао осуду грешног саборског одбора, а да се није пре тога жалио влади. Што се тиче манастира, нека се не боји ни Секулић, ми ћемо их уредити. Он вели, да тамо дочекују с пушком контролу, али ако мора бити, овај ће сабор наредити разоружање калуђера.

Др. Лаза Секулић разјашњује неке своје речи; одговара Дру Миладиновићу.

Др. Георгије Летић. Г. др. Мита Мушицки дотакао се мојега говора, држаног у адресној дебати, тврдећи, да сам потегао богословски и канонички научни апарат, да бих побио народне установе, које је Његово Величанство потврдило и да он жали, што се то могло догодити у овој светињи сабора. На то могу само толико одговорити, да ја те установе нисам нападао него баш бранио и то од нападаја већине адрескога одбора, камо и он припада. Ја сам наиме бранио 18. § Сборског Устројства и захтевао, да се његово изрично наређење респектује против тежња већине адрескога одбора, да тај § погази. У смислу тога §-а делокруг сабора не простире се на догматичне и вероучевне ствари, међутим већина адрескога одбора хтела је себи да присвоји и тај делокруг, када је у нацрту адресе у име православне цркве изнела ново, шта више погрешно црквено учење. Прихваћањем тога места у адреси прешао би Сабор своју компетенцију — да и не спомињем јерес, у коју би тиме пао.

Пошто би у компетенцију Сабора у најбољем случају могло спадати само позивати се на познато и несумњиво учење црквено, а никако нешто ново у њега уводити, то сам ја баш у интересу светиње овога сабора и у интересу установа, од Њ. Величанства потврђених морао покренути и богословски и канонички апарат, да бих доказао, да то учење није православно, и да сабор усвајањем тога заиста прелази компетенцију своју.

У осталом Сабор је сам увидео, да је већина одбора адрескога на кривом путу била, те је дотично место изменио, са којим ја међутим још нисам потпуно задовољан.

Ради разумевања понављам ево већ по

трећи пут, да репрезентативни демократски систем није облигатан у својој православној Цркви, као што је гласила прва редакција адресе већине одборске. Када сам пак то тврдио, нисам негирао, да тај систем у нашој цркви има права на опстанак. И сам сам пријатељ автономије и штујем права њезина.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* ставља предлог Дра Ж. Миладиновића на гласање.

Предлог овај примљен је са свима против гласа Дра Л. Секулића. (Предлог Дра Миладиновића саопштили смо у прошлом броју „С. Сиона“).

Наредну седницу заказује потпредседник за сутра, 13. јуна о. г.

XII. Седница 13. јуна 1902.

Председава *Његова Светости патријарх Георгије Бранковић*.

Присутни сви високопреосвештени епископи.

Председник Његова Светости позива сабор да изврши свој закључак и саборску адресу на Његово Величанство преда Кр. Поверенику, пошто Кр. Повереник жели, да му се адреса уручи у сабору, позива изабрано за то изасланство, да позове и допрати Кр. Повереника у сабор.

Др. Богдан Медаковић тражи да се адреса пре предаје у сабору прочита.

Бележник *Ј. Воркапић* прочита адресу и констатује, да се је у текст адресе поткрала реч „безусловној“, која је при специјалној дебати из адресе изостављена.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић као известилац адресе жали, да се је та погрешка поткрала. Но сад се погрешка не може исправити због краткоће времена.

(После овога уследио је долазак Кр. Повереника. Говор Његове Светости и Кр. Повереника, приликом предаје односно примања адресе, донели смо у 24. броју о. г.)

После одласка Кр. Повереника из сабора, Његова Светост уступа председништво потпредседнику.

Др. Миша Михајловић Славни сабор! Пре неколико часака чусмо поздравни говор председников и изјаву кр. Комесара. Пошто се међу посланицима појавило врло различито схваћање тога одговора, сматрам за дужност, да се избегну све несугласице и свака пренагљеност, изнети предлог, да се обадва говора штампају и поделе међу посланике, да ови могу мирно и озбиљно изрећи свој суд.

Др. Богдан Медаковић каже да је не само чуо, него и прочитао говор кр. комесара и може се већ сад изјавити о њему. Има две тачке којима се кр. комесар обратио на сабор. Прва говори о напуштању граваминалног правца. Самосталне странке се ово не тиче, јер она није напустила тога правца. То је речено на адресу саборске већине и она треба о томе да се изјави.

Друга је тачка комесарова говора, да се у саборске расправе не ће уносити политика. Не зна, шта је кр. комесару дало повода, да изјави то. У анналима саборским нема момента, по ком би се могло приговорити сабору, да уноси политику у свој рад. Кр. комесар је ту изјаву учинио сигурно за то, што је криво информисан. Изјављује, да ће се самостална странка придржавати традиција народно-црквеног сабора и не ће у свој рад уносити политику. Али има једна ствар, које се не може одрећи, а то је питање о односима државне власти према автономији. То је истина политичко питање, али се сабор њиме мора бавити.

Др. Миша Михајловић држи, да је његово становиште коректно, јер нису сви били сретни, као др. Медаковић, да прочитају говор кр. комесара, те држи, да није саветно овако с ногу о том говору говорити, но да посланици треба да прочуе тај говор, зрело о њему да промисле, те да онда тек сабор своје становиште зауме.

Др Владислав Манојловић: Славни Сабор! Из одговора преузвишеног краљевског комесара изгледа, као да је овај сабор у својој адреси, поднесеној Његовом Величанству, напустио становиште досадањих сабора, да ради санирања повреда, које је до сад државна власт према нашој автономији чинила, поднесе своје жалбе надлежном месту. Да би се то зар криво тумачење отклонило, слободан сам напоменути, да је баш саборска већина споменула у адреси многе тегобе и да је у расправи о адреси изјавила, да ће она настојати, да се при претресању извештаја повреде на нашу самоуправу покуше и да сабор у томе заузме становиште. Сабор овај обележио је у својој адреси правац свога рада, по коме мисли радити и своје автономне уредбе допунити, и то је главно, али не једино и никако

се он не одриче ничега. Пошто се из извештаја саборског одбора јасно види, да је државна власт много повреда нанела нашем автономном уређењу и да је у своме надзорном праву прелазила границе и тиме присвајала себи автономну власт, која јој по нашим автономним уредбама не припада, држи, да је баш пре-ка потреба, да овај сабор у овој ствари предузме потребне кораке ради санирања истих повреда, те подноша следећи прешан предлог за одлуку: Пошто се из извештаја саборског одбора види, да је државна влада као надзорна власт у много прилика повредила установе наше народно-црквене автономије, то да се изабере један одбор, који ће донети предлог сабору овом, какав положај у тој ствари да заузме овај сабор, а да се све повреде нанесене нашој автономији саниpају.

Др. Б. Медаковић узима реч о пословнику и подсећа, да је бележник Јован Воркапић прочитавши адресу рекао, да има још некакав додатак. Дознао је, да је то мађарски текст адресе. Не зна, шта је с тим, а сабор сад после предаје мора бити на чисто у овој ствари. Нека председништво изјави, да ли је превод или оригиналан и јесу ли обадва текста потписана.

Потпредседник Ђорђе Красојевић изјављује да је он потписао само српски текст адресе, а о другом не зна ништа.

Др. М. Бабић изјављује такође, да је и пероводство потписало само српски текст адресе, а други не.

Др. Б. Медаковић не зна, шта онда да мисли о томе. Мађарски текст није оригинал а није аутентичан превод, нити га је ко оверовио. Чуо је, да је патријарх потписао мађарски текст адресе. Дужност бироа била би да интервира у овој ствари. Допушта, да се мора водити рачуна о пракси. Каже, да је код загребачке земаљске владе у дописивању с државном владом пракса, да се на по стране пише српски (хрватски), а на по мађарски, а потписи су само на првом тексту.

Потпредседник Ђорђе Красојевић доказује записником осме седнице, да је сабор решио ову ствар у том смислу, да се поступи као 1897. г.

Васа Муачевић каже да је г. 1897. саборска адреса предата само на српском језику. Да ли је после без знања сабора можда преведена на мађарски, то он не зна и то се сабора не тиче. Главно је, да из сабора није изишао мађарски текст.

Лаза Обреновић потврђује истинитост Муачевићевих речи. Био је пероводја у сабору од г. 1897., па зна врло добро, да је из сабора увек изишао само српски текст.

Милан Николајевић изјављује, да хрватска земаљска влада не дописује с угарском владом онако како Медаковић каже. Са свима министрима дописује хрватски, а само са министром-председником немачки.

Др. Миша Михајловић вели, да Његова Светост патријарх тврди, *да је то увек тако рађено*, а то га је уверавао и народни тајник др. Секулић. Чуо је то, да је Муачевић питао Вучетића и да му је овај рекао, да и он зна, да се мађарски односило, само се преко тога ћутећи прелазило.

Потпредседник Ђорђе Красојевић опет каже, да је ова ствар већ решена, па прекида расправу и прелази на дневни ред.

Васа Муачевић изјављује, да није казао оно што Михајловић износи. Опет тврди, да је 1897. г. само српски текст адресе предат.

Др. Богдан Медаковић види, да неки овде хоће да подметну странчарске мотиве. Њему није до тога, јер ово је ствар која се тиче свих посланика у једнакој мери. Ово је доказало нејасноћу, а у томе морамо бити на чисто, па с тога треба донети решење.

Др. Лаза Секулић каже да нико не зна, како је било 1897. г. Из записника се то не види. Он је чуо, да је г. 1897. био српски и мађарски текст адресе, али не зна позитивно. За један део митрополије мора вредити по закону мађарски текст.

Др. Миша Михајловић мисли, да би било најправилније прекинути ову расправу и после донети одлуку. Хоће да отворено каже, за што је ово погакнуто. Праве се сметње раду оданде, одакле би требало да потиче на рад. Мисли, да је и ово питање само с тога добачено. Кад је то увек председништво само свршило није ни сад требало износити пред сабор. С извесне стране спутава се рад

Мих. Медаковић мисли, да се неке речи предговорникове тичу самосталне странке, те хоће да их одбије.

Др. Миша Михајловић изјављује, да се

његове речи ће тичу самостално странке него председништва сабора.

Др. Богдан Медаковић говори узбуђено, да је баш самостална странка створила услове за рад, и с тога не трпи никаквих инсинуација.

Др. Мушицки. Др. Медаковић је овде навео оно, што се односи на потпис адресе од стране високог председништва. Но ми се ипак на то не можемо осврнати, јер је то све приватне вредности. Изгледа, да је Његова Светост патријарх на своју руку потписао мађарски текст адресе. Ако је на своју руку потписао, онда је погрешно урадио. Сабор треба да изведе ту ствар на чисто и да изиште о томе званичну изјаву Његове Светости. С тога питање дра Медаковића треба сматрати као интерпелацију, коју треба доставити Његовој Светости патријарху и сачекати његов одговор, па онда цело ствар пресудити. (Прима се.)

Потпредседник *Др. Борђе Красојевић* сматра предлог дра Б. Медаковића као интерпелацију, те га моли, да сутра интерпелира о тој ствари.

Др. Богдан Медаковић вели, да он није интерпелисао, него је говорио по пословнику.

Потпредседник *Др. Борђе Красојевић.* На дневном реду је предлог дра Манојловића.

Др. Богдан Медаковић каже, да овај предлог одговара становишту самостално странке. Али држи, да је преурањен, јер треба да се веже за све извештаје.

Лаза Обреновић. Треба се држати пословника. Најпре треба да се реши, да ли се предлогу признаје прешност, а онда да се пређе на сам предлог.

Др. Милетић говори за прешност предлога дра Манојловића и предлаже додатак, да тај одбор има што пре узети у расправу наредбу министарства просвете у погледу учења православне веронауке на држ. школама на мађарском језику. (Прима се.) Имам и ја прешан предлог: Да се ради вршења контролнога права овога сабора над епарх. скупштинама, а на основу чл. XL. привр. уређења епархија од 29. маја 1871 г. пада из данашње седнице упутство административним одборима свију епархија, да имају овом сл. сабору што пре, а свакако још за време садашњег заседања поднети записнике свију до сада одржаних епарх. скупштина.

Уштеђен ми је труд да нашироко мотивишем свој предлог, јер се из јучерашње исцрпне и темељне дебате о извештајима саб. одбора јасно истакла потреба саборске контроле, над епарх. скупштинама. Додајем само, да би та контрола тим потребнија била, што има епарх. скупштина, које ни до данас нису приступиле врло важном задатку, који им се у XVIII. привр. уређењу међу прве задатке ставља, наиме нису ни до данас још израдиле предлог о строју и делокругу епарх. органа, без кога овај сл. сабор не би могао да приступи законодавном раду.

Прима се.

Др. Мушицки. У свези с горњим предлогом износим и ја прешан предлог, који овим хоћу да објасним. Саборски одбор је кривим тумачењем нанео много повреда нашој автономији. Тим наредбама су изазване многе тржавице у нашем народу, а отуда су наступиле и силне штете, које су иначе могле изостати. С тога подносим прешан предлог који гласи:

Пошто се из извештаја саборског одбора види, да је саборски одбор криве тумачно јасно наређење уредбе о епархијама, те у тој ствари издао многе незаконите наредбе, то да се изабере један одбор, који ће сабору поднети предлог, какво становиште да заузме у тој ствари.

Усваја се.

Др. Миладиновић. Хоћу да поднесем прешан предлог у ствари продаје куће, па с тога нека ми је допуштено, да свој предлог образложим. Пре свега, нека је напоменуто, да ту има две продаје, продаја од 29. јутара, која је извршена без одобрења саборског. После је на тај уговор додата клаузула да купци фирма Орштајн и Шпицер могу по 3000 К узети онолико јутара манастирског поседа, колико им је за развитак радње нужно. У потврду тога хоћу да прочитам писмо купца упућено на манастирску управу. Из писма се види, да се купци позивају на ранији уговор и траже од управе, да им по утврђеној цени уступи још 13 јутара манастирске земље. Ту се спомиње још, да је тако већ откупљено 6 јутара земље, но то се из списа не види, те треба те списе набавити.

За тим чита тај уговор, који су потписали игуман Сава Орловић и још један брат. После тога чита записник братства, из кога се види, да братство пристаје на то, да купци по 3000 круна јутро могу узети и оне манастирске

земље, која није поред фабрике. Даље чита мишљење фишкала, који мисли, да се каја не може продати без саборскога одобрења. Напослетку чита решење саборског одбора, којим се продаја одобрава и истиче корист по манастир од те продаје. Налаже још, да се примљен новац има сматрати као манастирско коренито имање. С обзиром на све то подноси прешан предлог:

Пошто из извештаја саборског одбора од год. 1890.—1892. и 1892.—1897. налази, да је известан део земљишта манастира Беочина, из којег се вади каја, у два маха продан без одобрења срп. народног црквеног сабора, што се очигледно коси са наређењима § 19. саборскога устројства, то да се сви списи, који су у тој ствари поднети сабору, као и они, који се налазе у архиви саборског одбора, а односе на ову ствар, да се изаду једном одбору, који ће све те списе проучити и сабору поднети предлог, како ће у тој ствари да поступи. С тога да се изабере одбор од 15 лица.

Прима се.

Др М. Михајловић као председник одбора за дневни ред јавља, да ће известилац предложити измену дневног реда.

Др. Миладиновић. После претреса извештаја саборскога одбора треба да пређемо на претрес извештаја школског савета, но тај извештај није готов, те сутра не би било рада. С тога предлаже одбор за дневни ред, да се постављени дневни ред измене у толико, што би се сутра бирао саборски одбор, попунио би се школски и митрополитски савет, предузеле би се неке петиције. У понедељак би се прешло на претресање извештаја школ. савета.

Прима се.

Др. Радивојевић-Вачић. Из извештаја саборскога одбора види се, да је саборски одбор учинио поравнање са Стевом Анђелићем из Митровице и фондови су ту општећени. Осим тога је Јота Грујић подигао више парница у своти од 78.100·90 које је изгубио, али сада тражи још 84.000 и ту парницу је обновио. О свему овоме саборски одбор није поднео јасну слику, из које се не види, како се ова ствар развијала и зашто се тако свршила. С тога подносим и прешан предлог за одлуку:

Како се из извештаја саборског одбора види, склопио је „исти“ поравнање са наследником оставине покојног именованог патријарха Германа Анђелића, Стеваном Анђелићем, те су тиме народни фондови претрпели силне штете, то предлажем, да се изабере један одбор, који ће поднети сабору овом предлог, шта да се у том предмету учини.

Прима се.

Др. Бранко Илић. У извештају саборскога одбора не видим, да је што рађено за повратак манастира Ходоша, а жеља је целога народа, да се та задужбина врати. Ја се тој жељи одазивам и подносим прешан предлог за одлуку:

Пошто се из извештаја саборског одбора види, да постоји опасност, да застари право повратка манастира Ходоша, то да се изабере један одбор, који би ово питање проучио те поднео свом сабору предлог, какве кораке да у тој ствари учини.

Прима се.

Др. Стеван Јовановић. У свези са предлогом г. г. др. Миладиновића и др. Илића, имао бих прешан предлог за одлуку, а тиче се строгог надзора и стручне управе са манастирским имањем.

После исцрпног и стварног извештаја референта г. др. Ж. Миладиновића и сестраног претресања извештаја саборског одбора, чуо се један општи одзив: „куд се дева Немањића благо“?

Избила је на видик јасна слика корупције у великом стилу, којој са обзиром на наше скромне прилике, равне нема, а која се овим извештајем испољила.

Док за одржање срп. вероисповедне школе на мртвој стражи Срства, није саб. одбор могао налучити неколико хиљада, дотле је зидао летњиковце, прелазио прелиминар при зидању резиденције са близу ¼, са 70.000 ф. и давао поклоне од пет и више хиљада богатим манастирима нашим, тим спахилуцима српским, наводно: због рђавог материјалног стања њихова, да не пропадну! Док им је опраштао интерес од 40.000 ф. на задужен иметак, те тиме даво нове хране њиховој необузданости и разузданом, страсном животу, који се коси са позивом и интенцијама цркве, дотле је према интересима народа и цркве неприступачан био.

Настаје већ питање: нашто су манастири, нашто су калуђери? А то је све с тога, што без довољне стеге у моралном животу и стручне

контроле у газдовању, ненавикнути истрајном, корисном раду, имају прилике, да преко својих потреба, које не стоје са заветом њиховим у складу, рукују огромним имањем, које они сматрају, да има једини задатак, да удовоље прохтевима њиховим. Стога да би се овом грдном злу на пут стало, као и да би се половином чиста прихода манастирског, намењеним на црквено-просветне цели, што пре осигурала егзистенција школа наших, предлажем

предлог за одлуку: Из извештаја саборског одбора види се, да је управа и руковање манастирским иметком по све лоше у сваком погледу. Да би се томе на пут стало, то предлажем, да се изабере један одбор, који ће сабору поднети предлог још у овом заседању, у ком правцу да се нада саборском одбору упутство за преустројсво у управљању са манастирским иметком, нарочито са обзиром на стручну управу.

Прима се.

Мита Кнежић. Имам да поднесем предлог гледе разрезивања верозаконског приреза и саборских трошкова. Пошто је о верозаконском приносу и саборским трошковима већ још било речи и пошто сам и ја о томе говорио приликом расправе о извештају саборског одбора, то ћу свој прешан предлог у том питању само у кратко образложити. Из извештаја саборског одбора види се, да у име верозаконског приноса и саборских трошкова дугују наше општине око 750.000 круна. Ако бисмо хтели тај дуг сада да наплатимо, онда бисмо морали многе општине да упропастимо. Кад узмемо у обзир лоше материјалне прилике нашег народа, при том не заборавимо, да су државни и општински намети врло велики, а поред тога највећи део наших општина и по 30—50% црквено-школског приреза плаћају, онда нам је јасно, да тај прирез не смемо повисити. С тога је дужност овог сабора, да тај терет скине са народне грбаче. Али држим, да је дошло време, да се верозаконски принос у опште укине. Из поднесеног закључног рачуна за 1901. годину видимо, да неприкосновени фонд, у који улази и верозаконски принос, има скоро 90.000 круна сувишка. Кад би дакле наведено верозак. принос, који износи годишње 55.000 круна, још би тај фонд имао сувише 35.000 круна. Предрачун, који је саборски одбор саставио за 1902. годину, казује, да ће неприкосновени фонд, кад подмири све потребе, које мора да подмири, а ту су и плате епископа, онда још преостаје сувишак од 115.000 круна. И из тога излази, да би се слободно могло укинути прикупљање верозаконског прихода, који износи годишње 55.000 круна, па би још остало сувишка 60.000 круна. Наш се народ дакле оптерећује неразложно. Истина је, да § 27. I. одс. краљ. рескрипта наређује, да се место декларативних епископских прихода конвенције и сидоксије прикупља верозаконски принос, али то је онда било, кад неприкосновени фонд није могао да подмирује плате епископа, али данас може и без тога.

Свуда је обичај, да се на народ удари прирез тек онда, кад је приход мањи од расхода, и онда се мањак добива прирезом, само наша управа друкчије поступа. Она удара намет на народ и онда, када има 90.000 круна сувишка. Обзиром на све то подносим овај прешан предлог за одлуку:

Пошто се на извештаја саборског одбора види, да саборски трошкови и верозаконски принос у многим општинама већ десетинама година нису наплаћивани, те пошто се ти тако нагомилани дугови не могу сада наплатити, а да се не доведе у питање материјални опстанак тих општина, — даље, пошто неприкосновени фонд може да подмирује све потребе и без верозаконског приноса, предлажем, да се упути прорачунски одбор, да у свези са прорачуном поднесе предлог:

1. како би се сачувале поједине општине од материјалне пропасти и

2. да се у будуће укине прикупљање верозаконског приноса.

Сабор једногласно прима овај предлог као прешан и затим га усваја.

Др. Миша Теодоровић. § 32. саборског устројства налаже, да саборски одбор изготови и сабору поднесе нацрт статута о поступку при давању зајмова.

Саборски одбор је и саставио један статут, али није добио владарске санкције, те тако и сада важи § 18. кр. рескрипта од год. 1868.

Пошто се на извештаја саборског одбора види, да се са нашим нар. црквеним фондовима још и сад на застарелим основама рукује, које спречава умножавање хипотекарних зајмова и умножавање срп. нар. црк. фондова, то предлажем, да се изабере један одбор, који ће поднети сабору овом предлог, у коме правцу да изради саборски одбор и нов статут о издавању зајмова на модерној основи.

Прима се.

Лаза Обреновић каже, да је питање о издавању зајма акутно. Прима предлог с допуном, да председништво нада већ израђену

уредбу једном одбору, који ће још овом сабору донети предлог. — Пречност се признаје и предлог дра Теодоровића се прима с допуном Лазе Обреновића.

Др. Мушицки. § 13. краљевског највишег рескрипта није јасан. Али примена тога параграфа је управо жалосна, и изазвала је силне трзавице у нашем автономном животу. Наше власти су узимале црквену свест нашим најугледнијим људима, али и ту се није застајало, него се узимало тима људима активно и пасивно право. То је такође велика повреда наших автономних права. С тога подносим пређан предлог за одлуку:

Пошто се из извештаја саборског одбора види, да је појединим члановима наше митрополије одузимана црквена свест, те на основу тога одузимана како активна тако и пасивна права истим личностима, услед чега су настале трзавице у народу; а пошто наше автономне уредбе нигде не прописују, да икаква власт може одузети ма коме црквену свест — то предлажем, да овај сабор зауме становиште према § 14. краљевског рескрипта, но да пре овога има један одбор ову ствар проучити и свој предлог славном сабору поднети.

Прима се.

Парох Цвејић. Предлажем, да се изабере један одбор, који ће све ове предмете проучити и сабору извештај поднети. (Усваја се.)

У одбор за предлоге изабрани су:

Високопреосвештени епископи Гаврило и Митрофан, др. Жарко Миладиновић, др. Мита Мушицки, др. Миша Михајловић, др. Јован Радивојевић-Вачић, др. Миливој Бабић, Мита Клицин, Божа Поповић, др. Владислав Манојловић, др. Милан Мандић, Светозар Прибићевић, Душан Кнежевић, Михајло Медаковић и Милан Николајевић.

Др. Богдан Медаковић каже, како је тек накнадно чуо, да му је Михајловић добацио, е он није био тако сретан, да може читати говор комесаров. Изјављује, да је он тај говор читао у белешкама, да се можда не би мислило, да је он на који други начин дошао у прилику, да га чита.

Потпредседник Ђорђе Красојевић, закључује седницу и заказује идућу за сутра у 10 сах. пре подне.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

(Из сабора). У прорачунској расправи, код ставке верозаконски прилог, примљен је — 27. јуна о. г. — предлог посланика Мите Клицина: „Да се са 1-им јануаром 1903. г. обустави прикупљање верозаконског прираза, и она свота која је потребна да се у смислу 27. § тачка 3., прев. Рескрипта тачка епископска дотација комаспра, у место верозаконског прилога подмире из других прихода непрекосновеног фонда“. — Но пошто се тим закључком мења одређење превишњега Рескрипта, у што сабор није хтео улазити, то је у саборској седници сутра дан, 28. јуна, предложио Др. Миша Михајловић, да се тај закључак измене. У ту сврху је предложио, да сабор закључи:

1. Да се упути Саборски Одбор, да обустави све егзекуције, које су у току против општина у погледу старог верозаконског прилога и саборских трошкова.

2. Да се сви дугови верозаконског прилога и саборских трошкова, који су старији од пет година, т. ј. од 1897. г. имају општинама бришати.

3. Да се тим општинама дозволи рок од 10 година, ради уплате ових новијих дугова, за 5 година овамо т. ј. од 1897.

4. Да сабор закључи, да верозаконски прилог и саборски трошкови и даље остану у крепости, чим се модифицира јучерањи закључак саборски, у погледу обустављања прикупљања верозаконског прилога за будућност.

Овај предлог је примљен.

(Верификациона расправа). У саборској седници од 27. јуна о. г. прочитан је истражни записник о спроведеној истрази против избора посланика *Светозара Грубића* у Пакрачком срезу. Избор је уништен. После одржане дебате о поновном избору *Др. Паје Дракулића* у Сомбору решено је са 1 гласом већине да се у предмету тога избора одреди истрага. У истражну комисију изабрани су г. г. *Јован Магарашевић*, *Милан Николајевић* и *Др. Мита Мушицки*. Као што смо дознали, истражна комисија је одмах сутра дан отпутовала у Сомбор. У седници дана 28. јуна о. г. предузета је верификациона расправа о избору протопрезвитера *Љубомира Кујунџевића* у Сомбору. Наређена је истрага и у предмету тога избора. Затим је пре-

дузета расправа о избору у Старо-Пазоварском срезу. Избор *Николе Петровића* и протопрезвитера *Јована Бороте* проглашен је неважећим, а у предмету избора *Александра Сандића* и протопрезвитера *Јована Јеремића* одређена је истрага.

Разне белешке.

(† **Др. Јован Хенрик Швикер**). У Пешти је умро нашим историчарима добро познати писац „Политичке историје угарских Срба“ *Швикер*. Покојник је био члан и Српске Краљевске Академије Наука у Београду.

(**Српско гробље у Америци**) У Сан-Франциску је 7. децембра прошле године освећено ново православно гробље. Осветио га је преосвешт. Тихон, североамерички епископ. Православне Хришћане су сахрањивали досад на градском земљишту, које је град у ту сврху био уступио. Год. 1898. град отказе ту земљу цркви, јер да му она треба за војене сврхе. Зато су православне Хришћане морали од 1898. сахрањивати по разним иновернм гробљима. Но 1901. год. купи „Српско-Црногорско добротворно и литерарно Друштво“ леп комад земље за 2.250 долара и уреди га за православно гробље. Сад се ради на томе, да се на том гробљу дигне и капела и већ је освећено и место, на ком ће се она сградити.

Ц. В. 1902. А. Ж.

(**Православна мисија у Манџурији.**) Кинески устанак је покренуо питање о устрајању мисионарства у великој кинеској империји, јер само хришћанска мисија и може у тај огромни, од света одељени, организам унети светлост хришћанске цивилизације и увести и тај отуђени свет у коло светског историјског живота. Но питање је, која вероисповест треба да предузме то знаменито дело? Најенергичнија је римска пропаганда. Да не говоримо о Пекингу, него и у самој Манџурији, која све више потпада под руски утицај, најразвијенија је римска пропаганда. Пре почетка кинеских преврата римокатоличка мисија је имала у Манџурији 30 европских мисионара, 160 цркви и капела, 117 школа, 3 семинара и паству од преко 21.000 људи. Руска војска је све те католике спасавала од боксера, па да римокат. мисионари систематски дражe Кину против Русије. Ради тога Руси хоће да у Манџурији уреде своју хришћанску мисију.

Ц. В. 1902. А. Ж.

Књижевна објава.

Одлуком св. архијерејског синода митрополије карловачке од 29. марта 1899. бр. М. 175/син. 25. одобрене су за школске учевнике и већ су изашле из штампе: **Библијске приповијетке старога завјета**, и **Библијске приповијетке новога завјета.** Цијена је свакој књизи 1 круна, а могу се добити *само* код потписаног за готов новац или уз поштанско поузеће (Post Nachnahme). Књижари добивају 25% рабата. Јављајући ово молим, да се ради подмирења школских потреба у овом предмету изволи с поруџбином свако непосредно на мене обратити. У Загребу, мјесеца јунија 1902. *Ј. Петровић*, протопрезвитер и кр. професор.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 516/432. ех 1902. 69 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи расписује се стечај до конца месеца јула по стар. кал. с тим, да до тога рока компетенти имају овој конзисторији своје прописно инструиране молбенице надлежним путем поднету.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држ. у Карловцима 27. Јуна (10. јула) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 63 1—3

На упражњено учитељичко место у женској школи у Српској Чанади, Епарх. Темишварска овим се отвара стечај.

Са овим учитељичким местом скопчана је плата 660 круна, за поотворну школу 80 круна, за огрев 40 круна, станарина 100 круна, за школске реквизите 8 круна.

Учитељица је дужна у школи из свих шест разреда предавати, ученице у женском ручном раду обучавати, са ученицама редовно у св. цркву долазити, и пазити на њих недељом и празницима.

Молбе са потребним сведоџбама треба послати доле потписаном председнику најдаље до 11. августа 1902. године.

У Српској Чанади 24. јуна 1902. године.

Душан Зарић
пароход.

Мита Поповић
председник.

Ад бр. К. 523/400. ех 1902. 68 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију I. разреда у Батајници овим се стечај расписује. Компетенти прописно инструјиране молбенице имају надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Јуна (10. Јула) 1902

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 487/398 ех 1902. 70 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на место личног парохијског помоћника парохије V. разреда у Михаљевцима, с којим местом скопчано је уживање половице парох. плате, половице приноћи, коју парох из јерархијског фонда од годишњих 600 круна ужива, и половице парох. сесије и осталих прихода — осим стана.

Прописно инструјиране молбенице имају компетенти надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. поднети.

Из седниц архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 27. Јуна (10. Јула) 1902.

Георгије с. р
Патријарх.

СТЕЧАЈ. 62 1—3

На вероисповедној мешовитој Аљанској салашкој школи расписује се овим стечај.

Плата је учитељу следећа:

1.) У готовом новцу 600 круна.

2.) Удобан слободан стан са баштом.

3.) За школски огрев и паушал 100 круна.

4.) На оправку прозора 5 круна.

5.) Три ланца ораће земље, на коју општина порез плаћа 200 круна.

6.) На отштету што нема потпуно три ланца 29 круна и 20 пот.

Ова берива примаће учитељ унапред из политичне благајне у месечним оброцима.

На место ово могу и учитељице компетирати.

Рок пријаве Св. Илија о. г.

Компетенти нека изволе своје молбенице са нужним документима поткрепљене на школски одбор упутити.

Ада дана 23 ег јуна 1902 ге год.

Ђура Акшамовић
вероучитељ.

Гавра Драгин Коларев
председник.

К 1340/202 ех 1902. 67 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију III. класе у Ст. Паланци, на место сист. парох. помоћника.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране молбенице путем својих претпостављених власти потписаној конзисторији до 28. Јула, (10. Авг). 1902. год., поднети

Из седнице Епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. Јуна (8. Јула) 1902 г.

Председништво

СТЕЧАЈ. 64 1—3

На упражњено учитељско место у Канаку.

Плата учитељу је: 600 Круна, даље 80 Круна за поћорну школу, 30 Круна за перођство, 10 Круна паушала, два хвата тврдих дрва за своју потребу или 40 Круна, а за школску пећ општина води бригу колико огрева треба, једна Круна од погреба где позван буде, 40 потура од парастоса.

Стан лен и здрав са две собе, кујном, шпајзом и плодоносном баштом — у селу до железничке станице.

Дужности су прописане школ. уредбом.

Компетовати могу са свршеном Сомборском препарандијом мушки па и женски — женске би плаћале певчику месечно 4 Круне. Рок пријаве до св. Илије.

Из седнице месног школ. одбора држане у Канаку (Торонтал) 16 (27) јуна 1902. године.

Месни школски одбор.

СТЕЧАЈ. 57 2—3

На смрћу упражњено учитељско место а наредбом сл. АШО. бр. 3/11. ех 1902 расписује се овим стечај на срп. вероисповедној школи у Ср. Карловци.

Плата учитељска је 800 круна, у име станарине 200 круна, месни доплатак 120 круна, у име дрва 60 круна у име писаћег паушала 12 круна 60 фил

Дужности учитељске прописане су Школском Уредбом.

Рок пријави шест недеља од првог увртења овог стечаја.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Из седнице школског одбора држане у Ср. Карловци 19. Јуна (2. Јула) 1902. год.

Председништво.

К. 378/326 ex 1902. 61 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења систем. парох. помоћника у Вел. Кикинди, с дотацијом првог разреда, овим се расписује стечај.

Компетенти имају прописно инструисане молбенице своје својим путем поднети овој конзисторији до 10. (23.) августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24.) јуна 1902. године.

Лукијан
епископ будимски, админ. епарх. темишварске.

СТЕЧАЈ. 1—1

Усљед решења Добротворне Задруге Српкиња Сомборкиња, а на основу одлуке Проф. Збора српских учитељских школа сомборских овим се расписује стечај на 30 питомачких места у алумнеуму српске учитељске школе сомборске.

Питомачка места у алумнеуму подељена су у пет разреда. — I. разр. има 7 бесплатних, у II. разр. 8 питомачких места са месечним улогом од 4 К (2 фор.), у III. разр. има 5 питом. места са месечним улогом од 6 К (3 фор.), у IV. разр. 5 места са месечним улогом од 10 К (5 фор.), а у V. разреду 5 места са месечном уплатом свих 20 К (10 фор.)

Изабрани питомци подељени у поједине разреде бесплатно или уз месечну уплату назначених свота уживаће у алумнеуму здраву и крепку храну и то: ручак и вечеру. За исхрањивање питомаца стараће се Добротворна Задруга Српкиња Сомборкиња, која ће тога ради на сваког питомца без разлике трошити 20 К (10 фор.)

Питомци II. и III. разр. имају годишњи улог свој у два рока: почетком школске године и свршетком I. течаја, (1. фебр. по новом), питомци IV. разр. у 3 рока: почетком школ. год., 1 јануара и 1. априла по новом, а питомци V. разр. улоге своје месечно, сваки у напред уплатити.

Потпору ову могу уживати само ученици српске мушке учитељске школе сомборске.

Они који желе питомачка места ова добити, крштеним писмом, лекарском сведоџбом, сведоџбом о свршеним наукама и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице нека поднесу управи српских учитељских школа сомборских закључно до 1. августа 1902. (по новом.)

У Сомбору, 18. јуна (1. јула) 1902.

Никола Ђ. Вукићевић
српске учитељске школе управитељ.

Умољавају се уредништва српских листова да стечај овај, обзиром на смер му у листовима својима саопште.

С. О. 4008/ex 1902. 56 2—2

ОГЛАС.

Од стране потписаног као врховног управитеља стипендијске закладе пок. Јована и Марије Трандафил, становника негда новосадских, овим се обзнањује, да ће се салашка земља те закладе лежећа поред К и с а ч а у тако званом Најгрунду под парц. бр. 5153—5155/5, 5153—5155/4., 5153—5155/3., 5153—5155/2., 5153—5155/1. и 5145. у једном комаду у површини од $206\frac{480}{2500}$ новосадских ланаца или $322\frac{250}{1600}$ катастралних јутара дне 7. (20.) јула 1902. у 3. сата по подне у писарни срп. прав. епископије у Новом Саду путем усмене дражбе под сакуп издати на шест година и то од 1. октобра 1902. до 30. септембра 1908. године.

Услови закупа и ситуациони план земље могу се у поменутој писарни увидети.

Ко у дражби учествовати жели, дужан је пре почетка дражбе 1000 круна у име жалобине у руке изасланика потписаног закладног управитеља положити.

У Карловцима 12. (25.) Јуна 1902. г.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. 7. ex 1902. 66 1—1

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место са овим се расписује стечај, редовна плата је учитељу 680 К, у име пофторне школе 20 К. перовођства 20 К, укупно 720 К, бесплатан стан, (нова зграда) са 2 собе, кујна, комора, подрум, штала и шупа, са великом баштом, 1 хват тврдих дрва за огрев.

Дужности учитеља су по школској уредби прописане, уз то дужан је учитељ у десној певници појати и перовођство водити, пошто ова општина зато способне личности нема.

Ако се на гореозначену плату неби учитељи пријавили, то могу и учитељице компетовати, али само онакове које су за црквено појење и перовођство способне, које нису способне немогу се примити.

Рок стечаја траје до 15. августа 1902. за које време имају компетенти своје молбенице са свима сведоџбама овој општини поднети и лично се пријавити.

Из седнице црквене општине одржане у Рац-Милетићу дана 24. јуна (7. јула) 1902.

Сима Ендерић Тома Лукић
председник.

СТЕЧАЈ 48 3—3

На упражњена два учитељска места овим се расписује стечај. Плата је сваког 1000 круна, 10 круна у име паушала, 2 хвата сламе, слободан стан, 80 круна за поуторну школу кад на њега ред дође и петогодишњи доплатак од 100 круна. Један ће плату од политичне а други од црквене општине примати.

Дужности су у разредима, које шк. одбор доделиће предавати, и у цркви појати. Лична пријава, знање мађарског језика и коровођство узеће се у обзир.

Рок стечају 1. авг. п. р. а избор у недељу после Св. Илије. Из седнице шк. одбора држане у Карлову 17. Јуна, 1902. год.

Председништво.

А. 317/258. из 1902. 49 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места ревизора рачуна, као и ради попуњења места протоколисте код епархијске управе Темишварске овим се расписује стечај.

С местом ревизора скопчана је годишња плаћа од 1200 круна а с местом протоколисте 720 круна. Протоколиста је дужан водити и експедицију и архиву.

Компетенти треба да поднесу инструисане молбе своје овој епархијској управи до 13./26. јула о. г.

У Темишвару 5./18. јуна 1902. год.

Епархијска управа.

СТЕЧАЈ. 50 3—3

На упражњено учитељско место у Кетфељу.

Плата учитељу је:

600 круна у готовом новцу,

2 ланца оранје земље,

1 ланац „ „ у име поф. школе.

30 круна у име перовођства, рачуновођства и паушала.

Од сваког погреба, где буде позван по 1 круну.

Стан, башта и огрев (т. ј. 2 хвата тврдих дрва и 2 хвата сламе).

Дужности су прописане шк. уредбом а рок пријаве је до Св. Илије.

Из седнице месног школског одбора држане у Кетфељу (Kétfél Temes megye) 8. јуна 1902. године.

Мирко Гинђилов
председник.

Ad Nr. 31./M. III. O. ex 1902. 53 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место на овдашњој мешовитој шесторазредној школи селишта Ранчева.

Плата је 800 круна, законски петогодишњи доплатци и слободан стан.

Рок стечају истиче на шест недеља по првом увртњењу овога стечаја у „Српском Сиону.“

Примећује се да могу компетовати и мушки и женске.

Из седнице м. школског одбора, држане у Сомбору 9. (22.) јунија 1902. године.

Ст. С Илкић
перовођа.

Др. Ст. Поповић
председник МШОдбора

РАСПИС ДРАЖБЕ. 59 2—3

На основу закључка црквене општине од 13. Маја, 29. Јула и 18. Новембра 1901. год., те 23. Јануара о. г. а по одобрењу Сл. Епар. Адм. Одбора Бачког од 13./26. Маја 1902. г. бр. А. О. 1020. 1151/398. ex 1902. расписује се усмена дражба за продају на вечито т. зв. „Чернрдије“ земље у задолмљеном риту општине Рудолфегнад у торонталској жупанији.

Исклична цена је 60.000 К (30.000 фор.).

Дражба ће се одржати у Тителу у црквено општинском здању до цркве *22. Јула (4. августа)* ове године а почеће у 9½ часова пре подне.

Рефлектанти полажу вадијум од 6000 К (3000 фор.) Ономе, који буде највише понудио, неће се вратити вадијум, већ ће се у своје време по одобрењу купопродаје од епарх. власти, урачунати, и тада ће бити дужан купац половину куповне своте, у коју се половину и вадијум урачунава, одмах исплатити, а другу у половину може одмах, или са 5% камате, после 6 месеци платити.

На земљи постоји дуг од 12.000 К (6000 фор.) у „Матици Српској“ у Новом Саду.

Земља је у једном комаду и састоји се по тителској грунтовници из 184½ кат. ланаца; од овога спада око 20 лан. на форланд и долму, а остало је скоро све оранице.

Ближа извешћа даје црквена управа.

Из седнице црк. одбора у Тителу дне 16./29. Јуна 1902. год.

Емил Степанов
парох

Јован Јанић
перовођа

Петар Кањура
председник

Младен Стефановић
благајник.

Бр. 63. ex 1902. 65 1—3

НАТЈЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушкој и једно мјесто у женској српско-православној основној школи у Мостару. Рок 1. (14.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању у оном разреду, који буде учитељу (учитељици) додијељен, а за мушкарце још и појање за пјевницом; све то према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херц. или аустро-угареско држављанство, вјероисповијест православна, извјежбаност у појању, оспособљење у којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата: учитељима К 1400, станарина и огрев К 160, свега К петнаест стотина шездесет, а учитељици свега К дванаест стотина шездесет Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи у 3. и 4. р добивају још по 40 К годишње за измјен. руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и полит. владању, издату од *политичке* власти. Молбенице и прилоге ваља биљеговати.

Управа српско-прав. црквено-шк. општине у Мостару, 24. јуна 1902.

Владин повјереник:
С. Мандић.

СТЕЧАЈ. 52 2—3

Пошто учитељско место, на срп. вероисповједној шесторазредној мјешовитој основној школи у Б. Бану није стално попуњено, то се овим отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 600 К у готовом новцу, 3 јутра оране земље, на коју порез учитељ, а еквиваленат општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За пофторну школу од општ. 34 К, а од пол. општ. 102 К 80 ф, за перовођство 40 К, при погребу где позван буде 80 фил. од парастоса 80 фил., од венчања 80 фил. Осим тога законом и наредбама прописани патогодишњи додатак од 100 К.

Дужности учитеља прописане су шк. уредбом од 1872., осим тога дужан је учитељ у десној певници појати и дјецу у црквеном појању обучавати. Рок стечаја до 14. јула по ст. кал. кадаће се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађарског језика оспособљени, место ће ново изабрани наступити 1. сент. по новом кал. Лична пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

Из седнице месног. школ. одбора, држане 3. (16.) јуна 1902. у Барањи Бану.

Радослав Кућанчанин перовођа — Роман Станковић председник

СТЕЧАЈ. 51 3—3

Поново се расписује стечај на једно упражњено учитељско место на вероисповједној школи у Осеку, с којим је скопчана годишња плаћа од 1200 кр. и станарина од 288 кр. Од парастоса и погреба, где позван буде, има 2 круне. *Учитељ ће уживати и петогодишњи доплатак од 100 круна.*

Изабраном учитељу спадаће у дужност, да предаје у оним разредима, које му школски одбор одредио буде, све оне предмете који су школ. уредбом прописани; затим школ. дјецу у певању како црквених тако исто и световних дечјих и патриотских српских песама учити, те с дјецом свецем и недељом каталог држати и при свазом богослужењу за певницом појати.

Ваљано инструјисане молбенице ваља овом председништву упутити до Илиња-дне о. г.

Г. г. учитељи, који су зимус на ово место компетовали, ако и сад рефлектују на њ; нека то изволе овом председништву јавити.

Ако би изабран учитељ био још вешт и ноталном певању те се могао примити коровођства у основати се намеравајућем друштву навачком, могао би рачунати на пристојну награду за то. Изабрани учитељ имаће своју службу овде безусловно 1. Септембра о. г. по нов. наступити.

У Осеку 10./23. Јуна 1902.

Председништво школског Одбора.

Оне речи које су курзивом у овом стечају штампане случајно су изостале при првом и другом публиковању овога стечаја. *Ур.*

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За странк земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 364.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 27

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 7. јула 1902

ПРЕВИШЊА ОДЛУКА

НА САБОРСКУ АДРЕСУ ЛОЈАЛНОСТИ

саопштена по Кр. Повереника у саборској седници од 3. (16.) јула 1902. год.

Обавештујем славни сабор, да је Његово царско и краљевско Апостолско Величанство благоизволело Својим превишњим решењем у Ишлу од 4. јула т. г. Адресу лојалности српског православног народно-црквеног сабора узети са задовољством на знање, те је уједно благоизволело изразити и наду Своју, да ће сабор, настављајући Свој досадашњи успешан рад, са ваљаним успехом довршити расправљање у делокруг му упућених предмета.

ОДГОВОР

Његове Светости патријарха ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

на саопштење Кр. Повереника у саборској седници од 3. (16.) јула 1902.

Из саопштенога нам највишег отписа разумети смо срећу имали, да је Његово ц. и кр. ап. Величанство премилостиви Господар и краљ наш *Франц Јосиф* I. у најдубљој понизности му поднесену Адресу хомагијалне оданости и непоколебиме верности овога верно оданога му сабора са благоволењем и очинском љубави на превишње добростиво знање узети милост имало.

Услед чега бележећи и ову најновију милост Његова Величанства у аналима народно-црквених сабора наших, молимо Преузвишеност Вашу да будете и овом приликом веран тумач наше радости и благодарности наше на превишњем и превеликом благоволењу том.

Живило Његово царско и краљевско Апостолско Величанство!

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлаштењу и на молбу Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, благоизволео је високопреосвештени господин епископ Будимски *Лукијан Богдановић* рукоположити дана 15. (28.) јуна о. г. у манастиру Врднику монаха Григетшког Виктора Љубибића за јеромонаха, а високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан Шевић* дана 29. јуна (12. јула) о. г. у Св. Николајевском храму Карловачком свршеног богослова Бранка Пауновића за ђакона.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизволео је дана 1. (14.) јула о. г. произвести јеромонаха и професора Богословског Училишта Карловачког Дра Јоакима Чупића за протођакона, а ђакона Бранка Пауновића за презитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XIII. Седница 14. (27.) јуна 1902.

Председава *Његова Светост патријарх Георгије Бранковић*.

Од високопреосвештених епископа присутни: *Гаврило Змејановић*.

Прочитани записник се оверовљава.

Председник Његова Светост саопштава поднеске, који су стигли сабору.

Издају се надлежним одборима. Тако исто и поднесци, које пријављују посланици: Молошић, Ристић, Др. Бабић и Др. Мушицки.

Др. Жарко Миладиновић ставља питање на високо председништво, да ли су расписани стечајеви на упражњена места епархијских школских референата.

Председник Његова Светост. Нису, него ће се расписати кад то сабор закључи.

Сава Цвејић ставља питање на високо председништво, да ли је Његова Светост наредила штампање извештаја МЦСавета?

Председник Његова Светост. Нисам могао наредити штампање тога извештаја, јер је МЦСавет закључком сабора тек позван, да поднесе сабору свој извештај. Кад га МЦСавет поднесе, онда ће се моћи штампати. На дневном је реду избор Саборског Одбора.

У Саборски Одбор изабрани су: високопреосвештени епископ Гаврило Змејановић са 50, парох Божидар Поповић са 57, парох Сава Стојаковић са 55, Др. Мита Мушицки са 57, Др. Ст. Јовановић са 57, Др. Богдан Медаковић са 40, Др. Жарко Миладиновић са 56 и Милан Николајевић са 41 гласом.

За чланове заменике изабрани су: високопреосвештени епископ Митрофан Шевић са 56, Др. Никола Ђурђевић са 56, Др. Владислав Манојловић са 56 и Стеван Карамата са 40 гласова.

Др. М. Мандић изјављује у име српске самосталне странке, да је радикална странка предложила при договарању са самосталцима да уђу у саборски одбор један самосталац а 5 чланова њихове странке. Пошто тај приједлог није одговарао бројном сразмјеру обију странака, то самостална странка није усвојила тај приједлог, а у име дра Б. Медаковића, који га је на то овластио, изјављује, да се исти не прима чланства у саборском одбору.

Пет. Крајновић изјављује у име Ст. Карамате, који га је на то овластио, да се исти не прима за члана заменика у саб. одбору.

Др. Жарко Миладиновић пориче др. Мандићу, да може давати такове изјаве у име другога, а није умесно потрзати у овом сабору ствари, које су приватно расправљане изван сабора, али кад то он чини, то изјављује, да је радикална странка била воља дати и самосталној странци као и свакој другој, утицаја у саборском одбору, али се није могла тим дати свести на мањину. Ако ли самостална странка не жели понети одговорности у раду саборског одбора, то могу њени изабрани једномишљеници поднети оставку писмено или усмено.

Др. М. Мандић нема ништа против предлога дра Ж. Миладиновића.

На реду су допунителни избори чланова у МЦСавет и у НШСавет.

У Митрополитски Црквени Савет изабрани су јереј Јован Јовановић парох у Рајићу и јереј Михаило Медаковић администратор парохије у

У Народни Школски Савет изабрани су

Душан Стојшић учитељ у Сенти и Светозар Прибићевић суплент професор на учитељичкој школи у Пакрацу.

Известилац др. *Жарко Миладиновић:* Пошто нема још штампана извештаја о раду школског одбора, то је одбор за дневни ред ставио на дневни ред неколе петиције и то три представке епарх. скупштине пакрачке, молбу Сантовчана итд.

Др. Миша Михајловић: Пошто се проносе гласови, да је било некакве неприлике и натезања са адресом, молим председништво, да изјави, шта је било са адресом и каква је судбина њена

Председник Његова Светости. Сабор је решио да се Адреса преда онако, као што је предата 1897. Мислећи да је боље, да чујете од мене, него од кр. повереника, ја сам био нагласно, да су пређашње Адресе предавате засебно у српском и мађарском тексту и да су оба текста сматрана као оригинали. Надајући се, да то неће бити Сабору противно, наредио сам, да тако и сада буде и потписао сам оба текста још и зато, што сам с поуздане стране добио уверење, да ће га исто тако потписати и потпредседник и бележници. Но они не хтедоше да потпишу мађарски текст. Кр. повереник приликом примања Адресе није гледао како је потписача, а кад је касније опазио, да сам мађарски текст само ја потписао, он је тражио, или да се Адреса да наново преписати и потписати од свију, или ће је вратити натраг. Ја сам онда наредио, да се у смислу 44. зак. чланка од 1868. Адреса поново препише in fracto, на једној половици српски, на другој мађарски и онда смо је потписали сви ћирилицом. Тиме је ствар повољно решена и ја мислим да се тим решењем може и Сабор задовољити.

Др. Красојевић изјављује, да је закључено, да се адреса преда онако, како је било године 1897., а како се он није уверио био, да је мађарски текст год. 1897. потписан, не потписа га. Да потпише српски ћирилицом адресу in fracto, на то је пристао и за то носи одговорност.

Др. Михајловић налази, да је поступак Његове Светости потпуно правилан и легалан и да се тиме избегао посве напињан конфликт и Сабору омогућено озбиљан рад. С тога предлаже, *да се ово разјашњење и овај поступак високога Председника узме на повољно знање.* — Сабор овај предлог усваја.

Председник Његова Светост затвара седницу и заказује наредну за 17. (30.) јуни о. г.

XIV. Седница 17. (30.) јуна 1902.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић, Митрофан Шевић* и *Лукијан Богдановић.*

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* позива бележника да прочита записник прошле седнице.

Јов. Магарашевић предлаже, да се прво констатује, има ли довољно посланика, да се седница може одржати.

Пошто има 38 посланика, а то је надполовична већина од броја посланика, којих има свега 69, то председник изјављује, да се седница може одржати.

Чита се записник и оверовљава.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава поднеске, који су стигли сабору.

Др. Славко Милетић моли допуст од шест дана. — Дозвољава му се.

Петар Петровић, посланик земунски, моли допуст од 12 дана. — Дозвољава му се.

Епарх. админ. одбор бачки подноси тражене записнике својих епархијских скупштина и то од г. 1871., 1872., 1874., 1891., и 1897. Издаје се одбору петнајсторице (за предлоге).

Посланици Косовац, Моловић, Б. Поповић, П. Мандровић, Прибићевић, Др. Радивојевић, М. Ђорђевић, Др. Мушицки и Јелчић пријављују поднеске, који су путем њих стигли на сабор.

Поднесци се упућују надлежним одборима.

Душан Стојшић подноси овај предлог за одлуку: Пошто је високославни школски савет расписао стечај само на место главног школског референта, на ком је месту до сад био заменик, и како су на местима епархијског школског референта бачко-будимског и темишварско-вршачког такође заменици, а на њихова места није расписан стечај, то предлаже овај пређан предлог: да се одмах у нашим листовима распише стечај за епарх. референте темишварско-вршачког и бачко-будимског најкраћим роком до 25. јуна т. г., те да се избор сва три ре-

ферента извршн још у овом саборском заседању с том напоменом, да ће се у обзир узети оне молбенице, које су поводом расписаног стечаја стигле 1897. године. Прима се једногласно.

Др. Вура Димовић подноси пренан предлог, да се упути прорачунски одбор, да у прорачун још за ову годину уврсти своту од 6000 К за издавање Зборника за историју карловачке митрополије, у ком би се прикупили папири за ту историју и писале историјске расправе. Предлагач истиче, како се у историјском животу српскога народа у овим странама осећа јак утицај двеју снага, Беча и Будимпеште, које равнају нашим животом. Обадве струје тежиле су у различитим периодама, да свака на своју корист завлада нама и да притраби наша стечена права. Народ треба у својој одбрани да употреби своје право А то данас тешко иде, јер док не знамо своју историју, не умемо право да се оријентирамо. И у овом сабору видело се, како не познајемо довољно своју прошлост, па ни ствари из најновије автономне борбе. Критичка историја расветлила би нам боље различите сукобе у нашем автономном животу и показала његове дубље узроке. Тако н. пр. сукобе народа с епископатом. Грађа за историју митрополије растресена је којекуда, а да се она прикупи и критички среди, потребно је више људи и неколико година рада. Тај посао могао би извршити само један одбор, који би критички прегледао старе споменике, издао привилегије и потребна акта патријаршије, епархија, манастира и општина, покупио из различитих архива, особито бечке, за тим из нармеђа и др. историјску грађу. У одбор који би прикупљао и сређивао историјску грађу, издавао овај Зборник, ушли би стручњаци професори карловачке богословије, новосадске и карловачке гимназије, а поред њих и други стручњаци.

Др. Мушицки признаје, да је предлог оправдан, али мотивација није оправдана. Не сме бити разлог за писање повеснице, што смо били у сукобу с епископатом, да се дакле узима за разлог писања наше најнесрећније доба. У историји наше митрополије има и сјајно доба нашег епископата, те треба бацити вео на оно негда несрећно време, а узети доба, када је епископат показао сјајна и светла дела. Он је за писање повеснице, али не сматра предлог за пренан. Најпречније је данас рашчишћавање садашњости и осигуравање будућности цркве и школе и тек, кад се то среди, онда ће бити за пренност предлога. Док се најпре види имовно стање наше и измере материјална средства, онда ће се тек моћи о томе говорити. Он је за предлог, али не и за пренност.

Др. Вура Димовић изјављује, да он није навалявао на епископат. Каже да је Мушицки боље мотивисао пренност његова предлога него он сам. Ако је истина, да нам је угрожена садашњост и треба да се бринемо за будућност, онда је пре свега потребно, да упознамо прошлост своју, па да из тог видимо шта треба да радимо и чега да се чувамо.

Др. Михајловић: Предмет је важан, али пренаран. Народ је на свима збороима и у представкама тврдио, да је наша автономна ствар врло замршена; при томе има врло много молби и представака, које се тичу цркве и школе. Не познајемо још ни терен садашњег сабора, на коме стојимо. Тек смо само један извештај пренли. Не знамо још ни прорачун. Није то доста рећи: хоћемо то и то, него нам треба снагу своју и материјална средства измерити. Пренно је оно, што се мора без одлагања извршити, а бити без једне речи галантан, — не иде. Ако имовно стање дозволи, нико не ће бити против тога, али има толико издатака и без тога толико, да се не ће све моћи ни подмирити. Кад дођу на ред оне силне молбе, које треба помоћи, видиће се, да немамо ни њих све да подмиримо. Места је овом предлогу кад се види, да ли ће и за њега бити новаца. Осим тога, да се и одбор за то изабере — није за то, јер у митрополији има архивар, а има и у епархијама, па њихова је дужност, да истражују. Гласаће против овог предлога.

Др. Вура Димовић истиче, да овај посао не може радити ни Матица ни које друго књижевно или научно друштво, него је баш сабор позван, да намакне средстава за израду историје наше митрополије. Михајловић је сам рекао, да не познајемо терен, на ком радимо, па баш за то треба омогућити то познавање. Историја би нас научила, да се не обмањујемо. Речи кр. комесара дочекане су с великим оптимизмом, а ми н. пр. знамо да је и 1879. г. сабор врло лепим речима отворен, а 1881. г. добио је чак превишње признање за успешан рад, на опет није од тога било ништа.

Др. Радивојевић-Вачић: То је нова дебата о адреси.

Др. Михајловић вели у личној ствари, да кад је говорио о терену, мислио је о садашњем саборском терену — имовном.

Прелази се на гласање. За предлог су сви, и у своје време доћи ће на дневни ред, а за пређност гласало је 15, против пређности 17 посланика.

Гласа се за Стојшићев предлог. Прима се.

Др. Стева Јовановић јавља, да се ревизиони одбор постарао за сад за једног стручњака у лицу Бранка Крчадинца из Панчева. Исти на награду не рефлектира, но он (Јовановић) ће доцније о том поднети предлог. Моли, да се одбору ставе на расположење чиновништво и згодан локал.

Прелази се на дневни ред.

П. Мандровић известилац петиционог одбора. Епарх. скупштина пакрачка од год. 1900. поднијела је сабору представку ради помоћи против оскудице у свештенству у епархији пакрачкој. Пошто је ово питање од великог значаја, то моли сабор, да му допусти да буде опширнији. Ово је питање од огромне важности и по цркву и по народ. Невоља ова епарх. пакрачке догорјела јој је скоро до ноката.

Ако оскудица у свештенству буде напредовала досадашњим размјером, опашће број парох. свештенстава на минимум. По кр. рескрипту од 1868. г. установљено је у епархији пакрачкој 103 парохије, са 115 свештеника. Г. 1900. било их је само 83, од којих је у парохијској служби било само 78. Према томе било је упражњено 37 парох. мјеста. Према оваким приликама за неколико година могао би се попети број упражњених парохија на 50%. Епарх. конзисторија чинила је у своме дјелокругу све могуће да доскочи овој невољи. У споразуму са епарх. конзисторијом горњокарловачком израдила је, да се пошље у задарску богословију седам питомаца из епарх. пакрачке, са 400 К годишње стипендије. На њено заузимање арх. синод је допустио, да и ученици VII. и VIII. разреда карловачке гимназије поред стипендије од 240 К уживају и благодјејање, ако се обавежу, да ће свршити богословију и ступити у парох. службу у епархији пакрачкој. Све то није помогло, па ни позивање свештеничких кандидата из других епархија. Најпослије морала је на штету службе и манастирске и парохијске, употребити око 19 калуђера у парох. служби. Али ни то није могло знатно умањити ову невољу. Препоручивала је и редукцију парохија, али се томе народ противи, јер и ако је сиромашан ипак хоће да има свога пароха. Говори о узроцима оскудице у свештенству. Главни је узрок, неправилан абнормалан сразмјер између награде и дужности свештеничких. Од 103 парохије у епархији пакрачкој 64 јесу VI. класе према томе осим системизираних парохијских помоћника 44 пароха имају годишњу плату од 800 К и парохијску сесију, али такву, која у већини случајева не доноси ни толико чистог прихода, да би порезу за њу могли платити, те је радо без накнаде уступају парохији. Свештеници у Бачкој и Банату праве су спахије према свештеницима у пакрачкој епархији. Поред тога у овим најлошије дотираним парохијама најтежа је парохијска служба јер ове парохије имају по 20 до 30 филијалних мјеста, раштркане су на једно 15—20 километара, по шумама и гудурама. Све то није ни најмање кадро одушевити младиће за свештеничку службу у епархији пакрачкој; још мање их може одушевити несразмјерност између трошкова за образовање њихово за свештенички чин и незнатне награде за службу свештеничку.

Нема сумње, да би најбољи лијек овоме злу био рјешење питања о дотацији свештеничкој на праведнијој од садашње основе, али и до рјешења тога питања треба потражити бржа лијека. Два су начина према садашњем стању за рјешење овога питања: или да се смање дужности парох. свештенства, или да се повећа награда свештенству.

Разлаже, да се дужности свештеничке не могу смањити, а плата свештенства не може се и не смије се повећати на терет народа, који је и онако преоптерећен њерозаконским и разним другим трошковима. У тој нужди и невољи епарх. скупштина пакрачка држи, да је боље имати свештенике и с мањом спремом, него их никаквих немати, те мисли, да би се оснивањем богословског завода за слушање са нижом претходном спремом, а према томе и са ужим кругом образовања богословског могле привремено подмирити потребе епархије пакрачке. Завод би тај био привремен и трајао би донде, док се не подмире потребе епархије пакрачке и горњокарловачке односно донде док

се прилике на боље не промијене, те се потреба ових епархија не узмогне подмиривати из карловачке богословије. Доказује бројевима, да карловачка богословија досад ни приближно није могла подмирити ову потребу, и ако су се синови ових епархија без потпуне претходне спреме примали у њу. Доказује даље, зашто ни задарска богословија не може озбиљно доћи у обзир у питању санирања ове потребе.

За богословски завод, како га се у представци замишља, а који би, што нарочито наглашује, привремен био, најзгодније би место било Накрап, у коме постоји зграда богосл. фонда, где би се завод могао смјестити, а ту је и богослов. фонд, који је крајем 1900. год. износио 51 651 К 88 фил. А учитељска школа са својим професорским снагама и интернатом могла би бити од користи при уређивању и раду богословског завода. Нема сумње, да би за све свештенике требало тражити једнаку спрему, али у овом данашњем стању нужда тражи, да се отступи привремено од овог сасвим оправданог захтјева, до бољих прилика. Наглашује велики значај свештеничког рада у епархији пакрачкој, не само по цркву него и по народ, по вјеру и националност његову и препоручујући топлим ријечима бригу за свештенство, предлаже у име петиционалног одбора: *да се представка ова уступи саборском одбору, да је проучи и сабору сходан приједлог донесе.*

М. Соларић говори о значају свештеника за Српство и Православље. По селима шире се у Сријему, Бачкој и Банату назарени, а у горњо-карловачкој и пакрачкој дијецези пријети унија. Кад се узме у обзир статистика свештенства, онда нам се и бојати наших непријатеља. Већ од 1868. г. опажало се како је криво учињено једном дијелу свештенства законом о дотацији свештенства. Ев. конзисторија гледала је, да избјегне оскудицу у свештенству, али јој ни један начин није донио користи. Мисли, да није згодно ни ово средство, установљење богословије за санирање недостатка свештенства, јер је то зграда подигнута на пијеску. Мисли, да није од користи примати ни тамо свештенство са мање важном квалификацијом, као н. пр. без матуре. Он предлаже нешто друго и боље за санирање тога недостатка. Свештеници су сви равноправни у цијелој митрополији и за то не може, да разумије законодавца, који је дао такав закон, који је друкчији према њима био, а друкчији према онима у Сријему, Бачкој и Банату.

Приједлог је тај, што би свака парохија плаћала исто онолико колико и сада, а приход од сесија ишао би у митрополијски фонд, одакле би се плаћали свештеници. Почетна плата била би 800 фор. а нарасла би на 2000 фор. Тек нова генерација спадала би под ту нову уредбу. (*Ј. Гавриловић*: То је питање у опће о дотацији.) Ја мислим, да спада на страр. Ставља против-приједлог приједлогу петиционог одбора. Он предлаже оно, што је горе рекао, и предлаже одбор, који ће донијети приједлог о томе.

Св. Прибићевић: Он ће изнијети мишљење чланова епарх. скупштине пакрачке, који су били против приједлога, који је иста донијела. Нико не би смио пристати, да свештеник има мању квалификацију, пошто потреба захтијева велико образовање. Познато је, да у Крижевцима има епископ унијатски, одакле се шири пропаганда и живот је неким нашим опћинама угрожен. Свештеници пропаганде су образовани, те према томе морамо и ми у борбу пуштати само спремне људе. Он као учитељ протестује против тога, да свршени ученици учит. школе иду у богословију, као што је замислила епарх. скупштина; јер би најбољи ђаци ишли у богословију, а тиме би школа претрпила велики ушгрб.

Овим начином створиле би се двије класе свештенства и настала би борба између богослова из карловачке и пакрачке богословије. Говори против интернатског заспитања за свештенство, те према томе могу се богослови шиљати у Задар и ако не могу тамо да уђу у интернат.

Др. Мушицки је против Соларићевог предлога, јер би тај предлог ограничио рад онога одбора, коме је дат на проучавање предлог свештенства горњо-карловачке дијецезе у погледу изједначења дотације свештенства те дијецезе са дотацијом свештенства других дијецеза. Том одбору треба оставити одрешене руке, да у свој опширности тај предлог изради. Можда ће приликом расправе бити и за тај предлог, али за сада није, док исти одбор ту ствар не реши. Што се пак представке епарх. скупштине пакрачке тиче, иста налази узрок оскудица у свештенству у материјалним приликама. Ово

није лек. Болест материјална, а лек — културан. Овде је питање о децентрализацији богословије, а ово је питање од општег значаја, које треба свестрано испитати, да ли је целисходно свештенство у два правца васпитавати. У образложењу представке нема хармоније: с једне стране говори о узвишености свештенства, а с друге стране, да му се смањи спрема и о материјалној награди! Није узрок оскудици у свештенству само награда. Факт је, да се та оскудица осећа и у Бачкој и Банату и баш тај факт обеснажава разлог, да су материјалне прилике узрок тој оскудици. Све наше несрећене автономне прилике су узрок томе. Та оскудица је општа појава у митрополији, а у пакрачкој дијецези у већем обиму. Када представка сматра, да је узрок материјалне природе, онда материју треба материјом лечити. Ако се нечем тражи лека у науци, онда је тај лек јачи, што је неко већма наоружан науком. Ову петицију треба дати оном одбору за изједначење дотације свештенства у горњокарловачкој дијецези.

М. Соларић вели, да кад би се уредила плаћа свештенства, да би онда заиста и више свештеника било.

П. Мандровић. Нема ништа против приједлога М. Соларића, тим мање, што ће и сам референсати о представци епарх. скупштине пакрачке, о коначном уређењу дотације свештеничке. Овај приједлог Соларићев требаће довести у везу тек са том другом представком. Против неких примједаба Св. Прибићевића нема ништа, али онај његов, иначе оправдани, захтјев о једнакој квалификацији не може се у овом случају истицати. Нужда је по средини, пред којом и гдјекоји оправдан захтјев треба да умукне. У осталом овај захтјев Прибићевићев не слаже се с приједлогом његовим, да се шаљу питомци у задарску богословију, јер и тамо су се слави с непотпуном претходном спремом, а знатне помоћи нити је било нити би могло бити отуда. Одговарајући д-ру Мушицком, вели да није противан, да се ова представка упути назначеном одбору, мјесто саборског одбора.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* пита, да ли се прима предлог Др. Мушицког и предлог Соларићев?

Др. М. Мушицки изјављује, да његов предлог није конгруентан с предлогом Соларићевим, него је самостални према оба друга предлога.

Гласањем се усваја предлог Мушицкога.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. На реду је представка епархијске скупштине бачке.

П. Мандровић реферише о представци епарх. Скупштине пакрачке ради изједначења дотације свештеничке и кумулирања свију извора дотације у један митрополијски фонд, као и уврштавања у класе свештенства, а не парохија. Питање је врло важно и једно од најтежих у нашем народно-црквеном животу. Разлоге, који су руководили епарх. скупштину да поднесе ову преставку навео је у пређашњој реферади. Наводи разлоге за онако уређење свештеничке дотације, које он сматра за правично. Ако је свака парохија дио опште наше срп. прав. цркве, онда би требали да будемо солидарни и да свештенике плаћамо из митрополијског фонда, у који би се уносили приходи од свију сесија и приходи осталих извора садашње дотације. Предлаже у име петиц. одбора, да се и ова представка упути оном одбору, којем је упућена и прва представка.

Прима се.

П. Мандровић реферише о представци епархијске скупштине пакрачке ради оснивања мировинског фонда. Свештенство се у случају неспособности за парох. службу обезбјеђује или тиме, што се оставља у уживању половине плате и прихода или припомоћу од 800 К из јерархијског фонда. Први случај је врло незгодан, особито ако се узме у обзир свешт. плата у горњокарловачкој и пакрачкој дијецези. А што се тиче другог начина обезбјеђења свештеничког у данима немоћи и старости, тај је недовољан. Потребан је мировински фонд. Тај фонд основало би свештенство уз помоћ народа.

Епарх. скупштина пакрачка мисли, да би сваки свештеник требао да уложи од максимума мировине 25%, а то је од прилике 600 К, као основни улог, и годишњи прилог у највишем проценту. Црквене општине би даље основни улог од 200 до 300 К, и годишње 1% од берива, које свештеник добива. Минимум пензије био би 1200 К, а максимум 2400 К. Сваки свештеник би, ма гдје он у митрополији служио, добио пензију према навршеном броју година свешт. службе. И ово је питање о мировинском фонду од велике важности, стога предлаже, да се и ова представка упути и-

стоме одбору, коме су и пређашње представке упућене.

Ј. Магарашевић: За похвалу је, што је епарх. скупштина пакрачка подигнула питања такова, која су од важности по цијелу митрополију. Тим прије је за похвалу, што епархијске скупштине других епархија, или нису ни сазиване, или и ако су сазиване, нису радиле оно што треба. Свештеници све дотле нису слободни и независни, док се не уреди њихова дотација. Те приједлоге требало је претрести и у јавности. Надопуњује приједлог референтов, да се те представке штампају, па да их посланици онда проуче.

М. Соларић пита, да ли и његов приједлог иде оном одбору, којем иде и приједлог д-ра М. Мушицког.

Потпредсједник Др. Ђ. Красојевић вели, да је одлучено о томе, и да је приједлог његов одбијен.

П. Мандровић изјављује, да све те представке иду ономе одбору, који је по приједлогу Д. Кнежевића изабрат ради изједначења дотације свештенства у горњокарловачкој дијецези.

Потпредсједник Др. Ђ. Красојевић пита, да ли се прима приједлог референта са допуном Ј. Магарашевића.

Прима се.

П. Мандровић реферише о молби свештенства протопрезвитерата вилићког у горњокарловачкој епарх. из г. 1897., која тражи, да се свештеници плаћају из јерархијског фонда. Разлаже у маркантним потезима, да досадањи начин плаћања је и неуредан, а не даје ни свештенству, да буде самостално. И ова петиција да се упути истом одбору.

Прима се.

Св. Прибићевић говори о представци вилићког протопрезвитерата. Свештенство прима плату, коју утјерује политичка општина по 20 крајцара од сваког јутра. Плата се не прима уредно, а тиме се одузима и слободно кретање и слобода у опће свештенству при изборима. Наваља примјере, како се утиче на слободу избора свештеника. Придружује се приједлогу референтову.

Приједлог референтов прима се.

Референт *др. М. Мушицки:* Славни Саборе! Епархијска скупштина бачка одржана у новембру мјесецу 1897. године поднела је представку саборском одбору, да одреди плаћу референту за духовне и административне ствари. Саборски одбор је ову представку одбио. Она је поникла услед уређења чиновничке плаће. Чиновника код епарх. управе је мало, па и то мало врло је јадно наплаћено. Услед тога не јављају се потпуно квалификовани кандидати. Особито је то случај код бележника епарх. управа. А ако се и јаве спремни и потпуно квалификовани, они сматрају то место за привремено и првом приликом га напуштају, те услед тога пати континуитет управе. Епархијске управе су врло важне. Треба и тачност службе, али и осигурање и награђивање органа службе. Епархијска скупштина бачка је нелегално систематизовала једно место за референта за духовне и административне ствари. Епархијска скупштина тога права нема. Нико не може спорити, да је бележник епарх. управе претоварен послом, али ми не можемо поправити то стање административним путем, као епарх. скупштина бачка. С тога по решењу петиционог одбора предлажем, да се одбије представка епарх. скупштине бачке, да се одреди плаћа референту за духовне и административне ствари, него да се ова представка упути саборском одбору, да искаже, колика би била потреба, да се у облику припомоћи даде новчана потпора епархијској управи бачкој.

Иван Јелчић је за то, да се даде новчана припомоћ, но с допуном, да се та припомоћ прошири на све епархије.

Предлог референтов прима се с допуном Ивана Јелчића.

Референт *др. М. Мушицки* подноси молбу Срба из Сантова, да им се даде новчана помоћ за градњу школе и парохијског стана. Према решењу петиционог одбора предлаже, да им се молба у начелу уважи, али да сачине план и прорачун и пошљу саборском одбору, који ће им онда потребну своту у течај ставити.

Прима се једногласно.

Др. Л. Секулић захтијева, да се констатује број чланова саборских, јер је извјестан број чланова потребан, да се један приједлог усвоји или не.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић* констатује, да по пословнику има доста посланика.

Референт *др. М. Мушицки* подноси молбу Љубомира Кунсаревића окружног проте сомборског и другова, да се измене § 27. уредбе

о мировинском фонду за свештеничке удовице и сирочад, тако, да они свештеници, који су онда, кад их је та уредба затекла, прешли четрдесету годину живота, нису дужни на свој улог уплатити и камату од 6% од навршене четрдесете године, него само од оног доба, кад је та уредба у живот ступила. Пошто се ствар не може на брзу руку решити, предлаже, да се упути саборском одбору, да је проучи и евентуално решење путем новеле донесе.

Прима се једногласно.

Референт *др. М. Мушицки* подноси молбу општине Старчева, да јој се поврате оних 90 јанаца и 908□ хвати земље, коју ужива манастир Војловица за обављање парохијских дужности у Старчеву. Та је земља уведена у грунтовници као својина манастира Војловице, али јој је манастир уживао као парохијску сесију за обављање парохијских дужности у Старчеву, као што и у грунтовном изводу стоји. Пошто је сада број душа у Старчеву нарастао до 1400 и пошто се показало, да калуђери нису способни за вршење парохијских дужности, особито у катихизирању школске деце, потребно је, да се самостална парохија оснује. У ту циљ општина има 50 јанаца земље и 17.000 готовине, али је то мало, јер треба сградити цркву, стан парохијски и друго. Петициони одбор је мишљења, да се упути саборски одбор, да начини уговор са општином у Старчеву, у смислу кога има општина подићи цркву и парохијски стан и да се постара за издржавање свештеника и покриће свију осталих црквено-просветних потреба; да у ту циљ добије општину земљу на уживање и да се то уживање и грунтовно осигура црквеној општини у Старчеву дотле, док то парохијално звање постоји и своје дужности врши.

М. Бакић мисли, да је овде у питању застарелост и ускраћеност.

Др. Мушицки: Овде није питање о застарелости ни ускраћености, јер је манастир уживао ту земљу у име парохијске сесије, као што и у грунтовном изводу стоји.

Др. Радивојевић-Вачић тражи, да се цела петиција прочита.

Референт чита петитум.

Др. Радивојевић-Вачић. Овде није спорно само уживање, него и власништво. Власништво је наше манастира Војловице, а општина Старчево доказује, да је то погрешно учињено. Пошто није било правне личности, која је то уживала, то се увело на име манастира. Његов је предлог, да се сада начелно реши, да до коначног решења ужива ту земљу општина Старчево, а питање о власништву, да саборски одбор проучи и коначно решење донесе.

Др. Мушицки нема ништа против тога предлога, али да саборски одбор грунтовно осигура општини уживање те земље док парохија постоји.

Усваја се.

Др. Михајловић предлаже, да се сви посланици, који нису ту, а немају допуста, на њихов трошак телеграфично позову.

Усваја се.

Потпредседник у 2½ часа по подне завтара седницу.

Говор*

протопрезвитера Јована Јеремића

у саборској седници 4. (17.) јула о. г. у расправи о саопштењу Кр. Повереника у саборској седници 13. (26.) јуна о. г.

Славни Сабране! 8. § Саборског Устројства не дозвољава, дакле и искључује, утицање Кр. Повереника у расправе саборске и донашање саборских закључака.

Не ћу да испитујем стазе и богазе, путеве и начине, којима су кр. повереници, и поред јасне одредбе и каутеле Саборског Устројства, можда инак покушавали утицај тај вршити. Још мање ћу да истражујем колико су ти покушаји успевали. То би ме могло далеко одвести.

Не ћу да испитујем ни то, да ли и којим путем и начином и Његова Преузвишеност данашњи Кр. Повереник, можда, утиче на радњу овога сабора и да ли постизава каквих успеха. То би ме опет могло сувише близу довести овоме сабору.

Али, никако не могу и не ћу, баш у интересу достојанства овога сабора, да могућност тога

* Штампам овај кратки говор већ сада, стога, јер ми је импутирано, да тај говор стоји у контрадикцији са гласањем за предлог др Медаковића. Ја сам већ у сабору, тим поводом, имао прилике рећи, да су моји назори довољно формулисани, а становиште кристалисано и одређено, те да одбијам од себе свако импутирање контрадикције између мога становишта и држања ми њега конференција. А да сам имао право, сведочиће и сам овај говор сваком ономе, који га буде имао прочитати.

Ј. Јеремић.

успешног утицања видим у речима треће алинеје саопштења, које је Њег. Преузвишеност учинила у саборској седници од 13. (26.) јуна о. г. Нека господа, истина, хоће и тим речима да придају неку снагу и чаробну моћ, која је кадра да предрасуди, да даје правац саборској радњи. Ја ту снагу и ту моћ тим речима не могу да признам. Не могу, као што рекох, у интересу достојанства и мужевности овога сабора, јер бих, у противном случају, пре свега, морао протиставити, шта више и констатовати — слабост овога сабора. А далеко је од мене и помисао, да наш сабор у такву слабост пасти може.

Г. др. Медаковић је истакао каваљерство и парламентарно схватање Његове Преузвишености г. кр. Повереника. Кад бих пошао са тога његова гледишта, не бих могао претпоставити, да би такво схватање Његове Преузвишености дозвољавало себи ограничавати слободу овога сабора, а још мање да би му се свиделo заносити се мишљу, да су његове споменуте речи саме собом већ довољне, да ту слободу вежу и окују, а радњу сабора поведу правцем воље и жеља његових.

То би била логика каваљерског и парламентарног схватања, које је г. Др. Медаковић истакао. Али, велики део овога сабора, па и сам г. Медаковић, држи и тврди, да је у речима г. кр. Повереника заиста изражена воља и намера његова, да утиче на радњу саборску, да ограничава слободу и спутава самосталност сабора. Ја не знам шта је хтео и смерао г. кр. Повереник својим речима. Али за мене је и тај факт, да постоји пресумпција великог дела сабора о предрасудном карактеру тих речи, одмах довољан разлог, да не узмем на знање дотични део саопштења г. кр. Повереника. Ја не ћу ни да испитујем шта је Његова Преузвишеност хтела и намеравала својим речима. За мене је доста, да у великом делу сабора те речи изазивају претпоставку о ингерисању у радњу саборску, те ми то већ налаже дужност, да се, са свога становишта, оградим и против самог изазивања таквих претпоставака; да се оградим и против саме могућности, сваког, ма и pro futuro, покушаја, ма коју форму он узимао, ограничавања слободе сабора и повреде Саборског Устројства.

Само с тога разлога најављујем, да ћу гласати за предлог г. дра Медаковића.

За српску школу.

Реч је о оним српским православним вероисповедним основним школама у целој нашој митрополији, које не могу да опстану, а и о онима, које ваља подићи.

Епархија *будимска* има школâ, али мало материјалне снаге, да их издржава. Државни закон неумољиво прописује, што се све мора дати школи и учитељу. Ако срп. прав. црквена општина не може, даће држава; али ће држава преузети и располагање школом и учитељем, или ће у односним приликама и саму школу затворити. Таквих прилика има већ, а за краће или дуже време биће и више. А кад је тако — *опасност* је толика, да Срби родољуби — а који Србин није родољуб! — морају без престанка и најозбиљније бринути бригу, како ће прво да умање а свакако за времена да отклоне опасност од својих школа.

Ова је опасност још далеко већа, кад се уверимо, да је и у епархији *темишварској* доста врло сиромашних општина наших, које једва издржавају, и које ће једва моћи по закону издржавати на дуже време своје школе.

Број таквих општина и школа се повећава још и неким општинама и школама у епархији *бачкој* и *вршачкој*.

На свима тим местима је брза помоћ неминовно потребна.

Срп. прав. нар. црквени митрополијски свето-савски фонд основан је нарочито на потпомагање таквих школа, које су у опасности, да их нестане. Напоредо с тим на потпору из Светосавског фонда имају право и сиромашне српске автономне школе у Хрватској и Славонији.

Али приходи свето-савског фонда су данас још управо слабачки према големој потреби. Нашим сиромашним општинама требало би годишње најмање 15.000—20.000 круна, да се може само тој опасности стати на пут; а где је тек поље, да се, нарочито у Хрватској и Славонији, где су скоро две трећине нашега чистога српског народа, отварају полако српске вероисповедне (автономне) школе поред комуналних, које зем. закон снажно штити и негује....

Српски народни Школски Савет у брзи и старању за одржање и подизање српских вероисповедних школа није пропустио приликом оснивања свето-савског фонда, да се обрати српском народу с позивом, да прилозима својим умноже главницу, како би што већи приходи били на расположењу за истакнути смер. Данас свето-савски фонд показује главницу од неких 110.000 круна.

Ну то је све незнатно према големој потреби, јер за сад даје овај фонд у име припомоћи школама око год. 5000 круна.

Обзиром на све то школски је савет радо примио понуду у светско-трговачком свету и промету познате произвађачке творнице жигица Фл. *Појаци* и друга из Д. Ландзберга код Граца, да може у корист свето-савског фонда, дакле у корист и за потпомагање сиромашних срп. прав. вероисповедних школа у целој митрополији карловачкој пустити у промет нарочите врсте жигица.

Те жигице су пуштене у промет и школски савет је путем свих подручних му епархијских школских одбора те нове жигице препоручио ради набавке. Нарочито је школски савет имао на уму срп. прав. цркв. општине и учитељство српских школа, који ваља да препоруче набавку тих жигица и пораде на том, да се по могућности само такове жигице траже и набављају.

На горњој у бојама изведеној страни кутије види се натпис: „за с. п. ц. м. (митрополијски) свето-савски фонд у Сремским Карловцима“. На доњој белој страни стих: „Дижите школе деца вас моле!“

Жигице су пуштене у промет од најфиније салонске врсте до врсте обичних жигица за употребу и највећег сиромаха, а цена им је сасвим умерена.

За то потпомажући смер нашега школског савета, као врховне нар. цркв. аутономне школске власти, врло радо *препоручујемо нашем народу, да по могућству искључиво такве жигице тражи, купује и троши, од којих је чист приход намењен свето-савском фонду т. ј. српској народној школи.* То је наша родољубива дужност. Из почетка ће приход без сумње бити мањи; ну треба помислити ово: ма годишњим приходом од ове продаје одржали из почетка само и једну школу — и то је камичак више за народно наше самоодржање.

Још једном препоручујемо најтоплије родољубивој пажњи горњи смер. —

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Двадесетогодишњица Архијерејства Његове Светости патријарха Георгија Бранковића.**) Дана 1. (14.) Јуна навршило се пуних двадесет година, како је Његова Светост данашњи наш добри патријарх, преузвишени господин *Георгије Бранковић* посвећен за епископа Темишварског. Поводом тога свечаног дана примила је Његова Светост многобројне честитке. Његова Преузвишеност г. кр. Повереник, одсутан прошлих дана из Карловаца, брзојавом изразно је Његовој Светости своју Честитку. Искреним жељама, изражени Његовој Светости тога дана, придружујемо и своју најсрдачнију топлу молитву Господу Богу за срећни наставак потребнога св. цркви нашој живота Његове Светости патријарха Георгија, за крепко здравље и одолевајућу снагу Његову. Да живи, св. патријарх наш: *Георгије Бранковић!*

(**Св. Архијерејски Синод**) под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића* држао је своје седнице дана 3, 4, 5 и 6. јула о. г. Седницама Св. Архијерејског Синода присуствују сва господа високопреосвештени епископи.

(**Затварање Сабора и Св. Архијерејског Синода.**) Данас, у суботу, после подне допраћен и дочекан по церемонијалу преузвишени г. Кр. Повереник дошао је у Сабор и по добивеном превишњем решењу прогласио је саборске седнице редовног овог саборског састанка закљученима.

Истога дана после подне закључене су и седнице Св. Архијерејског Синода.

(**Најновији чланови Саборског Одбора**). Поводом оставке пресветлог г. Буда пл. Будисављевића на редовном чланству у Саборском Одбору, изабран

на његово место за редовног члана досадањи члан заменик г. *Др. Никола Ђурђевић*, а на место овога, изабран је за члана заменика г. *Др. Славко Милетић*.

—

Разне белешке.

(**Православни храм у Хамбургу.**) У знаменитом ханзаском граду Хамбургу је чувени берлински руски прота А. П. Мальцев, славни литургичар, коментатор и преводјач наших црквених обреда на немачки језик, подигао концем прошле године леп православни храм. Храм је дигнут у знак благодарности Богу, што је 1900. руског цара подигао „отъ бдра болѣзни“, а посвећен је св. Николи. Храм се смештен у трокатној кући, коју је прота Мальцев купио за 30.000 марака. За издржавање храма основан је посебни фонд и братство, којега почасни чланови плаћају једанпут за увек 500 марака, доживотни чланови — 200 мар., прави — годишње по 20 марака и добротвори — годишње по 10 марака.

А. Ж.

(**Исправак.**) У беседи на „Спасов-Дан“ поткрале су се ове погрешке: 1.) у 25. реду одозго на стр. 419. изостављена је реч „*вишим*“ потребама, те треба да гласи: „*задовољена својим вишим потребама*“; 2.) у истом реду и истој страни изостављена је одмах затим реч „*и душевног*“ освећења, те треба да гласи: „*телесног и душевног освећења* и спасења“; 3.) у 12. реду одоздола стр. 420. изостала је реч „*име*“, те тај ред треба да гласи: „*данима кроз векове име и народност*“.

Књижевни оглас.*

Дао сам у штампу и за кратко време ће бити готова књига

ПЕСИМИЗАМ И ХРИШЋАНСТВО

Књига ће обухватити око 7 табака. Цена ће јој бити 1 К и 20 потура без поштарине. Штампа се у 200 примерака.

Молим пријатеље српске књиге, у првом реду преч. свештенство, да ме помогну претплатом. Ко књигу жели, нека ми јави дописницом, а новац ће послати кад добије књигу.

Уједно јављам, да имам на продају још неколико комада књига „*Душа и Бесмртност*“ и *Космо логике идеје*“, о којима су наши стручни и други листови донели врло повољне реценције.

У Осеку.

саопш. **Александар Живановић.**
кр. професор — катихета

* Молим сл. уредништва српских листова и новина, да овај оглас препштампају.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 523/400. ех 1902. 68 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију I. разреда у Батајници овим се стечај расписује. Компетенти прописно инструјиране молбенице имају надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. припослати.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 27. Јуна (10. Јула) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 487/398 ех 1902. 70 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на место личног парохијског помоћника парохије V. разреда у Михаљевцима, с којим местом скопчано је уживање половице парох. плате, половице приномоћи, коју парох из јерархијског фонда од годишњих 600 круна ужива, и половице парох. сесије и осталих прихода — осим стана.

Прописно инструјиране молбенице имају компетенти надлежним путем овој конзисторији до конца месеца јула по стар. кал. о. г. поднети.

Из седниц архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 27. Јуна (10. Јула) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ 73 1—3

Расписује се на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог.

Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима унапред прима.

Просители стипендије имају своје молбенице поткрепити.

1.) Сведоџбом, да су православне вере од српских православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. Августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока потписаном поднети.

У Сомбору 1. (14.) Јула 1902.

Љубомир Купусаревић
Окр. протопрезвитер Сомборски и председник управног одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

Ad бр. К. 516/432. ех 1902. 69 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. разреда у Обрежи расписује се стечај до конца месеца јула по стар. кал. с тим, да до тога рока компетенти имају овој конзисторији своје прописно инструиране молбенице надлежним путем поднету.

Из седнице архидијецезалне конзисторије. држане у Карловцима 27. Јуна (10. јула) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ш. С. 248/през. ех 1902. 74 1—3.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачког места у стип. закладу Василија Теофановића, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе сомборске

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби, (Српкиње) православне вере, да су сиромашног стања, да су здрави и крвљим богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестатороза Данила Теофановића из Крњаје, било у мушкој било у женској му лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на пете поделити, без обзира хоћели тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход испрнили или их у оне не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбеницу ваља унутити и поднети срп. прав. народном Школском Савету најдаље *до 27. Јула (9. Августа) 1902.* а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука Школског Савета са односним списима.

У Карловцима 2. (15.) Јула 1902. године.

Председништво.
срп. прав. нар. школског савета.

СТЕЧАЈ. 71 1—3

На упражњено учитељско место I. и II. раз. срп. осн. вероисповедне мешовите школе у Лалићу овим се отвара стечај.

Плата је учитељу 800 круна; 40 круна у име огрева; слободан стан састојећи се из 2 собе, кухиње, јеловника и подрума и врта од 400□ хвати ван села, и законом прописаног квинквенала. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се унутити потписаном школ. одбору најдаље до Преображења.

Из седнице школ. одбора држане у Лалићу 4. Јуна 1902.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 72 1—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске вероисповедне мешовите школе на овдашњим салашима, на које место имају право како мушки исто тако и женске компетовати.

Плата је у готовом новцу 800 круна и слободан стан од једне собице.

Рок стечају траје шест недеља рачунајући од дана првог увршћења.

Молбенице се имају слати месном школском одбору.

Из седнице месног школског одбора у Бач. Петровом-Селу 30. Јуна (13.) Јула) 1902. год. држане.

Месни школски одбор.

СТЕЧАЈ. 63 2—3

На упражњено учитељичко место у женској школи у Српској Чанади, Епарх. Темишварска овим се отвара стечај.

Са овим учитељичким местом скопчана је плата 660 круна, за поуторну школу 80 круна, за огрев 40 круна, станарина 100 круна, за школске реквизите 8 круна.

Учитељица је дужна у школи из свих шест разреда предавати, ученице у женском ручном раду обучавати, са ученицима редовно у св. цркву долазити, и пазити на њих недељом и празницима.

Молбе са потребним сведоџбама треба послати доле потписаном председнику најдаље до 11. августа 1902. године.

У Српској Чанади 24. јуна 1902. године.

Душан Зарић
перовођа.

Мита Поповић
председник.

К 1240/202 ех 1902. 67 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију III. класе у Ст. Паланци, на место сист. парох. помоћника.

Компетенти имају своје ваљано инструјириане молбенице путем својих претпостављених власти потписаној конзисторији до 28. Јула, (10. Авг). 1902. год., поднети

Из седнице Епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. Јуна (8. Јула) 1902 г.

Председништво

СТЕЧАЈ. 64 2—3

На упражњено учитељско место у Канаку.

Плата учитељу је: 600 Круна, даље 80 Круна за поотворну школу, 30 Круна за перовођство, 10 Круна паушала, два хвата тврдих дрва за своју потребу или 40 Круна, а за школску пећ општина води бригу колико огрева треба, једна Круна од погреба где позван буде, 40 потура од парастоса.

Стан леп и здрав са две собе, кујном, шпајзом и плодоносном баштом — у селу до железничке станице.

Дужности су прописане школ. уредбом.

Компетовати могу са свршеном Сомборском препарандијом мушки па и женски — женске би плаћале певчику месечно 4 Круне. Рок пријаве до св. Илије.

Из седнице месног школ. одбора држане у Канаку (Торонтал) 16. (27.) јуна 1902. године.

Месни школски одбор.

СТЕЧАЈ. 57 3—3

На смрћу упражњено учитељско место а наредбом сл. АПО. бр. 3/11. ех 1902 расписује се овим стечај на срп. вероисповедној школи у Ср. Карловци.

Плата учитељска је 800 круна, у име станарине 200 круна, месни доплатак 120 круна, у име дрва 60 круна у име писаћег паушала 12 круна 60 фил

Дужности учитељске прописане су Школском Уредбом.

Рок пријави шест недела од првог увртења овог стечаја.

Компетовати могу само оспособљени учитељи.

Из седнице школског одбора држане у Ср. Карловци 19. Јуна (2. Јула) 1902. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 62 2—3

На вероисповедној мешовитој Аљанској салашкој школи расписује се овим стечај.

Плата је учитељу следећа:

1.) У готовом новцу 600 круна.

2.) Удобан слободан стан са баштом.

3.) За школски огрев и паушал 100 круна.

4.) На оправку прозора 5 круна.

5.) Три ланца ораће земље, на коју општина порез плаћа.

6.) На отштету што нема потпуно три ланца 29 круна и 20 пот.

Ова берива примаће учитељ унапред из политичне благајне у месечним оброцима.

На место ово могу и учитељице компетирати.

Рок пријаве Св. Илија о. г.

Компетенти нека изволе своје молбенице са нужним документима поткрепљене на школски одбор упутити.

Ада дана 23 ег јуна 1902 ге год.

Ђура Акшамовић Гавра Драгин Коларев
перовођа. председник.

Бр. 63. ех 1902. 65 2—3

НАТЈЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушкој и једно мјесто у женској српско православној основној школи у Мостару. Рок 1. (14.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању у оном разреду, који буде учитељу (учитељици) додијељен, а за мушкарце још и појање за пјевницом; све то према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херц. или аустроугарско државјанство, вјероисповијест православна, извјежбаност у појању, оспособљење у којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата: учитељима К 1400, станарина и огрев К 160, свега К петнаест стотина шездесет, а учитељици свега К. дванаест стотина шездесет Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи у 3. и 4. р. добивају још по 40 К годишње за измјен. руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и полит. владању, издату од *политичке* власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

Управа српско-прав. црквш.-шк. општине у Мостару, 24. јуна 1902.

Владин повјереник:
С. Мандић.

К. 378/326 из 1902. 61 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења систем. парох. помоћника у Вел. Кикинди, с дотацијом првог разреда, овим се расписује стечај.

Компетенти имају прописно инструисане молбене своје својим путем поднети овој конзисторији до 10. (23.) августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24.) јуна 1902. године.

Лукијан
епископ будимски, админ. епарх. темишварске.

Бр. 7. ех 1902. 66 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место са овим се расписује стечај, редовна плата је учитељу 680 К, у име пофторне школе 20 К, перовођства 20 К, укупно 720 К, бесплатан стан, (нова зграда) са 2 собе, кујна, комора, подрум, штала и шупа, са великом баштом, 1 хват тврдих дрва за огрев.

Дужности учитеља су по школској уредби прописане, уз то дужан је учитељ у десној певници појати и перовођство водити, пошто ова општина зато способне личности нема.

Ако се на гореозначену плату неби учитељи пријавили, то могу и учитељице компетовати, али само онакове које су за црквено пјеније и перовођство способне, које нису способне немогу се примити.

Рок стечаја траје до 15. августа 1902. за које време имају компетенти своје молбснице са свима сведоџбама овој општини поднети и лично се пријавити.

Из седнице црквене општине одржане у Рацмилетићу дана 24. јуна (7. јула) 1902.

Сима Ендерић Тома Лукић
председник.

СТЕЧАЈ. 52 3—3

Пошто учитељско место, на срп. вероисповедној шесто-разредној мешовитој основној школи у Б. Бану није стално попуњено, то се овим отвара стечај.

Са овим учитељским местом скопчана је годишња плата од 600 К у готовом новцу, 3 ланца оране земље, на коју порез учитељ, а еквивалент општина плаћа, слободан стан по пропису, 4 хвата тврдих дрва. За пофторну школу од општ. 34 К, а од пол. општ. 102 К 80 ф, за перовођство 40 К, при погребу где позван буде 80 фил. од парастоса 80 фил., од венчања 80 фил. Осим тога законом и наредбама прописани патогодишњи додатак од 100 К.

Дужности учитеља прописане су пк. уредбом од 1872., осим тога дужан је учитељ у десној невници појати и децу у црквеном појању обучавати. Рок стечаја до 14. јула по ст. кал. кадаје се и избор обавити. Компетовати могу само они, који су и из мађарског језика оспособљени, место ће ново изабрани наступити 1. септ. по новом кал. Лична пријава и појање у св. цркви узеће се у обзир.

Из седнице месног. школ. одбора, држане 3. (16.) јуна 1902. у Барањи Бану.

Радослав Кућанчанин Роман Станковић
перовођа председник

РАСПИС ДРАЖБЕ. 59 3—3

На основу закључка црквене општине од 13. Маја, 29. Јула и 18. Новембра 1901. год., те 23. Јануара о. г. а по одобрењу Сл. Епар. Адм. Одбора Бачког од 13./26. Маја 1902. г. бр. А. О. 1020. 1151/398. ех 1902. расписује се усмена дражба за продају на вечито т. зв „Чепридије“ земље у задолмљеном риту општине Рудолфегнад у торонталској жупанији.

Исклична цена је 60.000 К (30.000 фор.).

Дражба ће се одржати у Тителу у црквено општинском здању до цркве *22. Јула (4. августа)* ове године а почеће у 9½ часова пре подне.

Рефлектанти полажу вадијум од 6000 К (3000 фор.) Ономе, који буде највише понудио, неће се вратити вадијум, већ ће се у своје време по одобрењу купопродаје од епарх. власти, урачунати, и тада ће бити дужан купац половину куповне своте, у коју се половину и вадијум урачунава, одмах исплатити, а другу половину може одмах, или са 5% камате, после 6 месеци платити.

На земља постоји дуг од 12.000 К (6000 фор.) у „Матици Српској“ у Новом Саду.

Земља је у једном комаду и састоји се по тителској грунтовници из 184½ кат. ланаца; од овога спада око 20 лан. на форланд и долму, а остало је скоро све оранице.

Ближа извешћа даје црквена управа.

Из седнице црк. одбора у Тителу дне 16./29. Јуна 1902. год.

Емил Степанов Јован Јанић Петар Кађура
парох перовођа председник

Младен Стефановић
благајник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, кретова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивањих и свечарских икона; руских икона у разним вретама, историјских елика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештење и различите мустре, а код већих послова — на позив — подносим на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

14—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

14— ex 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 375.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 28

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 14. јула 1902

Одгађање саборских седница.

(Из саборског записника.)

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива изасланство да оде и најави Његовој Преузвишености г. кр. комесару *Бели вл. Талијану од Визека*, да је сабор довршио свој рад у овом заседању.

Пошто је високопреосвештени Епископат, на челу са Његовом Светости, дошао у саборницу, дочекао је са сабором стојећи Његову Преузвишеност.

Његова Преузвишеност чита овај говор:

„На темељу превишње дозволе, дате највишим решењем Његовог цар. и кр. ап. Величанства, од 15. јула т. г., за г. 1902. сазвани овај српски православни народно-црквени сабор у име Његовог ц. и кр. ап. Величанства најмилостивијег Господара и Краља овим одгађам.

Радо признајем, да је сабор у овом прошлом заседању са неуморним радом свршио не само своју дужност, него је још и заостатке неколико децењија израдио, те тиме најобилније накнадио оно, што му је од пређашњих сабора у наследство остало.

Тежак део овог успешног и великог рада допао је председништву, коме тај пожртвовања пуни рад морам признати.

Како за овај рад, тако и за оно поверење, које сам код штованих чланова сабора имао прилике искусити, изражајући своју захвалност, молим да однесете нашим бирачима мој патријотски поздрав. А вама после довршног посла желим пријатан одмор, до виђења.

Живило Његово царско и краљевско Апостолско Величанство!“

По завршетку читања сабор кличе трипут: Живело Његово Величанство!

Његова Светост, поздравља Његову Преузвишеност овим говором:

„Ваша Преузвишености, господине кр. Поверениче! Као што сам срећан био при састанку овога народно-црквеног сабора, како у име своје и Епископата тако и заступника верно оданог народа српског, Преузвишеност Вашу замолити, да благоизволите најпонизнију изјаву хомагијалне верности и непоколебиме подајничке оданости наше на подножије престола Његова ц. и ап. кр. Величанства, најмилостивијег Господара и Краља нашег

Франца Јосифа I. положити, са изјавом најтоплије благодарности наше што нам је, по очинској љубави и доброти срца свога, овај редован састанак народно-црквеног сабора најмилостивије дозволити благоизволео; тако и сада у тренутку овом, када се седнице сабора тога, услед мало час прочитане заповести Његова Величанства, на неизвестно време одгађају, част ми је, како у име своје и Епископата тако и у име заступника народних, и на тој очинској милости топлу благодарност нашу најавити и у тој нади, да ћемо прекинуте седнице ове у најкраћем времену, кад се потреба појави, и опет по милостивој дозволи Његова Величанства наставита и продужити моћи, како би и преостале, у делокруг народно-црквене аутономије спадајуће а још недовршене послове своје, на задовољство Његова Величанства, на корист и унапређење св. цркве и народне просвете наше, а на душевно спасење васцелога народа српског, докончати и у пожелани ред привести могли.

Услед чега молим Преузвишеност Вашу, да и овом пригодом будете веран тумач наше лојалне подајничке верности, и оданости према Његовом ц. и ап. кр. Величанству најмилостивијем Господару и Краљу нашем *Францу Јосифу I.*

Благодарећи још и Вашој Преузвишености на стрпељивости и осведоченој љубави и благонаклоности према заступницима овога сабора, молимо Вас, да нас и на даље задржите у тој љубави и благонаклоности, као што ћемо се и ми радо и са задовољством сећати и спомињати Вашу Преузвишеност.

А сада, на растанку ускликнимо сви једнодушно:

Да живи Његово Царско и Апостолско Краљевско Величанство!

Да живи Његов Повереник Бела Талијан од Визека!“

Сабор кличе трипут живело Његово Величанство! Живела Његова Преузвишеност!

По одласку Његове Преузвишености и високопреосвештеног Епископата, потпредседник *др. Борђе Красојевић* позива перовођу да прочита записник данашње седнице.

Перовођа Мита Ђорђевић чита записник.

Исти се оверава без примедбе.

Одгађање седница Св. Архијерејског Синода.

После одгађања саборских седница прошлог редовног састанка саборског, одгођене су истога дана, у суботу, 6. (19.) јула о. г., и седнице Св. Архијерејског Синода.

Његова Преузвишеност кр. повереник *Бела вит. Талијан од Визека*, прочитао је у јавној синодалној седници овај говор:

„Највишом дозволом Његовог ц. и кр. ап. Величанства, од 11. маја т. г., у Карловце сазвани православни српски Архијерејски Синод у име Његовог ц. и кр. ап. Величанства нашег најмилостивијег Господара и Краља овим одгађам, и чинећи то прштам се од Његове Преузвишености господина Митрополита Патријарха, као и остале преосвећене г.г. Епископа, те нека ми је слободно надати се, да ћете само угодну успомену нашег заједничког рада задржати, а од моје стране с радошћу признајем, да су расправе сада одгођеног Синода текле не само према достојанству исто, без приговора и споразумно, већ и по највишој жељи Његова Величанства.

С тога моја искрена захвалност с правом припада у првом реду председнику Синода, Његовој Преузвишености г. Митрополиту Патријарху и с њиме уједно члановима Синода.

Живело Његово цар. и крал. апостолско Величанство!“

После овога говора Његове Преузвишености захвалила се је Његова Светост најтоплијим речима Његову Величанству, најмилостивијем Господару и Краљу нашем на превишњој милости, којом је благоизволео најмилостивије дозволити држање седница Св. Синода. Његова Светост се за тим захвалила Његовој Преузвишености кр. Повереникy, препоручујући Његовој доказаној наклоности радњу Св. Синода

и исказујући наду, да ће се Св. Синод моћи наскоро састати и наставити своју радњу.

Народно-црквени сабор.

XV. Седница 18. јуна (1. јула) 1902.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић*, *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*.

Прочитани записник се оверовљава уз примедбу дра Михајловића, да је из записника изостало, да се одсутни посланици на њихов трошак браојавно у седнице позову.

Др. *Стеван Јовановић* као председник ревизионог одбора извештава, да је овај одбор узео и другог стручњака и то Миту Димитријевића књиговођу из Земуна.

Милан Николајевић: Славни сабране! Кад су ми пролетос неки лични моји пријатељи из кршне Лике и Крбаве понудили мандат народног заступника за оточки изборни срез, ја сам га се радо и весело примио; а кад сам само њиховим заузимањем заиста и изабран био, био сам сретан, пресретан . . . јер сам вазда држао, а и данас сам тога уверења, да за Србина православне вере у овим крајевима, нема већих и лепших одликовања, него ли бити изабраним чланом овога сабора! (Гласови: Тако је!) Са таким сам осећајима овамо и дошао, да са сложном браћом у тешком раду и у решавању многих и многих важних питања, односећи се на народну црквену нам автономију, учествујем и суделујем. А кад сам повереньем славнога сабора неки дан, крај других одбора, изабран био и у сами Саборски Одбор, тај највиши орган нашег народног црквеног бића . . . тад ми беше срце и пренуло среће; јер се ни у сну нисам надао, да ћу за ово кратко доба нашега састанка, тако велико одликовање и повереље од стране славнога овога сабора получити моћи!

Но размишљајући дан два, о том свом новом положају и доводећи га у склад са својим службеним позивом, почех сумњати у самога себе, те не могох никако до правога уверења доћи, наиме, да ће ми могуће бити, уз најбољу вољу, највећи мар свој, овака два хетерогена звања, савесно и здушно испуњавати!

Славни сабране!

Саборски се одбор састаје редовно бар 4 пута у години на неколико дана — његове су агенде недогледне нарави те захтевају и абсорбирају читаву снагу појединца. Редовно пак моје службовање и преоптерећена реферада моја баш у срп. православним пословима код хрватске земаљске владе, захтевају непосредни и особни мој утицај, пак се бојим, да би брзо дошао у конфликат са самим собом, занемарајући једно или друго звање, а то никако нисам рад, да се догоди.

Зато сам се славни сабране, након дуга и озбиљна размишљања и одлучно на овај корак. Захваљујући од свег срца славном сабору на указаном ми једном одликовању, изабравши ме за редовна члана саборскога одбора, молим славни сабор, да изволи ову моју оставку на том звању благохотно примити, пак ме решити сваке даље обавезе у том погледу! А славни сабор може уверен бити, да ћу у свом службеном положају, као и до сада, помоћи и хтети ваљано заступати интересе српске православне цркве и српскога народа! — Радикали вичу: „Не прима се!“

Др. *М. Михајловић* мисли да сабор не би требао да прими ову оставку, и моли Николајевића да је повуче натраг.

Пошто *М. Николајевић* остаје при своме, то сабор узима оставку на знање.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља на дневни ред извештај Школског Савета.

Мата Косовац. Замера непотпуности извештаја. Но друкчије, вели, и није могло бити, кад је на том послу радила $^1/_6$ човека, јер је тај цео човек подељен на шест делова, пошто тај човек заступа шест разних звања, а свако то звање потребује по једног целог човека.

По извештају ми имамо школе: основну школу, поповорну школу, вишу девојачку школу, учитељску школу, и онда долази забавиште, као засебна установа, и ако је огранак за себе. По државним законима има проше, по коме се школска организација мора спровести. Наше школе не могу да се тако среде и уреде, јер нема новаца, а нико се не миче да новаца набави, с тога ничу опомене, а после треће опомене гаси се свака така школа. Тако може наступити време, да се угасе сви извори нашега духовнога живота, да нестану рукосади св. Саве.

Ја се, славни сабране, поносим са својим старима, али, чини ми се, да су ови били бољи јунаци с мачем у руци, него са ситном књигом и витим пером, јер се нису постарали, да се

имања обезбеде, и особито у темишварској епархији, у бившем кикиндском дистрикту, та су имања неуређена, те једнога дана може бити оно што је било у границици. Сад и ово: Многе политичне општине су се обвезале, да ће издржавати вероисповедне школе (ово поглавито важи за кикиндски дистрикт), а сад хоће ту обвезу да изиграју тим, што сматрају за школу оне разреде, који су тада постојали. У томе послу тражи се помоћ Школскога Савета, а он им не одговара, дакле може наступити судбоносно време по нашу школу и просвету.

Нашим школама у граници је потрвена правна страна наше школе, јер у граници се догодило ово: 8. јуна 1877. године изашли су прописи (Vorschriften), којима су све школе узете, и којима се стало на то становиште, да се не могу подизати друге школе на штету ових школа. То стање је после Уредбе од 16. октобра 1877. г. утврдила. Све је ово и нашим властима достављено 18. децембра бр. 32.215. Законом од 14. октобра 1874. и законом од 31. октобра 1888. потрвене су наше школе у граници. Али, поред тога стављена је препрека и да се не могу подизати, па нема оправдане наде, да ће се то чинити. Дакле види се, да је нашем народу учињена штета. Али, славни сабоpе, нанесена је њему штета у имању. Епархијски одбор темишварски је тада поднео представку Школском Савету, и израчунао, да Шајкашка губи 80.000 фор. са губитком школа. Ако стоји то, да су остале општине изгубиле десет пута толико, то би онда било 880.000 фор. Ето, куда се дева Неманића благо, нека ми је допуштено да се послужим овим покличем, који се толико чује у нашем народу. Школски Савет је био дужан у овоме правцу поднети нам извештај и предлог, шта да се ради, па да је сабор могао предузети нужне мере. Али, кад то није учињено, онда остаје да то сабор учини, па се надам, да ће и учинити.

После овога можда ће многи од господе посланика помислити, да је тај Школски Савет бар учинио све за школу, да њена организација буде потпуна и да рад буде на свом месту. Но ко тако мисли, тај се вара, јер ево шта је у ствари: Ко хоће да ради, тај се мора осврнути на прошлост тога рада. Тако је и Школски Савет требао разгледати старију нашу културну основу и на тој основи даље радити Међу тим Школски Савет је кренуо, да калами нешто на наш народ, што се није ухватило, а своје је напуштено. И, славни сабоpе, тако је пред нама пукла једна недогледна пустош Ко хоће, да се о свему овоме увери, нека прочита и разгледа све наше наставне планове и књиге, то су пливи туђинштине, или пливи лажних реакционара дотичних јавних радника и наших данашњих стручних људи.

Али разгледајте шта је урађено на пољу школске дисциплине. По напреднојој науци дисциплина се дели на спољашњу и унутрашњу дисциплину. Прва обухвата власти, а друга школу и учитеља. Па како стоји с властима? Из овога разлагања видимо каква нам је наша највиша власт, а епарх. и општинске чиније су што су могле. Но душа тих власти, свакако треба да су школски надзорници. Међутим за 30 год. има надзорника, које нису познавали учитељи ни они учитеље. Рад је такође лош био, а кад су их епарх. школ. одбори погонили школ. савет их је узимао у заштиту. Кад после нису радили, Савет ни ту није извршивао што треба, тим више, што видимо, да главни школски надзорник јавно у извештају вели, да школе надзирава кад доспе. Ето, слав. сабоpе, тако стојимо са дисциплином и школ. надзором.

Школски Савет и забавишта није поставио на праву основу, коју је наш народ сам засновао, јер смо ми упознали начело о забавишту пре, но они на западу и имали своје мало примитивно забавиште. То је требало подићи и културним принципима зановити, али то није учињено и ту је Школ. Савет сишао с права пута.

Више девојачке школе су такође на погрешној основи засноване, те не спремају добре Српкиње, него госпођице, изметнуле се у неку врсту стручних школа. Администрација је лоша, а судило се по куметству и пријатељству. На основу свега овога предлажем:

Пошто је Школски Савет у многим питањима пренебрегао своју дужност, а у многим питањима није водио рачуна о автономним уредбама, то му овај сабор не може изрећи своје поверење, него га шта више на основу овога закључка, а у интересу српских школа и наставе, позива на његову последњу парламентарну дужност.

Др. Мушицки: Ко је био у комисији, која је требала да заступа наше власти у ствари школа у Шајкашкој.

Мата Косовац. По добивеним извештајима у комисији су били: Максим Панић бивши прота, Стева В. Поповић и др. Михајило Полит.

Мита Ђорђевић говори, да је извештај Шк. Савета слаб и непотпун. Да је у сабору ко од чланова Школског Савета, тражио би од њих обавештаја о оном, чега има у извештају и чега нема. Економија и просвета иду руку под руку. Манастири су дужни да уносе у клирикални, школски фонд половину чиста прихода од својих добара, а тај фонд, је намењен, да потпомаже народну просвету, школе. О том фонду и помагању школа нема у извештају. — Говори о појединим врстама народних школа. Забавишта су данас мале школе, где се речју и игром не васпитава него папагајишне. Пита, шта је Школски Савет урадио на подизању забавишта, насупрот наређењу, да се на сваких 2000 душа подигне једно забавиште. Без добра надзора нема добрих школа. А како ће да буде надзор добар, кад није сталан и кад су у последње време школски надзорници сами заменишти, на чак и заменикови заменишти. Хоће да се обилази начело стручнога надзора, па се постављају за замернике надзорника и свештена лица, како рече извештај „по давнашњем обичају“. Школски Савет издавно је срце Уредби за више девојачке школе, која се цела састоји из 16 параграфа. У § 4. збрисао је или свео на нулу неке наставне предмете, тако, да су школе изгубиле свој првобитни карактер. Тако исто §§ 7. и 8. не постоје данас у целини. Установљена су нека нова учитељска места, која по Уредби нису ни места редовних професора ни помоћника. За добре школе треба и добрих учитеља. Сомборска учитељска школа их не даје, осим осталих узрока и због тога, што се изиграва § 93. школске Уредбе, па се примају у учитељску школу више младића на основу непотпуног пријемног испита, него с прописаним преднаукама. Успех је, да читава трећина приправника пада на завршном годишњем испиту. — Већи део извештаја је чиста статистика. По њој има преко десет хиљада деце без наставе. У темишварској епархији затварају се школе због трошна здања. Манастир Грабовац добио је поклона пет хиљада форината, а у 40 места требало би да се даје помоћи 7025 ф. па да се спасу од пропасти. Али за то нема новаца. Извештај денунцира неке учитеље, што се иван школе баве политиком. У извештају се говори о неким навиљонима, водоскоку, приповеда се о неком старом епископском двору, а о раду Школског Савета кроз десет година, у чијим се седницама могло решити до две хиљаде предмета, говори се у два штампана табака мало или готово ништа. Школски Савет се увек довијао према захтеву државних надзорника или владе. У више случајева је двојако решавао о једној истој ствари и изигравао јасно слово наређења у Уредби. Сви су чланови Школског Савета одговорни за рад не само од 1890. овамо, него и пре 1890. Поучно и карактеристично би било, да се добију извештаји Школског Савета од постанка Уредбе 1872. Извештај Школског Савета није слика рада, него су то слаби потезови и бледа скица. Држи, да ће сабор заједно с њим сласати уз предлог предговорника М. Косовца.

Душан Стојшић. Славни саборе! Давно је позната истина, да су наше школске књиге монопол Школског Савета и да у њима није утврђено оно, што је нужно, а да се постигне крајна цел. Ово је јасно речено. Данашње школ. књиге досета не одговарају оној цели, којој су намењене. Ја нећу говорити о унутарњој вредности тих уџбеника, јер оваки какви су не могу да издрже строгу стручњачку критику, а и стога нећу, јер је епарх. учитељ. збор у Нов. Саду донео о њима свој суд, и за кратко време доћи ће представка поменутог збора пред високосл. Школски Савет. Па да би већ једном дошли до важних школских уџбеника, нужно је да се изабере једна стручна анкета, која би дала нов правац нашем школству.

У ту анкету имали би уђи главни и епархијски референти, два професора са препарандије, два професора са више девојачке школе и пет учитеља основних школа. Мандат ових бираних чланова анкете трајао би три године или до новог сабора.

У делокруг ове анкете спадало би:

1.) да спрема важније предлоге за општу уч. скупштину, као што су о уредби у наставном плану и т. д.;

2.) да по саслушању и предлогу учитељских зборова спрема предлог Шк. Савету о састављању уџбеника, прима их и оцењује их и предлаже награду;

3.) да даје методичко-дидактички правац у школској настави;

4.) да помаже Школ. Савету саветом у школским и учитељским питањима и у свима стручним стварима да даје мишљење.

С погледом дакле на важност анкете слободан сам да поднесем слав. сабору овај предлог:

Да Шк. Савет док школска уредба не буде

то прописивала, поставн стручну анкету учитељску коју ће Шк. Савет саслушати од времена на време у свима главнијим дидактичко-методичким, школским учитељским питањима, и да Сабореки Одбор, који ће спремити предлог за уредбу узме у обзир питање о анкети, и тај ће предлог бити слободан да у своје време главном сабору поднесем.

Др. *Бр. Илић* говори о дисциплинарној ствари епарх. школског референта Ђорђа Поповића и доказује да је школски савет незаконито поступао, када га је разрешио референтске дужности и повратио у пакрачку препарандију. Осудио га је без саслушања. Уверен је, да га још школски савет гоиио. Ставиће конкретан предлог: да се изабере одбор, који ће његову ствар испитати и поднети предлог, да му се даде потпуна сатисфакција.

Мита Клицин. После исцрпних говора поштоване господе предговорника, не би имао много што да додам. Жалосна слика нашег школства изнесена је, а кривица врховног управљача, Школског Савета, већ је несумњиво утврђена. Народна школа је врло важна установа у нашем народном животу. Док се не обезбеди опстанак српских народних школа, дотле није обезбеђен ни опстанак нашем народу. Народна школа је таква установа, без које ни црква, ни православље не могу напредовати. Зато нам је дужност, не само да одржимо ове школе, које постоје, него још и нове да отварамо тамо, где их нема. Али у бившој војној граници — као и у Тројединци отежано је отварање српских школа. Велика већина наших општина тешком муком издржава вероисповедне школе, а поред тога приморане су да издржавају и комуналне школе. Али наш народ иак доприноси те жртве, јер уме да цени важност своје школе. Ко не поња важност српских школа, тај нека оде у Панчево, где не постоје ни српске народне, ни комуналне, већ државне школе, на ће се уверити, да је народна школа насушни хлеб. Из извештаја Школског Одбора вршачке епархије чита онај одељак, који говори о држ. школи у Торњи, где српска деца не знају српски читати ни писати, Богу се молити, ни појати, већ се крсте римокатолички и моле Богу мађарски. Узалудно се наш народ бори, да спасе своје школе, кад Школски Савет неће да му помогне. Његова кривица при покомуналивању школе у граници утврђена је. Најзад зна се, да су чланови тог Школског Савета изнемогли старци, који већ више нису способни да врше своју дужност, те би сами требали да се уклоне, да би школску управу преузели људи, који ће умети не само школу да унапреде, него да јој и обезбеде опстанак. Тај Школски Савет није ништа радио, ни док су његови чланови били млађи, а камо ли сада, кад су остарили и сазрели за стање мира. Ради карактеристике каквим људима је сада поверена управа школе, споменућу једног старца, који сам признаје, да није више способан за члана Школског Савета, али вели, неће да даде оставку, јер се не може да одрече патријархова ручка и десет круна дневнице. Кад све то знамо, што нам тако једну слику пружа наше школство, изгледа, као да подаци овог извештаја нису тачни. Ево једног примера: На стр. 40. вели, да у вршачким школама делају 12 учитеља и 6 учитељица и то школске године 1901.—2. Међутим говорнику, који је и сам вршачки учитељ, није познато, да у вршачким српским школама има 12 учитеља и 6 учитељица. На против већ од више година делају тамо само 8 учитеља и 3 учитељице, сем тога учитељ гимнастике и један заменик. Ово је један доказ о нетачности изнесених података, а за цело биће их и више. И то је доказ, да је извештај састављен олако. За тим осуђује онај део извештаја Школског Савета, у ком се пребацује, да се неки учитељи вршачки више баве политиком, а не школским пословима, а међутим признаје, да је у вршачким школама добар успех. Кад је успех добар, онда су свакако учитељи и радили, а кад су радили, онда не стоји ни она тврдња, о занемаривању школе у корист политике. Сам тај извештај дао је нападнутим учитељима најлепшу задовољштину. Није лепо, што нису изнесена и имена оних, на које се циља, да се зна бар, који су? Износи о опште мисли о политици, те разлаже шта је политика и ко се све бави политиком ако је пријатељ своме народу, а учитељ ваља да са народом дели и добро и зло. Зна се, да се и састављач овог извештаја бави политиком и припада извесној странци. Из тога се види, да би њему право било, када би се учитељи бавили политиком у оном правцу, у ком се он бави! Сем тога има и личне политике, а у том као да се састављач овог извештаја врло добро разуме, као што се то из разлагања г. Косовца види. Многи учитељи пак не разумеју се у томе, него радо терају народну политику,

за то им се зар толико и замера. У осталом и онај који вели, да се не бави политиком, чини то из неких извесних рачуна, — па и то је опет политика, али лична, себична политика, сваки човечји корак је политика. Из ових разлога произлази, да је овај део извештаја био неуместан. Школски Савет хвали се, да се је он бринуо за школе, али пропадање толиких српских школа баш са његовог немара, назадовање школско у опште, најбоље побијају ово хвалисање. Сем других примера ево и случаја са вршачким школама. Износећи борбу вршачке општине за опстанак српских вероисповедних школа, које тамошњи српски народ тешко издржава. Поред државне порезе и великог варошког приреза од 80 процената, поред парохијала од 15—18%, плаћа тамошњи народ још и школски прирез од преко 30%, а прве године и 45%. Општина је желела, да спроведе редукцију школских разреда и да укине излишно место учитеља гимнастике, за које троши годишње 2080 круна. Но Школски Савет у место да је пошао на руку вршачкој општини, он јој је баш пречио. Већ три године стоје те ствари нерешене, а од сретног решења тих питања зависи и опстанак српских народних школа у Вршцу. Али и то је била нека лична политика, а шта мари Школски Савет, хоће ли се одржати српске школе у Вршцу! Није се он прекидао ни кад су друге школе пропале! И овај пример доказује, да је Школски Савет, неспособан за вршење те врло важне дужности. Када треба најхитније и најозбиљније да решава, он по три године ћути и прави се свему невешт! Још нешто. Душан Стојшић говорио је већ о школским књигама. Школски Савет у своме извештају хвали се, да је преустројио српске школске књиге. Међу тим те књиге по општем мишљењу стручњака не вреде много са дидактичко-методичког гледишта. Њихово издање пак је сасвим лоше, испод критике. Артија рђава, а увез слаб. За то су опак цене велике — и издавачи беру лепе приходе. Међу тим могао је Школски Савет у својој накнади да нађа све те школске књиге, које би биле и добро израђене и јефтиније, па би отуда могао Фонд Св. Саве да има врло леп годишњи приход, а нама је потребна свака потура. Али о том се Школски Савет није бринуо, већ је пустио да други имају отуд лепе користи, а да дају врло лошу робу. И то је зар нека политика Школског Савета! Кад видимо школске књиге других народа онда ћемо тек видети, како се у нас рђаво радило. О издавању школских књига у корист Фонда Светог Саве поднећу посебан предлог. Кад се узме у обзир све ово, што је овде изнесено, као и оно, што су предговорници изнели као непобитне истине, онда се тај Школски Савет мора позвати да одступи. Прихваћа предлог Мате Косовца.

Др. *Стеван Јовановић*. Славни сабори! Пропадање наших вероисповедних школа је на прагу. Тај велики и тешки губитак, не ће моћи наш мален, и ако жилав и отпоран народ, лако прекукити. С тим је губитком скопчано и наше бројно опадање, односно однарођивање. Јер вероисповедна школа, као саставни део автономије наше, условљава посредно, као бедем противу однарођивања, опстанак народности наше. Но то пропадање вероисповедних школа није елементарне, напасне природе. Оно је одавна припремљено државним школским законом, који је са обзиром на минимум школског приреза, као и школском одредбом за границе, онемогућило опстанак наших школа. И по нас је кобно било, да су у том времену на челу наше школе и народне просвете, стајали људи проблематске спреме, себични и недорасли позиву своме. У извештају школског савета нема конкретног предлога: Како да се стане на пут пропадању наших школа? Како да се омогући њихов материјалан опстанак. Требали су као људи родољуби да испрпе сва средства, па и онда, ако не би успели, била би им савест мирна. Требали су са сабореким одбором из толиких заклада и фондова пронаћи онај максимум од 7000 ф. за све наше вероисповедне школе. А не да се упусте у теоријски извештај пун фраза и самохвале. А шта ћемо да кажемо о похађању и прегледању вероисповедних школа по школском савету? То је било обигравање школа и изигравање светиње њихова задатка. Да су имали пред очима смер вероисповедне школе, не би играли жалосну улогу најамника. Они су одговорни за невољу, која нас све тишти. Они су одговорни за невољу, која нас све тишти. Они су гробари наше школе. Панчевачка виша девојачка школа, — не упуштајући се у осуду наставног плана за све више дев. школе, који не даје ни стручна образовања, ни спреме за Србкињу и њен позив у српском друштву — остајала је толико пута на дуже време без потребних снага. Тим је начином трпила и настава а и ученице. Па како је посту-

пао школски савет кад се панчевачка црквена општинска обратила њему, ради подизања вероисповедних школа? Оставио ју саму себи! А шта би било у сличним случајевима са мањим сеоским општинама? Кад је мимо помоћи школског савета у границе подигао вероисповедну школу. Дими се павиљону школском у Загребу, а за забавиште панчевачко измеђ биртије и сапунџинице, где децу трује амонијак и влага с једне, а измет с друге стране, нема ни речи. То су бездушници. Предлажем са обзиром на неосетљивост њину, као и на несавесност, уверен да не ће хтети разумети Косовчев позив: да од говоре парламентарној дужности, т. ј. да даду оставку, да им се изда отсуда.

Потпредседник Др. *Ђорђе Красојевић* затвара седницу у 2 сахата после подне и заказује наредну за 19. јуни о. г. у 10 сахати пре подне.

XVI. Седница 19. јуна (2. јула) 1902.

Председава *Др. Ђорђе Красојевић*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић. Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*

Записник се чита и оверовљава.

Посланици предају разне поднеске и за тим се прелази на дневни ред, расправља о извештају Народног Школског Савета.

Ђ. Јосић држи, да су чланови школског савета ређаво схватили свој положај. Цео извештај пружа само бледу скицу о школи и њеном животу. Површност се најекланатнније огледа у наставној основи. Ако је постигнут и поред ове наставне основе успех, то се има приписати само вештини и мару самих учитеља. Сви епархијски учит. зборови изрекли су неповољан суд о тој наставној основи. Издана је и израђена од школ. савета, а у том савету није био ни један члан, који је као учитељ служио у основној школи. Што се тиче реповиције и пенаије С. В. Поповића на извештаја самог не види се шта је дало повода да се репонује и држи да му је дата само могућност да до пензије дође. — У молби за пензионисање навео је Сг. В. Поповић да му није више могуће путовати те стога жели мир, а знамо сви да он и данас још непрестано путује, да у Загребу фрунтукује, у Карловци руча а у Пешти вечера. Извештај не спомиње да је једног учитеља искључио из целе карловачке митрополије, а то је такав казна коју није смео прећутати. Школски савет поставља учитеља без квалификације брзојавно на вишу девојачку школу, а другога истим путем скида, и свега тога у извештају нема а то доказује да му савест није била чиста. Од свију оних прописа што је по школској уредби школ. савет имао да ради, није радио ништа осим дисциплинарна правила, која му служе на срамоту. Подноше посебан предлог о дисциплинарним правилима и прикључује се предлогу М. Косовца.

Св. Прибићевић говори о важности школе, на вели није чудо онда, што се сво вече два дана претреса стање наших школа. Говори да се баш зато што је школа велики фактор у народном животу, и отимају и боре разна друштва, која ће да дају школи директиву. Зато и није чудно, што и. пр. и држава иде на то, да она даје правац нашој школи. Он држи да основ наше школе мора бити национализам. Из извештаја шк. саијета види се, да и нема школа и. пр. у Хрватској, а то и не може бити поред онаке школске уредбе каква постоји, а и зато и не може бити, што се не слаже то са наставном политиком високе владе. Говори о образовању наше дјеце у комуналним школама, које иде на уштрб националне свијести. Српска историја се не учи баш ништа, док се историја хрватска у могућој опширности предаје. Говори о томе, како би се из народног имања требао да створи моћни новчани заштитник за српске школе. Приватна иницијатива је покретач нашег просвјетног и материјалног покрета. Држи да сабор, као представник народа треба да упозори народ, да се има средстава поред доброг управљања народног имања, за издржавање вјероисповједних школа, али се народ мора упозорити и на приватну иницијативу. Сада ће говорити о односају наше школског живота према угарској влади, док је досад говорио о њеном односају према хрватској влади. Говори како се наредба министарска о премногом учењу мађарског језика у нашим школама коси са санкционисаном нашом школском уредбом. Постоји државни закон, да уредбе школске, које сабор наш доноси, морају бити у оквиру државног закона, но он мисли да је то немогуће ако хоће народ наш да корача циљу свога опстанка.

Сада прелази на сам извештај. Говори о дисц. правилима према учитељима. У §. 4. тих правила

императивно се захтијева неучествовање у политичкој акцији од учитеља, но учитељ кад није у школи потпуно је слободан. Учитељ особито у мјестима, гдје нема много интелигенције много значи и за то му се не смију уста затварати. Ако се жели народу добра, тај се параграф мора брисати. Говори о оном мјесту у извештају гдје се говори да је павлачки проф. збор са знањем шк. савјета, уступио мјесто надзорништва неким људима — и против којих он лично нема ништа, али мислим да онај, који је држ. чиновник не може бити надзорник срп. авт. школа. Говори још о главном шк. референту и говори против силне интеренције владе угарске. И тешко народу који се не позива свугдје на своје институције. Говори даље о замјенику референта темишварско-вршачког.

И говори, да је поред све неправде њему учињене, и референат сам некоректно радио, што је уложио уток на мај. владу. Он је могао поднијети уток и на овај сабор а не на владу. Против стручне спреме истога човјека нема ништа против, пошто и сам зна, да је он врло спреман. И исти референат није смио своје сједиште мијењати, без знања шк. савјета. Говори о статистици школа, која је наведена у извештају. Из те статистике види се да у наше три епархије долазе 80 дјеце на једнога учитеља, а то не би смјело бити.

Говори даље о непотпуности извјештаја шк. савјета. Нашао је и таких мјеста, која су га операсположила, што и ми нанме сами имамо својих зала. Навађа како и тамо гдје има српских вјероисповједних школа иду дјеца српска у комуналне школе, а то због штреберства и каријеризма који је у нашем народу узео маха, и зато баш треба приватна иницијатива па и осуда не само шк. органа него и нас самих. Говори о погребу вриједног учитеља пок. Вл. Арсенијевића којем је требало одати пошту последњу. Жалосно је што шк. савјет није одобрио 360 фор. за погреб тога чојека, а које је новце због професорски утрошио. Говори о отказу помоћи народних фондова српских вишим дјевојачким школама. Врло је неоправдано становиште шк. савјета, кад је отказао помоћ општинама новосадској и панчевачкој ради издржавања тих школа. Говори о потреби и важности образовања нашега женскиња, од којега се не би никада женскиње одрекле, као и ми што се нећемо да одречемо наше слободе. Говори даље о непоступању шк. савјета у смислу школске уредбе, која јасно говори о бирању професора на учитељској школи. Упозорује сабор на акутност стања наших школа и моли сабор да и последњи новчић потроши на школе и да гледа да их обезбиједи, моли да уреди да се из чистог прихода наших манастира подигне моћан паладиј наших народних школа, који ће свагда блистати као лијепа заслуга овога сабора.

Паја Мандровић: Изјављује прије свега, да на основу извештаја шк. савјета усваја приједлог М. Косовца и Д. Стојшића, а допуну др. Ст. Јовановића к приједлогу М. Косовца као излишну не може усвојити. Задржаће се подуже на извештају шк. савјета о српским народ. вјероисповједним школама у Хрватској и Славонији. Из извештаја се види, да у овим крајевима има свега 38 вјероисповједних школа, од којих на горњокарловачку епархију спадају 5, а на пакрачку само 3. Потражиће узрок овој неутјешној појави, да не би ко помислио да јој је крив народ српски, да он не ће својих срп. вјероисповједних школа, као што је у прорачуском одбору земаљског сабора тврдио један Србин посланик. (Окренувши се В. Ђурђевићу) — Је л' те г. Ђурђевићу? Овој жалосној чињеници крив је земаљски школски закон од 31. октобра 1888. г. Овај закон у 96. параграфу своме даје Србима право, да на темељу зем. закона од 14. маја 1887. г. у смислу превишње потврђених уредаба за срп. нар. школе могу о свом трошку подизати своје автономне школе. Али овај закон, док једном руком пружа на тањиру српске школе, другом их руком хвата за гушу. Овај закон чини илузорном срп. школеску автономију. По њему политичка власт прве молбе има да истражи и установи да ли постоје увјети школе, која се мисли основати, и о томе извештава своју вишу власт. Међутим то нашој шк. автономији наш сабор и врховне наше шк. власти су надлежне одређивати оснивање српских вјероисповједних школа онђе, гдје по школској уредби има увјета.

§. 23. зем. шк. закона одређује, да се у сваком мјесту гдје има 40 дјеце, која су обавезна школу походити мора основати оња пучка школа. А та одредба чини илузорним §. 8. наше шк. уредбе од 1872. г., по којој свака срп. црквена општина, чим има 30 за школу дорасле дјеце, дужна да држи за њих школу и учитеља. Илузорна је, јер по зем. шк. закону оснивање срп. авт. школе само је факултативно, а не као по

нашој шк. уредби обавезно (а оснивање и издржавање оне пучке школе облигатно је и за то издржавање морају и Срби приносити.) Истина да § 98. зем. шк. закона ослобађа дужности плаћања школског намета оне Србе, који издржавају своју срп. авт. школу, али баш у томе лежи зло, што се шк. намет у пракси с том мотивацијом, да је потребан за издржавање комуналних постојећих пучких школа, не скида са плеча срп. народа, који би вољан био отворити себи своју срп. авт. школу. Кад би се српски народ опростио тога шк. намета, или би се тај шк. намет и остали извори употријебили за срп. авт. школе, онда би се н. пр. у Бановини за кратко вријеме могло отворити бар 50 срп. авт. школа; сада већи број пучких школа овуде издржавају скоро једино срп. општине. По зем. шк. закону српски народ, који има своју шк. автономију, толико исто права има, колико напримјер једна јеврејска општина. Српски народ у Хрватској и Славонији показао је својим многобројним представкама на зем. сабор г. 1898. и 1899., да има љубави према својим српским автономним школама и да их жели, јер је и то тражио од зем. сабора, да му се омогући отварање и издржавање српских автономних школа. Није тај покрет био плод агитације, као што су на жалост неки Срби посланици на зем. сабору тврдили, него га је изазвала потреба и жеља за срп. автономним школама. Сабор наш као представник српског народа треба да је солидаран с тим захтјевом. Поднијеће у том смислу приједлог.

Шк. савјет је коректно, и ако споро и не довољно енергично поступао у питању о праву јавности пакрачке учитељске школе. Право јавности њене запиње за захтјев зем. владе, да њен повјереник руководи испите зрелости, а шк. савјет, сасвим коректно, задржава то право своме повјеренику. Колико мора одобрити то становиште, толико мора осудити, што не види из извјештаја шк. савјета, да је ма и малим простом мрднуо за право јавности српске женске учитељске школе у Карловцу. И та школа има све услове за јавност, и њу је, као и пакрачку, похвалио сам шеф наставе, да су у свему једнаке земаљ. препарандијама. На основу свега што је рекао, подноси сабору приједлог: да се сабор обрати с представком на сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације, да се ревизијом зем. школ. закона од 31. окт. 1888. год. отклоне сметње, које спречавају право српског народа на школску му автономију и подизање нових српских автономних школа, и да се српској мушкој учитељској школи у Пакрацу и српској женској учитељској школи у Карловцу дâ право јавности.

У даљем говору разлаже, да из извјештаја школског савјета не види, да је ништа урађено за повратак имања покомуналених српских вјероисповједних школа. И то су тражиле народне представке, али школски савјет, као да је киневским зидом ограђен, до њега таласи народног покрета не допиру. Овдје је у питању велико имање. — Наше црквено-школске општине нијесу осигурале грунтовно ни властитост своју, ни право на посјед непокретности бивших срп. вјероисповједних школа. Тиме је то школско имање, које је уведено у грунтовницу као „школа“, „учионa“, изгубило карактер и наслов црквено-школског имања, те га политичке општине, и ако је фактично својина српске црквено-школске општине, могу за себе потраживати и присвојити. Но још има времена и начина, да се то школско имање спасе, те да би се тога ради нешто учинило, подноси овај приједлог:

Да сабор позове нар. школ. савјет, да прикупи потребне податке о томе, да је имање покомуналених срп. нар. вјероисповједних школа својина срп. прав. црквено школских општина и, у споразуму са саборским одбором, да се постара, да се српском народу поврате одузете му нар. авт. школе и имање школско и с тим у свези, да саборски одбор изнесе пред идуће заседање срп. нар. црквено, сабора приједлог, како би се осигурао опстанак постојећих и оснивање нужних основних нар. школа у свој митрополији.

Сава Цвејић упоређује извештај школског савета са извештајем епархијског школског одбора вршачког. Из тог се види, да је школски савет у начелу био за то, да се школама сиромашних општина даде припомоћ од неких 4000 К. годишње, али их не даје, дочим епарх. шк. одбор по могућности својој ту припомоћ одма и даје из епархијског фонда.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* одгађа седницу на $^1/_4$ сах. ради одмора.

После одмора.

Др Л. Секулић противан је предлозима М. Косовца и др. Сг. Јовановића а навешће и разлоге том. Наиме ниједан предлагач није узео у обзир пре свега само садање устројство школског савета, које не допушта бог

ина какав рад ни успех. Нарочито пак нису узели предлагачи у обзир ванредно неповољне прилике, у којима се за цело време налазило цели нар. црквено-аутономни па и просветни и школски живот наш. Школски Савет је годинама и годинама морао радити без главнога и епархијских школских референата, без тога велеважнога фактора у школском животу. На треба узети у обзир, да су и законска и држ. наредбена расположења ишла на сужавање нар. црквено-аутономних права у школи. Тога свега нису узели предлагачи ни говорници у обзир, него само нападају Школски Савет, и не ће да увиде, да Школски Савет није имао нит има снаге, да се сам одупре свему том. Против тих предлога је нарочито и зато, што осим нападаја није чуо скоро никаквих предлога за побољшање прилика и што се ниједном речи није признала добра воља Школског Савета, ма да се такова, ко познаје рад изближе, не може никако порећи.

В. Ђурђевић говори зато, што га је П. Мандровић изазвао с његовим говором о вјеропсповједним школама у Хрватској и Славонији. Он види, да се овдје нападају и школ. савјет и владе, дакле баш они, који треба да раде на опстанку наше аутономије. Но сами приговори нису довољан лијек. Не стоји да се не могу остваривати вјеропсповједне школе; Срби посланици гледали су да закон од 1874. којим су покомуњене наше школе, ублаже, а то им није ни било тешко, пошто је требало укинути школски намет, натурен нашим општинама, а то је и учињено 1888. г. Што нема вјеропсповједних школа, кривица је до самих црквених општина наших, које неће да трпе намет. Јасно је, да постоји сукоб између закона државних и аутономних, и тај сукоб треба уклонити, а овај сабор, а и посланици Срби на државним саборима, треба то да учине. Не стоји све до уредбе, него да буде реда, треба ми сви појединци да се старамо. Кривица није само од „горе“ него и од „доле“. Закон данашњи од 1888. г. омогућио је подизање наших аутономних школа. Предстојник може само изјестити, може ли општина издржавати школу, а не може запријечити подизање истих.

Хвали еру данашњега Бана према влади Ивана Мажуранића. Закон не да онемогућује подизање него шта више подупире дизање нар. авт. школа. Што се тиче петиција народних није се могла ни очекивати боља одлука од сем. сабора. И ово што је закључено, с тешком муком је добивено. Говори о јавности препарандија и увјерава, да ће ју исте и добити, ако има услова за јавност. А што се тиче комесарства при испиту зрелости на препарандијама, тражи га влада за то, што постоји већ прецеденс, наиме и у карловачкој гимназији долази владин повјереник. Влада сад неће да одступа од својега права.

Јован Магарашевић: Кад је у понедјељак затражио био, да се констатује, да ли је довољан број посланика у сабору, да се може правоваљан закључак у сабору донијети, у један се мах био показао, али изјављује, да се данас не каје. Врло је добро учинио др. Михаљовић кад је поднио приједлог, да се посланици, који су се разишли својим кућама, позову брзојавно у сабор, јер, да није такав приједлог поднесен не би имали данас прилике у сабору, да се чује ријеч и слатинског заступника г. Васе Ђурђевића.

Не може да се сложи са тврдњама слатинског заступника. Он је — г. Васа Ђурђевић — бранећи школски земаљски закон тврдио, да је српском народу у Троједници врло лако могуће доћи до вјеропсповједних школа, јер ако општина жели издржавати вјеропсповједну школу ослобођена је од плаћања општинског школског намета. Но прије свега треба знати, да се у бившем грађанском дијелу краљевине Хрватске и Славоније школе у првом реду издржавају из општинског школског иметка, а такови иметак врло слабо гдје постоји. На другом мјесту за издржавање школа служи и приход од школских књига, а тај је тако слаб, да из њега не може да се плаћа ни школски послужитељ. Школе комуналне у бившем грађанском дијелу краљевина Хрватске и Славоније издржавају се из општинске потрошарине, па тек онда, ако и ово није довољно за школске сврхе, распоређује се општински школски намет. Но ријетки су случајеви да општинска потрошарина није довољна за издржавање школа те се слабо и распоређује школски намет. Дакле школе комуналне великим дијелом издржавају се од потрошарине, па што онда говорити, да су Срби ослобођени у том случају, ако желе школу вјеропсповједну издржавати, од намета школског кад он скоро и не постоји.

Општинска потрошарина у појединим општинама својина је свију општинара, дакле рецимо и хрватска и српска. Кад хоће слатински за-

ступник г. Васа Ђурђевић да тврди, да школски закон иде на руку Србима ради издржавања вјероисповједне школе, онда би школски закон морао тако гласати, да у општинама, у којима Срби желе основати вјероисповједну школу, мора се према порезној снази Срба у односној школи уступити и односни дио потрошарине, а не ставити уступање потрошарине на милост и немилост појединих општинских заступства и котарских области.

Говорник наводи конкретан случај, да је општинско заступство вољно било, на његов приједлог, потрошарину уступити Србима, али није допуштио котарски бивши предстојник Крњавић. Дакле, све ако и хоће општинска заступства и да уступе потрошарину добровољно то је сваки котарски предстојник у стању својим упливом осујетити потпору, а Срби не ће милостиње, они траже законом гаранцију за своје школе и у том је разлика између самосталне странке и српског клуба.

Потпуно одобрава тврдњу Паје Мандровића да је слатински заступник рекао у прорачунском одбору сабора земаљског да Срби не теже за вјероисповједним школама. Та и сам је сада тврдио да се Срби потпуно осјећају задовољним под владом грофа Куен-Хедерварија, кад је рекао, да је ћирилица потпуно равноправна са латиницом и да Срби не осјећају потребе за вјероисповједне школе. Како је ћирилица равноправна са латиницом и какове борбе имају да издрже за очување ћирилице много је писано у новинама, а он ће сада конкретан примјер да наведе. У Чепину је саздана нова школа, и котарски предстојник осјечки издао је наредбу да се на новој школској згради испуни латиницом наслов: пучка школа. Он је тада поднио приједлог да се и ћирилицом испише наслов, али котарска област не одобри закључак општинског заступства, а тако исто и жупанијска област, на гдје је ту равноправност.

Срби су у Тројединици сити те равноправности, па навађа случај да дјеца у школи морају да поздрављају са: Хваљен Исус, а тај поздрав није народни. У тој ствари је интервеписала и пречасна архидијецезална конзисторија, на за двије године нема ни рјешења од земаљске владе одјела за богоштовље и наставу. Види се још на овоме, како је дјеци у комуналним школама. У Осијеку учитељица на нижој школи, као градског начелника Граба, учи дјецу да је Марко Краљевић Хрват био, и то се догађа у мјесту, у коме станује и Васа Ђурђевић, па крај свега тога, што је ту ствар говорник у своје вријеме и у јавност изнио, ипак ту учитељицу ни глава заболјела није!

Васа Ђурђевић: На ипак зато Марко Краљевић није постао Хрват.

Јован Магарашевић чуди се да таково појмање о настави и предавању српске повјеснице има г. Васа Ђурђевић. Што се тиче представке српског народно-црквеног сабора од г. 1892. поднесене земаљском сабору у Загребу, у којој се тражи измјена неких параграфа земаљског школског закона, осуђује поступак бившег одјелног предстојника Крњавића, што је ту представку уступио жупанијским школским надзорницима, да они као потчињени органи по интенцији одјелног предстојника критици подвргавају представку оног тијела, које је потпуно равноправно са земаљским сабором и да је најжалосније у цијелој ствари то, што против таковог поступка нијесу протестовали чланови српског клуба, а специјално Васа Ђурђевић, но су равнодушно гледали игнорисање тако узвишеног тијела као што је српски народно-црквени сабор. С тога прихваћа приједлог Мате Косовића и Паје Мандровића.

П. Крајновић вели да се може народ у цјелини кривити, што нема својих школа, но г. Ђурђевић је казао да народ не тражи школа, али то не стоји. Постоји зем. шк. намет од 20 нч. на човјека, за издржавање комуналних школа, но треба да се тај намет уступи српскоме народу ради издржавања његових школа, па би онда и било много више српских аутономних школа.

Иван Јелчић: Кад се упразнило једно учитељско место у Ст. Бечеју, хтела је црквено-школска општина да на то место изабере учитељицу, јер већ има довољан број учитеља (од њих 9 само једна женска), но ту њихову оправдану жељу није хтео да уважи епархијски Школски Одбор бачки, на ни Школски Савет, мотивишући то тим, што се мушко место не може попунити женским лицем. Само из родољубља није општина хтела утецата на владу, па и тај се случај не види на звештаја.

Др. Мита Мушицки: Сваког болести па, и сваком злу треба тражити не само лека, него и поставити сигурну дијагнозу, да се може наћи добар лек. Тако је и у јавном животу. В Бур-

ђевић је рђаву дијагнозу поставио код Школског Савета, те није било праведан, јер да је такав био, морао би се и сам прикључити предлогу Мате Косовца. Он рече, да не треба свaљивати кривњу на владу и Школски Савет, него понајвише на општине, на народ, ма да постоји конфликт — борба, између нашег школског закона и земаљског школског закона. Држи. да ту борбу имају да воде највиши наши автономни органи, а не општине. Тако ради и влада, јер она не поверава те борбе својим ситним и најнижим органима, нега највишим, па тако морамо и ми. И у Угарској постоји закон, да се нове школе не могу подизати на штету постојећих, и ту не могоше онда водити борбе црквене општине, него Школски Савет, али он то не хтеде чинити. Он не хтеде ни покренути тог питања, него пусти да се ствар развија и против интереса свог рођеног народа и његове школе.

У автономији нашој је наше школско питање, понајтеже питање, а тим теже, што имамо посла са две државе, са два законодавства, од којих ни једно не респектује довољно наших уредаба. За то се очекује од мудрости и Школског Савета, и сабора самог, да при доношењу уредаба удовољи бар у неколико и нашим животним потребама, а и у складу буде са школским законима обе државе. Признаје В. Ђурђевићу, да је екзекутива врло важна у законодавству. Ту важну функцију је најгоре вршио Школски Савет. То су увидели и предговорници и навели су толико примера, да је то грозно. Приговара самосталној странци, да је тражила од својих чланова, да потпише и њен политички програм. Прихвата предлог Косовца, др. Јовановића и Мандровића, али осуђује код овога сепаратизма самосталне странке у школском питању, те би желио да Мандровић свој предлог надопуни.

П. Мандровић хтио је одговорити В. Ђурђевићу, али је послије говора Ј. Магарашевића и П. Крајновића излишно. Само ће му то примјетити, да би боље било, да је испоредио односај зем. шк. закона од 1888. год. према нашој шк. уредби и автономији и отуда извео закључке и према томе радио на мјеродавном мјесту. Али се не чуди његовим ријечима тим мање, што нас је један из кола В. Ђурђевића на зем. сабору прогласио вјероисповиједнику.

Одговарајући др. Мушицком најављује, да у његовом приједлогу нема ни трупа сепаратизма и да га он не би ни допустио у овим питањима. Што је предложио представку само на зем сабор краљевине Хрватске и Славоније, учинио је зато, да сабору да прилике, да се изјави солидарним са представкама српског народа из Хрватске и Славоније у којима је изнио сличан захтијев. Мило ће му бити ако др. Мушицки допуни његов приједлог, који би и сам сада допунио, кад би било времена. Што се тиче неосноване замјерке самосталној страници то не спада амо. Констатује само толико, да је самостална странка ушла у сабор само са својим автономним програмом.

Др. Сп. Јовановић одустаје од своје допуне предлогу М. Косовца.

Већина гласова прима предлог М. Косовца.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* затвара седницу у 2 сахата после подне и наредну заказује за 20. јуни у 10 сахати пре подне.

Саборска дебата у питањима епархијске управе.

држана 5. (18.) јуна 1902. после подне.

Известилац одбора 15-рице за пречне предлоге *Др. Мита Мушицки* разлаже, са свога и одборског становишта, о томе: ко има право сазивати епархијске скупштине. У наредби Саборског Одбора из г. 1898. по којој се скупштине те могу сазивати само уз претходну пријаву и после одобрења Саборског Одбора, — види он повреду епархијске аутономије. Слово и дух епархијске уредбе и автономних уредаба оправдава становиште по којем право сазива епархијских скупштина припада епархијским административним одборима. Према томе становишту подноси у име одбора 15-рице предлог: да епархијске скупштине сазивају епархијски административни одбори без претходне пријаве и одобрења Саборског Одбора.

Прота Јован Јеремић. Г. др. Мушицки је рекао, да слово и дух епархијске уредбе и других автономних уредаба наших оправдава становиште одборског предлога, по којем да право сазива епархијских скупштина припада епархијским административним одборима. Но г. известилац је заборавио, да нам покаже то слово наших уредаба, којега би бар дух прав-

дао становиште, које г. известилац заступа. Он га је заборавио изве ти, а ја га не познајем. Напротив знам, да у постојећем епархијском уређењу нема ни спомена о сазиву епархијских скупштина, нема ни словцета о томе, коме право тога сазива припада. Нема га ни у другим нашим уредбама. (Гласови: А XIV члан?).

Члан XIV привремене епархијске уредбе говори само о дану избора епархијских заступника и о року састанка скупштинског, те само право одређивања тога дана и рока даје епархијској административној управи односно административном одбору. Господа, која се и поред тога ипак позивају на тај XIV члан, доказују тиме, да не чине потребне дистинкције између састанка и сазива епархијских скупштина. Дакле, нити XIV члан епархијске уредбе не даје административним одборима право сазивања епархијских скупштина. (Гласови: А ко је сазвао прву скупштину?)

Одмах ћу рећи. Прву епархијску скупштину сазвао је сам сабор својом увођном наредбом од 30. јуна 1871. године. Сазвао ју је сабор, јер уредба никоме није дала право тога сазива. Изгледа то чудно — има много чуднога у нашим уредбама — али тако је; и то поречи не ће нико.

Зашто у епархијској уредби није нормирано право сазивања епархијских скупштина, разјашњавам ја тиме, јер уредба говори само о *првој* скупштини, о њезиној првој и поновљеној *седници*, и јер је сазив те прве скупштине сабор узео у своје руке. О сазивању и о праву сазивања других, осим ове прве скупштине, епархијска уредба не садржи никаквог одређења, никаквог ни спомена. Не садржи зато, јер ју је сабор донео ко привремену, а имајући у плану свога организаторног рада и задатка да, чим сврши посао са Саборским Устројством, донесе одмах и сталну епархијску уредбу, у којој би онда и сазивање епархијских скупштина, као и право тога сазивања, било регулисано и нормирано.

Искуство доказује, да је сабор 1870. и у том послу сасвим bona fide поступао, и не помишљајући, у журби и хитости својој, на могућност неприлика, које ће тај његов намишљени накнадни посао онемогућити, а које су се заиста испречавале не само сабору 1871. него перманентно саборима нашим за пуних 30 година.

До те, сабором и његовом привременом епархијском уредбом од 1870. г. у изглед стављене сталне уредбе, нисмо дошли ни до данас. Међутим, привременом уредбом установљења организација епархијске управе, сама собом је изазивала, за прошлих 30 година, потребу нових епархијских скупштина. Но ко да их сазове? Административни одбори нису били на то овлашћени.

Сабор није био на окупу, а кад је и био, није му било до тога. Сасвим природно и неизбежно је онда било, да то учини Саборски Одбор, као највиша извршна власт у автономији нашој. Потреба нових епархијских скупштина истицала је, као што рекох, из саме организације установљене привременом епархијском уредбом. Ма и привремена, морала се та уредба извршавати; дакле, морала се задовољити и потреба сазива нових скупштина. Пошто их није имао ко сазвати, морао је то учинити Саборски Одбор на основу 22 § слово б. Саборског Устројства, по којем Саборски Одбор „*извршује саборам донесене*, највишом потврдом снабдевене *и у делокруг Саборског Одбора спадајуће уредбе.*“ А тек нико не ће порицати, да и епархијска уредба спада у делокруг Саборског Одбора.

Према томе, Саборски Одбор је вршио само своју дужност, кад је — вршећи право своје извршене власти — издавао наредбе у погледу сазивања епархијских скупштина.

Поступао је он при томе и сасвим коректно, не ограничавајући тиме автономију епархија, него напротив, дајући им прилике да се што више автономишу у своме делокругу.

Предлог одбора 15-рице иде за тим, да ослободи епархије у погледу сазивања својих скупштина сасвим испод надлежности и контроле Саборског Одбора. А као што излази из говора г. известиоца, он би то да оправда неком интерпретацијом постојеће епархијске уредбе.

Ко мисли да су и да могу епархије наше бити нека суверена тела и да њихова автономија инволвира апсолутну неодговорност и независност према вишим од себе автономним органима, тај је у великој заблуди. То би била автономија у автономији, основана на погрешним автономним појмовима који код нас нису ретки. То је једно што имам приметити г. известиоцу. Друго, да интерпретацији епархијске уредбе, у правцу његова предлога, нема

места. У уредби тој нема никаквог наређења гледе сазива епархијских скупштина, а где нема никаквог наређења, не може бити ни тумачења онога што не постоји.

Господин известилац би хтео, да одлуком сабора осигура административним одборима право сазивања епархијских скупштина. Таква одлука сабора би била то исто што и допуњавање односно измењивање постојеће епархијске уредбе. А ја таквој допуни и измењивању не видим потребе, не сматрам је опортуном, поричем јој и сам резон. Постојећа епархијска уредба је привремена, а овај сабор стоји пред задатком организаторе радње своје, која има да обухвати и коначно уређење епархија. Ја не могу да видим разлога и основа допуњавању и изменивању привремене уредбе, која се има за неколико месеци заменити сталном, новом уредбом. Кад смо се досад таворили постојећом уредбом, причекајмо се не донесе нова.

Стојећи, дакле, на позитивном становишту постојеће епархијске уредбе, која не даје административним одборима право сазивања епархијских скупштина; а јер поричем и саму могућност интерпретације коју жели г известилац, и, напослетку, јер сматрам нецелисходним допуњавање и измењивање привремене уредбе, која се има за кратко време заменити новом уредбом, то предлажем, да се предлог одбора 15-рице одбије и преко њега пређе на дневни ред.

Др. Бранко Илић наводи, да се право административних одбора на сазив епархијских скупштина, ако не из слова уредбе, граматичком интерпретацијом и аналогијом, даје изводити из духа уредбе епархијске и н. пр. из права црквеног одбора, којим он сазива црквено-општинске скупштине. Жали да у постојећој епархиј. уредби нема аналогног наређења тог.

Прота Јован Јеремић Није нужно било, да ме г. Др. Илић подсећа на логичну интерпретацију, јер сам већ рекао, да се и она мора оснивати на извесном наређењу закона, и да се не може интерпретирати оно чега нема. Није било нужно, сасвим сувишно је било, да ме г. Др. Илић подсећа и на аналогију са црквеним одборима. Ја стојим на позитивном темељу постојеће уредбе, која ту аналогију не дозвољава. Аналогија, о којој говори г. Др. Илић, може се узети у обзир тек онда, кад се буде радило de lege ferenda. Данас имамо пред собом lex lata и њега се морамо држати. Г. Др. Илић говори о ономе што би по његову требало да буде, ја заступам оно што постоји. Ако ме г. Др. Илић не разуме, зар је чудо? Не разумемо се, или не ћемо да се разумемо ми у опште, већ 30 година.

Што у постојећој епархијској уредби нема наређења гледе сазива епархијских скупштина, није томе крив извршилац уредбе, него законодавац; крив је сабор од 1870. г. Није се требало упуштати у доношање привремених уредаба, па још тако крњих и непотпуних, као што је епархијска. Можда је и томе узрок она неторна журба и хитња, којом су у опште грађене наше уредбе. А можда свој велики део, поред те журбе и хитње, носи на себи и она несрећност, без које није улазио у свој посао и задатак ни сабор 1870. године.

Али, није сада о томе реч; као што није и не може данас бити реч ни о томе како би требало да буде, него како на темељу постојеће уредбе и у данашњим приликама бити може.

И опет велим, интерпретацији, ни граматичкој ни логичној, у конкретном овде случају не може бити места, јер гледе права сазивања епархијских скупштина немамо у постојећој уредби шта да интерпретирамо, пошто она о томе апсолутно ћути. Поред таког њеног ћутања о томе, и поред факта да је прву скупштину — о којој једино уредба само и говори — сазвао сам сабор, а све друге, које су се диктатом прилика потребнима показале, да је сазвао Саборски Одбор или тек уз пристанак и по дозволи његовој административни одбори, — не може бити основа ни аналогији. А пред организаторним задатком овога сабора, прејудицирати организаторној радњи његовој допуњавањем и изменивањем привремене уредбе, — не видим ни разлога, ни целисходности, шта више ни парламентарног резона. Једно је што видим и признајем, а то је: потребу што скорије доношања нове и потпуне епархијске уредбе. И пакн — противан сам предлогу одбора 15-рице и предлажем да се скине с дневног реда.

Др. Мита Мушицки одговара Јеремићу, да нема управо у закону ко сазива епарх. скупштину, али то без сумње има право на то сабор сам. Има наређења, да дан сазива епарх. скупштине има одредити епарх. управа. Морамо

се свуда сложити најпре граматичким тумачењем, а где тога нема ту аналогијом Ово друго морамо чинити и код епарх. уредбе. Законодавац је имао на уму да епарх. управи дале самосталну автономију, по за то не треба предходне дозволе Саборскег Одбора.

Ту ко хоће да уме чисто становиште мора само тако тумачити, али ко не ће чисто тај може тумачити како хоће. Нема буквалног наређења ко да сазива епарх. скупштину, па има их и таквих који држе. да епарх. скупштина није ни нужна, па је не сазивају.

И ми се морамо служити аналогијом, да сазнамо шта је била интенција законодавца. Препоручује предлог одбора 15-рице.

Прима се.

Др. Миша Мушицки. У свези с овим питањем стоји и право верификације епарх. скупштинара. Саборски Одбор је подвргао ревизији верификацију епархијских скупштинара и мериторно у том решавао. Питање је дакле кога сама епарх. скупштина сматра за легално изабраног свог члана. Одбор стаје на то становиште, да је само скупштина на то позвана. Предлаже: да верификацију епархијских скупштинара обавља сама скупштина.

Прима се. (Свршиће се).

Верификација епархијских скупштинара и распуштање епарх. скупштине.

У седници од 5. (18.) јула о. г. донео је сабор, на предлог одбора 15-рице одлучу, „да верификацију епархијских скупштинара обавља сама скупштина“. Против овога предлога није нико био и он је усвојен једногласно. Нисам противан био ни ја, јер верификацију сматрам најунутарњијом ствари епархијске скупштине. Нисам противан био ни зато, јер тај предлог није ишао на допуњавање или измењивање, а није садржавао ни интерпретацију наређења епархијске уредбе пошто овога и нема.

У одлуци саборској, која се предлагала гледе верификације епархијских скупштинара, видео сам ја, с једне стране, само констатовање једнога права, које скупштини као заступничком телу сасвим природно припада; а с друге стране видео сам наредбу, којом се то скупштинско право, које се ничим не оспорава, изван сваке сумње ставља.

Реферату г. Дра Мите Мушицког нисам чуо у свима појединостима, јер све чути у нашој саборници није било могуће увек. Веома жалим, да нисам чуо ни онај пасус његове реферате, којим је тврдио, „да је Саборски Одбор подвргао ревизији верификацију епархијских скупштинара и мериторно у том решавао“. Ту његову тврдњу сазнао сам тек из новинарских извештаја. У колико је она автентична, хоћу бар сада да се на њу осврнем, кад ми је већ измакла, за сада, прилика да то учиним у сабору, чим је изречена.

Саборски Одбор се г. 1898. није упуштао у верификацију епархијских скупштинара, него је распустио епархијску скупштину Бачку с разлога, јер је била *незаконито састављена*. А незаконитом је проглашена зато, јер је „у њој било 13 учитеља, дакле њих 9 више, него што прописује чл. V. и XII. епархијске уредбе“. Надаље зато, јер су „неке црквене скупштине приликом избора изборника, који ће бирати заступнике епарх. скупштине, бирале за изборнике свештенике и учитеље“.

Саборски Одбор учио ове флагрантне повреде епархијске уредбе, није се упуштао у делимично уништење незаконито изабраних скупштинара, јер би тиме ингеришао у верификациони делокруг и надлежност скупштине. Него је, као највиша и контролна власт, на основу горњих незаконитости установио незаконити састав скупштине, и као незаконито састављену распустио целу скупштину. А састав скупштине није исто што и верификација скупштинара. Саб. Одбор је поступао „у одбрани закона“.

Да је, пак, Саборски Одбор у својој највишој и контролној власти био надлежан судити о законитости скупштинског састава и против незаконитости тога састава поступати, о томе је свако уверен, ко познаје сву пуноћу највише највише и контролне власти, каква је Саборски Одбор.

А да је Саборски Одбор и коректно поступао, доказано је то образложењем његове дотичне одлуке, а наши читаоци, и сваки други, могу се о томе уверити из извештаја *Др. Нике Максимовића*, што га је поднео у том предмету у седници Саборског Одбора од 23. септембра 1898. г. (Бр. 40. „Срп. Сиона“ ех 1898). Уверити се могу и из чланка: „Је ли Саб. Одбор требао распустити Бачку епарх. скупштину?“ (бр. 45. „Срп. Сиона“ ех 1898.);

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 29

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у петак 19. јула 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ бачки *Митрофан Шевић* благоизволео произвести у манастиру Ковиљу дана 13. (26.) јула о. г. патријарашког протосинђела и настојатеља манастира Ковиља *Георгија Видинског* за архимандрита свето-арханђелског манастира Ковиља.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XV. Седница 20. јуна (3. јула) 1902.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић.*

Бележник *Јован Воркапић* чита записник прошле седнице.

Др. Александар Рокник приговара прочитаном записнику с разлога, што се у њему садрже поједини говори скоро у целости, а то се противи већ донесеном саборском закључку, по којем записник саборски није дајаријум, него се у њему имају регистровати само чињенице, предлози, говорници и саборски закључци, а не и говори. Уз ову примедбу пристаје на оверовљење записника.

Др. Миша Мушицки предлаже да се цео записник преради, те састави у смислу постојећег у том погледу саборског закључка, тим пре, јер су говори у прочитаном записнику и нетачни, а уз то једни опширније други крње саопштени.

Прима се предлог дра Мушицког.

Др. Богдан Медаковић узима реч пре дневног реда, да даде оставку на чланству у Саборском Одбору. У седници од прошлог петка, каже говорник, извршен је избор чланова Саборског Одбора, па је и он изабран за редовног члана. Овластио је дра Милана Мандића да у његово име изјави, да се не може примити чланства у Саборском Одбору. Сабор је држао да ову изјаву не може примити, него да он мора лично дати оставку, па с тога то сада чини. Понавља изјаву Мандићеву и са захвалношћу одбија избор.

Саборски Одбор извесно је најважнија установа у нашој автономној организацији и по положају и по задатку своме. Он прорађа и

ауторитативно интерпретира уредбе, у њему је усредсређена контрола и администрација у редовним приликама, а у нередовним приликама у њему је концентрисан сав народни автономни живот. Тај положај и задатак дали су му творци саб. устројства и ко то не схваћа тај не схваћа ни значај Саборског Одбора. Законодавац је баш њему поклонио највећу пажњу и све што се тиче Саборског Одбора израђено је у саборском устројству потпуно тачно и прецизано. Творац саборског устројства мислио је на то, да може до тога доћи да сабора дуго не буде, па се побринуо да има некога ко ће место њега вршити контролу у автономном животу. Ако нема сабора има увек Саборског Одбора, а док је њега дотле има и автономије.

Избор Саборског Одбора по процедури је најбржи посао, али по важности својој најтежи. Саб. Одбор мора у свим приликама да истраје на свом месту, па зато сваки посланик, који се даје бирати за члана Саборског Одбора, мора одмах у почетку бити на чисто с тим како га велик и тежак задатак чека. Ко је једаред изабран за члана Саборског Одбора и примио се тога, тај после не може имати разлога, па ма како тешки били, да одступи са свога места. Избор за члана Саборског Одбора сматра као поверење и одликовање, и ко то отклања мора имати врло важних разлога. Навешће само главно.

Био је већ члан Саборског Одбора и ужинио се у дух те установе, у задатак и рад њен, па зна шта се тражи код њега и на што се мора пазити. Чланови Саборског Одбора треба да раде као један човек, да се разумеју једном речи једним погледом. Ту не може бити надгласавања и надмудривања. За то треба да чланови Саборског Одбора буду хомогени, људи једнога кова. Ту се не сме тражити разврставања по неким категоријама. Најнесретнија је мисао, да у самом Саборском одбору треба контроле. Зар није довољна контрола солидарна морална и материјална одговорност Саборског Одбора, зар није доста у редовним приликама сам сабор, да се редовно састаје, а зар у нередовним приликама није довољна контрола државне власти? Зар је поред те контроле још потребно да и поједини чланови Саборског Одбора врше контролу један над другим?

Таки чланови могли би бити не они, у које сабор има поверења, него баш они у које сабор нема а други фактори можда имаду поверења. Неће да мисли да је већина такову улогу наменила и самосталној странци. То би сматрао за највећу увреду, на коју би се морало друкчије реаговати.

Ако је већина мислила на заједнички рад са самосталном странком, онда је морала бирати три њена члана у Саборски Одбор, јер то би одговарало бројном размеру странака. Кад би и додали што на вази, тиме би само доказали да им је искрено стало до заједничког рада. А ако је већина мислила да не може бити потпуног поверења и хармоничног рада није требала бирати у Саборски Одбор ни једног члана самосталне странке. С истих разлога подноси и члан заменик Саборског Одбора Стеван Карамата писмену оставку коју говорник предаје председништву.

Др. Миша Михаловић. Драга му је таква изјава на овом месту, јер тим се, овде таква ствар може најпростије на чисто извести. Др. Медаковић се нашао уверђен на радикалну страну. После оваког увода није очекивао оваког завршетка, јер ако је баш рад и делање саб. одбора тако важан тад је требао да он тај избор прими. Још пре а и непосредно пред изборе изјавила је срп. нар. радикална странка да стоји на чистом демократском начелу, па зато је дала израза у свему свом дојакошњем раду и у свима на и у овом избору саб. одбору. Да је самостална странка била одиста наш и то веран савезник, ми би могли мирне душе поделити братски и места у саборском одбору, али то не беше случај. Радикална странка, стојећи на демократском начелу, хтела је да све странке буду заступљене и у саборском одбору, да се не може рећи да једна странка само тамо жари и пали. Ми то не ћемо, али не можемо допустити, да у саб. одбору ми останемо у мањини. Правим савезницима могли би и дали би више, али противницима то нисмо могли учинити. Др. Медаковић је нашао, да је та контрола увреда за њега и да нема смисла уопште. Али шта су и рашта су оне силне тужбе и претужбе против бившег саб. одбора? За то су, што су сви мислили, да у саб. одбору седи и ради једна странка без икакве контроле. Велите да смо били неправедни. Не стоји то. Ова већина данашња хоћеш нећеш мораш носити сву одговорност и за рад сабора и за рад саборског

одбора, те мора бити и заступљена у већини, а друге странке долазе да контролирају тај рад. Ако ли сада самостална странка изјави, да она неће да учествује у раду ни у контроли тога рада, ми јој не можемо ништа, те ако славна опозиција тим сама себе избаци из саб. одбора нека не криви нас. Самостална странка је тврдила у свом органу, да између нашег и њиног програма нема разлике.

Признајем да је то тако изгледало и изгледа, али они што су вођом народа остали на сокаку успели су да накрену рад самосталне странке другим правцем.

Др. Богдан Медаковић тражи реч, јер Михајловић је рекао и таких ствари, које се не могу прећутати, него се морају расправити.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* не дозвољава дебату у овој ствари.

Др. Б. Медаковић тражи по пословнику реч у личној ствари.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. У личној ствари на темељу пословника дозвољавам г. Медаковићу реч.

Др. Богдан Медаковић. Др. Михајловић је апострофирао директно њега, а тек преко њега самосталну странку. Као сукус мудрости истакао је Др. Михајловић контролу у Саборском Одбору, позивајући се на министарства. Али положај Саборског Одбора није исти као и положај министарства. У Саборском Одбору морају бити хомогени елементи, јер у њему не сме да дође до кризе. Министарску кризу решавају парламенти, а ко би решио кризу у Саборском Одбору кад сабора нема.

Др. Михајловић је загазио даље. Отишао је чак пред изборе и приговорио самосталној странци да није примила савезништва. Положају самосталне странке није одговарало да ступи онда у савез. А како радикална странка мисли о самосталној доказује и то, што је један члан радикалне странке (Мушицки) пред сабором истакао да му је зазорна организација самосталне странке. То би се од сваког пре надао него од оних, који траже савезништва са самосталном странком. Њему се чак пребацило да је у критичном часу побегао кући из сабора. То је подла подвала. (Радикали вичу: То није у сабору речено!) Самостална странка пристала је у првом моменту на савезништво с радикалном и у сабору је било савеза.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* опомиње говорника да се држи ствари и да не изазива полемику.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић*: То је чисто партијска ствар. Имате своје органе па тамо расправљајте, а не овде у сабору. (Излази из саборнице).

Др. Богдан Медаковић: Самостална странка примила је на себе у одлучном моменту највећу одговорност. Помогла је радик. странци да дође до апсолутне већине, да тиме дође у положај да ради. Одбила је све друге понуде и лојално стала уз радикалну странку. Омогућила јој је да дође с неколико гласова у апсолутну већину и тим примила на себе велику одговорност, пред којом ишчезава одговорност радикалне странке.

Као нелојално се приказује држање самосталне странке на основи одресне дебате. Али она није крива што се та дебата онако развила. Било је уречено да ће у адресној дебати само известиоци већине и мањине у кратко изнети своја становишта, а после се развила читава дебата (Радикали вичу: Прибићевић је почео.) Ако је Прибићевић упозорио на некоректност неких израза у адреси већине, радикална странка може му бити само захвална. А што је и он, говорник, упозорио на неисправност тога што је у адреси парафразирано саопштење кр. комесара, и њему може бити радикална странка на томе захвална.

Др. Жарко Миладиновић. Ово је нова адресна дебата. И ја тражим реч, то није лична примедба.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. Молим да се говорник не буни.

Др. Бр Илић. Боље говорите о сабору.

Др. Богдан Медаковић. У погледу задатка наменьеног члановима Саборског Одбора, који су изван саборске већине, каже, да он перхоресцира контролу.

Светозар Прибићевић и *Др. Миша Мушицки* траже реч у личној ствари.

Др. Миша Михајловић изјављује, да је он говорио само зато, што је Др. Медаковић напао радикалну странку и тиме га на одговор наазвао.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* не дозвољава даљу дебату, него ставља сабору на гласање питање: Да ли сабор прима оставку Дра Медаковића на избору за члана Саборског Одбора?

Прима се оставка Дра Медаковића, а за тим одмах и оставка Стеве Карамате.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* подноси молбу Будимског Епархијског Школског Одбора ради прихомоћи за тамошње школе.

Посланици Др. Рокнић, В. Муачевић, Ђ. Павковић, П. Милин, П. Лунгулов, Ј. Магарашевић, Др. Димовић, М. Ђорђевић и М. Медаковић подносе разне поднеске.

Сава Стојаковић подноси молбу житеља негдашње парохије Смуде, да се оцепе од Вођина и установе нову засебну парохију.

Васа Муачевић подноси представку житеља општине Бело Брдо, којом моле да се још г. 1873. овршно одузете земље на откуп или вечити закуп препусте. Препоручује исту и моли сабор да узме исту чим пре у претрес и да оправданој жељи бедних житеља поменуте општине својим путем и начином помоћ своју пружи.

Затим подноси представку више житеља из исте општине који моле да им још на откуп препусте пре 40 г. засађени виноград на алодијалним земљама. Напокон подноси молбу српске црквене општине Бело Брдо којом моли да се вјерозаконски приноси и саборски трошкови отпишу и препоручује сабору исте на уважење.

Јован Магарашевић подноси представку житеља Даљских, у којој моле да им се одузето земљиште г. 1873. од стране властелинства уступи на уживање уз сразмерну своту или да им се уз пристојну своту уступи у власништво. Изјављује уједно да ће исту молбу, кад дође на дневни ред заступати.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* чита поднеске који су стигли председништву, а наиме вероданицу о своме избору у Сомбору.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* саопштава протест против избора проте Јована Јеремића и Николе Петровића.

Др. Жарко Миладиновић. Овогодишња изборна борба показала је неке особите симптоме, а то су близаначки мандати. Тек смо се на почетку некако ослободили таких мандата, а ево нам нових, са накнадних избора. Из Старе Пазове, нам дођоше ево два световна посланика, а чусмо да има и два изборна записника свештеничка, само што је од њих само један свештенички присутан.

Предлаже, да по постојећем закључку саборском не узимају права ни један од њих док се не изврши верификација њихова, јер не могу двојица заступати један срез.

Александар Сандић изјављује, да је дошао само да преда свој изборни записник, али да се после онога чуда и незакоња, што се јуче случило у Ст. Пазови, није ни надао да ће и свог противника овде видети. Као стари парламентарац зна шта му ваља чинити и не ће вршити свог права док се не обави верификација.

И Сандић и Петровић изађоше из саборске дворане.

Васа Муачевић предлаже да се предлог дра Миладиновића протегне и на свештеничке кандидате истога среза.

Др. Жарко Миладиновић вели да нема два свештеничка посланика, али ако г. Муачевић у том смислу допуни његов предлог он нема ништа против тога.

Васа Муачевић: Допуњујем.

Прота Јован Јеремић. Знајући за закључак саборски о близаначким мандатима, не би сео у посланичку клупу, да сам видео овде и мога протукандидата г. проту Бороту. Пошто он није овде, не сматрам аномалијом да сам овде ја, као један свештенички заступник старопазовачког среза, а по моме мишљењу правилно изабрани. Шта више држим, да ми по пословнику несумњиво припада вршење права посланичких до верификације, баш и за то, јер овде не постоји аномалија ради које је односни саборски закључак донесен, пошто се у сабору не налазе оба свештеничка посланика Ст. Пазовачког среза.

Сабор усваја предлог Др. Ж. Миладиновића са допуном В Муачевића, да до верификације ниједан од бираних посланика у Ст. Пазовачком срезу не учествује у саборским расправама.

Прота Јован Јеремић. (Устаје и полазећи из посланичке клупе у новинарску.) А дотле, славни сабре, мењам место!

Др. Жарко Миладиновић чита брзојав, који је добио из Даља, а којим се њему јавља,

да је општинско поглаварство у Даљу брахијално одузело свештеничке хаљине бившем је ромонаху Василијану Поповићу. Против тога незаконитог поступка, који вређа автономију нашу, — диже глас. Не сматра пресуду Митрополитског Црквеног Савета правоваљаном, јер су у њему судили људи са сокака. У седници тога Савета судили су и два суспентута. Стављ на високо председништво ову интерпелацију:

Је ли г. председнику сабора познато да је насилним путем општинско поглаварство у Даљу лишило срп. прав. калуђера Василијана Поповића свештеничког одела, па ако је познато:

да ли знаде, на темељу чијег наређења, те ако му је све то познато —

да ли ће што у овој ствари урадити; а ако није —

да ли ће се о свему обавестити и тада потребне кораке учинити?

Интерпелација ће се поднети Његовој Светости.

Др. М. Мандић каже да је и он члан одбора за дневни ред, али за неке ствари не зна кад су биле пред одбором. Не зна ни кад је била седница, а има још чланова, који то нису знали. Тражи да се одбор за дневни ред упути да објави своје седнице.

Др. Ђура Димовић такође најављује да ни он није знао за седницу одбора за дневни ред.

Др. Миша Михајловић најављује, да се чланови одбора јасно и гласно позивају у седницу за дневни ред у самој саборници, али ако господа случајно нису била ту, то није он крив. Иначе пристаје да буде нова седница, и то за време одмора.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* одгађа седницу на $^1/_4$ сах. ради одмора.

После одмора.

Др. Ст. Јовановић као председник ревизионог одбора подноси и чита извештај истог одбора о прегледању рачуна од г. 1879—1883.

М. Медаковић предлаже, да се тај извештај штампа и међу посланике раздели те онда узме у расправу.

Прима се.

Др. Миша Михајловић најављује, да је он разумео извештај тако, да се он само за сад на знање прими, а да ће се о њем дебата водити тек кад се сва ревизија спроведе и сврши. Али је и он хтео предложити што и Медаковић, да се штампа овај извештај па и остали наставци овога извештаја.

Прима се.

Прешло се на гласање предлога из последње седнице и предпоследње и то предлога С. Цвејића, Д. Стојшића, Др. Бр. Илијића, и П. Мандровића, а овај посљедњи са надопуном Др. М. Мушицког, која гласи: „Да сл. сабор поднесе представку на угарски сабор и угарску владу, да се угарски школски закон (38. зак. чл.) од 1868. год. уведе и у бившој војној граници у ужој Угарској“.

Св. Прибићевић пристаје уз допуну дра М. Мушицког, само да се место „ужа Угарска“ стави само реч „Угарска“ јер он не познаје уже Угарске. Са том примедбом, која се усвојила, примљени су предлози П. Мандровића уз допуну др. М. Мушицког.

Сви су предлози усвојени.

Др. Ж. Милађиновић извештава о раду одбора за дневни ред, по коме се разни предмети упућују односним одборима на претрес, а за тим ће доћи на дневни ред.

Прима се.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* тражи да се и представка, коју је он данас предао, стави на дневни ред заједно с представком Школског Савета, пошто се ради о истој ствари.

Св. Прибићевић предлаже, да се стави на дневни ред и представка проф. збора Горњо-Карловачке учитељске школе у погледу наплате погребних трошкова пок. В. Арсенијевића.

Прима се.

Михаило Медаковић пита: ко ће саставити представке, које су закључене да се пошаљу на предлог Мандровића и Мушицког. — Одлучено је да те представке састави саборски биро.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* завршава седницу у 1 сахат и заказује другу сутра у 10 сахати пре подне.

Саборска дебата у питањима епархијске управе.

држана 5. (18.) јуна 1902. после подне.

(Свршетак.)

Др. Миша Мушицки. Питање је: Да ли се старе управе само обнављају или допуњују? Саборски Одбор стао је на то становиште, да се

епархијске управе имају само обнављати. Одбор 15-рице је тога мишљења, да аналогно доцнијој Уредби Школској, као саставном делу епархијске уредбе, мандат епархијске управе стоји дотле, докле и самој скупштини. У име одбора предлажем: Да се епархијске скупштине бирају сваке три године, а епархијски одсеци да се обнављају кад буде нова епархијска скупштина изабрата.

Прота Јован Јеремић. Славни сабре! Као што нас је постојеће епархијско уређење оставило у неизвесности гледе сазива епархијских скупштина, није оно фиксирало ни време трајању периоде скупштинске, нити трајању мандата одсечних чланова.

Кад је Саборски Одбор, и то не само онај из 1890. до 1892. године, него и сваки пре њега, стао на становиште, да се само упражњена места одсечних чланова у епархијској управи имају попуњавати, чинио је он то не што му се тако допадало, него што друкче није могао чинити према постојећој епархијској уредби.

Та уредба апсолутно ништа не говори о периодичном сазивању епархијске скупштине. Није могла гледе тога ништа ни установити, јер је имала на уму само једну, *прву* епархијску скупштину, и јер је сабор оставио, да и то питање регулише и нормира у изглед стављеној коначној епархијској уредби.

Гледе трајања мандата чланова конзисторије наређује XXII. члан привремене епархијске уредбе овако: „Како свештеничке тако и световне чланове конзисторија бира епархијска — разуме се у XVIII. члану предвиђена прва — скупштина, *на време до устројства*“. А то значи дотле, док сабор не донесе коначну уредбу, у којој би се тек имало одредити трајање мандата конзисторијалних, као и осталих одсечних чланова. Дакле, рок томе мандату није фиксиран у привременој уредби — него је остао зависним од коначне уредбе, *те има трајати све док се ова не донесе*.

Привремена уредба у XXVIII. и XXXI. члану своме не спомиње ништа о трајању мандата чланова административног и школског одбора. Но, кад се господи предговорницима толико допада аналогија, онда ћу се сад послужити њоме ја, јер овде јој места и може и мора бити. Аналогно XXII. члану Уредбе и мандат члановима ова два одсека траје „на време до устројства“. (Гласови: Зар и члановима школског одбора?). Јесте, и члановима школског одбора, и поред 130. §-а Школске Уредбе, који § нека господа сигурно имају на уму, кад мисле, да с тим члановима има друкче бити него са члановима конзисторије и административног одбора. Али, није тако као што они мисле.

Шта вели 130 §. Школске Уредбе од 1872. године? Вели ово: . . . „чланове (Школског Одбора) бира епархијска скупштина за време, на које је и сама изабрана“. Је ли овим §-ом фиксирано време трајању мандата чланова епархијског школског одбора? Није; а није ни могло бити, јер нигде није установљено време, на које се бира епархијска скупштина. А зашто није, рекао сам већ.

А то време није могла ни одредити Школска Уредба; она се у то није ни упуштала. То је изван њене компетенције. Она је посебна уредба, и као такова не може прејудиковати, а још мање би могла укидати и мењати епархијску уредбу као органичну. Дотични део 130 §-а Школске Уредбе за данас још нема практичне вредности. То је само начелна, општа одредба, која се даје применити у сваком случају, а добиће практичну вредност тек онда, кад се донесе устројство епархија, у којем ће се имати фиксирати време на које ће се епархијске скупштине бирати, а према томе на које време ће трајати и мандат чланова епарх. школског одбора. Аналогија, дакле, коју г. известилац наводи и примењује са 130 §. Школске Уредбе на епархијске одсеке и њихове чланове, није основана и не могу је усвојити.

Из свега реченога излази ово: пошто у епархијској привременој уредби постоји наређење, да се чланови епархијске управе бирају „на време до устројства“, то мандат изабраних чланова има све дотле трајати док се то епархијско устројство не донесе. (*Др. Радивојевић Вачић*: Онда би постојећа епархијска уредба морала гарантовати и живот тим члановима? *Гласови*: А шта ће бити ако чланови помру? Онда долазе суплиенти!)

Јесте, господо, онда ће се епархијска управа испомоћи суплиентима, као што је то чинила и досада, не само епархијска, него и митрополијска управа. Mundus se expediit. Истина, многима су ти суплиенти немили и не могу да се с том институцијом измире. Сећам

се, да је један члан овога сабора у једној од прошлих седница оспорио законитост једној пресуди Митрополитског Црквеног Савета баш стога, јер су при доношењу дотичне пресуде учествовала и два суспституисана члана истога Савета или као што је исти посланик рекао: „људи са сокака.“ То није коректно, није разложно, јер кад би стали на то становиште и примили те назоре, морали би доћи у положај да оспоримо радњу Митрополитског Црквеног Савета од 1872. године до данас, да не спомињем доба пре 1872. г.

Кад је већ реч о суспституцима дозволићете ми, господо, да изнесем неке податке, који су ми при руци. Дуго би било кад бих их све редом наносио. (*Гласови*: И не треба). Не, немојте тако. Треба да чујете, а добро ће доћи да се научите нечем и из тих података. (*Гласови*: Чујмо!) Није мени лако говорити на овој врућини и у овом парламентарном котлу, а већ ме и грло изневерава. Али у интересу ствари и да дођемо једаред на чисто са тим суспституцима, о којима се са много горчине говорило и писало код нас, будите стрпљиви господо, а ја ћу вам рећи што о томе знам. (*Гласови*: Чујмо!)

Уредба Митрополитског Црквеног Савета донесена је 1870,, а превишње потврђена 1871. године. Већ у другој седници тога Савета, држаној 1872. године, сретамо се ми у њему са члановима суспституцима. У записнику те седнице под бр. 5. стоји од речи до речи ово: „Његова Преузвишеност г. председник јавља Савету овом, да је, почем се нису сви позвани чланови Савета овог искупили, *по досадањем узусу* суспституирао на дотична места, за случај да позвана господа чланови Савета овог не би дошли, преч. г. Атанасију Поповића и Стевана Лазића“. То саопштење председниково узето је на знање. Председник пак Савета био је, господо, човек, којем баш ви не ћете оспорити безусловну благонаклоност према автономији и автономним установама, — био је тадањи администратор Митрополије, благопокојени епископ Арсеније Стојковић. И сад бих могао да изнесем цео регистар суспститута у МЦСавету од г. 1872. до данас. Доста је да констатујем факт, да је од г. 1872. до 1885., — из тих година су ми подаци сад при руци — дакле за пуних 14 година, да је само једна седница МЦСавета, и то пролетна седница г. 1883, била без суспституисаних чланова! Нека вас, господо, не изненађује ни то, да је много седница бивало, у којима је било $^1/_2$ таквих чланова.

Дакле видите, господо, да суспститути нису постојали, као што неки мисле, само у бившем режиму. Они су старији и од тог режима и од нас свију; а ко зна, — могу и нас преживети....

А откуда институција тих суспститута? Да ли они потичу из чије год самовоље и личних, ма којих, мотива? Не. Постављање суспституисаних чланова има свога легалног темеља, а у самој нашој автономној организацији и свога разлога.

Они постоје и постојаће све дотле, док устраје у крепости Конзисторијална Система односно њезин 7. §. V. одсека. А и дотле, док се наша организација не измене и сама собом не искључи суспституцију.

У пролетној седници МЦСавета г. 1874., под Бр. 5. „Његова Преузвишеност г. председник примећује, да би из разлога тога, што нису сви позвани чланови МЦСавета у седницу дошли, ради получења одлучнога броја чланова реченог Савета, ваљало *по досадашњем на § 7 одсека V. Системе Конзисторијалне основном обичају*, у место одсутних чланова суспституирати друге, — и пошто се и остали чланови Савета овог за нужност суспституције изражују, суспституира се“ . . . итд.

Не позивам се ја на Конзисторијалну Систему што ми је она, можда, за срце прирасла, него да докажем законитост суспститута. За Конзисторијалну Систему имам само једну мисао, једну жељу, један суд — не било је што пре.

Аналогно МЦСавету морала се са суспституцима и помагати и епархијска управа. А да шта су и чланови заменици у Саборском Одбору — него суспститути!

А сад да се вратим на предлежећи предлог. Примање предлога одбора 15-рице било би мењање постојеће привремене епархијске уредбе. То мењање не сматрам целисходним из разлога већ наведених. Не могу га одобрити. Стога предлажем, да се и тај предлог одбора 15-рице скине с дневног реда.

Др. Бранко Илић пријављује се за реч и хоће да говори, али га другови из саборске већине ућуткаше.

Др. Мита Мушицки. Сам г. прота Јеремић је признао, да има у епархијској уредби много

нејасности, али баш у тим уредбама има јасна наређења о периодичности. Периодичност захтева мењање од времена до времена, само се пита колико та периодичност траје. Аналогијом можемо закључити да траје 3 године. А то је становиште заузео и одбор 15-рице.

Прота Јован Јеремић. (*Гласови*: Известилац је већ говорио. После њега нема никоје речи.) Пошто је г. известилац рекао већ своју реч, али само зато, јер после мене није било пријављених говорника, то настаје питање, да ли се та реч г. известиоца има сматрати завршном и да ли мени сад припада право да говорим? Изволите, господо јуристе, одговорити на ово питање? Ја тврдим да ми припада реч као протупредлагачу. По пословнику известилац може говорити кад год за потребно нађе. Његова се реч у овом случају не може сматрати оном завршном, која искључује сваку другу. Мени припада још једна, *моја* завршна реч. (Чујмо!)

Хоћу само да приметим г. известиоцу, да ја нисам признао у епархијској уредби никакву нејасност гледе питања, која су на дневном реду. Напротив, постојећа уредба је за мене сасвим јасна и прецизна гледе питања о којима расправљамо. Уредба не садржи наређења којим би се *фиксирало* време трајању мандата члановима епархијске управе. Али јасно и категорички наређује, да траје на време до устројства. Пошто устројства тога још и немамо, не може бити ни говора о томе, да то време траје на 3 године. Где је г. известилац у уредби нашао и прочитао то — ја не знам. О аналогији, поред тако категоричног наређења, какво се у уредби садржи, не може бити говора. Кад сабор буде доносио устројство епархија, онда се можемо срести и бити једног мишљења, за сада не. Бићемо онда једног мишљења, јер и сам признајем, да управни органи, који потичу из репрезентативног система, који сам собом постоји на периодичности, треба да буду периодични, дакле и мандат њихових чланова. То је логична конзеквенција репрезентативног система.

Али, док не дођемо до устројства, има бити — бар по моме мишљењу — онако, како то привремено, али у крепости још, уређење епархија сасвим јасно наређује. Ја стојим на позитивном земљишту, на становишту постојеће уредбе. Г. известилац пак стоји на становишту идеалном, како треба да буде и како би он желео да буде. Но о томе по томе, кад дође то на ред. Онда се можемо, као што рекох, и сложити. Данашњем предлогу његовом сам противан.

Још једну да кажем, славни саборе. Г. известилац пориче важност и законитост попуњавања епархијских одсека. Ако већина славног сабора стоји на истом становишту, онда молим да разјасните попуњавање испражњених места у Митрополитском Црквеном и Народном Школском Савету, које је попуњавање извршио славни овај сабор изборои двојице допунителних чланова у првом и двојице чланова у другом Савету. Је ли очда и то попуњавање протузаконито? Није, али онда није протузаконито ни попуњавање места у епархијским одсецима, него је и ово сасвим законито. А ту законитост хоће одбор 15-рице да замењује одлуком својом, мењајући привремену епархијску уредбу. Са своје стране на измену или допуњавање једне привремене уредбе у очи донашања коначне уредбе, не могу пристати. Остајем код свога предлога.

Предлог одбора 15-рице прима се већином гласова.

Др. Мита Мушицки заступа мишљење, да су епархијске скупштине одговорне једино сабору и да је Саборски Одбор узурпирао себи право, кад их је позивао на одговорност. У име одбора 15-рице предлаже:

Да се и епархијске скупштине имају сазивати за време трогодишње периоде бар једанпут.

Епархијске скупштине су одговорне сабору и имају му слати своје записнике.

Саборски Одбор упутити, да упути све епархијске управе, да што пре сазову епархијске скупштине у смислу тумачења у горњим предлозима о епархијским скупштинама.

Прота Јован Јеремић. Славни саборе! Не могу се сложити с предлогом одбора 15-рице, који епархијске скупштине чини одговорнима само сабору. Ако се овакав закључак мисли донети као измена постојеће привремене епархијске уредбе, противан сам томе изменивању из разлога, које сам досада већ имао прилике навести. Ако се тај закључак мисли донети без изменивања уредбе, онда морам против њега бити зато, јер би се такав закључак противио тој уредби, коју ми не можемо обилазити и чинити је се невешти.

Епархијска уредба XL чланом својим чини

одговорном сабору само црквену школску *управу* епархијску. Но питам ја, зар и ова одговорност сабору искључује одговорност епархијске управе и Саборском Одбору? Не. О одговорности епархијске скупштине — у уредби нема ни спомена. Логичном интерпретацијом, која је г.г. предговорницима толико мила, а која се у конкретном случају, баш овом, мора употребити, установићемо, славни саборе, да епархијске скупштине, као епархијско *заступство*, не подлеже одговорности сабору. Изволите тој логичној интерпретацији подвући I. II. и XIX. у свези са XL. чланом епархијске уредбе и биће вам јасно, да на основу те уредбе не може бити ни говора о одговорности епархијских скупштина сабору, под какву би ју је одбор 15-рице хтео да стави, а испод које би да је ослободи према Саборском Одбору.

Епархијске скупштине нису и не могу бити неодговорне. И оне стоје под *директном* одговорношћу Саборском Одбору. Ако та одговорност није изречена у епархијској уредби, постоји она у 22 § слово б. Саборског Устројства, по којем Саборски Одбор контролише *све органе*, који су автономним уредбама установљени, а међу тима органима јесу и епархијске скупштине, као и епархијски одсеци, осим судске компетенције Конзисторија.

Ко прича ту њихову одговорност према Саборском Одбору, тај пориче егзистенцију 22 §-а Саборског Устројства, пориче највршну и контролну власт Саборског Одбора. То порицање видим ја и у говору г. известиоца, видим ја и у предлогу одбора 15-рице. А на тај моменат ја полажем особиту и главну пажњу и важност, тим више, што сам се и приликом ове дебате, као и из других изјава које су пале у овом славном сабору од стране већине, уверио, да се Саборски Одбор, било хотимице или из неразумевања ствари, дегредује на чисто апелативан форум. Само због таквога погрешнога схватања надлежности и делокруга Саборског Одбора, и могло је доћи до тога, да су се утоци подносили угарском министру и против оних решења Саборског Одбора, која је он доносио не на основу 29 §-а Саборског Устројства у другој односно трећој инстанцији, него, на жалост, и против оних решења, која је он изрицао на основу 22 §-а слово б., као највиша автономна највршна и контролна власт, а против којих решења Саборско Устројство не дозвољава утоке — ни на кога.

Славни саборе! Господа јуристе боље ће знати од мене лајика, шта је то највиша највршна и контролна власт. Боље од мене лајика знаће: какви су све моменти њене функције. Знаће, да највршној и контролној власти припада право наредбе, у свима њеним облицима, дакле и право интерпретације, коерцитиве, превентиве и репресиве итд.

А кад смо с тиме на чисто, онда се ја не могу довољно начудити, да та иста господа поричу одговорност епархијских скупштина Саборском Одбору, као нашој автономној највршној и контролној власти. Још мање се могу ишчудити, управо се снебивам од чуда, кад предлог одбора 15-рице хоће да наведе сабор, да и он, као највиши фактор у аутономији, као чувар, бранич и сталалац око одржања автономије, дегредује Саборски Одбор на улогу једне инстанције.

Славни саборе! Веома је озбиљна ова ствар. Допустите ми, господо, да се вратим мало у прошлост. При руци ми је из г. 1871. нацрт „Основног Народно-Црквеног Закона,“ који је по устројству сабора од г. 1870 израдио човек, којем не ћете баш ви спорити оданост аутономији. То је дело човека, који је у градњи аутономије вршио највећи део посла, био ако не отац, али највећи борац њен, — то је нацрт Дра Светозара Милетића.

Какву компетенцију, какву је власт Др. Св. Милетић давао у томе нацрту свога закона Саборском Одбору? Изволите саслушати. (Чита.)

„Стални је одбор — а то је Саборски Одбор — поглавито *главна контрола* средишних административних и школских органа у одсуству сабора... Правом контроле има овај одбор власт, да не само да може од средишних органа периодичне а по потреби и особене међувремене извештаје о течају послова или о стању појединих ствари изискивати и прегледом записника, књига, актаи каса, о правилном вршењу дужности осведочавати се, него и да може *обуставити поједине закључке и поступке средишних органа* за економску и фондовску управу, који би у напоч саборским установама или на очевидну штету народну били, *и ако ствар одлагања не трпи другу наредбу на своју одговорност учинити*; тога ради одбор ће властан бити да за важнији посао административно економске управе *изаћље чланове своје ради присуства и надзора...*

У спољашњем одношају пак сталном је одбору навластито право и дужност, да у одсуству сабора, са патријархом и митрополитом српским заједно црквено-народну самосталност и самоуправу пред државом и другим верозаконима представља заступа и заштићава“.

Овај нацрт Милетићев није постао законом. Но ја сам га и предочио само стога, да подсетим славни сабор на схватање и признавање компетенције и значаја Саборског Одбора *из онога доба*. А као што сведочи овај нацрт, тадање автономно схватање хтело је у Саборском Одбору да постави чисту извршну и контролну власт, без икакве примесе инстанционе власти. Било је томе дубокога разлога, баш према државној власти.

То исто је хтео и сабор 1870; у донесеном по њему Устројству Српског Народног Сабора. Чл. XXVI тога устројства гласно је, да: „Сабор бира из своје средине одбор, који ће пазити, да се саборске одлуке како ваља извршују; надгледати и контролисати органе, које сабор за послове у чл. I. означене постави“... Дакле, и по томе, сабором донесеном устројству, Саборски Одбор је имао бити *чисто извршна и контролна власт*. Али *овакав* Саборски Одбор није био по вољи мађарским државницима, угарској влади. *Такав* Саборски Одбор је *„задавао бригу“* тадањем угарском министру Пауперу. И — то Саборско Устројство није добило санкцију.

У Саборском Устројству од г. 1874., задржана је Саборском Одбору компетенција извршне и контролне власти, али да она не „задаје бриге“ угарској влади, унесен је у Саборско Устројство и 29 §. којом је Саборски Одбор, поред његове извршне и контролне власти, ма и привремено, постао уједно и апелативан форум, инстанциона власт.

Дакле, четири године се сабори наши и наши претходници боришe за извршну и контролну власт Саборског Одбора; борише с успехом, јер је призната и узакоњена у постојећем Саборском Устројству.

А данас? Стојимо пред предлогом одбора 15-рице, који ту извршну и контролну власт нашега Саборског Одбора перхоресцира и хоће да га дегредује до апелативног форума. Што је некад задавало бригу угарском министру, то задаје после 30 година бригу вама, господо, народни заступници, који потпомажете предлог одбора 15-рице. Што је некада Саборском Одбору оспоравао и одрицао угарски министар, то му после 30 година автономне наше борбе хоће да одузме наш сабор!

Шта је ово, господо? Јесмо ли се деавтономисали, јесмо ли се дегенерисали, из' смо се тако разишли, да се већ ни у оваким крупним, нај јаснијим и најважнијим по интерес наше автономије питањима не можемо да разумемо и сложимо?

Не истичем ја извршну и контролну власт Саборског Одбора из споредних каквих побуда, из каквога год анимозитета, него ради општега нашег автономнога интереса. Изволите се, господо и браћо, добро промислити. Не ради се овде само о Саборском Одбору за последњих 12 година, он више и не постоји. Него се овде тангира компетенција Саборског Одбора у опште, па и оног Саборског Одбора, који је изабран из овога сабора. Ради се о компетенцији, о праву и значају и свију будућих Саборских Одбора.

У Саборском Одбору гледим ја, у одсуству сабора, представника, заступника, одбрану и живи паладијум наше автономије. Ма ко био у Саборском Одбору, овоме припада компетенција, коју му даје 22 § Саборског Устројства. Ја без ове компетенције не могу ни да замислим Саборски Одбор. Без таквог Саборског Одбора не могу да замислим ни саму автономију. Без таквог Саборског Одбора ко ће бити извршилац автономних закона и уредаба? Зар сам сабор? И то сабор, чији састанак не зависи од закона и права него од воље угарског министра. Зар сабор, који се може данас распустити, а 10 година не састати. И такав сабор, којега 10 година може да не буде, зар, да буде контрола у автономној нам управи? Коме би епархијске скупштине за то време биле одговорне?

Атономни грех, да не кажем оштрију реч, био би од свакога, који би дрзнуо и у сумњу доводити, а камоли поништавати извршну и контролну компетенцију Саборског Одбора над свима органима у автономији. Автономни грех и несхватање свога значаја и дужности било би од свакога Саборскога Одбора, који би се дао, ма чиме и ма од кога, збунити и ослабити у вршењу свога права, баш у оквиру узакоњене му извршне и контролне власти. Попуштање у томе правцу, ма коме, било би кобно за нашу автономију. И зато вас молим, господо, предоми-

слите се добро пре гласања за предлежећи предлог одбора 15-рице.

Да су компетенцију Саборског Одбора према органима епархијске организације, међу којима је и епархијска скупштина, и сабори после 1870 и 1874. године признавали и узаконьавали, позивам се на епархијску уредбу, непотврђену али донесену на сабору 1879. г.

3 § те уредбе гласно је: „Епархија уређује и управља своје послове преко својих органа у границама уредаба српског народно-црквеног сабора и законитих *наредаба највишњих српских народно-црквених власти.*“

А 4 § одмах је додао: „*Епархијски органи су епархијска скупштина* и епархијске власти.“

И ако ова уредба није получила санкцију, ви Ћете, господо, ипак хтети уважити, да је то реч једног нашег сабора. Осим свега, и ова реч оправдава становиште које сам заузео према предлогу одбора 15-рице.

И после свега тога предлажем, да се предлог одборски скине с дневнога реда.

Др. Бранко Илић хоће да докаже, да прота Јеремић нема право, кад се позива на §. 22. Саборског Устројства, јер да се контролна власт Саборског Одбора, о којој је у том §-у реч, не протеже на епархијске скупштине. По том §-у Саборски Одбор контролише *органе* који су уредбама установљени, а епархијске скупштине нису органи него заступства. Вели, да прота Јеремић није дистингирао то. A qui bene distinquit bene docet.

Сабор је репрезентативно тело автономије, епархијска скупштина је исто у епархији, црквена скупштина у општини. Орган сабора је Саборски Одбор, епарх. скупштине је орган административни одбор, а црквене скупштине црквени одбор. Према томе је Саборски Одбор извршна и контролна власт над административним одбором, а овај над црквеним. Потпомаже предлог одбора 15-рице.

Прота Јован Јеремић. После овога и оваквога разлагања г. Дра Бранка Илића имао бих много што шта да кажем, но држим да ће бити доста и нешто. Г. Др. Илић мене упућује на добру дистинкцију, а ја бих рекао, да он посве погрешно дистингира. Он оно што говори 22. §. Саборског Устројства. Он у епархијским скупштинама види само епархијска *заступства*, а не може да у њима види и *органе автономије*, који су нашим автономним уредбама установљени, а над којима, свима без разлике, Саборски Одбор врши своју и контролну власт. Тако г. Др. Илић. А Сабором донесено Саборско Устројство г. 1870., назива *и сам сабор органом*, јер је и сабор је *орган автономије*. (*Гласови*: То Устројство није потврђено.) То не поништава ону његову доказну снагу, која постоји у самој чињеници, да је и сабором донесено Устројство сматрало и назвало и сам сабор органом, што и јесте, поред свега тога, што је сабор и представништво и заступство.

И сад бих држим, али с пуним правом, ја могао рећи г. Дру Илићу: Qui bene distinquit bene docet. Место тога прочитаћу чл. I. Устројства од г. 1870. који казује: „Српски народни сабор је *орган*“.... А какав је орган, то се види из даљег текста тога члана.

Ето, каква је дистинкција г. Дра Илића, таква је његова теорија о органима и заступствима. Толико сам само имао да кажем г. Дру Илићу, *јуристи* Дру Бранку Илићу.

Др. Мита Мушицки мисли, да је предлог одбора 15-рице дегредовање Саборског Одбора на апелаторски форум. То је, по његову мишљењу, становиште баш г. Јеремића. Нико не спори да се против одлука епархијских органа не може апелирати на Саборски Одбор, али је за своје деловање епархијска скупштина одговорна само сабору.

Прима се предлог одбора 15-рице, већином гласова. (За предлог су гласали и чланови самосталне странке).

Поднесци нар. црквсабору.

(Свршетак)

55.) Саб. Одбор подноси извештај о своме раду од 1897.—1902.

56.) Саб. Одбор подноси прорачуњску основу за 1900. г.

57.) Саб. Одбор подноси на финализање рачуне срп. нар.-црквф. фондова од 1886. г.

58.) Саб. Одбор подноси молбу новосадских професора ради повишења плаће.

59.) Саб. Одбор подноси одлуку у предмету одређења мировине покој. писара фондовског М. Маширевића.

60.) Саб. Одбор подноси представку епарх. скупштине темишварске против одлуке С. О. бр. 6917|1684. ех 1898. у предмету сазива и распуста исте скупштине.

61.) Саб. Одбор подноси списима образложен фискалски извештај у предмету неких старих фондовских потраживања, која би се евентуално имала брисати.

62.) Саб. Одбор подноси одлуку о умировљењу професора срп. вел. гимназије новосадске: Александра Сандића и Свет. Савковића.

63.) Саб. Одбор подноси на финализање рачуне српских нар.-црквр. фондова за г. 1899.

64.) Саб. Одбор подноси допис муниципалног одбора у Араду, ради уступљења тамошње сесије јерархијског фонда срп. прав. свештенику у Арад Гају.

65.) Саб. Одбор подноси предлог ради брисања своте од фор. 7420·70 као заостатка непомирених саборских трошкова из г. 1861.

66.) Саб. Одбор подноси одлуку о дозначењу мировине удовици пок. Ал. Деспотовића, II. књиговође срп. нар. фондова.

67.) Саб. Одбор подноси одлуку о дозначењу мировине пок. Ст. Лазића, управитеља' срп. гимназије у Карловцима.

68.) Школски Савет подноси пријаву д-ра М. Полита-Десанчића, у којој даје оставку на чланству Школског Савета.

69.) Школски Савет подноси извештај и списе, који се односе на постављање Љ. Филиповићеве за учитељицу у Мартоношу.

70.) Саб. Одбор подноси молбу ЕАОдбора пакрачког, да се члановима епарх. власти дневни и путни трошкови подмирују из неприкосновеног фонда.

71.) Саб. Одбор подноси одлуку о умировљењу професора срп. вел. гимназије новосадске Јов. Грчића.

72.) Саб. Одбор подноси своју одлуку о проглашењу Рацка Бабића и Ст. Гргура за сталне чиновнике срп. нар.-црквр. фондова.

73.) Саб. Одбор подноси свој извештај и одлуке, које се односе на исплаћивање епископских дотација.

74.) Саб. Одбор подноси изештај о умировљењу бившег протоколисте саб. одбора Милоша Летића.

75.) С. О. подноси извештај о предузетим корацима ради поступка, да се срп. прав. манастир Ходош врати срп. прав. јерархији у посјед.

76.) Школ. Савет подноси ЕШОдбору темишварском спроведене молбенице срп. прав. црквр. општине у Станчеву и Фењу, ради одлучења приномоћи за издржавање и зидање својих школа.

77.) Ш. С. подноси представку Е. А. О. будимског, ради приномоћи за издржавање српских школа у будимској епархији.

78.) Ш. С. јавља да је професор препарандије у Пакрацу Б. Бакаловић узео натраг своју молбу ради полученља места епарх. шк. референта.

79.) Ш. С. подноси допис кр. уг. министра богочасти и јавне наставе у предмету учења мађарског језика у срп. учитељској и учитељичкој школи сомборској уз саопштење својег овопредметног одговора.

80.) МЦСавет подноси извештај и списе, који се односе на дисциплинарну ствар д-ра Ем. пл. Радића, протосинђела, као и на дисципл. ствар чланова епарх. конзисторије вршачке.

81.) Молба Ст. Радосављевића, бив. срп. нар. учитеља у Срему (сада у Земуну), за мировину или милостињу након службе од 46 г.

82.) Молба Теодоре удов. Ст. Стефановића, капелана, ради подарења мировине из јерарх. фонда.

83.) Молба свешт. удове М. Цветковић из Вршца за потпору.

84.) Молба Ал. Зарић, свешт. удове из Мал. Гаја, ради потпоре.

85.) Молба општине вршачке ради опроштења верозак. приноса и саборских трошкова.

86.) Молба црквр. општине у Фердину ради отписа дуга верозак. приноса и саб. трошкова.

87.) Молба Радивоја Поповића из Митровице за место главног школског референта.

88.) Шк. Савет подноси молбенице 15-торице компетената за место гл. школ. референта.

89.) Шк. Савет подноси извештај о своме раду 1890.—1901., као и о стању вероисповедних школа у овој митрополији крајем 1900—1901.

90.) Саб. Одбор с препоруком подноси на рјешење молбу својих чиновника ради уређења плате и доплатака.

91.) ЕАОдбор у Пакрацу извештава, да је на место умрлог посланика Н. Манојловића изабран за посланика 1897. г. Ј. Симић у срезу слатинском.

92.) Епарх. скупштина бачка од г. 1897. изражава признање на одличном држању на Петровданском сабору 1897. године.

93.) Јереј Гервасије Теодоровић из Земуна протестује, што му молба од г. 1897. ради повратка у православље није поднесена у сабору те године.

94. ЕАОдбор бачки подноси извештај о поновном избору посланика за сабор од 1897. год. на којем су изабрани: др. С. Павловић и Ал. Тошић.

95.) Барон (сада већ покојни. Прим.) Јов. Живковић из Загреба 1899. г. даје оставку на потпредседништву сабора и полаже мандат.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Епископски чланови МЦСавета.**) По III. чл. Уредбе Митрополитског црквеног и Народ-

ног Школског Савета два епископа члана у МЦСавет бира Св. Архијерејски Синод. Досадањи обичај био је, да Св. Синод за чланове те бира по посвећењу два најстарија епископа. Но пошто је досадањи члан високопреосвештени господин *Мирон Николић* поднео оставку на чланству, и пошто се после њега најстарији по посвећењу епископ, високопреосвештени господин *Михаило Грујић*, није хтео примити чланства у данашњем МЦСавету, изабрао је Св. Синод као епископске чланове у исти Савет високопреосвештену господу епископе *Гаврила Змејановића* и *Лукијана Богдановића*.

(**Саборски Одбор.**) Под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, држао је новоизабрани Саборски Одбор своје прве седнице дана 16. 17. 18 и 19. јула о. г. пре и подне. Присутни су били редовни чланови: високопреосвештени господин Вршачки епископ *Гаврило Змејановић*, г.г. пароси: Божидар Поповић и Сава Стојаковић, те г.г. Др. Миша Михајловић, Др. Никола Ђурђевић, Др. Мита Мушицки, Др. Жарко Миладиновић. Члан Др. Стеван Јовановић је испричао свој недолазак. — За потпредседника свога изабрао је Саборски Одбор г. *Дра Мишу Михајловића*. Извештај о радњи из ових седница Саборског Одбора донећемо накнадно. — Пре започете прве седнице присутни чланови новога Саборскога Одбора учинили су своје подворење Његовој Светости као председнику Саборског Одбора.

Разне белешке.

(**Полемика о канонизацији патријарха Фотија.**) Кардинал Hergenröther, један од највидинијих новијих римокатоличких црквених историка, којега велика Историја хришћанске цркве има у себи много шовенства (скоро на 20 страна доказује, да VI. васељ. сабор није имао право, што је анатемисао папу Хонорија ради учествовања у монотелитској јереси, а гдегод говори у свом делу о другим црквама, н. пр. о православној, говори са највећом тесногрудошћу — зато је, баш за своју Историју, и добио кардинаски шешир) — поставио је у том свом великом делу тврдњу, да је патријарх Фотије у православној цркви врло касно уврштен међу светитеље. Да је та Хергенретерова тврдња нетачна, доказао је један православни прелат у Византијском Часопису 1899., стр. 647—671. То је он доказао једним старим синаксаром, састављеним између 950. и 956. год. у коме је дан св. Фотија забележен под 6. фебруаром. Кад су Латини у четвртој крсташкој војни освојили и опљачкали Цариград и уништили у њему православље, а православну јерархију протерали, уништили су они и прослављење св. Фотија, тог њима најмрскијег православног јерарха. После пропасти латинског царства стали су Грци опет светковати св. Фотија. — Регистрирајући полемику између источног и западног научењака, Zeitschrift für katholische Teologie 1902., II. стр. 416. не може да обори тврдње источног историка, већ се задржава само на изагледним и нимало заједљивим примедбицама, као н. пр. да је Фотијева слава слабо била Грцима за срце прирасла, кад ју је латинско господство могло уништити. — Argumentum ad hominem!

А. Ж.

— **Због сутрашњега празника излази 29. број „Српског Сиона“ данас.**

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ. 79 1—3

Ради сталног попуњења учитељског места на срп. вер. четворо-разредној школи у Ром. Кечи.

Плата учитељу следећа је: 1.) у новцу 500 круна. 2.) 30, словом тридесет кибли жита. 3.) Три јанца ораће земље, на које учитељ све терете сноси. 4.) Пет метери дрва, и сламе колико треба за огрев. 5.) Стан, т. ј. две собе, кујна и нужне остале просторије.

Дужности прописане школ. уредбом. За поровођство добија учитељ башту 600□. Од потреба где је позван 1 круну.

Рок излази на Вел. Госпојину када ће се и избор одржати.

Молбенице и сведоџбе шаљу се на председништво.

Лична пријава узима се у обзир.

У Ром. Кечи, 14 Јула 1902. год.

Љ. Ј. Јорговић
умољени поровођа.

Ђорђе Арађан
председник.

СТЕЧАЈ. 81 1—1

На учитељско место у Парцу (тамишка жупанија), са платом од 600 круна у готовом новцу, за пофорну школу 80 круна у име паушала 10 круна, са огревом од 6 мет. тврдих дрва за своју употребу, са прописаним станом и баштом, и петогодишњим доплатком од 100 круна годишње.

Дужности прописане. Рок стечаја 6 недеља.

Из седнице м. шк. одбора, држане у Парцу 23. јуна 1902.

Василије Поповић
председ. шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 80 1—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији Бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школској Уредби од 1872. г. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: у готовом новцу 800 круна; 4 јутра ритске земље, на тако званој „греди“, која је земља изложена врло честој поплави, а за отштету које општина не прима на себе одговорност. На земљу све терете учитељ сноси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико му је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је велика Госпојина, у који ће се дан и избор обавити.

Из седнице школског одбора, одржане у Бегечу 14. јула 1902. године.

Дафина Михајловић перовођа. Младен Жекић пред. шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 71 3—3

На упражњено учитељско место I. и II. раз. срп. осн. вероисповедне мешовите школе у Лалићу овим се отвара стечај.

Плата је учитељу 800 круна; 40 круна у име огрева; слободан стан састојећи се из 2 собе, кухиње, јеловника и подрума и врта од 400□ хвати ван села, и законом прописаног квинквенала. Дужности су прописане школском уредбом.

Добро устројене молбенице имају се упутити потписаном школ. одбору најдаље до Преображења.

Из седнице школ. одбора држане у Лалићу 4. Јуна 1902.

Школски Одбор.

СТЕЧАЈ. 75 2—3

Пошто учитељско место на срп. вероисповедној школи није стално попуњено то се овим отвара стечај

Плата је учитељу 600 К за поћорну школу 3 ланца оранице земље, 1 ланац сенокоса на коју учитељ порез плаћа, 2 хвата тврди дрва, сламе за огрев колко потребује, стан са баштом. Даље за перовођство и рачуновођство 30 К, при погребу где га позову 1 К Дужности учитељске су шк. уредбом одређене.

Осим тога дужан је учитељ у десној певници појати и децу црквеним појањем обучавати. Рок стечају Велика Госпојина т. ј. 15. (28.) Аугуст о г.

Из седнице шк. одбора у Гаађу 29. Јуна (12. Јула) 1902. год., држане.

Самуило Несторовић председник

СТЕЧАЈ. 72 3—3

Овим се расписује стечај на упражњено учитељско место српске вероисповедне мешовите школе на овдашњим салашима, на које место имају право како мушки исто тако и женске компетовати.

Плата је у готовом новцу 800 круна и слободан стан од једне собице.

Рок стечају траје шест недеља рачунајући од дана први уврштења.

Молбенице се имају слати месном школском одбору.

Из седнице месног школског одбора у Бач. Петровом-Селу 30. Јуна (13.) Јула) 1902. год. држане. Месни школски одбор.

Нр. 10/1902. **НАТЕЧАЈ.** 78 2—3

Расписује се натечај на овдашњој мушкој IV-то разредној вероисповедној школи. Плата је учитељу 600 круна у новцу, 3 ланца земље, која вреди до 120 круна, кад се у аренду даје, у име перовођства 20 круна, у име паушала 12 круна, за поћорну школу ако довољан број ђака буде, установиће се законом установљен доплатак од 80 круна на годину, слободан и пространстан, са две велике собе, кујном, шупом, шталом и пространом баштом. Учитељ добија у име огрева за своју потребу 12 метери тврдих дрва годишње и петогодишњи доплатак од 100 К. Од укопа, парастоса и осталих свештено-радњи, на које учитељ буде позват, установиће општина са учитељом договорно таксу. —

Дужности су учитеља, поред држања десне певнице и ђаке црквеном појању обучавати.

Добро инструјисане молбенице, вала слати потписаном председништву.

Свршени препаранди без мађарског језика, могу се и у привременом својству примити, са знањем и одобрењем ово епархијске власти.

Рок натечају 18. (31.) Август 1902. год.

Сока — Karacsony-Liget 7./20 VII. 1902 Banlaki-jaros Torontal-megye.

Председништво. месног школског одбора.

Број 665/К. 379. ех 1902. 76 2—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Миклеушкој V. разреда са роком до 18. (30.) Августа 1902.

Молитељи имају своје прописно обележене молбенице надлежним путем до горњега рока потписаној Конзисторији поднијети.

Из сједнице Епархијске Конзисторије у Пакрацу 18. Јунија (1. Јулија) 1902. г. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Ш. С. 248/през. ех 1902. 74 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног питомачкога места у стип. закладу Василија Теофановића, основаној пок. Александром Теофановићем из Будимпеште за ученике и ученице срп. учитељске (учитељичке) школе сомборске

Стипендија износи 50 круна месечно или 500 круна на школску годину.

Стеченици (стеченице) без обзира на место рођења морају исправно доказати, да су Срби, (Српкиње) православне вере, да су сиромашнога стања, да су здрави и крављим богињама накалемљени.

Првенство имају они сродници тестаторови, који исправно докажу, да су у првој линији потомци деде тестаторова Данила Теофановића из Кривање, било у мушкој било у женској лози. Ако се два сродника пријаве првенство има ближи. Ако се пак више сродника пријаве који су у истом степену род с тестаторовом децом, то ће се приход од главнице на те поделити, без обзира хоћели тиме појединa стипендија изнети 500 круна годишње. Само ако рођаци не би цео приход исцрпили или их у оне не би било, имаће права на стипендију и други кандидати.

Молбеницу ваља упутити и поднети срп. прав. народном Школском Савету најдаље *до 27. Јула (9. Августа) 1902.* а привити треба уз исту осим горњих исправа о народности и вери, имовном и здравственом стању, евентуално сродству још и школске сведоџбе од последње школске године с тим, да у молбеници има казати, камо да се достави овопредметна одлука Школскога Савета са односним списима.

У Карловцима 2. (15.) Јула 1902. године.

Председништво.
срп. прав. нар. школског савета.

СТЕЧАЈ 73 2—3

Расписује се на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог.

Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима унапред прима.

Проситељи стипендије имају своје молбенице поткрепити.

1.) Сведоџбом, да су православне вере од српских православних родитеља у Сомбору рођених или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. Августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока потписаном поднети.

У Сомбору 1. (14.) Јула 1902.

Љубомир Купусаревић
Окр. протопресвитер Сомборски и председник управног одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

Бр. 63. ех 1902. 65 3—3

НАТЈЕЧАЈ.

За два учитељска мјеста у мушкој и једно мјесто у женској српско православној основној *школи* у Мостару. Рок 1. (14.) августа о. г.

Дужности: Наставни рад, куда спада и обучавање дјеце у црквеном појању у оном разреду, који буде учитељу (учитељици) додијељен, а за мушкарце још и појање за њевницом; све то према постојећим прописима.

Услови: Припадништво бос.-херц. или аустроугарско држављанство, вјероисповијест православна, извјежбаност у појању, оспособљење у којој српској препарандији у Аустро-Угарској.

Плата: учитељима К 1400, станарина и огрев К 160, свега К петнаест стотина шездесет, а учитељици свега К. дванаест стотина шездесет. Почетком сваке пете год. награда од 10% плате. Учитељи у 3. и 4. р. добивају још по 40 К годишње за измјен. руковођење појања у цркви.

Уз остале документе ваља послати и свједочанство о моралном и полит. владању, издату од *политичке* власти. Молбеницу и прилоге ваља биљеговати.

Управа српско-прав. црквено-шк. општине у Мостару, 24. јуна 1902.

Владин повјереник:
С. Мандић.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подносим на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ

15—20 19 у Новом Саду, Дунавска улица.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

15— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 400

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 30

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 28. јула 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По овлаштењу и на молбу Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, благоизволео је високопреосвештени господин епископ Вршачки *Гаврило Змејановић*, у Св. Николајевском храму у Карловцима, дана 21. јула о. г., произвести свињела Данила Пантелића за протосинђела, а рукоположити архиђакона Дра Августина Бошњаковића за презвитера (свињела).

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије, у предмету супотписивања општинских сведочаба о имућственим односајима болесника у јавним болницама.

Ад Бр. К. 463/389. ех 1902.

(Свима протопрезвитерским званьима).

Висока кр. земаљ. влада одео за богоштовље и наставу дописом својим од 10 јула о. г. Бр. 8158 саопштила је овој конзисторији, да је кр. земаљ. влада за унутарње послове својом на све кр. жупанијске и котарске области, градска и општинска поглаварства управљеном наредбом, од 28 маја о. г. Бр. 4330 ех 1902. изволела установу § 31 нормативне наредбе од 11. децембра 1874. Бр. 18.915 о супотписивању општинских сведочаба, које се издају на захтев болничких управа, о надлежности и имућственим односајима болесника, који се налазе у јавним болницама, преиначити у толико, да такове сведочбе не треба у будуће ваше супотписивати и дотични жупник, парох или душебрижник ма које вероисповести, већ имаду такове бити провиђене уредским печатом општине и потписом начелника, бележника, те двојице општинских одборника, којима дотичне околности познате бити морају, уз видимовање по надлежној кр. котарској области. О чему нека пречасно то протопрезвитерско звање подручно парохијско свештенство знања и равнања свога ради известити не пропусти.

Из седнице Архидиј. Конзисторије, држане у Карловцима 27. јуна (10. јула) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XVIII. Седница 21. јуна (4. јула) 1902.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић*.

Бележник *Јован Воркапић* чита записник прошле седнице, који се оверовљава без примедбе.

Посланица: В Муачевић, Св. Прибићевић, Ђ. Павковић, Др. М. Бабић и Др. М. Мушицки подносе разне молбе. —

Упућују се петиционом одбору.

На молбу *Дра Ђ. Димовића* одређен му је допуст на 6 дана.

Упућена је петиционом одбору и брзојавна представка свештеника Новоградишког протопрезвитерата, којом моле наједначенје дотације свештеника целе Митрополије.

Мита Клицин подноси предлог: Нека славни сабор упути Школски Савет, да одмах даде саставити нове књиге за српске народне школе, које ће потпуно одговарати својој сврси, и да их нада у својој накладн, а чисти приход да употреби за потпомагање сиромашних српских школа.

Маша Косовац подноси ова четири предлога:

1. Да се позове изабрати правни одбор, да проучи правну страну наше школе, да донесе предлог, како да се та страна наше школе очува, како да се поврате школе у Тројединци, Граници и Шајкашкој. Даље, да поднесе предлог: како да се школска имања очувају, а узета имања у Граници и Тројединци поврате. На послетку, да поднесе предлог, по коме би се навела на чисто ствар ових школа, које треба да се подигну помоћу политичних општина.

2. Да се на основу напредне науке и наших горућих потреба спроведе организација основне школе и више девојачке школе, као и учитељске школе. Спроваћање уредбе и школске организације да се доведе у свезу са предлогом о стручној анкети. Да се уреде забавишта са обзиром на напредну науку и принципе, који постоје у нашем народу.

3. Да се заведе ред у администрацији Школског Савета, као и у администрацији епархијских управа и да се тако омогући тачно и брзо званичење, а све те управе одозго на на ниже да су дужне сваке године публиковати извештаје о своме раду. Да се закључак 14. седнице саборске бр. 10. протегне и на административни рад школских надзорника.

4. Да Школски Савет спреми извештај о своме раду од 1872—1890., у колико исти није био пред сабором и у колико га исти није претресао.

М. Босић подноси два предлога: 1. Да се наставни план за основне школе, пошто не одговара својој сврси, измени и да Школски Савет по преслушању епархијских учитељских сборова што пре други наставни план изради; 2., да Школски Савет донесе друга дисциплинарна правила за учитеље.

Сви се ови предлози примају и упућују одбору за девни ред да их у своје време пред пленум изнесе.

Др. Ж. Миладиновић као референат одбора за дневни ред, јавља данашњи дневни ред. На реду је:

1.) Извештај прорачунског одбора.

2.) Попуњење саборског одбора.

3.) Молба наборника госпићког среза за попуњење упражњених парохија у горњокарловачкој епархији.

4.) Молба истих, да се што пре ријеши питање о опскрби личког протопрезвитера, који је због старости постао немоћан за рад, и да се попуни то мјесто са сједиштем у Метку.

5.) Молба истих за тумачење наређења §. 13. I. Б. највишег рескрипта.

6.) Молба одбора за градњу српске цркве у Крижевцима за припомоћ.

7.) Молба проф. збора учитељске школе горњокарловачке ради набаве учила и за библијотеку.

8.) Молба црквн. опћ. водотечке за новчану припомоћ од 1000 фор.

9.) Молба С. Вуличић, учитеље из Земуна за припомоћ.

10.) Представка проф. збора горњокарловачке учит. школе за подирење трошкова проф. Вл. Арсенијевића.

11.) Представка црквн. општине у Горњем Карловцу за издржавање вежбаонице учитељске школе.

12.) Молба А. Јанковића, умир. учитеља ради сталне годишње припомоћи.

13.) Молба Н. уд. Лонгиновић за припомоћ.

14.) Молба Ђ. Бечејца умир. учитеља ловранског за припомоћ.

15.) Молба Ј. Зулинца, умир. учитеља за припомоћ или милостињу.

Ј. Магарашевић усваја овај дневни ред.

али моли, да се петиционни одбор упути, да узме у обзир прво молбе, које се односе на прорачун.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* пита прима ли се овај дневни ред са примедбом Ј. Магарашевића.

Прима се.

На дневном реду је прорачун за год. 1902.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић као референт прорачунског одбора извештава, да одбор није могао доспети да цео прорачун претресе, но одбор је у напред већ нарекао принцип штедње, али не на штету самих истинских потреба. Упозорова, да нацрт прорачуна, који је посланицима раздељен, није коректан, јер је у њему камата на 7% рачуната, а саборски одбор је установио да од 1. јуна 6% камата буде, а то чини разлику у приходу са 40.000 круна мање од тога времена. Замера и форми, јер је незгодна и требао би се од сад облик променути тако, да се засебно истакну потребе, а на другој страни одмах покрића за те потребе. До сад је одбор прегледао само неки део расхода и остално је неко ставке in suspenso, док петиционни одбор не реши петиције и сабор не донесе одлуку, да би к тај издатак још за ову годину ући могао. Чињо је велике промене у чиновничким платама и местима. Обзиром на §. 27. о дотацији епископата донеће одбор посебан предлог. Умољена је управа фондова, да донесе о том нацрт и одбор ће га у претрес узети. Одбор ће настојати, да што пре посао посвршава и онда ће коначне предлоге донети. — Узима се на знање.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. На дневном реду је избор два редовна члана и једног заменика за Саборски Одбор. У тај циљ одгађам седницу на $^1/_4$ сахата.

По обављеном гласању —

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава резултат гласања, по којем су са 40 гласова изабрани *Евген Думча* и *Буде ил. Будисављевић* за редовне и *Др. Миша Михајловић* за члана заменика у Саборском Одбору.

Евген Думча: Славни саборе! Примите израз моје топле захвалности на овом лепом поверењу. Знам добро, да је дужност сваког члана овог сабора, који буде изабран у Саборски Одбор, да се тог чланства прими. Али с погледом на врло многа звања, која имам, и с обзиром на то, што ја стојим на челу Ст. Андрејске општине, те услед тога не бих могао долазити редовно у седнице С. Одбора — то изјављујем, да се не могу примити чланства у С. Одбору и молим сабор, да прими моју оставку.

Прима се оставка Евгена Думче.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива на дневни ред, а место редовног члана Саборског Одбора попуниће се кад дође та ствар на дневни ред.

Др. М. Мандић захтева, да се место, на које се је захвалио Евген Думча, одмах попуни, а не да се други пут доноша на дневни ред, као што председник захтева.

Предлог се прима.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу ради споразумевања посланика у тој ствари, на 5 минута.

После одмора потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива, да се приступи избору упражњеног места редовног члана Саборског Одбора.

После обављеног избора и пошто су прегледане гласовнице, објављује председник резултат, по којем је изабрат за редовног члана Саборског Одбора *др Миша Михајловић*.

Пошто је изборам Дра Михајловића за редовног члана Саборског Одбора остало упражњено место члана заменика, приступило се одмах попуњењу тога места, те је за члана заменика место Др. Михајловића изабран *Др. Јован Радивојевић-Вачић*.

На дневном су реду петиције.

П. Мандровић, известилац петиционалног одбора, реферише о молби изборника госпићког среза, од г. 1897., да се попуне упражњена парохијска места у горњокарловачкој епархији. Молба је основана. И сада има око 50 упражњених парохија. Епарх. власт издала је нормативну наредбу, да се упражњене парохије не попуњују док не сграде парохијски стан. Међутим има парохија са парох. станом, које се и по 10 година не попуњавају. Кад за администратора има стана, биће и за пароха, који би се својски бринуо, да што пре дође до сталног парох. стана. Наредба епарх. власти противна је кр. рескрипту од г. 1868., по којем се упражњена парохија за три мјесеца има попунити.

Непопуњавањем парохија иде се на то, да буде што више администратора, с којима епископ по вољи својој располаже. Администратор

у горњокарловачкој епархији не зна, хоће ли осванути на оној парохији, на којој је омркнуо. Непопуњавањем парохија сталним парохом иде се само на што веће учвршћивање епископске превласти. Петициони одбор предлаже: да се ова молба упути Саборском Одбору, да од надлежне епархијске власти изиште наредбу, на коју се молба позива и сходно краљевском рескрипту поступи. Ако је ту наредбу епархијска конзисторија издала, саборски одбор ће уступити ову ствар митрополитском црквеном савјету.

М. Босић допуњује овај предлог с тим да се и укидању администрација у Темишварској дијецези стане на пут.

Петиција се враћа петиционом одбору.

П. Мандровић реферише о 4. тачци дневног реда. Лички протопрезвитер Д. Трбојевић не може због старости да врши своје дужности већ га други замењују. У митроп. шематизму од г. 1900. и не спомиње се исти протопрезвитер, ни да је пензионисан, а ни да врши дужности. Интереси протопрезвитерата и парохије захтијевају да се молба уважи. Петиционни одбор предлаже упуту саборском одбору да се истом протопрезвитеру да годишња припомоћ од 1200 К из јерархијског фонда, а да се изабере нов протопрезвитер и то са сједиштем у Метку.

С. Цвејић мисли, да само конзисторија мора одређивати умировљење, а сабор може дозначити само своту, која се одређује умировљеном свештенику. Подноси предлог у том смислу.

Љ. Купусаревић тврди то исто, а пошто немамо статут о умировљењу свештеника не може се нико умировити, него му се једино помоћ из Јерархијског Фонда давати. (*Др. Ж. Миладиновић*. Кад нема статута о умировљењу, треба и умировљене свештенике реактивирати). Предлаже, да се та ствар даде прво конзисторији Горњокарловачкој, а послије да се поднесе вишој власти.

Др. А. Рокнић допуњује тај приједлог тиме, да треба наложити конзисторији само још то, да се та ствар што прије ријеши.

Душан Кнежевић. Као члану конзисторије Горњокарловачке епархије нешто му је познато, али не зна, да ли је дошло што год у ствари умировљења истога проте на вишу власт, зато моли народног секретара др. Лазу Секулића, за објашњење.

Др. Л. Секулић изјављује, да се не сјећа, да ли је што дошло, али је одлучно за предлог проте Купусаревића, да се молба упути конзисторији, а Саборски Одбор може одредити количину мировине.

Ив. Јелчић каже, да ни референт П. Мандровић није тражио умировљење, нег давање припомоћи по досадашњем начину давања. Он је зато, да сабор може упутити Саборски Одбор на извјесно одређење своте мировине.

П. Крајновић. Зна да се у медачкој парохији промијенило за кратко вријеме 5—6 администратора, а то није добро ни по администратере, ни по парохију, а кривица је свему томе немоћ тога проте. Он зна, да тај човјек за сад живи од половичне плате своје, а сигурно је тражио исти прота и умировљење, што би требало овдје у Карловцима да се зна, ако је конзисторија горњокарловачка што у тој ствари поднијела вишој власти. Он је у осталом за приједлог П. Мандровића са допуном др. А. Рокнића.

Др. Ж. Миладиновић вели, да се овде ради и начелно питање о томе, да ли се може умировити један свештеник, ако он то неће. Зато треба прво то начелно решити, па онда приступити даљем раду у овој ствари. Он мисли да се по нашим уредбама нико не може умировити без своје воље. Због тога треба прво сабор да реши, да ли се може умировити и неко, ако сам то не захтева, а пошто о томе ради већ један одбор, то предлаже, да се ова ствар врати опет петиционом одбору.

П. Крајновић. Противан је томе, и говори да у овој ствари не може бити говора о насилном пензионисању, јер је исти прото сам тако рекао признао пензију, тиме што је 10 година откако је напустио парохију.

Др. Ст. Јовановић држи да не треба прећи ћутке предлог др. Ж. Миладиновића.

М. Медаковић увјеравава сабор да је тај прота хтио од своје воље прије неколико година доћи у пензију, али му није била повољна пензија од 400 фор., те зато је тај протопрезвитер пристао на то, да вуче половичну своју плату, пошто она износи преко 600 фор. Он је увјерен да би прото пристао на пензију, која би била већа од обичне пензије 400 фор. Он је за приједлог Ив. Јелчића, који предлаже да сабор одреди томе старом проти пензију од 600 фор. а послије да се

запита прота да ли је вољан он на ту пензију пристати.

С. Цвејић брани предлог др. Ж. Миладиновића и остаје при свом предлогу. Не види на петиције да прота Трбојевић тражи пензију, но изборници тамошњег среза, а шта прота Трбојевић мисли, то он не зна.

Лаза Обреновић примећује да овде не подлежи молба истога проте, него једино молба изборника Госпићког среза, са чијом молбом тај прота не мора бити солидаран, те предлаже да се ствар упути конзисторији на даљи поступак.

Др Ж. Миладиновић захтева да се реши његов предлог, да ли се свештеник може и против своје воље умировити. Иамењује првобитни свој предлог, те предлаже да се ова ствар уступи одбору за предлоге.

Иван Јелчић повлачи свој предлог натраг.

Др. М. Мушицки види да је ствар ова прешна. Противан је предлогу др. Ж. Миладиновића јер је сабор, као што види, цео с тим на чисто да се свештеник против своје воље не може умировити. Он држи да сабор не може још фиксирати своте припомоћи, као што то предлаже Ив. Јелчић, пошто се још не зна ни прорачун. Он пристаје уз предлог С. Цвејића са допуном дра А. Рокнића. Држи да не треба ствар ту шиљати неком одбору ради начелног извијања, јер би се тиме ова прешна ствар отегла.

Др. Б. Илић пристаје уз предлог др. А. Рокнића.

П. Мандровић. Пошто се из ове петиције не виде сви моменти, потребни за рјешење ове ствари, то и он, као референат петиционог одбора, усваја допуну дра А. Рокнића.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива на гласање за предлог С. Цвејића са допуном др. А. Рокнића.

Већина усваја овај предлог.

П. Мандровић реферише о 5. тачци дневног реда. У име петиционог одбора предлаже да се та представка упути одбору за приједлоге.

Усваја се.

П. Мандровић реферише о 6. тачци дневног реда. У маркантним потезима упозорује сабор на Крижевце, у којима је Српство на мртвој стражи и у којима је легло унијатства. Петиционн одбор предлаже, да се ова молба упути Саборском Одбору, да одреди из неприкосновеног фонда помоћ од 3000 ф. за украшење и утвари срп. прав. цркве у Крижевцима.

В. Муачевић предлаже да се ова молба упути прорачунском одбору.

Л. Обреновић држи да је коректно упутити ствар Саборском Одбору, али није коректно одредити, колику своту треба да даде Саборски Одбор. Опасно је даље тражити новац из фондова, који имају своје одређење као што има и неприкосновени фонд, треба само навести, да Саборски Одбор даде помоћ из расположивих средстава

Ђ. Купусаревић држи да није био коректан поступак Крижевчана, кад су се обратили директно сабору, него су се требали обратити конзисторији.

Др. Ж. Миладиновић предлаже да ова ствар иде прво прорачунском одбору, а онда Саборском Одбору. Тиме би отпао предлог Л. Обреновића, да Саборског Одбор одреди помоћ из расположивога имётка, а тај иметак и не постоји. Противан је и предлогу проте Купусаревића.

П. Мандровић остаје при предлогу петиционог одбора, уз допуну В. Муачевића.

Прима се овај предлог већином гласова.

П. Мандровић реферише о 7. тачци дневног реда. Предлаже у име петиционог одбора, да се иста ствар упути прорачунском одбору.

Прима се.

П. Мандровић реферише о 8. тачци дневног реда и у име петиционог одбора предлаже, да се ова молба одбије пошто доказима није поткрепљена, а и зато, што је ова молба послата 1897. г., а овога пута није обновљена.

Прима се предлог петиционог одбора.

П. Мандровић реферише о молби С. Вуличић. Петиционн одбор предлаже, да се не уважи ова молба, пошто није доказима поткрепљена.

Др. Б. Илић је зато, да се та ствар пошље архид. школ. одбору, да боље инструјише ову молбу.

Већином гласова усваја се предлог одбора.

Сз. Прибићевић, као референт петиционог одбора подноси извештај о преставци српске православне црквене општине у Карловцу, којом се тражи, да се учитељи вјежбаонице издржавају из истих извора, из којих се издржава и сама учитељска школа. Црквена општина саградила је своју зграду, а новац у ту сврху позајмила је из различитих заклада. У ту зграду сме-

стила је и своју поновну школу. Пошто је 1875. основана у Карловцу учитељска школа, претворена је дотична основна школа у вјежбаоницу и представља сада саставни дио учитељске школе. Општина је смјестила учитељску школу у своју зграду, но тим је изгубила 800 фор. год. које би од приватних станара могла добити као станарину. Тим није у положају, да би могла амортизирати своје зајмове, шта више, морала се је и задужити поново са свотом од 35000 круна. Осим тога морала је она у смислу уредбе плаћати учитељу вјежбаонице доплатак од 250 К, што није правично ни основано. У име петиционог одбора предлаже, да се уважавши становиште сабора од 1892. г., позове Саборски Одбор с тим, да се учитељи вјежбаонице исплаћују из расположивих средстава народно-црквених фондова.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се петиција уступи с препоруком прорачунском одбору.

Референат је с тим предлогом сагласан и сабор га усваја.

Светозар Прибићевић подноси извјештај о преставци професорског збора српске учитељичке школе у Карловцу (10-та тачка дневног реда). Пошто је тај предмет тангирао у говору свом поводом расправе о извјештају Школског Савета, не мисли, да је потребно доказивати оправданост петиције. У име петиционалног одбора предлаже: нека се упути прорачунски одбор, да у прорачун стави своту од 354 фор. 14 новч., који се има у име погребних трошкова за спровод покојног Владана Арсенијевића доставити управи српске женске учитељске школе у Карловцу.

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се седнице одгоде до уторника, ради тога, да би одбори могли више урадити.

Усваја се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $1^{3}/_{4}$ сах. и заказује другу за уторак у 10 сах. прије подне.

XIX. Седница 25. јуна (8. јула) 1902.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић* и *Лукијан Богдановић*.

Бележник *М. Соларић* чита записник од прошле седнице.

Записник се оверовљава.

Др. Сл. Милетић, Вл. Ристић, П. Зековић, Евг. Думча, Св. Прибићевић, Д. Стојшић, П. Милин, М. Ђосић, С. Цвејић и М. Ђорђевић подносе разне молбе, које се упућују петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава брзојавну оставку Буда пл. Будисављевића на избору за члана Саборског Одбора.

Узима се на знање.

М. Медаковић и *Др Н. Ђурђевић* подносе извештај о истрази Пакрачког посланика Светозара Грубића.

М. Бакић, М. Давидовић, П. Велебит и Др. Јован Јовановић моле допуст. Дозвољава се.

Протест Косте Милутиновића и другова против избора проте Јована Бороте, обављеног у Карловцима, уступа се верификационом одбору.

Др. Бранко Илић као известилац верификационог одбора предлаже, да се поново изабрани Сомборски посланик Др. П. Дракулић брзојавно позове, да поднесе свој мандат.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић* подноси извештаје епархијске скупштине Вршачке.

М. Медаковић предлаже, да се од сутра саборске седнице држе пре подне од 9—12 и после подне од 4—7 сахати, пошто је време саборског заседања још кратко, а послова је много.

Прима се.

Потпредседник *Др Ђорђе Красојевић*. На дневном је реду одговор *Његове Светости* патријарха на интерпелацију Дра Жарка Миладиновића у ствари бившег јеромонаха Василијана Поповића.

Бележник *Ј. Воркапић* чита одговор Његове Светости, који гласи овако:

Високом српском православном народно-црквеном сабору у Карловцима.

Дописом високостог од 21. јуна о. г. Бр. С. 264 ех 1902. затражен је обавештај на интерпелацију народног посланика г. Дра Жарка Миладиновића у ствари на лишење свештеномонашког чина осуђеног јеромонаха Василијана Поповића, кога је наводно епископско поглаварство у Даљу насилним путем на одложење свештеничког одела присилило.

Несматрајући компетентним високи тај Сабор за расправу и решавање како уништне интерпелације тако и овога дисциплинарног предмета, који по својој природи у делокруг од високоистог Сабора независног духовно-црквеног судишта спада, ипак, удовољавајући у горњем допису садржаној молби, приноћује се високом том Сабору знања ради следећи извештај.

Пресудом Архидијецезалне Конзисторије од 5. (18.) новембра 1901., Бр. К. 1105/637 ех 1901 осуђен је јеромонах Василијан Поповић због доказаних разноврсних антиканонических преступа, као недостојан и неисправим, на лишење свештеномонашког чина, коју пресуду је и Митрополитски Црквени Савет пресудом својом од 18. (31.) децембра 1901. Бр. М. 517./МЦС. 132. ех 1901. потврдио с тим, да се исти јеромонах из каталога свештенства монашкога чина Архидијецезе Карловачке брисати и у ред мирјана повратити има.

Пресуда Митрополитског Црквеног Савета уручена је Василијану Поповићу путем управе манастира Бешенова *16. (29.) априла о. г.*, између осталога и с налогом, да се има из манастира одстранити, свештеничко одело одложити и исто више под претњом брахијума не носити.

Удаљивши се из манастира Василијан Поповић није свештеничко одело са себе одложио, него је преко румског одветника Дра Жарка Миладиновића конзисторији *дне 3. (16.) мара о. г.* поднео пријаву рекурса на Његово Величанство против апелаторијалне пресуде и уједно замолио обуставу извршења исте пресуде до решења рекурса.

Међутим буде исти Василијан од пароха даљског под 16. (29.) маја о. г. Конзисторији пријављен, да у мантији по биртијама даљским пијанчи и шкандале прави на срамоту свештеничког чина и на саблазан верних, те је Конзисторија, с једне стране поводом те пријаве, а с друге стране сматрајући, да је апелаторијална пресуда правомоћном постала, јер пријављени рекурс Василијанов није аналогно § 14 II одс. Конз. Системе од 5 априла 1782. г. Конзисторији у законитом року поднесен, — на седнице своје од 17. (30.) маја о. г. под Бр. К. 334/зап. ех 1902. умолила кр. жум. област у Осеку, да реченог Василијана на одложење свештеничког одела својим путем и начином присили.

Да ли је тој молби удовољено, о томе Архидијецезална Конзисторија до данас никаквог извештаја добила није.

У Карловцима 22. јуна 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Др. Ж. Миладиновић и сам зна, да не може вишу пресуду у овој ствари сабор донети, али само протестује против обраћања конзисторије на политичку власт у погледу одузимања мантије осуђеном калуђеру Василију Поповићу. Не прима на знање одговор Његове Светости.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива сабор да се изјави, да ли прима на знање одговор Његове Светости патријарха?

Сабор прима на знање.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. На дневном реду је расправа о прорачуну.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић као референт одбора прорачунског вели, да је саборски одбор за подлогу прорачуна узео билансу од 1900. г. а не од 1901. г., за то се испоставила потреба, да се неке ставке у прорачуну промену. Пошто се повишавањем и снижавањем процента на зајмове појавила и диференција нека у приходу, која би подлога била за прорачун биланса од 1901. год. Примећује, да је прорачунски одбор видео из прорачуна, да је камата на зајмове двострука. Једна је од 6%, а друга од 4%. 6% утиче на зајмове хипотекарне а 4% утиче од зајмова, који нису дати народу већ епископима. Ова стопа камата није оправдана. На још већина ових зајмова није ни осигурана. Подноси предлог, да се упути Саборски Одбор, да се зајмови они не издају без хипотекарне подлоге и да се дају само по 6%. Други приход је од штедионичких улога. Прорачунски одбор не може одобрити те улоге, јер сами заводи у које су уложени ти улози, не гарантују својим боништвом. Ти су улози давани уз то још у те банке под јефтину камату. Већином је дато под 4% и $4\frac{1}{2}$%, а најмање је дато на камату под 6%, но прорачунски одбор рачуна, да је то фаворизирање извесних завода некоректно било од Саборског Одбора. Предлаже, да будући Саборски Одбор испита прво боништ тих завода, и према тој сигурности да се онда одреди и количина новца, која се може у тај завод дати.

извор прихода су државни папири, који носе незнатну камату. Укупна свота уложена у те папире је 5,000.000 круна. Те би папире државне у сходно време требао Саборски Одбор да спаси.

Приход долази још и од угланичења нерозаконског приноса. То су капитализирани прописани народу приноси.

Приход још долази и од резиденц-фонда, тај приход износи преко 24.000 круна.

Прорачунски одбор чудно се зајмовима, који су дати за намештај резиденције и за задављивање ковиљског рита. Ови су зајмови неоправдани, јер су несигурни.

Приход долази и од 1% одбијања од узајмљеног хипотекарног зајма за мировински фонд чиновнички, што је неправедно. У име прорачунског одбора предлаже, да се тај проценат сниза на $^1/_4$%. У погледу расхода учињено је прорачунски одбор промене нарочито код управних трошкова. Та свота износи 50.000 круна. Но прорачунски одбор налази, да је крепрано и сувише места чиновничких, а могао би се тај исти посао обавити са мање снага радних, а и са мање трошкова. Наваћа места чиновничка непотребна. Имајући у очима штедњу, а обзир према пристојности плате, предлаже ове преиначе: Да се укине II. место бележника, да се у књиговодству укину нека места, што их има и сувише. Предлаже да се укине плаћања станарине фишкалу народних фондова, пошто и не станује у Карловцима. Предлаже да се укине плаћање концепијента тога фишкала. Исто тако предлаже, да се укину ванпарбени трошкови, који су апсолутно непотребни. Предлаже повишење плате I. књиговођи са 2400 круна на 3000 круна, а помоћницима књиговођства да се повиси плата на 1800 круна, али без станарине. Кад се узму та факта у рачун, онда би била разлика у приходу од прилике 4—5000 фор. Како сад резиденц-фонд има неких 46.000 круна свога властитог капитала, то се предлаже, да се његови зајмови пренесу на клерикални фонд, а он нека се из свог властитог фонда сад множи, јер би се тим народној просвети могле прибавити 9.000 круна — Неће да чита прегледне табеле, јер ће бити штампане. О оним ставкама, где нема преиначе од стране прорачунског одбора, неће ни говорити. Говори о приходима манастира. Онако стање, како се о њима говори у поднесеном од Саборског Одбора прорачуну, врло је чудновато, јер су једина подлога за то били искази манастирски, а у констатовање истинитости тих исказа није се упуштао прорачунски одбор. Прорачунски одбор препоручује Саборском Одбору, да се констатовање прихода манастирских обави по закону и да то послужи као подлога за прорачун 1903. г. У погледу расхода, како Саборски Одбор прелиминира, истиче, да се дијурне манастирске братије различито рачунају, и то противно саборском устројству. Овај прелиминар није прорачунски одбор усвојио и спизио је ове дијурне на меру прописану саборским устројством. Приход бруто према прорачуну прорачунског одбора био би 1.457.905 круна и 38 пот. а расход 930.846 круна и 35 пот. а вишак би био 624.259 те према овоме вишку разлика би била велика. између овога прорачуна и прорачуна поднесеног од Саборског Одбора. Чудно је да сви манастири исказују укупни приход од

	К. 688.160·21
а расход	„ 671.320·65
те тако вишак од	„ 16.839·56

(Др. Манојловић: то је по јутру чистих 16 новчића).

Ако се засебно одели приход од других струка, то излази да сироти калуђери морају још из свога на земљу доплаћавати!

Занимљиве су и плаће појединим калуђерима или како их они зову „дијурне“. Тако у Беочину плаћају архимандриту 2400 круна, дочим по устројству има право само на 1200 круна, па тако сразмерно и другима.

Прорач. одбор је брисао такове ставке, које у закону немају ослоница. Има још интересантнијих ствари; тако, да један манастир меће потреба за цвеће 100 круна, за свињац 500 круна, а тако звана њихова различија састоје се из петролеја, зејтина, шпецераја и опет различија, за која неки манастир тражи 1900 круна, а најмање 500 круна.

Прорач. одбор је прешао ставку по ставку, али није био сувише ригорозан, а није ни могао бити, док нови саб. одбор не утврди праве изворе и потребе манастирске, па опет би чисти приход од манастира имао бити не 17.739 К 56 пот. него преко 100.000 круна. Препоручује за подлогу специјалне дебате

прорачун као што га је према изложеном прерадио прорачунски одбор.

Парох Божидар Поповић говори, да је буџет јасна слика у бројкама имања саборског. За остварење поднесених предлога потребан је новац. Као основа за прорачун служи онај прорачун, који је поднео саб. одбор. Да би бољи преглед имали од прорачуна, прорачунски одбор поделио је прорачун тај на потребе 1.) цркве 2.) школе и 3.) за остале потребе. Имамо капитал за цркве преко 5,000.000 К, а за школе имамо 5,000.000 К, за стипендије 4,000.000, а за остале сврхе имамо 2,000.000 К. Но да се приходи тих фондова појачају треба ваљана администрација и штедња, али не штедња Кир-Јањина него мудра и оправдана. Но саб. одбор није добро манипулисао са овим имањем ради умножавања, пошто је он много уложио у државне папире. Шта више није свуда онај улог сигуран, што је уложен у различите банке. Зло је и много улагање новца у администрацију. Тако на пример на цркву иде $^{39}/_{10}$% од прихода, на просвету $^{28}/_{10}$%, а остало иде све на администрацију. Хипотекарни зајмови су најбољи, јер највише доносе, зато би требао саб. одбор да напачин амортизације издаје у ту сврху зајмове и тиме би се и приход повећао. Расходе треба скучити. Школама треба притећи у помоћ. Да би се још око 40.000 К добило, школама, треба пренети држ. папире из клирикалног фонда у текелијин фонд, који не мора тако брзо расти, а хипотекарни зајмови из овога фонда треба да се пренесу у клирикални фонд. Кад би још дошли приходи манастирски, то би школа наша боље процветала. Манастире треба упутити да раде онако, како би то одговарало потреби народној. Кад су манастири могли издржавати монашку школу о свесме трошку, могу они и скупити новаца и за народне школе. Њих треба само упутити како да раде, па ће и они бити народу од користи. Манастири изнашају своје прорачуне у округлим бројевима, па зато је и слика њихова прихода и расхода нетачна. Најбоље би било, кад би се земља манастирска одузела из њихових руку и дала под аренду, а за њихове потребе одредиће им се сталне плате. Слаже се у свему са речима предговорника.

Евген Думча: С радошћу поздравља извештај прорачунског одбора, али му се чини, да одбор није на све пажњу обратио, него је из вида изгубио многе потребе. Радује се штедњи у границама, али штедња може бити и штетна, ако се истинске потребе не држе пред очима. На сабор стижу молбе и представке за помоћ и њих треба решити. Не користи много што приходи расту, ако народ од тога нема користи. Ако се његови предлози уваже, држи да ће то бити од користи за фондове и за црквено-школски народни живот.

Саборски Одбор саставио је прорачун некоректно и непрегледно. Чудим се каке је С. О. с овим прорачуном могао доћи пред сабор. Као да је мислио, да неће ни доћи до расправе; иначе се не би усудио поднети га. Прегледање је отешгано, те се не може наћи у рачунима. За подлогу прорачуна узета је 1900. год., а свуда се за подлогу узимају рачуни од 3—5 година. Цео приход пано и 1,274.000 К., те је нарастао за 66.000 К. Саборски Одбор се радовао томе, али он је пун жалости према овој појави. На што нам милиони, ако народ поред њих пропада. Школе пропадају, цркве се руше, свештенство оскудева, а народ мучи Танталове муке. Ту је онда слаба утеха од фондовских прихода.

Што се неразаконског приноса тиче, он, ма да народну корист на срцу носи, држи да је фраза, да народ не може тај терет носити. Прорачунски одбор је из вида испустио, да би требало нешто учинити за брисање заосталог приноса. Не нада се, да ће се од манастира моћи добити преко 100.000 К. Скроман је, па узима, да би се за сад могло добити за 20.000 К више него сада. Слаже се с мишљењем о хипотекарним зајмовима. Саборски Одбор требао би да покуша са 5% и ануитетом, па би се народу олакшало, а и фондови би имали корист. И он мисли, да би 2,500.000 К од Текелијиног и резиденц-фонда требало пренети у клирикални фонд, а папире овога фонда у она два. Али то ће тешко ићи, јер ту треба потврда владе. Износи, да се на будимску резиденцију потрошило 350.000 К. Тиме је учињена грдна штета народном имању. Народни фондови губе услед тога 12.000 К годишње.

Расходи су понајвише услед административних трошкова сваке године већи. Јерархијски фонд показује чист приход од 50 000 К. Он би из тога прихода подигао субвенцију за горњокарловачко, пакрачко и будимско свештенство на 110.000 К. Истиче, с како се

тешким неприликама има да бори ово свештенство, па заслужује помоћ. Стипендије за приправнике повисио би на 400 К. Код епархијских власти не може се такођер штедети. Бележник добива само 1200 К, док би он требао да добије 2400 К, а писари 1000 К. Административни трошкови нису добро разрезани на поједине фондове. Он предлаже, да у име адм. трошкова фондови плаћају по чистом приходу.

Човеку памет стаје кад види прорачун манастира. То и није никакав прорачун него исписан папир. Не види се никаква основа за ове рачуне. Сравњујући старије прорачуне с овим види, да приходи манастирски сваке године падају, а у овом су прорачуни мањи него икад до сада. Ни у једном прорачуну њиховом не види се пренос на старе у нову годину, баш као да на нову годину нису имали ни једне потуре. Предлаже да се у буџет унесе 25.000 К, за помагање основних школа, а $^1/_4$ од тога да се употреби за будимске школе Приказује жалосно стање школа у будимској епархији. Каже, како је синод хтео да укине и саму епархију. Онај народ то није ничим заслужио. Он се међу страним елементима бори за свој опстанак, па му не треба одмагати. Сумња, да је над епископима лебдио Св. Дух онда кад су хтели то закључити.

Предлаже да се измени §. 6. V. A. кр. рескрипта у том смислу, да манастири морају на просветне цели доприносити 2 К по јутру. Предлаже:

I. 1. Да се стави у приход 30.000 К, а conto рестанције верозаконског приноса.

2 Да се стави осим 16.839 К 56 п. још 20.000 К као прилог манастирски.

3. Да се у хипотекарне зајмове других фондова, у првоме реду Саве Текелије и Резиденц-фонда принос у фонд клерикални и да се даје из клирикалног фонда као еквивалент штедионичких улога и државних папира.

4. Да се у расход стави осим оних 70.000 К субвенције свештеничке још 40.000 К на терет Јерархијског фонда, која ће се свота предати по потреби као приномоћ свештенству у Горњокарловачкој, Пакрачкој и Будимској епархији.

5. Да се штипендије за ученике у прпарандијама од 160 К на 400 К повисе и по томе у прорачун 9600 К више стави.

6. Да се на основне школе стави у прорачун као помоћ 20.000 К, од које своте би припадало школама у Будимској епархији $^1/_3$.

7. Да се повиси плата бележника и писара код епархијских власти и то бележнику са 1200 на 2400 К, а писарима од 400 на 1000 К. По томе, да се у прорачун стави више 11.200 К.

8. Да се разрез станарине и административних трошкова по % чистог прихода фондова, а не по садањем начину изврши.

9. Да се изнађи, шта је узрок томе, да кућа у Будиму (резиденција) такав мали приход носи.

II. Половина сувишка, што претиче преко годишњег расхода, долази у фонд манастирски, куда ће и досадашња депозита припадати, а друга половина улази у школски или клирикални фонд на просветне цели

Стога да су сви манастири дужни од њиховог непокретног имања, т. ј. од сваког кат. јутра ораће земље, шуме, винограда и ливаде, сваке године просечно унети у благајну нар. црк. фондова по 2 К. Од уплаћене своте припаше $^1/_3$ манастирском фонду, а $^2/_3$ клирикалном фонду за просветне цељи. Највиша потврда овога имала би се журно потражити“.

($^1/_4$ одмора).

(Наставиће се.)

Књижевни прикази и оцене.

Космолошке идеје. Написао свештеник *Александар Живановић*, професор и катихета на кр. сред. школама у Осеку. — Прештампано из „Весника Српске Цркве“ — Београд 1902. стр. 87.

У расправи овој аутор, у главном, полемише с Кантом и Шопенхауером трудећи се, да здравом логиком и темељним разлозима сузбије њихова настрана мишљења при решавању питања: да ли свет заиста постоји онакав, какав нам се приказује? Да ли је свет вечан или има свој почетак у времену? Да ли је ограничен простором? Да ли је постао сам од себе, случајно или је створ свемогућег и премудрог Бога? — Насупрот мишљењу Кантовог трансценденталног идеализма и Шопенхауерове Философ. системе, који кажу да свет не постоји, већ да је он само представа, коју ствара наша свест помоћу чула — изнео је госп. Живановић разлоге (стр. 18—24) на основу којих оправдава свој закључак: да

свет постоји онакав, какав нам се чулима приказује. После овога прешао је автор Кантовим космолошким античомијама и доказује, да узрок антиномијама нашега разума лежи у самој трансценденталности т. ј. у томе, што нам није све истине приступачне на емпиријски начин (стр. 28). Устаје с разлозима против антитезе Кантове: „свет нема почетка“, коју је Кант основао на рђаво употребљеном појму: „празно“ време. те и емпиријским путем долази до закључка, да *свет није вечан, већ има свој почетак у времену* (стр. 37). Сличним начином решава госп. Живановић и питање: да ли је свет ограничен простором? — Доказавши напше, да „простор“ не може бити мерило свету, јер је то појам који добијамо из самога света, те се по томе не сме преносити ван света — сузбија антитезу Кантову, да је свет неограничен, бескрајан и вели: „пошто не можемо свет ни с чим упоредити, јер он нема свога мерила т. ј. мерило је сам себи, то се не може говорити ни о његовим границама — *он само испуњава простор*“ (стр. 41). За овим прелази автор на питање: да ли свет мора имати свога узрока? После кратког, али јасног и тачног суђења о Кантову мишљењу о том — долази до позитивног резултата (стр. 44). „Бог“ и „праузрок“ су синоними, те доказује, да је идеја о Богу, као праузроку свега што постоји — у нама већ самом природом усађена. — Ту парочито устаје против Шопенхауера, који на место Бога ставља своју апсолутну вољу и вели, да идеја о Богу није прирођена људском разуму, због питања о праузроку света, морао се подуже забавити доказивањем бића Божјег. Доказујући пак биће Божје, на основу у науци добро познатих доказа, а нарочито антологког, космолошког и телеолошког — устаје против Кантове критике тих доказа (обзирући се при томе и на Шопенхауера), и на многим местима показује јасно и убедљиво неосновање и погрешност критике (стр. 52—80) те закључује: да *свет није постао сам од себе, већ је Божији створ, којега Бог премудрошћу својом одржава вазда у најлепшој хармонији* стр. 81.

Приметити нам је још, да у почетку расправе автор говори о односају Кантове и Шопенхауерове философије према космолошким идејама у опће; о односају филозофије Шопенхауерове према Кантову идеализму (стр. 3—18); а целу расправу завршује приказивањем и критиком Шопенхауерове догматике, по којој је апсолутно биће и последњи узрок свему: воља, а цео свет само манифестација те воље (стр. 81—86).

Расправа ова у опће лепо је написана, те је проникнута, према предмету расправљања, доста јасним и убедљивим доказима и здравим суђењима, што све сведочи, да је автор њен потпуно и добро овладао предметом расправе своје.

Рад. М. Гр.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Избор пароха**). 10. јула о. г. обављен је у Великим Бастајима у Пакрачкој дијецези избор пароха. Једногласно је изабран *Панта С. Бикицки*, сист. парох. помоћник Пакрачки.

(**Слика „Благовештенски Сабор 1861. г.“**) Накладом позватога подузетника г. *Петра Николића* у Загребу израђена је бојадисана слика Благовештенског Сабора од 1861. г. Слику је нарадио чувени Дубровчанин сликар *Влахо Буковац*. Слика је широка 95 ст. висока 63 ст., уоквирена је у фином позлаћеном оквиру, који је 13 ст. широк. Цена је слици 30 форината на оброчно отплаћивање, а за готов новац 27 форината. Сваки купац слике добија бесплатно на дар књигу: „Привилегије српског народа и рад Благовештенског сабора 1861“.

И досадање литографисане слике овога значајнога сабора нашега радо су виђене биле у српским домовима, још радије биће виђена ова бојадисана. Треба да је набави свака српска кућа, којој то бити може.

Размишљајући о предмету, који је на Благовештенском Сабору расправљан, о оном што је пре тога сабора било и бивало, шта ли је после њега наступало и настало, а погледајући оне детиње и умнике, који су у том сабору збор зборили и реч водили, — пред том сликом Благовештенског Сабора, Боже мој, колико би имали да кажемо! Кад не можемо све да кажемо, зар није боље да прећутимо све.

Нека је хвала и сликару и накладнику, а нека је хвала и писцу Јови Адамовићу; свакоме по његову труду и по његовој љубави, којом се посла лаћао и крају га привео.

—*ћ.*

У Далмацији.

(**Одликовања**) Њ. В. Краљ Србије Александар I. благоизволео је одликовати високопреосвештеног господина епископа Задарског *Дра Никодима Милаша* орденом Св. Саве првог степена, а потпредседника Задарске православне конзисторије архимандрита г. *Доситеја Јовића* истим орденом трећега степена.

Нове књиге.

Привилегије *српског народа у Угарској и рад Благовештенског сабора 1861.* Написао *Јова Адамовић*. Штампано трошком *Петра Николића* Загреб. Штампа Српске Штампарије. 1902. Стр. VII. и 262. (са сликом Благовештенског Сабора, уз ознаку имена свију чланова његових).

„Православно Морално Богословље"

пређе »Православна Моралка«

друго прегледано издање

народно

Сава Теодоровић, проф. у кр. реал. гимназији у Земуну. — Ова књига је нарочито удешена за средње школе, те је одобрена и прописана за уџбеник у свима средњим заводима у Карловачкој Митрополији, одлуком Св. Архијерејског Синода Карловачке Митрополије од 29. марта 1899. Број М. 50./Син. 18. ех 1899. Као такову примила ју је и Вис. кр. Земаљска Влада у Загребу, па ју препоручила као школски уџбеник у свима средњим заводима у Тројединици, одлуком својом од 22. септембра 1899. Број 14.665. ех 1899. (одел за богоштовље и наставу). Осим тога и Високосл. срп. нар. Школски Савет решењем својим од 4./16. септембра 1899. Број 326./262. ех 1899. прописао је исту књигу као уџбеник у свима срп. нар. вероисповедним мушким и женским препарандијама.

Поред своје школске употребе, она је књига згодно помоћно средство и за парохијско свештенство, особито при састављању црквених беседа и моралних поука, због чега је скоро од свију преч. конзисторија у опсегу Карловачке Митрополије, као и од вишеоса г. г. срп.-православних Митрополита и Епископа у Босни — Херцеговини, Далмацији и Краљевини Србији свештенству топло препоручена.

Цена је књизи, која износи 14 штампаних табака вел. 8° 2 Круне (2 дин. 30 п. дин.), а може се добити за готов новац или уз поштанско поузеће (per Nachnahme) у Земуну у писца. Књижари имају 25% рабата.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. С. О. 5091./през. ех 1902. 86 1—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској заклади Петровић-Харишa има се почетком школ. године 1902./3. попунити једно питомачко место за *обртничку* струку са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богоштовља и јавне наставе и у којем наставном заводу у иноземству.

При једнаком својству молиоце имају првенство она, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници основатеља пок. Марије Харишa рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Харишa из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о каламљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 1. (14.) септембра 1902. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Председништво

срп. прав. нар. црквене саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 93 1—3

На учитељско место срп. основ. вероисповедне мешовите школе у Хрњакову, овим се расписује стечај.

Плата је учитељска 600 круна; 4 ланца рита са чистим годишњим дохотком од 40 круна, 12 метери дрва, слободан стан са једном собом, кујном и шпајзом.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до 15. (28.) августа 1902. године и када ће се и избор обавити.

Од компетената тражи се да осим српског и на романском језику у школи предаје.

Из седнице месног школског одбора држане у Хрњакову 21. јула (3. авг.) 1902. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 95 1 2

Ради сталног попуњења учитељског места на мјешовитој IV. раз. срп. прав. школи у Иванди овим се отвара стечај:

1.) Редовна плаћа учитељска . . . 800 К
2.) У име поторне школе . . . . 80 „
3.) Петогодишњи доплатак . . . . 100 „
4.) У име огрева учитељског . . . 40 „
5.) Од погреба, где позван буде . . 1 „

Учитељ к' тому уживa башту, и читир подвоза годишње од општине, к тому стан, са две собе патосане, кујном, шпајзом и шталом.

Учитељи само они могу конпетовати, који су оспособљени, и из мађарског језика испит положили.

Рок стечају страје до 15. (28.) августа 1902. год. т. ј. на Велику Госпојину на који ће дан и избор учитеља обавити.

Из сједнице школског одбора држане 21. јула 1902. године.

Мишко Перинац
перовођа.

Милош Благоев
школ. председник.

СТЕЧАЈ.

94 1—3

Расписује се стечај на *два* упражњена питомачка места *Текелијина завода*.

Питомци уживају у заводу бесплатно стан, огрев, осветљење, лечење и послугу — ући то још и по 600 круна стипендије ако су слушаоци универзитета а 500 круне ако су гимназијалци — платних у 10 једнаких месечних оброка.

Молитељи ваља да искажу: 1. Крштеницом да су православни Срби, рођени у земљама круне Св. Стевана. 2. Сведоџбом своје општине да су сиромашни, лекарском сведоџбом да су потпуно здрави. 3. Школским сведоџбама од год. 1900./1901. и 1901./1902. да су доброга владања и врло доброга успеха у науци, да су свршили барем VI. гимназијски или реални разред или да слушају правничке, медичке, филозофске или техничке науке. При избору имају првенство — при једнакој квалификацији — слушаоци универзитетских наука. Молбенице се примају до 10. (23.) авг. 1902. а поднесе се Надзорништву Текелијина Завода у Будимешти. (Zöldfautcza 25).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода 20. јула (2. авг.) 1902. у Будимешти држане.

Др. Милан Мандић с. р. Стева Јовановић с. р.
перовођа председник

Број 665/К. 379. ех 1902. 76 3—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Миклеушкој V. разреда са роком до 18. (30.) Августа 1902.

Молитељи имају своје прописно обележене молбенице надлежним путем до горњега рока потписаној Конзисторији поднијети.

Из седнице Епархијске Конзисторије у Пакрацу 18. Јунија (1. Јулија) 1902. г. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

С. О. 5090./прес. ех 1902. 87 1—3

СТЕЧАЈ.

У стип. закладу блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Путника* има се почетком школ. год. 1902./3. попунити једно питом. место са стипендијом од год. 400 круна.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају исказати на крају сваког течаја, ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове закладе.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање, ове стипендије потребна је претходно получена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом спромаштва снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар цркв. *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 1. (14.) септембра 1902.* с тим, да у молбеници ваља казати, куда да се достави одлука саборског одбора са списима, а матуранти још и то којој ће се струци одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

Бр. С. О. 5089./прес. ех 1902. 88 1—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској закладу *Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићева и Рахиле Војновића рођ. Ђорђевићева* има се почетком школске год. 1902./3. попунити једно питомачко место за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача с тим, да, у оскудици молитеља горње категорије, може питомачко место задобити сиромашан младић српског народа, који има више означену квалификацију у наукама, владању итд.

Молитељи ваља да докажу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно православне вере здрави нарочито да су калами, доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама, молитељи сродници имају исказати степен сродства; а остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу спромаштва.

Изабрани питомац добиће декрет, у којем ће бити обележене питомачке дужности, које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. цркв. *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овопредметна седничка одлука саборског одбора са списима, а свршени матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

Бр. С. О. 5111./преш. ех 1902. 89 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога евентуално два места у стипендијској *закладе Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина Круна за ученике средњих и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачаственим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их уз благовремено получену дозволу од високог кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе слушати и у иноземству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* а која да уз молбу приврју: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осим тога у молбеници вала споменути, камо да се достави одлука саборског одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 23. јулија (5. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. црквн. саборског одбора.

С Т Е Ч А Ј 78 3—3

Расписује се на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог.

Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима унапред прима.

Просителъи стипендије имају своје молбенице потврдити.

1.) Сведоџбом, да су православне вере од српских православних родитеља у Сомбору рођених или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живили.

2.) Сведоџбом о примерном владању.

3.) Сведоџбом о положеном испиту зрелости.

4.) Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.

5.) Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечају траје до 15. Августа т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока потписаном поднети.

У Сомбору 1. (14.) Јула 1902.

Љубомир Купусаревић
Окр. протопресвитер Сомборски и председник управног одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

С Т Е Ч А Ј. 75 3—3

Пошто учитељско место на срп. вероисповедној школи није стално попуњено то се овим отвара стечај.

Плата је учитељу 600 К за поуторну школу 3 ланца ораће земље, 1 ланац сенокоса на коју учитељ порез плаћа, 2 хвата тврди дрва, сламе за огрев колко потребује, стан са баштом. Даље за перовођство и рачуновођство 30 К, при погребу где га позову 1 К Дужности учитељске су шк. уредбом одређене.

Осим тога дужан је учитељ у десној певници појати и децу црквеним појањем обучавати. Рок стечају Велика Госпојина т. ј. 15. (28.) Аугуст о. г.

Из седнице шк. одбора у Гаду 29. Јуна (12. Јула) 1902. год., држане.

Самуило Несторовић
председник

К. 1644/252 ех 1902. 92 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитерског капелана у Новом Саду.*

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе путем својих надлежних власти потписаној Конзисторији до 18. (31.) августа о. г. поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг.) 1902. год.

Председништво

Број 669./К. 367. ех 1902. 77 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На једно стипендијско мјесто из закладе блаженопокојенога епископа пакрачкога Никанора Грујића од 300 К односно 500 К годишње.

Стипендију ту могу получити само *сирочад свештеника православне српске епархије пакрачке* т. ј. дјеца без оца и матере, сиромашнога стања, бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања.

Питомци ове стипендије могу бити богослови, који имају предност, па препаранди и гимназисте а најмпно и свеучилишни слушаоци, мању стипендију уживају препаранди и гимназисте, а већу богослови и свеучилишни слушаоци.

Прописно обложене молбенице имају се потписаној конзисторији најдаље до 18. (31.) Августа 1902. год. поднијети.

Из сједнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу 18. Јунија (1. Јулија) 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. 265. ех 1902. 83 1—3

ОБЈАВА.

Уписивање ученика на Срп. Правосл. Вел. Гимназији у Новом Саду за школску годину 1902./3. почиње првог септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу од последње године, крштено писмо и сведоџбу да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. каламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине 4 К, за библиотеку 2 К и за „Sanitas“ 6 К. Од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се уједанпут при уписивању или у трипут по 16 К и то до 15. октобра, до 15. фебруара и до 15 маја. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом од своје политичке општине, да су сиромашни и сведоџбом школском да се добро владају и у наукама добро успевају. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима.

У Новом Саду 4. августа 1902.

Управа Срп. Прав. Вел. Гимназије.

ОГЛАС. 84 1—1

Бешчанска српска црквена општина издаје своју гостиону, која је на најлепшем месту у сред села на три године под закуп.

Дражба ће се 14. (27). августа 1902. год. у 11 сати пре подне у црквено општинској дворани одржати.

Ближи услови могу се код председништва дознати.

У Бешки 21. јула (3. августа). 1902.

Председништво

К. 1648/267. ех 1902. 91 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место општинског *ђакона у Сентомашу*. Плата је 1000 Круна годишње у готовом и 3 ланца 1471|2200□ хвати земље, на коју ће земљу ђакон порезу плаћати.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе, путем својих надлежних власти до 18. (31.) августа о. г. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице српск. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг. 1902.

Председништво.

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА. 85 1—3

У срп. вел. гимназији Карловачкој почеће шк. година 1902./3. 1. септембра по нов.; 29. и 30. августа држаће се поправни испити, уписивати ученици и примати у I. раз. који донесу сведоџбу нар. школе, да су јој свршили IV. раз. и докажу крштеним писмом да су навршили 10. годину, те положе пријемни испит. У остале разреде примаће се на основу гимн. сведоџбе.

Плаћа се: који први пут ступају у завод 4 К 20 н. уписнине; школарину 12 К на течај сваки, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова у случају болести. Од ових прилога и уписне таксе не изузима се нико, а од школарине могу бити опроштени сиромашни а добри ученици са сведоџбом о имовном стању својих родитеља која не треба да је старија од годину дана и школском сведоџбом без ниједне оцене „довољан“. Ученици I. раз. не ослобађају се за I. течај.

У гимназији се осим редовних предмета предају необавезно и бесплатно за ученике француски и мађарски језик, — а гимнастику и армонично појање и певање уче сви способни. Желити је да родитеља сами доведу своју децу и да их наместе у споразуму са управом.

У Карловцима, 7. августа.

Управа.

Бр. С. О. 5088./през. ех 1902. 90 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног питомачког места за слушаоце срп. прав. богословског училишта у Карловцима у стипендијској *заклади Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 600 круна овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да исказу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. богословском училишту Карловачком, а стипендију ће уживати од 1. септембра 1902.

Ваљано инструисане молбенице треба поднети потписаном ради избора најдаље до 1. (14.) септ. 1902. године.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Нг. 10./1902. **НАТЕЧАЈ.** 78 3—3

Расписује се натечај на овдашњој мушкој IV-то разредној вероисповедној школи. Плата је учитељу 600 круна у новцу, 3 ланца земље, која вреди до 120 круна, кад се у аренду даје, у име перовођства 20 круна, у име паушала 12 круна, за пофторну школу ако довољан број ђака буде, установиће се законом установљен доплатак од 80 круна на годину, слободан и пространстан, са две велике собе, кујном, шупом, шталом и пространом баштом. Учитељ добија у име огрева за своју потребу 12 метери тврдих дрва годишње и петогодишњи доплатак од 100 К. Од укопа, парастоса и осталих свештено-радњи, на које учитељ буде позват, установиће општина са учитељом договорно таксу. —

Дужности су учитеља, поред држања десне певнице и ђаке црквеном појању обучавати.

Добро инструјисане молбенице, ваља слати потписаном председништву.

Свршени препаранди без мађарског језика, могу се и у привременом својству примити, са знањем и одобрењем ово епархијске власти.

Рок натечају 18. (31.) Август 1902. год.

Сока — Karacsony-Liget 7./20 VII. 1902 Banlaki-jaros Torontal-megye.

Председништво.
месног школског одбора.

СТЕЧАЈ. 80 2—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији Бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школској Уредби од 1872. г. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: у готовом новцу 800 круна; 4 јутра ритске земље, на тако званој „греди“, која је земља изложена врло честој поплави, а за отштету које општина не прима на себе одговорност. На земљу све терете учитељ сноси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико му је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је велика Госпојина, у који ће се дан и избор обавити.

Из седнице школског одбора, одржане у Бегечу 14. јула 1902. године.

Дафина Михајловић — перовођа. Младен Жекић — пред. шк. одбора.

Бр. 41. о. 29. ех 1902. 82 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно стипендијско мјесто са годишњијех 160 (сто и шездесет) круна, из закладе Ђорђа Рајновића.

Стипендију ову може добити православни Србин, у првом реду из Српскијех-Моравица, који већ иде, или ове јесени кани поћи у гимназију на Ријеци, односно Сушаку, а који је показао, да се добро влада и добро учи.

Молбеницу, инструирану крсним листом, школском свједоџбом и опћинским, од Котар. Области потрђеним, исказом о имовном и породичном стању родитеља треба амо поднијети најдаље до Велике Госпојине о. г.

Српско-православна црквена општина на Ријеци 6. (19.) јулија 1902.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 79 2—3

Ради сталног попуњења учитељског места на срп. вер. четворо-разредној школи у Ром. Кечи.

Плата учитељу следећа је: 1.) у новцу 500 круна. 2) 30, словом тридесет кибли жита. 3.) Три ланца ораће земље, на које учитељ све терете сноси. 4.) Пет метери дрва, и сламе колико треба за огрев. 5.) Стан, т. ј. две собе, кујна и нужне остале просторије.

Дужности прописане школ. уредбом. За перовођство добија учитељ башту 600□. Од погреба где је позван 1 круну.

Рок излази на Вел. Госпојину када ће се и избор одржати.

Молбенице и сведоџбе шаљу се на председништво.

Лична пријава узима се у обзир.

У Ром. Кечи, 14 Јула 1902. год.

Љ. Ј. Јорговић — умољени перовођа. Ђорђе Арађан — председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 406

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 31

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 4. августа 1902

Народно-црквени сабор.

(Свршетак XIX. седнице.)

Мата Косовац: Пред нама је славни саборе предлог за буџет, те смо после скоро вечности и опет дошли до стварања тако важног акта. Овај акт је тим важнији, што ће важити можда три године, ако и код нас закон буде највиша воља. Но ако нашем народу пође као орлу, кога је претерала зла година, то ће овај предрачун трајати двадесет година.

Моји предговорници су славни саборе делили овај предрачун сваки по свом мишљењу, а ја га делим на управни и просветни. О управном предрачуну је наш извештач говорио са свим разложно и истакао два врло важна момента, које сваки члан овога сабора и сваки Србин мора одобрити. Ти моменти су потпун и савестан рад, па онда штедња, што је за једну управу од невизмерне важности. То и сам поздрављам, па ћу прећи на просветни део предрачуна и о томе ћу говорити, што и приличи према мојим појмовима и мојој прошлости.

Но, славни саборе, ако хоћемо да утврдимо наш просветни предрачун, то морамо утврдити и наше потребе. Какве су те потребе? То је одржање нашег народа, те да све оно, што смо наследили од наших очева оставимо нашој деци. У тим тешким данима имао је наш народ свој предрачун, а тај је био сведен у неколико речи: Дошла ора, да се мрети мора. . . Па тако је и било, те је наш народ у томе времену кретао најрадикалнија средства, кад је требало да лете главе. . .

Но та су времена прошла и данас се то не тражи, него се траже моралне и материјалне жртве. Ако сваки од нас буде кадар истрајати на страшноме месту за српску ствар, ако буде кадар жртвовати потребан новац, показаће своју моралну јачину. Па откуда треба да узима средства за ову узвишену циљ? Имамо три извора: наш највећи и најмоћнији фонд, народ сам, народне фондове и народна добра.

Први фонд, народ сам, исцрпљен је са свим и ту се више не може ништа узимати, него се мора давати. Народ плаћа по 20—100% на своје културно-просветне потребе те се од њега више не може тражити ни узимати. И тако остају још народни фондови и народна добра. Народни фондови

износе свега око . . . . 18,000.000·00 кр.
и носе чисто хасне . . . . . 461.423.28 „

па би саборски одбор требао да промисли, којим би се ту путем што урадило и за просвету.

Зора сниже нашој автономији, па би требало да сиже и у нашим финансијама.

Но главни наш просветни извор јесте клирикални фонд из кога се издржавају наши просветни заводи. Тај има . . 4,992.780·15 кр.
до краја 1901. донео је . . . 255.569·95 „
потрошено . . . . . 237.338·91 „
чисто . . . . . 18.231·08 „
На поред свега тога не издаје се помоћ нашим школама, свота од . . . . . 14.000·00 „
но се гоне да траже помоћи од владе. Али, славни сабране, да је овај новац издат по 6%, то би дошло још . . . . . 70.329·06 „
која би свота стојала нашој просвети на расположењу, то би за десет година била свота око . . . . . 700.000·00 „
па куд би се с тим отишло? О овоме треба добро промислити, јер она је управо на своме месту, која ствара нове изворе, а не диже нов намет на вилајет.

Но, славни сабране, да разгледамо и наша добра. По овоме предлогу носе та 688.160·20 „
а троше . . . . . 671.320·65 „
чисто остаје . . . . . 16.839·56 „
те да је нпао новац куд треба, то би за десет година било . . . . . 168.000·00 „
а овамо је за 30 година ушло . 120.000·00 „
а где је друго?

Ко онда и ово: У години 1886. имао сам у рукама једну понуду, којом је манастиру Бездину нуђено . . . . . 120.000·00 „
а по њихову рачуну треба им за живот 41.617·71 „
те би остало годишње још . . 78.382·29 „
а то је значајна свота за просвету. Но кад би тако у сразмеру било и са другим манастирским имањем то би остајало на просвету око . . . . . 400.000·00 „
и то је импозантна свота.

Имам још приметити, да не могу усвојити предлог г. Думче, да се с монасима нагодимо. Ако имамо права на те приходе, то тражимо све, а ако немамо права на то, не тражимо ништа.

Усвајам предлог извештача дра Радивојевића-Вачића.

М. Клаџин. Саборски одбор, који је по устројству саборском морао поднети предлог сабору о прорачуну и поднео је заиста, али је тај прорачун врло површан. Саборски одбор својим предрачуном дао нам је само цифре, које немају позитивне вредности. О српској манастирској штампарији нигде се не говори, а то морамо споменути, ма и у рачунима манастирским, којих је она својина. То говори о површности рада саборског одбора. Из биланса од 1901. год. види се — у фонду клирикалном, неприкосновеном, а и у школском фонду, мањи приход, а то је зато, што у њима има мање хипотекарних зајмова, а више државних папира. Говори о преустројству манипулације са манастирским добром. Предлог Ев. Думче нема позитивне вредности, јер по њему треба од њих само нешто да захтева. Да се добије пак више прихода са тога имања треба створити начин, по којем би се у ту сврху морало радити.

Манастири дају по прорачуну 16.000 К прихода, од чега сами Грчетег даје 50%, док остали манастири дају по 1—3%.

У прорачуну наводи се и велика свота за исплаћивање манастирских дугова, а од куда и колики је тај дуг то нико не зна. Противан је предлозима Ев. Думче, о којима може бити речи у специјалној дебати, већ треба усвојити предлог прорачунског одбора, а специјалној дебати не треба да се приступа, док не буде прорачун отштампан.

Ст. Карамата прихваћа по прорачунском одбору предложени прорачун за подлогу специјалне дебате. При специјалној дебати изнијеће неке своје приједлоге и измене. Моли сабор за објашњење, да ли се овај прорачун има сматрати само за год. 1902. или и за год. 1903.—1804. с обзиром на саборско устројство, које наређује, да се сабор редовно састаје сваке треће године. Према томе била би дужност сабору, да прорачун састави, односно да овај важи за три године, 1902.—4. Ово је важно ради специјалне дебате.

Референт је споменуо и објасниo измјене, које је прорачунски одбор учинио у прорачуну поднесеном од досадашњег Саборског Одбора. Говорник тражи објашњење, како се то мисли доставити свима посланицима, односно придружује се приједлогу М. Клаџина, да би сви посланици могли имати податке у руци за учествовање у специјалној дебати. Изјављује, да се слаже са мишљењем Ев. Думче о употреби вишка од прихода нар. црквб. фондова и завода, бар у толико, да се један дио тога вишка стави на црквб. и школ. потребе, као и за осигурање и припомоћ свештенству у горњокарловачкој и пакрачкој дијецези. Што се тиче прорачуна манастирских, жали што

досадашњи Саб. Одбори нијесу изнијели и попис имања манастирског, као што су изнијели биланс сваког појединог фонда и закладе. Да смо ово имали при руци могло би се и у погледу тог прорачуна и јасније суд изрећи. Овако је то немогуће. Понавља, да прима предложени прорачун за подлогу специјалне дебате.

Др. Ж. Миладиновић говори, да онај прорачун, који је поднео саборски одбор не одговара довољно својој сврси. Повишење прихода може се постићи на два начина, и то елоцирањем новца нар. фондова, а на начин амортизације, и повећавањем манастирских прихода, који не доносе ни оно мало, што се у прорачуну од њих тражи. Поред несавесне управе манастира пати и клирикални и манастирски фонд, у које фондове треба манастири приход свој да уносе. Говори о штедњи, која се највише треба да огледа у администрацији, па зато је прорачунски одбор касирао неке ставке у поднесеном му од саборског одбора прорачуну. Што се тиче манастирске управе каже се, да неки манастири имају своје улоге као у Централном кредитном заводу, и што уложених тих 440,000 К, нису ушли у народне фондове, крива је несавесна управа манастира. Изгледа му,да манастири по својој вољи иза леђа саборског одбора улажу свој новац и рукују с њим. Тих 440.000 К, доказ су, да манастири имају више прихода, него што они вели да имају. Само би строга контрола томе могла стати на пут. Неки пак настојатељи тај новац улажу чак под својим именом, а узрок тога свакако мора бити недостатак у приходу за народно просветне ствари. Говори о српској манастирској штампарији, о којој се не полаже никоме рачуна. Требало би поднети рачуне њене, да се види, да ли је од хасне или од штете. У овој ствари поднеће предлог. Што се тиче куповања државних папира тврди, да се исти не би могли куповати без знања овога сабора. Будући саборски одбор треба да настоји, да тога куповања државних папира не буде; јер се тиме долази до снижења прихода. Примећује, да се каматњак сваки час у нашим фондовима мења, а то може само стојати на путу растењу прихода. Кад се патријарху и будимском епископу може дати новац по 4%, зашто да народ плаћа 7% за узајамљени новац. Повишење прихода може настати и улагањем новца у ствари, које ће донети више прихода. Прорачун предложен од прорачунског одбора прима.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* моли, да се закључи генерална дебата и пређе на специјалну дебату, а предлог прорачунског одбора да се штампа.

Потпредседник *Др. Ђ Красојевић*- Да ли сабор прима прорачунски предлог са предлогом прорачунског одбора за подлогу специјалне дебате и да се овај штампа?

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић подноси извештај одбора за дневни ред о подвесцима, које је ставио на дневни ред, а међу којима је највише молби за опште верозаконског приноса и саборских трошкова.

Мита Клицин предлаже, да се ове молбе све заједно реше.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у 2 сахата после подне и заказује другу за сутра у 9 сахати.

XX. Седница 26. јуна (9. јула) 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Бележе: *М. Ђорђевић* и *Ј. Воркапић*.

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић*, *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*.

Бележник *Јован Воркапић* чита записник прошле седнице.

Стеван Моловић примећује на записник, да је одговор Његове Светости на интерпелацију Дра Ж Миладиновића узет на знање већином гласова, дочим у записнику стоји само, да је „узет на знање“.

Ђ Павковић, П. Мандровић, Др. Л. Секулић, Св. Прибићевић, М. Георгијевић, М. Љубојевић, Др. Ж. Миладиновић, Др. М. Мушицки и Др. А. Рокнић подносе разне молбе и представке, које се упућују петиционом одбору.

Ст. Калембер моли допуст на два дана. Дозвољава се.

Архимандрит *Др. Георгије Летић* подноси пренан предлог ради предупређења оскудице у свештенству епархије Горњокарловачке, Пакрачке и Будимске. Мотивира тај предлог овако:

Славни саборе!

Једна од најважнијих дужности главе нашега

автономнога тела јесте да између осталога отклања од свога тела све убитачне опасности. а претрпљене ударе и задобивене ране на њему сигурним средствима да лечи. Велика опасност грози уништењем наше цркве и народа у епархијама горњокарловачкој и пакрачкој поред оскудице у свештенству. Трогласа ждаја дигла се да прогута онде што пре тековину Светитеља Саве. Пре свега комуналне школе прете онде уништењем и народне и црквене свести, тих једних сигурних основа нашега опстанка. У њима не провејава често онај црквени и српски дух, који неизгладљив утисак има на млађане душе, него баш дух томе сасвим противан. Васпитна и наставна средства. као што су вероучка, појање и славенски језик, занемарују се често у комуналним школама на недопуштену и ненамерну штету ондашњега народа. Није тешко себи представити, како се наша деца одгајају онде, где није учитељ ни Србин ни православни, или је у туђинским школама васпитан, где школски закон научна основа и учбеници циљају на друго образовање, него које ми потребујемо према положају у којем стојимо према друштву и према вери, у којој стојимо према вери и цркви.

Осим тога навалиће наскоро на онај народ и језуитска најезда из Француске у великом броју. Ова војска у мантији, која не бира средства за постизавање сигурнога успеха, која је вешта и снажна у борби и гине ради пропаганде и уније, нарнуће као гладни вуци на драго стадо наше и распуди ће га без добрих пастира. Поред те невоље увлачи се онде и губа назаренска понајвише као резултат наших неприлика верских, економскоматеријалних и културних уопће. Та губа шириће се онде најбрже пошто су те прилике онде најјадније. Нарочито са опадањем учитељске дужности цркве расте та секта, и пошто народ, жељан да задовољи верској потреби свога духа — остављен себи без хришћанске поуке — усваја верско разлагање странпутицом, или сам себи ствара религију пуну штетних предрасуда.

Поред толиких опасности. које уништењем прете, оставити онај народ без свештенства једног чувара верске и народне индивидуалности, једнога носиоца црквене и народне свести, значило би право издајство учинити и предати онај народ својевољно очевидној пропасти. Онај народ има права на свој српски и православни опстанак, када је вековима и за то крв своју пролевао. Онај је народ језгра српства која има будућности, и у чије се руке преноси главни задатак наше мисије у повесници Онај је народ изобиљан у таленту, окретности. И тај народ, коме није могла наудити никаква груба непријатељска сила, зар да сада пропада од културних непријатеља, за немаром својих културних вођа? Зар да му одузмемо оно, што му нико одузети није могао? Зар да му ми отештамо да дође до својих свештеника, тих једних мисионара српства православнога? Ми бисмо тиме доказали највећу неблагодарност према прецима својима, који нам тековине своје у аманет оставише, а и према савременицима који судбу своју нама поверише; а с тиме би доказали и неспособност, да се старамо за народне ствари.

Славни сабране!

Рана ова, настала са оскудице у свештенству, лечила се и до сада, но само привремено, јер је опет избила, те и данас постоји. Сада је пак крајње време да се искрено о томе злу посаветујемо, да тој рани што пре корен подсечемо и из основе ју залечимо. Увек сам за рад на основи по сигурним начелима, јер у палијативним средствима, која често употребљавамо на свима линијама, видим праву несрећу по нас.

Палијатива та јесу: прво, одашиљање у Задарску богословију свештеничких кандидата тих епархија са претходном спремом од шест гимн. разреда, са 400 К. годишње стипендије. Пре свега оскудица је и поред тога трајала, пошто се младићи са шест гимн. разреда, особито боља ђаци, теже одлучивали ићи у Задар са толиком стипендијом имајући у виду и дотацију, која их у будуће чека. Избор је био случајан; ко се пријавио био је примљен, без великога избора, јер је оскудица у свештенству то захтевала. Уз то не спремају се онде наши богослови у свему за наше потребе, а познато је да се један део богословских наука мора примењивати према партикуларним задатцима.

Покушавало се и то, да се гимназистима VII. и VIII. раз. који се обвезивали, да ће ступити богословију и по том служити у епархијама горњокарловачкој и пакрачкој, давала стипендија од 240 К. и бесплатна храна у благодјејанију, што и богослови из тих епархија уживаху. Но и поред тога трајаше оскудица. Осим тога пријављивао се не увек најодличнији материјал и избор и ту не беше велик.

Поговарало се још о једном палијативуму, који срећом није спроведен. А то је, да се укине

пакрачка мушка и горњокарловачка препарандија које тобоже спремају учитеље за комуналне школе, пошто наших у Хрватској и Славонији мало има — и да се за тако уштеђени новац оснује богословија у Пакрацу, у коју ће се примати богослови са мањом предспремом. Укинути обе спом. препарандије, био би велики грех. Не стоји то да ми не треба да васпитавамо учитеље за комуналне школе, него стоји баш обратно. Ако у комуналну школу дође учитељ или учитељица. који су се образовали у нашим школама учитељским, такова школа de facto није комунална, пошто у њој делује учитељ, који онако исто, као и ми, мисли и осећа. Од таквих школа не бојимо се! И баш зато и тражимо јавност тих препарандија, да би се и питомци њихови без препреке могли наметнути и у комуналним школама. Женску пак препарандију не би требало без обзира на то никако укинути пошто она усавршава и оне образовање наших будућих матера у духу нашем. Но да ли би било целисходно подићи нову богословију у Пакрацу — што предлаже и епарх. скупштина пакрачка — у којој би се мање учило и у коју би се примали слушаоци са мањом предспремом? Према напред изложеним опасностима свештенство тих епархија морало би бити, ако не више, а оно бар онолико спремно, као и у осталим епархијама. Тежи задатци тражили би и јаче силе. Зар баш на мртвим стражама да постављамо слабије стражаре? Неправду чинимо том народу нашем и тој језгри нашој ако и те једине чуваре њихове слабије наоружамо. Осим тога онај народ треба да накнади културни прогрес у којем је заостао за својом браћом у другим епархијама. што такође тражи јаче силе у свештенству. Децентрализације богословије водиће уз то ослабљивању обојих завода, особито у недостатку потпуно спремних професора и материјалних жртава, које смо вољни на ту сврху жртвовати. Увек је лакше једну богословију уредити добро и издржавати него више. Засебно издржавање професора, набавка засебне библиотеке, која стаје огромну своту, а без које нема добре богословије ни добрих професора, стало би великих жртава а на уштрб жртава, које смо дужни поднети за карловачку богословију. Ако би се пак и онде увело семениште, издржавање те богословије, стало би још више трошка, дочим ће се у Карловцима семениште и за питомце истих епархија из Текелијине закладе издржавати. Па све то опет не би довело до успеха док се не уреди боља дотација и док се не омогући сиротиња и издржавање кроз гимназију. Јер ако стоји ова мизерија са дотацијом, без сумње не ће нико, ко сам себе издржи кроз шест гимн. разреда, ићи у богословију, него на друго поље, тим пре, што ће му то — ако је боли ђак многобројне наше и имовних општина стипендије могућим учинити. Ићи ће у богословију можда само лоши ђаци, који не узмогну стипендију добити, нити на другом пољу просперирати, о чему нам и материјал, који се стиче у учитељске школе горка сведочанства дају.

С тога ради сигурности повољнога успеха ја предлажем, да се онде у срцу српске митрополије карловачке оснује поред гимназије конвикат, за синове споменутих епархија и евентуално будимске епархије, који би се својим путем и начином обвезали, (помоћу правих обвезница, остављених од њихових родитеља крајем сваке школске године на ону своту, која је те године на њих потрошена), да ће после положеног испита зрелости ступити у богословију и по том као свештеници служити у својим епархијама, ако се од цркве за то способним пронађу. Узимимо да у редовним приликама епархија пакрачка потребује годишње 3 горњокарловачка 5 будимска 2 свештеничка кандидата то би у том конвикту за сваки гимн. разред морало бити таквих 10 питомаца осим питомаца у семинару и богословији. Укупан број деце у том конвикту износно би дакле 80 а издржавање њихово 32.000 К рачунајући по 400 К издржавање једнога, што би свакако износило мање него издржавање богословије и богослова у Пакрацу, које ни близу сврси не би водило као ова мера. Ово је максимална која би се можда могла и помоћу клиникалних стипендија, ако ове постану излишне услед Текелијине закладе за семениште и помоћу богословскога фонда епархије Пакрачке допуњавати. Од сувишка пак направио би се фонд за тај конвикат. Извештен сам, да би било и годишњих прилога на ту сврху. Н. пр. Српска Банка давала би на то утеглан прилог годишњи. На тај начин би се омогућило и даровитој и честитој сиротињској деци, да се попне о оћем трошку до свешт. сталежа. Тако би се покупила деца, коју је сам Бог позвао да буду свештеници и ангажовала би се за цркву, место оних, који се данас без тога позива силом на свештеничка места гурају, са којима црква ве-

лику невољу има, и који су прави пораз за целе деценије по општинама, где су намештени. Тако би се спасли таленти на корист народа, који би иначе пропали код оваца и говеда. Загребачки „Привредник" је показао колико се ваљане сиротиње поверило њему, да му он будућност спрема. Тако изабрани материјал боље од бољега, спремао би се савесно које у гимн. конвикту, које у богословском семеништу, те би се од њега направили сами одликаши и најсавеснији радници. И тако би те епархије не само имале свештеника, него би имале одличних свештеника. Осим тога тако религиозно однеговани омладина која је још и спасена од сиромаштва, имаће пregорења и захвалности и осећаја дужности према своме народу. Помисао сама, да би без помоћи опће остали у сиромаштву бедног као најтежи радници „измрли ће" их са судбином и VI. класе парохије. И тако би мртве страже наше добиле свештенство првога реда са особитим пregорењем, у истини праве апостоле српског православља. Такови ће знати надржавати и најтежу борбу и са спољашњим и са унутрашњим непријатељима. Осим тога измириће веру са науком, цркву са интелигенцијом и народ ујединиће. Према новим задаћама црквене установе нешто либерализовати а либералне и радикалне странке нешто поклерикалити, сав народни и црквени живот у једну хармонију довести, да једно другом не смета но помаже. Проширење они и народно образовање, кроз цео век људски и унапређивати га и интелектуално и морално и материјално по примеру т. зв. унутарњега мисионарства на западу, чији су плод и земљорадничке задруге.

Нека нико не мисли, да би се успех овако споро постизавао. На позив учињен од надзорног одбора пријавили би се у тај конвикт одмах не само почетници, него и младићи из разних разреда, пошто би им се тако омогућило даље надржавање и пошто би само на тај начин били примљени у богословско семениште.

Ово је сигуран лек, да се несташица у свештенству тих крајева доскочи. Нека нико пак не мисли, да је тиме излишност уређења питања о дотацији свештенства у тим епархијама тврдим. То не стоји. Моје је тврдо уверење, да ће само повољно решење оба ова питања до успеха водити.

М. Соларић устаје против приједлога дра Г. Летића. Види добрих страна у приједлогу, но ипак не види праве и искрене намјере за санирање несташице свештенства. Он држи, као недавно што је предлагао, да се питање о несташици свештенства може једино уредити коначним уређењем плаће свештеничке; јер до год нам се буду износиле онако мизерне слике, као што ју је донио „Србобран" у пошљедњем свом броју, бадава је сањати о довољном броју свештенства. Говорник држи да је бадава и од I. разр. гимн. дјецу васпитавати у конвикту за богословију, јер док дијете дође до матуре, размисли ће добро, хоће ли поћи у богословију и на 400 ф. плаће, или ће отићи корисницим по себе путем; остаће интернат, а да и не врати трошак своме добротвору или ће у најбољу руку вратити трошак конвикту. Не треба ни са осталим регрутима из сеоског сталежа рачунати као са сељанчићима, јер док они дођу до матуре нијесу више сељанчићи, већ господа која ће пазити да употријебе боље своју квалификацију, него одштатом од 400 фор. Говорник одлучно одбија, да су досад у препарандију и богословију најлошији ђаци долазили, него је овако пријеким путем ишао сваки због сиротиње. Најбољи је томе доказ, што су у дозвољено вријеме ишли у богословију са 6 разр. сви ђаци без разлике, који су канили у богословију ићи, и који су имали ту погодност.

Тврди, да ако и има сад у првом течају богословије 30 богослова, да ти ипак нијесу из горњих дијецеза; а ни послије, кад се попуне сва мјеста у доњим дијецезама, не ће ни један Бачванин доћи у горње крајеве, па ни онда, кад би му се зајамчила и особита милост на штету домородаца.

Говорник не разумије, за што се преза од коначног рјешења питања о свештеничкој дотацији и са које стране то долази. Не би имао ништа против приједлога дра Летића и против свију приједлога ради испитивања у несташици свештенства; али, пошто држи, да ће сви ови приједлози много задржати коначну организацију, јер ни народ код куће ни сабор овдје не ће увидјети неопходну потребу уређења свешт. питања, то не може с тога да буде за приједлог дра Летића, него и опет заступа свој приједлог о коначном уређењу свештеничке плаће.

Прота Милутин Јакшић сматра ова питања за врло важна, јер напредак цркв

зависиод свештенства, Свакојако треба много мислити и старати се о будућности свештенства у опште, а нарочито о оном у горњим епархијама. Питање о дотацији тамошњег свештенства је најважније, али решење тога питања не може се пре извести, него што реши питање о дотацији целокупног свештенства. Дотле пак морају се тражити и други начини, како да се невоља доскочи, а такав један начин пружа и предлог дра Летића. Зато је гласао за прешност његова предлога. На глас о оснивању семинара многи би се питомци пријавили. За попуњење свештеничких места у митрополији потребно је отприлике 25 свештеника годишње а кад буде семинар основан, моћиће сваке године свршити богословију и њих 30, тако да ће бити од тог броја и таких, који ће ићи у оне две дијецезе. Међутим треба и Соларићев предлог узети у расправу. Но док се дотација свештенства не уреди, треба свакако и Летићев предлог узети у расправу. Сви фактори, као манастири, епископи и др. треба да припомогну, како би се овај предлог могао остварити. Предлаже да се и овај предлог упути одбору, ком су упућени остали пређни предлози.

Архимандрит *Др. Георгије Летић* узима реч у личној примедби. Одбија од себе, да је он мислио вређати свештенство и учитељство.

Др. Милетић тражи, да се пређе на дневни ред. Пређност питања овог решио је већ сабор. И решио је, да се сви предлози који се односе на то, поднесу одбору. Нека се, дакле, и ово упути том одбору па ће после бити дебата о том. И кад се онда промисли о тој ствари, неће бар бити и таквих предлога, као што је Јакшићев, да се створи свештенички пролетаријат, коме неће остати друго но да иде у крајеве из којих данас бега због неуређеног стања. (Предлог се упућује одбору.)

Предлог Дра Милетића се усваја.

(После $^1/_4$ сахата одмора).

Потпредседник *Др. Ђ. Крајовјевић* На дневном реду су петиције.

Известилац *П. Мандровић*, известилац петиционалног одбора, реферише о молби умиров. учитеља А. Јанковића у Бају, који тражи годишњу припомоћ. Одбор предлаже да се молба не уважи пошто молилац ужива мировину из зем. учитељ. фонда и припомоћ од бајске општине.

Усваја се предлог петицион. одбора.

Известилац *П. Мандровић* реферише о молби Нате удове Симе Лентиновића бившег пароха итебејско; Ђ. Бечејића умиров. учитеља ловранског; Јосифа пл. Јулинца бившег учитеља — ради припомоћи. Све су ове молбе поднесене сабору г. 1897. Петициони одбор предлаже, да се молбе не уваже, пошто наводи њихови нису доказима поткријепљени и молбе нијесу поновљене.

Усваја се.

Известилац одбора за пређне предлоге *Др. Вл. Манојловић*, подноси у име одбора овај предлог за одлуку:

„Предлаже се славном сабору, да са обзиром на §. 6 с. у. упути саборски одбор, да припреми нов статут о издавању зајмова, а том приликом поглавито да има обзира увети на то, да се омогући зајам на амортизацију те да овај припремљени статут о издавању зајма из православних српских народно-црквених фондова и фундација најближе сабору поднесе“.

Известилац *Др. Вл. Манојловић*, подноси даље овај предлог за одлуку: „Нека сл. сабор изабере из своје средине одбор од 5 лица, коме ће се повјерити састав грађаминалне представке. Представка та да се оснива на оним повредама, које се види из извештаја саборског одбора, школ. савјета, а да се у њој позову и на грађаминалне представке посланика петровданског сабора и на представке наших аутономних општина. У истој представци нужно је затражити уставне гаранције за организаторни рад саборски“.

М. Медаковић пристаје на предлог, да се изабере одбор од 5 лица, који ће саставити грађаминалну представку. Али жели, да се приједлог друкчије стилизује. Није за то, да се у грађаминалној представци само позива на грађамина петровданског сабора од год. 1897. и на представке црквених општина, већ жели да се грађамина сва нарочито истакну. Не зна, да ли су и у колико су грађамина на компетентном мјесту позната, можда их праћина изједа, из које не ће никад свјетлости угледати. За то кад се хоће грађаминална представка саставити, треба то достојанствено и темељито учинити па споменути таксативно сва грађамина. Зар би ваљало да се таксативно не истакну повриједе учињене онда, кад нијесу

од год. 1879. донесене уредбе потврђене, но су враћене тек 1890. год. без икакве мотивације. Исто је то учињено и са двије уредбе од год. 1892. Онако како се разлаже, радили су сви наши сабори, од кад смо прешли овамо; тако треба да радимо и ми. То је историјски, и ако жалосни правац нашег досадашњег рада. Хоће одријешене руке одбору за граваминалну представку.

Др. Сл. Милетић прима предлог М. Медаковића с допуном, да се нагласи, да су томе одбору одрешене руке.

Известилац *Др. Вл. Манојловић* прима такођер предлог М. Медаковића.

Усваја се предлог одбора са допуном М. Медаковића.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу на пет минута ради договора о избору предложеног одбора.

После одмора приступа се гласању, у одбор граваминалну представку изабрани су: *Др. М. Михајловић*, *Др. Ж. Миладиновић*, парох *Божидар Поповић*, *Др. Богдан Медаковић* и *Евген Думча*.

Др. Ж. Миладиновић, у име одбора за дневни ред предлаже даљи дневни ред, овако:

1. Специјална дебата о прорачуну и на то односеће се молбе и предлози.

2. Разне петиције, које су прошле кроз петициони одбор.

3. Попуњење Саборског Одбора.

4. Верификација.

5. Дебата о говору Њ Преузвишености кр. повереника.

6. Разне молба и тужбе, које су прошле кроз петициони одбор.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у 12 сахати и заказује другу у 3 сахата после подне.

XXI. Седница 26. јуна (9. јула) 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Прочитани записник прошле седнице се оверовљава.

На дневном реду је специјална расправа о прорачуну.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* исправља пре свега код хипотекарних зајмова камату, јер иста је мања пошто с првим јулом, каматна стопа се снижава од 7% на 6%. Код хипотекарних зајмов из неприкосновеног фонда опажа, да је издата у зајам сума од 34.000 К по 4%, и то да је један део те суме дат епископу будимском Лукијану Богдановићу, а други манастиру Грабанцу. Није оправдано, да се издаје новац неједнако, те под мању камату баш и онима, који би лако могли платити оној, коју плаћају и остали, те у том погледу ставља предлог: Никоме се не сме издавати из народних фондова новац под мању камату, него у колико је висини одредио Саборски Одбор. Код штедионичких улога опажа, да је сума, која се улаже у штедионице одвећ велика, а особито, да се много улаже у поједине заводе, тако, да често ти улози превазилазе њихову снагу. Треба бити врло опрезан у послу, те настојати, да се што мање улаже у штедионице. У том погледу поднаша предлог: Упутити Саборски Одбор, да брижљиво испита акцијску снагу појединих новчаних завода, те да се према тој снази уносе новчани улози, односно да извади новац напоље, ако уложени новац не одговара њиховој снази. Најбоље би било издавати новац на модерни начин: на амортизацију, и у томе погледу поднеће се прешан предлог, да се поднесе штатут за издавање амортизационих зајмова. Код државних папира се опажа, да је у те папире уложена грдна сума преко пет милијуна круна, а особито много имаде државних папира код клерикалног фонда, па чак и таквих, који носе само 3%. И у овоме предмету изнеће прешан предлог. Углављеног верозаконског приноса имаде 207.833 К 31 пот. У овој ствари су, као што је сабору познато, стигле многе молбе појединих црквених општина, да им се бришу заостатци верозаконског приноса. Прорачунски је одбор тога мишљења, да треба све учинити, да се колико толико помогне овим оправданим захтевима.

Стеван Карамата тражи објашњења у погледу времена за које вреди овај прорачун.

Др. Ј. Радивојевић Вачић напомиње, да је већ при генералној дебати о прорачуну истакао, да ће овај прорачун, који се претреса, вредити само за 1902. г., а предлаже да се упути Саборски Одлор, да нов прорачун сачини за 1903 и 1904. г.

Прима се.

Др. М. Михајловић. Пошто у овој ствари

постоји прешан предлог, о коме је расправљано у одбору за предлоге, и ствар је тако рећи већ готова, само да се још утврди коначна стилизација тога предлога, то је његово мишљење, да се ова ствар за сада остави овака, какова је, док сабор не донесе своју одлуку о томе предлогу.

Прима се предлог др. М. Михајловића.

Др. Ј. Радивојевић Вачић наставља свој реферат, те код зајма „Резиденц-фонда“ онажа, да је и ту дат зајам по 4%, а поглавито, да је клирикални фонд заступљен огромном свотом од 159.000 К. Исто се види и код „Зајма за намештај у патријаршеској резиденцији“, где је издат зајам патријарху по амортизационом плану по 4%, и то са 20 година да се исплати, а међутим патријарх би тек могао плаћати редовну камату. Исто и код „зајма за подмирење намета око задолмљивање архиепископског ритског земљишта у ковиљској ади“. Код закупнине да остане исто, као што је у прорачуну.

Др. Славко Милетић предлаже да се код ставке закупнина пустаре Сириг установи тачна свота прихода према новој закупнини, која је постигнута ове године а вредиће од 1. нов. о. г.

Прима се.

Др. Л. Секулић тврди, да је тај извештај већ подастрт овоме сабору, и да се прорачунски одбор имао само послужити њиме.

Мита Клицин код ставке прирези, верозаконског приноса, предлаже:

Да се са 1. јануаром 1903. обуставља прикупљање верозаконског приреса а она свота, која је потребна, да се у смислу §. 27. тачке 3, епископска дотација. комасира у место из верозаконског приноса подмири из других прихода неприкосновеног фонда.

Др. Ј. Радивојевић Вачић предлаже даље, да ставка: „Делимак приватних завода“, остане онакова, какова је у прорачуну. — Прима се. — Код ставке: „Приреза“ предлаже, да верозаконски принос остане као што је у предлогу.

Мита Клицин предложио је, да прорачунски одбор поднесе предлог, како би се укинуо овај верозаконски принос. Тај предлог је дошао одбору за предлоге у руке, и он баш има да реферира о истоме, Мисли, да је сад баш згодно, да то учини. Због епископске дотације, било је у нашем народу много борбе. У ту борбу се умешала и државна власт, па је то питање решила Декларацијом Овако је остало све док Рескрипт §. 27. није одредио дотацију епископа, на место конвенције и сидоксије, увео верозаконски принос. Ово је овака учињено било с тога, јер епископска добра у оно доба, нису могла да пружају епископима онолику награду, колика је одговарала њиховом достојанству. — Данас је то прикупљање постало излишно. У осталом све се цркве старају, да скину тај терет с народа. Наш народ је и онако преоптерећен. У појединим општинама има да плаћа црквено-школског приреса и преко 50% од изравне пореза. Наш је позив да народу што више помогнемо, па да скинемо с његових плећа излишан терет, и кад би се укинуло ово плаћање верозаконског приреса у округлој своти од 55.000 К и онда би сувишак у неприкосновеном фонду износио преко 60.000 К. С тога предлаже: Да се прикупљање верозаконског приноса почетком 1903. године имаде обуставити, те да више у прорачун не долази.

Евген Думча не слаже се се с тим предлогом, И он је за то да се олакша народу, али верозаконски принос се не може укинути. Тај је принос врло мален терет. Држи да сабор и не може, бар за сада, укинути тај принос, док Рескрипт постоји.

Мих. Медаковић. Противан је предлогу М. Клицина не само са оних разлога, које је навео Е- Думча, наиме, што се исти противи §. 27. кр. рескрипта од 1868. В. тачка в., у ком стоји, да се има купити принос њерозаконски у неприкосновени фонд, већ и са других разлога. Говорник тврди, да не стоји, да неприкосновени фонд постоји само за дотацију епископа; фонд тај служи и за то, да се из њега исплаћује свештенству горњокарловачком недостатак парохијске дотације у износу од 14.000 К. Он на даље има подмиривати потребе епархијских власти, митрополитско-црквеног савјета, епископских резиденција. Из истог се фонда издају потпоре за поправак катедралних цркава у појединим дијецезама. Тако се зна, да је сент-андрејска црква добила 10.000 К, пакрачка 10.000 К, а плашчанска 20.000 К. Споменје, како је Е. Думча нагласио то, да се издаје мална плата конз. биљежнику; та се плата мора подигнути, а то све иде из неприкосновеног фонда. Осим тога, напомиње, да му је познато, да је на

сабор стигла молба из епархије пакрачке, којом се моли, да се из неприкосновеног фонда издају дневнице члановима епарх. одсјека, кад долазе у сједнице, јер немају епархијског фонда. Исто се може и мора се молити и за епарх. горњо-карловачку, да боље и тачније функционише автономни организам. Тешко је њи из Зрмање или Јасеновца на трошити 30—35 фор. до Плашког из својих властитих средстава.

Говорник напомиње, да му је познато да су епархије горњо-карловачка и пакрачка уплатиле готово сав свој вјерозаконски принос, па кад су то могле учинити сиромашне горње дијецезе, ваљда могу и богате доље. Он је противан укидању вјерозаконског приноса и с тога што се тим учи наш народ сентименталности. која убија дух његова самопоуздања у дјелатности. Народ треба учити да ради и да се бори јуначки за свој опстанак. Нове потребе захтијеваће и нове жртве за то не треба умањивати фондовске приходе, ако ћемо напредак. Из тих разлога противан је приједлогу М. Клицина и придружује се приједлогу Е. Думче.

Др. Ж. Миладиновић истиче погрешност навода г. М. Медаковића, који је овде тако одлучан противник сентименталности, а не увиђа колико је сентименталности кад се овде износе ствари горњо-карловачке епархије. И он је за то, да се тамо помогне, где помоћи треба, али мора да констатује ову недоследност. Он је у начелу за предлог г. Мите Клициног, али није за то, да се о њему расправља и коначна одлука не доноси у овој сједници, него онда кад дође на дневни ред као предлог одбора за пречне предлоге. И у том смислу ставља свој предлог.

Др. Л. Секулић рад је да се народу свагда помогне. Говори о скупљању верозаконског приноса а констатује, да епарх. административни одбори од г. 1870. нијесу ништа тога ради учинили. Саборски одбор издаје наредбу да се плати вјерозаконски принос, или да дотичне општине издају обвезнице, да ће у току од 10 год. платити у оброцима заостали дуг. Један административни одбор жалио се угарском министарству (Жагор. Чују се гласови: Који, који?), — вршачки — на одлуке и одредбе саборског одбора, тражећи да се исте укину. Није за предлог сад, јер му није време да се о њему расправља, пошто то спада у законодавну организацију. У своје време биће за њега.

Др. Ст. Јованоевић. Одустаје од речи.

Прота *Милутин Јакшић* говори против укидања верозак. приноса. Вели, да тај принос у нашој автономији није нова ствар. Наши се стари год 1774. обраћали влади с молбом да се сме купити прирез за сабор, али власт онда то није дозволила, сумњајући, да се ти новци хоће да купе за политичке цели. Дакле онда власти нису допуштале купљење вероз. приноса а наш народ је хтео до га купи, данас је пак обратно, ми хоћемо да га укинемо, а власти то не допуштају. Ни при грађењу организационог статута неће се тај разрез сметн укинути. Из тог приноса подмирују се и данас разне потребе, а он ће бити и у будуће за то нуждан, што ће се морати реорганизирати конзисторије и средишне власти, а то ће све бити скопчано са већим трошком. Мораћемо имати сталних плаћевних референата за све гране автономне управе, и за то ће требати много више средстава, него сад. Ако се и укине овај прирез, то ће народу бити слаба помоћ, јер тај прирез није тако велик терет, само кад се редовно плаћа.

Др. М. Мандић предлаже, да се сабор не упушта у дубље мериторне расправе о овом и да пређе на дневни ред, односно да реши, имали места мериторној расправи о овом предмету или не.

Др. Миша Михаловић. Видим да овде влада неспоразум, јер Мита Клицин није предлагао то, да се укине верозаконски принос, него је он предложио, да се обустави његово прикупљање док се ствар редовним путем не реши. Тада ће бити говора о заостацима тога фонда, који су нагомилани по општинама. Све ово може да бити, јер ми знамо, да има, рецимо, школских приреза који закон прописује али се зато не купе. јер нема зато потребе. На тако је то и у овом случају, па се може ствар решити тим пре, што је о ствари толико говорено, па нашто сад о њој отварати другу расправу? Ја сам за то да се ствар реши.

М. Клицин Ја нисам стари парламентарац, али ипак толико знам, да сабор има право обуставити прикупљање тога приреза.

Питам ово: За што да се на једној страни гомилају капитали, а на другој страни ствара сиротиња? С тога остајем при своме предлогу и молим да се о њему гласа.

Др. Ж. Миладиновић повлачи свој предлог.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. Има три предлога: Мите Клицина, Михаила Медаковића и др. Ж. Миладиновића. Гласаће се прво о предлогу Мите Клицина. Она господа која су за тај предлог нека устану.

Устаје већина посланика и председник проглашује да је већином гласова примљен предлог Мите Клицина и тако остала два предлога отпадају.

(После $^1/_4$ сахата одмора.)

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић*. На реду је манастирски прорачун. Између прорачуњене своте по предлогу саборског одбора и прорачунског одбора види се разлика о којој ће бити говора у своје време и на своме месту. Овде пак имам да споменем примање од II. таса, који треба да утиче у клирикални фонд. Но то се не чини, а и ако се чини, то се чини у тако незнатној мери, да о томе није вредно ни говорити. С тога треба тај тас укинути и ту своту из прорачуна брисати. То исто важи и за трећи тас, те тај предлог подносим подносим и за њега.

Мих. Медаковић. Кад би се хтио начелно stricte изразити, он би био противан пошењу сваког таса по цркви. Но, пошто постоји давнашњи обичај у свима црквама, да се по један тас носи, то не ће сад говорити против тога обичаја. Он је противан да се носи II. и III. тас, с тога, што је у прорачуну метнута тако незнатна свота за II. 200 К, а за III. 100 К. Ако сва митрополија не уноси више; онда боље нека се и то брише. Он зна да се наредба о II. и III. тасу не може спровести свуда. Горњо-карловачку дијецезу познаје добро па није нигдје видио да се носи II. и III. тас, предлаже с тога да се наредба о ношењу II. и III. таса укине, а ко хоће школу српску потпомоћи ено му фонда Св. Саве.

Др. М. Михаловић. Цела свота, која отуда долази, јесте само једна ситница, па о њој није вредно ни говорити. Многи се одбијају од цркве зато што немају тих новчића, па то треба предупредити. Зато сам да се тасови укину.

Архимандрит *Др. Георгије Летић* није за укидање, јер је за то добровољни прилог, и пошто та наредба не постоји свуда. Ношењем II. и III. таса не ће се умањити I. тас.

Парох *Божидар Поповић*. Новосадска општина је већ укинула II. и III. тас, па се носи само један тас, и они који хоће да прилажу, ти прилажу и у тај један тас. С тога сам ја тога мишљења, да треба оставити свима општинама да оне то реше у своме делокругу. Где се може према приликама нека се тасови носе, а где то не може и не треба да се носи, нека се и не носи. Нека је чисто општинска ствар као и у Новом Саду.

Др. Л. Секулић. Ношење II. таса је овако постало: Кад је установљавана богословија, то су власти искале таког прихода из којих ће се богословија издржавати. Тада је установљено ношење II. таса, а доходак је намењен богословији. Доцније је заведен III тас за препарандију, и тако се прикупљало, но доходци су били све слабији и данас скоро и нема тих доходака. Има тек неколико општина које паушално плаћају. С тога је и он за укидање II. и III. таса.

Парох *Божа Поповић*. И опет велим, да је то ствар општина, па им ту ствар треба и оставити.

Парох *Јован Мачарашевић* је за предлог Б. Поповића, да се остави црк. општинама на расположење, а да се наредба повуче.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* Ставља предлог Б. Поповића на гласање.

Прима се већином гласова.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић*. Имам да истакнем још једну ствар пред сабор и ево шта је: При подизању зајмова из народних фондова сваки дужник осим редовне камате има да плати и 1 % на мировински фонд званичника. Но у целом свету је обичај, да мировински фонд подижу они, који из њега примају мировину, па нека тако буде и код нас.

Осим тога има да се плате још пристојбе брисања и за то сам, да остане, јер ко спреми да врати зајам, лако ће спремити и те пристојбе, па му неће тако тешко пасти.

Ст. Карамата противан је предлогу прорачунског одбора јер тај 1 % као приход иде у чиновнички фонд. А могло би доћи вријеме и неповољне прилике, кад се трошкови не би могли подмиривати и поред тога 1 % а камо ли кад би се снизио на $^1/_4$ %. С тога је за то, да остане непромијењено.

Др. А. Рокнић. Потпомаже предлог дра Радивојевића-Вачића. Ономе дужнику је много што и камату плаћа па га не треба теретити још и с тим 1 %. У осталом мировински фонд

расте и од других приноса, па треба дужнике поштедити са тим новим наметом.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Противан сам тврдњама г. Карамате. Он је чиновник једне банке, па је то њему обична ствар. Но то може бити код једног акционарског друштва, али за народне фондове то не може бити главно. С тога остајем при моме предлогу и молим славни сабор да га усвоји.

Прима се.

Др. Бранко Илић. У поднесеном предлогу за предрачун нема спомена о манастирској штампарији. Ако је то манастирско имање онда ту мора бити и рачуна, а ако тога има, то мора бити и законитога предрачуна, и не може се ту трошити на дохват.

Као што је познато, ту се штампају силне званичне ствари, које се добро плаћају, а ту је и званични лист „Српски Сион“ који силан новац прима само за огласе, дакле мора се на чисто извести: куда све то иде? С тога предлажем да се та новчана ствар и питање својине штампарије начисто изведе и „Српском Сиону“ утврди званичан правац, или да се оснује званичан лист.

Лаза Обреновић разјашњава да су власници манастирске штампарије манастири Грегетег и Беочин, рачуни о њој подносе се архидијецезалном адм. одбору, одакле их треба потражити. Код манастирских рачуна може се и о тим рачунима говорити. Други део предлога Илијћева, у погледу „С. Сиона“, неизводов је, јер тај лист је орган приватне особе, патријархов.

Др. Ж. Миладиновић. Мислим да је предлог Илијћев то, да се предрачунском одбору омогући рад у будуће, но што о свему томе нема помена у рачунима манастирским. С тога је врло оправдан предлог др. Илијћа. Односно „Сиона“ ово: Ако је то приватно подузеће, онда није требало натеривати општине и свештенике да лист држе, нити је требало гонити, да се морају стечајеви тамо штампати. Најмање је било оправдано то, да се нису други стечајеви за аутентичне сматрали, који се нису у „Сиону“ штампали.

Др. М. Михаљовић. Пре него што би решили ову ствар свакако ваља да најпре др. Секулић набави податке о овој ствари. Он има записнике при руци па би могао нас о стању ствари обавести и онда би се тачније ствар могла решити.

Др. Бранко Илић. Мој предлог је то, да се расчисти питање штампарије и листа, па ако се утврди да је то народно имање оно да се потражи чист рачун, и ако није народно имање, оно да се оснује званичан лист.

Др. Л. Секулић не може дати никаква позитивна обавештаја јер кад се „Срп. Сион“ оснивао, он није био још секретар срп. народних фондова, већ предлаже, да се набаве све одлуке и списи, који би се односили на ту ствар.

Др. М. Михаљовић. Засада не подноси никакова предлога већ моли дра Л. Секулића да се дође што пре до потребних списа и одлука, а за сад потпомаже предлог др. Бранка Илића.

Др. Б. Илић чуди се, да се секретар нар. фондова повукао, и да прихваћа његов предлог, јер је он очекивао нешто противно. (Чуји он твој предлог потпомаже! — чују се гласови. Опште смијање). Остаје код свога предлога.

Др. Л. Секулић ограђује се против начина говора др. Б. Илића.

Потпредседник наређује гласање. — Предлог др. Б. Илића усваја се већином гласова.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* завршава седницу у 6½ сахата и заказује идућу сутра у 9 сахата пре подне.

Школска објава.

Одлуком Св. Архијерејског Синода митрополије карловачке од 4. (17.) јулија бр. М. 224. Син. 14. ех 1902. одобрен је за православне српске ученике IV. разреда, односно III. и IV. разреда основне школе

КАТИХИЗИС

или

Наука православне хришћанске Цркве

састављено

Др. Георгије Летић архимандрит.

Цена 30 филира. Катихизис је већ одштампан у Срп. Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима и прописан је за 1902/3. школску годину. Поруџбине се већ примају и то за готов новац или уз пошт. повуку (Post Nachnahme). Књижарима дајемо 15% рабат а Школ. Одборима и општинским поглаварствима 10% рабата, које ваља слати на адресу: Др. Георгије Летић архимандрит Ср. Карловци.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. С. О. 5088./през. ех 1902. 90 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради попуњења једног питомачког места за слушаоце срп. прав. богословског училишта у Карловцима у стипендијској *закладе Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 600 круна овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да искажу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. богословском училишту Карловачком, а стипеидију ће уживати од 1. септембра 1902.

Ваљано инструисане молбенице треба поднети потписаном ради избора најдаље до 1. (14.) септ. 1902. године.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 1644/252 ех 1902. 92 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитерског капелана у Новом Саду.*

Компетенти имају своје ваљано инструисане молбе путем својих надлежних власти потписаној Конзисторији до 18. (31.) августа о. г. поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг.) 1902. год.

Председништво

Број 2. 1902. **С Т Е Ч А Ј.** 96 1—3

Услед оставке овдашњег учитеља Младена Бајића овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Арад-Гају предградије Арадско на српско вероисповедној школи, с' којом је скопчана годишња плата од 700 круна, коју свагда у напред учитељ прима месечно, затим нови стан, са две моловане собе, кујна, шпаја, подрум и шупа за дрва, башту од 1544. кв. хвати, пет хвати дрва, три хвата за школу, а два хвата за учитељеву кућу у име грејања, ради чишћења школе 24 круне, у име перовођства 50 круна, паушал 10 круна, од великог погреба 2 круне где буде позват, од малог погреба 1 круну, од парастоса 1 круну, а три парастоса годишње бесплатно, стара дворана (школа) издаје црквб. школ. општина под закуп.

Учитељу спада у дужности осим прописане наставе, у цркви појати и децу црквеном пјенију и на каталозима обучавати томе, и да савршено мађарски спрама прописаним наредбама говори и предаје.

Молитељи имају своје добро инструиране молбенице до 15. Августа н. к. подписаној управи поднети.

Првенство имају они који су Српски Завод у Сомбору свршили, и који се лично представи.

Из ванредне главне скупштинске седнице у Арад-Гају (Арадском предградију) 22. јула 1902. год.

Арон Тимотић
привр. перовођа

Миша Нецин
председник.

С Т Е Ч А Ј 97 1—1

На учитељско место на мешовитој срп. нар. школи Камералном Св. Ђурђу (тамишка жупанија) са платом у готовом 600 круна, за пофторну школу 80 круна, у име паушала 20 круна, са огревом од 4 фата дрва за своју употребу, са прописним станом и баштом и петогодишњим доплатком од 100 круна годишње.

Дужности прописане, рок стечаја 6 недеља.

У Кам Св. Ђурђу 10. (23.) јулија 1902.

Сарафим Журковић
председник.

С Т Е Ч А Ј. 80 3—3

Расписује се стечај ради сталног попуњења учитељског места на II. и III. разр. мешовите школе у црквеној општини бегечкој — епархији Бачкој — на које и оспособљене учитељице компетовати могу.

Дужности су обележене у Школској Уредби од 1872. г. и у наредбама српских народних автономних школских власти.

Плаћа је пак: у готовом новцу 800 круна; 4 јутра ритске земље, на тако званој „греди“, која је земља изложена врло честој поплави, а за отштету које општина не прима на себе одговорност. На земљу све терете учитељ сноси. 10 круна у име писаћег прибора; 2 хвата тврдих дрва и у име огрева дрва колико му је потребно.

Слободан стан са потребним стајама и вртом.

Рок стечају је велика Госпојина, у који ће се дан и избор обавити.

Из седнице школског одбора, одржане у Бегечу 14. јула 1902. године.

Дафина Михајловић
перовођа.

Младен Жекић
пред. шк. одбора.

Бр. С. О. 5089./през. ех 1902. 88 2—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској закладi *Петра Војновића, Милице Војновића рођ. Максимовићева и Рахиле Војновића рођ. Ђорђевићева* има се почетком школске год. 1902./3. попунити једно питомачко место од год. 600 круна за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача с тим, да, у оскудици молитеља горње категорије, може питомачко место задобити сиромашан младић српског народа, који има ниже означену квалификацију у наукама, владању итд.

Молитељи ваља да докажу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно православне вере здрави нарочито да су каламљени, доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама, молитељи сродници имају исказати степен сродства; а остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу сиромаштва.

Изабрани питомац добиће декрет, у којем ће бити обележене питомачке дужности, које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. цркв. *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овопредметна седничка одлука саборског одбора са списима, а свршени матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА. 85 2—3

У срп. вел. гимназији Карловачкој почеће шк. година 1902./3. 1. септембра по нов.; 29. и 30. августа држаће се поправни испити, уписивати ученици и примати у I. раз. који донесу сведоџбу нар. школе, да су јој свршили IV. раз. и докажу крштеним писмом да су навршили 10. годину, те положе пријемни испит. У остале разреде примаће се на основу гимн. сведоџбе.

Плаћа се: који први пут ступају у завод 4 К 20 н. уписнине; школарину 12 К на течај сваки, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова у случају болести. Од ових прилога и уписне таксе не изузима се нико, а од школарине могу бити опроштени сиромашни а добри ученици са сведоџбом о имовном стању својих родитеља која не треба да је старија од годину дана и школском сведоџбом без иједне оцене „довољан“. Ученици I. раз. не ослобађају се за I. течај.

У гимназији се осим редовних предмета предају необавезно и бесплатно за ученике француски и мађарски језик, — а гимнастику и армонично појање и певање уче сви способни. Желити је да родитељи сами доведу своју децу и да их наместе у споразуму са управом.

У Карловцима, 7. августа.

Управа.

Бр. 265. ех 1902. 83 2—3

ОБЈАВА.

Уписивање ученика на Срп. Правосл. Вел. Гимназији у Новом Саду за школску годину 1902./3. почиње првог септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу од последње године, крштено писмо и сведоџбу да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. каламљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине 4 К, за библиотеку 2 К и за „Sanitas“ 6 К. Од тога се нико не опрашта.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се уједанпут при уписивању или у трипут по 16 К и то до 15. октобра, до 15. фебруара и до 15 маја. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом од своје политичке општине, да су сиромашни и сведоџбом школском да се добро владају и у наукама добро успевају. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима.

У Новом Саду 4. августа 1902.

Управа Срп. Прав. Вел. Гимназије.

К. 1648/267. ех 1902. 91 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место општинског *бакона у Сентомашу*. Плата је 1000 Круна годишње у готовом и 3 ланца 1471|2200□ хвати земље, на коју ће земљу ђакон порезу плаћати.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе, путем својих надлежних власти до 18. (31.) августа о. г. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг. 1902.

Председништво.

С. О. 5090./през. ех 1902. 87 2—3

СТЕЧАЈ.

У стип. закладу блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Пупчика* има се почетком школ. год. 1902./3. попунити једно питом. место са стипендијом од год. 400 круна.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају исказати на крају сваког течаја, ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове задужбе.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање, ове стипендије потребна је претходно получена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар цркв. *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 1. (14.) септембра 1902.* с тим, да у молбеници ваља казати, куда да се достави одлука саборског одбора са списима, а матуранти још и то којој ће се струци одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 91 2—3

Расписује се стечај на *два* упражњена питомачка места *Текелијина завода*.

Питомци уживају у заводу бесплатно стан, огрев, осветљење, лечење и послугу — уза то још и по 600 круна стипендије ако су слушаоци универзитета а 500 круне ако су гимназијалци — платних у 10 једнаких месечних оброка.

Молитељи ваља да искажу: 1. Крштеницом да су православни Срби, рођени у земљама круне Св. Стевана. 2. Сведоџбом своје општине да су сиромашни, лекарском сведоџбом да су потпуно здрави. 3. Школским сведоџбама од год. 1900./1901. и 1901./1902. да су доброга владања и врло доброга успеха у науци, да су свршили барем VI. гимназијски или реални разред или да слушају правничке, медичке, филозофске или техничке науке. При избору имају првенство — при једнакој квалификацији — слушаоци универзитетских наука. Молбенице се примају до 10. (23.) авг. 1902. а подносе се Надзорништву Текелијина Завода у Будимпешти. (Zöldfautcza 25).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода 20. јула (2. авг.) 1902. у Будимпешти држане.

Др. Милан Мандић с. р. Стева Јовановић с. р.
перовођа председник

Бр. С. О. 5111./през. ех 1902. 89 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога евентуално два места у стипендијској *закладу Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина Круна за ученике средњих и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачаственим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их уз благовремено получену дозволу од високог кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе слушати и у иноземству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* а ваља да уз молбу приврју: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осим тога у молбеници ваља споменути, камо да се достави одлука саборског одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 23. јулија (5. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

Бр. 41. о. 29. ех 1902. 82 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно стипендијско мјесто са годишњијех 160 (сто и шездесет) круна, из закладе Ђорђа Рајновића.

Стипендију ову може добити православни Србин, у првом реду из Српскијех-Моравица, који већ иде, или ове јесени кани поћи у гимназију на Рајеци, односно Сушаку, а који је показао, да се добро влада и добро учи.

Молбеницу, инструираву крсним листом, школском свједоџбом и опћинским, од Котар. Области потрђеним, исказом о имовном и породичном стању родитеља треба амо поднијети најдаље до Велике Госпојине о. г.

Српско-православна црквена општина на Рајеци 6. (19.) јулија 1902.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ. 95 2—2

Ради сталног попуњења учитељског мјеста на мјешовитој IV. раз. срп. прав. школи у Иванди овим се отвара стечај:

1.) Редовна плаћа учитељска . . . 800 К
2.) У име поучне школе . . . . 80 „
3.) Петогодишњи доплатак . . . . 100 „
4.) У име огрева учитељског . . . 40 „
5.) Од погреба, где позван буде . . 1 „

Учитељ к' тому уживa башту, и читир подвоза годишње од општине, к тому стан, са две собе потсане, кујном, шпајзом и шталом.

Учитељи само они могу конпетовати, који су оспособљени, и из мађарског језика испит положили.

Рок стечају страје до 15. (28.) августа 1902. год. т. ј. на Велику Госпојину на који ће дан и избор учитеља обавити.

Из сједнице школског одбора држане 21. јула 1902. године.

Мишко Перинац — Милош Благоев
перовођа. — школ. председник.

СТЕЧАЈ. 93 2—3

На учитељско место срп. основ. вероисповедне мешовите школе у Хрњакову, овим се расписује стечај.

Плата је учитељска 600 круна; 4 јанца рита са чистим годишњим дохотком од 40 круна, 12 метери дрва, слободан стан са једном собом, кујном и шпајзом.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до 15. (28.) августа 1902. године и када ће се и избор обавити.

Од компетената тражи се да осим српског и на романском језику у школи предаје.

Из седнице месног школског одбора држане у Хрњакову 21. јула (3. авг.) 1902. год.

Председништво.

Бр. С. О. 5091./през. ех 1902. 86 2—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској заклади Петровић-Харшиа има се почетком школ. године 1902./3. попунити једно питомачко место за *обртничку* струку са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богочастн и јавне наставе и у којем наставном заводу у иностранству.

При једнаком својству молитеље имају првенство они, који су без имања, пред оними, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре сних молитеља сродници основатеља пок. Марије Харшиа рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Харшиа из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о каламљењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 1. (14.) септембра 1902. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборског одбора после седнице му.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Председништво
срп. прав. нар. црквс. саборског одбора.

СТЕЧАЈ. 79 3—3

Ради сталног попуњења учитељског места на срп. вер. четворо-разредној школи у Ром. Кечи

Плата учитељу следећа је: 1.) у новцу 500 круна. 2.) 30, словом тридесет кибли жита. 3.) Три јанца ораће земље, на које учитељ све терете сноси. 4.) Пет метери дрва, и сламе колико треба за огрев. 5.) Стан, т. ј. две собе, кујна и нужне остале просторије.

Дужности прописане школ. уредбом. За перовођство добија учитељ башту 600□. Од погреба где је позван 1 круну.

Рок излази на Вел. Госпојину када ће се и избор одржати.

Молбенице и сведоџбе шаљу се на председништво.

Лична пријава узима се у обзир.

У Ром. Кечи, 14. Јула 1902. год.

Љ. Ј. Јорговић — Ђорђе Арађан
умољена перовођа. — председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 417.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 32

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 11. августа 1902

Народно-црквени сабор.

XXII. Седница 27. јуна (10. јула) 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Бележе *М. Соларић* и *Др. Миливој Бабић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић.*

Бележник *М. Ђорђевић* чита записник прошле седнице.

Евген Думча примећује, да у записник није уврштена његова примедба, да се верозаконски принос не може брисати док је кр. Решкрипт у крепости.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* напомиње, да је то била само напомена у говору г. Евг. Думче учињена, а предлога није поднео.

Записник се оверовљава.

Вл. Ристић, Б. Поповић, В. Стефановић, Др. М. Теодоровић, Д. Стојшић, Др. Сл. Милетић, С. Цвејић, Евг. Думча, В. Муачевић и М. Ђорђевић подносе разне молбе, које се издају петиционом одбору.

Стеван Карамата износи, да је одбор за петиције одбио молбу српске прав. црквене општине у Лучанима у горњо-карловачкој епархији за градњу цркве због тога, што је молба поднесена сабору од 1897. год, а није поновљена. Он је недавно био у оном крају и уверио се, да је црква још несаграђена, па моли да сабор ову молбу узме у обзир.

Сабор одлучује, да молбу треба поновити, па ће се онда узети у обзир.

Др. М. Михајловић у име одбора за предлоге јавља, да је одбор првобитно био закључио: да се у погледу верозаконског приноса и саборских трошкова обустави егзекуција, даље, да се упути саборски одбор, да брише оним општинама, које докажу, да су већ једанпут платиле, као и оним, које због сиромаштва не могу да плате, а осталима да се учини олакшица у плаћању; у будуће пак да се не купи верозаконски принос, али оне дугујуће да свој дуг уплаћују. Но овај предлог није био у одбору још коначно утврђен, али је ипак референт још јуче изнео пред сабор један део тога предлога, те је услед тога и донета у сабору онака одлука. Данас је пак тај одбор донео коначно решење, с тога у име одбора подноси овај предлог:

1. Да се упути саборски одбор, да обу-

стави егзекуцију саборских трошкова, где су те расписане.

2. Да се сви дугови верозаконског прираза и саборских трошкова, који су старији од пет година бришу.

3. Да се остави општинама 10 година рока, да плате прирез за последњих пет година.

4. Да верозаконски принос и саборски трошкови и даље остану и унапред се редовно плаћају, чиме се јучерашње решење саборско у овој ствари модификира.

Одбор је руководио, да тај предлог донесе, разлог, што није био народ том неуредном плаћању и дугу крив, но власти, које се нису бринуле. У епархији вршачкој и темишварској били су још Румуни у заједници, кад је разрезивано, а већином се још разрез води по њима. И деоба са Румунима осиромашила је наше општине по Банату, па кад држава сама брише оно, што је старије од пет година, онда је одбор тог уверења, да и сабор може нашем народу брисати, али у будуће тачно да плаћа.

Евген Думча. Пошто је овај предлог веома важан, предлаже да се штампа, како би се проучен могао расправи подирћи.

Др. М. Михаиловић је против предлога Евг. Думче, јер његов предлог није опсежан, да би га по пословнику требало штампати пре расправе. Предлог је његов и јасан, те га није нужно дубокој студији подвргавати, него се може одмах приступити мериторном решавању тога предлога.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* најављује, да отпада потреба штампања овога предлога већ и ради његове прешности.

М. Соларић није за то, да се штампа тај приједлог, али је противан отписивању вјеросаконског приноса нарочито зато, што дугују тај дуг богате дијецезе. Ако ће се пак то учинити, онда би био зато, да се у истој сразмјери врати оним општинама вјеросак. принос, који су уплатиле већ те општине из сиромашних дијецеза.

Др. М. Мандић мисли, да није ни било мјеста о овом приједлогу говорити прије дневног реда (др. Михаиловић: То је прешан предлог), а то стога, што је видно, да се јуче у том погледу и сам др. Михаиловић друкчије држао, а и противан је овај приједлог закључку јучерашње сједнице у том предмету. Предлаже, да се штампа тај приједлог.

Др. М. Михаиловић каже, да је јуче говорио као говорник, а није био предлагач. Сме увек као посланик заступати своје мишљење. Што се примио реферате у овом предлогу, тим је вршио само своју дужност. Јуче је бранио своје становиште, а данас одборско.

Васа Муачевић истиче такође, да овај предлог поништава јучерашњу саборску одлуку. Што се саме ствари тиче, прихваћа предлог Михаиловићев. И у другим епархијама има заостатака, а не само у оним богатим, особито, где су се људи расељили из општина. Лека се мора тражити и овај предлог је добар. Има општина, које су се везале обвезницама, па би требало оплаштити Саборски Одбор, да уреди питање о обвезницама према осталом дугу, који није осигуран обвезницама Где је немар био узрок неплаћању, требало би тражити сав заостатак.

М. Медаковић говорио о томе, како треба сви у митрополији да смо солидарни, а не треба истицати неки сепаратизам увек. Пристао је и у одбору уз предлог одбора за прешне предлоге, а и сада ће гласати за њега.

Милан Јосић прима одборски предлог. Има много општина, у којима је број душа опао сеобом и отцепљењем Румуна. Да су епарх. администр. одбори позивали општине, да уплате овај прирез, не би било толико заостатака.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змајановић* као председник одборски већ је сагласан са одборским предлогом. Али држи, да се може довести у склад и Соларићев предлог, јер заиста има банатских општина, које су имућне, које су у дугу, а има, које су већ издале обвезнице; али има још половина општина, које се противе издавању обвезнице. Да се задовоји правда, држи, да би требало упутити саборски одбор, да поново обвезнице на онај дуг, који се има успоставити за последњих 5 година, а остале обвезнице да се прогласе за ништаве. Оним пак општинама, које су све до сад исплатиле, да им се упише „за добро" за будуће.

Др. М. Бабић каже, да предлог епископа Гаврила значи, да се општинама, које су вршиле своју дужност, каже, да то нису требале чинити. Не треба правити разлике међу епархијама. Ко је испунио своју дужност, нема права тражити што натраг. За оне, који то

нису учинили, стоји сабор пред дилемом да ли ће им опростити, или не. Свему овоме опет је крив бивши Саборски Одбор, јер да је он вршио своју дужност, не би данас било тих заостатака. Прима предлог одборски.

Др. Ж. Миладиновић вели, да је данас избацио крупну реч др. Мандић, кад је рекао, да се данас мења закључак саборски, то би изгледало, да сабор не води рачуна о својим закључцима. Он је још јуче предлагао, да се сачека прво одборски предлог, али је свој предлог повукао, јер је видео, да Клицин предлог није ништа за коначним решавањем овога питања, но да је то било палијативно средство, да се моментано помогне. Јуче је само обустављено прикупљање до даљег решења, а није донесен закључак, да се за будуће увиђа верозаконски принос. Но ако се овај предлог прими, онда се ово питање коначно решава и оно привремено средство отпада. Где су свете плаћене, то се не може више враћати, јер је овај закључак донет после њихове уплате. Закључак се може и на обвезнице протегнути. Обвезнице су под претњом и притиском издаване често и без знања скупштине. — Прихваћа предлог одборски.

Др. М. Михаљовић још једном чита одборски предлог, пошто види, да он још није многима јасан и да га не би ко криво разумео.

Др. М. Мандић у личној ствари одговара и вели, да према сада прочитаном приједлогу одбора не би морао ни говорити, али види, да стоји у контрадикцији овај приједлог са јученашњим закључком сабора у тој ствари. Жали што је др. Миладиновић јуче повукао свој умјестан приједлог у тој ствари.

Др. Ж. Миладиновић у личној ствари говори, да је јуче гласао за привремен предлог, а данас гласа за коначан предлог, а зато је и јуче повукао онај свој предлог.

Св. Прибићевић истиче, да је предлог јасан, те одговара рескрипту, а олакшава народу. Ово питање треба решити по начелу солидарности, па је стога противан, да се општинама, које су платиле, враћа натраг. У другом случају ће опет ове епархије, које су платиле, доћи у прилику, да рачунају на солидарност оних епархија, којима се овим предлогом помаже.

Др. Б. Илић потпомаже предлог одборски, али са допуном, да се изреком наведе, да се општина и оним општинама, које су обвезнице издале. Хоће, да поднесе проту-предлог предлогу В. Муачевића. Он олакшује саборски одбор, да уреди питање о обвезницама према осталом неосигураном дугу. (Хоће још да говори. Другови га укључују. *Гласови:* Да се гласа.)

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*: Г. Муачевић није ставио никакав предлог, не можете му ставити, дакле, ни протупредлог.

В. Муачевић у одговор Дру Илићу то исто потврђује.

Др. Б. Илић. (седа).

Др. М. Михаљовић. Пошто су се чули гласови, да се новац и обвезнице врате општинама, одбор је изреком рекао, да се ником, ко је платио било обвезницама, било готовином, не врати. (Гласови: Није тако!)

Васа Муачевић. Ово је опет нешто сасвим ново. Види се, да ни чланови одбора нису на чисто с овим питањем. То је крупна ствар, па за то предлаже, да се скине с дневног реда и врати одбору.

Др. Јован Радивојевић Вачић не сећа се, да је у том правцу било разговора у одбору. Слаже се с Миладиновићем у питању обвезница, јер су издаване често под притиском. Овај стари терет баш највише гуши народ. Обвезнице су до душе унесене у капитал, али оне нису никакав стваран капитал, па се с тиме не губи ништа.

Др. М. Михаљовић изјављује, да формални закључак саборски није био онакав, како га је сада допуњио. Пристаје уз предлог, како га усваја и др. Ј. Радивојевић Вачић.

М. Соларић прима допуну високопреосв. г. епископа Змејановића, да се од 1897.—1901. г. већ уплаћени вјерозаконски принос урачуна дотичним општинама као уплата вјеров. приноса за г. 1903—1907.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива да се гласа.

Већином гласова примљен је одборски предлог.

(После $^1/_4$ сахата одмора).

На дневном реду је специјална дебата о прорачуну.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* ставља на прво место ставку за сабор. По предлогу прорачунског одбора 50.000 К потребних за сабор покривено је из разреза од прошлих година. За идуће саборско заседање

предлаже, да се стави 55.000 К, тако да би целокупна потреба износила 105.000 К.

Прима се.

Прелази се на другу ставку: дотација епископата.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачки* каже, да одбор овде није чинио никакве преиначе, пошто се дотација епископа оснива на §. 27. I. В. кр. рескрипта и с тога је остављено своту од 141.600 К, како је и у нацрту Саборског Одбора.

Високопреосвештени епископ *Лукијан* напомиње, да је за основ дотације у нацрту узета стара аренда Сирига. Пошто је сад приход Сирига за 21.000 К већи, треба већ за последњу четврт ове године да се то разреже на дотацију епископа.

Васа Муачевић. То иде на 1903. годину.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачки*. Кад је аренда већа, онда је потреба из вероисповедног прихода мања, па то не мења ништа на прорачуну.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић*. Дотација епископа није фиксирана. Било колико да се добије више од аренде, то припада њима. Ако је приход већи и дотација је већа. За четврти квартал ове године припада епископима овај вишак.

Васа Муачевић. Овај одношај треба Саб. Одбор да узме у обзир код грађења уредбе о дотацији епископа.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачки* каже, да ово даје оправдана разлога, да Саборски Одбор донесе нов предлог о дотацији.

Др. Лаза Секулић. Дотација се у овој години не може мењати. Год 1896. установљена је дотација до 31. децембра 1902. год. Ова промена може важити од 1. јануара 1903. год. за шест година. Кад је ово установљено није се мислило, да ли ће приход бити већи или мањи.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива на гласање. Два су предлога: известиоца и Дра Л. Секулића.

Др. Л. Секулић каже, да није ставио никакав противпредлог, него је само објаснио како се установљује дотација.

Високопреосвештени епископ *Гаврило Змејановић* пристаје уз мишљење Дра Секулића. Што је закупнина случајно већа, урачунаће се она у г. 1903.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић*. Пошто вишак получене аренде за Сириг почиње утицати већ ове године, то односни вишак има доћи и у прорачун ове године. То је сасвим јасно и томе не могу предрасудити прорачунски податци из 1896. г. Ако су они меродавни, шта би било, да је на овогодишњој дражби получена мања закупнина од оне из 1896. г.? Би ли се епископска дотација исплаћивала са прелиминираним износом до конца ове године и поред тога мањка? Епископска се дотација одређује и исплаћује према фактичном стању ствари.

М. Свилар каже, да је Сириг од 1. окт. закупљен на 12 година. Ако се ово сад уврсти у дотацију, онда за последњу четврт 12 године неће остати, а пита се ко ће то онда надокнадити.

В. Муачевић. Ако признајемо, да се дотација уређује на шест година, онда се ова свота не може сад унети у дотацију. Ако се то не признаје, онда се може унети, али би се могло и после обрачунати.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* заступа своје мишљење.

Божидар Поповић је такође тога мишљења, ако је та свота ушла у овогодишњи приход, да се онда мора и издати.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* вели, да се дотација епископска не установљује на шест година, него сваке године по Саборском Одбору и прорачуну.

Др. Л. Секулић брани своје мишљење и опет каже, да се та дотација, према министарској наредби, установљује на шест година.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачки* прима, да се и та свота уврсти у прорачун већ за ову годину, јер и вишак и мањак прихода иде на рачун епископа. — Гласањем прима се тај предлог већином гласова.

На реду је ставка о субвенцији свештенству, коју је одбор оставио непромењену, т. ј. 14000 за горњо-карловачку епархију из неприкосновеног фонда и 70.000 за остале епархије из јерархијског фонда.

Прота *Љ. Кунусаревић* говори о припомоћима из Јерархијског фонда. Обраћа пажњу, да је овај фонд постао од залишних сесија, које су биле прво у поседу свештенства, а после су истоме одузете. Обраћа пажњу на то, да многе црквене општине и свештенство, којима

је одузета та залишна сесија, не добива скоро никакве помоћи. Наваља статистичке податке из Сомборског протопрезвитерата. Наваља, како у неким општинама залишне сесије доносе приход од 2000 К, а свештеник њихов добива само 400 К помоћи из Јерарх. фонда. Правда захтева, да се из тога фонда, на основу онога што је рекао, треба да датира више свештенике те општине, на би то било боље и по општину и по свештенике. Он протеже свој предлог на све епархије. Вишак из јерарх. фонда, треба да служи као дотација свештенства. Ово му је у целини предлог:

„да сл. сабор изволи закључити, да се из Јерарх. фонда подмири потпуна кр. рескриптом установљена дотација свештеника у оним општинама, којих су становници сиромашни и у којима црки. општинама такове залишне парохијске сесије постоје.“

Д. Кнежевић не слаже се са приједлогом предговорника, јер се ту говори против солидарности свију дијецеза, о којој се и данас доста говорило; даље зато није за тај предлог, што би горњокарловачка дијецеза, по наводима предговорникови остала без помоћи из јерархијског фонда. Он подноси свој предлог и допуну тој ставци, о којој је референат говорио, да се наиме 6000 К одреди само на дијецезу горњокарловачку, што би се по 200 К давало најслабијим парохијама за плаћање свештенства. Говори о нужности свога предлога особито рефлектујући на једно стање и онога народа, а и свештенства његова. Говори даље о субвенцији из неприкосновеног фонда од 14.000 К, а коју добива горњокарловачко свештенство и слика, како се ради са подјељивањем те помоћи. Преставља, како та процедура, док се не одреди свештенству томе помоћ из тога датог новаца, траје по 10 мјесеци, а свештенсто дотле живи једно и једино о сесијској отштети. Мисли, да би ту помоћ требало шиљати увијек почетком године влади, а томе се не противи ни наш рескрипт. Ово су му приједлози у цјелини:

I. да се сваке године поред износа од 70.000 К. кас год. приномоћ свештенству митрополије из јерарх. фонда, ну на ком не партицинира свештенство горњокар. дијецезе, стави засебно износ од 6000 К у расход, као стална годишња приномоћ од 200 К. за најслабије дотиране свештенике 2. и 3. класе горњокарловачке дијецезе, т. ј. оне, који никакве изгредне администрације немају, до коначног уређења свешт. дотације.

II. да се рескриптна субвенција од 1400 К. из неприкоси. фонда свешт. горњокарл. дијецезе шаље на почетку године вис. земаљ влади уз накнадни прорачун, како би га оскудно свештенство што прије добити могло

Евген Думча ставља такођер два предлога. Прво, да се у прорачун уврсти нова ставка у износу од 20.000 К на оправку парохијских цркава. Свој предлог образлаже тим, што се општине непрестано обраћају на сабор с молбама у овој ствари, а народ не може сносити сам толике терете.

Други је предлог о субвенцијама, за које хоће, да се повисе од 70.000 на 100.000 К. Противан је предлогу Купусаревићеву, јер прави разлику међу народом. Слаже се у начелу с Кнежевићем, али неће, да се уврсти 6000 за горњокарловачко свештенство, него нека се субвенција повиси за 30.000, па одатле нека се помаже сиромашно свештенство целе митрополије.

Др. Мушицки вели, да је Купусаревићев предлог против 24. § кр. Рескрипта. Гледе залишних сесија постоје два схваћања. Једно је, као што мисли Купусаревић, да би залишна сесија била својина дотичне општине, и да би она требала да је ужива, а погрешно је мишљење, да су и својина јерархијског фонда. Тај се фонд само из прихода тих сесија састоји, а прави је власник парохијски фонд (Papiteleк) и ако се парохија у том месту опет крајира и сесија се повраћа. Што се тиче доплатка свештенству он држи, да би ту имао Саборски Одбор да одреди, колико ће која епархија добити спрам званично исказане потребе. — Усваја предлог прорачунског одбора.

Васа Мучевић каже, да Думчин предлог инволира у себи све. За то пристаје уз тај предлог, а Саборски Одбор нека у свом делокругу реши, како ће поступати.

Ј. Магарашевић мисли, да је овај предлог Д. Кнежевића излишан, до год не донесе свој извештај онај одбор, којем је поверено питање о изједначењу дотације свештенства митрополије. Он је за предлог др. М. Мушицког у погледу ове ствари. Не пристаје на предлог Ев. Думче, који захтева, да се помоћ свештеницима VI. класе из Јерархијског фонда даде,

јер тај Јерархиски фонд у неколико је накнада свештеничког миров. фонда целе митрополије.

Парох *Божа Поповић*. Као што видим, овде се непрестано говори о једном делу Думчина предлога, и то о оном делу, који се односи на плате. Међу тим о другом делу тога предлога, којим се тражи 20.000 круна за оправке црквa, ништа се не говори, а овамо у истини има много цркава, које треба оправљати. — С тога он од своје стране препоручује тај део предлога, у нади, да ће га сабор усвојити.

Милан Николајевић каже, да у земаљском буџету има оставка од 70.000 К за оправку цркава и то се сваке године потроши. Кад то није доста за три епархије, онда је 20.000 К врло мало за целу митрополију. Требало би 50.000 К.

Евген Думча пристаје, да се припомоћ повиси на 50.000 К.

М. Медаковић говори о том, да види више приједлога, али ће говорити само о приједлогу Душана Кнежевића. По прорачунском нацрту изгледа, да свештенство горњо-карловачке дијецезе има само право на неприкосновени фонд, с тога пита сабор, да ли има и на јерархијски. (Посланици признају, да има.) Кад је тако, иде даље. Спомиње, да су он и другови поднијели прешан предлог у томе смислу, да се задовољи правди и да се свештенство изравна у берићима у цијелој митрополији. Увидио је, да од тог приједлога нема ништа, јер то ће бити ријешено, кад се коначно уреди дотација цијеле митрополије. Кад се не може, онда он и другови предлажу потпору сталну из јерархијског фонда. Сабор је признао у принципу, да се треба изравнати дотација горњо-карловачког свештенства са свештенством других дијецеза, за то они предлажу сад, да се бар томе принципу у неколико задовољи. Наиме, да свештеници који немају нужедне администрације, било парохије или капеланије, треба да добивају на II и III. класи сталну припомоћ из Јерархијског фонда. То захтијева правда и он моли сабор и чланове његове, да метну руку на срце па ријеше ствар. Упозорује на то, да се плата нередовно добива и да не долази за времена принос из неприкосновеног фонда и на крају препоручује приједлог Д. Кнежевића са молбом, да га сабор прими.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић*. Дужност ми је, да браним ставку о припомоћи свештеничкој за Горњу Крајину, јер се иста оснива на закону. С обзиром, дакле, на лелек, који долази с тих страна, прихваћам предлог Душана Кнежевића, а тако исто прихваћам и предлог Евгена Думче за оправку цркава. Но моје је мишљење, да се сабору оставе одрешене руке при подаривању припомоћи.

Милан Николајевић истиче, да се ова припомоћ горњокарловачком свештенству не сме помешати са субвенцијом од 14.000 К. Оних 14.000 К. дају се као допуна прописаној дотацији из неприкосновеног фонда. Влада то тражи као мањак на распорезаном парохијалном намету, којим се покрива парохијска дотација. Ово међу тим има да буде припомоћ из јерархијског фонда, која би се према потреби издавала. Најбоље би било, кад би епархијске власти исказивале ту потребу С. Одбору.

Високопреосвештени епископ *Митрофан Шевић* предлаже стилистичку измену у прорачуну саборског одбора, где место речи „осталих“ треба метнути „свих“ (епархија), а тиме је одређено коначно и потпуно партицирање и епархије горњокарловачке за припомоћ и јерарх. фонда.

Др. Л. Секулић предлаже, да се онима 70.000 К. дода још 6000 К, јер је толико потребно, пошто је по пређашњим потребама било већ мало одређених 70.000 К.

Прима се.

Примљено је, да се у оних 100.000 К има рачунати и помоћ, коју је Кнежевић тражио за Горњо-Карловачку дијецезу. И тако су све ставке примљене по предлогу Евг. Думче.

Др. Ал. Рокнић. Предлажем, да се после подне реши питање мандата у Старој Пазови и Сомбору. То тражим с тога, што време лети, па може сабор и проћи, а ти срезови не би били заступљени.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $^3/_4$ 1 и заказује идућу за 4 сах. после подне.

XXIII. Седница 27. јуна (10. јула) 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Бележник *Јован Воркапић* чита записник седнице од пре подне.

Б. Поповић примећује, да у предлогу Ев. Дуиче треба да стоји „за поправке парохијских цркава у целој Митрополији 30.000 К“, а не за припомоћ црквених општинама.

С овом примедбом се записник овероваљава.

В. Мудавевић говори о томе, како је власт протузаконито учествовала при избору у Даљском срезу. Говори, како су њега, а и друге људе спречавали свуђје у свима местима његова среза и нису му давали долазити у додир са својим бирачима. Но кад је он тражио са Ј. Магарашевићем збор изборника у Чешину, на основу закона допуштено му је то уз присуство полиције, а у Белом Брду није ни дозвољен такав збор. Чита одлуку, коју је опћ. у Тењи добила, ради исплате трошкова оне полиције, која је била присутна при зборовима и при избору, која у целости овако гласи:

Број 6503/1902.

Опћинском поглаварству у Тењи.

Поводом минулих избора за српски црквени сабор морала је ова област изаслати свога изасланика у Даљ, Тење и Бјело Брдо ради предузећа изванредних сигурносних мјера за увчување мира и поретка. Крој то је настао за ову област изванредан трошак од 144 К 80 фил. Овај трошак мора да сношају бирачи односно срп. прав. црквена општина, јер су оне повод дале, да су се морале оне изванредне сигурносне мјере предузети. Од горњег трошка отпада на црквена општ. Тење 56 круна. Услед тога позива се то опћ. поглаварство, да о том обавијести тамошњу црквену опћ. тиме, да горњи износ путем тог опћ. поглаварства амо поднесе, односно, у колико није с тим задовољна, да јој је слободно против тога у року од 14 дана поднијети путем ове области уток на вел. кр. жупанијску област.

Кр. кот. област у Осијеку 22./5. 1902.

Кр. кот. предстојник

Криж.

У тој ствари подноси овај пршан приједлог:

Кр. котарска област у Осијеку гласом прилежеће под ·/. одлуке од 25./V. бр. 6503 ех 1902. осудила је срп. прав. црквене општине у Тењи, Даљу и Бјелом Брду на сношање трошкова у своти од 144 К 80 фил., које је тобоже иста област ради изванредних сигурносних мјера приликом избора посланика за срп. нар. црквени сабор учинити морала. Пошто је крал. кот. област без повода против воље бирача и црквених општина у изборну акцију ушла и гласом прилежеће под ·/. одлуке мјесто одређених опћ. чиновника за присуствовање свог предстојника без икакве потребе изашиљала, то сматрајући овај поступак крал. кот. области у уставној држави јединственим, част ми је високом сабору поднијети приједлог за одлуку: да би висок овај сабор овај безпримјерни случај кнс. кр. зем. влади безодлачно до знања ставити и исту замолити изволило, да заштити поменуте црквене општине против сваке самовоље кр. кот. области.

Прима се овај предлог као пршан.

Др. Ж. Милодиновић. Зајам хипотекаран се даје на чисто добро и док добро није чисто не може се зајам издати, па то важи и за срп. нар. фондове. Но стари саборски одбор, који се са незаконитостима прославио, издао је зајам од 3000 круна на добро, које је у парници, и данас сутра дужник може добро изгубити, па ће онда изгубити и нар. фондови. С тога стављам интерпелацију:

„Је ли познато г. председнику Саб. Одбора, који је уједно и председник сабора, да је издан на темељу обвезнице од 3./5. 1902. хипотекаран зајам од 3000 К. некој Лепки Панић из Карловаца на непокретнине, које су препорне и на којима је забележен препор? Ако није познато, да ли ће се одмах обавестити о свему, а ако јесте, како мисли то прандати и шта ће у том предмету предузети?

Интерпелација ова нка се доставити председнику Његовој Светости.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном реду је верификација. Реч има известилац г. Др. Илић.

Др. Бр. Илић. Као извештач верификационог одбора слободан сам поднети извештај о избору у Пакрацу. Као што је познато сабор је решио, да се тамо пошље изасланство, да ствар изврши, што је учињено, и ја сам слободан, да прочитам истражни записник (чита). После овога, што ми тражимо, види се, да је при избору у Пакрацу било незаконитости и да су политичне власти утицале, те предлажем да се мандат Светозара Грубића уништи и Грубић на сношење трошкова притегне.

Св. Грубић каже, да није било утицања

власти на тај избор; као доказ навађао је он, још при првом верификирању његова мандата то, да нијесу 2 општ. чиновника и 2 учитеља гласала за њега. Он није био при обрани својој именовао тих учитеља, не нехотице него хотимично. (Др. Сл. Малетић — Ми им се не би светили, могли сте имена казати!) Он изјављује, да је требао и сам бити на истрагу послат, при навођењу неправилности избора свога, но то није уређено. Каже, да му је др. Ђурђевић казао, да га је он из Брода позвао рекомандованим писмом у Пакрац у тој ствари, но он тога писма још није примо. (Др. Н. Ђурђевић: Карактеристично је, да то не признајете! Ја ћу донијети сл. сабору то писмо!) Жали што ниједан сељак његова среза није прослушан од комисије у тој ствари. Одлучно пориче и сада, да је власт радила у корист његова избора, побијајући наводе навештаја истражне комисије, а нарочито те, да је било чашћења и мићења изборника. У погледу онога тражиће пријепис протеста, ради тога, да преда суду клеветнике, и да би икако добио задовољштине за ту клевету. На сабор се ослања, да ће исти, судећи праведно о свему овоме уважити и одобрити његов мандат.

Др. Н. Ђурђевић. Нисам хтео о овој ствари да говорим само за то, што се овде догодило да је овде оптужени узео улогу тужитеља. Види се, да посланик Грубић тражи, да буде све при истраги, као што је било све и при избору посланика. Он не види своје кривице, него кривицу свију других, па и истражног изасланства. Кад је котарска област добила наше писмо, добили сте и ви, или ваши млађи.

А сад, да ли је при избору било утицања политичке власти. Ми морамо бранити наш изборни ред, али и признати, да он има празнина. Но једно стоји, да је тај изборни ред хтео да отклони утецај сваке политичке власти. Но док то забрањује, она допушта полицијским чиновницима, да се могу кандидовати, а то је аномалија. Довољно је то, да су се званичници Срби и несрби тамо скупили и чинили, што су могли, па су то и учинили. Пандури су крстарили и наганили људе, да гласају за Грубића. (Грубић: Није истина! — Ђурђевић: Ви једино знате: То није истина!) Предстојник се кандидује, а кандидује га други предстојник, и ту није било радозналости, него је било терај политичке власти. И тако је тај избор заиста незаконит и оправдан је предлог, да се мандат Грубића уништи.

Др. Б. Илић. После значајног говора дра Ђурђевића немам много рећи, него велим толико, да су ништавни наводи г. Грубића, да није било пресије од стране политичке власти. Но то је празна тврдња, јер није ни чим доказано, шта више, сведоцима је доказано све оно, што је у протесту наведено. С тога остајем при предлогу, да се избор Грубићев уништи.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.* Они посланици, који су за предлог верификационог одбора, нека устану.

Устаје се.

(После $^1/_4$ сахата одмора).

Известилац *Др. Бр. Илић.* Имам да поднесем навештај у ствари избора свештеничког кандидата у Кикинди. У тој ствари је потражен изборни записник, али ни до данас тај записник није добивен и тако се ствар не може решити, него предлажем, да се још једном позове епархијска управа, да тај записник пошље.

Прима се.

Известилац *Др. Бр. Илић* почиње да реферише о избору световног и свештеничког посланика у Сомбору.

Др. М. Мандић (на пословник): Дознајем, да својом кривицом нисам био у верификационом одбору. Но ја сам питао дра Илијћа у тој ствари и он ми је рекао, да ће прво доћи на ред старо-назовачки избор, па онда сомборски. (Гласови: То није на пословник, не ћемо да чујемо.)

Известилац *Др Б. Илић.* Ја нисам рекао ништа дру Мандићу, па поричем све то, што он говори. Ја сам оним редом реферисао, којим стоји у записнику. Но ако сабор друкчије на реди, ја немам ништа противно.

(Гласови: Добро је. Реферишите).

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива референта, да реферише о Сомборском избору.

Известилац *Др. Б. Илијћ.* Против тога избора поднесен је протест, из кога се види, да је на биралишту била војска и тамо су били политички чиновници, те за дра Дракулића радили. Осим тога 52 бирача су одбијена, да немају гласа, а при првом избору су гласали за Новака Машића, једна група је гласала први пут за Дракулића, а сад су хтели, да гласају за Машића, ала су одбијени. Једно одбијено је 94 бирача, који би гласали за Ма-

шића, те би имао већину од 62 гласа. За илустрацију прочитаћу нека места протеста. Чита 80 случајева, који су незаконито одбијени и предлаже, да се нареди истрага.

Др. Павле Дракулић захтева и сам истрагу. Да избор није коректно вођен, не би му он сам пренључио онај списак, у ком су наведени сви, који су одбијени. Чуди се, што су се радикали смејали томе, што неки нису пропуштени гласању, пошто се није могла установити њихова идентичност. То није никакво чудо, јер у Сомбору има доста људи с истим именом, па једни од њих имају право гласа, а други не, и ти су морали бити одбијени.

Задаћа је истраге, да испостави, да ли су они, који су у списку наведени с правом одбијени, или нису. Изборна комисија се не може бавити с тим да ли неко има право бити бирач, или не. Он ради своје репутације и ради репутације сомборског црквеног одбора моли истрагу.

Др. Ж. Миладиновић. Ево и опет прилике, да се позабавимо са сомборским мандатом. Истина др. Дракулић хоће да оспори наводе, ал није успео. Та ено изјава у „Бранику“, где је потписан Крагујевић и признаје се, да је он могао гласати. Код људи је по мудрости црквеног одбора, фалило слова, или је било више и ти су људи одбијени и понављиће они људи су одбијени, који су хтели, да гласају на Нову Машића. Долазе људи с књижицама порезним, а они их одбијају. Тамо се фалсификира воља народна у корист неколико капуташа. Тамо је опет била полиција и војска. (Дракулић: Из нужде). Каква је то била нужда? Далеко је Сомбор дотерао, кад војска спроваја избор, па треба дисциплинарни поступак против таке општине. Из свега овога не могу пристати на предлог верификационог одбора, него предлажем, да се избор уништи и да се одреди дисциплинарни поступак против општине.

Др. М. Мандић усваја предлог референтов тим пре, што ни протест не спомиње о пресији полиције. Што се тиче броја одбијених изборника, који су први пут гласали за Дракулића, а овога пута хтедоше гласати за Машића, вели, да нема у протесту о томе довољно доказа. Пошто има у Сомбору по 5 људи са истим именом и презименом, зато је потребна истрага, да се испостави, да ли је гласао онај, који има права на то. (Др. Сл. Милетић с подсмехом: др. Мандић самосталац!) Говорник моли подпредседника, да опомене оне посланике, који нечасне примедбе у сабору чине.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* опомиње на мир.

Др. М Мандић противан је предлогу, који иде на уништење тога мандата, јер нема за то довољно ни факата ни аката. И нема нигде у свету така случаја, да се два пута избор у истом срезу без истраге уништи.

Др. М. Бабић говори против предлога референтова, а гласаће за предлог др. Ж. Миладиновића, тим пре, што и сам изборни записник каже, да је био варошки капетан присутан у изборној соби, чему је он категорично противан, јер би то значило одобравање утецаља политичке власти на избор посланика за наш сабор. Чуди се др. Мандићу, који је гласао за уништење мандата Св. Грубића, зато нарочито, што је ту била власт, да исто не ради сада конзеквентно своме становишту, које је заступао прошли пут.

Др. М. Мандић вели, да је гласао за уништење мандата Св. Грубића, што је истрага установила, да је било пресије власти на избор, а овде се нигде не говори о каквој пресији, па ни у самом протесту.

В. Муачевић чуди се, да неки могу предлагати уништење овог мандата поред све очевидне ништавости свију разлога у протесту. Чуди се даље, да може неко импутирати тако свесној општини, као што је Сомборска, несавесност и некоректност. Сабор нема доказа, да је та општина тенденцијозно радила противзаконито. Захтева, да се докаже, да ли је варошки поткапетан, који је био у соби, где се вршио избор, утецао на слободу избора, јер то, што је он само био присутан, није довољан доказ његова интервенисања при избору. Што се тиче војске, као да је и она стајала на руци дру Дракулићу, нема о томе позитивних доказа. Тражи истрагу, јер ово је питање (окренувши се радикалима) вашега Кефа и воље неких људи.

Др. Ж. Миладиновић. Говори, као да је из Сомбора! — (Велика вика.)

Др. Паја Дракулић раздражено: И цигании у Сомбору има више васпитања него Жарко Миладиновић! Срам га било!

Васа Муачевић. Не допушта, да се једној

општини без доказа приговара, да тера пизму и пркос. Биће први за то, да се овај мандат уништи, ако се докаже пресија и незаконитост. Сад је за истрагу.

Др. П. Дракулић. Жао му је, што је изражајем својим достојанство сабора повредио, зато моли сабор, да му опрости ту увреду, јер је оно рекао у узрујаности. Узрујала му се крв, кад је казао др. Миладиновић В. Муачевићу, да говори, као да је из Сомбора, у чему он види личну увреду.

Др. Ж. Миладиновић. После изјаве г. Дракулића, којом је повукао непарламентарне речи, ја немам ништа одузети и додати.

Св. Прибићевић. Самостална странка гласала је за уништење мандата Св. Грубића, што је констатовано, да је при његовом избору било пресије. Но у овом случају је самостална странка за истрагу, зато ни у самом протесту нема говора о пресији, а други разлози потпуно су неосновани. Тражи истрагу у овој ствари.

Др. М. Мушицки. Ми смо увек заступали мишљење, да се политичке власти немају мешати у изборе. Но бојим се, да у овакој узрујаности, не ћемо моћи правилно решити ову ствар. С погледом на то, што многи траже истрагу, треба им попустити. За то ћу гласати за истрагу, па да се спроведе истрага и докаже: Зашто је тамо отишла полиција и војска. Па ако се то све докаже, онда да се својим путем спроведе дисциплинарна истрага против криваца. С тога примам предлог верификационог одбора.

Др. Милош Ђорђевић. Увек су се у саборима већине и мањине рибале и то је природно. Али овде не треба изгубити из вида правду. Треба пресудити ствар како одговара закону, а не партијском интересу. Сваки мандат гледа се с формалне и законске стране, а већина га још гледа и са страначког гледишта. Формалној страни оног мандата нема приговора. Сад се пита само, да ли су законске одредбе повређене и је ли то доказано. Бабић је погрешно рекао, да је он уверен, да избор није ваљан, па је за то за уништење. Уверење је далеко од истине, доказа и закона. Крупне се ствари наводе против избора, али се ништа не доказује. Наводи се, да је војска и полиција била на биралишту, али се не доказује, је ли било притиска. О одбијеним бирачима нема такође доказа. Ову ствар треба пресудити по доказима, а не по уверењу. С тога се радовао извештају вериф. одбора, па је и сад за истрагу. Ако се докаже, да црк. одбор незаконито ради, треба против њега повести дисциплинарну истрагу.

Ђорђе Павковић. Ја сам од почетка заступао истрагу, па сам за то и данас, али тако, да у комисији истражној буду заступљене све странке.

Известилац *Др. Б. Илић.* Чудим се др. Мандићу, кад вели, да нема неправилности при овом избору, а то су и остали говорници с противне стране тврдили. Но да су мало у списе загледали, то не би тако говорили, јер тамо се на сваком кораку виде незаконитости. Иначе остаје при предлогу верификационог одбора.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* позива на поименично гласање за праједлог вериф. одбора са допуном др. Б. Мушицкога. Који су посланици за те праједлоге гласаће са „да,“ а који су против гласаће са „не“.

Приступа се гласању. После гласања потпредседник објављује резултат гласања. Гласало је свега 50 посланика Са „да“ 25 са „не“ 25. (Вичу: Нису добро пребројани гласови!) Према томе потпредседник захтева по пословнику поновно гласање.

Др М. Мандић и *В Муачевић* захтевају, да бележник прочита из својих бележака, ко је гласао са „да,“ а ко са „не“.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Ако немате поверења у бележнику кажите то отворено.

На захтевање чита *др. М. Бабић* бележник ко је гласао са „да“ а ко са „не“. Констатује се, да су са „да“ гласали њих 26, а са „не“ 25.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* проглашује према томе за прињен предлог, који је тражио истрагу и позива, да се изабере истражна комисија.

На предлог *дра М. Михајловића* изабрани су др. М. Мушицки, Јован Магарашевић и М. Николајевић.

Потпредседник *Др Ђ. Красојевић* затвара седницу у $7^3/_4$ сах. и заказује другу за сутра у 10 сах. пре подне.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школски Савет**) држао је под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, своју седницу дана 1. (14.) августа о. г. — Седнице Школског Савета држаће се и у септембру месецу.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти**) држане су, и то Административног Одбора 7. (20.), а Конзисторије 8. (21.) августа о. г. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Преуређење управе Текелијанума.**) На темељу пренишње одлуке Његова Величанства од 7. фебруару о. г. издао је кр. угарски министар председник две наредбе од 12. јуна о. г., којима се преуређује управа Текелијиног завода у Будимпешти.

Досада је тај завод стајао под управом српске православне црквене општине Пештанске. Према пренишњој одлуци Његова Величанства и наредбама кр. уг. министра председника Текелијин завод стајаће одсада под проктеторатом свагдањег митрополита патријарха као врховног патрона, и под управом патроната, којем је председник свагдањи православни српски епископ Будимски, а потпредседник председник Матице Српске. Чланови патроната су: Будимски парох протопрезвитер, Пештански парох, председници срп. прав. црквених општина у Пешти и Будиму, по један академски квалификован члан оних општина; један виши државни чиновник српске народности и православне вероисповести, којега именује угарски министар-председник; један члан српске народности и православне вероисповести, којега делегује хрватско-славонски бан. Осим тога члан је патроната и директор завода као известилац. Патронат поставља комисију ради управљања економским пословима, затим дисциплинарну комисију.

У заводу ће бити бесплатних закладних места, а у случају, да се један део огромног заводског земљишта у улици „Зеленог дрвета“ („Zöldfa utcza“) прода и умогне се назидати нова заводска зграда, примаће се уз умерену отштету и питомци који плаћају. Имањем завода управљаће Саборски Одбор. Министар-председник именовао је од своје стране у патронат министарског секретара Пају Јовановића, а хрватско-славонски бан је делегирао посланика Ђуру Дедовића. Пештанска српска црквена општина изабрала је заменика престоничког фишкуса, Др. Младена Мађаревића, а Будимска општина судију код управног судишта Арсена Зупковића.

Према томе патронат је овако састављен: врховни је патрон: Његова Светост патријарх *Георгије Бранковић*; председник патроната: Будимски епископ високопреосв. *Лукијан Богдановић*; потпредседник патроната је председник Матице Српске *Антоније Хаџић*; чланова су патроната: Будимски парох протопрезвитер *Велимир Недељковић*; Пештански парох *Др. Владимир Димитријевић*; кр. саветник *Стева Јовановић*; потпредседник Пештанске општине *Лазар Крстић*, *др. Младен Мађаревић*, *Арсен Зупковић*, *Паја Јовановић*, *Ђуро Дедовић*, и заводски директор *Стева В. Поповић*.

(**Управни одбор „Матице Српске“**) држао је 7. јула (9. августа) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића председника друштвеног. Од многих расправљених предмета споменућемо неке главније. Највишом одлуком Његова Величанства краљ наређено је, да се задужбина Саве Текелије у Будим-Пешти, која се досад налазила под државним руковођењем, преда на руковање Саборском Одбору у Карловцима, а управа споменутога завода и духовни надзор, да се повери патронату, коме ће председник бити свагдањи епископ Будимски, а потпредседник свагдањи редовно изабрани и од владе потврђени председник „Матице Српске“. Према тој највишој одлуци издао је кр. угарски министар-председник у том погледу наредбе како за Саборски Одбор тако и за патронат. Обе те наредбе послао је епископ Будимски, као председник тога патроната, „председништву“ „Матице Српске“ ради знања, равнања и даљег поступања. Узима се на знање; обе наредбе издане су у председнику, а скупштини ће се поднети извештај, шта је „Матица“ све учинила, да јој се поврати на руковање Текелијина задужбина — Поднети су министарству извештаји о неким дужницима фонда Текелијиног. — Ника Николић, као завршилац последње воље Мање Моканове, шаље од исте „Матици“ остављени легат од 205 фор. — Судска одлука у ствари оставине Јулијане Маргетићке издана је фискалу друштвеном на даљи поступак. — Наређено је, да се извршне најнужније оправке на кући Јулијане Маргетићке у Темишвару. — Судска одлука о наређеној исплати спиендијске задужбине Стеве Стојановића из Ердевика у износу од 6051 круна 98 пот. издана је благајници на даљи поступак. — Према извештају изасланог пододбора подноше се скупштини засебан предлог о умировљењу благајника Данила Мановловића. — Узима се на знање извештај председников, да је са члановима на то од-

рећенима, завршено пивентарисање свију фондова и да је све у свом реду нађено. — Узет је на знање извештај, да је каса изненадно сконтролисана и да је све у свом реду било. — Извештај фискалов о стању паришца поднеће се скупштини — Управним одбором изаслати прегледачи рачуна за г. 1901. јављају, да су те рачуне прегледали и да су их у најбољем реду нашли, а то исто јављају и скупштинском изабрана супер-ревизори. Одређује се, да се рачуни пошљу на даљи преглед министарству, да се штампају и да се о томе и скупштина извести. — Према извештају економског одбора нарећене су неке нужне оправке на кући Матичиној и на зградама на салашу Сиче Ђорђевића. — Узима се на новољно знање извештај економског одбора, да је путем дражбе издан неки део земље Марије Трандафилке и да пресечно на један ланац пада 91 круна 57 потура. — Пожурује се Новосадски магистрат, да реши молбу Матичину, поднесену ради уступања „Хана“ за подизање зграде за православну сирочад на задужбине Марије Трандафилке. — Изаслат је пододбор да набави све податке, који су нужни, да се тај завод подигне и установи по жељи народне добротворке Марије Трандафилке. — Одређено је, да се редовна годишња скупштина сазове за 12. (25.) септембар о. г. — Узет је на знање извештај економског одбора о издатом упражњеном стану у кући Марије Трандафилке путем дражбе. — Издато је нешто мало зајмова и обављени су неки послови економске природе.

У Србији.

(**Конгрес српских новинара.**) На дан 14. сепг. о. г. састаће се у Београду први конгрес српских новинара. Чланови конгреса могу бити 1.) чланови Срп. Новинарског Удружења; 2.) Уредници и стални сарадници српских политичких и стручних листова и часописа; 3.) писци познати својим радовима на пољу српске публицистике и 4.) признати књижев. ради.

(**Главни просветни савет у Србији.**) Краљ Александар је, на предлог министра просвете, а на основу закона о уређењу главног просветног савета, поставио за 1902/903. и 1903/904. школску годину и то: др. Војислава Бакића, професора Велике Школе, који ће уједно бити и председник савета; дра Марка Лека, дра Стевана Марковића, дра Драгољуба Павловића и Живојина Перића, професоре Велике Школе; Сретена Ј. Стојковића, директора гимназије Вука Стеф. Караџића; Луку Лазаревића директора гимназије Краља Александра I.; Стевана Веселиновића, референта за црквене послове у министарству просвете и црквених послова; Боку Анђелковића и Момчила Ивановића, професоре гимназије Краља Александра I. за чланове савета.

(**† Гаврило Витковић**). У Неготину у Србији умро је 25. о. м. Гаврило Витковић, почасни члан Српске Краљ. Академије и Матице Српске, дописни члан Мађарске Краљ. Академије у Будимпешти и професор у пензији. Покојни Витковић радио је на школској књижевности, а штампао је и неколико прилога у Гласнику Ученог Друштва и у Летопису Матице Српске. Превео је с мађарског приповетку свог стрица Михајла Витковића „Спомен Милане“ и Калајеву „Историју српског народа“. Лака му земља и вечан спомен!

(**† Др. Љубомир Недић**.) После дугог и тешког боловања преминуо је дана 29. јула о. г. професор Велике Школе у Београду *Др. Љубомир Недић*. Покојник се у последње време истакао нарочито као књижевни критичар, не баш симпатичан неким нашим песницима. Српска Књижевна Задруга издала је његов превод Голдсмитова „Векфилдског свештеника“. Нека је упокојеном Дру Љубомиру Недићу лака земља и вечан спомен!

—

Разне белешке.

(**Колико се годишње наштампа књига у западној Европи?**) По подацима енглеског библиографа Р. Смита сваке године наштампа се најпре књига у Немачкој. Тако се наиме поцречно наштампа 23908 разноврсних издања. За Немачком долази Француска са 13268 књ., па Италија — 9667. Великобританија — 7249, Сједињене америчке државе — 5315, Холандија — 2873 и Белгија — 2272. Смит је разделио сву количину књига, која се годишње добија, на дванаест разреда и нашао је да прво место између тих 12 разреда припада школским уџбеницима и издањима класика. На другом месту стоје романи и приче — око 7848 издања. У седам поменутих разреда највећа количина књига добија се у Немачкој. А то су ове рубрике: „Уџбеници и класици“ (5442 књ.) „Вештине и науке“ (2948), „Белетристика и популарно-философске студије“ (1453), „Јуриспруденција (2145) „Теологија“ (2091), „Медицина“ (1533) и „Путописи“ (1139). Енглеска заузима прво место само у рубрици „Романи“ (2428); Италији припада прво место у одељку политичке економије (2998 дела); Француској — у рубрици историје (1164), те поезије и драме (778 састава). Највећи део издања, који се тиче спорта припада подједнако (око 57 састава) Француској и сједињеним државама.

„Le chrustianiswe“ 1902. Р. Гр.

(Статистика развода у западној Европи). — У *Француској* 1898. год. беше поднесено 9521 молби за развод брака, а 2859 молби за разлуку од стола и постеље (separation de corps). Осим тога поднесено је више од 12000 пријава, да супруги не желе даље брачни живот наставити. У процентном односају пријаве те групишу се на овај начин:

Развод:	Разлука супруга.
Молбе поднесоше:	
Мужеви 43%	15%
Жене 57	85
Породичне околности	
Породице с децом 49%	68%
„ без деце . . . 51	32
По занимању:	
Веледоседници, рентијери . . 10%	16%
Комерсанти, трг. фабриканта . 14	16
Сељаци-ратари 9	16
Надничари у ономе 5	—
Фабрични 45	37
Слуге 7	6
Особе без икакова занимања . 10	9
Како дуго живљаху у браку до подношења молбе:	
Испод године 5%	3%
од 1—5 год. 32%	24
„ 5—10 „ 38	36
„ 10—20„ 18	25
„ 20—30„ 5	8
Мотиви:	
Расипност, кињење, тешке увреде, злостављања 74%	87%
Невера (adultere) жене . . . 14	6
„ — мужа . . . 7	6
Осуда на тешку робију . . . 3	1

Од ових молби поднесених за развод брака решено је у смислу развода 87% — а у смислу разлуке 75. %.

На основу приведених бројева даде се навести следећи закључак. Жене, које су незадовољне с мужем често задовољавају се правом, да живе одељено од њега; а људи при истим условима обично више траже развод. Деца често задржавају родитеље од разлуке, али врло ретко од развода. Право за раскидање брачних веза највише употребљује радничка сталеж. Терет несрећног брачног живота најтеже се осећа између 5-те и 10-те год. живота заједничког. — У Француској 1898. год. беше закључено преко 277.000 бракова, те на тај начин на 1000 бракова долази 28 развода. Број развода за последњих 10 година скоро да се удвостручио у Француској.

У *Немачкој* закон о разводу постоји од 1875 год. За пет година од 1881—1885 попречно се догађало годишње око 8000 развода, а у последње доба прелази 10000.

У *Енглеској* (закон је од 1857. год.) за пет година од 1858—62. бивало је око 205 развода на годину; 1894—547; 1898—644. Енглеске судије много строжије односе се према питању раскидања брака, него њихове француске колеге, те док последњи удовољавају молбама за развод у 85 % свих случајева, дотле први удовољавају им тек у 28 %.

У *Аустрији* је развод дозвољен само некатолицима. Број развода порастао је од 1900—1894 год. На 25 %; а молбе за разлуку на 22 %.

У *Белгији* 1891 год., беше дозвољено 594 развода, 1884—708; а 1898—883.

У *Италији* закон не признаје развод. Молба за разлуку беше поднесено преко 4000, а удовољено је око 2000.

У *Швајцарској* (закон 1874. г.) 1891. год било је 877 развода; 1894—932. Разлука се годишње допушта око 71.

„Le Christ.“ Р. Гр.

Нове књиге.

Што је добро? Српских народних пословицама истумачио *Др. Данило Трбојевић*. Сремски Карловци. Српска Манастирска Штампарија 1902. Стр. 207. (Прештампано из „Српског Сиона“).

Православна српска парохија у Добрици крајем 1901. године. Написао *Максим Вујић*, администратор парохије. Сремски Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1902.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 265. ех 1902. 83 3—3

ОБЈАВА.

Уписивање ученика на Срп. Правосл. Вел. Гимназији у Новом Саду за школску годину 1902/3. почиње првог септембра о. г. по н. к.

Ученици, који први пут у гимназију ступају, морају исказати сведоџбом да су свршили IV. разред основне школе, и сваки ученик без разлике има донети са собом сведоџбу од последње године, крштено писмо и сведоџбу да је у смислу XXII. зак. чл. од године 1887. калемљен.

При уписивању плаћа сваки ученик уписнине

4 К, за библиотеку 2 К и за „Sanitas“ 6 К. Од тога се нико не ослања.

Школарина износи 48 К на годину и плаћа се уједанпут при упасивању или у трипут по 16 К и то до 15. октобра, до 15. фебруара и до 15 маја. Од 36 К школарине могу бити опроштени они ученици, који докажу сведоџбом од своје политичке општине, да су сиромашни и сведоџбом школском да се добро владају и у наукама добро успевају. А 12 К школарине плаћа сваки ученик у означеним месецима.

У Новом Саду 4. августа 1902.

Управа Срп. Прав. Вел. Гимназије.

Ad III. C. 340/164. ex 1902. 99 1—1

СТЕЧАЈ.

У стипен. закладу пок. *Атанасија вл. Бале* има се почетком школ. године 1902/3. попунити једно питомачко место са стипендијом од годишњих 200 круна.

Стипендије из ове закладе, које су подељене у три разреда по 200 К, 240 К и 300 К, могу се поред постепеног промицања на нижег разреда у виши, подарити само таквим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који спадају у опсег српске митрополије карловачке, а који не уживају нит друге какве потпоре, нит пак стипендије, што су установљене истим оснивателем код протестантских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну.

Сродници оснивачеви имају првенство пред другим молитељима.

Уз молбеницу ваља привити крсни лист, школску сведоџбу о здравственом стању и о имовним приликама родитеља односно својима. Тако инструисану молбеницу треба поднети *школском савету најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.*

Из седнице срп. прав. народног школског савета, држане у Карловцима 1. (14.) авг. 1902.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

Ad III. C. 158/зап. ex 1902. 98 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног катихетско-професорског места у срп. учитељској школи пакрачкој отвара се стечај.

Катихета ће имати дужност предавати: вероучу, црквено појење и црквено-словенски језик а по околностима и други који наставни предмет тако да испуни седмично 20 часова.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, који су успешно свршили науке у православној богословији но првенство ће имати оно свештено лице, које је уредбом светог архијерејског синода од 21. септембра 1895. бр. М. 618./син. 33. за средње школе прописани вероучитељски испит оспособљена с успехом положило. За случај ако таквих оспособљених компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити горњом уредбом прописани вероучитељски испит.

Оспособљени катихета ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Са горњим местом скопчана је годишња плата од 2000 круна и 10% исте плате у име станарине, после сваких пет година успешном не прекидне службе, годишња повишица од 200 круна, а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако постављени није у горњем смислу потпуно оспособљен имаће суплентску плату од годишњих 1600 круна.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о свршеним наукама и односно о оспособљењу, сведоџбу о досадањем службовању и најпосле о религиозно-моралном поведењу — ваља да компетенти поднесу школском Савету најдаље до 20. августа (2. септембра) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског Савета, држане у Карловцима 1. (14.) августа 1902.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

СТЕЧАЈ. 93 2—3

На учитељско место срп. основ. вероисповедне мешовите школе у Хрњакову, овим се расписује стечај.

Плата је учитељска 600 круна; 4 ланца рита са чистим годишњим дохотком од 40 круна, 12 метери дрва, слободан стан са једном собом, кујном и шпајзом.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до 15. (28.) августа 1902. године и када ће се и избор обавити.

Од компетената тражи се да осим српског и на романском језику у школи предаје.

Из седнице месног школског одбора држане у Хрњакову 21. јула (3. авг.) 1902. год.

Председништво.

Ш. О. 17./зап. ех 1902. 108 1—3

СТЕЧАЈ.

На учитељско место при месној срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи расписује се стечај са платом:

1.) у готовом новцу: за свакидању школу 480 К, а за пофторну 80 К;

2.) $^1/_2$ сесије (18 јутара 217□°) оране земље, $^1/_2$ ланца (1281□°) виноградске и 4906□° пашњачке такође оране земље, на које учитељ сноси све државне и муниципалне терете.

3.) слободан стан од 3 собе, са кујном, комором, шталом и шупом и уз стан башта од 652□°.

4.) Од мањег укопа — где позван буде — 1 К а од већег 2 К, од нарастоса 1 К.

Дужности су му школском уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црквеног појања обучавати.

Лична пријава узеће се у призрење.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечају је 6 недеља од првог објављења у „Срп. Сиону“.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Шандору (Бачка жуп.) 4. (17.) авг. 1902. год.

Десанка Ракићева Милош Пилић
привр. учитељица као перовођа. парох и председ

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 102 1—1

Школска 1902/3. година у српској учитељској и учитељичкој школи **сомборској** почеће се 19. августа (1. септембра) 1902. год., 16. (29.) и 17. (30.) августа пре и после подне одржаће се пријамни поновни испити; а уписивање биће 19. 20. и 21. августа (1. 2. и 3. септембра) 1902. год.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и духом и слободни од очне болести такозване трахоме, који су бар у 15. годину ступили и четврти разред грађанске школе, гимназије или реалке с довољним успехом свршили.

Такође могу бити примљени и они ученици, који пред професорским збором строги пријамни испит положе из науке хришћанске, српског, мађарског и немачког језика, црквено славенског читања, малог црквеног појања, а такође из рачуна и земљописа и отачаствене повеснице у оној мере, у колико се ти предмети у IV. разреду грађанских школа предају.

За приправнице примају се српкиње православне вере, које су IV. разред српске више девојачке школе или IV. разред грађанске или реалне школе успешно свршиле.

Ученици и ученице, које желе ступити у учитељску односно у учитељичку школу, имају донети са собом крштено писмо, лекарску сведоџбу о потпуном здрављу, школску сведоџбу из последњег разреда, а при том су дужни и једни и други из молитава и славенског читања испит положити. Женске имају још неизостављено са собом донети изјаву писмену својих родитеља или добротвора, да ће они за време учења у овој школи о свом трошку издржавати, а на изјави тој мора бити званично потврђење од тамошњег поглаварства, да су дотични родитељи у стању ову своју обвезу испунити, то јест, да средства за издржавање својих кћери, за време њихова школовања имају.

Приправници и приправнице који из државних или других који учитељских школа у Угарској у старије разреде ове школе прећи намеравају, морају се подврћи пријамном испиту из српског, црквено-славенског језика и црквеног појања.

Стан и храна само се у приватним кућама, по претходном одобрењу управитељевом погодити може.

Грађани, који приправнике и приправнице на стану и храни држати желе, имају се управи учитељске школе тога ради пријавити.

У Сомбору 31. јулија 1902. године.

Никола Ђ. Вукићевић,
српских учитељских школа управитељ

Ш. С. 317/193 ех 1902. 101 1—1

СТЕЧАЈ.

Ради привременог попуњења предавачког места из цртања у српској учитељичкој школи горњо-карловачкој, расписује се стечај са годишњом наградом од 480 круна.

Истом предавачу спадаће у дужност држати наставу из горепоменутог предмета у 4 недељна часа.

Компетенти имају своје документима снабдевене молбенице најдаље до 20. августа (2. септ.) 1902. поднети школском савету.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима 1. (14.) августа 1902.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета

С. О. 5090./през. ех 1902. 87 3—3

СТЕЧАЈ.

У стип. закладу блаженопок. *А. Е. М. Мојсија Путника* има се почетком школ. год. 1902./3. попунити једно питом. место са стипендијом од год. 400 круна.

За стипендисте могу бити изабрани само ученици српске народности и православне вероисповести и то ученици гимназије, реалке, занатлијских, трговачких, економских и рударских школа и виших наука и исти уживају стипендију све до свршетка наука, ако покажу добар успех у науци и добро владање. То имају исказати на крају сваког течаја, ко ужива већ коју стипендију, не може бити у исти мах и питомац ове задужбине.

За слушање наука ван земаља угарске круне уз уживање, ове стипендије потребна је претходно получена дозвола високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе.

Крсним листом, школском и лечничком као и сведоџбом сиромаштва снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. пар цркв. *саборском одбору* у Карловцима најдаље *до 1. (14.) септембра 1902.* с тим, да у молбеници ваља казати, куда да се достави одлука саборског одбора са списима матуранти још и то којој ће се струци одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. цркв. саборског одбора.

Бр. Е. К. 272. ех 1902. 106 1—3

СТЕЧАЈ.

У сврху сталног попуњења упражњених парохија: 1.) I. класе у Радучу, у протопрезвитерату личком, 2.) III. класе у Штикади, у протопрезвитерату личком, 3.) I. класе у Плочи, у протопрезвитерату личком, 4.) I. класе у Доброселу, у протопрезвитерату кореничком, 5.) I. класе у Косињу, у протопрезвитерату вилићком, 6.) III. класе у Клековцу, у протопрезвитерату вилићком, 7.) II. класе у Тржињу, у протопрезвитерату плашчанском и 8.) I. класе у Полоју, у протозвитерату будаштанском — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јулија (7. августа) 1902.

Михаљ
Епископ.

СТЕЧАЈ. 104 1—1

На учитељско место у Фењу са платом у готовом 800 крува, и то 600 круна од овдашње срп. прав. црквено-школске општине, а 200 кр. у име припомоћи из Епархијског Фонда, за поуторну школу 80 кр., у име паушала 20. кр. са огревом од 2. хвата дрва, за своју употребу са прописним станом и баштом, петогодишњим доплатком од 100 кр. годишње. Дужности прописане, рок стечаја 29. авг. на Усјек. ч. гл. Јов. крест. када ће се и избор обавити.

Из седнице меси. школ. одбора држане у Фењу 4. (17.) авг. 1902.

Председништво.

СТЕЧАЈ 105 1—3

На упражњено учитељско место на четворо-разредној мешовитој основној школи. Плата је учитељу 800 кр. у готовом новцу; 80 кр. за поуторну школу; 40. кр., за перовођство, од укопа где позван буде 2. кр. стан у парави са лепом и великом баштом, огрева (сламе) колико треба, и једна башта ван села од 1200□.

Дужности су школском уредбом прописане.

Рок стечају од првог увртења у овом листу на 4. недеље.

Молбе ваља слати на подписанога.

У Бочару 20. Јула 1902. год.

Васка Стануловић
председник.

СТЕЧАЈ 100 1—1

На упражњено учитељско место на петоразредној школи у Малом-Бечкереку.

Плата је учитељу 384 круне у готовом новцу 36 кибли жита урачунато у 216 круна, 2 јанца земље у име поуторне школе, а ако се буде примио црквеног и школског перовођства, добиће у награду 40 круна и 60 круна у име огрева. Налазећи се стан из 1 собе, кујне, шпајза, штале и коморе а осим тога и два врта засађена са виновом лозом и воћем.

Потпуно оспособљени учитељ могу компетовати, а изабром учитељу у дужност спада десну певницу држати, децу црквеном појању обучавати и при погребу ако буде позван добиће 2 круне. Оверовљене сведоџбе има се поднети председништву. Рок стечају је 18. (31.) август.

У Малом-Бечкереку 4. (17.) 1902. год.

Анђелија Остојићева Тома Савић
перовођа председник.

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 32. броју „Српскога Сиона“ за 1902. годину.

ГИМНАЗИЈСКА ОБЈАВА. 85 3—3

У срп. вел. гимназији Карловачкој почеће шк. година 1902./3. 1. септембра по нов.; 29 и 30. августа држаће се поправни испити, уписивати ученици и примати у I. раз. који донесу сведоџбу нар. школе, да су јој свршили IV. раз. и докажу крштеним писмом да су навршили 10. годину, те положе пријемни испит. У остале разреде примаће се на основу гимн. сведоџбе.

Плаћа се: који први пут ступају у завод 4 К 20 н. уписнине; школарину 12 К на течај сваки, осим тога по 2 К на библиотеку и по 4 К у фонд за набавку лекова у случају болести. Од ових прилога и уписне такође не изузима се нико, а од школарине могу бити опроштени сиромашни а добри ученици са сведоџбом о имовном стању својих родитеља која не треба да је старија од годину дана и школском сведоџбом без ниједне оцене „довољан“. Ученици I. раз. не ослобађају се за I. течај.

У гимназији се осим редовних предмета предају необавезно и бесплатно за ученике француски и мађарски језик. — а гимнастику и армонично појање и свирање уче сви способни. Желитя је да родитељи сами доведу своју децу и да их наместе у споразуму са управом.

У Карловцима, 7. августа.

Управа.

Бр. С. О. 5091./през. ск 1902. 86 3—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској закладу Петровић-Харишa има се почетком школ. године 1902./3. попунити једно питомачко место за *обртничку* струку са стипендијом од год. 600 круна.

Стипендију ову могу получити само младићи српске народности и источно православне вере из земаља угарске круне, а изабрани питомац моћи ће уживати своју стипендију само у којем наставном заводу истих земаља, изнимно пак по допуштењу високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и у којом наставном заводу у иностранству.

При једнаком својству молитеље имају првенство они, који су без имања, пред онима, који таковога поседују; а у истим околностима имају првенство пре свих молитеља сродници оснивателя пок. Марије Харишa рођ. Петровићеве и мужа јој пок. Григорија Харишa из Земуна.

Крсним писмом, лечничком сведоџбом о калам̃ењу богиња и стању здравственом, школском сведоџбом о досад свршеним наукама и најпосле сведоџбом од политичке власти, о имовном стању својем односно родитеља снабдевене молбенице ваља поднети саборском одбору у Карловцима најдаље до 1. (14.) септембра 1902. с тим, да се у молбеници има навести, камо да се достави одлука саборскога одбора после седнице му.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Председништво

срп. прав. нар. црквс. саборског одбора.

ШКОЛСКА ОБЈАВА. 107 1—1

У српској автономној учитељичкој школи у Карловцу почиње школска година 1902./3. *првог* септембра по нов. кал.

Уписивање приправница траје од 1—4 септембра, од 9—12 сати пре подне, и од 3—4 сата после подне. Послије 10. септембра неће нико више бити примљен без дозволе Всх. Школ. Савјета.

У I. разред ове учитељичке школе примиће се српкиње православне вере, које докажу:

а.) школским сведочанством, да су са успјехом свршиле IV. раз. више дјевојачке, или које друге средње школе, а при том да су доброг владања;

б.) крштеним писмом, да су навршиле 14. годину живота;

в.) лијечничким сведочанством, да су потпуно здраве.

Ученице, које ће молити стипендију, треба да донесу сиједочанство сиромаштва.

У Гор. Карловцу 1. (14.) августа 1902.

Управа.

ИЗДАВАЊЕ ГОСТИОНИЦЕ. 103 1—1

Каћеска српска црквена општина издаје своју гостионицу са 5 соба, шталама, шупом, подрумом и ледоницом, која је на најлепшем месту на три год. од 1. Јануара 1903. год. под закуп.

Дражба ће се 18. (31.) Августа 1902. год. у 9 сата пре подне у црквено-општинској дворани одржати.

Ближи услови могу се код председништва дознати.

У Каћу 2. (15.) Августа 1902.

Председништво.

Бр. С. О. 5088./през. ех 1902. 90 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног питомачког места за слушаоце срп. прав. богословског училишта у Карловцима у стипендијској *закладу Мојсила Моловића и супруге му Христине* са стипендијом од год. 600 круна овим се отвара стечај.

Молитељи српске народности и православне вере уз то припадници земаља угарске круне ваља да искажу сведоџбама добро владање, добар успех у наукама, сиромаштво и да су здрави.

Синови срп. прав. свештеника поред једнаке квалификације имају првенство пред другим молитељима.

Изабрани питомац мора слушати своје науке у срп. прав. богословском училишту Карловачком, а стипендију ће уживати од 1. септембра 1902.

Ваљано инструисане молбенице треба поднети потписаном ради избора најдаље до 1. (14.) сент. 1902. године.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 1644/252 ех 1902. 92 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитерског капелана у Новом Саду*.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе путем својих надлежних власти потписаној Конзисторији до 18. (31.) августа о. г. поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг.) 1902. год.

Председништво

Бр. С. О. 5089./през. ех 1902. 88 3—3

СТЕЧАЈ.

У стипендијској заклади *Петра Војновића, Милице Војновића роб, Максимовићева и Рахиле Војновића роб. Ђорђевићева* има се почетком школске год. 1902./3. попунити једно питомачко место од год. 600 круна за најближе законите мушке рођаке именованих оснивача с тим, да, у оскудици молитеља горње категорије, може питомачко место задобити сиромашан младић српског народа, који има ниже означену квалификацију у наукама, владању итд.

Молитељи ваља да доказу исправама т. ј. крсним листом, лечничком сведоџбом и школском сведоџбом, да су Срби источно православне вере здрави нарочито да су каламљени, доброга моралног владања и да имају бар добар успех у наукама, молитељи сродници имају исказати степен сродства; а остали молитељи имају приложити молби осем горњих још и сведоџбу сиромаштва.

Изабрани питомац добиће декрет, у којем ће бити обележене питомачке дужности, које су везане са правом на уживање ове стипендије.

Молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* с тим, да у молбеници ваља казати, камо да се достави овоопредметна седничка одлука саборског одбора са списима, а свршени матуранти још и то: којој струци ће се одати.

У Карловцима 22. јула (4. августа) 1902. г.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Број 669./К. 867. ех 1902. 77 3—3

СТЕЧАЈ.

На једно стипендијско мјесто из закладе блаженопокојенога епископа накрачког Никанора Грујића од 300 К односно 500 К годишње.

Стипендију ту могу получити само *сирочад свештеника православне српске епархије накрачке* т. ј. дјеца без оца и матере, сиромашнога стања, бар доброга успјеха у наукама и врло доброга владања.

Питомци ове стипендије могу бити богослови, који имају предност, па препарандисти и гимназисте а изнимно и свеучилишни слушаоци, мању стипендију уживају препарандисти и гимназисте, а већу богослови и свеучилишни слушаоци.

Прописно обложене молбенице имају се потписаној конзисторији најдаље до 18. (31.) Августа 1902. год. поднијети.

Из сједнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу 18. Јунија (1. Јулија) 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

К. 1648/267. ех 1902. 91 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место општинског *ђакона у Сентомашу*. Плата је 1000 Круна годишње у готовом и 3 јанца 1471|2200□ хвати земље, на коју ће земљу ђакон порезу плаћати.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе, путем својих надлежних власти до 18. (31.) августа о. г. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 25. јула (7. авг. 1902.

Председништво.

Бр. 41. о. 29. ех 1902. 82 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно стипендијско место са годишњијех 160 (сто и шездесет) круна, из закладе Ђорђа Рајновића.

Стипендију ову може добити православни Србин, у првом реду из Српскијех-Моравица, који већ иде, или ове јесени кани поћи у гимназију на Ријеци, односно Сушаку, а који је показао, да се добро влада и добро учи.

Молбеницу, инструпрану крсним листом, школском свједоџбом и опћинским, од Котар. Области потрђеним, искалом о имовном и породичном стању родитеља треба амо поднијети најдаље до Велике Госпојине о. г.

Српско-православна црквена општина на Ријеци 6. (19.) јулија 1902.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ. 84 3—3

Расписује се стечај на *два* упражњена питомачка места *Текелијина завода*.

Питомци уживају у заводу бесплатно стан, огрев, осветленје, лечење и послугу — уза то још и по 600 круна стипендије ако су слушаоци универзитета а 500 круне ако су гимназијалци — платних у 10 једнаких месечних оброка.

Молитељи ваља да искажу: 1. Крштеницом да су православни Срби, рођени у земљама круне Св. Стевана. 2. Свједоџбом своје општине да су сиромашни, лекарском свједоџбом да су потпуно здрави. 3. Школским свједоџбама од год. 1900./1901. и 1901./1902. да су доброга владања и врло доброга успеха у науци, да су свршили барем VI. гимназијски или реални разред или да слушају правничке, медичке, филозофске или техничке науке. При избору имају првенство — при једнакој квалификацији — слушаоци универзитетских наука. Молбенице се примају до 10. (23.) авг. 1902. а подносе се Надзорништву Текелијина Завода у Будимпешти. (Zöldfautcza 25).

Из седнице Надзорништва Текелијина Завода 20. јула (2. авг.) 1902. у Будимпешти држане.

Др. Милан Мандић с. р. перовођа — Стева Јовановић с. р. председник

Бр. С. О. 5111./през. ех 1902. 89 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај ради попуњења једнога евентуално два места у стипендијској *закладе Гавре Адамовића* са стипендијом од год. шест стотина Круна за ученике средњих и свеучилишних наука.

Стипендију ову могу получити сиромашни ученици српске народности православне вере, који су доброг владања, марљиви и који се добро уче, ну сродници оснивачеви имају првенство.

Питомци ове закладе слушају своје науке у отачаственим заводима у Угарској, Хрватској и Славонији; ну могу их уз благовремено получену дозволу од високог кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе слушати и у иностранству.

Молитељи треба да поднесу своје молбенице *саборском одбору* у Карловцима *најдаље до 1. (14.) септембра 1902. год.* а ваља да уз молбу приврију: крсни лист, школску сведоџбу, лечничку сведоџбу и сведоџбу о сиромаштву. Осим тога у молбеници ваља споменути, камо да се достави одлука саборског одбора после седнице му; а матуранти још и то, којој струци ће се одати.

У Карловцима 23. јулија (5. августа) 1902. г.

Предсједништво
срп. прав. нар. црквб. саборског одбора.

Број 2. 1902. 96 2—3

СТЕЧАЈ.

Услед оставке овдашњег учитеља Младена Бајића овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Арад-Гају предградије Арадско на српско вероисповедној школи, с којом је скопчана годишња плата од 700 круна, коју свагда у напред учитељ прима месечно, затим нови стан, са две мословане собе, кујна, шпајз, подрум и шупа за дрва, башту од 1544. кв. хвати, пет хвати дрва, три хвата за школу, а два хвата за учитељеву кујну у име грејања, ради чишћења школе 24 круне, у име перовођства 50 круна, паушал 10 круна, од великог погреба 2 круне где буде позват, од малог погреба 1 круну, од парастоса 1 круну, а три парастоса годишње бесплатно, стара дворана (школа) издаје црквб. школ. општина под закуп.

Учитељу спада у дужности осим прописане наставе, у цркви појати и децу црквеном појењу и на катализма обучавати томе, и да савршено мађарски спрама прописаним наредбама говори и предаје.

Молитељи имају своје добро инструпране молбенице до 15. Августа н. к. поднесаној управи поднети.

Првенство имају они који су Српски Завод у Сомбору свршили, и који се лично представи.

Из ванредне главне скупштинске седнице у Арад-Гају (Арадском предградију) 22. јуна 1902. год.

Арон Тимотић, привр. перовођа — Миша Нецин, председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — подносим на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

17—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

17— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 422.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 33

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 18. августа 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наредба

св. архијерејског Синода православне српске митрополије карловачке, о примању слушалаца у правосл. српско богословско училиште карловачко.

Ad бр. 77. сан. зап. ex 1902.

На основу одлуке своје од данашњега дана и под горњим бројем, забрањује св. архијерејски Синод, да се у правосл. срп. богословско училиште карловачко примају младићи, који немају благослова од својих епископа — дијецезана за полазак богословског училишта.

Ова забрана као допуна §-а 50. штатута о устројству богословског училишта од 1897. саопћава се управи богословског училишта карловачког знања као и даљег сходног поступања ради.

Из седнице срп. прав. архијерејског Синода, држане у Карловцима 6. (19.) јула 1902 године.

Георгије с. р.
Патријарх.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА

СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ

У КАРЛОВЦИМА.

О СВОЈЕМ РАДУ

У годинама 1897., 1898, 1899., 1900., 1901. и 1902.

Ad C. O. 2787/495. ex 1902.

Славни Саборе!

Сходно наредби §-а 24. саборскога устројства, потврђенога превишњом одлуком од 14. маја 1875. год., има част овај *саборски одбор*, који је изабран славним срп. прав. народно црквеним сабором године 1890., настављајући на свој извештај о својем

раду под бр. С. О. 3103|1171, ех 1897., поднети главном сабору дали (трећи) *извештај о својем раду* заједно са записницима својих седница, држаних *у другој половини 1897., даље у годинама 1898., 1899., 1900., 1901. и у првој половини 1902.*

Држећи се у распоређењу предмета, о којима је саборски одбор дужан главни сабор потање известити, у главном, онога реда, који је установљен и уобичајен и у досадањим саборско-одборским извештајима, има част овој саборски одбор и овом приликом пре свега истаћи оне моменте, који се тичу њега самога, његова састава и мандата и најпосле оних органа, који су му стајали на расположењу у његову раду.

Овај саборски одбор постављен је, као што је у почетку речено, 1890. године. Ну како главни нар. црквени сабор од 1897. није изабрао новога саборског одбора, то су чланови саборскога одбора од 1890. године вршили и врше мандат свој и даље до избора новога саборскога одбора у смислу §.-а 21. горехваљенога саборскога устројства од 1875. као и сходно одлуци саб. одбора од 22. септембра (4. октобра) 1897. бр. 1335.|зап. у овом погледу.

За време, од кад је главном сабору 1897. године поднесен овд. извештај на до сад, догодиле са даље промене у броју чланова саборскога одбора; јер је дне 2. (14.) децембра 1898. преминуо у Загребу редовни члан и потпредседник саборскога одбора преузв. г. Данило Станковић. Саборски одбор је послао изасланство на укоп покојников и за вечиту успомену изјавио је записнички своју жалост и тугу над губитком својега редовнога члана и потпредседника. На место његово изабрао је саб. одбор у децембарској седници 1898. г. Дра Николу Максимовића за потпредседника. Догодило се даље, да је г. Др. Тодор Недељковић, редовни члан, дне 9. (21.) септембра 1899. поднео оставку на чланству сабор. одбора, на што је саб. одбор (одлуком бр. С. О. 5484|1472. ех 1899.) истога г. члана известио, да не може узети на знање те оставке, јер није на то саборски одбор, него сабор надлежан, те га и даље сматра својим чланом, услед чега се исти г. члан и даље позивао и позива у седнице.

Данас саборски одбор броји свега четири редовна и три члана — заменика.

Што се тиче саборском одбору потчињених органа, осем нар. црквених тајника, имамо част ово навести.

Број чиновника је остао у главном исти, који је био прве половине 1897. Ну умножени послови код књиговодства и благајнице нар. црквених фондова и заклада, који стоје у вези са *множином хиротек. дужника и натпрегледањем манастирских рачуна*, проузроковали су, да се број помоћника и вежбеника код књиговодства и благајнице мора повећати а и берива неких повисити, као што се то јасно види из предложеног предрачуна за 1902.

На образложену молбу I. бележника саб. одбора повишено је саб. одбор првом бележнику плату почињући са 1. јануаром 1898. од 2400 К. на 3000 К.

На *место II. бележника* сабор. одбора, које је остало упражњено услед оставке г. Томе Павловића изабран је г. Александар барон Рајачић. Службу је почео 1. окт. 1899. На место овога пак, по оставци му, изабран је за II. бележника саб. одбора г. Милан Гаврилов, који је почео службу 3. (16.) октобра 1901.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 5110|1172. систематизовано је потребно *место отправника*, којем је осем отправљања званичних писама и пошиљака, дужност још нарочито, да води књигу за држање евиденције; па то место постављен је у привр. својству са 1. јануаром 1900. године г. јеромонах Августин Бошњаковић са платом од год. 1200 К и станарином од год. 200 К свега 1400 К.

Г. Александар Деспотовић *II. књиговођа* нар. црквених фондова и заклада преминуо је 7. (20.) јула 1900. Услед расписаног стечаја изабран је за II. књиговођу у привременом својству г. Живко Јекић кр. порезни официјал из Илока (бр. зап. 2278 ех 1900.) са новосистемизованом платом од год. 2400 К и станарином од 400 К. свега 2800 К. Исти је почео службу 5. фебруара 1901. по нов. кал. Накнадно је изречена

сталност овога чиновника уз урачунање година државне му службе, услед чега је уврштен у чланове чиновничко професорског мировинског фонда.

Г. Ђорђу Ст. Бекићу, архивару, урачунато је у садање службовање 4 год. 11 месеци автономне службе у срп. вишој девојачкој школи панчевачкој.

Под бр. С. О. 8662|2561. ex 1898. установио је саборски одбор *заклетву за своје нар. црквене чиновнике*, а под бр. С. О. 293|3. ex 1900. допунио је текст заклетве за нар. црквене тајника и за фискала нар. црквених фондова и заклада. Услед тога су положили установљене званичне заклетве сви до сада сталним проглашени чиновници.

У овом одељку налазимо истаћи, да је саборски одбор о *прејасном имендану Његова ц. и ап. кр. Величанства* (4. окт по нов. кал.) како 1897. тако и 1898 путем преузв. г. кр. уг. министра председника брзојавно поднео Његову Величанству краљу своју најпонизнију честитку уз изјаву непоколебиве верности и оданости, на што је стигла превишња захвалност саборском одбору.

Поводом грозног анархистичког *уморства Њезина ц. и краљевског Величанства* наше премилостиве *краљице Јелисавете* (у Женеви дне 29. VIII. (10. IX.) 1898.) изразио и записао је саборски одбор у свој седнички записник од 21. сент. (3. окт.) 1898. под бр. зап. 1475. за вечиту успомену дубоку жалост и голему тугу над непрежаљеним губитком Њезина Величанства нигда незаборављене краљице Јелисавете и уз трократни узвик „слава јој и вечна јој памјат!“, уједно решио, да о том, засебном саучесном адресом, извести, у хомагијалној верности и оданости, Његово царско и апостолско краљевско Величанство, што је и извршено.

Саборски одбор је узео на повољно знање саопћење Његове Светости г. патријарха, својега председника, да је поводом *владалачке 50-годишњице Његова ц. и ап. кр. Величанства* нашег премилостивог владара *Франца Јосифа I.* дне 2. децембра 1898. (по нов. кал.) поднео Његову Величанству најпонизнију поклоничку адресу у име своје, епископата, клира и народа ове митрополије уз изјаву хомагијалне верности и оданости.

Даље имамо част истаћи, да је саборски одбор у ванредној својој седници од 24. априла (7. маја) 1900. поводом *прославе 70-годишњице живота и 10-годишњице патријарховања Његове Светости г. патријарха српског Георгија*, одржане на Ђурђев дан 1900., као и поводом истога дана обављеног *освећења темеља срп. прав. богословском семеништу*, које је подигнуто о трошку Његове Светости, једнодушно изјавио Његовој Светости најтоплију захвалност и оданост, што је ради трајне успомене и у записник уврштено (бр. зап. 661. ex 1900.)

Најпосле у завршетак овога одељења имамо част споменути, да је саборски одбор узео на најповољније и најрадосније знање саопћења Његове Светости митрополита-патријарха, својега председника, да ће поднети, као и касније саопћење, да је и поднео Његову ц. и ап. кр. Величанству најпонизнију и најрадоснију честитку поводом сретнога *верења и брачосочетања Њезина ц. и кр. Височанства* прејасне госпође *надвојвоткиње Јелисавете Марије*, унуке Његова Величанства са господином војводом Отоном Виндишгрецом и да је на ту честитку стигла превишња захвалност (С. О. 1092|2. ex 1902.)

А сада приступа саборски одбор самом приказу својега рада по оним гранама и врстама, на које се његов делокруг обзиром на установе §. §.-а 22., 29., и 30. саборског устројства поделити може и које обухватају:

I. Припрему предлога за расправу саборску.

II. Обнародовање и извршење сабором донесених, превишњом потврдом снабдевених уредаба и одлука, које спадају у делокруг саборског одбора као и контролу тим уредбама постављених органа.

III. Управу, манипулацију и надзор срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и нар. црк. добара.

IV. Решавање свих нар. црквених административних спорова у другој односно трећој инстанцији.

I.

Припрема предлога за расправу саборску.

За време од 1. јула 1907. до сада није саборски одбор сачинио ни једнога таквога предлога за расправу саборску, који би имао на то, да се постојеће уредбе измене, допуне, или нове уредбе донесу. Саборски одбор није на то, ни повода имао јер што је имао основа да поднесе, то их је поднео славном нар. црквеном сабору које 1892., које пак 1897. год., а како се славни нар. црквени сабор по одгођењу 1897-ме није састао ни у 1898-ој, ни у 1899-ој, ни у 1900-ој, па ни у 1901-ој, то све поднесене основе чекају на надлежно решење саборско. Сходно том је саборски одбор, по што је по дне 19. септембра (2. окт.) 1900. примљеном саопћењу Његове Светости г. патријарха, да ће учинити потребну пријаву ради сазива народно-црквеног сабора, јер је мандат посланицима сабора од 1897. истекао 1900., изаславши пододбор у лицима својих чланова преосв. г. епископа пакрачког Мирона, г. архимандрита Илариона Руварца, г. Дра Н. Максимовића и г. Ј. Јагића, као и г. Дра Лазе Секулића нар. црквеног тајника, по пријему исвештаја од истога пододбора, у седници од 16. (29.) децембра 1900. под бр: 2329. одлучио, да прихваћа мишљење својега пододбора, да нема зак. повода, да се упушта у састав нових предлога за нар. црквено автономно устројство, него да ће поднети најближем нар. црквеном сабору: 1.) *извештај о својем раду* почињући од друге половине 1897. па до конца 1900, односно до састанка саборског; 2.) *предрачуне* за 1901.; 3.) одобрене, а још неподнесене *закључне рачуне нар. црквених фондова и заклада* и најпосле 4.) све *остале предмете*, који су решени или ће се решити до састанка саборскога, а који предмети спадају пред сабор. Када пак народно-црквени сабор на дан 6. (19.) маја 1901. није сазван, јер прев. дозвола за сазив није приспела (бр. С. О. 518. зап. ех 1901.) и када је саборски одбор примио од Његове Светости саопћење, да је намеран према законском наређењу учинити потребну пријаву ради получења прев. дозволе за сазив народно-црквеног сабора између ускрса и духова 1902., донео је саборски одбор одлуку, бр. 2154. зап. ех 1901., која се поудара са горе споменутом одлуком бр. 2329. зап. ех 1900.

Сходно том има част саборски одбор уз засебна извешћа поднети славном сабору на надлежно установљење предрачун у погледу трошкова на потребе црквених и просветних цели; даље предрачуне свих овоподручних народно-црквених фондова и заклада, као и предрачуне прихода и расхода срп. прав манастира ове митрополије за год. 1902.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXIV. Седница 28. јуна (10. јула) 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Борђе Красојевић.*

Бележе: *Др. М. Бабић* и *Ј. Воркапић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић.*

Бележник *М. Ђорђевић* чита записник прошле седнице.

Б. Поповић. Примећујем, да је сабор већ решио, да при пребројавању гласања имају у записник ући имена посланика, који су гласали.

Записник се оверовљава.

Др. Милетић, Ђосић, Ристић и Стојшић подносе молбе, које се упућују петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном реду је извештај ревизионог одбора.

Васа Муачевић. На предлог др. Роквића

јуче је решено, да се обави верификација посланика, који су накнадно изабрати, па се чудим, да се то не чини, него се узима други дневни ред.

Потпредседник *Др. В. Красојевић*. Питање овога извештаја зато је метнуто на дневни ред, што је сабор већ решио, да се ови извештаји као прешни и пре свега другог стављају на дневни ред, чим буду готови. Кад се то обави прећи ће се даље на верификацију накнадно изабратих посланика.

Васа Муачевић узима на знање потпредседников одговор, али се чуди: зашто је јуче прво расправљено питање мандата сомборског кад је почело ићи оним редом, којим су ишли и избори, те је требало прво расправити старопазовачки мандат.

Др. Ст. Јовановић, председник ревизионог одбора, извештава о прегледању рачуна од г. 1884. до 1889.

Извештај се узима на знање, штампаће се и поделити посланицима

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. На дневном реду је верификација накнадно изабратих посланика.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се прво обави верификација свештеничког кандидата среза Сомборског, а после да се пређе на верификацију мандата Ст. Пазовачког среза.

Прима се.

Др. Б. Илић реферише о томе избору и вели, да је главна неправилност тога избора у погрешном избору изборника. Други је разлог невољаности мандата тог суделовање политичке власти при избору, а и војска је у дворишту стајала. Са ових разлога предлаже у име верификационог одбора истрагу. А исто поверенство, које је одређено за извиђај избора световног кандидата, да поведе истрагу и у погледу овога избора.

Прима се.

Др. Б. Илић. На реду је избор старопазовачки. Отуда су дошла четири мандата, и то два свештеничка и два световна, те се ето почело што је већ било.

Др. Миливој Бабић предлаже, да се приликом извештаја и расправе о верификацији ових избора пријпусте, да учествују у дебати и сва 4 посланика Ст. Пазовачког среза.

Потпредседник *Др. Б. Красојевић* упозорује сабор, да то не може бити по закључку самога сабора, који је у тој ствари већ донио.

В. Муачевић захтева, да им се допусти, да се могу они бранити.

М. Медаковић је противан томе, јер је њима у сабору одузето право гласа саборским закључком до коначне верификације.

Др. М. Михаловић је за то, да се усвоји предлог Дра Бабића.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Ова анома лија при избору била је с тога, што су била два изборна одбора. С тога треба прво констатовати, која је изборна комисија правилна а која неправилна, те онда оне посланике пустити у сабор, којима је правилна комисија издала мандате.

Др. М. Мандић прихваћа предлог Дра Бабића.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. Не могу дозволити, да се ради против закључка саборског.

Св. Прибићевић прихваћа предлог Дра Бабића.

Др. М. Михаловић Ја сам био за то да се пусте ти посланици у сабор. Но сада више нисам тога мишљења, јер сам се уверио, да у записнику пише: сабор суспендује право свој четворици до коначне верификације —, него сам за то, да им се право гласа одузме до коначне верификације.

Др. М. Бабић одустаје од свога предлога.

Већином гласова решено, да се доносиоцима мандата из Ст. Пазовачког среза до верификације не да право посланичко.

Др. Бр. Илић. Приликом избора у Ст.-Пазовачком срезу конституисао се привремени изборни одбор од најстаријега изборника М. Живковића и најмлађега писменог изборника др. Р. Тешића. Но после изборници се не могоше споразумети у погледу избора праве изборне комисије, него изабраше две комисије. Из записника обе комисије не сазнаје се која је комисија правилна. Пред једном изборном комисијом изабран је са 116 гласова А. Сандић и прота Јеремић, а пред другом комисијом добио је Н. Петровић 113, а прота Борота 110 гласова. Гласање је било тајно на обе стране. Против Сандића и Јеремића има два протеста, а против Петровића и Бороте и нема протеста. После су изборници комисије Петровић-Боротине се нудили, да гласају пред комисијом за Сандић-Јеремића, но ови нису

хтели примити те изборнике на гласање, као што је и било правилно. Предлаже у име верификационог одбора истрагу у томе срезу.

Др. В. Мановловић. Не прима предлог верификационог одбора. Треба констатовати, који је изборни одбор правилан. Прво је изабран један одбор, коме су хтели приступити изборници, који су изабрали други изборни одбор, али су тражили, да се гласање почне изнова, ма да је било гласање код петнаесте општине. Предлажем, да се мандати Петровића и Бороте униште а против Сандићева и Јеремићева избора, да се поведе истрага.

Др. Сл. Милетић. Предлаже, да се прочитају изборни записници обе комисије као и протест.

Прима се.

Др. Б. Илић чита прво изборни записник изборне комисије, пред којом су изабрати Сандић и Јеремић, за тим чита записник друге комисије, пред којом су изабрати Петровић и Борота.

Бележник *Ј. Воркапић*, чита протест против избора Сандића и Јеремића.

Бележник *М. Соларић*, чита други протест против тих избора.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. Одгађам седницу на $^1/_4$ часа.

(После одмора.)

Др. М. Мандић. Вериф. одбор предложио је истрагу, а и сам је на то пристао био као члан вериф. одбора зато, да се покаже хармонија у одбору, а рачунајући још и на то, да ће и сабор исти приједлог једногласно усвојити. Но пошто је изнијет и приједлог противан приједлогу вериф. одбора, то ће и сам поднијети свој протуприједлог. У Ст. Пазови радили су 2 изборна одбора, зато је и вериф. одбор хтио прво да констатује легалност било којег од ова два одбора, но то становиште није оправдано. Изборни записник групе Сандић-Јеремић је потпуно ништав. Изборни записник тај тврди, да је гласању приступило 116 гласача. Гласало се тајним гласањем, и ако су само њих 18-орица тражили исто, а потребно је за тај посао 20 бирача, да по закону захтијевају. Њих четири свештеника гласали су пред истом комисијом за Петровића и Јеремића. Према томе отпадају 4 гласа за А. Сандића, пошто ова четворица нијесу за њега гласала. Види се дакле очевидно, да Сандић није добио 116 гласова, као што се тврди у томе записнику. Он тврди, да су неки гласали пред том комисијом и ако нијесу вјеродајницама доказали, да имају право гласа. Записник није потписан на мјесту бирања. Сабор је одлучио, да се ни један од посланика не припусте вршењу права посланичких, ако на једнога среза донесу 2 посланика мандате, а то само, да се избјегне непријатност. То је аномалија.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива говорника, да не критикује већ донесен саборски закључак, но да се држи ствари.

Др. М. Мандић говори о абнормалној ситуацији оној, коју треба избјећи. Држи, да у сваком оваком случају треба да ријеши сабор, који од двојице посланика има право бар до верификације, да говори. Противан је приједлогу вериф. одбора. Излишно је говорити, која је комисија правилно изабрана, кад се већ прочитао протест. Пошто се види, да је комисија изборна, пред којом је изабран Петровић и Борота легална, то је слободан предложити, да се униште мандати Сандића и Јеремића, а да се верификира Петровић и Борота.

Др. М. Михаиловић. Др. Мандић држи, да је некоректност, што је дато тајно гласање, које су тражили њих 18 изборника, те би та некоректност требала да повуче уништење избора. Из записника се види, да нико није био против тајног гласања, нити је ко протестовао. Погрешка је до перовође, који није увео све оне, који су тражили тајно гласање. Овде се мора поступати аналогно са Свиларевим случајем и изобором, где је такођер било две изборне комисије. Том је приликом сабор решио, да легална мањина има више права, него нелегална већина. Као што се види, комисија, пред којом су били изабрати Сандић и Јеремић, изабрата је правилно, а то се види и отуда, што су јој хтели да приступе и други бирачи. С тога би био тога мишљења, да се избор Сандића и Јеремића верификује, али како завршетак избора није чисто изведен, јер није записник одмах потписан, то прихваћа предлог др. Владислава Мановловића.

Др. Милош Ђорђевић неће се упуштати у појединости, него ће на аката да докаже која је изборна комисија правоваљана, а одма

мора најавити, да је овај случај: да један изборни срез шиље четир посланика на сабор, жалосна последица нашега пређашњег рада, јер од како је сабора, никад нису долазили посланички близанци на сабор. Да је сабор пре мислио на то, што сад бива, он би те близанце послао кући. У овом случају међутим врло чудно изгледа, да се шиљу кући посланици, против чијег избора нема протеста, а међутим пуштају се, да врше посланичка права они, који су нападнути протестом. Прелазећи на ствар најављује, да се неможе примити оно, што се само говори, него прима оно што је у самом акту. У изборном записнику о Сандићеву и Јеремићеву избору није констатовано, да се изборни одбор конституисао под председништвом најстаријег изборника, а на против у изборном записнику о Петровићеву и Боротину избору то је изриком наведено. То је једна неправилност у изборном акту Сандића и Јеремића, а друга је та, што су само њих 18 тражили тајно гласање, а да се ово обави потребно је, да га траже њих двадесет. Даље се из изборног записника о Сандићеву и Јеремићеву избору не види, да су дотични изборници предали веровнице, а у Петровићеву и Боротину записнику то је изриком наведено. Истину је овде лако пронаћи: Овде су код административног одбора све веровнице, и ту се може видети, да ли је предато 116 веровница. Незаконитост је и то, што се не види, да су после избора прегледане гласанице. Но још нешто. Немојмо народ раздраживати силним изборима, јер ће огуглати и малаксати, па кад га баш устребамо, он се неће заузимати за наше јавне ствари. Његово је твердо убеђење, да је Петровићев и Боротин избор законит. Неће даље да злоупотребљава стрпљење славног сабора, него га моли, да све разлоге узме у обзир, те да без освртања на наше на жалост жестоке страначке страсти оповрги избор Петровића и Бороте.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Хоћу, да изнесем слику тога избора, јер сам и сам био на лицу места. Избор је био заказан за 9 часова, изборници су пре тога долазили у порту, где је био сто за изборну комисију. Кад је дошло до тога, да се бира комисија, дигла се велика галама која је трајала $\frac{3}{4}$ часа. те онда не стоји то, да је избор отпочео у 9 часова, као што се у протесту каже. С тога се свакако мора установити, која је комисија легална, те да се констатује и легалност мандата. По моме мишљењу легална је комисија, која се пре конституисала и којој су се нудили и други да гласају, па с тога сам за предлог др Манојловића.

В. Муачевић. (Хоће да говори).

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Не могу да дозволим реч, на основу поднесеног предлога, јер је ствар потпуно исцрпена.

В. Муачевић. Хоћу, да у овој ствари говорим.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Даље се не може говорити, јер ће сабор имати да реши. Жели ли сабор, да се прекине дебата.

В. Муачевић. То је терор, нама се неда говорити. (Вика: ви терористе таким понашањем. Настаје метеж и самостална странка излази из сабора, и с њом излази и бележник Соларић.)

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Позивам перовођу Соларића, да заузме своје место или нека повуче конзеквенције.

М. Медаковић. Соларић је члан самосталне странке. (Никола Петровић из публике нешто довикује.)

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позивам г. Николу Петровића, да се уклони из дворане јер ћу га иначе морати дати уклонити.

Др. Ђ. Илић. Као референт верификационог одбора прихватам предлог др Манојловића.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Позивам сл. сабор, да приступи гласању за предлог др Манојловића.

По свршеном гласању видило се, да је за предлог гласало 34 посланика. Противу је мала мањина. Према томе председник проглашује мандате Петровића и Бороте за уништене, а противу мандата Сандића и Јеремића да се спроведе истрага до коначне верификације.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $1\frac{1}{4}$ сах. и заказује другу у 4 сах. после подне, с напоменом, да ће Његова Превазвишеност г. Кр. Повереник сабору у тој седници учинити саопштење, после чега ће се продужити специјална расправа о прорачуну.

Узима се на знање.

XXV. Седница 28. јуна (10. јула) 1902.
после подне.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

В. Муачевић примећује, да записник није верна слика седнице од пре подне, јер да је он био предбележен као говорник у верификационој расправи, и да му је славно председништво као таком поделило реч, но чим је то учинио одмах је ставило предлог, да држи да је расправа испрпена и да не може дати реч никоме више. Стога да је он, знајући добро пословник, плануо оправданим гневом, на што му је сл. председништво одузело реч. Моли, да ово уђе у записник.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* пита, пристаје ли сабор, да ова изјава В. Муачевића уђе у записник?

Сабор пристаје и са овом примедбом записник се оверовљава.

Светозар Прибићевић. У име српске самосталне странке част ми је дати енунцијацију. Признати морамо сви, да се парламентарни рад мора кретати у оквиру саборског пословника, без обзира на то, да ли између странака, које у сабору сједе и раде, постоји entente cordiale, или не. Пословник сабора законита је подлога, на којој развијамо наш рад, а из тог изводим дедукцију, да се пословник има са свију страна ове високе куће сматрати неповредивим. Међутим је данас, приликом расправе о верификацији посланичких мандата назовачких, пословник флагрантно повријеђен. То је жалостан преседенс, јер ако се један чланак нашега пословника може и смије повриједити, стаће ће иста судбина и остале, а тим ће нестати сваке могућности за правилно, уставно претресање у српском сабору.

Данас прије подне била је на дневном реду верификација. Међу предбиљеженим говорницима налазило се и име нашега друга Васе Муачевића. Њему је високо председништво подијелило ријеч, но он ју је уступио другу Јовану Радивојевићу, задржав себи право, да послије њега говори. Његов поступак одговара §-у. 28 нашег пословника, који захтјева, да говорници, ако их има за и против приједлога, наизмјенце говоре. Послије др. Јована Радивојевића, који је у расправу унио нове моменте, на које је с наше стране требало рефлектовати, устао је Васа Муачевић, но председништво није му допустило, да се послужи најсветијим посланичким правом, него му је ускратило ријеч и тим повриједило слободу говора. Међутим дотични је поступак у очитој противности с установама нашега пословника. Расправу је отпочео као референат верификационог одбора др. Бранко Илић, а приједлогу његовом ставили су протуприједлоге др. Владислав Мановловић и др. Милан Мандић, те је према §. 20. пословника, који гласи: „Сваки члан сабора може у једној ствари само једаред говорити. Извјестилац и онај, који предлог стави, говоре на свршетку расправе још једаред, ако желе“, др. Милан Мандић имао права на завршну ријеч. Међутим кад је Васа Муачевић, као убиљежени говорник устао са жељом, да у расправи учествује, ускратило му је председништво ријеч, с изјавом, да је ствар испрпена, и свака даља дебата излишна.

Прочитаћу § 25. пословника, који одређује, како се у сличним случајевима поступа. §. 25. гласи (чита): „Ако расправа дуже устраје, па се сабору учини, да је ствар испрпена и да говорници само понављају, што је већ речено, онда на предлог потпомогнут од 10 чланова саборских (§. 8.) закључује сабор, да ли да се дебата сврши, или не. У првом случају упућују се сви још забиљежени говорници, да једног између себе изаберу, који ће за све говорити, или да просто од говора одступе.“

Председништво није сабору ставило до знања, да постоји приједлог, потпомогнут од 10 чланова саборских, који иде за тим, да се расправа заврши, није дотични приједлог ставило на гласање, није позвало забиљежене говорнике, да изаберу једног генералног говорника pro и једног генералног говорника contra. Председништво је једноставно ускратило ријеч Васи Муачевићу, тим својим поступком ставило се над сабор и повриједило саборски пословник. Морам изјавити, да жалим, што је председништво за такав некоректан поступак нашло одобравања код већине високог овог сабора. Жалим, што је тај поступак одобрила једна народна странка, која се већ петнаест година бори за слободу ријечи, састајања, и удруживања. У осталом такав се поступак може сутра још осветити онима, који га данас одобравају. Ми нијесмо сигурни, ми немамо гаранције, да не ће други пут каква власничка партија престављати већину овог сабора У том случају одузимаће се ријеч посланицима, који су изабрани слободном вољом

народа и ми ћемо имати прилике, да се позивамо на принципе слободоумља, на суверенност народа, који репрезентујемо.

Српска самостална странка морала је против те повреде протестовати и она је то учинила тим, што је употребила крајње парламентарно средство и напустила саборску сједницу. А јер се на нашим заставама блиста злаћаним словима исписана ријеч слобода, морам се у име наше странке против поступка високог предсједништва најодлучније оградити.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић* изјављује, да се расправа била већ отегла, а толике пречне ствари чекају на решења. Сматрао је, да је био дужан прекинути расправу, па пошто је предлежао предлог на основу 25 §-а пословника, да се дебата прекине, он га је хтео ставити на гласање Пита, узима ли сабор његову најаву на знање.

Са 32 против 19 гласова сабор узима најаву ову на знање.

М. Соларић. Славни сабре! Поводом манифеста српске самост. странке у данашњој саборској сједници био сам у том срећном положају, да могу да покажем солидарност своју са г.г. посланицима српске самост. странке.

Приликом свога изласка из ове саборнице чуо сам позив са столице високог предсједништва: „Перовођа Соларић, нека се врати натраг или нека повуче конзеквенције“.

Славни сабре! Ова висока кућа има четири перовође, од којих у свакој сједници само двојица функционирају, а остала су двојица за измену, да би се могао лакше да савлада велики посао саборског бироа. Част ми је најавити, да у данашњој сједници нити сам пера водио, нити сам биљежио говорнике и према томе сам као посланик, а и као перовођа могао потпуно слободно приступити манифесту г.г. посланика срп. самост. странке. Но кад би у тој сједници баш и функционирао као перовођа, умио бих наћи пут и начин, како бих ипак учинио онај корак, који сам данас учинио и за који држим, да је коректан, те сам га и морао да учиним.

Никако не сматрам исправним, да без обзира на функционирање нијесам смио, као перовођа, овај корак да учиним, јер кад би то било, онда би сваки посланик, као перовођа, био лишен своје слободе и свога права, што му се као посланику безусловно не смије да оспори.

С тога, пошто сматрам свој одлазак данашњи на саборнице потпуно коректним, те према томе не разумијем ријечи високог предсједништва о повлачењу конзеквенције, молим високо предсједништво, да изволи своје ријечи објаснити; ако их пак високо предсједништво не може да објасни, молим високо предсједништво да изволи своје ријечи повући.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић* одговара, да то свако мора знати какве су конзеквенције, кад дође предсједник и биро у противност.

М. Соларић сједа.

М. Николајевић. Но зар не знате, какве су конзеквенције вашег поступка? Треба да захвалите на мјесту и да оставите биљежнички сто.

М. Медаковић моли потпредсједника, да опомене Николајевића, да не говори кад му није дата ријеч.

М. Соларић устаје од биљежничког стола и одлази у центрум међу самосталце.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић* јавља, да га је секретар Њег. Преузвишености г. кр. повереника известио, да Њег. Преузвишеност не може, као што је речено, данас доћи у сједницу, јер је нешто болешљив, него ће доћи у среду пре подне.

Узима се на знање.

Др. Б. Илић предлаже, да се пре дневног реда изабере истражна комисија за Ст. Пазовачки срез.

Др. М. Михајловић предлаже Др. Ј. Радивојевића-Вачића, Мана Орловића и Јерковића.

В. Мујачевић предлаже место Јерковића Св. Прибићевића.

Прима се.

Св. Прибићевић изјављује, да се не може примити те части.

Закључено је, да истрагу спроведу Др. Ј. Радивојевић и М. Орловић.

Др. Б. Илић извештава, да је др. Милош Борђевић, поднео свој велико-бечкеречки мандат и како нема никаква протеста, мандат је сам по себи исправан, то да сабор овај мандат оверови. Оверовљава се.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном реду је наставак специјалне прорачунске расправе.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* чита ставке, које се односе на црквене и просветне издатке.

Др. Георгије Летић говори о важности богосл. завода. Унапређење богосл. училишта у Ср. Карловцима треба дъ нам је према томе једна од најглавнијих задаћа, којој треба подређивати све страначке обзире. Богословија је предата св. Синоду и буџет за њу треба да прави онај, који се стара у свему за њу, пошто је само он позван, да пресуди потребе тога завода и пошто он то доиста сам и пресуђује. Но пошто св. Синод не прави засебнога буџета осим овде предложенога, то он треба да има одлучна утецаја на тај буџет у погледу потреба богословије. Затим говори о томе, да св. Синод заиста има права, да установљава за богословију буџет, а сабор да је дужан у целости примити, пошто иначе св. Синод не би имао никаквих права у своме чисто духовном делокругу. И духовне потребе наше цркве, које спадају у делокруг нашега Синода, захтевају често материјалних средстава. Негирати право св. Синоду, да може та средства одредити, значило би признати Св. Синоду само то право, да може нешто закључити, а не и право да може тај закључак извршити. Он тражи, да се решавање о прорачуну богословије остави ове године in suspenso док ових дана не добијемо извесне одлуке од св. Синода, које на овај буџет утечу. 2.) да се упути Саб. Одбор, да за идуће године има састављати буџет богословије према одлукама св. Синода и 3.) да се у исти буџет одмах стави под новом ставком „за читаоницу“ 400 К., брисаних са ставке „евентуалне поправке здања.“

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* препоручује предлог прорачунског одбора са допуном Дра Летића, да се на место брисане ставке за евентуалне оправке стави нова ставка „за читаоницу“ 400 К. Што се тиче остале садржине предлога, он је зато, да се у начелу прими, те да се за будуће упути Саборски Одбор да при састављању прорачуна уме у обзир евентуалне одлуке Св. Синода.

Прима се.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић реферише о буџету за препарандију соморбску. Ову је ставку прорачунски одбор усвојио онако, како је поднео Саб. Одбор. Но само примећује на ове две ставке, које говоре једна о 5 квинквенала Н. Вукићевића, а друга о 2 особна квинквенала истога. — Предлаже, да се бришу последња 2 квинквенала томе господину.

Прима се.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић реферише о буџету препарандије у Г. Карловцу, који прор. одбор усваја у целини, како га је поднео Саб. Одбор.

Св. Прибићевић захтијева, да се у прорачун стави нова ставка од 300 К за издржавање учитеља и учитељице вјежбанице за ту препарандију.

Б. Поповић тражи, да се прецизно одреди, колику ће плату имати учитељ, а колику учитељица, па да се тако то стави у прорачун.

Св. Прибићевић вели, да учитељу треба плата од 1000 К, а учитељици 800 К.

Др. Б. Илић је противан овоме предлогу, јер црквено-шк. Г. Карловачка треба сама да издржава ту вјежбаницу.

Св. Прибићевић изјављује, да је у том смислу била и петиција карловачке општине пред сабором и иста је послата са препоруком сабора прорачунском одбору, па према томе захтијева, да се та представка узме у обзир.

М. Клицин не сећа се, да је ствар са том петицијом коначно решена, он није за то да се удовољи предлогу Прибићевићеву, јер би онда и соморбска општина за своју препарандију могла то исто искати. Захтева, да се поново та петиција упути прорачунском одбору, да донесе своје мишљење и предлог.

Прима се овај предлог.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић реферише о препарандији у Пакрацу и буџет за њу, прорач. одбор је усвојио онакав, какав је предложио саб. одбор. — (Прима се.) Наставља реферат о вишој девојачкој школи у Н. Саду. За њу је прелиминирано од саб. одбора 10.400 К, што и прор. одбор усваја.

М. Борђевић говори о другој ставци у буџету за ову школу, која гласи овако: „...за 2 суплента 3200 К.“ Њему није познато, да овакви супленти постоје на вишој дев. школи у Н. Саду, на којој је и сам он професор; предлаже, да сабор прекачи ову ставку о 2 суплента, па да и њих уврсти у ставку наставника, који имају уз плату и станарину, а и права на деценале.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић као референат прорач. одбора усваја овај предлог. Према томе у буџету за ову школу прелиминирано је приставком сабора 3200 К. више.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић реферише о буџету за вишу девојачку школу у Панчеву.

Усвојене су и овде исте измене као и за буџет више дев. школе Н.-Садске.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић реферише у поднесеном буџету о ставци „субвенције“, која се оснива на §-у 72. школске уредбе. Прор. одбор примећује, да се ове субвенције треба да дају гимназијама нашим на основу исказаног њиховог прорачуна, зато мисли, да би требало ову ствар, док се не поднесу овакви прорачуни, ставити in suspenso. —

Прима се овај предлог.

Реферише даље о стипендијама, које и прорач. одбор не мења ни у чему пошто се оне оснивају на одређеним завештањима.

Др. Ж. Миладиновић примећује, да постоје у прорачуну 4 Текелијине стипендије у износу од 4800 К, но он зна, да ђаци ужинају само 2 стипендије из тога фонда у износу само од 800 К.

Др. Л. Секулић признаје, да постоји оно што је рекао др. Ж. Миладиновић, но саб. одбор ставио је у прорачун 4800 К једино зато, да иста сума има исплатити од ерара, ако би који питомац евентуално дошао у Бечку војну академију, за коју се даје стипендија питомцима од 1600 К.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић мисли, да не треба ову ставку мењати, јер и ако та ставка постоји, не мора се сав новац потрошити, него може остати у фонду, што не мења ствар.

Др. Б. Илић предлаже, да се оне ставке, где се говори о стипендијама за учитељске приправнике у Сомбору, Карловцу и Пакрацу према предлогу Ев. Думче промене и да се метне у прорачун према томе предлогу, да свака та стипендија износи 400 К, а то је свега нешто преко 9000 К више у буџету, који говори о стипендијама.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* предлаже, да се и богословима повиси њихова такође мала стипендија.

Др. Б. Илић увиђа оправданост предлога г. епископа Лукијана и нема ништа против тога.

Ев. Думча вели, да на предлог и он пристаје и вели, да би за ту сврху новаца било, кад би се државни папири из клирикалног фонда пренели у Текелијин фонд, а хипотекарни зајмови из овога фонда, који доносе више прихода, кад би се пренели у клирикални фонд. Он мисли, да би то могло бити.

М. Клицин не сматра приход клирикалног фонда, из којега се мисли новац на ове стипендије одредити, за осигуран, па на то упозорује и сам сабор.

Високопреосвештени Епископ *Лукијан Богдановић* предлаже, да се учит. приправницима повиси стипендија само на 300 К, а богословима на 400 К, јер је богословија више за вод, у који се с матуром долази.

Др. Б. Илић био би зато, да се и учитељским приправницима повиси стипендија на 400 К. —

Усвајају, се ови предлози у колико буде покрића из клирикалног фонда.

Др. М. Михајловић пита, да ли ће ово наступити одмах у живот, или тек кад се предлог Думчин оствари. Он би био зато, да се упути саб. одбор, да поступа према овој жељи сабора, пошто приход клирикалног фонда није осигуран ни реалан.

Др. Л. Секулић држи, да се ове повишице не могу спровести одмах, пошто се од манастира тешко утерује новац, за клирикални фонд.

Др. Б. Илић се нада, да ће манастири морати учинити дужност своју поред савесног и енергичног рада новог сабор. одбора.

Др. М. Михајловић. Постоји пресан предлог, који иде на боље уређење манастира, но тај предлог није још ни у сабору спроведен, те не може бити баш тако сигурна ствар, да ће и саборски одбор нови моћи утерати од манастира овај потребан новац. Не пристаје, да се рачуна са оним, што је питање будућности. Рачун мора рачунати само са позитивним. Моли сабор, да и опет усвоји само његов предлог, да се не би после могло приговарати саб. одбору, ако би то било немогуће остварити, као да он то није хтео остварити.

Ев. Думча примећује, да се овај прорачун не гради на позитивној основи, па зато и сам усваја предлог Дра М. Михајловића.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић такође прихваћа тај предлог. — Сабор усваја стари прорачун, који подноси у тој ствари саб. одбор.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се у прорачун Текелијиних стипендија метне 3200 К место 4800 К.

Др. Л. Секулић вели, да би коректније било ставити 2400 К, као што је сада потреба.

Прима се поправка дра Л. Секулића.

Др. Ј. Радивојевић-Вачић у име прорачунског одбора предлаже, да се буџет поднесен од саб одбора у погледу „Благодејанија", „Штампања школ. књига", „Катихетско-испитне комисије" и „Прииноса Рацковићеве закладе за издржавање препарандије у Сомбору" остави непромењен. —

Прима се.

А што се тиче ставке „помоћ школама", на коју је одређено само 5000 К из фонда Св. Саве, предлаже, да остане непромењено по предлогу Саб Одбора.

Ев. Думча мисли, да би ту помоћ школама могао пружити и клирикални фонд. Предлаже, да се још 15000 К дода тој ставци, но у име будимске дијецезе, захтева, да се од тога $^1/_3$ одреди искључиво на школе будимске дијецезе.

Др. Г. Летић је и сам тога мишљења, но још је за то, да се стави засебна ставка помоћи за будимске школе, пошто се оне налазе у изнимном положају, који положај захтева и изнимне мере. Говори, да су једини фактори, који уздржавају српство у тим крајевима баш црква и школа, пошто је тамо друштво и породица туђинска, а то су врло јаке силе, које претапају. Захтева даље, да се ова ставка метне in suspenso, док се не реши петиција, која у тој ствари предлежи сабору и која се оснива на автентичним подацима.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* противан је предлогу др. Г. Летића. Изјављује, да максимална свота помоћи за школе будимске није више од 8000 К, но ипак није зато, да се стави нарочита рубрика помоћи за будимску дијецезу, пошто у овај мах заступа и темишварску дијецезу. Мисли, да је довољно поднећи своту помоћи школама уместо 15000 круна на 10000 К.

Ст. Чамиграч потпомаже предлог епископа Лукијана.

Др. Б. Илић вели, да треба и овде узети у обзир то, што покриће тих трошкова није реално, кад се не зна колики је приход клирикалног фонда.

М. Клицин предлаже, да се из фонда Св. Саве одреди школама помоћ од 6000 К, из школског фонда 3000 К, а осталих 11000 К да се накнади из клирик. фонда, што свакако исти фонд и може дати. Моли само то, да се упути сабор. одбор, да буде справедљив према свима епархијама, пошто и на истоку преко опасност Србима и њиховим школама од Румуна. Наводећи конкретне примере.

М. Љубојевић моли, да се ипак узме у обзир највише будимска епархија.

М Медаковић признаје и сам потребу помоћи свима вјероисповједним школама у цијелој митрополији. Но и сам истиче особито незгодан положај општина у будимској епархији, које су расејане као оазе неке, дочим је народ у темишварској и вршачкој дијецези компактнији.

Усваја предлог Ев. Думче, да се трећина од све припомоћи фиксира на будимску епархију, пошто у тој дијецези пријети опасност опстанку српском, што се види и из тога, што већина Срба ту не говоре српским језиком.

М. Љубојевић изјављује да Срби само у горњем протопопијату не говоре српски већ мађарски, но Срби Бараћци говоре српски, широм цијеле Барање.

Ев. Думча не усваја остале предлоге, већ апелира на великодушност сабора и моли га, да усвоји његов предлог.

Др. Ј. Радивојевић Вачић са радошћу прима предлог Ев. Думче, да се већа помоћ одреди народним школама, али није зато да се од напоменуте суме за школе фиксира $^1/_3$ на нарочито будимску. Што се тиче новаца, којима ће се помоћ та повисити, усваја предлог М. Клицина, да се остави увиђавности Саб. Одбора, а и ону поделу, коју предлаже М. Клицин, прихваћа, наиме, да допринесе у ту сврху фонд Св. Саве 6000 К.. Школски фонд 3000 К и клирикални фонд 11.000 К. —

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $6^1/_4$ сах. и заказује другу за понедељак у 10 сахата пре подне.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Његова Светост) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* отпутовао је у прошлу среду у Будимпешту, да председава у првој седници новоустројеног патроната Текелијиног Завода.

(Одликовање) Њег. Величанство краљ Србије Александар I. благоизволео је одликовати Таковским орденом првога степена Његову Преузвишеност *Белу Талијана од Визека*, Кр. Повереника на нашем народно-црквеном сабору.

—

Разне белешке.

(Налазак икона у старом дубу). — Првога јануара о. г. сломила је бура грдан дуб баварске шуме, знаменити Иванов дуб близу, Фалкенфелса. При резању исполинског стабла, који беше у обиму 10 метара, нађене су, у дубини 1·05 мет. од коре, две иконе насликане на лиау и покривене жељезним решеткама, а у величини од 40 × 60 сантиметара. У стаблу иконе те беху наметнуте 1·20 мет. удаљено једна од друге, а у правцу од запада према истоку. То већ јасно сведочи, да је већ у оно доба, кад су иконе у дрво метнуте, обим његов био око 4 метра. У колико се може судити по годишњим редицима тог исполинског стаблу у то доба беше преко 300 година; а дрвеном слоју, који је покрио иконе са једним метром дебљине биће да има такође око 300 година. По свој прилици, иконе је поставио у дуб какав побожан римокатолик почетком XVI-тог века, те беху предмет религиозног поштовања у целој околини. Када је пак тај крај у време 30-то годишњег рата опустошен био, или — можда — кад је протестантизам у том крају овладао, тада су иконе престале привлачити себи богомоље. Судећи по техници сликарске израде икона — оне су израђене у XVI-ом веку, јер у том веку, први деценији његових, познати су први покушаји живописа на лиау. Икона, што се налазила на источној страни дрвета представља две човечје фигуре пред шумом, а друга која беше на западној страни, скоро је сасвим стрвена. Обе иконе налазе се сада у државном музеју у Фалкенфелсу.

„Relig. Volksbl.“ 1902. Р. Гр.

(Народне библиотеке у Сједињеним Државама.) Американци превазилоше све цивилизоване крајеве у Европи. Њихова оштроумност с њиховом практичношћу и умешношћу остварава велике идеје врло простим средствима. За пример тога могу послужити и америчанске народне библиотеке. Овде није реч о количини књига, — њих је и онако врло много. Каталог сваке године знатно се проширује. Ну осим тога, употребљавају се све мере, да се деца навикну на читање, да им се даде такав литературни материјал, који ће најбоље развити им њихове умне способности. У журналу „The Outlook“ налазе се о томе врло интересантни подаци. У Питсбургу има завод „Central Library“, кога су 1900-те год. походили 200.000 деце. Недељама налази се у салама за читање око 20.000 подилатка. — У тим салама деца се осећају напредно. То су простране светле собе, украшене по зидовима дивним сликама, које цртају обичаје и живот разних народа или навесне историјске догађаје. Деца с љубопитством застају код вештачко наведених производа живописа и обогаћују свој ум новим знањем. А ту у библиотеци дају се и т. з. „нема“ предавања из историје, географије и природних наука. Сваки дан навешавају се по зидовима листови, на којима је забележена година смрти или рођења великих људи. Уз то се навешавају и портрети с кратком биографијом особа, којих пада јубилеј или годишњица тога дана. Деца су се тако навикла поучавати у библиотеци, да свагда када се враћају из школе сврате у читаоницу, да дознаду чиме је означен у историји дотични дан.

„Странникъ“ 1902. Р. Гр.

(Заразне књиге). — Свима је познато, да је опасност преношења разних заразних болести путем књига — врло велика. Знаменити случај у санитарном бироу у Мичигану (Север. Америка), где је 20 људи — слугу, који продаваху књиге, постепено заразило се туберкулом, указало је оне узбуђење, те се појавно читав низ препорука како да се књиге, које су заражене разним бацилима — дезинфикују. То је особито нужно било за народне библиотеке, у којима књиге често прелазе из руке у руку. — Немачки хигиениста Др. Краус постарао се, да одреди и експериментима докаже, како дуго разне заразне микробе сачувају своју заразну способност у књигама, а то му је и пошло за руком. Он је експериментима доказао, да колеричин вибрион губи способност своју после 48 сати, дифтератичин — за 28 дана; стафилокок — за 31 дан. Тифозни бацили обично су у књизи око 40—50 дана; у једном само случају они преживише 95 дана. Што се тиче туберкулозних бацила пронашао је Краус, да они и после 103 дана не беху још потпуно малаксали. С обзиром на такове резултате Краус предлаже, да се обрати особита пажња на оне књиге, које се дуже у библиотекама за читање, те које понајвише и служе као извор заразе. За дезинфекцију предлаже као најбоље средство водену пару под високим притиском, те да се у ту сврху у сваком граду оснује т. з. „дезинфекциона камера“, која би бесплатно дезенфицирала све књиге које јој се донесу; а на свакој књизи

која је дезинфицирана да се удари печат с назначењем времена, када је дезинфекција изведена.

„Лит. прил. Нивы“ 1902. св. III. Р. Гр.

Нове књиге.

Библијске приповијетке Старога Завета за школску младеж саставио *Јован Петровић* протопрезвитер, професор и катихета на кр. вел. гимназији и реал. гимназији у Загребу. Загреб 1902. трошком писчевим. Цена 1 круна. Српска Штампарија у Загребу. Стр. 120.

Библијске приповијетке Новога Завета за школску младеж саставио *Јован Петровић* итд. Цена 1 круна. Стр 128.

Оба ова уџбеника за средње заводе одобрена су одлуком Св Архијерејског Синода Митрополије Карловачке од 29. марта 1899. Бр. М. 176./Син 25.

Код наруџбе ових књига треба истаћи део наслов књигама са напоменом да су *од Св. Синода одобрене*, за разлику од других истоимених књига, које се такођер као школске књиге продају.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Од Месног Шк. Одбора у Кишфалуби. Ad 29/1902.

СТЕЧАЈ. 112 1—2

На учитељску штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата учитељу је: у готовом 608 К за редовну и 72 круне за поуторну школу; 40 К, у име перовођства; 3 ланца оранје земље — на коју учитељ порезу плаћа —; 80 фил. од великог а 40 фил. од малог укопа; 80 фил. од паластоса; 80 фил. од венчанице; 13.64 m^3 тврдих дрва за огрев; слободан стан са две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрум и велика башта.

Дужност учитеља је: појање у цркви и при осталим обредима и остале дужности учитеља, које шк. уредба прописује.

Рок стечају: 8-ог Септембра 1902.

Из седнице М. Шк. Одбора у Кишфалуби (Kisfalud, Bačanja) 20-ог јуни 1902.

Цветко Поповић
председник

Ш. О. 17./вап. ex 1902. 108 2—3

СТЕЧАЈ.

На учитељско место при месној срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи расписује се стечај са платом:

1.) у готовом новцу: за свакидању школу 480 К, а за поуторну 80 К;

2.) $^1/_2$ сесије (18 јутара 217□°) оране земље, $^1/_2$ ланца (1281□°) виноградске и 4906□° пашњачке такође оране земље, на које учитељ сноси све државне и муниципалне терете.

3.) слободан стан од 3 собе, са кујном, комором, шталом и шупом и уз стан башта од 652□°.

4.) Од мањег укопа — где позван буде — 1 К а од већег 2 К, од парастоса 1 К.

Дужности су му школском уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црк. појању обучавати.

Лична пријава узеће се у призрење.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечају је 6 недеља од првог објављења у „Срп. Сиону“.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Шандору (Бачка жуп.) 4. (17.) авг. 1902. год.

Десанка Ракићева Милош Пилић
призр. учитељица као перовођа. парох и председ.

СТЕЧАЈ. 93 3—3

На учитељско место срп. основ. вероисповедне мешовите школе у Хрњакову, овим се расписује стечај.

Плата је учитељска 600 круна; 4 ланца рита са чистим годишњим дохотком од 40 круна, 12 метери дрва, слободао стан са једном собом, кујном и шпајзом.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечаја траје до 15. (28.) августа 1902. године и када ће се и избор обавити.

Од компетената тражи се да осим српског и на романском језику у школи предаје.

Из седнице месног школског одбора држане у Хрњакову 21. јула (3. авг.) 1902. год.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 111 1—3

На учитељско место у Црној бари, са платом у готовом новцу 600 круна, за поуторну школу 80 круна, у име наушала 20 круна свега 700 К са потребним огревом за своју употребу, са прописаним станом, баштом и потогодишњим доплатком од 100 круна годишње Дужности прописане, рок стечаја 6 недеља.

Из седнице месног школ. одбора држане у Црној-бари 21. Јулија 1902. г.

Георги Вуин
председник.

СТЕЧАЈ 105 2—3

На упражњено учитељско место на четвороразредној мешовитој основној школи. Плата је учитељу 800 кр. у готовом новцу; 80 кр. за пофторну школу; 40. кр., за перовођство, од укопа где позван буде 2. кр. стан у варави са леном и великом баштом, огрева (сламе) колико треба, и једна башта ван села од 1200□.

Дужности су школском уредбом прописане.

Рок стечају од првог увршћења у овом листу на 4. недеље.

Молбе ваља слати на подписаног.

У Бочару 20. Јула 1902. год.

Васика Стануловић
председник.

ОГЛАС. 109 1—1

Потписана срп. правосл. црквена општина намерна је, да своју кућу под бр. 506. даде оправити.

Прорачун износи 789 круна и 50 филира.

Дражба на мањак одржаће се 22. августа (4. септембра) 1902. год. у 11 сати пре подне у основној школи.

Дражбоватељ дужан је положити 10% вадијума.

Из седнице црквеног одбора дужане у Карловци 11. (24.) августа 1902.

Председништво.

Број 5. ех 1902. 110 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне школе у Срп. Елемиру, овим се расписује стечај. —

Плата је учитељева: 1000 (хиљаду) круна, за држање редовне школе; 4 ланца оранје земље за држање пофторне школе, на коју терете сам плаћа, а држање је кад на њега дође ред; у име станарине 120 круна годишње док му се стан не сазида; 4 хвата сламе у име огрева; 16 круна паушала; од погреба по реду, где позван буде 2 круне. У име перводства ако буде изабран 40 круна. Законом прописани квинквенал.

Дужности прописане шк. уредбом. Молбенице ваљано инструисране, нека се шаљу подписаном. У звање ће ступити, кад буде позван. Рок стечају Кретов дан.

Лична пријава узима се у обзир.

У Срп. Елемиру 13. (26) авг. 1902. г.

Паја Димитријевић
председник м. шк. одбора.

Бр. Е. К. 272. ех 1902. 106 2—3

СТЕЧАЈ.

У сврху сталног попуњења упражњених парохија: 1.) I. класе у Радучу, у протопрезвитерату личком, 2.) III. класе у Штикади, у протопрезвитерату личком, 3.) I. класе у Плочи, у протопрезвитерату личком, 4.) I. класе у Доброселу, у протопрезвитерату кореничком, 5.) I. класе у Косињу, у протопрезвитерату вилићком, 6.) III. класе у Кленовцу, у протопрезвитерату вилићком, 7.) II. класе у Тржићу, у протопрезвитерату плашчанском и 8) I. класе у Полоју, у протозвитерату будаштанском — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јулија (7. августа) 1902.

Михаилъ
Епископ.

Број 2. 1902. 96 2—3

СТЕЧАЈ.

Услед оставке овдашњег учитеља Младена Бајића овим се расписује стечај на упражњено учитељско место у Арад-Гају предградије Арадско на српско вероисповедној школи, с' којом је скопчана годишња плата од 700 круна, коју свагда у напред учитељ прима месечно, затим нови стан, са две моловане собе, кујна, шпајз, подрум и шупа за дрва, башту од 1544. кв. хвати, пет хвати дрва, три хвата за школу, а два хвата за учитељеву кујну у име грејања, ради чишћења школе 24 круне, у име перовођства 50 круна, паушал 10 круна, од великог погреба 2 круне где буде позват, од малог погреба 1 круну, од парастоса 1 круну, а три парастоса годишње бесплатно, стара дворана (школа) издаје црквена школ. општина под закуп.

Учитељу спада у дужности осим прописане наставе, у цркви појати и децу црквеном пјенију и на катализма обучаватн томе, и да савршено мађареки спрама прописаним наредбама говори и предаје.

Молитељи имају своје добро инструиране молбенице до 15. Августа н. к. подписаној управи поднети.

Првенство имају они који су Српски Завод у Сомбору свршили, и који се лично представи.

Из ванредне главне скупштинске седнице у Арад-Гају (Арадском предградију) 22 јула 1902. год.

Арон Тимотић
привр. перовођа

Миша Нецин
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, цјетохљебница, ћивота, рипида, целиваћних и свечареких икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтеваље шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини.

С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ

18—20 19 у Новом Саду, Дунавска улица.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливаље пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

18— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 441.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 34

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 25. августа 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Наредба

Св. Архијерејског Синода у погледу једнообразности у начину истављања извода матичних.

Ad M. 407. ex 1900./Син. 38. ex 1902.

Чесњејшој архидијецезанској конзисторији у Карловцима.

Ради једнообразности у начину истављања извода из матица крштених, венчаних и умрлих, налази Св. Архијерејски Синод у смислу своје одлуке од ниже обележеног дана под горњим бројем наредити чесњејшој истој, да учини сходно расположење, да се изводи из матица крштених, венчаних и умрлих имају издавати тако, да буду потпуно једнаки са самом матицом; према том ако је матица вођена црквенословенским језиком онда и извод мора бити тако истављен, а ако се води српским језиком, онда и извод мора бити тако истављен.

О том се чесњејша-иста знања, управљања и извршења ради извештава с тим, да је иста оваква наредба упућена и осталим епархијским конзисторијама ове митрополије.

Овим је решен и тамошњи поднесак од 28. марта 1900. Бр. К. 136./143.

Из седнице прав. срп. св. архијерејског синода, држане у Карловцима дне 5. јула 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Наредба

Св. Архијерејског Синода, којом се забрањује световњацима да држе говоре у цркви.

Ad 78./Син. зап. ex 1902.

(Свима епархијским конзисторијама)

Пошто је св. архијерејском синоду дошло до знања, да се у свима епархијама тачно не обдржава чесњејшо-истој у своје доба саопћена наредба св. синода од 29. марта 1899. бр. M. 23. ex 1898./Син. 8. ex 1899., којом се забрањује световњацима да држе говоре у цркви — то се овим поново упућује чесњејша-иста, да строго води бригу и надзор о том, да се горња наредба (забрана) ни у једном делу не прекорачује.

О том се чешьејшо-ипта знања и извршења ради извештава.

Из седнице прав. срп. св. архијерејског синода, држане у Карловцима 6. (19.) јула 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Наредба

Сабореког Одбора у предмету плаћања затезних камата на неуплаћене доспеле прилоге општем митроп. свештеничко-удовичком мировинском фонду.

Бр. С. О. 2726/851. ex 1902.

(Свима епархијским администр. одборима)

Да би се отклонила свака штета, која закашњењим уплаћивањем на основу §. 8. уредбе о општем митроп. свештеничко-мировинском фонду прописаних прилога бива, наредити, да је сваки немарни члан поменутог фонда на закашњене прилоге, који не би најдаље за шест недеља дана од доспелости уплатио, дужан по истечењу тог преклузивног рока па до дана уплате закашњеног прилога према општим грађанским законима припадајуће 5% затезне камате плаћатн.

Из седнице срп прав. народно-црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. априла 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије у предмету женидбеног навештења и венчања малолетних сирота.

Ad Бр. К. 576./497. ex 1902.

(Свима окружним протопрезвитерима)

Висока кр. земаљска влада одео за богоштовје и наставу у Загребу дописом својим од 8. јула о. г. Бр. 7820. притужила се овој конзисторији, да пекоји свештеници обављају женидбена навештења и венчања са малолетним сиротама у супрот постојећим наредбама високе кр. земаљске владе за богоштовје и наставу од 19. марта 1894. Бр. 3341., те кр. земаљског владиног одела за унутарње послове од 31. јануара 1894. год. Бр. 566. према којима имају свештеници малолетне сироте пригодом пријаве односно молбе за обаву женидбених навештења упућивати, да за времена исходе пужну надтуторствену евентуално и војену женидбену дозволу у смислу §. 48. и 49. опћ. грађ. закона.

Услед тога упућује се Пречасност Ваша, да именом ове конзисторије наложите подручном свештенству, да се у погледу женидбених навештења и венчања малодобних сирота строго под претњом законитих последица има придржавати постојеће наредбе високе кр. земаљске владе одела за богоштовје и наставу од 19 марта 1894. Бр. 3341., односно одела за унутарње послове од 31. јануара 1894. Бр. 566., која је конзисторијалном окружницом од 22. марта 1894. Бр. К. 181./132. ex 1894. свима подручним парохијским звањима у своје време проглашена.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXIV. Седница 1 (14) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић*, *Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић*.

Бележник *Ј. Ворканић* чита записник прошле седнице.

Записник се оверовљава.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да му је стигла захвалница М. Соларића на поверењу саборском, да је стигао брзојав Ђурице Јовановића из В. Кикинде, којим јавља да подноси протест против избора Марка Богдана.

Узима се на знање.

М. Соларић. Свако тијело, а особито за-

конодавно дужно је да врши свој посао савјесно. Гдје нема савјесности и објективности, ту не само да не може бити доброг и правилног рада, него може да се шири и корупција и да настане растројство. У сједници од 28. V. сабор је имао да ријеши један поступак, који није дошао правилно ријешен, али је ипак ријешен. Као самосталац заједно са својим друговима изашао је напоље, чиме је и он и странка манифестовала своје мишљење о ствари која је на дневном реду била. Кад би се тога држали, да члан бироа не смије манифестовати своју вољу, онда ниједан члан бироа не би смио гласати противно већини саборској, а и гласање је манифестација. Према томе схваћању члан бироа био би само чиновник, чиме би сабор изгубио онда неколицину својих чланова, који као и посланици морају дјеловати. Сваки посланик има обавеза према своме срезу, а ни један не би дозволио да његов посланик буде само чиновник у сабору, а не и посланик. Сабор треба да ријеши питање о односају бироа према предсједништву и сабору. Ова већина може с временом постати мањина у сабору, па би овијем поступком створила рђав прецеденс, који би и њојзи шкодио. Држи да је погрјешно било становиште сабора кад је исти тражио од њега као конзекквенцију за његов поступак захвалницу на перооводству. Да се не мисли да говори као Cicero pro domo ова дао је захвалницу, а на основу свега што се догодило да би се та ствар начелно ријешила подноси овај пређан предлог:

1.) Нека славни сабор ријеши, у каквом положају стоји саборски биро према сабору? Ако биро има сва своја права као и сви остали посланици, нека се позове високо предсједништво да повуче своје ријечи о повлачењу консеквенције, добачене мени као перовођи у саборској сједници 28./6. о. г. Ово повлачење — наглашујем — не ћу никако за се употребити као перовођа. 2.) Ако саборски биро не смије да врши сва права као и сваки други посланик, предлажем, да се то утврди појединичним гласањем са да и не, те да се и једно и друго гласање уведе у записник, како би се за вјечна времена знало, ко је донио овакову одлуку.

Др. М. Михајловић чуди се овом предлогу; истиче да овде није у питању право чланова бироа, већ да ли се сме самовољно члан бироа уклонити из дворане у току сједнице. Но да се не би рекло, да ми избегавамо решење тога питања, помаже пређашност тог предлога, с тим да се упути одбору за пређне предлоге.

М. Медаковић држи да је ствар јасна, па не треба ни ићи пред одбор, него да се одмах реши.

Др. Ж. Миладиновић. Овде су пале крупне речи: корупција, некоректност. Устао сам, да кажем да су те речи Соларићеве неоправдане и не спадају на ствар. Михајловић је предложио, да се овај предлог упути одбору за предлоге. Медаковић није разумео Михајловића, јер Михајловић није признао неоправданост тога предлога; ни он није против пређности тога предлога, јер се таких предлога већина не боји; с тога се придружује предлогу др. М. Михајловића.

Прима се предлог Др. Михајловића.

Проша Јован Јеремић после кратког образложења ставља ову интерпелацију:

1. Хоће ли се граваминална представка изнети славном овом сабору на расправу још за овога заседања или не ће?

2. Ако хоће, на који начин и кад ће се чланови сабора са текстом предлога за представку упознати пре него што иста буде стављена на расправу?

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* изјављује, да му одбор за представку није још јавио, да се конституисао, а чим то дозна, јавиће сабору.

Проша Јован Јеремић. Узимам одговор славнога председништва на знање, али предлажем, уједно, да се нацрт граваминалне представке у своје вријеме штампа и међу чланове сабора раздели бар 24 сахата пре расправе.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* То ће се учинити већ по пословнику, и то 48 сах. пре расправе.

Узима се на знање.

Др. Никола Ђурђевић напомиње да је Светозар Грубић при верификацији Пакрачког мандата рекао, да није позван у Пакрац на истрагу, но говорник доказује враћеним писмом с поште, и у руци с њиме, да је Грубић у истину позван, али да на рекомандованом писму стоји поштарска напомена, да адресат „не прима“ писмо, те је дотично писмо, у којем је позив за г. Грубића на истражно рочиште,

враћено говорнику као пошиљаћу натрат.

Буде пл. Будисављевић не допушта да је Грубић намерно грубо повредио захтеве најобичније пристојности. Ствар треба добро испитати, јер Грубић није човек који би могао неистину говорити.

Др. Н. Зубчевић вели, да је на пошти написано: да адресат дотично писмо није хтео примити.

Др. Ж. Миладиновић цита, да ли су дошли списи из Кикинде за свештеничког кандидата?

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* изјављује, да су списи ти дошли, али без изборног записника, који је за решавање ствари тако важан.

Високопреосвештени епископ *Лукијан Богдановић* изјављује, да је Администр. Одбор Темишварске епархије послао сабору све списе који су му стигли из В. Кикинде.

Др. Ж. Миладиновић каже да ће бити присиљен да поднесе предлог, да се овај мандат уништи, пошто нема званичног списа о избору изборника у Вел. Кикинди.

Марко Богдан каже, да је други примерак записника о избору изборника одмах послат конзисторији, а доцније други списи.

Прелази се на дневни ред.

Известилац прорачунског одбора *Др Ј. Радивојевић Вачић*. Долази на ред III. пошта — управни трошкови, код којих прорачунски одбор неке ставке оставља а неке мења; како потпуно решење ове поште записи од стања манастира, то предлаже да се преко ове поште пређе одмах на прорачун манастира.

Сп. Карамата подноси сабору ове своје предлоге, пошто као члан прор. одбора, ради свога одсуства није био присутан у седници, кад је прор. одбор склапао свој прорачун. Предлог гласи:

Част ми је поднијети славном сабору слиједећи приједлог:

Позивом на поднесени прорачун: „Расход, тачке 4. управни трошкови, а.) „Саборски Одбор“ и на: „тачку б.) парнички трошкова“, молим да славни сабор изволи донијети рјешење, према ком се тачка 4. измењује како је ниже изложено, а тачка 8. да се сасвим брише из расхода, те да се управа народно-црквених фондова и заклада, организује на тај начин, да се подијели у 4 одјељења, и то:

1-во одјељење Тајништво, 2-го одјељење: Фишкалат (правно одјељење), 3 ће одјељење: Интерна управа са благајном, књиговодством, архивом и статистиком, 4-го одјељење: Надзорништво народно-црквених добара и 5-то одјељење: Техничко.

ad 1.) Тајништво:

има се састојати осим народно-црквеног тајника са платом од годишње К 4.000
и станарином годишње „ 600
још из подтајника са платом од годишње „ 3.000
и станарином годишње „ 400
те једног писара са год. платом „ 1.200

ad 2.) Фишкалат (правно одјељење) и то:

а.) за Хрватску и Славонију и
б.) за Угарску.

На челу сваког овог одсјека (под а.) и б.) стоји један одвјетник као стални чиновник нар. црк. фондова и заклада, који се осим овог свог занимања никаквим другим одвјетничким пословима бавити не може. Плата је свакоме К. 6 000 годишње са правом на пензију и редовном петогодишњом повишицом од К 500, а станарина сваком годишње К 800, што износи укупно К 13 600

За ова мјеста имао би саборски одбор одмах расписати стечаје.) Односно садашњег одвјетника познати да као одвјетник за угарски одсјек код управе фондова у Карловцима дужност наступи).

Сваком овом правном одсјеку додаје се по 1 писар са годиш. платом од по К 1.200, што чини свега К 2.400

Плата одвјетника, сачињава цјелокуну награду парничког и ванпарничког одвјетничког рада, а досуђени парнички трошкови, као и накнаде за сав остали одвјетнички рад од странака (састав обвезница, молба за укњижбу заљмова итд.) који ће се имати наплаћивати по у напријед установљеној тарифи, уносе се у цјелини у фондовску благајницу као *приход* нар. црквених фондова, те се из тих подмирују одвјетничке плате и евент. парнички трошкови изгубљених парница. Сви готови издатци предуимљују се из ових прихода, а из фондовске благајне.

Парнични трошкови под тач. 8. од К

4.000 имали би се дакле сасвим брисати из расхода у прорачуну..

Свота прихода пак имала би се у прорачуну преливинирати К 15.000 и у приход унијети.

ad 3) Интерна управа са пододјељењима, благајне, књиговодства, архиве и статистике:

На челу овог одјељења стоји управник (на место данашњег глав. књиговође) са годишњом платом од К 4.000
и станарином од „ 500

Под његовом управом стоје слиједећи чиновници и особље:

благајник са год. платом од К 2.800
и станарином од „ 400
књиговођа са год. платом од „ 2.800
и станарином од „ 400
3 помоћна књиговође са год. платом од по К 1800 К 5.400
и станарина истима од по К 200 „ 600
1 вјежбеник при књиговођству са стручном квалификацијом са год. платом од К 1.200
3 вјежбеника при књиговодству са стручном квалификацијом са год. платом по К 1000 К 3.000
архивар са год платом од „ 2.400
и станарином од „ 400
1 возитељ аутономне статистике са хонораром од К 1.000
1 протоколиста са год. платом од „ 1.400
и станарином од „ 200
1 отправник са год. платом од „ 1.200
и станарине од „ 200
1 писар са год. платом од „ 1.200

ad 4. Надзорништво народних црквених добара:

На челу овог одјељења стоји надзорник црквених добара, са год. платом од К 3000
и станарином од „ 400
а истом да се додијели још 1 помоћник као његов замјеник и ревизор рачуна са годиш. платом од К 1800
и станарином од „ 200
На име попутнине ових чиновника да се преливинира К 1000

ad 5.) Техничко одјељење.

На челу овог одјељења стоји 1 инжењер са потпуном техничком квалификацијом. Исти је сталан чиновник нар црквених фондова и заклада. Он се мора бавити искључиво овим занимањем и не смије примати никакве приватне техничке радње.

Плата му се одређује год. са К 4000
са правом на пензију и редовном 5-тогодишњ. повишицом од К 400.
а год. станарина са К 600

Дужност му је обављање свих техничких послова код нар. црква добара, а осим тога и то да напрегледа све планове и прорачуне за градње итд., који би му се послали на мњење од појединих епархијских области.

1 писар овог одјељења са год платом од К 1200

За васколики рад свакога појединога одјељења одговорни су шефови сваког одјељења непосредно саборском одбору, коме сваки уједно у својој струци реферише, било посредно преко народно црквеног тајника или непосредно.

За све чиновништво и особље управе народ. црквених фондова и заклада, имао би се саборском одбору сачинити нарочити правилник, односно допунити већ постојећи.

К предпаведеним трошковима имали би под исту тачку 4. слова а) расхода, доћи још ови преливинирани трошкови:

дневнице и путни трошкови К 4000
2 послужитеља, годишња плата по К 720 „ 1440
1 ноћни стражар „ 360
за канцеларијске потребе „ 2400
„ поштарине и биљеговине „ 1000
Што би износило све укупно К 75.700

Обзиром на тачку овог приједлога ad 2.) има да се брише из расхода прорачуна парничини трошак од К 4000. — унесен у прорачун под тачком 8., а обзиром на исту тачку овог приједлога, да се стави у приход прорачуна нова ставка: Досуђени парничини трошкови и накнада за одвјетнички рад од странака К 15.000. Молим да славни сабор ове ставке овако прими, а саборски одбор да ову одлуку сабора изврши.

Додатак:

Прорачунски одбор преливинирао је поднесеним прорачуном трошак под тач. 3. слово а) са К 54.200
а под тачком 7. са „ 4.000
Укупно К 58.200

Усвоји ли пак славни сабор овај приједлог, износили би укупно трошкови тад

под тач. 3. слова а) са К 75.7000
а отпали би из прорачуна трошкови под
тач. 7. К 4.000
остаје К 71.700
али би за то имало да се стави у приход прорачуна минимално узета свота за досуђење адвокатске и парничне трошкове, по одбитку готових издатака са К 15.000
Одбив то од горњих К 71.700
— остаје само К 56.700

По прорачуну дакле К 58.200 трошка, према 56.700 ако се ова намјена усвоји, била би чиста приштеда управних трошкова К 1.500.

— Ови приједлози су упућени прорачунском одбору, а приједлог референтов већином гласова усвојен.

Прелази са на ставку „мировине“.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* поред неких мањих намена предлаже, да се упути Саборски Одбор да испита оправданост мировине Стеве В. Поповића, Герасима Петровића и Јована Грчића, па да се онда евентуално бришу, а за сад да остану.

Ал. Сандић. Жао му је, што му је реч „pro domo sua“, али та се ствар тиче и његовог колеге и жеље свеколике колегије новосадске гимназије. У декрету наиме за његово пензионисање нема никаквог образложења; патронат није ништа испитивао него је још колегу Савковића осудио на 100 круна глобе. Он је 34 године провео у служби школи и народу, па није заслужио, да се тако с њим поступа. Да је било времена, они би писмено поднели што треба, но како то није било могуће, то моли сабор, да својим путем ову штету уклони и ствар уреди.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се ова ствар упути Саб. Одбору.

Прима се.

Др. Л. Секулић примећује да овде међу мировине треба уврстити и ставку о пензионисању М. Летића, бившег протоколисте код нар фондова.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* не прихваћа овај предлог, пошто је та ствар још пред петиционим одбором.

Др. Л. Секулић вели да исти већ ужива пензију на основу одлуке сабор одбора.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић.* Он ће ју морати вратити, пошто му није још ни сталност призната, а уз то ужива још двије пенаије, а ово му је трећа. Предлог дра Л. Секулића није уважен већином гласова.

Др. Ж. Миладиновић захтева да у прорачун уђе нова ставка под насловом „нове одобрене помоћи удовицама свештеничким“ и то у износу од прилике 600 К.

Др. М. Михаиловић предлаже да петиционн одбор тачно констатује суму одређене помоћи свештеничким удовицама, пошто је он прегледао све молбе тих удовица, па да се на основу тога прецизна цифра у прорачун стави.

Васа Муачевић предлаже да се свака молба ових сиротих свешт. удовица ријеши прво у петиционом одбору, па да се онда те одлуке упуте прорачунском одбору који ће према томе одредити у прорачуну ставку у тој ствари.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* усваја само предлог дра Ж. Миладиновића.

Св. Прибићевић захтијева да се ова ствар стави in suspenso док петиционн одбор не сврши сав свој посао.

Др. А. Рожић усваја Прибићевићев предлог, само жели да те петиције што пре дођу ради расправе на дневни ред.

Вл. Ристић захтијева у прорачуну нову ставку „помоћ свешт. удовицама“ од 2000 К.

М. Медаковић мисли, да се та помоћ може давати и из свешт. удовичког мировинског фонда, што поричу неки да може бити, а може се по установи саборској и из јерархијског фонда иста помоћ одредити.

Ст. Моловић предлаже, да се милостиња свешт. удовицама даје из јерарх. фонда, а из мировинског фонда могу добивати помоћ само оне удовице, којих су мужеви уложили били штогод у исти мировински фонд.

Усвојени су предлози В. Ристића и М. Медаковића.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић.* На реду је ставка за обезбеђење од пожара и оправку епископских резиденција.

М. Клицин у вези с овом ставком покреће питање о солидарном — у крилу автономије — обезбеђењу од пожара свију народно-црквених и црквено-општинских добара, те предлаже, да се Саборском Одбору препоручи, да то питање проучи и поднесе сабору гледе тога сходан конкретан предлог.

Прота Јован Јеремић. Славни сабре! Још г. 1890. изнео сам сличан предлог у сед-

ници Архидијецезалне епархијске скупштине; а пре тога чу се сличан предлог и у нашем сабору.

И данас сам у овој ствари мишљења, којега сам био и 1890. г., а наиме, да је солидарно осигуране наших црквa, црквено-општинских, манастирских и осталих народно-црквених зграда, у великом интересу нашем и да би га требало што пре спровести.

Кад би се спровело то осигуране, моје је мишљење да би оно набацивало годишњи сувишак у таквим сводама, да би за извесно време дошли до средстава, којима би могли подмиривати животне црквене и школске потребе наше, којих је код нас веома много, а за подмирење којих је средстава данас веома мало.

Чистим доходцима од солидарног осигурања могли би основати себи један црквено-школски фонд, по примеру румунског религиозног фонда, без ограничена његова опредељења на извесну потребу црквену или школску, него са циљу, да подмирује наше верске, црквене, школске и просветне потребе, ма кад, ма где и у ма којем облику се оне појавиле у нашој Митрополији.

Као што знамо, те потребе не можемо данас све и увек да задовољимо — и поред толиких милијона *данашњих* наших фондова и закладa, јер сваки фонд и свака заклада има своје одређено опредељење и циљ, која се прекорачати не сме, ма у цркви и школи све поиспропадало.

Слава нека је свима великанима и народним добротворима, који су и данашње фондове и закладе основали, јер шта би тек без њих, кад не знамо шта ћемо и поред њих. Слава им увек! Али, до данас мајка још не роди детића, да оснује фонд, којем би задатак, управо мисија била, да подмирује у животу наше цркве, школе и просвете народно-црквене, њихове потребе, без ограничења где, у каквом правцу и облику се оне појаве. Добра срећа српскога народа родиће и такве детиће, а дотле ево прилике да и сабор наш томе, великог замашаја послу и задатку, пође у сусрет.

Оснивање црквено-школског фонда, са неограниченом његовом верском, религиозном и просветном сврхом, неопходна је и напијућа потреба наше цркве и школе, нашег народно-црквеног бића.

Установом солидарног осигурања о којем је реч, најлакши и најбржи је начин, да до таквога фонда дођемо. Зато, препоручујем такво осигуране и гласаћу за предлог г. Клицина.

Васа Муачевић није начелно противан солидарном осигурању, али не верује да би тај посао био лукративан, као што га замишља прота Јеремић. Данас је велика конкуренција осигуравајућих друштава, уз врло мале пристојбе; а поред те конкуренције тешко би било велике користи. И он је за то, да Саборски Одбор то питање проучи.

Прота *Јован Јеремић*. Кад би се установило солидарно осигуравање, оно не би имало да се бори конкуренције, које се боји г. В. Муачевић, јер би то наше автономно осигуране било изван домашаја сваке конкуренције. Да би од нашег солидарног осигурања било лукративности, доказује већ тај факт, да угарско-француско осигуравајуће друштво, и поред конкуренције коју истиче г. Муачевић, може да даје нама 40% чисте хасне. А тих 40% донело је н. пр. Архидијецезалном епархијском фонду у 1901. г. 2609 К. Где су друге наше епархије, где ли су оних 60%, које друштво себи задржаје, и да ли добијамо баш уговорених 40%? Ја сам потпуно уверен, да би ми солидарним осигуравањем у властитој режији, за који децениј дошли до једног импозантног фонда, поред којега би се опростили многе бриге и многе штете са неподмирених наших црквених и просветних потреба. Оснивајмо такав фонд, јер нам је преко нуждан. Солидарно осигуране је чврст камен, на којем га основати можемо, на да расте, да напредује и да својој великој намени и циљи одговори. И тако сам и опет за солидарно осигуравање; а у овом случају и за предлог г. Клицина.

Др. М. Михајловић је такође за то, да се ово питање уступи Саборском Одбору на проучавање.

Прима се предлог М. Клицина.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Долази на ред ставка: „Порези и еквиваленти“. Код ове ставке нема модификација од стране прорачунског одбора.

Евген Думча не разуме откуда на једаред овако велика свота, кад је још лане била много мања.

Др. Л. Секулић разјашњује ту разлику тиме, што је Саборски Одбор примио на руковање нове закладе и фондове.

Сп. Карамата држи, да би ту ствар требало оставити in suspenso.

Др. Ј. Радивојевић Вачић држи да при овој ставци не треба посебног објашњења, те предлаже да се одмах прими, јер не види разлога да се остања in suspenso.

Прима се.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Предлаже да се код парничних и непредвиђених трошкова смањи свота од 4830 К на 4000 К и свота од 4790 на 4000 К.

Оставља са ова ставка in suspenso.

(После одмора.)

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* прелази на ставку припомоћи из истих заклада, а које се одређују некоме по вољи закладатеља. Свота та по поднесеном прорачуну износи 6046 К. 10 х., а по поправкама прор. одбора 6072 К 19 п. Предлаже да се ова пошта усвоји без промена пошто их и не може бити.

С. Цвејић говори о ставци помоћ М. Златици, који сам себе не може да издржава, а уз то још мора да води парницу са Румунима. Но још већу пажњу обраћа на манастир Бајаш, који нема никакве припомоћи. Исти манастир је тражио више пута припомоћи од саб. одбора, но та је припомоћ увек врло мала бивала. Говори о важности позиције Бајаша за Српство у оним крајевима, па зато захтева нову ставку у прорачуну за припомоћ Бајашу од 5000 К ради поправљања његове цркве. Предлаже, да се саб. одбор упути, да исплати истоме манастиру своту вотирану од сабора.

М. Клицин захтева, да се у прорачуну стави 5000 К редовно за тај манастир и то из манастирског фонда. Говори о борби Срба и Румуна у оним крајевима, и о њиховим диобама где обично Срби морају да плаћају велике општете Румунима. У билански нар. фондова за 1901. спомиње се неки фонд за помоћ оним српским општинама, које се деле од Румуна, но у прорачуну нема ни спомена о томе фонду. Зато предлаже нову ставку у прорачуну под именом „Помоћ општинама које се деле од Румуна и то 3000 К, а из неприкосновеног фонда“.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* вели да тај фонд за помагање општина које се деле од Румуна постоји и инволвиран је у прорачуну у ставци „непредвиђени трошкови“.

Др. Л. Секулић говори, да је онај фонд, што га је споменуо Клицин, постао из земаљ. приноса, које је налогом Њ. Величанства добио српски народ, но тај се фонд исцрпио, те сада и не постоји. Саб. одбор је поново потражио пету помоћ и то сада од 50.000 К од зем. владе, и та помоћ је одређена и прва рата од 5.000 К утекла је већ у благајницу нар. фондова. Он држи да ова припомоћ треба да буде неки засебан фонд, а ако тек исти не буде могао подмирити потребе, онда да се подмире те потребе из других фондова.

Др. Мих. Теодоровић говори да има општина неких општина у тој ствари, које траже помоћ од прилике преко 20.000 круна; зато он предлаже, да се у ту сврху стави у прорачун 40.000 К.

М. Косовац усваја у принципу предлог М. Клицина, али мисли, да би о румунској најезди, требало имати статистички јасне податке, на основу којих би се тачно одредио за ту сврху тачан прорачун.

Др. Л. Секулић констатује, да је саб. одбор поднео извештаје о општинама које се оделиле од Румуна, те према томе отпада предлог М. Косовца.

М. Клицин брани свој предлог, као најкоректнији, тврди да је немогуће удовољити предлогу М. Косовца. Одлучно захтева сада, да се у ту сврху стави у прорачун свота од 10.000 К из неприкосновеног фонда.

М. Косовац лично одговара др Л Секулићу, да остаје при ономе што је већ рекао, а у осталом гласаће за предлог М. Клицина.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* усваја предлог С. Цвејића, да се М. Бајашу одреди помоћ од 5000 К, а што се тиче помоћи општинама, које се деле од Румуна, усваја предлог М. Клицина.

Др. Л. Секулић. Пошто Румуни увек туже, кад траже своје право, управо самог митрополита и председника општине, то би према томе требало општине упутити да уза једнога адвоката са митрополитом, да би трошкови за парнице били мањи.

М. Клицин мисли да би Његова Светост патријарх требао да уме онога адвоката, којега општина уме себи.

Др. М. Теодоровић примећује у корист предлога М. Клицина то, да су они адвокати, који нису били општински, у најаче случајева губили парнице.

Примљени су предлози како их је напоследку био референат усвојио.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише о резиденц. фонду и предлаже, да се хипотекарни зајмови овога фонда пренесу на клирик. фонд, а он да плати своје дугове неприкосновеном и клирикалном фонду, чиме би се испоставио већи вишак.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише даље „о трошку око пренодњања залишних сесија“ и предлаже да се ова ставка остави непромењена.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише о ставци за „евентуалну градњу зграда на пустари Сириг“, која је ставка услед уговора при закупу те пустаре постала излишном те зато предлаже да се та ставка брише.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише о ставци „трошак фондовско-епископске куће у Будиму“ и предлаже да се новац у поднесеном прорачуну а одређен за ту сврху са 1500 К смањи на 750 К.

Др. Л. Секулић брани предлог саб. одбора.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* не одустаје од свога предлога.

Др. Л. Секулић мисли да то апсолутно не може бити, што предлаже известилац.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* опак остаје при своме.

Прима се предлог известиоца.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише о последњој ставци што се наиме тиче олакшања станарине за звања автономна и саборницу, и у име прор. одбора остаје при поднесеном предлогу саб. одбора, који је на ту сврху одредио своту од 12150 К.

Ев. Думча мисли да би овим предлогом био оштећен клирикални фонд; за то би олакшање станарине требало разрезати по чистом приходу, да се дакле плаћа по проценту а не по фактичном стању.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* прихваћа овај предлог.

Сабор усваја предлог известиочев и Думчин.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $1^1/_4$ и заказује другу за после подне у 4 сахата.

XXV. Седница 1. (14.) јула 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Од високопреосвештених епископа присутан је: *Гаврило Змејановић*.

Бележник *М. Ђорђевић* чита записник прошле седнице.

Др. Н. Ђурђевић примећује да он није изјавио, да му је Св. Грубић вратио писмо са својеручном ознаком „не примам“. Него му је пошта вратила писмо, и на њему је поштар написао да исти господин не прима то писмо.

М. Клицин вели, да тамо у његовом предлогу, где се се говори о прорачуну, треба додати да исти важи само за 1902.

С овим примедбама записник се оверовљава.

Ст. Калембер, *П. Милин*, *М. Клицин*, *др. Ж. Миладиновић*, *др. Н. Ђурђевић*, *др. Ђ. Димовић* и *П. Мандровић* предају молбе, које се упућују петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да је стигао протест Ђурице Јовановића против избора Марка Богдана у Вел. Кикинди.

Уступа се верификационом одбору.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*. На дневном је реду наставак специјале дебате о прорачуну.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић*. При специјалној расправи је већ речено да је прорачунски одбор стао на становиште, да узме за подлогу поднесени предрачун, али то је учинио с тим, да Саборски Одбор све то испита и за идући предрачун установи право стање. Но док је тако учињено код прихода, код расхода је по могућству довео све на праву меру, те се види стварна разлика у своти, која остаје чиста. Молим да се ово узме на знање.

В. Муачевић не прима приходе манастирске на знање онако, како то предлаже Саб. Одбор, јер 35.166 јутара земље имају свега наши манастири и не треба свако јутро да донесе бог зна шта, па да приход буде већи од онога у поднесеном прорачуну од Саб. Одбора. И ако је зато, да се та ствар упути Саборском Одбору, али је и зато да сабор треба да даде директиву Саборском Одбору у тој ствари. Говори о виноградима манастирским, који не доносе прихода, него преко 7000 К још расхода,

што се не може никако одобрити. Говори даље о шумама, при управљању којима он опажа систему „пљачкања“, којој треба стати на врат, а увести закупни систем, који ће много више прихода донијети од данашње системе. Треба гледати да се ове ставке у приходу повисе. Жали што сабор нема подлоге за констатовање правога газдинства манастирског за ове 22 год. Он је за то, да сабор тај прорачун прихода у смислу уредбе одреди и да се постави надзорник и за пољопривреду и за шумарство у манастирима. Саборски Одбор треба да позове у помоћ једну стручну агенду, која ће моћи позитивне податке Саборском Одбору пружити о правом стању наших манастира. Једино би коректно било то, да се овај поднесени прорачун прихода просто сматра прелевантним, а апсурдност је тај рачун прихода овако олако санкционисати, кад се зна какво је газдинство у нашим манастирима. Његов предлог овако гласи: предлаже да се овај прорачун устури новом Саборском Одбору, који ће имати поставити стручну управу ради бољег газдовања те која ће тачно испитати право стање манастира и према томе установити тачне прорачуне, које ће опет Саборски Одбор дати кроз стручну анкету испитати и на основу ових тек установити прави прорачун, који ће бити на системи било закупног било властитог рационалног газдинства основан.

Др. М. Михајловић. На основу нерада прошлих сабора дошао је и овај сабор у ово стање да нема добре подлоге за расправу прихода манастирског, но ипак усваја предлог референтов а не Мучевићев зато, што је једино то становиште и коректно а и потребно, да се омогући бар какав прорачун. Говори о несавесности управитеља манастирских и вели да су ови рачуни прихода, који су поднесени, још гори него очевидна „превара.“ У манастирима има 2 сврсте калуђера. Једни заповедају и раде што хоће, а друго братство мора да ћути и трпи насиље својих архимандрита. Нису ни ови прости калуђери свеци, али ипак тврди да су управитељи паше, а прости калуђери су кметови и раје. Ако се буде радило као што треба, по манастирима треба и калуђерима дати да нешто уживају. Но данас је још апсолуно немогуће натерати калуђере, да раде онако како треба, па ако се хоће приход, онда се мора и земља дати под аренду и онда ће сабор имати чист рачун. Напомиње, да је немогуће бар за ову годину стати на друго становиште него што то предлаже прорачунски одбор и зато ће и гласати за предлог прорачунског одбора.

Архимандрит *Др. Георгије Летић.* Тешко му је говорити о приходима манастирским, јер је и он калуђер, а и није задовољан са данашњим стањем. Брани калуђере, који нису баш ништа криви. Власти, које су требале контролирати манастире, требале су бити енергичније. И енарх. административни одбор и Саб. Одбор једнако је требао радити на надгледању реда у манастирима. Много баца кривице на Саб. Одбор, који је 1876. г. донео упуту за вођење рачуна у манастирима. Но најзише је криво због тога нереда у манастирима баш само устројство, јер оно претпоставља људе светитеље, које само то устројство има створити. У томе баш и јесте погрешка тога устројства јер и калуђери су обични људи.

Устројство их пак прави индолентнима па и коруптивнима. Тврди да ово устројство просто деморалише калуђере и за то ће он бити у своје време за то, да се исто замени другим бољим. Калуђере треба попорезати, као што држава ради са својим држављанима. А зашто тако мисли у своје ће време то и темељно разложити.

Црта у неколико речи свој предлог за измену устројства по којем ће калуђери бити и бољи људи, а настојатељство ће чак бити нешто поносито за калуђере, које опет данас служи само на подсмех свету. Спомиње да је и сама духовна власт крива за то невољано руковање манастирима, што она има у рукама калуђере дисциплинарним правилима за монахе, и да је духовна власт била у споразуму са Саборским Одбором имали би у калуђерима друкче људе, а и боље приходе од манастира. Говори о потреби монашкога удружења. Кривица је даље и у самом нашем друштву, где се васпитно не може лако утецати на људе. Сажаљева оне јадне обичне калуђере, који се пате по манастирима и без икаквог задовољства, а о некима недостојнима неће у овој кући ни да говори. У прорачуну расхода, види он како прорачунски одбор хоће да сиван калуђерима плаћу њихове т. зв. „дијурне“, што није ни праведно ни целисходно. То није луксус за калуђере као што се представља, јер од тих ди-

јурна имају калуђери да подмирују набаву одела итд., а настојатељи, а особито архимандрити, и своју репрезентацију.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић.* То је специјална дебата.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* вели, да је цео приход генерално усвојен, а сад је специјална дебата и то прво о приходу а затим ће доћи специјална дебата о расходу, и онда ће моћи изнети др. Летић те своје примедбе, а за сада им нема места.

Архимандрит *Др. Георгије Летић* мисли да је имао право рећи оно што је рекао. Што се пак прихода тиче прихваћа референтов предлог.

Др. Ж. Миладиновић. Нисам чуо свршетак говора дра Летића, управо нисам чуо, да ли прихваћа истакнуте ставке прихода у предложеном прорачуну т. ј. да ли прихваћа предлог прорачунског одбора. (Др. Летић: Прихваћам). Добро, кад прихваћа г. др. Летић речени предлог и после ћу се враћати већ на његов говор.

Што се тиче прихода манастирских, исти су мали, незнатни и не стоје ни у каквом сразмеру са приходима. Приходи су мањи, него што су пре 20 година били. Треба само испоредити прорачун сабора од г. 1880. и овогодишњи прорачун. А то је особито код манастира богатих (Беочин и Бездин). И доиста има право г. Муачевић, да би требало истражити праве приходе, као што то тражи и г. др. М. Михајловић. И прорачунски одбор је тог мишљења, али због краткоће времена није се то могло учинити, па за то је одбор прорачунски и пристао, да се за подлогу прорачуна узму примедбе, како их је саборски одбор у том прорачуну означио. А уз то је прорачунски одбор тога мишљења, да нови саборски одбор треба, да испита све приходе и расходе, како би у будуће могао бити коректан прорачун. Не верујем, да су прости калуђери невини, као што мисли др. Миша Михајловић, јер они су управо сукривци старешина својих, управитеља манастирских. Г. др. Летић до душе правда цело калуђерство По његовом мишљењу су сви криви, само не калуђери. Крив је и административни одбор и Саборски Одбор, духовна власт, манастирско устројство, па и само друштво српско, српски народ. Да, сви су криви, само нема кривице на онима, који као хрчкови развлаче манастирске приходе.

Чудим се г. Летићу, који тражи да се калуђери богате напљате. Та он као калуђер треба, да зна, да су калуђери на себе узели завет сиромаштва и послушности, па да се стога имају с малим задовољити. Питам ја: зар доиста ријаво живе калуђери? Зар није опште познато, да се калуђери, који су до јуче били манастирски ђаци, воде рахат на четворопрежним каруцама, а свештеници, који су свршили гимназију и богословију, воде се на таљигама, па иду и пешке. А калуђери би требали баш, да умерено живе, јер то су дужни по своме позиву да учине, да што више унесу у манастирски фонд и клирикални фонд. Саборски Одбор од год. 1876. хтео је, да уведе тачну и правилну управу манастирску па је за то издао манастирско устројство, а то не годи калуђерима.

По устројству има да калуђери морају исказати квитама све издатке. Неки преко једне зиме 11 сасница меће у рачун. — Они и то устројство знају да изиграју. По манастирима живи читава војска слугу, куварице, бироша, кувара и паракувара и праља, и онда није чудо, да се манастирско добро развлачи. Устројство није криво. Могуће је, да би адмен. и Саборски Одбор могао нешто учинити. Дисциплинарна правила, за свештенике су драконска а за калуђере су блага, преблага па за то је и духовна власт крива, јер правила су много блажија него свештеничка. Бранити калуђере, то је за највећу осуду. Друштво не стоји на том основу, то друштво даје ваљане чланове народу, а само хрђаве калуђере — да се мало моле Богу, а само да комотно живе. Кад се заведе добра управа, они ће бити први за то, да се калуђерска плата повиси. Поред велике плате, нису уносили више прихода у фондове. Кривица је калуђерска, да приход није већи. Прихваћа предлог.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реплектује на речи В. Муачевића, који је сам члан прорач. одбора и који је учествујући у расправама одборским увек пристајао уз цео одбор, а сада не пристаје на то, већ жели, да се ова ствар стави in suspenso. Неоправдано је његово становиште, а много је коректније становиште самога одбора.

В. Муачевић вели, да о прорачунском приходу манастира, није ни било говора у одбору, кад је он био присутан. Сакцијонисати

овај предлог прихода, значи одобравати данашњи систем управе манастирске. Ако се већ усвоји овај предлог онда ће он тражити бољи надзор над манастирима од Саб. Одбора, а и то ће тражити, да се што више прихода од манастира утера у нар. фондове.

Прима се већином гласова предлог известиоца.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише даље о расходу који је поднесен у 29 тачака. 1.) тачка је „потребе цркве“, које ни прор. одбор није никако мењао, него остаио непромењуту ону пошту која износи 11777 К.

Ст. Карамата. Противан је читавој измени предложеног расхода манастира с разлога, јер се овим прорачуном исказује чист приход око К 100.000 —, које би ми тад унијели у приход клирикалног и манастирског фонда. С тим приходом ми би рачунали при вотирању расхода на клирикалног фонда, а тај приход као што је од неколицине посланика и од стране самог референта у сабору истакнуто, није стваран, можемо га сматрати само замишљеним, уображеним. Сваки ко на основу замишљеног прихода, који му неће ући, рачуна и према томе троши, огрешује се према самом себи и штети свој иметак. С тога разлога, што су манастирски прорачуни по пређашњем саборском одбору одобрени још у марту о. г., манастири према њима већ и троше од 7 месеци овамо, предлаже: да се за ову 1902. год. прихвати и расход прорачуна, као што га је саборски одбор узме за подлогу сада поднесени прорачун, а к томе и предлог, који ће изнијети одбор, који је изабран од сабора да да мишљење о будућем руковању манастирских добара.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Раније је решено, да ће Саборски Одбор извесне издатке моћи онда одобрити, ако и у колико прелиминирани приход од манастира уђе.

Ст. Карамата. Онда сам криво разумио и усвајам предлог, како га известилац предлаже.

Прима се предлог известиоца.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише о 2.) тачци расхода, која се тиче братства и ђака манастирских и коју је ставку прорач. одбор знатно изменуо, у погледу плаћања калуђерима њихове дијурне. Сумарна разлика је између овога предлога и онога што га саб. одбор предлаже за ту сврху у томе, што прор. одбор предлаже у ту сврху 424 98 К, а саб. одбор предлаже 61000 К.

В Муачевић сматра ово становиште прор. одбора за погрешно, јер снизити калуђерима плату значи упутити калуђере да сами себи накнаде оно што су снижењем плате изгубили.

Др. Ђорђије Летић вели, да се предлог прорачунског одбора не оснива на устројству. Слаже се са Муачевићем тим пре, што калуђери из манастира немају потпуну опскрбу. Они н. пр. морају одело и обућу и рубље сами себи да купују а за ту сврху је мало 200 К. годишње једном човеку. Говори о томе, како је и за игумане боље одредити 1000 К него 600 К. Исто тако и архимандритима треба дати ону своту за плату, коју предлаже Саб. Одбор, а никако није за то да се та плата снизи на ону своту како прорачунски одбор то захтева. Архимандрите кошта много њихова рапрезентација, па и библиотека и књиге стају доста новаца. За архимандрите предлаже плату од 2400 К. за остале настојатеље 1000 К. за намеснике 600 К, за економе 500 К, а за друге калуђере 400 К Сабор, вели, не би се огрешио, кад би његове предлоге усвојио. Првобитна дотација калуђера није била довољна, за то су и прошли сабори излазили на сусрет калуђерима и давали им боље плате. То је радио сабор од 1871. г, па и онај од 1879. г. Најгори је ипак положај архимандрита, којима не треба никако смањивати плату. У осталом калуђери ће можда сами себи накнадити оно, што буду смањивањем плате изгубили. Усваја предлог В. Муачевића.

М. Соларић је за исти приједлог зато, што ако хоћемо бољи приход од манастира, морамо и калуђерима дати већу плату. Код м. Хопова спомиње парочито једнога часнога калуђера Конона Милићевића који је свршио и богословију а био је и професор монашке школе, а до данас положио је и 2 јуридичка испита. Предлаже да се плата човјеку повиси бар док не сврши школе. Други приједлог се тиче ман. Лепавине, и њеног игумана који је од 1861. г. радио савјесно у томе манастиру а сада је неспособан и ужива пензију само од 200 К. Предлаже да се плата Конону Милићевићу повиси на 1200 К. а исто тако предлаже да се повиси пензија часном игуману манастира Лепавине Лебићу,

Ст. Чалмраг потпомаже предлог В. Муа-

чевића. Чуди се да је прорачун. одбор одредио за цело братство и ђаке ман. Грабовца само 568 К. Предлаже да се овај расход повиси са 800 К које би уживао игуман тога манастира. Говори о томе, како је лоше стајао тај манастир још у прошлој деценији, а подигао га је само савјестан његов игуман, који је ради добра тога манастира жртвовао и своју плату. Представља од колике је важности ман. Грабовац по Србе у оном крају.

В. Муачевић тврди да ја тај манастир имао 25 ју̀тара винограда сексардске земље, што је много прихода доносило, но што је манастир осиромашио крива је управа, а није управа тако заслужна као што то Чамприг представља. Што се тиче повишења плата калуђерима у појединим случајевима не можемо мењати плате, него можемо или усвојити што предлаже Саб. Одбор, или што предлаже прор. одбор у погледу свију плата без разлике.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* изјављује зашто је у расходу М. Грабовца остављено расхода само 568 К. Наиме зато, што је толика права потреба тога манастира а и зато што ни сам тај манастир није тражио више новаца у ту сврху.

Сп. Чамприг признаје, да је Грабовац имао виноград оплики, као што вели Муачевић, али онда је и приход био већи па и сада се тај манастир полако диже, но засада му је ипак већи расход него приход што су му виногради утамањени филоксером, што је исти манастир имовно бар за неколико деценија унатраг бацило.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* одгађа седницу на $^1/_4$ сах. ради одмора.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Његова Светост**) преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић* отпутовао је прошлога петка у Темишвар, у пратњи г. архимандрита Дра Георгија Летића. Његова Светост бавиће се у Темишвару неколико дана.

(**Свечана инсталација нове Текелијанумске управе.**) Свечаној инсталацији претходило је призивање св. Духа у пештанској српској цркви, које је уз асистенцију пароха Дра Димитријевића, јереја Чампрага и ђакона Поповића одслужио високопреосвештени епископ будимски *Лукијан*. На служби Божјој беху присутни *Његова Светост патријарх српски Георгије*, сви чланови управе, мноштво верних и страних гостију. После службе Божје пошао је Његова Светост патријарх с епископом Лукијаном и члановима патроната, праћени многобројном публиком, у суседни Текелијанум, где их је при уласку у зграду Текелијанума дочекао управитељ завода посланик Чика Стева В. Поповић и отпратио у свечану дворницу. Пошто је Његова Светост патријарх и врховни патрон сео у прочеље за зелен сто, а председник и остали чланови патрона такође заузели места с десна и лева од Његове Светости, прочитао је на позив патријарха управитељ Текелијанума две наредбе Њег. Преузвишености министра-председника *Села*, издане на основу највишег решења, од којих једна управу и надзор над заводом предаје самосталном патронату са јасно одређеним му делокругом, а друга руковање са Текелијиним фондом поверава Саборском Одбору, односно управи српских народно-црквених добара и фундација под надзором Саб. Одбора.

Пошто су прочитане ове наредбе и навештаји о избору, односно именовању чланова патроната, узе реч Њ. Светост и заносним говором, пуним очинске љубави поздрави присутне чланове патроната устоличивши их у њиховој светој новој дужности.

Након тако извршеног устоличења Њ. Светост патријарх узе поново реч, да се топлим и пијетета пуним речима сети неумрлог српског добротвора Саве Текелије и његових вечитих заслуга, и да у име своје свете цркве и свих својих верних најтоплије заблагодари Њег. Величанству *Краљу* на превишњој милости, којом је благоизволео одобрити ово спасоносно преустроство Текелијиног завода. Топлим нарасима заблагодарио је патријарх још министру-председнику *Коломану Селу*, министру културе и јавне наставе *Јулију Влашићу* и бану *гробу Драгутину Куен-Хедерварију* на цењеној благонаклоности, којом су се одазвали молби патријарха и Саборског Одбора предложив Краљу једнодушно на потврду ово преустроство управе завода.

Све ове топло осећане и заносном благом красноречитошћу изговорене речи *Његове Светости* проратили су присутни одушевљеним усклицима Живио!

Кад се одушевљење стишало сетила се *Његова Светост* још и Матице Српске и српске православне црквене општине пештанске, благодаривши првој,

што је кроз пуних 40, а другој, што је кроз пуних 25 година савесно и успешно руковала са заводом и фондом Текелијиним. Затим је Његова Светост ободрила српску универзитетску омладину, која ће се у Текелијануму у духу и према захтевима напредна доба моћи одсада још боље васпитавати, да целога живота свога има пред очима светли пример човечанских и грађанских врлина свога добротвора Саве Текелије. Напокон је св. патријарх благословио завод и делање патроната и завршио своју беседу са усклико: Живио Краљ! чему су се присутни најодушевљеније одазвали.

Пошле тога је узео реч председник српске црквене општине нештанске, краљевски саветник *Стева Јовановић*, и најавио свечано, да досадања управа и надзорништво Текелијиног завода радо и радосно полаже даљу управу и надзор овога завода у јаке руке нове управе, јер у њима види осигуран и обезбеђен не само опстанак и целисходно устројство тога завода, већ и даљи његов успешан и родољубив рад.

Овим речима уваженог и заслужног председника досадање управе, које су присутни пропратили живахним усклицима одобравања, завршен је свечани чин устоличења нове управе. Публика напусти дворишце, а патронат се конституише и заседне у прву седницу.

У овој првој седници патронат уважавајући 20-годишњи петрајан и успешан рад досадањег управитеља, посланика и кр. саветника *Стевана В. Поповића*, и цењећи његово стручно знање, изабрао га је за доживотног управитеља Текелијанума и решио да се овај избор поднесе влади на потврду. За бележника свог изабрао је патронат конз. бележника Стев. Чампрага. Напокон су попуњена два питомачка места, једно је добио Вељко Петровић а друго Михајло Матић, обојица гимназисте.

После тога су изабрани одбори, надзорни, дисциплинарни и економски, и упућени су да израде себи потребна правила и наредној седници на претрес поднесу.

После подне давао је епископ Лукијан Богдановић у част Његове Светости патријарху *Георгију* и новом патронату свечани ручак. О ручку је Њег. Светост подигла прву чашу у здравље *Његова Величанства Краља*, другу у здравље министра председника *Села*, министра *Вламића* и бана *грофа Куен Хедервари*ја, а трећу у здравље чланова патроната, управитеља и бележника. Напокон је са бурним одушевљењем примљена здравица, коју је Њег. Светости патријарху *Георгију* као штедром мецени српске просвете наздравио високопреосвећени домаћин епископ *Лукијан Богдановић*. „Нар."

(**Конзисторијални бележник.**) За конзисторијалног бележника у Вршачкој епархији постављен је *Добривој Николић* српски богослов (из Карлова).

(**Катихизис архимандрита Дра Георгија Летића.**) Кр. земаљ. влада, одео на богоштовље и наставу у Загребу, издала је 5. (18.) августа о. г. под Бр. 12.384 наредбу, којом се, на предлог Св. Архијерејског Синода од 4. (17.) јула о. г. и на основу школског закона од 1888. почевши од школске године 1902/3. прописује: „*Катихизис или кратка наука православне хришћанске цркве од Дра Георгија Летића, архимандрита и професора богословије*" као школска књига у веронауци за школску младеж православне вероисповести III. и IV. разреда нижих општих пучких школа. Уједно се иста школска књига одобрава и за III. и IV. разред српских автономних основних школа; па се друга слична књига у реченим разредима и школама не сме у на предак за тај предмет употребљавати. На ову наредбу чинимо пажљивим наше катихете.

Школска објава.

Одлуком *Св. Архијерејскога Синода* Митрополије Карловачке од 4. (17.) јулија бр. М. 224. Син. 41. ех 1902. одобрен је за српске православне ученике IV. или III. и IV. разреда основних школа, решењем пак Срп. Правосл. *Народнога Школскога Савета* под Бр. Ш. С. 327./149. ех 1902. уведен је у употребу у српским народним школама у смислу §. 22. Шк. Уредбе од 1872. године, а наредбом *Кр. хрв. слав. далм. Земаљске Владе* (одсек за богоштовље и наставу) од 5. (18.) августа о. г. бр. 12.384. прописан је за српске православне ученике III. и IV. разреда нижих општих пучких школа и одобрен за исте ученике српских автономних народних школа *уз искључење и забрану других сличних књига за тај предмет у реченим разредима и школама*

КАТИХИЗИС

или

Наука православне хришћанске Цркве

састављено

Др. Георгије Летић архимандрит.

Цена 30 филира. Катихизис је већ одштампан у Срп. Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима и прописан је за 1902/3. школску годину. Поруџбине се већ примају и то за готов новац или уз пошт.

повуку (Post Nachnahme). Књижарима дајемо 20% рабат а Школ. Одборима и општинским поглаварствима 10% рабата, које вала слати на адресу: Др. Георгије Летић архимандрит Ср. Карловци.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 589/531. ex 1902. 118 1—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију VI. разреда у *Нештину*. Компетенти нека своје прописано инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. септембра по ст. кал. о. г. поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 299./зап. ex 1902. 116 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитерског капелана у Жабљу*.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе путем надлежних власти својих до 15. (28.) септембра 1902. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 20. августа (2. септембра) 1902

Конзисторија Бачка.

К. 1773/298 ex 1902. 117 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на упражњену *парохију II. свенгуалну III. класе у Сомбору*.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе путем надлежних власти својих до 15. (28.) септембра 1902. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 20. августа (2. септембра) 1902.

Конзисторија Бачка.

С Т Е Ч А Ј. 115 1—1

На учитељско место срп. осн. вероисповедне четвороразредне мушке школе у Станчеву, овим се расписује стечај.

Плата учитељска 600 круна, четири ланца оране земље са год. доходком од 40 круна на које учитељ терете сноси, 16 метери дрва, и стан у парави.

Дужности прописане школ. уредбом.

Рок стечаја до 29. августа по срп. када ће се избор обавити.

У Станчеву, 19. августа (1. сепг.) 1902. год.

Председништво.

Ad бр. К. 595./552. ex 1902. 113 1—3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Драгутина Јовановића из Руме против супруге му Султане рођ. Тодоровић, сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Султана, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог објављења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Д Р А Ж Б А. 119 1—1

У манастиру Беочину продаваће се дана 1. (14.) септембра о. г. у 2 сата п. п. од манастирске овогодишње шумске сече на јавној дражби око 30 јутара, од којих су 11 јутара дрва за техничку употребу, а 19 јутара дрва за гориво.

Жабина К 50 по јутру.

Управа манастира Беочина.

Ш. О. 17./зап. ex 1902. 108 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На учитељско место при месној срп. правосл. вероисповедној шесторазредној мешовитој школи расписује се стечај са платом:

1.) у готовом новцу: за свакидању школу 480 К, а за попторну 80 К;

2.) $^1/_2$ сесије (18 јутара 217□°) оране земље, $^1/_2$ ланца (1281□°) виноградске и 4906□° пашњачке такође оране земље, на које учитељ сноси све државне и муниципалне терете.

3.) слободан стан од 3 собе, са кујном, комором, шталом и шупом и уз стан башта од 652□°.

4.) Од мањег укопа — где позван буде — 1 К а од већег 2 К, од парастоса 1 К.

Дужности су му школском уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црквр. појању обучавати.

Лична пријава узеће се у призрење.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечају је 6 недеља од првог објављења у „Срп. Сиону“.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Шандору (Бачка жуп.) 4. (17.) авг. 1902. год.

Десанка Ракићева Милош Пилић
приер. учитељица као повереља. парох и председ

Бр. Е. К. 272. ех 1902. 106 3—3

СТЕЧАЈ.

У сврху сталног попуњења упражњених парохија: 1.) I. класе у Радучу, у протопрезвитерату личком, 2.) III. класе у Штикади, у протопрезвитерату личком, 3.) I. класе у Плочи, у протопрезвитерату личком, 4.) I. класе у Доброселу, у протопрезвитерату кореничком, 5.) I. класе у Косињу, у протопрезвитерату вилићком, 6.) III. класе у Кленовцу, у протопрезвитерату вилићком, 7.) II класе у Тржићу, у протопрезвитерату плашчанском и 8.) I. класе у Полоју, у протозвитерату будаштанском — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јулија (7. августа) 1902.

Михаилъ
Епископ.

СТЕЧАЈ. 111 2—3

На учитељско место у Црној бари, са платом у готовом новцу 600 круна, за пофторну школу 80 круна, у име паушала 20 круна свега 700 К са потребним огревом за своју употребу, са прописаним станом, баштом и петогодишњим доплатком од 100 круна годишње. Дужности прописане, рок стечаја 6 недеља.

Из седнице месног школ. одбора држане у Црној-бари 21. Јулија 1902. г.

Георги Вуин
председник.

Број 5. ех 1902. 110 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне школе у Срп. Елемиру, овим се расписује стечај. —

Плата је учитељева: 1000 (хиљаду) крува, за држање редовне школе; 4 ланца оране земље за држање пофторне школе, на коју терете сам плаћа, а држање је кад на њега дође ред; у име станарине 120 круна годишње док му се стан не сазида; 4 хвата сламе у име огрева; 16 круна паушала; од погреба по реду, где позван буде 2 круне. У име пероводства ако буде изабран 40 круна. Законом прописани квинквенал. Дужности прописане школ. уредбом. Молбенице ваљано инструисане, нека се шаљу подписаном. У звање ће ступити, кад буде позван. Рок стечају Крстов дан.

Лична пријава узима се у обзир.

У Срп. Елемиру 13. (26) авг. 1902. г.

Паја Димитријевић
председник м. шк. одбора.

Од Месног Шк. Одбора у Кишфалуби. Ад 29/1902.

СТЕЧАЈ. 112 3—2

На учитељску штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата учитељу је: у готовом 608 К за редовну и 72 круне за пофторну школу; 40 К, у име пероводства; 3 ланца ораће земље — на коју учитељ порезу плаћа —; 80 фил. од великог а 40 фил. од малог укопа; 80 фил. од парастоса; 80 фил. од венчанице; 13.64 m^3 тврдих дрва за огрев; слободан стан са две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрум и велика башта.

Дужност учитеља је: појање у цркви и при осталим обредима и остале дужности учитеља, које шк. уредба прописује.

Рок стечају: 8-ог Септембра 1902.

Из седнице М. Шк. Одбора у Кишфалуби (Kisfalud, Baranya) 20-ог јуни 1902.

Цветко Поповић
председник

СТЕЧАЈ 105 3—3

На упражњено учитељско место на четворо-разредној мешовитој основној школи. Плата је учитељу 800 кр. у готовом новцу; 80 кр. за пофторну школу; 40. кр., за пероводство, од укопа где позван буде 2. кр. стан у наравни са лепом и великом баштом, огрева (сламе) колико треба, и једна башта ван села од 1200□.

Дужности су школском уредбом прописане.

Рок стечају од првог увртења у овом листу на 4. недеље.

Молбе ваља слати на подписанога.

У Бочару 20. Јула 1902. год.

Васика Стануловић
председник.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишгву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 448

СРПСКИ СИОН

Год. XII | Број 35

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 1. септембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

II.

Обнародовање и извршење сабором донесених, превишњом потврдом снабдевених уредаба и одлука, које спадају у делоркуг саборскога одбора, као и контрола тим уредбама постављених органа.

За ово време није имао саборски одбор да обнародује и односно изврши никаквих нових уредаба, нит саборских одлука са разлога, што од пар. црквене сабора од 1897. није саборском одбору такових приспело, а уредбе и одлуке од пре су обнародоване односно извршене већ пре сабора од год. 1897.

Ну тим више одлука је донео саборски одбор у обзиру на *правилно извршење односних одредбења појединих пар. црквене авт. уредаба*, као и одлука, које стоје у вези са контролом и надзорном влашћу саборскога одбора.

Навешћемо овде најглавније (осем оних, које се спомињу на другим местима овога извештаја).

Одлуком од 4. (16.) јуна 1897. бр. С. О. 2668 830. је изречено обзиром на § 15. изборнога реда од 29. маја 1871., по којем се за посредне изборе бира у свакој црквеној општини по 200 душа по један изборник, а на натполовични сувишак тога броја такођер један и изборник на то, што срп. прав. црквена општина у Б. заједно са филијалом сада броји 1060 душа — да је иста власна и дужна *број изборника* допунити (на пет место четири, како је у изб. реду према броју душа од 1870.)

Одлуком од 22. септембра (4. окт.) 1897. бр. С. О. 5020|1377. је — обзиром на одређења §§-а 25. и 26. одс. I Б. прев. кр. наредбе од 10. августа 1868., даље на „уредбу о мировинском фонду за удовице и сиротну децу срп. прав. свештенства у округу српске митрополије карловачке", која је ступила са фондом у живот 1. јануара 1896, и најпосле на § 22. саборскога устројства од 14. маја 1875. — изречено и објављено архидијецезанској и осталим епархијским конзисторијама и архидијецезанском и осталим епарх. замин. одборима, да почињући са *1. јануаром 1898.* (по ст кал.) *престаје* наведеним §-ом 26. узакоњено *право на уживање половине свих парохијских прихода за годину дана* оним удовицама и малолетној, неухлебљеној деци протопрезвитера, пароха, систем. и личних парохијских помоћника и ђакона, чији мужеви односно очеви 1. јануара 1898. односно после тога дана премину, с тим, да се наведено право једногодишњега уживања половине свих парохијских прихода оних лица, која су до 1. јануара 1898. постала удовима односно сирочадима, овом одлуком нетакнуто остављ; — па је наређено, да се у парохијама, које се смрћу пароха и т. д. упразне *од 1 јануара 1898., има надавати потпуна дотација дотичним новопоставленим душепопечитељима* (Обнародовано и у званич. листу „С. Сион" бр. 45. ех 1897).

Одлуком од 23. септембра (5. окт.) 1897. бр. С. О. 4901|1396. је — обзиром на §§-е 10, 12, 17, 18, 20 и 26. — изречено и горенаведеним епарх. властима објављено, да *стан у парохијском дому* односно у недостатку таквога сразмеран еквивалент за исти, припада искључиво пароху, окр. протопресвитеру као пароху и најпосле по смрти њиховој администратору парохије. (Обнародовано и у звап. листу „С. Сион" ир. 51. ех 1897.).

Одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 5974 и 6795|2334. је изречено, да по смислу и духу §-а 20. одс. II. Б. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. ваља избором попунити места потпредседника и перовође *засебним* лицима.

Одлуком од 12. (24.) децембра 1897. бр. С. О. 6263., 7167., 7509|2346. расветљено је одређење у погледу предлагања лица за *епархијско-синтропска места.*

На питање епархијског административног одбора вршачкога, да ли исти може наредити *избор нових чланова епархијске скупштине*, саопћена је како том, тако и свима подручним административним одборима одлука саб. одбора од 11. (23.) марта 1886. бр. С. О. 306. 340|41. ех 1886., којом се овамо односна питања начелно решавају и коју одлуку саборски одбор и данас одржава у потпуној снази. (Одлука од 23|IX. (5|X.) 1897. бр. С. О. 1985|1388.)

Одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 6871|2290. изречено је, да се не може узети у обзир и односно, да се сматра неважећом одлука епархијске скупштине вршачке од 30. окт. 1897. бр. 26., којом је конзисторијски писар тамошњи постављен за *сталног* конз. архивара са правом чланства митрополијског чиновничко-професорског мировин. фонда са разлога, што наше авт. уредбе не познају конзист. архивара и што епархијска скупштина, обзиром на *одређења привр. уређења епархија од 29. маја 1871., којом се епархије у овиме уређују привремено, провизорно* — није власна епархијске чиновнике сталнима проглашавати односно постављати, још мање стална чиновничка места крејирати на терет митрополијском чиновничко-мировинском фонду, а најмање писарску плату на подмирење архиварске плате употребити.

Одлуком од 10. (22.) јуна 1898. бр С. О. 3078|1124. је изречено, да се постављање г. Дра Косте Хаџија за конзисторијског (епархијског) фискала вршачког има сматрати само *привременим*, а не дефинитивним, као што је епархијска скупштина вршачка закључила и то са разлога, у претходном зачелу наведенога; уједно је обзиром на то, што се фискалство истога са његовим конзисторијским чланством не може слагати у једно и исто време (инкомпатибилитет), изречено, да се право конзист. чланства Дру К. Хаџију суспендује све дотле, докле исти буде службовао у својству конзист. фискала.

Одлуком од 9. (21.) јуна 1898. бр. С. О. 4407|913. није удовољено молби епарх. скупштине бачке од 14. (26.) нов. 1897. бр. 21., да се из нар. црквр. фондова дозначи год. плата од 1200 фор. а. вр. референту за духовна и административни одсек, које место је иста скупштина системизовала и то обзиром на чл. XVIII. горехваљене епарх. уредбе од 1871, по којем епарх. скупштина има право и дужност само припремити и поднети нар. црквр. сабору *предлог* о стројy и делокругу епархијских власти и односно епарх. органа, а нема права сама системизовати нова званичничка места.

Одлуком од 23. септ. (5. окт.) 1898. бр. С. О. 6917|1684. на основу у истој наведених разлога, распустио је саборски одбор *епархијску скупштину бачку*, као незаконито састављену и доследно том цео рад исте скупштине односно све закључке њезине од 13. (25.) и 14. (26.) новембра 1897. као ништаве прогласио и ван крепости ставио и у автономној управи код сва три епархијска одсека (конзисторија, адм. одбор, школски одбор) успоставно оно стање, које је било пре поменуте епархијске скупштине; уједно је одлука и наредба саборскога одбора бр. С. О. 306. 340|41. ex 1886 (бр. 147. ex 1886.) односно С. О. 1985|1388. ex 1897. допуњена тим, *да се епарх. скупштине могу сазивати уз нове изборе епархијских заступника само по исказаној потреби и по претходном знању и одобрењу саборскога одбора*. Ова одлука је обнародована свима подручним епарх. (архид.) администт. одборима.

Узевши на преглед записник *епархијске скупштине темишварске*, држане 15. и 16. (27. и 28.) априла 1898., те подвргавши расмотрењу састав и рад исте скупштине прогласио је саборски одбор одлуком бр. С. О. 2735|633. ex 1899. 1.) да су по себи ништави избори оних учитеља, који за заступнике у епарх. скупштину нису изабрани учитељством, као засебном изборном корпорацијом (чл. V. уређења епархија од 1871.) него су изабрани за такове црквеним општинама с тим, да се на места њихова изберу, у смислу уредбе, други заступници из световног реда; 2.) уништио је решење исте епарх. скупштине бр. 17., којим се периода епарх. скупштине и односно мандат изабраним члановима ове скупштине, као и мандат истом скупштином и изабраним члановима епарх. власти установљава на три године; јер је скупштина, доносећи то решење, и прекорачила свој делокруг и против уредбених и наредбених наређења поступила; 3.) уништио је решење исте скупштине у погледу избора епархијског школског одбора односно уништио је и ван крепости ставио избор тога одбора (сходно одлуци од 23. септембра (5. окт.) 1898. бр. С. О. 6917|1684.); јер је избор обављен не само против закона, него је тај одбор био и незаконито састављен (§. 129. тк. уредбе од 1872.), те је наредио, да се у смислу постојећих законских одређења поступи, а наиме, да се има успоставити пре тога постојавши епархијски школски одбор остављајући епархијској скупштини нетакнуто право, да у успостављеном епархијском школском одбору евентуално упражњена места попуни (види још и одлуке бр. С. О. 4661|1220. ex 1899. и С. О. 6770|1842. ex 1899.)

Подвргавши пак расмотрењу састав и рад *епархијске скупштине вршачке* држане 30. октобра 1897. и 5. фебруара 1898. одлуком својом од истога дана бр. С. О. 2729. 2337. 2730|646. ex 1899. учинио је саборски одбор исто таква и односна слична, закону одговарајућа, расположења.

У свези са овим предметом имамо част споменути ово.

По што епарх. админ. одбор вршачки на позив саб. одбора није поднео записника епарх. скупштине вршачке од 1897. и 1898., јер му иста такове записнике није доставила, а с разлога, да би саборски одбор могао вршити законом му ујемчено право контроле, позвао је преосв. г. епископа вршачкога да поднесе у овереном препису те записнике. По што односним позивима није удовољено, а обзиром на то, што као надзорна и контролна власт има право и дужност не само према подручним епархијским органима, него и према епископу, који стоји на челу тим органима, у стварима чисто административне природе настојати, да се нар. црквр. автономна управа у смислу посто-

јеких автономних уредаба врши — одредио је саборски одбор одлуком својом од 17. (29.) марта 1899. бр 202|зап *извиђај против преосвећеног г. епископа вршачког као управног органа* (административне природе), не дотичући му епископско достојанство и чисто духовну власт његову, који извиђај је 6. (18.) априла 1899. и обављен и изаслано поверенство своје извешће о извиђеним приликама поднело Услед тога је саборски одбор у седници од 29. априла (11. маја) 1899. год. донео одлуку бр. С. О. 2729. 2337. 2730|646. ex 1899., којом је између осталога решено, да проузроковане трошкове око извиђаја (дневнице и путни трошак изасланога поверенства) има сносити преосвећени исти г. епископ, јер је својим држањем и поступцима проузроковао изашиљање поверенства; а сем тога је одлучено, да се представком умоли св. архијерејски синод, да са разлога у представци наведених, у својем делокругу изволи поступити против преосвећеногa истога г. епископа; та представка је уз привитак односних списа и поднесена св. архијерејском синоду. Ну услед утока преосвећеног г. епископа вршачкога против горњих одлука, поднесеног високој кр. уг. влади, преузвишени г. кр. уг. министар-председник одлуком својом од 10. јула 1900. бр. 2484 М. П. уништио је онај део одлуке бр. 502. ex 1899 , који се односи на одређење извиђаја против епископа, те и онај део одлуке бр. 646. ex 1899., којим се обвезује преосвећени г. епископ вршачки на платеж своте извиђајних трошкова, са главнога разлога, што преузвишени исти не налази темеља у постојећим уредбама за такво расположење, ма да иначе признаје, да саборски одбор ваља да има право расположења, да прибави важности превишње одобрењем уредбама, које спадају у његов делокруг. (С. О. 4610|1145. ex 1900.) Ствар ова још није окончана од стране саб. одбора, по што је одлучено, да се поднесе представка вис. кр. уг. влади у истом предмету.

(Наставиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXV. Седница 1. (14.) јула 1902.

После одмора.

М. Клицин говорећи о предлогу М. Соларића, држи да се јеромонаху Конону Милићевићу не може плата подизати, јер плата свију калуђера мора бити једнака, него треба унутити тај предлог на ону ставку расхода, која говори о монашкој школи и другим просветним сврхама.

М. Соларић пристаје на тај приједлог; њему је главно то, да исти човјек добије већу плату па било да се урачуна иста у ма коју ставку расхода.

С. Стојаковић потпомаже приједлог прорач. одбора. Свештеник са породицом који мора и да репрезентира а и да држи бар стручне листове, мора да живи са 1200 К, па тијем је прије за то, да се снизи плата калуђерима, који се завјетују на сиромаштво.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* после свију ових говора, дошао је до осведочења, да сабор мора бити привичан према онима, од којих захтева да користе оњем одбору и зато сада предлаже повишење плате архимандрита на 2400 К, игуманима на 900 К, намесницима и економима на 500 К, а обичним калуђерима на 400 К. али са овом упутом Саб. Одбору: да се нађу на злоупотребе тих људи, па да са онима који буду затајивали строго поступа. Овај предлог о платама вреди само за 1902. год.

Овај је предлог већином гласова усвојен, од којега није ни М. Грабовац изузет.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић-Вачић* реферише даље о овим тачкама расхода манастирског: 1.) расход на репар. цркве и здања, у ние којега предлаже у место предложених 37254 К. сада 34080 К. 2) расход на шуму, за који предлаже у место 21288 К. 07 п. сада 19550 К. 07 п. 3.) расход на виноград и подрум предлаже у место 33758 К 20 п. сада 27728 К 29 п. 4) расход на сенокос, жетву и усев предлаже у место 55223 К 90 п. сада 46058 К 90 п. 5.) расход на воћњак и врт предлаже у место 8685 К 8 п. сада 6832 К 8 п. 6) на пчеларство предлаже место 1623 К сада 1553 К 7.) расход на воденици да буде

сада место 1632 К сада 1360 К. 8.) расход на крчме да буде место 4806 К сада 4246 К 9.) расход на копање креча и камења да буде место 1652 К сада 1610 К. 10.) расход на риболов и рит да буде место 640 К сада 440 К 11.) расход на кухињу да буде место 47209 К 40 п. сада 38810 К. 12.) расход на чељад да буде место 70937 К 20 п. сада 59826 К. 13.) расход за шталу и марву у место 27806 К да буде 22629 К. 14.) расход на порезу да буде као пре 110970 К 45 п. 15.) расход за канцеларију и библиотеку да буде место 7571 К 20 п. сада 6009 К 20 п. 16.) расход на цигљану да буде као и пре 1281 К 80 п. 17.) исто тако расход на пиле остаје по старом 640 К. 18.) расход на путовање да се смањи са 8060 К на 4860 К. 19.) осигурање од пр. елем. непогода остаје по старом 13414 К 26 п.

Ови се сви предлози примају без примедбе.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* предлаже даље да наплата дугова остане као и пре 58194 К 96 п.

М. Клицин захтева да се у прорачун наплате дугова унише 1000 К мање, које је опет урачунато у расход за игумана манастира Грабовца.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* даље предлаже: 1) да се за инвестицију одреди место 13633 К сада 12273 К; 2.) за подизање екон. зарада да се одреди место 8834 К сада 8054 К. 3.) на набавку тегленје марве предлаже по старом 9810 К. 4.) за милостињу предлаже место 6249 К сада 6049 К.

Ови предлози се у целини усвајају.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* предлаже, да се за монашку школу одреди по старом 23580 К.

М. Соларић предлаже, да се ту метне у прорачун и 800 К одређених јеромонаху Конону Милићевићу.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* предлаже, да се ставка епарх. фонда остави непромењена у износу од 2457 К.

Прима се.

Даље предлаже, да се расход „различија" смањи са 21333 К 13 п. на 9925 К 13 п.

Прима се.

В. Муачевић предлаже да се упуте управитељи манастирски, да ће добити тантијему, рецимо од 5%, на „различија", ако буду манастири унели више од 100.000 К, који је новац стављен у прорачун.

Др. Ж. Миладиновић чуди се, што чује данас само о награди калуђера, а о казнама не спомиње се ништа.

В. Муачевић га уверава да га је рђаво разумео.

Др. Ж. Миладиновић није за ову установу, јер ће одбор за прешне предлоге поднети предлог за одлуку сабору, који ће бити у очевидном контрасту са предлогом В. Муачевића.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* јавља да ће сутра доћи на дневни ред расправа о прорачуну управе фондовске, а и питање дотације професора српских гимназија.

Св. Прибићевић предлаже да се прво расправе петиције, које су поднијете сабору, а тичу се ових тачака сутрашњег дневног реда.

Прима се.

Др. М. Михаиловић у име одбора за прешне предлоге подноси следећи предлог за одлуку:

„У нашим автономним уредбама нигде није прописано, да је црквена свест неопходно нужна квалификација за активно или пасивно бирачко право. У смислу §-а 13 кр. рескрипта од г. 1868. црквена је свест на против појам духовни и својство духовно. Осим тога законодавац нигде није ни дефинирао појам црквене свести и не захтева црквену свест бирача или скупштинарз, него само то очекује. Према томе нема права конзисторијални одсек да коме одузима црквену свест, нити има права административни одбор да на основу тако зване одузете црквене свести наниче губитак активног или пасивног права бирачког на основу таке одлуке епархијске конзисторије.

Према томе упућује Саборски Одбор, да као саборско тумачење саопшти епархијским административним одборима а Митрополитски Црквени Савет конзисторијама, са наводом, да се дотичне одлуке административних и конзисторијалних власти имају укинути и осуђенима због оскудице у црк. свести њихово активно право повратити имаде.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.* закључује седницу у $^1/_4$8 сахати у вече и заказује следећу сутра у 10 сахати пре подне.

XXVII. Седница 2 (15) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Гаврило Змејановић, Лукијан Богдановић* и *Митрофан Шевић.*

Бележник *Ј. Воркапић* чита записник.

Др. Ал. Рокнић примећује, да се записник оширно и нетачно води, а тиме се сабор задржава у раду.

Архимандрит *Др. Георгије Летић* примећује, да он није говорио против повишице јеромонаха Милићевића на Хопова у опште, него само да му се не повиси дијурна до висине игуманске плате.

Васа Мудачевић примећује, да је он био зато, да се управитељима оних манастира, који покажу вишак изнад прелиминираног чистог прихода даде награда од 5% тога вишка.

Записник се оверовљава са овим примедбама.

Сабору су стигли поднесак Јована Пачарића пароха у САндрејци, којим моли отправнину; затим записник о избору изборника у В. Кикинди.

И. Јелчић, Др. А. Рокнић, М. Ђорђевић, Ј. Воркапић предају сабору поднеске разне, који су преко њих стигли.

Издају се дотичним одборима.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да је стигао захтевани спис о избору изборника у В. Кикинди у погледу избора свештеничког посланика Радовића.

Александар Сандић подноси писмени предлог, да се позове Саборски Одбор, да испита на чије су име укњижена црквена добра у некада богатим српским општина: Коморану, Ваду, Сигету и другима, те да испита, где се уносе знатни приходи тих богатих црквених општина, те да Саборски Одбор спреми позитиван предлог за идући сабор, како би та добра прешла под управу срп. народно-црквених фондова.

Упућује се петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красовић.* На дневном је реду молба професора Карловачке гимназије.

Известилац *Св. Прибићевић* референат петиционог одбора, реферише о молби професора карловачке гимназије, којом траже повишицу позивом на 92. § рескрипта од 1868. г., т. ј. да имају плату као и професори у Угарској. Тако је и било, али само до 1890. год. па сада још траже и накнаду плате од 1890. г. Познато је како су професори новосадске гимназије добили повишицу плате утоком и признавом на владу. Сада је настао и покрет међу професори карловачке гимназије за повишење своје плате, што је и праведно, јер имају исте квалификације као и професори новосадске гимназије. Но петиционони одбор стао је на становиште, да се §. 92. рескрипта, на који се позивају карловачки професори, не може онако интерпретирати, како то хоће збор карловачких професора. Не може се захтијевати, да и ми онако исто награђујемо професоре наше како то награђује мађарска влада, јер ми нијесмо у истом имовном стању у којем је мађарска влада. Професори новосадски, који су се путем рекурса на владу обратили, добили су оно што су тражили, но кад карловачки професори рекурирају на владу они се одбијају с тим, да њихова плата треба да буде као и проф. плата на држ. гимназијама у Хрватској и Славонији. Осуђује поступак рекурса на владу, који су професори тих гимназија учинили. У име петиц. одбора предлаже да се карлов. професорима изједначи плата са платом новосадских професора, али да им се тражена накнада оспори.

Др. Ж. Миладиновић потпуно усваја предлог петиционог одбора за то, што се овај ставио у овом предмету на автономно становиште. Сабор не може и не сме бити једној гимназији мати, а другој маћеха.

Што се тиче § 92., то је тај §. донесен у добу дуализма, кад се није правила разлика између Угарске и Тројединце. Што је сабор при донашању тога §. тако установио, то је с тога што су те плате одговарале материјалним приликама и потребама нашима. Сасвим је оправдано да се плате изједначе, али не зато што су плате професора новосад. гимназије изједначене са платама професора државних гимназија у Угарској, него зато, што то правичност захтева. Из овога никако још не следи да ће сабор повећавати или смањивати плате професора према томе, како се то буде чинило са платама на држав. гимназијама угарским.

Прихваћа предлог петиц. одбора, али с том допуном, да се ова повишица пред најбоље воље не може извести за ову годину, него да

се упути саб. одбор, да ту повишицу од 1. јануара 1903. год. стави у течај.

Др. Б. Медаковић прихваћа приједлог петиц. одбора али је и са правне стране требало ту ствар испитати, па не би онда ни остали на становиште петиц. одбора. §. 92. рескрипта изричио захтијева, да се плате наших професора изједначе са платама проф на мац. држ. гимназијама. Према томе се овдје мора говорити de lege lata а не de lege ferenda по којем такођер не би могли спровести изједначење плата, јер су гимназије наше на два територија, у Угарској и Тројединци. Саборски Одбор, у којем је он био, овако је интерпретирао ту уредбу, као што је навео, а онај додатак у §. 92. „а то је 800 ф.“ сматрао је тај Саб. Одбор „проведбом“ тога закона. Код обичног закона се ставља на прво мјесто начело, а затим проведба истога, која се предаје егзекутиви, но 1868. г. нијесу имали Срби те егзекутиве, те се онда даде јасно разумјети и овај додатак, који се има сматрати као проведбена наредба садржана у самом закону.

Сматра да сви професори наши треба да имају једнаку плату са професорима на држав гимназијама, јер имају једнаке квалификације, а још већа је аномалија, да професори наши на двије наше гимназије имају различите плате. Увјерен је да Саб. Одбор треба као егзекутива, да проведбу онога закона извриши, но свакако онда може тим прије то исто учинити сам сабор. Но ипак ће настати аномалија и кад се изједначе плате свију наших професора, јер ће опет бити тужба са неједнаких плата, пошто су по држ. мац. закону млађи професори боље наплаћени, а по зем. хрват. закону боље су награђени старији професори.

Др. М. Михајловић прихваћа предлог петиционог одбора са модификацијом дра Ж. Миладиновића. Одриче право професорима карловачкима, да имају права тражити накнаду и повишење плате на том основу, што су новосадски професори дошли до повишице своје преко владе, који поступак осуђује; они имају право то тражити на основу дотичног параграфа, који говори да професори на једној и другој гимназији имају једнаке плате. С тога подноси овај предлог за одлуку:

„Сабор одлучује да право одређивати плате професорима гимназијским сматра својим аутономним правом, сматра даље да се за мерило плата истих има узети у обзир поглавито стање гимназијских фондова и фонда кирикалног и снага њихова, те по томе не сматра, да га у будуће вежу одредбе школских закона у Угарској и Хрватској и Славонији у погледу плата гимназијских професора“.

М. Медаковић у начелу усваја приједлог дра М. Михајловића, но овај приједлог долази у контраст са §. 92. рескрипта. Држи да један закључак, као што је овај, није довољан за коначну интерпретацију тога §. 92. као што се хоће овим предлогом.

Др. Ал. Рокнић држи да су погрешно тумачили споменути параграф и др. Б. Медаковић и Михајло Медаковић. Јер у §. 92. каже се да сабор уређује плате професора; ово дакле није нормативна одредба, да би се то могло мењати тек тумачењем. У том параграфу не стоји императивно, да се сабор мора према државним гимназијама равнати. Овај се параграф има тако тумачити да сабор има права одређивати плату професорима у оном моменту кад то сабор хоће. Становиште, које је заузео петиционi одбор и др. Миша Михајловић врло је коректно, с тога препоручује оба предлога.

Александар Сандић наглашује, да је ово сад прва прилика да сабор осветли себи образ. Предлог др. Михајловића први је и на своме месту. Али би волео знати да ли има овде каквог решења патронатског гимназије карловачке. Патронат, који бира професоре, требао би да одређује и плате њихове у толико пре што народни фондови дају субвенцију у оноликој мери, како то дотични патронат искаже. Казује, да су професори новосадске гимназије заузимањем посланика Рохоњија дошли до своје накнаде. Жали се што је плата карловачких професора смањена била од Саборског Одбора и ако је било времена кад су карловачки професори имали већу плату од новосадских. За то би требало ићи за тим, да фундације једне и друге гимназије дођу под управу срп. нар. црквених фондова онда ће бити правилног деловања.

Др. Л. Секулић говори о предлогу дра Михајловића, који је са гледишта авт. права коректан, но се у том предлогу испустио из вида 2. овај моменат. Обе наше владе, и мац и хрв. заузеле су већ у овом питању своје становиште, и одређено је по томе да ново-

садски професори имају другу плату, а другу плату карлов. професори.

Др. М. Михаиловић истиче околност да се професори плаћају из гимназ. фондова па тек касније из клирик. фонда, зато овако модификира свој пређашњи предлог: Сабор одлучује да право одређивати плате професорима гимназијским сматра својим автономним правом, сматра даље, да се за мерило плата истих има узети у обзир поглавито имовно стање гимн. фондова и фонда клирик. и снага њихова те по томе не сматра да га у будуће вежу одредбе шк. закона у Угарској и Хрватској и Славонији у погледу плата гимназијских професора. Моли сабор, да усвоји овај његов предлог.

Прота Јован Јеремић. Славни сабране! 92. §. нашв. Решкрипта узаконио је начело изједначења професорских плата на Карловачкој и Новосадској гимназији. По томе начелу и решкриптуалном наређењу имало се је и досада поступати. До сада није увек тако поступано, него је разним расположењима Саборских Одбора, па и ненадлежним ингеренцијама државне власти, а усупрот Решкриптуалног наређења, па и потоње саборске овопредметне одлуке од 1870. г., чињена очигледна неправда Карловачкој гимназији и њезиним професорима.

Не делим мишљење дра Медаковића, да се фиксирање своте од 800 фор. има сматрати, како он то вели, као проведба споменутога начела, као нека проведбена наредба, садржана у самом закону. У истицању те своте видим ја само конкретирање начела изједначења у Решкрипту узаконеног, које је начело, дакле изван сваке сумње.

Жалим, и опет велим, да се то начело и јасно законско наређење није и до сада с дужним респектовањем 92. §-а изводило. Што није досада чињено, треба од сада да буде. И зато потпомажем праведну молбу Карловачке професорске колегије.

Молба та има два петита. Био бих за то, да се оба задовоље. Али, кад сами професори — као што сам дознао и што им служи на част — из родољубиве штедње и родољубивог обзира на имућствена средства наших фондова, одустају од првога петита свога и не рефлектују на накнаду за претрпљену штету због досадање неједнаке дотације, онда одустајем и ја од заступања тога дела њихове молбе. Али тим јаче потпомажем и препоручујем славном сабору примање другога дела молбе, онај петит њезин, да се од сада професори наше Карловачке гимназије сасвим изједначе гледе плате са професорима Новосадске гимназије. То изједначење тражи и налаже 92. §. Решкрипта, правда и сви други обзири.

Обе су ми гимназије миле и драге, и баш зато, јер обе имају да служе једној идеји, да врше један задатак, а јер је у томе једнака и дужност обе професорске колегије, не могу са своје стране дозволити, да се, поред све те једнакости, само неједнакост у награди Карловачких професора трпи и даље. С тога примам предлог петиционог одбора.

Чудим се, да је већ у два маха пала реч у сабору о томе, како је посланик на ург. сабору Рохоњи изразио професорима Новосадске гимназије накнаду. Таква реч није требала пасти у сабору, јер по тој речи више вреди Рохоњи, све оно како је и онај код кога је накнада изражена, него сабор наш, него закон, него цела наша аутономија и сва наша автономна права. О заслугама Рохоњија може се у извесним круговима с насладом говорити, али мене индигнира, моју автономну свест дубоко вређа, кад се то и у лице сабора казује. Још је требало само испричати како је све то било. . . .

Чудим се да је др. Медаковић могао рећи, да и lege ferenda не би могли спровести изједначење професорских плата, јер да су гимназије наше на два територија, Угарске и Тројединце. Чудим се, велим, да је то могао изјавити г. др. Медаковић, који се герира и хоће да важи као великн бранич автономије наше. Но још се више чудим кад чујем од г. дра Секулића, да су обе владе у питању изједначења професорских плата заузеле већ своје становиште. А највише се чудим, кад чујем скрупуле и о томе, шта ће и како ће бити, ако која странка у том предмету поднесе *ултк* на високо министарство.

Са автономног становишта осуђујем све те изјаве и скрупуле, и сматрам их као продукат данашњих деавтономисаних назора и осећаја. Пре свега нису ни високе владе непогрешиве, те се могу у предметима, који у њихову компетенцију спадају, информисати и in melius Такву информацију дозвољава према себи и светла Круна, а да јој, зар, неприступне буду државне и земаљске владе!

Али је овде реч о праву, а не само о

информацији. Право сабора је, да одреди плату и својим автономним професорима. И ја то право сматрам *апсолутним правом сабора*. Овопредметна одлука сабора је изван домашаја државне власти, а у колико спада и тај предмет у круг врховног државног надзора, може то бити само у толико, да се по 19. §. тачка 9. Саборског Устројства државна власт увери само о томе, да ли су код руковања са фондовима постојећи статути одржавани; дакле, да ли на подмирење професорских плата није употребљен, можда, фонд другог опредељења.

У погледу одређивања професорских плата нема се автономно законодавство обзирати на територијум Угарске или Троједнице, на њихова новчана средства и потребе, него *на своје потребе и на свој губер.*

Гледе скрупула због евентуалног утока на министарство, имам рећи, да о утоку против одлука саборских апсолутно не може ни говора бити. Сав автономни осећај мој револтира кад таку скрупулу само чујем, а још више, кад је морам слушати у сабору. То би била негација автономије, деградација сабора, деградација на апелативан форум, до које деградације је — ускоснасном слову Саборског Устројства — већ понижен од уг. министарства Саборски Одбор.

Јесте, ни све одлуке и решења Саб. Одбора не подлеже утоку на министарство. Не одређује то ни злокобна клаузула Саб. Устројства од 1875. г. Јер, шта клаузула вели?

„... као што међу прелазним опредељењима ове устројствене наредбе *према другом односно пређем степену* суђења на Саборски Одбор *пренесеног*, желимо да се и на даље одржи могућност утока на наше угарско министарство, као и овога право уништена“.

Дакле, клаузула под утоке своди само она решења односно суђења, која Саборски Одбор доноси као *привремена* апелативна власт на темељу 29. §. Саб. Устројства.

Према томе не потпадају утоку ни она решења Саборског Одбора, која овај доноси *као извршна и контролна власт* на темељу 22. §. слово б., Саборског Устројства. (Гласови: Али бива друкчије) Ако бива, а на жалост и бива, бива то не по закону него по сили. А закон је једно, а сила је друго. Друго је правда, а друго је насиље. Насиља може бити, може и дуго трајати, али мора доћи време кад ће и оно престати. Нама мора бити једино становиште у свему: — закон и наша автономија. Ја поричем државној власти *право* премашаја у правну сферу наше цркве и автономије. А премашај такве врсте јесте и онда, кад уг. министарство одлуке Саб. Одбора *као извршне и контролне власти*, своди под компетенцију свога уништења, на основу завршне алинеје клаузуле од 1875, која и без таквих премашаја, стоји на врату наше автономије, као тешки и кобни јарам; која љутим синцпиром спутава нашу автономију, чини ју илузорном; а споменутим премешајима управо нулифицира целу автономију и доводи до апсурдума, не баш толико на дику уставности и слободоумља у Угарској, колико у доказ, да и поред XX. зак. чл. 1848. г. и његовог великог начела слободе и равноправности, може једна црква, њезина слобода и црквена у њој автономија бити у ропском синџиру државне силе, потиштена и понижена насиљем неслободе и неравноправности.

Још једаред, сл. саборе: донесимо одлуку, којом сабор изједначује професорске плате на нашим гимназијама То је право сабора. Вршимо своје право! Гласам за предлог петиционог одбора са допуном Дра Михајловића.

Александар Сандић у личној примедби тумачи своје позивање на Рохоњеве заслуге у питању накнаде Новосадских професора и вели, да се г. прота Јеремић и овом приликом показао већи радикал од њега.

Прота Јован Јеремић. Немам ништа против овога констатовања о моме радикализму *у показаном и данас правцу*. Изјављујем шта више и сам, да сам од свију вас, господо, најрадикалнији радикал *у питањима односаја и одбране наше автономије према државној власти.*

Др. Л. Секулић вели, да је он само говорио о становишту владе, а не и о законитости тога становишта.

Др. Б. Медаковић. На ријечи проте Јеремића не обзире се, само говори против приједлога др. М. Михајловића. Није зато да сабор даде од себе енунцијацију и то овако врло слабу, а поводом само једне петиције. Говори о значајности §. 92. рескрипта, јер су тијем параграфом стављене обје гимназије под ингеренцију сабора. Побија ријечи др. Рокнића. Брани становиште, које је заузео приликом свога првог говора у овој ствари. Пошто у овом §. 92. нема никаквог диктата против авт. права, мисли

да је изишан приједлог др. М Михајловића.

Др. М. Михајловић доказује другу Б. Медаковићу, да он није свој предлог увукао у дискусију, што би он био знак слабости, него зато, што је молба карловачких професора потекла на другог акта, наиме, да су професори новосадске гимназије добили повишицу преко угарске владе, те тако ове две ствари стоје у узрочној вези. Бојати се је, да овај сабор не ће скоро доћи до организаторског рада, зато и треба да сабор о томе закључак донесе. Није предлог његов знак слабости, него знак јакости, кад овај сабор у ништа решењима једне и друге владе овако закључи.

Др. А. Рокнић брани своје становиште на основу којега је интерпретирао §. 92. решкрипта, а које је становиште противно становишту др. Б. Медаковића, у тој ствари.

Св. Прибићевић рефлектује на све ове говоре, остаје при својем приједлогу, и прихваћа још приједлог дра Ж. Миладиновића, да се повишица не може још ове године ставити у буџет, него тек од 1903.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља предлог петиционог одбора на гласање.

Прима се *једногласно*.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља предлог Др. М. Михајловића на гласање.

Прима се већином гласова.

(После одмора од $^1/_4$ сахата).

М. Медаковић као известилац петиционог одбра. — Реферише у име петиционог одбора о молбама свештеничких удовица, које немају пензију из пензионог фонда, па моле потпоре. Спомиње, да се код нас до сада није давало таким удовицама, јер не бјеше извора Но, ако се до сад није давало, сад се то треба дати, пошто је пријека потреба, да се то учини. Предлаже многе молбе, које су већином оправдане; у молбама нијесу извјештачени јади, плач и лелек, него, да је то жалосна истина, с којом сабор треба рачунати с тога, што има већ данас 9 молба за преворуку у име одбора, а ана да су многе већ уступљене молбенице одбору за дневни ред, а у истом смислу спет даномице долазе молбе, те држи, да за подмирење тих сиротица неће бити доста свота одређена из јерархијског фонда од 2000 К, но треба потражити и друге изворе. Мисли, да би сабор врло неправедно поступао, ако не усвоји мишљење његово од јучер, по ком би требало из фонда за свештеничке удове на основу друге алинеје §. 22 поделити из истог фонда извјесну своту „као милостињу“ сиротим удовицама свештеничким и то сваке године. То би било могуће, јер уредба то дозвољава и јер има исти фонд већ у току ове године сувишак од преко 25.000 К.

Да би се све молбе могле подмирити предлаже да сабор усвоји у принципу, да се може и из фонда за свештеничке удове дијелити потпора у ову сврху и тек, кад то сабор ријеши, моћи ће поједине молбе узети у претрес.

Прота Јован Јеремић. И ако су све ове молбе, о којима се решава, основане; и ако је јад и невоља која се у њима казује истинита; и ако има свештеничких удова, чије бедно стање не само да је њима на терет и голему тугу, него и свештеничком сталежу на срамоту; и ако бих ја свему томе драге воље, па и откидањем од својих уста, помагао, ипак не могу за сада прихватити предлог г. Медаковића, да се односна припомоћ свештеничким удогама даје из мировинског фонда. Истина, друга алинеја 22. §. Мировинске Уредбе наређује, да ће се моћи из мировинског фонда и милостиње делити, ако би се приходи фонда знатно повећали. Али г. Медаковић, наводећи другу алинеју 22. §-а, прескочио је прву, која наређује: „У случају да би се број умировљеника толико умножио, да камате и годишњи прилози не би довољни били за подмирење постојећих мировина и припомоћи, у том случају има ће се од сваке мировине сразмерно одбити онолико, колико управа за потребно нађе“.

Данас је мировински фонд још слаб, те би се давањем милостиње из тога фонда могла довести у питање потпуна мировина у том фонду осигураних свештеничких удовица. Кад би се из тог фонда, по предлогу г. Медаковића, издавале милостиње, зар не би могао наступити случај, да се, према првој алинеји 22 §-а, умора на мировину осигураним удовицама одбијати од сваке мировине? А шта би онда то значило? Значило би: дајем неком милостињу, а закидам другоме право на мировину.

Стога сам противан предлогу г. Медаковића, односно петиционог одбора.

И ако Јерархијском Фонду намењујем велики задатак и значајну улогу у питању свештеничке дотације у нашој Митрополији, те бих хтео да његовом множењу и јачању ништа

не смета, ипак бих пре био, да се и из тога фонда пружи помоћ бедним свештеничким удовицама, само да се за сада не дира у мировински свештеничко-удовички фонд. Нека се дакле свештеничким удовицама пружи помоћ из Јерархијског Фонда, ако је то могуће.

М. Медаковић. Јеремић га није довољно разумео, јер он не мисли, да се потпора даје сиротим удовама, а на штету оних удовица, које по уредби имаду право на мировину. У права тих удовица се не дира. Шта више те удове имаду право да им се мировина и припомоћ повиси, али оно што остане, а данас се представља 25000 К. иште, да се одреди оним пуким сиротицама. То захтијева хришћанско милосрђе.

Дужност је понајвише свештеника, да те сироте потпомогну, јер су то сироте њихове браће, које ако се понижавају, тијем свештенички сталеж понижавају. Моли још једном сабор да уме у милостиво призрење ове наше српске удовице сиротице, тијем прије пошто су изгледи, да ће фонд за свештеничке удове сваке године све већи сувишак имати.

Прота *Јован Јеремић.* Г. Медаковић вели, да ја њега нисам разумео, а ја велим да он није разумео мене, ни саму ствар. Знам ја да нико *не мисли* давати милостиње на штету мировина удовичких; али та би штета могла наступити као неизбежна последица разних евентуалитета, — без обзира на чије мишљење, па ма и најбоље мишљење. А кад та штета наступи, зар то није онда дирање у право свештеничких удовица на потпуну мировину? Г. Медаковић говори и о неком повишавању мировине. То повишење је могуће само у једном случају, — ако се приходи мировинског фонда знатно повећају. А је ли то повећавање прихода, управо сувишка, могуће, ако се тај сувишак буде делио на милостиње? Није. Чиме, дакле, г. Медаковић хоће да обрадује и умилостиви оне, који су осигурани у фонду на потпуну мировину?

Г. Медаковић анелира и на човечност, на свештенички осећај итд. Гледе тога могу се само с г. Медаковићем надметати, а за њим никад заостати не. Али овде није питање о тим врлинама, нити о томе, колико их који од нас има, него о томе, да ли постојећа уредба дозвољава што петиционн одбор предлаже, и да ли је слободно и оправдано милостињом крњити туђа права. Противан сам предлогу г. Медаковића односно одбора, чији је он известилац.

Бож. Поповић одобрава становиште проте Јеремића, али предлаже једну допуну одборском предлогу, којом би се и становишту проте Јеремића, односно наређењу мировинске уредбе, удовољило, а ипак би се и удовицама, које су без мировине, помогло. Предлаже, да се годишњи сувишак мировинског фонда, у колико пређе своту од 20.000 К, употреби на милостиње сиромашним свештеничким удовицама.

М. Медаковић пристаје на допуну Б. Поповића. Пристаје, да се његов приједлог с том допуном прими, што се позитивно нада, да ће из године у годину речени сувишак расти, и што сад остаје ипак 5000 К. да се да пуким сиротама. Предлаже да се прими приједлог његов с допуном Б. Поповића.

Прота *Јован Јеремић.* Уз допуну г. Б. Поповића пристајем на одборски предлог.

Усваја се једногласно.

М. Медаковић препоручује 9 молби свештеничких удовица, да им се удовоље и то са помоћи од 120 К, а двије молбе предлаже да се одбију јер нијесу документиране.

Ст. Моловић препоручује од тих двију молба, молбу Катарине Поповић на уважење. јер он познаје исту као сироту жену.

Прима се.

Прота *Ј. Јеремић* потпомаже другу молбу, која је предложена да се одбије, и предлаже да се припомоћ даде и удовој попадији Црнобарићевој.

Удовољава се и овој молби.

М. Медаковић реферише о молби уч. удове Екатарине Угреновић из Петриње и у име петиц. одбора предлаже, да се ова молба упути саб. одбору, да јој одреди помоћ од 120 К.

Прима се.

Даље реферише о молби умир. свештеника Милановића из Нови Карловаца, ради повишења пенаије. — Молба се одбија пошто није документирана доста, а исти је свештеник и богат.

Даље реферише о молби парохијана у Залужници ради арондирања њихове парохије, пошто није довољно документирана. Предлаже да се иста одбије.

Прима се.

Др. А. Рокнић реферише о протесту умир. учитеља Јована Петровића, против одлуке Шк.

Савета, који га је уз истрагу дисциплинарну пенаонисао. Као разлог умировљења навађа се у одлуци Шк. Савета злостављање деце и непоштовање општинских власти, што по приложеним изјавама стоји. Предлаже обновљење дисциплинарне истраге, и ако ова притужба нема формална права на то захтевање.

Прима се.

Исти реферише даље о молби цркв. општине у Врднику, која моли да се ослободи од плаћања осигуравања своје цркве. У име петиц. одбора предлаже, да се молба ова одбије.

Св. Моловић говори, да је ова општина сувише сирота, а свака је непогода по цркву немогућа, зато предлаже да се удовољи овој молби.

Др. А. Рокнић не усваја овај противпредлог.

Б. Поповић говори како треба све цркве осигуравати али није зато, да се цркве осигуравају код одређених неких од епарх. власти осигуравајућих друштава, која дају неки принос на просветне наше сврхе. Епарх. власти треба у ту сврху да створе други фонд, а не да оштећују сиротe цркв. општине. Треба оставити општинама одрешене руке, па да осигурају своје цркве код кога друштва хоће.

Др. А. Рокнић усваја предлог Б. Поповића. Усвојен је и овај предлог, а и референтов.

Исти реферише о молби Ане Ачићке учит. удове, и предлаже да јој се даде потпора од 80 круна.

Прима се.

Исти реферише о молби удовице пок. Карловачког гимн. проф. Пеклара, која тражи пензију. Предлаже да Саб. Одбор изврши ту ствар. Прима се.

Др. А. Рокнић сада модификира Мандровићев предлог који је усвојен у једној од прошних седница, да се наиме молбе послате сабору 1897. г., а које нису обновљене ове године одбију с тиме, да се ипак у претрес морају узети бар петиције од начелне важности.

Прима се ова модификација.

Др. А. Рокнић реферише о неким петицијама, које се упућују Саб. Одбору на извиђење.

Исти реферише даље о петицији општине Шандорске, која тражи да се из Старо-Сиапарског премести у Суботички изборни срез. Предлаже да се не удовољи тој молби, јер се тиче намене изборног реда.

Др. Вл. Мандловић не усваја тај предлог референтов јер ће се општина Шандор за кратко време са Суботицом политички потпуно спојити, па неће као Шандор више ни постојати.

Др. А. Рокнић остаје при својем предлогу.

Прима се предлог референтов.

Др. А. Рокнић реферише о молби фондовских чиновника у погледу њихових плата и предлаже, да се ова молба упути Саб. Одбору, јер задовољење тој петицији јесте његова само компетенција, а сабор може само нова места крепрати.

В. Мудинчевић предлаже, да се ова ствар уступи прорач. одбору, а не саб. одбору.

Прима се.

Др. А Рокнић реферише о молби бившег учит. Ст. Радосављевића, и предлаже да му се одреди помоћ од 120 К, јер је исти службено часно 42 г. као народни учитељ.

Прима се.

Др. А. Рокнић реферише о молби М. Ђорђевића, који моли сабор, да интерпретира неке параграфе шк. ант. закона. У главном се ради на томе да ли неко, ко је већ изабран на какво чиновничко место, под неким одређеним условима, мора удовољити и условима, које угминистар постави касније. Петиц. одбор је уверен да то не мора бити, па зато и предлаже да се петиту ове молбе удовоље.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у 1 сах. и заказује другу за после подне у 4 сахата.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(У опомен благоугодноје царице и краљице Јелисавете.) На дан мученичке смрти благоугодноје царице и краљице *Јелисавете*, служен је дана 28. августа (10. септембра) свечани парастос у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој. Поред многобројног угледног грађанства присуствовали су парастосу слушаоци Богословије, ученици Гимназије и основних школа, са својим професорима и наставницима.

(Његова Светост) преузвишени господин патри-

јарх *Георгије*, вратио се је са пута у Темишвар у Своју резиденцију у суботу, 31. августа.

(**Празниње Св. Духа.**) Поводом започете нове школске године служено је у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој празниње Св. Духа дана 25. августа о. г.

(**Радња епархијских власти у Будиму.**) *I. Епархијска конзисторија* држала је своју седницу дана 16/29. јула 1903. г. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, у којој су ови важнији предмети решени. Подниће се Његовој Светости списи, који се односе на овострану пресуду, којом је јереј. Ј. П. на епитимију осуђен, ради спроваљања кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе. — Уручиће се САндрејској општини остављени списи пок. Дра Н. Крстића из Београда. — Известиће се односни свештеници и свешт. удовице, да су добили држ. припомоћ за ову годину. Једном већ одбијене молбе Ф. К. и С. Ј. ради получења припомоћи препоручиће се по ново министарству са потребним објашњењем ради уважења. — Известиће се ј. С. Ђурђевић, да му је контура за другу половину т. г. у износу од 43 К 44 ф дозначена. — Молба удове ј. У. Марковића достављене се на мишење епархијској конзисторији у Темишвару, пошто она стално у Араду станује. — Наређен је исправак матице крштених у Бану код случаја рођења Љубице ћерке Емилије Бошњак. — Умолиће се Ј. Тост владин повереник, да саопшти цео нацрт штатута прав. грчке црквене општине Пештанске. — Публиковаће се пресуда МЦСавета, којом је овострана брагораздова пресуда, донесена у парници Лазара Хаџића против Јустине Косић и Ане Флоре против Исидора Рада поништа. — Узето је на знање председијално постављање за конзисторијског дневничара Т. Јанковића. — Узето је на знање публиковање одлуке СОдбора који је ј. Г. Ј. пароху у Вати припомоћ из Јерархијског фонда у течај стављена. — Узето је на знање председијално расположење у погледу администрације парохије у ДС. и Л., на место ј. А. Плетића, који је за пароха у Бочару изабран, и умоли ће се, СОдбор, да јеромонах Василијан Поповић на лишење свешт. монашког чина осуђен. — Пресуда Вршачке конзисторије, донесена у бракор. парници Саве Поучког против супруге му, уручиће се истоме у Бпешти. — Упутиће се молба ЕПИОдбора будимског ради издавања припомоћи од 240 К Салкашкој школи ман. Грабовцу на мишење. — Пожуриће се ј. Н. П. на поднесак извештаја, зашто није пол. власти хтео издати једно крштено писмо. — Наредиће се, да се црква у Рац Мечки због рушевног стања затвори, а општина да се образложеном обрати исл. СОдбору за припомоћ, којом би се црква обновити могла, а дотле да се св. богослужење у шк. згради држи. — Није усвојен предлог Г. Б., да се она лица, која у конкубинату живе из чланства општинског заступства искључе стога, што нема никаква темеља у прев. кр. уредби од 1868. г. — Узет је на повољно знање извештај окр. протопресвитера, да деца на пустари Фехергеглаку лепо напредују у веронауци и срп. језику. — Уништиће се управа болнице Св. Стевана у Бпешти, зашто Ј. Чавић није засебно и прав. свештеником опојан; ако би томе његово сиромаштво било узрок, известиће се та управа, да ће свештеници наши и бесплатно опојати и сарањити прав. Србе, који у болници умру. — Узета је са тугом на знање смрт ј. Георгија Јанкорића пароха батског и члана конзисторије; администрација батске парохије поверена је ј. Д. Р., а ради сталног попуњења те парохије расписаће се стечај. — Узета је на знање през. дозвола, да се у ловранској цркви св. богослужење обустави док се црква изнутра не оправи. — Дато је упутство ј. Л. М. у Медини у погледу испрашања неколико рођења у матици крштених. — Изасланс се Г. Б. у Липови ради извиђења несугласица, које су настале између пароха и општине због гробља, црк. порте итд. — Умолиће се кр. уг. министарство правосуђа, да у посредном казн. заводу у Хрти системизује место прав. духовника. — Узет је на повољно знање извештај Данила Бибића духовника у Илави о раду његовом у 1901. г. — Подељен је допуст ј. Јосифу Грујићу ради лечења. — Уништена је продаја једног црк. стола, у Шумберку из разлога, што тај сто припада оној особи, која је свој сто попадији тамошњој уступила. — Препоручиће се свештеству и општинама мохачког протопрезвитерата, да позову ј. Стевана Михајлића пароха кишфалудског ради држања предавања о земљорадничким задругама, која је он вољан без икакве награде држати. — Дозвољено је, да се црква у Мохачу изнутра обнови, и да се иконе старог иконостаса верним бесплатно разделе. — Потврђен је избор јеромонаха Александра Ипиртиса за душепопечитеља у брашовској прав. грчкој општини о чему ће се и Његова Светост знања ради известити: — — Препоручиће се учебници „Библијске приповетке

Старог и Новог Завета“ од Ј. Петровића подручним катихетама, када их св. арх. Синод буде за уџбенике прописао. — Упућује се управ. одбор у ДС., да у делокругу свог сам поступи у погледу одржања мира и реда у цркви. — Препоручује се свештенству ради набаве „Прав. црк. право“ (П. надаље) и „Прав. калуђерство“ од Дра Н. Милаша и „Појмовник“. — Разрешен је брак Стевана Поповића и Корнелије рођ. Малић. —

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 2564 ех 1902. 125 1—3

СТЕЧАЈ.

Овајем се споразумно са Епархијским одсјецима исписује „стечај“ на мјесто конзисторијалног биљежника код Епархијске управе у Плашком са платом од 1200 К годишње.

Дужности с тим мјестом скопчане прописане су чл. XXVI., XXX., XXXIII. и XXXIV. привред. уређења Епархија од 28 маја 1871.

Компетовати могу сви православни Срби, непорочни, који су свршили гимназију (са матуром) и богословију, а од свештеника они, који не стоје под каквом канонском забраном или дисциплинарном казном, односно њихим пошљедицама (види §§. 83. и д., па § 90. дисципл. правила за правосл. српско свештенство у опсегу правосл. српске митрополије Карловачке од 29. марта 1899. год.)

Код једнаке квалификације имаће предност они, који узмогну доказати оводносну праксу.

Рок компетовању до 18. септембра 1902. (по стар. кал.) на потписаног.

У Плашком, 22. августа 1902.

Михаилъ
Епископ.

Бр. К. 64 вап. ех 1902. 124 1—3

СТЕЧАЈ

на парохију VI. разреда у Бати са сесијом у натури и прописним парох. домом. Компетенти имају своје прописано инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) окт. о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Бпешти (I. Döbrentey u. 14) 16. (29.) јула 1902. Конзисторија будимска.

Бр. 2563. ех 1902. 126 3—3

СТЕЧАЈ.

Споразумно са оводносним одсјецима исписује се „стечај“ на мјесто конзисторијалног *фискала* код Епархијске Управе у Плашком. Дужности с тим мјестом скопчане прописане су оводносним чланцима привред. уређења Епархија од 29. маја 1871. са платом од 600 К годишње.

Компетовати могу сви православни Срби, који имаду право одвјетовања у краљевинама Хрватској и Славонији.

Рок пријавама до 18. септ. 1902. (по ст. кал.)

У Плашком, 22. августа 1902.

Михаилъ
председ. епарх. скупштине.

НАТЈЕЧАЈ 127 1—3

Српска православна црквено-школска општина у Јасеновцу расписује натјечај на упражњено учитељско мјесто у својој основној школи.

Компетенти морају бити Срби православне вјере а уз то оспособљени за учитеље на основним школама.

Дужност је учитељу у прописаним за основну школу предметима у сва четири разреда дјецу учити, нећељом и празником у цркви појати на свима богослуженьима, дјецу појању учити, као и с дјецом каталог држати сваке нећеље и празника од 9—10 сахата.

Осим тога има вршити дужност перовође у црквеној скупштини, црквеном и школ. одбору.

Плата је учитељу 1000 К годишње, стан у нарави, врт 6 хвати дрва и по 1 К кад се позове на спровод, а евентуално и више.

Рок компетовању 26. септембар 1902. по ст. календару.

Јасеновац на Сави, 26. августа 1902.

Срп. прав. црквено-школска општина.

СТЕЧАЈ. 128 1—3

Решењем Е. Ш. Одбора Бачког бр. 1604/358 ех 1902. и закључком м. ш. одбора од 25. VIII. т. г. овим се поново отвара стечај на упражњено учитељско место у црквеној општини старо-стапарској — епархији Бачкој. — Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 круна (девет стотина) и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи доплатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим „Школском Уредбом од 1872. год.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели. Рок стечају је до 12 октобра по старом календару.

У Ст. Стапару 27. августа 1902. год.

Бошко Моштић
перовођа.

Сима Буњевчев
председник м. школ. одбора.

Број 901, 902 и 885. К. 444, 447 и 498 — ех 1902.

СТЕЧАЈ 123 1—3

исписује се на парохију у Ловској IV. и Гор. Миољу VI. разреда и мјесто парохијског помоћника у Пакрацу са платом од 1600 круна са роком до 16. (29.) септембра 1902.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу 20. августа (2. септембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

СТЕЧАЈ. 121 1—3

Смрћу Светозара Белеслијиног остало је упражњено учитељско место, на срп. вероиспов. школи у Ђали, на које се овим стечај отвара.

Плата је у готовом новцу 800 К у име паушала 10 К у име перовођства и рачуноводства 80 К; поставиће се најпре привремено, и ако способност покаже и стално; од укопа кад позван буде 1 К пристојан стан са другим одајама; уз стан башта од 400□° два јанца оране земље, на коју учитељ порезе плаћа и потребан огрев у слами.

Осим законом прописаних дужности учитељских за школу и цркву, обвезан је учитељ једну певницу појањем држати и децу у појању обучавати.

Школске разреде приделиће месни школски Одбор.

Рок овом стечају траје од првог увршћења у „Српском Сиону“ на четири недеље.

Само потпуно оспособљена лица могу компетовати.

Из седнице школ. одбора у Ђали дана 19. августа 1902 г. држане.

В. Ајваз Петар Маринковић
пр. учит. перовођа парох и пред. школ. одбора

СТЕЧАЈ. 122 1—3

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите основне школе у Ланчугу (Барања) овим се расписује стечај са следећом платом:

1.) 220 круна као припомоћ из епарх. фонда.

2.) 18 мерова жита.

3.) 18 мерова кукуруза.

4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је дужан школу грејати.

5.) 104 круне у готовом новцу од општине.

6.) 20 круна за повторну школу од полит. општине.

7.) 10 круна за перовођство и рачуноводство.

8) 3200 □ хвати оране земље, ливаде и сенокоса на које учитељ плаћа порезу.

9.) Од укопа и венчанице по 80 филира где буде позван.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом

Рок стечаја траја до 29. септембра када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на потписано председништво а првенство имају мушки оспособљени учитељи.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya m.) 25. авг. 1902.

Ђукић Ђука
председник.

ОГЛАС. 120 1—1

У суботу дне 7. (20.) септембра о. г. обдржаваће се лицитација гостионице овдашње срп. прав. црквене општине на 3 године т. ј. од 1/I. 1903. до укључиво 31. XII. 1905. год.

Гостионица је на ћошку усред села на најлепшем месту, спољa масном бојом окречено а изнутра су све просторије мозоване, а те су:

1.) Велика соба за биртуз са келнерајем.

2.) Салон украшен лепим сликама са мраморним столовима својина ове општине што ће се закупнику на послугу бесплатно уступити.

3.) Велика соба такође са мраморним столовима за најодличније госте.

4.) Три собе за ноћиште страним гостима.

5.) Елегантна велика соба са две кујне (једна летња а друга зимска) за гостионичара.

6.) Једна соба у којој је касапница овдашњег месарског удружења за коју гостионичар кирију прима.

7.) Велика штала.

Све ове просторије гледе на улицу.

8.) Котобања 20 хвати дуга високо дигнута а под њом су уденене свињци и шупе.

9.) Преко опет котобања врло високо дигнута а под њом су такође шупе и свињци.

10.) Велика шупа.

11.) Ледевица.

12.) Башта.

13.) Велика авлија цигљом патосана са бунаром.

У Бешки 22. августа (4. септембра) 1902.

Председништво.

Ад бр. К. 589/531. ех 1902. 118 2—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у *Нештину*. Компетенти нека своје прописано инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. септембра по ст. кал. о. г. поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. 299./зап. ех 1902. 116 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитератског капелана у Жабљу*.

Компетенти имају своје ваљано инструисане молбе путем надлежних власти својих до 15. (28) септембра 1902. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 20. августа (2. септембра) 1902.

Конзисторија Бачка.

Ад бр. К. 595./552. ех 1902. 113 2—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Драгутина Јовановића из Руме против супруге му Султане рођ. Тодоровић, сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Султана, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

Број 5. ех 1902. 110 3—3

СТЕЧАЈ

На упражњено учитељско место срп. прав. вероисповедне школе у Срп. Елемиру, овим се расписује стечај. —

Плата је учитељева: 1000 (хиљаду) круна, за држање редовне школе; 4 јанца оране земље за држање пофторне школе, на коју терете сам плаћа, а држање је кад на њега дође ред; у име станарине 120 круна годишње док му се стан не сазида; 4 хвата сламе у име огрева; 16 круна паушала; од погреба по реду, где позван буде 2 круне. У име пероводства ако буде изабран 40 круна. Законом прописани квинквенал. Дужности прописане школ. уредбом. Молбенице ваљано инструисане, нека се шаљу подписаном. У звање ће ступити, кад буде позван. Рок стечају Крстов дан.

Лична пријава узима се у обзир.

У Срп. Елемиру 13. (26) авг. 1902. г.

Паја Димитријевић
председник м. шк. одбора.

СТЕЧАЈ. 111 3—3

На учитељско место у Црној бари, са платом у готовом новцу 600 круна, за пофторчу школу 80 круна, у име паушала 20 круна свега 700 К са потребним огревом за своју употребу, са прописаним станом, баштом и нетогодишњим доплатком од 100 круна годишње Дужности прописане, рок стечаја 6 недеља.

Из седнице месног школ. одбора држане у Црној-бари 21. Јулија 1902. г.

Георги Вуин
председник.

Од Месног Шк. Одбора у Кишфалуби. Ад 29/1902.

СТЕЧАЈ. 112 3—3

На учитељску штацију у Кишфалуби овим се отвара стечај.

Плата учитељу је: у готовом 608 К за редовну и 72 круне за пофторну школу; 40 К, у име перовођства; 3 јанца оране земље — на коју учитељ порезу плаћа —; 80 фил. од великог а 40 фил. од малог укопа; 80 фил. од парастоса; 80 фил. од венчанице; 13.64 m^3 тврдих дрва за огрев; слободан стан са две собе, кујне, коморе, штале, шупе и подрум и велика башта.

Дужност учитеља је: појање у цркви и при осталим обредима и остале дужности учитеља, које шк. уредба прописује.

Рок стечају: 8-ог Септембра 1902.

Из седнице М. Шк. Одбора у Кишфалуби (Kisfalud, Baranya) 20-ог јуни 1902.

Цветко Поповић
председник

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земљи на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 462

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 36

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије
УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 8. септембра 1902

Говори о првој седници Патроната Текелијина завода на Вел. Госпојину 1902. год.

Његова Светост преузвишени г. српски патријарх *Георгије*, врховни Патрон Текелијина завода, отворио је прву седницу Патроната овим говором:

Поштована Господо!

Његово царско и апостолско краљевско Величанство, премилостиви краљ наш, благоизволео је Својом превишњом одлуком од 7. фебруара 1902. год. најмилостивије одредити: да се за управу и духовни надзор Текелијина завода, образује овде у Будимпешти посебни, од осталих наших народно-црквених автономних власти и органа независни Патронат, којем је врховни Патрон свагдањи карловачки архиепископ-митрополит и патријарх српски, а председник свагдањи српски православни епископ будимски. Из сада прочитане наредбе његове преузвишености, г. крал. уг. министра-председника, од 12. јуна 1902. бр. 2194. управљене на преосвештеног епископа будимског, као председника овог Патроната, изволисте саслушати устројство и делокруг овога Патроната и свију њему потчињених органа, а у вези с тим и истовремену наредбу преузвишеног г. министра-председника, којом се руковање фонда и имања Текелијиног завода поверава високославном народно-црквеном Саборском Одбору у Сремским Карловцима.

Из отписа истога преузв. г. крал. угар. министра-председника, од 8. августа 1902. год. бр. 3027. сазнадосмо, да је висока државна влада угарска именовала за члана Патроната велеможнога госп. *Павла Јовановића* министарског тајника, а висока хрватско-славонско-далматинска крал. земаљска влада, да је делегирала за члана Патроната велеможнога госп. *Ђуру Дедовића*, народнога заступника на земаљском и угарском заједничком државном сабору.

Из осталих овопредметних списа дознадосмо, да ће у Патронату овом уважену „Матицу Српску“ заступати велеучени председник јој госп. *Антоније Хаџић*, а дојакошњега родољубивога бриговоју Текелијиног завода славну српску прав. црквену општину пештанску парох јој др. *Владимир Димитријевић*, велеможни господин кр. саветник *Стева Јовановић*, председник и

велеучени госп. др. *Младен Мажаревић*, као изабрани члан јој; славну пак. српску прав. црквену општину будимску г. *Велимир Недељковић* окр. протопрезвитер и парох, велезаслужни г. *Лазар Крстић* потпредседник и пресветли госп. *Арсен Зупковић*, судија краљ. управнога суда, као изабрани члан јој.

С радошћу видим, многопоштовани господо, да сте се сви ви вољно одазвали поклоњеном вам одличном поверењу и на позив председништва овога Патроната радо сте дошли, да наступите поверени вам велики и велеважни задатак.

Помозивши се прво Богу у овдашњем нашем светом храму и призвавши светога Духа, духа разума и страха Божја, духа искрене љубави и лепе наше слоге, искупили смо се, ево, у име Божје први пут, сви скупа, у дворану овога старога нашега просветнога дома, основанога највећим просветним добротвором нашега српскога народа, славним Савом Текелијом, да под окриљем свога премилостивога Владара, под заштитом својих домовинских закона, као нова управа Текелијина завода, преузмемо га из руку његове досадање родољубиве управе, да се својски бринемо и старамо око његова даљега опстанка и нужнога преустројства, а према намени његова неумрлога оснивача.

Поздрављајући вас, многопоштована господо, као врховни патрон овога завода, усрдном добродошлицом, молим вас и позивам, да се сетимо благодарним срцем прво оне велике Божје милости, која нас је сподобила, да можемо ово свето и велеважно, Богу угодно, милој домовини и народу нашем врло корисно дело, на своје руке примити. Молим вас по томе, да се свиколики с' дубоким пијететом поклонимо светој сени славнога оснивача овога просветнога дома — сени неумрлога, највећега просветнога добротвора српскога народа, Сави Текелији, коме нека је слава и данас и до века!

Од праотаца ваших наслеђеном, хомагијалном, непоколебивом верношћу и топлом одношћу, захвалимо Његовом царском и апостолском краљевском Величанству, нашем премилостивом владару Францу Јосифу I. на његовој неизмерној очинској милости, којом је благоволио преустројство Текелијина завода, према патријотским и родољубивим интенцијама његова неумрлога оснивача и према потребама данашњега напреднога времена — у прави васпитни завод, најмилостивије наредити.

Благодаримо усрдно високим и мудрим владама Његова Величанства, а на челу истих преузвишеној господи, наиме преузвишеном г. министру-председнику Коломану селу и преузвишеном г. министру богочасти и просвете др. Јулију Влашићу као и светломе бану хрватско-славонско-далматинскому, преузвишеном господину грофу Драгутину Куену-Хедерварију, који су вољно и споразумно положили нове темеље преустројству Текелијина завода, а на молбу нашу споразумно са високосл. Саборским Одбором, прошле године поднесену, приволели, да се управа фонда и имања Текелијина завода преда Саборском Одбору, као највишој народно-црквеној власти. Они су то учинили државничком мудрошћу, а у извршење племенитих умишљаја Саве Текелије, у врло добро свађеном интересу наше миле угарске домовине, и из наклоности своје према што бољем просветном напретку нашега милога српскога народа, чији су синови позвани да служе верно своме Краљу, одано својој милој домовини и да буду собом од користи своме српскоме православноме народу, а све у славу њиховоме добротвору Сави Текелији, који их овим својим просветним домом изучава и васпитава.

Поздрављајући Вас Господо, при отпочетку рада нашега, дозволите ми, да се у овом часу захвално сетим и славне „Матице Српске“, која је овај завод из руку племенитога оснивача му у аманет примила опстанак и развитак му брижљиво обезбедила и заводом овим скоро 40 година дана ревно и вољно управљала.

Дозволите ми, Господо моја, да се исто тако захвално сетим и славне српске православне црквене општине пештанске, која је Текелијин завод, у врло тешким приликама, радо у наручје своје примила, њиме пуних 25 година вољно и родољубиво управљала и њега не само у племени-

тој намени му одржала него и добар глас му у престоници миле нам домовине, међу толиким просветним заводима, добро учврстила и високо узвисила.

Сви они родољубиви мужеви, који су за ово скоро већ 65 година, стајали на челу славне „Матице Српске“ и на челу славне српске православне црквене општине пештанске и посвећивали су труд, знање и време своје обезбеђењу и унапређењу Текелијина завода, уз то и сви они родољуби и учени мужеви, који су били дојакошњи надзорници и управитељи овога завода, задужили су захвалношћу све нас, који ћемо Текелијиним заводом од јако управљати, обвезали су благодарношћу и она поколења српскога подмлатка, која ће се од јако овим просветним заводом користити.

За ове минуле 64 године дана, од како је неумрли Сава Текелија овде у престоници миле нам домовине, овај свој васпитни завод основао, прилике нашега јавнога и личнога живота много су се промениле; али је намена овога просветнога завода остала увек једна и иста, а та је: да завод овај изучава и васпитава питомце своје тако, да буду у животу своме људи честити, краљу своме поданици верни, отаџбини грађани патријотски, а српскоме православноме народу синови ваљани и одани!

Данашња просветна и културна средства и према њиховом напретку преустројени завод овај, имаће и од сада и вазда ову високу цел своју непрестано пред очима и тежиће свом снагом, да је што боље постизава.

Ако нас, многопоштована Господо Патрони, у вршењу нашега светога и узвишенога задатка, буде увек руководила очинска брига и љубав према српскоме подмлатку, ако управне органе наше и њиховој бризи поверени подмладак буде у сваком часу живота и рада им провејавало осећање свете дужности и топле захвалности — уверен сам, Господо моја: да ће Текелијин завод вршити и даље своју велику просветну мисију, у славу Саве Текелије, на превишње очинско задовољење свога светлога Краља, према интенцијама наклоњене му високе државне и земаљске Владе, на корист српскога рода и на срећу милога српскога подмлатка!

Поздрављајући вас Господо својим архијерејским благоволењем и подељујући раду Вашем свој патријарашки благослов, завршујем ово неколико усрдних речи са радосним усклицима: живео наш премилостиви краљ *Франц Јосиф I!*

Живеле његове високе краљевске *Владе!*

А нама свима: да Бог да био срећан почетак нашега сложнога, истрајнога, родољубивога и патријотскога рада — око опстанка и напретка Текелијина завода!

*

Говор овај примили су чланови Патроната и сва присутна одлична публика са ветиким одушевљењем и живим повлађивањем.

На говор овај одговорио је велезаслужни председник српске православне црквене општине пештанске, велеможни госп. краљевски саветник Стева Јовановић овим лепим речима:

„Дозволите ми Ваша Светост, да Вам се у име овомесне српске православне црквене општине, као досадање старешке Текелијина завода, тога аманета народњег, на овим лепим и ласкавим архипастирским речима најтоплије захвалим с' том свечаном изјавом: да је ова општина за време ових минулих 25 година, од кад смо тако срећни, да нам је управа завода у руке дата, сву своју снагу, све своје знање и умење и, могу рећи, све своје биће напретку и унапређењу, те узданице народне уложила. На том просветном извору су пуних 64 године читаво јато младих људи напајали душу и срце своје, на том извору су живом водом снажили дух свој и причешћивали срце своје, да би тим, верно интенцији нашег највећег добротвора српског, не само себи могли користити, већ да би умом својим широм целог света разносили и расађивали те врлине и онамо где судба и прилике народне нису зато падавне биле.

И сад, кад је вољом Његова Величанства нашег премилостивог Краља и Господара, управа овог завода прешла из наших, на руку овомесне црквене општине, у руке славног Патроната, из дубине душе смо уверени не само ми, овомесна црквена општина, већ зацело и цео српски народ, да ће овај завод под мудром управом овог високог тела, које

нам и по самом саставу његовом гаранцију пружа, не само цветати и напредовати, већ да ће очекивању васколиког народа, који у њему зеницу ока свога гледа, а и интенцији нашег највећег српског народног просветног добротвора у најпотпунијој мери одговорити.

Када дакле с' таквим поуздањем гледамо у будућност, слободан сам у име овомесне црквене општине, као досадање старатеље завода Вашу Светост као врховног Патрона, Ваше Високопреосвештенство као председника, а и сваког појединог члана овог високог Патроната умолити, да ово светилиште народно, овај аманет неумрлог нам добротвора Саве Текелије, у своју моћну заштиту примити благоизволите!“

Народно-црквени сабор.

XXVII. Седница 2. (15.) јула 1902.

после подне.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Од високопреосвештених епископа присутни су: *Лукијан Богдановић.*

Перовођа *Др. Миливој Бабић* чита записник прошле седнице.

Без примедбе се оверовљава.

Ив. Јелчић и *В. Муачевић* подносе неке молбе, које се упућују петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Прелази се на дневни ред. На дневни реду је наставак специјалне прорачунске дебате. Реч има г. известилац.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић.* У свези са прегледом прорачуна манастирских требало би прегледати и рачуне манастирске штампарије, али пошто нема никаквога извештаја о њој, прелази на друге ставке прорачуна. Пошто је решено питање о дотацији професора карловачке гимназије то реферише да још за ову годину остаје за њих непромењена субвенција од 25.333 К 88 п., а идуће 1903. године повисиће се ова субвенција за онолико колико сумарно изнашају повишене плате свију тих професора.

Прима се на знање.

Исти реферише о управним трошковима, и предложиће у име прор. одбора укидање неких чиновничких места али ће зато предложити и крепање опет других потребнијих места. А нарочито предлаже, да се сва чиновничка места имају наново попунити на основу расписаног стечаја. За ставку која се односи на дневнице и путне трошкове члановима Саб. Одбора предлаже, да остане непромењена у износу од 4000 К.

Примају се оба предлога.

Исти реферише о плати нар. црквеног тајника и у име прор. одбора предлаже му исту плаћу као и пре што је имао. Наглашује да народ. тајник не мора бити и тајник Митрополита Патријарха те зато захтева од сабора, да се у овој ствари исти мериторно и јасно изјасни у овом питању. Но пошто данашњи нар. црквен. тајник обе ове позиције врши, то прор. одбор предлаже да исти тајник остане и даље и патријарашки и народни тајник, али само тражи, да сабор одлучи, ко у будуће има бирати нар. тајника.

Др. Ж. Миладиновић захтева да сабор одговори на питање референтово, ко има право да бира нар. тајника Он хоће да сабор изрече данас, да једини сабор има права, да бира нар. тајника, али тражи и то, да се још у овој седници нареди и избор тајника. А за тајника предлаже да се изабере др. Л. Секулић досадашњи нар. црквен. тајник.

Известилац прихваћа овај предлог.

Др. М. Михајловић тврди да нар. црквени тајник мора бити изабран од сабора, јер би онда, ако сам патријарх бира себи и личног а и нар. тајника, могао исти кренути кад хоће тог нар. црквеног тајника, који је уз то и његов тајник, а своја тајника сме он отпустити. То је његово право. Усваја предлог референтов и дра Ж. Миладиновића.

В. Муачевић мисли, да од сабора крепрана места по нашим уредбама попуњава једино наша егзекутива, а то је Саборски Одбор.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* Реч је о томе ко бира тајника, а не остале чиновнике, јер о избору том никад нема нигде јасне одредбе.

Др. Б. Медаковић. У саб. устројству не спомиње се ни да Саборски Одбор бира нар. тајника. а ни сам сабор. Он не разумије како је изабран пре 10 г. нар. црквен. тајника. Да ли је он био провизоран или не. Сабор не сме рад Саб. Одбора дезавујисати у погледу намештања чиновника. Он мисли да Саборски Одбор има права да бира нар. црквен. тајника, и да му даде сталност.

Др. Л. Секулић. Место нар. црквр. тајника је најважније, јер исти седи и у Саб. Одбору, и у Митроп. Црквр. Савету, па и у самом Синоду. Пошто ово место обухвата целу митрополију, то би требао да бира по томе секретара сабор, но он седи у Синоду на пита шта је с тиме.

§. 18. IV. одсек рескрипта каже да је нар. црквр. тајник и тајник митрополитов. У отпису министарском о уредби о епархијама, Митр. Црквр. Савету, каже се „и тако отпада IV. одсек рескрипта“, а који се односи на нар. црквр. тајника; затим је дошла и школска уредба, и она спомиње секретара, али не каже ко га бира. Затим је дошло саборско устројство, које исто тако не говори ко бира нар. црквр. тајника. Ни наши стари нису били на чисто о позицији секретара и о томе кога бира, те је по предлогу др. Св. Милетића на једном сабору био упућен Саб. Одбор, да испита и донесе предлог у овој ствари, но то није учињено. За себе каже, да га је изабрао прво садашњи патријарх, а затим га је накнадно признао за нар. црквр. тајника и Саб. Одбор.

Др. А. Рокнић упућује др. Б. Медаковића да прочита § 21. и § 22. в. саб. устројства из којих се види да оно што није у § 20 таксативно речено, а на који се позива др. Б. Медаковић, да је то речено у ова два друга параграфа по којима једино *сабор* бира народ. тајника. Усваја предлог референтов и др. Ж. Миладиновића.

Др. Ж. Миладиновић одговара на тумачење др. Б. Медаковића, и доказује да нема право кад је рекао да по § 20. саб. устројства мора бирати тајника саб. одбор. Говори да је у оно доба кад се стварао рескрипат био аутономна глава сам патријарх, и зато му се у рескрипту и дало право бирања тајника, но данас та установа што се тиче бирања тајника не би могла одговарати, јер је данас патријарх само председник највишег авт. тела, а једино највише авт. тело има право тога избора. Потпомаже тумачење и тврдњу др. А. Рокнића. Данас патријарх може само послужитеље именовати, а фискалатске чиновнике не може сам изабрати или именовати. Говори о важности позиције нар. црквр. тајника, који не може спадати под § 22. саб. устројства, а у погледу његова избора. Само сабор може бирати тајника. Као што епарх. скупштина бира свога биљежника, аналогно томе и сабор мора бирати народ. црквр. тајника, који је и референат у Саб. Одбору. Но са др. Л. Секулићем није се догодило ни оно што др. Медаковић захтева, јер њега није ни Саб. Одбор изабрао, него га је потврдио само патријарх.

Др. Б. Медаковић. Пошто је чуо изјаву др. Л. Секулића и сам ће одступити донекле од свога приједлога. Сада предлаже, да се Саб. Одбору оставе одријешене руке, да у случају нужде може и сам изабрати нар. тајника. Па ако га тако Саб. Одбор изабере, а сабор се не састане послије 3 год. од тога избора, онда да се сматра исти од Саб. Одбора изабрани тајник дефинитивним. Није за предложено провизорно бирање тајника, јер континуитет авт. ствари захтева сталност нар. тајника.

Др. Ж. Миладиновић вели да би аналогно томе могао онда и Шк. Савет бирати и главног шк. референта, па га још и учинити сталним.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива прво на гласање за предлог референтов са допуном Дра Ж. Миладиновића.

Већином гласова усвојени су ти предлози.

Исти позива затим на бирање нар. црквр. тајника, а за нар. црквр. тајника предложен је Др. Л. Секулић.

Др. Л. Секулић је једногласно изабран за нар. црквр. тајника.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном је реду наставак прорачунске дебате.

Стр. Карамата пита, шта је са његовим предлогом у погледу управних трошкова и који су упућени прор. одбору, а сада о њима не чује ни ријечи спомена.

Др. Ј. Радивојевић Вачић вели да се ти предлози нису могли узети у обзир, и предлаже да се прочитају у сабору ти предлози, а после да се упуте Саб. Одбору.

Перовођа *Ј. Воркапић* чита их.

Стр. Карамата узима на знање одговор г. референта с том допуном, да се Саб. Одбору препоручи, да по проученју поднијетог приједлога, а у колико провађање предложене организације за умјесно нађе, по могућству дјеломично и у живот провађа. Ово поткрепљује образложењем, да се свака и најбоље смишљена организација праксом допуњавати, утврдити и освештати мора. А прије, а послије предстоји нам законодавни рад, па ће се тад

готово све наше уредбе морати допунити, а неке и из темеља променути. Не мање имаће се саставити и организаторне уредбе управе наших фондова, а да се и није пак нова организација у пракси освештала биће новим уредбама довољно утаначена. За то је за горњу допуну упутства Саборском Одбору.

М. Медаковић. У приједлозима Ст. Карамате има и једна тачка, која говори о одређењу плате једном антон. чиновнику, који ће се бавити једино статистичким радом. Говори о важности статистике, тим прије што статистика наших ствари а коју води мађ. влада није потпуна. Особито наглашује потребност те статистике, обзиром на то, што се спом. статистици многи Срби убрајају у Румуне. И ако би вођење статистике, био дјелокруг епарх. власти, не може се та ствар на њима оставити, пошто те власти не раде на тој грани рада, као што би требало. Ту статистику требали би да имамо и због тачног сазнања имовинског стања нашег. Статистика се дијели на три гране, на цркву, школу и имовину. Наваља како се данас и не зна како наше школе бројно стоје, а исто тако неки податци, које имамо у погледу стања црк. оњина нису ни јасни а ни тачни. Приликом дебате о њеров. приносу, опажала се особито потреба тачне статистике. Предлаже да се још сада то мјесто крепра са оноликом наградом као што то предлаже Карамата. А то би мјесто могао заузети један од гимн. професора.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић.* Предлози Ст. Карамате и М. Медаковића су нешто ново, и зато их треба упутити Саборском Одбору, а овакви предлози у сабору значе само одуговлачење прорачунске дебате.

Ст. Карамата одбија ову најаву референта, да приједлоге те треба упутити само Саб. Одбору, јер су његови приједлози подњети прорач. одбору, који их је требао узети у обзир, те према томе и Медаковићеву приједлогу има мјеста, при овој специјалној дебати.

В. Муачевић тврди да Карамата има право.

Др. М. Михаљевић предлаже да се ова позиција статистичара усвоји

Известилац најпосле усваја тај предлог.

Сабор усваја предлог да се за водитеља статистике уврсти свота од 1000 К.

Известилац предлаже да се главном књиговођи повиси плата са 3000 К на 3600 К и да му се одреди за станарину 400 К, а то зато, да се не мора бавити и другим пословима.

Прима се.

Исти предлаже да се и благајнику нар. фондова из истих разлога повиси плата са 2400 К на 2800 К и да му се даде станарина 400 К.

Прима се.

Исти предлаже да се фишкалу нар. фондова повиси плата са 2000 К на 3000 К и да му се даде паушал 800 К, али да му се зато укине станарина одређена са 400 К, а исто тако да се укине и награда од 1200 К његовом концепијенту.

Др. М. Михаљевић предлаже да се усвоји предлог Саб. Одбора, да се фишкалат подели на Угарску и на Хрватску и Славонију. Према томе да се од Саб. Одбора одређена свота за фишкала и његова концепијента у износу од 4400 К подели и да 2200 К плате добије фишкал за Угарску, а другу половину да добије изабрани фишкал за Хрватску и Славонју.

В. Муачевић предлаже да се та подјела не усвоји него да се ова ствар остави непромијењена, а Саб. Одбор да донесе приједлог сабору у погледу те подјеле.

Известилац усваја промену др М. Михаљевића која има са практичне стране и за народ и за фондове особиту вредност. Та подела биће привремена, а коначна уредба, у овој ствари донеће се кад буде спроведена и коначна организација целог чиновништва.

Ст. Карамата прима овако модифициран тај приједлог.

Већином гласова усвојена је ова подела фишкалата.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу на $^1/_4$ сахата ради одмора.

(После одмора.)

Известилац вели да је место I. биљежника ново крепрано и предлаже, да се томе биљежнику одреди плата 3000 К, и 400 К, станарине, а место другог биљежника, да се укине.

Др. Л. Секулић што се тиче другога биљежника, моли разјашњења.

Известилац вели да је Саб. Одбор неправедно крепрао место то, а сабор је властан то место и укинути као што предлаже прор. одбор који је пронашао да је то место излишно.

Др. Л. Секулић вели да је до 1895. г.

постојао секретар, подсекретар и актуар, а од 1896., укинут је назив подсекретара и актуара и замењен са биљежником I. и II. према чему та биљежничка места нису нова. А крепрано је само једно место протоколисте са 1400 К, плате, а то је и било потребно, јер је било врло много послова. Ако би се укинуло место II. биљежника, онда би се у погледу чиновништва вратили у оно доба од 1880 године. За оне недостатке, које је констатовао ревиз. одбор криво је то, што није било никад доста чиновника. Уверава, да ће Саб. Одбор осетити потребу тога II. биљежника, зато предлаже ако се већ хоће то место да касира, да се даде Саб. Одбору право, да крепра поново то место, ако се буде показала потреба.

Известилац вели да је прор. одбор видео, да су неки чиновници фондовски посланици на држ. саборима, неки су директори других новч. завода, а неки су председници црквене општине, што значи кад би чиновници само у свом звању радили, да их онда и не би требала толика легија. На основу тога стао је и прор. одбор на предложено становиште.

Већина усваја предлог референтов, по којем се усваја предложена плата I. биљежнику, а место II. биљежника се укида.

Др. Ст. Јовановић предлаже да се место II. биљежника попуни равизором сталним за нар. фондове а са платом главног књиговође. Мотивира основаност свога предлога, тиме, што ће се тако стати на пут злоупотребама, а тако би се увек знало и право стање прихода наших фондова.

Др. Л. Секулић мисли, да би се овај предлог могао заједно са предлозима Карамативим упутити Саб. Одбору. Мисли да је и намењена плата томе чиновнику велика, него ако ће се већ крепрати то место то да се одреди плаћа као што је била плата II бележника.

М Клицин види да је предлог др. Ст. Јовановића и савремен и оправдан. За то га он и потпомаже.

Др. М. Михајловић не слаже се са предлагачем да се плата томе ревизору повиси на количину плате гл. књиговође.

В. Муачевић тврди, да је крепрање тога места непотребно, јер контролу води Саб. Одбор. Није зато да се контрола ограничи само на једнога човека као што се предлаже. Ако буде требало Саб. Одбору помоћи за контролу, он ће ју сам себи по јефтиније новце за тај посао наћи.

Ев. Думча говори такође против предлога др. Ст. Јовановића који се противи ономе, да Саб. Одбор има право контроле. Најпосле кад би ми одредили Саб. Одбору помоћ тиме би Саб. Одбору признали testimonium paupertatis, као што смо то показали и при одређивању стручне помоћи ревиз. одбору, који се тобоже састоји и из људи стручњака, а зато нам и треба образ да црвени.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* опомиње говорника да не критикује већ донесене закључке саборске.

Ев. Думча. Више ништа немам да кажем.

М. Косовац не слаже се с Думчом ни Муачевићем, да Саборски Одбор сам обавља ревизију рачуна, јер тако су радили стари Саборски Одбори, па су ствари лежале 5—6 година непрегледане, а чаповлетку опет су морали позвати стручњаке, који су велике новце добили, а ствар опет није била обављена као што треба; стога је одлучно за предлог др. Јовановића, јер и епархијске власти имају свога ревизора. Само уз припомоћ ревизора моћи ће се тај посао као што треба обављати. Што се тиче плате, то нека славни сабор одреди, како пронађе за сходно.

Др. М. Михајловић потврђује речи М. Косовца и потпомаже предлог др. Ст. Јовановића.

М. Медаковић. У тачци г.) и ж.) јасно се говори о томе ко има да контролира имање народно. По томе има једино право то Саб. Одбор, те према томе не би могла ова новотаријија ни данас доћи на дневни ред.

Др. А. Рокнић. Медаковић није извукао коректне конзеквенције из предлога Јовановићева; није никакав nonsens у томе, што ће тај ревизор надзирати рад књиговодства; стога држи, да је предлог Јовановићев сасвим коректан, те гласа за њега.

Др. Ж. Миладиновић потпомаже предлог др. Ст. Јовановића, јер је исти чиновник потребан. М. Медаковићу одговара, да закон онај, који је критиковао или није разумео или није цео навео. У § 22. говори се о „рачуно-испитељима“, што значи да је и предлог дра Јовановића у смислу већ постојећег закона.

Др. Сп. Јовановић остаје при свом предлогу, да се крепира једно место ревизора а сабор остаје и даље супер-ревизор; ко мисли да се у оквару књиговодства водити може ревизија, тај се љуто вара; да је било ревизора у своје време, изостале би многе погрешке; не види поводља у томе, да чиновник контролира чиновника, то је тако свуда. Думча може бити уверен, да ће стручњаци имати доста посла, јер су нужни. Плату оставља сабору да он одреди. Предлаже да му се предлог усвоји.

Др. Ј. Радивојевић Вачић увиђа да је крепирање овог места од живе потребе; прихвата крепирање, али да се не одреди плата главног књиговође. већ плата II. бележника т. ј. 2000 круна и 300 круна станарине.

За предлог Јовановићев са допуном Вачићевом устаје већина, те се прима.

Исти реферише о месту II. књиговође, које је крепирано за порезну сврху, и које усваја и прор. одбор са платом од 2800 К свега. Прор. одбор предлаже још, да се ово место не расписује наново стечајем.

Примају се оба предлога.

Исти предлаже, да се архивару одреди плата од 2400 К и 400 К станарине, а на то место да се распише поново стечај.

Прима се.

Исти предлаже, да се надзорнику нар. црквдобара повиси плата на 3000 К, попутнина на 1000 К а станарина да му буде 400 К.

Вл. Ристић предлаже, да плата истоме буде по старом 2400 К, попутнина 800 К, а станарина 400 К.

Васа Муачевић потпомаже предлог референтов.

Исти је предлог усвојен.

Др. Л. Секулић предлаже, да се одреди да тај надзорник мора становати у Карловцима.

Прима се.

Ев. Думча предлаже, да се надзорнику одреди помоћник.

Не прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* предлаже, да се места петорице помоћника при књиговодству смање на тројицу и да им се одреди плата од 1800 К, али без станарине.

Прима се.

Исти предлаже, да се за једног вежбеника при књиговодству одреди плата од 1200 К, а другом вежбенику да се да плата од 1000 К.

Прима се.

Исти предлаже да се дужности протоколисте и отправника споје, те да их врши један човек, са платом од 1400 К и 200 К станарине.

Прима се.

Исти предлаже, да од сада место 4 писара буду 3 и то са платом од 1200 К, али без станарине.

Др. Лаза Секулић предлаже да остану 4 писарска места, јер су у тој писарни још пре 120 година радили 3, а и сада се то хоће.

Прима се да буду 4 писарска места, али да им се укине станарина.

Исти предлаже, да се за 2 послужитеља одреди плата по 720 К, за ноћног стражара 360 К; а за канцеларијске потребе 2400 К; за поштарину и биљеговину 1000 К.

Прима се.

Исти предлаже, да се укину ванпарбени трошкови, који су прелиминирани са 1600 К.

Прима се.

Исти предлаже, да се за нар. црквШколски Савет прелиминираних 14.200 К, одобре, исто тако да се одобри свота од 1200 К за Митропол. Црквени Савет.

Прима се.

Исти предлаже, да се конзисторијалним биљежницима подигне плата са 1200 К, на 1800 К, а конз. фишкалима да се одреди плата од 600 К.

Прима се.

Исти предлаже, да се конз. писарима плата са 600 К повиси на 800 К.

С. Цвејић предлаже, да се истима повиси плата на 1000 К.

Известилац усваја тај предлог.

Прима се тај предлог.

Исти предлаже за конз. дневничарске дневнице 4088 К, за канцеларијски паушал 7000 К, а за прегледања манастира 1000 К.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава сабору, да му је одбор за гравиминалну представку јавио своје конституисање. За председника тога одбора изабран је др. М. Михајловић, а за референта др. Б. Медаковић.

Д. Б. Медаковић захваљује се на референству, јер референт треба да одговара интенцијама већине, а и зато што можда ни присутан бити неће моћи увек у одбору.

Др. М. Михајловић одговара, да не треба увек већина да ствара предлоге, него и мањина треба да ради. Позива се на адресу мањине, која је у њој захтевала нарочито да се састави једна грађаминална представка. Зато је и њена дужност да на тој грађам. представци ради, а не да се извлачи.

Предлаже да сабор овласти њега, да он сам састави ту представку, а он ће је за кратко време дати у штампу и поднеће је сабору.

Св. Прибићевић мисли да оно, што је рекао др. М Михајловић, није било потребно. Референат одбора мора бити увијек члан већине, јер је то парламентарно. Не излази из тога што се члан мањине одриче референтства, да мањина бега од тог посла. Овај тон говора др. М. Михајловића није био умјестан ради доброг односаја обију странака.

Др. М. Михајловић одговара и разлаже да је он на праведно становиште стао.

В. Муачевић је противан енунцијацама дра М. Михајловића, које се односе на самосталну странку. Др. М. Михајловић добацио је самосталцима нешстину, као да се мањина извлачи од рада. (Жагор настаје у сабору).

М. Медаковић. Ако већина тако хоће, онда ће мањина донијети своју адресу грађ. а већина опет своју.

Др. Ж. Миладиновић вели да странка самостална неће да ради. Тврди да др. Б Медаковић кад не ће да буде референат треба и из одбора да иступи, па да дође други члан самост. странке на његово мјесто, јер радикали у одбору хоће да чују и реч самостаиле странке при састављању грађам. представке.

Св. Прибићевић вели да др. Миладиновић није имао права њега апострофирати, и вели да не стоји то, да је он казао, да он захтијева 2 референта у одбору. Он је само казао да могу бити 2 референта. Овај одбор ради на начелним питањима и зато и референат тога одбора мора одговарати интенцијама већине.

Др. Б. Медаковић одговара, да он као члан самосталне странке, не може ни замислити да ће он моћи одговарати интенцијама већине, јер их он и не зна, за то се је и захвално на референству. У осталом при састављању грађаминалне представке не може бити велика намене од самосталне странке.

Др. А. Рокнић сматра целу ову дебату излишном после изјаве др. М. Михајловића. Говори против речи о парламентарности С. Прибићевића.

Прима већином предлог дра Мише Михајловића.

Б. Муачевић вели, да сабору предложи петиција професора Карловачке и Пакрачке препарандије ради повишења станарине. Он предлаже да се та повишица стави још у овај прорачун.

Известилац усваја предлог В. Муачевића.

Прима се.

М. Клицин предлаже да се клирикални фонд, који служи за просвету, олакша са 5% при плаћању свота на управне трошкове.

Ев. Думча вели, да је тај предлог примљен већ при генералној дебати, но не шкоди, да поново уђе у записник.

Прима се.

Д. Кнежевић предлаже, да се за њежбаоницу горњокарловачке препарандије сада одреди у прорачуну одређена за ту сврху већ у сабору свота.

Прима се.

М. Медаковић предлаже, да се сиротим свешт. удовицама још 1902. год. исплати одређена свота а усваја предлог референтов да повишице односно снижења чиновн. плата отпочну од 1903. г.

Прима се.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* предлаже:

1. да се прогласи инкомпатибилитет звања чиновника нар. црквених са осталим звањима.

2. Да плате и места чиновника како је сабор усвојио теку од 1. јануара 1903. г. и

3. Да се распишу стечајеви за места ново крејирана као и остала, која су сад саборок на ново признати.

Св. Прибићевић моли сабор да не усвоји приједлог референтов, да авт. чиновник не може бити и посланик и предсједник у општини, јер се тијем одузима тим људима оправдано вршење грађанских права.

Муачевић вели, да референат није то предлагао, онако, како Прибићевић схваћа јер он не може ни да замисли, да некима људима може одузети њихово грађ. право.

Известилац *Др. Ј. Радивојевић Вачић* најављује се, да је он предлагао, само то да

се обзиром на то, што неки авт. чиновници врше и друга грађ. права, крепрају друга чиновн. мјеста, која би била само на уштрб нар. фондова.

Др. Ж. Миладиновић труди се да објасни предлог референтов и предлаже, да се не допусти једном авт. чиновнику нар. фондова да врши н. пр. посланичке дужности на којем сабору, пошто би канцеларија патила, кад би исти или можда и 2—3 чиновника тих фондова била за време заседања у том сабору.

Св. Прибићевић стојећи на демократском становишту брани свој предлог, по којем је сваком чиновнику дозвољено да врши грађ. права, па по том може и посланик бити.

Стеван Карамата предлаже другу допуну, да чиновници не могу примати друге службе приватне без претходног одобрења Саборског Одбора.

Прима се предлог известиоца уз допуну Дра Ж. Миладиновића и Ст. Карамате.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у 8 сах. и саказује другу за сутра у 10 сахати.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школски Савет**) сазван је у своје седнице за 12. (25.) септембар о. г.

(**Саборски Одбор**) сазван је у своје седнице за 16. (29.) септембар о. г.

(**Предавање веронауке на мађарском језику**). Професорски збор државне гимназије у Темишвару поднео је кр. угар. министру богоштовја и просвете представку, у којој моли, да исти министар учини расположење, да се у државним средњим школама веронаука православне вероисповести предаје на мађарском језику. Преузвишени кр. уг. министар богоштовја и просвете достављено је прошлих дана ту представку у препису Његовој Светости, преузвишеном господину патријарху Георгију са молбом, да Његова Светост у тој ствари учини журно расположење и о своме расположењу извести истога министра. Његова Светост, одговорила је преузвишеном г. министру, да расположења чинити у упитној ствари спада у делокруг Св. Архијерејског Синода.

(**Радња епархијских власти у Будиму.**) *П. Административни одбор* држао је своју седницу, дана 16/29. јула 1903. г. под председништвом Његова Високопреосвештенства господина епископа *Лукијана*, у којој су ови важнији предмети решени. Известиће се општине у Бати, Литоји, Батоскеу, ДФелдвару, Шумберку, Машу, Моноштару, Мохачу, Срп. Титошу, Шиклошу, ДСечују и ВКалазу, да су свака по 200 К. држ. припомоћи добиле. — Препоручиће се министарству на уважење молбе црквених општина у Ланчугу и Шумберку ради полученја држ. припомоћи, а тако исто и молба шарочке општине, када буде ова обрачун поднела о припомоћи добивеној 1893. г. — Поднеће се сабору записници скупштина епархије будимске. — Известиће се острогонска општина, да је добила припомоћ из јерар. фонда на 3 године од годишњих по 400 К. — Разаслаће се општинама фондовски извештај за 1901. г. Поднеће се СОдбору са препоруком на уважење молба ман. Грабовца ради отписа камате на дуг од 10.000 К, на време од 1. јула 1698. до конца 1901. г. — Позваће се све парох. звања, да поднесу најновији искази душа у сврху одмерења верозак. приноса. — Позваће се управа ман. Грабовца, да унесе у нар. фондове рачунски вишак од 1901. г. — Публиковаће се подручном свештенству наредба вел. СОдбора, издана у предмету, уплаћивања годишњег приноса у свешт. удовички фонд. — Пожуриће се управ. одбор у Калазу, да поднесе обвезнице врху дуга верозак. приноса и саб. трошкова. — Позваће се Ц. М., да поднесе грунт. извод. залиште парох. сесије у Иванђарди, на кога би се могло видети, је ли та земља на јерарх. фонд преведена. — Публиковаће се наредба СОдбора у погледу оних лица, која су због каквог злочина осуђена била, или због тога под истрагом стоје. — Одобрени су избори председника, потпредседника, $^1/_2$ скупштинара и $^1/_2$ црк. одборника у Бању. — Услед извештаја окружног протопрезитера мохачког о имовном стању црк. општине у Печвару упутиће се општина, да се обрати СОдбору ради припомоћи, којом би свој дуг отплатила, те своју кућу и цркву од пропасти спасла. — Издаће се фискалу на мнење сви списи, који се односе на регулисање црк. порте у Р. Гарчину. — Распуштено је ц. општинско заступство у Литоји због крајње нехатности и занемарења својих дужности, те је именован управљајући одбор од 6 лица. — Упутиће се председништво црк. општине у Ш., да се са женом, којом сада у дивљем браку живи, у цркви венча. — Изаслаће се окр. протопрезитер у По-

маз, да организацију црк. општине спроведе. — Надаље се ј. К. Ч. камате општинског капитала од 5 г. на оправку тамошње цркве. — Дозволиће се, да се капитал парох. и учитељске фундације у Срп. Ковину у там. штедионицу на 5% смести. — Одобрена је обнова друге $^1/_3$ скупштине у Чиру. — Упућује се црк. општина у Срп. Ковину, да се образложеном молбом обрати на Саб. Одбор и кр. уг. министарство ради полученја припомоћи у сврху оправке своје цркве. — Дозвољена је оправка цркве изнутра у Коври и градња новог иконостаса, који је вољан г. Евген Думча и Михајло Харминц бесплатно подићи. — Упућује се црк. општина у Липови-Безедеку, да има не само у погледу цркве, већ и школе заједницу одржати. — Узета је на знање уплата дужних прииоса у свешт.-удов. инрод. фонд подручних свештеника, а дворици је дат рок од 8 дана, после чега, ако не плате, затражиће се оврха против њих. — Упућује се општина у БК., да потребне оправке на парох. дому има неодложно извршити. — Упућује се општина у Д. Н. на исплату дужног парохијала администратору свом. — Изасланје се окр. протопресвитер у Липови, да извиди потребу и начин како би се парох. дом могао преустроити и сходно рескриптуалним приносима. — Упућује се управ. одбор у Литоби, бившем свом администратору Л. М. дуг парохијала намири. — Узети су на знање избори изборника појединих општина за нар. црк. сабор, као и председајално саопштење Њ. Светости имена и карактера изабраних посланика. — Упућује се окр. протопресвитер будимски, да у БЂарката са једним стручњаком колаудацију оправке „бондине“ куће спроведе, и да за надаваље тамошњег парохијског дома за дућан, потребне кораке учини. — Известиће се управни одбор у БК., да организацију црк. општине може спровести, после прописаног позивања свих општинара уз учешће ма колико општинара. — Препоручиће се молба црк. општине у Ст.А. ради полученја држ. припомоћи. — Одобрена је обнова $^1/_3$ скупштинара у Будиму. — Познаће се црк. општина у Ђуру, да поднесе веродостојан прорачун врху потребних оправака на цркви ради издејствовања потребне припомоћи на ту цељ. — Затражиће се оврха против дужника ц.-општинског разреза у Пешти. — Поднеће се СОдбору призив црк. општине у Кишфалуби против оводобрског решења, којим је општини стављено у дужност плаћење пореза за подизање шкрпца, који спада на парох. земљу. — Одобрен је скупштински закључак општине мохачке у предмету градње новог иконостаса и унутарње реставрације цркве за свету од 19.742 К.' као и одржана дражба, којом су овопредметне радње издане. — У предмету потврде једне делимичне брисовне дозволе познаће се црквене општина у Срп. Ковину, да поднесе овопредметни закључак свој и грунтовни извод и процену преосталих некретнина дотичног дужника. — Одобрен је план и прорачун накнадних послова на парох. дому у ДСечују. — Затражиће се оврха против сечујских општинара, који нису хтели у градњи парохијског дома колима учествовати. — Дозвољено је истој општини, да може још 600 К. узајмити на издање парохијског дома.— Одобрена је организација црк. општине у Кишфалуби. — Није одобрен разрез у К. из разлога, што је једва нешто више од четвртине дотичне целокупне своте разрезано по брачним паровима, а $^3/_4$ по порезу. — У предмету купа земљишта за проширење гробља у К. затражиће се неки списи, без којих се односни уговор не може одобрити. — Изасланје се окр. протопресвитер у Качфалу, ради извиђења куће, која на имену општине стоји, а наводно не припада јој. — Познаће се општина будимска на поднесак списа у предмету Ђ. Чикоша против искључења његова на скупштине. — Одбијен је уток Ј. С. из Срп. Титоша, против избора одборника и скупштинара као ненадлежном форуму поднесен. — Није уважена оставка Г. С. председника управ. одбора у Вежеду, јер ће се организација и тако спровести у септембру месецу. — Узет је на знање извештај фискалов у предмету обезбеђења потраживања срб. ковинске општине код дотичних дужника, као и извештај о надаваљу хипотекарних заједмова из свешт. и учит. фундације срп. ковинске општине. — Поново је одбијен П. С. са потраживањем својих на црк. општини, пошто то ничим није доказао. — Познаће се К. Н. као бивши старатељ дфелдварске црк. општине, да поднесе рачун за 1900. г. без кога се не може даљи рачун ревидирати. — Надаће се старатељу дфелдварске општине свота од 635 К. 20 ф. да ју депонира код суда ради спречења лицитације на једну општинску некретнину. — Одобрен је прорачун црк. општине за 1902. г. у Качфали, Будиму, Херцегсуљошу, Столномбеограду, Пожају и Кишфалуби; и разрез црк. општине у Калажу, Херцегсуљошу и Пожају за исту годину. — Одобрени су рачуни за 1901. г. без примедбе црк. општине у Чобанцу. Дарди, Ђуру, Бојраду, Острогону, Срп. Титошу и Кечкемету; а са примедбом: у Чиру, Болману, Шароку, Дуна Ардоњу, Кишфалуби, Моноштору и Столном Београду. — Даље одобрени су рачуни црк. оп-

штине у Батосеку од г. 1896—1901., и у Херцегсуљошу од г. 1887—1900. — Враћени су рачуни од 1901. г. уз примедбе на нејасније црк. општине у Комарану, Мохачу, Вилању и Машу. —

(**Избор пароха**). За пароха у Осеку изабран је једногласно досадањи администратор тамошње парохије јереј *Димитрије Јанковић*. — За пароха у Суботици изабран је са 54 гласа свршени богослов *Исидор Лудајић*.

(**Загребачки догађаји. — наши богослови и управа Богословског Училишта.**) Загребачки догађаји, који сами себе квалификују, а виновнике и извршиоце своје најбоље карактеришу, пропраћени су у целом образованом свету заслуженом осудом. У народу српском, поред дубоке туге и жаљења братске несвести, изазвали су ти догађаји још и оправдано огорчење, којем је племенитост великодушног и патријотског народа српског знала одмах поставити границе, у основаној нади, да ће за учињено добити праведне задовољштине, уз довољне гаранције за будућност.

Сасвим је природно, да су ти догађаји морали захватити душу и срце и наших богослова. Затражили су од управе Богословског Училишта, да им дозволи одржати збор, на којем би, ма и најскромнијег, израза дали своме саучествовању у свенародној жалости и огорчењу.

Управа Богословског Училишта, схватајући свој положај и дужност, није могла дозволити тражени збор. Али, подједно праведно схватив и оценив откуцај и расположење душе и срца слушалаца Богословије — које је тражило и требало одушке — управа је поводом молбе њихове издала своју одлуку „Објавом“, која јој служи на част, као што је и слушаоце Богословије задовољила.

Та нам је „Објава“ достављена, са молбом да је штампамо, што и чинимо. „Објава“ гласи овако:

„Сваки Србин па и сваки поштен човјек мора осудити али и пожалити онај дио становништва загребачког, који се онако грубо, небратски и преступно огријешио о сугрђање своје, православне Србе.

Врло би жалосно било када слушаоци овога завода не би осјећали неправду и преступ, који је спрам браће наше српске и православне у Загребу извршен и када би равнодушни остали поводом најновијега гоњења, којему је све српско и православно пуна четири дана и цијеле три ноћи у Загребу изложено било.

Но као што је управа ова преко изаслане двојице г. г. слушалаца извјештена, сви слушаоци овога завода сложни су у осуди небратских чина Хрвата загребачких и дивљачког гоњења њихова, које на православним Србима, њиховим светињама извршише, и преступничког грабежа и пљачкања српске муке и иметка, а сложни су сви слушаоци овога завода и у жалости нашој свенародној поводом свега тога па и у огорчењу ради свега што се у Загребу збило за она четири дана.

Служи то господи слушаоцима овога завода на част.

Али ми у овоме заводу не смијемо заборавити и не заборављамо ону ријеч божанског Учитеља нашега, којом нам Он заповиједа:

„Молите се Богу за оне, који вас вријеђају.“

Стога управа ова сопственом са цијелим наставничким збором ускраћујући господи слушаоцима дозволу за сваку даљу изјаву у овој ствари и опоминући их на прописе о влађању њихову и ван школе, очекује од њих, да ће се као ученици Христове науке у молитвама својима свесрдно сјетити заблудјелих синова хрватскога народа и помолити се Богу, да се чим прије освијесте и опамете, те да се врате с пута несретног и за нас и за њих.

Управа православног српског богословског училишта.

У *Ср. Карловцима*, 1. (14.) септембра 1902.

Ј. Вучковић,
ректор.“

Као што смо извештени, слушаоци Богословије изјавили су својој управи, да су потпуно солидарни са „Објавом“ и да се с њом задовољавају, но моле само, да је могу штампати, што им је и дозвољено.

(**Да забележимо.**) Српска Манастирска Штампарија у Карловцима послала је свој оглас у предмету „Мале Катавасије“ и „Штице“ и кр. жупанијској области у Госпићу. Ова је упутила на подручне себи котарске области окружницу под бр. 13.207, којом ставља овима исти оглас на евентуалну употребу. Котарска област циркулирала је окружницу жупанијске области подручним општинама. О томе казује „Србин“ ово:

„Тај је спис (окружницу) дала преписати за све своје подручне општине и — ми друкчије не мислимо — писар те котарске области према духу времена хтио је да надражи нас православне Србе, па је у тај спис жупанијске области уплео назив „влашки“ гдје му није мјеста. Наравно, код потписа те котарски предстојник није опазио, па је послао својим општинама отпис жупанијске области у овом препису:

„Бр. 13.207

Кр. жупанијска област у Госпићу

Кр. кот. области у Оточцу!

Српско **влашка** манаст. штампарија у Карловцима подниједа је овамо молбу овог садржаја: Пошто је управа ове штампарије накладник „Мале Катавасије“ и „Штице“ за познавање црк. слов. писмена и пошто је уџбенике нис. кр. зем. влада у Загребу одобрила за комуналне школе где има православних **влашких** ученика, то се најучтивије управа ове штампарије обраћа цијењеном наслову, да изволи код ове штампарије поручити поменуте уџбенике за своје подручне комуналне школе. На књигама волна је ова управа одобрити код „Мале Катавасије“ 15% а код „Штице“ 25% рабата од нето цијене... Што се приопћује кр. кот. области ради знања и евентуелне порабе.

У Госпићу 23. српња 1902.

кр. поджупан

у. з.

Калинић с. р.“

Није потребно да само једну ријеч за ово речемо, ово јасно говори само собом.“

(**Конституисање „Слоге“.**) Богословско књиж. друштво „Слога“ конституисало се на напредној седници друштвеној 31. Августа (13. Сепг.) о. г. За шк. год. 1902/903. изабрани су у управу: за председника Јован Крајновић богосл. IV. год., за подпредседника Марко Протић богосл. III. год., за I. тајника Глигорије Кузмановић богосл. III год., за II. тајника Душан Замуровић богосл. II. год., и за књижничара Стојан Јакшић богосл. II. год.“

(**Катихетама и учитељима**). Господу катихете и учитеље основних школа упозорујемо на оглас о „Литургици“ Ђоке Милића учитеља Новосадског, који оглас доноси данашњи број овога листа.

—

У Србији.

(**Скупштина Свештеничког Удружења.**) У среду, 21. августа ове године одржана је у Београду XIII. скупштина свештеничког удружења у Краљевини Србији. После свечане службе Божје у Београдској св. саборној цркви освећен је истога дана у присуству свештеничке скупштине, добровољним прилозима отачаственог свештенства подигнут величанствени споменик на гробу благопокојенога Архиепископа Београдског Митрополита Србије *Михаила*.

(**Стојан Новаковић и Југословенска Академија у Загребу**). Књижевничка великан, научењак и посланик краљевине Србије у Петрограду, г. Стојан Новаковић, упутио је председништву Југословенске Академије у Загребу овај брзојав: „Дубоко потресен неопростивим изгредима и насилним нападима, извршеним прошлих недеља у Загребу против свега што је српско, не могу даље остати чланом Југословенске Академије. Молим председништво да ово узме на знање и да ме изволи исписати из свију својих списова 25. августа 1902. У Петрограду. *Стојан Новаковић*.

—

Разне белешке.

(**Пренос цркве**). У Чикагу је пре неколико година поред цркве Еманула сграђена била велика гостионица Metropole, — али се касније видело да звоник цркве тако заклања најлепше собе у гостионици, да оне скоро изгубиле сваку вредност. Власници гостионице стога понудише црквеној општини, да цркву на свој рачун помакну на видније место, које је 8 хвати од ње удаљени. — Као што јавља лист „Deutsche Bankunst“ црква је та данас већ пренешена. Висока је 16 хвати, а кула јој је висока 35 хвати; сграђена је од камена, те јој тежина износи око 6 милијона клгр. Пренашање је трајало 9 дана, а у употреби је било 1276 зато удешених справа. Вели, да је посао тако вешто изведен, да се чак ни најмања повреда на зидовима није догодила. Р. Гр.

(**Римокатолицизам и XX век**). Занимљив је бој, који у најновије време бију међу собом римокатоличка теологи. Да је „нешто труло“ у римокатоличкој цркви, казује у раније доба појав Реформације. Али ни после коначног оцепљења протестаната, ни после Вестфалтског мира није се утишала бура у научини католичким круговима. Од XVIII. в. се у ширим круговима непрестано и жестоко расправља питање о односају римокатоличке цркве према модерној култури. Са говорничких столица, почевши од парламентских клупа до столица по кавanama, и по новинама и књигама, оптужују римокатолицизам, да је он крив, што се просвета у народу не шири брже и снажније. То је побудило више римокатоличких учењака, да изађу на средо са предлозима за реформу. Међу најученијима је досадашњи професор на Бечком теолошком факултету, Алберт Ерхард (Ehrhard), који је лане у октобру издао књигу: Der Katholicismus und das zwanzigste Jahrhundert im Lichte der kirchlichen Entwicklung der Neuzeit. Ретко је која књита ове врсте у новије доба толику буру подигла у читалачком свету као ова назори римокатоличког свештеника и учењака, о томе, како треба реформисати римокатоличку цркву, да би се измирила

са духом данашњег времена. За осам месеци доживело је големо дело двапаест издања, а пре неки дан нашла је и хиперкритика, одговор противницима: Liberaler Katholicismus? Ту се Ерхард брани од нападаја, да он заступа гледиште либералног римокатолицизам. Римокатолички научни свет поделио се у две странке; језуити и Литоријанци, са благословом Бечког архиепископа, жестоко ударају на „јеретика,“ а слободоумнији и непристраснији стоје на страни Ерхардовој, међу правима Бечки војнички викар — Белопотоцки. „Слободоумнији“ је речено у смислу римокатоличком; јер тек читајући Ерхардову књигу добије човек јасан појам о томе, колика је затупаност ултрамонтанских кругова, кад човека са тако клерикалним и, крај све учености, назадним мислима, жигошу „јеретиком“ и називе „либералним“. Ерхард се у главном не одиче ни у чем од учења римокатоличке цркве; шта више, труди се где год може да историјски и психолошки докаже, како је римокатоличка вера „једино спасавајућа“, а питање, које се већином тичу спољних обреда и спољашњег уређења хијерархије, не заседају у догме или верска питања. Кад човек прати ову љуту борбу њему постаје јасно, како су римокатолици тако чврсто уверени, да су сви људи осим њих заблуделе овце. Ради карактеристике овога наводимо: У једној женској школи питао је римокатолички свештеник на испиту девојче: „А шта ће бити са онима, који не верују у једноспасавајућу веру?“ и био је задовољан са одговором: „Доћи ће у пакао.“ Такве се стварн лако разумеју уз помоћ оваквих поленика.

(**Универзитет за јеврејску науку.**) Dr. Singer у Њујорку, чијом је заслугом основана пространа енциклопедија „Iewich Encyclopaedia“ и који је много урадио за јеврејску науку, прогласио је недавно на једној свечаности у његову почаст, да је намеран извршити велику задаћу: основати у Њујорку, по угледу на *европске универзитете, универзитет за јеврејску науку*. На њему ће се обделавати само поменута наука; али се ту не ће спрезати јеврејски теолози. Универзитет ће имати три факултета: за јеврејску религију, историју и литературу. С обзиром на то, што ће слушаоци бити разних народности професори ће предавати енглески, немачки, руски и јеврејски. Универзитет ће бити необично лепо удешен. Средства за то дају неколико јеврејских богаташа у Америци. Универзитет ће се отворити крајем ове године, ако се само до тога доба нађе довољан број погодних учитеља.

Нове књиге.

Rad Dra Jovana Subotića na školskoj knjizi. Napisao Djordje Magarašević (Preštampano iz 148. knjige „Rada“ jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U Zagrebu 1902. — Стр. 226.

Школска објава.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ТОША МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига ушла у штампу и идуће недеље биће готова. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 589/531. ех 1902. 118 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у *Нештину*. Компетенти нека своје прописано инструјисране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. септембра по ст. кал. о. г. поднесу.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. 55. ех 1902. **СТЕЧАЈ.** 131 1—1

Умировљењем овдашњег учитеља Аркадија Вуковића остало је једно учитељско место упражњено, које ће се за 1902./3. школ. годину привремено попунити.

Плата ће привременом учитељу остати стара, евентуално новоустановљена.

Дужности су прописане Школском Уредбом од 1872. године.

Рок стечају је 10 дана од увртења његовог.

Лична се пријава узима у обзир.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Молу 3. (16.) септембра 1902. год.

Сава Лудајић — перовођа
Душан Јосимовић — председник

Број 901, 902 и 885. К. 444, 447 и 498 — ех 1902.

СТЕЧАЈ 123 2—3

расписује се на парохију у Ловској IV. и Гор. Мољу VI. разреда и мјесто парохијског помоћника у Пакрацу са платом од 1600 круна са роком до 16. (29.) септембра 1902.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу 20. августа (2. септембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е.К. 272. ех 1902. 130 1—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у Бојни, у протопрезвитерату кириногласском, 2.) II. класе у Првој Љубини, 3.) I. класе у Јураковцу, 4.) III. класе у Шаканлијама, 5.) III. класе у Слабињи, и 6.) III. класе у Ујтпици — свијех пет у протопрезвитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јуја (7. августа) 1902.

Михаило
Епископ.

К. 477/859. 1902. 129 1—3

СТЕЧАЈ

На два упражњена места у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 кр. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, и о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 17|30. септембра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. авг. (2. септ.) 1902.

Председништво.

К. 299./зап. ех 1902. 116 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место *протопрезвитерат ско капелана у Жабљу.*

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе путем надлежних власти својих до 15. (28) септембра 1902. потписаној Конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије Бачке, држане у Новом Саду 20. августа (2. септембра) 1902.

Конзисторија Бачка.

Ад бр. К. 595./552. ех 1902. 118 3—3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Драгутина Јовановића из Руме против супруге му Султане рођ. Тодоровић, сад непознатог боравишта, позива се речена супруга Султана, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новинама, овој конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер у противном случају окончаће се без ње ова бракоразводна парница.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловцима 8. (21.) августа 1902.

Архидијецезална Конзисторија.

СТЕЧАЈ. 122 2—3

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите основне школе у Ланчугу (Барања) овим се расписује стечај са следећом платом:

1.) 220 круна као припомоћ из епарх. фонда.
2.) 18 мерова жита.
3.) 18 мерова кукуруза.
4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је дужан школу грејати.
5.) 104 круне у готовом новцу од општине
6.) 20 круна за повторну школу од полит. општине.
7.) 10 круна за перовођство и рачуновођство.
8.) 3200 □ хвати ораће земље, ливаде и сенокоса на које учитељ плаћа порезу.
9.) Од укопа и венчанице по 80 филира где буде позван.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом

Рок стечаја траја до 29. септембра када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на потписано председништво а првенство имају мушки оспособљени учитељи.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya m.) 25. авг. 1902.

Ђукић Ђука
председник.

Бр. К. 64 зап. ех 1902. 124 2—3

СТЕЧАЈ

на парохију VI. разреда у Бати са сесијом у натури и прописним парох. домом. Компетенти имају своје прописано инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) окт. о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Бечкерету (I. Döbrentey u. 14) 16. (29.) јула 1902. Конзисторија будимска.

НАТЈЕЧАЈ 127 2—3

Српска православна црквено-школска општина у Јасеновцу расписује натјечај на упражњено учитељско мјесто у својој основној школи.

Компетенти морају бити Срби православне вјере а уз то оспособљени за учитеље на основним школама.

Дужност је учитељу у прописаним за основну школу предметима у сва четири разреда дјецу учити, нећељом и празником у цркви појати на свима богослужењима, дјецу појању учити, као и с дјецом каталог држати сваке нећеље и празника од 9—10 сахата.

Осим тога има вршити дужност перовође у црквеној скупштини, црквеном и школ. одбору.

Плата је учитељу 1000 К годишње, стан у нарави, врт 6 хвата дрва и по 1 К кад се позове на спровод, а евентуално и више.

Рок компетовању 26. септембар 1902. по ст. календару.

Јасеновац на Сави, 26. августа 1902.

Срп. прав. црквено-школска општина.

СТЕЧАЈ. 128 2—3

Решењем Е. Ш. Одбора Бачког бр. 1604/358 ех 1902. и закључком м. ш. одбора од 25. VIII. т. г. овим се поново отвара стечај на упражњено учитељско место у црквеној општини старо-стапарској — епархији Бачкој. — Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 круна (девет стотина) и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи доплатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим „Школског Уредбом од 1872. год.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској водичкој капели. Рок стечају је до 12 октобра по старом календару.

У Ст. Стапару 27. августа 1902. год.

Бошко Моштић перовођа. Сима Буњевчев председник м. школ. одбора.

Бр. 2564 ех 1902. 125 2—3

СТЕЧАЈ.

Овијем се споразумно са Епархијским одсјецима исписује „стечај“ на мјесто конзисторијалног биљежника код Епархијске управе у Плашком са платом од 1200 К годишње.

Дужности с тим мјестом скопчане прописане су чл. XXVI., XXX., XXXIII. и XXXIV. привремено уређена Епархија од 28 маја 1871.

Компетовати могу сви православни Срби, непорочни, који су свршили гимназију (са матуром) и богословију, а од свештеника они, који не стоје под каквом канонском забраном или дисциплинарном казном, односно њеним посљедицама (види §§. 83. и д., па § 90. дисципл. правила за правосл. српско свештенство у опсегу правосл. српске митрополије Карловачке од 29. марта 1899. год.)

Код једнаке квалификације имаће предност они, који узмогну доказати оводобносну праксу.

Рок компетовању до 18. септембра 1902. (по стар. кал.) на потписаног.

У Плашком, 22. августа 1902.

Михаилъ
Епископ.

СТЕЧАЈ. 121 2—3

Смрћу Светозара Белеслијиног остало је упражњено учитељско место, на срп. вероиспов. школи у Ђали, на које се овим стечај отвара.

Плата је у готовом новцу 800 К у име паушала 10 К у име перовођства и рачуноводства 80 К; поставиће се најпре привремено, и ако способност покаже и стално; од укопа кад познан буде 1 К пристојан стан са другим одајама; уз стан башта од 400□° два ланца оране земље, на коју учитељ порезе плаћа и потребан огрев у слами.

Осим законом прописаних дужности учитељских за школу и цркву, обвезан је учитељ једну певницу појањем држати и децу у појању обучавати.

Школске разреде приделиће месни школски Одбор.

Рок овом стечају траје од првог уврштења у „Српском Сиону“ на четири недеље.

Само потпуно оспособљена лица могу ком петовати.

Из седнице школ. одбора у Ђали дана 19. августа 1902 г. држане.

В. Ајваз пр. учит. перовођа Петар Мариновић парох и пред. школ. одбора

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 475

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 37

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. септембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост преузвишени господин патријарх српски *Георгије Бранковић*, благоизволео је на, оставком досадањег привременог професора кандидата Петроградске Духовне Академије презвитера Душана Јакшића упражњено, професорско место на Богословском Училишту у Карловцима до састанка Св. Архијерејског Синода поставити као привременог професора кандидата Кијевске Духовне Академије Николу Ђурића.

Окружница

Архидијецезалне Конзисторије у предмету свргнућа јеромонаха Јеронима Богосављевића.

Бр. К. 751/579. ех 1902.

(Свима окр. протопрезвитерима)

Правомоћном пресудом високопречасног Митрополитског Црквеног Савета од 2. (15.) априла 1902. год. Бр. М. 139/МЦС. 2. ех 1902., којом је потврђена пресуда епархијске конзисторије Вршачке од 6. (19.) септембра 1901. број зап. 133. Е. 861. 895. 900. и 911. I. 14. ех 1900 осуђен је јеромонах манастира Месића о. Јероним Богосављевић због тешких каноничких и монашких преступа на лишење (свргнуће) монашког и јеромонашког чина, те се исти јеромонах из каталога свештенства монашког реда епархије Вршачке брише и у ред световњака уз забрану ношења свештеничког одејавија позвања.

О чему не пропустите Пречасност Ваша подручно Ваше свештенство знања ради известити.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије, држане дана 10. (23.) септембра 1902. године у Карловцима.

Георгије с. р.
Патријарх.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА

СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

Обзиром на то, што је епархијски административни одбор вршачки одредио сазив *епархијске скупштине вршачке* уз нове изборе за дан 5. (18.) априла 1901., а

није узео у обзир наредбе саборскога одбора од 23. сент. (5. окт.) 1898. бр. С. О 6917|1684. у погледу на сазив епархијских скупштина односно на трајање скупштинарских мандата, позван је исти епарх. одбор, да поднесе извештај у том предмету, а уједно је упозорен на горњу наредбу бр. С О. 6917|1684. ех 1898. Против тога позива, а нарочито против одлуке бр. С. О. 6917|1684 ех 1898. обратно се *исти вршачки епарх. одбор представком вис. државној влади.* На сам позив је пак саборском одбору изјавио, да не може „ћедовати“ наредби саб. одбора бр. С. О. 6917|1684. ех 1898. јер, вели, није на закону основана, те да ће остати при својем решењу од 5. (17.) марта 1901. бр. Е. 394. П. 190. у погледу на сазив епархијске скупштине и новог избора скупшт. заступника односно да ће га извршити. Саборски је одбор одлучио, да решење тог предмета одгоди дотле, док преузв. г. кр уг. министар-председник не саопћи своју одлуку на горњу представку епарх. одбора вршачкога, а с тим у свези су услед захтева од 15. маја 1901. бр. 1758 М. П. поднесене преузв. истом овопредметне одлуке уз сходне извешће. Ну како је међутим епарх. скупштина дне 13. (26.) новембра 1901. пак одржана, то је саборски одбор кад је за ту чињеницу сазнао, одлуком од 14. (27.) децембра 1901. бр. С О. 7666, 7916 и 8004|2187. ех 1901. пре мерит. решења потражио записник о тој одржаној скуп. седници и извешће, уједно је пак наредио, да се извршење закључака исте епарх. скупштине обустави и код епархијских власти послове дотадањи чланови обављају све дотле, док се ова ствар код саборског одбора не буде мериторно решила.

Прегледавши записник *епархијске скупштине шакрачке*, држане 17. и 18. (30. и 31.) октобра 1900. одлуком својом од 14. (27.) марта 1901. бр. С. О. 2048|511. узео је саб. одбор у истом записнику обележени рад на знање ну с тим додатком, да закључак поменуте епарх. скупштине од 18 (31.) октобра 1900. бр. XXII. о трајању мандата епархијских скупштинара и епархијских одсека, према постојећој уредби о епархијама, не може имати правоваљаности ни обвезе све дотле, док у том погледу надлежни нар. црквени сабор не учини сходно расположење, према том да се *исти, закључак само као предлог за сабор има сматрати.*

Саборски Одбор је узео с одобрењем на знање пријаву племените седнице епархијских власти бачких, да се у пролеће 1902. сазове *епархијска скупштина бачка* уз нове изборе.

Исто тако је узео Саборски Одбор с одобрењем на знање ону одлуку епарх. админ. одбора горњо-карловачкога, да се може сазвати *епархијска скупштина горњо-карловачка* у току 1902. год.

Одлуком од 18 (30.) децембра 1898. бр. С. О. 8826|2563. и одлуком бр. С. О. 8827|2564. ех 1898. је расположено, да се врате епарх. админ. одбору вршачком како извешће (дописи) тако и односни списи са разлога, што су извешће била потписана Дром Славком Милетићем, као потпредседником админ. одбора са захтевом, да иста извешћа (дописе) потпише преосв. г. епископ вршачки, као председник; јер Саборском Одбору није познато да је речено лице изабрано за члана односно потпредседника адм. одбора, а држи, да не може ни бити за таквога изабран, по што је истоименовани правомоћно осуђен на губитак пасивног бирачкога права за шест година дана (С. О. 4173|2147. ех 1897.) — те се такви дописи сматрају непотписани.

Одлуком од 10. (22.) јуна 1898 бр. С. О. 4037|1168. узео је Саборски Одбор на знање одлуку епарх. конзисторије будимске бр. К 531. 787|49. ех 1898., којом је у извршењу одређења § а 9. одс. I. А. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. окр. протопрезвитеру будимском одредила (место Св. Андрије) Будим за зван. седиште.

По што преосвећени г. епископ вршачки ни на два позива (С. О. 6648|2058. ех 1899. и С. О. 2085|29. ех 1900.) није хтео дати изјашњења о своје поступку у седници епархијског административног одбора вршачкога према једном члану истога одбора, који се ради саширања наводно повређеног му одборског чланства против

преосвећеног истога жалбом обратио Саборском Одбору, то је савезно са представком од 20. априла (11. маја) 1899. бр. 646. и у овом предмету учињена пријава св. архијерејском синоду против преосвећеног истога г. епископа.

Одлуком својом од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 2809|881. изрекао је Саборски Одбор (поводом поднеска епархијског административног одбора бачког), *да се сепаратни вотум члана епарх. админ. одбора*, у недостатку утока заинтересоване странке ex offo не може узети у обзир т. ј. да такав вотум не може заменити утока.

Одлуком од 15. (27. јуна 1899. бр. С. О. 1246|884. укинута је одлука епарх. админ. одбора будимског бр. А. О. 295|231. са целим поступком, јер је исти админ. одбор ненадлежно, са прекорачењем својега делокруга донео исту одлуку у *спору између два свештеника* (§. 10. слово в.) одс. IV. прев. кр. уредбе од 1868. и XXVI. чланак епарх. уредбе ед 1871.)

Одлуком од 15. (27.) јуна 1899. бр. С. О. 1732|901. изречено је, да *председник* црквене скупштине (и црквеног одбора) *не може бити* уједно и црк обћински *благајник*.

Одлуком од 6 (18.) септембра 1899. бр. С. О. 4474|1188. обележен је *одношај филијалних општина према матици* у обзиру на заједничке црквено-општинске послове и иметак.

Одлуком од 6. (18.) септембра 1899. бр. С. О. 3907|1197. (услед представке ЕАОдбора вршачкога) изречено је на основу одређења §§-а 23. и 30. одс. II. прев. кр. уредбе од 1868., да црквене општине нису обвезане, да поднеске своје епархијској власти подносе путем окр. протопрезвитера, но да могу такове непосредно подносити.

Да би Саборски Одбор могао водити интензивнији *надзор и контролу над нар. црквено. аутономним органима и око нар. црквено. иметка*, позвао је наредбом својом од 12. (25.) јуна 1901. бр. С. О. 2259|645. архидијецезански и остале епарх. административне одборе, да до конца 1901. год. поднесу Саборском Одбору ове податке: 1.) списак оних подручних црк. општина, које су правилно по закону образоване, односно у којима постоје правилно организоване црквене скупштине, црквени и школски одбори; 2.) Списак оних подручних црквених општина, које нису по закону организоване односно у којима не постоје горњи црк. општински органи, него их замењују привремени управни одбори (заступства и др.) с тим, да се код сваке појединe овакве црквене општине наведе узрок, односно расположење, услед којега нема у истој законом одређених организованих органа, као и то: од којега дана постоји такво нередовно стање код сваке такове црквене општине?; 3.) тачан исказ, из којега се може видети: до које године (укључно) је свака појединa црк. општина поднела надлежном епарх. админ. одбору на финализање црк. општинске и друге рачуне; за које године до укључно 1900. није поднела дотична црк. општина таковог рачуна и докле, т. ј. до које године (укључно) су финализани код сваке појединe црк. општине горњи рачуни? О успеху те наредбе и резултату у овом предмету навешће се у III. делу 4 поглављу овога извештаја.

Услед конкретнога случаја, у којем је месни црквени одсор обавио *распоред парохијала*, изрекао је саборски одбор одлуком бр. С. О. 4434|1481. ex 1901., да опредељење кључа за разрез прираза на црквене и школске потребе и односно сам разрез има обавити увек месна црквена скупштина, према јасним одређењима §-а 14. одс. I. Б и §-а 23. слово ж. и з. одс. II. Б. прев. кр наредбе од 10. августа 1868., а не црквени одбор, који према одређењима §-а 40. одс. II. горехваљене кр. уредбе у главном има задатак, да спрема предлоге за црквену скупштину (слово ј. и м.) и да извршује закључке црквене скупштине (слово а.).

Одлуком својом бр. С. О. 7001|1808. ex 1901. обележио је саборски одбор своје становиште у погледу на оне нар. црквене авт. *чланике* (званичнике,) *који дају оставку*, наиме да такови стоје све дотле под званичном одговорношћу, док им оставка надлежном влашћу правомоћно није примљена.

На представку архидијецезанскога административнога одбора, донео је Саборски Одбор начелну одлуку и издао је наредбу свима епархијским адмии. одборима и околно овомитрополијским црквеним општинама, да се одређење §-а 13. односно 14. одс. II. прев, кр. наредбе од 10 августа 1968., које говори о оним *општинарима који су због злочина осуђени*, има тачно по слову и духу саме наредбе примењивати, те се према том такви општинари не могу уврстити у списак бирача, а још мање бирати за скупштинаре или одборнике. (С. О. 2096|635. ех 1902.).

Узети су на знање извештаји архидијецезанског административног одбора, да је учињено повишење *купиновачке* парохије из IV у III. плаћевни разред; *петровићко-бечменске* из VI. у V.; *моровићко-батровачке* из VI. у V.; *шимуновачке* из IV. у III.; и на послетку спуштање *јаминске* (која је првобитно била V°) из I. у III. плаћевни разред; даље извешће епарх. адмии. одбора вршачкога, да је у *Омољици* установљена парохија II. разреда; најпосле извештаје епарх. админ. одбора горњо-карловачкога, да је учињено повишење *радучке* парохије из II. у I. плаћ. разред; повишење *требињске* парохије из III. у II. плаћ. разред; повишење *залужничке* парохије из II. у I. плаћевни ралред; повишење *островичке* парохије из III. у II. плаћевни разред, као што је у прев. кр. уреби од 1868.; *облајске* из II. у I.; *мало-градачке* из II. у I.; плаћевни разред; даље да је код *лапачке* парохије системизована још једна капеланија; код *небљушке* парохије системизована и капеланија; код *брлошке* исто тако капеланија, код *тошунске* исто тако капеланија; код *буњикске* исто тако капеланија; да је код парохије *косињске* крејирана системизована капеланија и најпосле да је код парохије *горњо-грачанске* систамизована још једна капеланија (Томин Гај).

Поводом једнога високог отписа преузвишеног кр. уг. министра-председника, у којем је Саборском Одбору изражено негодовање и замерање уз укинуће односне одлуке у предмету поднашања таквога *утока* високој кр. угарској влади, који је напереп *против одлуки Саборског Одбора*, а које је странка поднела Саборском Одбору, да га Саборски Одбор спроведе високонстој, што је Саборски Одбор одбио, као што је увек до сада конзеквентно одбијао — донео је Саборски Одбор 12. (25.) јуна 1900. бр. С. О. 2531|688. ову одлуку: „У погледу оног дела високог дописа и расположења преузвишеног г. кр. уг. министра-председника, који се односи на овдашњу одлуку од 14. (26.) јуна 1899. бр. С. О. 3476|821. у предмету одавде враћеног утока . . . . изјавити, да Саборски Одбор ни овом приликом не сматра, да је у чему погрешио, кад је против своје одлуке на високо кр. уг. министарство ради спровађања поднесени уток вратио утецатељу, јер не сматра себе позваним и обвезаним, да као врховна автономна власт такове утоке ванаутономном фактору спроводи. У смислу саборског устројства од 14. маја 1875. странкама стоји отворен пут утицати на високу кр. уг. владу и у том случају могу оне непосредно подносити такове утоке на високу кр. ŷг. владу; али ни у тој горехваљеној уредби, а ни у конзисторијалној системи нигде није прописано, да се такови утоци путем автономних власти имају подносити и спроваћати било високој влади било прев. месту. С тог разлога Саборски Одбор придржавајући се и на даље досадашње (до сад никад не прекинуте) праксе и својег становишта, чиме не мисли нити жели спречити, да се утоци високој кр. уг. влади и од сада непосредно подносе, изјављује, да тим својим на досадашњој пракси основаним становиштем никакав прекршај није учинио у погледу прописа, који је санкцијонисаним саборским устројством од 1875. године у погледу државног надзора установљен, те с тога не може усвојити становиште, које је у високом допису преузвишеног г. кр. уг. министра-председника у том погледу истакнуто, а још мање може примити по

све неоправдан онај поступак преузвишеног истог, којим је своје негодовање и замерање изјавио, јер висока кр. уг. влада, као ванавтономни фактор, по мишљењу саборског одбора, није надлежна таково расположење чинити, које са дисциплинарним поступком граничи, по што је Саборски Одбор, према одређењу §-у 25. саборског устројства од 14. маја 1875. једино срп. прав. нар. црквс. сабору, као врховном автономном телу, за свој рад одговоран.“

Обзиром на то, што висока кр уг. влада у многим приликама, нарочито при улагању утока појединих странака против одлука или пресуда појединих врховних нар. црквс. автономних власти, захтева и *мађарски превод нападнутих и осталих одлука на и свих списа*, који су саставни део односних предмета, учинио је Саборски Одбор одлуком од 12. (25.) децембра 1900. бр. С О. 7804|1739. расположење, да се преводи, ако буду захтевани и у колико се односе на ствар опћег автономног интереса, у овоподручном звању сачине и поднесе; а у колико се односе на ствар опћег автономног интереса, у овоподручном звању сачине и поднесе; а у колико се односе на ствар спора и интереса појединаца, да се такови преводи имају пре свега од заинтересоване приватне странке на њезин трошак набавити и за тим високој кр. влади поднети.

Обзиром на потребу да Саборски Одбор буде свестрано обавешћен *о стању управе појединих епархија*, а нарочито епархије вршачке и темишварске, изаслано је повереништво, да изврши и себе информише о стању и приликама у тим епархијама и нарочито и у појединим тамо подручним црквс. општинама и да о извршењу извештај Саборском Одбору поднесе.

Најпосле се у овом одељењу истиче, да је услед расположења Саборског Одбора од 14 (26.) јуна 1899. бр. С. О. 3580|826. године 1900., као потребна књига за сва нар. црквс. автономна звања и органе угледао света (у 2000 примерака) *„Шематизам источно-православне српске митрополије карловачке за годину 1900.“*

Горе изређане и многе друге, овде непоменуте, одлуке и расположења показују, да је Саборски Одбор као врховна нар. црквс. автономна, управна, надзорна и контролна власт, пазио, да се постојеће уредбе у свему врше и да саборским уредбама постављени органи своје званичне послове уредно и по закону обављају и не прекорачују својега делокруга (види и одлуку бр. С. О. 3852|1451. ех 1899., којом је као незаконита укинута одлука епарх. админ. одбора вршачког о обнављању $^1/_3$ скупштина и $^1/_2$ одборника); те је сем тога и у много других прилика где је год нашао за потребно, тражио извештаје од надлежних епарх. власти на молбе, жалбе и тужбе, које су Саборском Одбору непосредно или посредно поднесене, на је по том чинио потребна расположења.

(Наставиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXX. Седница 3. (16.) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава Његова Светост патријарх *Георгије Бранковић*.

Присутни су сви високопреосвештени епископи.

Његова Светост отвара седницу и позива перовођу да прочита записник прошле седнице.

Перовођа *М. Ђорђевић* чита записник.

Његова Светост. Да ли има који од г. г. посланика какву примедбу на записник?

Др. Л Секулић допуњава записник тим, да је он предложио сабору да, ако се већ укине место П. бележника, то да се опак власти Саборски Одбор, да у случају потребе и сам може крпарати поново то место.

С овом примедбом записник се оверовљава.

Др. Л. Секулић и *Ј. Воркапић* подносе молбе, које се упућују петиционом одбору.

Његова Светост саопштава поднеске, који

су стигли непосредно сабору.

Упућују се петиционом одбору.

Његова Светост позива сталу депутацију посланика, да оде по Краљ Повереника, који је вољан учинити сабору своје саопштење.

По прописаном церемонијалу дочекани Кр. Повереник *Бела Талијан од Визека*, чита на мађарском, а за тим даје своме секретару Павлу Јовановићу прочитати на српском језику саопштење, које смо донели већ у 27. бр. „Срп. Сиона“.

После овог саопштења —

Његова Светост прочитала је говор, који смо саопштили такође у 27 бр. „Срп. Сиона“.

Кр. Повереник се удаљује уз прописани церемонијал из сабора.

Његова Светост уступа председништво потпредседнику Другу Ђорђу Красојевићу с разлога, јер ће се у исто време држати и седница Св. Архијерејског Синода.

Његова Светост и високопреосвећени епископи напуштају сабор и одлазе у седнице Св. Синода.

(После краткот одмора.)

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. Отварам седницу. Прелази се на дневни ред.

Прота *Јован Јеремић*. Славни сабране! Колика је љубав православнога Србина за св. православну веру и цркву, о томе историја казује веома много. Србин је ту љубав вековима сведочно, борећи се јуначки и истрајно за крст часни (*Гласови*: и слободу златну). Дâ, и слободу златну, ал' овде је реч сада о љубави Србиновој за св. Православље, која такође није жалила, као што не ће никад жалити, ни највећих жртава Србинових, и која није ничим мање величанствена и значајна у животу Србиновом од борбе за слободу златну. Та љубав Србинова потпуно је свесна, шта и колико Србин дугује св. вери и цркви својој православној; потпуно је свесна своја спасавања и од сада у св. вери и цркви тој.

На разне начине Србин показује ту своју традиционалну, непроменљиву љубав. Србин даје израза тој љубави својој и у подизању као и украшавању св. храмова. Јер у св. храмовима својим Србин напаја душу побожношћу, снажи веру своју, крепи наду у Бога и лепшу будућност, челичи свој народни српски осећај, подиже високо свој српски понос, зато Србин радо и подиже и украшује св. храмове своје.

Србин воле све што је лепо, па хоће да су му и св храмови лепи и украшени, јер и лепотом храмова својих хоће да се одражи светињи и спасоносности њиховој. Понесан је, ведрија је чела и радоснија срца Србин, кад му лепота побожне душе одсијајуће у лепоти украшеног храма.

Но има један св. храм, највишђ духовна кула у Митрополији нашој, а украшен није, као што би, према своме значају, украшен имао бити. Припада он целој Митрополији нашој, целом православном српском народу у Митрополији тој. Припада по постанку свом, по месту у којем је, по значају, који сваки Србин види у њему.

Не ћу причати о постанку његову, о мислима и побудама благоупокојенога митрополита Ненадовића, с којима га је основао. Наглашујем само, да је грађен прилозима целога српскога народа у Митрополији Карловачкој.

Од кад је, Богу на славу и народу српском на радост, подигнут, светињи његовој прилазе Срби из свију крајева Митрополије у нади, да ће и у спољашњој лепоти његовој наћи снаге, да их охрабри, да их поносом испуни. А колико се Срба, већ деценијама, враћа из тога св. храма разочараних, депримираних, ожалошћених, са његове спољашње неугледности! А какве ли се мисли тек тућину не рађају пред неугледношћу том, а у центруму православне српске Митрополије Карловачке, у Сиону нам српском!

Под теретом и тугом те неугледности, тако рећи, цвили Св. Николајевски храм, саборна црква у Карловцима, којој данас имам ја срећу и част бити парохом. Саборну цркву у Карловцима треба оправити и украсити. То захтева углед наше Митрополије; то захтева достојанство нашег народа. Та потреба је пресна. Средстава за ту оправку можемо намакнути и сами, а биће помоћи и од стране кр. земаљске владе. Као што сам с надлежног места радосно дознао, кр. зем влада је вољна притећи овоме подузећу обилном потпором у помоћ, а и у Св. Синоду наћи ће то подузеће сусретљивост највећу.

Саборна црква Карловачка је данас парохијска. Средства моје црквене општине Карловачке сасвим су мална, да би се поред њих могло и смело и помишљати на оправак и украшавање њезино. Но и ако је саборна

црква Карловачка за данас парохијска, она је per usum и митрополитска. Споразумом надлежних фактора тај дуализам могао би и престати, а по значају своме та би црква и требала да буде чисто митрополијска или митрополитска.

Но остављајући на страну правну страну власништва и поседа саборне цркве Карловачке, ја сам слободан, на основу и са разлога наглашеног фактичнога општемитрополијског и општенародног значаја њеног, да предложим славном сабору, да својом одлуком омогући генералну и достојну значаја тога оправку и украшење св. те цркве.

У ту сврху подносим као прешан предлог:

„Да славни сабор изволи одлуком својом вотирати за генералну оправку Св. Николајевске цркве у Карловцима 200.000 К. из Неприкосновеног Фонда, те упутити Саборски Одбор, да исплату ове своте у своје време дозначи код блягајнице срп. нар. црквених фондова, а о својој одлуци да извести Св. Архијерејски Синод ради његова надлежна поступања“.

По пословнику имало би прешност овога предлога потпомоћи 15 чланова саборских. Но пошто на мојој онде страни немам за то довољан број другова, молим и осталу господу посланике, који су вољни прешност овога предлога потпомоћи, да својим устајањем то учине.

(Не устаје *нико*).

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. Пошто прешност овога предлога није потпомогнута, не прима се овај предлог као прешан, него ће се као обичан предлог, упутити петиционом одбору.

Узима се на знање.

М. Кличин у име одбора за прешне предлоге реферише о прешном предлогу Дра Стеве Јовановића у предмету бољег преуређења манастирске имовинске управе. Говори, како се решавањем тога питања бавили и наши стари сабори. Дакле питање сувишних расхода манастирских било је на дневном реду још 1790. г. на сабору у Темишвару. Ово је навео зато, да се види како већ изодавна калуђери не врше своју мисију. После тога, за митрополита Стратимировића. долази период времена у којем није било 37 год. сабора. Са сабором се сретамо тек 1864. и 65. год, а последица закључка ових сабора беше рескрипат од 1868. г., који већ о манастирима говори у §. 5. и §. 6. Касније је Сабор. Одбор позивом на саборско устројство издао т. зв. привремено манастирско устројство, које управитељи свагда најсавесније испуњавају тако, да последње године донесе сви манастири укупно 8 К прихода. Говори да је и по другим црквама, нпр. у Буковини, било корупције, али се тамо стало на пут томе, па се треба и код нас да стане већ једном на пут. Одбор 15-рице донео је у томе погледу сабору овај предлог за одлуку, који је састављен под председништвом епископа Гаврила Змејановића и у присуству епископа Митрофана Шевића.

I. Пошто се из досадашњег начина управе манастирским имењем испоставило, да је врло незгодно да сваки манастир за себе води манипулацију, коју је контролирати врло тешко, то сабор проглашује сва манастирска имања као једну имовну заједницу у погледу манипулације те уважа за све манастире једностаност у управи имења — и пошто су манастирска браства показала, да су неспремна за управу манастирским имењем у својој режији, што се види и из извештаја С. Одбора, то сабор сматра за потребно да се манастирска земља осим интервилана, винограда и воћњака, путем јавне дражбе издаје под закуп и упућује С. Одбор, да у том правцу ради, остављајући му на слободно расуђење, да ли код појединих манастира да изда манастирску земљу у парделама или у целини, тим пре, јер досадашњи рад код појединих манастира у том правцу показао је повољан успех.

Сваки закупник манастирске земље уноси уговорену закупнину у манастирски фонд дотичне епархије, у који ће се осим тога уносити и приходи од шума, винограда, воћњака, капитала, риболова, воденица и сви остали приходи сваког појединог манастира. Епархијска управа исплаћиваће из тих прихода све јавне порезе и прирезе и манастирске дугове као и трошкове за оправке и друге потребе, инвестиције и црквене прирезе; исто тако ће епархијска управа у оброцима — како то С. Одбор буде установио — издати манастирском братству оне своте, које су прорачуном утврђене као потреба за његово издржавање, — а крајем сваке године уноси половину чистог прихода у клирикални, а другу половину у манастирски фонд.

С тога сабор позива С. Одбор да сходно овим начелима преустрои „Привремено Упутство за манастире“ од 5. септ. 1875. издано на темељу §§ 22 г.) и 30. Саб. Устројства и у смислу §. 19. тачке 4. Саб. Устројства од 1875. да састави и сабору поднесе предлог за штатут о управи и контроли манастарских добара.

II. Пошто пак има много случајева, који показују да су државни судови неупућени у наше автономне уредбе, а нарочито не познају она наша автономна уређења, која говоре о задуживању, отуђивању и отуђивању манастирских, а и других нар.-црк. добара, то сабор позива С. Одбор да пошље представку кр. ур. министру правде и правосудном одељу хрв.-слав.-далм. зем. владе, да исти упуте подручне им судове, да у будуће респектују ова наша автономна уређења и да их о истима подробно обавесте.

В. Мучибић не усваја у целости предлог одборски, да се наиме на сав иметак спроведе закупни систем, јер ће то бити можда и немогуће, а и непрактично. Саб. Одбору треба одрешити руке и неограничити га само на једини тај закупни систем. У принципу прима тај предлог. Саб. Одбор по информацији свога стручњака треба да сам одређује и усваја управне системе, које се покажу практичнијима, а никако не треба једним само системом свезати руке томе Саб. Одбору.

Др. Б. Илић не прихвата други део предлога одборског, који говори о продавању народног иметка. Предлаже да се упуте административни одбори, да спроведу ректификацију у грунтовницама, тако, да поред свакога заведеног у грунтовници непокретног манастирског комада стави још додатак, да је исто имање — имање срп. нар. фондова и фундација.

Прота *Милутин Јакшић* вели да је ова радња знатна реформа. Мотивацију предлога прима, јер и сам осећа велики недостатак наше цркве у том, што наши манастири не врше свој задатак као пре. Опште је уверење и у клиру, да манастири не врше свој задатак онако, као што треба и као што би се према историји њиховој могло очекивати. Али ако прима мотивацију овог предлога, не мисли да је овим нађен начин, како да се дође до цели. Овака реформа, која у неколико садржи у себи секуларизацију манастира не може се извести без извесних фактора. Зато је против тога, да се ово питање сада решава. Оваку корениту реформу не може овај сабор извести. Питање је, не упуштамо ли се ми оваком реформом у једно питање, које мења манастирски живот. Ако изменимо управу манастира, нећемо ли изменити и хуманитарну страну њихову? Да могу те хуманитарне задатке вршити, морају манастири имати средстава. Ако им се та средства одузму, како ће манастири моћи вршити тај свој задатак? Научним разлозима доказује да овај предлог засеца у духовни живот манастира. И сам је за то, да се управа манастира удеси тако, како би се манастирска добра што боље употребила, али у извршењу ове реформе мора учествовати и св. Синод, тим пре, што ова реформа засеца у законодавни рад. Предлаже да се овај предлог као врло важан штампа и разда посланицима, па да се упути и Синоду.

Др. Ж. Миладиновић чуди се овим нејасним појмовима М. Јакшића, који пре свега вели да је предлог овај тако рећи секуларизација. Секуларизација значи, да се нека добра намењују другом неком смеру, а не ономе, којему су досада служила.

Но то се овде овом реформом не тражи, и према томе, излази да ни М. Јакшић није на чисто са појмом секуларизације. Вели да предлог одборски иде баш контра секуларизацији, јер исти хоће, да се имање употреби на онај смер, којем је смеру намењено, а не на онај смер, на који се данас троши. М. Јакшић остаља све на добру вољу самих калуђера, али смо до сада видели, каква им је та добра воља. Исто тако нема смисла овај ствар упућивати на св. Синод, јер се овде не ради на духовној реорганизацији манастира. Синод би могао додуше нешто учинити, а то је да напише строжија дисциплинарна правила за монахе. Говори против предлога, да се даде одборски предлог штампати, јер се тиме иде на онемогућење остваравања тога предлога, а исто тако тај предлог није ни опсежан, а само се опсежни предлози по пословнику штампају. Што се тиче типика манастирских вели, да су их сами калуђери порушили. Овом реформом не одузима се и не онемогућава дарежљивост калуђерима. Могу они и поред тога бити дарежљиви, само треба да буду дарежљиви према ономе, према коме треба бити дарежљив,

а не према онима, према којима су досада били дарежљиви. Усваја предлог одборски

Архимандрит *Др. Г. Летић.* Неки дан је већ донео своје мишљење у погледу управе манастирске, па и сам предлог. Потпуно се слаже са мотивацијама М. Јакшића, јер исте леже на основи резултата науке. Мора се гледати и да се живот манастирски унапреди, а не да се уназађује, а исто тако мора се имати додуше у виду и други успех, да у признавању новца за просвету нашу морају партиципирати и манастири. Он држи да ако Синод буде хтио духовну реорганизацију манастира на основу нових устава спровести, да ће то коштати силних средстава, које сабор неће моћи накнадити, ако се манастирима одузму добра. Овом предложеном реформом учинили би калуђере индолентнима, а и продуктивност ће њихова бити тиме онемогућена. И он сматра ову реформу за секуларизацију манаст. имања. Говори о потребној реорганизацији манастира, која је нужна, а можда ће се одлуком светог Синода и спровести. У интересу тога, да се ствар ова добро проучи, то потпомаже предлог М. Јакшића још са овом допуном, да после штампања, и после прегледања те ствари у св. Синоду, сам Саб. Одбор поднесе идућем сабору у тој ствари свој предлог за одлуку. Пориче прешност ове реформе.

Др. Ж. Миладиновић. (Говори по пословнику). Предлаже да се расправа прекине и да се пређе на гласање.

По пословнику имају завршну реч предлагачи, зато они сада расправу и завршују.

Прота *М. Јакшић* одговара др Ж. Миладиновићу и вели, да је ова реформа заиста нека врста секуларизације, што је и већина својом интерпретацијом тога појма очевидно признала. Брани своје пређашње становиште, јер макар да и у шк. фонд утиче новац од манастира, опак ни то не одговара правима калуђера, који имају своје засебне хуманитарне хришћ. задатке. Упозорује на организацију манастира западне цркве, која је довољно у тим стварима конзеквентна, и која није одузела иметак манастирима, али је зато опак завела друго нешто, што иде у корист просвети. Говори како би се то начело могло и код нас спровести, кад би се н. пр. основао женски манастир (Др. Ј. Радивојевић-Вачић: Само нам још то треба!) или друга каква институција. Тим би се манастири опак реорганизовали, а да им се не одузме имање из руку њихових, што сматра опет некоректним поступком.

М. Клицин брани становиште одборско, при донашању свога предлога. Дра Б. Илића предлог сматра као допуну одборског предлога јер исти не алтерира одборски предлог. Реферује на речи свију предговорника и вели да овај одборски предлог не иде на духов. реорганизацију манастира него се тим предлогом само на то иде, да се калуђери ослободе оних „житејских попечења“ па да тако врше боље свој задатак. Исто тако није овај предлог ни секуларизација, а није ни нешто ново, јер је давање под закуп манаст. имања већ и пре постојало. Говори против речи дра Летића, који се боји, да ће калуђери услед ове реформе бити индолентни. Није зато да калуђере одушевљавамо новцем као што хоће др. Г. Летић. Не стоји то, да ова ствар спада у делокруг Синода, јер то јасно говори § 28. рескрипта. Само би нам, вели, још требао, поред све невоље, још и женски манастир као што предлаже М. Јакшић. Остаје при предлогу одборском

(После одмора.)

М. Клицин. Шк. Уредба §. 68. од 1872. год. прописује, да се што пре сачини миров. уредба за српске учитеље, што је сабор 1879. год. и учинио, но пошто је те године скинута ка сабору та уредба са дневног реда, то је онда била иста стављена и 1892. год. на дневни ред и изабрат је за ту сврху одбор од 7 лица. Но та уредба све до данас није спроведена. Учитељи српски у Угарској, имају већ пензију из држ. учит. миров. фонда, у који морају уплаћивати. Међутим Троједнички учитељи немају никаквога фонда мировинскога. У име одбора 15-рице предлаже: „Нацрт мировинске уредбе да се упути Саб. Одбору, да поднесе будућем заседању саборском пошто се сабор у овом свом заседању не ће бавити законодавним пословима.

Пошто пак учитељи у Троједнци немају осигурану мировину, а међутим може наступити случај, да пре него што се сагради мировинска уредба за њих, неки од њих постану неспособни за службу после 10 или више годишњег непрекидног службовања, то се овлашћује Саб. Одбор, да таковоме може из посто-

јећег нар. црквн. учитељског мировинског фонда дати у место мировине годишњу припомоћ до 800 К. узевши у обзир број година службовања.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива Дра М. Михајловића, да реферише о притужбама неких општина против осуђења од стране политичких власти на сношење трошкова за присуствовање политичких власти код избора посланика за српски нар. црквн. сабор, као и о утицању тих власти на саме изборе.

Др. М. Михајловић реферише о пређном предлогу, који је поднио В. Муачевић у погледу општина Тење, Даља и Белог Брда, које морају да сносе трошкове, које је утрошила држ. полиција, довавши протуаконито и невозвана на избор посланика за наш сабор у даљском срезу.

Пошто је кр. котарска област у Осеку осудила српске црквене општине у Тењи, Даљу и Белом Брду на сношење трошкова у своти од 144 К 80 н., које је тобоже иста област ради ванредних сигурносних мера приликом последњег избора посланика за српски народно-црквени сабор учинити морала;

пошто је кр. кот. област без повода и против воље барача и црквених општина у изборну акцију ушла и гласом прилежеће одлуке место одређених општинских чиновника за присуствовање свог представника без икакве потребе изаслала, то сматрајућу овај поступак кр. кот. области у уставној држави јединственим, част ми је високом сабору поднети предлог за одлуку:

Да би високи сабор овај беспримерни случај високој кр. земаљској влади безодвлачно до знања ставити и исту замолити изволео, да заштити поменуте црквене општине против оваких самовоља кр. котарске области.

Др. М. Михајловић реферише о парници манастира Ходоша и ревиндикацији његовој. Одбор је проучио све списе у тој ствари, које је поднео Саб. Одбор, а затражио је мишљење нар. фискала дра Полита у тој ствари, који је дао своје мишење и још хрпу аката у тој ствари. Др. Полит је тврдио да би потезање те парнице било штетно по нас, што би тиме подстакли Румуне да траже и друге наше манастире, а држи да би та парница и рђаво испала по Србе

Исти др. Полит је предложио да сама епарх. власт, која је већ потегла ту парницу у случају да ју изгуби, сама плати парничне трошкове, на што одбор није пристао и за то предлаже сабору, да се Саб. Одбору наложи, да скупи све податке у тој ствари, а трошак парнице да сноси манастирски фонд, а не епарх. власти. Мора се замолити министар Сел, да допусти да један изасланик Саб. Одбора сме прибирати потребне податке за ову ствар у Пештанској архиви. Замолиће се, да се смеју податци тражити и у ратној архиви у Бечу. Ову ствар у погледу ревиндикације морао би заступати и епископат, који би у тој ствари требао да иде in corpore пред Њ. Величанство. Он је са приватне стране чуо, да је и епископат вољан то учинити.

Ставља у име одбора предлог: „Да се Саб. Одбору стави у дужност, да набави из архиве земаљске у Пешти и ратне архиве у Бечу нужне податке и тада, на основу тих и осталих података, да може подићи процес ради ревиндикације манастира Ходоша. Нужни издатци и трошкови имају се покрити из фондова манастирског.

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић ставља упит на високо председништво: да ли су стари чланови Школског Савета обавештени о неповерењу које им је овде у сабору јавно изречено?

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* јавља да није, јер није ни донесен закључак да се о том обавесте дотичници, али ако то сабор жели, биће обавештени (Желимо).

Пошто сабор изјављује да жели, да се то учини, учиниће се.

Узима се одговор потпредседника на знање.

Др. Ж. Миладиновић ставља упит на високо председништво даље: шта је са штампањем извештаја МЦСавета?

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одговара, да се није могао штампати пошто није никако ни поднесен. Сећа се, да је Његова Светост изјавила да ће се штампати чим се предложи. Високо председништво биће обавештено о овом упиту, те пожурено да узнастоји, да буде што пре поднесен и штампан.

Др. Ж. Миладиновић узима одговор овај на знање, али ако тај извештај не би стигао док још траје саборско заседање, придржава себи право, да поднесе свој предлог у том погледу.

Одговор потпредседника узима се на знање.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* закључује у 1 сахат после подне седницу и заказује идућу седницу за 4 сахата после подне, са продужењем истакнутог већ дневног реда и то о верификацији.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Школски Савет**) одржао је своју седницу, место у четвртак у петак, дана 13. септембра о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били чланови: г. г. *Никола Ђ. Вукичевић, Теофило Димић, Др. Александар пл. Рокнић, Душан Стојшић* и *Светозар Прибићевић*.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти.**) одржане су под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, и то: седница Административног Одбора 9. септембра, седница Конзисторије 10. септембра, а седница Епархијског Школског Одбора 12. септембра (после подне.).

(**Радња Архидијецезалних епархијских власти.**) *I. Административни Одбор* у седници својој држаној 7. (20.) августа о. г. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, осим других, и ове предмете: — Известиће се црквена општина у Маркушици, да је кр. земаљска влада за богоштоље и наставу одобрила из земаљских средстава 4100 К за поправак парохијске цркве тамошње, дочим оправку парохијског дома има црквена општина из својих средстава извести. — Пожурена је црквена општина у Карловцима, да у предмету молбе своје за подарење земаљске припомоћи у сврху израде техничке предрадње за реставрацију и украшење Карловачке саборне цркве извештај свој поднесе. — Известиће се црквена општина у Бингули, да је кр. зем. влада издала налог кр. порезном уреду у Илоку, да се истој општини исплати 500 К у име земаљске припомоћи за набаву нових звона. — Публикована је одлука Саборског Одбора у предмету активног и пасивног изборног права оних лица, која су ради каквог било у раној младости или касније почињеног злочина осуђена била, али су им казнене последице државним законом опроштене. — Публикована је одлука Саборског Одбора у предмету плаћања 5% затезне камате на неуплаћене прописане прилоге, које чланови општег мировинског свештеничко-удовичког фонда на основу 8. §. мировинске уредбе уплаћивати имају. — Поводом тим, да је парохијско звање при Св. Богородичној цркви у Земуну закључком тамошњег црквеног одбора одбијено са својим потраживањем, да црквена општина у новопазиданом парохијском дому набави пуки писарнички намештај за канцеларију парох. звања, а пошто канцеларија са архивом парох. звања није приватна својина дотичног пароха, већ се има сматрати као инвестиција црквене општине, те јој је с тога црквена општина дужна са намештајем и осталим писаћим прибором и реквизитима снабдети, решено је дотични закључак укинути и црк. општину у Земуну позвати, да за канцеларију парох. звања дотичне цркве пуки намештај и прибор набавити не пропусти. — Уток пароха у Кленку јереја Антонија Апостоловића против овоодборског решења, којим је одбијена његова молба да се тамошња парохија из IV. у III. разред повиси. — У црквеној општини у Батајници одређен је нов избор односно организација целокупне црквене скупштине, а као овоодборски посланик при организацији тој одређен је члан овога одбора Панта Барјактаровић. — С обзиром на §. 40. сл. д. П. Прев. Кр. Решкрипта, у коме је јасно истакнут одношај црквеног одбора према црквеним послужитељима и обратно, који односај не дозвољава члану црквеног одбора послужитељске дужности вршити, — наложено је црк. одбору у Кл. да Ђ. Ј. позове на изјаву, које од та два места (одборничко или црквењачко) задржати жели, те према учињеној изјави да има одбор даље поступати. — Одобрен је закључак црк. скупштине у Мирковци у предмету оправке тамошњег парохијског дома. — Дозвољено је црквеној општини у Отару, да у сврху градње новог парохијског дома може подићи апунтетни зајам од 3000 К. — Одобрени су рачуни црк. општинских црк. општине у Ашањи за г. 1901., црквени у Бршадину за г. 1900; у Визићу за г. 1895; у Габошу црквени за г. 1897; у Грку за 1893—1897; у Дивошу за г. 1895—1901; у Земуну разни рачуни за г. 1894; у Отару црквени и парохијални за г. 1901; у Оролићу за г. 1899, —1901; у Осеку црквено општински за г. 1896 и 1897; у Прхову црквени за г. 1900 и 1901; у Путинцу и Шишуловци за г. 1901. — Извештај о рачуну и стању епархијског фонда концем месеца јуна о. г. узет је на знање. — Поступиће се по наредби Саборског Одбора, којом се обуставља, до

даљег расположења, овруха против подручних црквених општина ради дужних саборских трошкова и верозаконског приноса. — Узет је на знање извештај надлежног протопрезвитера о разрешењу црквене скупштине и одбора у Тењи и о постављању тамо управног одбора од 8 лица.

(**Премештаји.**) Решењем Архидијецезалне Конзисторије премештени су: досадашњи администратор парохије у Маркушици јереј Добравој Миковић за администратора парохије у Миклушевци, а досадашњи тамошњи администратор парохије јеромонах Кипријан Грујић за администратора парохије у Маркушици.

(**Матица Српска.**) У главној скупштини Матице Српске, одржаној у прошли четвртак, изабран је за председника Матице поново г. *Антоније Хаџић*, за потпредседника г. *Павле Гостовић*.

(**Нови чланови Књижевног Одељења Матице Српске.**) Главна скупштина Матице Српске, одржана у прошли четвртак у Новом Саду, изабрала је за чланове Књижевног Одељења професоре Богословије Карловачке г. архимандрита *Дра Гаврилја Летића* и г. протосинђела *Илариона Зеремског*.

(**Резолуција народнога збора.**) Поводом познатих Загребачких догађаја одржан је прошлога четвртка у Новом Саду збор Срба из Угарске и Тројединице. Збору је претходило призивање Св. Духа у Св. Николајевском храму Новосадском, под начелством високопреосвештеног г. епископа *Митрофана Шевића*. По свршеном богослужењу том поводом је високопреосвештени г. епископ из храма у порту, те је, уз бурно клицање на хиљаде искупљеног народа, благословио га часним крстом и шкропио освећеном водом са босиљка. После тога је отпочело конституисање збора, те за председнике беху изабрани окружни протопрезвитер Новосадски г. *Милан Тирић* и г. *Др. Ђорђе Красојевић*, а за тим остало саборско чиновништво.

Известилац саборске резолуције г. *Др. Ђура Вукићевић*, после уводног говора, предложио је, а збор је прихватио ову резолуцију:

I.

Збор овај најчешће осуђује и гнушање над овим Хрватима насилницима, који су договорно и унапред смишљено, напали дивљачки на личну слободу и сигурност имања Срба становника Загреба главног града Хрватске и Славоније, — 18. 19. 20. и 21. августа о. г., на поругу XX. века и на понижење угледа правне и модерне државе. Тиме су осрамотили хрватски народ пред целим образованим светом, а тешко повредили природне везе, што их везују са једнокрвним народом српским.

II.

Збор овај осуђује земаљску управу Хрватске и Славоније, што је не само сузбијала праведне тежње српског народа, него и кроз читав низ година одуговлачила, на штету равноправности, законито решење чак и оних захтева, које је и сама признавала у сабору за праведне. А нису унек строго вршена ни законом уједначена права српског народа. И само та очевидна запостављеност српског народа у Хрватској и Славонији могла је и створити у хрватских насилника мисао, да ни овакав вандализам, какав је у истину против Срба извршен, неће ни са које стране наћи на отпор.

III.

Збор овај нариче неповерење земаљској влади и управи града Загреба, које су помогле својим држањем, да је разузадана анархија беснела пуна 4 дана и 3 ноћи, те газила личну слободу, палила рушила и отимала имања Срба становника, не штедећи ни саму цркву и школу, у средини града земаљског, у средишту интелигенције, у средишту политичке и војничке силе земаљске. Поред остале тешке одговорности земаљску владу и управу града Загреба терети и сва материјална штета, коју су тамошњи Срби претрпели.

IV.

Збор овај тражи да ће одговорне власти дати потпуно задовољење дубоко увређеном осећају српског народа. Очекује да се земаљска влада и управа града Загреба преда у руке људима, који су и вољни и кадри одржати мир и ред, личну и имовну сигурност у земљи и заштитити нападнути културни и имовни опстанак и безбедност српског народа у Хрватској и Славонији. Без те би заштите српски народ у Хрватској и Славонији био присиљен приликама, да уставним путем — а у смислу праве слободе свију народа — затражи другу државноправну основу, која би му обезбедила његов народни и имовни опстанак.

V.

Збор овај позива све непристрасне и домољубиве заступнике угарског и хрватско-славонског сабора, а нарочито Србе, да пораде на томе, да се у свима саборима круне св. Стевана даде задовољштина српском народу, а оштећеним Србима у Загребу, потпуна имовна одштета.

VI.

Збор овај бира одбор, који ће ову одлуку подастрети свима уставним факторима, напше: Ње-

говом Величанству краљу, високој угарској влади и влади Хрватске и Славоније. а исто тако и сабору Угарске као и сабору Хрватске и Славоније.

Књижевне вести.

ПОЗИВ НА УПИС

на једанаесто коло књига СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

Навршило се десет година живота и рада Српске Књижевне Задруге. За ово време опремљено је међу српске читаоце десет кола редовних Задругиних издања, у седамдесет одабраних и лепо спремљених књига, које су штампане у више од пола милиона примерака.

Српски народ је умео лепо схватити задатак своје Књижевне Задруге, и свесрдно је прихватио Задругине књиге, тако да се за кратко време Задругина рада упетостручио број у коме се до појаве Задругине штампала и ширила српска књига, и Задругина се издања данас редовно жељно траже и радо читају и тамо где је иначе ретко и допирала српска књига.

Управа Српске Књижевне Задруге, судећи по досадашњем лепом одзиву на који су Задругина издања наилазила у српских читалаца, с правом очекује да ће тај одзив бити све бољи и бољи, и у тој нади отвара упис и на *једанаесто* редовно коло Задругиних књига, у коме ће бити ови списи:

1. Скупљени драмати Ј. С. Поповића св. I;
2. Јоакима Вујића „Путешествије по Србији“, свеска II, с картом овдашње Србије и са сликама;
3. „Причања Вука Дојчевића“ скупио и сложио Ст. М. Љубиша, свеска II;
4. „Приповетке Ђ. Јакшића“, свеска I;
5. „Ускок“, роман С. Матавуља;
6. „Тарас Бубља“, приповетка Н. В. Гогоља, у преводу Милована Ђ. Глишића; и
7. „Порекло и постанак народа“, од В. Бецхота, у преводу др. Драг. Мијушковића.

Може се скупљачи претплате и повереници Задругини да што пре отпочну прикупљати претплату и чланске улоге за ово коло, и прикупљени новац шаљу Задругиној благајници, како би редовно притицање новца у Задругину благајницу олакшало тачност и брзину свега управина рада, а нарочито убрзало спремање Задругиних издања.

Улози су задругарски: за *добротворе*, који плаћају једном за свагда, најмање 150 динара или круна; за *оснивачке* 10 динара или круна, и за *улагаче* 6 динара или круна. Добротворски се улог може уплатити и у три рока (по 50 динара или круна), најдаље за три године. Она лица, која би кога покојника уписала за добротвора, могу, по својој вољи, или примити једном за свагда само сва ранија кола Задругиних издања, или одредити коју школу или другу просветну установу, да се њој шаљу кола која унапред буду излазила.

Управа сматра за дужност поменути задругарима и то, да оснивачки улог свакоме који га *редовно* плаћа за двадесет година доноси после тога сва добротворска права.

Улагачки улог од шест динара или круна једва достиже за подмирење трошкова око појединих кола; зато управа Задругина моли поверенике и пријатеље Задругине да се нарочито заузму за куповање чланова добротвора и оснивача, не замерујући при том ни куповање улагача, јер је Српској Књижевној Задрузи главни задатак: и да изда што више и што бољих књига, или и да их рашири међу што већи број читалаца.

У Задругиним магазинима има још свих досадашњих редовних кола Задругиних, која стоје на расположењу пријатељима ваљаних српских књига. Исто се тако могу куповати и оне књиге Забавника које још нису распродане. Кад управа буде одлучила штампати коју нову књигу Забавника, објавиће се претплатницима, који ће тада полагати претплату. Досадашњим књигама Забавника и осталим Задругиним издањима, као и појединим редовним колима и засебним свескама из њих утврђена је продајна цена у списку Задругиних књига а и на корицама тих издања. Али да би се оним пријатељима српске књиге, који било из којих узрока нису могли до сад узети које од Задругиних издања, помогло да накнадно дођу до њих по повољнију цену, управа је одлучила да попусти од утврђене цене свакоме купцу који од једном узме Задругиних књига: преко 100 динара 40% од 80—100 динара 30%, од 60—80 дин. 25%, од 40—60 дин. 20%.

Претплата се из Хрватске, Славоније Далмације, Босне и Херцеговине шаље или право у Београд управи или г. Милу Маравићу, штампару у Загребу (Duga ulica br. 8.); а претплата из Срема, Баната, Бачке и остале Угарске шаље се или право Задругиној благајници у Београд или Српској Манастирској Штампарији у Сремским Карловцима. За обавештења могу се обраћати и комисионару Задругину, г. Николи Кукићу, у Загребу (Senoina ulica br. 1).

Још од постанка свога Српска Књижевна Задруга даје редовно својим читаоцима готово два пута онолико колико им је дужна дати, по правилима својим. Стога се управа и нада да ће њен позив и на једанаесто коло Задругиних књига наћи у свима редовима нашега народа досадашњу свесрдну и дубоку предусретљивост, а још многобројнији одзив.

УПРАВА
Српске Књижевне Задруге.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига ушла у штампу и идуће недеље биће готова. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 496./374. ех 1902. 132 1—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на парохије 6. разреда у Арадгају, у Кечи и у Канаку.

Молитељи нека поднесу прописно инструисане молбе своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. новембра) 1902. год.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. августа (2. септ.) 1902.

Председништво.

Број 901, 902 и 885. К. 444, 447 и 498 — ех 1902. 123 3—3

СТЕЧАЈ

исписује се на парохију у Ловској IV. и Гор. Миољу VI. разреда и місто парохијског помоћника у Пакрацу са платом од 1600 круна са роком до 16. (29.) септембра 1902.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из седнице православне српске епархијске конзисторије у Пакрацу 20. августа (2. септембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

К. 477/359. 1902. 129 2—3

СТЕЧАЈ

На два упражњена места у стипендијској закладі Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 кр. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, и о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 17|30. септембра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. авг. (2. септ.) 1902.

Председништво.

Бр. Е.К. 272. ех 1902. 130 2—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у Бојни, у протопрезитерату кириноглинском, 2.) II. класе у Првој Љубини, 3.) I. класе у Јураковцу, 4.) III. класе у Шаканлијама, 5.) III. класе у Слабињи, и 6.) III. класе у Уштици — свијех пет у протопрезитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јула (7. августа) 1902.

Михаило
Епископ.

СТЕЧАЈ. 122 3—3

На упражњено учитељско место четвороразредне мешовите основне школе у Ланчугу (Барања) овим се расписује стечај са следећом платом:

1.) 220 круна као припомоћ из епарх. фонда.
2.) 18 мерова жита.
3.) 18 мерова кукуруза.
4.) 3 хвата тврдих дрва, одакле је дужан школу грејати.
5.) 104 круне у готовом новцу од општине
6.) 20 круна за повторну школу од полит. општине.
7.) 10 круна за перовођство и рачуновођство.
8) 3200 □ хвати оране земље, ливаде и сенокоса на које учитељ плаћа порезу.
9.) Од укопа и венчанице по 80 филира где буде позван.

Дужности учитеља прописане школ. уредбом

Рок стечаја траја до 29. септембра када ће се и избор обавити.

Молбенице ваља слати на потписано председништво а првенство имају мушки оспособљени учитељи.

У Ланчугу (Lancsuk Baranya m.) 25. авг. 1902.

Ђукић Ђука
председник.

Бр. К. 64 зап. ех 1902. 124 3—3

СТЕЧАЈ

на парохију VI. разреда у Бати са сесијом у натури и прописним парох. домом. Компетенти имају своје прописано инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) окт. о. г. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Пешти (I. Döbrentey u. 14) 16. (29.) јула 1902. Конзисторија будимска.

НАТЈЕЧАЈ 127 3—3

Српска православна црквено-школска општина у Јасеновцу расписује натјечај на упражњено учитељско мјесто у својој основној школи.

Компетенти морају бити Срби православне вјере а уз то оспособљени за учитеље на основним школама.

Дужност је учитељу у прописаним за основну школу предметима у сва четири разреда дјецу учити, нећељом и празником у цркви појати на свима богослужењима, дјецу појању учити, као и с дјецом каталог држати сваке нећеље и празника од 9—10 сахата.

Осим тога има вршити дужност перовође у црквеној скупштини, црквеном и школ. одбору.

Плата је учитељу 1000 К годишње, стан у нарави, врт 6 хвати дрва и по 1 К кад се позове на спровод, а евентуално и више.

Рок компетовању 26. септембар 1902. по ст. календару.

Јасеновац на Сави, 26. августа 1902.

Срп. прав. црквено-школска општина.

СТЕЧАЈ. 128 3—3

Решењем Е. III. Одбора Бачког бр. 1604/358 ех 1902. и закључком м. ш. одбора од 25. VIII. т. г. овим се поново отвара стечај на упражњено учитељско место у црквеној општини старо-стапарској — епархији Бачкој. — Са овим учитељским местом скопчана је плата годишња од 900 круна (девет стотина) и 140 (сточетрдесет) круна у име стана и огрева; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи доплатак од 100 круна који може достићи највећу своту од 500 круна. — Осим „Школском Уредбом од 1872. год.“ прописаних дужности, изабраном учитељу спадаће у дужност да од Благовести до Крстов-дана — кад на њега ред дође — појачку дужност врши на стапарској подичкој капели. Рок стечају је до 12 октобра во старом календару.

У Ст. Стапару 27. августа 1902. год.

Бошко Моштић Сима Буњевчев
перовођа. председник м. школ. одбора.

Бр. 2564 ех 1902. 125 3—3

СТЕЧАЈ.

Овајем се споразумно са Епархијским одсјецима пописује „стечај“ на мјесто конзисторијалног биљежника код Епархијске управе у Плашком са платом од 1200 К годишње.

Дужности с тим мјестом скопчане прописане су чл. XXVI., XXX., XXXIII. и XXXIV. приврем. уређења Епархија од 28 маја 1871.

Компетовати могу сви православни Срби, непорочни, који су свршили гимназију (са матуром) и богословију, а од свештеника они, који не стоје под каквом каноном забраном или дисциплинарном казном, односно њених пошљедицама (види §§. 83. и д., па § 90. дисципл. правила за правосл. српско свештенство у опсегу правосл. српске митрополије Карловачке од 29. марта 1899. год.)

Код једнаке квалификације имаће предност ови, који узмогну доказати оводоносну праксу.

Рок компетовању до 18. септембра 1902. (по стар. кал.) на потписалога.

У Плашком, 22. августа 1902.

Михаилъ
Епископ.

СТЕЧАЈ. 121 3—3

Смрћу Светозара Белеслијиног остало је упражњено учитељско место, на срп. вероиспов. школи у Ђали, на које се овим стечај отвара.

Плата је у готовом новцу 800 К у име паушала 10 К у име перовођства и рачуноводства 80 К; поставиће се најпре привремено, и ако способност покаже и стално; од укопа кад позван буде 1 К пристојан стан са другим одајама; уз стан башта од 400□° два јанца оране земље, на коју учитељ порезе плаћа и потребан огрев у слами.

Осим законом прописаних дужности учитељских за школу и цркву, обвезан је учитељ једну певницу појањем држати и децу у појању обучавати.

Школске разреде приделиће месни школски Одбор.

Рок овом стечају траје од првог увршћења у „Српском Сиону“ на четири недеље.

Само потпуно оспособљена лица могу компетовати.

Из седнице школ. одбора у Ђали дана 19. августа 1902 г. држане.

В. Ајваз Петар Маринковић
пр. учит. перовођа пароx и пред. школ. одбора

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, крстова, путира, кадионица, пјетохљебница, ћивота, рипида, целивајних и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОПЛЕТУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

19—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — **са гаранцијом на више година** — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђенаи зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

19— ex 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За остале земље: на годину 10 круна. За Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 491

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 38

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 23. септембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

По замолници Његове Светости преузвишеног господина патријарха српског Архиепископа и Митрополита Карловачког *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство епископ Бачки *Митрофан Шевић* рукоположити свршеног богослова Светозара Петровића из Нових Карловаца, дана 14. (27.) септембра у Светођурђевском храму у Новом Саду за ђакона, а дана 17. (30.) септембра у Светониколајевском храму у Ср. Карловцима за презвитера.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

III.

Управа, манипулација и надзор срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и нар. црквених добара.

Саборски Одбор као управитељство свих срп. прав. нар. црквених фондова и заклада и добара, у вршењу послова овопредметнога својега делокруга, бринуо се и настојавао је и за ово време и даље, да те фондове, закладе и добра и њихова права неокрњено сачува, њихове интересе осигура, а нарочито и да створи ваљане погодбе за што пробитачније а при том стално прилољавање њихових капитала, те и за њихово појачање; исто тако, да се њихова намена и смер тачно врши; нарочито је пак настојавао, да манипулација њихова буде што уреднија и целисходнија, чему у потврду постоје многе одлуке и наређења Саборског Одбора, од којих ће се дотаћи само најглавније, да се види приказ тога рада.

А.) Управа, манипулација и надзор срп. прав. нар. црквн. фондова и заклада.

Славни срп. прав. нар. црквн. сабор о састанку својем 1897. није установио предрачуна ни за 1897. ни 1898. услед чега је Саборски Одбор, како за те године, тако и за године 1899., 1900., 1901. и 1902. био принуђен да сачини *предрачунске основе*. Ове предрачунске основе су служиле и служе како Саборском Одбору, тако и књиговодству и благајници срп. нар. црквн. фондова и заклада, као равнало при подмиривању трошкова на потребе црквених и просветних цели свих срп. нар. црквн. фондова и заклада у тим годинама. Исто тако је установио и предрачуне манастирске за све горње године и упутио управе, да се управљају по тим предрачунским основама.

Ну та прилика, као што је то истакнуто било већ и у извештају о раду Саборског Одбора, поднесеном славном нар. црквн. сабору у год. 1897., служила је и даље разлогом преузв. г. кр. уг. министру-председнику да захтева, да му се поднесу фондовски и закладни и манастирски предрачуни за 1897., 1898. и 1899., на што је Саборски Одбор у почетку негативно одговорио држећи се становишта заузетога у одлуци под бр. С. О. 738|139. ех 1894. и позивајући се на тачку 9. §-а 19. саборског устројства од 14. маја 1875; ну када је преузв. исти отписом од 8. августа 1898. бр. 11.486|М. П. П. одговорио, да не узима на знање овд. негативну одлуку, него да придржавајући се разлога изређаних у отпису бр. 2333. М. П. ех 1894., који је наведен у гореспоменутом сл. нар. црквн. сабору поднесеном извештају од 1897., позива Саборски Одбор, да му поднесе предрачуне од 1897. и 1898. одмах, а у будуће да му без свакога приговора и под теретом евентуалних последица подноси предрачуне — одлучио је Саборски Одбор под 21. септ. (3. окт.) 1898. бр. С. О. 5770|1482.: „Што се тиче поднашања прорачуна нар. црквн. фондова, заклада, завода и манастира, то Саборски Одбор и сада држи своје становиште — исказано у одлукама од 12. (24.) децембра 1894. бр. С. О. 3742|1361.; од 23. окт. (4. нов.) 1896. бр. С. О. 4555|1329; а нарочито и у одлукама бр. С. О. 2317|8. ех 1898. и С. О. 2392|9. ех 1898. — за законито, које потпуно одговара слову и духу одређења тачке 9., §-а 19. прев. кр. наредбе од 14. маја 1875.; ну обзиром на неоспорно и неоспориво право, које припада Његовој Преузвишености г. министру-председнику ради вршења врховног државнога надзора, услед овога поновичнога позива, једнако овд. одлуци бр. С. О. 4555|1329 ех 1896. одлучити, да се преузв. истом поднесу прорачуни за године 1897. и 1898. у препису на увид.“ Савезно с тим поднесени су исто тако у препису и предрачуни за 1899. 1900. 1901. и 1902. годину.

Овде се спомиње, да је услед дописа г. кр. уг. министра председника од 29. новембра 1899. бр. 14918. одлуком бр. С. О. 1937|580. ех 1900. учињено расположење, да се вредност државних папира у будуће како у предрачунима тако и у рачунима има истаћи и водити у *номиналној вредности*. Услед даљега дописа преуз. истога, упућено је било фондовско књиговодство, да води вредносне државне папире у првом делу закључног рачуна по *номиналној*, а у другом делу (код појединих фондова и заклада) по *течајној вредности* уз означење разлике између номиналне и течајне вредности; ну како се тај начин није показао практичним, то је одлуком бр. С. О. 7769|2127. ех 1901. наређено, да се како код предрачуна, тако и код закљ. рачуна поступа у смислу одлуке бр. С. О. 1937|580. ех 1900. с тим додатком, да се на крају рачуна искаже, колика је течајна вредност 31. децембра дотичне године у појединим категоријама вредносних папира.

Још истичемо овде, да се од 1.|I. 1900. и предрачуни и рачуни састављају односно воде у *новој* (*крунској*) *вредности*. —

Нарочиту је бригу водио Саборски Одбор о том, да се главнице фондова и заклада уз што бољу сигурност, што плодоносније сместе; те је према том, по што су за ту прилику најповољније погодбе код *издавања главнице на хипотекарне заумове*, према правној и фактичној могућности и поступао. Повољне последице у последњем

извештају изређаних овопредметних мера показале се и даље све до 1901. год. Ну пре него што бисмо изнели резултате ових година, имамо част споменути нека расположења Саборског Одбора, која одговарају горе обележеним начелима.

Одлуком бр. С. О. 2199|819. ех 1897. учињено је, ради једнообразности и из обзира правичности, расположење, да се каматњак од 8% односно 7% код неких (новопримљених) фондова (закалада) почињући са 1. Јулом 1897. сниси као и код осталих на 6%, те је упућено књиговодство, да у будуће прописује 6% год свих фондова и заклада односно дужника њихових изузимајући оне, који су већ на утужење били предани.

Одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 7619|2360 је изречено, да се из нар. црквн. фондова и заклада дозвољени зајмови могу реализовати односно исплатити само по претходном грунтовном брисању на понуђеној хипотеци укњижених дугова или пак уз грунтовну проведбу првенства; а забрањено, да се реализовање обавља на начин *конверзије*, која је у највише приликa скопчана са несразмерно већим и по нар. црквн. фондове и закладе односно органе Саборског Одбора непотребним послом и компликираном операцијом.

Одлуком бр. С. О. 2310|622. ех 1899. утврђено је — услед једног висок. мин. дописа — да се при *установљењу вредности хипотеке*, ако се вредности по чистом приходу и по порези разликују, узме увек мања вредност за основу, да би се по што сада даје само на двоструку сигурност, добило боље јемство за издану главницу.

У извештају овога Саборскога Одбора о раду у годинама 1802—1897. изнесено је, да је изречено, да се на хипотеке издају зајмови почињући од три стотине, а *изузетно* (од 1896.) и од 200 фор. а. вр. па на више. У току времена се ова мера није могла стално одржати, а да се интереси нар. црквн. фондова и заклада не доведу до штете. У овом погледу постоје ове три главне одлуке. 1.) Одлуком бр. С. О. 7621|2361 ех 1897. је сугласно са одлуком бр, С. О. 1545|692 ех 1893. по ново утврђено, да минимална свота за првобитне (једне) хип. зајмове не буде испод *три стотине* фор. као што је од 1896. било неко време практиковано да се издаје и до 200 фор. авр. по што се ово последње није показало пробитачним. 2.) Одлуком од 15. (28.) марта 1900. бр. С. О. 2273|590. учињено је Саб. Одбор расположење, да се уз измену одлуке бр. С. О. 1544|692. ех 1893. за *време обуставн издавање зајмова испод 1000 К* са разлога, што се посао са ситним хипот. зајмовима преко мере нагомилао и што нема на расположењу знатнијих свота ради плодоносног улагања у хип. зајмове нарочито обзиром на то, што су у скорој будућности при извађању градња (резиденција бачка, здање пар. црквн. неприкосновеног фонда за звање врховних авт. власти и за саборницу у Карловцима) потребне велике готовине. 3.) Одлуком бр. С. О. 7887|1747. ех 1901. (уз делимичну измену одлуке бр. С. О. 2273|590 ех 1900.) учињено је расположење, да се могу изнимно издавати зајмови и испод 1000 К., али само оним зајмотражиоцима, који су већ хипотекарни дужници нар. црквн. фондова и заклада.

На молби кр. кот. области у Б., да се дозвољени хипот. зајмови у будуће не исплаћују у руке зајмотражаца, него шаљу истој кр. кот. области ради подмирења евентуалних порезних дужности, дотичних дужника, одлучено је 10. (22.) марта 1898. бр. С. О. 2043|115., да се тој молби из приватно-правних разлога не удовољи.

Одлуком бр. С. О. 2306|629 ех 1900 наређено је Саборски Одбор. *да се немарни дужници имају од 1. јула 1900. утуживати после годину дана закашњења* са каматом (види С. О. 864|255 ех 1881.), по што се са досадањим утуживањем после године и по дана стварале тешкоће нарочито око осигурања камата.

Одлуком бр. 1414|зап. ех 1900. наређено је, да се немарни *дужници из Хрватске и Славоније* од 1. јануара 1901. утужују код кр. кот. суда у Карловцима.

Одлуком бр. С. О. 4345|1067. ех 1901. наређено је, да се у обвезнице о хипот. зајмовима осем до сад садржаних уврсте још и трошкови око издавања брисовних дозвола.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXXI. Седница 3. (16.) јула 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Бележе *Др. М. Бабић* и *Ј. Воркапић.*

Од високопреосвештених епископа ниједан није присутан.

После прочитаног записника прошле седнице примећује *М. Клицин*, да у записник није ушао предлог и решење о мировинској уредби учитеља у Тројединци.

Васа Муачевић примећује, да је погрешно у записник уведено, да и шуме спадају у она манастирска добра, која ће се издати под закуп.

Са примедбама овим записник се оверовљава

Др. Илић, Др. Теодоровић, Вл. Ристић, П. Лунгулов и Ђ. Павковић подносе разне молбе, које су на њи стигле, упућене сабору.

Издају се одбору.

Прелази се на дневни ред.

Мита Клицин известилац верификационог одбора извештава о избору свештеничког посланика пароха Миливоја Радовића у В. Кикинди, те предлаже да се тај избор, а уједно и избор изборника у В. Кикинди, као незаконито обављен акламацијом, уништи, те нареди нов избор изборника и по том нов избор свештеничког посланика у В. Кикинди.

Др. М. Ђорђевић је против овога предлога, јер је такав начин избора изборника стара пракса. Јавно гласање је усмено, и најглавнији усмени избор је баш сама акламација. Питање је само да ли је неко протестовао против тога начина бирања при самом избору, па ако то није учињено, онда то и не може бити разлог за уништење. Не може се захтевати, да човек 70 имена издиктира. — које изборнике бира. Не треба се обзирати у појединостима на изборни ред и захтевати тако скрупулозно његово извршивање.

Ј. Воркапић вели, да ако је овај избор изборника незаконит зато што је извршен акламацијом, онда је незаконит и избор изборног одбора, који се такође извршује акламацијом. Тако је на пр. избор изборника и у Петрињи извршен акламацијом, те би по том и тај био незаконит као и на многим другим местима.

Др. А. Рожић вели, да је избор акламацијом некоректан, а најкоректнији избор је гласање. Одговара др М. Ђорђевићу, да овај начин избора изборника није стара пракса. Пристаје уз предлог верифик. одбора.

В. Муачевић сматра предлог верифик. одбора неумесним, јер ни сам верифик. одбор није на чисто, по записнику избора изборника, како је текао овај избор. Не пристаје ни на предлог дра М. Ђорђевића, да се мандат тај верификира, него захтева, да се ствар ова расветли истрагом. Држи да достојанство сабора не дозвољава, да сабор уништава тако олако мандате.

Др. Вл. Манојловић потпомаже предлог верифик. одбора. Одлучно је противан предлогу В. Муачевића.

Др. Ж. Миладиновић говори против истраге, а усваја предлог верифик. одбора, јер по закону се изрично мора усмено гласати, а не сме се гласати акламацијом. Тврди, да је акламација само пангравање закона, јер гомила хоће акламирањем да заглуши противнике.

М. Соларић потпомаже предлог В. Муачевића.

В. Муачевић вели, да овде не може бити места речима дра Ж. Миладиновића, као да акламације не сме бити, јер у овом сресу није било ни протукандидата свештенич. посланику. Тражи и опет истрагу и пошто нема довољно доказа, сматра предлог верифик. одбора управо за нелегалан.

М. Клицин брани предлог верифик. одбора, а против се предлогу В. Мучевића, а особито се противи предлогу дра М. Ђорђевића, који одобрава акламацију. И опет предлаже уништење.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одређује гласање.

Већином гласова примљен је предлог верификационог одбора, те је избор М. Радовића уништен и нов наређен.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном реду је верификација избора М. Богдана световног посланика у В. Кикинди.

Известилац *М. Клицин* реферише о избору световног кандидата М. Богдана, у Вел. Кикинди. У име верифик. одбора предлаже истрагу. У протесту се жале потписани да је црквени

одбор чинио незаконитости, да је било присутна полиција, хусари, градоначелник вел. кикиндски. Веле још да је био при избору и Риста Телечки тамошњи солгабиров, каже се, да су гласали неки странци, а они који су први пут имали гласа, сада су били од гласања одбијени, и још се вели, и да је било чашћења и мићења. Конзеквенција ових разлога, кад би били истинити, било би уништење тога мандата, но пошто разлози нису и потпуно доказани, то предлаже као најугоднији пут у тој ствари истрагу.

Др. М. Мандић известилац мањине вериф. одбора. Славни сабране! Нисам се могао сложити са предлогом већине верификационог одбора за време расправе овог предмета у самом одбору, а не могу га ни сада примити из ових разлога. Пошто је први избор световног посланика, обављен у Великој Кикинди 6. и 7. маја т. г. без истраге уништен, то се истинитост или неистинитост оних околности, на темељу којих је уништење избора пречено, формално и непосредно није могло ни доказати. Али ако обадва протеста — онај против првог и овај против другог избора поднесени — сравнимо, можемо непобитно доказати неистинитост оне главне тврдње првог протеста, коју је славни сабор истинитом сматрао и на темељу које је први избор уништио....

Потпредседник *Др. В. Красојевић* опомиње говорника да се држи ствари и да не критикује већ донесене саборске закључке.

Др. М. Мандић. Држим да је први избор у тако тјесној вези са другим избором, да ми се не може забранити да се и на поједине моменте првог набора осврнем. То је лијепа слобода говора! Главни мотив за уништење првог избора био је тај, да је при завршетку гласања од странке Павла пл. Еремића још преко 800 бирача на биралишту било и гласати хтјело, но у том спријечено било, пошто је избор прије времена завршен.

У новом протесту не туже се тужитељи на сличну повриједу, те би према томе с правом очекивали, да је Паја пл. Еремић овом приликом неких 800 гласова више добио него ли први пут.

Али шта видимо? Код првог избора добио је исти 765 а код другог набора свега 846 гласова. Онај маси од 800 бирача ни трага ни гласа!

Овако крупне неистинитости тврђене су дакле у првом протесту, те према томе мора бити славни сабор врло опрезан и строг при просуђивању вјеродостојности овог другог протеста.

Ова шкрупулозност у толико је више оправдана, што протест сам није ни стављен у прописаној, овјеровљеној форми. Исти је туђом руком писан, те се на њему налази неколико потписа без протупотписа свједока, те тако овај протест већ са формалне стране не би ни могао доћи у мериторан претрес него би се a limine одбити морао.

Што се појединих навода протеста тиче, осврнућу се само на главније, који би у обзир доћи могли. Тужитељи се туже, да је на биралишту било војске и жандарма, те да су се ушљед овог многи бојали гласању приступити. Резултат избора, по ком је 1823 бирача гласало, најјасније доказује ништавост овог приговора. Та и најбојазливије природе људи нијесу се апсолутно ничег могли бојати, кад видјеше, да је стотинама и стотинама људи гласало а да им се ништа догодило није. Нећу се дубље упуштати у оповргавање оног приговора, да је званичан црквено-општински и варошки апарат у корист изабраног посланика г. Марка Богдана радио, те да су председник црквене општине г. Риста Телечки и варошки начелник г. др. Живко Богдан у корист изабраног посланика кортешовали. Та без кортешовања нема нигдје избора, а да су обичне границе кортешовања прекорачене, те да је званична или у опће каква јача пресија на бираче рађена, то се ни не тврди, а још мање се поједини овакви случајеви навађају.

Тврди се надаље, да је изборни предсједник 309 бирача одбио без разлога те да је међу осталим и таквих било, који су приликом првог избора имали право гласа.

Овај списак потписали су Аца Малогајски, Пера Прекајски, црквени одборници, затим Мита Боринац и Мика Недучин. У погледу вјеродостојности ове свједочбе слободан сам упозорити славни сабор, да Аца Малогајски прши додуше дужности члана црквеног одбора, али по гласу изборног записника приликом овог избора ни једног тренутка у изборном одбору био није, те према томе није ни у стању свједочити, да су ових наведених 309 бирача заиста пред изборни одбор сту-

нили и од изборног предсједника одбијени били.

Ника Недучин то је онај класичан свједок, који је потписао био оне исправе приложене првом протесту, којих је неистинитост овај славни сабор из самих аката констатовао.

Према томе лабава је вјеродостојност цијеле ове свједоџбе цијелог овог списка.

Но ако се ипак у испитивање истога упустимо констатоваћемо, сравњивајући га са оним изборним записником и са свједоџбом црквене општине приложеном првом протесту, да исти садржи већином имена људи, који су de facto гласали, с друге пак стране имена таквих људи, који у бирачку листу уведени нијесу.

Примјера ради наводим слиједеће: Светозар Попов гласао је за Павла пл. Еремића под бројем 341. Алекса Симић гласао је на Марка Богдана под бројем 668 и т. д

Тврди се надаље, да је за г. Марка Богдана гласало 13 људи под туђим именом, тако на примјер у мјесто Јована Савиног, да је гласао Иван Савин, у мјесто Славка Тешиног, да је гласао Сава Тешин итд. Пошто је свуда могуће, да се овакве мање погрјешке, код преписивања у бирачку листу увуку, то је сасвим природно и оправдано, да се дотични људи гласању припусте, ако се само њихов идентитет несумњиво доказати може.

Но има овдје у прилозима још неколико интересантних пријава, као на примјер пријава Михајла Бокшана: Ја дољеподписани овим изјављујем, да сам приликом избора и то 26. јуна ноћу од стране Марка Богдана доњијет био на коли, гдје су ме пресвукли у друге хаљине и увели у једну собу, гдје су гласали и ту сам у име — мени непознато — за Марка Богдана гласао, и одма сам се вратио. Ја гласа нијесам имао, него сам у туђе име гласао, које су ми онда казали, а сад сам га већ заборавио!

Протест наравно сматра све овакве пријаве класичним доказима, но држим да није нужно, да славни сабор упозоравам на потпуну невјероватност тога, да би ти људи овакве своје пријаве и заклетвом потврдили, те тиме себи сами жиг непоштења ударили, те чак и са казненим законом у сукоб дошли.

Као post scriptum наведен је још један важан факат: Лаза Богдан, син изабраног посланика г. Марка Богдана гласао је за истог. Но пошто је исти наводно тек 29. маја 1878. г. рођен, то није могао бити уврштен у бирачку листу, јер су рекламације само до 1. маја т. год. примане. Из тога наводи протест, да је бирачка листа кривотворена. Колико је овај приговор тенденциозан, то је јасно. Тврдња се ова ничим не доказује, а пошто и сами тужитељу признају да је дотични у бирачку листу уведен, то је црквени одбор само коректно поступио, кад га је гласању припустио. Тужитељи су имали дотичног претходно приликом рекламације из бирачке листе избрисати дати, али сада кад је исти по њиховом властитом наводу већ 24 годину прешао, сигурно је приговарати његовом бирачком праву.

Сада долазим на најсјајнију тачку овог протеста, којом се исти разликује од свију досадашњих протеста. Славни сабор дјелио је обично протесте у двије врсте: у стварне и у пркос-протесте. Овај се међутим ни у једну од ових група уврстити не може, јер по цијелом свом сијеру спада у нову категорију. За доказ овога биће слободан само ове ставке прочитати: (Чита неколико ставака, којима се на најгаднији начин напада на личност изборног предсједника.) — Препуштам славном сабору да просуди, колико је непристојно достојанство овог славног сабора овим начином писања вријеђати.

Цио досадањи садржај протеста такве је природе, да се о њему pro et contra дебатовати може. Али сада слиједи најјачи дио, у ком се тужитељи егзактном математичком знаности служе. Протест вели: Гласало је свега 1823 бирача, од тих добио је Марко Богдан 977, а Паја пл. Еремић 846. Но пошто се још и оних одбијених 309 бирача Павлу пл. Еремићу урачунати мора, то је исти добио 1155 гласова, дакле 178 гласова више него Марко Богдан. Ово је чиста и јасна математика, која не допушта приговора. Тужитеље не смета ни најмање то, да код ових 309 људи није доказано да су заиста бирачи, и да су изборном одбору престали, и од изборног одбора фактично одбијени били. Тужитељи на темељу овог чистог рачуна изражавају тај скроман захтјев, да се мандат Марка Богдана уништи, те да се Павле пл. Еремић изабраним послаником прогласи и у сабор позове.

Чудим се, да обзиром на предстојећи близи свршетак сабора тужитељи не иште да се г. Павле пл. Еремић телеграфично позове, но

то, да ће саборски биро сам од себе тако кулантан бити и то учинити.

Кад један изборни срез по два пута своју вољу овако еклатантним начином докаже, те обадва пута са овако огромним бројем гласова, са овако великом већином једног те истог човјека за свог посланика изабере, онда, славни сабор, сваки протест, који је против овог новог избора поднесен, има да се бори са јаком и оправданом пресумпцијом, да је резултат избора реалан, а протесни наводи да су неистинити. И ако не сматрам, да је ова пресумпција апсолутно необорива, то ипак најодлучније и с мирном савјешћу могу тврдити, да овакав протест поднесен у овакој форми, од оваквих људи, снабдјевен оваким прилозима, није у стању ову пресумпцију ни пољуљати, ни ослабити, а камо ли побити.

Овим другим резултатом избора доказали су бирачи велико-кикиндски, да се је већ приликом првога избора манифестовали права неискварена њихова воља, доказали су коректност првог избора.

На кад је славни овај сабор онај први избор без истраге уништио, и тиме овој највећој и најугледнијој српској општини неповјерење изразио и формално неправду учинио, надам се да ће овом приликом истој општини бар ту сатисфакцију дати, да прими приједлог мањине верификационог одбора, те избор г. Марка Богдана одобри, а протест као сасим неоснован одбије.

Потпредсједник *Др. Ђ. Красојевић*. Нисам хтео говорника прекидати, да се не тужи, да га и опет спречавам у слободи говора. Али сада опоменем говорника, да не вређа саборски биро.

Др. М. Мандић. Сматрам за своју дужност изјавити, да ми није ни на памет падало славни саборски биро вријеђати, што више, нијесам хтио ни најмање малиције у моје ријечи према славном бироу унијети.

Др. М. Михајловић противан је томе што нема међу списима и изборне листине, која би много расвјетлила ствар а баш зато ваљда, није ни послата. А то је што не говори у корист вјеродостојности и правилности тога избора. Наводи др а М. Мандића, баш га терају, да заступа предлог већине верић. одбора, да треба баш у оно место, у којем је при избору могло бити и крви, ради избора за посланика да иде истражно повјеренство, да изврши ствар. Говори против учествовања војске и жандара при избору овом. Др. Мандић и не каже које позвао војску, и од куда она тамо. Одлучно је противан присуству војске при изборима... Брани и опет своје становиште и наводи конкретне примере, у корист своје тврдње. Гласаће за предлог већине верић. одбора.

Светозар Прибићевић. Господин др. Миша Михајловић изврнуо је смисао његових ријечи. Он је последњи од оних, који би одобравали присуство полиције и војске приликом наших избора. Његов протукандидат био је котарски престојник и сватко тко зна, колика моћ лежи у рукама таквих званичника у краљевини Хрватској, признаће, да ће им полиција бити увијек на услузи. Но овдје је други случај. Он не може појмити, схватити, не може ни претпоставити да ће државна полиција и војска напући у потањој опреми да спријечи избор члана мађарске либералне странке, који својим плећима одржи либерални режим у Угарској. Толико је имао одговорити на апострофирање са стране М. Михајловића.

Др. М. Михајловић прима на знање ове ријечи, али примећује да је глава тамошње полиције Ж. Богдан, брат рођени М. Богдана и могао је радити за М. Богдана, јер је био присутан на избору. Изјављује да је и М. Богдан члан владине странке.

М. Медаковић вели како се овај сабор очекивао и желио тако жудно, зато што се има много послова, али историја ће о овоме раду саборском писати непохвално, јер је много времена протраћено на верификирање, а обзирањем на неке морске и неосноване протесте. Тим поступком ствара се рђав прецеденс, јер ће се идућег пута још више протеста јавити. Зато је он против сувишне скрупулозности и ригоризма при верификацији. Изјављује другу М. Михајловићу, да је војска била потребна, јер су противници пријетили крвљу и косама. Нека неко од већине докаже, да није потребна била војска и жандари. Опет тврди да је била у Кикинди потребна војска при овом избору. Војска је била потребна, јер је лична слобода грађана била угрожена. Тврди да се и овом приликом манифестовала воља народна за М. Богдана. Прихваћа приједлог мањине одборске.

М. Богдан одговара другу М. Михајловићу да листа бирачка од општине кикиндске није

била ни изискана ни тражена. Тврди, као факат, да је било претња од противне странке. Спомиње, да је Ава Трифунац, ратар радикал, на радикалном збору позвао присталице да дођу косама на биралиште, да њима победе, ако не буду могли гласањем то учинити. Што се тиче војске тврди, да то није била тако страшна ствар. То може потврдити и др. Љ Павловић. који је био за време избора у Кикинди (Др. Љуба Павловић: Војска је била само спремна, и није била на биралишту већ у другом споредном сокаку). Са полицијом управља капетан у В. Кикинди, а не градоначелник (његов брат). Признаје и сам да је био пре члан либералне странке, док није постао чланом самосталне странке. У осталом има и међу радикалима, који су овде посланици, а при изборима државним гласали су онако, да се по томе не би могли ни Србима назвати. (П. Милин говори нешто и јавља се за реч, јер види да је Богдан овим њега апострофирао).

Прота *М. Јакшић* каже, како је поуздано дознао, да је било озбиљних претња. У самој цркви, кад је свештеник по дужности својој објавио да ће бити избор, довикивали су му: „То је наша ствар, не тиче се Вас!“ Зар је требало дочекати, да председник изборне комисије буде вучен за браду по прашини, па да се тек онда власти зову у помоћ? Гласаће за оверовљење.

Др. Сл. Милетић (по пословнику) предлаже прекидање ове дебате пошто је предмет исцрпен.

П. Милин вели да је нападан речима М. Богдана. Признаје да је можда неко време био у заблуди и грешио, али не дозвољава да му то пребаци М. Богдан који је, вели, увек био члан владине странке. Говорник вређа самосталну странку, честитајући самосталној странци у В. Кикинди, која има за вођу проту Влаховића, којега је сабор овај укорио са његове несавјесности. (Настаје жагор у сабору, јер самосталци протестују против говора П. Милина.)

М. Богдан изјављује, да је оно, што је Милин за њега говорио, просто лаж.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља на гласање предлог Дра Милетића, да се дебата прекине.

Већином гласова усваја се предлог Дра Милетића.

(После одмора).

П Мандровић. Пошто разлози, које је навјестилан одборске мањине др. Мандић изнио за верификацију мандата М. Богдана, нијесу ни пољуљали а камо ли оборили, гласаће за приједлог одборске мањине. Осврће се на говор П. Милина, којим је нанио увриједу самосталној странци.. (Предсједник прекида говорника. Граја. Самосталци вичу: Говори у име самосталне странке!) Говорник неће ни да одбија увреду П. Милина од самосталне странке. Увриједа П. Милина не може ни допријети до ње. Говорник би био веома заједљив, кад би хтио П. Милина идентификовати с радикалном странком, али ипак жали што радикална странка није дезавуисала увриједљиве ријечи П. Милина о самосталној странци; а жали што ни предсједник сабора није то учинио.

П. Милин вели да му је Мандровић остао дужан за одговор, којим је речима он увредио самосталну странку. Покушава други смисао да да својим речима. С. Мандровићем ће се у јавности разрачунати.

Др. М. Мандић чуди се томе, што се верификација тако отеже. Вели да се већина обзирала само на један моменат т. ј. на војску, а тај отпада поред изјаве дра Љ. Павловића, који је као очевидац тврдио, да је војска само у приправности у другом сокаку била, али да није била иста на биралишту. Остаје код свога приједлога.

М. Клицин брани становиште одборске већине. Чита неки засебан споредан записник, који је послат уз остале списе и који досад није био узет у обзир и који говори у корист његових тврдња. А што се тиче војске, држи да је довољан то разлог, што се не зна, како је с њоме било за одређење истраге. Говори против навода дра М. Мандића.

Др. Мандић у личној ствари одговара, да се Клицин није смио послужити овим новим приложком списа.

М. Клицин одговара и тврди да је коректност његова поступка оправдана, и да је тај спис био и дру Мандићу при руци, и могао се њиме послужити.

На предлог *Др. Бранка Илића* одређено је поименично гласање.

За предлог већине гласали су: Др. М. Бабић, Ј. Гавриловић, М. Георгијевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зековић, Др. Илић, И. Јел-

чић, М. Јовановић, Др. Ст. Јовановић, М. Клицин, М. Косовац, П. Лунгулов, Мл. Љубојевић, Др. Вл. Манојловић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Сл. Милетић, П. Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Л. Нешковић, Ђ. Павковић. П. Петровић. Б. Поповић. Др. Ј. Радивојевић, Вл. Ристић, Др. Ал. Рокнић, С. Стојаковић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић. М. Ћосић, С. Цвејић и А. Сандић.

За предлог мањине: М. Бакић, Буде ил. Будисављевић, П. Велебит, Ј. Воркапић, М. Давидовић, Др. Ђ. Димовић, Евг. Думча, Ст. Калембер, Ст. Карамата, П. Крајновић, Др. М. Мандић, П. Мандровић, Др. Б. Медаковић, В. Муачевић, Л. Обреновић, М. Орловић, Др. Љ. Павловић, Св. Прибићевић, М. Соларић, В. Стефановић и Др. М. Ђорђевић.

Према томе проглашује председник предлог одборски са 34 против 22 гласа примљени.

По предлогу *Др. М. Михајловића* бирају се у истражну комисију М. Медаковић, Др. Ж. Миладиновић и Евг. Думча.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у 7 сахати у вече и заказује другу за сутра у 9 сахати пре подне.

XXXII. Седница 4. (17.) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

Бележник *Др. М. Бабић* чита записник прошле седнице.

Записник се без примедбе оверовљава.

Ј. Магарашевић, Ђ. Павковић и Др. М. Мушицки подносе молбе, које се упућују петиционом одбору.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да је истражна комисија у предмету избора у Сомбору поднела истражне списе.

Упућује се верификационом одбору.

Прелази се на дневни ред.

Др. Ж. Миладиновић као известилац одбора за дневни ред јавља који су предмети стављени на дневни ред, наиме разне петиције.

Евг. Думча као члан одбора за дневни ред пита у своје име и у име Мандића и Димовића, кад је била седница на којој су ти предмети стављени на дневни ред, јер њима о томе није ништа познато.

Др. Ж. Миладиновић најављује да је тај одбор одредио овај дневни ред за време одмора једне прошле седнице, те је исти одбор онда одмах и држао своју седницу.

Др. Ст. Јовановић реферише укратко о наставку извештаја ревиз. одбора, који је уједно и завршни извештај. Моли сабор да прими тај извештај на знање.

Бележник *Др. М. Бабић* чита тај извештај.

Прима се на знање засада тај извештај и даће се у штампу.

Др. М. Михаловић реферише о претпном предлогу дра Г. Летића, у погледу стипендија и предлаже, да се упути та ствар саб. одбору.

Прима се.

Исти реферише о претпности предлога о дотацији свештеника и предлаже да се упути Саб. Одбору.

Прима се.

Исти реферише и предлаже исти поступак у погледу претпног предлога дра Ђ. Димовића, о издавању старих извора за историју Карловачке Митрополије.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. На дневном реду је дебата о говору Кр. Повереника у седници од 13. јуна о. г.

Бележник *М. Ђорђевић* чита тај говор Кр. Повереника.

Др. Миша Михајловић. Славни Саборе! Познато је, да су после овога говора кр. повереника наступила нека помућења и разна тумачења. Стога сам се обратио на најкомпетентније место и питао: како се дотична места о политици и напуштању граваминалног правца имају тумачити? Обратио сам се у тој ствари самом кр. повереник. Држао сам да је то најбоље, па да се ствар изведе на чисто. Добио сам овај одговор: Што се тиче политике односи се то место у говору кр. повереника на одлуку самосталне странке, која тражи да сваки њен посланички кандидат за нар. црк. сабор мора потписати и политички програм самосталне странке.

Њег. Преузвишеност. г. кр. повереник ми је изјавио, да је приватним путем добио обавештаја од самосталне странке, да се тиме није мислила политика у овом сабору. Кр. повереник се с тим обавештајем задовољио, и тако питање о том месту у његову говору отпада тим пре, што је кр повереник изјавио, да није мислио ни на политику пређашњих наших сабора.

Што се тиче граваминалног правца добио

сам овај одговор: Сматрам да је рад досадашњих сабора био у главном у граваминалном правцу; ретко је било говора о позитивном раду. Код овог пак сабора видим, да му је главно и да му је највише стало баш до позитивног рада. Никако није тиме казано, да се гравамина не могу и не смеју износити

Од своје стране примећујем ово:

Наши пређашњи сабори били су приморани, да се у главном држе граваминалног правца, Али свакако је било већ једном крајње време, па да се почне и позитивно радити, кад је прилика за то.

Не стоји, да је тиме напуштен граваминални правац и да ми гравамина не ћемо износити. Изнели смо их ми већ и у адреси. Али напуштати у данашњим приликама позитиван рад и држати се само граваминалног правца, држим да би било неоправдано, да би била обест.

И овај ће сабор, а сигурно ће и сабори после овога, ограђивати се против евентуалних октројака и повреда автономних права наших од стране државне власти, али овај сабор хоће и да ради.

Износи се и истиче се, као да је кр. повереник утицао на рад овог сабора својим говором, па и на доношење дневног реда саборског, а сви знамо да то није истина. У одбору за дневни ред седе и чланови самосталне странке.

Предлажем: да се говор кр. повереника и његово тумачење узме на знање и пређе на дневни ред.

Др. Б. Медаковић. Предговорник је рекао, да је од самог г. кр. комесара добио најаутентичнију интерпретацију и коментар његовог говора. Сад је јасно, да је говорник одма послије говора кр. комесара добро схватио значај његове изјаве, да је овај део о напуштању политике ишао на адресу сам. странке, а онај о напуштању граваминалног правца на адресу радикалне странке. Супстрат изјави кр. повереника није била даклем изјава сабора или у сабору учињена, већ је од нас, сам. странке, изван сабора тражио и добио разјашњење у погледу наше организације и нашег програма, а вас, радикалну странку у погледу вашег програма, а нарочито у погледу граваминалног правца, и на основу тога изјавио се он у погледу напуштања политике, и у погледу напуштања гравам. правца као неплодног пута. Кад је др. Михајловић по добивеном од кр. комесара овакоме објашњењу то у сабору изнио онда и говорник овдје потврђује, да је заиста кр. комесар, тражио од самост. странке, да га обавјести, да ли је она заиста на овај сабор дошла са политичким програмом.

И говорник му је дао на то разјашњење и отворено му је рекао, да је самостална странка дошла на овај сабор са својим автономним програмом, али да је ушла у изборе за овај н. ц. сабор са својом политичком организацијом и да је своје кандидате везала за политички програм. Управо везала за политички морал, који тражи да посланици н. ц. сабора изводе конзеквенције из свога држања на том сабору па ако у борби за право нашег народа на автономију дођу у сукоб са држ. власти, да ни у којој прилици јавног живота не подупиру директно ни индиректно ту власт. Само тада ће узети одлучујући фактори озбиљно рад сабора и држање посланика на н. ц. сабору и озбиљно рачунати са њима. И то је преузв. кр. комесар као човек уставан и парламентаран а и као каваљер разумио и послије тог разјашњења није му више наша организација била зазорна, као некима, којима би најмање зазорна бити смјела. Други дио изјаве кр. комесара у погледу напуштања гравам. правца као неплодног пута, учинио је он ваљда опет на основу добивеног од радикалне странке обавјештења. У колико је говор кр. комесара био управљен на адресу самост. странке говорник се одма тада у име самост. странке о томе изјавио. На приједлог дра Михајловића закључио је међутим сабор да се говор кр. повереника штампа, а сад исти предлаже да сабор према изјавама кр. комесара свој положај зауме.

А кад то треба сабор да учини, онда држи говорник да сабор не може према приједлогу дра Михајловића просто узети оне изјаве на знање. Кр. комесар осуђујући досадањи гравам. правац као неплодан пут и одобравајући напуштање гравам. правца, којег су се држали досадањи наши сабори, даје тиме директиву овом сабору, а тиме утиче на рад и расправу сабора, који 8. §. сабор. устројства изрично перхоресцира. Кад ово није даклем више читање једне или друге странке већ читаље сабора, то говорник држи, да сабор према изјави Кр.

комесара може заузети само једно коректно и одлучно становиште, као што га он у име самосталне странке износи у овом протупредлогу.

Пошто се на говора Њ. Преуз. г. Краљ. Повереника, којега је држао у саб. сједници од 13. јуна 1902. г. види, да је Краљ. Повереник против јасног наређења §. 8. саб. устројства хтио утицати на правац саборског рада тим, што је досадањи грађам. правац означио као неплодан пут а најавио да одобрава напуштање тога правца и подједно и политике из саборских расправа: то се овај сабор, да очува своје право слободнога законитога рада, ограђује против дотичних у говору Њ. Преузв. Краљ. Комесара садржаних његових изјава.

Др. Сл. Милетић. Слаже се потпуно са мотивацијом Дра Медаковића, но предлаже, да уђе у записник ова ограда:

1.) Овај сабор задржава себи и на даље несумњиво земаљским и автономним законима зајамчено право, да самостално одређује правац свог рада, који ће према потребама бити граваминалан или не.

2.) Српски народно-црквени сабор има свој делокруг, који је утврђен земаљским и автономним уредбама, које ни досадашњи сабори нису прекорачивали, нити су политику у тај круг увлачили, те тако ни овај сабор није могао доћи у ту прилику, да закључује о потискивању политике из тога делокруга.

Молим славни сабор да овај предлог усвоји.

Др. М. Михајловић мисли да су оба предлагача изгубили једну околност из вида. Сабор од 1897. одлучио је да ће прво у претрес административне ствари а затим да пређе на организацију, али једино уз гаранцију да неће бити окрњава. Потреба је била решења администр. ствари, на зато су у граваминалним представкама на владу и општине и зборови, и посланици од 1897. г. такав сабор захтевали. Према томе је влада знала шта је народ тиштало, а тај јад народни има израза и у једном пасусу адресе већине, где се иста позива на граваминалне те представке. Дакле ни у адреси није напуштен потпуно тај правац. Од своје стране у томе говору не налази оно, што у њему налазе др. Медаковић и др. Милетић, да се наиме тим говором хтео наметати дневни ред и правац политике. Тиме би се могло навести да овим сабором управља невидљива рука од горе, на то не стоји, јер дневни ред доноси сам сабор. (Самосталци: О томе није било речи). У овим речима повереникови налази се само одобравање рада саборског, а не октројисане истога. Остаје при својем предлогу.

Др. Ж. Миладиновић (по пословнику) моли да се одгоди седница на 5 мин., пошто овде стоје два предлога, која се много не разликују. Један садржи само ограду, а други конкретан закључак, па би се исти могли спојити споразумно у један.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу на 5 минута (Настављаће се.)

Манастир Ходош.

У 1. и 2. свеску „Богословског Гласника“ саопштио је прота Д. Руварац седам прилога, до којих је дошао „добротом преосвећеногa епископа пакрачког Мирона Николића“, а којим се прилозима приказује „радња српске јерархије 1877 око повраћања манастира Ходоша српској митрополији“ Карловачкој.

У уводном делу тога саопштења нашао је непознати писац у 209 броју органа радикалне странке повода, да одговори проти Руварцу чланком, у којем се прекошљивим игнорисањем историје и истинитог стања ствари подмеће кривица ради манастира Ходоша Његовој Светости данашњем патријарху српском.

Ни мање ни више, него се ту безобзирце вели, да су „манастир Ходош отели Румуни од нас под Георгијем Бранковићем *епископом дијецезаном манастира Ходоша*“

У истом органу радикалне странке подметала се и до сада кривица ради Ходоша Његовој Светости патријарху Георгију. Али се та кривица доказивала тиме, што после премештаја архимандрита Корнелија Живковића из ман. Ходоша у Месић није у Ходошу постављен Србин настојатељ, услед чега да је Ходош за Србе био изгубљен.

Ми смо ту тврдњу обеснажили у 11. бр. овога листа ове године. Кад се са дотичне стране видело, да је неистинитост тврдње о кривици Његове Светости — на тај начин подметане — доказана, ето нам се орган радикалне странке јавља новим методом у

системи свога окривљивања Његове Светости у ствари ман. Ходоша. Но да и тај метод није добро смишљен, ево доказа.

Да би горња тврдња непознатог писца изгледала вероватна, изрекао је он претходно тврдњу, да је „1881 године припадао манастир Ходош српској митрополији и да су одузели Румуни овај манастир тек после 1881 године“.

Но, кад би ово истина било, зар би г. 1877 епископ Кенгелац тражио од патријарха Ивачковића, да се Ходош рекламује за нашу јерархију? Зар би епископ Никанор Грујић г. 1877. могао писати истом патријарху: „Романи нису имали никада права на манастир Ходош као на своју романску својину, а приликом деобе јерархијске нису имали закона, по коме би могли, — нити су имали свршене погодбе са српском јерархијом, по којој би имали са мирном савести *задржати га у својој власти* — и они су га. преко свег тог, ипак *задржали све до сада*. — То је као што ја схваћам, *готова отимачина*“, итд.

Кад би истина било што вели непознати писац, зар би патријарх Ивачковић тражио од румунског митрополита Романа „да се манастир Ходош у подвластије Српске православне Јерархије поврати“? Зар би могао у истом писму г. 1877. митрополиту Роману написати, да после познатог закључка саборског од 5 јуна 1871, „ипак све до сада (1877) нису следовала никаква расположења, да се манастир Ходош *под област Српске Јерархије стави*“?

Зар би г. 1879 посланик Крстић интерпелисао у нашем сабору о ман. Ходошу и у тој интерпелацији зар би казао, да он „према кривом положају своме de facto засад романској јерархији припада“. Зар би патријарх Ивачковић, одговарајући на ту интерпелацију, рекао, да „сабор само има да одреди хоће ли се, кад ће се, и којим путем ће се реинкорпорација манастира Ходоша у српску митрополитску област покушати“. Зар би рекао, да „не зна куда приходи ман. Ходоша сад утичу и на какве се цељи употребљавају, а то не зна зато, *што ман. Ходош стоји под јурисдикцијом епископа Арадског, који стоји под врховном црквеном влашћу митрополита романског, а не српског, и по томе није овоме, него ономе одговоран*“.

Да је истина оно што радикални писац пише, зар би наш сабор исте 1879 године „упућивао Саборски Одбор, да учини нужне кораке, да се манастир Ходош, као српска задужбина и српско народно црквено добро у посед српске јерархије врати.

Зар би у г. 1902 могло бити говора и страховања од „*застарелости*“ за подизање парнице у ствари ревиндикације манастира Ходоша?

Пред свима овим чињеницама како ли је једна неистинитост тврдње, да је 1881 г. ман. Ходош припадао српској митрополији и да су Румуни одузели овај манастир тек после 1881 г.!

Али да, оваква, само оваква је тврдња требала малицији непознатог писца. Данашњи св. патријарх Георгије постао је епископом Темишварским 1882 године. Да је постао пре 1881 или после 1891, онда би, по објективности радикалног историчара, Румуни отели ман. Ходош пре 1881 или, тек после 1891. године.

Манастир Ходош је за време наше деобе са Румунима био под јурисдикцијом Арадског епископа; остао је под његовом јурисдикцијом и после деобе; под његовом је јурисдикцијом и од г. 1881 до данас, непрекидно. Чијом кривицом? Кривицом наше једне велике заблуде о „споразуму међу српском и романском јерархијом“, које се заблуде није могао одрећи, у истинитој једноверној љубави, ни благопокојени епископ Грујић (види писмо од 4 окт. 1897 у „Богосл. Гласнику“). У тој заблуди смо ћутећки оставили Ходош, и после деобе, у поседу Румуна. У тој заблуди нисмо ни после деобе ништа радили, да га „изтргнемо и извучемо“ испод јурисдикције епископа Арадског, а утеловимо нашој митрополији. А кад смо се заблуде опростили, њу је заменула — индоленција.

Али, како било да било, у тврдњи радикалног писца, да су Румуни од нас отели Ходош „*под Георгијем Бранковићем епископом дијецезаном манастира Ходоша*“, изречена је једна беспримерна неистина.

Данашњи патријарх, Његова Светост Георгије Бранковић као епископ Темишварски није био епископ дијецезан манастира Ходоша, просто из разлога тога, јер је ман. Ходош и за време његова епископовања у Темишвару стајао под непосредном јурисдикцијом румунског Арадског епископа, а под врховном црквеном влашћу румунског митрополита, као што је стајао и пре тога, као што стоји и данас, као што ће и остати и од данас, ако се ми не оканемо протеривања, те се не латимо што брже искрена и одлучна посла, који нам предлежи у питању манастира Ходоша.

Позивање непознатога писца на Извештај из г. 1880, о стању нар. црк. добара, остављено без примедбе.

Тај извештај опроверава сам собом оно, што писац хоће њиме да докаже. У интересу ствари је, да се у анализу баш последњег пасуса његовог не упуштамо, као што би, без сумње, у општем интересу било, да се са извесне стране једаред већ прекине са системом неистинитих окривљивања. —ћ.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Превишњи имен-дан**). Поводом превишњега имен-дана Његова Величанства, премилостивога краља нашега *Франца Јосифа Првога*, служено је дана 21 септембра (4. октобра) о. г. „Благодарење“ у Св. Николајевском храму Карловачком, под началством Његове Светости патријарха *Георгија*. Богослужењу су, осим управног и судског чиновништва, присуствовали автономни чиновници, професорске колегије, са слушаоцима Богословије и ученицима Гимназије, те учитељски збор са ученицима основних школа.

(**Дар Његове Светости.**) Његова Светост преузвишени господин патријарх *Георгије Бранковић*, благоизволео је даровати православној српској црквеној општини у Сенти 1000 К на оправак тамошњег св. храма. Црквена општина у Сенти се на овом патријарашком дару веома топло најсмерније захвалила.

(**Саборски Одбор**). Под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића* држао је Саборски Одбор седнице своје од 16. до 21. септембра о. г., пре и после подне. Присутни су били чланови: високопреосвештени господин епископ Бачки *Митрофан Шевић*, г.г. парох *Божидар Поповић*, парох *Сава Стојаковић*, *Др. Миша Михајловић*, *Др. Жарко Миладиновић*, *Др. Стеван Јовановић* и *Др. Мита Мушицки*.

(**Радња Архидијецезалних епархијских власти.**) *II. Конзисторија* у седници својој, држаној 8. (21.) августа о. г., под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, осим других, решила је, и ове предмете: — Узети су на знање извештаји Његове Светости о рукоположењу Бранка Пауновића личног пожењника пароха Земунског Николе Савића; извештај високопреосв. г. епископа Лукијана Богдановића о рукоположењу монаха манастира Гргетега Виктора Љубичића; извештај високопреосв. г. епископа Гаврила Змејановића о произведењу патријарашког синђела Данила Пантелића за протосинђела и о рукоположењу архиђакона Дра Августина Бошњаковића за презвитера (синђела). — Узето је на знање преандијално расположење Његове Светости о премештају досадањег патријарашког капелана и економа Ни канора Чалошевића у манастир Раковац, јеромонаха Неофита Сабадоша из ман. Раковца у Хопово, те јеромонаха Гедеона Томашевића на ман. Хопова за протопрезвитератског помоћника у Карловце и о постављању јеромонаха Данила Брзаковића за патријарашког капелана и економа. — Публиковане су наредбе Св. Архијерејског Синода о забрани свештенацима држати говоре у црквии, о издавању матичних извода. — Узета је на знање одлука Св. Архијерејског Синода од 5. (18.) о. г. Бр. М. 297 ех 1900/Син. 45 ех 1902 у предмету завршења акта свргнућа са чина свештеничког и лишења части монашке, по којој одлуци се акт свргнућа без обављања посебног црквеног обреда завршује односно да је извршен онога трепутка, када је пресуда врховног духовног суда правоснажном постала. — Публикована је поновна наредба кр. зем. владе одела за богоштовље и наставу о препоручивању званичних писама. — Узето је на знање извешће кр. котарске области у Осеку, да је Василију Поповићу (бившем јеромонаху Василијану) одузета једна горња и доња мантија, црни појас и свештенички шешир, те је то предато срп. прав. црквеној општини у Даљу. — Уништен је избор јереја Г. Н. за на-

роха у Добановцима и одређен је нов избор коме се, са искључењем јереја Г. Н., сви пријављени и постојећим већ решењем ове Конзисторије припуштени компетенти, јереји Миливој Милошевић, Павле Зековић, Никола Поповић, Јован Бута и Милош Поповић поново припуштају. — Администратор парохије у Добановци јереј Г. Н. премештен је за администратора парохије у Сибач, а за администратора парохије у Добановци постављен је јеромонах Арсеније Јеремић, дочим је досадашњи администратор парохије у Сибачу јереј Јован Лазаревић постављен за личног помоћника пароху у Михаљевцима. — Замољен је Архидијецезални Административни Одбор, да ову конзисторију извести када организација целокупне црквене скупштине у Батајници спроведена и по истом одбору одобрена буде, како би се на упражњеној парохији у Батајници избор пароха могао предузети. — Одобрен је избор јереја Николе Бронзића за пароха у Мохово-Шаренграду. — Донесене су две бракоразводне пресуде, а обе гласе на одржање брака. —

(**Карловачко Богословско Училиште**). У Богословију се уписало за 1902/3 шк. годину 111 слушаоца, и то: у IV. годину 22, у III. год. 33, у II. год. 32, у I. год. 24; од потоњих су 9 из Архидијецезе, 2 из Пакрачке дијецезе, 1 из Горњокарловачке, 3 из Вршачке, 6 из Бачке, 3 из Темишварске. Из Будимске пак дијецезе није се уписао ове год. ни један слушалац.

—

Разне белешке.

(**Американска великодушност.**) Позната племенита утакмица међу великим америчким капиталистима учинила је, те су у год. 1901. на добротворне циљеве, *за школе и васпитне заводе*, дали 537 милиона. Најзнатнији прилози претходних година бачени су у засенак овом огромном сумом, у којој је на првом месту Carnegie, чији поклони универзитетима и т. д. износе укупно 155 милиона.

(**Француска је у опасности**). Без обзира на све мере, које препоручују учењаци и предузима влада; без обзира на олакшице, које се пружају ожењенима, и намете на нежење, број Француза с године у годину све мањи и мањи бива. Последњи официални извештај за год. 1900-ту потврђује тај факат речито. Док је наиме 1899. год. број рођења био већи од броја смрти за 31 хиљаду душа (прираст за француску врло незнатан), сад пак 1900-те год. смртност је надвисила рађање и *апсолутни број становништва у Француској смањио се за 26 хиљада душа*. Бракова 1900-те год. беше склопљено око 300 хиљада; 1899—296 хиљ. — Односно броја бракова на 100 душа био је размер 1·54, док је средњи % *брачности* за 10 година — 1.49. *Развода* исте године било је око 7000; — мање него у прошлој години. Најмање је развода било 1897. год. — 7.460; од то доба број њихов постепено опада. Свих *порођаја* те године беше око 866 хиљада; од тог броја беше 39 хиљ. мртво-рођених; коефицијенат порођаја износи око 2·24% онђег броја становништва и те године беше *најмањи у целом прошлом столећу*. — Јасно је, да на осипку XX-ог века Француске не ће да знају за уживања материнска. Од 827 хиљ живорођене деце мушких беше 422 хиљ., а женских 405 хиљ. т. ј. на 1000 девојака долази 1041 дечак: обична пропорција. Од броја рођене живе деце 754 хиљ. беше законито, а 73 хиљ. (нешто мање од 10%) незаконито рођене. Број незаконито рођених за последњих 10 година понешто се смањио. Број рођених 1900 те год. био је за 20 хиљ. мањи, него ли 1899. год., а за 27 хиљ. мањи од средњег годишњег броја за десет година. Број *смртних случајева* био је 1900 те год. 853 хиљаде (место 816 хиљ. год 1899); средњи број смртности за прошлих 10 година *био* је 831 хиљ. Од онђег броја умрлих било је 442 хиљ. мушких, а 411 хиљ. женских. Коефицијенат смртности био је у тој години = 2·21%, док је средњи коефицијенат за 10 година само 2·16%. — На основу таквих података француска штампа с тугом констатује, да је Француска у опасности великој — на путу изумирања.?!

„Le Christ“ 1902. Р. Гр

Књижевни огласи.

Изишла је и може се добити код потписатог књига:

АРХИМАНДРИТ

ЈОВАН РАЈИЋ

1726.–1801.

од

ДИМИТРИЈА РУВАРЦА.

На 8°, 15 табака, на лепој белој сатинираној хартији.

Један примерак без поштарине 1 круна. Књижарима за готово 20%.

Карловци, 14. септембра 1902.

Д. Руварац,
управитељ Српске Манастирске Штампарије

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОЈА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50

„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2—

„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 496./374. ex 1902. 132 2—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на парохије 6. разреда у Арадгају, у Кечи и у Канаку.

Молитељи нека поднесу прописно инструисане молбе своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. новембра) 1902. год.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. августа (2. сепг.) 1902.

Председништво.

К. 477/359. 1902. 129 3—3

СТЕЧАЈ

На два упражњена места у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 300 кр. овим се расписује стечај.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадници епархије Темишварске, који се уче у српској великој гимназији Карловачкој, на којој академији, или на којем универзитету.

Првенство имају рођаци оснивачеви, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, и о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице ваља поднети епархијској конзисторији Темишварској до 17/30. септембра о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. авг. (2. септ.) 1902.

Председништво.

Бр. Е.К. 272. ex 1902. 130 3—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у Бојни, у протопрезвитерату кириноглинском, 2.) II. класе у Првој Љубини, 3.) I. класе у Јураковцу, 4.) III. класе у Шакапијама, 5.) III. класе у Слабињи, и 6.) III. класе у Уштици — свијех пет у протопрезвитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 19. септембра (2. октобра) 1902.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком, 25. јула (7. августа) 1902.

Михаило

Епископ.

СТЕЧАЈ. 133 1—2

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима унапред прима. Проситељи стипендије имају своје молбенице поткрепити:

1. Сведоџбом, да су православне вере, од срп. православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живели.
2. Сведоџбом о примерном владању.
3. Сведоџбом о положеном испиту зрелости.
4. Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.
5. Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечаја траје до 20. Октобра т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока потписатом поднети.

У Сомбору 1. Октобра по нов. кал. 1902.

Љубомир Купусаревић

Окр. протопрезвитер Сомборски и потпредседник управ. Одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА.

Препоручујем своје богато стовариште срп. прав. црквених утвари и то: **светлих и црних одежда, неба, литија, барјака, полијелеја, кретова, путира, кадионица, тјетохљебница, ћивота, рипида, целивањих и свечарских икона; руских икона у разним врстама, историјских слика, свештеничког одела** и т. д. Ко имаде потребе од ових ствари, нека изволи јавити, па ћу му послати свој

ИЛУСТРОВАНИ ЦЕНОВНИК У КРСТОЛИЊУ БЕСПЛАТНО.

На захтевање шаљем обавештаје и различите мустре, а код већих послова — на позив — поднашам на углед сваковрсне мустре, робу, цртеже, предрачуне и избор лично, о своме трошку, без да је дотични обвезан да трговину учини. С поштовањем

НИКОЛА ИВКОВИЋ
у Новом Саду, Дунавска улица.

20—20 19

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по води и јако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи зато имају дуготрајнији, свежнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се оваково једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

20— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастироке Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 508.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 39

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. септембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

Најпосле имамо истаћи одлуку од 19. септембра (2. окт.) 1900. бр. зап. 1682., којом је услед тога, што нарочито нар. црквн. автономне просветне потребе, те и издаци (нарочито из нар. црквн. клирикално-школског фонда) све у већој мери расту и што је каматњак на капитале код већих новчаних завода подигнут — и до битног побољшања новчаних прилика, — *каматњак на хипот. зајмове главнице од 1. јануара 1901. од 6% на 7% повишен* и сходно овопредметно расположење учињено, да ова мера буде од успеха.

Ово стање није дуго трајало. Нарочито у другој половини 1901. год. почела је јаче отимати маха повратна струја (што се види из ниже наведених података) чему је узрок лежао у приликама новчане пијаце, утакмици финансијских института, који у главном имају други базис и меру при давању зајмова и напокон у гореспоменутом повишењу каматњака од 6% на 7%. Услед свега тога се показала потреба, да би се повратна струја сузбила, да се каматњак опет спусти на 6%, што је и учињено у првој седници ове године 1902. Ова мера ступа у живот са 1. јулом 1902.

Резултат издавања главнице под зајам за године 1896—1901. био је овај:

У години 1896-ој		*У години 1897-ој*	
дозвољено је — — —	К 1,118.520.—	дозвољено је — — —	К 1,597.900.—
исплаћено — — —	„ 811.936.—	исплаћено — — —	„ 1,207.588.06
враћено — — — —	„ 411.260.18	враћено — — — —	„ 299.472.02
више исплаћено него враћено	„ 400.675.82	*више исплаћено него враћено*	„ 908.116.04

У години 1898-ој

дозвољено је	— — —	К 1,024.800.—
исплаћено	— — —	„ 1,259 343.—
враћено	— — — —	„ 456.226.80
више исплаћено него враћено		„ 803.116.20

У години 1899-ој

дозвољено је	— — —	К 735.970.—
исплаћено	— — — —	„ 725.905.90
враћено	— — — —	„ 566.518.60
више исплаћено него враћено		„ 159.387.30

Из горњега се види, да је за шест година дана

дозвољено	— — —	К 5,722.730 —
исплаћено	— — —	„ 5,456.692.96

У години 1900-ој

дозвољено је	— — —	К 895.250.—
исплаћено	— — — —	„ 947.087 —
враћено	— — — —	„ 521.603.15
више исплаћено него враћено		„ 425 483.85

У години 1901-ој

дозвољено је	— — —	К 350.290.—
исплаћено	— — — —	„ 504.833.—
враћено	— — — —	„ 595 555.60
више исплаћено него враћено		„ 90.722.60

враћено	— — — —	„ 2,850.636.35
више исплаћено него враћено		„ 2,605.056.61

Стање обвезница хипотекарних зајмова било је крајем

1896. године	— —	К 5,614.924.86	1899	„ — —	„ 7,485 544.40
1897.	„ — —	„ 6,522.440.99	1900.	„ — —	„ 7,911.028.25
1898.	„ — —	„ 7,326.157.10	1991.	„ — —	„ 7,820 205.65

односно ако се амо урачунају и ануитетни зајмови резиденцијском фонду, за намештај и покућство у новој патријарашкој резиденцији и најпосле зајам за отплату трошкова за штићење архијеп. митроп.-патријарашке земље у ковиљском риту, онда овако стоји:

крајем 1896. год.	—	К 6,298.818.66	„ 1899.	„ —	„ 8,266.696.18
„ 1897.	„ —	„ 7,209.687.48	„ 1900.	„ —	„ 8.670.957.15
„ 1898.	„ —	„ 8,113.064.16	„ 1901.	„ —	„ 8,566.887.09

Ну као што је у последњем извештају приказано и образложено, овакова расположења Саборског Одбора, да постави и одржи ову грану приплођавања на што ширем и темељнијем основу, те да тако створи успешне погодбе за што већи приход на црквене и просветне цели ове срп. прав. митрополије, привукла су амо истина далеко већи број зајмотражаца но дотле, ну с друге стране опет се услед тога и посао све више множио код свих Саборском Одбору подручних звања, те та прилика оправдава у почетку овога извештаја наведено повећање броја званичничких радних снага нарочито код књиговодства и благајнице пар црк. фондова и заклада.

Дозвољено је пак хипот. зајма године

1896.	— — — —	847-орици	1899.	— — — —	549-орици
1897.	— — — —	1771-ом	1900.	— — — —	512-орици
1898.	— — — —	896-орици	1901.	пак само — —	220-орьци

због повратне струје.

Сваки новозадовољени зајам износио је *просечно* у години

1896. око	— — —	К 1320.5	1899. око	— — —	К 1340.5
1897.	„ — — —	„ 902.2	1900.	„ — — —	„ 1748 5
1898.	„ — — —	„ 1143.7	1901.	„ — — —	„ 1590.2

Ради потпуне слике наводи се још, да је

1896. год. било свега дужника		4032	1899 год. било свега дужника		6258
1897.	„ „ „ „	5084	1900.	„ „ „ „	6569
1898.	„ „ „ „	6072	1901.	„ „ „ „	6419

Стање државних *папира од вредности*, коморских обвезница, земљорастеретница, приоритета, разних деоница и других ефеката било је крајем

1896. год.	— —	К 5,338.213.14	1899. год.	— —	К 4,849.043.92
1897.	„ — —	„ 5,092.218.14	1900.	„ — —	„ 5,241.979.16
1898.	„ — —	„ 4,857.043.92	1901.	„ — —	„ 5,203.795.66

из чега се види, да је стање вредносних папира од 1897. овамо опало без обзира на

годину 1900. и 1901; јер растење у тим двема годинама је привидно, пошто је услед одлуке бр. С. О. 1937|580 ех 1900. код ових вредност исказана *номинална* место по курсу, а ту се показала разлика са близу 400.000 К, те се види, да је стање остало непромењено.

Стање своте *штедионичких улога* било је крајем

1896.	године	—	—	К 1,567.367.46	1899.	године	—	—	К 1,302.217.06
1897.	„	—	—	„ 1,369.161.54	1900.	„	—	—	„ 1,280.621.93
1898.	„	—	—	„ 1,176.138.72	1901.	„	—	—	„ 1,649.622.95

Незнатно растење у 1901. последица је повратне струје код хипот. зајмова.

Да се дође до куна каквог већега непокретнога добра као властитости којег већег народно-црквеног фонда, није било прилике за ово време од пет година дана.

Саборски Одбор је настојавао и за ово време, да се *верозаконски принос* и *саборски трошкови* и то како стари, тако и нови уберу односно осигурају. Од ово-предметних многобројних одлука спомењујемо само неколико главнијих.

Одлуком бр. С. О. 1279|119. ех 1897. је (уз измену одлуке бр. С. О. 1166|756. ех 1890.) изречено, да се у напредак 6% камата на своту верозаконскога приноса и саборских трошкова, осигурану обвезницом, рачуна од дана, кад је исправљена обвезница.

По што је преузв. г. кр. уг. министар-председник од времена на време захтевао, да му се поднесе извешће о успеху учињених овопредметних мера односно искази о стању ових дугова, то је Саборски Одбор такова извешћа и исказе и поднио.

Одлуком бр. С. О. 2120|1170. ех 1897.; С. О 5457|2237. ех 1897. и бр. С. О. 7380, 8442|2168. ех 1898. учињени су потребни кораци, да се установи, кога, и у колико терети *проневера своте саборских трошкова и вер. приноса у вршачкој епархији*, која је свота првобитно пријављена са 3010 фор. 04 нов. а. вр., односно са 2468 фор. 88 нов., 398 фор. 88 нов. а. вр., као и да се проневерена свота од криваца накнади. По спроведеном поступку је одлуком од 9. (21.) септембра 1899. бр. С. О. 5298|1283. коначно решена ова ствар тако, да се потраживање као застарело и неистериво има брисати; ну по што је поводом целе ове ствари констатовано, да се о укупљеном новцу за саборске трошкове и верозаконски принос код епархијских власти тачно књиге не воде, нит се тамо налазе за тај посао у сваком погледу способни органи, те је услед тога и тамошња контрола површна, а да би се у будуће свака евентуална неправилност при укупљању саборских трошкова и верозак. приноса отклонила и Саборском Одбору омогућило, да стално може о уплатама горњих дугова тачну евиденцију водити и сигурну контролу вршити, — то је уз измену одлуке бр. С. О. 321|71 ех 1892., којом је изречено, да се уплате горњих пристојаба могу чинити и код надлежног епархијског административног одбора, учињено расположење, да све подручне црквене општине у будуће, и то почињући са 1. јануаром 1900. године, како заостале тако и будуће саборске трошкове и верозаконски принос уносе искључиво непосредно у благајницу срп. пар. црквб. фондова и завлада; о овоме је издана циркуларна наредба архидијецезанском и осталим епарх. админ. одборима. (Наставиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXXII. Седница 4. (17.) јула 1902. (пре подне).

(После одмора од 1 сахата.)

Др. А. Рокчић Када је у првој саборској седници прочитан рескрипт, стављено је у наглед саопштење о упутству са највишега места. Сабор је донео закључак да поднесе адресу. Но ван тога изабрат је одбор, који ће израдити грађевинални представку након предане адресе и краљева одговора, где стоји да прима адресу и да са задовољством прати рад овога сабора. Но том је претходила најава краљевског повереника, у којој је он прионћно неке

своје погледе, које је схватила већина као његово субјективно мишљење, јер у тој се енунцијацији не преЈудицира раду овога сабора. Ја у тој изјави не видим оно што изводи др. Медаковић. Наиме, да се у њему намето правац и дневни ред овоме сабору. Ја држим да нема никога који ће устврдити, да овај сабор не ради самостално и слободно. Стога сам слободан овај предлог донети:

Сабор овај у саопштењу Њ. Преузв. Краљ. Повереника у седници нар.-црквр. сабора од 13. јуна 1902. г.: да је сабор овај напустио гранам. правац и политику, не изводи из тих речи, да је Њ. Преузв. покушала утицати на рад овога сабора него сматра то мишљењем Њ. Преузв. који Њ. Преузв. овом сабору ништа не намеће. Али поводом тога доноси сабор овај ову одлуку, која улази у записник:

1.) Овај сабор стоји на становишту, да има своје несумњиво право, земаљ. и авт. законима зајемчено, да самостално одређује правац свога рада, који ће према потребама бити граваминалан или не.

2.) Срп. нар. црквр. сабор има свој уредбама тачно уређени делокруг који ни досадашњи сабори нису прекорачивали нити је политика у тај круг увлачена, те према томе није могао ни овај сабор доћи у прилику да закључује о искључивању политике из саборског делокруга.

Др. М. Михајловић повлачи свој предлог натраг.

Др. Сл. Милетић. Пошто се мој предлог у целини садржи у предлогу Др. Рокнића, повлачим свој предлог натраг.

Прота *Јован Јеремић* (Овај говор је штампан у 27. броју „Срп. Сиона“).

Св. Прибићевић. Др. Медаковић јавно је у име самосталне странке предложио за одлуку, којим се осуђује поступак кр. комесара. Др. Милетић прихватио је мотивацију и смисао тога предлога, а сада нас др. Рокнић изненађује противпредлогом. Др. Рокнић истиче у образлагању свога противпредлога, да Кр. Повереник није говорио у име круне и угарске владе, него је у свом говору поводом предавања адресе истакао своје личне назоре и дао израза свом субјективном мишљењу. Мора упозорити на §. 8. саборског устројства, који императивно забрањује Кр. Поверенику утицање на закониту радњу саборску. Сабостална странка не гледа, додуше, како хоће г. Јеремић, неку чаробну моћ у ријечима Кр. Повереника, али он ипак мора признати, да и сам §. 8. устројства, који искључује интерференцију комесара, предвиђа могућност незаконитог утицања, ослањајући се на жалосна искуства прошлости, те то утицање парично забрањује. Не стоји што каже г. Јеремић, али једно је јасно, а то је чињеница, да Кр. Повереник нема права износити у овом сабору своје субјективно мишљење, у овом сабору нема мјеста личним погледима, личним импресијама и жељама Кр. Повереника.

Медаковићев приједлог ограђује се одлучно против ријечи кр. комесара, којима је дотични изјавно, да одобрава напуштање граваминалног правца у овом сабору и политике из саборских расправа. Наши су сабори били управо присиљени, да се граваминалног правца држе, а силила их је на то угарска влада својим незаконитим поступцима. Је ли тај пут неплодан или не, одлучујемо ми, а не Кр. Повереник. Кад је он казао да одобрава напуштање гравамина, прешао је границе свога дјелокруга и заслужио најстрожу осуду. Била би увреда за наш сабор и повреда традиције наших сабора, кад би се одрекли граваминалне политике.

Наши српски сабори долазили су често у непријатан положај, да су се морали разићи, не свршивши законити рад свој. а у тај положај стављали су га Кр. Комесари, који су се надизали над автономне законе. На кад су се они могли тако одлучно борити, онда се и ми можемо оградити против изјаве, којој absolute нема мјеста у нашем сабору. Рокнић је казао, да нико не утиче на законити рад овог сабора, он ради по слободној вољи својој. Чуди се, како се и дошло на то питање, кад нико ни с једне стране зове високе куће није покренуо тога питања, ни оспоравао самосталну диспозицију у састављању дневнога реда. О том се и не води расправа, — на дневном је реду одговор Кр. Повереника. А он мора казати, да је тај Кр. Повереник починио грубу некоректност својом изјавом.

Па с разлога, што се приједлог дра Медаковића ограђује против те некоректности, с разлога што он чува достојанство овог сабора, одговара традицији наших дојакошњих сабора, а уз то и §. 8. саборског устројства, изјављује, да ће гласати за тај приједлог, а моли

сабор, да га усвоји.

Др. Ж. Миладиновић. Кад је предлагао да се одгоди седница ради споразума, није мислио, да једна странка другој наметне свој предлог, него да споразумно обе странке донесу један предлог.

Др. Б. Медаковић не чуди се што је др. Михајловић повукао свој приједлог. По ријечима дра Михајловића изгледа, да је Краљ. Повјереник имао повода да говори о напуштању граваминалног правца. Сабор од 1897. хтио је то исто да ради што је данашњи сабор учинио, но није му дозвољено. Не види повода, да се осуђује досадањи правац саборски, па и онога сабора од 1897. год. Држи да је др. Михајловић погрешно што је унио тај моменат у свој говор, као да је било изјава, да је дневни ред овом сабору ингериран. То га натјерује, да се сјети оне талијанске пословице: „Језик удара по оном зубу, који боли.“ Осврће се на ријечи дра Сл. Милетића и жали ствари ради, што је исти повукао свој приједлог, и што га није спојио са његовим, а тим прије, што се приједлог дра А. Рокнића не слаже ни са приједлогом његовим ни са приједлогом др. Милетића. Држи, да он много озбиљније схваћа изјаву Краљ. Појереника него др. А. Рокнић. Ријечи Краљ. Повјереника морају бити скроз промјерене и зато се исте морају и озбиљно промислити, па да се о њима донесе коректан суд. У приједлогу дра А. Рокнића, има протусловља, јер кад се каже да сабор остаје код својег права, то значи да је исто у питању. Он није казао да је очевидна ингеренција Краљ. Повјереника на рад сабора, али кад се сазна генеза тога говора Повјереникова, онда мора бити јасно да је и Кр. Повјереник озбиљно схватио свој говор.

Кр. Повјереник написао је своју енунцијацију на основу изјаве појединих странака, и та енунцијација има свој смјер, да ухвати обје странке за ријеч, да ће се тога правца држати и тиме везати сабор за извјестан правац, а то значи давање ингеренције, што се опет противи сабор. устројству. Било је прилика кад су те ингеренције биле јаче. Остаје код свога приједлога.

Др. М. Михајловић изјављује да нико није извештавао кр. повереника о томе, да ми мислимо напуштати гравамина, већ једино је на то могао доћи на основу силних представака и жеља, да се једном дође до позитивна рада; те ја у томе не назирем злу намеру. И опет тврдим да није истина да нам је крал. повереник прописао дневни ред, захваљујем мањини што је то потврдила. Ја сам и хтео да је изазовем на то. Јер листови мањине сваки дан обмањују свет, да се овом сабору натурује дневни ред и да се ради по команди. То мањина до сад није побила. Но сад јој је остало: или да каже да је то истина, или да прогласи то као измишљотину, што је и учинила. Сад је бар народ на чисто. Ја и већина нисмо могли видети у говору повереника оне страхоте, које види мањина. Мањина сад тврди, да је то ингеренција, повреда §-а 8. саборског устројства. Али говор кр. повереника био је пре три недеље, па што нисте одмах рекли да видите у том говору утицање на саборски рад.

Др. Сл. Милетић. Др. Медаковић је изразио жаљење што сам ја одступио од свог предлога. Но ја изјављујем, да ја тај предлог нисам напустио, јер Рокнићев предлог садржи у себи и мој предлог од речи до речи. Ја се и сад слажем с оном мотивацијом дра Медаковића, да се утицање кр. повереника на саборски рад не сме дозволити. Али се са предлогом др. Медаковића нисам слагао. Јер да сам се слагао не бих поднео противпредлог. Предлог дра Медаковића се само ограђује, а ја сам предложио да изречемо начело овог сабора.

Др. А. Рокнић. Треба добро правити разлику у свакој ствари. Рад је овога сабора отворена књига; држим да нико не сме тврдити, да нам се што натурује. Не смемо губити из вида да је жеља народа да се ради. Право морамо бранити, или би била опасна сигрчка силовитим тумачењима стварати трзавице. После оне поруке са највишега места, немамо разлога да сумњамо. Не смемо стварати бауке онде, где их нема. Ја даље не видим у овој изјави никаква мешања, те држим да се неможемо ни ограђивати, као што хоће мањина. Становиште пак своје обележили смо мојим предлогом.

Др. Б. Медаковић хоће да говори.

Потпредседник *Др. Е. Красојевић* не допушта него позива на гласање и то поименично, јер поднесак петнаесторице посланика то тражи.

Др. Б. Медаковић моли сабор, да се из-

јасни, да ли он има право говора, јер је и др. Михајловић говорио.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* Др. Михајловић говорио је у личној ствари. (Самостаци: Говорио је он стварно, а не лично).

Св. Прибићевић (по пословнику) захтева да др. Б. Медаковић сме говорити. Нека сабор то одлучи.

Сабор дозвољава реч дра Б. Медаковићу.

Др. Б. Медаковић говори против речи дра М. Михајловића. Вели да је орган радикалне странке тенденциозно представљао ствар, да је при предавању адресе послије одласка Краљ. Повереника избегавала самостална странка изјаву свога уверења. И радикални посланици су то отрпели и нису дезавуисали ту неистину.

Вели да су самостаци одмах хтјели да одговоре на Повјереникову енунцијацију. Радикали су требали пожуривати ту ствар да дође на дневни ред. Брани граваминални правац наших сабора, јер се морају прво отклонити препреке, а то се једино може тим путем учинити, па да се приступи организаторном раду. Одлучно одбија инсинуацију дра Рокнића, да и опет самост. странка својим држањем у овом предмету доводи у питање сабор.

На предлог *Др. Бр. Илића* одређује се поименично гласање.

За предлог Дра Медаковића гласало се са „да“, за предлог Дра Рокнића са „не“.

Са „да“ гласаше:

М. Бакић, П. Велебит, М. Давидовић, Др. Ђ. Димовић, Еег. Думча, М. Јачшић, Ст. Калембер, Ст. Карамата, П. Крајновић, Ј. Магарашевић, Др. М. Мандић П. Мандровић, Др, Б. Медаковић, М. Медаковић, В. Муачевић, Л. Обреновић, М. Орловић, Св Прибићевић, М Свилар, М. Соларић, В. Стефановић, Др. М. Ђорђевић, М. Богдан и Ј. Јеремић.

Са „не“ гласаше:

Др. М. Бабић, Б. пл. Будисављевић, М Георгијевић, М. Ђорђевић, Др. Н. Ђурђевић, П. Зековић, Др. Бр. Илић, И. Јелчић, М. Јовановић, Др. Ст. Јовановић, М. Кицин, М. Косовац, П. Лунгулов, Мл. Љубојевић, Др. Вл. Манојловић, Др. Ж. Миладиновић, Др. Сл. Милетић, П. Милин, Др. М. Михајловић, Ст. Моловић, Др. М. Мушицки, Л. Нешковић, М. Николајевић, Ђ. Павковић. Др. Љ. Павловић, П. Петровић, Б. Поповић, Др. Ј. Радивојевић, Др. Ал. Рокнић, Д. Стојшић, Др. М. Теодоровић, М. Ћосић, С. Цвејић, Др. П. Дракулић и А. Сандић.

По томе потпредседник проглашује, да је предлог дра Ал. пл. Рокнића примљен већином гласова, и одгађа седницу на 5 минута.

(После одмора.)

Др. Ал. Рокнић, као известилац петиционог одбора, прво реферише о петицији Белобрђана у погледу овршно одузетих им земаља; истиче да је данас даљско добро неоспорно власништво српскога народа. Пошто су Белобрђани врло сиромашни, те да би се утрла многа српска сиротињска суза, предлаже, да се ове молбе упуте Саборском Одбору, с препоруком, који ће о њима сходно решење донети и покушати измиру. За тим реферише и о другој петицији Белобрђана у погледу винограда, које су они тако рећи из паргога створили, које су они направили културним земљиштима, те моле, да се та земљишта уступе њима у неограничено власништво, уз праведан откуп. Пошто је и ова молба оправдана, предлаже, да се и ова петиција упути Саборском Одбору на решење.

В. Муачевић потпомаже предлог Дра Ал. Рокнића.

Прима се предлог Дра А. Рокнића.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $1^1/_2$ сахата после подне и заказује другу у 4 сахата.

XXXIII. Седница 4. (17.) јула 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић*.

После прочитаног записника, *Др. Славко Милетић* жели, да од његова говора, пошто је нетачно уведен уђе само то, да је говорио у личној ствари.

В. Муачевић примећује, да прота Ј. Јеремић није помагао предлог Дра Медаковића но је изјавио да ће гласати за њега.

Записник се оверовљава са овим примедбама.

М. Ђорђевић, Ст. Моловић и М. Медаковић пријављују разне поднеске.

Уступају се петиционом одбору.

Прелази се на дневни ред, *на друго читање прорачуна*.

Лазар Обреновић примећује код расхода епарх. власти, да није повишење плате конзисторијалних бележника, но да је то допла-

так. По том је прорачун у другом читању примљен.

Др. Бранко Илић најављује, да верификациони одбор није донео још закључка о верификацији сомборског мандата те моли, да се тај предмет одгоди за идућу седницу.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*. На дневном је реду избор једног редовног члана Саб. Одбора.

За редовног члана Саб. Одбора изабран је Др. Никола Ђурђевић.

Прота *Јован Јеремић*. Кад је г. Васа Муачевић чинио примедбу своју на записник нисам био присутан, те стога нека ми је дозвољено сада, на основу пословника, а у личној ствари, најавити, да примедба г. Муачевића није исправна, јер ми импутира, да се моје гласање пре подне за предлог Дра Медаковића не слаже са мојим говором приликом дотичне расправе изговореним. Не дозвољавам никоме таква импутирања, па ни г. Муачевићу, те одбијам од себе његову тврдњу. Ја сам са мојим становиштем на чисто; моји су назори кристалисани. Сваки поступак мој конзеквенција је мога становишта, мојих назора. Да нисам потпомагао предлог г. Медаковића, не би за њега ни гласао. Можда г. Муачевић није добро чуо мој говор, а нарочито не другу половицу тога говора. Само тако могу разјаснити његову тврдњу, против које се најодлучније ограђујем.

В. Муачевић остаје код своје тврдње.

Известилац *Св. Прибићевић* реферише о молби М. Калића проф. на препарандији, који тражи још један квинквенал. Предлаже: пошто петиционни одбор не може урачунати 5 година, што је провео исти на јавним заводима несрпским, у његову службу ради мировине, да се ова молба одбије.

Др. Бр. Илић држи, да ће се петенту учинити неправда, ако се уважи предлог петиционог одбора, те моли да се уважи молба петента.

А. Сандић истиче, да је петент служио тих пет година на школи, која је онда била српска, а и пошто петент има́де заслуге и на књижевном пољу, то држи, да му сабор може признати тих пет година. — С тога подупире предлог др. Илића.

В. Ристић не може усвојити предлог дра Илијћа, јер се исти противи у § 4. мировинске школске уредбе, по којој би се петиту Мите Калића могло само онда за доста учинити, да је тих пет година провео на којем автономном заводу.

Св. Прибићевић позивајући се на § 4. мировинске школске уредбе остаје при предлогу петиционог одбора и моли да се исти усвоји.

Усваја се предлог петиционог одбора.

Исти реферише о молби Јелисавете Деспотовић уд. А. Деспотовића бившег П. Књиговође, која тражи посмртнину. Предлаже да се одбије ова молба.

Прима се.

Исти реферише о молби Мирка Марјановића учитеља кишфалубског, који тражи сталну годишњу припомоћ, пошто је служио 52 год. Ова је молба од 1897. г., а ове године није обновљена, за то предлаже да се одбије.

Прима се.

Исти реферише о молби проф. учитељске и учитељичке школе у Сомбору ради повишења плате њихове. Предлаже: пошто сабор овај не може донијети уредбу у тој ствари, да се упути Саборски Одбор, да нпак нешто удовољи петиту ове молбе и да одреди бар годишњу припомоћ.

В. Муачевић мисли да то не спада у делокруг Саб. Одбора, а предлаже, да се професорима у свима препарандијама и вишим школама од Саб. Одбора, код прорач. за 1903. г., одреди станарина од 400 К.

Известилац прихваћа предлог В. Муачевића.

Прима се предлог В. Муачевића.

Исти реферише о молби Олге Радуловићке, која тражи да се уврсти у status авт. чиновника, а ради полученља пензије. Пошто учитељице ручног рада по умирод. уредби не могу то постићи предлаже одбијање.

Исти реферише о молби Л. Борђошког, учитеља вежбанице учит. школе у Карловцу, који тражи да добије квинквенале и пензију. Предлаже, да се молба у смислу шк. и мирод. одредбе одбије.

Прима се.

Исти реферише о молби Нике Грујића из Мола, који тражи, да се мировина пок. старопаланачког учитеља Хајдуковића исплаћује њему, јер се код њега налазе 6. деце истога учитеља. Он је ту децу извео на пут и зато тражи накнаду. Предлаже, да се ова молба о накнади

одбије, а помоћ, да се одреди неопскрбљеној деци, а колику, то ће да одреди Саб. Одбор кад изврши ствар.

Прима се.

Исти реферише о молби А. Јорговића, привр. референта бачкобудимског, који тражи 10. годишње доплатке, које је време провео као професор на вишој дев. школи. Предлаже да се одбије.

Прима се.

Исти реферише о молби Др. Блажека, проф. музике у препарандији у Сомбору, који тражи, да се установи стално место хармонијског појања, па да има права на пенанју. Предлаже да се молба одбије.

В. Муачевић предлаже да се ова молба упути Саб. Одбору, који ће то узети у обзир при стварању нове уредбе.

Б. Поповић предлаже да се упути Школ. Савету.

Известилац не усваја предлог В. Муачевића, већ може само усвојити предлог Б. Поповића.

В. Ристић. Ја мислим да је референт дужан бранити предлог одборски, а не може на своју руку мењати мишљење тога одбора.

Прима се предлог одборски са допуном Б. Поповића.

Др. М. Мушицки. Познато је, да је на Карловачкој гимназији давно неговано певање и појање. То треба отпочети радити и на Новосадској гимназији, те да се и тамо заори песма. Да би се то утврдило, то је патронат решио, да постави ликовођу и поставио је стручно образованог човека Исидора Бајића. Не како патронату не стоје на расположењу нужна средства, то патронат тражи приномоћ из народних фондова и то да се може ликовођи плата 10. класе осигурати.

Др. Б. Илић. Мислим, да ми треба да станемо на начелно становиште, те да се и не осврћемо на државу и њене плате, него да се утврди плата, какву тај наставник има и у Карловцима.

В. Муачевић предлаже, да се плата овога наједнаки са платом учитеља појања на Карловачкој гимназији, према чему би овај имо 200 К више плате.

А. Сандић. Ова ствар није на чисто наведена, није јасно одређено, шта ће овај наставник радити. Тако исто мора се ствар плате уредити; стога треба ову ствар упутити Саборском Одбору, да ствар уреди.

Л. Обреновић. Ствар одређивања плате припада патронату, на кад је ту плату одредио патронат, то је треба прихватити и ствар је решења; ми њој немамо шта додати ни одузети.

Др. Л. Секулић. Не могу се сложити са предлогом г. Сандића, јер је та ствар била пред Саборским Одбором, али овај ју је упутно сабору, јер је себе сматрао за некомпетентна. Усваја предлог одборски.

Др. Ж. Миладиновић. Ово није ствар само молитеља, него је ствар и народна. Ова плата се не установљава за личност, него за професора у будућност. Гласам за то, да се плата овоме професору изједначи са платом Карловачког професора певања и појања.

Усваја се.

Известилац *Др. М. Мушицки* предлаже да се молба црк. општине Чурушке реши тако:

а.) да се упути Саб. Одбор да прво ванпарбеним путем поврати црк. општини од политичке општине одузети посед школског иметка, у колико тако не дође до успеха, нека се подигне парница.

б.) да се одреди, да право уживања сесије у натури припада оном свештенику, који је према потреби повећаног броја душа постављен;

гледе петита ради повратка покомуњаљених верионсповедних школа, да се упути дотичном одбору.

С. Цвејић тражи, да се у начелу изрече за залишне сесије, да се могу исте свакој општини вратити, кад буде она то тражила ради издржавања ново основаних места свештеничких.

Др, М. Мушицки прима тај предлог.

Прима се овај предлог С. Цвејића као и онај референтов.

Др. М. Мушицки предлаже тужбу српске црквене општине у Араду против влашке општине, која је негда присвојила неке црквене утвари српске цркве и то је признао српској црквеној општини и неки комесар владин, али Власи не дадоше. Власи су зграбили и неку накнаду, досуђену Србима у своти од 17·000 фор., на тражи, да покрене сабор парницу против Румуна. Одбор предлаже, да ту парницу покрене сама црквена општина, а не сабор.

П. Милин вели, да је у Араду нередовно стање у опћини, те предлаже, да се упути епарх. админ. одбор, да он покрене ту парницу.

Прима се.

Потпредседник *Др. Т. Красојевић* затвара седницу у $6^1/_2$ сах. и заказује другу за сутра у 9 сах. пре подне.

XXXIV. Седница 5. (18.) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Перовођа *Др. М. Бабић* чита записник прошле седнице.

В. Муачевић примећује да се у записнику не спомиње његов предлог о повишењу станарине професорима и наставницима Сомборске препарандије на 400 К.

С овом примедбом записник се оверовљава.

Др. Мушицки, М. Косовац, М. Нешковић, Б. Поповић, М. Соларић и Ј. Воркапић подносе разне молбе, које се упућују петиционом одбору.

Душан Стојшић подноси ова два прешна предлога: 1.) Нека сл. сабор упути Шк. Савет, да у најкраћем року одвоји у Сомбору једну препарандију од друге, тако, да свака за себе има свог управитеља и своје професоре, јер данашње стање овакво, какво је не може више постојати. Зато говоре многи разлози, а највише васпитни и морални. Подносећи овај предлог част му је позвати се на већ постојећу одлуку сабора од 1892. год., да се те две препарандије на овај начин одвоје.

2.) С погледом на то, што данашњи управитељ више дјевој. школе у Сомбору не спада у статус његових учитеља, нека сл. сабор упути Шк. Савет, да учини крај тој аномалији, јер у смислу Шк. уредбе од 1871. г., §. 10-тог, управитеља више дјев. школе именује главна шк. управа од учитељског особља на 3 године. Данашња управа пак не само да је против постојеће уредбе, већ је штетна и по саму школу и понижење за дотичне наставнике.

Примају се ови предлози као прешни.

Св. Прибићевић. Већ је сабор на свршетку а није посвршавао све послове. Сабору предстоји још осим администр. рада и потребан организаторни. Тако нпр. треба модификирати шк. уредбе. Зато и предлаже овај приједлог: С разлога што сутра 6. јула 1902. истиче вријеме за једно редовно заседање овога сабора у смислу § 7. саборског устројства, предлажем нека сабор закључи, да се сутрашњим даном завршује редовно заседање овога сабора, а уједно изрече потребу ванредног састанка саборског, који би се имао у новембру ове године одржати ради тога, да уз моћне довршити још непријешене административне послове и приступити тежем и много важнијем дијелу свога задатка, законодавном раду своме.

Моли да предсједништво још данас донесе овај прешни приједлог на дневни ред, те да се о њему расправља.

Ј. Воркапић чита приједлог В. Муачевића и другова, који гласи: У даљском срезу изборном од 1898. г. на дневном су реду разрешавања српско-црквн. прав. скупштина и лишавање активног и пасивног права скупштинарског односно одузимања црквене свести оним људима, који нехтедоше да се склоне и поклоне оном новом систему, који је спремао терен за автономашки сабор и који се је архид. адм. одбор прославно у свој јавности заједно са покојним Саб. Одбором. Тим поводом и без икаквих стварних разлога, пала је првом жртвом срп. прав. црквн. општина у Осеку и њена скупштина и одбор, који је патриотски и савесно своје дужности отправљао, г. 1898. разрешени су по архид. адм. одбору. После Осека ишло се је редом, тражило се ма каква ситница, да се може у даљском срезу тако одомаћио, да ту не треба ни истраге ни преслушања ни пресуде адм. одбора, данас г. прота Илија Перкачански већ самовољно поступа. Тако је ових дана т. ј. 5./VII. у Тењи разрешно скупштину и поставно нов одбор зато што скупштина не хтеде код француско-угарског друштва црквени иметак против пожара да осигура.

Како је ово абнормално стање у даљском срезу то стављамо предлог: да би славни овај сабор Саборски Одбор упутити изволио, да испита стање разрешених општина и онде где су исте неоправдано разрешене старо стање успостави, а г. проту преко надлежне области на одговор свога силеџијског поступка ради позове.

Прима се овај предлог као прешан.

Др. М. Мушицки увиђа оправданост пред-

лога Прибићевића, али пошто исти предлаже и тачно време кад да се састане, то ради споразума тражи одгађање седнице ради конференције.

Др. Ж. Миладиновић противан је предлогу др. Мушицкога, јер Саб. Одбор мора одредити и време састанка сабора, јер он мора израдити пројекат законодавног рада. А осим тога о сазивању тога ванредног сабора има говора о правам. представци. Исто је тако разуме се противан и предлогу Св. Прибићевића.

Др. М. Мушицки. Ако се не одреди тачно време, онда повлачи своје мишљење.

Др. М. Бабић мисли да се овај предлог Прибићевићев не може онако примити, како га је он стилизовао, јер ми не можемо ни мислити на сабор без добивених гаранција да не ће бити октројака.

Св. Прибићевић. Није му баш стало до тачног одређења времена, али одлучно захтијева да се у тој ствари чује глас сабора, који и опет више вриједи него глас Саб. Одбора. Што се тиче оних гаранција, о којима рече нешто др. Бабић, мисли да ће исте наћи израза у засебној представи сабора на круну. У начелу остаје код свога приједлога, само онај став изоставља.

Прима се.

Ст. Јовановић моли, да се стручњацима Крчединцу и Димитријевићу одреди 300 К, а Радовићу 240 К за савестан рад при прегледању рачуна.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На дневном реду је верификација.

Ст. Карамата предлаже, да се верификација скине с дневног реда.

Др. Ј. Радивојевић Вачић. Нисам разумео. Зашто? Не прима предлог Караматин.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља предлог Ст. Карамате на гласање.

Већином гласова не прима се.

Ст. Карамата, ради тога, да се ствар ова не би отегла на штету осталога пуног рада, који предлежи сабору, изјављује у име самосталне странке, да иста не ће ни у дебати а ни у гласању у овом предмету учествовати.

Др Ђ. Илић реферише о истрази што се тиче сомборског избора и подноси записник. Позива се на два момента; а у другој линији, да је било некоректности од стране одбора. Из записника је стекао уверење, да црквени одбор није ишао за тим, да полиција и војска присуствују, него да је капетан сам из своје побуде пропуштао изборнике кроз кордон, ради узрујаности, из предострожности, да не дође до окршаја. Држи, да се ово мешање од стране политичке власти не може оправдати, и сажаљева да црквени одбор нема толико авторитета да одржи ред и мир.

Истиче даље некоректност при састављању изборне листе, несавесност чиновника, који је морао с тога захвалити. Два члана, који су били као ревизори, оставили су ствар без икакве промене, књиге нису сравњиване; контроле није било никакве. Мора казати да је рест у парохијалу достигао 60—65 хиљада форината. С тога је било 4 врсте парохијала.

1. Особе код којих је парохијал неутерим,
2. особе које су већ умрле.
3. против којих је одбор устао, и
4. где је егзекутивно утеривано.

Књиге нису све сравњиване даље, него само слово А. На листама није било ближе ознаке бирача и број куће, да се види идентичност.

Примећује, да у Сомбору има много презимена, имена и надимака једнаких и сличних. Из тог разлога се није могло видети, ко је бирач, а ко није. Већина верификационог одбора предлаже, да се оба избора у Сомбору униште. И да се Саборски Одбор упути, да нареди истрагу против црквеног одбора и скупштине, да се дође до правилне листе и онда да буде нов избор. Још да се црквени одбор осуди на сношење трошкова.

Држи да није потребно да чита записник. Истражно поверенство се 5 дана трудило око тога; држи да друге околности нису од тако велике важности, те предлаже, да се предлог већине прими.

Др. М. Мандић као известилац мањине вериф. одбора изјављује, да је он у одбору био за оверовљење оних мандата, но пошто су списи о истрази стигли тек јуче, а у њима је огроман материјал, и пошто је физички немогуће било за тако кратко време проучити толики материјал, то је он предложио, да се у самом одбору истражни списи прочитају, но то је одбијено; касније је мислио, да предложи, да се списи у сабору прочитају, али је одустао од тога с обзиром на краткоћу вре-

мена. У одбору није могао стећи уверење да је избор неправилан, но услед закључка његове странке није ни сам у стању учествовати у дебати и прикључује се решењу своје странке.

Ј. Воркапић изјављује, да ни он не ће у овој дебати учествовати, пошто је гласао за предлог, да се верификација скине са дневног реда.

Др. Павле Дракулић вели, да је сам извештај известиоца вериф. одбора најтемељније образложио, да нема апсолутно никаква разлога за уништење мандата. Известилац је сам рекао, да се из изборне листе не може установити идентитет бирача, а то ни само изасланство није покушало учинити. Говорник је изасланству дао прилике и пута да установи тај идентитет, а тако исто и цркв. одбор, но поред свега тога изасланство није то учинило. Пре него што ће даље ићи у свом разлагању, моли да се констатује, има ли доста посланика, како би се могли доносити правоваљани закључци, јер крњ сабор неће да обећује. (Радикали вичу: То важи само за гласање!) Износи како се у Сомбору поступало при састављању бирачке листе, и стварним разлозима побија наводе извештачеве. Бирачка листа је двапут била на јавном угледу и сваки је могао рекламирати. Напослетку најављује на своју поштену реч, да се код састављања изборне листе поступало без икакве пристрасности и то онда, кад о састанку сабора није ни спомена било. Ја — вели говорник — нисам ступио из неке амбиције као посланички кандидат, јер сам овим само поднео једну жртву, будући сам и сувише оптерећен посланичким дужностима на државном сабору, својом канцеларијом и економијом. Мене су кандидатуром понудили стари радикали (Радикали вичу: Бивши!) а не, као што ви велите, „алмажани“. Они који су ми понудили кандидатуру, уверавали су ме, да свакако треба да се примим ње, јер ће се само тако одржати тешком муком успостављена слога међу Србима у Сомбору, ако се ја примим кандидатуре. То могу без хвалисања казати. Из чистог родољубља сам се примио кандидатуре, али да сам и један часак могао помислити, да ће бити овакове борбе, да бих сматрао испод свог достојанства, да учествујем у такој борби. (Радикали вичу: Охо-о!) *Дракулић*, (узвишеним гласом): Зар ако ко неће да цепа Сриство, зар је то охо-о? Зар ако ко чува интересе Срнства, зар је то охо-о? Без хвалисања могу казати, да је под мојим водством утицај Срнства у Сомбору постао најјачи, У странци коју ја у Сомбору водим, има и много иновераца, који се сви заузимају за интересе Срнства, кад год ја зажелим. Виде ли ти иноверци да се Срнство у Сомбору цепа, да Срби тамо кидишу један на другог, зар ће они респектовати српске интересе? Неће, него ће бити са Србима сомборским оно исто, што је било са Србима у Вршцу. Ако се мој мандат уништи, страдаћу не ја, него ће страдати Срнство у Сомбору. Ја од своје политичке позиције нећу ништа изгубити. То узмите у обзир при верификацији овог мандата, а и то, да у противној странци, осим два-три учитеља и мала трговца није био ни један интелигентан човек. (Жагор међу радикалима.) Молим, ја овим нисам никог вређао, јер то је факт.

Др. М. Мушицки истиче важност бирачке листе, а кад се из ње не може видети ко је бирач, пита, да ли је био могућ избор? Доказује, да то није било могуће.

Из записника и исказа др. Дракулића излази, да је чиновник несавесно, немарљиво водио пореску књигу. Како је тај чиновник радио показао је известилац. Књига нема ознаке броја и ближег означења, што је иначе свуда. Листина има само име и презиме. Ревизиони одбор се на несавесност оног чиновника ослонио. Листина није доказ како ревизије није било. То је изасланство гледало, да констатује шта је у листини? Прво се ослањао на парохијалну књижицу. Но у парохијалној књижици није било прописа. Како нема прописа дуговања, није изасланство могло узети у обзир књижице парохијалне.

Што се тиче полиције и војске, изасланство се уверило, да одбор није тражио полицију и војску. С тога пристаје уз вер. одбор; да се избор уништи, али прво нова листина да се састави.

Ј. Магарашевић потпуно усваја предлог већине вериф. одбора, пошто је и сам видио, да је апсолутно немогуће обавити правилан избор свештеничког кандидата у сомборском срезу, на основу онаке изборне листе у Сомбору.

Др. Ж. Миладиновић. После обе изјаве констатује, да је имао право први пут, кад је тражио уништење избора. Сомборска бирачка листа подсећа на ibis redibis non morieris in

bello“. Од одбора је зависило да каже, које бирач ко не. Чуди се, да је самостална странка гражила пре истрагу, а сада неће ни да учествује у расправи, неће да чује истину. Затвара очи пред фактима. Не уме да брани избор, па се извлачи овим путем.

Прота *Љ. Кујусаревић* огрђује се против Миладиновићевих нападаја на црк. одбор сомборски, у ком седе први људи, те се о њима не може претпоставити, да ће они извршити највеће незаконитости и показати највећу нехатост. Избор је био сасвим коректан и изјављује да не тражи милости од сабора већ само правде, а упозорава, да је мања штета прећи преко једне формалне погрешке, него поново изазивати траванце у Сомбору. Ми Срби у Сомбору смо до сад били сложни, а сад су два-три болесна амбициозна човека раздвојили сомборске Србе, тако да тамо брат брата не познаје.

Др. Сл. Милетић упозорава на истражни записник и жали, што се није из њега по које место прочитало. Ево шта је исказао и потписао у записнику др. Коста Бугарски, члан одбора, а то је онај, који је највише бирача одбио од гласања:

Из записника састављеног 29. јуна 1901. године у Сомбору.

Др. Коста Бугарски изјављује: Пре седам осам месеци удружили су се овдашњи Срби у једну странку, изузимајући врло малу мањину. Услед тога приликом састављања бирачке листе није полагана велика важност, да ли ће који од бирача изостати из бирачке листине или ће се бирач увести; пошто је то опште мишљење било, да ни приликом избора посланика за српски народно-црквени сабор овде у Сомбору изборну борбу неће водити две странке. Тако се исто мала важност полагала и на улагање рекламација. Но на недељу дана пре избора појавила се овде радикална струја, којој ми велику важност придавали нисмо, зато смо приликом првог избора за српски народно-црквени сабор пропуштали гласању сваког оног, чије је име уведено у списку бирача, а нисмо тачно испитивали истоветност бирача. Резултат првог избора нас је изненадно гледе снаге радикалне струје, која се у много већој снази показала, него што смо и замислити могли. Када је пак избор г. Дракулића сабор уништио, то смо приликом другог избора много већу опрезност употребили при оцени истоветности бирача и претходно смо се лично са више чланова црквеног одбора и чиновништва уверили у књиговођству о идентичности особа, уведених у бирачку листу, у којој поред имена бирача није наведен ни кућни број, ни године живота.

На дан другога избора при испитивању истоветности у многим случајевима полагали смо одлучну важност на наше лично познавање дотичних особа, а у другим случајевима већином смо се служили кућним бројем, као доказом истоветности, но уједно примећујем, да у свима тим случајевима нисам себи прибележио кућни број дотичног бирача где је сумња о идентичности искључена била, делимице услед мога личног познавања, делимице пак услед какве поближе ознаке. При оцењивању истоветности нисам никакву важност полагао на парохијалне књижице. Изборни одбор био је непрестано присутан заступљен већином чланова својих.

Признајем да је услед наше веће опрезности при оцени истоветности бирача приликом другог избора више њих одбијено, који су при првом избору гласању припуштени били. Истина је, да је у првој групи гласало на Дракулића 51 бирач, но у тој групи били су и они.“

Др. М. Михаловић предлаже да се дебата закључи и да се пређе на гласање.

Др. М. Мушицки говори, да се преслушање обављати могло само у суботу и недељу. Мисли, да је изасланство било потпуно слободно и да је имало права, да испита правилност бирачке листе. Говори о избору изборника за избор свештеничког посланика. Није могуће знати 57 имена на памет. Побија Купусаревића и тврди да и поред тога што су први људи у одбору, може бити неправилности. А то к јесте жалосно по Сомбор! Оне неправилности су узрок, што се у Сомбору свет гађује. Записних истражни нам пружа жалосну слику. Из њега се види да 99% не знају читати ни писати. Тиме се криве школе и надзор, а и та кривица пада на одбор. Предлаже, да се избор уништи.

Др. Бранко Илић одустаје од завршне речи.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* ставља предлог верификационог одбора на гласање.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу на $^1/_4$ сати.

(После одмора.)

П. Крајновић. Пало је неколико ријечи као оптужба на самосталну странку приликом данашње верификације. Изјављује да предлог, да се скине с дневног реда верификација, није ишао на извлачење из расправе, него се ишло за тим, да се обаве прешњи послови. Тим пре се није требало журити са верификацијом сомборских мандата, што се са верификацијом ст. пазовачких мандата отеже. Самостални нису казали, хоће ли гласати ни за ни против уништења, а по ријечима Миладиновићевим, изгледа као да су се самостални из тога рада извлачили. Он мисли, да ни цијела радикална странка не одобрава ријечи дра Ж. Миладиновића, који је пред народом оптужио самосталну страрку, као да је она хтјела, да омете рад и да заштићава незаконите изборе. Но самостална странка је доказала већ својим држањем, да је она радила како треба.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одговара, да истражна комисија није још отишла у Пазову, што је један члан те комисије био референат прорачуског одбора, а прорачун је тек још коначно свршен.

Др. Ж. Миладиновић упозорује, да је већ још одгођена верификација, на захтевање самосталне странке управо референта мањине. Самостална странка сада то опет тражи, да се она ствар скине с дневног реда.

Што самостална странка неће да гласа, показала је, да она бега од истине. Пре је тражила, да се нареди истрага, сад, кад је то учињено хоће да избегне расправу о истрази. То зато, што истрага говори толико против Дракулића и Купусаревића, да то не би могла бранити.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић.* На реду је расправа о извештајима ревизионог одбора.

Др. Ст. Јовановић подноси ове предлоге:

I. Сабор узима са дубоком жалошћу на знање да управа нар. црквене добара у времену од 1879. па до 1890. г. у коме је вођено камерално књиговодство у многим није управљало с народно-црквеним фондовима и закладама савесно, јер нити су [том времену вођене књиге тачно и савесно, како је то прописано, нити је вођена нужна контрола, нити су појединн руководиоци руковали савесно са истим народно-црквеним имецтком.

С тога сабор упућује Саборски Одбор, да позове све, који су у овим извештајима наведени и који стоје у обвези са каквим било мањком према народно-црквеном имецтку било то у капиталу, било то у камагама, да онима, од којих се може дужна свота утерати стави рок од 14 дана, у ком су дужни безусловно исказани мањак покрити.

II. Са обзиром на то, што је сабор накнадно дознао, дакле после усвојеног повишења плате чиновницима, да неке садање фондовске чиновничке терети: што инвентар није сагласан са извештајем годишњих рачуна, а зготовљен је тек на тражење ревизионог одбора, тек 6 месеци после извештаја, те је тиме старо зло немара из камералног књиговодства донекле прешло и у двоструко књиговодство, то овај сабор, да би сваком намеру а евентуално и већем злу на пут стао, доноси ову одлуку: Сабор изриче јавно опомену дотичним чиновницима и позива их на савесно вршење дужности, а Саборски Одбор упућује, да у властитом делокругу даље поступи.

Сабор једногласно усваја ове предлоге.

Др. Стева Јовановић подноси записник изасланика ревизионог одбора о прегледању фондовских благајница, који гласи.

„Састављен на дан 4|17. јула 1901. у благајничким просторијама срп. нар. црквених фондова и закладе.

Присутни изасланици ревизионог одбора г. г. Евген Думча, Др. Миша Теодоровић, и Стеван Карамата, којима је одлуком ревизионог одбора састављено у дужност, да изврше преглед фондовских благајница.

Дана 4. (17.) јула о. г. је била ревизија готовине и свих вредности, које се у фондовским благајнама налазе:

Налаз I. У првом реду извршен је преглед готовине, која је пребројана и нађена је у главној благајни 64·500 К, у ручној благајни 7·551 К 9 п. укупно 72·051 К 91 п.

Према благајничким дневницима глав. књиговође и благајника требало је бити готовине у благајни 72·050 К 80 п., више је дакле нађено за 1 К 11 п., који се вишак већ од неколико дана налази у глагајни.

Приликом ревизије констатовано је, да је главна благајна уредно закључана по 3-ци

сукључара, и да се благајна дневно закључује и по сви троици сукључара пребраја, што исти и својим потписима дневно потврђују у благајничком дневнику.

II. Прешло се је на преглед државних и вредносних папира, али је гледе истих претходно сравњен инвентар са књигом државних и вредносних папира која је у *добром реду нађена*.

Прешло се је за тим прегледу самих државних и вредносних папира, а на основу књиге државних и вредносних папира. Овај преглед обављен је деломично (strichprobenweise), те је прегледано: а) код 4% угар. земљорастеретница; б.) код 4% хрв. слав. земљорастеретница (неколико комада); в) код 5%-не папирне ренте; г.) код 5%-не сребрне ренте; д.) код 4% угар. крунске ренте; е.) код 4% аустр. ренте у злату; ж) код 4% угар. ренте у злату; з.) код 4% аустр. крунске ренте; и.) код акција Центр. Кред. Завода у НСаду (свуда по неколико комада дотичних папира, а гледе акција под 3.) прегледано је читаво стање — 10 комада) *и нађено је све у реду*. ј.) Све уложне књижице неприкосновеног фонда, које су *у реду нађене*, само је том приликом нашло се за потребно изрећи, да би у будуће добро било, да се уложне књижице бар сваке 5-те године шаљу односним заводима ради уписа капитализираних камата. (Досада је била пракса, да су се камате потврђивале на позив управе фондова нарочитим писмима односних завода).

Пошто је и код деломичног прегледа државних и вредносних папира, *све у најбољем реду нађено* прешло се је

III. на преглед хипотекарних обвезница.

Овде је сравњен детаљни инвентар (попис) свих обвезница са биланцом и то код неприкосновеног, клирикалног, јерархијског и Текелијиног фонда, те пошто је *све нађено у реду*, прешло се је на деломични преглед појединих обвезница у каси.

Изваћене су (неке) и сравњене су са инвентаром, где смо их нашли *сагласно спроведене*.

Овиме је овај преглед довршен и констатовано је, да се благајница срп. нар. црквн. фондова налази у добром реду“.

Узима се на знање.

Известилац одбора за дневни ред предлаже предмете за дневни ред.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у ½1 сахат и заказује другу за 4 сахата после подне.

Нове књиге.

Архимандрит Јован Рајић 1726—1801. од *Димитрија Руварца* (отштампано из „Бранкова Кола“). Ср. Карловци, Српска Манастирска Штампарија 1902. Стр. 238. Цена 1 круна.

Аустријски Конкордат и Хрвати. Од *Д. Руварца* (отштампано из „Богословског Гласника“). Ср. Карловци, Српска Манастирска Штампарија 1902. Стр. 24.

Одговорности Епархијских Власти од *Димитрија Руварца*. Ср. Карловци Српска Манастирска Штампарија 1902. Стр. 14.

Изашла је из штампе књига: **Песимизам и Хришћанство** написао *Александар Живановић* свештеник, професор и православни катихета на кр. средњим школама у Осеку. — Цена (с поштарином) 1 К. 50 п. Добити се може у писца.

Јавна захвала.

Високопречасни господин *Јован Вучковић*, ректор Богословије Карловачке, изволео је — поред многих досадашњих дарова св. цркви нашој — ове године даровати манастиришту бившег манастира Бршљанца прекрасну икону Успенија Пресвете Богородице у руској изради.

Благородни господин *Љубомир Скорупин*, овдашњи уважени учитељ и поштована му госпођа *Емилија Скорупин*, вођени осећајима своје топле побожности дароваше нашој цркви Св. Оца Николаја скупоцену одежду од црнога самта са целим прибором.

Одлични наши приложници нека изволе и овим путем примити израз наше усрдне благодарности.

Из седнице месног црквн. одбора држане у *Бршљанцу*, дне 11./24. VIII. 1902.

Председник: Парох:
Дане Мудрић. Владимир Милутиновић.

Јавна захвала. 138 1—1

Наш угледни и врло уважени господар *Стева Милановић* и супруга му госпођа *Јудита* обдарили су нашу Свету Цркву богато златом извезеним балдахином (небом) од фине црвене

кадиле у вредности од К 1200, и са једним врло лепим позлељем у вредности од К 400.

На тим богатим поклонима дужност нам је да им и овим путем од срца захвалимо. Кличемо им: „Хвала Вам на даровима! Нека Вас милостиви Бог дуго и много поживи. Ваша ће светла имена бити дубоко урезана у срцима свију Паланчана, а најсветлија међу ктиторима и приложницима.

Из седнице м. црквене одбора српске прав. црквене шк. општине Ст. Паланачке, која је држана 1. (14.) септембра 1902. г.

Потпредседник

Љубиша Марцикић с. р.

Константин Јанковић с. р.

Перовођа.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 2217./342. ex 1902. 139 1—3

СТЕЧАЈ

Расписује се поново стечај на упражњено место општинског ђакона у *Бач-Сентомашу*.

Плата је 1000 круна годишње у готовом и 3 ланца 1471/2200 □ хвати земље, на коју ђакон порезу плаћа.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Из седнице епархијске конзисторије, држане у Новом Саду 26. септембра (9. октобра) 1902. године.

Конзисторија Бачка.

Ad C. O. 6120/1329. 1902. 137 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења двају свентуално и више места стипендијских III. разреда у закладн Ђорђа пл. Сервијског са стипендијом од 210 круна

Стипендију ову може получити ученик српске народности православне вероисповести, који је здрав и сиромашног стања, а навршио је 12 годину.

Питомци III. разреда, могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стипенд. разреде са 315 круна и 420 круна и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали.

Крштеним писмом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 21. октобра (3. новембра) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора држане у Карловцима, 16. (29.) септембра 1902. године.

Председништво

срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

К. 496./374. из 1902. 132 3—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на парохије 6. разреда у Арадгају, у Кечи и у Канаку.

Молитељи нека поднесу прописно инструисане молбе своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. новембра) 1902. год.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 20. августа (2. септ.) 1902.

Председништво.

ОГЛАС. 135 1—2

У смислу решења срп. прав. црквене општине Аљанске, од дана 24-тог Септ. 6 тог Октобра т. г. бр. зап. 132. а према одобреном прорачуну од Славне Епарх. Управе, као и од високосл. Школског Савета.

Доле потписана општина расписује дражбу на мањак, ради издавања посла око зидања срп. вероисп. забавишта.

1.)	зидар	је посао	прелиминиран на	3.466	кр.	45 н.
2.)	каменорезачки	посао	„ „	84	„ —	„
3.)	Лимарски	„	„ „	134	„ —	„
4.)	Браварски	„	„ „	67	„ 40	„
5.)	Дунђерски	„	„ „	1.491	„ 10	„
6.)	Столарски	„	„ „	1.024	„ —	„
			Свега	6 266	„ 95	„

Рефлектанти који горњи посао предузети желе — дужни су у име пшеничанлука 10% председнику од прелиминиране своте положити.

Услови, као и трошковник могу се код председника у свако доба видети. Сама дражба одржаће се у Суботу 5./18-тог Октобра о. г. у 2 сата после подне, пред црквеним одбором као повереником општинским. Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посао издати, ако у истоме бољу гаранцију добила буде.

Рефлектанти са стране као и из места немају никаквих путних, ни иних трошкова на општини потраживати.

Ада дана 25-тог Септембра, 8-мог Октобра 1902. године.

Ђ. Акшамовић перовођа. Јаша Мркшић председник.

Бр. 32 ех 1902. 134 1—1

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на новоустановљено учитељичко место срп. вер. школе у Фенлаку.

Плата је учитељици 600 круна, слободан стан за сад од 1 собе и кујне и поред школе врт од 400□ хвати. У име огрева 2 хвата тврдих дрва.

Дужности су прописане школском Уредбом од 1872. год.

Рок стечају је 10 дана од извршења његовог.

Изабрана учитељица има своје место 13. (26.) Октобра заузети. —

Из скупштинске ванредне седнице држане у Фенлаку (Fönlak, Temes. megye) 8. (21.) Сепг. 1902. године.

Душан Которач
учитељ и перовођа

Матија Адамовић
председник

Аа III. С. 389. 390. и 391./531. ех 1902. 136 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења професорског места за педагогијске науке: педагогику са повешћицом педагогије, дидактику и методику са практичним вежбањем у срп. учитељичкој школи горњокарловачкој расписује се стечај.

Изабраном професору спадаће у дужност предавати горе наведене науке а по околностима и други који предмет тако да испуни седмично 20 часова.

Са истим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљен гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и станарина од 200 круна, после сваких пет година успешне професорске службе годишњи доплатак од 200 круна, а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати они Срби или Српкиње православне вере, који су стекли оспособљење за предавање горе поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. За случај, ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и сведоџба о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 25. октобра (7. новембра.) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима, 13. (26.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

СТЕЧАЈ. 133 2—2

Расписује се стечај на једно стипендијско место из закладе пок. Јефте Михајловића Јанковог. Стипендија састоји се из годишње 600 круна, коју своту питомац у месечним оброцима унапред прима. Просители стипендије имају своје молбенице поткрепити:

1. Сведоџбом, да су православне вере, од срп. православних родитеља у Сомбору рођени или да су им родитељи најмање 10 година у Сомбору живели.
2. Сведоџбом о примерном владању.
3. Сведоџбом о положеном испиту зрелости.
4. Сведоџбом, да су телесно потпуно здрави.
5. Сведоџбом о сиромашном стању.

Рок стечаја траје до 20. Октобра т. г. по новом календару.

Молбенице се имају до одређеног рока потписатом поднети.

У Сомбору 1. Октобра по нов. кал. 1902.

Љубомир Купусаревић
Окр. протопрезвитер Сомборски и потпредседник управ. Одбора закладе Јефте Михајловића Јанковог.

„Српски Сион“ излази свако подне на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 крува. Из Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајне плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 524.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 40

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 6. октобра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски и администратор епархије Темишварске *Лукијан Богдановић* благоизволео је рукоположити свршеног богослова Миливоја Поповића из Јосифова, дана 26 септембра (9. октобра) о. г. за ђакона, а дана 27. септембра (10. октобра) за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXXV. Седница 5 (18.) јула 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Бележе: *Ј. Ворканић* и *Др. М. Бабић.*

На дневном реду је избор главног школског референта.

Известилац *Др. Миша Мушицки* реферише у име петиционог одбора о раду истога одбора у овоме предмету, те чита имена компетената, и њихову квалификацију као што следи:

1. *Александар Марић* родом из Чуруга 1869. Свршио је 6 разреда гимназије у Вашархељу, 2—3 разред учитељске школе у Карловцу са одликом 1890. г. Педагогијум слушао је у Бечу 1802/3. У Јени 6 семеструм и није полагао ништа. У Бечу је колоквирао. Служио је од 1897.—1901. у Бечу као учитељ српског језика и појања на задовољство.

2. *Радивој Поповић* закаснио се са молбом, те се не може узети у обзир.

3. *Јован Поповић* није приложио никакве сведоџбе о квалификацији.

4. *Миша Ђорђевић* родом из Новог Сада 1862. Свршио 4 разреда гимназије, 1881. свршио препарандију Сомборску са одличним успехом. Испит положио за више пучке школе из граматичко-историјске групе 1899. године. Служио је по сведоџбама као учитељ у Кулпину, Сентомашу и као редован наставник Више Девојачке Школе од 1892—1902. год.

5. *Ђорђе Поповић* рођ. из Суботице 1870. Свршио је професорски испит на Будимпештанском университету са добрим успехом 1898. На Панчевачкој државној гимназији учио је у припрамном разреду, који одговара 4 основ. разреду, 1895/6. У доњем разреду Панчевачке државне више трговачке школе поучавао

је француски језик 1896|7. У Вршцу је од 11.|24. марта 1893. служио с успехом као привр. школски референат. Ниједна сведоџба није у оригиналу но у преводу и препису одостовереном конзисторијалним бележником Вршачким.

6. *Милан Недељковић* рођ. у Каменици, испит зрелости у Карловцима 1883, 3 године универзе у Загребу и Грацу. Г. 1892. положио је стручни испит у Загребу за целу гимназију, из историје и географије, а слушао је осим тога и немачки језик и литературу. Од 1886. г. као супленат, а од 1892. као редован професор с оценом похвално и примерно. Немачки говори потпуно, мађарски од части зна и имао би се усавршити.

7. *Душан Сперњак* рођ. у Избишту 1864. Свршио је од I—V у Панчеву реалку и од VI—VIII. гимназију у Н. Саду. Матурирао 1884. с одликом. Универзу у Будимпешти с похвалним успехом. Струка му је немачки и књижевност, споредан мађарски језик и књижевност. Служи од 1890 на Карловачкој гимназији са врло добрим успехом. Зна словенски и вичан црквеном појању.

8. *Др. Данило Трбојевић* рођ. из Смиљана 1870. Матуру у Госпићу 1889. с врло добрим успехом; промовиран је 1894. у Бечу за дра филозофије и грчког језика с латинским, као споредно. Слушао је предавање у Загребу и Бечу. Стручан испит положио је 1896, у Загребу. Служио је у Сењу и Госпићу од 1895—1901, а по том до данас на Земунској реалној гимназији беспрекорно.

9. *Мата Косовац* рођ. из Силбаша 1849. Свршио 1870. учитељску школу Сомборску са врло добрим успехом. Од 1878—1879 био је у учитељском Семинару у Фалберштату као народни питомац с добрим успехом. Служио је од 1870—1898. у Меленцима као учитељ. Члан је епарх. школ. одбора од 1872. до данас. Г 1896. замењивао је Миту Долгу. Не доказује знање мађар. језика.

10. *Славко Коларовић* родом 1865. из Карловаца. Матуру са одликом 1883. на Карловачкој гимназији. Слушао је у Грацу и Бечу; 1887. г. апсолвирао филозофски факултет. Оспособљен је у Загребу 1891. и то као главне предмете математику и физику. Служи од 1887. у вел. Гимназији Карловачкој на задовољство.

11. *Тихомиљ Остојић* рођ. у Т. Сентмиклушу 1865. Свршио је у НСаду гимназију 1884. Апсолвирао на Пештанској универзи 1888. год. Стручан испит положио је 1894. из немачког језика и књижевности као главан, а српски језик и књижевност као споредно са врло добрим успехом, педагогијски испит с похвалним успехом. За професора гимнастике оспособљен је у Пешти 1888 са добрим успехом. Сведоџба да је у Пештанској вежбаоници за професора од 9.|11. 1893. до 23.|2 1894. вредно учествовао. Служио је од 1|11. 1889. год. на Новосадској вел. гимназији и то као редован предмет српски језик и књижевност. Обучавао цркв. појање од 1889|90. до 1894|5. год. Гимнастику од год. 1880—1901. Управитељ Учитељског Конвикта 1896—1900.

12. *Мита Калић* нема прилога никакви.

13. *Мита Немковић* нема прилога никакви.

14. *Милан Стеванов Радовић* рођ. Вргин Мосту 1870. Реалну гимназију у Раковцу, свеучилиште у Загребу 1898. из историје и географије као главних предмета. Служи у Вуковару на реалној гимназији од 1894—1902.

15. *Александар Јорговић* позива се на прилоге код Школског Савета. Сад подноси сводоџбе о привр. школ. референтству од 1897—1902.

16. *Јован Грчић* рођ. у Вуковару. Матуру 1872., професорски испит у Пешти 1882. с добрим успехом из латинског и грчки као споредним. У Грацу 1876. апсолвирао је права. Државни испит у Грацу.

Предлажући горње молбенице известилац примећује, да су М. Недељковић, Душан Сперњак, Мата Косовац и Св. Коларовић своје молбенице повукли.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* позива, да се приступи избору.

После довршеног гласања констатовано је, да је гласало 64 посланика, Ђорђе Поповић добио је 36, Тихомиљ Остојић 27 и Др. Трбојевић 1 глас.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* проглашује, да је Ђорђе Поповић изабран за главног школског референта.

Узима се на знање.

Прелази се на избор епархијских школских референата за Бачку-Будимску; и Темишварску-Вршачку епархију.

Известилац *Др. Александар вл. Рокнић*

извештава о раду петиционог одбора у овом предмету и чита имена и квалификације компетената. Компетовали су: 1. *Мита Грујић* професор на Горњо-Карловачкој учит. школи; 2. *Мата Косовац*; 3. *Милан Мандровић* заменик епархијског школског референта у Темишварској и и Вршачкој епархији; *Павле Терзин* учитељ у Ади; 5. *Милан Манојловић* професор Више Девојачке Школе у Сомбору; 6. *Живојин Јанковић* секретар кр. школског надзорништва у Темишвару; 7. *Александар Марић*; 8. *Димитрије Клицин* учитељ на основној школи у Вршцу; 9. *Мита Ђорђевић* учитељ на Вишој Девојачкој Школи у НСаду; 10. *Александар Јорговић*, заменик епарх. школског референта у Бачкој и Будимској епархији.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива сабор да приступи избору најпре епарх. школ. референта за епархију Бачку-Будимску.

После свршеног гласања

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да је гласало 64 посланика, те је Мита Ђорђевић добио 39, а Александар Јорговић 25 гласова. Према томе проглашује *Миту Ђорђевића* изабраним епархијским школским референтом за Бачку-Будимску епархију.

Мита Ђорђевић захваљује се сабору на одликовању овим избором.

Прелази се на избор референта за Темишварску-Вршачку епархију. После избора —

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* саопштава, да је предано свега 63 гласанице, од којих је 36 гласова пало на Миту Клицина, а 27 на Милана Мандровића. Према томе проглашује *Миту Клицина* изабраним.

Известилац финанцијског одбора *Милан Бакић* реферише о молби Илије Машића протопрезвитера и пароха Оточког ради дознаке и исплате путних трошкова и дневница за време сабора 1897. и предлаже да му се исплати 13 К 60 п.

Стеван Калембер противан је предлогу финанцијског одбора, јер за то време за које Машић тражи дневнице био је његов избор уништен, те предлаже да се одбије његова молба.

Прима се предлог Ст. Калембера.

Известилац *М. Бакић* реферише о поверенственим трошковима М. Николајевића, Ј. Магарашевића и Дра М. Мушицког, те предлаже да им се одобри свакоме по 65 К 24 п. — Прима се.

Исти *известилац* реферише о поверенственим трошковима Др. Н. Ђурђевића и М. Медаковића предлаже да им се укупно одобри 162 К 80 п.

Прима се.

Исти *известилац* реферишући о молби Мите Чобанића и Петра Манојловића саб. подворника у предмету њихових дневница, предлаже да им се одобри у име дневница сваком по 4 К дневно.

Прима се.

Прелази се на тумачење неких параграфа привремене епархијске уредбе. (Извештај о овој расправи донели смо већ у 28. и 29. броју „Срп. Сиона“.)

Др. Ж. Миладиновић у име одбора за пређене предлоге предлаже, да се ова ствар упути Саборском Одбору.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* јавља, да је извештен да је записник седнице од пре подне доготовљен, те позива перовођу да га прочита.

Перовођа *Ј. Ворканић* чита записник и примећује, да је из записника изостала његова изјава, да неће учествовати у верификационој расправи мандата Сомборских пошто је гласао да се верификација одгоди.

С овом примедбом записник се оверовљава.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* закључава седницу у 7 сахати у вече и заказује другу за сутра у 8 сахати пре подне.

XXXVI. Седница 6. (19.) јула 1902.

ПРЕ ПОДНЕ

Педседава потпредседник *Др. Ђ. Красојевић*.

Бележе: *Др. Миливој Бабић* и *Мита Ђорђевић*.

Прочитани записник прошле седнице оверовљава се без примедбе.

Др. Бранко Илић тражи пре дневног реда реч на основу пословника, јер му је јуче та реч закраћена. У особној ствари побија наводе посланика проте Јована Јеремића у јучерашњој седници, да се поводом дебате о интерпретацији контролног права од стране Саборског Одбора под појмом „органи“ не могу разумети наша автономна представничка тела,

као што су сабор и епархијске скупштине, јер су по § 1. Саб. Устројства ово организми, тела, заступства, а органи су само поједини делови тих организама, тела и заступства.

Изјављује, да је мишљење проте Јована Јеремића у томе питању погрешно.

На знање.

Др. Александар вл. Рокнић говори како је било много протеста и многи су избори уништени. § 17. и 21. §. су рђаво тумачени. Подноша прешан предлог, за одлуку, да славни сабор изволи упутити Саборски Одбор да у што краћем року ради проведбу наредбу ради тачног извршења одредаба изборног реда, и да ту проведбену наредбу комуницира надлежним административним властима. Мисли да је предлог прешан, да се избегну неправилности и бирање више посланика у једном срезу.

Прима се и прешност и предлог.

Др. Ал. Рокнић. Познато је, да све уредбе треба да проњевља једнакост. С тога установа, правило, начело, које је томе противно, много смета. Сваком је познато, да је Синод издао дисциплинарна правила, која не одговарају духу времена. Неколико примера хоће да наведе, који хоће да свештенике дегредују. Чита §. 14. и протестује против одузимања права гласа свештеницима у јавности. — Упозорује на §. 22., где је забрањено, да се свештеници парниче без дозволе епископа. Док свештеник добије право то, може да пређе рок и он да изгуби парницу која је праведна. — Упозорује још на §. 44., где се ограничава свештеницима право учења и у сабору овом и тражи се за то епископска дозвола. Упозорује да то прети и егзистенцији саборског устројства. Ако сјај епископа буде још друкчији, а ми смо видели овде у сабору млађе калуђерске снаге, каквим назадним духом дишу, онда то може да буде несрећа. Држи да би ово требало променути према автономији и духу времена. — Упозорава још на §. 86., §. 87., и §. 90., те подноша предлог, да се Саборски Одбор упути, да представком умоли св. Синод ради измена дисциплинарних правила за свештенике према начелима наших автономних уредаба и напредном духу данашњег времена.

Прима се прешност и предлог.

П. Мандровић. Међу петицијама, о којима је петиционални одбор поднио сабору свој извештај и предлог, била је и петиција одбора за градњу српске православне цркве у Крижевцима. Петицију ту упутио је сабор прорачунском одбору. Говорнику није познато, да ли се прорачунски одбор бавио том петицијом али пошто је ствар, ради које је петиција поднесена, веома хитна и важна по Православље и Српство оних крајева, моли сабор, да упути ту петицију Саборском Одбору са одлуком, да Саборски Одбор из навора што му га прорачун ставља на расположење, што пре и што већу приномоћ одреди и изда за унутрашње украшење српске православне цркве у Крижевцима.

Др. Славко Милетић подноша овај прешан предлог: „Извештени смо, да заступник земаља из оставине Јована и Марије Трандафилке тако званих „Најгрунда“ и „Беле њиве Ривице“ који се уговором обвезао, да закупљено земљиште неке субарендирати и да ће сваке године једну петину остављати за угар, те услове закупног уговора не испуњава. С тога предлажем, да се упути Саборски Одбор, да ову ствар неодложно даде извидети. Ако би се извињајем констатовала повреда уговора има се Саборски Одбор постарати, да се закупник, коме уговор у погледу „Најгрунда“ већ 1. октобра о. г. истиче, за времена принуди на исплату уговором утврђене конвенционалне казне, односно, да му се положена кауција у име горње казне задржи а у погледу „Беле њиве и Ривице“ да се од закупног уговора одустане и нова лицитација распише“.

Прима се.

Потпредседник *Др. В. Красојевић* јавља, да је сабору стигла оставка проте Јована Бороте члана Школског Савета, те позива одбор на дневни ред. да још данас стави на дневни ред избор једног члана Школског Савета.

На упит *Др. М. Михајловића* извештава потпредседник да члан Школског Савета Теофил Димић није хтео примити допис, којим му се прибављује неповерење овог сабора.

Узима се на знање.

Известилац одбора за дневни ред *Др. Ж. Миладиновић* предлаже, да пре петиција дође на дневни ред грађанинална представка.

Др. М. Михајловић пре отпочете расправе исправља неке штампарске погрешке у нацрту грађанинале представке саборске већине.

Др. Б. Медаковић исто чини у нацрту мањине.

Др. М. Михајловић моли да истакне значај преставке већине. Свакако је интересантан постанак адресе. Сваком је познато, да је било гласова, да сабор неће бити дуга века, неће моћи радити.

Ти пророчки гласови, чули се пре у журналистици, а и овде. Нису се испунили. Како смо на крају сабора, могу рећи да се говорило, да су у сабору револуционарни елементи. Рекло се, да нисмо у стању, да радимо. А где, сабор је радио, и много посвршавао.

Испоставило се, што сам већ рекао, и понављам да је истина, да су пророци ваљали само пре Христа, што сам онда казао кажем и сада. Пророци из доба после Христа чим отворе уста они се сраморе.

Рекло се ван сабора, а и иначе, да неће преставка доћи на ред, јер се сабор боји владе. Мањина вели, да је кратка, тражи је да буде дужа.

Ја не мислим, да дебљина књиге преставља важност књиге. То је био мотив да је саборска већина избегавала понављање. Што је било у представкама сборова, из представака општина, посланика, то се овде не понавља, на то се само позива. А изнето је оно, што је најкрупније и што није било познато. Представка већине доказује потребу, да се што пре приступи законодавном раду уз гаранције. Ако буде потребе рећи ће на крају коју више.

Др. Б. Медаковић жали, што се одбор за грађан. представку није могао сложити у једном нацрту, али кад је већ морало доћи до два нацрта, то он као и у одбору отклања нацрт већине а препоручује нацрт мањине што га је са својим друговима предложио. На крају смо првога периода и првога заседања саборског, у којем смо како-тако обавили најпречи рад, попунили и обновили врховне наше органе и савладали од толико година нагомилани административни и контролни рад сабора. Слава Богу и хвала краљу нашем, што смо и толико, а после толико година, радити и свршити могли. Али црква наша, школа наша траже више, много више! И ко им добра жели, ко им жели напретка и развитка, али шта кажем развитка! та ко им живота жели, ко жели да не угине у маразму, који је притиснуо наш н.-ц. живот, сваки тај тражи више, више очекује.

И заиста: живота и спаса, на онда напретка биће и у цркви и школи нашој тек ако и кад сабор наш буде могао срећно решити и други тежи свој задатак, законодавни и организаторни рад. Ваља средити заостале и заплетене односаје, оживити обамрле институције, а нашу н. ц. организацију, нашу аутономну зграду не само доградити, јер што је грађено то је скоро све и разграђено, што је подигнуто већ и поткопано и разровано, већ управо извести ренесансу наше аутономне зграде. Али од тог другог нашег рада не дели нас само време, јер ево саборски рад прекинути морамо, већ се ту налазимо пред једном великом препреком. У целом нашем н.-ц. животу а нарочито у законодавном и организаторном раду наших сабора, од првог почетка, од прве октројке у саб. устројству, утицала је кр. угар. влада, тако да се у нас већ пољуљала вера, да има устава поред свега зак. чл. г. 1701., да има закона, поред свега з. ч. IX. који гарантује право нашег народа на слободно уређење и слободни развитак нашег нар. и црк. живота, да је овладао осећај да је наша н.-ц. аутономија изван закона стављена. Кулминацију је постигло то, кад се нашем последњем сабору 1897. императивно наложило, да пре и мимо сваког другог рада предузме расправу т. з. јединственог статута. Па је ли чудо што је сабор тај категоричин императив категорички одбио, је ли чудо што је почикла сумња да се не смера тиме на консолидирање и санирање нашег н.-ц. живота, што је овладало мишљење да се не сме приступити организаторном раду под оваким ауспицијама, где не само да нема гаранција да ће се са праћеним основама поступати уставно, већ где је изазвана оправдана сумња да ће се овака основа узети као супстрат новим октројкама, новим незаконитостима, новом насиљу.

Ја сам већ у адреси рекао, да је сазив овог сабора без наметнутог дневног реда, тријумф права и закона, сатисфакција за сабор 1897., који се у обрани права народа, у обрани слободе сабора самог за закон заклонио. А то је и залог, да ће овај сабор можда моћи решити и други свој задатак. Томе се можемо надати, али то не сме да нас занесе, да нас заслепи, да не уочимо, да превидимо ону голему препреку нашем зак. организаторном раду овога сабора.

А кад уочимо једну ту препреку, па кад

тражимо начин да је савладамо, долазимо до тога, да нам спас може доћи само са оне висине, са које су нас иногда пута зраци очинске љубави и милоште огрејали.

И што је овај сабор сазван, и што је могао до сада да ради, имамо да захвалимо тој помоћи и томе старању. Други фактори нису до сада показали озбиљну сталну жељу, да се консолидира наш н.-ц. живот и наша н.-ц. организација, већ су просто за ово абнормално и незаконито стање наше автономије, које води пропасти наше цркве и наше школе, нашем моралном расулу нашег народа, које не може да служи ни на корист а камо ли на част отаџбини нашој — цинично бацали кривицу на наше досадање сабране, на досадање посланике и на народ који је те посланике бирао. А да горка ова иронија буде потпуна, и Срби посланици на зем. саборима, које је исти тај народ бирао, у нади да ће му бар у најрођенијој ствари бити бранични, идентификовали су се у томе често са тим факторима, па су их као у свему тако у и том придржавали и подупирали.

И за то треба, за то мора бити грађанинална представка, а тенденција јој мора ићи у два правца: да изнесе верно црну слику нашег н.-ц. живота, и изнесе све узроке, који су до тога довели, па да код светле круне наше затражи заштите и помоћи, да се ови узроци уклоне, вера у моћ устава и закона поврати и тиме грдна она сметња законодавном и организаторном раду сабора уклони, а да одбије ону обеду, да су и сама организација и рад наших сабора криви, што је и црква и школа у овако јадно стање дошла.

А са тога гледишта не може представка већине задовољити ни у ком погледу ни по експозеу, који је непотпун, нити по петиту, који је нејасан. Бадава уверава др. Михајловић, да је у њој све збијено, што треба да уђе, говорник то не може да нађе. Михајловић је истакао да се адреса већине позива и на народне најаве. Признаје да је лепа појава што је држање посланика нашло разумевања у народу. Тако треба да буде. Али ипак од горе треба импулса да се према доле реагеже. За то не би хтео да се сабор тек акомодира енунцијацијама од доле.

Зато је говорник са својим друговима направио нацрт представке, у којој је после увода у којем се износе побуде сабора за ову представку и правни и законити темељ, на којем почива право нашег народа, а на који се овај сабор ослања, те према истакнутој тенденцији уђешен петит, а у којем у погледу налагања данашњега стања и низања узрока, који су до тог довели рецинира представку коју су посланици сабора 1897. у исту сврху саставили, која је резултат дугог, мучног и смишљеног рада наших тадањих посланика, наше интелигенције, док је још здружена, сложна била. Унесено је и неколико новијих момената, као наредба о учењу мађарског језика, а тангирана је и позната појава у Синоду, који је врховни орган наше цркве, па нама мора бити и свет и драг. Тиме што је прописан дневни ред Синоду у стварима које иду у најужу сферу његова рада, тиме се задире у суштину наше цркве. С тога препоручује на прихват нацрт мањине.

Буде мл. Будисављевић. Као члан адресног одбора имао сам част изјавити на први мах да прихватам нацрт адресе врло поштоване већине, јер ова у првом делу садржава достојни израз непоколебиве вјерности и хомагијалне одавности славног овог српског нар. црквеног сабора, а у потоњем се дијелу понешто оцењенитим али доста јасним цртама осврће на највеће тегобе и жеље; док је нацрт адресе врло поштоване мањине за једнако достојан и топао израз вјерности и одавности при крају изриком изјавио посебну грађаниналну представку.

Вијеран томе начелном становишту не могу се придружити ниједној данас предложених грађаниналних представака, оној врло поштоване мањине још и зато не, што се је као важан, опсежан и далекосежан предлог имала за времена штампати и међу чланове славног овога сабора разделити не синоћ или јутрос, већ 48 сати прије распре, како то нарочито прописује § 14. пословника.

Ово ми је част славном сабору најавити.

Др. Никола Ђурђевић. Хоће да побије Медаковића и то самим Медаковићевим уводом и свршетком. Др. Медаковић вели да је сабор овај добио задовољење за сабор од 1897. г. признаје да су данас настале друге прилике, а на крају хоће ипак адресу од 1897. год. То се двоје код Медаковића потире. Медаковић као чаробник хоће да ускрсне из мртвих

Н. Максимовића. И то да га ускрсне у њему, Ђурђевићу. Но Максимовић је хтео само законодавни рад и радом тим да санира повреде. Ал он, Ђурђевић, држи да се и законодавним радом могу повреде санирати. Максимбвић није тражио гаранције, а он Ђурђевић их тражи.

Истиче достојанственост излагања у адреси већине; истиче грамамина њена. Гласаће за преставку већине и свршава говор једном реченицом из „Ифигеније“.

М. Медаковић наглашава, да док постоје грамамина, да све дотле не види разлог, да се напусти граваминалан правац. Та су грамамина тако флагрантна, да већ многи Срби писци, кад пишу о автономији, гледајући тужни положај њен, узвикују боно и тужно: ми немамо автономије.

Да је то истина навађа. како нијесмо господари у својој кући и како је дозвољен уток на министарство против свих одлука наших највиших автономних власти. Спомиње на даље жалосну појаву, да ми нијесмо у стању ни 100 К. из неприкосновеног и клерикалног фонда уазјмити без одобрења угарске владе. Те повриједе постоје од прије, а нових има доста и даномице се јављају. Тако је повриједа автономије у том, што је министар богочасти и јавне наставе у Пешти издао наредбу, да се на мађарском језику учи вјеронаук.

Као највећу повриједу спомиње октројисање дневног реда св. Архијерејском Синоду. Сматра то за врло велику повриједу, јер је црква с тијем у врхунцу повриједена. Говори, да је жалосно да црква нема ни толико слободе, да слободно вијеће о својим приликама и неприликама.

Чуди се да већина у раду овога сабора налази толику сатисфакцију, те да хоће за љубав те неке сатисфакције, да напушта граваминални правац. Спомиње, да су се граваминалног правца држали сви наши сабори, као представници народне воље. Народ је то увијек хтио, па се чуди, да неко данас тврди, да то није народна воља, и то баш данас, кад су Мађари толико узурпирали народних права, да више немају шта добити. У овоме положају, у ком се сад налази автономија, вель, да би био гријех заборавити силом на гравамина. Па пошто представка мањине, па име представка самосталне странке, та гравамина таксативно набраја и жели и моли прејасну круну, да се санирају, то да одговори дубоком свом осјећајем, које је осјећајем заиста и народно, најављује, да ће са одушевљењем гласати за ту представку, а сабору препоручује, да ју прихвати.

Мл. Љубојевић жали што види разлику између радикалне и самосталне странке. Упозорује на почетак рада.

Самостална странка је једнако у овом сабору одбијала предлоге радикалној страни. Је ли то потребно било? Држи да није.

У самосталну страну на овом сабору као да је ушла друга крв... (Председник опомиње говорника, да се држи ствари.) Он прелази на предмет, тражи и опет слогу.

Св. Прибићевић. Потреба граваминалне представке осјећа се живо, — у том да је она потребна, слажу се и радикали и самостални. Таково схваћање одговара традицији наших сабора и подржава континуетет њихова рада. Међутим треба узети у обзир, да је срп. народ био присиљен држати се граваминалног правца, — политика срп. у овим земљама од дана сеобе па до данас била је par excellence граваминална. Није тешко уочити разлоге таке народне политике. Привилегије које су аустријски Јесари даровали срп. народу, обухваћале су поред оних права, која се односе на управу цркве и школе, још и права политичка. Међутим кад је долазило до примјене оних обећања, која су у привилегијама садржана, осјетно је српски народ сву неугодност свога положаја. Увијек се више обећавало, него што се испуњавало, а то је довољан разлог, да оправда незадовољство српског народа и граваминалан правац његове политике. У осталом у доба апсолутизма било је теже стати на то становиште, јер поднашати гравамина круни, значило је тада критиковати донекле постуике круне.

Познато је, како је гласовити митрополит Видак, који се радо истицао као Caput Nationis in Saecularibus, поводом своје граваминалне представке добио општар укор па и казну од Јесарице, која се сматрала његовим тужбама лично погођена. Па иак у то доба апсолутизма није се жалио српски народ дати одушке свом незадовољству. У уставној ери положај је сасвим друкчији, јер се тужбе народа и сабора имаду схватити као тужбе проти поступцима и инкоректностима одговорне уставне

владе, а никако и ни у ком случају није њихов оштрац наперен против круни. На кад су наши дједови имали сиједости да упозоре круну на неправде и неправилности у незгоднијем њеном положају, можемо то учинити и ми.

Год. 1791. за вријеме владавине цара Леополда II. инартикулисана су привилегијална права, која су данас обухваћена у појму народно-црквене автономије и онај дио политичких привилегијалних права, који се не коси с угарским уставом. Тијем је проведена рецепција српскога народа, он је за свој рад добио закониту подлогу.

Од тада су дакле Срби престајали стајати на искључиво привилегијалном становишту, и могли су се одавати нади да ће њихова узакоњена права у оквиру угарског устава бити респектована. Али ни тај, па ни позније законе који се односе на положај српског народа у овим земљама, није угарска влада поштовала, она је шта више у погледу нас поступала мимо закона, па и против закону. Није ли то био довољан разлог, да народ, који држи до своје народне будућности и угледа, настави традиционалну грађаминалну политику и да се у њему породи незадовољство, које није ни у самом државном интересу.

Приговарало се сабору и народу што наши народно-црквени односи нијесу срећени и сва кривица уписана је у наш рачун. Кр. Повјереник шта више рекао је, да одобрава напуштање грађаминалног правца, којега је означио неплодним путем. Зар није тим казао, да је сав узрок несрећености наших односаја, неповољној ситуацији у којој се налазимо, баш у том, што се је народ увијек држао грађаминалне политике, зар није тим ријечима бацио сву кривицу на нас, на наше саборе, на наш народ.

Па пошто је Кр. Повјереник потпредсједник угарског парламента, који добро познаје интенције и расположење угарске владе, држи говорник, да његово мишљење није осамљено, да тако мисли и сама угарска влада. Говорнику је жао, ако је то мишљење превладало код мјеродавних фактора, јер је оно неоправдано и не може издржати историјску критику. Говорник напротив држи, да сва кривица нашег неуспјеха пада на мјеродавне факторе, дотично на угарску владу, која је за правило изабрала, да не поштује наше автономне законе и суспендује наша автономна права. Говорник се чуди како једна одговорна влада у уставној држави може и смије читав један народ ставити ван закона или другим ријечима, ударити га државним прогоном. Он држи, он има уљерења да кривице нема на оном фактору, који је од увијек стајао на моралном становишту, а то је српски народ, па ако је тај народ и у сабору и ван њега бранио своје законито становиште и своја узакоњена права, онда је стајао на правом путу.

У очи таквих прилика држи говорник за најумјесније, да се досадашњи грађаминални пут настави, а раалози, које је истакао оправдавају потребу грађаминалне представке. Међутим није довољно упозорити на повреде, које је починила угарска влада, него их треба наизаити и краљу доставити, јер ниједна од тих повреда није санирана. Те су повреде многобројне, има их читав Чимборасо и све дотле, док оне постоје, морамо се на њих тужити, јер би се иначе могло схватити, да смо се с њима измирили, да смо се спријатељили са својом судбином. Наша је дужност према народу, да краљу кажемо истину, да тај Чимборасо од повреде срушимо и тим углачамо путеве, које воде коначном уређењу наше народно-црквене организације.

Г. Ђурђевић, посланик новоградишког среза замјера др Медаковићу, што у име њиме поднеси исту представку, каква је поднесена 1897. г. Новоградишки посланик држи, да су сада промијењене прилике, на другој ситуацији одговара и друга представка. Говорник додуше зна, да садашња ситуација није конгруентна са оном од 1897. г. Тада је кр. повјереник диктовао сабору дневни ред, а сада смо били у прилици да га састављамо сами. Но поред свега тога није ситуација битно измијењена. Ни сада, као што ни онда немамо никаквих гаранција, на основу, којих би се могли упустити у законодавни посао.

Слабост октројке прогони нас данас као што и онда. Међутим, акс смо сада могли саставити сами свој дневни ред, није то раалог да напустимо наше дојакошње држање. Ако је то влада допустала, учинила је само своју дужност, респектовала је дотични чланак нашег саборског устројства, а њена је ирична дужност да закон респектује. Не можемо јој на том бити благодарни, ако своју уставну дуж-

вост врши, јер она то мора чинити, јер нас не сиље увијек држати у изнимном положају. Др. Михајловић опет противи се представци мањине, јер су сада горе ваљда код владе, боље диспозиције према нама, а то не треба ремстити. Говорник држи, да је становиште дра Михајловића строго опозиционистичко. Напоштетку мора најавити, да сматра сав наш рад сувишним, непотребним, ако он и онда, кад је строго законит, зависи од диспозиције владе. Онда је боље да влада суспендује сва автономна наша права, па ћемо макар знати с ким имамо посла, а биће мо уједно на чисто с нашим положајем.

Српски народ ни тада неће пропасти, јер он, који је могао и знао сачувати чисту и неоскврњену своју народну душу од времена полатињеног жупана Борне па до добе германске солдатеске и угарског устава, знаће се и другим средствима небринути за своју народну будућност.

Новоградишки посланик замјера дру Медаковићу, што је, бранећи нашу представку, казао да импулс треба доћи од горе, т. ј. од сабора, а не од доље, т. ј. од зборова и општина, да не држи таково схваћање демократичким. Говорник не суди демократизам по томе ко је дао импулс, а држи погрешно, да импулс редовно даје интелигенција. Према томе ниједан рад не би имао демократичне подлоге. Међутим говорник суди, да је и те зборове сазвала интелигенција народа исто тако, као што је на рад покренула општине. Није главно у томе него се има увијек испитивати, да ли су они принципи на којима интелигенција заснива свој рад, оне идеје које она у народ уноси, демократичне или не. Са стране радикала хтјело се казати да наша странка није демократична а то је неисправно и криво. Ми исповиједамо демократичне принципе, јер ти одговарају еволуцији нашег народног живота и демократичном схватању народа српског. Говорник доказује народним пјесмама демократично схваћање српског народа и држи, да она странка, која не би о том рачуна водила, неби имала права и разлога за опстанак. Он и читава његова странка слаже се том народном схваћању. Пошто представка, коју је др. Медаковић поднио, одговара начелима, што их је он у свом говору истакао, гласаће за њу.

Медаковић је en passant споменуо, да је велика жалост и у том, што они фактори, који би били позвани, да код владе заступају интересе наше автономије, не испуњавају своју дужност. Цијело је тим на посланике на државним саборима. Говорник се томе не чуди, јер зна да их народ није на својим плећима унио у те сабore. Наш је народ послије свијетле појаве Милетићеве напустио политичку борбу и постао пасиван. Баш ради тога он је данас une quantité negligeable у једначини државне политике. То стање не смије остати, — у народу треба развити мисао за све гране народнога рада, учврстити вољу за чување народних права на сваком подручју, јер ће он само у том случају представљати једну величанствену појаву.

Др. Б. Медаковић реплектује на говор дра Ђурђевића. Мило му је што се овај вратио у саборницу да га чује, јер сад се више не би могао тек послије 2—3 недјеље пробудити и говорнику одговарати, већ би морао чекати толико мјесеци а можда и толико година. Не само да је др. Ђурђевић са ријечима, са којима је излагао начин, како се само могу санирати повреде од стране држ. власти, дочарао и оживио дра Максимовића, који је исто тако говорио и исти начин препоручивао, већ ево и у пресуђивању положаја сабора од 1897. год. и овог, и препоручивању поступка којег треба да се овај сабор држи, приближује се схваћању дра Максимовића. Разлика је само у томе, што је за дра Максимовића био већ и положај сабора од 1897. тако повољан, да је требао бити поступак мудар, опортунитетски, или као што др. Ђурђевић каже достојанствен. Опет обојица као један осуђују поступак којег смо се ми и на сабору 1897. држали, а конзеквентно и сада држимо. За то се брат Љубојевић толико мучи да себи протумачи, за што су се наше двије странке држале једна према другој сасвим друкчије него сада. Он то тумачи тиме, што као да је дошло „нове крви“. И биће да је од некуд унесена уливена нова крв. Препоручује по ново приједлог мањине.

Др. Н. Ђурђевић. Медаковић је био дугачак он хоће да буде кратак. Истиче да има људи, који криво интепретирају, као што други боје не разликују.

Мисли и опет, да нетреба подносити представку 1897. године.

Мл. Љубојевић одбија приговоре Медаковића. Ако што не разуме, не разуме самосталну странку јер је сад друкчија.

Др. М. Михајловић. Ника Максимовић је био злодух наше автономије, он је крив многоме. Према приликама радили су наши сабори и народ и није се истицао увек чист граваминалан правац. И овом приликом видимо исто у адреси већине. Тај је правац и граваминалан и позитиван. Не разуме противнике, који наглашавају континуитет, нит разуме, да је то правац 1897. год. Но 1897. г. било је категорично заповеђено, како да се ради, данас није тако, слободно је остављен дневни ред сабору. Према овој промени морамо се и ми равнати. Шта ће сад адреса из године 1897. коју су израдили посланици. Та је адреса била већ пред краљем и краљ ју је читао, и ако је онда није решио. Зато, што адреса мањине синод наваља, нема првенство, јер ово што се тамо вели, то није доказано позитивно. Он је питао епископе, и нису му казали. Они су изјавили, да ће већ и они устати, ако има шта.

Констатује, да је патријарх рекао у 1-ој седници гласно, а шта је са граваминама јесу ли пала у бунар? Нису, ово је сада одговор. Ево их!

Констатује и опет да је било успеха и рада; мада су причали да се неће радити. Гледа са поносом на свршен посао у административним стварима. Истина мора још доћи и законодаван рад, али су ипак већ и данас врхови жаока уништени.

После свега овог, моли да се прими адреса већине. (Живео!)

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива на гласање.

Већина усваја нацрт граваминалне представке већине.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* одгађа седницу на $^1/_4$ сахата.

(После одмора.)

Известилац петиционог одбора *Др. Ал. ил. Рокнић* предлаже, да се молба Димитрија Зековића, да може компетовати за место у Добановци, уступи МЦ Савету да изда директиву конзисторијама како да се поступи.

Прима се.

Исти предлаже, да се молба Ст. Моловића за повишење мировине уступи Саб. Одбору.

Прима се.

Исти предлаже, да се молба прњаворача манастира Гргетега уступи Саб. Одбору.

Прима се.

Исти предлаже, да се молба Тодора В. Поповића, да му се врати у епарх. фонд Бачки унета свота од 2105 К 34 п. врати, — не уважи.

Парох *Божидар Поповић* држи, да петициони одбор није на правом становишту, те предлаже да се молби Т. В. Поповића удовољи.

Др. М. Мушицки. Оваких случајева има много међу петицијама, парохија је 1-не класе а пароха приписивају да буде 2-ге класе, као у Баранди. Мисли да се пресија не сме дозволити и да то води корупцији, те предлаже, да се да могућност, да дођу до своје плате ови свештеници. Он је за то, да се ово питање начелно реши. Потпомаже предлог Поповића.

М. Клицин потпомаже одборски предлог.

Сава Цвејић се позива на §. 13. у рескрипту, и мисли, да решења одборова само до сабора вреде; предлаже, да се свота врати.

Предлог петиционог одбора се усваја.

Известилац *Др. Ал. ил. Рокнић* предлаже, да се молба Манојла Грбе и другова за повратак уплате у епархијски фонд поврати, — не уважи.

Иван Јелчић. Епархијска скупштина је закључила да 1 % доприносе, тиме је учинила неправду свештеницима. Предлаже, да сабор изрече, да свештеници не уносе %, него као и остали 1 крајц. по души.

Др. Б. Илић држи, да проценат није велики, и тражи изједначење.

М. Клицин. Или сви треба да плаћају у свима епархијама, или нико.

Ј. Магарашевић. Не разуме предлог Бр. Илића, против се опорезивању, јер су свештеници и иначе слабо дотирани.

Др. М. Мушицки не дели мишљење Магарашевића, и држи да се уме и овде контрола над епарх. скупштинама. Тражи, да сви плаћају, а не, да су свештеници тако оптерећени. Мисли да буде једнако разрезан.

Др. Б. Илић одговара у личној ствари Магарашевићу. Примећује, да су световњаци више оптерећени.

Известилац *Др. Ал. Рокнић* реферише о молби општ. у Мехали ради оправке њихове школе. Предлаже да се молба преноручи Саб. Одбору, да одреди помоћ.

Прима се.

Исти реферише о молби епарх. скупштине вршачке ради паушала свештеницима. Предлаже да се удовољи молби.

Прима се.

П. Мандровић реферише о молби професора горњокарловачке, пакрачке и сомборске препарандије ради повишења основне им плате и станарине. Молба је оправдана, али се не може испунити, док је садашње школске уредбе која нормира плату њихову. Али им се може одредити сразмерна припомоћ, док им се новом школ. уредбом не повиси плата. Петициони одбор предлаже, да се молба њихова а исто тако и молба учитеља наших виших дјевојачких школа, који траже припомоћ — упути Саб. Одбору, да у прорачун за год. 1903. уврсти сразмерну припомоћ.

Прима се.

Исти реферише о молби Ј. Лујановићеве, која тражи да јој се три године, које је провела на комуналним заводима, урачунају у године службовања. — Петициони одбор предлаже, да се не уважи.

Др. Ж. Миладиновић предлаже, да се молба уважи.

Ив. Јелчић позива се на закључак сабора у сличној ствари при одлучивању петита М. Калића. Тражи начелан закључак сабора у тој ствари.

М. Клицин усваја предлог референтов.

Др. Б. Илић усваја предлог дра Ж. Миладиновића.

Др. М. Мушицки предлаже, да се упуте патронати школски у смислу предлога дра Ж. Миладиновића.

Др. Миладиновић оправдава свој предлог.

Известилац *Др. А. Рокнић* усваја предлог дра Ж Миладиновића.

Прима се.

Исти реферише о молбама М. Симићеве учитељице на вишој дев. школи у Нов. Саду и Н. Петровићеве у Панчеву ради изједначења њихове плате са платом осталих наставника на вишој девојачкој школи. Предлаже, да се та молба на основу шк. уредбе одбије.

М. Ђорђевић предлаже, да им се одреди сразмерна припомоћ.

Известилац усваја тим пре, што је мало пре решено, да се наставницима виших девојачких школа одреди сразмерна припомоћ.

Известилац реферише о молби Н. Лудајићеве, помоћнице у сомборској вишој девојачкој школи, која тражи повишење плате. Петиц. одбор предлаже да се одбије.

Прима се.

Исти реферише о молби А. Варађанина, да му се на 10 г., које је провео на срп. вероисп. школи, одреди дециенал од 200 К. Образлаже предлог петиционог одбора, да се молба одбије.

Прима се.

Исти реферише о молби дра В. Ћисаловића, проф. новосадске гимназије, да му се урачунају године службе на држ. гимназији. Образлаже предлог петиц. одбора, да се молба одбије.

А. Сандић. Ја сам био за изједначење професора карловачке гимназије са новосадским но тражим, да се обазре сабор на патронат. Истиче заслуге Ћисаловића, и према томе из разлога правичности да се молба усвоји.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* затвара седницу у $^3/_4$1 и заказује други за $^1/_2$3 после подне.

Епископ пакрачки г. Мирон о овогодишњим закључцима братских сабора у пакрачкој дијецези.

Високопреосвештени епископ Пакрачки Мирон издао је 20. августа о. г. окружницу за подручно свештенство, на које окружнице доносимо онај део, који упућује свештенство у дужности пастирског тешења болесника и одвраћења младежи од ноћних састанака. Тај део архипастирске окружнице гласи овако:

„Како је свештенство наше на овогодишњим својим братским саборима само увидило да је *тјешење болесника*, та врло важна пастирска дужност, доста запуштена, и пошто се и само свештенство изјавило, да вршењу те дужности треба више пажње поклонити, то сходно закључцима појединих братских сабора налазимо у томе погледу прописати сљедеће:

1. Пастир треба да тражи згодну прилику, да болесног парохијана свога посјети, јер то треба да чини и сваки хришћанин.

2. Посјећивање не треба ограничити само на један једини пут, већ према приликама и потреби то да чини више пута.

3. Осим осталога, свештеник треба посјете да употреби и на тјешење, јер болноме помаже утјеха да лакше сноси болове, и да дође лакше до правилнога гледишта на болест; да нероопта на Бога; да некиљи околину своју, већ с љубави да прима услуге њене и праштa ако му се све неучини онако, како он жели, и када зажели; напошљетку да се и у души својој умири, гледајући своје миле и драге које ће можда набрзо морати оставити, на можда у биједи и оскудици, а за и неговоримо о утјехи коју му пастир може дати спремивши га на хришћански свршетак живота.

4. Тјешење које пастир пружа болесноме, треба да се протеже и на физичке његове потребе, које се могу подмирити који пут и паметним савјетом, и зато свештеници који у богословском училишту нису учили хигијену, требају да си набаве дјело Др. Јовановића Батута о чувању здравља, које је издала „српска књижевна задруга“ и дјело то добро да проуче, јер ће само тако моћи болеснику и његовој околини дати разумна савјета, а уз то ће који пут требати и жртава које нека поднесе радосно и свештеник, а устреба ли, нека покрене на то и друга која су у стању лица.

5. Ријечи утјехе своје треба пастир да оснива на св. Писму, ради чега нека неуморно чита св. Писмо, надаље на вјери у Бога, ради чега треба у болесном ту вјеру одржавати; на дужности човјека да се преда вољи Божјој, ради чега треба болесном напоминьати слабост и ништавило и најјачега човека; на нади у доброту Божју, ради чега треба болеснику пригодице разјашњавати то својство Божје, а за доказ да Бог неоставља оне који се Њему предају, треба наводити примјере из живота и из св. Писма: болесне који су са вјером Спаситељу приступали, удовицу наинску, из старога завјета праведнога Јова, а сврх свега самога Исуса Христа као најживљи примјер највеће предапости Оцу небеском, и мирнога подношања и највећих мука.

Примјере из живота, а и оне из св. Писма, добро ће бити ако си пастир побиљежи, а те биљешке чешће пролистава, јер само ће тако бити у стању сјетити се згодног примјера у појединим случајевима.

Приликом тих посјета може према потреби свештеник да поведе ријеч са болесником и о посљедној вољи његовој или тестаменту, и опоменути болесника, да за сваки случај „устроји о дому своме“, што је у осталом дужан да уради и најздравији, јер незнамо часа када ћемо позвани бити са овога свијета на онај. Напоменути треба уређење са имовином својом и здравима и болеснима, и тиме и код једних и код других исправљати с једне стране живот и рад њихов, а с друге давати им утјеху и радост да су и с те материјалне стране учинили и као хришћани, и као родитељи сународницима и т. д. оно, што су требали да учине.

Свијест о томе да смо расположили „о дому своме“ онако као што треба, даје здравима радост која им слади живот, а самртнима утјеху, да се лакше растану са овога свијета, о чему требају свештеници да воде особиту бригу. И да је било којом срећом до сада својске о томе бриге, и довољнога пастирскога старања, не би наши толики богаташи умрли као онај за кога вели св. Евангјелије „умрје и богати и погребоше га“!

Осим болесника који страдају од тјелеснога недуга, и којима на горе наложени начин треба утјехе дати, уочило је свештенство наше у народу нашем и другога болесника, који и ако је засада у напону снаге тјелесне, ал зато ипак носи у себи клицу болести моралне, која обично вуче за собом пропаст и тјелесну.

Болесник тај *младеж* је наша, за овај пут сеоска, која се приликом разних понајвише *поћних састанака* кварн и морално трује, ружном пјесмом и забавом гадном и нечистом.

О злу томе и отрову моралноме, осим једног, говоре сви сабори братски, и ми по архипастирској дужности нашој, а на основу резолуција појединих братских сабора, као лијек томе злу и отрову прописујемо слиједеће:

1. Младеж треба док је још у школи, редовно и савјесно катихизирати.

2. Младеж која је школу свршила нетреба запуштати, а ону која у школи није ни била, треба такође потражити и у најнужнијем поучавати барем од времена на вријеме.

3. У проповиједима треба свештеник да се дотиче и тога питања, и да на тај начин, а ријечима које доликују свештенику и пастиру, изнесе и пред старије и пред млађе, штетност тих састанака за душу и за срце, за здравље и за господарски напредак народни.

4. У приватним поукама треба дјеловати на родитеље и старије, да ускраћују дјеци

својој и младјима дозволу за одлазак на те ноћне састанке у опће, а особито без надзора њихова, а приликом исповиједи треба исто тако у посебним поукама дјеловати и на омладину да се окане тога опасногa и кобнога пута на коме може лахко доћи до штете и срамоте и своје и свију својих; а од младежи треба на око узети особито оне, који у таковима приликама предњаче, и дјеловати на њих да нетрују себе и другу браћу своју и сестре.

5. Мјесто којекаквих гадних пјесама, које руше у народу стид и морал, треба свештенство само, а и помоћу других за то згодних лица, да уноси у народ пјесме чистије, које су кадре подизати у народу понос и честитост и добротињу људску и хришћанску.

6. Када народ игра и пјева, особито код цркве, треба да се и свештеник што чешће нађе уз народ, да присуством својим и опоменама дјелује да се нико ничим неугријеши о стид и пристојност.

7. Ако свештенство према прошлогодишњем свом закључку упириличује недјељама и празницима састанке за сузбијање страсти пића у народу нашем, имаће на тима састанцима и прилике и згоде, да и ову погрјешку народу разложи и да му отвори очи да лахко уочи сигурну пропаст своју, која долази и ако полако, ал инак сигурно од тих поћних састанака младежи сеоске.

Ми се уздамо у дух и срце свештенства нашега, да ће оно свиза силама својима прегнути да исчупа из срца младежи наше све оне клице, што су кадре да нагрде и срце и лице њено, и да јој спријече дух и душу у развијању и напредовању своме.

И буде ли у послу томе код свештенства довољно пастирске љубави и ревности, онда неће бити нужде звати, као што би хтјели неки свештеници, на посао тај у помоћ власти политичке, али онда неће бити нужде ни дијелити са власти политичком награду и блажено уживање за постигнути на пољу томе успјех, јер шта ко учини, тому је дио, вели Премудри.

Политичка власт стара се да дјеца долазе у школу, а ми смо дужни старати се да неизађу хладна и гадна срца из школе. Загријати, очистити срца младежи наше да су стална и „непорочна у светињи пред Богом и Оцем нашим . . .“ дужност је цркве и свештенства њена.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(**Митрополитски Црквени Савет**) сазван је у своје седнице за дан 15. (28.) октобра о. г.

(**Продаја Текелијанума**). Дана 25. септембра (8. октобра) о. г. предан је иметак Текелијанума у Будимпешти под управу Саборског Одбора. При предаји су фунгирали: као изасланик министра председника г. Павле Јовановић министарски секретар, а од стране министра просвете г. Исидор Добродолац, од стране пак Саборског Одбора члан овога г. Др. Владислав Манојловић и г. Влада Јовановић главни књиговођа народно-црквених фондова. Предани односно примљени иметак Текелијанума састоји се из куће у којој је Текелијанум и једне побоћне куће, те 670.000 К, у државним и приватним обвезницама и готовини.

(**Народни дом.**) Канцеларије средишних аутономних звања и народно-црквених фондова пресељене су из досадањих својих просторија у новосазидани Народни Дом.

У Србији.

(**Велика Школа.**) У Великој Школи, у филозофском факултету, упражњена је катедра *историје српске књижевности* и катедра за *немачки језик с књижевношћу*. Компетенти, с потребним документима, треба да се пријаве министарству просвете најдаље до 15. новембра.

(**Монашка скупштина у манастиру Раковици**). На Михољ-дан састала се у манастиру Раковици XI. редовна скупштина, монашког удружења, коју је отворио Његово Преосвештенство епископ шабачки у име г. митрополита, који због слабости није могао на исту доћи, а у присуству све остале г. г. архијереја, изасланика министарства просвете у лицу начелника и референта, као и изасланика министарства привреде и многих осталих виђенијих београдских професора. Скупштина је била веома добро посећена. На скупштини наабрани су једногласно: за председника архимандрит *Илирион С. Весић*, за потпредседника архимандрит *Михаило* из Боговаће, за секретаре: јеромонах *Рувим Окановић*, и јеромонах *Сергије П. Ранковић* богослов. А хоће ли се наше монаштво кад год кренути?!

У Русији.

(**Јубилеум Владимира Карловића Саблера.**) 19. септембра ове године навршио је заменик обер-прокурора Св. Синода у Петрограду, г. *Владимир*

Карловић Саблер, 35 година своје државне службе. Јубилар је свршио Московски универзитет са степеном кандидата права. Након заштите своје дисертације „О застарењу казненог права“ добио је степен магистра, те би позван за професора казненога права на Московском универзитету. За тим места правни саветник и након тога управитељ Канцеларије Св. Синода, а од 1890. године заменик оберпрокурора Св. Синода. Учинивши савет при Св. Синоду и савету Императорског женског патриотичнога друштва изабрали су га за почасна члана. Владимир Карловић Саблер ревно суделује у многим добротворним институтима и друштвима. Председава у Крстовоздвиженском друштву милосрдних сестара и удружењу за потпомагање невољника у Гавани; заменује председника друштва Петроградског братства Пресвете Богородице; члан је главне управе старања о дечијем уточишту и другим институтима. Сад је јубилару 55 година. Поводом овога славља одслужена су молебствија са многолетијем јубилару. Јубилар је у Раму, где се сад налази, добио много поздрава и честитака. Г. Владимиру Карловићу Саблеру нека је и од нас усрдна честитка поводом његова јубилеја.

Читуља.

† **Михаил Брадаш**

умировљени парох у Добрици.

Преминуо је 29. септ. о. г. и сахрањен уз учешће околног свештенства. С покојником се у кратком говору опростио добрички администратор М. Вујић, који је истакао заслуге покојникове око сузбијања румунских насртаја.

Нека је ревносном слузи олтара Божјег свагда спомен и **вечнам памать**!

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ. Умољавају се пошт. претплатници „Српског Сиона“ да претплату за ову годину неодложно пошаљу, јер се година 1902. приближује свом крају, а толики претплатници дугују за целу годину.

Такође се умољавају и дужници „Срп. Сиона“, који дугују за прошле године, да свој дуг што пре измире.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 571./вп 1902. 143 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитератског помоћника у Вел. Кикинди.

Компетенти имају поднети прописно инструјисане молбенице своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. нов.) 1902. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 26 септембра (9. окт.) 1902. године.

Председништво.

Бр. 86. 1902. 140 1—1

СТЕЧАЈ.

Умировљењем овданшњег учитеља Аркадија Вуковића остало је једно учитељско место упражњено, које ће се за 1902—1903. шк. годину привремено попунити и на које се овим поново отвара стечај.

Плата је привр. учитељу: 420 К у готовом, 40 К за повторну школу, 182 К у име огрева свога и школског, 21 К за чишћење школе и 1200 К у име закупнине од земље, уз то слободан стан. У случају, да жуп. упр. одбор одобри решење м. пол. општине, онда ће плата привр. учитељу бити следећа: 1000 К у готовом, 182 К у име огрева свога и школског, 40 К за повт. школу, 21 К за чишћење школе и слободан стан.

Дужности су прописане Шк. Уредбом од 1872. године. Добро инструиране молбе ваља упутити на м. шк. одбор до 20 окт. по нов. кал. ког ће се дана и избор обавити.

Изабрани привр. учитељ имаће наступити своје место најдаље до 1. Нов. по нов. кал.

У Молу 25. септ. (8. окт.) 1902. г.

Сава Лудајић
перовођа.

Душан Јосимовић
председник.

К. 2037./844. ex 1902. 142 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место *сист. парох. помоћника*, са платом III. класе у *Сомбору*.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Компетенти имају своје ваљано инструисане молбенице путем својих надлежних власти до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Новом Саду 26. септ. (9. октобра) 1902.

Конзисторија Бачка.

Aš C. O. 6120/1329. 1902. 137 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења двају евентуално и више места стипендијских III. разреда у закладу Ђорђа пл. Сервијског са стипендијом од 210 круна.

Стипендију ову може получити ученик сри-

ске народности православне вероисповести, који је здрав и сиромашног стања, а навршио је 12 годину.

Питомци III. разреда, могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стипенд. разреде са 315 круна и 420 круна и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали.

Крштеним писмом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. пар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 21. октобра (3. новембра) 1902. године.

Из седнице срп. прав. пар. црк. саборског одбора држане у Карловцима, 16. (29.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. пар. црквеног саборског одбора.

К. 2217./342. ex 1902. 139 2—3

СТЕЧАЈ

Расписује се поново стечај на упражњено место општинског ђакона у *Бач-Сентомашу*.

Плата је 1000 круна годишње у готовом и 3 ланца 1471/2200 □ хвати земље, на коју ђакон порезу плаћа.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Из седнице епархијске конзисторије, држане у Новом Саду 26. септембра (9. октобра) 1902. године.

Конзисторија Бачка.

Ad III. C. 389. 390. и 391./531. ex 1902. 136 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења професорског места за педагогијске науке: педагогику са посебицом педагогије, дидактику и методику са практичним вежбањем у срп. учитељичкој школи горњокарловачкој расписује се стечај.

Изабраном професору спадаће у дужност предавати горе наведене науке а по околностима и други који предмет тако да испуни седмично 20 часова.

Са истим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљен гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и станарина од 200 круна, после сваких пет година успешне професорске службе годишњи доплатак од 200 круна, а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати они Срби или Српкиње православне вере, који су стекли способљење за предавање горе поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. За случај, ако таковим компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и сведоџба о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 25. октобра (7. новембра.) 1902. године.

Из седнице срп. прав. пар. школског савета држане у Карловцима, 13. (26.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. пар. школског савета

СТЕЧАЈ. 141 1—1

На упражњено место коровође, код српске црквене певачке дружине у Старом Бечеју.

Плата је коровођи 1000 круна, коју ће месечно унапред из политичне односно црквене општине примати.

Дужности су: певачку дружину обучавати како њезина управа одреди и скором при функцијама управљати; два часа седмично школску децу ноталном певању учити.

Рок је стечају до 25. октобра по ст. кал.

Компетовати могу осим свршених конзерваториста још и они који докажу способност за ово место, а треба своје молбе на председништво српске православне црквене општине да управе. Првенство имају Срби односно који српски знају.

Ово ће се место попунити на три године.

Из седнице црквене скупштине српске православне општине, држане у Старом Бечеју 8. (21.) септембра 1902. године.

У Старом Бечеју 28. септ. (11. окт.) 1902. г.

Стеван Перић
коровођа.

Петар М. Кекић
председник.

ОГЛАС. 135 2—2

У смислу решења срп. прав. црквене општине Ађанске, од дана 24-тог Септ. 6-тог Октобра т. г. бр. зап. 132. а према одобреном прорачуну од Славне Епарх. Управе, као и од високосл. Школског Савета.

Доле потписана општина расписује дражбу на мањак, ради издавања посла око зидања срп. вероисп. забавишта.

1.) зидар. је посао прелиминиран на			3.466	кр.	45 п.
2.) каменорезачки посао	„	„	84	„ —	„
3.) Лимарски	„	„	134	„ —	„
4.) Браварски	„	„	67	„ 40	„
5.) Дунђерски	„	„	1.491	„ 10	„
6.) Столарски	„	„	1.024	„ —	„
		Свега	6 266	„ 95	„

Рефлектанти који горњи посао предузети желе — дужни су у име пишманлука 10% председнику од прелиминиране своте положити.

Услови, као и трошковник могу се код председника у свако доба видети. Сама дражба одржаће се у Суботу 5./18-тог Октобра о. г. у 2 сата после подне, пред црквеним одбором као повереником општинским. Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посао издати, ако у истоме бољу гаранцију добила буде.

Рефлектанти са стране као и из места немају никаквих путних, ни иних трошкова на општини потраживати.

Ада дана 25-тог Септембра, 8-мог Октобра 1902. године.

Ђ. Акшамовић, перовођа. Јаша Мркшић, председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са кругом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене познаћена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ℨ провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** — Звона у тежини од 300 килогр. па ниже има увек готових на стоваришту.

21— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 543

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 41

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 13. октобра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Окружница

Архидијецезалног Административног Одбора у Карловцима од 7. (20.) октобра 1902. Бр. АО. 1378/613. ех 1902. у предмету избора заступника за нову епархијску скупштину, издана као што следи:

На темељу одлуке високославног српског православног народно-црквеног Саборског Одбора од 17. (30.) септембра о. г. Бр. СО. 1348/зап. ех 1902. одлучио је Архидијецезални Административни Одбор у седници од данашњега дана и под горњим бројем, позвати:

1. патронат Гимназије Карловачке, професорске колегије Богословије и Гимназије Карловачке, да у смислу чл. IV. привр. уређења епархија од 29. маја 1871 по једног заступника из или ван своје средине но из опсега Архидијецезе изаберу и резултат избора до 18. новембра (1. децембра) о. г. овамо саопште;

2. Непосредно бирајуће црквене општине у Карловци и Земуну, да у смислу чл. VIII. X. и XII. преко својих црквених скупштина по једног односно два заступника за епархијску скупштину изаберу; Резултат избора има се најкашње до 18. новембра (1. дец.) о. г. овом одбору саопштити.

3. Окр. протопрезвитере (Карловачког, Митровачког, Земунског и Вуковарског протопрезвитерата), да у смислу §§ 5. 6 и 7. наредбе високог срп. православног нар. црквеног сабора од 26. августа 1871. безодвлачно позову:

а.) све непосредно бирајуће црквене општине свога протопрезвитерата, да према чл. IX. привр. уређења епархија преко својих црквених скупштина у недељу дана 10/23. новембра о. г., после службе Божје, на сваких 500 душа по једног изборника изаберу и потичне изборнике дана 19. новембра (2. децембра) о. г. у место свога протопрезвитерата пошљу, где ће истога дана у 9 сати пре подне, према чл. XII. поменутог уређења односни број световних заступника за епархијску скупштину изабрати. (За Карловачки протопрезвитерат 12, за Митровачки 12, за Земунски 8, и за Вуковарски 12.)

б.) свештенство и учитеље српских ос-

новних школа свога протопрезвитерата, да 19. новембра (2. децембра) о. г. као у одређени за избор заступника дан у место свога протопрезвитерата дођу, где ће свештенство истог дана у 9 сати пре подне према чл. VI. XI. и XII. привр. уређења дотични број свештеничких, (за Карловачки протопрезвитерат 6, за Митровачки 6, за Земунски 4 и за Вуковарски 6), аучитељи према чл. V. истог уређења из средине учитељâ, по из опсега Архидијецезе, по једног заступника на епархијску скупштину изабрати. Изабраним заступницима имају се односни изборни записници као веродајнице уручити.

Резултат избора, како световних тако и свештеничких заступника, имаће окр. протопрезвитери *одмах* по обављеном избору, уз прилоп једног примерка односног изборног записника овамо саопштити уз ознаку имена, карактера и места пребивања изабраних заступника као и уз доставу свих исказница општинских озборника.

Начелству путем манастирских управа позвати и братства подручних манастира, да ради избора свештеничких заступника горе означеног дана у место својих протопрезвитерата дођу.

Рок састанка новоизабраних заступника, односно епархијске скупштине објавиће се накнадно.

Из седнице Архидијецезалног Административног Одбора, држане у Карловцима дана 7. (20.) октобра 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА

СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

Својим одлукама бр. С. О. 80|45. ех 1898., С. О. 4065|1172. ех 1898. и С. О. 7055|2583 ех 1898. учинио је Саборски Одбор сходна расположења, да се како установе, тако и осигурају овопредметне пристојбе и у бившем *помешаним црквеним општинама епархије вршачке и темишварске*. Ну ово питање није могло до сада бити изведено на чисто; јер одлуком бр. С. О. 7055|2583 ех 1898. започети поступак није још завршен, по што епарх. админ. одбори темишварски и вршачки нису још задовољили позиву од 13. (26.) јуна 1900. бр. С. О. 4198|1040. у погледу на кључ за конвенцију, на број душа Срба и Румуна пре и после деобе појединих црквених општина и др.

По што још није установљено, колико од *овопредметнога дуга у горњокарловачкој епархији* терети ксју општину нарочито од 1. јула 1892., докле су политичке области укупљене овопредметне пристојбе достављале непосредно епархијском админ. одбору горњокарловачком, то је учињено расположење, да се и ово питање изведе на чисто.

У смислу горње одлуке бр. С. О. 4198|1040 ех 1900. умољена је врховна митрополијска власт румунска у Сибињу, да учини расположење, да се накнаде срп. пар. црквене фондовима своте од 1046 фор. и 3803 фор. з. вр. које су примили румунски саборски посланици о *саборисању 1864. и 1865.* Ну тој молби није задовољено. Предмет овај још није био окончан у 1901-ој.

Одлуком бр. С. О. 3120|689 ех 1900. упућено је књиговодство нар. црквених фондова и заклада, да концем сваке године а најдаље до 15. јануара идуће године изда фискалату фондовском *на употребу списак оних немарних црквених општина*, које на обвезницом осигуране дугове верозак. приноса и саборских трошкова прописаних оброка и камата за ту (прошлу) годину нису уплатиле. Ова мера се показала потребном с тога, што црквене општине, које су такве обвезнице издале, са незнатним изузетком, по издатку обвезнице, нису задовољиле својој дужности ни у којем погледу, па ни после опомене.

Одлуком од 23. сент. (5. окт.) 1897. бр. С. О. 4327|1397 је (обзиром на §. 14. I. Б. и §. 27. I. В. прев. кр. наредбе од 10. авг. 1868. и на вис. наредбу кр. уг. министарства б. и ј. п. од 13. дец. 1868. бр. 22.391 ех 1868.) изречено, да парохијско

свештенство није обвезано плаћати (парохијал па ни) вер. принос ни саборске трошкове на своју закониту дотацију; ну приватан иметак свештеников има се узети у обзир, те је свештенство обвезано на исто плаћати горње пристојбе.

Одлуком бр. С. О. 2230|574. ех 1900. и С. О. 6537|1686. ех 1900. учињено је расположење, да се установи тачно *стање* уплата и дуга *свих пристојаба* појединих црквених општина *епархије шакрачке*.

Одлуком бр. С. О. 7503|1778 ех 1900. решено је коначно питање, како да се обрачунају своте од 1158 фор. 88 нов. вер. прилога и од 1584 фор. 88 повч. а. вр. саборских трошкова, које се односе на црквене општине *бившег шајкашког батаљона из година 1869. и 1870.*

Одлуком бр. С. О. 7668|1779 ех 1900. изречено је, да *прњаворски манастирски* морају такође плаћати верозак. принос и саборске трошкове.

Одлуком бр. С. О. 6840|1821 ех 1900. предложено је сл. нар. црквеном сабору, да се свота *саборских трошкова сабора* 1861. у износу од 7420 фор. 70 новч. а вр. бришу, јер нема изгледа, да се могу накнадити од држав. ерара.

Осем тога је донесено и много других одлука, које смерају на то, да се неосигурани остаци уберу и смање (нарочито види одлуку бр. С. О. 7211|2324 ех 1899.) осигурани према обвезницама рукују и отплаћују (зап. бр. 1845 ех 1900.); ну у много прилика се морало гледати и на худо материјално стање појединих црквених општина, те је у олакшицу им, дозвољавано, да такове могу својој дужности и касније задоста учинити.

Успех овопредметних расположења саборскога одбора може се видети из ових података:

1. Верозаконски принос

α) Неосигурани дуг.

Крајем 1896. износио је	К 604.117·72		Крајем 1899. износио је	К 483.189·28
„ 1897. „ „	„ 537.881·34		„ 1900. „ „	„ 451.796·—
„ 1898. „ „	„ 475.470·02		„ 1901. „ „	„ 446·922·90

β.) Обвезницом осигурани дуг.

Крајем 1896. износио је	К 59.226·60		Крајем 1899. износио је	К 206.255·30
„ 1897. „ „	„ 101.199·84		„ 1900. „ „	„ 207.833·31
„ 1898. „ „	„ 188.163·70		„ 1901. „ „	„ 188.829·40

2. Саборски трошкови.

α.) Неосигурани дуг.

Крајем 1896 износио је	К 145.867·22		Крајем 1899. износио је	К 96.923·50
„ 1897. „ „	„ 128.304·62		„ 1900. „ „	„ 86.033·48
„ 1898. „ „	„ 103.028·32		„ 1901. „ „	„ 90.420·62

β.) Обвезницом осигурани дуг.

Крајем 1896. износио је	К 17.774·68		Крајем 1899. износио је	К 37.277·90
„ 1897. „ „	„ 23.689·78		„ 1900. „ „	„ 31.696·85
„ 1898. „ „	„ 38.219·34		„ 1901. „ „	„ 27.333·69

Или у укупној своти

Неосигурано [1 α.) + 2 α.]

	верозак. прилог		саб. трошкови		свега:
Крајем 1896.	К 604.117.72	+	К 145.867·22	=	К 749.984·94
„ 1897.	„ 537.881.34	+	„ 128.304·62	=	„ 666.185·96
„ 1898.	„ 475.470.02	+	„ 103.028·32	=	„ 578.498·34
„ 1899.	„ 483.189.28	+	„ 96.923·50	=	„ 580.112·78
„ 1900.	„ 451.796.—	+	„ 86.033·48	=	„ 537.829·48
„ 1901.	„ 446.922.90	+	„ 90.420·62	=	„ 537.343·52

Обвезнице осигурано [1. β.) + 2. β.)].

Крајем	1896.	К	59.226·60	+ К	17.774·68	= К	77.001·28
„	1897.	„	101.199·84	+ „	23.689·78	= „	124.889·62
„	1898.	„	188.163·70	+ „	38.219·34	= „	226.383·04
„	1899.	„	206.255·30	+ „	37.277·90	= „	243.533·20
„	1900.	„	207.833·31	+ „	31.696·85	= „	239.530·16
„	1901.	„	188.829·40	+ „	27.333·69	= „	216.163·09

односно

Неосигорана и осигурана на дугу свега:

Крајем	1896.	К	749.984·94	+ К	77.001·28	= К	826.986·22
„	1897.	„	666.185·96	+ „	124.889·62	= „	791.075·58
„	1898.	„	578.498·34	+ „	226.383·04	= „	804.881·38
„	1899.	„	580.112·78	+ „	243.533·20	= „	823.645·98
„	1900.	„	537.829·48	+ „	239.530·16	= „	777.359·64
„	1901.	„	537.343·52	+ „	216.163·09	= „	753.506·61

Из ових података се види, да се је стање ових тражбина од 1./I. 1897. до 31./XII. 1901. поправило са 73.479 К 61 пот.

3. Саборски трошкови за сабор 1997./1900.

(У прорачуну за 1893.)

Распорезано 1893. свега	—	—	—	—	—	—	К	46.971·38
потрошено о сабору 1897.	—	—	—	—	—	—	„	24.946·40
накнађен вишак трошкова сабора од 1885./90.	—	„	2.559·34
Расположиво 31./XII. 1901.	—	—	—	—	—	—	„	17.957·96
На дугу 31./XII. 1901.	—	—	—	—	—	—	„	1.507·68

4. Саборски трошкови за сабор 1902./5.

(У прорачуну за 1898.)

Крајем 1901. расположиво бејаше — — — — К 33.031.89

Из исказа под 3. види се, да свота саборских трошкова, која је у прорачуну од 1893. одређена и разрезана за најближи тада сабор, није ево за девет година дана потпуно уплаћена. Иначе се види и то, да је крајем 1901. год. за садањи нар. црквени сабор стојало *на расположењу* **50.989 К 85 п.**

Сада прелазимо на поједине нар. црквене фондове и закладе.

О нар. цркви *неприкосновеном фонду* као главнице има се ово навести.

Одлуком од 4. (16.) јуна 1897. бр. С. О. 1964/870. позване су овомитрополијске конзисторије, да обрачуне о примљеном *епарх. канцеларијском паушалу* од год. 300 фор. из неприкосновеног фонда, почињући од 1. јула 1897. концем сваког полугодија, а свакако до конца месеца јула и јануара, саборском одбору тачно и уредно подносе.

Из овога фонда се годимице допуњује прорачуном исказани *мањак код дотације парохијског свештенства епархије горњокарловачке* на темељу одређења §-а 13. I. Б. прев. кр. наредбе од 10 августа 1868. За ових пет година је исплаћено у име те припомоћи К 50.823.60 а овако је подељено на поједине године:

1897.	године	—	—	—	—	К	15.793·78
1898.	„	—	—	—	—	„	6.450·16
1899.	„	—	—	—	—	„	7.707·08
1900.	„	—	—	—	—	„	9.007·29
1901.	„	—	—	—	—	„	11.865·29

Ради уређења епархијске архиве у Плашком одобрена је потребна свота из из овога фонда (С. О. 6018.|1213. ех 1900.)

Учињено је расположење (бр. 1961. зап. ех 1898.), да се годишње плаће епархијским званичницима исплаћују од 1. јануара 1899. месечно унапред (на место дотле постојалог тромесечног издања.)

О стању парница Ј. Грујића из Новог Сада и односно Марије Поповића из Београда против оставине блаженопок. патријарха Германа Анђелића односно против овога фонда, имамо част, настављајући на последњи извештај додати, да су све овопредметне парнице окончане. Окончана је, и то у корист овог фонда, и отштетна парница истога Ј. Грујића puncto 160.000 К; ну иста је тужитељ обновио парницу. Међутим је против истога поведена кривична истрага у предмету потписа неких обвезница, утужених против оставине пок. патријарха Германа односно против пар. црквн. фондова (С. О. 7959.|1893. ех 1901.)

На *оправку (катедралне) цркве у Плашком* дозвољено је 20.000 К из овог фонда што је и вис. кр. влада одобрила (С. О. 4604.|1039. ех 1901.)

Одлуком бр. С. О. 7894.|1785. ех 1901. дозвољено је, да се и у епарх. писарници будимској, као и у осталим епарх. писарницама, постави дневничар на терет овога фонда.

У недостатку оставине стављени су на терет овом фонду *погребни трошкови* иза блаженопок. *епископа будимског Јеремије Мађаревића* са 2220 К (С. О. 2422|970 ех 1901.).

Најпосле код овога има се нарочито истаћи ово.

Како су просторије у згради, где се сада смештена звања врховних пар. црквн. автономних власти, поглавито пак за разгранати посао код књиговодства и благајнице пар. црквн. фондова и заклада у сваком погледу малене и незгодне; како је у изгледу, да ће се према развијању звап. послова и снаге тих звања за краће или дуже време морати умножити, и како се назиђивањем још једнога (другога) спрата на садашњу зграду за 40.000—50.000 К не би постигло оно, што се жели, а нарочито кад се узме у обзир, да је крајње време, да се сагради и дворана за држање седница пар. црквн. сабора са побочним просторијама као и да се и сви органи врх. авт. власти овде концентришу (главни школски референат, фискал пар. црквн. фондова и заклада, надзорник пар. црквн. добара и т. д.) — одлучио је Саборски Одбор, да се сагради засебно здање за та звања и н. ц. саборницу са припадцима (С. О. 2568/103. ех 1898.) и учинио потребна расположења за састављене грађевног програма, плана и предрачуна као и ради стручног прегледа истога. Одлучено је даље, да се зграда подигне на овом земљишту, које је првобитно било купљено и одређено за зграду богословског семеништа. С тим у свези имамо споменути одлуку бр. С. О. 1995., 1956|576. ех 1899., којом је примљен план и прорачун за градњу фондовске зграде, односно зграде *неприкосновеног фонда* и поднесен ради полученља превишње дозволе како за градњу, тако и за пренос земљишта са клирикално-школског на неприкосновени фонд; даље (високом кр. уг. владом одобрену) одлуку бр. С. О. 2176|635. ех 1900., којом је услед полученља прев. дозволе од 18. марта 1900., да се у смислу одлуке бр. С. О. 2568|103. ех 1898. намерено зидање здања за саборницу и смештење горњих звања изведе, изречено да се уштедно земљиште пренесе на неприкосновени фонд за куповну цену од 60.000 К; да се о трошку истог фонда зграда сагради и као својина његова сматра с тим, да ће сви пар. црквн. фондови и закладе сносити сразмерно својим главницама најмовнину у толикој своти, којом ће се $4^1/_2$ % камате на издану грађевну своту, као и трошкови око одржања зграде неприкосновеном фонду подмиривати и којом је одлуком упућен фискалат ради поднеска нацрта исправе, да се грунт. пренос спроведе; по том одлуку, којом је наређена минуендо-дражба ради издавања овога грађевнога посла; и најпосле одлуку од 15. (28.) децембра 1900. бр. С. О. 7922|2265, којом је примљена

офертна понуда предузимача Владимира Николића из Карловаца, да за предрачунску своту од 241.044 К 72 пот. (уз порушење старих зграда) изведе градњу по примљеном нацрту и прорачуну; том приликом је учињено све, што је потребно за приступ к извршењу радње с тим, да је нарочито и то решено, да се постави стручни надзорник градње, услед чега су позвана три стручњака да поднесу овопредметне своје понуде, те је такав и постављен.

Зграда ваља да буде готова 1. јула 1902. —

Што се тиче нар. цркв *клирикалнога школскога фонда* имамо част ово саопћити.

Одлуком бр. С. О. 1176|30. ех 1897. дозвољена је свота у износу од 685 фор. а вр., да се за богословијску књижницу набави латинско издање Мињове патрологије.

Обзиром на ту прилику, што је жупанија торонталска изјавила још 1896., да *из закладе бив. вел. кикиндскога дисприста од 10.950 фор. а гр. у дошуну глата професора срп. учит. школе сомборске*, не може више давати 8% него само 4½% камате одлучно је Саборски Одбор, да се услед тога исказани мањак своте за дотиране речених професора (тада са 383 фор. 25 нов.) од 1. октобра 1896. из клирикално-школскога фонда у течај стави и издаје; у исто доба је умољена речена жупанијска власт, да исту закладу преда на руковање нар. цркв. Саборском Одбору, а свакако све дотле, док се ова предаја не би коначно спровела, у благајницу нар. цркв. фондова и заклада уноси оне своте, које се на рачун тога фонда буду уплаћивале. Кад је торонталска жупанија отписала, да овдашњу одлуку бр. С. О. 4911|1364. ех 1896. *не усваја*, него изјавила, да ће се у будуће издавати 5% камата у горњу сврху, да ће се водити контрола о употреби овопредметне своте код речене учит. школе и др. — учињена су потребна расположења да се изнађе основно писмо о овој закладе. По што је набављено основно писмо, изречено је, према предлогу фондовскога фискалата, да се не може та предаја испословати, јер по основ. писму и зак. чл. XXXIII. 1876. §. 23. припада руковање том закладом жупанији торонталској. (С. О. 1033|82 сх 1900. године).

На потребе српских виших девојачких школа у Новом Саду, Панчеву и Сомбору, издаје се из овога фонда годишње знатна свота од преко 20.000 К. Обзиром пак на велико оптерећење клирикално школскога фонда многим другим потребним издацима као и на пре 30 година изречену дужност дотичних цркв. општина, да оснују потребне фондове за издржавање ових школа, на темељу прорачунске своје одлуке бр. С. О 8969|2281. ех 1900. позвао је Саборски Одбор *српске прав. цркв. општине у Панчеву, Новом Тоду и Сомбору, да почињући од 1. јануара 1902. саме издржавају своје више девојачке школе*, по што су имале доста времена, да оснују потребне изворе. На тај позив су поднеле све три општине представку ради неизвршења горње одлуке до расположења сл. нар. цркв. сабора, услед чега је прорачунском одлуком бр. С. О. 8047|2178 ех 1901. издавана припомоћ сомборској општини увртена као и дотле, а за Панчево и Н. Сад је уз увртење целе своте решено, да и једна и друга општина имају ¾ прихода од односних фондова и заклада, за *издржавање виших дев. школа* полугодишње у натраг од 1. I. 1902. уносити у благајницу н. цркв. фондова и заклада ради рефундовања једнога дела овопредметних издатака из нар. цркв. клирикално-школскога фонда. Ова мера се показује оправдана с тога, што последње две општине располажу већ сада знатним приходима које од основаних фондова, које пак из задужбина, остављених на ову сврху. Издавање досадање припомоћу за Сомбор пак темељи се на том, што иста припомоћ у год. износу од 2400 К. чини тек ¼ припомоћи колика се даје Н. Саду и односно колика се даје Панчеву.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Народно-црквени сабор.

XXXVII. Седница 6 (19.) јула 1902.

ПОСЛЕ ПОДНЕ.

Председава потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић.*

Павле Милин подноси овај прешан предлог:

Предлажем, да се позове епарх. конзисторија Темишварска, да расписе стечај и прописаним путем попуни упражњена места Арадског окр. протопрезвитера.

У свези с тим а пре свега да се нередовном стању црк. општине Арадске што пре крај учини и да се управни одбор замени редовном организацијом црк. општине у Араду.

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић подноси овај прешан предлог:

Сабор овај изјављује, да је приликом продаје т. зв. Беочинске каје, земљишта манастира Беочина, кад је без приволе срп. народ. црк. сабора продана, па и купцу предана, очевидно повређен §. 19. тач. 9. саб. устројства. Да се у будуће не би догађале овакве продаје, сабор овај упућује Саборски Одбор, да у оваким случајевима спречи сваку повреду наших автономних уредаба и недаде ни под којим условима нити активни нити пасивни пристанак на такве правне послове. На стога да има Саборски Одбор на уму закључак овога сабора, да се умоли угарско министарство правде и земаљске хрватске славонске владе, да се сви судови обавесте, да се народно-црквена добра не могу ни продати ни превести на кога, па ни оптеретити без приволе сабора. Што се пак гиче саме продаје беочинске каје, уступају се дотични списи Саборском Одбору с тим, да у погледу санирања ове повреде предузме могуће кораке.

Јован Воркапић предлаже, да се молба професора Богословије Карловачке која је стигла сабору од Св. Синода с препоруком на решење стави данас на дневни ред.

Уступа се с препоруком Саборском Одбору.

Божидар Поповић предлаже, да се Сантовачкој црк. општини одреди 7000 К за исплату новосазидане цркве.

Мита Клицин подноси допуну, да Саборски Одаор изиште од одбора за купљење прилога за Сантовачку цркву и школу рачуне о прикупљеним приловима и издацима.

Прима се предлог Б. Поповића с допуном М. Клицина.

Божидар Поповић предлаже, да се Сантовачком срп. прав. свештенству издаје годишња припомоћ од 1400 К.

Прима се.

Св. Прибићевић поводом петиције црк. општине у Скраду предлаже: Нека високи сабор закључи, да се нова црква у селу Скрзду парохије Скрадске, епархије Горњо-Карловачке, зида на старом месту, где је стара црква постојала и препоручи Саб. Одбору да црк. општини нада припомоћ за зидање цркве.

Прима се.

Сава Цвејић предлаже:

Срп. прав. црк. општина Јасеново у Вршачкој епархији поднела је молбу сабору да јој се П. залишна парох. сесија уступи на уживање од 10 година, како би од прихода могла наздати нову цркау, моли да се препоручи Саборском Одбору.

Мита Клицин подноси допуну:

Ако би било каких препрека за овако решење нека Саб. Одбор на неприкосновеног фонда, а из рубрике „Оправке парохијалних цркава“ годишњу помоћ од 500 К кроз 10 година даде општини у Јасенови.

Прима се.

По реферади известиоца *П. Мандровића* уступиће се Саборском Одбору с препоруком.

Молба општине у *Белом Брду* ради новчане припомоћи за проширење школ. зграде.

Молба парохијског звања у *Кобашу* ради припомоћи за зидање цркве у Слатини.

Молба црк. општине у *Болфану* ради припомоћи за свештеничку дотацију.

Молба црквене општине у *Дубовцу* у истој цељи.

Молба црквене општине у *Малом Гају* ради припомоћи за цркву и школу.

Молба црк. општине у *Торњи* ради припомоћи за школу и опроста верозаконског приноса и саб. трошкова.

Молба црк. општине у *Станишићу* ради отписа верозаконског приноса и повишења припомоћи.

Молба црк. општине у *Хајтићу* ради припомоћи за цркву.

Молба црк. општине у *Бајши* ради припомоћи за зидање парохијског дома.

Молба црк. општине у *Буковцу* ради припомоћи за издржавање редовног пароха.

Молба црк. општине у *Сри. Св. Петру* ради припомоћи за издржавање пароха.

Молба црк. општине у *Н. и Ст. Бановцима* ради припомоћи за издржавање парохије.

Молба црк. општине у *Глини* ради припомоћи за оправку цркве и набаву утвари.

Молба црк. општине у *Алибунару* ради припомоћи за цркву.

Молба црк. општине у *Уштици* ради припомоћи за оправку цркве.

Известилац петиционог одбора *П. Мандровић* извештава о молби умировљеног пароха Радована Јоветића у Обљају, Милана Лалића у Д. Рајићу, Јосифа Здјеларовића, Симеона Прице у Белопољу и Косте Милутиновића сада у Карловци за повишење мировине; о молби Данила Трбојевића умировљеног проте Личко-Крбавског за сталну мировину.

Уступиће се Саб. Одбору с препоруком.

Стеван Моловић подноси молбу Јустине Кнежевић учитељке у Карловцима ради припомоћи.

Уступа се Саб. Одбору с препоруком.

Сава Стојаковић предлаже поводом молбе парохијана у Смудана, да се молба уступи Саб. Одбору, да испита: да ли је парохија потребна и да ли се може издржавати, те да према том учини предлог сабору.

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић подноси пренан предлог за одлуку: „Сабор овај изјављује, да је врховна автономна школска инстанција Нар. Школски Савет, па стога Школски Савет у последњој инстанцији једино је овлашћен да решава у стварн постављања учитеља и учитељица, па за то је и оправдан поступак Школског Савета у предмету постављања учитељице у Мартоношу.“

Прима се.

Известилац *П. Мандровић* предлаже, да се одбију ове молбе: црк. општине у Баранди ради стављања парохије њене у III. разред, молба Николе Радошевића због неуредне дотације, Ст. Будима у Мартинцима ради враћања 9800 К; Васа Кадића у Мокрину ради премештаја парохије у I. класу;

Ј. Пачарића у С. Андреји ради отправнине, грађана у Пачиру ради уређења црк. општине, Кристине Сремчевић ради припомоћи, Љубице Малетић учитељице у Ст. Пазови, ради женског Мирка Марјановића у Белом Брду ради мировине.

Прима се.

Известилац *П. Мандровић* предлаже да се упуте Саб. Одбору на изнађај односно поступак молбе.

Николе Муждеке из Бузета у ствари милостиње; црк. општине у Ст. Бечеју у ствари плаћања истражних трошкова.

Мојсија Јовића дневничара у Карловцима у ствари повишења дневница

Јелене Поповић свешт. удове у Роман. Кечи у ствари мировине.

Прима се.

Известилац *П. Мандровић* предлаже, да се Саб. Одбору с препоруком односно ради стављања у течај поднесу молбе:

Црквене општине у Б. Петровом Селу у ствари предујма за истраге.

Катарине Радосављевић свешт. удове из Секерина ради припомоћи.

Анастасије Манојловић из Слатине, Марије Радовић, Вас. Мастановића у Батосеку, Данице Чобановић у Сурчину Лепосаве А. Деспотовића — ради припомоћи.

Прима се.

Св. Прибићевић реферише по извештају Саб. Одбора о припомоћи учит. школи у Карловцу и о оснивању интерната у препарандији у Сомбору и Пакрацу.

Узима се на знање.

Исти реферише о молби Н. Ножинића учит. у Сарајеву у ствари учит. места у Дубици и о

молби црк. општине у Крњаку за успостављање самосталне парохије, те предлаже да Саб. Одбор предузме изнађај и евентуално молбе усвоји. Прима се.

Исти реферише о молби Милене Продановић из Тиса Хајоша свешт. удове ради припомоћи и предлаже да се упути Саб. Одбору с препоруком. Тако исто и молбе:

Милице Луџић ради мировине; црквене општине у Костајници, Ј. Шевићке учит. из Черевића, Ђорђа Бечерића у Ловри, П. Шевића из Черевића, Т. Мутибарића из Кисача, ради припомоћи, те предлаже да се с препоруком поднесу Саб. Одбору.

Исти реферише о молби становника из Коренице за основање ниже гимназије, с предлогом, да сабор у начелу изрече потребу те гимназије, а Сабор. Одбор позове да у своје време предлог поднесе.

Исти реферише о молбама Петра Велебита и др. о подизању срп. ниже гимназије у Глини;

Добротворне задруге Загребачких Српкиња у ствари женског лицеја у Загребу. Мл. Бурошевића учит. у Обровцу у ствари пероводства, и предлаже да се ове молбе уступе Саб. Одбору на надлежно решење.

Прима се.

Исти предлаже да се молби Петра М. Кочића учитеља у Бођани у ствари плате упути Ш. Савету, да у споразуму са Његовом Светости г. патријархом исту молбу реши.

Прима се.

Известилац *М. Медаковић* предлаже, да се молбе Милице Милојевић, Ане Бошковић, Јованке Протића и Јелене Месаровић свештеничких удова ради припомоћи уваже.

Прима се.

Исти предлаже, да се са одобрењем на знање узме расположење Саб. Одбора у погледу крајарања нове експониране капелчније у Туку.

Прима се.

Исти предлаже, да се молба црквене општине у Карловцима о претварању учитељског места у учитељичко, упути Шк. Савету ради поступка у смислу закључка црквене скупштине Карловачке.

Прима се.

Исти предлаже, да се молба приљаваораца Ленавинских у ствари њихових тегоба, упути Саб. Одбору на извиђај и поступак.

Прима се.

Известилац одбора 15-рице за пређне предлоге *М. Клицин* предлаже да се извештај др М. Полита фишкала о брисању застарелих потраживања уважи.

Прима се.

По предлогу петиционог одбора уступљене су с препоруком Саборском Одбору молбе:

црквене општине у Бођану ради припомоћи за опрахак школске зграде и брисања заостатка верозаконског приноса;

молба црквене општине у Слобоштини и Мраморку ради отписа заостатака верозаконских прилоса и саборских трошкова.

Известилац *М. Медаковић* предлаже да у ствари дописа Школског Савета о учењу мађарског језика у учитељским школама у Сомбору, да се Школски Савет строго придржава постојеће аутономне уредбе од 1872. г., као и XVIII. зак. чл. 1879. г.

Прима се.

Исти известилац предлаже, да се одбију молбе:

Данице Чакловић учит. из Панчева ради награде;

Милене Костић свештеничке удове из Ст. Футога ради припомоћи;

епархијске скупштине Бачке ради установљеног места референта за духовни и административни одсек.

Прима се.

Исти известилац предлаже, да се извештај Школског Савета у предмету отварања верописповедних школа у Тителу и Гардиновцима и др. узме на знање.

Узима се на знање.

Исти известилац предлаже, да се уваже молбе:

професора Стевана Поповића у Карловцима у погледу плате и квинквенала;

Стеве Живковића из Ст. Бечеја о потврди црквене одборника и председника и о црквеној свести.

Црквене општине Т. Сентмиклушке у ствари залишне сесије или припомоћи;

катихете М. Борђошког у Сомбору у ствари квинквенала.

Прима се.

Исти известилац предлаже, да се с препоруком поднесу Саб. Одбору молбе:

црквене општине у Госпођинци ради реактивирања сесије;

парохијана у Шаренграду у ствари свештеничког места;

Павла Миљушевића учитеља гимнастике у Карловцима у ствари увртења у статус гимназијских учитеља.

Јулке Радак свештен. удовице из Вршца ради припомоћи;

црквене општине у Сегедину у ствари залишне сесије; црквене општине у Денти у ствари припомоћи и саборских трошкова и верозаконског приноса.

Прима се.

Исти известилац предлаже, да се остали поднесци уступе Саборском Одбору на евен-

туално решење, односно предлог.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* износи на решење оставку проте Јована Бороте на чланству у Школском Савету.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива сабор, да изабере новога члана за Школски Савет место проте Јована Бороте.

Једногласно је изабран *Др. Александар вл. Рокник*.

Др. М. Мушицки предлаже, да се опуномоћи саборски биро, да састави представку на високе власти и сабор кр. Угарске и кр. Хрватске Славоније и Далмације, у ствари ревиндикације и оснивања вероисповедних школа и права јавности за препарандије у Г. Карловцу и Пакрацу и исте представке што пре отпошиљу.

Прима се.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* предлаже, да се он и перовођа М. Ђорђевић уз припомоћ два писара опуномоћи, да канцеларијске послове овога сабора после заседања овога у ред доведу, уз одређене већ дневнице.

Прима се.

Др. Ж. Миладиновић подноси ове пречне предлоге за одлуку.

I. Сабор овај изјављује, да је Школски Савет учинио незаконитост, кад је Ђорђа Поповића, привреме. епарх. школ. референта за Вршачку и Темишварску епархију скинуо с тог звања и другог привременог референта поставио, јер је Ђорђе Поповић био постављен на темељу стечаја до коначног решења саборског, т. ј. док сабор не изабере сталног епарх. школ. референта, па јер је Ђорђе Поповић изабран за главног шк. референта, то је отпала потреба да се исти врати на своје пређашње место, а што се тиче задржане плате, да се ствар упути Саб. Одбору на извиђај.

II. Сабор овај одлучује, да се Саб. Одбор упути, да у споразуму са патронатима срп. вел. гимназија удеси, да се сва манипулација и управа гимназијских фондова пренесе на управу народних фондова, што је у интересу самих гимназија.

Др. Славко Милетић прима предлоге с допуном у I. предлогу „без претходне дисциплинарне истраге.“

С допуном овом примају се предлози Др. Ж. Миладиновића.

Др. Сл. Милетић пита: шта је у ствари М. Соларићева предлога гледе односаја чланова бирова према сабору.

Др. М. Михајловић. Износи, да у овоме сабору није повређено ничије право. Свакоме посланику било је слободно да говори и гласа по својој вољи, па ако хоће и да из сабора изађе. Али перовођа као члан бироа дужан је да остане на своме месту док је то, или иначе нека даде на перовођство оставку, па му је слободно да као члан сабора ради шта хоће. Лепо би то било да и потпредседник изађе из сабора и тим онемогући даљи рад. Истина је, да и потпредседник може да оспорава, али онда и он мора дати оставку. Сабор је већ узео на знање поступак потпредседников. Предлаже, да се сада узме на знање, те преко онога питања пређе на дневни ред

Св. Прибићевић тврди, да то није смјело бити, да тај акт не дође одбору за пречне приједлоге. Констатује. да М. Соларић није онога дана имао као биљежник посла, а и да је имао посла могао је од четири биљежника у једном себи наћи замјеника. Сматра схватање дра М. Михајловића бирократским, јер М. Соларић није имао оног дана посл. Самостални остају код свога становишта, које су онога дана заузели, зато захтијева, да сабор узме на знање њихово држање.

М. Медаковић Перовође код сваког гласања гласају са својом странком, па кад им се допушта тим манифестирати своје страначко мишљење, држи, да се та манифестација не може ускратити ни у којем правцу. Оно, што је дозвољено сваком члану сабора, то је дозвољено и перовођи. Прави разлику између потпредседника сабора и перовођа у том, што перовође редовно гласају са странком а потпредседник у случају, кад се гласови поделе на једнако.

Пребацује вечини бирократизам, и чуди се, да су таке демократе нагло бирократизам пригрлиле. Не одобрава поступак потпредседника. Перовођа Соларић само је коректно и конзеквентно поступао. кад је сагласан са странком био. Жели да сабор његов поступак одобри као коректан.

П. Лунгулов истиче, да ни други посланици самосталне странке нису требали да напуштају сабор, а часници сабора нису то смели учинити.

Др. Ж. Миладиновић износи да остали посланици нису узели на себе дужности које су узели чесници сабора, г. Соларић могао је да се не прими дужности перовође; но кад се примио он се тиме везао. Истина је да Соларић оног дана није водио записник али је седео за перовођским столом, но морао је седети, јер он има перовођску плату за све дане он је могао имати посла да што прочита, да бележи гласове при гласању, да пребројава цедуље, но што то не ради један. Нико му не крати да оде из саборнице и оснружира, али пре тог је требао дати оставку на перовођству. Нико није знао кад ће се вратити, па је за то председник имао право да га опомене на дужност, те усваја предлог дра Михајловића.

Већином гласова прима се предлог Дра М. Михајловића и поступак потпредседника узима се на знање.

Потпредседник *Др. Ђорђе Красојевић* извјављује, да је сабор успешно довршио свој огроман рад и захваљује сабору, који га је потпомагао у вршењу председничких дужности.

Узима се на знање.

Потпредседник *Др. Ђ. Красојевић* позива изасланство, да оде и изјави Његовој Преузвишености г. кр. комесару Бели пл. Талијану од Визека, да је сабор довршио свој рад у овом заседању.

Пошто је високопреосвештени Епископат на челу са Његовом Светости преузвишеним господином патријархом Георгијем Бранковићем, председником сабора, дошао у саборницу, дочекао је са сабором стојећи Њ. Преузвишеност.

Њег. преузвишеност *кр. повереник* чита овај говор: (Штампан у 28. бр. „С. Сиона“).

По завршетку читања сабор кличе трипут: „Живело Његово Величанство“.

Његова Светости поздравља Њег. Преузвишеност кр. повереника овим говором: (Штампан у 28. броју „С. Сиона“).

Сабор кличе трипут „Живело Његово Величанство! Живела Његова Преузвишеност“.

По одласку Његове Преузвишености кр. Повереника, Његове Светости патријарха и високопреосвештених епископа —

Потпредседник *Др. Ђ Красојевић* позива перовођу да прочита записник данашње седнице.

Перовођа *Мита Ђорђевић* чита записник. Исти се оверова без примедбе.

Дописи

Из Бовића. У убавом српском мјестанцу Бовићу, на огранку Петрове Горе у Бановини, гдје се многобројни српски православни народ слијеже сваке младе недјеље, на завјет и молитву к цркви Св. Васкресења Христова, био је и ове године на дан Св. Покрова Богородичина збор, на утјеху и духовну радост овамошњег народа нашега. После св. литургије, на којој је парох Кириински, г. Михаило Лемајић, изрекао сакупљеном народу лијепу поучну ријеч, извршен је и један чин пијетета и захвалности, што Бовићанима напастину служи на част.

Овдје је, дијељен са Бовићанима свако добро и зло, учитељевао много година покојни Петар Грујић, отац нашега епископа високопреосвећеног г. Михаила Грујића.

По жељи свега народа парохије Бовићке, а особито захвалнијех ученика врлога некадањег учитеља Петра, закључила је црквена општина Бовићка, да се на дан збора Св. Покрова Богородичина сваке године даје парастос за племените душе упокојених родитеља епископових, оца Петра и матере Милице.

Ове године је на тај дан први пут и служен парастос тај, као видљиви један доказ признања и захвалности овамошњег народа упокојеним родитељима Петру и Милици, а уједно и као ријечити свједок народне љубави, поштовања и оданости, којом душе и живи овај народ за потомка родитеља тих, нашег мудрог и апостолске ревности епископа Михаила Грујића. На парастосу је изрекао весма дирљив говор мјесни парох г. Миле Стрика. А кад је говорник одао хвалу и захвалу врлим покојницима, јер дадоше православном српском народу овијех крших, но Србину драгих и милих крајева, сина свога за духовна оца, Архипастира и највећега учитеља, одјекнуо је у св. храму глас захвалнога народа: Слава им!

И тако ће честити Бовићани сваке године приносити дуг свога признања упокојеном учитељу свога мјестанцета, а тиме и дуг свога смјернога признања, своје љубави и одности и потомку његову, мудром учитељу цијеле кршне дијецезе Горњо-Карловачке, добром и у архипастирској ревности неуморном владици Михаилу, којем нека је и сад и увек слава!

Један Бановац.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Произведење и одликовање.**) Из Плашког нам јављају, да је Његово Високопреосвештенство г. епископ Горњо-Карловачки *Михаил Грујић* благоизволео дана 28. септембра о. год. произвести новоизабраног окр. протопрезвитера у Плашком Стевана Косановића за протопрезвитера, а привременог конзисторијалног бележника епархије Горњо-Карловачке јереја Гедеона Вурдељу одликовати црвеним појасом.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти**) држане су прошле недеље, и то: дана 7. (20.) октобра седница Административног Одбора, а 8. (21) седница Конзисторијална, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Архидијецезална Конзисторија**) у седници својој од 10. (23.) септембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим других, и ове предмете: — Узет је на знање високи извештај Његове Светости патријарха Георгија, да је игуман манастира у Лазу Сава Орловић, по добивеној дозволи, тамошњег искушеника Луку Грчића обукао у „одјељење расе и камилавке“ под именом Лукијан. — Известиће се умировљени јереј Љубомир Милановић, да му је одлуком Саборског Одбора дозначена из Јерархијског Фонда мировинска припомоћ од годишњих 4000 К. — Известиће се парох у Гргуревци јереј Ђорђе Марковић, да му је одлуком Саборског Одбора дозначена ad personam припомоћ од годишњих 200 К из Јерархијског Фонда у сврху надржавања личног капеланџ. — Известиће се парох у Мирковци јереј Јован Тркуља, да му је одлуком Саборског Одбора дозначена припомоћ из Јерархијског Фонда једаред за свагда у износу од 30 К, у сврху лечења. — Известиће се удова покојног пароха Батајничког Жарка Ђукића, да јој је одлуком Саборског Одбора дозначена мировина из свештеничко-удовичког фода од годишњих 1200 К. — Одобрен је избор јереја Г'еоргија Николића за пароха у Дивошу и јереја Јована Буте за пароха у Бачинцима. — Припуштен је полагању стечајног испита администратор парохије у Суботишту јереј Милан Младеновић. — Одобрен је избор јереја Димитрија Јанковића за систематизованог парохијског помоћника у Осеку. — Постављени су за администраторе парохија, и то у Миклушевцима јереј Добривој Миковић, досадањи администратор парохије у Маркушици, а за администратора парохије у Маркушици досадањи администратор парохије у Миклушевци јеромонах Кипријан Грујић. — Поводом пријаве парохе у Илинци јереја Милавоја Борића, да је непознат лопов провалио кроз прозор у тамошњу цркву и почињо незнатну крађу, наложено је истоме пароху, да у споразуму са тамошњом црквеном општином уштипу крађу надлежној политичкој власти пријави и о резултату потраге ову конзисторију у своје време извести, а уједно му је наложено, да у тамошњој похарапој цркви мало водоосвећење по чину обави. — Поводом извештаја администратора парохије у Горњем Товарнику, јереја Марка Ердероге да су предузете радње око оправке тамошње цркве наложено је истоме јереју, да са се за време трајања односно до свршетка уштипе оправке имају евентуална венчања и крштења обављати у једној чистој и уредној соби, за коју се има тамошња општина постарати. — Поводом молбе пароха Илочког јереја Јована Козобарића, да може о свом трошку дати штампати и издати „Зборник“ свију до сада важећих наредаба, које је на свога циркуларно и протокола искупио, решено је: претходно позвати молитеље, да рукопис одосно оригинал тога свога Зборника овамо на увиђење поднесе. — Узет је на знање извештај пароха у Осеку Лазара Богдановића, као ококонзисторијалног повереника, о обављеном испиту из веронауке са неторицом српских православних кандидата за учитељску дефинитиву. — Позвани су сви манастирски настојатељи, да, у смислу постојећих дисциплинарних правила, Његовој Светости патријарху Георгију, као своме Дијецезану, верно и тачно извешће о животу и раду сеја подручне манастирске братије до конца октобра о. г. поднесу. — Позвани су сви манастирски настојатељи, да према даном обрасцу списак свеукупне своје у манастиру и ван манастира налазеће се манастирске братије сачине и овој конзисторији до конца октобра о. г. поднесу. —

(**Уџбеници за веронауку.**) Наредбом кр. земаљске владе одела за богоштовље и наставу од 16. септембра о. г. бр. 12861. прописани су као обилгатни уџбеници за православну младеж земаљских средњих завода у Тројединци: 1., „Хришћански катихизис православне цркве за средње школе“ од јеромонаха Михаила Миловановића гимназијског катихете. 2., Библијске приповетке Старога Завета и 3., Библијске приповетке Новога Завета од протопрезвитера Јована Петровића, катихете и професора средњих школа,

— те се истом наредбом „друге сличне књиге у реченим училиштима унапредак за тај предмет употребљавати не смеју.“

(**Учествовање посланика у саборским седницама.**) У седницама овогодишњег заседања нашег народно-црквеног сабора присуствовало је посланика у седници I, 70. II, 68, III, 69. IV, 67. V, 66. VI, 64. VII, 58 VIII, 57. IX, 55. X, 51. XI, 54. XII, 59. XIII, 60. XIV, 39. XV, 43. XVI, 52. XVII, 54. XVIII, 52. XIX, 48. XX, 52, XXI, 51. XXII, 50. XXIII, 53. XXIV, 51. XXV, 50. XXVI, 52. XXVII, 54. XXVIII, 51. XXIX, 55. XXX, 56. XXXI, 55. XXXII, 59. XXXIII, 56. XXXIV, 58. XXXV, 64. XXXVI, 64, а у XXXVII седници 62 посланика.

(**Извештаји о саборским седницама.**) У данашњем броју завршени су извештаји о седницама овогодишњег саборског заседања. При састављању тих извештаја служили смо се белешкама свога извештиоца и саборским записницима. Говоре посланика радикалне, самосталне и либералне странке, доносили смо онако, како су они саопштени били у листовима дотичних странака. Чинили смо то зато, да нам се не може пребацити необјективност и тенденција, којом су н. пр. у неким листовима изношени говори посланика који не припадају странци, које дотични листови заступају. Неки су листови у несолидности својој чак и опаки били, изврћавајући у извештајима своја поједине говорнике ругли. Томе ће се у другом заседању саборском наћи већ лека. А да се дође и до званичног, те и најверније извештаја о раду сабора, као и о свему оном што ко каже и што се уради на сабору, потребно је, да се у будуће узму званични саборски стенографи. Штета је, да их није било и на прошлом саборском заседању.

(**Наши средњошколски ученици у Хрватској и Славонији.**) Да се види, колико је наше средњошколске младеже у појединим заводима, повадили смо из годишњих извештаја, који су на крају школске године 1901./1902. штампани, ове податке:

1.	Срп. вел. гимназ. у Ср. Карловцима	292
2.	Кр. вел. гимназ. у Загребу (Доњи град)	98
3.	„ „ „ „ Госпићу	86
4.	„ „ „ „ Осеку	43
5.	„ „ „ „ Винковцима	37
6.	„ „ „ „ Пожеги	25
7.	„ „ „ „ Сушаку	25
8.	„ „ „ „ Вараждину	6
9.	Кр. реал. гимназ. и трг. шк. у Земуну а) 131, б) 28	159
10.	Кр. реал. гимн. у Раковцу (Карловац).	104
11.	„ „ „ „ Беловару	70
12.	Кр. реал. гимн. и трг. шк. у Загребу а) 59, б) 10	69
13.	Кр. реал. гимн. и трг. школи у Осеку а) 23, б) 8	31
14.	Кр. реал. гимназија у Сењу	13
15.	Кр. мала реал. гимназија у Митровици	85
16.	„ „ „ „ Петрињи	69
17.	Комунална мала реал. гимн. у Вуковару	27
18.	Српска женска учит. школа у Карловцу	59
19	Самост. женска учит. школа у Загребу	45
20	Приврем. женски лицеј у Загребу	39
21.	Српска мушка учит. школа у Пакрацу	59
22.	Кр. мушка учит. школа у Петрињи	42
23.	„ „ „ „ „ Осеку	12
24.	„ „ „ „ „ Загребу	7

—вић.

Разне белешке.

(**Први руски храм у Манџурији.**) Манџурију у последње време све више и више насељују Руси. Томе је много припомогла градња источно Кинеске жељезнице, која је собом довела силу руских инжињера, техничара, надзорника и раденика. Међу готово полудивљим Кинезима осећао се тај народ отргнути далеко од цивилизованог света Особито тешко падало им је немање цркве и школе. Школа је била јако потребна, тим више, што сви ти беху фамилијарни, са децом, дораслом за школу. Пошто је тој потреби удовољено, оснивањем „прве руске школе у Манџурији“, стало се живо радити и на успостављању храма Божјег. У центру Новога Града, недалеко од вароши Харбина, поче се похођу Божјом нов храм зидати, али побуна кинеска, не само да заустави даљу радњу, него и у пола готову цркву разруши. Но ускоро после доласка здружене европске војске, храм се поче поново зидати и за кратко време буде готов. Освећен је у присуству генерал-губернатора Гродскова.

Из истих скоро потреба живо се ради, да се у Чикагу, у Сев. Америци оснују православни храмови. Добровољним прилозима православних верних купљено је земљиште за цену од 10.000 рубаља, а за градњу саме цркве скупљено је 28·000 руб.

(**Икона Мајке Божје у манастиру Ватопеду.**) У Атонском манастиру Ватопеду налази се јединствена икона Матере Божје. Слика представља Матер Божју са Младенцем Исусом на рукама. Старо Атонско предање говори, да се за време молитве старешине манастирског чуо глас из иконе: „Не отварајте врата, него гоните непријатеља“. Уједанпут виде игуман руку младенца Исуса прислоњену на уста Богоматере и чу глас Исусов: „Остави их, нека их

казне“. Но Премилостива успела је предупредити казну. Наиме, старешина сазове сву братију, наоружа их и помоћу Божјом и Богородице, одбију разбојнике са видика манастирских. Кад одмах затим уђоше у храм, да благодаре Богомајци на милости и помоћи њезиној, видеше, да још непрестано стоји рука Исусова на уснама Богомајчиним. У том положају и дан данас стоји та икона. То је идеја те иконе. Лик Богородичин пун је милосрђа и сажаљења, дочим лик Младенца Исуса пуна лице строгог Судије, Бога-каоца Старог Завета, и ако му је тело младеначко.

То је дакле јединствена икона на целом свету. Она представља Богородичино заступање грешних пред разгневљеним Сином њезиним, како овде на земљи тако и горе на небу.

(**Издање Будијске Библије**). Из Кјахте у Монголској јављају руским листовима, да се Монголи спремају да издаду у једној грдној књизи сву Будину науку. Један од Халхашких кнежева издаће ту књигу под именом „Ганџур“. Ово ће издање бити написано на дебелој хартији, сликовитим знацима украшеној артији. Сво издање састојаће се на 108 томова по 360 листа у сваком тому. Преписивањем, спремањем артије и слика биће се сада 48 људи, што ће се у току времена и повећати. При повољним приликама радиће се 5 год. Цена издања, без преписивања, коштаће 20·000 лана, што у нашој вредности износи 750.000 круна.

(**Друштво за историју француског протестантизма.**) „Друштво за историју француског протестантизма“ у Паризу слави ће за кратко време своју 50-тогодишњицу. Том приликом спремиће се интересантна изложба, где ће се изнети сви портрети најзаслужнијих родника за ширење протестантизма у Француској. Затим ће бити изложен скуп најбољих дела хугенотске литературе, међу којима ће се видети најстарија издања и медаље за успомену на Вартоломејску Ноћ. Особито интересантно ће бити одељење са предметима, који су у свези са познатим процесом Калассовим, чувеним и тиме, што је у њега и Волтер умешан био.

(**Шта стоји канонизација?**) Salzburger Kathol. Kirchen-Ztg“ износи, поводом канонизације Крешенција Хеса из Кауфбајрена, колико стаје таква свечаност. По извештају тих новина, требало је 20.000 лира „таксе“ у корист курије, 5·000 лира цркви, 13·000 лира на издање лика и биографије новога свеца, 10.000 лира, за лик подесан папи. К томе треба додати расходе за декрет, музику, осветење, на непзбежне „дарове“ кардиналима који учествују, и читавој гомили других запослених у тој свечаности лица. На тај начин, једна канонизација кошта 80.000 лира.

(**Непокретна имања духовних конгрегација у Француској.**) У свима готово листовима читамо, да француска влада енергично завара скоро све школе, које стоје под управом и влашћу разних римокатоличких конгрегација. Повод томе дало је огромно богатство, како покретног тако и непокретног иметка тих конгрегација, јер оне својим богатством, а и васпитањем имаћаху силан утецај на масу и омладину. Да би државна влада паралисала тај утецај, конфисковала је сва та конгрегациона добра и позатварала све духовне школе, које стоје под управом тих конгрегација.

По карти, изданој да се види колики размер територије заузимаје непокретна добра мушких и женских конгрегација, види се, да су од 1881—1898. год. непокретна добра износила вредност од 800 милијуна до 2 милијарде фран. Ту вредност, посседовале су конгрегације официјално. Но ако се вредност иметка, која се фактички налазе у рукама конгрегација рачуна, онда сума износи преко 10 милијарди франака.

(**Начелна одлука.**) Кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе, одаслало је кр. надзорништву основних школа у Торонталској жупанији о. г. бр. 24511. 14 V. ову окружницу, коју је публиковао званични орган министарства од 1. октобра у свом 21. броју о. г., *у погледу молбе родитеља назаренских, да им деца не похађају јавно богослужење као и обуку у вери.* „Враћајући вам молбу подастрту од Н. и Н. становника.... који се називају назаренима, а припадници беху римо-катол. и грчко-источне цркве, у којој моле, да им се деца ослободе од похађања службе Божје, ради знања дотичних родитеља с тим, да молбу која нема законитог основа, не могу испунити. У смислу закона од г. 1894. XXXII. §. 7. односно закон. чл. XLIII. §. 26—29. од 1895. г. *мора свако школообавезно дете*, све ако му родитељи и не припадају једној од примљених и законито признатих вероисповести, у истој се васпитати. — Пошто таковзана назареиска вера не спада ни у примљену ни у законом признату вероисповест; пошто је даље похађање цркве саставни део верске наставе, и пошто је верска настава у смислу закон. чл. XXXVIII ех 1868. саставни део оне народне наставе, те на крају, прекршај дужности наставе и онда настаје, кад је само и о делимичном прекршају, реч т. ј. кад се деца код куће забрани похађање цркве, очевидно је, да

ти родитељи, који забрањују својој деци похађање цркве и наставу у вери, непокоравају се законској наредби §. 4. закон. чл. XXXVIII ex 1868., те тако подлеже казни, а деца им не могу добити оцену из веронауке и хоралног владања.“

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 6120/1329. 1902. 137 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњења двају евентуално и више места стипендијских III. разреда у закладу Ђорђа пл. Сервијског са стипендијом од 210 круна

Стипендију ову може получити ученик српске народности православне вероисповести, који је здрав и сиромашног стања, а навршио је 12 годину.

Питомци III. разреда, могу се временом, ако узмоле, промаћи у више стипенд. разреде са 315 круна и 420 круна и то само ако буду имали све једнако потребну квалификацију и у том погледу имају првенство пред другима, који те стипендије нису уживали.

Крштеним писмом, школском и лечничком сведоџбом и сведоџбом о сиромаштву снабдевене молбенице ваља поднети срп. прав. нар. црквеном саборском одбору у Карловцима најдаље до 21. октобра (3. новембра) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. црк. саборског одбора држане у Карловцима, 16. (29.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Ad III. C. 389. 390. и 391./531. ex 1902. 136 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења професорског места за педагогијске науке: педагогику са погесницом педагогије, дидактику и методику са практичним вежбањем у срп. учитељичкој школи горњокарловачкој расписује се стечај.

Изабраном професору спадаће у дужност предавати горе наведене науке а по околностима и други који предмет тако да испуни седмично 20 часова.

Са истим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљен гимназијски или прапарандијски професор, скончана је годишња плата од 2000 круна и станарина од 200 круна, после сваких пет година успешне професорске службе годишњи доплатак од 200 круна, а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати они Срби или Српкиње православне вере, који су стекли оспособљење за предавање горе поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени аз горњу струку гимназијски или прапарандијски професори. За случај, ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се у опште поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и сведоџба о религиозно-моралном и политичком поведењу — ваља да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 25. октобра (7. новембра.) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима, 13. (26.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

K. 2217./342. ex 1902. 139 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се поново стечај на упражњено место општинског ђакона у *Бач-Сентомашу*.

Плата је 1000 круна годишње у готовом и 3 ланца 1471/2200 □ хвати земље, на коју ђакон порезу плаћа.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Из седнице епархијске конзисторије, држане у Новом Саду 26. септембра (9. октобра) 1902. године. Конзисторија Бачка.

K. 571./ш 1902. 143 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитератског помоћника у Вел. Кикинди.

Компетенти имају поднети прописно инструјисане молбенице своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. нов.) 1902. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 26 септембра (9. окт.) 1902. године.

Председништво.

К. 2037./844. ех 1902. 142 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место *сист. парох. помоћника*, са платом III. класе у *Сомбору*.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Компетенти имају своје ваљано инструисане молбенице путем својих надлежних власти до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Новом Саду 26. сент. (9. октобра) 1902.

Конзисторија Бачка.

СТЕЧАЈ. 145 1—2

Решењем Епарх. Школ. Одбора Бачког бр. 2274./464. ех 1902. год. и закључком местног школ. одбора од 9 (22.) октобра о. г. расписује се стечај на учитељско место при ново отварајућој срп. прав. вероисповедној школи у општини жабаљској — епархији Бачкој. —

Плата је учитељска 1000 круна; 240 круна у име станарине, 100 круна за огрев; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна годишње. —

Дужности су му школ. уредбом од 1872. г. прописане; при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу врв. појању обучавати.

Ваљано снабдевене молбенице имају се местном школском одбору слати.

Рок стечаја траје 6 недеља од првог увршћења у „Срп. Сиону.“

Из седнице местног школског одбора, држане у Жабљу 9. (22.) октобра 1902. год.

Милош М. Папић
окруж. прота жабаљски, и председник шк. одбора.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАВРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или поље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

22— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплате књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нешлаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902 553

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 42

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 20. октобра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

Савезно са последњим извештајем имамо част известити *о накнади односно повишици плаша професора новосадске срп. вел. гимназије* за време од 1. априла 1893. до конца 1898., да је Сабориски Одбор аналогно својем становишту поступно, па је обзиром на недовољне изворе гимн. фонда одлуком од 17. (29.) децембра 1898. бр. С. О. 8145|2536. пристао истина на нову и то на најпотребнију повишицу плата и станарина, те је исте повишице уз дознаку накнаде од I.|IV. 1893. до 31.|XII. 1898. са 13.169 фор. 17 нов. авр. почињући од 1.|I. 1899. и у прорачун уврстио; ну одлучно је такође да и ову ствар поднесе нар. црквеном сабору на надлежно решење. Ну овај предмет није нашао окончања у овд. одлуци бр. С. О. 8145.|2536. ех 1898.; јер је услед учињених корака професора исте гимназије, а након отписа вис. кр. уг. министарства б. и ј. н. од 3. јануара 1901. бр. 86 380. донео патронат исет гимназије под 29. нов. (12. дец.) 1901. бр. 204|зап. одлуку, којом је по ново решио ово питање стављши управитеља и поједине професоре према годинама службе у односне плаћевне разреде, установљене законом IV. 1893., што је Сабориски Одбор напослетку узео на знање. Услед тога је на терет овога фонда порасла субвенцијова свота у предрачуну за 1902. са 5900 К.

Исплаћено је пак у име субвенције новосадској срп. вел. гимназији за ових пет година К 256.690·34 и то:

1897. године — — — — — К 93.788·72

1898. године	—	—	—	—	—	„	33.035·24
1899. „	—	—	—	—	—	„	64 020 16
1900. „	—	—	—	—	—	„	30.988·28
1901. „	—	—	—	—	—	„	34.857·94

Што се тиче *срп. вел. гимназије карловачке*, има се истаћи, да су професори исте после сабора 1897. молили код Саборскога Одбора, да им се даде из овога фонда сличпа накнада у име мање изданих проф. берива од 1. јануара 1875. до 31. децембра 1889. као што су добили професори новосадске срп. вел. гимназије. Кад је пак Саб. Одбор одлучио, да ову молбу такође поднесе сл. нар. црквс. сабору на одлуку, обрате се професори представком преузв. г. кр. уг. министру-председнику за решење у овој ствари. На ту представку је донео преуз. г. кр. уг. министар-председник одлуку, којом је горе обележену молбу за накнаду односно ради изједначења у плати са новосадским професорима одбио. (С. О. 4103|697. ех 1900.).

Одлуком бр. С. О. 7511|2324. ех 1899. одређен је *преглед рачунских књига гимн. фонда карловачкога*, који преглед је и обављен; уједно су позвати патронати карловачке и новосадске гимназије, да подносе предрачуне гимн. фондова Саборском Одбору најдаље до 1. новембра сваке године, а први још и да поднесе извештај о стању новопримљене закладе пок. Јелене Коске из Земуна; а осем тога, да учини расположење, да се неправилности код рачуноводства у ред доведу, а наиме посао сврши ма и уз привремено пристављање рачуноводског помоћника (С. О. 8969.|2281. ех 1900.).

Исплаћено је пак у име субвенције карловачкој срп. вел. гимназији за ових пет година К 125.442·69 и то:

1897 године	—	—	—	—	—	К	20.000·—
1898. „	—	—	—	—	—	„	26.433·92
1899. „	—	—	—	—	—	„	26.706·92
1900. „	—	—	—	—	—	„	26.926·38
1901. „	—	—	—	—	—	„	25.375·47

Прорачунском одлуком од 15. (27.) децембра 1897 бр. С. О. 7823|3372. позвани су административни одбори архидијецезе и осталих епархија, да сачине и поднесу списак оних подручних им црквп. општина, у којима се носе *тасови:* други (клирикално-школског фонда) и трећи (школског фонда) и уједно поднесу извештај о том, у коју сврху се употребљава прикупљени новац од појединих тасова? Осем тога се има нарочито споменути одлука од 6. (18.) септ. 1899. бр. С. О. 3851.|1192, којом се решава ово питање и до одлуке саборске и на темељу које је издана окружница наредба свима адмпн. одборима, како да се поступи у овом предмету. Услед тих расположења неке црквп. општине уносе односне своте по годишњем рачуну, а неке опет шаљу годимице паушалну своту као откуп.

Код овог фонда имамо споменути по ново одлуку, по којој се почињући од 1. јануара 1899. имају исплаћивати и плате гл. школ. референту, епархијским школским референтима, професорима срп. учитељских и учитељичких и наставницима виших девојачких школа уместо тромесечно — *месечно* унапред.

Одбуком бр. С. О. 5650|1443. ех 1901. повишен је са 1. септембром 1901. хонорар предавачу дијететике у овд. богословији од г. 400 К на год. 800 К.

Исплаћено је награда односно припомоћи око издавања школских књига:

1897. године	—	—	—	—	—	600	круна
1898. „	—	—	—	—	—	900	„
1899. „	—	—	—	—	—	500	„
1900. „	—	—	—	—	—	650	„
1901. „	—	—	—	—	—	2620	„

Поводом сачињења предрачуна и односно при одобравању фондовских рачуна

годимице се позивају управе манастирске, да *вишке* прихода редовно уносе у благајницу фондовску. С тим у свези истичемо, да је унесено у овај фонд од манастира (половина сувишка) у

1897.	години	—	—	—	—	—	К 860.02
1898.	„	—	—	—	—	—	„ 2215.62
1898.	„	—	—	—	—	—	„ 813.64
1900.	„	—	—	—	—	—	„ 727.68
1901.	„	—	—	—	—	—	„ 390.55
						Свега	К 4807.61

У завршетак извештаја о овом фонду има част Саборски Одбор парочито још известити славни сабор, да је исти фонд добио велик и значајан *дар од Његове Светости патријарха српског Георгија*. Писмо, којим је Његова Светост учинила тај дар гласи овако: „Српски православни богословски семинар, коме смо прошле 1900. год. о Ђурђеву дне као на дан јубиларне прославе моје, темељ свечано положили ево је Божјом помоћи по сведоџби прилежећих овде списа под ·|. сасвим довршен, те се у име Божје у сврху намењене му цели употребити и у живот привести може.

Услед чега, а по обећању своме, из чисте љубави и признателности своје, према драгом ми народу српском и светој цркви православној, приносећи незнатан дарак овај народу српском, умољавам високославни Саборски Одбор, као заступника овостраног народа српског и руководаља српско-народних црквених фондова и фундација, да благоизволи здање тога Семинара, у име народа српског, са оним усрдијем примити и у руковање своје узети, са каквим га ја Народу Српском поклањам“. Услед тога је донео Саборски Одбор 14. (27.) децембра 1901. под бр. С. О. 8088|2153. ову одлуку: „Високи дар Његове Светости преузвишеног господина Георгија патријарха српског са изразом захвалности и уз усклик живео! примити и овај израз захвалности у записник уврстити те одлучити, да овај Саборски Одбор корпоративно још данас на лице места изађе и дарована семинарску зграду од Његове Светости у фактични посед прими“. Што је и извршено истога дана бр. 2198|зап. ех 1901.).

О народно црквеном *јерархијском фонду* имамо част ово навести:

Саборски Одбор је и за ово време доносио сходне одлуке и чинио потребна расположења да се не само приходи јерархијског фонда увећају него да се и сви делови, који су правно његови, с њим и фактично споје и под управу Саборскога Одбора ставе. Тако је Саборски Одбор, обзиром на мале год. закупшшске своте код неких сесија у год. 1897. и 1898. — последица рђавих година — био принуђен, да односне резултате јавне дражбе за издавање под закуп одобрава само на једну годину дана; а где је било потребе, одредио је да се, ради постигнућа бољега резултата, земља изда на мање парцеле под закуп на једну годину дана. Број овопредметних одлука иде у стотине, ну овде ће се истаћи само неке главније.

Одлуком од 26. јуна (8. јула) 1897. бр С. О. 3379|1214 учињено је расположење, да се настави парница ради поседа односно на право власништва треће парохијске сесије (по закону друге залишне т. ј. сесије јерарх. фонда) у Парцу, коју ужива фактично тамошњи румунски униј атски свештеник, и то да се настави заједнички са срп. прав. црк. опћином парачком· Ова (административна) парница до конца 1901. није још била окончана

Та прилика, да знатан део парохијског свештенства не одговара на време или никако својим дужностима код *плаћања пореза и еквивалента на актуалне парохијске сесије*, те неприлика да услед тога тај терет морају врло често да сносе прејемници у парохијама а не ретко се навала тај терет и на сесију јерархијскога фонда у односној опћини — служила је и служи непрестано за главни повод, да Саборски Одбор мора водити парочиту бригу и о том, да парохијско свештенство тим позитивним обвезама својим тачно и на време одговара.

Од 1. октобра 1898. дошла је у својину и уживање јерарх. фонда залишна *сесија у Кечкемету.*

Одлуком бр. С. О. 7164|2100. ех 1898. је одређено, да једна парохијска *сесија у Омољици* са 1. јануаром 1899. дође у својину и уживање јерарх. фонда.

У Нађфали је парницом изгубљена акт. парохијска сесија, јер је доказано, да је била приватна својина Услед тога је решено, да се сесија јерархијског фонда уступи на уживање свагдашњем пароху. Међутим су они, који су добили речену парницу, затражили парницом и накнаду вишегодишњих сесијских прихода, те је услед пресуде судске дошло до тога, да је јерарх. фонд по завршетку парнице, осуђен, морао платити у име накнадне своте у износу од К 5584.44. Међутим је и високо кр. уг. министарство б. и ј. н. узело с одобрењем на знање овд. одлуку бр. С. О. 858|237. ех 1896., којом је *сесија у Нађфали* предата на уживање там. срп. прав. душепопечитељу на место парницом изгубљене пређ. парохијске сесије (С. О. 1177|17. ех 1900.).

Одлука бр. 1961|зап. ех 1898. протегнута је и на овај фонд у толико, што се све припомоћи и мировинске своте из овога фонда од 1. јануара 1899. место тромесечно у патраг или напред исплаћује *месечно* у напред

Има више одлука, у којима је Саборски Одбор обележио *становиште своје у погледу на умировљење пароха виших плаћевних разреда*, где се из дотације може издржавати и парох и лични помоћник (администратор парохије) у том правцу, да се не може дати миров. припомоћ из јерарх. фонда, где је горња могућност.

Учињена су потребна расположења, да се установи количина земље сесије у Ердевику и Лаћарку, где су наводно знатне узурпације учињене.

Како је посао око скупљања података, који се односе на тзв. залишне парохијске сесије тек године 1899. био готов то је представком од 14. (27.) марта 1900. бр. С. О. 1034|85. умољено високо кр. уг. министарсово богочасти и јавне наставе, да у смислу својега дописа од 28. октобра 1878. бр. 26.637 изволи учинити сходно *расположење ради грунтовног преноса тих сесија (у Угарској) у грунт. власништво јерархијског фонда.*

С тим у свези стоје и оне одлуке, којима је упућен фискалат на сходан поступак у таквој прилици, где се праве нове баштинске књиге, те се пружа могућност, да се дотична сесија том приликом упише у грунт. власништво јерарх. фонда (Кула, Ст. Шове, Ковиљ и т. д.) Ну обзиром на ту немилу прилику, што неке црквене општине неосновано праве приговоре и тешкоће на чак изазивају и парнице, те проузрукују излишне трошкове приликом састављања нових грунтовница у обзиру на питање *власништва нар. црквене јерарх. фонда на тзв. залишне парохијске сесије*, издао је Саб. Одбор наредбу (бр. С. О. 6243|1093. ех 1901.) епарх. админ. одборима бачком, будимском, вршачком и темишварском: „да својим подручним црквеним општинама не само строго забране такове приговоре чинити, него да им наложе, да су дужне, под теретом разрешења и одговорности дотичних криваца за сваку штету, код повереништва за састављање нових грунтовних уложака у колико уштане буду — изјавити, да је дотична залишна сесија својина јерарх. фонда и да се у власност истог грунтовно пренети има“; уједно су пак упућени исти епарх. админ. одбори, да исто тако настоје, и сходно расположење учине, да се и активне парохијске сесије приликом састављања нових грунтовних уложака у власност дотичне срп. прав. парохије, а не у власност црквене општине, грунтовно пренесу. Најпосле је обзиром на овд. одлуку од 14. (27.) марта 1900. бр. С. О. 1034|85. пожурницом умољен преузвишени г. кр. уг. министар богочасти и јавне наставе, да што пре учини сходно расположење ради грунтовног преноса залишних парох. сесија у корист јерарх. фонда.

У седници од 15. (27.) аарта 1899. под бр. С. О. 1655|40. дозвољена је из овога фонда припомоћ од год 400 фор. а. вр. у име год. плате и од 300 фор. а. вр.

у име сесијске отштете душепопечитељу у новообразованој срп. прав. црквн. општини *Сантову* и умољено је представком в. кр. уг. министарство б. и ј. п. ради одобрења те одлуке; ну тога одобрења није получио Саборски Одбор до краја 1900., ма да је у тој ствари отишло горе четири пожурнице. Високо министарство је само претходно одговорило, да ствар још није изведена на чисто на што је представком бр. С. О. 5119|1170. ех 1900. одговорено, да је ствар са свим чиста, те је тражено одобрење прве одлуке. Тек под 24. фебруаром 1901. бр. 10.026. одговорило је високо исто министарство, да разрешава овдашње одлуке о подељењу и дозначенју приномоћи; ну Саборски Одбор је опширно образложеном одлуком и представком од 12. (25.) марта 1901. бр. С. О. 1038|10. изјавио, да се тим високим мин. решењем не може задовољити, да није у положају, да га може узети на знање него да мора остати при својим одлукама; уједно је пријавио вис. кр. влади, да у будуће неће подносити ради одобравања такве одлуке, којима се дозвољавају приномоћи из овога фонда, јер не налази законита основа таквом поступку.

Одлуком бр. С. О. 5347.|1579. ех 1901. учињена је *измена* 7. тачке *закупних уговора* у обзиру на сношење опћ. намета и друмарине тако, да те терете сноси сам фонд; одлуком бр. С. О. 6119|1624. ех 1901. нак расположено је, да се од 1. јануара 1902. у закупним уговорима установљена камата због одоцнења (камата на камату) од 7% на 6% спусти; и најпосле одлуком бр. С. О. 7989|2152. ех 1901. учињена су расположења у обзиру на тачно обележење рокова за плаћање закупнине, о до сад стеченој јамчевини и о времену, од кад се има рачунати камата због касне уплате закупнине.

Одлуком бр. С. О. 7879|1799. ех 1901. обележио је Саборски Одбор своје становиште у том погледу, кад је и у колико је дужан јерарх. фонд дати приномоћ појединим свештеницима односно у олакшицу сношења дужности за дотирање свештеника појединим црквн. општинама.

Обзиром на евидентну корист по јерарх. фонд а савезно са отписом в. кр. уг. министарства б. и ј. п. од 15. октобра 1901. бр. 65.822. уступљена је залишна парохијска сесија арадска на уживање срп. прав. пароху у предграђу арадском (Арад-гај), а услед тога је са 1. јануаром 1902. обустављено издавање приномоћи од год. 600 К, коју је до сад уживао душепопечитељ арадгајски.

На примедбу преузв. г. кр. уг. министра-председника, као да се овај фонд оштећава тим, ако се где која сесија изда под закуп и на једну годину дана (уместо на три), разјашњено је преузв. истом, да то не мора бити случај и наведено је, кад је *принуђен* Саборски Одбор, да одобрава резултате дражбе само на једну годину дана (О. О. 8087|2183. ех 1901.).

Овај фонд имао је

1897. године	95	+ ½	= 97 сесија	= $3747\frac{814}{1440}$	= К	1,174.747·60
1898. „	96	+ ½	= 98 сесија	= $3578\frac{814}{1440}$	= „	1,185.658·—
1899. „	97	+ ½	= 99 сесија	= $3611\frac{1414}{1440}$	= „	1,198.074·40
1900. „	97	+ ½	= 99 сесија	= $3611\frac{1414}{1440}$	= „	1,198.074·40
1901. „	97	+ ½	= 99 сесија	= $3611\frac{1414}{1440}$	= „	1,198.074·40

Закупнине је уплаћено у јерарх. фонд:

1896. године	—	—	К	104.200·38
1897. „	—	—	„	94.565·74
1898. „	—	—	„	89.254·98
1899. „	—	—	„	94.271·14
1900. „	—	—	„	97.915·51
1901. „	—	—	„	113 313·99
		Свега	К	593.521·74

Исплаћено је приномоћи из овога фонда:

1896. године	—	—	К	55.559·32
1897. „	—	—	„	55.517·32
1898. „	—	—	„	60.912·20
1899. „	—	—	„	72.544·46
1900. „	—	—	„	65.966·72
1901. „	—	—	„	72.327 53
		Свега	К	382.827.55

Дозвољено је било:

1896. године	13-рици	К	4700	8-рицу	К	6400	3-ици	К	1400
1897. „	10- „	„	4800	9- „	„	7200	1-ом	„	300
1898. „	— —	„	—	4- „	„	3000	5-рици	„	1500
1899. „	4- „	„	2600	6- „	„	4800	3-ици	„	900
1900. „	8- „	„	2100	4- „	„	3200	4-рици	„	1900
1901. „	5- „	„	2390	6- „	„	4400	3 ици	„	500

Према том је свега дозвољено

1896. године	24-орици	К	12.500	96-орици К 51.100
1897. „	20- „	„	12.300	
1898. „	9- „	„	4.500	
1899. „	13- „	„	8.300	
1900. „	16- „	„	6.300	
1901. „	14- „	„	7.200	

У години 1901-ој исплаћена свота од К 72.327.53 била је овако распоређена:

а.) у допуну свешт. дотације (и капел. плате) — — — К 72.327.53
б.) у име мировинских приномоћи — — — — — — „ 19.458.33
в.) приномоћи једаред за свагда — — — — — — — „ 1.200.—

Према предрачунској основи за 1901. (К 70.000) исплаћено је дакле више са К 2327.53 или 3.3%; према саборском предрачуну од 1890. (К 40500) исплаћено је 1901. године више са К 31.827.53 или скоро 78.6%; ну тај вишак је издатку је мотивиран тачно установљеним већим потребама, а и снагом самога фонда; јер је при свем том овај фонд крајем 1901. год. показао *вишак у свотн од К 63.825.17*, а то је више него заједно узети вишци од 1899. и 1900.

Наставиће се.

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА

од 1890.—1901. год.

И О СТАЊУ

СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ВЕРОИСПОВЕДНИХ ШКОЛА

У ОПСЕГУ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

НА СВРШЕТКУ 1900.—1901. ШКОЛ. ГОД.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

Ad III. C. 224./110. ex 1902.

У смислу превишње краљ. уредбе за српске народне школе од 1872. §. 142. тач. ј.) част је овом Школском Савету високославном српском народном Сабору, поднети једноставан извештај како о своме раду тако и о стању подручних српских народних основних, наших девојачких и српских учитељских школа у митрополији Карловачкој од 1890.—1901. године.

У овом извештају представљена је и слика ради Школског Савета за посљедњих десет година.

Пазило се, да се рад Школског Савета по могућству изложи и представи према оним гранама и врстама, на које је делокруг Школског Савета обзиром на §. 142. превишње краљ. Уредбе за српске народне школе од 1872. г. подељен.

На основу тачке а) §. 142. горепоменуте превишње Уредбе, Школски Савет је водио непосредни надзор над српским вишим девојачким и над учитељским школама,

а врховни надзор над свима српско-народним основним вероисповедним школама што постоје у Архидијецези Карловачкој, и у епархијама бачкој, будимској, темишварској вршачкој, пакрачкој и горњо-карловачкој.

На основу тога изложено је у извештају овом:

1. Стање српских народних вероисповедних основних школа у митрополији Карловачкој и слика рада Школскога Савета око уређења и унапређења тих школа од 1890.—1901. и

3. Стање српских православних учитељских школа са сликом рада Школскога Савета око подизања проширења и унапређења тих школа од 1890.—1901.

I.

Православне српске вероисповедне основне школе.

Старање Школског Савета о основним народним школама.

Како се приликом прегледања школа у архидијецези, и најзнатнијих школа у епархијама бачкој, темишварској и вршачкој од стране заменика главног школског референта године 1888. и 1889. испоставило, да се учитељи српских вероисповедних школа у архидијецези не обзиру на наставни план издани од Школског Савета 1872. шта више да поједини учитељски зборови употребљују свој наставни план, који у опреци стоји са прописаним од Школског Савета главним наставним планом, а такође да учитељи у Угарској не предају све оно што је у наставном плану издатом од Школског Савета за српске школе у Угарској од 1878. г. бр. ШС. 37. и у доцнијим наредбама прописано: то је Школски Савет пре свега издао наредбу: Да се у српским основним школама у Угарској до даље наредбе има за наставну основу сматрати наставни план Школског Савета од 1872. све дотле, док Школски Савет нову научну основу за ове школе не буде издао.

Овом приликом поновљена је наредба о томе, да се у свакој школи имају прописани записници о полажењу школа и месечне белешке о успеху и владању дечијем водити и да се на основу прописаног главног наставног плана има у свима школама тачно водити записник о свршеном свакиданем раду школском.

Ради састављања предлога за нову школску уредбу и предлога за нову наставну основу за српске вероисповедне школе у митрополији карловачкој по дозволи Школског Савета, држане су две опште учитељске скупштине. Прва општа учитељска скупштина држана је у В. Кикинди 17. и 18. августа 1889. на којој је као повереник Школског Савета присуствовао заменик гл. школског референта, а у априлу 1890. по наредби Шкоског Савета држана је друга општа учитељска скупштина у Ст. Бечеју, на коју је изаслан био као повереник Школ. Савета преч. г. Јован Борота протопрезвитер ст. бечејски. Ова друга скупштина била је нарочито упућена на то, да у смислу §. 19. превишње краљ. уредбе за срп. нар. школе од 1872. године, поднесе предлог за нову наставну основу, али она то учинила није, него је изјавила жељу, да Школски Савет предлог за нову наставну основу општој учитељској скупштину поднесе.

Радња обе ове учитељске скупштине по претходном извештају изасланог од Школског Савета пододбора, поднесена је у своје време славном српском народном црквеном Сабору од год. 1892. у вези са предлогом Школ. Савета за уредбу вероисповедних срп. народних основних, виших девојачких и учитељских школа у карловачкој митрополији.

Године 1890. у седници Школ. Савета држаној 24. и 25. августа под председавањем Његове Светости патријарха српског Георгија Бранковића узео је Школски Савет на најприватније знање извешће Његове Светости патријарха од 30. апр. 1890. бр. М. 138. о томе, да је Он од српско-народног Сабора за патријарха српског изабран,

од Његовог Величанства цара и краља нашег Франца Јосифа I. најмилостивије потврђен и 29. априла 1890. свечано у саборној цркви карловачкој инсталиран.

Президијални отпис Њ. Светости патријарха од 28. јуна 1890. бр. ПС. 111. којим су суспендовани школски референт епархије бачке г. Ст. В. Поповић у звање повраћа, а пристављени заменици референтске дужности у бачкој епархији преч. г. Јов. Борота и Василије Пушибрк се ове дужности решавају, узео је у истој седници Школског Савета на знање, и уједно изјавио је бр. ПС. 111|137., да се од истога господина, школског референта очекује, да ће он у будуће све своје дужности тачно вршити, а ако то не буде чинио, да ће се дисциплинарни поступак противу њега продужити.

Како је наставни план за српске народне школе од г. 1872. услед наступивших промена у школском животу себе преживио био, и како је у смислу школског закона краљевина Хрватске и Славоније од 31. листопада 1888. наступила потреба да се за српске вероисповедне школе у Хрватској и Славонији сачини и изда нова научна основа, у којој се има тачно означити наставна цел, и одредити наставно градиво из сваког појединог наставног предмета у сваком школском разреду, што је и висока крал. Хрватска Славонска Далматинска земаљска влада, одјел за богоштовје и наставу у својим отписима управљенима на Школски Савет захтевала да се учини; то је заменик гл. школског референта по налогу Школског Савета у течају 1891. године сачинио предлог за нову научну основу за српске вероисповедне школе у Хрватској и Славонији, која ће одговарати, како вероисповедној потреби српских основних школа, тако и захтевима суврсмене педагогијске науке и слична бити „Научној Основи“ коју је вис. кр. Хрв. Слав. Далм. зем. влада у извршењу школског закона од 31. листопада 1888. за опће пучке школе године 1890. издала.

Овај нацрт је Школ. Савет у првој својој седници од године 1892. бр. ПС. 72|18. прихватио и одобрио, и прописао за српске вероисповедне народне школе у Хрватској и Славонији као научну основу, која је штампана под следећим насловом: „Научна Основа за православне вероисповедне српске народне школе у краљевинама Хрватској и Славонији са једном, две, три и четири учитељске снаге“.

Ова је научна основа путем епарх. Шк. Одбора у довољно примерака бесплатно расподслана свима српским вероисповедним школама и учитељима и учитељицама у Хрватској и Славонији, те се већ од почетка 1892|3. школске године у свима вероисповедним српским школама у архидијецези, у пакрачкој и горњокарловачкој епархији по њој врло успешно у свима прописаним предметима, на задовољство претпостављених вероисповедних, као и државних школских власти, настава управља.

Пошто су поједине православне српске црквене општине установиле своја српска вероисповедна забавишта; то је Школ. Савет 1892. издао привремену уредбу за таква забавишта и забављење, које у њима делају односно наредио је, да постојећа правила превишње кр. Уредбе за српске народне школе од 1872. у погледу оснивања и издржавања забавишта, као и дисциплинарна правила Школским Саветом за учитеље од 1876. бр. ПС. 124|104. издата, важити имају за забавишта и забављење, које у њима делају, односно наредио је, да све ово важити има све дотле, док нова школска уредба, коју је српски народни Сабор од 1892. донео, превишњим одобрењем краљевским не буде у живот ступила.

Услед наредбе Школског Савета бр. 9. ех 1891. заменик главног школ. референта, по саслушању мњења и предлога најодличнијих српских народних учитеља, исправно је, скратио, и са несницама школским допунио: „Буквар за српске народне школе и Читанке за II. и III. и IV. разред“, а такође је исправно и скратио „Црквено-славенски Буквар“ — које је школске књиге покојни Др. Ђорђе Натошевић написао био, и које су по одобрењу Школ. Савета у пређашњим својим издањима као школске књиге употребљаване. Ово ново и поправљено издање поменутих школских књига

под надзором заменика гл. школ. референта штампано је накладом књижаре Арсе Пајевића у Новом Саду у течају 1892. и 1893. године, и Школски Савет их је на бр. III. С. 35. ех 1892. 41. 1893. одобрио и наредио да се оне од почетка 1893. 4. школске године као уџбеници у свима српским вероисповедним школама, у место старијих издања тих књига, употребљавати имају при настави у српском и црквено-славенском читању, што је и в. кр. земаљској влади у Загребу у §. 101. закона од 31. листопада 1888. под горњим бројем саопштено уз прилог примерака одобрених школских књига.

Књиге издане у књижари Луке Јоџића „Буквар за учење црквено-славенског читања и Часловац ради вежбања у црквено-славенском читању и разумевању“, од Мите Нешковића састављене, које су пуне погрешака биле, како у славенском тексту, тако и у српском преводу, и које је у пређашњим издањима Школ. Савет забранио био, — пошто су по примедбама заменика главног шк. референта Николе Ђ. Вукићевића, последња тек у четвртом и петом издању исправљене и коначно преустројене, одобрене су да се могу у српским школама као учевне књиге за читање и разумевање црквено славенског језика употребљавати и то последња књига само у најновијем петом потпуно исправљеном издању свом (г. 1902.)

Књига „Приповетке из Старог Завета“ од Јована Петровића катихете у Загребу дозвољена је да се у школама као уџбеник употребљавати може (1890.)

Напослетку „Слике за очигледну наставу“ издање књижаре Луке Јоџића у Новом Саду, одобрене су за употребљавање при очигледној настави у нижим разредима основних школа (1892. г.)

Такође су одобрене за основне школе: „Песмарица од А. Јорговића“.

За прву наставу у познавању и исчитавању црквено-славенском одобрена је *Штица*, која је израђена у српској учитељској школи сомборској, и која је у манастирској штампарији у Карловцима у врло лепом формату штампана, и од ШСавета под бр. 298. ех 1899. за школско учило при првој настави у црквено-славенском читању срп. вероисповедним школама митрополије карловачке прописана, а наскоро затим на препоруку Школ. Савета и од в. кр. хрв. слав. далм. зем. владе за наставу православне српске деце у опћим пучким школама као целисходно учило одобрено и препоручено.

„Настава у вери“ од Јована Бороте протопрезвитера старобечејског, препоручена је као читанка у српским повторним школама.

„Хришћанска Моралка“ од Саве Теодоровића свештеника и катихете на вел. реалној гимназији у Земуну, одобрена од св. арх. Синода за средње школе наредбом Школског Савета бр. 125. ех 1900. уведена је као уџбеник у све три учитељске школе.

Примери за рачунање у II. III. IV. V. а VI. разреду народних школа од проф. Манојла Беке у преводу Атан. Костића и Ђорђа Милића учитеља новосадског.

Од истог писца а у преводу истих учитеља одобрена је за повторне школе: Примери за рачунску наставу у повторним школама.

Осим тога одобрена је још, Минералогија и Геологија од Ст. Милованова за употребу у школама.

Како услед држав. XVIII. зак. чланка угарског од 1879. и у смислу наредбе вис. кр. угар. министарсва богочасти и јавне наставе од 29. јуна 1879. бр. 17.284. у немађарским школама у Угарској на учење мађарског језика морала већа брига обраћати него у пређашње време; и како се наставни план, издан од Школског Савета за школе у Угарској још у години 1878. не само у погледу ове потребе, него нарочито и у погледу наставе у науци вере, црквеном појању, у српској граматици, рачуну, реалним знањима, и гимнастици недостатан показао; то је по наредби Школског Савета заменик гл. школ. референта у течају 1893. године са великим трудом израдио нацрт наставне основе за српске вероисповедне основне школе у Угарској, који је нацрт у смислу §. 19. превишње крал. уредбе од г. 1872. по наредби

Школског Савета претходно на мњење достављен био учитељским зборовима српских вероисповедних школа у Сомбору, Старом Бечеју, Новом Саду, В. Кикинди и Вршцу.

Операт овај заједно са примедбама учитељских зборова у Новом Саду, Ст. Бечеју, В. Кикинди и Вршцу достављен је био од Школског Савета анкетном поверенству састављеном под председништвом проте Јована Бороте из епархијских школ. референата Ст-в. В. Поповића и Димитрија Долге и заменика гл. школ. референта као састављача реченог операта.

Ово анкетно поверенство састало се у Карловцима Светле Недеље 1895. и после тридневног саветовања узевши у обзир све околности а особито примедбе поменутих учитељских зборова, скратило је наставно градиво нарочито из науке вере, црквено-славенског читања, српске и мађарске граматике, геометрије, цртања и црквеног појања, а немачки језик је из реда наставних предмета сасвим изоставило, те је по одредби истог анкетног поверенства на ново преустројена и груписана та наставна основа за српске школе у Угарској у седници Школ. Савета 25. априла 1895. на бр. Ш. С. 80/94. усвојена и одобрена, и наређено је, да се у 1000 примерака штампа и путем епархијских школских одбора, бачког, будимског, темишварског и вршачког свима српским вероисповедним школама и свакоме учитељу и учитељици бесплатно расшиље с налогом, да се та наставна основа у школским књижицама чувати има, и да се од почетка 1895/6. школске године у свима српским вероисповедним школама у Угарској предавања по тој наставној основи држати имају.

Ова наставна основа штампана је трошком Школ. Савета у Српској Манастирској Штампарији у Карловцима 1895. под насловом: „Наставна Основа за православне вероисповедне српске народне школе у Угарској са једном, две и више учитељских снага, издана наредбом срп. правосл. народног Школ. Савета из седнице од 25. априла 1895. бр. Ш. С. 80/92."

По наредби Школског Савета заменик гл. школ. референта сваке године прегледао је званично све школе у архидијецези карловачкој и у свакој је испитивао ученике из предаваних предмета у свима разредима.

Том приликом давао је он потребна упутства учитељима, а где је више учитеља, држао је договоре с њима, и код општинских старешина је настојавао, да се опажене мане и недостатци отклоне.

О прегледању школа и о стању школа у архидијецези подносио је он сваке године извештаје архидијецезалноме Школском Одбору, који је услед тога сваке године у свом делокругу наредбе о уређењу школа, о отклоњењу мана и недостатака у њима и о проширењу школа и оснивању нових засебних разреда издавао. О чему су сваке године и Школ. Савету извештаји поднашани, које је овај на знање узимао и по потреби сходне наредбе за унапређење школа и за усавршавање наставе издавао.

Год. 1890. прегледао је заменик главног школског референта српске школе у горњокарловачкој епархији, и школу српску у Новој Градишци, које — осим горњокарловачке школе пре тога никада нису званично од српских автономних власти прегледане биле.

Услед овог прегледања издао је Школски Савет наредбу, да се школе у Петрињи Костајници, Дубици, Јасеновцу и у Новој Градишци, које су пре тога само први и други разред имале, следеће године са трећим, а по том и са четвртим разредом прошире.

Извештај поднесен Школском Савету о стању ових школа саопштен је у препису епархијским школским властима у Плашком и у Пакрацу, и услед тога су мане и недостатци у школама костајничкој и дубичкој отклоњени, а све поменуте школе у бољи су ред доведене.

Школу горњокарловачку и загребачку прегледао је заменик гл. школ. референта сваке године, нарочито ову последњу од како је она отворена.

Такође је заменик гл. школ. референта 1893. године прегледао званично школу српску у Беловару и у Новој Градишци; услед чега су обе ове школе по његовим упутствима у бољи ред доведене.

На предлог дотичних епархијских школских одбора поверио је Школски Савет дужности заменика епархијског школ. референта у горњокарловачкој епархији преч. г. Манојлу Грбићу протојерeју, катихети српске учитељске школе горњокарловачке и члану Епарх. Школског Одбора. — А после смрти овога поверио је исти Епарх. Шк. Одбор са одобрењем Школ. Савета, надзор школа у епархији горњокарловачкој 1900./1. преч. г. протојерeју Адаму Муждеки кат. и проф. вел. реалне гимназије у Раковцу.

У пакрачкој епархији постављен је био најпре за епархијског школског референта Јов. Ђурић привр. управитељ тамошње учитељске школе, а по смрти његовој Никола Шумоња професор педагогијских наука и садањи управитељ те школе.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Митрополитски Црквени Савет.**) Под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*, држао је МЦСавет седнице своје дана 15. 16. и 17. октобра о. г. Од чланова били су присутни: високопреосвештена господа епископи *Гаврило Змејановић* и *Лукијан Богдановић*, те г. г. окр. протопрезвитер Јован Борота, парох Јован Јовановић, админ. парохије Михаило Медаковић, Др. Стеван Павловић и Лазар Обреновић.

(**Посвећење цркве у Беловару.**) Високопреосвештени г. епископ Пакрачки *Мирон Николић* посветиће новоукрашени св. храм у Беловару на дан Св. Димитрија о. г. Срби у Беловару спремају се, да свога Архипастира дочекају том приликом што свечаније и достојније.

—

У Србији.

(**Пред краљем и краљицом**). Сви чланови првог српског новинарског конгреса на земаља Аустро-Угарске монархије и Турске царевине, имали су част заједнички поклонити се, у новом краљевском двору у Београду, Њиховим Величанствима краљу *Александру* и краљици *Драгињи*. У име свију поздравити Њихова Величанства имао је част и срећу окр. протопрезвитер Карловачки и уредник „Срп. Сиона“ г. Јован Јеремић, на чији је поздрав благоизволело Њ. В. краљ *Александар* најљубазније одговорити. При серклу Њихова Величанства су се великом симпатијом интересовала о Његовој Светости, нашем св. патријарху *Георгију*, и у том правцу почаствовала су својим питањима протопрезвитера Јеремића.

После аудијенције имао је доброту маршал краљевског двора потпуковник г. Јанковић све присутне провести кроз просторије дворске, а затим послужити обилатом закуском, која је била у великој дворској трпезарији спремљена.

(**Одликовање.**) Њ. В. краљ Србије *Александар I*, благоизволео је одликовати пресветлог г. *Петра* вл. *Јурковића*, великог жупана Сремског, Таковским орденом II. степена.

(**Први конгрес српских новинара**) одржан је у Београду дана 13. 14. и 15. октобра о. г. у просторијама Велике Школе. Конгрес је отворио председник новинарског удружења г. *Стеван Чурчић* и предложио конгресу за председника г. *Владимира Јовановића*, који је аклимацијом за председника и примљен. На предлог председника изабрани су аклимацијом за конгреске потпредседнике: г.г. *Др. Илија Вучетић*, *Антон Фабрис* (уредник „Dubrovnika“) и *Мустафа Ефендић Скопљански*. За секретаре аклимацијом су изабрани: г.г. *Паја Марковић* (уредник „Бранкова Кола“), *Др. Бранислав Станојевић* (адвокат из Панчева) *Шпиро Герун* (уредник „Српског Гласа“ из Задра) *Живојин Протић*, *Алекса Радовић* (Мостар) и *Др. Божа Марковић*.

У одборе за поједина питања изабрани су аклимацијом и то у I. одбор: г. г. Љуба Јовановић, Драгољуб Павловић, Божа Марковић, Љуба Стојановић, Павле Поповић, Миле Павловић, у II. одбор: Др. Илија Вучетић, прота Јован Јеремић, Александар Сандић, Ања Борисављевић, Живојин Протић и Света Јакшић. У III. Одбор: Никола Кашиковић, Шпиро Герун. Др. Вељa Вељковић, Антоније Фабрис, Љуба Живковић, Др. Стаоје Станојевић. У IV.

Одбор: Паја Марковић (уредник „Бранкова Кола“), Др. Александар Митровић, Аркадије Варађанин Милета Јакшић, Бранислав Нушић и Бранко Петровић, (шеф пресбироа у Београду.)

Конгреска дебатовања текла су достојанствено, мирно парламентарно, а решења су донашана — *једнодушно.*

Према одлуци конгреских сазивача, политика је била искључена из конгреских саветовања и решења, с обзиром на задатак конгреса, као и на све могуће прилике, у којима се конгрес и његови чланови налазили. Та је одлука била веома мудра и благодетна. Она је од свију чланова конгреских са уважењем примљена, најлојалније респектована и најкоректније изведена.

Највећом пажњом, управо скрупулозном ригорозношћу, како на конгресу тако и на конгресним забавама, најбрижљивије се старало, са свију страна, да се ничим не оштети интерес конгреса и не повреди осећај конгреских чланова, нарочито не осећај грађанских врлина и патриотских дужности чланова из Аусто-Угарске. Све то служи на част, колико врсним сазивачима конгреса, толико и свима учесницима на конгресу.

Први конгрес српских новинара и књижевника пружио је такође доказа о јакој тежњи њиховој за културним подизањем свога народа.

Умне снаге не ће недостајати извођењу те тежње, само ако буде, увек и у свију фактора, *љубави* за општи културни интерес наш.

На другом месту доносимо решења конгреска, која се, можда, не ће одмах, сва и у свему оживотворити. Али, она постоје; мисао и дух њихов је ту, а утицај њихов иван сваке је сумње. И у томе је један морални успех конгреса — поред многих других.

(**Решења првог конгреса српских новинара.**) На првом конгресу српских новинара донесена су, осим других, и ова решења:

I. Потребно је основати у Београду српску главну књижарницу, с јаким капиталом, која ће по свима српским областима, у свима градовима и већим местима имати своје филијале. Њихова би дужност била да сваког месеца објављују појаву сваке нове српске књиге и да је, ако је не би већ имале на стоваришту, набављају најкраћим путем.

Потребно је организовати што рационалнију и што поуданију колпортажу за књиге, часописе и новине у свима српским местима. То би имала извршити главна књижарница и њени филијали. Да се то постигне треба порадити да се укину забране и ограничења колпортаже које постоје у неким покрајинама.

Потребно је установити у свакој вароши и у свакој већој сеоској општини читаонице са задатком, да набављају новине и часописе из свију српских области, у сразмери својих материјалних средстава.

Потребно је уза сваку читаоницу, или независно од ње, основати књижнице за народ, уређене према месним приликама са што разграната јом употребом свакога грађанина.

Задатак је књижницама да набављају ваљане српске књиге преко српске главне књижарнице и њених филијала и иначе, и

Потребно је умолити владу Краљевине Србије да по могућству уреди поштанским конвенцијама са суседним државама односе ради олакшања поштанског саобраћаја и у оним земљама које су сад изван међународне поштанске заједнице.

II. Потпуно убеђен, да је најпира слобода исказивања мисли најпоуданије и најјаче јемство за просветни, културни и политички напредак српског народа, да је слободна штампа најјачи заштитник и браниоц истине, конгрес сматра, да у полемици између новинара и између јавних радника треба брижљиво избегавати све што се односи и вређа чисто породичну част и морал.

Конгрес очекује од српских новинара, да у јавној дискусији увек употребљавају тон обзилан и достојан образованих и васпитаних људи.

—

Разне белешке

(**Наследни алкохолизам.**) Проф. Бонског свеучилишта Др. Палмер изнео је недавно врло интересантне и поучне резултате наследном алкохолизму у једној породици у току неколико десетина година. Ужасну историју те породице имао је тај професор прилике испитивати у подробностима помоћу судских аката и других обавештења. Жена по имену Ада Журке родила се 1740. г., а умрла је као пијаница, лоповка и скитница. Оставила је потомство, које се током времена умножило на 834 душе. Од тих је 700 имало посла са судовима; 106 се родило ван брака. 142 беху убоге сироте, 64 живело је од милостиње, 181 женска беше пала у блато неморала, 76 лица те несретне породице кажњено је ради разних преступа, од тих њих 7 смртном казном за убиство. У оне за 75 г. само та породица стала је државу 5 милијуна марака, које за издржавање њено по затворима, које пак, што је нанела штете држави.

Читуља.

† Др. Јован Пачу

српски композитор преминуо је у Загребу 17. (30.) октобра о. г. у 5 сати после подне. Тело покојниково пренеће се у Велику Кикинду где ће се у понедеоник, 21. октобра о. г. опојати и предати матери земљи. Лака му земља и вѣчна памать!

Јавна изјава. 146 1—1

Госп. **Николи Ивковићу**

трговцу срп. црквене утвари и предузимачу иконостаса

у *Новом Саду.*

Јављамо Вам, да је овд. црквена општина примила Ваш Иконостас, те је у својој последњој седници донела једнодушан закључак, да Вам се јавно изрази задовољство и признање за Ваш солидни рад, што је иконостас, тако лепо вештачки изготовљен. И заиста ми неможемо у опће казати шта је лепше и дивније, или *столарски, резбарски, златарски* или *мазалачки* а напше *сликарски* посао. Па како сте нас у сваком погледу задовољили, то Вам се лепо захваљујемо и јамчимо, да ће наш иконостас бити у нашим крајевима барјак Ваше цењене радње, јер ћемо Вас свакоме најтоплије препоручати.

Из седнице црквене општине у *Требесину* 25. окт. 1902. код Кастелновог у Боки Которској.

Поп Михајл Аврамовић
благајник.

Лазар Доклестић
тутор I

Михајл Јањетковић
тутор II.

Јавна изјава. 148 1—1

Госп. **Николи Ивковићу**

трговцу и предузимачу иконостаса

у *Новом Саду.*

Доле потписана црквена општина примила је данашњим даном од Вас иконостас, те се врло радујемо, да Вам се можемо јавно захвалити и кликнути: „Хвала вам на Вашој лепој и доброј изради“!

Уједно изјављујемо, да Ваш *столарски, резбарски, златарски, мазалачки и сликарски* посао изведени су дивно, па како нам са Вашом израдом наш св. божји храм лепо украсисте, то Вас ми овим свакој црквеној општини и братству Србину најтоплије препоручујемо.

Из седнице црквене општине у *Сребрници* (Босна) 25. окт. 1902.

Теодосије С. Поповић
парох надл.

Танасије Папучић
председник.

Коста Крсмановић

Станко Маринковић
потпредседник.

Ристо Максић

Обрад Вујдоновић

Матија Павловић

Изјава. 147 1—1

Госп. **Николи Ивковићу**

трговцу срп. црквене утвари

у *Новом Саду.*

Потписана црквена општина наручила је у Вашој трговини „Небо“ и велику „Литију“ у вредности 1200 круна. Исте ствари смо примили на потпуно задовољство, те Вам овим изјављујемо наше особито признање како у изради и тачности, тако и на умереној цени.

Ваша трговина заслужује заиста препоруку и ми Вам ју ево топло препоручујемо свима и свакоме, — а од Вас се надамо, да ће то поверење, које сте у српском народу стекли и у будуће верно и тачно одржати.

Беловар 2. септембра 1902.

Милан Бакић,
председник срп. црквене општине.

Мито Михаловић
црквени тутор.

А. Орлушић
одборник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad E. 1203. 1292. I. 160 ex 1902. 145 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. плаћевног разреда у Малој Маргити. Рок пријаве прописаним путем до 11. (24.) новембра 1902.

Из седнице епарх. конзисторије вршачке држане 23. септембра (6. октобра) 1902.

Председништво.

Ad C. O. 4856/1882. ex 1902. бр. 156. 1—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора, од 2. (15.) јула 1902. бр. 3, и овдашњој одлуци од потписаног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на *место протоколисте саборског одбора* и осталих средишњих митрополијских нар. црквене автономних власти са платом од год. 1400 К и станарином од год. 200 К с тим, да ће постављање за сад бити у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, ваља своје ваљано инструјисане молбенице да поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Доставерно се има исказати нарочито, да молитељ влада српским, мађарским и немачким језиком.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 157 1—3

СТЕЧАЈ.

Сходно овданњој одлуци од доле означеног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на привремено систем. место *отправника саборског одбора* и осталих средишњих митрополијских нар. црквено-аутономних власти са платом од год. 1200 К. Постављање ће бити у привременом својству.

Срби прав. вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје инструјисане молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* године по ст. кал.

Молба се има привити крсни лист, сведоџба о досадањој служби и владању као и доказ, да молитељ осим српског језика разумева нешто и мађарски и немачки.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 152 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се стечај на место *архивара при срп. прав. митрополијској архиви у Карловцима*, које ће се место за сад привремено попунити.

С тим местом је скопчана плата од год. 2400 К и станарина од год. 400 К.

Од архивара се иште, да је Србин православне вере, да има факултетске науке, а уз то да потпуно знаде језике: српски, латински, мађарски и немачки.

Ваљано инструјисане молбенице ваља поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1892. године.

Председништво
саборског одбора

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 153 1—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се стечај на ново систем. место *ревизора рачуна код књиговодства срп. нар. црквених фондова и завода* са год. платом од 2000 К и станарином од 300 К, које се место за сад привремено попуњује.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а молитељи ваља да докажу осем тога нарочито да имају потпуну формалну квалификацију за књиговодство односно да су свршили с успехом трговачку школу.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
Саборског Одбора.

Ad. C. O. 4856./1882. ex 1902. 149 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долеозначеног дана под горњим бројем расписује се овим стечај 1., на *место фискала* срп. нар. црквеног фондова и завода за *Угарску* и 2., на *место фискала* срп. нар. црквеног фондова и завода за *Хрватску и Славонију*, која се места за сада привремено попуњују имају.

Осим опће одветничке квалификације иште се од фискалâ и знање потребних језикâ, а наиме српскога и немачкога, од фискала за Угарску пак још и језика мађарскога.

Седиште фискала за Троједницу има бити у Карловцима, односно фискала за Угарску ће одредити саборски одбор накнадно.

Са знањем и једнога и другога фискала скопчана су годишња берива у износу од 2200 до 2200 К.

Они православни Срби, који желе једно или друго од горњих места получати, имају своје ваљано инстријиране молбенице поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, одржане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 150 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3 и сходно овд. одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *бележника саборског одбора* као помоћника нар. црквеног тајника у Карловцима са платом од год. 3000 К и станарином од год. 400 К, које се место за сада привремено попуњава.

Ко жели получити ово место, има доказати, да је Србин прав. вере, да је бар свршен правник уз то да у речи и писму потпуно влада језиком српским, мађарским и немачким. Осим тога ваља да прибије сведоџбу о досадањем својем занимању и владању.

Инструјисане молбенице ваља поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 155 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. сходно овдашњим одлукама од потписаног дана и под горњим бројем и бр. зап. 1885. ex 1902. овим се расписује стечај на новосистемизовано *место статистичара*, који ће уједно бити дужан уређивати званични лист, који ће издавати саборски одбор.

Берива статистичару ће бити ово: а.) статистичарска награда од год. 1000 К, уређивачка награда од год. 800 К и станарина од год. 200 К. Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал., а молбеници ваља да прибаве крсни лист, сведоџбу о свршеним средњошколским наукама (односно о одговарајућој спреми) и о том, да су били уредници или унут. сарадници којег листа као и сведоџбу о досадањем службовању односно занимању и владању.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882 ex 1902. 154 1—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај ради попуњења *помоћничких и вежбеничких места код књиговодства и благајнице срп. нар. црквеног фондова и завода* у Карловцима и то: трију помоћничких места свако са наплатом од годишњих 1800 К и једнога помоћничкога места са платом од годишњих 1200 К; даље једнога вежбеничкога места са наплатом од год. 1200 К и најпосле једнога вежбеничкога места са наплатом од год. 1000 К с тим, да се та места за сад привремено попуњавају.

Молитељи на ова места имају односним исправама (о вери и народности, и теоретском оспособљењу за књиговодство (нарочито успешно апсолвирање трговачке школе) знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. праз. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 151 1—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквеног сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. као и овд. одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *надзирателя нар. црквеног добара* с којим је скопчана год. плата од 3000 К и год. паушал на дневнице и пут од 1000 К и које ће се место за сад привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије изучен и испитан а рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они Срби православне вере, који ово место желе получити, да своје крсним листом, сведоџбом о стручном оспособљењу, о досадањем занимању и владању као и о знању језика инструјисане молбенице поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ad III. C. 389. 390. и 391./531. ex 1902. 136 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења професорског места за педагогијске науке: педагогику са повереницом педагогије, дидактику и методику са практичним вежбањем у срп. учитељичкој школи горњокарловачкој расписује се стечај.

Изабраном професору спадаће у дужност предавати горе наведене науке а по околностима и други који предмет тако да испуни седмично 20 часова.

Са истим местом, ако је изабрани за горњу струку потпуно оспособљен гимназијски или препарандијски професор, скопчана је годишња плата од 2000 круна и станарина од 200 круна, после сваких пет година успешне професорске службе годишњи доплатак од 200 круна, а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате. Ако је постављени без прописане потпуне квалификације имаће плату од годишњих 1600 круна.

На ово место могу компетовати они Срби или Српкиње православне вере, који су стекли оспособљење за предавање горе поменутих наука у којем свеучилишту или у којем вишем педагогијском заводу или те науке у тим заводима слушали; али првенство имају оспособљени за горњу струку гимназијски или препарандијски професори. За случај, ако таквих компетената не би било, имаће дотични постављени за годину дана положити испит за професорско оспособљење.

Оспособљени професор ће се у смислу школске уредбе сматрати за две године дана службовања као привремено постављен, а суплент се у општте поставља у привременом својству.

Молбенице своје, којима се имају приложити: крсни лист, сведочанство о свршеним наукама, сведоџба о досадањем службовању и сведоџба о религиозно-моралном и политичком поведењу — вала да компетенти поднесу потписаном председништву најдаље до 25. октобра (7. новембра.) 1902. године.

Из седнице срп. прав. нар. школског савета држане у Карловцима, 13. (26.) септембра 1902. године.

Председништво
срп. прав. нар. школског савета.

К. 571./ш 1902. 143 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњено место протопрезвитерског помоћника у Вел. Кикинди.

Компетенти имају поднети прописно инструисане молбенице своје надлежним путем овој конзисторији до 20. октобра (2. нов.) 1902. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 26 септебра (9. окт.) 1902. године.

Председништво.

К. 2037./844. ex 1902. 142 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место *сист. парох. помоћника*, са платом III. класе у *Сомбору*.

Рок стечају 6 недеља од првог увртења.

Компетенти имају своје вољано инструисане молбенице путем својих надлежних власти до горњег рока потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Новом Саду 26. септ. (9. октобра) 1902.

Конзисторија Бачка.

СТЕЧАЈ. 145 2—2

Решењем Епарх. Школ. Одбора Бачког бр. 2274./464. ex 1902. год. и закључком местног школ. одбора од 9. (22.) октобра о. г. расписује се стечај на учитељско место при ново отварајућој срп. прав. вероисповедној школи у општини жабаљској — епархији Бачкој. —

Плата је учитељска 1000 круна; 240 круна у име станарине, 100 круна за огрев; осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна годишње. —

Дужности су му школ. уредбом од 1872. г. прописане; при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црк. појању обучавати.

Вољано снабдевене молбенице имају се местном школском одбору слати.

Рок стечаја траје 6 недеља од првог увршћења у „Срп. Сиону.“

Из седнице местног школског одбора, држане у Жабљу 9. (22.) октобра 1902. год.

Милош М. Пашић
окруж. прота жабаљски, и председник шк. одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 566

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 43

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у суботу 26. октобра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА
СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

Код нар. црквн. *манастирског фонда* имамо нарочито споменути одлуку бр. С. О. 2669|831. ех 1897., којом је дато разјашњење, у обзиру на *прелиминиране* и *рачунски* сувишак манастирских прихода обзиром на унашање сувишка у манастирски и клир. школски фонд. Одлуком бр. С. О. 4349|1395. ех 1901. пак дозвољено је манастирима Месићу, Војловици и Златици, да своје евент. вишке употребе на отплату својих дугова. Што се тиче уноса половине сувишка манастирских прихода, то је у име таквих унесено колико и у клирикално-школски фонд, о чему је исказ напред саопћен.

Што се тиче нар. црквн. *школског фонда*, то је од значаја истаћи уређење питања о т. зв. 10% -ној аукти, која се води у рачунским књигама тога фонда са преко 100.000 К. На последњи извештај (1897.) имамо част надовезати, да су Румуни одговорили, да не пристају на овострани предлог ради подношења најпонизније представке, да се аукта било за прошлост, било за будућност брише. Услед тога је Саборски Одбор одлуком од 11. (23.) децембра 1897. бр. С. О. 7314|2347. узевши на знање тај одговор одлучио, да се обрати најпонизнијом представком Његову ц. и ап. кр. Величанству ради полученња најмилостивије одлуке, да се уништи дугови (у колико нису уплаћени) бришу и обвезане срп. прав. црквн. општине за будућност тога терета коначно ослободе. Представка је поднесена 8. априла 1898. Преузв. г. кр. уг. министар-председник је на то затражио исказе дугова појединих општина. Такви изкази су поднесени 1. јуна 1898. До сад није стигло још никакво решење у овом предмету.

Код овог фонда истичемо расположење Саборског Одбора у погледу на унапређење прихода од III. таса, која су споменута већ код клирикално-школског фонда.

Савезно са последњим извештајем (1897.) где је реч о том, да је поднесен на превишње одобрење *амортизациони план о зајму* од 310.000 фор., да би се *резиденцијски фонд* неокрњено сачувао, имамо част даље јавити, да се преузв. г. кр. уг. министар-председник није задовољио само тим, него је захтевао, да се уз приказ односних списа, планова и прорачуна поднесе и молба тога садржаја да Њ. Величанство благоизволи накнадно превишње одобрити *градњу* архијепископско-митрополитске и патријарашке резиденције, по што је без поговора потребно, да се превишње одобрење пре градње издејствује, на што је Саборски Одбор одлуком од 22. септембра (4. окт.) 1897. бр. С. О. 4936|1342. позивајући се на одређења тачке 9. и 10. § а 19. саборског устројства од 1875. одговорио да не држи, да је тај позив на закону основан, те је умолио преузв. истога, да од тода захтева одустане. Преузв. г. кр. уг. министар-председник под 23. дец. 1897. бр. 17.605|М. П. обележивши горње становиште Саборског Одбора као погрешно, позове на ново, да Саборски Одбор задовољи горњем позиву. Саборски Одбор под 14. (26.) децембром 1897. бр. С. О. 7805|3312. опширно мотивисаном представком изјави, да остаје при својој одлуци бр С. О. 4936|1342. ех 1897. наглашујући, да би се таквим својеволним тумачењем о врх. држ. праву надзора *цело узаконьено автономно право апсорбовало и илузорно постало*, уједно је приказао све списе ради увида и ради опширнијега и подробнијега исказа о потреби и целисходности ове градње и самога оптерећења резиденцијског фонда. На ово преузвишени г. кр. уг министар-председник уз повратак свих списа под 16. јуном 1898. бр. 7897|М. П. и уз најаву, да не може одступити од својега становишта, позове најкатегоричније, да Саборски Одбор удовољи првобитном позиву. Саборски Одбор је на то одлуком од 9. (21.) јуна 1898 бр. С. О. 4654|902. уз повратак свих списа одговорио, да остаје при својем становишту с том изјавом, да Саборски Одбор, у колико преузвишени г. кр. уг. министар председник од својег становишта ни овом приликом не би изволео одступити, само с тога разлога, да се ова ствар већ једном крају приведе, пристаје и односно за тај случај моли преузвишеног г. министра председника, да изволи накнадно превашњу саизволу у Његова ц. и апост. кр. Величанства и у погледу градње патријарш. резиденције исходити; ну уједно је изјављено парочито, да овај поступак никако не може прејудицирати на штету срп. прав. народно-црквених аутономних права. На то је уследило под 26. мајем 1899. накнадно превишње одобрење градње патријарашке резиденције и оптерећења резиденцијског фонда зајмом из неприкосновеног и клирикално-школског фонда и то по гласу отписа преузв. г. министра-председника од 7. септ. 1899. бр. 11.807|М. П. с том опоменом, да Саборски Одбор у будуће има строго држати пред очима врховно надзорно право Његова Величанства (С. О. 5164|1145. ех 1899.).

Одлуком бр. С. О. 7650|2125. ех 1901. наређено је, да се *вредности патријарашке резиденције у Карловцима* бришу из осн. иметка овога фонда, по што иста није његова својина.

Што се тиче *фонда за потпомагање оних срп. прав. црква. општина, које се дале или се одделиле од Румуна* имамо споменути, да је исти био потпуно исцрпљен концем године 1900. Ну по што су биле у току деобне парнице: малобечкеречка, фабричка, белобрешчанска, омољичка, добричка и парачка, а није била искључена могућност, да ће и друге сличне парнице понићи, то је Саборски Одбор представком од 14. (27.) децембра 1900. бр. С. О. 8863|1928., по што је потреба, да се таквим општинама притече у помоћ, а Саборски Одбор не располаже сходним изворима — умолио в. кр. уг. владу, да се свота у државном предрачуну, одређена на сврхе срп. прав. цркве у Угарској, одобри *на ову цел*, као што се догодило 1871. кад је услед прев. одлука од 21. јуна 1869, и од 29. августа 1871. исплаћено бив. управи нар. црква. фондова и

заклада свота од 13.223 фор. 72 нов. а вр. Истина, да је Саборски Одбор (између осталога одлуком бр. С. О. 3649|1014. ех 1899.) изрекао, да парнични трошкови у првом реду и тако рећи искључиво, терете саме дотичне црквене општине; ну нема сумње, да такове општине, које се деле или се одделиле од Румуна, са сиромашнога стања, у највише прилика без материјалне пропасти, не ће моћи сносити парничних ни иних трошкова и издатака, који иду са деобом. На поднесену представку је вис. кр. уг. министарство б. и ј. п. предходно затражило обрачун о потрошеној своти, који је високоистом и поднесен, по чему је уследила одлука високоистога да ће се умољени смер амо постепено исплатити, из државно-прорачунске овопредметне своте 50.000 К.

Из бившег овога фонда је подарено 1898. срп. прав. црквеној општини у СВС.-Миклушу 2000 круна приномоћи.

Од горе споменутих деобних парница неокончане су сада још белобрешчанска и добричка.

О народно-црквеном *свештеничко-удовичком мировинском фонду* имамо навести пре свега, да још нису ступили у чланство сви свештеници, који би требало, да су ступили. Осем тога многи се пријавили, ну нису испунили обвеза. Неки су утецали против одлука Саборског Одбора, и код вис. кр. уг. владе. Ну по што се међу тим спојили са овим фондом партикуларни фондови архидијецезански, пакрачки и горњокарловачки, то је главница истога знатно порасла. Та неприлика што парохијско свештенство са натегом приступа у чланство овога фонда, принудила је Саборски Одбор на то, да је више пута морао чинити расположење, да се и присилне мере употребе ради извршења овопредметне уредбе; ну при том поступку је увек узимао у обзир и доста неповољне имовинске прилике дотичних свештеника.

Одлукама бр. С. О. 3846|1191. ех 1899. и С. О. 5398|1217. ех 1900. изречено је сходно већ пређе заузетом становишту, да се једном уписани *улог не може смањити*.

Одлуком бр. С. О. 1697|43. ех 1901. изречено је, да по § у 9. уредбе о овом фонду имају платити 20 К приноса и они свештеници, који су изабрани за систематизоване парохијске помоћнике. Одлуком пак бр. С. О, 5705|1335 ех 1901. изречено је, да уплатни принос по §-у 9. има уплатити сваки новоизабрани протопресвитар и парох (сист. парох. помоћник) без обзира на то, да ли је дотични свештеник члан овога фонда или није.

Одлуком бр. С. О. 6079|1626 ех 1901. обзнањено је, да се појединим свештеницима на њихове уплате у овај фонд могу издавати само по II. лествици биљеговане признанице, а никако небиљеговане потврде.

Исплаћено је из овога фонда у име мировине свештеничким удовицама и сирочадима године

1897.	— — — — —	К 11.052.38
1898.	— — — — —	„ 15 667.86
1899.	— — — — —	„ 19.500.38
1900.	— — — — —	„ 18.467.20
1901.	— — — — —	„ 23.363.77

Вишка је имао овај фонд године

1897.	— — — — —	К 6.902.36
1898.	— — — — —	„ 28.788.86
1899.	— — — — —	„ 24.442.16
1900.	— — — — —	„ 28.930.20
1901.	— — — — —	„ 30.410.72

Стање главнице му је било крајем 1901. године К 594 033.27.

Чланова је имао овај фонд

1897. год.	— — —	504
1898. „	— — —	514

1899.	год.	—	—	—	546
1900.	„	—	—	—	563
1901.	„	—	—	—	586

Нар. црквв. *чиновничко-професорски мировински фонд* износио је крајем:

1897.	год.	—	—	—	—	К 204.671.14
1898.	„	—	—	—	—	„ 232.865.06
1899.	„	—	—	—	—	„ 252.507.44
1900.	„	—	—	—	—	„ 273.330.27
1901.	„	—	—	—	—	„ 286.868.99

Издано је у име мировине из овога фонда

1897.	године	—	—	—	—	К 4 399.92
1898.	„	—	—	—	—	„ 4 399.92
1899.	„	—	—	—	—	„ 4.759.64
1900.	„	—	—	—	—	„ 7.613.92
1901.	„	—	—	—	—	„ 14.528.29

Вишка је имао крајем

1897.	године	—	—	—	—	К 19.661.18
1898.	„	—	—	—	—	„ 23.727.92
1899.	„	—	—	—	—	„ 15.603.38
1900.	„	—	—	—	—	„ 18.959.48
1901.	„	—	—	—	—	„ 11.030.91

Чланова је имао на послетку

1897.	године	—	—	61
1898.	„	—	—	64
1899.	„	—	—	70
1900.	„	—	—	70
1901.	„	—	—	67

Фонд Св. Саве, који служи потпомагању срп. вероисповедних основних школа у овој митрополији, ступио је у живот, по што је основно писмо одобрено преузв. г. кр. уг. министром-председником под 24. априлом 1900. ар. 1466. (С. О. 2731|664. еф 1900.). Овде налазимо на месту да споменемо, да је 1898. г. *пок. госпођа Марија удова Милоша Димитријевића* из Новог Сада. оставила овом фонду легат од 10.000 К; а исто тако ваља да споменемо *легат пок г. Ђорђа Ф. Недељковића* из Новога Сада у износу од 10.000 круна, који ће се имати унети у овај фонд по смрти удовице племенитог завештача.

Стање главнице овога фонда било је крајем 1901. године К 109.428·60.

Прелазећи на поједине, а парочито стипендијске *закладе*, имамо част истаћи, да је Саборски Одбор и за ово време пазио и водио бригу о том, да се поједине закладе рукују строго по одређењима последње воље племенитих завештача и односно у смислу потврђених закладница. Упражњена питомачка места попуњавана су на време а по благовремено расписаним стечајима. Поједине главније одлуке навешћемо овде редом.

О *стип. закладу Тодора, Петрије у Атанасија пл. Банка* сачињена је закладница и одобрена (С. О. 101|12. ех 1900). те је ова заклада почетком шк. год. 1900|1901. и у живот ступила. За сада се издају две стипендије, свака са год. 300 К. Вишак се прибија осн. главници, те ће се временом или износ стипендија повисити или број стипендија умножити.

Код *стип. закладе Атанасија пл. Балг* установио је Школски Савет, а в. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе је одобрило неке износе за поједине разреде и то: на место (свега седам) стипендија од год. 63 фор. 84 фор. и 105 фор. издају се од почетка 1900. стипендије од год. 200 круна (III. разред) 240 круна

(II. разред) и 300 круна (I. разред), јер је основна главница знатно нарасла тако, да ће бити потребно, да се учини и даље расположење у овом правцу.

Под бр. С. О. 5782|3209. ех 1897. сачињена је закладница за *закладу Данила и Јулке Бањанина из Карловца* за најспромашније удовице и сирочад срп. прав. свештеника из епархије горњо-карловачке. Ова ће закада ступити у живот, кад главница нарасте на 6000 фор. а. вр. Првобитна главница износила је 3000 ф. а. вр. Под истим бројем је установљена и закладница за *богословску закладу истих оснивача* (6000 фор.) за горњо карловачку епархију; ова заклада ће ступити у живот, кад се оснује прав. срп. богословија у Загребу или у епархији горњо-карловачкој. Обе закладнице су одобрене.

Код *стип. закладе Данила и Јулке Бањанина* за више богословско образовање учињена је допуна закладнице у погледу на протек времена, ако расписани стечај остане безуспешан.

Сачињење закладнице о *стип. заклади Томе пл. Видака* је у току.

Закладница *стип. закладе Гавре Вишошевића* одобрена је (С. О. 3312|792. ех 1899.) и ова је заклада ступила у живот почетком шк. год. 1899|1900.

Одлуком бр. С. О. 7692|3208. ех 1897. одобрена је коначно (фактично) спроведена дедба непокретности стип. *закладе Петра Војновића, Милице Максимовићеве и Рахиле Борђевићеве*, те је иста деоба и грунтовно спроведена. Цео посед (у Ст. Бечеју) износи $58\frac{1005}{1400}$ јут. салашке земље са кућом (т. ј. $^1/_2$ зграде садање) $11\frac{11}{1400}$ јутара пашњака и $6\frac{1313}{1400}$ јутара ритске земље свега заједно: $76\frac{1329}{1400}$ јутара земље. О овој стип. заклади сачињена је закладница и одобрена је (С. О. 8442|1751. ех 1900.) Заклада је ступила у живот почетком школ. год. 1901|1902. са установљена три питомачка места, свако са год. 600 круна, и то једно за најближе закопите мушке рођаке, друго за једног младића из Ст. Бечеја, а треће за једног младића из Карловаца. Временом ће се моћи износ стипендија повисити или број истих умножити.

Код *стип. закладе Дра Живка и Милеве Гојковића* учињена је измена (додатак) друге тачке у погледу на продају вредносних артија, као положене основе главнице.

Код *стип. закладе Нестора Димитријевића Бечкеречанина* ступиле су у живот повишене стипендије са 1. фебруаром 1899. и то четири по 400 круна, четири по 600 круна и четири по 200 круна, свега годишње 8800 круна (С. О. 371|21. ех 1899.) Уједно је учињено расположење, да се од 1|II. 1899. исплаћују стипендије питомцима ове закладе код „Матице Српске“ месечно уместо полугодишње и напред. Овде имамо још нарочито споменути, да је Саборски Одбор ставио у течај и употио на исплату потребну своту, да се сходно оправи гроб и надгробни споменик овога народнога добротвора.

Одлуком бр. С. О. 7689|2109. ех 1901. учињено је савезно са одлуком бр. С. О. 990|438. ех 1878. што је потребно, да се изведе на чисто ствар *стип. закладе пок. јереја Глише Живковића* пароха утиљског, која је већ споменута у извештају Саборскога Одбора о раду му за године 1875—1979. по што су особе, које су имале право доживотног ужитка преминуле, а остале особе уживају само за кратко време приходе ове закладе, основане са 10.525 фор. = 21.050 К.

Закладница *стип. задужбине Петра Јовановића свештеника и супруге му Јулијане* за више духовно образовање одобрена је и заклада је ступила у живот почетком школ. год. 1900|1901.

Исто тако је одобрена закладница *закладе Викентија Костића из Панчева* за потпомагање свештеника у Миклеушу односно за стипендије. У живот још није ступила ова заклада, јер у Миклеушу нема стално намештенога пароха, као што захтева закладница.

Одбрена је и закладница *стип. закладе Емилијанм Марго, пароха негда мишколчкога за богослове*. Ступиће у живот, кад нарасте осн. главница на 2000 К.

Установљена је, а по том и потврђена закладница богосл. стип. *закладе Атанасија Мејика и супруге му Ане рођ. Плавшић.*

Сачињена је закладница о *стип. закладу Георгија Миковића*, негдашњег грађанина новосадскога и поднесена је в. кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе на одобрење.

Исто тако је одобрена закладница *стип. закладе Михаила Пајића* (С. О. 3955|696. ex 1900.), те су почеткоа школ. год. 1900|1901. попуњена установљена питомачка места и то: два места (за осн. школу и нижу гимназију) са стипендијом од 400 К; два (за вишу гимназију) са стипендијом од 600 К и два (за факултетлије) са стипендијом од 800 К.

У *стип. закладу Петровић-Хорина* установљена су још два нова питом. места са почетком шк. год 1902|3. и то једно за економску, а друго за обртничку струку, те ће сада у овој заклади бити шест питомачких места и то два места за трговачку, два за економску и два за обртничку струку.

Одређења закладнице *стип. закладе АЕМ. Мојсија Путника* дала су повода, да се са вис. кр уг. министарством богочасти и ј. н. расправља питање о давању дозволе питомцима ове закладе. да уз уживање стипендије, слушају науке ван земаљ. угарске крупе. Ово је нарочито од значаја по такове младиће медицинаре или техничаре, који су из Хрватске и Славоније, па нису имали прилике, да науче мађарски језик, те морају ићи у Аустрију. Високо кр. уг. министарство је у једном конкретном случају одбило и молбу питомца (медика бечкога) и образложену представку Саборског Одбора, па није узело у обзир ни то, што се и вис. краљ. хрв. слав. далм. земаљска влада обратила на њ у овој ствари.

У *стип. заклади Ђорђа вл. Сервијског* установљена су још три нова места почетком школ. год. 1899|1900. и то једно I. једно II. и једно III. разреда, а исто таква три места почетком шк. год. 1901|2. тако, да у тој заклади има сада по девет питомачких места од свакога разреда, свега 27 питом. места.

Стип. заклада Василија Теофановића за питомце и питомице срп. учитељске и учитељичке школе у Сомбору по потврди закладнице ступила је у живот почетком шк. год. 1899|1900. са четири питомачка места по 500 К.

Основним писмом од 1. августа 1842. заснована *велика задужбина пок. Саве Текелије*, достигла је 1900. године висину од 2,200.000 круна, па је била настала потреба, да се учине сходна расположења, да се ова задужбина приведе одређеном смеру. Услед тога је Саборски Одбор већ одлуком својом од 18. (30.) децембра 1899 бр. 2409|зап., обзиром на дата преимућства и права митрополиту и патријарху карловачком у обзиру исте закладе, умолио Његову Светост српскога митрополита и патријарха, да изволи на надлежном месту учинити сходне кораке у тај смер, да се ова заклада по духу основнога писма приведе у живот и да о успеху преузетих корака у своје време изволи известити Саборски Одбор. Његова Светост је потребне кораке учинила (С. О. 1629|19. ex 1901); ну ствар се још налази под расправом. Међутим је Саборски Одбор одлуком бр. С. О. 8047|2178. ex 1901. учинио код ове закладе ово расположење: „обзиром на то, што је ова заклада крајем 1900. године достигла ону висину закладне главнице, која је у смислу основног писма исте закладе потребна, да се из постигнуте главнице свота од 200.000 крупа одлучи и том свотом једна засебна заклада установи на ону сврху, која је основ. писмом од 1. августа 1842. тачка 4. одређена, а уједно је тиме наступила и та могућност, да се горепоменута умножена заклада према одређеним сврхама, на три једнака дела и то са $^1/_3$-ом у сврху војничких стипендија, са другом $^1/_3$-ом у сврху издржавања богословског семеништа, а са трећом $^1/_3$-ом у сврху епископске дотације раздели, и сваки део као засебна заклада рукује, то упутити књиговодство срп. пар. црквн. фондова и закладa, да од горње закладне главнице пре свега своту од 200.000 крупа заједно са приходима, који на ту

своту почињући од 1. јануара 1901. године, у сразмерном делу припадају, одлучи и као нову засебну закладу Саве Текелије у књигама спроведе, уједно пак горњим излучењем преосталу закладну главнину према одређеним сврхама на три једнака дела разлучи и сваки део као засебну закладу у књигама спроведе с тим, да се од 1. јануара 1901. године уплесени бруто приходи имају пре свега на три једнака дела такође разлучити и по одбитку у дотичну сврху учињених издатака у преосталом сразмеру дотичним закладама урачунати и придодати“.

Наставиће се

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА

од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак)

Од 1894. г. ови заменици епархијских школских референата у дотичним епархијама сваке године све школе прегледају и о стању тих школа извештаје подносе дотичним епархијским школским одборима а преко ових и Школском Савету.

У епархијама бачкој, темишварској и вршачкој, прегледање школа основних вршили су епархијски школски надзорници, а у будимској су прегледали школе сваке године и о стању њиховом извештаје Епарх. Школ. Одбору подносили су и окружни протопрезвитери, по давнашњем тамо одржаном обичају.

Ово је много допринело к томе, да су се школе српске у маленим општинама те епархије одржати могле, и да су извештаји и искази о стању школа у будимској епархији од 1890.—1901. године редовно сваке године Школском Савету достављани.

У колико су званичне дужности заменика гл. школског референта допуштале, прегледао је он и школе у епархијама бачкој, темишварској и вршачкој и то нарочито ове: у Новом Саду, Сентомашу, Врбасу, Сивцу, Стапару, Станишићу, Сегедину, Мохолу, Ади, Сенти, Старој Кањижи, Ст. Бечеју, Турској Кањижи, Јозепову, Вел. Кикинди, Меленцима, Арач-Врањеву, Вел Бечкереку, Араду, Мађарском и Српском Чанаду у Темишвару граду и у Фабрици, Мехали и Вршцу и српска веронаставна забавишта у Панчеву и у Мохолу.

Осим тога он је као управитељ водио непосредни надзор над свима српским просветним заводима у Сомбору и сваке је године више пута обилазио све салашке школе у околини Сомбора.

Напослетку по наредбама Школ. Савета прегледао је исти заменик сваке године од 1890.—1901. српске више девојачке школе у Новом Саду и у Панчеву и учитељске школе у Карловцу, а од 1894. и у Пакрацу, и о стању ових школа подносио је извештаје Школском Савету, услед којих је Школски Савет по потреби сходне наредбе за унапређење тих школа издавао.

За време, докле је епархијски школски референт Стеван В Поповић од службовања у бачкој епархији суспендован био, школске године 1888|1890. од Школског Савета пристављени заменик његов прем. г. Јован Борота протопрезвитер старо-бечејски брижљиво је прегледао у два пут скоро све српске вероисповедне школе у епархији бачкој и поднео је о спољашњем и унутарњем стању тих школа извештај.

Такође су 1894|5. и 1895|6. заменици епархијског школ. референта прегледали школе сваки у своме округу. Нарочито је г. Аркадије Варађанин године 1895|6. брижљиво и за времена прегледао све школе у протопрезвитерату ст. бечејском — са изузетком неких салашких школа, — и поднео о спољашњем и унутарњем стању ових школа врло исцрпљен и важан извештај.

Из извештаја ЕПОдбора темишварског види се, да је бивши епархијски школ-

ски референт у тој епархији Димитрије Долга пре суспензије своје у разно време 54 школе у тој дијецези прегледао, а за време трогодишње суспензије његове од звања прегледао је поједине школе у дијецези темишварској заменик епарх. шк. референта Јован Новаковић, а школе у епархији вршачкој пристављени од Епархијског Школског Одбора заменик школ. референта у тој епархији Никола Брашован учитељ вршачки.

Школски Савет је у смислу §. 142. тачке 2. правилно изабранима и од епархијских школских власти за учитеље потврђеним учитељима и учитељицама, издавао декрете на учитељска места.

Ово издавање декрета обављано је скоро у свакој седници од 1890—1901. год. а највише у оним седницама, које су у октобру, новемберу и децемберу држане, као што се из записника седница Школ. Савета видети може.

У смислу тачке 3. § 142. превишње кр. Уредбе за српске народне школе од 1872. године, Школски Савет је приликом оснивања и проширења српских основних школа у епархијама бачкој, темишварској, пакрачкој и у архидијецези поднесене му школске фасије и планове за зидање нових школа одобравао. Нарочито је са одобрењем узео на знање оснивање нове српске вероисповедне школе у Загребу.

Када је српска школа у Белом Брду, — која је пре 10 година без санкције српских вероисповедних школских власти покомуњаљена била, — на заузимање Његове Светости патријарха српског Георгија Бранковића, одлуком високе кр. Хрв. Слав. Далм. земаљске владе од 6. септембра 1893. бр. 10119. поново добила значај вероисповедне српске школе, којом је приликом Његова Светост Патријарх за ту школу изволео врло лепу, пространу и од солидног материјала сазидано школско здање са учитељским станом, новим школским намештајем и свима потребним училима у вредности од 7000 фор. подарити, и установити у тој школи друго учитељско место за учитељицу с платом од 300 фор. и 60 фор. станарине уз уживање два катастрална јутра земље из средстава властелинства даљског; тада је Школски Савет 1894. год. изаслао на лице места заменика гл. школског референта који је ту школу примио, при освећењу школског здања присуствовао, и школску фасију примио, која је најпре од архидијецезалног Школ. Одбора а затим од Школ. Савета коначно одобрена била.

Год. 1898. Његова Светост патријарх имао је милост у селу Кулпину, као у месту рођења свога, својим трошком подићи ново школско здање за женску основну школу са станом за учитељицу и школским вртом. Школа се ова издржава из закладе коју је на ту цељ Њ. Светост Патријарх још 1890. г. православној српској црквеној општини у Кулпину основао дарежљивошћу својом.

Године 1901. изволео је свети патријарх Георгије Бранковић православној српској вероисповедној школи у Баји поклонити школско здање и учитељски стан близу парохијске цркве.

Осим тога одобрио је Школски Савет све школске фасије и планове нових школских здања, које су му од епархијских школских власти поднешене, са одобрењем узео је на знање да је благородни г. Евгеније Думча градоначелник сентандрејски, ново школско здање за српску вероисповедну школу у Калазу, а благ. г. Јосиф Јагић адвокат у Мохачу, школско здање у Срп. Тътошу обновио и школе у том месту и у Линову са намештајем и училима о свом трошку снабдео.

1900.|1. подигли су о своме трошку ново школске здање у Помазу браћа Петар и Веселин Лупа велепоседници из Помаза. На чему је Школски Савет овим врсним родољубима признање своје путем епарх. Школ. Одбора будимског изјавио.

Напослетку споменути ми је, да је Школ. Савет са одобрењем на знање узео, да је малена општинида тела Старих Бановаца основала 1895. године у том месту српску вероисповедну школу, сазидавши из прихода од свог из 10.000 фор. састојећег се школског фонда, угледно школско здање са учитељевим станом и одредивши учи-

тељу свом годишњу плату од 300 фод. уз стан, огрев и уживање малога врта. Ову је школу заменик гл. школског референта г. 1896. у име Школ. Савета, као вероисповедну школу примио, а наређено је, да старатељство школско у том месту настоји, како би се, по установљењу црквено општине, одмах издала формална школска фасија за исту ново основану школу.

Православна српска општина у Винковци подигла је о свом трошку год. 1899. ново школско здање и у њему врло лепу и пространу школску дворану.

Православне српске вероисповедне школе издржавају се понајвише из приномоћи, које им политичне општине у дотичним местима дају, а само оне у Хрватској и Славонији и неке у Угарској издржавају се из црквено општинских средстава или из прихода од закладе школама тим намењеним.

Надзор над овим имањем, закладама и приходима воде Епархијски Школски Одбори, а врховни надзор српски народни Саборски Одбор.

За склапање просветног прорачуна Школ. Савета сваке године прикупљене потребне податке у смислу тачке 10. §. 142. превишње крал. уредбе за српске народне школе од године 1872., подноси Саборском Одбору.

У смислу тачке 7. § 142. превишње крал. уредбе за српске народне школе од 1872. год. у делокруг Школског Савета спада расправљање призива, што се тичу школских одношаја у другој и првој инстанцији.

Између свију послова Школ. Савета ово су били, такови, који су највише бриге и невоље Школском Савету од 1890.—1901. г. задавали.

Тек што је 1890. год. суспензија епарх. школ. референта бачког г. Стев. В. Поповића дигнута и он у звање репонован, а већ се услед многих тужаба, па и услед пријаве Епархијског Школ. Одбора темишварског 1890. године на темељу предизвођења државног у епархијском Школском Одбору темишварском морао Школски Савет суспендовати од звања епарх. школ. референта Димитрија Долгу и одредити против њега дисциплинарну истрагу, коју су заменик гл. школ. референта и члан Школског Савета прота Јован Борота спровели. До коначног решења пак ове ствари пристављен је био за заменика епарх. школског референта у обе горње дијецезе г. Јован Новаковић свештеник великокикиндски. На основу спроведене истраге решено је 1891. да се суспендовање Димитрија Долге и на даље одржи, а да се извештај о резултату истраге противу њега са свима ово предметним списима српско-народном Сабору поднесе; пошто је Сабор сам позван, да у овој ствари коначну пресуду донесе, а Школски Савет није овлашћен, да над епархијским школским референтом суд свој изрече.

Како пак српски народни црквени Сабор од године 1892. није у овој ствари ништа решио: то је на молбу Димитрија Долге суспендованог школ. референта, и по саслушању извештаја епархијских Школских Одбора у Темишвару и Вршцу а на основу предлога дисциплинарне комисије Школског Савета на свршетку 1893. под бр. Ш. С. 279|218. ван крепости стављено решење Школског Савета под бр. Ш. С. 92 и 18|178. ех 1891. и Димитрије Долга са урачунањем трогодишње суспензије у казну за своје дисциплинарне преступе повраћен је у звање епарх. школ. референта у дијецезама вршачкој и темишварској са 1. јануаром 1894.

У другој инстанцији расправљао је Школски Савет од 1890—1901. многе призиве од стране учитеља и општина и појединих личности противу решења епархијских школских власти.

У појединим случајевима где су незадовољне странке, противу решења Школ. Савета рекурирале на високе крал. угарско министарство богочасти и јавне наставе, догађало се да је високо министарство позивајући се на §. 25. IV. одсека превишњег кр. рескрипта од 1868. г. захтевало поднесак свију списа истом министарству.

Поводом тим што је в. кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе, —

на непосредно тамо поднесени призив православне српске црквене општине у Араду одлуку Школског Савета, којом се са учитељског места у Араду некоректно уклоњена привремени учитељ Милан Ћосић у звање своје реноснује, — позивајући се на §. 25. IV. одсека превишњег кр. рескрипта од 1868. укинуло, принуђен је био Школе и Савет под бр. 6918. ех 1896. противу овог поступка в. кр. уг. министарсва богочасти и јавне наставе ремонстровати, доказавши да је горепоменути §. доцнијом наредбом в. кр. министарства од године 1871. ван крепости стављен. На ово је следовао високи отпис кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе, којим се објављује да је Школски Савет криво тумачио високу министарску наредбу од 1871. в да је §. 25. IV. одсека превишњег кр. рескрипта од 1868. — по коме противу решења митрополијског Школског Савета стоји отворен пут на високу кр. владу, — једнако у пуној крепости.

У овом погледу Школски Савет је представку своју славном српском народно црквеном Сабору 1897 год. поднео.

Како се у смислу 26. законског чланка од 1893. имају неодложно у ред довести плате свију учитеља, како на комуналним, тако и на вероисповедним школама у Угарској, тако да се плата од 300 фор. — урачунавши овамо учитељску земљу и натуралије, — уз пристојан стан и врт од $^1/_4$ јутра имају сматрати за минималну учитељску плату, а од 1. септембра 1898. сваки учитељ основне народне школе у Угарској има право на петогодишње доплатке од 50 фор. до постигнућа 250 фор таковних доплатака после двадесетчетогодишње учитељске службе, то је Школски Савет у смислу §. 72. превишње кр. Уредбе за српске народне школе од год. 1872. и слично горепоменутом државном школском закону од 1893. путем епархијских Школских Одбора бачког, будимског, темишварског и вршачког године 1894. позвао све православне српске црквене општине у тим дијецезама, да својим учитељима, у колико то дотле учиниле нису, плату најмање од 300 фор. са станом од две натосане собе, кујне и коморе и уз уживање врта од $^1/_4$ катастр. јутра земље одредити и на такову плату школску фасију за свако учитељско место правилно издати имају.

Под једним умољен је од Школског Савета вел. Саборски Одбор, да ради приномоћи за 55 најсиромашнијих црквених општина за издржавање вероисповедних школа из клирикалног фонда сваке године 10.000 форината дозначи и у приправности држи.

Напослетку наложено је епархијским Школским Одборима, да само оспособљене особе за учитеље постављају, а где не би било способних учитеља, да и на мушка учитељска места оспособљене учитељице привремено пристављају.

Вел. Саборски Одбор известио је у почетку 1894. године Школски Савет, да је Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић на дан св. Саве просветитеља српског 14. јануара 1894. знаменитим даром од *десет хиљада форината* положио основу фонду св. Саве за потпомагање сиромашних српских вероисповедних школа у митрополији карловачкој.

На овом племенитом и родољубивом архипастирском дару Школски Савет је 29. марта 1894. Његовој Светости патријарху корпоративно благодарност своју изјавио, и издао је штампани проглас на цео народ српски ради прилагања на фонд св. Саве за потпомагање и одржање сиромашних српских школа у митрополији карловачкој.

Епархијски школски референт за бачку и будимску дијецезу г. Стева В. Поповић поднео је оставку год. 1895. на овом знању, која је оставка од Школског Савета уважена, и на молбу његову, пошто је лечничком сведоџбом доказао, да је за даље одправљање овостраних дужности неспособан, одредио му је Школски Савет, у смислу превишње краљ. Уредбе за српске народне школе од 1872. године, доживотну годишњу мировину у износу референтске плате од 1200 фор. што је по одобрењу вел. Саборског Одбора с 1. јануаром у живот ступило.

Овом приликом одобрено је расположење епархијског Школског Одбора бачког

да до даљег наређења Школског Савета у тој епархији дужности школског референта одправљају чланови истог одбора г. г. Василије Пушибрк управитељ гимназије новосадске, у протопрезвитерату сомборском, г. Ј. Грчић, бивши професор у истој гимназији у протопрезвитерату новосадском и Аркадије Варађанин управитељ в. дев. школе новосадске, у протопрезвитерату старо-бечејском и жабаљском.

Такође одобрено је и расположење епарх. Школског Одбора будимског, по коме ће у тој дијецези окр. протопрезвитери дужности школских надзорника до даљег расположења Школског Савета одправљати.

Године 1897. пристављен је за школ. референта бачког и будимског Александар Јорговић бивши наставник срп. више дев. школе у Н. Саду, бр. Ш. С. 167|165. а његова катедра на истој школи поверена је на замењивање Анђелији Сандић оспособљеној учитељици.

Кад се Димитрије Долга школски референт за епархију темишварску и вршачку у почетку октобра 1896. у вечност преселио, Школски Савет је под бр. 270. за привр. епарх. школског референта у епархијама вршачкој и темишварској приставио г. Јована Поповића, управитеља в. дев. школе у Панчеву, који се у новембру 1896. у Темишвар преселио.

Ad Ш. С. 233. 1898. разрешен је од дужности школ. референта Јов. Поповић и враћен је на своју катедру у Панчево, Ш. С 288|166. ех 1898.

На његово место пристављен је за привр. референта школског у епархији темишварској и вршачкој Вељко Петровић учитељ земунски, који је после кратког службовања захвално и вратио се на своје место у Земун.

Наставиће се.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Крсно Име Његове Светости Патријарха Георгија.**) Данас, на дан Св. Великомученика Димитрија, Његова Светост, поглавица свете цркве наше, добри Архипастир наш, *Георгије Бранковић*, слави Своје мило Крсно Име.

Славећи га, и ове године може душевним блаженством да погледа и на ново дело Своје патријарашке ревности, на отпочети рад око подизања семинара, који ће, под мудром управом Његовом и Његовим патријарашким заузимањем, да подигну цркви и народу свом наши манастири.

И та нова просветна зграда, поред Патријарашког Двора, Народног Дома и Богословског Семинара, јесу и биће све речитији сведоци и споменици мисли и рада св. патријарха *Георгија* за — будућност наше цркве и народа.

Подизање тих зграда дела су св. патријарха *Георгија*. Он их је извршио, јер то је све стајало у *Његовој* власти. Хтео је Он да подигне и зграду автономног нашег црквеног устројства — преустројства. До сада је подићи није могао, јер то није стајало само у Његовој власти.

Али, што није, може још да буде. Апостолска ревност и истрајност св. патријарха *Георгија*, до сад много окушана и посведочена вера Његова у божанску реч: **Претерпѣвый же до конца, той спасенъ бѫдетъ** и предана послушност Његова тој речи Спасительској, не губи наду, да ће се и велико дело аутономног нам устројства извршити.

Та нада испуњује и нашу душу — погледајући на апостолску истрајност св. патријарха *Георгија* и на родољубље свију првака народних, које ће кад тад учинити оно, што salus rei publicae захтева.

Та нада нас не ће останити. У тој нади желимо да тако и буде. С том жељом, уз жеље све остале, поздрављамо и ми, у скромности својој, Крсно Име светога нам патријарха *Георгија!*

У Далмацији.

(**Преосвештени епископ Никодим.**) Као што јавља „Гласник Православне Далматинске Цркве“, дана 26. септембра (9. октобра) наволило је Његово Величанство Цар и Краљ примити у приватну аудијенцију Његово Преосвештенство господина епископа Никодима Милаша. Расположило је Његово Величанство очинском предусретљивошћу о стању цркве, свештенства и народа далматинске епархије и најмилостивије обећало и на даље Своју Царску милост и заштиту цркви и народу исте епархије, коју непрестано обасипље доброчинствима очинске љубави Своје. —

(**Произведење.**) „Гласник Православне Далматинске Цркве“ јавља: „У жељи да се подигне углед бечком општинству и да архијастирско благоволење Своје искаже честитим Србима оне општине наволило је Његово Преосвештенство госп. епископ Никодим дана 21. септембра о. г. произвести у православној светосавској српској цркви у Бечу, пароха *Михаила Мишића*, који од више година, на опће задовољство, врши своју тешку пастирску службу у престолном граду Бечу, на достојанство протопрезвитера. —

—

У Србији.

(**Одликовања.**) Њ. В. краљ Србије Александар благоизволео је позвати у Двор председника Српског Новинарског Удружења г. *Стевана Ђурчића* и изразити му своје особито задовољство на сазивању и раду првога конгреса српских новинара у Београду, а за доказ Његова краљевскога благоволења благоволео је подарити му орден Таковскога крста другога степена. То одликовање потекло је непосредно од Њ. В. краља Александра. — Њ. В. краљ Александар је благоизволео примити у приватну аудијенцију уредника „Dubrovnika“ г. *Антонија Фабриса* и уредника „Српског Гласа“ г. *Шпиру Гегруа* и том приликом одликовати првога орденом Св. Саве трећега степена, а другога истим орденом четвртога степена. —

—

У Русији.

(**Нови светитељ у Русији.**) Руски службени лист „Правительственi Вjесник“, јавно је, да се руски Св. Синод сиремно, да прогласи за свеца јеромонаха Серафима, који је умро 1833. г. Како се вели, многи болесници, који долазе на његов гроб у Тамбовској губернији, на чудан су се начин излечили, или им је иначе у болести било много помоћено. По једном регистру, који се по налогу Св. Синода води од 1895. г., констатовано је већ више од стотине оваквих чудних оздрављења болесника. И Цар Руски респектује народно вероваше у светост Серафимову, па је изјавио жељу, да се дело о канонизацији, које је Св. Синод започео, доврши што пре. Св. Синод је стога издао наредбе, које су у таковим случајевима уобичајене. „Гл.“

(† **Аполон Александровић Мајков,**) велики пријатељ српскога народа, испустио је своју племениту душу 16. (29.) октобра о. г. у Москви. Врли покојник је написао, осим осталога и *Историју Српскога Народа*“, коју је на српски превео пок. Ђура Даничић. Нека је узвишеном Мајкову лака земља и вечна помаћ!

—

Разне белешке.

(**Седамдесетогодишњица Ђорђа Поповића Даничара.**) Дана 20. октобра 1902. год. навршило се седамдесет година великом трудбенику народном и славном књижевнику српском *Ђорђу Поповићу Даничару*, рођеном 20. октобра 1832. у убавом Срему нашем, у горском скромноме сеоцету Буковцу, поред Сремских Карловаца. Основне школе учио је у родном месту и Варадину, а гимназијске у Карловцима Врбасу, Сегедину и Загребу, а г. 1851. оде у Бечу да положи испит зрелости (матуру). Први Србин беше Ђорђе Поповић, који је тај испит положио у Марџатерезијануму, у којем се заводу 1851. први пут тај испит и полагао. Остао је у Бечу четири године на тамошњем универзитету, учећи правне науке. По свршеним правним наукама ступио је, на позив тадањег уредника „Српског Дневника“, Данила Медаковића, у његову редакцију, у Новом Саду.

Ту је отпочео свој јавни рад, као политичар, а по том уређивао је самостално „Српски Дневник“, „Напредак“, „Српски Народ“, „Седмицу“ и „Даницу“ у Новом Саду. Кад је прешао у Србију и настанио се у Београду, био је неко време уредник „Српских Новина“ и „Домаћега Пријатеља“. Беше уредник и „Панчевца“ и „Вардара“.

Радова његових бинало је, колико је познато, у 30 разних политичких и књижевних листова српских, у 5 руских, у 1 енглеском, у 1 француском, у 17 немачких и 1 грчком листу.

Уређујући 216 свезака библиотеке Браће Јовановића у Панчеву, Ђорђе Поповић је написао кратке биографије и карактеристику многих писаца, а осим тога превео је многе ствари, које су у тим свескама налазиле. Написао је и сложио „Турске и друге источњачке речи у нашем језику“, „Српско немачки речник“, и „Немачко српски речник“, „Српску Исто-

рију“ и „Историју Црне Горе“. Превео је „Дон Кихота“ од Сервантеса, „Работница на мору“, од Виктора Ига, „Декамерон“ од Бокачија, „Јунак нашег доба“ од Љермонтова, „Набоб“ и „Жолтан Карпатија“ од Мавра Јокајија. У рукопису се и данас налази његов превод Толстојева романа „Рат и мир“ и „Паметар“.

Осим свега тога преводио је Ђорђе Поповић и многе друге ствари са руског, пољског, чешког, словеначког и бугарског језика; са немачког, мађарског, француског, шпанског, талијанског, влашког и латинског језика, и то као добар зналац свију тих језика.

За српску позорницу је превео „Емилију Галоти“ од Лесинга, „Миндова, краља од Литвана“ од Словацког, „Пролетере“ од Чикија и неколико мађарских народних игара у стилу „Војнога Бегунца“. („Рибокоса“, „Агнешка“, „Први буљелар“ и „Спротица Јутка“. Сам је написао за нашу позорницу шаљиву игру у два чина, под натписом „Беша, Неша и Јеша“.

Помогао је великом немачком историчару Ранкеу при писању његове „Weltgeschichte“, давши му, у споразуму са пок. Јованом Ристићем, обиље података за историјски део о Србима, који се налази у том великом делу. Пружио је податке о Србима и другоме Немцу историчару, професору Александру Хекиу из Пожуна, за дело му: „Die Donau vom Ursprunge bis zum Schwarzen Meer“. Све је то Ђорђе Поповић чинио на молбу ових научника, а на побуда свога чистога и великога родољубља.

Нека је седамдесетогодишњем старцу *Ђорђу Поповићу Дачичару* слава и хвала на свему доброме, што је у љубави за Србство радио и урадио!

Исправак.

У прошлом броју „Срп. Сиона“ на стр. 701. у другом ступцу, међу белелешкама, 4 ред одозго, стоји: „маршал краљевског двора потпуковник г. *Јанковић*“, а треба: „потпуковник г. *Миливоје Николајевић*“, јер је он данас маршал краљевског двора у Београду. —

Нове књиге.

Исус Христос и Његова Наука *пред судом савремених Пилата.* Намењена српској родољубивој интелигенцији и српском свештенству Духовна беседа и још две три речи говорене на монашкој скупштини. Од архимандрита *Илариона С. Весића*, професора и заступника ректора Богословије Св. Саве, председника монашког удружења. Чист приход намењен за зидање храма Св. Саве. У Београду 1902. Стр. 48. Цена 0·50 динара.

Јавна захвала. 158 1—1

Познати српски родољуб и народни добротвор, Високоблагородни госп. Еугеп Думча градоначелник Ст.-Андрејски и посланик на срп. народном црквеном сабору, и Врлопоштовани госп. Милан Харминц грађевински подузимач у Будимпешти заједничким силама подигоше иконостас, у сиромашном нам св. храму.

Дивно израђене иконе за иконостас, а за школу природописне слике за очигледну наставу, поклонио нам је врсни родољуб и народни добротвор г. Еугеп Думча; а грађу за иконостас подигао је о свом трошку г. Милан Харминц, грађевински подузимач у Будимпешти.

На заиста дивним даровима, налази се побуђена ова општина, најусрдније благодари овим узор добротворима, желећи им од Бога дуг живот и здравље, на потпору оних сиромашних крајева, а на понос васколиког србства.

За срп. православну црквено-школску општину у Ловри 30. окт. 1902. г.

Милош Видак
председник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 4856/1882. ex 1902. бр. 156. 2 - 3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора, од 2. (15.) јула 1902. бр. 3, и овдашњој одлуци од потписаног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на *место протоколисте саборског одбора* и осталих средњих митрополијских нар. црквено-автономних власти са платом од год. 1400 К и станарином од год. 200 К с тим, да ће постављање за сад бити у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, нека своје ваљано инструисане молбенице поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Доставерно се има исказати нарочито, да молитељ влада српским, мађарским и немачким језиком.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 157 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно овдашњој одлуци од доле означеногa дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на привремено систем. место *отправника саборскога одбора* и осталих средишњих митрополијских нар. црква. автономних власти са платом од год. 1200 К. Постављање ће бити у привременом својству.

Срби прав вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје инструјисане молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* године по ст. кал.

Молби се има привити крсни лист, сведоџба о досадањој служби и владању као и доказ, да молитељ осим српскога језика разумева нешто и мађарски и немачки.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 152 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долеозначеногa дана и под горњим бројем расписује се стечај на место *архивара при срп. прав. митрополијској архиви у Карловцима*, које ће место за сад привремено попунити.

С тим местом је скопчана плата од год. 2400 К и станарина од год. 400 К.

Од архивара се иште, да је Србин православне вере, да има факултетске науке, а уз то да потпуно знаде језике: српски, латински, мађарски и немачки.

Ваљано инструјисане молбенице ваља поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1892. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 154 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долеозначеногa дана и под горњим бројем расписује се стечај на ново систем. место *ревизора рачуна код књиговодства срп. нар. црквене фондова и закладa* са год. платом од 2000 К и станарином од 300 К, које се место за сад привремено попуњује.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а молитељи ваља да докажу осем тога парочито да имају потпуну формалну квалификацију за књиговодство односно да су свршили с успехом трговачку школу.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
Саборског Одбора.

Ad. C. O. 4856./1882. ex 1902. 149 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долеозначеногa дана под горњим бројем расписује се овим стечај 1., на *место фискала* срп. нар. црквене фондова и закладa за *Угарску* и 2., на *место фискала* срп. нар. црквене фондова и закладa за *Хрватеску и Славонију*, која се места за сада привремено попунити имају.

Осим опће одветничке квалификације иште се од фискалâ и знање потребних језикâ, а наиме српскога и немачкога, од фискала за Угарску пак још и језика мађарскога.

Седиште фискала за Троједницу има бити у Карловцима, односно фискала за Угарску ће одредити саборски одбор накнадно.

Са звањем и једнога и другога фискала скопчана су годишња берива у износу од 2200 до 2200 К.

Они православни Срби, који желе једно или друго од горњих места получати, имају своје ваљано инструјиране молбенице поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, одржане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 150 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3 и сходно овд. одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *бележника саборског одбора* као помоћника нар. црквене тајника у Карловцима са платом од год. 3000 К и стапарином од год. 400 К, које се место за сада привремено попуњава.

Ко жели получити ово место, има доказати, да је Србин прав. вере, да је бар свршен правник уз то да у речи и писму потпуно влада језиком српским, мађарским и немачким. Осим тога ваља да прилиже сведоџбу о досадањем својем занимању и владању.

Инструјисане молбенице ваља поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902 155 2—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр 3. сходно овдашњим одлукама од потписаног дана и под горњим бројем и бр. зап. 1885. ex 1902. овим се расписује стечај на новосистемизовано *место статистичара*, који ће уједно бити дужан уређивати званични лист, који ће издавати саборски одбор.

Бервна статистичару ће бити ово: а.) статистичарска награда од год. 1000 К, уређивачка награда од год. 800 К и стапарина од год. 200 К Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал., а молбеници ваља да прилиже крсни лист, сведоџбу о свршеним средњошколским наукама (односно о одговарајућој спреми) и о том, да су били уредници или унут. сарадници којег листа као и сведоџбу о досадањем службовању односно занимању и владању.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 154 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај ради попуњења *помоћничких и вежбеничких места код књиговодства и благајнице срп. нар. црквене фондова и заклада* у Карловцима и то: трију помоћничких места свако са наплатом од годишњих 1800 К и једнога помоћничког места са платом од годишњих 1200 К; даље једнога вежбеничког места са наплатом од год. 1200 К и најпосле једнога вежбеничког места са наплатом од год. 1000 К с тим, да се та места за сад привремено попуњавају.

Молитељи на ова места имају односним не правама (о вери и народности, и теоретском оспособљењу за књиговодство (нарочито успешно апсолвирање трговачке школе) знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 151 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. као и овд. одлуци од долеозначеног дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *надзирателя нар. црквене добара* с којим је скопчана год. плата од 3000 К и год. паушал на дневнице и пут од 1000 К и које ће се место за сад привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије научен и испитан а рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они Срби православне вере, који ово место желе получити, да своје крсним листом, сведоџбом о стручном оспособљењу, о досадањем занимању и владању као и о знању језика инструјисане молбенице поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквене саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ad E. 1203. /1292. I. 160 ex 1902. 145 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњену парохију V. плаћеног разреда у Малој Маргити. Рок пријаве прописаним путем до 11. (24.) новембра 1902.

Из седнице епарх. конзисторије вршачке држане 23. септембра (6. октобра) 1902.

Председништво.

Бр. 59./1902. 159 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на мјесто једнога пјевчике код православне српске цркве у Ријеци. Иште се да знаде барем све осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о нељељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас. Мјесто ово може добити само ученик гимназије, православни Србин, који би узгредоље и гимназију свршавао, а који је добра владања и у школи добро напредује. Који зна и нотално појање, па можда још и који инштрументат, има првенство. Награда ће му бити 40, па евентуално, према способности, и 50 круна мјесечно.

Ако се у ово доба године, пошто су већ школе отпочеле, не би нашао можда гимназиста за ово мјесто, може бити примљен и онај, који не би похађао гимназије; али тај само привремдно, до конца Августа 1903. године.

Инштрупирану молбеницу ваља поднијети потписаном председништву до божићних поклада о. г.

У Ријеци 12. (25.) Окт. 1902.

Председништво
срп. прав. црк. општине.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по њој и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

23— ex 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 573

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 44

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 3. новембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Наставак.)

В. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе високим отписом од 21. апр. 1900. бр. 19.558 на одлуку Саборског Одбора од 16. (28.) децембра 1893. бр. С. О. 3144.900 ех 1893. вратило је неодобрену сачињену закладницу *стип. закладе Јована и Марије Трандафила*, по што се одавде није задовољило (по тестаменту неоправданим) захтевима румунске митрополије с тим, да ће у погледу именовања питомаца из Ердеља и др. решити грађ. суд, те ће се по завршетку судскога поступка па ново поднети закладница на одобрење (С. О. 2816/693 ех 1900.).

Иначе код ове закладе имају се споменути и она расположења Саб. Одбора, на темељу којих су изведене оправке и односно подизање нових господарских зграда на појединим салашима ове закладе.

Што се тиче нових заклада, има се од последњега извештаја до сада ово споменити.

1.) *Сава Поповић становник негда госпођиначки* опоруком од 7. дец. 1886. оставио је 90 јут. земље ради оснивања *стипендијске закладе за сиромашне слушаоце срп. прав. богословског училишта у Карловцима.* Оставина је расправљена и основна је главница (земља и готовина од 16.502 круне 43 пот.) примљена на руковање. Сачињење закладнице је у току.

2.) *Кузман Мунчић, становник негда валико-бечкеречки*, опоруком од 8. новембра 1896. оставио је $217^{131}\square^{0}$ јутара земље за фундацију Кузмана Мунчића за сиромашне ђаке с тим, да ту земљу има уживати док живи, удовица његова ђа Емилија

рођ. Векецки и да њој припада право означити цел горње закладе, ако и она споји свој део овамо. Уруђбена исправа судска је уручена Саборском Одбору, а набављен је и оверен препис горње опоруке.

3) Као нову стип. закладу примио је Саборски Одбор фактично на руковање *закладу пок. мајора Александра Стојшића* из Опава. Првобитна основна главница се састојала од 40 јутара земље у торонталској у општини Баранди. Има потврђену закладницу; а ступиће у живот, кад чист приход од закупнине нарасте до главнице 40 000 К с тим, да ће у почетку бити две стипендије. У свези са овом закладом има се споменути расположење, да се потражи повраћај уплаћеног еквивалента и брисање прописаног еквивалента на овозакладне непокретности, по што је овд. потраживање, да се врати наследна пристојба од 1431 фор., коју је у своје време задржало кр. порезно звање у Панчеву из овозакладног депозита, одбијено код кр. управног суђишта.

4.) На темељу одлуке своје од 13. (26.) јуна 1901. бр. 1023/зап. поднео је Саборски Одбор најпонизнији представку Његову ц. и апост. кр. Величанству путем преузв. г. кр. уг. министра-председника, да Њ. Величанство благоизволи најмилостивије дозволити, односно наредити, да се васпитна и *стипендијска закладна пок. народног добротвора Саве Текелије, са којом је скопчан Текелијин завод у Будимпешти*, и која се сада налази под државним руковањем, а речени завод под духовним надзором срп. прав. цркв. општине пештанске, преда на управљање и руковање Саборском Одбору, као најспособнијем вероисповедном органу, који се спомиње у превишњој одлуци од 28. октобра 1877. и то са свима правима и дужностима, које је вршила „Матица Српска“ до одузимања ове стип. закладе испод њезине управе и руковања. У исто доба је умољен како преузв. г. кр. уг. министар-председник, тако и преузв. г. кр. уг. министар б. и ј. п., да изволе потпомоћи, да се превишња дозвола получи.

Број стип. закладa, из којих су издаване стип. (са клир. школ фондом) био је:

школ. год.	1896	7.	16	са	157	питомаца	школ. год.	1899	1900. 17 са 175 питомаца
„ „	1897	8.	17	„	163	питомца	„ „	1900	1901. 21 „ 191 питомцем
„ „	1898	9.	16	„	160	питомаца	„ „	1901	1902. 23 „ 193 питомца

Свота исплаћених стипендија изнела је:

1897.	године	.	К 51.132.62
1898.	„	.	„ 52.827.18
1899.	„	.	„ 58 068.58
1900.	„	.	„ 65.662.58
1901.	„	.	„ 69.310.78
		Свега	К 297.001.74

По врсти школе било је.

Школске године		ученика осн. школе	гимназиста и реалаца	ученика трговачких, обртничких и господарских школа	приправника и приправница	питомаца школа за јелене вештине	ученика војених школа	богослова	правника	медицинара	филозофа	техничара	питомаца конзул. академије	Свега
1896	7.	—	39	6	41	2	4	50	8	4	3	—	—	157
1897	8.	—	42	5	40	3	3	47	11	7	5	—	—	163
1898	9.	—	34	4	42	2	3	51	10	9	4	—	1	160
1899	1900.	—	38	3	45	1	3	56	14	7	5	2	1	175
1900	1901.	1	43	5	45	1	3	59	15	8	6	4	1	191
1901	1902.	1	45	5	43	1	2	59	15	7	10	4	1	193

Највећи је део питомаца учио у Хрватској и Славонији (међу овима највише у Карловцима); по том у ужој Угарској и најпосле у Аустрији и неколико у иноземству (6-орица)

Питомци се са незнатним изузетком добро владали и добро и врло добро успевали.

Плаћање камате на хипотекарне зајмове из нар. црквених фондова и закалда за ове две године било је у главном уредно тако, да фискалат срп. пар. црквених фондова и заклада није имао да утужује много дужника. Овопредметне податке наводимо у овом. Предано је од 1. јануара 1897. до 31. дец. 1901. године, дакле за пет година.

		што чини просечно према броју дужника
1.) тужаба — — — —	1465	4.80 %
2.) овршних молба — —	378	1.23 %
3.) дражбених „ — — —	202	0.70 %
4.) утока — — — —	179	0.57 %

Том на супрот пак поднео је фискалат Саборском Одбору за то време *6936 ком. извештаја и правних мишљења* или просечно на сваку годину 1387 комада према год. 795 комада за време од 1|VII. 1892. до конца 1896. односно према год. 126 ком. за време 1890—1|VII. 1892. године.

Одлуком од 15. (27.) децембра 1898. бр. С. О. 8767|2255 учињено је расположење, да се парбени и овршни трошкови исплаћују фондовском фискалу на његову судским пресудама и одлукама обложену молбу и односно признаницу тако, да се истима оптерети дотичан дужник, но што парочито код парница, које дуго трају, фискал трпи штету улажући *своју готовину* на разна издавања, а не добијајући годинама накнаде издатка и односну исплату досуђеног трошка.

Саборски Одбор, овај прегледао је рачуноводством испитане рачуне свих срп. пар. црквених фондова и заклада за године 1897., 1898., 1899., 1900. и 1901. и подноси их засебним извештајима славном Сабору на финалисање.

У свези са овим извештајем има част Саборски Одбор саопћити славном нар. црквеном сабору ово. Преузвишени г. министар-председник позвао је својим дописом од 13. марта 1898. бр. 3299|М. П., да му се поднесу закључни рачуни срп. пар. црквених фондова и заклада за 1897. Одлуком својом од 9. (21.) марта 1898. С. О. 2316|7. одговорио је Саб. Одбор, да се високом захтеву не може удовољити са разлога, што подношење закључних рачуна ради вршења државног права надзора у смислу § а 19. тачке 10., прев. кр. наредбе од 14. маја 1875. спада *у делокруг сл. срп. прав. пар. црквеног сабора*, којем ће овај Саборски Одбор и закључне фондовске и закладне рачуне од 1897. године у смислу § а 22. тачке ж.) горехваљене уредбе на финалисање поднети. Ну када се преузв. исти тим одговором није задовољио, него напред наведеним вис. отписом бр. 11486|М. П. II. ex 1898. позвао Саборски Одбор, да му закључне рачуне за год. 1897. без одлагања поднесе и за своју дужност сматра, да му у будуће такове одмах по саставу подноси изјављујући на крају, да би за ту прилику, да се и опет не одговори његову налогу — који је учињен чисто у тај смер, да може вршити прев. наредбом од 14. маја 1875. министру председнику поверено надзорно право и узети на себе одговорност, која потиче из тога надзорнога правнога круга — био приморан, да учини такова расположења, која би водила безусловном осигурању извршења његове дужности, а поврх свега врховнога надзорнога права Његова Величанства: одлучио је Саборски Одбор већ наведеном одлуком од 21. сент. (3. окт.) 1898. бр. С. О. 5770|1482 ex 1898. ово: „што се тиче (пак) подношења закључних рачуна срп. пар. црквених фондова и заклада, то је овај Саборски Одбор већ обележио своје законито становиште у одлуци од 9. (21.) марта 1898. бр. С. О. 2316|7; ну обзиром на (горе обележено) право вршења врховнога државнога надзора

и услед поновичнога позива, а нарочито и са разлога, да се искључи и најмања сумња као да Саборски Одбор хоће да се извиње испод законитог надзора (контроле) државне власти: поднети преузв. истом рачуне срп. нар. црквн. фондова и заклада, који стоје под управом и рукованьем Саборскога Одбора и то од год. 1897. у препису на увид али уз скиданье сваке одговорности са себе односно према нар. црквн. сабору и са поновичним упозореньем на одређење тачке 10. §-а 19. горехваљене кр. наредбе, по којој је *право срп. нар. црквн. сабора, да Саборским Одбором прегледане рачуне нашвреледи и финалише* имајући дужност, да пре издатка заглавнога решења исте рачуне поднесе високом председништву кр. уг. министарства; које тек том приликом долази у прави законити положај, да односне одлуке изрече“. Сходно том поднесени су како исти рачуни, тако и рачуни за даље године у препису преузв. истом г. кр. угарском министру-председнику и то сваки пут уз поновично придржање у горњој одлуци обележеног становишта.

Сконтрованье благајница нар. црквн. фондова и заклада обављано је редовно за ових пет година дана и иста је увек у потпуном реду нађена. Ну по што је Саб. Одбор — ради тачније, формалније контроле — нашао за потребно, то је одлуком својом од 16. (29.) децембра 1900. бр. 2282 зап. одредио сталан пододбор од три члана (гг. Руварац, Јагић и Рогулић), да и ван седница Саборског Одбора, кад за добро нађе, сконтрира благајницу, прегледа рачунске књиге и званичење код књиговодства и благајнице нар. црквн. фондова и заклада и о том извешћа подн си Саборском Одбору; а нарочито је наређено, да се благајнички дневник дневно закључује и исти осем благајника и главног књиговође потпише увек по претходном сконтровању благајнице, у име Његове Светости патријарха, и народно-црк сни тајник, или ако је он спречен, I. или II. бележник Саборског Одбора.

Да се види *растење главнице* овопдручних нар. црквн. фондова и заклада за време од последњега извештаја (1897.), навешћемо ниже овопредметне податке према закључним рачунима:

крајем	1896.	године	било	је	стање	главнице	К	15,594.412.60
„	1897.	„	„	„	„	„	„	16,200.980.10
„	1898.	„	„	„	„	„	„	16,703.184.14
„	1899.	„	„	„	„	„	„	17,069.435.62
„	1900.	„	„	„	„	„	„	17,948.727.20
„	1901.	„	„	„	„	„	„	18,952.284.25

Према том је фондовска и закладна главница за ових пет година порасла са К 3,357.871.65.

У свези са стањем главнице имамо навести и ове податке.

Број рачунских докумената је износио у 1901. години 18.429 комада према 5554 комада у 1900-ој.

Укупно примање је износило 1901. год. 3,589.484 К 42 пот. а издавање 3,449.312 К 14 пот. према примању од 3.938.071 К 72 пот. и издарању од 3.706.002 К — у години 1890.

На крају овога одељења имамо још споменути, да се — истина ретко — догађа, да финансијске власти затраже, да се плати поштарина и за таква *званична писма* Саборског Одбора, која су управљена којој држ. власти или органу и намећу и глобу уз то. Поводом једног таквог случаја се послужио Саборски Одбор утоком и надлежно кр. финанц. управитељство је одлуком изрекло, да је Саборски Одбор власт (према саборском устројству) и да је према наредби кр. уг. министра унут. послова од 10. априла 1888. бр. 24931. прост од поштарине.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Крсно Име
Његове Светости патријарха Георгија.

На дан Св. Великомученика Димитрија славно је преузвишени господин, Његова Светост патријарх српски *Георгије Бранковић* своје Крсно Име. У дворској патријарашкој капели, која истога дана слави своју храмовну славу, служио је архијерејску литургију високопреосвештени епископ Будимски г. *Лукијан Богдановић*, на којој је литургији присуствовао св. патријарх *Георгије* и високопреосвештени епископ Бачки г. *Митрофан Шевић*. У Св. Николајевској саборној цркви служио је архијерејску литургију високопреосвештени епископ Вршачки г. *Гаврило Змејановић*.

Пре св. литургије предстало је Његовој Светости, преузвишеном свечару, и честитало Крсно Име свештенство, у име којега је поздравио Његову Светост архимандрит Крушедолски г. Анатолије Јанковић. После св. литургије благоизволело је преузвишени свечар примати честитке високопреосвештених епископа, представника местних власти, просветних завода, грађанства и осталих многобројних честитара.

Пред ручак, у присуству свију званица гостију, осветио је свечарску водицу игуман Раванички г. Сергије Пошић; а затим је отпочео свечани ручак, на којем је било преко 40 званица. Чин сечења колача извршио је архимандрит г. Анатолије Јанковић, а свечарски колач преломили су, по жељи Његове Светости, високопреосвештени епископ г. Лукијан Богдановић са рођаком Његове Светости и милим гостом г. Стеваном Ђурчићем из Београда. После овога извршенога лепога српскога црквено-народнога обичаја, и опет по леном обичају том, подигао је преузвишени свечар прву реч у славу Божју и свога Светитеља, заштитника и покровитеља Св. Великомученика Димитрија, давши топлог израза својој радости и срећи, да Га је милост Божја благословила, да и ове године у пуном здрављу дочека и прослави на данашњи дан милост Божју и свога заступника и патрона, која Га милост није никада изневерила, којој ће се и од сада за помоћ молити. Затим је преузвишени свечар подигао чашу у здравље свију присутних званица и гостију својих.

Прву здравицу у славу и здравље Његове Светости изрекао је високопреосвештени епископ Вршачки г. *Гаврило Змејановић* овим речима:

„У добро здравље Ваша Светости! Сви ми, који смо се данас овде искупили, осећамо радост, која се неда лако изразити; за коју управо нема израза, а опет је сваки више осећа. Сви осећамо радост, да смо гости овако доброг домаћина као што је Ваша Светост, и гости првог дома Српског. Сваки се од нас радује и стога, што је баш овом приликом гост Ваше Светости, кад Ваша Светост слави Крсно Име своје, јер то је дан, кад се Србин највише радује, радује кад окупи око себе госте, које његово срце љуби и који њега љубе.

Радо бих поздравио Вашу Светост у име свију присутних, али се бојим, да нећу умети дати довољно израза осећајима, који свако срце овде наносе покрећу.

Ваша Светост види данас око себе окупљену децу своју, види синове духовне, види род по крви својој, види добре и верне пријатеље своје. Па и ако се сви они, овако окупљени, међу собом и разликују по називу, али сваки осећа у души радост једну.

Молим Вашу Светост, да навољи примити поздрав мој Вашем Крсном Имену као поздрав Вашег духовног сина, који говори у име присутних још двојице духовних синова Ваше Светости, господе епископа Будимског и Бачког.

Нека ми нико не замери што се здравицом овом ограничавам на ужи круг нас епископа, јер хоћу да дадем прилике свакоме, да изрази своје осећаје према Вашој Светости.

У добро здравље Ваша Светости! Господ милостиви благословио Вашу Светост и Ваш дом. Свети и велики угодник Божји и Великомученик Димитрије остао Вам веран и од сада, Вама и Вашем Дому, како би могли још дуги низ година палити на данашњи дан свећу вештаницу и тамјан у славу Његову. Био Вам у помоћи и од сада, како би водио стопе Ваше Светости сваком срећом, миром и задовољством. Штитио Вашу Светост од свију напасти и од сваке беде. У добро здравље Ваша Светости!“

Његовој Светости преузвишеном свечару наздравили су још и г. г. Стеван Ђурчић, управитељ гимназије В. Вујић, ректор Богословије Јован Вучковић и секретар Др. Лаза Секулић.

Г. *Стеван Ђурчић* је, у веома лепој и духовитој здравици, упоредио св. патријарха Георгија сунцу на српском небу митрополије Карловачке,

на које сунце су наплазили многи облаци, да га потамне, али чија је сила светлост све те облаке разгонила, а данас видимо понеке те облаке и озарене милошћу и сјајем тога сунца. Наздрављач је затим дао израза и великим симпатијама, којима се у свима, и највишим, умним круговима краљевине Србије, прате и оцењују велика културна дела св. патријарха Георгија Бранковића.

Ректор Богословије г. протопрезвитер *Јован Вучковић* наздравио је преузвишеном свечару, у име своје и својих другова професора Богословије отприлике овим речима:

„Уз жеље, изражене у досад већ подигнутим здравицама Вашој Светости, пристајем и ја са мојим друговима. Но ја мислим, да им треба још нешто додати. Кад наздрављачи, који су пре мене говорили, желе Вашој Светости живота, желе Вам — мука; јер живот српског патријарха је мучан. Више је мука досуђено животу том, него мученицима у борби за Христијанство. И кад је тако, треба пожелити Вашој Светости поред живота још и снаге, којом се те муке поднети могу. Муке, који мучи српски патријарх на своме положају и престолу страшне су, но могу се поднети, јер највећа је поднета на крсту. Мученички венци које људи добијају данас ни су трновити, они су зелени. Могу се данашње муке поднети, и ако су тешке, само треба снаге за то. Зато уз здравље и живот, желим ја Вашој Светости и снаге, да може све послове свога мирног положаја извршити на славу цркве и на корист народа, којега Ваша Светост толико љуби. Милост Божја и Великомученика и Страстотерпца Св. Димитрија и до сада је Вашу Светост штитила, они неће ни од сад Вашу Светост оставити. Желим Вашој Светости све оно што Вам најмилији Ваши желе. Живела Ваша Светост!“

Непосредно после ових речи ректора Јована Вучковића, благоизволела је Његова Светост одговорити и здравицом сетити се свога свештенства обојега реда, те рекли отприлике овако:

„Све је тако, као што је рекао г. ректор Вучковић. Ја се уздам у Бога, у заштиту патрона мога Св. Дититрија и другога Светитеља ми Св. Георгија, да ће ме сачувати и дати ми снаге, да истрајно и побједоносно поднесем све муке, које су скопчане са мојим положајем.

Кад бих могао душу и срце моје да покажем, видео би свет, како је у њима дубоко урезана истинита љубав за напредак цркве и народа мога. Али свет ме не разуме, или не ће да разуме, или не може да ме разуме. То ме ипак у мојој љубави за цркву и народ поколебати не ће. У тој љубави ја малаксати не ћу до год ме је. Чини ми се, да би ми срце пукло да ово нисам рекао.

Обраћам се вама, моме милом свештенству, и световном и монашком. Ви ме ваљда разумете, ви бар треба да ме разумете. И удружени свом снагом својом треба, да самном заједно послужите овој љубави којом душа и срце моје дише за цркву и народ наш. Ви сте ми најјачи ослонац у светој служби мојој и архипастирском ревновању, који бар треба да сте ми најјачи ослонац. Али, на жалост, и међу вама нису сви да ме потпомажу у архипастирској љубави и тежњама мојим. Но ако мене неки од вас не разумеју и ако сви нису самном у светом делу напретка цркве и народа нашег, можда ће боље разумети и ближе бити онога, који после мене дође, те онда једном тежњом и удруженом снагом коракнути, да постигну и изведу, што ја до сада извести нисам могао, не кривицом мојом.

Желим од срца, да онај, који после мене дође, буде сретније руке, потпомогнут од свију.

Молим се Богу, да свештенству улије снаге у срце и душу, да може показати свету, да није онако како је гракнуо на њега, а особито на свештенство монашкога реда, и да умогне снагом добрих дела својих одолети напаствама и неповерењу, којим га предусреће. У тој жељи подижем чашу у здравље мога милога свештенства обојега реда“.

Ове речи св. патријарха Георгија, изговорене свом топлотом душе и срца архипастирскога, учиниле су дубок утисак у присутних гостију. У име свештенства световног и монашког захвално се Његовој Светости архимандрит Беочински г. Димитрије Бранковић.

Његова Светост, преузвишени свечар, засебном здравицом и са пуно љубави наздравио је присутним високопреосвештеним епископима; а бла- гоизволео је почаствовати веома симпатичним здравицама присутног председника Матице Српске г. А. Хаџића, а затим управитеље Богослов- ског училишта и Гимназије Карловачке, одавши своје високо признање како њима, тако и про- фесорским колегијама њиховим, на труду и успешном раду њихову око васпитања и образо- вања поверене им младежи и питомаца, и око подизања угледа поверених им просветних завода.

Високопреосвештени епископ Будимски г. *Лукијан Богдановић* благоизволео је весма симпатично поздравити г. Стевану Ђурчића, као милом госту из суседне Краљевине Србије, одавши му хвалу и признање на успеху и труду око одржаног првог конгреса српских новинара, којим је умео и могао, макар и за неколико дана, сложити српске новинарс, а која би слога требала да буде и трајна. Симпатије пак према Његовој Светости, о којима је г. Ђурчић изјавио да постоје у суседној Краљевини Србији, нама су свима миле, но требало би их дати на чување и Саборском Одбору нашем.

Свечани ручак трајао је до $^1/_2$5 после подне, и гости су се разишли у најбољем задовољству, понесав собом најпријатнију успомену са лепог свечарског славља свога љубљеног патријарха *Георгија* и искрену жељу: Да живи св. патријарх *Георгије Бранковић* на **многа лѣта**!

Покрет угарских протестаната.

Дана 26. октобра (8. новембра) о. г. држана је у Колошвару ердељска реформатска црквена окружна скупштина, којој је председавао бивши уг. министар председник барон Банфи. Отворио је скупштину говором, који заслужује и нашу пажњу, јер је симптоматична појава. У говору том упозорује он на опасност од агресивности римокатоличке струје у Угарској, која прети да поново „покатоличи“ Угарску. Тој струји треба се одупрети оживотворењем великих начела XX. законског чланка од 1848. г., који гарантује потпуну равноправност и реципроцитет свију законом признатих вероисповести у *држави* Св. Стевана, (и слободу сваке цркве у држави тој). Данас није задовољна ниједна вероисповест, јер је тај закон — на папиру остао, а државна власт поступа према свакој вероисповести и цркви — по своме благом произволењију. Не остаје друго, него *општим државним законом уредити односај државне власти једнако према свима вероисповестима и црквеним аутономијама, на темељу XX. законског чланка од 1848. године.*

Барон Банфи, док је био, као што рече, на особито експонираном политичком месту, министар председник, не само да није говорио као ово у Колошвару, не само да није имао никаквих обзира према увишеним начелима тога основног закона државног, него је према нама православним Србима, нашој цркви и црквеној автономији у своме званичењу поступао сасвим противно тим начелима, у којима данас и он види и тражи како интерес државни, тако заштиту и спас своје вероисповести.

Такво своје поступање правдао је он, у навесним приликама, постојећим уредбама у нашој цркви и црквеној автономији, које су га овлашћивале на то поступање, но за чију контрадикторност начелима XX. зак. чланка није могао он бити одговоран, а морао се је тих уредаба придржавати и у духу њиховом поступати, тим више, што је баш из српских кругова такво поступање онда тражено.

Донекле је, са формалне стране узевши ствар, могао имати и право. Постојеће уредбе у нашој цркви и црквеној автономији, октроисане неке у добу апсолутизма без нас, а октроисане неке и у добу овамо уставном, без питања али са приволом нашом, давале су и дају толико маха интеренцији и препотенцији државне власти, да под притиском њеним наша црква чами у љутом ропству државне свевласти, а црквена автономија, попут ироније државној уставности и сатире над сатирама самога појма о автономији, постоји као нека карикатура међу црквеним автономијама осталих вероисповести у држави Св. Стевана. Истина је то, као што је истина, да се је на самих српских кругова, па и веома високих, назирала државна власт на употребу своје свевласти и на мрцварење окована и укљештене бедне нам автономије и данас обескрепљене цркве.

Али је и то истина, да је мудри државник, који рачуна са верским миром у држави, а испуњен уверењем о праведности и спасоносности великих начела XX. зак. чланка, *могао*, и поред свега тога, и друкче поступати. Али је истина и то, да је и барон Банфи, и као министар председник, сигурно и тада присталица тих начела, *требао* своје поступање према нашој цркви и автономији тим начелима уподобљавати, и да није *морао* интеренцију државне власти спроводити свом оштрином и неком систематском безобзирношћу, најмање — ради несолидних прохтева нестрпљивих штребера и малконтената. Но признати се ипак мора, истини и правди за љубав, да је барон Банфи г. 1897., кад се је радило о реорганизацији наше автономије, изашао тадањем

Саборском Одбору на сусрет у начелним питањима регулације односаја автономије према држави. И да је сабор 1897., боље рећи, да је наша интелигенција пре састанка сабора тога и његова избора, умела и могла бити тада на висини своје дужности према народно-црквеним интересима, та би питања онда решена била, а наша автономија ослобођена немилосног синџира, који дај Боже да јој и кости не сломије, као што јој је крв и месо сасушио.

Но било и прошло. Ради се о том како ће бити. Свакако и за нашу цркву и црквену автономију има значаја у покрету угарских протестаната, који је без сумње, добио израза свога и у говору барона Банфија. Није питање хоће ли барону Банфију пасти у део та слава, да се његовим утицајем оживотворе начела XX. зак. чл. од г. 1848. Сигур је у томе, да та начела постоје, да се покрећу, и да њихово оживотворење тражи једна силна струја. Протестанти су снага у Угарској; а снага лежи и у самој идеји узвишених начела тога закона. Идеје моралног основа побеђују, оне носе услове за победу саме у себи, а нама само да сачекају време и људе, који ће их оживотворити. Победа њихова питање је, дакле, времена. На становишту начела XX. зак. чланка од г. 1848. стојимо и ми, а стојаћемо и од сада, у борби за права своје цркве и у њојзи црквене автономије.

Изјаве у Колошварској реформатској скупштини сматрамо као сигнал борби за узвишену идеју и велика начела, која цркви дају слободу, а свима вероисповестима хришћанским потпуну равноправност. Тај покрет симпатијом примамо, без обзира с које стране долази. Одобравамо начело покрета тог. А знајући снагу руке, која га се прихвата, признајемо му и важност.

Мисао тога покрета, да се општим државним законом регулише једнаки одношај државне власти према свакој цркви и свима хришћанским вероисповестима и њиховим црквеним автономијама, захтев је и нас православних Срба у држави Св. Стевана. Сматрамо дужношћу свију фактора наших, да на томе захтеву и становишту оснивају целу своју акцију, а у остварење њихово да уложе сву снагу мудрога и одлучнога поступања. In hoc signo!

Симпатијом и радошћу поздрављамо мисао таквог захтева и у покрету угарских протестаната, а с уверењем, да ће у општој победи хришћанских идеја, љубави, правде, слободе и једнакости, бити победа и наших идеала, наших тежња за слободом наше цркве и ослобођењем наше заробљене црквене автономије.

Јеремић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Митрополитски Црквени Савет**) О радњи у седницама овог Савета од 15, 16 и 17 октобра о. г. орган радикалне странке доноси овај извештај:

Од начелне вредности донесене су ове одлуке:

1.) Поводом једног случаја, да је окружни протопрезвитер иступио на конзисторије решено је: јавити конзисторијама, да су протопрезвитери као пуноправни чланови конзистори је дужни док су у служби испуњавати чланова епарх. конзисторије.

2.) Решено је, да конзисторије приликом испитивања молбеница на упражњене парохије у случају одбацивања молбенице какве према §. 57. Најв. Кр. Рескрипта слово Г.) дужне су навести и разлоге, против којих се може утецати на митропол. црк. савет.

3) Поднети извештај о раду митроп. црк. савета српском народно-црквеном сабору.

(**Саборски Одбор**) држао је своје седнице дана 28, 29, 30 и 31 октобра о. г. под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина, патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова присутни су били: високопреосвештени епископ Вршачки господин *Гаврило Змејановић*, те г.г. парох *Божидар Поповић*, парох *Сава Стојаковић*, *Др. Миша Михајловић*, *Др. Жарко Миладиновић*, *Др. Мита Мушицки* и *Др. Стеван Јовановић*. Пошто са друге, званичне стране, извештај о радњи Саборског Одбора не добијамо, то ћемо извештај о тој радњи донети по извештајима, које доноси орган радикалне странке. Гласи овако:

Кр. земаљска влада у Загребу, делећи појединим српским православним црквеним општинама приномоћ за градњу или оправак цркве из' кога парохијског здања нигда те приномоћи не даје да општина сама тијем новцем рукује, него те градње или оправке сама изводи, преко својих органа. Против тога обратио се Саборски Одбор преставком, али ни те преставке није влада уважила. Саборски Одбор је поново закључио, да се обрати преставком, да бар дотичну своту стави на расположење Саборском Одбору, кад неће, да то учини појединој црквеној

општини, јер бар у Саборском Одбору треба да има гаранцију, да ће се свота правилно употребити.

Одбијене су многе молбе свештеника, да им се дозволи оброчно уплаћивање у свештеничко-удовички пензиони фонд, јер то не би било у интересу баш самих породица дотичних свештеника.

Одбијене су молбе молбе за прилоге и зато што нијесу поднесене путем претпостављене власти или што нијесу ничим документиране.

Административном одбору бачком издаће се потребни списи из архиве ради спроведења истраге против црквеног одбора сомборског.

На питање административног одбора горњо-карловачког издаће се начелно решење, да изборницима за епархијску скупштину и за избор народног посланика не припада никаква нити дневница нити подвозарина дочим самим скупштинарима епархијским припада у колико то може епархијски фонд да поднесе.

Многе молбе црквених општина, којима моле прилоге за школу или цркву уступљене су на извештај надлежном школском епархијском одбору или административном одбору или пак школском савету.

Некојим сиромашним удовама свештеничким одобрена је прилога од 130 круна, у колико буде средстава.

Одбијене су и молбе некојих пензионисаних свештеника за повишење њихове мале пензије управо прилогом, јер ма да су те молбе основане, данас средства још не допуштају, да им се та прилога повиси.

Одобрено је да се набави неки наметај у канцеларије народног дома и две три слике, и то: Њ. Величанства, Благовештенски сабор од год. 1861. и Свеба Срба.

И опет су одбијене многе молбе, јер нису довољно инструиране, нити су преко епархијских својих власти поднесене.

Изабран је одбор од четворице, који ће проучити и припремити материјал за законодавни рад што га има предложити овај Саборски Одбор будућем сабору. У тај одбор ушли су: Епископ Гаврило, поп Божа Поповић, др. Мита Мушицки и др. Жарко Миладиновић.

Томе одбору дати су од сабора уступљени предлози, представке епархијских скупштина и све што се употребити може.

Саборски закључак, да се изради нова школска уредба упућује се Школском Савету да исти као стручњак учини предлог саборском одбору.

По закључку сабора умољене се министар председник, да поради да се нада наредба судовима, да респектују и држе се закона у погледу отуђивања народно-црквених добара.

Тако исто умољене се и кр. земаљска влада у Загребу.

Позваће се настојатељи свију манастира, да изаберу између себе један одбор, који ће са саборским одбором односно пододбором пронаћи најзгоднији начин, како да се удеси управа манастирским добрима.

Закључено је да се добаве списи од народно-црквеног Школског Савета у погледу плате и суспензије епархијског школског референта Ђорђа Поповића.

На закључак сабора да се учине потребни кораци, да се гимназијски фондови предаду у манипулацију Саборском Одбору, стављене се Саборски Одбор у споразум са патронатима.

Позвати књиговођство народних фондова да поднесе извештај о томе, у колико још нису накнадно после 1890. год. уплаћени ревизионим одбором пронађени мањи буд на капиталу буд на камата, да се према томе удовољи закључку сабора, те да се позову сви и дужници да то на 14 дана учине.

Исто тако саопштити књиговођству и одлуку сабора, како да се пронађене неуредности и нетачности уклоне.

Уступљен пододбору предлог др. Летића о оснивању конвикта за гимназисте из Горње Крајине, те пакрачке и евентуално на будимске дијецезе, а на њиову Његове Светости патријарха о отпочетом грађењу већ манастирског семинара, који би већ сад закенио предлог др. Летића, позван је патронат, да поднесе извештај о монашкој школи и о намереној градњи семинара, да се по тој ствари коначна одлука донесе.

Молба Белобрђана и Дољана, да им се неке земље даду на откуп или у вечити закуп, а тако исто и виногради упућена митрополиту по његовој жељи на извиђај и предлог.

Упућено књиговодство, да према закључку сабора у прорачун за идућу годину стави разне повишице народним чиновницима.

Саопштити свима епархијским административним одборима одлуку сабора о издавању манастирских земаља под закуп, да је даље обнародују и прогласе.

Известити владу, да су сви закључци сабора, који требају да се влади поднесу поднесени, те умолити што скорашњу потврду односно одобрење.

На предлог епархијске конзисторије темишварске изабрани су као питомци стипендијске задужбе Петра Божића: Петар Перић, Сава Стајић, Душан Замуровић и Бошко Пецарски.

За питомца Војновићеве закладе изабран је Драговир Аранђички, пошто је доказао своје сродство са завештачем.

За питомце Сервицкове закладе изабрани су: Душан Петровић и Јован Галогажа од 41 молитеља, а за богословске стипендије: Новаковић, Увалић и Писарев богослови.

(Родња Архидијецезалних епархијских власти.)

I. *Административни Одбор* у седници својој од 7. (20.) окт. о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина, патријарха *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих, и ове предмете: — Узето је на знање високо саопштење Његове Светости, да је највишо одобрио закључак црквене општине у Даљу, који је за питомца тамошњег просветног фонда за школ. г. 1002/3. изабран свршени ученик IV. разреда основне школе Милан Костић са годишњом стипендијом од 400 К. — Узето је на знање надлежно решење кр. вем. владе, одела за богоштовље и наставу у Загребу, којим је одобрила јефтимбену драшку у предмету оправка цркве у Горњем Товарнику за досталну своту од 7998 К, од које ће дотична црквена општина по свршеној оправци цркве своје добити земаљску припомоћ од 2998 К 10 потура. — Узета је на знање одлука Саборског Одбора, којом је управи манастира Крушедола дозвољено, да може из својих сопственних прихода употребити своту од 1594 К 60 пот. на постројење и уређење зцетиленског осветљења карбидом у манастирским просторијама с тим, да о уређењу таког осветљења не пропусти благовремено известити и друштво, код којег су манастирске зграде против пожара осигуране. — Извештене су управе манастира, да је Саборски Одбор одлучио у сврху прегледања манастирских добара и имовних стања изаслати повереништво и то ради прегледања манастира Раковца, Беочина и Привине Главе у лицу јереја Божидара Поповића члана Саб. Одбора, а осталих манастира у Архидијецези у лицу дра Жарка Милојковића члана и Дра Јована Радивојевића Вачића члана заменика Саб. Одбора с тим, да поменута г. повереници имају дотичне манастире како у погледу имовног стања, тако и у погледу администрације у економији још ове јесени прегледати и о том извештаје своје са евентуалним предлозима поднети Саб. Одбору. — Публикована је подручном свештенству одлука Саб. Одбора, да ће се *молбе* за повишење основног улога у свештеничко-удовички мировински фонд и истим молбама приложене лечничке сведоџбе у будуће само под тим условом узети у обзир, ако су исте молбе таковим лечничким сведоџбама снабдевене, које су од котарског или жупанијског или пак градског лечника издане, и осим потписа још и печатом дотичног лечника снабдевене. — Издани су налози у предмету избора заступника за архијску скупштину. — Публикована је наредба Саб. Одбора, којом се повлачи досадања наредба о новчу II. и III. таса у црквама. — Поводом оставке председника црквене општине у Батајници, а с разлога, да је и потпредседничко место упражњено, решено је, да старом црквеном одбору у Батајници, који ће изборои нове црквене скупштине руководити, има до коначне организације и конституисања црквене скупштине председавати седњи привремени администратор Батајничке парохије О. Илариов Коларовић. — Одобрен је закључак манастирског братства у манастиру Хопову, да сву манастирску земљу у идућој економској години у својој режији обделавати може. — Поводом навешћа управе манастира Привине Главе, да је у дотичним парницама својим, са једним приватним тужитељем, кр. кот. суд у Шиду свагда манастир на оглуху на губитак парнице осудио, на основу врховне решидбе кр. стола седморице од 20/12. 1895. Ар. 4609. савезно са §. 2. одс. V. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868., премда је манастир свога заступника на рочишта слао; те услед молбе управе истог манастира за упутство, како ће у будуће у оваким парницама поступати, пошто кр. кот. суд у Шиду не признаје манастирског настојатеља односно његовог заступника овлашћеним за заступање манастира — решено је: известити управу манастира Привине Главе, да је Архид. Админ. Одбор, поводом сличне осуде реченог суда против црквене општине у Беркасову учињено преставку на високословни срп. правосл. народно-црквени Саб. Одбор, ради сходних корака код високовладног одела за правосуђе против кривог тумачења и примене односне врховне решидбе кр. стола седморице и установе прев. кр. рескрипта, те ће се резултат те преставке у своје време истој управи знања и будућег равнања ради саопштити. — Дозвољено је оцепљење филијала Босута од матице Раче у засебну црквену општину и парохију, пошто је установљено, да постоје сви услови за дозволу таквог оцепљења. — На потраживање пароха у Привини јереја Николе Максића наложено је тамошњој црквеној општини, да има, под претњом законитих последица, земљиште, које је приликом сегрегације пашњака 1876. г. на уживање парохијске сесије прикало, безодплачно у посед и уживање предати пароху Николи Максићу, а тако исто и прикљену за економску

годину 1901. и 1902. аренду за уштпно земљиште примљену. — Одобрен је опоравак цркве у Старом Сланкамену, а у вези с тим и уговор у том предмету склопљен између црквене општине у истом месту и дотичним подузетником. — Одобрен је опоравак цркве у Војки. — Одобрено је црквеној општини у Адашевцима набавка црквеног сата на торњу за цену од 1015 К. — Одобрена је спољашња оправка цркве, црквене портанске ограде и подизање новога црквеног торња у црквеној општини у Дивошу. — Одобрена је оправка цркве у црквеној општини у Шашинцима. — Поводом молбе црквене општине у О. за обавештај, у којем случају и колико припада окр. протопрезвитеру у име дневница и колико у име подвоза, решено је известити исту општину, да окр. протопрезвитеру приликом обављања протопрезвитерске визитације припада само накнада за подвоз и то: на коли по километру 40 фил., на железници II., а на лађи I. класа, уз то где је потребно, још и фијакер од дотичне станице и натраг; дочим у случају, кад је изаслан од епархијске власти, припада му осим споменутог подвоза, још и дневница у износу од 6 К. — Одобрен је набор $^1/_3$ црквених скупштинара у црквеној општини у Вуковару. — Пошто је решењем кр. зем. владе устуљена црквено-општинска школска зграда у Негославцима тамошњој политичкој општини на основу доселости, одобрено је тамошњој црквеној општини да подигне парницу против политичке општине редовним судским путем. — Одобрени су црквени рачуни црквене општине у Адашевци за г. 1901; црквено-општински за г. 1898 и 1899. у Вуковару; црквени за г. 1895. до 1897. и парохијални за г. 1895. до 1899. у Добринци; црквени и парохијални за г. 1901. у Инђији; црквено-општински за г. 1899. и 1900. у Кленку; црквени и парохијални за г. 1900. и 1901. у Нерадину; црквено општински за г. 1901. у Шимановцима. — Узето је на знање извешће окр. протопрезвитера Земунског да је разрешио црквену скупштину и одбор у Д. Товарнику, а пошто се нико од тамошњих становника није хтео примити чланства у привременом управном одбору, који је он хтео у име Админ. овог Одбора поставити, то да је кључеве од благајне предао тамошњем пароху и двојици црквених тутора, те су исти овлаштени, да до даље одредбе овога одбора могу обављати све послове, који спадају у делокруг црквене скупштине и одбора.

II. Конзисторија, у седници својој од 8. (21.) октобра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина, патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим осталих, и ове предмете: — Узет је на знање високи отпис Његове Светости, којим извештава, да је преосвештени господин епископ Бачки Митрофан, по добијеној дозволи, свршеног богослова Светозара Петровића из Нових Карловаца, опредељеног администратора парохије у Шушму, дана 14. (27.) септембра о. г. за ђакона, а дана 17 (30.) за презвитера рукоположити изволео. У вези с тим, узето је на знање извешће окр. протопрезвитера у Митровици, да је исти јереја Светозара Петровића увео у администрацију парохије у Шушму, разрешивши претходно од те администрације јеромонаха О. Михаила Филиповића и упутио га у свој постриг, у манастир Врдник. — Поводом тим што је администратор парохије у Дивошу јереј Георгије Николић изабран за пароха у Дивошу и у Ст. Паланки, позван је исти на изјану, које од та два парохијска места, на која је истовремено изабран, задржати жели. — Припуштени су полагању стечајног испита јереј Василије Јанковић парохијски личан помоћник у Грегуревцима и јереј Јован Јаношевић парохијски личан помоћник у Крчедину. — Одобрен је закључак црквене скупштине у Обрежи, којим једногласно прима за свога пароха јереја Душана Поповића администратора парохије у Визићу, као јединог компетента на упражњено парохијско место у Обрежи. У вези с тим постављен је за администратора парохије у Визићу свршени богослов Лука Вујанић из Руме, те је исти познат, да се ради свога рукоположења обрати са инструјираном молбом Његовој Светости преузвишеном господину патријарху српском Георгију Бранковићу, а до његова рукоположења имаће парохију у Визићу администрирати јеромонах О. Корнелије Будић. — Узет је на знање извештај администратора протопрезвитерата Вуковарског протојереја Илије Перкићанског, да је у смислу налога Његове Светости новообновљену цркву у Габошу осветио. — Узети су на знање извештаји окр. протопрезвитера Земунског и Митровачког, о извршеном премештају јереја Георгија Недељковића са администрације парохије у Добановци на администрацију у Сибач, а јереја Јована Лазаревића са администрације парохије у Сибачу на место парохијског личног помоћника у Михаљевце, а јеромонаха О. Арсенија Јеремића са места парохијског личног помоћника у Михаљевцима на администрацију парохије у Добановцима. — Пошто се на расписани стечај за упражњено парохијско место у Нештину пријавио једини компетенат јереј Милан Протић, администрација исте парохије, преслушаће се црквена скупштина у Нештину, да ли тога јединог компетента за свога пароха прима. — Поводом извештаја пароха у С.

Бешенову, да покојни бивши тамошњи парох Георгије Књежевић није унео у матицу крштених неке особе тамо рођене и крштене, упућено је парохијско звање у Бешенову, да позове родитеље дотичних особа, да се рада накнадног уноса њиховог у матицу крштених обрате путем своје политичке власти на, у овом предмету, надлежну кр. земаљску владу одео за богоштовље и наставу у Загребу. — Поводом првјене парохијског звања у Осеку, да је тамошњи горњоградски римокатолички жупник ванбрачно дете православне Драгиње рођ. Белић по римокатоличком обреду крстио и у своју матицу крштених унео, уступиће се иста пријава кр. зем. влади са молбом, да у своме делокругу овопредметне наваде учини, те у колико је пријава основана, брисане дотичног детета из римокатоличких матица крштених, односно унос у православне матице одреди. —

(**Епархијска скупштина**) епархије Темишварске, сазвана је за 16. (29.) децембар о. г. Избори заступника на ту скупштину биће 28. новембра (11. дец.) о. г.

(**Избор заступника на епархијску скупштину.**) У Кореничком протопрезвитерату за заступнике на епархијску скупштину Горњо-Карловачке епархије изабрани су 4 посједника, 7 трговаца, 7 ратара, 1 умировљени капетан, 1 умировљени канцелиста и 1 инжињер.

(**Мита Пешковић**), кр. жупанијски школски надзорник у Беловару (Хрватска), навршио је 1 октобра о. г. 35-годишњицу свог учитељског рада. У низу тих година преживео је 50-годишњицу свога живота, 40-годишњицу свог књижевног рада, 35-годишњицу учитељског дјелања; 30-годишњицу уређивања разних листова и 10-годишњицу свог надзорничког рада. Уређивао је ове листове: *Учитеља*, *Нову Школу*, *Књиге за школу и учитељство*, *Бачку библиотеку*, *Пчелицу*, *Нашу Прошлост*, и *Нови Васпитач*, који ево петнаест година издаја у његову власништву. Писао је многе чланке у *Летопису* Матице Српске и у *Књигама за народ*, *Историју српских школа у Аустро-Угарској*, коју је наградила Матица Српска са 50 дуката. Надао је збирку својих педагошких радова у засебној књизи и више уџбеника за основне народне школе. Може се рећи, да је он један од најплоднијих педагошких писаца у Срба у последње 30 година, и можемо се поносити, што имамо међу српским учитељством таких изврсних снага. Желимо му још дуга века, да послужи школи и просвети народној.

(† **Софија Станојевићева**) завештала је цео свој иметак, у вредности од 30.000 К, српској православној црквеној општини у Винковцима. Слава јој!

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 24. октобра (6. нов.) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Од расправљаних предмета наводимо: На пријаву председникову о смрти члана Књиж. Одељења дра Јована Пачуа одају присутни устајањем са својих места и усклико „Слава му!“ своју почаст. Уједно ће се умолити Књиж. Одељење, да одреди говорника. — Предлог Љубомира Лотића о књижевним предавањима саопштиће се члановима Књиж. Одељења да искажу, кад и шта после предавати. — Предлог Тих. Остојића о књижевном саветовању разаслаће се члановима Књижевног Одељења и још многима, који се за то интересују. — Извештај секретарев о састанку редакционог пододбора узима се на знање. — Књиж. Одбор шаље свој одговор Управном Одбору на неке примедбе рачунских супер-ревизора Скупштинских о књижевном раду. — За Летопис и Књиге Матице Српске примају се: „Ко је краљица Јелена?“ од Чеде Мијатовића, „Односаји између Србије и Угарске год. 1331 — 1355.“ од Петра Марковића, „За крухом“, роман Ива Тинића. — Не примају се „Филозофија као наука“ од непознатог писца, „Песме“ Бранчевског, „Песме“ Јована Шарића, „Бијели Павле“ од М. Ђуровића. — Надају се на оцену „Македонске народне песме у бугарској књижевности“ од Ивана Ивановића, „Процес историје човечанства“ од Б. Кнежевића. — Захвала питомца Петра Костића на ужинаву стипендије за трговачку струку на задужбине Гавре Романовића узима се на новољно знање.

У Србији.

(**Српска Књижевна Задруга**). Књиге XI. кола Српске Књижевне Задруге скоро се довршују. Три су са сним готове (прва свеска „Приповедака“ Ђ. Јакшића, „Тарас Буљба“ Н. В. Гогола и „Поречко и постанак народности“ од В. Бецхота); две ће кроз који дан бити готове (прва свеска „Скупљених драмата“ Ј. С. Поповића и друга свеска „Причања Вука Дојчевића“ Ст. М. Љубише), а две се последње у велико раде у штампарији (друга свеска Ј. Вујића „Путешествија по Србији“ и „Ускок“ С. Матавуља). Упис на X. коло може се и даље вршити уз упис на XI коло.

Разне белешке.

(**Др. Гавра Манојловић**) до сада јавни ванредни професор опште светске историје на загребачком свеучилишту, именован је превишње за јавног редовног професора.

(**Др. Владимир Варићак**) до сада јавни ванредни професор математике на Загребачком свеучилишту именован је превишње за јавног редовног професора.

РАДИ ЗНАЊА И УВАЖЕЊА! С овим бројем Срп. Сиона почели смо да разашиљемо дужницима овога листа за претплату, поштанске упутнице испуњене са овотом дугујуће претплате, да претплатници без икаквог труда свог има упутницу само са односном овотом да пошаље свом поштанском уреду. — Надамо се, да ће н. н. г. претплатници увидети дужност своју, те подмирити дугујућу претплату.

Администрација „Српског Сиона“.

Књижевни оглас.

Изишла је из штампе и може се добити једино код потписатог за 2 круне књига:

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА КАРЛОВАЧКА

ово половине XVIII. века

ПО АРХИВСКИМ СПИСИМА

приредио

протојереј **Димитрије Руварац.**

издање

Његове Светости српског патријарха

Георгија Бранковића.

Карловци, Српска Манастирска Штампарија, 1902.

Књига је штампана на лепој сатинираној белој хартији велике осмине, стр. 120+224, или 22 табака.

Како је у истој књизи сасвим потанко описано 106 црквата Архидијецезе карловачке и наведено код сваке имена свештеника, њихови породични односаји, знање и имање из 1732./3. године, за тим статистички податци Архидијецезе из 1732. 1755. са наводом свештеника, синтрона, црквених синова, кнезова односно официра, 1766. са именима свештеника и кад је ко од њих рукоположен, учитеља и кад је и ко је цркву основао, 1791.; Арадске епархије 1755. са наводом каква је црква и именима свештеника; Бачке 1785.; Карансебешке-вршачке 1749. са именима свештеника; Карлштатске, Костајничке и Пакрачке 1755. и Темишварске 1773.; за тим Далски спахилук око 1706., и имена оних особа, што су у прве две десетине XVIII. века спремали свештеничке кандидате, са азбучним редом места . . . — не би требало наше црквене општине, а особито из Архидијецезе, а да не набаве горњу књигу. А ета ће књига добро доћи и онима, који воде бригу о стању нашег народа и његовом кретању, као и љубитељима старина.

Из исте се може понајбоље видети, како се наш народ, особито у Срему јако умножио, — 1732. било је у Архидијецези српских 138 села, а данас има 187, кућа српских 7785, а данас око 30.000, цркава 111 а данас 171, свештеника 170 а данас 139 — а подједно се може из ње увидети и то, како су нам 1732./3. сиромашне и јадне изгледале цркве у Срему — у целом Срему није било ни 10 зиданих цркава и то већином од чершиња и цигала, а остале су биле већином од брвана и плетера покривене трском а тек по гдегде даском.

Димитрије Руварац

управитељ Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad E 1203. 1292. I. 160 ex 1902. 145 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На упражњену парохију V. плаћеног разреда у Малој Маргити. Рок пријаве прописаним путем до 11. (24.) новембра 1902.

Из седнице епарх. конзисторије вршачке држане 23. септембра (6. октобра) 1902.

Председништво.

Број 1124/К. ван 633. ex 1902. 160 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто бележника епархијских власти пакрачких са дужностима и бервима прописаним привременим уређењем епархија од 29. маја 1871. год.

Молитељи имају поднијети путем потписане конзисторије епархијској скупштини пакрачкој најдаље до 1. (14.) децембра 1902. молбенице своје, обложене са свједочбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадашњем службовању своме.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 22. октобра (4. новембра) 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Ad C. O. 4856/1882. ex 1902. бр. 166. 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црк. сабора, од 2. (15.) јула 1902. бр. 3, и овдашњој одлуци од потписаног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на *место протоколисте саборског одбора* и осталих средњих митрополијских нар. црк. автономних власти са платом од год. 1400 К и станарином од год. 200 К с тим, да ће постављање за сад бити у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, ваља своје ваљано инструисане молбенице да поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Доставерно се има исказати нарочито, да молитељ влада српским, мађарским и немачким језиком.

Из седнице срп. прав. нар. црк. саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 150 3—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3 и сходно овд. одлуци од долеозначеногa дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *бележника саборскога одбора* као помоћника нар. црквене тајника у Карловцима са платом од год. 3000 К и станарином од год. 400 К, које се место за сада привремено попуњава.

Ко жели получити ово место, има доказати, да је Србин прав. вере, да је бар свршен правник уз то да у речи и писму потпуно влада језиком српским, мађарским и немачким. Осим тога ваља да прилиже сведоџбу о досадањем својем занимању и владању.

Инструјисане молбенице ваља поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 155 3—3

СТЕЧАЈ.

На основу наређења срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. сходно овдашњим одлукама од потписаногa дана и под горњим бројем и бр. зап. 1885. ex 1902. овим се расписује стечај на новосистемизовано *место статистичара*, који ће уједно бити дужан уређивати званични лист, који ће издавати саборски одбор.

Берива статистичару ће бити ово: а.) статистичарска награда од год. 1000 К, уређивачка награда од год. 800 К и станарина од год. 200 К. Постављање ће бити за сад у привременом својству.

Срби православне вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал., а молбеници ваља да приложе крсни лист, сведоџбу о свршеним средњошколским наукама (односно о одговарајућој спреми) и о том, да су били уредници или унут. сарадници којег листа као и сведоџбу о досадањем службовању односно занимању и владању.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882 ex 1902. 154 3—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долеозначеногa дана и под горњим бројем овим се расписује стечај ради попуњења *помоћничких и вежбеничких места код књиговодства и благајнице срп. нар. црквених фондова и закладâ* у Карловцима и то: трију помоћничких места свако са наплатом од годишњих 1800 К и једнога помоћничкога места са платом од годишњих 1200 К; даље једнога вежбеничкога места са наплатом од год. 1200 К и најпосле једнога вежбеничкога места са наплатом од год. 1000 К с тим, да се та места за сад привремено попуњавају.

Молитељи на ова места имају односним исправама (о вери и народности, и теоретском оспособљењу за књиговодство (нарочито успешно апсолвиране трговачке школе) знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, државе у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902.

Председништво
саборског одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 151 3—3

СТЕЧАЈ.

Сходно одлуци срп. нар. црквене сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. као и овд. одлуци од долеозначеногa дана и под горњим бројем расписује се овим стечај на место *надзиратеља нар. црквених добара* с којим је скопчана год. плата од 3000 К и год. паушал на дневнице и пут од 1000 К и које ће се место за сад привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије изучен и испитан а рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они Срби православне вере, који ово место желе получити, да своје крсним листом, сведоџбом о стручном оспособљењу, о досадањем занимању и владању као и о знању језика инструјисане молбенице поднесу саборском одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. год.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 157 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно овдашњој одлуци од доле означеног дана и под горњим бројем овим се расписује стечај на привремено систимизовано *место отправника саборског одбора* и осталих средишњих митрополијских нар црквн. автономних власти са платом од год. 1200 К. Постављање ће бити у привременом својству.

Срби прав. вере, који желе получити ово место, ваља да поднесу своје инструјисане молбенице саборском одбору *најдаље до конца новембра 1902.* године по ст. кал.

Молби се има привити крсни лист, сведоџба о досадањој служби и владању као и доказ, да молитељ осим српскога језика разумева нешто и мађарски и немачки.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. саборског одбора, држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 152 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквн. сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долезначеног дана и под горњим бројем расписује се стечај на место *архивара при срп. прав. митрополијској архиви у Карловцима*, које ће се место за сад привремено попунити.

С тим местом је скопчана плата од год. 2400 К и станарина од год. 400 К.

Од архивара се иште, да је Србин православне вере, да има факултетске науке, а уз то да потпуно знаде језике: српски, латински, мађарски и немачки.

Ваљано инструјисане молбенице ваља поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра 1902.* по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1892. године.

Председништво
саборскога одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 153 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Сходно одлуци срп. нар. црквн. сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и овдашњој одлуци од долезначеног дана и под горњим бројем расписује се стечај на ново систимизовано место *ревизора рачуна код књиговодства срп. нар. црквн. фондова и заклада* са год. платом од 2000 К и станарином од 300 К, које се место за сад привремено попуњује.

На ово место могу компетовати Срби православне вере, а молитељи ваља да докажу осем тога нарочито да имају потпуну формалну квалификацију за књиговодство односно да су свршили с успехом трговачку школу.

Молитељи имају односним исправама (о вери и народности, теоретском оспособљењу, знању језика и о досадањој служби и владању) снабдевене молбенице своје поднети Саборском Одбору *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. Саборског Одбора држане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
Саборског Одбора.

Ad C. O. 4856./1882. ex 1902. 149 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На основу наређења срп. нар. црквн. сабора од 2. (15.) јула 1902. бр. 3. и сходно овд. одлуци од долезначеног дана под горњим бројем расписује се овим стечај 1., на *место фискала* срп. нар. црквн. фондова и заклада за *Угарску* и 2., на *место фискала* срп. нар. црквн. фондова и заклада за *Хрватску и Славонију*, која се места за сада привремено попунити имају.

Осим оне одветничке квалификације иште се од фискала и знање потребних језика, а наиме српскога и немачкога, од фискала за Угарску пак још и језика мађарскога.

Седиште фискала за Троједницу има бити у Карловцима, односно фискала за Угарску ће одредити саборски одбор накнадно.

Са знањем и једнога и другога фискала скопчана су годишња берива у износу од 2200 до 2200 К.

Они православни Срби, који желе једно или друго од горњих места получити, имају своје ваљано инструјиране молбенице поднети саборском одбору у Карловцима *најдаље до конца новембра* 1902. по ст. кал.

Из седнице срп. прав. нар. црквн. саборског одбора, одржане у Карловцима 20. септембра (3. октобра) 1902. године.

Председништво
саборског одбора.

СТЕЧАЈ.

162 1—3

Решењем сл. Епарх. Школ. Одбора Бачког бр. 2148/416. ех 1902. и закључком месног школског одбора од 29. окт. (11. нов.) о. г. расписује се стечај на друго учитељско место при ново отварајућој срп. прав. вероисповедној школи у општини Каћу епархији Бачкој.

Плата је учитељска 800 круна у готовом, 80 круна за повторну школу, 96 круна за огрев и 20 круна за писаће потребе као и слободан стан од две собе, шталом, шупом, подрумом и баштом, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна годишње.

Дужности су му школ. уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу цркв. појању обучавати.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечаја траје 6 недеља од првог објављења у Срп. Сиону.

Из седнице месног школског одбора држане у Каћу 29. октобра (11. нов.) 1902. год.

Живојин М. Сенћанин
перовођа.

Василије Вуковић
парох и пред. Шк. Одб.

Бр. 59./1902.

159 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на мјесто једнога пјевчике код православне српске цркве у Ријеци. Иште се да знаде барем све осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о нељељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас. Мјесто ово може добити само ученик гимназије, православни Србин, који би узгред оће и гимназију свршавао, а који је добра владања и у школи добро напредује. Који зна и нотално појање, на можда још и који инштрументат, има првенство. Награда ће му бити 40, па евентуално, према способности, и 50 круна мјесечно.

Ако се у ово доба године, пошто су већ школе отпочеле, не би нашао можда гимназиста за ово мјесто, може бити примљен и онај, који не би похађао гимназије; али тај само привремено, до конца Августа 1903. године.

Инштрумирану молбеницу ваља поднијети потписаном предсједништву до божићњих покзада о. г.

У Ријеци 12. (25.) Окт. 1902.

Предсједништво
срп. прав. црк. општине.

ДРУГИ ОГЛАСИ

БЕСПЛАТНО! Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целивајних Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведоџбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

161 1—8 **НОВИ САД** Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нефранкована писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 587

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 45

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 10. новембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ

СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ САБОРСКОГ ОДБОРА СЛАВНОМ СРП. ПРАВ. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

(Свршетак)

Б. Управа и надзор српских православних народно-црквених добара.

1. Митрополитска добра.

Савезно са наведеним подацима код резиденцијскога фонда имамо част овде додати у обзиру саме митрополитско-патријаршке резиденције, да је обрачун између предузимача градње и Саборског Одбора коначно обављен тако, да исти предузимач нема више ништа да потражи на тај рачун (услед одлуке С. О. 2509|102. ех 1898.)

Обзиром на то, што је на посед митрополијски у каћко-ковиљском риту (V'I. залив) ради реконструкције насипа ритских залива бр. II. III. и IV'. знатна свота (око 80 000 К) била набачена, која свота се, по што је осем редовних овопредметних терета и издатака прописана, има сматрати као *инвестиција* реченога поседа, те која не може падати на терет само садањем плодоуживаоцу, него *свагдањем* архијепископу митрополиту и патријарху, по што је то инвестиција у корист реалитета, која ће нарочито тек касније показати благодетне последице — дозвољено је, да се из пар. црквб. фондова даде 4% апунтетни зајам од 80.000 К са одређеним роком отплате, коју одлуку је благоизволило Његово ц. и ап. кр. Величанство под 5. јануаром 1898. најмилостивије одобрити тако, да дужност отплате за горе одређени рок терети свагдањега архијепископа. митрополита и патријарха као плодоуживаоца реченога поседа.

Одлуком бр. С О. 4230|1745. ех 1896. одређено премерење и сачињење плана и др. код покретног *поседа у Ковиљу* обављено је.

Одлуком бр. С. О. 6455|1848. ех 1899. узет је на знање *закупни уговор* од 16. јула 1899. између Његове Светости и Богдана и Јаше Дунђерског о *задолмљеној земљи* горњега поседа (2200$\frac{1466}{1833}$ јут.) и т. зв. „Vorland“-а (1000 јут.) за време од 15. августа 1899. до 15. августа 1911. год.

У години 1900-ој прегледано је *властелинство даљско* изасланицима Саборског Одбора и извештај њихов узет је на новољно знање (С. О. 4855. 5921.|1227. ех 1900.)

Интеркаларни рачуни архијепископије и митрополије карловачке за време од 8. децембра 1888. до 1. маја 1890. прегледани су, обрачун између интеркалара и и Његове Светости установљен, те је ова ствар финализана.

Да би се дошло до законито уређеног стања, морало се ступити на пут парнице ради исправке грунтовнице у обзиру на ону непокретност, где је смештено благодејање, која непокретност стоји на имену градске општине карловачке.

2. Епископска добра.

Одлуком бр. С. О. 5867|1925. ех 1896. установљену епископску дотацију на шест година дана (1897. до 1902.) са год. 11.800 фор. а вр. сваком епископу изволио је узети на знање с одобрењем и преузв. г. кр. уг министар председних под 8. јануаром 1898. бр. 19797. М. П. ех 1897. Ну по установљењу епископске дотације појавили се нови (жупанијски и срески) *прирези на терет пустаре „Сирига“* и како су правна средства остала без успеха, то је за остатак раздобља 1897. до 1902. одређено, да се ови нови прирези плате из непрокосновеног фонда, а по том почињући од новог раздобља падну на терет епископским дотацијама (С. О. 4100|1286. ех 1899.)

Расположење у одлуци бр. 1961.|зап. ех 1898. односно бр. С. О. 8071|2077. ех 1898., да се *епископске дотације исплаћују месечно* уместо тромесечно унапред, дало је повода преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику, да потражи од Саборског Одбора разлоге тој мери, на што су потребна и могућа разјашњења дата. Преузвишени исти је по пријему овд. разјашњења под 15. мајем 1901. бр. 1671. уништио овд. одлуку бр. 1961|зап. ех 1898. са главнога разлога, што уређење питања о епископској дотацији по сабор. устројству спада у делокруг нар. црквв. сабора, па је наредио, да се дотација и даље издаје у тромесечним оброцима. На ову наредбу је Саборски Одбора опширно образложеном представком умолио преузв. г министра-председника, да од своје одлуке одустати изволи, по што је овај предмет решен у аутономном делокругу Саборског Одбора, по што нема против одлуке ни рекурса, ни жалбе, те је правноћна и по што се тим начином не штети интерес преосв. господа епископа, те вис. кр. уг. влада, као ванаутономни фактор, не би могла, кад тако ова ствар стоји, поступати односно решавати ни на темељу права садржаног у саборском устројству од 1875., а ни по држ. надзорном праву и то тим мање, што овде није у питању уређење дотацијоног питања уредбом, него примена привремене мере о једном делу тога питања, предузета ради очувања интереса нар. црквв. неприкосновеног фонда. Ну преузв. исти г. министар није одступио од своје одлуке. Услед тога су умољена господа епископи, да саопше Саборском Одбору, да ли желе, да се дотација издаје у месечним или пак тромесечним сротама. По што се већина изјавила за издавање по првобитном начину, то је одлуком бр. С. О. 2328|621. ех 1902. наређено, да се дотација исплаћује у тромесечним антиципативним оброцима до надлежнога решења сл. нар. црквв. сабора.

Како у 1902. години истиче рок *закупу пустаре „Сирига“*, то су одлуком бр. С. О. 8044. (8003. 8005)|1891. ех 1901. учињене припреме, да се иста пустара изда под закуп путем јавне дражбе и то, да би се могла постићи већа год. закупнина на дванаест година. Дражба је одржана 4. (17.) марта 1902. и на истој је достаоцем постао савез српских земљорадничких задруга у Аустро-Угарској у Загребу са год.

закупнином од 146.500 круна или са 20.500 К годишње више но за прошлих дванаест година.

Одлуком бр. С. О. 5207|1338. ех 1892. учињено је расположење, да *поверенства Саборског Одбора прегледе сва епископска добра*. Услед тога су прегледана епископска добра у току 1898. у епархијама вршачкој, темишварској пакрачкој и горњокарловачкој.

Знатнијих оправака епископских резиденција за ово време од пет година дана било је у неколико у Пакрацу Плашком и у Темишвару, а одређена је и дражба ради изведења неких оправака у Вршцу. Нарочито је пак утрошена знатна свота и на оправке здања на епископском добру „Исајлову“ у Н. Саду. Исплаћено је пак на оправке (и дозиђивање осем на градње нових резиденција) и осигурања епископских резиденција године

1897.	—	—	К 12.636.26
1898.	—	—	„ 10.32784.
1899.	—	—	„ 31.810.20
1900.	—	—	„ 12.963.03
1901.	—	—	„ 4.604.07
		Свега	К 71.341.40

Што се тиче нове епископско-фондовске, управо, куће неприкосновеног фонда, у Будиму, то приватноправни одношај између епископије будимске и неприк. фонда још није по закону утврђен; али је већ получена накнадна превишња дозвола за градњу и уређење тих прив. правних односаја, те ће се и ова ствар окончати.

Преосвећени г. епископ будимски Лукијан Богдановић преместио је до даљег расположења своје *седиште из Сентандреје у Будимпешту*, јер је сентандрејска резиденција била у тако трошном стању, да се у њој без опасности није могло даље становати (С. О. 6281|1742. ех 1899.) Саборски Одбор је држао, да би се овде најпотребнијим оправкама могло помоћи, те је такове и наредио; ну по што се показало, да би те оправке много стале (преко 34.000 К), то је напослетку по предлогу преосвећеног г. епископа и епитропа одлучено, да се та стара зграда поруши и на том месту за своту од 30.000 круна из неприкосновеног фонда сагради *ново здање (летњиковац)* уз сходну адаптацију и подизање потребних господарских зграда; али како вис. кр. уг. влада није нашла, да је довољна свота од 30.000 круна за здање по приказаном плану, те ни у расправу узети ову ствар (ради издејствовања превишње дозволе), то је учињено расположење, да се сачини нов план и прорачун строго у оквиру своте од 30 000 К и кад је том одговорено, поднесени су списи преузвишеном г. кр. уг. министру-председнику ради давања на преглед и, у колико је потребно, ради издејствовања превишње дозволе (С. О. 6357. 6365|1383. ех 1900. Уједно је дозвољено, да се побочне зграде и просторије преуструје. По полученој превишњој дозволи за градњу овога новог здања од 1. маја 1901. учињена су потребна расположења ради извршења овога посла.

По што је питање *градње епископске резиденције бачке* у Н. Саду постало актуално, и обзиром на то, што није било и односно нема изгледа кад би сл. нар. црк. сабор ову ствар узео у претрес, на предлог Његове Светости г. патријарха, одлучио је Саборски Одбор под 12. (24.) мартом 1898. бр. 888, да се учине припреме за ту градњу, те је сачињен грађ. програм и расписан стечај за план и прорачун. Ову одлуку је прев. одлуком од 11. августа 1898. благоизволило Његово Величанство најмилостивије одобрити. По што пак на расписани стечај није ниједан нацрт приспео, то је поверено г. архитекти В. Николићу из Карловаца, да сачини потребан план. С тим у свези имамо споменути даље своја расположења, да је приказани план са прорачуном у начелу прихваћен, да је поднесен преузв. г. кр. уг. министру-председнику, да се тамо даде стручњачки прегледати; па је план и прерачун враћен са неким при-

медбама као такав, који одговара потреби, те је уз цену од 188.524 К 05 пот. расписана (офертна) минуендо-дражба; да је поверено извршење градње предузимачима Рајхлу и Молцеру из Суботице са паплатом 1·1 % на грађевну своту (С. О. 2863|677. ех 1900.), те по исходу грађевне дозволе и сачињењу уговора (С. О. 4149|787 ех 1900) градња отпочета и прошле 1901. год. и довршена и налази се у стадијуму колаудације, по којој ће се моћи установити цела грађевна свота.

Најпосле код овога предмета имамо споменути одлуку бр. С. О. 1245|28 ех 1899. у којој се прецизира, које мање оправке на резиденцијама спадају на терет дотичном плодо-уживаоцу, а које на терет неприкосновеном фонду.

Одлуком бр. С. О. 5975|2335. ех 1897. дозвољено је на образложену молбу сечујске срп. прав. цркв. општине односно преосв. г. епископа будимскога, да иста општина може бесплатно употребити кућу и кућиште у Д. Сечују за парохов стан, ну без поремећења постојећега приватно-правног стања. Непокретности епископске у Д. Сечују, које су стајале у грунтовници на имену блаженопоч. епископа Арсенија Стојковића, уписане су сад грунтовно на име срп. прав. епископије будимске (С. О. 4816|1303. ех 1898.)

Одлуком бр. С. О. 8068|2081. ех 1898. дозвољен је преосв. г. епископу будимском 4 % зајам од 4000 фор. из нар. цркв. фондова на реконструкцију еписк. винограда, тако да га врати у року од десет година дана.

Одлуком бр. С. О. 2445|57. ех 1898. узет је на знање уговор између преосв г. епископа вршачког и А. Г. у погледу засађивања једне количине епископскога земљишта виновом лозом. Ну ова ствар се касније развила тако, да по извешћу преосв. г. епископа вршачког уговором обвезани А. Г. није био у стању задовољити захтевима уговора, те није виноград у оваквом облику ни подигнут, како се уговором утаначило; па по што ни г. епископ није имао средства за такво инвестирање; а да не би виноград остао необрађен (ненакаламљен и др.) то се преосвећени исти г. епископ обратио с молбом, да му се дозволи, да подигне хипотекаран зајам из аграрне банке уз 15-то годишњу отплату, коју би дужност, до коначне отплате, свагдањи епископ сносио; ну Саборски Одбор није те молбе решио мериторно, него је изјављено, да се позове и притегне А. Г. на испуњење уговора (С. О. 1416|26. ех 1900.). Услед утока преосвећенога г. епископа уништио је преузвишени г. кр. уг. министар-председник ову одлуку и наредио, да се донесе мериторна одлука, на што је Саборски Одбор донео мериторну одлуку дне 15. (28.) септембр 1900. бр. С. О. 4609|1144., којом је преосв. г. епископа са молбом одбио, да се *на терет* поменутог виноградског земљишта као нар. цркв. добра диже зајам, јер се то земљиште не увлачи у конгруу епископске дотације, нити је законом наређено, да се мора засадити виноград, ако угине. Преосвећени г. епископ је и против ове одлуке поднео уток високој кр. уг. влади (С. О. 8054|1741. ех 1900.)

Упућен је фискалат н. ц. фондова и заклада, да поднесе мишљење у погледу *правнога односаја* епископске резиденције бачке и летњиковца у Св. Андреји према н. ц. неприкосновеном фонду, из којега су подигнуте.

По што су по пријави епитропа вршачкога Косте Стефановића без дозволе Саборскога Одбора продане у бесцење камените плоче, извађене из стазе око епископске резиденције вршачке приликом асфалтовања исте стазе, а које вреде до 2400 круна, и по што преосв. г. епископ вршачки није био вољан дати извидети ствар и учинити овопредметно саопћење, то је ствар предана фондовском фискалату на даље сходно поступање ради заштите интереса неприкосновенога фонда. (С. О. 3756|666 ех 1901; С. О. 5231|1082. ех 1901; С. О. 6449|2102. ех 1901.)

Оставине иза блаженопок. епископа: вршачкога Емилијана Кенгелца, будимскога Арсенија Стојковића и темишварскога Никанора Поповића налазиле се у 1901. под расправом односно парницом; а није потпуно окончана ни ствар оставине иза блаже-

попеч. епископа бачкога Германа Опачића (неунесено 1000 К С. О. 2959|732 ех 1901; С. О. 6794|1899. ех 1901.) Из расправљене оставине блаженопок. умир. епископа темишварскога *Антонија Наке* претекло је 16.198. К 95 пот. те је половина те своте унесена у нар. црквн. неприкосновени, а половина у нар. црквн. клерикално-школ. фонд.

Код епископских оставина имамо част истаћи одлуку преузв. г. кр. уг. мин.-председника од 13. јуна 1897. бр. 9334|М. П., којом је преузв. исти ставио ван крепости одлуке Саб. Одбора бр. С. О. 2776|948. ех 1896. и С. О. 4931|1733 ех 1896. Саборски Одбор је тим одлукама био одбио захтев преосв. г. епископа вршачког Гаврила Змејановића, да му се предаду уз инвентар из оставине блаженопок. епископа Нектарија кућни и собни намештај, кухињски прибор и посуђе и златан напрсни крст, који је као епископски накит (орнат) намењен за црквену употребу и то на темељу дотадање управо стално праксе и одређења чланка 28. и 29. изјавн. рескрипта од 16. јула 1779. Ну услед утока преосв. истога г. епископа стављене су те две одлуке ван крепости и Саборски Одбор је позван да донесе нову одлуку. Новом одлуком бр. С. О. 3827|2049. ех 1897. су горње одлуке делимично измењене и решено, да се упитни предмети г. епископу предаду инвентарно, као фундус инструктус.

Интеркалорни рачуни епископије *будимске* за време од 10. (22.) нов. 1896. до 4. (16.) фебруара 1897. одобрени су; а и наставак тих рачуна оо 17. фебруара 1897 до 19. јануара 1898. одобрен је такође. Уједно је учињено расположење, да се неке покретне ствари, набављене из прихода интеркалара, уведе као коренити иметак у инвентар епископијски. Одобрени су и интеркаларни рачуни епископије *бачке* за време од 6. (18.) јануара 1899. до 10. (22.) јуна 1899. Исто су тако одобрени и интеркал. рачуни епископије *темишварске* за време од дана смрти преосв. г. епископа Никанора т. ј. од 22. јуља (4. авг.) до 1. окт. 1901. т. ј. до дана, кад је управу од митроп. патријарашкога мандатара преузео прев. наименовани администратор за удову епархију темишварску.

У години 1898-ој попуњно је Саборски Одбор избором једно упражњено *епархијско-епитропско место* у Вршцу и једно у Н. Саду; у години 1899-ој пак попуњно је оба места епархијских епитропа у Плашком, и најпосле у год. 1901-ој попуњено је једно упражњено епархијско-епитропско место у Темишвару и једно такво у Вршцу.

3. Манастирска добра.

Одлуком бр. С. О. 154.|80. ех 1897. и одлуком бр. С. О. 5410.|1667. ех 1899. учињно је Саборски Одбор расположење, да се *иметак манастирски* без знања и закључка манастирскога братства односно *без одобрења надлежне више власти не отуђава*, сходно одредби §-а 11. привр. упутства за манастире од 1876. године.

Како је место надзорника нар. црквн. добара упражњено, учињно је Саборски Одбор расположење, да саборско-одборска *повереништва прегледе манастирска добра* у архидијецези и осталим епархијама, што је у току 1897. и 1898. и учињено.

Одлуком бр. С. О. 5348.|1531. ех 1898. упутио је Саборски Одбор управе фрушкогорских манастира, да по могућности заведу у манаст. господарству *рационално пчеларство*.

Покушај *манастира Беочина* у години 1897-ој, да из оне своте, коју је за продато цементско земљиште и припатке добио, према намени те своте, купи на вечито сходно непокретно добро, није испао за руком.

Обзиром на веома сиромашно стање *манастира Бођана* и да би се код истог манастира могле спровести најпотребније оправке, дозволио је Саборски Одбор истом манастиру из манастирскога фонда зајам од 5300 фор. и своту од 2000 фор. као милостињу (С. О. 4533.|1318. ех 1898.) што је и преузв. г. кр. уг. министар-председник одобрити изволио.

Одлуком бр. С. О. 5189.|1394. ех 1897. дозволио је Саборски Одбор *манастиру Шишатовцу*, да из сопственога иметка узајми без камате 3000 фор., по што му је то лето изгорело жито и пића за марву.

Ради изведења генералних оправака и нових градња на цркви *манастира Шишатовца*, даље на манастирском здању и око канализације, дозволио је Саборски Одбор истом ман. Шишатовцу потребан зајам из сопственога иметка на коначну исплату свега овопредметнога посла; ну замерио је управи истога манастира, што је без одобрења надлежне власти оправке у већем размеру извести дала и установљену своту оправака тако знатно прекорачила.

У својој одлуци од 14. (26.) децембра 1898. бр. С. О. 7440. 2080. — не дотичући се духовне стране овога питања — изјавио је Саборски Одбор, као врховна пар. црквена. аутономна непосредна надзорна и контролна власт над срп. пар. црквеним добрима (саборско устројство, §. 22. г.), да се јеромонах Г. Петровић, који је с јесени 1898. постављен за привр. управитеља ман. Војловице — не може постављати у оне за управитеља над пар. црквеним, дакле ни над манастирским добром, те ни над добром манастира Војловице и да би се исти имао са папомепутога места уклонити, по што се већ пре тога показао *потпуно неспособним* у управи и руковању срп. пар. црквеним иметка. Уједно је пријављена ова ствар св. архијерејском синоду у погледу на духовну страну овога постављања

Одлуком од 15. (27.) децембра 1899. бр. С. О. 7372.|1853. потврдио је Саборски Одбор ону одлуку архидијецез. админ. одбора, којом је протосинђел Др. Е. пл. Радић, као бивши настојатељ манастира Крушедола осуђен на накнаду штете манастиру Крушедолу (од 6562 фор. 03 новч. са прип.) и *проглашен да је у оне неспособан за управу и руковање манастирским односно пар. црквеним иметком.* (Види С. О. 7440.|2080. ех 1898.), те је наређено. да се исти има и са управе иметком манастира Војловице уклонити, и да се не може постављати на управу, да рукује пар. црквеним иметком, на што је епарх. админ. одбор вршачки и донео одлуку у том смислу; ну услед утока реченога настојатеља, дошла је та ствар високој кр. уг. влади на одлуку (С. О. 2072. 2309.|618. ех 1900.) и није још била решена до краја 1901. год.

Одлуком од 28. септ. (11. окт.) 1901. бр. С. О 4000.|1655. нису одбрени у целости рачуни *манастира Месића* за године 1892, 1893, 1894 и 1895, него је тадањи одговорни управитељ протосинђел Др. Е. пл. Радић осуђен. да истом манастиру проузроковану штету са 10.674 К 12 пот. накнади, којом приликом је истоименовани бив. управитељ *поново проглашен крајње неспособним за управу и руковање манастира. односно манастирским и односно пар. црквеним иметком.*

Питање о *исушењу баре манастира Фенека* ради полученља плодноге земљишта било је такође предметом одлука Саборског Одбора; ну то питање до конца 1901. није могло бити приведено коначном решењу.

Учињена су сходна расположења да *манастир Ораховица* дође до својих, неправилним начином отуђених 5% хрв. слав. земљорастеретних задужница (од 990 фор. и 90 фор.) и неподигнутих камата.

Услед прив. пријаве, *да се иметак ман. Војловице упропашћује*, наређена је истрага; ну изаслано овд. поверенство није могло пронаћи никакве штете; међу тим су и после овога стизале и безимене и потписане пријаве истога садржаја, услед чега је наређено епарх. админ. одбору вршачком, да спроведе најстрожију истрагу (С. О. 3774.|777. ех 1900.) који је том и задовољно.

Одлуком бр. С. О. 3370.|925. ех 1899. одобрена је *нагода између манастира Крушедола и прњавораца крушедолских* у погледу на сегрегацију пашњака, по којој је манастир добио 72$\frac{1}{1}\frac{1}{5}\frac{1}{7}\frac{1}{6}$ јутра. Модификација ове нагоде одобрена је под бр. С. О. 8390.|1938. ех 1800.

Одлуком бр. С. О. 3520|926. ех 1899. је наређено управа манастира Ковиља,

да учини *кривичну пријаву против бившег настојатеља манастира Ковиља* игумана М. Ђорђевића због проневерења односно неверног руковања манастирског иметка.

Уређење питања о земљишту манастира Златице, које уживају пријаворци, започето адлуком бр. С. О. 5446|1291. ех 1899. није било до краја 1901. окончано.

Да би *манастир Бођан* могао довести у ред своје имовинске прилике, дозвољено је у први мах, да *40 јутара шуме претвори у оранице;* ну како надлежна држ. власт није одобрила молбе ман. Бођана за искрчење 40 јутара шуме, него је указала на целисходност искрчења 80 јутара такове, то је на молбу манастирске управе, а по саслушању надлежног епарх. админ. одбора бачкога уз измену одлуке бр. С. О. 6898|1774. ех 1899. дозвољено, да ман. Бођан може у смислу предлога односно дозволе вис. кр. уг. министарства за пољопривреду у року од 10 година дана искрчити цео *комплекс од 80 јутара шуме* уз односну примену културе (сејања и засађивања).

Одлуком бр, С. О. 2047.501. ех 1901. установљени и за све ман. управе прописани су нови *обрасци за вођење манастирских рачуна* о приходу и расходу и за исказивање служитеља и надничара.

Одлуком бр. С. О. 346|64. ех 1901. дозвољено је *манастиру Ораховици*, да може $92\frac{1313}{1000}$ јутара и $69\frac{444}{1000}$ јутара старе прорeђене шуме, правије шикаре, искрчити и у пашњак односно у земљу за плодоносно обрађивање претворити.

Обзиром на сиромашто *ман. Базјаша* дозвољено је из манастирскога фонда свота од 1694. К 20 пот. на најнотребније оправке манастирске цркве и здања. (С. О. 2317|653 ех 1902.)

Одлуком бр. С. О. 4456|1381. ех 1901. узео је Саборски Одбор на знање новосачињене (шумске) „*господарствене основе*“ манастира Беочина, Гргетега и Раковца; а одлуком бр. С. О. 6538|1853. ех 1901. узело на знање исто такве основе манастира Бешенова, Јаска, Врдника (Раванице) и Шишатовца и *господарствене програме* за шуме манастира Мале Ремете и Фенека, а уједно су упућене управе горњих манастира, да се строго држе установа прописаних горњим основама и програмима.

Најпосле што се тиче *манастирских рачуна*, пре свега имамо споменути одлуку од 18. (30.) марта 1899. бр. 580|зап. којом су таксативно набројани недостаци, који су онде при прегледу рачуна код велике већине манастира опажени у погледу на манастирске дневнике о надничарима о намирама и протунамирама, о год. пристојбама братства, о склапању рачуна обзиром на рубрике предрачуна, о путним трошковима о чељади, о продаји вина, марве, свиња, шумских дрва и др. — и којом је наређено, како се има поступати, да се у свему тачно одговори прописима наредбом бр. С. О. 337|107 ех 1876. изданога „Упутства у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира“.

Стање прегледа односно финализања манастирских рачуна концем године 1897. 1898. 1899. и 1900. не може се назвати повољним, јер за те четири године није финализано само неколико рачуна, а велика је већина на финализање поднесених рачуна враћена на разјашњење. Стање се поправило тек 1901. године, кад је знатан број ових рачуна коначно решен (финализан).

Што се тиче подношења манастирских рачуна на финализање од архидијецезанског и осталих епархијских админ. одбора, то *треба да су до сад поднесени рачуни бар до укључно 1900.* Рачунајући тако није поднесено Саборском Одбору 21 комад (година) рачуна, што показује, да је заостатак са 7 рачуна мањи него концем 1900.

По епархијама распоређено стоји овако:

Архидијецеза са 14 манастира није поднела	—	—	—	—	13	комада
Епархија бачка са 2 манастира поднела је све	—	—	—	—	—	„
Епархија будимска са 1 манастиром није поднела	—	—	—		1	„
Епархија вршачка са 3 манастира није поднела	—	—	—		5	„

Епархија горњо-карловачка са 1 манастиром није поднела	—	1 „
Епархија пакрачка са 3 манастира није поднела	— — —	1 „
Епархија темишварска са 2 манастира поднела је све	— — —	„
Неподнесено из целе митрополије свега	— — — — —	21 комад

4. Црквено-општинска добра.

О овим добрима има се споменути, да су додаци инвентара како за 1897—1900. поднесени како Саборском Одбору, тако (одавде) и преузв. г. кр. уг. министру-председнику, као што су поднесени и инвентарске допуне и о свима претходним н. ц. добрима (фондовима, закладама, митрополитским, епископским и манастирским добрима).

Одлуком од 16. (28.) дец. 1898. бр. зап. 2494. позвао је Саборски Одбор архидијецезански, горњо-карловачки и пакрачки епарх. административни одбор, да установе, у којим су тамо подручним срп. прав. црквене општинама политичке општине окупирале и одузеле покретни и непокретни школски иметак првих, па да се на темељу добивених података обрате вис. кр. зем. влади у Загребу с молбом, да се окупирани и узети школски иметак врати срп. прав. црквеним општинама.

Овде се спомиње представка од 12. (25.) јуна 1900. бр. С. О. 2841|731. којом је умољена висока кр. земаљска влада одео за богоштовље и наставу у Загребу, да код исплате припомоћи црквеним општинама из дотације земаљског прорачуна и крајишке инвестиционалне и сједињене узгојне и образовне закладе узме у обзир и одређења нар. црквених автономних уредаба.

Савезно пак са одлуком бр. С. О. $\frac{3343}{6475}$ ex 1901, која је наведена у II. делу овога извештаја, имамо част истаћи овде, да према приказаним исказима (спискима) из архидијецезе и осталих епархија (осем темишварске) организација срп. прав. црквених општина у 93—94% одговара закону; а 6—7% да није организовано по закону и да код сваке прописно неорганизоване општине постоји законит темељ за садање стање. Што се тиче подношења и финализовања црквених општинских и др. рачуна, ситуација није тако повољна, јер су многе општине у знатном заостатку са подношењем рачуна од више година, па је и финализовање у приличном заостатку. Услед тога су код сваке поједине епархије учињена, у колико је потребно било, сходна расположења ради уређења овопредметних односаја.

IV.

Решавање свих народно црквених автономних административних спорова у II. односно III. степену.

У овом делу својега делокруга решавао је овај Саборски Одбор све уторе, који су му поднесени против одлука архидијецезанског и осталих епархијских админ. одбора; а нарочито о споровима о уређењу и реду у црквеним општинама; у погледу на руковање црквеним општинског иметка и поверених закалда, на издавање законите дотације парохијском свештенству и т. д. Решено је пак коначно таквих утока:

1897. године	—	—	—	40
1898. „	—	—	—	63
1899. „	—	—	—	74 = 282 комада.
1900. „	—	—	—	59
1901. „	—	—	—	46

У завршетак овога својег извештаја има част Саборски Одбор саопћити још и ове податке.

Свој рад за ово време од пет година дана обавио је Саборски Одбор у двадесет и три седнице, које су трајале 84 дана. Донео је пак за то време одлука:

1897. године	(друга половина)	— —	2206
1898. „	— — — — —	— —	2621
1899. „	— — — — —	— —	2409
1900. „	— — — — —	— —	2329
1901. „	— — — — —	— —	2198
1902. „	(прва половина)	— —	717
		Свега	12.480

У уруџбени записник је примљено

1897. године	— — —	7986	ком. поднесака
1898. „	— — —	8889	„ „
1899. „	— — —	7576	„ „
1900. „	— — —	9148	„ „
1901. „	— — —	8154	„ „
1902. „	(до 30. априла	2987	„ „
	Свега	44.740	ком. поднесака

Овај је Саборски Одбор за цело време својега званичења од 1|13. маја 1890. до ове седнице укључно или за не пуних дванаест година донео свега 23.151. одлуку, а примио у уруџбени записник за то време свега 71.462 комада поднесака.

На све пређашње Саборске Одборе (30/V. 1875. 30/IV. 1890.) долази 10.478 одлука; а 26.302 ком. поднесака. Или код првих мање са — 12.673 одлуке; а код других мање са — 45.160 поднесака; из чега се јасно види, да се послови у новије време код Саборског Одбора управо *утростручили* према пословима, које је пре овога Саборског Одбора ваљало обављати. Услед тога је настала не само за прошлост неминовна потреба повећавања броја радних снага, него и потреба, да се тај број још и даље мора повећати.

Закључно је слободан овај Саборски Одбор на славни срп. прав. нар. црквени сабор ставити ове понизне молбе:

1.) да славни сабор изволи узети овај исвештај на благохотно знање и у поводу тога донети потребне одлуке;

2.) да изволи оне издатке, које је овај Саборски Одбор из народно-црквених фондова и завода преко или изван предрачуна 1890. славним сабором установљенога ради подмирења црквених и просветних потреба, а на темељу и у смислу постојећих уредаба, учинио и у смислу односних својих одлука оправдао, накнадно одобрити; и

3.) да изволи рачуне срп. нар. црквених фондова и завода, које ће му овај Саб. Одбор посебним извешћима поднети, својем ревизионом одбору на преглед унутити и по том у погледу истих рачуна донети своје заглавно решење сходно §. 19. тачци 10. ал. 1. саборског устројства од 14. маја 1875.

Из седнице српског православног народно-црквеног Саборског Одбора, држане у Карловцима 20. априла (3. маја) 1902. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Dr. Лаза Секулић с. р.
народно-црквени тајник.

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА

од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак)

1. апр. 1899. за привр. референта темишварског и вршачког пристављен је Ђорђе Поповић, професор учитељ. школе у Пакрацу, — с правом на повратак.

Пошто је Ђ. Поповић за 1½ годину службовања свога више пута прекорачивао границе свога делокруга и злоупотребио свој положај, и напослетку у мају 1901. без дозволе Школ. Савета и без санзволе ЕПОдбора темишварског, под чијом области има 190 учитељских места, преселио се у Вршац, где једва има 28 учитељских места; то је Школски Савет одлуком својом од 1. августа 1901. број 152. принуђен био по потреби службе преместити га на његово професорско место у пакрачку препарандију, где је као испитани професор за историју и земљопис врло потребан био ради полученја јавности те учитељске школе. Но када Ђ. Поповић није хтео да се покори наредби Шк. Савета, тада је из седнице Школ. Савета наређено извиђење на лицу места у Темишвару и Вршцу о раду Ђ. Поповића, које је 20 окт. и обавио Н Ђ. Вукичевић, зам. гл. школ. референта и Јован Борота окр. прота старо-бечејски и члан Школског Савета.

Пошто се испоставило код епархијске власти у Темишвару, да је Ђорђе Поповић дужности своје нетачно вршио, и то у толикој мери, да су записници епархијског Школског Одбора темишварског, који су неодоставерени, врло много празнине и доцнијих уметака имали због тога, што референт Ђ. Поповић није решења ЕПОдбора у записник давао, притом се и други пред њим испоставили; то је Школ. Савет молбу ради репоновања одбио и њега унутио да одмах има у обе дијецезе сва акта предати Милану Мандровићу ново именованом епарх. школском референту, а он да се има за 8 дана вратити на своју проф. катедру у Пакрацу.

Међу тим је Ђ. Поповић и по други пут поднео тужбу кр. угарском министарству богочасти и јавне наставе, против овог поступка и надаље је задржао своје звоње у епархији вршачкој у ЕПОдбору вршачком, који га је већином гласова задржао у звању до решења министарског.

Школ. Савет је на позив в. кр. министарство богочасти и јавне наставе о свему томе извештај поднео истој високој власти и објашњење, на које до данас још није решење стигло. По томе дакле од 1. авг. 1901. у епархији темишварској одправља дужности референта Милан Мандровић именовани од Школ. Савета заменик референта, а у вршачкој епархији и против решења Школског Савета, не хотећи му се покорити и данас одправља ову дужност Ђорђе Поповић, који је самовољно своје професорско место у пакрачкој препарандији напустио.

Српско учитељство у Угарској примљено је у заједницу државног мировинског фонда. — Учитељи и учитељице српских вероисповедних школа у Хрватској и Славонији нису до данас обезбеђени за случај болести и старости, с тога се Школски Савет постарао за састављање предлога мировинске уредбе за српске вероисповедне учитеље у Хрватској и Славонији, бр Ш. С. 294|237. ех 1898.

Нацрт за ову наредбу је састављено и поднео Школ. Савету 7. нов. 1899 заменик гл. школ. референта, који је од Школског Савета усвојен и с топлом препоруком поднесен Саборском Одбору, а од овог пропраћен ради одобрења и остварења предстојећем срп. нар. Сабору.

Од остварења ове мировинске уредбе зависи благостање српског учитељства у Хрватској и Славонији, а и сам опстанак и напредак српских вероисповедних школа у Хрватској и Славонији.

A

Стање православних српских вероисповедних школа у Угарској на свршетку школске 1900/1. године.

I. Српске школе у епархији Бачкој.

Ad III. C. 470.

У бачкој епархији, у црквеним општинама, које имају вероисповедне школе било је 1900/1. години.

51.116 мушких
50.755 женских

Свега: 101.871

У 15 црквених општина, које немају вероисповедних школа, и у којима деца полазе комуналне школе, има православних српских

душа 20.419 мушких и
20.187 женских

Свега: 40.606

По томе дакле у 61 општини епархије бачке има 71.535 мушких и 70.942 женских, свега: 142.477 православних српских душа.

Број деце српске у 46 општина, које имају српске вероисповедне школе, овај је:

Од 3—6 год. 3.956 мушких
3.850 женских

Свега: 7.806

Од 6—12 год. 6.423 мушких
6.374 женских

Свега: 12.797

Од ових су опроштени због телесне и душевне мане: 45 м. 53 ж. = 98.
Туђе школе полазе: 108 м. 84 ж. = 192.
Због удаљености не иду: 305 м. 325 ж. = 630.
Опроштени због тескобе школа 54 м. 102 ж. = 156.
У више школе ишли: 193 м. 157 ж. — 350.
Свега је од полажења српских школа опроштено: 705 м. 721 ж. = 1426.
Према томе требало је да су ишли у школу:

5.718 мушких
5.653 женских

Свега: 11.371 дете

У свакидању школу уписано је:

у I. разред 1.789 мушких 1.674 женских
Свега: 3.463
у II разред 1.276 мушких 1.140 женских
Свега: 2.416

у III. разр. 1.005 м. 957 ж. = 1962.
у IV. „ 756 м. 596 ж. = 1352.
у V. „ 356 м. 247 ж. = 603.
у VI. „ 50 м. 40 ж. = 90.

Свега је уписано: 5232 мушких
и 4654 женске

Укупно: 9886 деце.

Нису се уписали у школу: 486 м. 999 ж. = 1485.

Наставиће се.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Српска православна црква у Ловри

Зна се, да прадедови наши дошавши из своје старе у нову отаџбину, нису могли ни на кратко време остати без храма свога, у коме би хвалу, славу и молитву своју Творцу своме јавно управљали. Ти храмови беху врло скромни. Но кад решише наши стари, да стално остану у новој отаџбини, почеше дизати велељепне храмове, особито у крајевима, где је сама природа омогућила, да се народ обогати, да својим трудом више заради, него што му је за одржање живота потребно. Тако је већина наших храмова постала у 18. веку. А да смо данас у томе положају, у ком беху наши стари у 18. веку, то јест, да стојимо без храмова, и да би их ваљало сазидати, далеко би остали иза наших прадедова. А зашто? Ваља да смо сиромашнији од њих? Јесмо, али не у материјалном погледу, већ у другоме нечему, у ономе, што креће људе на велика и Богу угодна дела, а то је вера и побожност, и све оно, што нам вера прописује, да чинимо. Да данас тако стојимо, јасан, али у једно и жалостан нам је доказ сантовачка црква, коју је српски народ тешком муком — истина — наздао, али ако се не варам, још исплатно није. У оваком времену, када се жртве на Богу угодне цељи тако ретко и тешко приносе, морала би се имена оних мужева, који укидајући од себе нпак жртвују, — златним словима забележити у историји наших храмова.

Ловра је мало, чисто српско место у будимској епархији на Чепељском острву, броји једва 600 душа. Црква је ту мална, тако, да на веће празнике, није у стању примити у себе све верне, који желе св. богослужењу присуствовати. Унутрашњост тога храма беше врло скромна, као у већини храмова у Будимској епархији, али иконостас са својим иконама стајао је валда без пара у целој митрополији карловачкој. Иконе је морао малати какав сеоски молер — Шваба, јер су све такови типови. Апостоле представљали римокатолички фратори, сви обријани. Кад је садашњи епископ будимски походио ову општину и цркву, стално је верним на срце, да бар иконе на иконостасу замену са другима, јер ове служе само на срамоту и ругобу православља. Општина је обећала, да ће то учинити али да се није нашло дарежљивих и племенитих људи у лицу г. г. Евгена Думче градоначелника и народног посланика сентандрејског и Михаила М. Харминца архитекта из Будимпеште, — због сиротиње Бог зна, кад би могла ова општина обећање своје испунити. Име г. Думче је у целој митрополији нашој свакоме Србину познато баш са његова племенита срца, дарежљивости и превелике љубави спрам српске вероисповедне школе у Будимској епархији. Ретка је општина у овој дијецези, која није осетила у више маха његову дарежљивост. У ловранској општини пак овековечило је име своје за сва времена, док год тамо и једног Србина буде. Оне дивне и уметнички израђене иконе на ремек иконостасу побудиће свако будуће поколење, да се напита, ко је те иконе цркви набавио или поклонио, а то мора запитати, јер ће видети, да таких икона нема ни у једној сеоској цркви, па ни у самој катедрали епископа дијецезана.

И иако су врло ретки таки добротвори и ктитори, као што је г. Думча, ипак је природна ствар, да он као прапослављи Срби чини добро православним Србима. Али г. Харминц није Србин, већ, нити је син православне цркве, већ евангеличке, па ипак он је начинио и поклонио нову грађу иконостаса, која по уметничкој и скупоценој изради својој слободно би могла стајати и у најбогатијим нашим црквама. Иконостас је у ренесанс штилу сграђен и врло укусно изведен с погледом на ту околност, што плафон цркве није на свод, већ раван. Грађа иконостаса стаје до 2000 К и поклоном ове грађе је г. Харминц подигао спомен себи у тој општини трајнији, од самога камена, јер ће га Ловрани спомињати и благосиљати на вечита времена. Израдом овога иконостаса који је у архитектској пракси његовој први, стекао је г. Харминц већ сада лепо име и поверење, јер му је после тога мохачка срп. прав. црквена општина поверила израду иконостаса, који ће до 20.000 К стати, али се већ сада види, да му у целој митрополији карловачкој нема пара.

Иконе, које је г. Думча поклонио, израдио је сликарски завод сина Јосифа Хофрихтера у Рајхенау-у (Чешкој). Кад се узме, да су то слике прве врсте, које се у уметничким сликарским заводима израђују, а које се могу са радовима многих првих уметника слободно мерити и да 25 слика разне величине не стаје више од 1000 круна, онда је вредно, да се име тога завода упамти, и да како црквене општине, тако и при-

ватне особе своје потребе у иконама код тог завода намире.

Уз благодарност, коју је црквена општина ловранска и епархијска конзисторија будимска г. Думчи и г. Харминцу — ктиторима ловранске цркве изрекла, шиљемо нашу молитву Творцу небесном, да их милостиви Бог још дуго пожали и у крепком здрављу одржи, како би милом им народу српском, који их треба, на утеху, а браћи својој, којима је Бог дао, за пример служили, шта им ваља чинити са Богом им даним благом.

С. Ч. очевидац.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Имен дан благоупок. краљице Јелисавете.**) Дана 6. (19.) новембра о. г., поводом имен дана благоупокојене краљице Јелисавете, служена је св. литургија у Св. Николајевској саборној цркви Карловачкој. На литургији су присуствовали ђаци свију Карловачких српских школа са својим наставницима.

(**Рукоположења.**) При закључку листа извештени смо, да је високопреосвештени господин епископ Пакрачки *Мирон Николић* благоизволео свршеног богослова Љубомира Теодоровића рукоположити дана 26. октобра о. г., у новоосвећеном храму Св. Тројице, у Беловару, за ђакона, а дана 27. октобра, у Филијалном храму Св. Апостола Петра и Павла, у Гудовцу, за презитера.

(**Одликовање.**) Високопреосвештени господин епископ Пакрачки *Мирон Николић* благоизволео је, дана 26. октобра о. г., окр. протопрезитера и пароха у Беловару Јована Штековића одликовати надбедреником.

(**Скупштина епархије Будимске.**) Епархијски Административни Одбор Будимски у седници својој од 31. октобра (13. новембра) о. г. заказао је држање скупштине епархије Будимске за 3. (16.) децембар, а изборе скупштинара за ту скупштину за 26. новембар (9. децембар) о. г.

(**Избор учитеља.**) За учитеља у Шандору изабран је, од шест компетената, Коста Стојачић, учитељ у Ст. Стапару.

(**Стеван Јовановић.**) Бивши председник црквене општине у Пешти, председник бившег надзорног и управног одбора Текелијиног Завода у Будимпешти, г. Стеван Јовановић превишње је одликован пасловом *дворског саветника*.

(**Стогодишњица цркве у Илоку.**) Дана 8. (21.) новембра о. г. навршује се равно 100 година, како је у Илоку (Срему) саздана српска православна црква. Тај дан ће се, по закључку тамошње црквене општине, прославити свечано. —

(**Расписи награда.**) I. Матица Српска расписује *из задужбине Јована Наке В.-С.-Миклушког* за годину 1903. ове награде и тражи, да се за њих напишу: I. Дела: 1. роман, драма, шаљива игра, приповетка, новела из српског живота, Награда је 100 до 1000 круна. Рок Петров Дан 1903. — II. Саставци за Летопис или књиге Матице Српске: 1. Студија, монографија или расправа на српске историје. 2. Студија или расправа из српске књижевности. 3. Географска или етнографска расправа о српским земљама. 4. Поучни путописи по српским крајевима и земљама. 5. Студија или расправа о музичкој уметности у Срба. 6. Преводи приватних и класичних дела. — Награда је за сваки такав састав или превод 50—90. круна по штампану табаку према вредности дела.

Према количини преосталог новца наградиће Матица Српска и већ штампана приповедна дела, као год што ће примати и по вредности наградити саставке и дела ниже расписане награде, остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмет.

II. Матица Српска расписује *из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозук* за год. 1903, награду од 50 дуката за поједине *расправе* или *монографије из историје Срба у Угарској*. Уједно се напомиње, да су за задужбине с роком до 31. децембра 1903. расписане ове награде: 1. *Живот Саве Текелије* — награда 50 дуката. 2. *Историја српске књижевности за школу* — награда 100 дуката, 3. *Општа историја и етнографија о Буњевцима* — награда 200 дуката, 4. *Историја српске православне цркве у Угарској* — награда 50 дуката, 5. *О српском сликарству* — награда 68 дуката и 500 круна, обећаних од г. др. Владимира Николића, адвоката у Земуну, 6. *Монографије о српском новинарству* — награда 50 дуката.

За све расписе важе ове одредбе: Дела на расписану награду не могу писци шиљати под својим именом, него треба да их означе натписом или знаком. Име, презиме, положај и место становања моћи ће писци у засебном писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим знаком или натписом, који је списа на самом делу. — Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који је и на награђеним делима. Остала

ће се писма уништити. — Рукописи се не враћају. — Награда се издаје онда, кад писац поднесе дело напштампано или ако пристане, да му се уз уговор, штампа у наданьима Матичиним. У првом случају мора писац дело издати за годину дана и Матици поднети 25 комада. — Дела која се штампају у Летопису могу писци после публиковања у Летопису, о свом трошку прештампати или одштампати посебице-

Из главне скупштине Матице Српске у Новом Саду, 12. (25.) септембра 1902.

(Управни одбор Матице Српске) имао је у петак 25. октобра (7. новембра) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. Према наредби министарства просвете шаљу се рачуни фонда Гавре Романовића и нека основа писма у препису. — Узимају се на знање и даљи поступак одговори Књиж. Одбора, књиговодства и библиотекара Матице Српске на приговоре рачунских супер-ревизора скупштинских. — Књиговодство јавља о изготовљењим рачунима фонда Саве Текелије; према томе има се уколити Саборска Одбор, да прими све те рачуне. — Благајница јавља, да је примила оставину Стевана Стојановића из Ердевика и да је увела ноте књиге за ту задужбину. — Послана су министарству разјашњења на примедбе на рачуне неких фондова. — Узима се на знање, да је каса изненада сконтрована и да је све нађено у реду. — Од књижаре Браће М. Поповића откупљују се књиге за народ, које су некад излазиле у њиховом издању. — Дају се књиге неким спроћашним општинама, наиме за Србе Американце. — Издано је неколико хиљада круна на хипотекарну сигурност.

Разне белешке

(Нов митрополит Буковински.) Досадањи администратор источно-православне архидијецезе Буковинске, викарни епископ *Др. Владимир Рента*, именован је превишње за архиепископа и митрополита у Черновици. Нови митрополит је рођен г. 1841. у Руској Банили у Буковини. Г. 1896. одликовано га је Черновички богословски факултет почасним докторатом. Био је г. 1875. и професор на том факултету. Г. 1896. постао је архимандрит, а г. 1898. посвећен је био за викарног епископа (Радаучког). —

Нове књиге.

Каноνъ молебный и Акаѳістъ пресвятѣй Богородицѣ. На дар православним далматинским Српкињама *Епископ Никодим* (Милан.) Штампа и издање Пахера и Кисића у Мостару. Свима Српкињама препоручујемо ову лепу књижицу као доћаћ молитвеник.

РАДИ ЗНАЊА И УВАЖЕЊА! С овим бројем Срп. Сиона продужили смо да разашиљамо дужницима овога листа за претплату, поштанске упутнице испуњене са овотом дугујуће претплате, да претплатник без икаквог труда свог има упутницу само са односном сводом да пошаље свом поштанском уреду. — Надамо се, да ће п. н. г. претплатници увидети дужност своју, те подмирити дугујућу претплату.

Администрација „Српског Сиона".

Књижевни оглас.

Изишла је из штампе и може се добити **једино** код потписатог за 2 круне књига:

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА КАРЛОВАЧКА

око половине XVIII. века

ПО АРХИВСКИМ СПИСИМА

ПРЕРАДИО

протојереј Димитрије Руварац.

ИЗДАЊЕ

Његове Светости српског патријарха

Георгија Бранковића.

Карловци, Српска Манастирска Штампарија, 1902.

Књига је штампана на лепој сатинираној белој хартији велике осмине, стр. 120+224, или 22 табака.

Како је у истој књизи сасим потанко описано 106 црквана Архидијецезе карловачке и наведено код сваке имена свештеника, њихови породични односнји, знање и имање из 1732./3. године, за тим статистички податци Архидијецезе из 1732. 1755. са наводом свештеника, епитрона, црквених синова, кнезова односно официра, 1766. са именима свештеника и кад је ко од њих рукоположен, учитеља и кад је и ко је цркву осветио, 1791.; Арадске епархије 1755. са наводом каква је црква и именима свештеника; Бачке 1785.; Карансебешке-вршачке 1749. са именима свештеника; Карлштатске, Костајничке и Пакрачке 1755. и Темишварске 1773.; за тим Далски спахилук око 1706., и имена оних особа, што су у прве две десетине XVIII. века спремали свештеничке кандидате, са азбучним редом места . . . — не би требало наше црквене општине, а особито из Архидијецезе, а да не набаве горњу књигу. А шта ће књига добро доћи и онима, који воде бригу о стању нашег народа и његовом кретању, као и љубитељима старина.

Из исте се може понајбоље видети, како се наш народ, особито у Срему јако умножио, — 1732. било је у Архидијецези српских 138 села, а данас има 187, кућа српских 7785, а данас око 30.000, црквана 111 а данас 171, свештеника 170 а данас 139 — а подједно се може из ње увидети и то, како су нам 1732./3. сиромашне и јадне изгледале цркве у Срему — у целом Срему није било ни 10 зиданих црквана и то већином од чершића и цигала, а остале су биле већином од брвана и плетера покривене трском а тек по гдегде даском.

Димитрије Руварац

управитељ Српске Манастирске Штампарије.

Јавна благодарност.

163 1—1

Пречасни Господин Тривун Влашић парох Сенћански као сни овдашњи и по племенитости срца свога, изволео је поклонити св. нашој цркви врло лену и скупоцену петохљебницу.

На племениту дару његову, а по овлаштењу црк. одбора кличем му искрено: Живео много и срећно и хвала!

У Ст. Кањижи 1. новембра 1902. год.

Милан Луповић
председникцрк. нак. општине.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад С. О. 2868/зап. ех 2370/зав. ех 1902. 164 1—1

РАДИ ЗНАЊА И РАВНАЊА.

У стечајевима, који су у овом листу били обнародовани саборским одбором ради попуњења места **фискала** вар. црквв. фондова и заклада, **бележника** саборског одбора, **надзорника** нар. црквв. добара, **рачуно-ревизора, помоћника и вежбеника** књиговодства вар. црквв. фондова и заклада, **статистичара** и **протоколисте** саборског одбора — има се онај насуе, да ће се иста места за сад „привремено“ попунити, ван крепости стављеним сматрати. На место тога се обзнањује, да ће се та места **стално** (дефинитивно) попунити. У исто доба се овде објављује, да је стечај ради попуњења места нар. црквв. **архивара** постао беспредметним, јер је то место проглашењем досадањега архивара за сталнога сада попуњено.

Из седнице срп. прав. нар. црквв. саборског одбора, држане у Карловцима 30. и 31. октобра (12. и 13. новембра) 1902. године

Председништво
саборског одбора.

Број 1124/К. зап. 633. ех 1902. 160 2—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто бележника епархијских власти пакрачких са дужностима и беривима прописаним привременим уређењем епархија од 29. маја 1871. год.

Молитељи имају поднијети путем потписане конзисторије епархијској скупштини пакрачкој најдаље до 1. (14.) децембра 1902. молбенице своје, обложене са свједоџбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 22. октобра (4. новембра) 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. К. 223./139. ех 1902. 166 1—3

СТЕЧАЈ

на место бележника епархијских власти будимских са дужностима и беривима, прописаним привр. уређењем епархија од 1871. г.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене свеџоџбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт. (13. нов.) 1902.

Председништво.

Бр. К. 223./139. ех 1902. 167 1—3

СТЕЧАЈ

на место конзисторијског фискала епархије будимске са дужностима и беривима, која су привр. уређењем епархија од 1871. г. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. своје ваљано инструисане молбенице.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт (13. нов.) 1902.

Председништво.

А. 1251./879 из 1902. 165 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења овог епарх. адм. одбора од данашњега дана под бројем горњим расписује се стечај ради привременог попуњења места епарх. бележника **темишварске** епархије с годишњом плаћом од 1200 круна и епарх. фискала с годишњом плаћом од 600 круна, на терет благајнице срп. нар. црквв. фондова и заклада; даље, ради привременог попуњења места епарх. подбележника, као помоћника бележнику, с плаћом од 1200 крупа, ревизора рачуна, с плаћом од 1200 круна и протоколисте, уједно и архивара и експедитора, с плаћом од 720 круна последње тројице на терет благајнице епарх. фонда.

Од компетената се, уз посебну способност, парочито иште потпуно знање мађарског и немачког језика, а молбенице ваља поднети овом епарх. адм. одбору до 24. Новембра (7. Децембра) о. г.

Из седнице епарх. адм. одбора, држане у Темишвару 23. Окт. (5. Нов.) 1902.

Председништво.

СТЕЧАЈ.

162 2—3

Решењем сл. Епарх. Школ. Одбора Бачког бр. 2148./416. ех 1902. и закључком месног школског одбора од 29. окт. (11. нов.) о. г. расписује се стечај на друго учитељско место при ново отварајућој срп. прав. вероисповедној школи у општини Кађу епархији Бачкој.

Плата је учитељска 800 круна у готовом, 80 круна за повторну школу, 96 круна за огрев и 20 круна за писаће потребе као и слободан стан од две собе, шталом, шупом, подрумом и баштом, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна годишње.

Дужности су му школ. уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу цркв. појању обучавати.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечаја траје 6 недеља од првог објављења у Срп. Сиону.

Из седнице месног школског одбора држане у Кађу 29. октобра (11. нов.) 1902. год.

Живојин М. Сенћанин, парох и пред. Шк. Одб.
Василије Вуковић, протојереј.

Бр. 59./1902. 159 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на место једнога пјевчике код православне српске цркве у Ријеци. Иште се да знаде барем све осмогласно пјеније, које је нужно за вечерње, јутарње и литургијско богослужење о нећељама и благданима, и да има лијеп и угодан глас. Место ово може добити само ученик гимназије, православни Србин, који би узгред обе и гимназију свршавао, а који је добра владања и у школи добро напредује. Који зна и нотално појање, па можда још и који инструмент, има првенство. Награда ће му бити 40, па евентуално, према способности, и 50 круна мјесечно.

Ако се у ово доба године, пошто су већ школе отпочеле, не би нашао можда гимназиста за ово мјесто, може бити примљен и онај, који не би похађао гимназије; али тај само привремено, до конца Августа 1903. године.

Инштрурирану молбеницу ваља поднијети потписаном предсједништву до божићних поклада о. г.

У Ријеци 12. (25.) Окт. 1902.

Предсједништво
срп. прав. црк. општине.

ДРУГИ ОГЛАСИ

БЕСПЛАТНО! Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целивајних Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведодбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

161 2—8 **НОВИ САД** Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: за годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 600.

СРПСКИ СИОН

Год. XII — Број 46

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК: Њ. Светост Српски Патријарх Георгије
УРЕДНИК: Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 17. новембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА
од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак)

Кад се овом броју додаду и она деца, која због тешкоће и удаљености школу неполазе, онда је остало без сваке наставе: 845 м. 1426 ж. Свега: 2271 дете.

Испит на крају године полагали су у свакидањој школи: 3744 м. 3189 ж, = 6933.

Оспособљени су за прелаз у виши разред: 3620 м. 3335 ж = 6955.

Уредно су школу полазили: 3753 м. 3352 ж. = 7165

Неуредно је ишло: 1479 м 1362 ж. = 2781.

Деце друге вере у српским школама било је: 36 м. 29 ж. = 65. Назаренске деце: 135 м. 129. ж. = 264.

Деце од 12—15 година, било је: 3385 м. 3041 ж. = 6426.

Од ових нису ишли у школу, због телесне и душевне мане 4 м. 8 ж. = 12.

Због похађања туђе школе: 78 м. 43 ж. = 121.

Због удаљености: 199 м.
180 ж.
379

Свега нису полазили повторну школу: 281 м. 231 ж. = 512.

Према томе требало је да у повторну школу иду: 2478 м. 2601 ж. = 5079 деце.

Полазили су пак повторну школу:

у I. течају: 623 м. 763 ж. = 1386.
у II. „ 417 м. 570 ж. = 987.
у III. „ 347 м. 398 ж. = 745.

Свега је полазило повторну школу:
1387 м. 1731 ж.
Укупно: 3118 деце.

Није се уписало: 1091 м 870 ж. 1961.

Кад се овом броју додаду и она деца, која због удаљености нису ишла у повторну школу, онда је без наставе остало ове деце: 1290 м. 950 ж. = 2240.

Од уписане у повторну школу деце полагало је испит: 750 м. 904 ж. = 1654.

Оспособљено је за прелаз: 974 м. 1276 ж. = 2250.

Уредно су ову школу полазили: 941 м. 1238 ж. — 2179.

Неуредно су долазили: 446 м. 493 ж = 939.

Друге вере било је 8 женских; Назаренске деце: 24 м. 33 ж. = 57.

Због неоправданог изостајања пријављено је политичним општинама свега 593.

Из ових података се види да је: без наставе остало из свакидање школе: 845 м. 1426 ж. свега: 2271 дете, дакле 19 %; а из повторне школе изостало је: 1290 м. 950 ж. свега: 2240 деце, дакле $44_{\cdot 01}$ %. По томе дакле у свакидању школу ишло је 81 % обавезне деце, а у повторну школу $55_{\cdot 99}$ % обавезне са ову школу.

Школска деца у срп. веропсп. школама боље су била снабдевена књигама и и прибором него у осталим школама у Угарској.

Од 46 црквених општина било је у 33 општине V. VI. разред. У поменутих 46 црк. општина делају 159 учитељских снага, од којих су 105 учитеља а 54 учитељице. По томе долази од уписане деце не једну учитељску снагу просечно 80 деце.

У 13 црк. општина је по једна учитељска снага а у осталима има по две или више учитељских снага.

У сеоским општинама у Бачкој сва стара учитељска места имају учитељску земљу од које приход уживају учитељи. Такове учитељске земље у Бачкој има $979\frac{3}{4}$ јутара.

27 црквених општина издржавају из својих средстава, уз знатну припомоћ месних политичних општина; 15 политичне општине; а у 4 места су издржаване школе заједничним прилогом црк. и политичне општине.

Школских здања, било је 102. Од ових су многа по пропису закона сазидана, а велика већина школа је у добром стању. Само у три општине здања школска неодговарају прописима, али је наређено дотичном општинама, да ова здања прошире односно да нова школска здања подигну.

Све су школ. дворане даскама патосане.

У 7 црк. општина налазе се школске библијотеке.

У 10 општина се налазе школ. вртови

Школе су снабдевене понајвише са прописаним потребним училима и ваљаним школ. намештајем.

У Кању је ове године отворена нова веропсповедна школа и изабран учитељ.

У Сантову је отворена школа и изабран учитељ, који из фонда Св. Саве прима ову минималну учитељску плату.

Осим сантовачке школе, знатну припомоћ од Св Савског фонда добијају срп. школе у Кисачу и у Бођану.

У Сомбору је на Милчићу сграђено ново школ. здање у вредности од 3800 К.

У Рац-Милитићу је подигнуто ново школско здање.

У 15 општина оправљена су школска здања и утрошено је на то 2523 К.

У 13 општина постоје месни учитељски зборови, који су држали 76 седница. Месни Школски Одбори држали су 287 седница са 1453 броја.

Срески учитељ. зборови држали су по два збора, расправљали су на њима педаг. теме а израђивали специјалне наставне планове.

У бачкој епархији има 15 црквн. општина, у чијој су средини комуналне српске школе, то су 14 у шајкашкој и 1 у Суботици.

У тим општинама има: за школу способне деце од 6—12 године: 2489 м. и 2546 ж. = 5035.

За повторну способне од 12—15 има 1428 м. 1369 ж. — 2797.

У I. разр. основне школе, било је:

	841 м.	657 ж.	= 1498
II. разр.	440 м.	352 ж.	= 792
III. „	300 м.	353 ж.	= 653
IV. „	197 м.	217 ж.	= 414
V. „	106 м.	99 ж.	= 205
VI. „	8 м.	3 ж.	= 11
Свега:	1892 м.	1681 ж.	= 3573

Није ишло у свакидашњу школу: 597 м. 865 ж. = 1462.

Од ових које због удаљености, које због тескобе школа нису ишли у школу: 463 м, 466 ж. = 929.

За осталу децу нису црквн. општине исказале узрок, што не иду у школу.

У повторну школу ишло је:

I. течај	239 м.	242 ж	= 471.
II. „	127 м.	157 ж.	= 284.
III. „	233 м.	184 ж.	= 417.
Свега:	589 м.	583 ж.	= 1172.

Није ишло у повторну школу: 839 м. 786 ж. = 1625.

Учитеља је било 32 м. 19 ж. = 51.

Полажење школе у Шајкашкој доста је рђаво.

Школа је мало, требало би још 19 школа.

Повторну школу још неуредније полазе, у 8 црквн. општина нема ни спомена о повторној школи.

У Горњем Ковиљу и у Суботици није ни држана повторна настава.

II. Српске школе у епархији Будимској.

У будимској епархији било је 1900|1. године:

8775 мушких
и 8606 женских

Свега: 17381 правосл. душе.

Деце од 3—6 г. било је: 543 м. 524 ж. = 1067.

Деце од 6—12 година обавезне за свакидању школу било је: 806 м. 832 ж. = 1638.

Од тих је опроштено од похађања школе: 61 м. 86 ж. = 147, но од ових туђу школу полазе 49 мушких, 74 женске, свега 123.

Према томе требало је да су срп. школу полазили: 745 м. 746 ж. 1491.

Од тих се уписало: у I. р. 257 м. 256 ж. = 513
у II. р. 191 м. 197 ж. = 387
у III. р. 139 м. 148 ж. = 287
у IV. р. 88 м. 94 ж. = 182
у V. р. 29 м. 27 ж. = 56
у VI. р. 18 м. 12 ж. = 30

Свега уписано: 722 м. 663 ж. = 1385

А није се уписало: 23 м. 83 ж. Свега: 106 деце.

Од уписане деце, целе године су у школу ишли и на крају школ. године испит су полагали: 626 м. 618 ж. = 1244.

За прелаз у старији разред оспособљено је: 542 м., 525 ж. Свега 1067.

Уредно су школу полазили: 592 м. 522 ж. = 1114.

Неуредно је ишло: 130 м. 141 ж. = 271.

Деце друге вере било је у срп. школама, 9 м. 19 ж. = 28.

Деце од 12—15 г. за повторну обавезне било је: 404 м. 364 ж. = 768.

Од тих је опроштено: 54 м. 10 ж. = 64.

На занату и по туђим школама: 84 м. 19 ж. = 103.

Према томе требало је да су се у срп. повторну школу уписали: 320 м. 345 ж. = 665.

Од ових је уписано:

у I. течај:	159 м.	132 ж.	= 291
у II. „	87 м.	108 ж	= 195
у III. „	70 м.	78 ж.	= 148
Свега:	316 м.	318 ж.	= 634

Од уписаних у повторну школу, полагало је годишњи испит: 273 м. 257 ж. = 530.

За прелаз у старији течај оспособљено је: 242 м. 228 ж. = 470.

Уредно су примали повторну наставу: 226 м. 226 ж. = 452.

Неуредно су полазили повторну школу: 90 м. 92 ж. = 182.

У 13. општина оправљана су школска здања и утрошено је на то: 600 К.

У 11. општина оправљени су учитељски станови у вредности: 560 К и 60 фил.

У 5. црквена општина набављен је школски намештај за 540 К.

У 7. црквена општина набављено је учила 109 К.

У 21 општини су учитељи уредно, а у 21 неуредно примали плату.

М. Школски Одбори држали су 113 седница, са 290 бројева. Из овога се види: да су у свакидању школу уписани: 722 м. 663 ж. = 1385. а то је 92%.

У повторну школу уписало се: 634 деце, а то је 95_{33}% од обавезних. Са овим резултатом можемо задовољни бити.

Постављањем оспособљених учитељица отклониће се досадање мане у настави и умножиће се разреди школски у свима општинама.

Осим Будимпеште постоји у свима општинама повторна школа

Учитеља је било: 20 оспособљених, 8 неоспособљених, и 15 оспособљених учитељица. Од учитеља је 14 стално, а 14 привремено постављено. Од учитељица 2 стално и 13 привремено намештено. Свега 43 учит. снаге.

На једног учитеља долази 33 детета. По томе није потребно оварати нове школе.

ЕМОдбор будимски наређивао је да се у Болману и у Качфали прошире школе, али је то било без успеха. Болманска општина назидала је нову школску зграду са 2 школ. дворане, и са два учитељска стана, али ево две године, па никако не попуњава друго учитељско место.

Од важнијих догађаја споменућемо:

Школа у Безедеку спојена је са школом у Липову, пошто су та два места ближе од $^1/_2$ сата, а Безедек не може да издржава школу.

У Ст. Београду дозвољено је општини, да привремено затвори школу после умировљења учитеља Јована Деспотовића, — но да се постара за наставу у вери и срп. језику.

У Дуна Пантелији од 1872. г. школа српска непостоји, а има око 30 деце. ЕШО. рад је да школу ту успостави у парохијском дому уз припомоћ из Св. Савског фонда.

По одобрењу Школ. Савета за прошлу 1900/1. школ. год. из фонда Св. Саве одобрено је 2000 К као припомоћ школама, што је на одређену цел и употребљено.

Даље је Српско Девојачко Друштво у Н. Саду, Српска Омладина у Б. Пешти и срп. црквено певачко друштво у С. Андрији давало беседе у корист школа у тој епархији, и примљена је понуда Адама Рајснера фабриканта жигица у Осеку, да школске жигице прави од којих ће 5% прихода давати српским школама у будимској епархији.

Евгеније Думча, поклонио је чипској школи 100 фор.

III. Српске вероисповедне школе у Темишварској епархији 1900./1. године.

У 80 црквених општина епархије темишварске, број душа је: 73623 м. 72377 ж. = 146000 [осим Торње и Овсенице, где нема школе.]

Број школске деце:

Од 6—12 год. 8239 м. 7797 ж. = 16036.

Од 12—15 год. 3407 м. 3491 ж. = 6898.

Опроштено од похађања скакидање школе: 1600 деце. Од повторне опроштено: 885 деце.

Од ових 206 због болести душевне и телесне, 380 због похађања туђе школе, 417 због удаљености и 420 због тескобе школа

Због заната и службе: 197 деце опроштено. У вишу школу ишло 30.

Од похађања повторне школе опроштени: због заната и трговине: 517; због више школе 182; сбог болести и удаљености 184.

Требали су да полазе свакидашњу школу: 7512 мушких; 6908 женских; свега: 14420.

Обвезна су за повторну школу 5414 деце.

Дневну школу полазили више од 8 месеци: 5766 м. 4016 ж. = 9782 дене = 67_{13}%

Мање од 8 месеци полазили: 1944 м. 1459 ж. = 3403 детета или: 23_{59}%

Без наставе остало: 1059 м. 1863 ж = 2922 деце, или: 20_{81}%

У школу ишло 56 иноверне деце. Назаренске: 85 деце.

Повторну школу полазило: 1420 м. 1339 ж. = 2759 или 50_{90}%

Није полазило повторну школу: 1146 м. 1629 ж. 2775 или 51_{25}%

Школски рад.

У целој дијецези полагало је испит: 5008 м. 3616 ж. = 8624.

Са успехом свршили разреде: 4868 м. 3550 ж. = 8418.

Шест разреда било је у 6 општина. Школа са 5 разреда 32.

Сву школску опрему имало је: 4868 м. 3550 ж. = 8418 = 58_{37}%

У 80 црквене општине епархије ове има засебних школ. разреда, у којима делају: 196 учитељских снага: и то: 126 учитеља и 70 учитељица.

Неоспособљених учитеља било је: 8, али и ови су добили дозволу од ШСавета, да могу испите у учитељској школи приватно, из сваког појединог разреда полагати а по том и испит за оспособљење. По том делало је у свој епархији:

126 мушких
70 женских

196 учитељских снага

Од којих су 118 учитеља и све учитељице оспособљене.

У години 1890. било је у овој дијецези 153 учитеља; по томе дакле за 11 година, број учитељ снага умножио се са 43.

Нових учитељских места отворено је 1900/1. у 9. општина.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Преосвештени епископ Жички г. Сава Дечанац**), посетио је, прошле недеље, Његову Светост преузвишеног господина патријарха Георгија и био је гост Његове Светости. У прошли понедељак отпутовао је преосвештени господин епископ Сава у манастир Крушедол, да се поклони гробу благопокојеног краља Милана и да уноша манастир. Из Крушедола је преосвештени г. епископ отпутовао, у прошлу среду, у манастир Врдник (Раваницу), посетив уз пут манастир Гргетег. Из Врдника је преосвештени отпутовао, истога дана, у Београд.

(**Школски Савет.**) Дана 14. (27.) новембра о. г. држао је Школски Савет своју седницу, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова присутни су били г г. *Никола Ђ. Вукићевић*, *Теофило Димић*, *Др. Александар Рокнић*, *Душан Стојшић* и *Светозар Прибићевић*.

(**Избори свештеничких чланова епархијске скупштине Бачке.**) У прошли четвртак, 14. (27.) новембра, обављени су избори чланова за епархијску скупштину Бачку. Као свештенички чланови изабрани су, и то: у Новосадском протопрезвитерату: г. г. парох *Божидар Поповић* (Нови Сад), парох *Димитрије Лазић* (Товаришево), парох *Теодор Поповић* (Силбаш) и парох *Милан Стоја* (Старе Шове); у Жабаљском протопрезвитерату: г.г. архимандрит Ковиљски *Георгије Видински*, парох *Ђорђе Иванић* (Вилово), парох *Светозар Гавриловић* (Ковиљ), парох *Емил Степанов* (Тител) и парох *Василије Теофановић* (Чуруг). У Сомборском протопрезвитерату: парох *Александар Тошић* (Параге), парох *Манојло Грба* (Парабуђ), парох *Милан Бобсрић* (Кула), и парох *Младен Јовановић* (Стари Сивац). У Старо Бечејском протопрезвитерату: парох *Јован Степанов* (Стари Бечеј), парох *Милош Прекајски* (Сента), парох *Младен Јосић* (Мартонош) и парох *Вура Коњевић* (Мол).

(**Избор протопрезвитератског помоћника.**) За протопрезвитератског помоћника у Великој Кикинди изабран је свршени богослов *Војислав пл. Војновић* из Старог Бечеја.

—

Разне белешке.

(**Стогодишњица Народног Музеја у Будимпешти.**) Дана 13. и 14. (26. и 27.) новембра о. г. прослављена је у Будимпешти стогодишњица Народног Музеја, који музеј је основао гроф *Ференц Сечењи*, отац великог Мађара *Стевана Сечењија*. Поводом те прославе освећен је и споменик оснивачу мађарског Народног Музеја.

(**Црквена религиозна делатност васељенског патријарха**). Његова Светост васељенски патријарх Јоаким III. издао је недавно четири посланице своме свештенству. У овим посланицама упућује своје свештенство и наређује им како да се владају према упутствима, заданим на корист цркве и народа. Још им наређује ревносно проповедање слова Божјег, марљиво вођење матица, венчаних, рођених и умрлих; забрањује целивање мртваца и употребу халина и судова болесничких, у оне препоручује строго придржавање хигијенских правила у случају заразних болести. Затим је патријарх са Св. Синодом основа, две нове богословске школе, сваку за 50 васпитаника. Средства за издржавање тих школа убираће се међу свештенством и манастирима особито Атонским. За религиозно образовање народа основано је неколико мањих листова, који ће доносити оне и оне чланчиће на разне религиозно моралне теме. Патријарх Јерусалимски Дамјан, паредно је да се преведу неки од тих листова на арапски језик, за Арапе под његовом управом. Још је патријарх Јоаким III. издао окружницу против истераних из Француске непокорних монаха католичких конгрегација. Ови монаси, тражећи себи нова станишта крећуће се за Исток — у Турску, Персију и др. источне земље. Чим дођоше почеше подизати школе за образовање православне младежи. Појмљиво је, каква опасност прети од тих школа. Но врховни поглавица васељенски патријарх, издајући окружницу и указујући на опасност, саветује родитељима, да не дају децу у те школе, основане с намером, да униште православну веру и цркву.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. бр. 2619. ex 1902. 168 1—3

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархијске власти бачких са дужностима и беривима прописаним привременим уређењем епархија од 29 маја 1871. године.

Молитељи имају поднети путем конзисторије бачке епархијској скупштини бачкој најдаље до 2. (15.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о богословским наукама и може бити и другим факултетским наукама и о досадашњем службовању своме.

У Новом Саду 12. (25.) новембра 1902.

Председништво.
епархијских власти бачких.

Ad бр. К. 1028./758. ex 1902. 159 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15 децембра по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидајецезалне конзисторије, држане у Карловцима 13. (26.) новембра 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. К. 223./139. ex 1902. 166 2—3

СТЕЧАЈ

на место бележника епархијских власти будимских са дужностима и беривима, прописаним привр. уређењем епархија од 1871. г.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадашњем службовању своме.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт. (13. нов.) 1902.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 162 3—3

Решењем сл. Епарх. Школ. Одбора Бачког бр. 2148./416. ex 1902. и закључком месног школског одбора од 29. окт. (11. нов.) о. г. расписује се стечај на друго учитељско место при ново отварајућој срп. прав. вероисповедној школи у општини Каћу епархији Бачкој.

Плата је учитељска 800 круна у готовом, 80 круна за повторну школу, 96 круна за огрев и 20 круна за писаће потребе као и слободан стан од две собе, шталом, шупом, подрумом и баштом, осим тога законом и наредбама прописани петогодишњи додатак од 100 круна годишње.

Дужности су му школ. уредбом од 1872. год. прописане, при сваком богослужењу дужан је у цркви појати и децу црк. појању обучавати.

Ваљано снабдевене молбенице имају се месном школском одбору слати.

Рок стечаја траје 6 недеља од првог уврштења у Срп. Сиону.

Из седнице месног школског одбора држане у Каћу 29. октобра (11. нов.) 1902. год.

Живојин М. Сенћанин
перовођа.

Василије Вуковић
парох и пред. Шк. Одб.

Број 1124/К. зап. 683. ex 1902. 160 3—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто биљежника епархијских власти накрачких са дужностима и беривима прописаним привременим уређењем епархија од 29. маја 1871. год.

Молитељи имају поднијети путем потписане конзисторије епархијској скупштини накрачкој најдаље до 1. (14.) децембра 1902. молбенице своје, обложене са свједоџбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 22. октобра (4. новембра) 1902. год. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. К. 223./139. ex 1902. 167 2—3

СТЕЧАЈ

на место конзисторијског фискала епархије будимске са дужностима и беривима, која су привр. уређењем епархија од 1871. г. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. своје ваљано инструисане молбенице.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт (13. нов.) 1902.

Председништво.

A. 1251./879 ив 1902. 165 2—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења овог епарх. адм. одбора од данашњега дана под бројем горњим расписује се стечај ради привременог попуњења места епарх. бележника темишварске епархије с годишњом плаћом од 1200 круна и епарх. фискала с годишњом плаћом од 600 круна, на терет благајнице срп. нар. црк. фондова и заклада; даље, ради привременог попуњења места епарх. подбележника, као помоћника бележнику, с плаћом од 1200 круна, ревизора рачуна, с плаћом од 1200 круна и протоколисте, уједно и архивара и експедитора, с плаћом од 720 круна последње тројице на терет благајнице епарх. фонда.

Од компетената се, уз посебну способност, нарочито иште потпуно знање мађарског и немачког језика, а молбенице ваља поднети овом епарх. адм. одбору до 24. Новембра (7. Децембра) о. г.

Из седнице епарх. адм. одбора, држане у Темишвару 23. Окт. (5. Нов) 1902.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

БЕСПЛАТНО! Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целивајућих Икона и свих сродајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведодбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

161 3—8 **НОВИ САД** Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање покутних звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

24— ех 1902. **Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.**

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 902. 613.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 47

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 24. новембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Бр. К. 2662/349 ех 1902.

ЗВАНИЧНА ОБЈАВА.

Правомоћном пресудом пречасног Митрополитско-црквеног Савета у Карловцима од 17. (30.) октобра 1902. бр. М. 433 (413)/М. Ц. С. 103 ех 1902., којом је потврђена пресуда епархијске конзисторије ове од 25. јула (7. августа) 1902 К 1672/273. ех 1902., — осуђен је јеромонах ман. Бођана О. Герман Катанић због тешких каноничких преступа на лишење свештеничког чина, те се исти јеромонах из каталога монашког свештенства епархије бачке брише и у ред световњака повраћа уз забрану ношења свештеничког одјејанија.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 1. новембра (2. децембра) 1902. године.

Митрофан
Епископ.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА
од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак.)

У Фабрици темишварској спојена је женска школа са мушком, због мало деце и поводом оставке учитељичине.

У Мунари о трошку манастира Бездина отворена је нова српска вероиспов. школа.

Плате су понајвише уредно издаване. Само су у 8 општина неуредно плате издаване.

Местни учитељски зборови држали су у 8 општина укупан број седница 33 са 80 бројева.

Срески учитељски збор држан је у арадском и у в.-кикиндском срезу школском.

М. Школски Одбори у 19 општина ревносно су делали. Плата учитеља у Толвадији састоји се из 60 ф. и нешто хране.

У 8 општина темишварске епархије плата је мања од 300 ф. Те су општине: Темеш, Моноштор, Ечка, Ђир, Кнез, Краљевац, Мали Бечкерек, Толвадија и Хрњаково.

У тих 8 општина мањак учитељске плате износи: 745 ф. 75 н.

Од свију школских здања у овој дијецези најугледније је ново здање у В. Кикинди.

Даље су угледна и лепа школска здања: у Битољи, Срп. св. Петру, Српској Црњи, Диљашу, Врањеву, Модошу, Неузини и у Сарволи.

Неке се општине спремају, да подигну нова школ. здања, али има у овој дијецези и таквих малих и сиромашних општина, које нису у стању без помоћи са стране школска здања своја обновити и оправити. Такове су општине Ђир, Толвадија, Кнез, Моноштор, Парац, Бочар, Хрњаково, Лукаревац, а особито Торња, где се морала школа због трошне и неоправљене школске зграде затворити. Такође у малењој општини Овсеници нема српске основне школе.

У новим школским здањима простране су и видне школске дворане, и таке су и у старијим неким школским здањима у (новијем великокикиндском дистракту, али у много општина школске су дворане ниске и не одговарају педагогијским и хигијенским захтевима, а у неким маленим општинама, школске дворане нису даскама патосане.

У већим и угледнијим општинама учитељски станови одговарају одређењу превишње уредбе за српске народне школе, али има у мањим и сиромашним општинама ове дијецезе и таквих јадних учитељских станова, који се из једне патосане собе, кујне и коморе састоје. Где непостоје учитељски станови, тамо добијају учитељи станарину у новцу, која је различита. Тако у В. Кикинди учитељи примају у име станарине 200 ф., а учитељ у Моноштору има само 16 ф. годишње у име станарине.

Сва за школу прописана учила налазе се у варошким и већим општинама ове дијецезе а најпотребнија учила налазе се у свакој школи.

Скамије су у већим само општинама сходне педагогијским и здравственим прописима, а у осталима су општинама школске скамије понајвише старе и неспретне.

Школске библиотеке налазе се само у В. Кикинди, Темишвару, Сиригу, Тарашу и Срп. Крстуру.

У темишварској епархији налазе се само 4 српска вероисповедна забавишта и то: у В. Кикинди, у Вел. Бечкереку, Чакову и у Кумашима. Ова су забавишта са потребним намештајем и училима снабдевена и у њима делају 4 оспособљене забављље.

Међу овим забавиштима прво место заслужује забавиште у В. Бечкереку, које стоји под надзором Задруге Српкиња Вел. Бечкеречких.

IV. Српске вероисповедне школе у епархији Вршачкој 1901./2.

У вршачкој епархији има 133.324 православних српских душа.

У овој епархији су само у 14 црк. општина српске основне школе задржале свој вероисповедни карактер. То су оне српске општине, које су пре припадале темишварској и Крашовској жупанији и општина села Златице у бившој српско-банатској граници. Све пак школе остале у негдањој банатској граници, па и школе у великој српској црквеној општини панчевачкој одавна су престале бити вероисповедне школе.

У званичном извештају Епарх. Школ. Одбора вршачког, само се налазе податци о оним школама српским, које су вероисповедни свој карактер до данас задржале, те по томе ће само о овим школама бити речи и у овом главном извештају.

У 15 црквених општина, које имају своје вероисповедне школе, има 8422 мушких, 8854 женских, свега: правосл. српских душа: 17.276.

У тима општинама има деце: од 6—12 г. 1015 мушких 981 женских; свега 1996.
Деце од 12—15 година има: 445 мушких, 433 женских; свега: 878.
Од свакидање школе опроштено је: 107 мушких, 90 женских. Свега 197.
Од повторне школе опроштено је: 99 мушких, 8 женских; свега 107.
Требало је да су у свакидању школу пошли: 898 мушких, 891 женских; свега: 1789.
У повторну школу требало је да су пошли: 402 мушких, 428 женских; свега: 830.
У свакидању школу пошло је више од 8 месеци:

у I.	разред	267 м.	232 ж.	= 499
у II.	„	211 м.	175 ж.	= 386
у III.	„	148 м.	138 ж.	= 286
у IV.	„	99 м.	88 ж.	= 187
у V.	„	51 м.	44 ж.	= 95
у VI.	„	17 м.	21 ж.	= 38

Мање од 8 месеци пошли су у школу: 114 м. 115 ж. = 229.
Према томе уписано је било и пошло у свакидању школу 1012 м. 1006 ж., свега 2018 деце.
Без сваке наставе остало је: 105 мушких, 193 женске, свега 298 деце, за свакидању школу обавезне.
У повторној школи уписани су били:

у I.	течај:	127 м.	133 ж.	= 260
у II.	„	103 м.	109 ж.	= 212
у III.	„	90 м.	87 ж.	= 177

Свега: 320 муш. 329 жен., укупно 649.
Није уписано у повторну школу: 82 м. 69 ж. = 181.
Повторна настава само се у већим општинама врши. Многа школска деца у сеоским општинама немају сву школску опрему.
Од свију школа у вршачкој епархији у најбољем су стању школе у граду Вршцу. У тим школама делају 12 учитеља и 6 учитељица, који су сви оспособљени, а осим ових је и један учитељ гимнастике.
Код саборне св. николајевске цркве 1893. г. сазидана су два великољепна школска здања једно за мушке, а друго за женске шестразредне школе. Код св. успенске цркве је друго школско здање, које је такође у добром стању.
Школе ове снабдевене су са свима прописаним училима и са добрим школским намештајем, а осим тога се овде налази и добро уређена школска библиотека.
У школама вршачким успех је добар; настава се држи по наставној основи издатој од Школског Савета, и тамо се воде сви прописани записници.
Но вршачким српским школама прети велика опасност због тога, што је политична општина сл. кр. града Вршца, концем 1897. г. отказала истим школама сваку припомоћ, и сада се оне једино из општинског приреза издржавати морају.
Осим Вршца у добром се стању налазе мушка и женска школа у Павлишу и у Вел. Средишту-
У осталим школама ове епархије, школска здања и школске дворане понајвише су у јадном стању а и учитељске плате су малене, те због тога је овде велики број неоспособљених учитеља.
Оспособљене учитељице и учитељи са изузетком оних који су арадску или негдању панчевачку препарандију свршили, врше своје дужности тачно и успешно, а неоспособљени учитељи са врло слабим успехом обучавају децу, но се због невоље ипак морају трпити, ради оскудице у бољим и оспособљеним учитељским снагама.
У мањим општинама ове епархије намештај је непотпун, а школских училa једва се где налази.

Због маленог броја српског становништва, и због њиховог сиромаштва нису ове општине у стању својом снагом школска здања и учитељске станове, и школске дворане оправити и проширити, нити пак својим учитељима законом прописану плату давати.

Тима општинама за одржање школа, нужна је стална припомоћ.

Вршачки учитељи добро су наплаћени, али се неки од њих више баве политиком и другим пословима, него школом и школским радом.

Месни школски зборови држе се само у Вршцу.

Све вероисповедне школе у вршачкој епархији издржавају се прирезом, који је врло велики.

У најмањим најсиромашнијим општинама епархије вршачке мањак учитељске минималне плате износи: 779 ф.

У најновије време установљена су у вршачкој епархији четири српска вероисповедна забавишта, од којих је једно у Вршцу, друго у Панчеву, треће у Ваваништу и четврто у Перлезу.

Забавишта ова издржавају дотичне црквене општине и у њима делају оспособљене забављаче.

Ближих података о овим новим забавиштима до сада немамо.

У вршачкој епархији има 28 засебних школских дворана, у којима делају 20 учитеља и 6 учитељица 2 прекобројна учитеља, од којих је један учитељ гимнастике у Вршцу, а други је оспособљен учитељ и употребљује се за земењивање оболелих или другим начином спреченим вршачким учитељима.

Од мушких учитеља 12 су само оспособљени, а осталих 8 неоспособљени су.

Учитељице су све оспособљене. За одржање српских вероисповедних школа у 8 маленых и сиромашних општина епархије вршачке потребна би била годишња припомоћ од 4000 К.

Према свему овоме види се, да у вршачкој дијецези у оним општинама, које имају вероисповедне школе, број школске деце износи 74 % од деце за школу обвезане.

Кад се узму у обзир и деца српска што у туђе школе иду, онда износи 82 % деце, која у школу иду.

Стање православних српских вероисповедних школа у Славонији и у Хрватској на крају 1900. 1. школске године.

I. Православне српске вероисповедне школе у Архидијецези Карловачкој.

У Архидијецези Карловачкој налазе се само у 9 места српске вероисповедне основне школе, и то:

1. У Сремским Карловцима школа са пето дељених разреда, у којима у пет школских дворана делају два учитеља и три учитељице.

2. У Земуну су две српске вероисповедне школе, једна у доњем а друга у горњем граду; свака је од њих са четири учитељске снаге, од којих су по две учитељице у млађим и по два учитеља у старијим разредима. Обе ове школе су мешовите и у свакој има по 4 школске дворане. Свега дакле у ове две школе има 8 учитељских снага, од којих су 4 учитеља и 4 учитељице.

3. У Митровици је школа мушка и женска. У мушкој школи делају 3 учитеља, а у женској две учитељице. Школских дворана има пет, а толико и учитељских снага.

4. У Черевићу су одељене мушка и женска школа, са једним учитељем и једном учитељицом.

5. У Беочину су исто тако одељене мушка и женска школа у којима делају 1 учитељ и 1 учитељица.

6. У Осеку постоји једна мешовита школа у две засебне школске дворане.

У тој школи делају два мушка учитеља и једна учитељица женског ручног рада и кућарства.

7. У Белом Брду је једна српска вероисповедна школа са две засебне школске дворане и две учитељске снаге, од којих је један учитељ и једна учитељица.

8. У Винковцима је једна српска вероисповедна школа са једним учитељем и једном учитељицом ручног рада.

И 9. У Стари Бановци код Товарника установљена је 1895. год. српска вероисповедна школа, у којој је привремено пристављен један учитељ.

По томе је дакле у архидијецези карловачкој било 1900./1. школ. год. у 9 места 28 засебних основних школских разреда, у којима делају 28 учитељских снага, и то 18 учитеља и 10 редовних учитељица а осим ових још и две учитељице женског ручног рада.

Сви мушки учитељи оспособљени су а такође су и све редовне учитељице оспособљене.

Од учитељица ручног рада једна је за ту службу оспособљена, а друга још није оспособљење добила.

Учитељи и учитељице тачно су своје дужности вршили, и предавања су по одобреној од Школског Савета основи научној са успехом држали и прописане записнике уредно водили.

Свака је школа четиријеразредна.

Плате су учитељске различите од 600, 500, 400 и 300 ф. са станом и огревом, односно са станарином у новцу.

Земунски и Карловачки учитељи уживају и петогодишње доплатке, али на жалост ни у једном месту нису учитељи мировином обезбеђени, нити су удовице и сирочад учитељска обезбеђена.

Здања су школска у Земуну, Митровици, Черевићу, Беочину, Белом Брду, Винковцима и Старим Баповцима својина дотичних православних српских црквених општина.

У Ср. Карловцима и у Осеку школска су здања својина политичких општина и у истим се здањима налазе местне комуналне школе, у које иду понајвише деца римокатоличке вере.

У Земуну и Митровици постоје школски фондови са којима дотичне црквене општине рукују под надзором архидијецезалног административног одбора.

У Старим Бановцима постоји школски фонд од 10.000 фор. којим рукује политична општина у селу Немци, у коју и поменуто сеоце припада.

Школе у Ср. Карловцима, Земуну, Митровици, Черевићу и у Осеку добијају одређену годишњу знатну припомоћ за издржавање од местних политичних општина.

Школа у Белом Брду добија годишњу одређену припомоћ од властелинства Даљског, које издаје целу плату и станарину учитељици тамошњој.

Школе у Беочину и у Винковцима издржавају дотичне црквене општине, а школа у Стари Бановци издржава се из камата горе означеног свог фонда.

Школска здања и школске дворане у Земуну, Митровици, Осеку и Белом Брду и дворана женске школе у Беочину и Винковцима у добром су стању, а у истим школама је добар и школски намештај и налазе се сва за школе основне прописана учила.

Стање школских дворана и учила у осталим местима је доста добро; само у Беочину у мушкој школи, стара здања школска и дотични школски намештаји не одговарају хигијенским прописима и врло су у јадном стању, и потребно је да се ново школско здање подигне и нов намештај у ту једну школу набави.

Наставиће се.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Проповед
о владању у цркви.

Јесте ли видели, љубазни Хришћани, како се радује мати, кад јој деца њезина из бела света кући дођу? Да ли сте видели како јој се суза радости и миља у очима блиста? Видели сте и знадете сви каква је то радост! Али знате ви и то, да смо и ми сви деца! Деца смо једног Оца небеског и деца смо једне цркве православне, оне цркве, коју је наш добри Спаситељ Исус Христос основао, ради које је и пострадао јер „себе преда за њу, да је освети купањем воденим у речи (Ефесц. 5. 25. 26.).

Па кад знате сад, да је њу Христос основао и да је света, кад знате да смо ми сви деца њезина, а она добра мати наша, онда знајте и то, да се и она радује и весели, кад јој ми — деца њезина долазимо. Да, Хришћани моји, радује се црква света, кад јој приступамо са љубављу, као што доликује деци њезиној, кад у њу долазимо са чистим срцем, као што приличи правим Хришћанима. Тако и треба. Сврха је доласка тог, да се у њојзи Богу помолимо за грехе наше и разне потребе наше, да у њој примимо оно, што нам је најпотребније у животу: божанствене дарове и силе Божје „које требају к' животу и побожности (П. Петр. 3.). А да би се Богу у цркви могли молити са правом побожношћу, да би могли примити благодати у св. тајнама, које нам црква дели ради спасења нашег, нужно је, осим других зато потребних услова, још и то, да се у цркви владамо онако, како реч Божја учи и заповеда. О томе желим данас вама, драги моји Хришћани, неколико речи проговорити, особито с тога, што сам опазио, да се многи од вас не владају у цркви онако како реч Божја учи, и да се особито младеж наша у овом дому Божјем често разговара, смеје, па чак и један другог узнемирује за време службе и молитве ове наше Богу. А све то, увидићете, нити је лепо, нити добро, а најмање може бити то Богу мило и драго.

„Бог живи свуда и на сваком месту“ тако вели реч Божја. Истина је то света, али је света и она реч Божја, да Бог живи највише у дому свом, т. ј. у цркви својој. Рекао сам вам већ мало час да је ту цркву основао И. Христос, па ћу вам сада ево навести и речи пророка и псалмопевца Божјег Давида, који ево овако пође [Господу свом: „Како су мили станови Твоји Господе над силама! Гине душа моја желећи удовољење Господње, срце моје и тело моје отима се Богу живоме (пс. 84. 12.). Блага онима који живе у дому Твом, они те хвале без престанка (пс. 84. 5.). — Тако се ето радује слуга Божји кад се сети дома у коме Бог станује. Радујте се дакле тако и ви, јер приступате ли цркви знајте, да приступате светињи највећој. На цркву је изливен преобилни благослов Божји, у њој живи Дух свети. Онај исти Дух, који при створењу света „ношашесѧ вьрхѹ вѡды“ (Бит. 1. 2.) и ево нам сада овде поклања ризницу благодатних дарова Својих, којима нас осећава и креши. И зар не видите да је све, што видите око вас, „Божје“ и „свето“. Погледајте само! Ено тамо на иконостасу ликови Божјих светитеља и угодника, што својим узоритим делима прославише Бога, а нама дадоше диван пример како ваља за своју веру живети и мрети и како ваља Богу угодити. Ено тамо погледајте часну трпезу на којој се врши страшна и света тајна — бескрвна жртва. Ено вам св. чаше на престолу и у њојзи истинитог тела и крви Христове. — светиње над светињом! Ено вам Јеванђеља — пута и истине! Где тамо за певницом свете књиге, у њима песме анђела и Божјих угодника — светим Духом задахнутих људи, који и песмама прослављаху Творца, а којима песмама га и ми сада прослављамо. И зар даље да вам ређам, кад и сами видите око себе светиње те?! Зар вас све то не потсећа на Бога, који нам даде то као и сва дѹховнѣ блага? Ето рецимо сада, браћо драга, смемо ли приступати светом месту том а да на улазу не очистимо прашину гордости, охолости, сујете и сваку другу нечистоту душе наше; смемо ли ући у свето место то, па да место смирености и скрушености — гласним разговором смехом и неприличним ходом вређамо ово величанство и светињу, која нас окружава.

Не сме то чинити нико. Чини ли то, вређа Онога, Који овде станује и живи, и Који све види! Зато се друкчије мора овде Хришћани владати и реч Божју овде највише на уму имати.

Ми смо створења Божја. Имамо тело, имамо и душу. Па као што душа наша мора служити Богу искрено и одано, или да друкчије речем, као што се Богу ваља духом и истином да молимо, тако и тело наше мора служити Богу

искрено и одано, што ће све рећи, морамо показати побожност не само унутарњу, него и спољашњу, побожност и душе и тела.

Унутарњу побожност исказује човек, љубазни моји, у чистом срцу, у понижењу душе своје пред величанством Бога, који на сваком месту а особито у дому овом, невидљиво живи, у скрушености својој као изразу недостојности своје пред Богом, и напосле у чистој и непоколебивој вери у Бога, Који је сва нада и уздање наше, „помоћ наша и штит наш“ (пс. 33. 20.).

А спољашњу побожност исказује човек, особито овде у храму, у оним тихим и одмереним покретима тела свог, која ће га одмереност чувати да не наруши светињу места и достојанство светог богослужења, које се овде врши. Побожност ту спољашњу исказати морамо у оним смерним приклоњима главе у одређеним за то часовима богослужења, као и у смиреном произношењу крста, што га мећемо на себе руком, у име св. Тројице; у општем мирним и достојанственим држањем својим.

Ето, љубазни моји, каковим нам ваља бити у цркви, овде пред величанством Бога живог, Који зна и помисли наше и прати сваки покрет наш. Помислите, сада, како греши онај који се овде место с Богом са друговима својим разговара; који се смеје, место да се скрушено због грешности своје каје, који слободно по цркви као по сокаку хода и ову свету тишину руши, место да му душа побожно размишља о Богу, Створитељу своме. Та где, слуга кад пред господара свога дође, скида своју капу с главе и главу своју спушта доле, а човек да се зар овде пред Господарем неба и земље смеје и разговара? Анђели Божји тамо на небу са страхом и трепетом славе Бога и клањају му се, а грешна душа човечја зар да не приклони главу своју и да се не понизи? И зар ово место није небо! Јесте љубазни моји, пророци Божји сведоче нам да су цркве небеса, у којима Бог на земљи пребива, па зато и треба да славимо Њега овде на земљи, овде у цркви — небесима нашим!

Послушајте дакле реч ову, љубазни Хришћани, на приступајући овом месту, „со страҳомъ Бжі҃имъ и вѣ҃рою пристꙋпи҃те“! Донесите побожност и тела и душе. Донесите онако срце, које се у љубави према Богу и ближњем блиста, срце, које се не горди и не диже високо, него се понижава пред величанством Божјим, срце, које истину љуби, не мрзи, не злоби и не завиди, срце, које у смиреном покајању овде у цркви утехе тражи. На дошав са таким срцем и у тако радосном расположењу душе ваше, расположите и тело ваше, да и оно послужи Богу, а да не понизи достојанство светог дома овог. Тако да и тело ваше буде побожно заједно са душом вашом.

Покажите, дакле, овде пред Богом, чисту побожност хришћанску и с душа и изнутра, устима и срцем, и душом и телом, да замирише побожност Ваша као најлепши струк босиљка у врту вашем. **Такѡ да просвѣтится свѣтъ вашъ предъ человѣки, ꙗко да видꙗтъ ваша добрыꙗ дѣла и прославꙗтъ Оца вашегѡ иже естъ на нбсѣхъ.** (Мат. 5. 16.). Амин.

Бачинци 26./V. 1902.

Јереј Јован Ж. Бугa.

О Молитви Господњој

По руском: М. вл. М.

Свету молитву Господњу: **Отчѐ нашъ**, као што знамо из св. Јеванђеља, дванаест је изговорио Господ наш Исус Христос, и то: прво у својој Беседи на Гори, кад је Господ, против мишљења неких, ꙗкѡ во многоглаголаніи своемъ ꙋслышани вꙋдꙋтъ. (Мат. 6, 7.), поучио, како се треба молити Богу благоугодно, кратко и с успехом. **Сицѝ оубо молитесѧ вы**, рекао је Он безбројном скупу народа, који је стајао око Њега, подигнувши Своје очи на небо: „**Отчѐ нашъ, иже еси на нбсѣхъ, да свѧтится имѧ твоѐ. Да прiидетъ цр҃ствiе твоѐ, да вꙋдетъ волѧ твоѧ, ꙗкѡ на нбсѐси и на земли. Хлѣбъ нашъ насꙋщный даждь намъ днесь. И ѡстави намъ долги нашѧ, ꙗкоже и мы ѡставлѧемъ должникомъ нашымъ. И не введи насъ во искꙋшенiе (въ напасть), но избави насъ ѿтъ лꙋкаваго. Ꙗкѡ твоѐ естъ цр҃ство (царствiе) и сила и слава во вѣки, аминь**, (Мат. 6, 6—13;).“ А други пут изговорио ју је у нарочитом случају, наиме: кад се Он треће године службе своје роду људском на путу молио на једном месту, један између његових ученика дошавши к Њему, ослови Га у име свих осталих: „**Господи, навчи ны молитисѧ, ꙗкоже и Ѡаннъ навчи ꙋченики своѧ.**“ (Лука 11, 1.). И Господ их је и у том случају упозорио на исту молитву, казавши им: **Егда молитесѧ, глаголите: Отчѐ нашъ, иже еси на нбсѣхъ** и т. д.

После тога није од потребе. да се говори о том, у каквој је Она употреби била и требала бити код апостола. пошто су је, по њиховој молби, од самог Господа примили. А да је скупа с тиме она била најглавнијом и свакидашњом молитвом и у свој првенствујућој цркви Христовој, — то је на основу свеопће поуке вернима на Гори (Мат. 6, 1.—9.), и примера апостолских, који без сумње не престадоше тој Молитви и друге верне учити, — тако несумњиво, да није од потребе тражити нарочите потврде о том у Делима и Посланицама апостолским.

Осим сведочанства св. Писма, сачувала нам је св. Црква још из апостолског века сведоџбу, из које се види, да је Молитва Господња као најважнија од свих молитава, уведена била и у оне богослужење првих Хришћана и читала се на њему у свечаном тренутку. Тако се види из литургије св. апостола Јакова, брата Господњег, и првог епископа Јерусалимског, да су верни читали ту Молитву после освећења Дарова, који леже на св. олтару Господњем.[1]

Како су уважавали ову Молитву у цркви Христовој после времена Апостолских, имамо такође стара сведочанства. Тако *Тертулијан* писац II. века, назива ју „молитвом, којој нас је Сам Господ научио, — на којој треба да се оснивају све друге наше молитве, које пак треба да носе на себи печат суштине свега Јеванђеља и краткоће свега учења Христова“.[2] Свештеномученик *Кипријан*, епископ Картагенски, отац III. века, говори: „Која се молитва по преимућству може назвати *духовном* молитвом, ако не та, коју нам је дао сам Исус Христос, који нам је послао и св. Духа? Која се друга молитва може назвати *истинитом* молитвом, ако не та, коју је својим уснама изговорио сам Син Божји, најбожанственија премудрост? И тако треба да се молимо, као што нас је научио Учитељ наш, који је Бог. Молитва Христова биће код Бога услишана.“[3]

Тертулијан нам осим тога прича и о неким другим особинама ове Молитве. Тако међу осталим говори он, да су први Хришћани после читања молитве: *Оче наш*, имали обичај, да један другог љубе и тим светим пољупцем су, као фактичним, тако рекш, *амином*, печатили истинитост свега, што су у тој Молитви произносили.[4] Концем III. века беху верни обвезани сваки дан тринут читати Молитву Господњу. А да је ова Молитва била опћом молитвом на Божанској литурђији, ми имамо разних потврда код отаца IV. века. Тако *св. Кирил*, архиепископ Јерусалимски, тумачећи обред свршавања св. Евхаристије, рече: „Осветивши себе духовним (овим) песмама. молимо човекољупца Бога, да пошље св. Духа на предложене дарe: *да претвори хлеб у Тело Христово, а вино у крв Христову*“, и споменувши после о молитви, о опћем миру цркве, о благостању света, о царевима и др., наставља: „На свршетку овога ту Молитву. коју је Спаситељ дао ученицима својим, читамо ми с чистом савешћу, називајући Бога Оцем и говорећи: Оче наш, иже вси на небесѣхъ“.[5] На том месту се она чита и на св. литурђији св. Василија Великог и св. Јована Златоустог, који су при налагању ових литурђија, један у опширнијем а други у краћем облику, имали за основу једну и исту стару литурђију *апостолску*, — а исто тако на св. пређеосвећеној литурђији.[6]

Блажени Теодорит и Августин сведоче још, да су ову Молитву смели учити очи, који су се спремали, да приме св. Крштење. „Прими“ — говорили су тада тима — „ову драгоценост, и чувај је; прими Молитву, коју нас научи сам Бог, да је приносимо Богу.“[7] Затим су били оглашени дужни, да науче ту молитву на изуст, па да је торжествено очитају пред лицем Бога и свих сакупљених у цркви. Толико се високо ценила Молитва.[8]

Одлику ове Молитве доказују и сама имена, којима је назва Црква Христова. У стара вре-

[1] Види: чин литургије св. Јакова у књизи: Λειτουργίαι τῶν ἁγίων πατέρων Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοθέου, καὶ τ. λ. Parisiis 1560;

[2] Tertullianus: de Oratione;

[3] Cyprianus: de Oratione Domini

[4] Види код Терт. о Мол. Госп.

[5] Св. К. Јерус. V. мистагог. катихеза. Види у руском преводу издање св. Синода.

[6] Види чин ових литурђија у служебнику.

[7] Речи Блаж. Августина у беседи оглашенима.

[8] Тако уважење Молитве Господње потрајало је дотле, да се у средњем веку појавила једна секта, која, осим ове Молитве, не признаваше за потребне друге црквене молитве. Такови беху *Валденси* у XII. в. (Црк. истор. Иннокентија епих XII. Зап. церк. ст. VII, 2). Но појављене се и таки неразумни, који нађоше у противну крајност, одбацивши из свог богослужења не само црквом прописане молитве, него и саму Молитву Господњу То су тако звани *Кеккери*.

мена називаху је Хришћани: *Молитвом Господњом* (Oratio Domini, oratio herilis); због тога, што је она проистекла из пуног љубави срца самога Господа нашег Исуса Христа, и што се излила из пречистих Његових уста. *Молитвом очевом* (Oratio paterna); јер се она узноси Богу — Оцу на детиње срце верних. *Молитвом свакиданом* (Oratio quotidiana); јер њоме је Хришћанин дужан, да сваки дан приступа своме Његовоме Оцу. У богослужбеним књигама наше православне цркве, где је прописано да се ова Молитва чита у току овога или онога богослужења, она је означена својим почетним речима: **Отче наш**.

И ако је већ из свега гореспоменутог јасно, да је Молитва Господња најважнија од свих молитава, то ће ипак бити још јасније, кад разгледамо њену унутрашњу особину. Молитви овој, као што смо већ видели, научио нас је Исус Христос **единородный Сынъ сый въ лонѣ Отчи** (Јов. I, 18.). Који, по Својој једносушности са Оцем, исто тако познаје срце Свога Оца, као што по Своме свезнању зна срца људска. Научио нас је, говоримо, сам Господ, Учитељ истине, Ходатај наш пред Оцем, најбожанственија премудрост (I. Кор. I. 24). На тај начин, по самом свом постанку, Молитва ова је већ довољно јемство за то, да ће они, који се њоме Богу обраћају, свагда бити услишани. **Сія есть дерзновеніе еже имамы къ немъ**, говори најмилији ученик Христов, **яκω аще чесω просимъ по воли егω, послышитъ насъ** (I. Јов. V, 14.). Према томе Молитва ова је најсигурнији кључ за очинско срце Божје и за сва блага спасења, који нам је дао сам Господ.

(Наставиће се.)

Изјава Дра Михаила Полита Десанчића.

У 148 броју „Вранка“ штампан је уводни чланак Дра Полита, о томе: „Како стојимо данас са нашом народно-црквеном автономијом.“ Много, веома много би имали да кажемо поводом тога чланка. Но ми смо данас „окован делија“... И кад не можемо да изнесемо логичне конзеквенције из свега онога, стварног, што је г. Др. Полит, са великом искреношћу, а не мањом и резигнацијом, у томе чланку признао и најавио, и кад смо осуђени на просто регистровање таквих признања и најава — а то нам се налаже не ће ни с које стране замерити и укорети — онда нам и не остаје ништа друго, него да вечнога ради сиромашења и ради слободног и најслободнијег размишљања свакоме, ко размишљати уме, забележимо неколикико признања и најава г. Дра Полита, а на његова рођеног чланка.

1.) „Остало је само још једно поље, управо једини закутак где би Срби још могао својим животом живити, где би могао још дисати. То је оно домаће огњиште, око којега би ваљало сви Срби да се скупе, да се у једну целину сабију, па да спасу, оно, што се још спасти даје а то огњиште, што је наша **црква**, то је наша народно-црквена автономија.“

2.) „Било је тада (1897.) много приговора не само од стране наших противника, већ и у крилу наше сопствене странке: да је фузија (са радикалном странком) велика погрешка. Ал' *ако је била погрешка*, учињена је у најбољој намери.“

3.) „Напослетку српском народу није стало до тога, која ће странка,[1] да му догради и да му штити народно-црквену автономију, ал' има права да захтева од својих синова да једном дође до уживања своје народно-црквене автономије.“

4. „И ми држимо да странка, која је на последњем сабору имала већину, нити је прави (?) израз српског народа, нити је у њој концентрисана она интелигенција, која је потребна да се среди наша народно-црквена автономија.“

5.) „Радикалима у црквеним, па у народно-црквеним стварима ни код једног народа, ни код једне вероисповести на свету нема“.[2]

6.) „Да смо ми, који смо градили ту нашу народно-црквену автономију, знали, да ће поникнути радикална странка, ми би народно-црквену автономију на сасвим друге основе ставили.“

7.) „Ми, који градимо нашу народно-црквену автономију, мишљасмо, наћи у широј основи автономије заштите и цркви и српском народу. Зато смо дали баш црквеним општинама најширу автономију, за ово не би се ни данас имали кајати, да је остала она *претпоставка*,[3] коју нисмо при градњи наших автономних установа. Ал' *та претпоставка почела*[4] *је падати*.

8.) „Не може се ни једној странци замерити, ако тражи у доброј намери додира са владом, *само то не сме бити иза леђа српског народа*. Ту су се радикали пензирно *горе* (!) владали него творци

[1] Осим тако зване клирикалне?

[2] А либералима?

[3] Законодавци не граде на претпоставкама, него на утврђеним чињеницама.

[4] Не почиње падати, него је пала одмах 1875 године. Ал' се ни то није могло, зар, онда још „знати“?

Кикиндског програма, творци једностаног статута“.[5]

9.) „Дакле Иларион Руварац, подбан Станковић, др. Максимовић, др. Недељковић, Јагић и други људи од гласа и имена у прећашњем саборском одбору то су хајдуци! Желели би да данашњи саборски одбор покаже толико одлучности према угарској влади, као што је то прећашњи саборски одбор у неким[6] приликама показао. *Тај саборски одбор устројао је на својим местима да не дође мађарски комесаријат у Карловце.*“

Али, то су све признања — post festum. Желимо нашем општем интересу људи, који ће *за времена* видети што видети треба, знати што знати треба, говорити што рећи треба и радити како радити треба.

Да ли је г. Др. Полит и најновијом својом акцијом одговорно — време ће показати.

Нека нам се дозволи и ова примедба. И ако они, који су градили ту нашу народно-црквену автономију, нису знали, да ће поникнути баш радикална странка, требали су знати, а сумњамо да нису и знали, шта све *може* поникнути из оних начела и основа, на којима су градили ту автономију. За то није требало ни далековида, а још мање пророчког дара.

Требало је само послушати оне, који су то знали, и на то упозоравали. Али тога баш није било. Није било не само онда кад се градила автономија, кад се још није знало да ће поникнути радикална странка; него ни онда, кад је та странка поникла, кад се размахнула и тражила апсолутни суверенитет народа *у цркви*, кад је тражила автономији још шире основе, најшире. . . Ако се 1864.—1874. није знало да ће поникнути радикална странка, знало се то већ 1881. Или зар Др. Полит и сам не вели, да се је те године „показао и у нашим крајевима зачетак радикалне странке која се по примеру у Србији из социјалистичке странке образовала“? Зар се 1892., зар се 1897., зар се и 1902. није знало, да та странка постоји, и да је све агресивнија, све јача? Па? Ено је 1892. раме уз раме либералној странци. Ено је 1897. загрљене с њоме. А 1902. г. ево је на развалинама њезиним. Сасвим природна следствија злодејствија. Пођимо даље.

[5] А у чему је било *зло* владање оних? Тако се не објашњује народ.

[6] Не неким, него у свима, разумите — у свима приликама.

Зар се наша либерална странка и г. 1902. у своме автономном програму не гнада тиме, да су је „у раду њеном на народно-црквеном автономном пољу свагда досад руководила, па и од сад ће је руководити *она начела, која су нашла израза свога у досад донесеним и потврђеним уредбама саборским и у раду српске народне странке од године 1870. па до данас.*“

Зар та наша либерална странка, и на догледу свога тоталнога пораза и ефемерне победе радикалне странке, није изнела у свом автономном програму 1902. г. и III. тачку, која почиње овако: „Радиће на том, да се *цела* организација наше народно-црквене автономије спроведе на основу начела, која су у досадањим сталним (!) уредбама саборским свога израза нашли, те да тако цео автономни организам један дух и један правац провејава“?..

Зар се та места наша либерална странка није 1902. год. и у своме програсу бирачима за нар. црк. сабор препоручивала овом изјавом:

„Српска народна слободоумна странка, кад је градила програм свој. није у њему ништа ново казала, него је само у једну целину *средила традиционална начела*, која су народну странку на автономном пољу кроз дуги низ година њене борбе и рада руководила. На *верна тима традицијама*, она је на крају програма своја истакла као најдрагоценији алем-камен једно узвишено начело, а то је: да се на народно-црквеном сабору *сви они, који се са традиционалним програмом српске народне странке слажу, могу у једно коло*, у коло српске народне странке, *прикупити*, и тако уједињени одати се сложном и спасоносном делању, а ради *очувања народних тековина* и ради коначног (!) осигурања народно-црквене автономије.“

На кад је све то тако, кад се је либерална странка г. 1892. збила око и кад се је г. 1897. коалирала — а Др. Полит вели и фузионирала — са радикалном странком; кад је она и г. 1902. „сређивала“ традиционална начела народне странке *од г. 1870. па до данас* и остала „верна тима начелима“; кад је она у своје коло тих „традиција“ била вољна примити и позивала у то коло све који се с тим традицијама слажу; и кад се зна, да је радикална странка увек, са највећом суревњивошћу, себи присвајала континуитет са тим традицијама, на

ове и високо надмашила нацртом програма свога од 1897. који је либералној странци тек морао бити познат; и напослетку, кад се зна, да би се либерална и радикална странка, по својим заједничким симпатијама према тима традицијама и њиховом континуитету — само да није једне моралне препреке — могле још сутра одмах у слатчајшем загрљају наћи, — онда, онда шта значи признање и изјава Др Полита: „Да смо ми, који смо градили ту нашу народно-црквену автономију, знали, да ће поникнути радикална странка, ми би народно-црквену автономију на сасвим друге основе ставили“?

Ми смо у великој недоумици. Коме да верујемо? Или званичној либералној странци и њезиним традицијама до 148. броја о. г. „Бранника“, или овој искреној, простосердачној изјави г. Полита? Већ зато што је тако искрена, тако простосердачна та изјава, ми верујемо Др Политу Десанчићу. Хвала му на тој изјави. Она је најјача, класична осуда „традиционалних начела“, борбе за та начела и целе прошлости оне странке, којој је некад био, а којој се и опет појављује на челу — г. Др. Полит.

Јеремић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Школски Савет). По извештају органа радикалне странке, у седници својој од 14. (27.) новембра о. г. решио је, Школски Савет осим других, и ове предмете: — На допис кр. угар. министра просвете и црк. дела у предмету шесторазредних школа, предавању предмета и т. д. решено је, известити епарх. шк. одборе, да се имају придржавати школске уредбе. од 1872. §. §. 17. и 18. — Одговор Ђ. Поповића изабратог гл. школског референта узет на знање, према томе известиће се министар председник да је спор решен. — Епархијски школски одбор будимски шаље обрачун и признанице о повоју, који су добили 23 учитеља као субвенцију и та износи 2000 круна, Моли да се за идућу 1903. год. прошине 5000 К. Обрачун узет на знање, а молба ће се упутити Саборском Одбору с препоруком. — Исти епархијски школски одбор моли, да се дозволи измена часова из мађарског језика у наставном плану. Одбија се. — Одбијена је молба Т. Р. калуђера, да се прими у препарандију. — Предложиће се Саборском Одбору да одобри епарх. школ. одбору у Пакрацу 200 круна на учињене издатке. — Узето је на новољно знање да је у Загребу ове школске године отворен и трећи разред. — Епархијски школски одбор бачки моли да се присили српска православна црквена општина у Силбашу, да отвори још једну школу, јер прети опасност, да ће се потребна школа као комунална отворити. Упутити епарх шк. одбор да ту ствар уступи епархијском административном одбору, на ако поменута општина не би својој дужности за доста одговорила, да се ствар упути Саборском Одбору на решење. — Исти епархијски школски одбор у ствари отварања још једне школе у Ст. Паланци. Решено као за општину силбашку. — Одбијен је приниз црквене школске општине у Ст. Паланци у предмету учитељских плата, а потврђено је решење епархијског школског одбора бачког. — У ствари умировљеног учитеља у Великом Бечкереку потврђена је одлука епархијског школског одбора темишварског. — Укинута је одлука епархијског школског одбора бачког у питању избора Ђ. Ц. за сомборског учитеља и имаће се истрага спровести. — Молба учитеља С А. из О. остала је нерешена док исту не допуни оригиналним исправама. — Иснискаће се извештај од епархијског школског одбора бачког, како је текао избор учитеља К. у Шандору. — Одбијен је уток учитеља К. у Шандору. — Одбијен је уток учитеља Т. а одобрено решење епархијског школског одбора. — Позваће се епархијски школски одбор бачки да допуни списе који се односе на избор учитељице Б. у Старом Сивцу. — Умољиће се архитекта Влада Николић, да бесплатно прогуви план и прорачун за сантоваčку школу. — Известиће се епархијски школски одбор у Вршцу о решењу, да је за све тамошње школе довољан један суплената из мађарског језика. — Умољен је члан савета Д. С. да напише једнообразан наставни план за сва српска забавишта. — Укида се у Панчеву господићински патронат над српским забавиштем, а има се у смислу школске уредбе од 1872. 13. §. изабрати школски одбор. — Одбијена је молба учитеља хармоничког појача у Горњем Карловцу ради повишења плате због несталности. — Наимено је удовољено молби умировљеног професора Р. у Горњем Карловцу и доставиће се Саборском Одбору с препоруком. — Молба професора Грујића и Борђошког in suspenso. — Одобрен је поступак управе пакрачке препарандије о примању девојчица из Босне. Донесено је решење, да се нико не може примити у препарандију без сведоџаба, ма и с накнадним подиском.

Молба професора у Пакрацу да им се заменичка награда издаје у месечним ратама, није уважена. — Припрaвнику С. Н. дозвољено је да поновља разред. — Примљени су у П. препарандију Ђ. Брејић и Авде Карабеговић. — Спор између Ђ. Н. и М. Р. проглашен је за свршен.

Нацрт правилника за учитељску стручну анкету, разделиће се члановима Савета на проучење. — Исто тако и предлог члана савета Ст. о похвалној дипломи. — Решено је, да они припрaвници из будимске дијецезе који су приватно учили и испит положили, не могу конпетовати ван своје дијецезе, што им се у будуће има и у сведоџби иставити. — Исто то важи и за учитеља Т. М. у Рац-Алмашу. — Одбијен је уток В. Ђ. из Кумана, и издат је декрет тамошњој учитељици М. — Ствар прекобројног учитеља у В. Емила Стефановића и још неки предмети уступљени су члану савета Стојшићу на проучење и реферадy. — Поднеће се престанка краљевском угарском министарству богочасти и јавне наставе против ингеренције државних школских надзорника у нашим школама. — За питомца Рашине стипендије препоручиће се највишем месту Душан Стојковић. — Додељена је припрaвница припомоћ ученику сомборске препарандије В. Јагеровићу. — Н Поповић није приступио да учи препарандију. Има испит положити. — Одобрене су молбе И. Ж. из Бач. Фелдварца и М. Токине. — Узет је на знање извештај епархијског школског одбора будимског о избору учитељице В. Г., али јој декрет није издат, јер заузима учитељско место.

Решено је, да се молбенице ради примања у препарандије, имају подносити путем дотичних управа. — Поверено је члану савета Св. П. да спроведе истрагу у Пакрацу, пошто је зам. референта одстрањио. — Познаће се Ст. Ј. професор на препарандији у С., да има за годину дана професорски испит положити. — Препоручиће се сабор. одбору исплата станаринског манька М. Мандровићу бившем заменику епархијског школског референта. — Рекурс М. Ђ. професора више девојачке школе ради одобрења десетогодишње повишице, издат је члану савета др-у Ал. Рокићу на проучење и реферадy. — Привремени учитељ Д. Љ. познаће се да документира своју молбеницу. Тако исто и учитељ у Кетфалу. — Дозвољено је К. Н. приватно да учи и полаже вишу девојачку школу у Панчеву. — Није уважена молба М. Т. припрaвника у Сомбору да поново испит на једног предмета. — Одбијена је и молба Д. Ц. — Молба учитељице зеленачке ради потврде и декрета in suspenso до идуће седнице.

— Професору Светозару Прибићевићу дат је допуст до нове године, и усвојена му је оставка на професорско место, које ће се тек од нове године сматрати за упражњено. — За професоре у Карловцу на препарандији изабрани су Милан Манојловић и М. Јефремовић. Овај последњи наступиће своје место тек од нове године. — Прими зеленачког учитеља Ђ. П. уступа се са свима документима члану савета Стојшићу на проучење и реферадy. — Молба подворника у Карловцу, да му се као прими у препарандију, уступљена је професорском телу на њење. — Узет је на знање распоред часова препарандије у Пакрацу. — Издати су декрети: Лазару Крстићу, Н. Радошићу учитељу у Бању (будимска дијецеза). — Узет је на знање извештај саборског одбора да су додељени квиквенали Р. Бикару и Н. Радићки.

(**Избор заступника за епархијску скупштину Архидијецезе Карловачке.**) У прошлу среду, 19. новембра о. г., обављени су избори свештеничких, световних и учитељских заступника за нову епархијску скупштину Архидијецезе Карловачке. Изабрани су у *Карловачком протопрезвитерату* за **свештеничке** заступнике: архимандрит Крушедолски *Анатолије Јанковић*, игуман Раванички (Врдинчки) *Сергије Поп*ић, парох у Инђији *Радосла*в *Марковић*, парох у Иригу *Григорије А. Николић*, парох у Јазку *Василије Латинчић* и системизовани парохијски поћонике у Војки *Милан Попадић*; за **световне** заступнике: *Др. Ђорђе Красојевић* адвокат из Карловаца, *Радован Мирковић* ратар из Војке, *Паја Радојчић* ратар из Нови Карловаца, *Светислав Николајевић* трговац из Голубинаца, *Никола Петровић* велеповедник из Ст. Пазове, *Васа Јовановић* трговац из Новог Сланкамена, *Никола Поповић* поседник из Крчедина, *Младен Стојковић* трговац из Јазка, *Урош Вујић* поседник из Иригa, *Јован Димитријевић* поседник из Јазка, *Виктор Рогулић* велеповедник из Шатринаца и *Стеван Далмајановић* велеповедник из Иригa. За **учитељског** заступника изабран је Јефта Бајић учитељ у Карловцима. За заступника града Карловаца, изабран је *Јован Симеоновић-Чокић*.

У *земунском протопрезвитерату* изабрани су за **свештеничке** заступнике: протојереј *Димитрије Рувараџ* парох Земунски, јереј *Сава Теодоровић* професор и катихета на реалној гимназији у Земуну, *Јефтимије Матић* парох у Сурчину и *Павле Зековић* парох у Карловчићу; за **световне** заступнике: *Др. Миливој Миладиновић* адвокат из Ст. Пазове, *К. Стојановић* трговац из Кленка, *Љубомир Жи-*

ановић поседник из Петровчића, *Живан Јовић* ратар из Грабоваца, *Стеван Радовановић* трговац из Крњешеваца, *Сима Велицки* ратар из Батајнице, *Лазар Исаковић* поседник из Платичева и *Стеван Јаношевић* учитељ из Кленка: за **учитељског** заступника: *Душан Летић* учитељ у Земуну. За заступнике града Земуна изабрани су: *Др. Јован Радивојевић Вачић* и *Др. Миливој Бабић*.

У *Митровачком протопрезвитерату* изабрани су за **свештеничке** заступнике: архимандрит Кувеждински *Георгије Марјановић*, *Станимир Будим* парох у Мартинци, *Тодор Ђирић* парох у Лежимиру, *Владимир Обрадовић* парох у Адашевцима, *Марко Шаула* парох у Руми, *Еманујло Радовшевић* парох у Буђановци; за **световне** заступнике: *Др. Александар Рокнић* адвокат и *Јован Секулић* трговац из Митровице, *Љубомир Тешић* ћурчија из Мартинаца, *Ђока Ристивојевић* веледеседник из Јарка, *Сава Ненадовић* ратар из Илинаца, *Стеван Николајевић* трговац из Стејановаца, *Урош Возаревић* подузетник из Лежимира, *Јован А. Ђурђић* трговац и *Јован Татић* инжињер из Руме, *Никола Чизмић* ратар из Бингуле, *Максим Кузмановић* ратар из Вогња и *Милош Милашиновић* трговац из Гуње. За **учитељског** заступника изабран је *Јован Вучанов* учитељ из Митровице.

У *Вуковарском протопрезвитерату* изабрани су за **свештеничке** заступнике: *Теофан Косовац* игуман Привинославски, протојереј *Урош Ђурић* парох и катихета на гимназији у Винковци, *Младен Ђирић* парох Доњсину, *Миливој Милошевић* парох у Шиду, и *Лазар Богдановић* парох у Осеку; за **световне** заступнике: *Радивој А. Паунвић* веледеседник, *Жарко Станић* веледеседник, *Др. Светислав Поповак* адвокат и *Петар Станишић* трговац, сви из Вуковара, *Шандор Поповић* и *Васа Мучевић* веледеседници из Осека, *Панта Масларић* поседник из Дађа, *Др. Стева Стојковић* адвокат из Шида, *Јоца Поповић* поседник из Товарника, *Стева Несторовић* поседник из Опатовца и *Шандор Весселиновић* веледеседник из Винковаца.

Професорски збор Богословског Училишта у Карловци изабрао је за свога заступника ректора и протопрезватера *Јована Вучковића*, а *професорски збор Гимназије Карловачке* изабрао је професора *Стевана Поповића*.

(**Епархијска скупштина епархије Вршачке.**) Административни Одбор епархије Вршачке решио је био, да не расписује нове изборе заступника за тамошњу епархијску скупштину, јер су на прошлим изборима исти изабрани на три године, те им, по томе, мандат још није истекао. Исти је Административни Одбор решио био надаље, да се епархијска скупштина сазове за 22 децембар о. г. Као што новије вести гласе, држана је у Вршцу дана 18. новембра о. г. пленарна седница Административног Одбора, на којој се расправљало поново, да ли треба расписати нове изборе епархијских заступника и сазивати нову епархијску скупштину, или остати при донесеном већ закључку Административног Одбора у том погледу. Мањина се изјавила за постојећи закључак, а већина за нове изборе и сазив нове скупштине на основу начела које је сабор ове године нарекао. Напослетку је пленарна седница решила, да се та ствар уступи редовној седници Административног Одбора, да ју она реши. Административни Одбор је у својој редовној седници једногласно решио, да се, према изричном закључку сабора и упутству Саборског Одбора, распишу избори за нову епархијску скупштину. У истој седници решено је, да се епархијска скупштина састане 19. а избори скупштинских заступника да се обаве 9 децембра о. г.

(**Избор пароха.**) За пароха у Нештину примљен је једини компетенат, досадањи администратор тамошње парохије јереј *Милан Протић*.

(**Избор професора.**) У прошлој седници Школског Савета изабрани су за професоре на Учитељској Школи у Горњем Карловцу: г. г. *Милан Јефремовић* свршени филозоф из Новог Сада и *Милан Манојловић* професор Више Девојачке Школе у Сомбору. —

(**Стечајни испит.**) За дан 27. новембар о. г., у среду која долази, одређен је рок за полагање стечајног парохијског испита у Карловци. Полагању испита су приступила четири кандидата.

(**Српкиња на универзи.**) Из Будимпеште јављају, да је на филозофском факултету са одличним успехом положила испит Српкиња Аница Брашовановa, кћи Вршачког учитеља Николе Брашована. Госпођица Брашованова је прва Српкиња на Будимпештанском универзитету.

(**Предлог протопрезвитера Јована Борота.**) Орган радикалне странке јавља, да је окр. протопрезвитер Старо-Бечејски г. Јован Борота спремио и дана 14. новембра о. г. хтео изнети пред свештенство Старо-Бечејског протопрезвитерата један предлог за одлуку.

Дописник радикалног органа вели: „Не могу замислити, да ће тај предлог изнети овде од речи до речи, и ако сам га двапут прочитао! Али замислим, да га износим овде скоро од речи до речи,

а списао свију тачака изнесени безусловно верно. Дакле предлог проте Јована Бороте гласи:

„Поводом избора чланова за епархијску скупштину бачку, дана 14. (27.) нов. искупљено свештенство увиђајући опадање верскога чувства и морала српскога народа, и тражећи згоди начина, да се томе помогне, а поводом предстојећега законодавног рада српског народног црквеног сабора доноси ову одлуку.

1.) Свештенство тражи, да се председништво у свима ограничима црквене општинске управе повери свештенству.

2.) Да свештенички чланови епархијских скупштина сами бирају свештенике у појединим епархијским одборима.

3.) Да свештеници сами бирају свештеничке посланике за српски народни црквени сабор. А свештенички чланови сабора сами да бирају свештеничке чланове у средишној управи.

4.) Да се позове сво свештенство целе карловачке митрополије, да прихвати ову резолуцију“.

Дописник радикалног органа доводи овај предлог господина протопрезвитера Јована Бороте у свезу са автономном политиком либералне странке. Одговорност за ону, не мало интересантну вест, остављамо дотичном дописнику. Но у реду би било, и веома је потребно, да у овој ствари чујемо и г. Бороту и либералну странку.

При закључку овога броја нашега листа, стигао нам је „Браник“ и донео ову изјаву г. проте Јована Бороте: „Застава“ је недозвољеним начином дошла до једног мога концепта, писаног оловком, — који ја нисам ником дао, ником читао, ником показао и о којем нисам ни с ким ни речи проговорио — и штампала га је у своме овогодишњем 259 броју онако „верно“ као што она обично, па је на то надовезала ова нападаја на мене, дра Полита и давно „сарањену“ либералну странку.

„Истини за љубав овим изјављујем, да за споменути концепт не зна ни многозаслужни др. Полит ни „прегажена“ либерална странка. За његову садржину, ако треба одговарати, одговоран сам само ја — сваком, а у првом реду својој савести.

„Мора бити, да не стоји најбоље то радикалско царство, кад се тако уплашише од једне мисли, па ју онако каваљерски шчепаше, на повоја извукоше и на губилиште изведоше“. —

Дакле, г. прота Борота је нешто казао, али није казао *све* што је у овако крупној ствари *требао* и *дужан* био да каже.

И оквир изјаве његове дозвољавао му је рећи *више и јасније*. Но, можда ово није његова последња у овој ствари. Свакако је у реду и потребно, да и либерална странка у тој ствари каже и своју, па макар се и потпуна вера поклонила изјави г. проте Бороте, но којој „за споменути концепт није знао ни многозаслужни др. Полит ни либерална странка.“

—

У Србији.

(† **Пера Ђорђевић**). У прошли понедељак, у 2 часа изјутра, преминуо је у Београду после дугог и тешког боловања, *Пера Ђорђевић*, члан Државног Савета, академик, сенатор, председник Срп. Књижевне Задруге и т. д. Покојник је био не само активан политичар него и велики раденик на науци и књижевности. Његови научни и књижевни радови из српског језика и књижевности јако су цењени и код нас и код осталих словенских народа. Своју чиновничку каријеру почео је као наставник средњих школа, међу којима се убрзо истакао и заузео видно места. За тим је био неко време секретар, а по том начелник министарства просвете, одакле је изабором постао члан Државног Савета.

У знак жалости за умрлим покојником биле су се црне заставе на зградама Државног Савета Министарства Просвете, Народном Позоришту, Општини Београдској, Монополској Управи, Српској Књижевној Задруги, Академији Наука и Сенату. — У уторак пре подне сахрањено је његово тело. На погребу су били присутни министри, сенатори, чланови академије наука, професори Велике Школе, државни великодостојници, многе корпорације и многобројна Београдска интелигенција. Опело у саборној цркви извршио је високопреосвештени господин митрополит *Инокентије*, уз асистенцију многобројног свештенства. Пред Академијом опростио се с покојником председник Академије генерал *Јован Мишковић*, у цркви председник државног савета *Ђорђе С. Симић* и сенатор *Гига Гершић*. Нека је заслужном покојнику лака земља и вечан спомен у народу српском!

(**Велика Школа**). На упражњену катедру за административно право у Београдској Вел. Школи изабран је др. *Коста Кумануди* за доцента.

(**Научна испитивања**.) Др. Војислав Ђ. Ђорђевић професор Велике Школе, отпутовао је, у друштву са једним Берлинским професором, у Бугарску, ради неких научних испитивања на Балкану.

(**Легат професора Митра Вујковића**) Овај добри наставник гимназије Краља Александра I., који је недавно преминуо у Грацу, где је био отишао ради лечења, био је и редак родољуб. И ако сиромах од

детињства, он је од своје мучне зараде, коју је текао дајући приватне часове, оставио 2000 круна Доњо-Тузланској српској православној општини, да се образује фонд под именом: Фонд Митра Вујковића и његове сестре Драге, из кога би се сваке године 200 К. давало у мираз Српкињи девојци, која пође за Србина занатлију, трговца или земљоделца, а која хоће да стално живи у Д. Тузли. Покојни Вујковић сетио се на самртном часу Доњо-Тузланске општине зато, што је у њој био први пут постављен за наставника. Нека је вечан спомен овом скромном просветном раднику и родољубу!

—

У Русији.

(Промена уредника.) Петроградска Духовна Академија има свој недељни лист „Церковный Вѣстникъ“, поред којег издаје у месечним свескама „Христіанское Чтеніе“. Уредник оба та листа био је, последњих десет година, богословским круговима добро познати професор Петроградске Духовне Академије *Александар Лопухин*. Концем ове године престаће професор Лопухин бити уредником тих листова, те ће, по закључку академијског редакционог збора, за време од 1903. до 1905. г. бити уредник „Црквеног Весника“ академијски професор *А. П. Рождественски*, а уредник „Хришћанског Чтенија“ професор исте Академије *П. С. Смирнов*.

РАДИ ЗНАЊА И УВАЖЕЊА! С овим бројем Срп. Сиона продужили смо да разашиљемо дужницима овога листа за претплату, поштанске упутнице испуњене са овотом дугујуће претплате, да претплатник без икаквог труда свог има упутницу само са односном овотом да пошаље свом поштанском уреду. — Надамо се, да ће п. н. г. претплатници увидети дужност своју, те подмирити дугујућу претплату.

Администрација „Српског Сиона“.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 1028./758. ex 1902. 169 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на управљену парохију IV. разреда у Дивошу с тим, да компетенти имају своје прошсно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. децембра по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидајецезалне конзисторије, држане у Карловцима 13. (26.) новембра 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. К. 223./139. ex 1902. 166 3—3

СТЕЧАЈ

на место бележника епархијских власти будимских са дужностима и беривима, прописаним прим. уређењем епархија од 1871. г.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене сведочбама о свршеним богословским и можебити другим факултетским наукама и о досадашњем службовању своме.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт. (13. нов.) 1902.

Председништво.

Бр. К. 223./139. ex 1902. 167 3—3

СТЕЧАЈ

на место конзисторијског фискала епархије будимске са дужностима и беривима, која су прим. уређењем епархија од 1871. г. прописана.

Молитељи имају поднети путем потписане конзисторије епархијској скупштини будимској најдаље до 1. (14.) децембра 1902. г. своје ваљано инструисане молбенице.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 31. окт (13. нов.) 1902.

Председништво.

A. 1251./879 из 1902. 165 3—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења овог епарх. адм. одбора од данашњега дана под бројем горњим расписује се стечај ради привременог попуњења места епарх. бележника темишварске епархије с годишњом плаћом од 1200 круна и епарх. фискала с годишњом плаћом од 600 круна, на терет благајнице срп. нар. црквених фондова и заклада; даље, ради привременог попуњења места епарх. подбележника, као помоћника бележнику, с плаћом од 1200 круна, ревизора рачуна, с плаћом од 1200 круна и протоколисте, уједно и архивара и експедитора, с плаћом од 720 круна последње тројице на терет благајнице епарх. фонда.

Од компетената се, уз посебну способност, нарочито пште потпуно знање мађарског и немачког језика, а молбенице ваља поднети овом епарх. адм. одбору до 24. Новембра (7. Децембра) о. г.

Из седнице епарх. адм. одбора, држане у Темишвару 23. Окт. (5. Нов) 1902.

Председништво.

ДРАЖБА.

1—1 171

Управа манастира Беочина издаваће дана 1. (14.) децембра о. г. у 2 ч. п. п. на јавној дражби свој риболов, што је на Дунаву дуж манастирске салашке земље, на једну или више година.

Примају се и писмене понуде.

Жабина 100 круна.

Манастир Беочин.

К. бр. 2619. ех 1902. 168 2—3

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархијских власти бачких са дужностима и бенефицијама прописаним привременим уређењем епархија од 29 маја 1871. године.

Молитељи имају поднети путем конзисторије бачке епархијској скупштини бачкој најдаље до 2. (15.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о богословским наукама и може бити и другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

У Новом Саду 12. (25.) новембра 1902.

Председништво.
епархијских власти бачких.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

☞ златар Србин у Новоме Саду ☜

Ћурчијска улица бр. 3. код саборне цркве преко пута

који сам свој рад испекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

☞ СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ ☜

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више поверење поклониле.

За свој посао јамчим.

С поштовањем

170 1—6 Мита Томић.

БЕСПЛАТНО!

Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целивајућих Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску повлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену.

Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој корист не обилазите.

Многобројна признања и сведоџбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

161 4—8 хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

НОВИ САД Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

„Српски Сион“ излази свако недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда сатнице слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 632

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 48

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 1. децембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА
од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак)

Свакидашња настава у свима школама овим отпочета је 1. септембра и трајала је пуних 10 месеци. Уписани у ову школу ученици и ученице с малим изузетком школу су тачно полазили преко целе године.

Повторна се школа није могла још држати у Митровици и у Винковцима.

У осталим општинама држана је повторна настава преко зиме од 1. октобра до последњег априла, и у њу су у недељне и празничне дане деца од 13—15 год. долазила.

У повторну су школу долазила обашка мушка, а обашка женска деца.

За подизање школских вртова и за уређење места за гимнастичке игре, архидијецезални Школски Одбор сваке године је дотичним општинама наредбе издавао, али су ове наредбе до сада само на неким местима жељеним плодом уродиле.

У гореозначених 9 општина у свакидашњу српску вероисповедну школу г. 1900./1. уписано је: 616 м. 597 ж. = 1213. У повторну школу уписано је било: 162 м. 151 ж. = 313.

II. Православне српске вероисповедне школе у епархији Пакрачкој.

У пакрачкој епархији, где је пре 1874. године било до 40 српских вероисповедних школа, ове су услед земаљског школског закона у години 1874. преобраћене у опште пучке школе, па и у самом Пакрацу, где је од давнашњих времена постојала

српска вероисповедна школа, претворена је она у школу комуналну и спојена са бившом у месту том римокатоличком школом под именом опште пучке школе.

Само су у Беловару и у Новој Градишци српске школе задржале свој вероисповедни карактер, јер их тамошње српске црквене општине из својих средстава и заклада издржавају.

Школе у Загребу, Беловару и Градишци, прегледао је 1890. и следеће године непосредно заменик главног школског референта, а затим су сваке године те школе прегледали привремени школски референт епархије пакрачке Јован Ђурић, а затим Никола Шумоња.

Год. 1891. православна српска црквена општина у Загребу из својих средстава основала је нову српску вероисповедну школу у главном граду кр. Хрватске, која је школа прве две године у најмљеној кући била, а 1. септембра 1893. пресељена је у школско здање, које је православна српска црквена општина у Загребу за 25.000 ф. купила и за школску потребу преустројила, а године 1899. и проширила. Ово се налази у Маргаретиној улици преко пута од православне парохијске цркве. У години 1900. биле су у епархији пакрачкој три српске вероисповедне школе, са 4 школске дворане. У Загребу, Беловару и у Новој Градишци.

У овим школама делале су 4 учитељске снаге, и то два учитеља и две учитељице

Све три школе су четвороразредне.

У загребачку школу уписано је: 99 деце. Број обавезне деце: 137. У комуналне школе ишло 38.

Уписало се у

I.	разред	20	мушких	17	женских	= 37
II.	„	10	„	13	„	= 23
III.	„	11	„	7	„	= 18
IV.	„	12	„	9	„	= 21
Свега:		53	мушких	46	женских	= 99

У Беловару:

Обавезних 87. У туђу школу иду 38. У српску школу уписано 49.

I.	разред	8	мушких	9	женских	= 17
II.	„	4	„	5	„	= 9
III.	„	9	„	8	„	= 17
IV.	„	4	„	2	„	= 6
Свега:		25	мушких	24	женских	= 49

У Новој Градишци:

За школу обавезне деце 61. Од свих у туђу школу ишло 31. У српску школу уписано 30.

I.	разред	2	мушких	7	женских	= 9
II.	„	11	„	2	„	= 13
III.	„	4	„	1	„	= 5
IV.	„	1	„	2	„	= 3
Свега:		18	мушких	12	женских	= 30

У све три школе било је 96 мушких, и 82 женске. Укупно 178 деце.

У Загребу не држи се повторна настава због тога, што сва српска деца по свршетку IV. разреда прелазе у више разреде школске, а у Градишци Новој не држи се такође повторна настава, јер тамошња српска деца прелазе из IV. разреда у више разреде тамошњих комуналних школа.

У Беловару се држи повторна настава и то четвртком и недељом од 8—10 часова.

Од поменуте три школе у сваком погледу је најбоља српска школа у Загребу.

Ова школа је снабдевена добрим намештајем и свима прописаним училима.

Једна школска дворана потпуно одговара хигијенским захтевима, а и друга је дворана године 1900. проширена.

У школском дворишту налази се дечје игралиште и врт за одмарање ученика у летње доба са павиљоном и водоскоком.

Дужност учитељску врши један учитељ и једна учитељица. Обоје оспособљени.

У Беловару привремено одправља дужност учитељску на мешовитој мушкој и женској школи оспособљени учитељ.

У Новој Градишци је такође оспособљен учитељ.

Школска здања у Беловару и у Н. Градишци су својина дотичних срп. црквених општина и доста су у добром стању, али је школски намештај у обе ове школе стари и потребно би га било новим заменути. Обе ове општине упућене су да постепено старе скамије новим замене.

Исто су тако и учила у обе ове школе непотпуна и ваљало би их новима заменути.

У опште су све три општине позване, да у прорачун стављају сваке године суму за учила и библиотеку, а у Беловару, да и сиромашној деци набаве књиге.

Школски врт се налази само у Беловару.

Плате су учитељске различите. Учитељ у Загребу има 700 фор. плате и стан у нарави. Учитељица у Загребу има плату од 300 фор., учитељ у Беловару 400 фор. плате има и стан, а учитељ у Н. Градишци ужива плату од 500 фор. и стан у нарави.

Три школе српске што су у епархији пакрачкој издржавају се из средстава дотичних црквених општина.

У Загребу црквена општина има свога имања, из којега се један део прихода троши на издржавање школе и плаћање учитељског особља.

У Беловару школски капитал се састоји из 2572 фор. а годишњи приход од тога и од других реалитета школских износи 489 фор. 70 новч. који се на издржавање школе и на учитељску плату троши.

У Новој Градишци здање, у коме се на горњем спрату налази школа и учитељски стан, својина је школске закладе, а из прихода од дућана и из осталих средстава општинских издржава се школа и плаћа се учитељ.

Ни у пакрачкој епархији нису учитељи и учитељице срп. вероисповедних школа мировином обезбеђени.

Осим ове три школе отвориће се у Даровару српска вероисповедна школа, јер су тамошњи родољубиви грађани Исидор и Христина Добровић, Коста и Персида Јовановић и Јово и Ана Утоповић даровним уговором обезбедила издржавање годишњим приходом од близу 800 фор. — осим тога су још Исидор и Христина Добровић сазидали школско здање.

III. Православне српске вероисповедне школе у епархији Горњокарловачкој.

Епархија горњо-карловачка највећа је од свију православних српских епархија. Она броји по најновијим изворима: 333.000 душа, али у овој епархији све су школе комуналне, и само су се у пет општина црквених задржале српске вероисповедне школе, и то у Горњем Карловцу, Петрињи, Костајници, Дубици и у Јасеновцу.

Горњо-карловачку школу, која је уједно вежбаоница тамошње учитељске школе, прегледао је сваке године званично покојни Др. Ђорђе Натошевић, главни школски референт приликом испита у тамошњој учитељ. школи.

По гласу извештаја Епарх. Ш. Одбора горњо-карловачког остале 4 вероисповедне школе у тој дијецези пре 1889. године није нико прегледао.

Тек из извештаја заменика гл. школског референта Николе Ђ. Вукичевића по првом прегледању ових школа године 1889. саопштеног у пропису од Школ. Савета Епархијском Школском Одбору горњо-карловачком дознао је исти одбор за право стање ових школа и за велике мане и недостатке у њима, које се постарао отклонити и речене школе у бољи ред поставити.

Од тога времена прегледа ове школе сваке године заменик епарх. школског

референта и подноси о њима годишњи извештај Епарх. Школ. Одбору а овај опет Школ. Савету из кога су црпљени и ови подаци о српским школама у горњо-карловачкој епархији.

Школа у Г. Карловцу основана је 1785. године. Она је већ у првој половини деветнаестог столећа била на гласу и у њој су најзнатнији и најбољи учитељи делали.

Школа је ова потпуно уређена по прописима и наредбама српских аутономних школских власти и састајале се из четири разреда у једној школској дворани и са једним учитељем.

Год. 1900|1. црквена општина у Карловцу проширила је ову школу са другом школском двораном и услед тога делају у овој школи сад две учитељске снаге и то једна учитељица у I. и II. разр. и један учитељ у III. и IV. разреду.

Настава се у њој обдржава по научној основи изданој од Школ. Савета за српске вероисповедне школе у Хрватској

Школа ова служи за вежбаоницу приправницама женске учитељске школе, која је смештена у истом здању где и основна школа.

Ова школа стоји под непосредном управом управитеља учитељске школе горњо-карловачке.

У четири разреда ове основне школе било је 1900|1. школ. год.

у	I. разред	28
„	II. „	18
„	III. „	14
„	IV. „	20

Свега: 80 ученика, и то: 42 мушких и 38 женских.

Здање је школско ни два спрата и својина је школске закладе српске православне црквене општине местне.

Обе школске дворане су при земљи и у новије време проширене су, сада потпуно одговарају своме задатку. У школи се овој налазе сва прописана за школу учила и добар школски намештај.

Српска православна школа у Петрињи основана је такође у прошлом столећу, али је дуго време била у рђавом стању. — Још 1898. године имала је само I. и II. разред али је 1891./2. проширена са III., а доцније и са IV. разредом.

Садањи учитељ ове школе оспособљен је, а женску децу у ручном раду обучава вешта учитељица, која је по дозволи Школског Савета положила стручни испит за учитељицу ручног рада у учитељској школи горњо-карловачкој.

Године 1900|1. било је:

у	I. разред	10
„	II. „	8
„	III. „	11
„	IV. „	13

Свега: 42 ученика, од којих је 22 мушких, а 20 женских.

Плата је учитељска 600 ф. и стан у нарави му даје црквена општина. Школска дворана се налази у школском здању политичне општине тамошње, пространа је и видна, и са најпотребнијим училима и добрим школским намештајем снабдевена.

Трећа вероисповедна српска школа је у овој епархији школа у Костајници.

Ово је најстарија српска школа у овим крајевима, и била је негда дијецезална школа епархије костајничке, у којој су се младићи и за свештенички чин спремили.

После укинућа епархије костајничке остала је ова школа као школа српске црквене општине костајничке, која се из својих скучених средстава издржава.

У овој школи су 4 разреда у једној школ. дворани и са једним учитељем.

Учитељска је плата 500 ф. и стан у нарави изван школског здања. Учитељ прима плату из прихода црквене општине.

Год. 1900|1. било је у овој школи:

у	I. разр.	4
„	II „	3
„	III. „	7
„	IV. „	7

Свега: 21 ученик, и то: 12 мушких и 9 женских.

Здање је школско подигнуто на земљишту, на коме је у првој половини 18. века постојао дворац православног епископа костајничког, и налази се преко пута св. Архангелске негда саборне а сада парохијалне цркве. Садашње је здање ново, и у њему је за школу одређена једна чиста, доста пространа и видна дворана са предворјем.

Друга половина овога здања садржи у себи парохијални стан.

Здање је школско од солидног материјала и својина је православне српске црквене општине тамошње.

Српска школа у Дубици. Ова је школа пре 1889. год. била јако запуштена због несложе што је у црквеној општини владала и због немара учитељевог. — Деце је у школи било врло мало и то само у I. и II. основном разреду, а успех је и у ова два разреда био грло слаб. Но од како је бивши учитељ у Босну отишао и од како је ред у општини повраћен, почела је ова школа и бројем деце и отварањем најпре III. а затим и IV. разред напредовати.

Школске 1900|1. године било је:

у	I. разр.	20
„	II. „	18
„	III. „	22
„	IV. „	9

Свега: 69 деце, од којих је 39 мушких, а 30 женских.

У недостатку мушких учитеља пристављена је сада за учитељицу у овој школи привремено, оспособљена учитељица.

Школско здање је од солидног материјала и својина је српске црквене општине.

Српска школа у Јасеновцу на Сави. Ова школа постоји врло одавна.

Године 1900.|1. било је уписано.

у	I. разр.	20
„	II. „	16
„	III. „	17
„	IV. „	15

Свега 68 ученика; од којих су 36 мушких 32 женске.

Здање је школско својина православне српске црквене општине у Јасеновцу; сазидана је од солидног градива а школска дворана је доста пространа и видна.

Школа је ова снабдевена са потребним школским намештајем и најпотребнијим училима.

Ову школу издржава и учитеља плаћа православна српска црк. општина у Јасеновцу. Деца српска у овом месту радије полазе српску вероисповедну школу него комуналну, а и родитељи им уживају у својој деци, која се у српској вероисповедној школи овој у духу своје свете православне вере васпитавају.

Према озго изложеном у пет српских вероисповедних школа горњо-карловачке епархије делају пет оспособљених учитеља и једна оспособљена привремена учитељица, и једна стручна учитељица ручног рада.

У поменутих 5 школа било је 1900.|1. г. 151 мушких, 129 женских, свега 280 ученика и у свакидањим српским вероисповедним школама.

Повторна настава није ни у једној школи држана.

Учитељи ове дијецезе нису мировином обезбеђени и с тога после неколико

година службовања прелазе из вероисповедних школа у комуналне школе, где је постарано мировином њихово обезбеђење у случају болести и старости, и где је ужитак удовица и потпора за васпитање сирочади државним законом обезбеђена.

Као што се види из одсека Б. и В. овога извештаја православне српске вероисповедне школе у Хрватској и у Славонији налазе се у врло малом броју, јер у опсегу тих краљевина има само 38 таковних школа а све су остале школе у тим краљевинама опште пучке — комуналне школе.

У краљевини Угарској, благодарећи школском закону од 1868. године, са изузетком бивше војничке крајине и сл. кр. града Суботице, одржале су се до сада све српске вероисповедне школе, шта више и неке су нове установљене или са новим разредима проширене, и установљено је 15 српских вероисповедних забавишта и по томе сада на свршетку 1901. школске године има у ужој Угарској 422 српске вероисповедне школе са толико учитељских снага и 15 вероисповедних српских забавишта, у којима 15 забавиља делају.

Целокупни број српских православних вероисповедних основних школа у митрополији карловачкој је 459 школа, односно толико засебних школских разреда, у којима 459 учитељских снага младеж српску обучавају, од којих су 315 учитељи а 129 учитељице и 15 забавиља.

Са оскудице званичних података неможе се за извесно знати број српских комуналних школа и Срба у комуналних учитеља у Славонији и Хрватској, али се може за извесно узети, да ће од прилике до 400 школа комуналних бити у којима Срби учитељи делају.

По горњим подацима, осим негдање војене крајине могли би бити задовољни са бројем и станьем православних српских вероисповедних школа у ужој Угарској, али се не да затајати, да је у новије време, наступила велика опасност за многе српске вероисповедне школе у Угарској, које су досада постојале у мањим и сиромашним општинама будимске, темишварске и вршачке, а по нешто и бачке епархији, јер се ове без брзе помоћи народа српског неће моћи као вероисповедне школе одржати, или ће се сасвим затворити морати.

Та велика опасност по српске вероисповедне школе у Угарској проистиче отуда:

1. Што у смислу XXVI. закон. чл. угарског од 1893. сваки учитељ, како на комуналним, тако и на вероисповедним школама мора бити осигуран са годишњом платом бар од 300 ф. уз пристојан стан од 2 натосане собе, кујне и коморе и врт $^1/_4$ катастр. јутра земље.

Како се из прегледа у одсеку В. овог извештаја види, у Угарској је било 40 места, у којима је плата била мања од 300 фор. а цео мањак недостатне плате у тим општинама чини: 7025 ф., који при свем настојавању епархијских школских власти нису у стању дотичне општине својим учитељима подмирити са маленог броја и сиромаштва српског у тим местима. По томе дакле, ако се за тих 40 сиромашних школа из српских народних фондова не буде одредила годишња припомоћ у износу 7026 ф. до 8000 ф., то ће ове школе у најскоријем времену или се угасити, или уз припомоћ државну престаће оне бити у правом смислу српске вероисповедне школе.

Дотичне општине и епархијске школске власти већ су више пута се обраћале молбама на Школски Савет и Саборски Одбор ради припомоћи из срп. пар. фондова, коју им само српски народни Сабор вотирати може, а ако ту помоћ не добију принуђене ће бити за државну помоћ молити, која ће им се уз законом прописане услове и дати.

2. Као што се из овог извештаја види у неким општинама и Угарској школска здања, школске дворане и учитељски станови су у врло јадном стању, а у тим истим школама је и школски намештај оскудан, и немају те школе ни најпотребнијих учила, а општине, које те школе издржавају, нису у стању своје школе оправити и снабдети са школским намештајем и училима без туђе помоћи.

Стога је потребно да се вел. Српски Сабор постара, како би се о трошку народних фондова у поменутим општинама саздала или оправила, и са потребним школским намештајем и уџбеницима снабдела, да могу одговарати педагогијским и здравственим прописима, јер ће се иначе ове школе у смислу државних школских закона затворити морати.

3. Трећа је опасност, која прети православној српској вероисповедној школама у Угарској та околност, што нема довољан број оспособљених учитеља. По горе означеним наводима има још неколико десетина неоспособљених учитеља, који се у малим општинама будимске, темишварске и вршачке епархије трпити морају као привремени учитељи, у недостатку оспособљених учитеља, а то се у смислу XXVI. зак. чл. од 1893. не сме дуже трпити, и сва горња учитељска места имају се што пре са оспособљеним учитељима попунити, а то је немогуће с тога, што у учитељској школи сомборској већ од неколико година број мушких приправника јако опада, особито од како је наставни течај од три на четири годишња течаја раширен, и од како оспособљени учитељи прелазе у Босну и Херцеговину, где су учитељи далеко боље наплаћени, него у Угарској.

Напослетку:

4. Највећа опасност прети опстанку православних српских вероисповедних школа у Угарској отуда, што у смислу XXVI зак. чл. од 1893. почињући од 1. септ. 1898. год. сваки учитељ у Угарској после петогодишње учитељске службе има право на квинквеналну повишицу од 50 ф. годишње, која се у 5 пута има повишавати, док после 25 година службе учитељске не достигне доплатак 250 ф., а овај доплатак многе црквене општине наше нису у стању својим учитељима давати, и принуђене ће бити припомоћ за ове доплатке од државе искати. која ће им се само под извесним условима и обвезама давати, које државни закон за такове случајеве прописује, али који нису најповољнији за српске вероисповедне школе и не стоје у сагласности са црквено-просветном автономијом нашом.

Кад се узме у обзир та околност да се највећи део српских вероисповедних школа издржава из средстава политичних општина и да је врло мало црквених општина, које би хтеле и могле својим учитељима горепоменуте квинквеналне доплатке давати; то је онда очевидно, да је ово највећа опасност, која свима српским вероисповедним школама у најближој будућности прети, а која би се само и једино одклонити могла знатним материјалним пожртвовањем црквених општина и народа српског или бар умалити могла.

Наставиће се.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Ријеч
против пијанства

Говорио у Бршљаници **Владимир Милутиновић** парох.

Истражујте што је Богу угодно. И непристајте на безродна дјела таме, него још карајте. (Ефес. V. 10. 11.)

Душа се моја весели, радује се срце, богољубиви Хришћани, што видим, да се позиву св. цркве овако лијепо одазвасте и данас Дом овај Божји украсисте побожним душама својим. Са димом мирисним из освећене кадионице помишљали и уздигли смо молитве своје — Богу на висинама, Оцу небеске, ми дјеца Његова. На прагу црквеном остависмо и дјела, и мисао злочесту. У храму св. наћосмо се као нови људи, на молитви, без страсти, без злоће и опачине. А да се и ван цркве, код домова својих „обучете у новог човјека, који је саздан по Богу у правди и у светињи истине“ (Ефес. IV. 24.), да „не пристајете на безродна дјела таме...“ (Ефес. V. 10. 11.) ходите, да скупа самном истражите што је Богу угодно, а што карати ваља.

Из два дијела, душе и тијела, створени смо ми. „Прослављајмо дакле Бога у тјелесима својијем и душама својијем, јер то је Божије“ (1.

Кор. VI. 20.) — то је Богу угодно. Славите цара небеснога молитвом прослављања: Ѩкѡ тѣѳѳ ѥсть царьство и сила и слава...; славите Бога пјесмом славопојком: Слава въ вышнихъ Богѹ.... Побожном мишљу, богоугодном жељом, и сваким дјелом славите Творца. „Ако дакле једете, ако ли пијете, ако ли друго што чините, све на славу Божју чините“ (1. Кор. X. 31.) — и Богу ћете угодити.

Али браћо! Има неко „који греши од почетка“, па и нама завиди ако Богу угодно творимо. Смета нам да прослављамо Бога у тјелесима и душама својим. На безродна дјела таме наводи нас. Апостол Петар опомиње нас, да га се чувамо кад вели „будите тријезни и назите, јер супарник ваш ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере“. (1. Петр. V. 8.).

Дакле, будите тријезни!

Будите тријезни јер „тешко онима који су јаки пити вино и јунаци у мијешању силовитог пића“ (Исаија V. 22).

Будите тријезни јер „тешко онима који рано иду, те иду за силовито пиће и остају до мрака, док их вино распали“ (Исаија V. 11.).

Будите тријезни, јер се у пијанству Богу не угађа. Јер се у пијаном стању ни душом ни тјелом не прославља Бог. Јер у пијанству се лишавамо оружја Божјег и ђаволовом лукавству подлежемо, дјела таме творимо, што карати треба.

Будите тријезни, јер пијанством се душа за царство Божје губи. Пијаница тијело и здравље руши. Углед убија. Имање упропашћује.

Пијанством се душа за царство Божје губи — рекао сам. Да, највећи број злочина у пијанству се врши. Бива да најпоштенији у пијанству убијцом постане, а Бог заповиједа: не убиј! Силовито пиће и у најврлијем страсти и похот разбукти, а Бог говори: не чини прељубе! У срцу пијанога жеље за туђим зачињу се, премда: не пожели ништа што је туђе, — заповиједа Бог.

Ове и остале заповиједи пијанац нарушава. У пијаном стању све врсте гријеха чини. Сама неумјереност у пићу по себи је гријех смртни. А „ко гријех твори од ђавола је, јер ђаво гријеши од почетка“ (1. Јов. III. 8.), а ко је од ђавола пред њим се двери Божјег царства затварају, јер ни лупежи, ни лакомци, *ни пијанице*, ни кавгаџије, ни хајдуци царства Божјег неће наслиједити“ (1. Кор. VI. 10.) — говори апостол. За то браћо „гледајте да уредно живите, не као немудри, него као мудри“ (Ефес. V. 15.) да душу своју оштетили не би. А пијанице карајте.

Пијаница тијело и здравље руши — казао сам. Јасно је свима и свакоме, ученом и неуком, да се за добро здравље уредан живот тражи. А гдје је здравље тамо, гдје се преко жеље пије? Препуњено суђе пуца и попушта. А препуњен стомак слаби и службу отказује. Бесвјесна животиња пије да жеђу угоси; а човјек зар да је и од ње гори? Тијело наше починка треба. За починак створена је ноћ. Пробдита ноћ здравље руши, а пробанчена убија здравље. А послије банчења „коме: јаох? коме: куку..... коме: црвен у очима?“ (Пр. Сил. XXIII. 29.). Коме руке дрхћу? Чији живци попуштају? Чије памћење затупљује? Чији стомак не пробавља? Чије потомство болује? — Пијаницино. За то „не гледај на вино кад се румени, кад у чаши показује лице своје и управо искаче. На посљетку ће као змија ујести и као аспида опећи“ (Пр. Сол. XXIII. 30.) — учи нас премудри Соломон.

Пијаница свој углед убија — споменуо сам. Достојанство је наше велико, браћо, дјеца смо Божја. Када би царског сина на улици пијана видјели, како би се чудили. Како може царско дијете на достојанство своје, на углед свој заборавити — питали би се? А ми, синови цара над царевима, зар пијанством угледа свога не убијамо! Можемо учени, можемо приједни, можемо дарежљиви бити, па ако смо пићу подвргнени, угледа ипак не ћемо имати. Мјесто да нас штује, свијет ће нам се смијати. Мјесто да нас љубе, муж или жена ће нас карати. И с правом. Јер пијанство је безродно дјело таме, дјело које се карати мора.

Пијанством се имање упропашћује — навео сам. Свакидашњи живот, свакидашњи догађаји на жалост многобројним примјерима потврђују ове ријечи моје. Та зар се један отац потужи на сина: прошао се, авајси га и њему и мени! Зар један муж на жену: што год нађе за пиће однесе! Не тако, браћо, не тако! Послушајмо Премудрога кад нас свјетује: „не буди међу пијаницима, ни међу изјелицама, и изјелица осиромашиће, а спавач ходиће у ритама“ (Приче Сол. XXIII. 20. 21.).

А сад, завршујући ријеч ову говорену за савјет не онима који пију „... то мало вина жељуда ради својега и честијех својијех болести“ (1. Тимот. V. 23.), што и св. апостол одобрава,

него за савјет онима — ако међу нама таковних имаде — који се неумјереном пићу као страсти одају; сада дакле опетовно вас позивам, богољубазна браћо моја, да пијанству као гријеху смртном рат огласите; да га као болесну клицу свију гријеха и залâ од себе одбаците „јер сте ви сви — као Хришћани — синови видјела и синови дана, нијесмо ноћи, нити таме“ (1. Солун. V. 5.), а као такови „истражујте што је Богу угодно. И не пристајте на безродна дјела таме, него још карајте“. (Ефес. V. 10. 11.). Аминь.

О Молитви Господњој

По руском: **М. пл. М.**

(Наставак.)

Разматрајући садржину Молитве Господње, ми налазимо у њој дивно обиље мисли неисцрпиво богатство, које садржи у себи све, што само може бити кад год предметом молитве. Молитва ова је неисцрпиви животоносни извор, са ког су Хришћани дужни црпсти мисли за сваку своју молитву. Ко у овој Молитви не опажа ничег особитога, тај или је слеп духом, јер не види великих чудеса, у њој објављених; или је глух, јер глаголы живота вѣчнаго (Јован VI, 68) држи обичним звуцима.

Али још би се могло опростити људима, који можда знају за Исуса Христа само из повести а не из искуства, да би осетили силу и сладост Његових речи, које су дух и живот. Али за нас је, браћо Хришћани, који искрено верујемо у Исуса Христа, и стидно и грешно не примати их. А због чега долази све то? Због чега реч Божја, која би требала за нас сваґда да је нова, губи у очима нашим своје значење и важност? Слепац кад прогледа, он се диви звезданом небу, а ми смо хладнокрвни према њему. Чуда природна, која се пред нама сваки дан понављају не задивљују нас. То исто бива и у духовним предметима. Зато и није чудо, што и Молитва Господња, коју смо ми још у детињству научили, и сваки дан понављамо, не престаје нама што особено.

Но кад би оком ума погледали на ту Молитву: то би видели, шта све има у њој! Апостол нас пре свега опоминье творити молитвы, моленія, прошенія, благодаренія за всѣ человѣки (I. Тим. II, 1.): а у Молитви Господњој налазе се сви горенаведени начини разговора наше душе с Богом. Овде је и *молитва* у речима: Отче нашъ, иже еси на небесѣхъ, да святится имя твое: Да пріидетъ царствіе твое: да бѫдетъ воля твоя, якоже на небеси и на земли. И *молба*, да уклони од нас напасти, као што показују речи: и не введи насъ во искушеніе, но избави насъ отъ лукаваго. И *прозба* за себе саме и за ближње, када говоримо: хлѣбъ нашъ насѫщный, даждь намъ днесь: и остави намъ долги наша, якоже и мы оставляемъ должникомъ нашымъ. Напокон и *благодарност*, кад завршујемо: якоже твое есть царство и слава во вѣки аминь.

На колика је дубина те молитве при свој њеној простоти! Као што је свако слово Божје, по речима Григорија Великога „слично реци, преко које и јагње може прећи на броду но и слон мора да препливa“[1] исто је тако и Молитва Господња појмљива и за дете а не да се испитати у дубини својој и за зреле, просвећене Хришћане. Неки мисле, да они потпуно разуму ову Молитву, кад са извесним речима уму да сједине поједини смисао: но то још није доста. Треба се увиспити до оног смисла, који је Сам Господ сједињо Својим речима; а тај смисао нам нико не може открити, осим духа Божја, који испытуетъ и глубины Божія (I. Кор. II, 10). А да још раније кажемо: смисао ове Молитве разумећемо потпуно можда само у вечности.

И сам расположај саставних делова у овој молитви доказује исто тако велику премудрост, која је све ово уградила. Молитва се Господња, разматримо ли је са спољашње стране, дели на три дела: на *призив*, *седам прошења* (прозби) и *славословље*.[2]

Троичан број саставних делова и седмичан број у овој Молитви није случајан. То ћемо јасно увидети кад дубље зађемо у разматрање ове хармонијске целине, у којој је све, као у дому премудрости, утврђеном на седам стубова (Приче Солом. IX, 1.), распоређено у премудром поретку.

Пре свега овде заустављају пажњу нашу речи призива: Отче нашъ, иже еси на нбсѣхъ

[1] Dial. lib. I. Exord. вида у делима Гр. Двоеслова; —

[2] Види: *Простр. Прав. Катих.* (Филаретов. — прев.) О Мол. Госп. У православном Исповедању (Петра Могилог) ови делови Молитве Господње имају друкчија имена: *оригтун*, *прошења* и *заключак*. Разлика само у називима а не у суштини дела, као што ће се ниже видети.

сѣхъ! Речи ове садрже у себи дубоки смисао. Реч *Отац* је реч *вере*, јер вером постајемо деца Божја (Јов. I, 12).[3] **Нашъ** јесте реч *љубави*, јер сви који су љубављу искупљени сједињују се један с другим.[4] **Иже єси на нєбєсѣхъ** — су речи *наде*, јер небеса су сврха наше наде и жеља, гора, на коју треба да су управљене очи наше, и откуда нам долази свака помоћ.[5] На тај начин у кратким речима признава садржи се ово *троје: вера нада и љубав* (I. Кор. XIII, 13.) *Вера*, која прозире у срце Бога Оца. *Нада*, коју ми имамо на Исуса Христа, **иже єстъ оупованіе славы** (Колош. I, 27). *Љубов*, која се излива **въ сєрдца наша Дѹхомъ свѧтымъ данымъ намъ** (Рим. V, 5.)

У прва три прошења говори се о оном, што се односи на Бога, а у четири последња о ономе, што се већином нас самих тиче. На и овде сам начин неједнаке поделе седам прошења на два дела није случајан. У овој подели видимо ми велику љубав Божју према нама, јер се само три прошења односе на Бога а на нашу корист — четири. Колико је благ и пун љубави Господ! Он нам даје више него што себи оставља. Као год што је шест дана у седмици оставио нама за наше послове, а за службу самоме Себи одредио само један дан, исто је тако наједнако разделио и добра свакидашњој Молитви нашој, те је већи део нама уступио. Но и то је мало — јер прва три прошења односе се на Њега самога, али су обраћена на наше спасење.

У овој Молитви прва три прошења указује на учествовање сва три лица Свете Тројице у домостроительству и (икономији) нашега спасења. Јер Отац, који се у овој Молитви призива, послао је у свет свога Јединца Сина, **да всѧкъ вѣрѹѧй въ онъ не погибнетъ, но имать животъ вѣчный** (Јован III, 16). Ово послање Јединца Сина Божјега, у свет јесте таково доброчинство, због кога ће се у веке векова прослављати пресвето име Његово. С доласком у свет Сина Божјег настало је на земљи и обећано царство Божје (Мат. IV, 17.); због чега и оно царство, за које ми молимо у овој Молитви речима: **да пріидетъ царствіе твое** и није друго какво, него оно, у ком је Син Божји, Исус Христос царем. — По свршетку дела човечјег спасења, и по вазнесењу свом на небо, Господ је замолио Оца, да пошље верним, који остадоше, другога Утешитеља, Пресветога Духа истини (Јов. XIV, 16. 17), на основу чега се треће прошење и односи на Духа Светога, кроз кога Отац и Син сабраше Цркву, и управљају њом, да би воља Божја била, како на небу, тако и на земљи.[6]

Четврто прошење: **хлѣбъ нашъ насѹщный даждь намъ днесь**, као средње између седам прошења, дели собом шест осталих прошења на два једнака дела, остављајући испред себе три, којима је сврха *слава Божја*, а три — за собом, која се односе на *наше спасење*. На и овде ево премудрог распореда. Живот, ради кога ми у Бога молимо свакидашњи хлеб, није сврха, него само средство за постигнуће оних двају главних сврха. За то је у средини међу тих шест прошења о предметима духовним и вечним, што чини почетак и конац наших жеља, и постављено само једно прошење о *временитом*.

Али како је Бог дао човеку двојаку природу – телесну и духовну: то му је од потребе и двојаки хлеб — тварни (вештаствени) и духовни.[7] Онај крепи тело а овај сити душу. Први нам даје Господ видљивом природом, а задњи својом светом црквом. Према томе, молимо ли ми небеснога Оца, да нам даде све што је од потребе за наше тело, разумевајући под хлебом оно, што нам у нашем обичном животу треба, или ако молимо од Њега, да нам дарује тога заиста насушнога хлеба, какав ми од олтара добијамо: у оба случаја оправдано молимо. Јер и реч Божја, која се свако дан проповеда такође је хлебац. Она није хлебац за тело него за душу, а уз то такав хлебац, при ком и без вештаственог хлеба, по Господњим речима, **живъ бѹдетъ человѣкъ** (Мат. IV, 4.), и „без кога ће унутрашњи човек и поред вештаственог хлеба“, по речима св. Кирила Јерусалимског, „умрети од глади.“[8] Но као велику предност оних, који истинито верују у Христа, треба споменути пре свега то, да они смеју у тој Молитви молити од Господа

[3] Слично у Простр. Правосл. Катихиз. Молитва Господња о признавању вопр. 1.

[4] Ibid. вопр. 3.

[5] Ibid вопр. 4.

[6] У подробно тумачење ових прошења не упуштамо се. Види о њима у Катихизисима наше правосл. цркве.

[7] Простр. Прав. Катих. Мол. Госп. четир. прош. воп. 4.

[8] Тайноводств. поуч. 4. ст. 15.

као дарe њиховој души и телу *натприродне* хране, које се ми удостојавамо у тајни св. Евхаристије,[9] а та натприродна храна јесте право тело и права крв Христова (Мат. XXVI, 26.—28.), *које ко једе и пије, пребиваће у Господу и Господ у њему* (Јов. VI, 56.). — Но поред свега тога не можемо а да не кажемо, да је све ово од потребе само за овај век, као што показује реч **днсь.**[10] Када се сврши живот овај, тада не ћемо имати потребе ни за овом природном храном, којом утољавамо глад нашег трошног тела, ни за овом духовном и натприродном храном, коју примамо у речи Божјој и св. Евхаристији. Јер кад се узаслађујемо присуством и лицезрењем самог Бога Слова, ми већ не ћемо употребљавати писано Слово, као год што не ћемо примати ни св. Евхаристије, кад будемо пребивали у непосредном општењу са самим Господом и пили с Њиме ново вино у царству Оца Његовог небесног (Мат. XXVI, 29).[11]

(Свршиће се.)

[9] Прав. Испов. о Мол. Госп. вопр. 19; — Простр Прав. Катих. на том истом месту вопр. 5.

[10] Прав. Испов. о Молит. Госп. вопр. 18.

[11] Ibidem.

Срби сликари.

(Наставак из броја 19. — 1902. године).

LXXII. Максим Радосављевић молер.

(1786. год.)

У српској цркви у Каменици (у Срему) нашао сам на повелику икону мајке Божје на трону Богородичином, на којој је забележено руком Максимовом, да ју је он 1786. год. живописао. Колорит је полусветао, хармонија боја средња. Живопис се његов може у средњи рачунати.

LXXIII. Илија Марковић, молер.

(1813. год.)

У истој Каменичкој цркви налази се доста вештачки изображена целивачка икона св. апостола Петра и Павла, коју је — као што запис на њој показује — год. 1813. живописао Илија Марковић.

LXXIV. Василије Јанковић, молер Вршачки.

(1819. год.)

У цркви манастира Рајиновца (у Србији) нашао сам на икону, која представља пресв. Богородицу, коју је — по запису на њој — год. 1819. сликао на платну овај Василије из Вршца. Живопис Василијев је лошије врсте.

LXXV. Георгије Јанаћијевић, молер.

(1834. год.)

Живописао је лик св. кнеза Лазара за цркву манастира Раванице (у Србији) на дасци. По овој слици видно је, да је Георгије доста вешто владао кичицом. На икони чита се овај запис: **Сїю иконѣ прѣложи рабъ божїй георгїй анаѳїевичъ молеръ лѣта 1834.**

LXXVI. Димитрије Посниковић, молер.

(1845. год.)

Од њега има више икона у црквици у Светосавском дому у Београду, које су вештачки израђене. Чујем, да је био ђак чувеног сликара Аврамовића. Радио је око половице прошлог века.

LXXVII. Андреј Дамјановић

(1855. год.)

Родом је из Велеса у Македонији, а био је вешт сликар. О његовој сликарској вештини уверио сам се, кад сам недавно у велелепној и величанственој цркви Смедеревској (у Србији) у олтару видео на платну израђену икону Спаситељеву, на којој је забележено, да ју је он (Андреј) живописао год. 1855.

LXXVIII. Никола Марковић, сликар.

(1864. год.)

Био је син чувеног Београдског сликара Милије Марковића, кога сам споменуо под LXI. и LXII. бројем. Никола је са својим оцем 1864. г. — као што и напис и олтару на иконостасу поврх царских двери говори — сликао иконостас дивне задужбине Стевана Високог — манастира Манасије. Рекао бих, да је нећина икона овога иконостаса дело самога Николе. Рад Николин је од прилике као рад Мародићев у цркви манастира Ковиља код нас. Никола се родио 1843. г. у Пожаревцу у Србији.

LXXIX. Ђуро Панчић.

Од игумана Јосифа Гавриловића, настојатеља манастира Раванице (у Србији) чуо сам, да је овај Ђуро живописао онај уметнички лик

[*] Види књигу „Српски сликари“ од † Лазара и Дра Влад. Николића, Земун, 1895. стр. 64.

св. Кнеза Лазара, који као поклонац (дрвени) служи на тобожњем гробу Кнез-Лазаревом у истом манастиру. Панчић је живео у Србији у другој половици прошлога века.

LXXX. **Адам Стефановић, академски сликар.**

Био је из Перлеза. Видео сам један само његов сликарски рад, који га одаје као добра композитора и врло вешта сликара, а то је икона св. Саве, која се налази у једној соби „Матице Српске“ у Новом Саду. Ако је то онај А. Стефановић и Степановић, који се спомиње у књизи Земунског адвоката Дра Владимира Николића „Српски сликари“ на стр. 23. и. 25., онда заиста стоји реч Лазе, оца г. дра Владимира, да је Стефановић био врло снажан у својим композицијама. Он је живео у XIX. веку.

LXXXI. **Милан Стефановић.**

(1885. год.)

Видео сам у манастиру Рајиновцу у цркви икону Воскресења Христова, коју је 1885. моловао и под свој рад се потписао Милан Стефановић. Живопис му је приличан, према правој вештини не може да буде говора.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Саборски Одбор**) сазван је у своје седнице за 10. (23.) децембар о. г.

(**Збор манастирских настојатеља.**) У прошли уторак одржан је у манастиру Крушедолу збор манастирских настојатеља. О закључцима тога збора моћи ћемо, можда, накнадно извештај донети. —

(**Књижевни Одбор Матице Српске**) имао је у четвртак 21. новембра (4. децембра) своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. — Узима се на знање извештај секретара о састанку редакционог пододбора. — Примају се за Летопис ови рукописи: „О црногорском устанку 1684.“, од Јов. Н. Томића; „Љубомир П. Ненадовић“, књижевна расправа Марка Цара; „Племић Адам Матејић“, приповетка Милана Будисављевића; „Ибрахимбегов ћошак“, приповетка Светозара Ћоровића. — Нису примљени ови рукописи: „Процес историје човечанства и њен однос према другим наукама“; „Маћедонске народне песме у бугарској књижевности“; „Љубовашка“, песме. — Издани су на оцену рукописи: „Омирова Илијада с гледишта наших народних косовских песама“; „Из књиге скица“, приповетке; „Устанак Зете под Ивановићем Вукотићем 1832. год. и пошљедице тог устанка по Зетски народ“. — Расправљани су још гдекоји предмети, који се тичу питомаца под руковођем Матице Српске.

(**Управни Одбор Матице Српске**) држао је 23. новембра (6. децембра) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, друштвеног председника. Од многих расправљених предмета наводимо важније. Успомени Јована Добројевића, трговца у Панчеву, указане су почасти, које се чине умрлим члановима матичним. — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова потврдило је избор А. Хаџића за председника „Матице Српске“. — Кр. уг. министарство просвете и црквених послова издало је разрешницу на рачун о заједничким управним трошковима за г. 1901. и разрешницу на рачун фонда Симе Ђорђевића за г. 1901. — Српски православни народно-црквени саборски одбор јавља, да је изаслао јереја Божидара Поповића члана саборског одбора, и главног књиговођу Владимира Јовановића, као поверенике своје, да приме од „Матице“ овај део Текелијиног фонда, који се код исте, као руковатељке налази. — Одбор за сконтровање благајне Матичине јавља, да је касу панчада прегледао и исту у најбољем реду нашао. Уједно јавља одбор и то, да је при прегледању главног дневника свију фондова нашао, да су 19. новембра о. г. Ђорђе Бељански и Лука Јоцић, као од главне скупштине изабрани супер-ревизори рачуна, тога дана сконтровали благајну Матичину, пребројали целу готовину у њој, закључили примање и издавање, све у реду нашли, и све то у једној клаузули на самом дневнику прибележили и својим потписима потврдили. У тој истој ствари поднела је и благајница извештај и умолила је за упутство. Како по чл. 20. Устава друштвеног надгледање благајнице и сконтровање исте спада не само у дужност него је то и искључиво право управног одбора, а од скупштине изабрани супер-ревизори рачуна имају само да натпрегледају готове годишње рачуне, које је управни одбор већ прегледао и одобрио, те њима на супер-ревизију предао; то се имају споменути супер-ревизори обавестити, да су они делокруг свој прекорачили, кад су ово чинили, на што нису били овлашћени. Уједно се издаје благајници строг налог, да у томе одсад увек тако поступа, као што то прописује устав

Матичин. — Ђока Радак из В. Кикинде, јављајући да је за универзалног наследника свог свеколиког непокретног и покретног имања наименовао „Матицу Српску“ шаље свој тестамент с молбом, да га „Матица“ прими на сачување и да после смрти његове исплати родбини му намењене легате и да осигура у тестаменту назначене добротворне задужбине. У свези с тим председник друштвени А. Хаџић износи уложну књижицу Централног Кредитног Завода у Новом Саду од 60.000 круна, коју му је уручио племенита срца, велики добротвор српски Ђока Радак с молбом, да је преда на сачување Матици с тестаментом његовим заједно. — Уника се на знање извештај књиговодства да је до сада повереницима Матичиним разаслато 11.600 Матичиних Календара, а толико исто и „Књига за народ“. — Издато је нешто мало зајмова. Остали предмети, до једно недесет, били су економне, правне и административне природе.

(**Предлог проте Јована Бороте.**) У овој интересантној ствари имамо да забележимо, по хронолошком реду, ово.

1.) У 261. броју „Заставе“ јавља се већ неки дописник *из Загреба* са извештајем својим од 22. новембра и доводи предлог г. Бороте у свезу са његовим путовањем „пре неког времена у Загреб“, а затим јавља, да предлог г. Бороте „гласи дословце овако“:

„Српски православни свештеници протопрезвитерата старо бечејског на своме састанку у Старом Бечеју дана 14. (27.) новембра 1902. године, уверени у зрело расуђење верско и морално стање српског народа и средства, која би била подобна, да се то стање поправи, обзиром на предстојећи организаторни рад српског православног народно-црквеног сабора, сложили су се у овом:

I. Свештеници рекламују своје право на председништво у црквеним општинама у свима телима црквено-општинске управе.

II. Свештеници желе, да за себе као сталеж бирају како заступнике на епархијску скупштину, тако и припадајући им број чланова у одеске епархијске управе.

III. Свештеници траже, да засебно и самостално бирају свештеничке посланике за српски народно-црквени сабор, а свештенички посланици да бирају односни број свештеничких чланова у појединa тела врховне аутономне управе.

IV. Свештеници старо-бечејског протопрезвитерата позивље својим путем и начином свештенство свију протопрезвитерата у митрополији карловачкој, да ове тачке усвоје.“

2.) „Браник“ се 25. новембра (Бр. 157.) изјавно овако: „Изјава г. проте Јована Бороте што смо је донели у последњем броју нашега листа, могла би служити за повод разним кривим тумачењима. Наравно ми не знамо и не можемо знати садржину „концепта“ г. проте. Ми знамо, да је г. прота на петровданском сабору од г. 1897., стајао на становишту тада уједињених народних странака, те је великим поверењем одликован, што је изабран за клубскога председника уједињених странака. Тада, као и сада је становиште наше странке да се изборни ред не сме променити у том смислу, да само свештеници бирају свештеничке посланике за народно-црквени сабор, већ да их бирају сви бирачи. У колико би који члан наше странке од тога начелнога становишта наше странке одступио, то би неправно морао повући и консеквенције свога промењеног становишта“.

3.) Истога дана, 25. новембра, написао је (а „Браник“ у 158. броју донео) изјаву г. проте Бороте, која гласи: *„Још једна изјава.* Ја сам у 156. броју „Браника“ рекао „Застави“, да је она недозвољеним начином дошла до једног мог концепта, штампала га неверно па онда напала мене и друге, чиме је показала, да се је уплашила од једне мисли и исту на губилиште извела.

„Застава“ у свом 261. броју показује и доказује сама, да је неверно штампала мој концепт, признаје, да се је поплашила од једне мисли и да ју је на губилиште извела, али не признаје, да је до концепта на недозвољен начин дошла.

Пошто је могуће, да је појам „Заставин“ о дозвољеном много шири него мој појам о томе, настаје потреба, да нам „Застава“ верно исприча — онако како је било, а не како је њој мило — како је дошла до мога концепта. Кад свет чује то, он ће изрећи свој суд о томе: је ли било на дозвољен или недозвољен начин.

Јавни морал и репутација једног јавног органа захтева то од „Заставе.“

Још „Застава“ у своме 261. броју доводи често поменути концепт, који она „предлогом“ крсти, у свезу са — Загребом. Да није глупо, било би смешно! Или како другчије да се назове та настрана мисао, да је Загребу стало до тога, какав ће ја „предлог“ поднети свештенству протопрезвитерата старо-бечејског.

Али да! „Застава“ ана из искуства, да „аутономни“ програми морају имати апробацију које владе, пошто Будимпешта има већ свој аутономни програм, то „Застава“ мене шаље у Загреб, да отуда

донесем четири тачке, које ћу предложити збору свештенства протопрезвитерата старо-бечејског.

За таково шта Немац каже: „Wie der Schelm ist, so denkt er auch“ а Латин: „risum teneatis amici“! —

Са своје стране нећемо, засада, рећи само ово.

За оно што је *главно* у овој ствари, сасвим је споредно: 1.) Каквим је начином „Застава“ дошла до „концепта“ г. проте Бороте? 2.) Је ли, коме је и зашто је г. прота Борота путовао у Загреб? 3.) Је ли и зашто се је „Застава“ уплашила од „концепта“, односно у повоју предлога г. проте Бороте? Него нама одговорити на ова питања: 1.) Да ли је у 261. броју „Заставе“ *верно* саопштен садржај тога „концепта“? 2.) Шта је г. прота Борота хтео с тим „концептом“? 3.) Шта ли ће г. прота Борота после најаве у 157. броју „Браника“? 4.) Да ли је у тој најави „Браника“ све казано, што би либерална страпка имала да најави на „концепт“ г. проте Бороте? — Коме је *дужност* одговорити на ова питања — јасно је као сунце. —

—

Разне белешке.

(**Двадесетпетогодишњица телефона**). Првог новембра ове године напунило се равно двадесет пет година од како је први телефон предат јавном саобраћају. Немачка је у Европи била прва држава, у којој је уведен телефон, а у маленом местанцу Фридрихсбергу, код Берлина. Едисон је свој проналазак 1877. године у првој половини октобра прво предао Немачкој па за тим северној Америци. Берлин је добио варошки телефон тек 1. априла 1881. године. Концем 1901. год. било је у Немачкој 2952 места, варошп и села, која су имали телефон, 291.835 говорнина. Дужина спроводних жица износи 772.500 километара, а оних које везују места и места 254.100 километара. У свима местима било је преко 600 хиљуна говора, а на места у место преко 92 хиљуна.

(**Укидање заклетве.**) У Данској је укинута заклетва као доказно средство у грађанским споровима, а задржана је и даље у кривичним парницама но с тим ограничењем, да је не полаже онај, који најави да се заклетва противи његовој религиозном убеђењу. —

Нове књиге.

Српска митрополија карловачка око половине XVIII. века. По архивским списима. Приредио: протојереј *Димитрије Руварац*. Издање Његове Светости српског патријарха *Георгија Бранковића*. Цена 2 К. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1893.—321. — Купити се може само код г. проте Димитрија Руварца.

О разводу мешовитих бракова у Хрватској и Славонији. Расправио: *Д. Руварац*. Ср. Карловци. Српска Манастирска Штампарија. 1902.—612.

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод. С тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија

у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 1222 и 1223./К. з. 717 и 720. ех 1902. 173 1—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто окружног протопрезвитера и пароха у Вођину I. разреда и на парохију у Нарти IV. разреда, са роком до 1. (14.) јануара 1903.

Молитељи имају своје прописно обложене стечајне молбе надлежним путем поднесене конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 19. новембра (2. децембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е. К. 392. ех 1902. 175 1—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњеног мјеста пароха I. класе у Медку и с њим скопчаног мјеста окружног протопрезвитера, протопрезвитерата личког расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.).

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

Бр. Е. К. 390. ех 1902. 174 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у *Осредцима*, у протопресвитерату личком, 2.) III. класе у *Прибудићу*, у протопресвитерату личком, 3.) III. класе у *Смиљану*, у протопресвитерату личком, 4.) II. класе у *Висућу*, у протопресвитерату личком, 5.) I. класе у *Јошаници*, у протопресвитерату кореничком, 6.) III. класе у *Комићу*, у протопресвитерату кореничком. 7.) III. класе у *Мекињару*, у протопресвитерату кореничком, 8.) III. класе у *Мутилићу*, у протопресвитерату кореничком, 9.) III. класе у *Турјанском*, у протопресвитерату вилићком, 10.) I. класе у *Горњим Врховинама*, у протопресвитерату вилићком, 11.) III. класе у *Дабру*, у протопресвитерату вилићком, 12.) III. класе у *Доланима*, у протопресвитерату вилићком, 13.) III. класе у *Швицу*, у протопресвитерату вилићком, 14.) II. класе у *Јасеници*, у протопресвитерату плашчанском, 15.) I. класе у *Лесковцу*, у протопресвитерату плашчанском, 16.) I. класе у *Мочилима*, у протопресвитерату плашчанском, 17.) II. класе у *Муњави*, у протопресвитерату плашчанском, 18.) I. класе у *Садиловцу* и протопресвитерату плашчанском, 19.) II. класе у *Тоболићу*, у протопресвитерату плашчанскм, 20.) I. класе у *Благају*, у протопресвитерату будаштанском, 21.) III. класе у *Бувачи*, у протопресвитерату будаштанском, 22.) I. класе у *Радовици*, у протопресвитерату будаштанском, 23.) II. класа у *Требињи*, у протопресвитерату будаштанском, 24.) I. класа у *Жировцу*, у протопресвитерату кириноглинском, 25.) III. класе у *Славском-Пољу*, у протопресвитерату кириноглинском, 26.) III. класе у *Шушњару* у протопресвитерату кириноглинском, 27.) III. класе у *Градуси*, у протопресвитерату петриньском, 28.) III. класе у *Старом селу*, у протопресвитерату петриньском, 29.) II. класе у *Тремуњаку*, у протопресвитерату петриньском. 30.) I. класе у *Двору*, у протопресвитерату костајничком, 31.) III. класе у *Јасеновцу*, у протопресвитерату костајничком, 32.) III. класе у *Рајсовцу*, у протопресвитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.)

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

Ad бр. К. 1028./758. ех 1902. 169 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на упражњену парохију IV. разреда у Дивошу с тим, да компетенти имају своје прописно инструјиране молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. децембра по ст. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидјецезалне конзисторије, држане у Карловцима 13. (26.) новембра 1902. год.

Георгије с. р.
Патријарх.

К. бр. 2619. ех 1902. 168 3—3

СТЕЧАЈ.

На место бележника епархијских власти бачких са дужностима и бенивима прописаним привременим уређењем епархија од 29 маја 1871. године.

Молитељи имају поднети путем конзисторије бачке епархијској скупштини бачкој најдаље до 2. (15.) децембра 1902. г. молбенице своје, обложене сведоџбама о богословским наукама и може бити и другим факултетским наукама и о досадањем службовању своме.

У Новом Саду 12. (25.) новембра 1902.

Председништво.
епархијских власти бачких.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

☞ златар Србин у Новоме Саду ☜

Ћурчијска улица бр. 3. код саборне цркве преко пута који сам свој рад испекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

☞ СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ ☜

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више поверење поклонили.

За свој посао јамчим.

С поштовањем

Мита Томић.

170 2—6

БЕСПЛАТНО!

Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целиваних Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведоџбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

161 5—8

хришћанско-позлатарска радионица и стоваришше свију срп. прав. црк. утвари

НОВИ САД Дунавска улица код „Златног Крста" број 15.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАВРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

25— от 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 647

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 49

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 8. децембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА
од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак)

II.
Православне Српске Више Девојаче Школе.

На основу Уредбе за више девојачке школе од 15. јула 1872. установљене су срп. више девојачке школе у Новом Саду и Панчеву, које се из клирикалног фонда издржавају.

Православна српска црквена општина сомборска, год. 1875. из свог просветног фонда установила је у Сомбору вишу девојачку школу, која се најпре из три разреда састојала а доцније је по наредби Школ. Савета проширена са четвртим разредом уз потпору из клирикалног фонда од 800 фор., која је у најновије доба повишена на 1200 фор.

Ове три школе стоје под непосредним надзором Школског Савета, који сваке године наставне планове тих школа одобрава, и преко заменика главног школског референта их прегледати даје.

Како се приликом прегледања ових школа у години 1890. опазило, да у новосадској а нарочито у панчевачкој вишој девојачкој школи у погледу полажења цркве и вршења вероисповедних дужности, тако исто и у погледу наставе у вери није чињено све оно, што је за српске народне школе од старине прописано а наро-

чито да се ученице у тим школам унису у црквено-словенском читању обучавале као што је то свагда у сомборској вишој девојачкој школи чињено: то је Школски Савет 1891. издао наредбу, да су ученице у вишим девојачким школама дужне са својим наставницима у очи сваке недеље и празника на вечерње, недељом и празником на св. литургију, а средом и петком за време ускршњег поста на прељеосвећену литургију долазити, црквено-словенском читању и црквеном појању обучавати се, и науку вере темељно учити и за време школске године трипут, и то: прве недеље свакога поста к светом причешћу приступати. Том приликом је такође наређено да се извештаји о вишим девојачким школама сваке године штампају, а на молбу постојећега у Новом Саду патроната за вишу девојачку школу тамошњу разрешен је исти патронат од своје дужности и делокруг његов пренесен је на месни Школски Одбор према §. 13. Уредбе за више девојачке школе од 1872. као што је то у сомборској вишој девојачкој школи свагда у обичају било.

Како пак у Панчеву нема српских „вероисповедних основних школа, па ни месног Школског Одбора; то је патронат више девојачке школе у Панчеву и на даље задржан са дужностима, које у делокруг месног Школског Одбора спадају.

Да би се отклонио недостатак у ручним учевним књигама за ученице српских виших девојачких школа, Школски Савет је 1893. позвао на бр. Ш. С. 53|28 све наставнике срп. виших девојачких школа а за тим уџбенике за ученице тих школа да израде и да их Школском Савету на преглед и одобрење поднесу.

Услед тога је израдила учитељица више девојачке школе у Новом Саду Милева Симићева: „Поуку о кућарству“ и „Педагогију“ за своје ученице, које су књиге од Школског Савета одобрене и штампане. Такође су Јован Благојевић и Мита Ђорђевић израдили уџбенике за наставу у српском језику у нижим разредима више девојачке школе, које је књиге услед повољне стручне оцене г. проф. Јована Живановића Школски Савет наредбом од 16.|28. окт. 1897. бр. 252|249. одобрио и прописао за све три више девојачке школе.

Пошто су наставни планови у свакој од поменуте три више девојачке школе различити били; то је Школ. Савет позвао заменика гл. школ. референта, да по прослушању сва три наставничка збора изради и Школском Савету на одобрење поднесе заједничку наставну основу за све три српске више девојачке школе.

Ова наставна основа за све три српске више девојачке школе одобрена је од Школског Савета 10. (22.) августа 1898. број 208.|138.

Новосадска виша девојачка школа отворена је 1. децембра 1874.

У тој школи уписано је било у сва четири разреда:

1890.—1.	год.	133	ученице,
1891.—2.	„	128	„
1892.—3.	„	122	„
1893.—4.	„	142	„
1894.—5.	„	137	„
1895.—6.	„	143	„
1896.—7.	„	165	„
1897.—8.	„	177	„
1899.—9.	„	165	„
1899.—1900.	„	158	„
1900.—1.	„	157	„

Свега за тих 10 година 1567 ученица.

Ова је школа била смештена до 1895. године у великом школском здању српске црквене општине новосадске код св. Николајевске цркве.

Године 1895. 2. новембра пресељена је ова школа у садање здање у Николајевској порти, које је пре тога било: „Дом убогих“.

Ово је здање на позив Школског Савета православна срп. црквена општина новосадска последњих година о свом трошку проширила и у добар ред довела.

На издржавање ове школе издато је из клирикалног фонда 1900|1. године: 9840 круна.

Управитељ је ове школе од постанка њеног до данас Аркадије Варађанин, он је предавао рачун и геометрију, земљопис и краснопис.

Наставници су сада ови:

1. Аркадије Варађани, управитељ.
2. Вељко Миросављевић, катихета.
3. Димитрије Ђорђевић, служи овде 9 година.
4. Милева Симић, служи 27 година
5. Јелена Љујановић служи 11 година.
6. Пошто је Александар Јорговић од Школ. Савета у октобру 1897. постављен за привременог школског референта у бачкој у будимској епархији, то његову катедру од тога времена заступа Анђелија Сандић.

За вишу девојачку школу новосадску постоје код српске црквене општине новосадске два фонда, којих је стање на крају 1901. грађ. године по извештају исте општине овако:

а) Фонд срп. више девојачке школе има 38.798·64 К.

б) Фонд Атанасија Гереског за исту школу износи: 52.956·46 К.

Панчевачка виша девојачка школа, отворена је 1874|5. год. 10. новембра.

Год. 1890|1. било је у сва четири разреда ове школе: 96 ученицима.

1891.—2.	год.	107	ученица.
1892.—3.	„	98	„
1893.—4.	„	89	„
1894.—5.	„	82	„
1895.—6.	„	78	„
1896.—7.	„	72	„
1897.—8.	„	84	„
1898.—9.	„	84	„
1899.—1900.	„	87	„
1900.—1.	„	82	„ Свега: 883 ученице.

Управитељ ове школе од 1874. до 1889. био је Јован Поповић. Од 1889. до 1893|5. био је управитељ Светозар Дамјановић. Год. 1895|6. опет Јован Поповић, а по одласку овог за привременог референта у Темишвар, поверио је Школски Савет управу ове школе наставнику Милану Мандровићу.

Наредбом Школског Савета од 10.|22. авг. 1898. бр. Ш. С. 288|160 враћен је на управу ове школе Јован Поповић, а када је овај 1900. год. од Школског Савета за професора на сомборској учитељској школи изабран, предата је поново управа Милану Мандровићу.

Напослетку, када је Милан Мандровић од Школ. Савета 1. (14.) авг. 1901. бр. 152. за привр. епарх. школског референта пристављен, предата је управа ове школе Исидори Секулић.

На издржавање ове школе троши се из клирикалног фонда 9419·80 К.

Панчевачка виша дев. школа налази се у засебном здању српске црквене општине тамошње у порти св. Успенске цркве и има потребни број дворана, као и потребне просторије за библиотеку, физикалну збирку и управитељеву писарницу.

Српска виша девојачка школа у Панчеву има ове фондове, са којима рукује срп. црквена општина тамошња.

а) Фонд за српску вишу девојачку школу, основан покојним Павлом Радојчевићем, 1901. год. састајао се из 32.543·90 К.

б.) Заклада пок. Константина Динковића, који износи 38.887. 07 К.

в.) Заклада пок. Алекс. Касапиновића, — осим куће, коју наследници уживају — 38.327.51 К.

г) Заклада Димитрија Голубовића, износи 57.142·83 К.

Из овога се јасно види да све четири закладе више девојачке школе у Панчеву износе: 166.901·31 К.

Сада делају у панчевачкој српској вишој девојачкој школи ове наставничке снаге:

1. Обрад Давидовић катихета служи у овом заводу 9 година.
2. Катарина Петковић, служи у овом заводу 27 година.
3. Даница Вујашковић служи 9 год. у овом заводу.
4. Исидора Секулић, служи у овом заводу 4 године.
5. Отилија Мајинска привремена учитељица.
6. Димитрије Топаловић учитељ харм. појања.
7. Даница Чакловић привремена учитељица за немачку конверзацију.

Сомборска српска виша девојачка школа стоји од постанка свога под управом Николе Ђ. Вукићевића управитеља учитељске школе, који је уједно и управитељ свију српских народних школа сомборских.

Године 1891—2. било је уписано 141 ученица.

1892.—3.	год.	88	ученица.
1893.—4.	„	77	„
1894.—5.	„	59	„
1895.—6.	„	60	„
1896.—7.	„	67	„
1897.—8.	„	71	„
1898.—9.	„	76	„
1899.—1900.	„	81	„
1900.—1.	„	94	„

Свега дакле 918 редовних ученица.

Српска виша девојачка школа сомборска смештана је у великом здању српске црквене општине сомборске где се налазе и српске средсредње мушке и женске школе.

У овом здању четири школске дворане, једна соба за писарницу и књижницу и једна за физикалну збирку, служе за потребу ове школе.

Школа се ова издржава из просветног фонда срп. црквене општине сомборске, којега главница износи 168.693·24 К. Из тога се фонда на ову школу троши годишње 6984·70 К, уз годишњу припомоћ из клирикалног фонда од 2400 К, и тако годишњи трошак на издржавање ове школе износи: 10.384·07 К.

У српској вишој девојачкој школе сомборског год. 1900|1. делале су ове наставничке снаге:

1. Жарко Поповић, свештеник, катихета, служи у овој школи 8 година.
2. Јован Благојевић, служи у овој школи 21 годину.
3. Олга М. Петровић, служи у овој школи 6 година.
4. Милан Манојловић, служи у овој школи 5 години.
5. Христифор Свирчевић, служи у овом заводу 1 годину.
6. Александар Деметровић, учитељ гимнастике.
7. Терезија Блажек, приватна учитељица за немачку конверзацију.

Наставиће се

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О Молитви Господњој

По руском: **М. пл. М.**

(Свршетак.)

Последња три прошења, као што рекосмо, односе се на наше спасење. Па као што се у прва три изражава одношај Бога према нама, тако се и у три последња изражава — одношај наш Богу. У ова три прошења је, тако рећи, у најкраћим речима садржана сва наука Христианске делатности, као што је у прва три — све учење вере. Да би јасније видели, како је премудро и овде све уређено, размотримо даљу садржину Молитве Господње.

Уздижући се у овој Молитви духом својим горе, али уједно с тим осећајући, како бреме грехова терети душу нашу, — ми молимо у петом прошењу праведног Судију, но уједно и многомилостивог Бога, *да нам опрости дугове наше*, и — да би правосуђе Његово још већма умилостивили, ми засведочавамо пред њим и с наше стране искрену готовост, да ћемо и ми опростити сабраћи нашој све дугове, говорећи: **Ѩкоже и мы ѡставлѧемъ должникомъ нашимъ.** Да дивна јемства за успех нашег прошења. И заиста, да би задовољили правосуђе Божје, пред којим смо ми свагда дужници, када Му не дајемо оно, што би дужни били, да Му дајемо, по Његовој вољи и закону,* — уз ходатајство Јединородног Сина Божјег, с наше стране нема за то лепша средства, него што је опроштење дугова ближњим нашим т. ј. опроштење и оних дугова, прегрешења, у којима су они и пред нама криви. Јер под тим уветом моћи ћемо се свагда надати опроштењу греха наших и од Оца небеског, по речима Господњим: „**Аще бо ѿпꙋщаете человѣкомъ согрѣшенїꙗ ихъ, ѿпꙋститъ и вамъ Отецъ вашъ небесный: аще ли не ѿпꙋщаете человѣкомъ согрѣшенїꙗ ихъ, ни Отецъ вашъ ѿпꙋститъ вамъ согрѣшенїй вашихъ.** (Мат. VI. 14, 15.). Према томе нам је Ходатай Бога и человѣкъ (1. Тим. 2. 5.), Господ наш Исус Христос и дао нову, хришћанску заповед: **любите враги ваша, благословите клинꙋщыꙗ вы, добре творите ненавидꙗщымъ васъ, и молитеся за творꙗщихъ вамъ напасть и изгонꙗщыꙗ вы: ꙗкw да бꙋдете сынове Отца вашегѡ, иже естъ на небесѣхъ** (Мат. 5, 44—45.). Ето у ком се случају можемо ми надати од Бога опроштењу грехова, а према томе достојно се помолити Њему: **Отче нашъ, иже еси на небесѣхъ!**

Но горе споменуте речи Молитве Господње доводе нас открићу других особина, које се садрже у њима. Наиме: у речима овим садржано је све хришћанско учење о дужностима нашим према *Богу*, према *ближњему* и према *самом себи*. — Бринути се о свом спасењу прва је и најглавнија дужност човека према самом себи, исто тако, као и брига о свом одржању у овом временитом животу; па како су греси главна сметња нашем спасењу: то ми и молимо пре свега Оца нашег да нам опрости **долги наша**. — Но како је опроштење греха, какво ми од Оца Небеснога очекујемо тесно спојено са дужношћу да и ми ближњима нашим опраштамо грехе, то ми речима овога прошења: **Ѩкоже и мы ѡставлѧемъ должникомъ нашимъ** изражавамо нашу најглавнију дужност према ближњима. — Напослетку, премда, по смислу овога прошења, чинећи добро не само онима, који нас љубе, него и самим непријатељима нашим, ми приносимо велику жртву умилостивљења нашем Оцу Небеском и тиме долазимо у синовљи одношај према Њему (Мат. 5, 44—45): то се у прошењу овом изражава и обвеза наша према Богу: јер добро чинити ближњима а тиме и својим непријатељима, — јесте врста службе, која је непријатнија Богу од сваке друге наше жртве, као што Он Сам кроз пророка говори: „**Милости хощꙋ, а не жертвы** (Осија 6, 6.).“ Но у последњем односају није од потребе много се задржати на речима овог прошења; јер Молитва Господња и без тога је већ по самом свом саставу, дужност наша према Богу, или боље рећи, она обухвата собом све видове нашег унутрашњег и спољашњег Богопоштовања: што се јасно види само по себи из садржине свих саставних делова њених.[1] Толико много високих истина садржи се у тој Молитви! Видећи све ово, ми

* Види простр. прав. катх. 5-то прошење Молитве Господње.

[1] Тако се у Молитви овој изражава и *страх* Божји, први вид унутрашњег богопоштовања, и *послушност према Богу*, и *вридност воли Божјој*, нада на Бога, и *трпљење, и благодарност Богу*: а исто тако и спољашњи видови богопоштовања, као: *прослављање имена Божјег*, и *исповедање Бога, призивање Бога у помоћ* и слично. Види: Простр. Правосл. Катих.

се и нехотице сећамо речи *Тертулијанових*, који, поражен дубоким смислом Молитве Господње, назва исту: „суштином свега Јеванђеља и наводом свега Христовог учења. — Но ми ћемо довршити започето разматрање ове Молитве, да би се још боље уверили, како о њеном дубоком смислу, тако и о истинитости *Тертулијанових* речи.

У предидућем прошењу молили смо Небеског Оца, да нам опрости грехе наше и увеличамо се, да нам греси посредовањем Јединорођеног Сина, уз извесне услове с наше стране, могу бити опроштени. Исто је тако у овом прошењу изражен први степен ступање у благодатно царство Христово. Јер проповеђу о покајању и исповедању грехова почео је и Претеча Христов, св. Јован, да *спрема пут Господу* (Мат. 3, 2. 3, 6.), тражећи уз покајање и плодове, достојне покајања (ст. 8.), а сам Ходатај Новог Завета, Господ наш Исус Христос, ради духовног препорођаја грешног човека, установио је прву тајну — св. Крштење, кроз које се, као кроз врата, отвара верним *улазак у царство Божје* (Јов. 3, 5.). Но и ако смо се ослободили од греха, ми можемо, при разним искушењима, која нас у животу снађу, поново пасти у грех и тиме опет ражалостити Бога и нарушити пун благодати завет с Њиме. Зато да се осигурамо против тих искушења у свима границама духовног живота, ми потребујемо поновне Божје помоћи, да би се с успехом могли борити с тим непријатељима. С тога, да нас наш противник **діаволъ**, који **якѡ левъ рыкаяй, ходитъ, искій кого поглотити** (I. Петр. 5, 8.), не би скренуо са пута спасења, ми у шестом прошењу Молитве Господње и кличемо своме Небеском Оцу: **и не вьведи насъ во искушеніе.**

Речи ове немају тај смисао, као да би нас могао сам Бог кад тад увести у напаст а ми да му се молимо, да не врши над нама то зло. Јер **никтоже искушаемъ да глаголетъ**, говори св. апостол Јаков, **якѡ Ѿ Бога искушаемъ есть: Богъ во нѣсть искуситель злымъ, не искушаетъ же той никогоже.** (Јак. 1, 13), т. ј. у искушењу каквом нико нека не говори: Бог ме искушава; јер као што се сам Бог злим не искушава, тако исто и он не искушава никога. Речи овог прошења треба схватити тако, да нас Бог не остави, да не би пали у искушење, него да нас свим могућим начином од тога сачува.

Три су главна узрока искушењу, а то су, по речи Божјој, три духовна непријатеља наша: један, који се непрестано уз нас налази — **плоть** наша (Јаков 1, 14), други ван нас — **міръ** (1. Јов. 2, 15—16.), и трећи, који је ван света, у ком ми живимо — **діаволъ, князь власти воздушныя** (Ефес. 2, 2.) **къ духовомъ злобы поднебесныхъ** (Ефес. 6, 12). Према томе и благодатна средства, с којима се можемо против тих непријатеља борити, треба да су троврсна и у шестом прошењу ми и молимо Оца Небеског да нам дарује та благодатна средства. Но то, што ми сад молимо у Молитви Господњој, давно је за нас спремљено у благодатном царству Христовом.

Јер против делања првог непријатеља упутила нас је св. Црква на *пост* и ми ћемо лако победити **плоть** своју, кад је постећи распнемо **со страстми и похотми** (Гал. 5. 24). — Од утецаја нашег другог непријатеља — **міра**, који нас својом сујетом непрестано окружава, набавићемо се, када ум и срце своје управимо божанским и духовним предметима и у опће свему, што нас може уклонити од светских саблазни. — Против трећег и најопаснијег непријатеља нашег, који настоји да нас доведе у напаст свим, с наше стране непредвиђеним, средствима, заповеда св. Апостол, да се обујемо **во вся доспѣхи Божіи** (Еф. 6, 11), и за то предлаже да опашемо бедра своја **истиною** и да се обучемо у оклоп **правды** и др., а више свега да узмемо **щитъ вѣры** и **мечь дховный, иже есть глаголъ Божій** (ст. 14—16). Но пошто смо ми по слабости природе своје, приступачнији искушењу, што су непријатеља и скривенија делања непријатеља нашег: то предвидећи и то, Апостол је уз споменута средства сједињо и свемоћну молитву (ст. 18.), од које бежи и сама сила вражија, по речима Господњим: **Сей родъ ничимже можетъ изыти, токмо молитвою и постомъ** (Марко 9, 29.) А најснажније оружје, које, тако рећи, сваки час при руци можемо имати против тога непријатеља, јесте, по учењу св. наше Православне Хришћанске Цркве, *знамење св. Крстом*, који гони бесове силом на њему (крсту) распетога Господа нашег Исуса Христа, који је у ад сишао и победио силу Ђаволову. Но тумачећи кратке речи Молитве Господње нама није задатак да исцрпемо све

богословље, које се у њој садржи, стога ћемо прећи и на остале делове ове Молитве.

Седмо прошење, као завршно, завршује Молитву Господњу с молбом према Оцу небеском, *да нас избави од сваког зла*. Ово је последње и завршно прошење о добру, које ми себи пожелети можемо како у овом животу тако и у будућем. Но зло, које нас у овом животу снаћи може, као: болест, глад, жалост, тамница, губитак имања и слично,[2] не треба, да нас страши, јер таке напасти шаље Господ често на нас, да се осведочи о чврстини наше вере и наде у Бога. Стога је онима, који те напасти претрпе, и обећан вѣнецъ живота (Апок. 2, 10; I. Кор. 9, 25.). Оно зло, које је спремљено грешницима у будућем животу, треба да нам је страшно; јер оно је последњи удес човечји. Зато и није несвесно на речи шестог прошења и не введи насъ во искушеніе, где се разуму разни случаји нашег пада и губитак права на блаженство, настављено седмо прошење *о нашем избављању од сваког зла* и то највећег од свих зала — мука у аду, које су спремљене кушачу рода људског, діаволъ и аггеломъ его (Мат. 25, 41.).[3]

И заиста у Молитви Господњој није превиђена ни једна важнија истина, него су све оне скупљене и средсређене — као што се Символ Вере завршује *чекањем васкрса мртвих и живота будућег века:* исто тако се свршава и Молитва Господња надом у избављење од вечног зла и уздањем на полућење вечног блаженства.

На концу, као венац од свих прошења, долази у овој Молитви *Славословље*. То је велика песма Живоначелној Тројици, којој припада учествовање у икономији (домостроительство) нашега спасења, како то и Православна Црква учи; јер после читања Отче нашъ на Божанској Литургији, свештеник, говорећи возглас: яко Твое есть царство и сила и слава, додаје одмах: Отца и Сына и Святаго Духа, нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ. Најзад, као печат *истине* свега, што се садржи у тој Молитви, долази иза славословља Аминъ, што значи: *заиста* или *тако нека буде* све, што смо молили.[4]

[2] Правосл. Испов. о Мол. Госп. вопр. 25. —
[3] Ibid.
[4] Види. Прав. Испов. о Мол. Госп. вопр. 27. —

Назив наше вероисповести и цркве пред сабором краљевина Хрватске и Славоније.

Поводом тим, што је епархијска Конзисторија Пакрачка прошле године поднела кр. зем. влади одељу за богоштовље и наставу у Загребу матичне наводке о обављеним неким накнадним матичним уносима, у којим је навацима вероисповест дотичних особа била означена са „источно-православна“ и „српско-православна“, — упутила је иста кр. влада на ту Конзисторију наредбу своју од 2. априла о. г. бр. 4434., у којој је казано и ово:

„Овај назив („грчко-несједињени“) промењен је истом превишњом одлуком од 26 студенога 1864. (наредба министарства државнога, министарства рата, дворских канцеларија: кр. угарске, ердељске и хрв. слав. далматинске од 29 студенога 1864. Збор. ком. XII. бр. 63. стр. 281.), којим је дословно одређено, да се црква несједињена, а тако и особе и ствари, које к њој спадају, имаду у будуће у свим уредовним писмима и дописима називати „грчко-источне.“

Од г. 1864. овамо јест дакле за пре називане грчко-несједињене законити назив „грчко-источни“, за њихову цркву и верозакон „грчко-источна црква“ и „грчко-источни верозакон“ и т. д. Тим се назива служио (?) касније и народни конгрес у Карловцима од г. 1864/1865, кога су закључци садржани у превишњем рескрипту од 20 коловоза 1868. (Збор. ком. VI. бр. 18. стр. 131 и сл.) који вреди још и данас готово цео. У том превишњем рескрипту долазе одмах у уводу називи „грчко-источни верозакон“ „грчко-источно црквени, школски и т. д. послови“; надаље под I. А. у § 1. „грчко-источни верозакон“, под II. А. у § 1. „грчко-источна месна црквена општина,“ на концу рескрипта „грчко-источна црква“ и тд. И у превишњем рескрипту од 14. септембра 1875. (Збор. ком. XI. бр. 39. стр. 389 и сл.) којим се уређује саборско устројство, свуда долази назив „грчко-источни“...

Из тога се види, да је још и данас у крепости споменуто превишње решење од 26. студенога 1864, по ком је законити назив за пре названу грчко-несједињену веру односно цркву „грчко-источна“ вера односно црква,

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ БЕОГРАД

на да се она као што и све особе и све ствари, које к тој цркви спадају још и данас у свим уредовним писмима и дописима називају „грчко-источне“ без икаква другога дометка, изузевши горе наведене кашњим прописима уведене изнимке.

Усљед тога част је кр. овом владном одјелу за богоштовје и наставу пречасну епархијску конзисторију ујудно умолити, да изволи горе наведено превишње решење од г. 1864. и сама тачно обдржавати и подређеним црквеним областима наложити, да га савесно одржавају, те даље да изволи уклонити у подручју своје епархије сваку другу наредбу у том обзиру.“

Целу ову наредбу саопштила је иста кр. влада и Архидијецезалној и Горњо-Карловачкој Конзисторији с овим индоратним дописом од 2 травња 1902 Бр. 4434

„Priopćuje se s uljudnom zamolbom, da izvoli unutra navedeno previšnje riješenje od god. 1864. i sama točno obdržati, podredjenim crkvenim oblastima naložiti, da ga savjesno obdržavaju, te dalje da izvoli ukloniti u području svoje eparhije svaku drugu porabu u tom obziru“. —

Узевши у претрес ову наредбу кр. владе, Архидијецезална Конзисторија, у седници својој од 4. (17.) априла о. г., решила је ову наредбу у оперовљеном препису уступити Св. Архијерејском Синоду са молбом, да изволи у овом предмету начелно решење донети и овој Конзисторији из свога делокруга упутство дати.

Горњо-Карловачка Конзисторија се је такођер у истом предмету обратила преставком на Св. Архијерејски Синод.

Услед ових представака, а поводом достављене му наредбе кр. зем. владе, Св. Архијерејски Синод се обратио својом преставком на сабор краљевина Хрватске и Славоније са петитом: *„да сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације изволи* **законодавним** *путем уједначити православним Србима, да се сирам њих од сваке стране има за ознаку њихове вере употребљавати назив „источно православна“, а за ознаку њихове цркве и особа и ствари, које су с њом у вези, назив „источно православна српска“, „источно православни српски“, „источно православно српско.“*

О тој преставци Св. Архијерејског Синода нашег, односно о предлогу који је у тој ствари поднео сабору комбиновани саборски богоштовни и правосудни одбор, расправљао је земаљски сабор у седници својој од 30 новембра (13. децембра) о. г.

Ради великог интереса и важности ове ствари за нашу цркву и народ, саопштићемо ту саборску расправу дословце по званичном стенографском записнику XLIX саборске седнице, по којем записнику је та расправа текла овако:

Председник. (Председавао је у тој седници председник саборски Васа Ђурђевић). Прелази се на даљни предмет дневнога реда: извешће комбинованог одбора богоштовног и правосудног.

Молим госп. известиоца, да изволи узети своје место, а госп. бележника, да изволи прочитати предлог одбора.

Бележник *Др. Јосип Шиловић* чита предлог, који гласи:

Високи Сабоpе!

Комбиновани одбори богоштовни и правосудни састадоше се дне 10. и 12. просинца 1902., те си изабраше за председника г. дра. Пливерића, а за известитеља г. дра С. Шумановића, те узев у претрес представку архијерејског синода православне српске митрополије карловачке, закључио је одбор сабору на одлуку подастрти следећи

Предлог:

Сабор краљевина Хрватске, Славоније и Далмације уступајући представку архијерејског синода српске православне митрополије карловачке кр. зем. влади, закључује следеће:

Уважавајући разлагање архијерејског синода, да се, по науци његове цркве, његовом научењу и бризи поверена вероисповест имаде догматички правилно називати „православна“ и доследно томе црква: „српска православна,“ а видећи, да се у закону од 14. свибња 1887. складно са зак. чл. 9. из год. 1868. угарског сабора иста вероисповест назива грчко-источна, а црква српска грчко-источна, увиђа овај сабор потребу, да се закони у погледу назива доведу у склад са догматички правилним називом, па, рачунајући са чињеницом, да српска православна црква у опсегу земаља свете круне угарске сачињава једну целост, држи, да би се то најсходније иницијативом синода и српског црквено-народног конгреса, као органа те цркве, само у споразуму са свима надлежним законодавним факторима постићи могло.

Док се то не збуде, узимајући на знање изјаву кр. зем. владе, по којој дотични владин спис, поводом кога је ова представка дана, није наредба већ допис у још недовршеној ствари, очекује овај сабор, сврћајући пажњу на тегобе представке, да ће кр. земаљска влада споразумно са архијерејским синодом ово питање повољном крају привести.

У *Загребу*, 12. просинца 1902.

Др. *Јосип Пливерић*, с. р.
Председник.

Др. *Светислав Шумановић*, с. р.
Известитељ.

Председник: Реч има г. известилац, да образложи извешће и предлог одбора.

Известилац др. *Светислав Шумановић*. Високе! Расправљајући синодалну представку, која лежи на столу високе куће и донашајући предлог, о коме ћемо овде расправљати, имао је комбиновани — богоштовни и правосудни — одбор следеће пред очима:

По разлагању српског архијерејског синода у предлежећој представци, имаде се вероисповест његовој браћи и научању поверена звати „православна“. Одбор је овај назор реченог највишег духовног тела у српској православној цркви уважио, полазећи са принципијелног становишта, да је то духовно тело позвано, да компетентно установи, који је назив за његову вероисповест и цркву по науци његове цркве правилан — и што нема разлога бити противан, да се црква и вероисповест назива оним именом, које по њеним правилима најбоље одговара. Одбор је при томе остао веран назору овога сабора, који је у своме једном закључку прихватио назив православан за ту вероисповест. Истина, да је после тога у закон од 1887. дошао назив грчко-источна али то се је збило очито с тога, што тај назив употребљава законски чланак IX. из године 1868., којим је српска црквена организација у данашњем обсегу проведена, па се је морало у називљу и код нашега закона са тиме рачунати будући да се та црква протеже на цео опсег земаља свете круне угарске. Закони дакле имају назив грчко-источна, а св. синод у представци према науци своје цркве тврди, да је назив: „Православан“ исправан. Потребно је дакле, да се називи закона удесе према ономе, што је по науци цркве правилно, ако хоћемо, да тој цркви потпуну слободу у извршивању вероисповести и у њеном црквеном животу зајамчимо. Но узимајући ту потребу и показујући готовост, да тој потреби задовољимо, морамо рачунати са чињеницом, коју сам споменуо, а то је, како наш закон од 14. свибња г. 1887. вели, да српска грчко-источна црква у опсегу земаља круне угарске сачињава нераздељену целост — па рачунајући с њоме, држи одбор, да се промена законитог назива само у споразуму са свим позваним законодавним факторима тога опсега за подручје те цркве сходно и правилно извести може. Иницијативу за то најбоље је, да предузму органи цркве, која промену назива тражи, и зато одбор предлаже, да се то у закључку нарочито истакне. Сабор овај тим закључком изјављује своју готовост, да ће, колико до њега стоји, тој жељи на сусрет изаћи. Прелазећи на задњи пасус предлога, морам се дотаћи повода, услед кога је до ове представке дошло. Повод је био допис кр. зем. владе, који је св. синод схватио као наредбу. Приликом расправа у одбору, очитовала је влада, да то није била наредба, него допис, којим се је хтело расправити питање о називу вероисповести у матицама, пошто су називи у тим исправама били разноликн — и за то је писан у тону полемичном, који није код наредаба уобичајен. Ствар се дакле тек на чистац извести мора, а извести ће се без сумње у добром споразуму између св. синода и крал. земаљске владе, јер је без сумње, да ће обе ове високе области, имајући пред очима црквене и управне интересе свакако знати наћи повољан излаз у овоме питању, док се оно законодавним путем коначно не реши. Са тим уверењем препоручујем високом сабору предлог одбора.

Председник. Реч има преузв. госп. бан.

Бан Драгутин гроф Куен-Хедервари. Високи сабореˆ! Част ми је на овај предлог одбора изјавити о становишту, које заузима кр. зем. влада према истому.

Што се тиче првога дела предлога одборова, то изјављујем толико, да сматрам, сасвим коректним становиште одборово, да се наиме питања, које се тичу целовитости цркве, имаду покренути по ономе фактору, који је на то једини позван; и зато о том немам ништа даље да кажем, него сматрам и ја то решење најповољније, да се наиме каже, да у том погледу, ако се хоће штогод постићи, да то имаду на то позвани фактори на својем месту учинити.

Што се тиче друге тачке предлога одборова

— на коју ми је дужност рефлектирати, будући да се збиља тиче једнога дописа кр. зем. владе на једнога члана епископата у једној ствари, која се заметнула у уредовању, у ствари, која није докончана — да би се представка синода упутила на владу у ту сврху, да се та расправа концу приведе; то изјављујем, да и ја држим, да је то најпрактичнији начин решења овога предмета, и зато ја са своје стране изјављујем, да је и кр. зем. влада споразумна с предлогом, што га је одбор предложио високом сабору.

Заступник др. *Августе Харамбашић*. Молим за реч.

Председник. Реч има заступник делнички г. др. Харамбашић.

Заст. др. *Август Харамбашић*. Господо, известитељ образлажући предлог, који је на дневном реду, изволио је казати само оно, што је у том предлогу штампано: „Уважавајући разлагање архијерејског синода, да се по науци његове цркве, његовом научању и бризи поверена вероисповест има догматички правилно називати „православна“, и доследно томе црква „српска православна“, али није за то нашао обсолутно никаква доказа. Ја бих био захвалан г. известитељу, као и његовом светом архијерејском синоду, да наведе те догматичке доказе, да се грчко-источна вероисповест и грчко-источна црква има називати „српска-православна“ у краљевини Хрватској.

Ја ћу дозволити г. известитељу, да је оправдано, да се та црква и вероисповест зове православна, јер то не значи ништа друго, него је превод за реч „ортодоке“; али да из тога (!) логички следи, да се та црква и та вероисповест мора звати српска-православна, то је само логика и догматика светога архијерејскога синода карловачкога. Да сам ја имао времена, и то не три дана, него само један дан, био бих г. известитељу и светому синоду карловачкому доказао на темељу догматике владике Милаша, (!) да је сасвим правилно и оправдано и да су они законодавци, који су некоћ тај назив дали грчко-источној цркви и вероисповести и краљевини Хрватској и Угарској, имали посве право, кад су ту цркву и вероисповест назвали именом, које јој партије које ју иду, а то је име „грчко-источна“, исто тако, као што и нашој католичкој вери припада римокатоличка, јер смо подвржени Риму, јер у Риму имамо свога врховнога црквенога главара. Исто тако не ће ни г. известитељ, ни један члан православне вероисповести, као ни сам свети синод у Карловцима моћи устврдити, а камо ли доказати, да та вјероисповест и њезини следбеници нису били подређени грчкому патријарку, те су услед тога и добили назив „грчко-источњаци“.

Али, господо, пошто ми знамо, да се припадници те вероисповести у најмоћнијем славенском царству, у силној Русији, називљу православни; пошто је то име у славенским језицима у обће, као и у хрватском напосе много лепше звучи; пошто је то име некако славно, то ја, господо, који желим искрену слогу и братску љубав с оним члановима нашега народа, који хоће под сву силу да се називљу Срби, ја такођер немам ништа проти тому, да се њихова црква у Божје име и с Божјим благословом зове црква православна. Али да се уз то дода име српско, то је nonsens!

Ја у том не видим ништа друго, него то, да ви и на почетку XX. века остајете увек и непрестанце у оној вашој старој и злосретној погрешки, а та је, да на темељу вере стварате народност (Др. Шумановић: Приговара.) Јер што би ви рекли, да ми кажемо: хрватска католичка црква, хрватска протестантска, хрватска калвинска, хрватска жидовска црква? (Заст. др. Шумановић: Калвинска може, али католичка не.)

Ја и опет понављам, да то није ништа друго, него носити мржњу и сијати раздор у једноличном народу у име вере и на темељу вере. И ја, тако рекох, још једном позивљем г. известитеља, нека нам наведе те догматичке разлоге, који говоре за „српско-православну“ цркву. (Заст. др. Шумановић: Нису догматични разлози.) Али овде је тако речено. Ја бих те разлоге радо чуо, а да сам имао времена, понављам, био бих на темељу догматике владике Милаша доказао, да је наслов грчко-источна вероисповест и грчко-источна црква сасвим оправдан. Зато не могу пристати на тај предлог и гласоват ћу проти њему; а у осталом имам још само част изјавити то, да су сигурно и госп. известитељ и господа чланови те „српско-православне“ цркве уверени об овом, што није рекао госп. бан, али ћу као искрен човек рећи ја, наиме, да из овога предлога не ће бити посве ништа, да тај предлог можете већ данас сматрати као одклоњен, јер се у њему на концу каже, да се то има уредити у споразумку са

свим надлежним законодавним факторима, где та црква или вероисповест сачињава једну целину, дакле с приволом угарскога сабора; а ја сам подпуно уверен, ако ви на почетку XX. столећа и почините такову donquixotteriju. да једну вероисповест (?) назовете по народносном имену, ја сам уверен, да такова што не ће закључити угарски сабор. (Заст. др. Шумановић: Већ је закључио, касно сте се јавили!) нити ће на такова шта пристати угарска влада.

Услед тога се ја ни најмање не бојим, да ћете ви тај предлог провести; а ако га будете провели, провести ћете га само на проклетство и ваше и наше, код којега ја не ћу да суделујем, и за то тај предлог откидам.

Известитељ др. *Светислав Шумановић*. Вис. сабране! Питање у колико одговара наслов „православни“ догматичним правилима, не могу ја решавати, па зато нећу о њему ни да расправљам. За мене је доста кад знам, да је синод за то питање надлежан и кад он каже, да наслов „православни“ одговара науци његове цркве. (Заст. др. Харамбашић: То нисам ни тврдио.) Ја верујем синоду, а господин предговорник, који поставља тврдњу, да „грчко-источни“ назив одговара науци православне цркве нека то расправи са синодом (!). Ја само знам, да свештеник у мојој цркви благосиља: и све вас, православни Христијани. — Догме не знам и за то у то питање не налазим, него верујем више синоду, него г. предговорнику.

У осталом г. предговорник прихваћа наслов „православни“, он га не женира; више га женира наслов „српски“, јер држи, а како се је упало са леве стране, да је додатак тога имена последак агитације. Вара се г. предговорник, није тако, као што мисли. Није то последак агитације, него је последак црквене организације, оснивања самосталне српске митрополије. — Расправљајући о томе хоћу уједно да исправим и ову тврдњу г. предговорника, у којој каже, да угарски сабор никада не ће приволети, да се тој црквеној организацији даде наслов „српски“.

Не ћу да сижем у далеку прошлост, него ћу упозорити на постојеће позитивне законе, па ћете видити како сте на кривом путу. — Зак. чл. IX. из 1868. узаконава српски народни конгрес од 1864. и 1865. и ствара деобом две самосталне православне или како закон вели грчко-источне црквене организације, — српску и румунску. Свака је за себе потпуно самостална и са другом равноправна. За следбенике те вероисповести. али друге народности, као Грке и Јермене итд., очувана су у §. 9. тога члачка сва права у погледу језика, управе иметка итд. Од туда ће г. говорник бити умирен, да у Угарској не ће бити запреке у питању, да се наша црк. организација назове српском. Не ће и не може стога, што је тамо то питање решено пре, но што је настао страх г. предговорника, да би се могло неповољно решити. Наш закон од 14. свибња 1887. служи се нарочито називом: српска грчко-источна црква и српска самостална митрополија. Наслов дакле „српски“ за православну црквену организацију у земљама круне св. Стевана основан је на закону, на нико, а нарочито св. синод није тврдио, да се оснива на догми, као што то г. предговорник изволева скроз неоправдано* супонирати. Вара се г. предговорник, када истиче, да се тиме народностна агитација увлачи у цркву. — У двадесетом веку није путем цркве потребно навештавати народносну припадност. Назив српски не носи та црква, да се њоме стварају Срби, него на против, она је добила име то ради црквеног језика, и што су њени верни Срби по народности. Тај карактер имаде од старих времена. Данашњи позитивни закони у том погледу нису ништа ново створили. Као самостална црквена организација добила је своје име. То име мора се чувати, не само с тога, што оно означава карактер те црквене организације, него и из других практичних разлога, н. пр. ради њеног иметка, обзиром на чињеницу, да може бити и у других црквених организација исте вероисповести, н. пр. грчких црквених општина итд. — Г. предговорник изволео је истаћи: ако имаде српске православне цркве, онда може бити и хрватске католичке цркве. На то је положио, чини се, особиту важност. Али у тој присподоби није био сретне руке. Католичка црква, по своме универзалном карактеру, а то г. предговорник може већ из њеног назива видети, не подноси никаква партикуларизма, ни у ком погледу. Она је универзална у свему и доследно не може имати самосталних црквених организација. — Да је говорио о хрватској православној и протестантској самосталној организацији, то би разумео и допустио могућност, да таква може настати, као што има и може бити српске такове организације, и као што су у опште и друге самосталне православне

* И са великим иницијалом. Ур.

црквене организације по народностима и државама уређене, ма да је при свему томе јединство у научању православне цркве одржано. Не бих имао г. предговорнику ништа више стварног да одговарам.

На концу се морам још да осврнем на ову примедбу госп. предговорника. Он рече — да се са угарске стране не ће никада прихватити назив „српски“ за православну црквену организацију у земљама круне св. Стевана, да ми то добро знамо и да смо у том уверењу овај предлог изнели. — Овај испад г. предговорника не ћу да назовем правим именом, не ћу у расправу ову да увлачим оштрине. Ја сам г. предговорнику, позивајући се на позитивни угарски закон, доказао, да се народно-црквени сабор синод и митрополија зове српским именом, а може се лако уверити, да се и све остале области српске самосталне православне црквене организације у Угарској тако називају, и да се ради само о промени назива „грчко источни“ у „православни“. Кад сам г. предговорник допушта, да се зовемо православни, зашто претпоставља код других мање либерализма у том погледу. Не би могао наћи озбиљна разлога, којим би се дала таква ускрата оправдати, узели ствар ма с кога, осим скроз назадњачког гледишта. Ја се у име своје и у име одбора ограђујем против инсинуације, да сам изнео високој кући предлог de lana caprina. Ствар је озбиљна и ја сам ју као такову пред високу кућу изнео. Није добро из страначких разлога омаловажавати деловање сабора у тако важним и осетљивим стварима као што је ова. (Одобравање на десници.) Препоручујем предлог.

Бан Драгутин гроф Куен Хедервари. Високи саборе! Г. заступник делнички рекао је међу осталим и то, да сам ја хтео нешто прећутати, кад се изнео тај предлог и да нисам казао оно што сам мислио, те да ће он то надопунити тим, што ће рећи, што ја нисам хтео казати, да сам наиме не верујем, да ће што из тога бити. Г. заступник хоће да нагађа мисли, али у том погледу нема среће. Ја нисам имао ништа прећутати. Ја сам констатовао чињеницу, изнесену у предлогу одбора, против које немам ништа да изнесем, а могао бих само надопунити оно, што је и г. известитељ казао, наиме, да је она боязан г. заступника делничкога, да не ће онај други фактор пристати на то, да се црква назове онако, како се овде у предлогу истиче, потпуно неоправдана, јер како је рекао г. известитељ, већ је данас у постојећем закону то питање решено. Што је један пут решено, ваљда нема запреке, да се по други пут реши. Да се има црква звати православном или како другојачије, то је ствар више догматичке нарави; из политичких разлога да би тко имао што против тога, да се овако или онако зове. ти разлози нису ми познати.

Ако је овде речено, да имаду сви остали фактори код тога суделовати ради јединствености цркве, да се оно получи, што је добро и сходно, али се то по назору госп. заступника делничкога постиће неда; то ја обратно држим, да сви они, који трезно мисле о самој ствари, ако имаду времена, да се с њом позабаве, да би врло брзо дошли до решења тог питања — дакако ако ствар озбиљно схваћају, а не онако — нека ми опрости г. заступник, који ствар није сасвим озбиљно расправио. То могу конклудирати из тога, што се у почетку свога говора поругливо изразио о једном репрезентанту цркве.* То сигурно не може служити озбиљном проматрању којег питања, кад се већ орган макар које цркве, у чијем интересу би се питање решити имало, извргава руглу. То сам морао споменути тим више, што сам увидео, да то г. заступнику никако није само онако непромишљено испало, јер је касније, да констатује и своју сусретљивост напрам сљедбеницима православне вере, рекао: „пак нека им буде у Божје име,“ морам рећи, да се таква формула у озбиљном часу не раби према оному, кому се хоће што добра учинити. (Заст. др. А. Харамбашић: Вама је пуно стало до Божјег имена и благослова.)

Госп. заступник ме не ће учити, како ћу свога Бога да штујем, али ја име његово (Божје) не уносим у полемику, а најмање би га употребио онда, кад би у полемици кому нешто неповољно казати хтео. (На десници: Тако је!) Ја мислим, да сам тим и са своје стране образложио, што сам рекао, па сам сасвим озбиљно и промишљено рекао, што сам рекао, а да ништа нисам код тога хтео да прећутим. (Живео! на десници.)

Председник: Приступа се гласању: Питам, прима ли високи сабор предлог комбинованог одбора богоштовног и правосудног о представци архијерејског синода православне српске митро-

* О Св. Архијерејском Синоду. Ур.

поље карловачке као закључак овога сабора овако, како је пре прочитан био?

(Прима.)

Овај је предлог примљен, као закључак овога сабора.

Изјава.

Манастирски настојатељи, као представници монашкога свештенства, сакупљени на своме збору у манастиру Крушедолу, сматрају за своју свету дужност да једнодушно најодлучније одбију нападаје управљене против монашкога свештенства на заседању српско-правосл. народ. црквеног сабора од ове године, и да са индигнацијом протестују против таковога безобзирнога и неправедногa насртаја на њихову сталешку репутацију.

Монашко свештенство подносило је досада са великодушним самопрегорењем многе тешке и неосноване увреде, које су му наношене у разним приликама јавно и приватно, у штампи и у живој речи од особа позваних и непозваних, — и све је то по примеру свога највишега угледа у љубави праштало. Кад су пак ти нападаји у јавности прешли сваку меру, утечући са планом на јавно мишљење, те тако нашли израза и у највишем телу наше народно-црк. автономије, и онде се са свом жестином излиле,[1] представници увређенога монашкога свештенства, који су дужни јавни углед свога сталежа према сваком, свагда и свуда чувати и бранити, не могу све то ћутати, пошто то од њих захтева углед св. цркве, којој су они свештеници и верни синови, затим високи углед монаштва, изповедани у повесници како хришћанске оне, тако и српске цркве великим заслугама његовим, пошто не мање захтева то од њих верска свест у нашег народа, која се са таковим јавним нападаја слаби и убија, а народ без потребе силом саблажњава, — као и углед наших црквених јерархијских и автономних власти, које су, као контролне власти, у смислу добро схваћених тих нападаја проглашене саучесницима тобожњих греха монашкога свештенства.[2]

Преставници монашкога сталежа *држећи према томе да су такови нападаји у јавности*, **било да су иначе разложни или не, штетни нарочито по јавни морал** *код наших верних*, **осуђују свани нападај** *на свој сталеж, учињен јавно, а* **мимо надлежних дисциплинарних власти,** *који су једино позване и у стању да у том предмету истину дознаду и правни поредак заштите, — као поступак, који није ни хришћански допуштен, ни родољубив.*

Пошто монаштво није нашло задовољштине за нанесене му увреде на сабору ни од стране председништва (потпредседника) српско-народнога црквог. сабора поводом изражених нападаја, и пошто одбијање тих нападаја није изречено у нар. црквен. сабору од стране монаштва, јер оно као такво онде није заступљено, то збор манастирских настојатеља налази за сада овај начин најзгоднији да јавно своју част заштити.

У име збора манастирских настојатеља, држанога у манастиру Крушедолу 26. октобра 1902.

Анатолије Јанковић с. р.
председник.

Сергије Попић с. р.
перовођа.

[1] И то начином, који не стоји у сказу ни са достојанством тога тела, ни са захтевима општег интереса, ради којега се и очекује у том телу стварна и објективна оцена управе са манастирским добрима, а која оцена никада не би смела нити затварати очи пред светим странама, којих је пуна та управа баш за доба од 1890. до данас, нити би смела због можебитних кривица појединаца најдрастичнијом осудом вређати цело монашко свештенство и целокупну манастирску управу. Ур.

[2] И ако су те власти, свака у свом делокругу, како диспозитивним тако и контролним расположењима својим настојале око уваређења манастирских добара, а којем су настојању манастирска настојатељства, осим неких веома ретких изузетака, са пуном готовошћу увек излазила на сусрет. Ур.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачној.

(**Сабороки Одбор**) сазван је у седнице своје за 11. (24). децембар о. г.

(**Избор патрона Карловачке Гимназије.**) У прошлу недељу је, према постојећем статуту, сазвала Његова Светост, преузвишени господин патријарх Георгије, двадесет одличних грађана Карловачких, да под Његовим председништвом изаберу патрона Карловачкој Гимназији, на смрћу упокојеног гимназијског директора Стевана Лазића упражњено патронско место. Пошто је Његова Светост предложила три кандидата, изабран је једногласно секретар Др. Лазар Секулић, који је био кандидован на првом месту. С разлога, што је патрон Гимназије, г. архимандрит Иларион Руварац, оболео, предложила је Његова Светост искупљени грађанима, да — до оздрављења г. архимандрита Руварца — изаберу за његова заменика г. архимандрита Дра Георгија Летића, те је исти за таквог и изабран.

(**Ради преговарања са Саборским Одбором.**) Као што смо јавили, позвао је Саборски Одбор настојатеље манастирске, да изаберу између себе један одбор, који ће са саборским одбором односно пододбором пронаћи најзгоднији начин, како да се уреди управа манастирским добрима. Због манастирских настојатеља, одржан је 26. новембра о. г. у Манастиру Крушедолу, одазвао се том позиву и изабрао је архимандрите: г.г. Анатолија Јанковића, Димитрија Бранковића, Георгија Марјановића и Георгија Видицког и овластио их, да у име свију настојатеља манастирских поднесу пододбору Саборског Одбора своја мишљења о управи са манастирским добрима и обележе у том питању њихово становиште.

(**Избор пароха.**) За пароха у Арад-Гају изабран је свршени богослов Стеван Ђурковић.

(**Говор Васе Ђурђевића.**) У седници сабора краљевина Хрватске Славоније и Далмације, држаној 26. новембра (9. децембра) о. г. изговорио је пресветли г. *Васа Ђурђевић*, председник сабора, говор, повођом којега је примио многа честитања и признања, како из свог изборног среза, тако и из најугледнијих народних кругова. Његова Светост, преузвишени господин патријарх Георгије Бранковић, изволео је пресветлом г. Ђурђевићу такође своје признање пренети.

У колико се у том говору расправљала и питања која се тичу наше вере, цркве и народно-црквене автономије, саопштићемо из тога говора дотична места.

Одговарајући тврдњи Дра Деренчина, да спор српски и хрватски није верски, и да га не подржавају верски мотиви, г. Васа Ђурђевић је рекао и ово:

„Кад г. заступник клањачки (Др. Деренчин) каже, да хрватско-српски спор није верски, онда се падам и од г. заступника клањачког и од свију вас, господо, који сте с њим на овој страни нис. куће, да ћете ви онда гледати, да верски одношаја код нас буду тако уређени, да будемо и ми Срби с нашом вером и црквом сасма равноправни са владајућом црквом и вером. (Глас из левице: Јест!) Ја изаз, да ви сви велите сада: то нам је најмања брига! Али, господо, ја вас хватам за реч. Изволите и онда, кад дође, *а једанпут мора доћи на дневни ред тај предмет*, показати, да онако мислите, како данас говорите. А дође ће, *може бити не ће дуго потрајати*, и питање о том на дневни ред, како се има само називати српска православна црква и вера. Ми се, господо моја, зовемо онако, како смо се звали, кад смо дошли овамо.

Господо моја, ми смо овамо дошли с оружјем у руци и под заставом, дошли смо не као гости него као војници, и био је и нама онде задатак једини, с вама заједно и с Мађарима,“ да истребимо Турке. На кад смо их истребили, онда нам је краљ Угарске и Хрватске привилегијама зајамчио не само наш верски него и наш народни и политички опстанак. И господо моја, после тога, јер није било снаге толико, да све оно одржимо, што нам је зајемчено краљевским привилегијама, дошли смо данас до тога, да сада имамо само своју црквено-народну аутономију и на темељу те аутономије хоћемо да се развијамо као Срби православни. А ви се увек држите онога, што вели горња дипломација, што нам се од горе декретира, да се наша црква мора звати грчко-источна. Истина, тако су нас називали год. 1864. До 1864. било је име „грчко-несједињена црква,“ а онда се наједанпут казало — да смо „грчко-источна црква“; а о том ни нас Србе ни вас Хрвате нитко ни питао није.

Господо моја, сада кажите, да нема никакога верскога спора међу нама. А за што нам ите не признајете? Видио сам, како је ваш Обзор с радошћу јавио, како се издала некаква наредба, која набрајује црквеној власти и њезиним органима, да се зову „православни“ и наложила, да се зову „грчко-источни.“

Господо, ми ћемо се звати Срби православни за то, што се тако зовемо од најкада и што смо као такови у ову земљу дошли. И онда смо били Срби православни и као такви остајемо и никада нас не можете промениги, него у оно, што смо били и што јесмо.“

Г. Васа Ђурђевић је у свом говору нагласио, да Срби посланици народне странке на основу свога програма настоје и око тога, „да се слободни и правилни развитак српске народно-црквене аутономије

очува, а нарочито да се на српском народно-црквеном сабору донесене и по Њ. Величанству краљу санкционисане законске норме свестрано уваже и извршују; да се српска народна застава као симбол српског народног црквеног живота легалним путем призна; да се равноправност ћирилице како код земаљских аутономних тако и код заједничких уреда на територију краљевина Хрватске и Славоније проведе; да се имену српског народа и језика у закону и наредбама достојно уважење даде; да се проведба српског аутономног школског закона очекује; да се из земаљских средстава размерна дотација српским народно-црквеним областима на српске црквене и просветне цели издаје и напокон, да се на темељу равноправности и слободе савести интерконфесионални односаји уреде.“

Књижевни огласи.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☛ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 1222 и 1223./К. в. 717 и 720. ех 1902. 173 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на мјесто окружног протопрезвитера и пароха у Вођину I. разреда и на парохију у Нарти IV. разреда, са роком до 1. (14.) јануара 1903.

Молитељи имају своје прописно обложене стечајне молбе надлежним путем подписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 19. новембра (2. децембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е. К. 890. ех 1902. 174 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у *Осредцима*, у протопрезвитерату личком, 2.) III. класе у *Прибудиву*, у протопрезвитерату личком, 3.) III. класе у *Смиљану*, у протопресвитерату личком, 4.) II. класе у *Висуку*, у протопрезвитерату Кореничком, 5.) I. класе у *Јошаници*, у протопрезвитерату Кореничком, 6.) III. класе у *Комину*, у протопрезвитерату Кореничком, 7.) III. класе у *Мекињару*, у протопрезвитерату кореничком, 8.) III. класе у *Мутилику*, у протопрезвитерату кореничком, 9.) III. класе у *Турјанском*, у протопрезвитерату вилићком, 10.) I. класе у *Горњим Врховинама*, у протопрезвитерату вилићком, 11.) III. класе у *Дабру*, у протопрезвитерату вилићком, 12.) III. класе у *Доланима*, у протопрезвитерату вилићком, 13.) III. класе у *Шопићу*, у протопрезвитерату вилићком, 14.) II. класе у *Јасеновцу*, у протопрезвитерату плашчанском, 15.) I. класе у *Јесковцу*, у протопрезвитерату плашчанском, 16.) I. класе у *Мочилима*, у протопрезвитерату плашчанском, 17.) II. класе у *Мутави*, у протопрезвитерату плашчанском, 18.) I. класе у *Садиловцу* и протопрезвитерату плашчанском, 19.) II. класе у *Тоболику*, у протопрезвитерату плашчанскм, 20.) I. класе у *Благају*, у протопрезвитерату будаштанском, 21.) III. класе у *Бувачи*, у протопрезвитерату будаштанском, 22.) I. класе у *Радовици*, у протопрезвитерату будаштанском, 23.) II. класа у *Требињи*, у протопрезвитерату будаштанском, 24.) I. класа у *Жировцу*, у протопрезвитерату кириноглинском, 25.) III. класе у *Славском-Полу*, у протопрезвитерату кириноглинском, 26.) III. класе у *Шумљару* у протопрезвитерату кириноглинском, 27.) III. класе у *Градуси*, у протопрезвитерату петрињском, 28.) III. класе у *Старом селу*, у протопрезвитерату петрињском, 29.) II. класе у *Тремушњаку*, у протопресвитерату петрињском, 30.) I. класе у *Двору*, у протопрезвитерату костајничком, 31.) III. класе у *Јасеновцу*, у протопрезвитерату костајничком, 32.) III. класе у *Раусовцу*, у протопрезвитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.)

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

Бр. Е. К. 392. ех 1902. 175 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњеног мјеста пароха I. класе у Медку и с њим скопчаног мјеста окружног протопрезвитера, протопрезвитерата личког расписује се овим стечај.

Рок компетовању оставља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.).

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

Бр. 89./1902. СТЕЧАЈ 176 1—1

Овим се отвара стечај на мјесто црквеног појца, с којом је дужношћу уједно и дужност црквб. општинског перовође.

Плата је 400 круна годишње.

Првенство имају умировљени учитељи који имају дјецу, за средње школе а исто тако и музикално образовани. Лична пријава узима се у обзир.

Рок је стечају 1. јануар 1903. по ст.

У Пожеги 1. (14.) децембра 1902.

Српска православна црквена општина.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

☞ **златар Србин у Новоме Саду** ☜

Ћурчијска улица бр. 3. код саборне цркве преко пута

који сам свој рад испекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

☞ **СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ** ☜

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више повереље поклонили.

За свој посао јамчим.

С поштовањем

170 3—6 **Мита Томић.**

БЕСПЛАТНО!

Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полелеја и Целивајних Икона и свих сладајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могућих Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену.

Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведоџбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

161 6—8 **хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црке. утвари**

НОВИ САД Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 661

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 50

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 15. децембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Пакрачки *Мирон Николић* благоизволео је дана 6. (19.) децембра о. г. рукоположити протођакона Митрофана Рајића за презвитера (синђела).

—

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је рукоположити свршеног богослова Милана Вукосављевића из Бечића дана 6. (19.) децембра о. г. за ђакона, а дана 9. (22.) децембра за презвитера, који је конзисторијалним решењем одређен за личнога помоћника у Мошорину.

—

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић* благоизволео је јереја Исидора Бошњака, пароха у Мађар Бојни, одликовати црвеним појасом.

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА
од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак.)

Православне српске учитељске школе.

У почетку 1890/1. школске године постојале су две православне српске вероисповедне учитељске школе, у Сомбору и у Горњем Карловцу.

У обе ове учитељске школе слушали су науке мушки и женске. Школе су дакле ове биле мешовите, а у свакој је било по три разреда, а после свршеног трећег разреда приправници и приправнице су полагали испите за учитељске оспособљење.

А. Учитељска школа у Сомбору.

У години 1890. па захтевање високог кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе, да се у учитељској школи сомборској мушка младеж од женске одели, да се течај наставни са четвртим разредом прошири, и да се само они за учитеље и учитељице оспособљавају, који потпуно знају мађарски, и напослетку да се пчеларство и свиларство у тој учитељ. школи теоретично и практично предавати има; Школски Савет је известио исто в. кр. министарство: да се мађарски језик већ од 1872. год. у свима разредима учитељске школе сомборске тачно и са успехом предаје, и то у последње време у 12 седмичних часова; да је 1885. године у том заводу устројена засебна катедра мађарског језика, и да се у смислу §. 6. зак. чл. 18. од 1879. почињући од 1882. г. дипломе о учитељској способности, само са премапотписом и печатом кр. школ. надзорника жупаније бач-бодрошке издају оним само кандидатима, који потпуно владају мађарским језиком и најпосле да је катедра мађарског језика попуњена професором, који има на то формалне оспособљење. Подељење пак ове школе на мушку и женску и проширење исте на четири разреда зависиће од решења српско-народног црквеног Сабора, коме ће о томе Школски Савет образложени предлог поднети.

Што се тиче наставе у пчеларству и свиларству, извештај је поднесен в. кр. министарству, да се обе ове праведне струке већ од више година теоретично и практично у поменутој учитељској школи предају.

Овом приликом Школски Савет је решио, да се о трошку клирикалног фонда сагради пчелињак у школском врту православне српске црквене општине сомборске, у коме се приправници у вртарству и пчеларству вежбају, и да се за тај пчелињак набаве Берзобове кошнице, што је одмах и извршено и на ову цел из српско-народног клирикалног фонда у Карловцима 200 ф. је издато.

По смрти Исидора Стојковића професора српског језика, историје и земљописа на учитељској школи сомборској (у марту 1891.), расписан је стечај на ово место и у августу исте године изабран је од Школског Савета за професора горњих предмета Димитрије Калић оспособљени наставник за средње школе, и бивши дотле учитељ на вишој девојачкој школи у Новом Саду.

По наредби Школског Савета управа учитељске школе сомборске поднела је од професорског збора те школе састављени „Предлог о устројству српских учитељских школа", који је Школски Савет одобрио, и наредио, да се овај предлог придода предлогу за уредбу о српским народним школама, који је за поднесак сл. српско-народноме Сабору од 1892. спремљен као саставни део те уредбе.

Када је на свршетку 1891. год. в. кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе поново пожурило, да се ученици и ученице у сомборској учитељској школи одељено и у засебним школским просторијама обучавају, и да се четврти разред у оба одељења те школе отвори; Школски Савет је поднео извештај високом том министарству, да је за обе горње потребе Школски Савет се постарао у предлогу свом што га је српско-народном црквеном Сабору поднео 1892. године.

Како је у новембру 1891. г. Мита Петровић професор природних наука и математике у учитељској школи сомборској изненада јако оболео то је председништво Школског Савета наименовало за суплента поменуте катедре свршеног слушаоца тих наука на свеучилишту загребачком Стевана Јовића, које је наименовање после смрти професора Петровића [17. (29.) децембра 1991.] од Школског Савета са одобрењем на знање узето.

У почетку 1893. г. преузвишени крал. угар. министар богочасти и јавне наставе по трећи пут је захтевао, да се у учитељској школи сомборској мушка младеж одељено од женске младежи обучава, да се четврти разред у оба одељења ове учитељске школе установи, а да се устроје засебне вежбаонице, које ће једино под управом учитељских школа стајати и неће зависити ни од каквог другог спољњег (општинског)

уплива. На овај одпис одговорно је Школски Савет в. кр. уг. министарству, да је српски народни Сабор од год. 1892. донео већ нову школску уредбу, којом је све оно прописано, што се у одпису министарском захтева; и све ће се то одмах извршити, чим поменута нова школска уредба потврду Његовог Величанства премилостивог краља нашег добије.

Међутим, како није било изгледа, да ће нова школска Уредба од 1892. скоро у живот ступити, а како је и висока кр. хрватска славонска земаљска влада енергично захтевала преустројење горњо-карловачке учитељске школе и одељење приправника и приправница при настави; то је Школски Савет издао године 1893. следеће наредбе.

1. Да се наставни течај у српским учитељским школама са четвртим разредом прошири, тако да сви приправници и приправнице, који 1893/4. школске године у учитељску школу ступили буду, имају тек после свршетка четвртог приправничког разреда испит за учитељско оспособљење полагати.

2. Да се у Сомбору у учитељској школи женска младеж од почетка 1895/6. школске године одељено обучава.

3. Да се за учитељску школу сомборску, састави нова наставна основа, у којој ће се наставно градиво на четири разреда поделити.

Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић изволио је за мушку учитељску школу сомборску из својих средстава врло лепо школско здање у унутарњем граду на углу бајске улице и Сеченијевог кружног пута, под бр. 9 сазидати дати. — Здање ово је било у течају 1894. и у првој половини 1895. године саздано и са школским намештајем по дарежљивости Његове Светости снабдевено. Оно је на спрат подигнуто и на куполи над горњим спратом са златним писменима чита се овај натпис: „Георгије Бранковић патријарх народу српском.“

У доњем спрату овога здања налази се одма до уласка служитељев стан, дворана за библиотеку, управитељева канцеларија, архива, аудиторија за физикалне покушаје, физикални кабинет и хемичка лабораторија. У горњем спрату су 4 школске дворане, професорска зборница и соба за географску збирку.

У ово здање премештене су све збирке учитељске школе и архива, и 8. септембера 1895. по претходном водоосвећењу, пресељена је мушка учитељска школа у ово ново здање, дочим је женска учитељска школа остала у досадањим старим локалитетима те школе, код свето Ђурђевске цркве, и односно у здању великом, црквене општине сомборске, где је смештен био уз остале народне школе привремено и први разред женске учитељске школе, и соба за практичну наставу у свиларству

Од професорског збора српске учитеске школе сомборске сачињен је и поднесен Школ. Савету 1894. год. „Правилник за држање испита за оспособљење учитељско у мушкој и женској учитељској школи сомборској“, који је од Школског Савета одобрен, и по коме су већ 1894/5. испити за учитељско оспособљење држани.

Сведочанства у учитељској школи сомборској, од постанка њеног, т. ј. од 1812. године, до 1854. издавана су на латинском језику; од 1853. на све док није негдашња српска војводина Угарској утеловљена, издавана су сведочанства о учитељском оспособљењу, по наредби ц. кр. намесничког већа у Темишвару, само на немачком, а затим све до 1894.—5. школ. године само на српском језику.

Сходно захтеву в. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, Школски Савет је наредио, да се од 1894/5. школ. год. сведочанства о учитељском оспособљењу издају на српском и мађарском језику упоредо, као што је то већ одавно у новосадској српској вел. гимназији уобичајено.

У почетку 1895/6. школ. год. установљене су две нове професорске катедре на женској учитељској школи. Једна за српски језик, историју и земљопис, а друга за математичне и природне науке, са редовном професорском платом. По отвореном стечају на прву је изабран био Светозар Дамјановић бивши професор и управитељ

више девојачке школе у Панчеву, а на другу Светозар Мирч кандидат гимназијске професуре.

По смрти Софије Јорговићке многогодишње учитељице женског ручног рада и и кућарства, изабрана је за стручну учитељицу ових предмета Зорка Лудајић рођ. Гаванска, испитана и оспособљена учитељица парочито и за ту струку.

Како је 1895. г. в. кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе по ново пожурило отварање четвртога разреда и захтевало, да се професор мађарског језика у плати и важности изједначи са редовним професорима, а при том да се како уз мушку, тако и уз женску учитељску школу интернати заведу; то је Школски Савет професору мађарског језика Милану Стојшићу плату од 800 ф. на 1000 ф. повисио, уз 10% станарину, и њега за сталног професора признао. Том приликом је Школски Савет поднео извештај в. кр. уг. министарству о том, да су у почетку 1895./6. школ. год. ученици и ученице овог завода по настави одељени, и да приправници и приправнице III. раз. по свршетку овога прелаза у IV. разред, који ће се у септембру 1896./7. у оба одељења ове учитељске школе отворити, са чега год 1895/6. и неће се држати испити за оспособљење у тој школи.

Професору мађарског језика Милану Стојшићу наложено је, да се својски труди и настоји да му ученици и ученице што бољи успех у мађарском језику постигну, а што се интерната тиче, јављено је високом министарству, да се исти због оскудице у новчаним средствима покрај учитељских школа завести не могу.

Како је број мушких приправника у учитељској школи сомборској од године 1893. јако опао, с једне стране због тога што је течај школски на 4 разреда проширен и што је у овој учитељској школи мало стипендија; [10 народних из каприкалног фонда по 80 ф., једна Рајина од 50 ф. 40 н. и 15 платонеумских по 60 и по 50 ф.]; с друге пак стране зато, што се у државним учитељским школама у Бањи, Будиму, Темишвару и Араду примају Срби ученици и без претходних наука, а уз то још добијају тамо бесплатно и цело издржавање; то је Школски Савет у смислу превишње кр. уредбе за српске вероисповедне школе од 1872. године и сходно прописима 38. зак. чланка од 1868. дозволио, да се у мушку учитељску школу сомборску примају и они младићи, који у недостатку сведочанства о свршеној нижој гимназији, нижој реалци или IV. разреду грађанске школе на пријамном испиту пред професорским збором те учитељске школе покажу из науке вере, српског, словенског и мађарског језика, рачуна, земљописа и историје и из црквеног појања толико знања, колико је нужно, да могу у учитељској школи напредовати, као што се то на основу озго поменутог државног школ. закона у свима државним и вероисповедним учитељским школама одавна већ практикује. Плод ове дозволе био је одмах у почетку 1896/7. год. јасан, јер те године је било у првом разреду 24 приправника, дочим је у другом било 17 а у трећем само 13.

Од примљених у први разред овом приликом мушких приправника тринајсторица су на основу успешно положеног пријамног испита у завод ступили, а само 11 на основу потпуних сведочанства о свршеним претходним наукама.

Како се у почетку 1896./7. школске године имао VI. разред у обе учитељске школе сомборске отворити; то је Школски Савет према осведоченој потреби установио две нове катедре професорске и једно ново катихетско место ни потим школама и путем отвореног стечаја попунио је та професорска места.

Управа обе ове учитељске школе поверена је и на даље Николи Ђ. Букићевићу досадањем управитељу и најстаријем професору тих школа, и наређено је да он предаје дидактику и методику како у мушкој тако и у женској учитељској школи и да руководи практична вежбања и хоспитације приправника и приправница у вежбаоницама за које служе све сомборске српске мушке и женске основне школе, које стоје под управом његовом.

За професора психологије, логике, педагогике и педагогијске повеснице за обе ове учитељске школе изабран је Милан Стојшић дотадањи професор мађарског језика и наређено је да он седмично по 10 часова у мушкој а 10 часова у женској учитељској школи те науке предаје.

За професора мађарског језика у женској учитељској школи изабран је свршени филозоф и кандидат професуре Јован Живојновић. За катихету у женској учитељској школи изабран је свршени богослов Радивоје Бикар. За професора мађарског језика изабран је Душан Радић свршени филозоф и кандидат професуре. — На осталим катедрама учитељских школа сомборских остављени су дотадањи професори, помоћни учитељи и предавачи, наиме:

Младен Борђошки, свештеник остао је катихета и професор црквено-славенског језика, црквеног појања и правила у мушкој учитељској школи; Димитрије Калић професор српског језика, књижевности, историје и земљописа на мушкој учитељској школи.

Стеван Јовић професор математике, физичне антропологије и дијететике и природних наука на мушкој учитељској школи;

Светозар Дамјановић професор српског језика и књижевности, историје и земљописа на женској учитељској школи;

Светозар Мирч професор математике, физичне антропологије и дијететике и природних наука на женској учитељској школи;

Драгутин Блажек, учитељ хармонијског појања и певања и свирке;

Евгеније Ковачић, као стручни предавач краснописа и цртања;

Велимир Чонић, учитељ основне школе сомборске као стручни учитељ вртларства, пчеларства и свиларства, и Александар Деметровић као стручни учитељ гимнастике у овој школи.

Поводом смрти Јов. Ђурића професора природних наука и математике и привременог управитеља учитељске школе у Пакрацу, Школски Савет је у седници 3/15. децембра 1896. за професора математике и природних наука у ту школу, по потреби службе премештио Стевана Јовића професора мушке учитељске школе сомборске, а на његово место у мушку учитељску школу сомборску премештио је Светозара Мирча са женске учитељске школе. На катедру пак математике и природних наука у женској учитељској школи сомборској приставио је Школски Савер Вјеру М. Петровићеву наставницу српске више девојачке школе у Сарајеву, а испитану и оспособљену учитељицу из тих предмета за више девојачке и грађанске школе, која је 23. децембра 1896. у ово звање своје и уведена.

Када је пак професор Светозар Мирч изабран за учитеља на земаљском средњем техничком заводу у Сарајеву, и на службовању у учитељској школи сомборској 30. априла 1897. по новом, оставку поднео; то је на предлог управе учитељске школе сомборске високо председништво Школског Савета наредило, да се Стеван Јовић професор учитељске школе у Пакрацу има у мају месецу вратити у сомборску учитељску школу, да доврши наставу у математици и природним наукама за ту годину.

1896./7. школ. год. полагали су први пут свршени приправници и приправнице четвртога разреда на свршетку маја писмене испите за учитељско оспособљење, а у другој половини јуна исти су полагали усмене испите за учитељско оспособљење пред испитном комисијом у којој је као председник учествовао високоблагородни господин Др. Ника Максимовић потпредседник Школског Савета, а као духовни повереник високопречасни господин Љубомир Купусаревић, окружни протопрезвитер сомборски.

Тако је 1896./7. год. проширена ова учитељска школа са четвртим разредом и подељена је на учитељску и учитељичку школу, под једном управом са заједничким проф. Збором, заједничком библиотеком и заједничком физикалном збирком.

Старо здање учитељске школе, у коме је остала учитељичка школа проширена је 1899.—1900. школ. год. о трошку сомборске црквене општине, са четвртом школском

двораном и новом професорском зборницом. те тако од пролећа 1901. год. у ово лепо и пространо здање смештени су сви разреди учитељичке школе и сада се налазе под једним кровом и у затвореном ходнику.

Проф. Збор ове школе састојао се 1900|1. год. из 10 редовних професора, једне учитељице женског ручног рада и кућарства, једног стручног учитеља за хармонично појање, певање и музику, и три предавача од којих је један за красноспис и цртање, други за пољску привреду а трећи са гимнастику.

Школски Савет одлуком од 4. (17.) авг. 1900. бр. Ш. С. 185.|270. изабрао је на катедру педагошких наука у овој школи Јована Поповића бившег управитеља српске више девојачке школе у Панчеву, који је 30. авг. 12. сент. у звање уведен.

Одлуком Школског Савета од 28. авг. 1900. бр. Ш. С. 320, 331. и 232.|283. на упражњену катедру мађарског и немачког језика, отачаствене повеснице и науке о земаљском уставу, постављено је за привременог професора у учитељској школи Светислава Берића дотадањег учитеља у српској вишој девојачкој школи сомборској, који је 2. (15.) сент. у звање уведен.

Управитељ ове школе је:

Никола Ђ. Вукићевић, редовни најстарији професор ове школе и управитељ свију српских народних школа сомборских. За управитеља овог завода изабран је у седници Школског Савета 5. окт. 1871. и као такав служи у овом заводи беспрекидно до данас пуних 30 година.

Редовни професори су: 1. Никола Ђ. Вукићевић. Као професор ове српске учитељске школе служи од 17. октобра 1853. беспрекидно до данас, дакле пуних 48 год.

2. Младен Борђошки, свештеник и катихета. Служи као професор у овом заводу 17 година.

3. Димитрије Калић. Служи као професор у овом заводу 10 година.

4. Стеван Јовић. Служи као професор у овом заводу 10 година.

5. Светозар Дамјановић. Служи као професор у овом заводу 6 година.

6. Душан Радић. Служи као професор у овом заводу 5 година.

7. Радивоје Бикар, катихета. Служи у овом заводу 5 година.

8. Вјера М. Петровића. Служи у овом заводу као професор 5 година.

9. Јован Поповић. Служи поново у овом заводу, као професор 1 год. (Пре 24 године отпочео је свој рад у овом заводу и био 1 годину).

10. Светислав Берић. Служи као професор у овом заводу 1 годину.

Помоћни наставници.

1. Драгутин Блажек.
2. Зорка Лудајићка рођ. Гавански.
3. Евгеније Ковачић.
4. Велимир Чонић.
5. Александар Деметровић.

Лечник ове школе:

Др. Стеван Поповић.

Учитељи вежбаонице:

Исак Томић, Стеван Арсеновић, Велимир Чонић, Стеван Илкић, Мирослав Атанацковић и Павао Коњовић, учитељи мушке вежбаонице.

Младен Салашки, Иванка Малешевић и Јелена Коњовићка учитељице женске вежбаонице.

Олга Павловић забављља у забавишту српско црк. општине сомборске, у ком се такође вежбају приправнице у забављању мале деце.

За приправничку вежбаоницу служе све православне српске народне основне школе у Сомбору, које су у органској вези са учитељском школом и стоје под управом управитеља учитељских школа. Ове школе издржава православна српска црквена

општина сомборска о свом трошку и троши на њих годишње 22.739·94 К из школске квоте, коју она по обвези прима у месечним оброцима од политичне општине сл. кр. града Сомбора.

У мушкој учитељској школи уписано је било, 1900./1.

У	I. раз.	22 ученика
„	II. „	27 „
„	III. „	19 „
„	IV. „	23 „
	Свега дакле	91 ученик.

У женској учитељичкој школи уписано је било 1900./1.

У	I. раз.	41 ученица
„	II. „	36 „
„	III. „	41 „
„	IV. „	32 „
	Свега дакле	150 ученица

Ово је досада највећи број ученица у учитељичкој школи.

Сви су приправници Срби православне вере, а од приправница су 142 православне вере а 8 римокатоличке вере.

По завичају од мушких приправница 89 родом су из Угарске, 1 је из Србије, а 1 из Црне Горе.

Од приправница су 4 из Босне, а све остале су из Угарске и здружених краљевина.

Школска настава је држана у смислу научних основа, које је Школски Савет за ову школу издао, под бројем III. С. 181/4. ех 1898. и III. С. 181. ех 1899. Наставници су своје дужности тачно обављали, а у случају белести или другог ког оправданог одсуства замењивалу су одсутне, професорски им другови.

Прописано градиво школско, по одобреним од Школског Савета уџбеницима у своје време је предавано и до краја школске године свршено. Записници о полажењу школе и о свршеном свакиданем раду тачно су вођени.

Исто тако и хоспитирање, као и практични покушаји у вежбаоницама уредно су и под надзором дотичних разредних учитеља и управитеља држани како са мушким, тако и са женским приправницама, а сваке седмице после практичних покушаја држане су средом конференције приправница IV. разр. а четвртком конференција приправника IV. разр. у дворанама српске народне школе под председавањем управитеља а у присуству учитеља вежбаонице, којом приликом је вођен разговор о раду дотичних предавача, и давана су приправницима и приправницама упуства у практичном раду, напослетку одређивани су предавачи за идућу седмицу и даване су им теме за писмену (израду) спрему у радњи школској за идућу седмицу.

Његова Светост преузвишени патријарх изволео је високим председијалним одписом од 19. априла 1901. бр. 124. именовати за председника повереништва на испитима оспособљења најпречаснијег господина Јована Бороту окружног протопрезвитера старобечејског и члана Школског Савета, под његовим председавањем држани су строги испити за оспособљење, од 5—12. јуна 1901.

У недељу 17. јуна после службе Божје и свечаног „Благодарења“ у св. Ђурђевском храму, прочитане су разреднице свиј, а објављено је оспособљење за учитељско звање свршених приправника и приправница. Ово је учињено најпре у учитељској а после у учитељичкој школи.

Испите за учитељско оспособљење полагали су 23 учитељска кандидата, од којих су 17 оспособљени.

Испите за учитељичко оспособљење полагале су 32 кандидаткиње, од који су 25 оспособљене.

Овде се прилажу таблични искази о броју приправника од 1891/2 – 1901/2. а тако и о броју приправница са исказом о оспособљењу за учитељство.

Из прве табле види се да је за горње време оспособљено 152 учитеља и 273 учитељице.

Број приправника у српској учитељској школи Сомборској од године 1891./2. – 1901./2.

Школска година	Број приправника у разреду				Укупно	Оспособљено за учитеље
	I.	II.	III.	IV.		
1891.—2.	20	24	25	—	69	26
1892.—3.	26	19	23	—	68	22
1893.—4.	27	23	14	—	62	13
1894.—5.	14	21	22	—	57	20
1895.—6.	18	12	20	—	50	—*
1896.—7.	24	17	13	19	73	17
1897.—8	20	23	16	17	76	11
1898.—9.	30	24	23	16	93	13
1899.—1900.	29	24	24	24	101	13
1900.—1.	23	27	19	23	92	17
Укупно	229	114	199	99	741	152

* 1895./6. није држан испит за оспособљење због тога, што су свршени ученици III. раз. имали следеће школске године започете науке у IV. разреду продужити.

Број приправница у српској учитељичкој школи Сомборској од године 1891./2.—1900./1

Школска година	Број приправница у разреду				Укупно	Оспособљене за учитељице
	I.	II.	III.	IV.		
1891.—2.	44	41	24	—	109	24
1892.—3.	52	41	35	—	128	32
1893.—4.	47	37	40	—	124	39
1894.—5.	39	40	35	—	114	33
1895.—6.	32	37	37	—	106	—*
1896.—7.	38	29	33	36	136	35
1897.—8.	30	38	28	33	129	32
1898.—9.	45	29	36	28	138	22
1899.—1900.	33	44	31	34	142	31
1900.—1.	41	36	41	32	150	25
Укупно	401	372	340	163	1276	273

* 1895/6. није држан испит за оспособљење због тога, што су свршене ученице III. разр. имали следеће школске године започете науке у IV. разр. продужити.

Б. Учитељска школа у Г. Карловцу.

Српска учитељска школа у Г. Карловцу основана је у смислу превишње кр. уредбе за срп. нар. школе од 1872. године, у години 1875.

Ова је школа била мешовита, у којој се приправљали и приправљице училе.

Плата професора, у овој школи изједначена је са платом професора у сомборској учитељској школи.

Год 1890. позвала је православна црквена општина у Карловцу да оправи и у добром стању држи онај део своје школске зграде, у коме је смештена учитељска школа и да намештај те школе у добро стање постави.

Год. 1892. одобрио је Школски Савет нови штатут за ову школу.

Год. 1893. проширен је наставни течај у овој школи са четвртим разредом и одређено је да се од 1893/4. год. само мушка младеж у ову школу прима.

Но наскоро за тим, услед представке православне српске црк. општине горњокарловачке, поткрепљене сугласном молбом ЕПШОдбора проглашена је од Школског Савета ова учитељска школа за учитељичку — и према томе од 1. октобра 1894. постала је ова школа учитељичка.

Међу ученицама горњо карловачке школе било је сваке године осим Српкиња православне вере и римокатоличкиња.

Висока кр. хрв. слав. далм. земаљска влада одел за богоштовје и наставу, год. 1895. на молбу духовног стола архиепископије загребачке, била је римокатоличкињама забранила ову школу полазити, али је наскоро затим на молбу одличних грађана карловачких римокатоличке вере, дозволила, да могу ову школу као редовне ученице полазити и ученице римокатоличке вере, којих су се родитељи обвезали, да ће за те ученице хонорар давати римокатоличком катихети.

Још пре 1890. год. био је управитељ горњо-карловачке учитељске школе Петар Радуловић, који је уједно предавао педагогијске науке и водио надзор над практичним радом ученика и ученица у горњокарловачкој српској основној школи, у којој су се приправљици и приправљице у практичном раду вежбали.

Под управом овога управитеља стајала је ова школа до 1902.

Професори су били у прошлом деценију:

Манојло Грбић, катихета.

Владан Арсенијевић, професор математике и природних наука.

Ђорђе Глибоњски професор земљописа, историје немачког језика и гимнастике; — Божидар Борђошки и учитељица жен. руч. рада и кућарства Олга Радуловићка.

У краснопису и цртању обучавао их је Ђуро Фридрих.

После смрти Манојла Грбића за катихету је постављен Василије Бањанин свештеник.

На место оболелог Владана Арсенијевића у почетку 1900. приступљен је за меника му Милан Манојловић учитељ више дев. школе у Сомбору. Када је Ђорђе Глибоњски по молби својој умировљен; то су 1900/1. школ. год. предмете његове предавали остали професори.

Према томе 1900/1. школ. год. су у овој школи делали:

1. Петар Радуловић.
2. Василије Бањанин.
3. Божидар Борђошки.
4. Милан Манојловић. привремени заменик.
5. Гђа Олга Радуловићка.
6. Ђуро Фридрих, проф. на кр. реалној гимн. као наставник цртања и краснописа.
7. Лазар Борђошки, учитељ свирке и харм. појања и певања.

За вежбаоницу ове учитељичке школе служи православна српска вероисповедна

школа у Г. Карловцу, која стоји у органској вези са учитељичком школом и под истом управом.

Ова школа је због великог броја ученика у почетку 1900|1. школ. год. привремено проширена тим, што је пристављена друга учитељска снага и то учитељица, и тако сада у тој школи има две школске дворане са две учитељске снаге.

У I. и II. разреду ове мешовите школе привремена је учитељица Софија Прица, оспособљена учитељица, — а у III. и IV. разр. је редовни учитељ Лазар Борђошки.

Учитељичка школа снабдевена је са најпотребнијим училима а исто тако и вежбаоница у којој се налази сва прописана учила и настава се обдржава по научној основи, коју је Школски Савет за српске вероисповедне школе у Хрватској и Славонији г. 1892. прописао.

У табели стр. 88. назначен је број приправника и приправница у овој учитељској школи од 1890.—1897. из којега се види, да је за то време било уписано 175 мушких и 175 женских православне вере; свега 350.

Ученица друге вере било је за то време у овој школи 58.

У табели стр. 89. назначен је по разредима број приправница од 1897|8. т. ј. од онога времена како је претворена ова школа у чисто учитељичку — па до ове 1901|2. школ. год.

Из тога се види, да је за ових пет година било у овом заводу, приправница православне вере:

У	I. разреду	66;
„	II. „	62;
„	III. „	47;
„	IV. „	56;
	Свега:	231.

Приправница римокатоличке вере било је за последњих пет године:

У	I. разреду	36;
„	II. „	33;
„	III. „	28;
„	IV. „	26;
	Свега:	123.

Укупни број приправница уписаних у ову школу за горње време било је 354.

Свршиће се.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О Молитви Господњој

По руском: **М. пр. М.**

(Наставак и свршетак.)

На тај начин се у кратким речима Молитве Господње упознасмо са свом величином суштине Божје и са свим божанским домостроительством човечјег спасења, које је спремљено од вечности. Јер с првим речима ове Молитве: Оче наш! ми као с каквим кључем имамо приступа у све просторије *дома премудрости*, где нам се у постепеном поретку откривају све тајне Божјег царства и сва благодатна блага, која су спремљена само на корист Хришћана. Тако у првом прошењу улазимо ми у *храм* неисказане славе Тринипостасног Бога, где торжествујућа небеска Црква, — набрани и Анђели и војујућа на земљи у једном збору и заједничким гласима пева Њему: „Свети, Свети, Свети Господь Саваоѳъ: исполнь небо и земля славы твоея (Исаија 6, 3), и где се пресвето име Његово слави и молитвама и благодарењем и марљивим слушањем Речи Божје и Хришћанским животом. У другом прошењу улазимо ми у његов *царски дворац*, где видимо уздигнут престо и на њему Цара ца-

рева и Господа обучена влашћу и силом, који непријатеље своје под ногама Својим држи. У трећем ступамо ми у Његово *светилиште*, где нам се открива Његова *добра, угодна и савршена воља* (Рим. 12, 2.) т. ј. што је Он од вечности предопределио у споразуму с Његовим Троичним јединством у погледу нашег спасења, а што Он тражи од нас по закону и Јеванђељу. У четвртом преласимо ми у Његову *трпезарију*, где је за нашу душу и тело изложена богата закуска, с којом се можемо снабдети за сав наш живот. У петом прошењу ступамо пред његов *суд* и са гровом гледамо пред собом исписане греха, за које морамо одговарати Његовом правосуђу, али који се одмах изглађују заступством Јединца Сина Божјега, чим заиста обећамо, да ћемо бити трпљиви и пуни љубави према ближњима нашим. У шестом прошењу улазимо у *дом*, где се чува за одбрану оружје, с којим можемо одолети свима искушењима непријатеља нашег; тамо ћемо видети и *мечъ духовный, иже есть слово Божіе, кроню правды и шлемъ спасенія* (слич. Еф. 6, 14—17.). У седмом прошењу преносимо се у Његов пренебески рај, и где нас не ће постићи зло, које сваки час у свету сретамо.

Но да, тумачећи тако дубок смисао Молитве Господње, ми сами не би остали без молитве, изговоримо с побожношћу још једном из дубине душе своје умилне речи ове свете Молитве: „Отче нашъ, иже еси на нбсѣхъ, да свѧтится имя твое. Да пріидетъ царствіе твое, да бѫдетъ волѧ твоя, якѡ на нбсѣхи и на земли. Хлѣбъ нашъ насѫщный даждь намъ днесь. И ѡстави намъ долги нашѧ, якожде и мы ѡставляемъ должникѡмъ нашымъ, и не вниди насъ на искѹшеніе, но избави насъ wтъ лѹкаваго. Якѡ твое есть царство и сила и слава во вѣки, аминь.“ Молитва Христова биће услишана.

Срби сликари.

LXXXII. Шпиро Боцарић, академски сликар,

Српска Бока одњихала је Србству два сликара — два брата рођена. Старији је добро познати нам Анастас Боцарић, о ком ћемо своју реч у своје време; а млађи је Шпиро Боцарић. Пре нам је случајно до руку дошао живописе Шпирин. зато ћемо га пре и саопштити, што нека не буде на жао уваженом пријатељу мом г. Анастасу као старијем.

Г. Шпиро се родио у Будви г. 1876. Свршио је грађанску школу у месту свог рођења. После навршене своје једанаесте године нежбао се у елементарном цртању под руководством свога брата Анастаста, тадањега ученика Атинске сликарске академије. Кад сврши 6. разред грађанске школе, одсели се свом брату на Цетиње. Ту се у то време налазио руски професор Василије Соколов, који приметивши сликарски таленат младог Боцарића, заволи га и, да би га осокољио на даљи сликарски рад, даваше му неке слике, да их под његовим надзором пресликава. Слике бијаху неке партије из Млетака. И он их копираше с таквим успехом, да су копије изазивале дивљење код виђених људи, што тада бијаху на Цетињу. И он за ове своје првенце наће купаца. Једног узе Др. Симоновић тадањи књажев лекар, а другог — како чујем — откупи Др. Лаза Костић. Потоњи је желео, да младом сликару изради и штипендију од манастира Крушедола, али није успео. Са Цетиње одведе га брат у Загреб, где пробави $2^1/_2$ године; а отуд оде у Мљетке с намером да се упише у сликарску академију. Ту мораде најпре провести годину дана у атеље-у чувеног теориште и естетичара професора Риналди-ја, да тиме стече права, да буде примљен у академију. Пошто је положио испит таковзване „Ш. технике“ и „препаторијума“ ступи као редован ђак у „Reggio Institutto di Belle Arti“ (краљевски завод за лепе вештине), где усавршни свој дар. Наопако се патио у Венецији. Да се хлебом нахрани, принуђен је бивао да црта карикатуре за локалне шаљиве листове. А доста је пута само за обед својом кичицом шпарао зидове млетачких „кабарета“.

Г. Шпиро је прошао све веће и главније градове Италије и ту посетио многе сликарске галерије, да стече што бољи укус.

Људи, који су видели Шпирине радове, веле, да је он изврстан портретиста Млетачке школе. Сви његови портрети од реда се одликују напредном природношћу. А кад станеш пред икону, коју је он живописао, чистота лица, колорит и складност боја уверава те о вештој руци сликаревој, који подражава Флорентинску школу — једину школу, којој је за

темељ служно здрав укус источно-православне цркве.

Радови Шпирини у лепоти и вредности својој ни мало не заостају иза радова брата му Анастаса, који Србству даде величанствену слику „На развалинама српскога царства“. Не само да не заостаје, него многи познаваоци радова и једног и другог брата тврде, да је Шпиро даровитији артиста од својег старијег брата. Но ово још није мероданво утврђено — благодарећи хрђавим материјалним приликама, у којима г. Шпиро живи, и успаваној амбицији његовој. Шпиро се још није појавио ни с једним својим производом, који би му разнео славу широм Србства и који би потврдио горње мишљење. Његова сликарска вештина позната је ужем кругу његових пријатеља и обичних посматрача, и досад му она служи за подмиривање насушних потреба. Има 5 година, како се он настанио у Сарајеву. Одонуд он покашто тркне у Мостар, да и тамо — понајвише својим добро и верно погођеним портретима — задиви посматраче и изазове похвалу и признање. У Сарајеву се он бави живописањем икона и читавих иконостаса по наруџбини. Живопис на иконостасима у српско-православним црквама у босанским селима: Нишићима, Јеловцу и Прибинићу његов је рад. Овај му рад стече глас правога вештака. Дабро-босанска архиепископско-митрополитска конзисторија у Сарајеву, задовољна овим његовим радом, нашла се побуђеном, да га у органу српско-православне босанско херцеговачке цркве „Источнику“ подручним српско-православним општинама и свештенству топло препоручи.

LXXXIII. **Теодор Јаношевић.**

(1845. г.)

У честитом дому г. Саве Петровића тајника Матице Српске налази се свечарска икона св. врачева Кузмана и Дамјана, на којој се налази овај запис: „**Изобразихъ Ѳеодѡръ Іаношикичъ** 1845.“ Сликарски рад овог Јаношевића је доста зао. Биће да је Сремац. Даље ништа не знам о њему.

Осек. *Л. Богдановић.*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Сабороски Одбор**) држао је своје седнице 24. 25. 26. и 27. новембра о. г. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*. Од чланова присутни су били високопреосвештени г. епископ Бачки *Митрофан Шевић*, као члан заменик, г. г. пароси Божидар Поповић и Сава Стојаковић, те г. г. Др. Мита Михајловић, потпредседник, Др. Никола Ђурђевић, Др. Жарко Миладиновић, Др. Мита Мушицки, Др. Стеван Јовановић.

(**Епархијска скупштина Бачка.**) Скупштина епархије Бачке одржана је дана 10. (23.) децембра у Новом Саду, под председништвом високопреосвештеног господина епископа Бачког *Митрофана Шевића*. Пошто је високопреосвештени г. епископ поздравио скупштину подужим говором, скупштина је расправила и установила свој пословник, на основу којега је рад свој наставила. На предлог Милана Манојловића професора скинути су извештаји епархијских одсека са дневног реда, јер нису претходно штампани, те их чланови скупштине нису имали прилике проучити. Упућен је Административан Одбор да их на трошак епархијског фонда даде штампати и члановима скупштине достави, а стављене се на дневни ред у идућем заседању скупштинском, које ће бити по закључку скупштине, на пролеће у месецу априлу. У случају састанка народно-црквеног сабора, има се скупштинско заседање одржати бар 14 дана пре саборског састанка.

После подне је обављен избор чланова у епархијске одсеке. Изабран је кандидационни одбор 10-рице, у чијем је саветовању учествовао и високопреосвештени г. епископ.

Известилац овога одбора Др. Владислав Манојловић предложио је у име одбора за чланове:

У **Конзисторију**. *Од свештенства*: Архимандрита Ковиљског Георгија Видинског, пароха: Божидара Поповића, Ивана Јелчића, Александра Тошића, Вељу Грегоровића, Васу Стојадиновића, Софронија Јакшића и Јована Вујина. *Од световних*: др. Бранка Илијића, др. Владу Манојловића, др. Витомира Лудајића, др. Боку Радовановића, Павла Гостовића и Душана Стојшића.

Административни одбор. *Од свештенства*: проту Милана Ћирића, Димитрија Лазића, Душана Марко-

вића, Николу Теодоровића, Душана Јосимовића и Васу Теофановића. *Од свештених*: Перу Попадића, Косту Шијачког, Косту Брадваровића, Танасију Костића, Влајка пл. Еремића, др. Бранка Илијића, Душана Теодоровића, Дра Ђуру Вукићевића. Исидора Дебељачког, Косту Михајловића, Ст. Маглића и др. Јована Манојловића.

У **Школски Одбор**. *Од свештенства*: Александра Томића и Божидара Поповића. *Од учитељства*: Кузмана Миловановића и Срдана Увалића. *Од световњака*: Јована Поповића, Јована Благојевића, Милана Манојловића, Ђоку Михајловића, Душана Пејића, Павла Терзина, др. Александра Коду, др. Владислава Манојловића, др. Перу Цветковића и Стевана Славнића.

Предлог верификационог одбора је примљен огромном већином гласова.

Протопрезвитер *Јован Борота* ставио је упит: да ли је високи сабор протумачио §. 129. школске уредбе у ком се вели, да у школски одбор улазе „2 свештеника, 2 учитеља и 10 других световних чланова“. И да ли се у ове последње, световне могу и учитељи бирати, пошто међу изабранима види да има више од 2 учитеља.

Парох *Божидар Поповић* као члан сабора, одговара, *да је сабор протумачио (?!) то тако, да у световне спадају и учитељи (?!)*.

Катихета *М. Миловановић* одлучно је против, да се међу световњаке бирају и учитељи. То је против духа закона, који прописује само 2 учитеља.

Др. Бранко Илијћ и *Јован Благојевић* бранили су *становиште сабора (?!)*.

За епархијског бележника привремено је изабран једногласно богослов *Владислав Јанкулов*.

Чланови епархијске скупштине Бачке ово су:

По звању. Јован Борота протопрезвитер (Ст. Бечеј.) Милан Ђирић протопрезвитер (Нови Сад.) Љубомир Купусаревић протопрезвитер (Сомбор.) Милош М. Пашић протопрезвитер (Жабаљ.) Александар Јорговић зах. епарх. школског референта. **Изабрани од свештенства**: *Новосадског протопрезвитерата*: Божидар Поповић парох (Нови Сад.) Димитрије Лазић парох (Товаришево.) Тодор Поповић парох (Силбаш.) Милан Стоја парох (Ст. Шове.) *Сомборског протопрезвитерата*: Александар Тошић парох (Параге.) Манојло Грба парох (Парабуће.) Милан Боберић парох (Кула.) Младен Јовановић протојереј и парох (Ст. Сивац). *Старобечејског протопрезвитерата*: Јован Степанов свет. парох. помоћник (Ст. Бечеј.) Милош Прекајски свет. парох. помоћник (Сента.) Младен Јосић парох (Мартонош.) Георгије Коњевић свет. парох. помоћник (Мол.) *Жабаљског протопрезвитерата*: Георгије Видицки архимандрит (Ковиљ.) Светозар Гавриловић парох (Гор. Ковиљ.) Емил Степанов парох (Тител.) Василије Теофановић парох (Чуруг.) Георгије Иванић парох (Вилово.) **Изабрани** *од патроната срп. вел. гимназије Новосадске*: Др. Ђорђе Вукићевић адвокат (Нови Сад.) *Од гимназијске професор. колегије у Н. Саду*: Михајло Миловановић катихета (Нови Сад.) *Од колегије препарандије Сомборске*: Јован Поповић професор (Сомбор) *Од учитељства*: Коста Шијачки учитељ (Ст. Футог.) Јован Благојевић учитељ више дев. школе (Сомбор.) Душан Стојшић учитељ (Сента.) Ђока Михајловић учитељ (Нови Сад.) **Изабрани од световњака**: *Општине Новосадске*: Петар Попадић посједник (Нови Сад.) Петар Павловић трговац (Нови Сад.) Кузман Миловановић учитељ (Нови Сад.) Др. Бранко Илић адвокат (Нови Сад.) *Новосадског протопрезвитерата*: Љубиша Марџикић трговац (Ст. Паланка.) Јован Петровић трговац (Ст. Футог.) Мита Ђорђевић учитељ више дев. школе (Нови Сад.) Коста Брадваровић журналиста (Нови Сад.) Ненад Антић рататар (Товаришево.) Милош Шовљански ратар (Бегеч) Живан Лешков ратар (Силбаш.) Теодор Машков занатлија (Ст. Паланка.) *Сомборског протопрезвитерата*: Др. Јован Манојловић адвокат (Суботица.) Богдан Сварчевић управни учитељ (Суботица.) Милан Манојловић учитељ више дев. школе. (Сомбор.) Срдан Увалић учитељ (Лалић.) Душан Пејић учитељ (Ст. Сивац.) Душан Теодоровић трговац (Ст Сивац.) Богдан Попов економ (Ст. Стапар.) Јаша Волић ратар (Ст. Стапар.) *Ст. Бечејског протопрезвитерата*: Др. Витомир Лудајић адвокат (Сента.) Стеван Живковић занатлија (Ст. Бечеј.) Јосим Матић трговац (Мохол.) Влајко Еремић умир. бележник (Мартонош.) Јаша Мркшић ратар (Ада.) Пера Кекић Мајни трговац (Ст. Бечеј.) Стеван Кнежевић ратар (Фелдварац.) Тодор Милинков ратар (Петрово Село.) *Жабаљског протопрезвитерата*: Др. Влада Манојловић адвокат (Суботица.) Коста Михајловић трговац (Жабаљ.) Илија Марковић умир. учитељ. (Моторин.) Милан Радивојевић умир. учитељ (Вилово) Живан Нешин ратар (Горњи Ковиљ.) Тоша Ивков ратар (Чуруг.) Аршко Сегединац ратар (Чуруг.) Емил Михајловић шпиниР. (Доњ. Ковиљ) Атанасије Николин економ (Тител.) Ђока Милетић трговац (Кић).

Изабрани чланови парох Милош Прекајски и учитељ Душан Стојшић дали су на чланству оставку. Црквена општина Сомборска није изабрала своје изасланике, јер се црквена скупштина није могла одр

жати, која би имала да изабере чланове за епархијску скупштину.

(**Епархијска скупштина Будимска.**) Дана 3. (16.) децембра о. г. одржана је епархијска скупштина Будимске епархије. Скупштина је обавила само избор чланова у епархијске одсеке, конзисторијалног бележника и фискала, а за тим своју седницу одгодила до пролећа.

Изабрани су за чланове: I. **Конзисторије.** *Од свештенства*: протојереј Корнелије Чупић парох у Сент-Андреји, јереј Ђорђе Голуб парох у Пожуну, јереј Др. Владимир Димитријевић, парох у Пешти, јереј Стеван Михаљчић, парох у Кишфалуби, јереј Душан Андрић парох у Мајшу, јереј Урош Маћаревић, парох у Лишови, јереј Јован Б. Милић, парох у Шароку, јереј Пантелејмон Хорват, парох у Волману, јереј Милан Костовић парох у Бремену и јереј Јован Бешлић, парох у Дуна-Адоњу. *Од световњака*: Јован Васиљевић, Евген Дунча, Јован Игњатовић, Др. Теодор Андрић, Др. Сава Гојковић и Јован Стајевић.

II. **Административног одбора.** *Од свештенства*: окр. протопрезвитери Гаврило Бољарић и Велимир Недељковић, парох у Шиклошу и јереј Стеван Михаљчић. *Од световњака*: Др. Стеван Димић, Евген Дунча, Младен Дунча, Младен Љубојевић, Јован Игњатовић, Др. Емил Гаврила, Лазар Рајић, Др. Јов. Залошевић, Атанасије Голуб, Ник. Кречаревић, Др. Никола Михаиловић, Др. Душан Рајић и Ђока Косић.

III. **Школског одбора.** *Од свештенства*: јереј Стеван Михаљчић и јереј Исидор Бошњак парох у Маћар-Бојн. *Од световњака*: Др Ника Игњатовић, Др. Сава Гојковић, Др. Емил Гаврила, Стева Максимовић, Весели Луна, Др. Лазар Рајић, Др. Никола Михаиловић, Васа Ћирић, Павле Бадовински, Алекса Михаљчић учитељ, Душан Радојчић учитељ.

За конзисторијалног бележника изабран је јереј Стеван Чампраг, а *за фискала* Др. Милан Мандић.

(**Патронат Карловачке Гимназије**) у седници својој од 10. (23.) децембра о. г. поставио је досадањег привременог управитеља Карловачке Гимназије г. *Василија Вујића* за *сталног* управитеља исте гимназије.

(**Избор пароха.**) У прошлу недељу обављен је избор пароха у Батајници (Земунски протопрезвитерат). Јереј Радослав Грујић, лични капелан у Земуну добио је 36, парох у Вршљаници Владимир Милутиновић 24, а јереј Стеван Јовић администратор парохије у Карловцима 6 гласова. Пошто ниједан кандидат није добио прописане $^2/_3$ гласова, имаће Конзисторија да именује једнога од ове тројице кандидата за пароха Батајничког.

(**Избор ђакона.**) За ђакона у Сентомашу изабран је свршени богослов Златоје Поповић из Новог Сада.

Разне белешке.

(**Није потврђен.**) По предлогу кр. угарског министра просвете, Њ. Величанство није потврдило избор архимандрита Василија Мангре за епископа Арадског.

Изшила је из штампе и може се добити **једино** код потписатог за 2 круне књига:

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА КАРЛОВАЧКА

око половине XVIII. века

ПО АРХИВСКИМ СПИСИМА

приредио

протојереј **Димитрије Руварац.**

издање

Његове Светости српског патријарха

Георгија Бранковића.

Карловци, Српска Манастирска Штампарија, 1902.

Књига је штампана на лепој сатинираној белој хартији велике осмине, стр. 120+224, или 22 табака.

Како је у истој књизи савсим потанко описано 106 црквa Архидијецезе карловачке и наведено код сваке имена свештеника, њихови породични односаји, знање и имање из 1732./3. године, за тим статистички податци Архидијецезе из 1732. 1755. са наводом свештеника, епитропа, црквених синова, кнезова односно официра, 1766. са именима свештеника и кад је ко од њих рукоположен, учитеља и кад је и ко је цркву основао, 1791.; Арадске епархије 1755. са наводом каква је црква и именима свештеника; Бачке 1785.; Карансебешке-вршачке 1749. са именима свештеника; Карлштатске, Костајничке и Пакрачке 1755. и Темишварске 1773.; за тим Далски спахилук око 1706., и имена ових особа, што су у прве две десетине XVIII. века спремали свештеничке кандидате, са азбучним редом места . . . — не би требало наше црквене општине, а особито из Архидијецезе, а да не набаве горњу књигу. А ета ће књига добро доћи и онима, који воде бригу о стању нашег народа и његовом кретању, као и љубителима старына.

Из исте се може понајбоље видети, како се наш народ, особито у Срему јако умножио, — 1732. било је у Архидијецези српских 138 села, а данас има 187, кућа српских 7785, а данас око 30.000, цркава 111 а данас 171, свештеника 170 а данас 139 — а подједно се може из ње увидети и то, како су нам 1732./3. сиромашне и јадне изгледале цркве у Срему — у целом Срему није било ни 10 зиданих цркава и то већином од черпића и цигала, а остале су биле већином од брвана и плетера покривене трском а тек по где-где даском.

Димитрије Руварац
управитељ Српске Манастирске Штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 1222 и 1223/К. а. 717 и 720. ех 1902 173 3—3

СТЕЧАЈ.

Исписује се на мјесто окружног протопрезвитера и пароха у Вођину I. разреда и на парохију у Нарти IV. разреда, са роком до 1. (14.) јануара 1903.

Молитељи имају своје прописно обложене стечајне молбе надлежним путем поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 19. новембра (2. децембра) 1902. држане.

Мирон с. р.
Епископ.

Бр. Е. К. 392. ех 1902. 175 3—3

СТЕЧАЈ

Ради сталног попуњења упражњеног мјеста пароха I. класе у Медку и с њим скопчаног мјеста окружног протопрезвитера, протопрезвитерата личког расписује се овим стечај.

Рок компетовању остаља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.).

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

Бр. Е. К. 390. ех 1902. 174 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења упражњених парохија: 1.) III. класе у *Осредцима*, у протопрезвитерату личком, 2.) III. класе у *Прибудиву*, у протопрезвитерату личком, 3.) III. класе у *Смиљану*, у протопресвитерату личком, 4.) II класе у *Висућу*, у протопрезвитерату Кореничком, 5.) I. класе у *Јошанима*, у протопрезвитерату Кореничком, 6.) III. класе у *Комићу*, у протопрезвитерату Кореничком. 7.) III. класе у *Мекињару*, у протопрезвитерату кореничком, 8.) III. класе у *Мутилиову*, у протопрезвитерату кореничком, 9.) III. класе у *Турјанском*, у протопрезвитерату вилићком, 10.) I. класе у *Горњим Врховинама*, у протопрезвитерату вилићком, 11.) III. класе у *Дабру*, у протопрезвитерату вилићком, 12.) III. класе у *Доланима*, у протопрезвитерату вилићком, 13.) III. класе у *Швицу*, у протопрезвитерату вилићком, 14.) II. класе у *Јасеницу*, у протопрезвитерату плашчанском, 15.) I. класе у *Јесковцу*, у протопрезвитерату плашчанском, 16.) I. класе у *Мочилима*, у протопрезвитерату плашчанском, 17.) II. класе у *Мрњави*, у протопрезвитерату плашчанском, 18.) I. класе у *Садиловцу* и протопрезвитерату плашчанском, 19.) II. класе у *Тобољику*, у протопрезвитерату плашчанскм, 20.) I. класе у *Благају*, у протопрезвитерату будаштанском, 21.) III. класе у *Бувачи*, у протопрезвитерату будаштанском, 22.) I. класе у *Радовицу*, у протопрезвитерату будаштанском, 23.) II. класа у *Требишу*, у протопрезвитерату будаштанском, 24.) I. класа у *Жировцу*, у протопрезвитерату кириноглинском, 25.) III. класе у *Славском-Пољу*, у протопрезвитерату кириноглинском, 26.) III. класе у *Шушњару* у протопрезвитерату кириноглинском, 27.) III. класе у *Градуси*, у протопрезвитерату петриньском, 28.) III. класе у *Старом селу*, у протопрезвитерату петриньском, 29.) II. класе у *Трмушњаку*, у протопресвитерату петриньском. 30.) I. класе у *Двору*, у протопрезвитерату костајничком, 31.) III. класе у *Јасеновцу*, у протопрезвитерату костајничком, 32.) III. класе у *Раусовцу*, у протопрезвитерату костајничком — расписује се овим стечај.

Рок компетовању остаља се до 24. децембра 1902. (6. јануара 1903.)

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 14. (27.) новембра 1902.

Михаил
епископ.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

златар Србин у Новоме Саду

Курчијска улица бр. 3. код саборне цркве преко пута

који сам свој рад исцекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више поверење поклонили.

За свој посао јамчим.

С поштованьем

170 4—6 **Мита Томић.**

БЕСПЛАТНО!

Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српске православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полијеља и Целивајних Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могућих Црквени послова, као: Нови Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведоџбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

161 7—8 **НОВИ САД** Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по њоји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене израђена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

26— ех 1902. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Нефранкована писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 677.

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 51

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 22. децембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

по Божјој милости и вољи народа српскога, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његова Цар. и Ап. Крал. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА ПРВОГА, прав тајни саветник, кр. угар. великашког дома члан, преузредних ордена: ц. и кр. гвоздене круне првога степена касаљер, крал. српскога св. Саве и белога орла првога степена, као и Књажества црногорскога Даниловa реда првога степена великокрстник и т. д.

високочасном, пречасном и часном православном свештенству оба реда, и побожном православном српском народу богохранимме архидијецезе Карловачке, пребудавној пастви својој духовној, шаље усрдни поздрав и патријаршки благослов.

Христос се роди!

По великој милости Божјој удостојен живота и здравља, и ове године, у дубокој већ старости својој, али у непромењеној доброј вољи Архипастирске љубави према православном српском народу свом, ево ме, љубазна децо моја, да вам свима, без разлике сваке, поздравим велики празник хришћанске радости Рождества Христова.

Христос се роди!

Тим речима исказује православни Хришћанин радост, којом су ликовали сви анђели на небесима и радовали се људи на земљи онога дана, кад се је у јаслама Витлејемскога вертепа извршило **ведіе** и **пресла́вное чу́до** и свршила неспостижима **благочести́ва тайна** недостижнога ваплоћења и рођења Спаситеља света, Господа нашег Исуса Христа.

Христос се роди!

И у тим речима обнавља се у православном хришћанском свету непрекидна

успомена свега онога, како **волски пер̑сдстви царіе, познаюше їс̑ѣ, из земли рождшагося царя небеснаго, ѿ свѣтлыя звѣзды водими, достигоша во Виѳлеемѣ, дары поносяще избранныя: злато, и лїѳанъ, и смирнѹ, и падше поклонишася, видѣша во вертепѣ младенца лежаща невл̑ѣтнаго.**

Христос се роди!

Тим речима казује и православни Србин Божићну радост своју, а у радости тој, не само у светом храму дома Божјег, него и у домовима својим, са домаћом црквом својом, поје славу Христова Рождества умилном песмом црквеном, а богослужењи светињом и лепотом својих српских народних Божићних обичаја.

Са умилне те Божићне речи три, и моја Архипастирска радост поздравља радост вашу. Мила децо моја: *Христос се роди!*

Велика је радост Божићна и за оне, који јој све узроке и разлоге не познају, а колико је већа и пуњја онима, који знају и схваћају значај дана и важност догађаја, чија се успомена данас поје и слави у свстој православној Христовој Цркви и пространом православном свету хришћанском.

Нас̑ ко ради роднсм отроча младо превѣчный Богъ, певамо данас. **Нас̑ ради человѣкъ и нашегѡ ради спасенїа, сшедшаго съ небесъ, и воплотившагося ѿ Дх̑а свѧта и Маріи дѣвы, и во человѣчившася**, — исповедамо као **Ек̑рѵ̑ѳ** своје свете апостолске Цркве и свију нас у тој Цркви.

По исповести, дакле, свете цркве и вере наше: Син Божји, Господ Исус Христос, нас ради сишао се с неба, нас ради и ради нашег спасења узео је на Себе тело, родио се у јаслама вертепа Витлејемскога и постао човеком. Нас ради **человѣкъ**, ради целога човечанства, ради свију људи, свију народа.

А за што нас ради, свију нас? Да све нас спасе **ѿ работи вражїѧ**, јер смо сви били под осудом прародитељског греха, који је од Адама и Еве прешао на све њихове потомке, на све човечанство, са свима последицама његовим. Јер као што кроз једнога човека дође на свет грех, а кроз грех смрт, тако и смрт уђе у све људе, јер сви сагрешише. За грех једнога дође осуђење на све људе. Непослушношћу једнога човека, посташе многи грешни.

Првим грехом, преступањем заповести и закона Божјега у рају, раскинуо је човек савез с Богом, изгубио је благодат Божју, пао је у духовну смрт. Помрачио му се разум, изопачила вола, нагрдио је у себи обличје Божје, претегла је у њему наклоност злу, постао је робом греха. У тами греховнога ропства тога постајао је човек све изопаченијим, све горим. Наступило је очајно стање. Дошла је већ **кончина лѣта**, дошло је време: или да се човек избави вечнога проклетства, или да га нестане у њему.

Да се човек избави из тога стања, требало му је пре свега задовољити бесконачну правду Божју, увређену првим грехом човековим; требало му је умилостивити Створитеља, како би му кривицу опростио; требало му је препородити и обновити природу своју, у којој је ђаво већ утврдио био »закон греха и смрт, која царује кроз грех«; требало је човеку удостојити се опроштаја Божјег и помирити се са Господом Богом својим.

У греху огрезао, недостојан и немоћан, ни једно од свега тога човек својом

снагом није могао учинити. Све то могла је учинити једино вечна љубав, бескрајна милост и бесконачна доброта Божја, својом премудрошћу и свемогућством. И учинила је.

Милост и истина Божја срела се, правда и мир пољубила се, и испунило се обећање свезнања и промисла Божјег, да ће послати човеку Избавитеља, који је за избављење наше у напред одређен био, а који се имао јавити у последња времена.

И **егда же прінде кончина лѣта, посла Богъ Сына своего единороднаго.** У данашњи дан, пре једне хиљаде, девет стотина и две године, **спасенїѧ начало бысть мїрѹ всемѹ** — Христос се роди!

Љубазна децо моја! Кад изговарамо ове три умилне речи Божићне радости своје, нека се наше мисли не зауставе на вертепу Витлејемском и у њему на Младенцу безлетном, него умом својим, вером руковођени, пређимо цео пут Спаситељев, од колевке у јаслама вертепа тог, до страшне Голготе, на којзи часнога крста мученичког и на њему страстних мука и спасителске смрти Христове; од светлога Васкрса и **по славѣ** Вазнесења, до тајанственога силаска Светога Духа на Христове апостоле у граду Давидову; од прве проповеди апостола Петра и крштења прве три хиљаде душа, до утврђења Цркве Христове и њезиних плодова до данас.

Кад нам душа радосно кличе: »Христос се роди«, наше очи нека не застану на светлој Звезди, која је показала у јаслама рођенога цара небеснога, него подигнимо мислене погледе своје благодарности светлости разумнога сунца љубави, правде и истине, које деветнаест векова сија човештву из божанске науке Христове у Цркви Његовој.

Кад певамо **Рождество Твое**, нека нам погледи не остану на избраним даровима, којима су волсви даривали **отроча младо**, него искупимо мисли и благодарност своју око небесних дарова, којима су нас грешне људе даривали, за сва времена и за све нараштаје, тајанствено ваплоћење, спасителска смрт, победни Васкрс, божанска наука и непобедима Црква Христова.

Колико ли је тих дарова љубави, премудрости и свемогућства Божјег, — избројати се не могу. Да их бројим, више их је него песка. Колики су ти дарови, — измерити се не могу и не дају, јер велика су дела Твоја Господе. До неба је милост Твоја и истина Твоја до облака. А какови су дарови ти, зар човек да их оцењује, недостојан и хвалу им приносити.

Ради нас и нашега ради спасења узео је грешно тело човеково на Себе и постао човеком, — Он, Син Божји, Бог! Примио је грехе свију нас на Себе, и узнео их на телу Своме на дрво — Он, безгрешан! Претрпео је за грехе наше све што је опроштај тих грехова претрпети имао, — Он, свет и невин!

Претрпео је страдања и смрт, принео за нас жртву највећу, умро је на крсту разапет, — Он, бесмртан, господар живота и смрти, Господ наш, у данашњи дан рођени Исус Христос!

Искупио нас из вечнога проклетства, оправдао нас пред Богом, помирио нас са Створитељем, посинио нас Богу као Оцу небесном, те нисмо робови него синови, а као синови и наследници смо Божји кроз Исуса Христа. Осветио нас је благодаћу Својом и отворио нам душу за сва спасоносна дејања Божја у нама. А Вазнесењем Својим на небо, отворио нам је слободан улаз у царство небесно и приправио нам у њему место, да и ми будемо с Њим, где је Он.

Али, и док смо на земљи, на овој пролазници живота нашег, није нас ни на њој оставио саме. Господ је Исус Христос с нама, невидљиво, и овде на земљи; јер је рекао: Где сте двоје или троје скупљени у име моје, ту сам и ја посреди вас.

Исус Христос је с нама и у науци и у Цркви Својој, којој је оставио науку Своју, да је она чува, да њоме светли и пута показује човештву до год га је; да га прихваћа ако би посрнуло, да га напред води, ако би за светлошћу њеном пошло. —

Јесте, љубазна децо моја, у данашњи дан рођени Спаситељ света, оставио нам је у Цркви Својој и божанску науку Своју, којом је обновио ум, загрејао срце и оплеменио душу човекову. Оставио ју, јер треба да се испуни сва, и да се њоме просвете народи сви.

Посинивши човека Богу, као Оцу свију људи, изједначио је људе пред Богом, сбратимио је човека с човеком и оставио људима аманет љубави Своје, да љубе Господа Бога свога, свим срцем, свом душом и свим мислима својима, а ближње своје као саме себе, и да чине све што та љубав тражи и без чега је бити не може.

Не затварајте уши и срца, љубазна децо моја, науци љубави и истина Спаситељевих. Да ју потврди и да нас њој научи, Исус Христос је за науку Своју пролио крв и на крсту испустио душу Своју. Наука Христова показује пут, води истини, даје живот, а награђује земаљском срећом и вечним блаженством. Нема науке над Науком том. А без Науке те заман је сва радост Божићна. Заман умилна песма Божићна, и у светим храмовима и у домовима вашим, ако се не слуша и не твори реч науке Христове. Заман је недостојним уснама приносити хвалу Рождеству Христову, јер и сред Божићне радости чује се реч Христова: А што ме зовете Господе, Господе, а не извршујете што вам говорим. Ако имате љубави к мени, заповести моје држите.

У досадањим својим посланицама, писао сам вам које су то заповести, а слушате их ви и у школама и у светом храму вашем, од ваших добрих пастира. Слушајте их и послушајте, јер вера без добрих дела је мртва.

Ради славе светога нам Православља, ради утехе свете наше Цркве и милога Сриства, ради добра и спасења вашега, молим вас, љубазна децо моја, будите творци свију тих заповести, а највише будите у љубави, и љубав ће донети добра дела, уродиће плодом. А плодови љубави су многи, и све лепши од лепшега.

Да просвећтитсѧ свѣтъ ваших прѣдъ человѣки, мила децо моја, и да виде добра дела ваша. У светлости и лепоти добрих дела ваших да радосна буде света Црква наша, а у радости њеној да пропева лепа срећа српскога народа мога, како би, напредан и дичан, у пуној радости душе своје, могао принети хвалу у данашњи дан преславно рођеноме Спаситељу света.

Срећан вам Божић, мила децо моја, и сви празници по Божићу.

Бог љубави и мира нека је с вама, и љубав моја са свима вама у Господу Исусу Христу. Амин.

Дано у *Карловцима* 1902. године од рођења Христова, а патријаршества нашега тринаесте.

Горе поменути смирени Патријарх

Георгије Бранковић.

Наредба

Архидијецезалног Административног Одбора у предмету грунтовног исправка гледе правилног уписа власништва непокретности црк. општина.

Ad A. O. 1569/815. ex 1902.

(Свима црквеним општинама).

Пошто је овај одбор увидео из поднесених му инвентара ововодручних црквених општина и грунтовних извода, који беху овима приложени, да има у грунтовници код свију ововодручних општина погрешног уписа власништва код њиховог иметка, као н. пр. »опћина Н.“, „Жупа грчко источна у Н.“, „црквена заклада грчко источна“, „школска заклада грчко источна“, „мјесна опћина“, „жупа у Н.“, „Св. Николајевска црква“, „Griechische Gemeinde“, „српски православни учитељ опћине Н“ и т. д., то је он одлучио упутити ововодручне црквене општине, да имају, без одлагања, изаслати једнога интелигентнијега члана свога код надлежног суда, као грунтовне области, да се осведочи, да ли су непокретности њихове као и појединих заклада, налазећих се под руковањем њиховим, у грунтовници правилно уписане на име њихово, односно дотичне закладе, па ако нису, да има црквена скупштина што пре донети закључак, да се умоли дотични суд, као грунтовна област, да исправи наслов власништва онде, где је исто криво уписано, те да поднесе овом одбору, ради одобрења, тај закључак, у коме има бити садржано и овлаштење конзисторијалног фишкала Др. Гиге Авакумовића у Земуну, (или ако општине имају већ свога правног заступника, овога,) да може код дотичног суда у име општине исходити исправак властовине код оних непокретности, код којих је неправилно уписано власништво тако, да се н. пр. власништво место: „Мјесна опћина Н.“ упише овако:

„Православна српска црквена општина у . . . . . .“

или место „Црквена заклада грчко источна“ овако:

„Црквена заклада православне српске црквене општине у . . . . . .“

или место „Школска заклада“ овако:

„Школска заклада православне српске црквено-школске општине у . . . . .“

или место „Парохијална заклада грчко источна“, овако:

„Парохијална заклада православне српске црквене општине у . . . . . .“

или место „Школска општина“ овако:

„Православна српска црквено-школска општина у . . . . . .“

или место „Жупа у . . . . . .“ овако:

„Парохијална заклада православне српске црквене општине у . . . . . .“

или место „Св. Николајевска црква у . . . . . .“ овако:

„Црква Св. Николајевска православне српске црквене општине у . . . . . .“

или место „Griechische Gemeinde“ овако:

„Православна српска црквена општина у . . . . . .“

или место „Заклада Ђуре Пантелића у . . . . . .“ овако:

„Заклада Ђуре Пантелића из Н., стојећа под руковањем православне српске црквене општине у . . . . . .“

или место „Српско прав. учитељ. опћине Н.“ овако:

„Православна српска црквено-школска општина у . . . . . .“ и т. д.

Уједно је одлучено упутити исте општине, да имају, приликом поднеска односног закључка, поднети овом одбору и дотични најновији грунтовни извадак и пуномоћ, по председнику и 2 одборника, као свога редовног потписану и аваничним печатом и биљегом од 1 круне провиђеном, са предујмом од 20 К за конзисторијалног фискала Дра Гигу Авакумовића (ако немају већ свога редовног правног заступника), и да имају, по обављеном исправку грунтовнице, исправити дати, и своје катастралне посједовне листове код надлежног општинског поглаварства по своме председнику.

Оне пак општине, које имају већ свога заступника, упутити, да имају, када буду ови исправак грунтовнице спровели, најдуже за 3 месеца, овом одбору дотичну грунтовну одлуку на увид поднети.

О чему се славна та општина, уз прилог једног примерка нацрта скупштинског записника, који се има у ту сврху саставити, и пуномоћи за конзисторијалног фискала Др. Гигу Авакумовића, знања и неодложног извршења ради извешћује.

Из седнице Архид. Административног одбора, држане у *Карловцима* 12. (25.) новембра 1902.

Георгије с. р.
Патријарх.

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА

од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Наставак.)

Испити зрелости од 1897./8. — 1800./1. школ. год. држани су сваке године у Јуну под председавањем Ник. Ђ. Вукићевића заменика гл. школ. референта и у присуству од епархијске власти изасланог духовног повереника.

У табели стр. 90 је кратак извештај о резултату тих испита, из којега се види, да је 1897./8. год. оспособљено за привремену учитељичку службу: 11 Српкиња православне вере и 3 римокатоличкиње.

Год. 1898./9. положиле су испит зрелости: 8 Српкиња православне вере и 6 римокатоличкиња; год. 1899./1900. 12 Српкиња и 3 римокатоличкиње и напослетку 1900./1. год.: 7 Српкиња православне вере и 7 римокатоличкиња.

По томе дакле за гореозначене четири године положиле су успешно испит зрелости у горњокарловачкој школи 38 Српкиња православне вере и 19 римокатоличкиња. Свега 57 кандидаткиња.

Број приправника и приправница у српској учитељској школи у Г. Карловцу од г. 1890.—1897.

Школска година	I. Разред				II. Разред				III. Разред				IV. Разред				Православних				цело стање
	мушких	женских прав.	иноверки	укупно	мушких	женских прав.	иноверки	укупно	мушких	женских прав.	иноверки	укупно	мушких	женских прав.	иноверки	укупно	мушких	женских	свега	иноверака	
1890.	12	2	9	23	11	3	1	15	15	5	—	20	—	—	—	—	38	10	48	10	58
1891.	4	4	2	10	12	3	8	23	9	3	1	13	—	—	—	—	25	10	35	11	46
1892.	8	7	2	17	4	3	1	8	8	2	8	18	—	—	—	—	20	12	32	11	45
1893.	15	7	—	22	9	6	2	17	4	5	1	10	—	—	—	—	28	18	46	3	49
1894.	—	10	—	10	13	5	—	18	10	6	3	19	3	5	1	9	26	26	52	4	56
1895.	—	7	—	7	—	11	—	11	13	5	—	18	10	6	3	19	23	29	52	3	55
1896.	—	8	—	8	—	11	2	13	—	12	—	12	15	5	—	20	15	31	46	2	48
1897.	—	9	5	14	—	8	5	13	—	11	4	15	—	11	—	11	—	39	39	14	53
Свега:	39	54	18	111	49	50	19	118	59	49	17	125	28	27	4	59	175	175	350	58	408

На крају овога извештаја потребно је напоменути, да је Школски Савет у седници од 1. (14.) авг. 1901. услед отвореног стечаја на два упражњена места у горњокарловачкој учитељичкој школи изабрао: Светозара Прибичевића апс. филозофа за проф. математика и природних наука и Димитрија Грујића оспособљеног учитеља за основне и грађ. школе за проф. историје и земљописа, а по потреби и других наука.

Нанослетку решењем Школског Савета од 26. марта бр. Ш. С. 134 през. и 29. марта 1902. бр. Ш. С. 143 през. и од 18. (30.) марта 1902. бр. Ш. С. 80. зап. за привременог управитеља ове школе именован је Божидар Борђошки, а бившем управитељу дозвољен је допуст и наређено је да се његови наставни предмети међу остале професоре поделити имају.

Број приправница правосл. срп. учитељичке школе у Г. Карловцу од 1897.8.—1901.2

Школска година	I. Разред			II. Разред			III. Разред			IV. Разред			Укупно		
	православне	римокатоличкиње	свега	православне	римокатоличкиње	свега	православне	римокатоличкиње	свега	православне	римокатоличкиње	свега	православне	римокатоличкиње	свега
1897.—8	8	8	16	10	4	14	7	5	12	11	4	15	36	21	57
1898.—9.	16	9	25	9	8	17	10	3	13	8	6	14	43	26	69
1899.—1900.	11	8	19	16	9	25	7	8	15	11	3	14	45	28	73
1900 —1.	13	7	20	12	6	18	13	6	19	6	7	13	44	26	70
1901.—2.	18	4	22	15	6	21	10	6	16	20	6	26	63	22	85
Свега:	66	36	102	62	33	95	47	28	75	56	26	82	231	123	354

Извештај о испиту зрелости у српској вероисповедној учитељичкој школи у Г. Карловцу од 1897.8.—1900.1.

1.) Школска година 1897.8.

Полагало је испит зрелости свега 14 кандидаткиња; и то 11 православних и 3 римокатоличке. Њих су 4 показале одличан успех, 4 врло добар, 5 добар и 1 довољан.

2.) Школска година 1898.9.

Полагало је испит зрелости свега 14 кандидаткиња и то 8 православних и 6 римокатоличкиња. Њих 5 је добило одличан успех, 5 врло добар и 4 добар.

3.) Школска година 1899.1900.

Полагало је испит зрелости свега 15 кандидаткиња, и то 12 православних и 3 римокатоличкиње. Њих 7 је показало одличан успех, 3 врло добар и 5 добар.

4.) Школска година 1900.1.

Полагало је испит зрелости свега 14 кандидаткиња, и то 7 православних и 7 римокатоличкиња. Њих 4 је добило одличан успех, 3 врло добар, 6 добар и 1 довољан.

В Учитељска школа у Пакрацу.

Учитељска школа у Пакрацу, која је наредбом Школског Савета, од 6 (18.) јуна 1878. бр. Ш. С. 117—137/33 до даљег решења затворена била, на образложену представку епархијског Школског Одбора горњо-карловачког, и по саслушању мњења епархијског Школ. Одбора пакрачког, одлуком Школског Савета од 1893. имала се, као чисто мушка учитељска школа успоставити.

Пошто је епархијски Школски Одбор пакрачки јавио, да је све спремно и оправљено за отварање првога разреда ове школе; то је Школски Савет под бр. 4642 ех 1894. наредио, да се мушка учитељска школа у Пакрацу у почетку 1894/5. школ. године са првим разредом и са две професорске снаге отвори, у почетку 1895/6. да се придода други, 1896/7. трећи и 1897/8 и четврти разред да се постепено отвори, и заменик гл. школског референта упућен је, да штатут за ову школу и наставни план за први разред њен сачини и Школском Савету на одобрење поднесе, што је наскоро за тим и учињено.

За прве професоре на овој учитељској школи изабрани су Никола Манојловић свештеник и Јован Ђурић оспособљени учитељ грађанске школе у Новој Градишци, коме је и управа ове школе привремено поверена.

Заменик гл. школског референта изаслан је од Школског Савета, да успостављену мушку учитељску школу свечано отвори и да нове професоре у звање уведе и преда им одобрени од Школског Савета штатут за ту школу и наставни план за њен први разред.

Свечано отварање ове успостављене српске учитељске школе извршено је у Пакрацу у недељу 11. септембра 1894. уз велико одушевљење многобројног народа из места и из околине, и радосно је поздрављено од целог народа српског.

Како се саборна црква у Пакрацу и епископска резиденција у то време оправљала: то је служба Божја и призивање св. Духа у цркви св. Илије свршено, од куда се с литијом пошло у здање богословско, које је уступљено за учитељску школу.

Том приликом после освећења воде у великој дворани овога здања држао је најпре говор високопречасни г. Анатолије Јанковић архимандрит, затим је заменик гл. школског референта у име Школског Савета прогласио успостављење српске учитељске школе у Пакрацу, као чисто мушке српске вероисповедне школе, и напослетку је нови привремени управитељ Јован Ђурић држао свој уводни говор.

Следећега дана професорској колегији предао је заменик гл. школ. референта одобрени од Школ. Савета штатут за ову школу и наставни план за први разред и дао је потребна упутства, а после тога су започета предавања у првом разреду ове школе у коме је уписано било 17 приправника, који су сви тај разред успешно и свршили.

Првих дана месеца јуна 1894./5. званично је прегледао ову школу заменик гл. школ. референта, а на свршетку јуна држан је закључни испит под председавањем Његовог Високопреосвећенства господина Мирона Николића дијецезалног епископа и великог покровитеља ове школе.

У години 1895/6. било је у првом разреду ове школе 27, а у другом 19, свега 46 приправника. На почетку ове школске године за професора педагогијских наука изабран је од Школског Савета Никола Шумоња оспособљени учитељ за грађ. школе и изврсни учитељ вежбаонице у горњо-карловачкој учитељској школи, и тако ове године делале су у овој школи три учитељске снаге. Заменик гл. школског референта прегледао је ову школу 31. маја и 1. јуна 1896., а закључни испити одржани су под председавањем високопреосвећеног г. Епископа пакрачког последњих дана месеца јуна по новом календару.

У почетку 1896/7. школске године отворен је и трећи разред ове нове мушке учитељске школе, и уписано је у први разред 16, у други 25, у трећи 19, свега 60 примерака.

Пошто је Никола Манојловић катихета оставку дао на своме звању, Школски Савет за привременог катихету и професора изабрао је Јов. Константиновића свршеног богослова; а за суплента четврте катедре изабран је Јован Кнежевић оспособљени учитељ, и свршени слушалац математике и природословне струке на бечком педагогиуму.

(Свршиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Одлуке сабора и митрополит-патријарх.

У седници од 3. (16.) јула о. г. донео је народно-црквени сабор одлуке: 1. Да се манастирска земља осим интервилана, винограда и воћњака, путем јавне дражбе издаје под закуп, те упућује Саборски Одбор, да у том правцу ради. 2.) Да се сви приходи манастирски уносе у манастирски фонд дотичне епархије, из којега ће се подмиривати сви расходи манастирски.

У седници, пак, од 5. (18.) јуна донео је исти сабор одлуке: 1. Да епархијске скупштине сазивају епархијски административни одбори, без претходне пријаве и одобрења Саборског Одбора. 2.) Да се епархијске скупштине не бирају на три године, а епархијски одсеци да се обнављају кад буде нова епархијска скупштина изабрата. 3.) Да се епархијске скупштине имају сазивати за време трогодишње периоде бар једанпут. 4.) Да су епархијске скупштине одговорне сабору и имају му слати своје записнике.

Поводом ових саборских одлука поднела је Његова Светост, митрополит-патријарх српски, државној влади своја мишљења о тим одлукама. Овај, у интересу цркве и автономије оправдан, поступак Његове Светости, дао је повода посве неоснованим приговорима.

Митрополит-патријарх, као поглавица Цркве, не само да има право, него му је најпреча дужност, да, чувајући и бранећи целокупност црквеног организма, одржава везу и армонију између појединих, ма иначе у своме делокругу и самосталних делова овог организма. Као врховни представник Цркве и чувар њеног правног поретка, врши он та права и те дужности своје на темељу и у смислу непроменљивих црквених закона и са овима у склад доведених автономних уредаба.

При вршењу овога великог задатка свог, поглавица Цркве је често упућен на заштиту и помоћ државе. У свакој хришћанској, просвећеној, уставној држави, у којој Црква није одељена од државе, у којој се, дакле, још признаје културни позив и респектује, шта више тражи, морални утицај Цркве, даје држава драговољно ову помоћ и заштиту, већ и у свом интересу.

Његова Светост, митрополит-патријарх нашао је, да се горепоменутим одлукама сабора вређају не само чисто црквене него и автономне установе, па се је сасвим умесно обратио на државну власт *ради заштите угрожене слободе Цркве и ради одржања нападнутога правнога поретка у автономији.*

Кад би наш сабор био потпуно слободан и независан од Цркве и државе, нека суверена свевласт, што није, јер постоје фактори као модератори, регулатори и коректори премашаја саборских; или кад би се држао строго граница своје надлежности и правног круга и поступао у смислу и по диктату постојећих автономних уредаба, — онда би овакви кораци митрополита-патријарха против одлука саборских били немогући, искључени.

Али, ниједна од ових претпостављака не постоји. Радња сабора, у колико она тангира Цркву и тиче се црквеног живота, и спољашњег и унутрашњег, зависна је од Цркве. А шта тек да кажемо о зависности сабора од државне власти! Сазив сабора, састанак и трајање његових састанака, одгађање и распуштање сабора, све је то у руци државне власти. Тако исто и цела законодавна радња саборска. Ниједан штатутић донети, ниједну јоту у постојећим штатутима и уредбама изменити или допунити, не може сабор без одобрења државне власти.

Кад смо хтели, 1892. и 1897. године, да поправимо то стање, тако звање „народне странке“ су се у сложан и у сав глас изјавиле за одржање тога стања — „до бољих времена“. Прошло је 10 односно 5 година, али не спремања за „боље време“ и његова долазка, него све јачег стезања, и слободе сабора и целе

аутономије. Па, без обзира на све то стање, без обзира на најпотиштенији положај нашег сабора, али охрабрена, можда, „безусловним уверавањем о благовољној и свесрдној потпори владе“, радикална саборска већина у прошлом заседању попела се на подијум неке саборске свевласти, — не према државној власти, него против своје црквене власти, па и против аутономног закона и аутономних уредаба.

Игноришући факторе у Цркви, игноришући Саборско Устројство и Епархијску Уредбу, донела је та већина горе изложене саборске одлуке, потпомогнута у том послу, на жалост, и од самосталне странке. Тиме се је сабор огрешио о Цркву, огрешио се и о аутономију. Тај поступак сабора захтевао је коректуру, санирање његова премашаја, сукоба са Црквом и постојећим аутономним законима. Да ту коректуру спроведе и да санира сукоб са Црквом, у интересу Цркве и црквене аутономије, Црква је морала од државне власти тражити заштите.

У интересу легалитета, реда и поретка у аутономији, не може се дозволити ни сабору, ни у области аутономије, да ради као неки конвент, шта хоће, јер му је и у аутономији власт уоквирена, границе су јој положене. Против премашаја саборских на том пољу модератор и коректор је — државна власт. И на тај смо фактор, на државну власт и у овом случају упућени.

Митрополит-патријарх је, дакле, по положају свом и у Цркви, из које црквена аутономија потиче, и у аутономији, као највиши представник њезин, био позван и надлежан, да затражи заштите аутономном законодавству, легалитету, реду и поретку у аутономији, против премашаја саборских одлука, како би санирао *сукоб и судар сабора са постојећим аутономним законима.*

Оволико са начеоног становишта у опште. А сад коју о одлукама, које смо напред побројали.

И ако у Саборском Устројству није нарекомо казано, да и установљење штатута о управи, контроли и употребљењу манастирских добара бива *са преслушањем Св. Синода*, историја нашег аутономног законодавства с једне, а с друге стране: црквена природа манастирских добара и *основне циљи њихове*, дакле, „правни наслови по којима манастири поседују своја добра“, црквено-правна и приват-правна природа тих добара, природа монашке установе и њезине засебне организације, — све то говори, да пре највише потврде тога штатута има о њему Св. Синод да каже своју, *меродавну реч.*

Знајући то, можда, и саборска већина, није донела у ствари манастирских добара *штатут* него *одлуку*, мислећи, зар, да ће тиме кога надмудрити. Време и чињенице су показале, да је надмудривање било: или веома смело, или сасвим наивно.

Одлуку о управи мастирских добара донео је сабор без икаквог претходног контакта са Св. Синодом, или бар са *Епископатом* изван Синода. Истина, у Саборском Одбору, који је прихватио и сабору на усвојење предложио ту одлуку, била су и два епископа, на што се пријатељи дотичне одлуке триумфално позивају. Али, не треба заборавити, да су дотична два преосвећена епископа у том одбору били не као делегати Св. Синода и Епископата, него као чланови и делегати сабора. Са Његовом Светости, митрополитом-патријархом, председником Св. Синода и председником сабора, сабор није имао никаквог контакта, ни у овој ствари, као ни гледе целе друге радње саборске.

Шта је остало митрополиту-патријарху? Да се послужи правом положаја свога у Цркви и аутономији; да изврши дужност тога положаја.

Да је саборска већина стајала у контакту са црквеним факторима и да се није занела гњевом — да ли праведним и разложним или не, не спада овамо — због слабог допринашања манастирских прихода на опште црквене и просветне циљи, она не би такав опасан *скок* учинила у предмету регулације овог веле важног и деликатног питања.

А кад га је учинила, не помишљајући на грдну штету Цркве и автономије, која може отуд произићи, — припада Његовој Светости митрополиту-патријарху Георгију хвала, јер је подигао своју реч, *која иде једино за тим, да се некоректном одлуком сабора од зла не гроди горе, а да се решавању манастирског питања даде природан, легалан ток, којим је једино могуће доћи до успешног и свестрано задовољавајућег решења тог*, за којим треба сви да тежимо.

Његова Светост, митрополит-патријарх Георгије, подигао је своју реч против незаконите одлуке саборске у питању манастира *и у одбрани аутономног закона нашег*.

19. §, тачка 4. Саборског Устројства ставља у послове сабора, да установи „Штатуте о управи, контроли и употребљењу народно-црквених добара, овамо рачунајући и манастирска добра, фондова и фундација, *с погледом на основне циљи*“. . .

Већина саборска је игнорисала и то наређење Саборског Устројства. Као што је решавала *одлукама* и друга нека питања (н. пр. избор народно-црквеног секретара), *која се по Саборском Устројству једино* **штатутом** *могу и имају решити*, хтела је она и у ствари манастира, да *одлуком* саборском учини — Kaiserschnitt

Саборска већина је дужна била водити рачуна са наређењем 19. §. тачка 4., Саборског Устројства, респектовати то наређење као и оно, по којем штатут о манастирској управи и контроли *»ступа у живот тек после потврђења од стране Његова Величанства«*, пре којега би, као што историја учи, а као што и смисао истог §-а казује, уследило преслушање црквених фактора. У том §-у се изрично каже „*с погледом на основне циљи*“, **а ту циљ осим Св. Синода нико други пресудити не може.**

Наши автономни назори и захтеви не слажу се с тим, да и штатутарна наређења, која се тичу унутарњих автономних односаја, подлеже државној санкцији, јер она извиру из и доносе се само на темељу основног закона автономног (устројства), који подлежи санкцији државној, као што би имао, према појму и суштини црквене автономије, подлежати и санкцији црквеној. Али, док одредбе Саборског Устројства од 1875. постоје, морају се респектовати, мора их респектовати и сабор.

У пуном респектовању том, Његова Светост, митрополит-патријарх наш Георгије Бранковић, подигао је, дакле, свој глас против незаконите одлуке сабора.

И сад би могли поставити питање: Ко »гради буку у автономији?« Или онај, који игнорује закон автономни и изазива конфликте и тзавице, или, зар, онај, који устаје у одбрану закона тог, да те конфликте и тзавице отклони? Но, ми прелазимо преко тога питања и опет — на ствар.

Представком својом на државну власт против одлука саборских у предмету епархијских скупштина и епархијских одсека, подигла је Његова Светост своју реч у одбрани постојеће Епархијске Уредбе.

Та уредба почиње овако: „И донде, док сабор унутрашњи строј епархија, делокруг и односаји органа у њима *коначно* не уреди, уређују се епархије привремено, као што следује“. . . .

То уводно наређење привремене Епархијске Уредбе искључује свако *једнострано* изменљивање или допуњавање њезино.

Игнорујући то, као и сва наређења те уредбе, с којима су одлуке саборске дошле у сукоб, игнорујући и другу алинеју 22 §-а Саборског Устројства, саборска већина (потпомагана, на жалост, и самосталном странком) донела је на сабору одлуке, које смо напред побројали. Наложила је Саборском Одбору да те одлуке спроведе без да их подастре превишњој потврди. „Нови“ Саборски Одбор ипак се предомислио, те је подастро те одлуке саборске на санкцију. *Па ипак је наложио подручним административним одборима њихову спроведбу! И има да те одлуке још нису изврше, у неким епархијама су одржане скупштине и у овима је поступано по тим одлукама!*

Његова Светост, митрополит патријарх, видећи шта је сабор одлучио и какве је одлуке донео, а добро промеривши замашај и последице свега тога, поднео је државној влади о њима своје мњење, јер није могао ни хтео, ма и tacite, бити саучесником оваких саборских одлука, оваког саборског поступка и — поледица његових.

—р—

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Дар епископа Михаила.**) Из Плашког нам јављају, да је, у прошли четвртак одржаној конзисторијалној седници Горњо-Карловачке дијецезе, високопреосвештени господин епископ *Михаило Грујић* даровао *за оснивање свештеничких протопрезвитерских библиотека 600 круна.*

(**Саборски Одбор**) држао је своје седнице од 15. децембра после подне, а 16 пре и после подне. Осим других предмета установио је Саборски Одбор према саборским закључцима прорачун за г. 1903. Сувишак манастирског доходтка прорачуњен је на 108.000 круна. У седници од 16. (29.) децембра изабрао је Саборски Одбор 1.) за фискала у Тројединци *Дра Ђуру Красојевића*, 2.) за фискала у Угарској *Дра Бранка Илијћа*, 3.) за првог бележника (на место досадањег бележника Милана Механџића, који није хтео компетовати) *Бориславa Брадваровића*, подбележника варошн Вршца, 4.) за протоколисту *Владимира Поповића* фондовског чиновника, 5.) за отправника *Милана Теодоровића* из Панчева, 6.) за статистичара *Матуу Косовца*, 7.) за ревизора *Чеду Милутиновића* књиговођу из Руме, 8.) за књиговодске помоћнике: а) *Велка Радовића* фондовског чиновника, б.) *Александра Николића* фондовског чиновника, в.) *Ђуру Ракића* фондовског чиновника, ову тројицу са платом од 1800 К, и г.) *Славка Видаковића* фондовског чиновника са платом од 1200 К, 9.) за вежбенике: а.) *Бориславa Матејића* из Кикинде, са платом од 1200 К, б.) *Петра Костића* из Новог Сада, са платом од 1000 К, 10.) за привремене вежбенике са платом од 1000 К изабрани су: а) *Војин Поповић* фондовски чиновник, б.) *Ђорђе Брановачки* фондовски чиновник и в.) *Илија Чаржић*, књиговођа из Прнга.

Надзорничко место није овом приликом попуњено, него је остављено за прву идућу седницу, за то, што је ово место врло важно, те је потребно да се набаве боље информације.

За другог бележника, које је место сабором укинуто, поштo се непоставило да је ово место врло потребно, расписаће се стечај привремено до идућег сабора. А док се ово место не попуни, остаје седанњи II. бележник. — Установљено је још једно чиновничко место код преводног чиновништва: тајнички пристав, на које ће се место расписати стечај и попуниће се привремено до сабора.

У овом заседању прочитана је и молба дра Полита, којом тражи, као досадањи фискал народних фондова, награду. Како овде треба испитати, да ли је др. Полит потпадао под стални чиновнички статус, уступљена је та ствар дру Жарку Миладиновићу на реферадуу.

(**Седнице Архидијецезалних епархијских власти**) држане су овога месеца, и то: седница Конзисторије 17. децембра, а Административни Одбора 19. децембра, под председништвом Његове Светости преузвишеног господина патријарха *Георгија Бранковића*.

(**Радња Архидијецезалних епархијских власти.**) *I. Административни Одбор* у седници својој од 12. (25.) новембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишеног господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, решио је, осим осталих, и ове предмете: На оводворску молбу, да краљевска земаљска влада за црквене општине одређене и подарене земаљске приполоћи овом одбору на руковање из свога делокруга приполже, известила је иста влада, да тој молби не може удовољити. — Саборски Одбор доставља извод из записника XXX. седнице срп. прав. нар. црквеног сабора од 3. (16.) јула о. г., којих су манастирска добра једном имовном заједницом у погледу манипулације проглашена, те Саборски Одбор упућен на израду штатута гледе издавања под закуп манастирских добара итд., са одлуком својом од 29. октобра о. г. да је пододбор у лицима преосв. г. Гаврила Зејановића епископа Вршачког, г. јереја Божидара Поповића, г. Дра Жарка Миладиновића и Дра Мите Мушицкога, члана нова Саборског Одбора изабран, са задатком, да изради нацрт предлога за штатут о управи и контроли манастирских добара. Но пошто се показала потреба, да Саборски Одбор, односно изаслани му пододбор, ступи претходно у непосредни додир и договор са представницима окомитрополијских манастира, то је уједно Саборски Одбор изрекао, да је потребно и целисходно, да настојатељи (управитељи)

нетих манастира, одржавши збор у овом предмету, изберу један ужи одбор, који ће са изасланим пододбором Саборског Одбора ступити у додир и договор односно ради имене мисли у овом велеважном предмету. Поводом тога, уз доставу унутре одлуке саборске упућује Саборски Одбор овај и остале епархијске административне одборе, да управама манастирским уз сагласење саборске одлуке и ову одлуку Саборског Одбора до знања стави; у свем с тим, ради брзега тока ствари, умољава Његово Светост, преузв. г. патријарха, да наводи настојатеље манастирске на одређено место и у одређено време у овај смер савати с тим, да збор имена настојатеља својих повереника (одборника) одмах председништву Саб. Одбора сагласи ради даљега поступања. Ова је одлука Саборског Одбора сагласна подручним манастирским управама ради знања и равнања. — Узето је на знање, да је председалним путем разаслато манастирима постојеће из г. 1875. „Упутство у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира и деловања манастирских повереника“ које је одлуком Саборског Одбора поново штампано и овом одбору ради доставе подручним манастирима достављено у потребним примерцима. — Манастиру Врднику одобрен закупни уговор гледе каменолома. — Манастиру Јаску одобрено, да ове године може шумски турнус свој у властитој режији исећи и уновчити. Одобрени су закључци братства у манастиру Хопову. — Позвана је црквена општина у Шиду да изјасни и да се оправда, зашто је и чијом је немарношћу оставина Јеремије Добројутровића задужена и до дражбене продаје дошла. — Пошто је црквена скупштина у Руми пропустила у своје време предузета обнову $^1/_3$ својих чланова и попуњавање сврху испражњена скупштинарска места, него је у бирачкој скупштини од 31. окт. о. г. предузета обнова $^2/_3$ скупштинара и тиме црквена скупштина постала протуправносно обновљена и састављена, разрешена је иста црквена скупштина и наложено је постојећем црквеном одбору, да предузме избор нове целокупне скупштине, од којег се избора има искључити општинар Јован А. Бурушић, јер је правоснажном одлуком овог одбора од 23. октобра 1901. г. лишен активног и пасивног изборног права на шест година. — Одобрена је организација црквене општине у Батајници. — Одобрена је организација црквене општине у Грабово Свилошу. — Уништен је избор Владимира Сапића за председника црквене скупштине у Каменици с разлога, што исти ни бирачем ни скупштинаром не може бити. — Одбрени су равни уговором црквених општина, донесена решења гледе неких рачуна црквено-општинских и манастирских.

II. Конзисторија, у седници својој, дана 13. (26.) новембра о. г., држаној под председништвом Његове Светости, преузв. г. патријарха *Георгија Бранковића*, решила је, осим осталих, и ове предмете: — Узето је на знање високо расположење Његове Светости, да је јеромонаха Данила Брзаковића од дужности патријаршког капелана и економа разрешити благоволела и у манастир Бешеново упутити а на његово место поставити јеромонаха Рафаиловића Михаила Филиповића. — Публиковане су неке бракоразводне пресуде МЦСавета и доставље са странкама. На молбу кр. земаљске владе, да се за тригодиште 1903., 1904 и 1095 год. именује конзисторијални изасланик, као члан испитног повереништва за учитељску службу на нижим пучким школама у Осеку, а тако исто и испитач веронауке, — за изасланика је именован протојереј Илија Перкаћански администратор Вуковарског протопрезвитерата, а за испитача предложен је јереј Лазар Богдановић парох Осечки. — Изречен је приступак на одговор преписке кр. зем. владе гледе статистичких матичних исказница. — Поводом тим, што је јереј Георгије Николић дао оставку на парохијско место у Дивошу, а примио парохијско место у Ст. Палању, издаће му се отпуст из Архидијецезе, а на упражњену парохију у Дивошу расписан је стечај. — Донесене су четир бракоразводне пресуде, од којих две гласе на развод, а две на одржање брака у крепости.

(**Збор манастирских настојатеља у Крушедолу.**) Услед закључка саборског, да се манастирска добра у једну заједницу комасирају и у закуп падају, који је закључак путем надлежних административних одбора манастирских управама званично сопштен, — састали се интересовани настојатељи на договор у манастир Крушедол, те су закључили, да у интересу очувања самопредељења и црквеног карактера манастирских добара, заједничке кораке на мероданном месту предузму.

(**Именовање пароха.**) Пошто на изборе пароха у Батајници ниједан компетенат није добио $^2/_3$ гласова, то је Архидијецезална Конзисторија именовала за пароха у Батајници компетента јереја *Стевана Јовића* администратора парохије у Карловцима.

(**Премештај.**) Решењем Архидијецезалне Конзисторије премештени су: јеромонах манастира Врдника Платон Радовановић у манастир Кувеждин, јеромонах манастира Хопова Гаврило Ковачевић у манастир Врдник, јеромонах манастира Фенека

Герман Милошевић у манастир Хопово, јеромонах манастира Фенека Спиридон Спасић у манастир Велику Ремету, администратор парохије у Батајници јеромонах Иларион Коларовић у манастир Фенек, администратор парохије у Добановцима јеромонах Арсеније Јеремић у манастир Фенек; јеромонах Корнелије Будић са администрације на парохији у Визићу за администратора парохије у Добановци, а јеромонах манастира Привине Главе Севастијан Перић за администратора парохије у Визићу.

(За похвалу.) Господин *Риста Вукановић*, академски сликар и управитељ српске сликарске школе у Београду, даровао је *српском девојачком интернату* у Загребу велику, уметнички дивно израђену и богато уокварену икону „Заведење Богородице“, који је празник крсно име интерната. — Икона приказује улазак Богородице као трогодишње девојчице у храм Јерусалимски. Света девојчица успиње се степеницама у храм Божји, праћена радосним погледима срећних родитеља, својте и својих другарица. На вратима храма дочекују је са страхом и поштовањем првосвештеници Јерусалимски. Икона је најсторски израђена и чини напредан ефекат. Питомицама интерната, а и гостима, који завод походе, дата је прилика да уживају у раду Србина уметника и да се крепе надом у бољу будућност српску, видећи да Срби и на том пољу уметности красно напредују. —

Добротворна Задруга Српкиња у Загребу и управа интерната погађају жеље свију Срба, који воде рачуна о напретку народном, када на јавност износе захвалницу, коју су послале г. Вукановићу: „Примили смо ваш дивни, скупоцени и свесрдни дар, продукат уметничке кичице ваше и света нам је дужност, да вам се најсрдачније захвалимо. Ваша икона служи на част уметности српској и ми смо срећни, што је често посматрати можемо. Она тајанствено делује на душу питомица, а нас крепи у нашем настојању да српском народу одгајимо кћери, оружане знањем и врлином, а уз то задојене светом љубави према вери праотаца наших и милом народу српском. Будите уверени да сте својим даром дали велики прилог на олтар просвете и напретка народног, а то нека вам је најлепша награда за ваш велики труд и велику љубав, коју сте нам учинили. Од срца желимо да вас Бог пожини још много лета на понос уметности српске!“ —

Разне белешке

(Проглашење телесног вазнесења Дјеве Марије — за догмат.) Ових дана састаће се у Фрајбургу у Швајцарској конгрес католика маријанстă, који ће се бавити расправљањем резолуције, која предлаже, да папа прогласи догматом телесно вазнесење Дјеве Марије. Један талијански свештеник обратио се овим поводом на своје другове с молбом, да укажу помоћ његовом подухвату, да потпишу циркулар ове садржине: „У име моје и мојих парохијана изјављујем, да од свег срца пристајем на ове резолуције, што су предложене биле на међународном конгресу маријанстă у Фрајбургу у славу Божју и у име распрострањења култа Пресвете Дјеве Марије. Молим се на свег срца, да истина телесног и прекрасног вазнесења наше Богомајке буде свечано проглашена непогрешивим намесником Христовим“. „Церк. Вјестник“. Л. Б.

(Пренашање бугарског богословског училишта из Самокова у Софију.) Нова богословска зграда у Софији, о којој смо летос писали, сасвим је готова. По закључку бугарског св. Синода имаће се стара богословија из Самокова пренети у ово ново здање у Софији. Између 20. децембра т. г. и 20. јануара и. г. пренеће се намештај и учила из старе зграде у нову, и од 20. јануара и. г. наставиће се предавања у новој згради, која је сграђена сасвим у модерном штилу и према хигијенским захтевима.

Књижевни оглас.

Позив на претплату.

Како ми је нестало и последњег комада књиге моје „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то сам намеран, да дадем штампати у другом поправљеном и умноженом издању мој

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

ако би се довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, *иначе не.*

С тога позивам и молим браћу свештенике обаредa, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, како би књига што пре ући могла у штампу.

Књига ће бити штампана на фином артији, износиће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате св. Сава 1903.

Претплату ваља слати или потписаноме, или Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Ирвгу, 12. децембра 1902.

Васа Николајевић
прота, парох ирвшки

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad C. O. 9230./1751. ex 1902. 177 1—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења а.) привремено системизованога места, саборско-одборскога *другога бележника* са платом од год. 2000 крунâ и станарином од год. 300 крунâ; б.) привремено системизованога места саборско-одборскога *тајничког приставa* са платом од год. 1600 крунâ и станарином од год. 200 крунâ с тим, да ће и један и други бити постављен у привременом својству.

Православни Срби, свршени правници, који желе получити једно од горњих местâ нека да поднесу своје инструисане молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље *до 18. (31.) јануара 1903. год.* и нарочито да докажу своје правничко оспособљење (бар апсолуторном сведоџбом), даље да су здрави и неприкорног владања и да су вешти у састављању списа српским језиком. Првенство на место тајничког приставa имаће они, који докажу и знање мађарског језика.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног сабор одбора, држане у Карловцима 14. (27.) децембра 1902. год.

Председништво
саборског одбора

Ad C. O. 2798/нап. ex 1902. 178 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног писарског места код саборског одбора и осталих средњих митрополитских званња у Карловцима расписује се стечај

Са тим местом скопчана је плата од год. 1200 крунâ и станарина од год. 200 крунâ.

Постављање ће бити у привременом својству.

Првенство имају они, који су оспособљени за оправљање писарских послова у српском, мађарском и немачком језику, а уз то имају леп рукопис.

Срби, који желе получити ово место имају своје уредно (инструисане молбенице поднети потписаном председништву најдаље *до 7. (20.) јануара 1903.*

У Карловцима 18. (31.) децембра 1902.

Председништво
срп. прав. нар. црквеног саборског одбора.

Број 53./1902. ОГЛАС. 179 1—3

У смислу решења срп. правосл. црквене општине дивошке од дана 15. децембра по старом календару г. 1902. записника бр. 9 и према одобреном прорачуну од сл. Арх. Адм. Одбора.

Доле потписана црквена општина расписује офертуалну дражбу на мањак ради издавања посла око надограђивања торња и оправке спољ целе црквене зграде.

цео дунђерски посао са материјалом			1850	Кр.	—
ковачки	„	„	104	„	—
казанџиски	„	„	4255	„	—
златарски	„	„	180	„	—
зидарски	„	„	1122	„	80
кроварски	„	„	344	„	—
механичарски	„	„	200	„	—
браварски	„	„	500	„	—
мазалски	„	„	96	„	—
и неки други мањи посл. са материјал.			125	„	—
Свега			8676	Кр.	80

Рефлектанти који горњи посо предузети желе дужни су у име пишманлука 10% црквеној општини одбору од прелиминиране своте положити.

Услови као и трошковник могу се у свако доба код црквене општине видити а сама дражба одржаће се 19. јануара (1. фебруара) 1903. год. у 2 сата после подне пред црквеним одбором као повереником општинским. Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посо издати ако у истоме већу гаранцију добила буде.

Рефлектанти са стране као и из места немају никаквих путних ни иних трошкова на општини потраживати.

Дивош 18./31. децембра 1902.

Митар Мирешевић
перовођа.

Милан Манојловић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

златар Србин у Новоме Саду

Ћурчијска улица бр. 3. код саборне цркве преко пута

који сам свој рад испекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више поверење поклонили.

За свој посао јамчим.

С поштовањем

170 5—6 **Мита Томић.**

БЕСПЛАТНО!

Шаљем свој Илустровани Ценовник од свих могућих Црквених Утвари за Српско православне Цркве, као: Одежда, Барјака, Неба, Рипида, Кандила, Полијеља и Целивајних Икона и свих спадајућих предмета Црквених Утвари.

Моју искључиво Хришћанску позлатарску радионицу сопствену, препоручујем за израђивање свих могући Црквени послова, као: Ноши Иконостаса, Тронова, Христови Гробова, Певница, Столова и оправке старих послова.

Све горе поменуто добија се само код мене уз незамишљено јефтину цену. Зато умољавам да моју радњу у сопственој вашој користи не обилазите.

Многобројна признања и сведодбе, као и моја од 20 година постојећа радња, јамче за солидну и поштену израду.

С одличним поштовањем

ЛУЈ ТАУШ

161 8—8

хришћанско-позлатарска радионица и стовариште свију срп. прав. црк. утвари

НОВИ САД Дунавска улица код „Златног Крста“ број 15.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, прозвучено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и када могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 𝄞 провиђена зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

27— ех 1902. Илустровани ценовници и прерачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 1902. 697

СРПСКИ СИОН

Год. XII

Број 52

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК
Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК
Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 29. децембра 1902

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

МИРОН

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ ПАКРАЧКЕ
ЕПИСКОП
Аустријско-императорског ордена гвоздене круне
II. степена кавалер

благочестивом и благовјерном клиру и народу богохраните Епархије своје мир и благослов моли од свемогућега и милостивога Бога и Спаса Исуса Христа, а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

Чим је пошао први човјек по земљи овој, пошао је за њим узастопце и напасник његов у виду змије, а у намјери злој и опакој, да заведе човјека на странпутицу, и доведе у сукоб с Богом Створитељем његовим.

И напасник што је наумио, то је и извео. Довео је човјека у сукоб најприје с Богом, по том је заплео у сукоб и човјека са човјеком, са братом његовим, и напошљетку сукобио се човјек и сам са собом, па и са напасником самим.

Отпочела се дакле одмах у почетку свијета и вијека овога, љута *борба свију* са *свима*, борба *добра* и *зла*, *душе* и *тијела*, *земаљскога царства* и *небеснога*.

У тој општој борби човјек је доста пута клонуо, ослабио сасвим, и почео очајавати и завидити онима, који се нису ни родили.

Али, пали човјек кријепио се новом снагом свагда, кад је подигао очи своје к небу и сјетио се, да му је Отац небески обрекао одмах у почетку борбе и страдања његова, да ће *сјеме женино сатрти главу сјемена змијског*, да ће му Он послати *Спаситеља*, који ће искупити род људски од гријеха, и омогућити човјеку нов живот у заједници с Богом, живот сретан и блажен, живот вјечан.

Та од Бога *нада* кријепила је слаба човјека, и помогла му да издржи у борби све до дана онога, када **пријде кончина вѣка**, и када **посла Богъ Сына своего**, да искупи човјека, да *испуни надање* његово.

И миле успомену на *испуњено надање* старозавјетнога човјека, славимо ево, хвала Богу, и данашњом славом нашом

божићњом. Славимо успомену на радост ону, кад је свеопштом борбом измучено, обамрло човјештво дочекало *зору божићњу*, свој *први Божић*, *испуњену наду своју на спасење*.

Али послије тога дана од надања, послије *Божића првога*, што га дочекаше људи, животу људском није више могла *испуњена нада* остати и даље ослонцем, као што је била, док се није испунила. Са освитком дана од надања, престаје *нада* бити човјеку оно, што је била, док се није Спаситељ родио, и на мјесто *наде* постаје ослонцем животу људском *вјера у Христа*, вјера у *науку Његову*, јер је *Он пут, истина и живот!*

И зато славећи данас успомену на први Божић, славимо успомену на дјело велике милости Божје, кад се *вјера зацарила*, да буде она јединим ослонцем у животу људском, успомену, кад се с тим у свези *љубав васјлотила*, да буде она поузданим вођом у животу човјечјем, и када се *нада препородила* и посегла, од прва Божића, у блажену *вјечност!*

На славећи тако ту значајну на боље измјену у животу рода људскога, дужност нам је да се запитамо, да ли је заиста *вјера* наша у Христа данас *ослонац* животу нашем онај, који треба да је; и да ли данас иду људи за свјетлошћу звијезде божићње онако, као што би требало да иду после толико стотина година одкако се појавила над Витлијемом звијезда божићња, и одкако свијетли свима и зове све нас, да се користимо свјетлошћу њеном, и пођемо већ једанпут *стално* и *одлучно* путем, којим нас води она равно животу сретном, животу блаженом, вјечном.

О, како би годило и мени и вама, особито данас на Божић, кад би могли рећи за се и за све нас, да смо заиста пошли, ма и после деветнајест стотина година за Христом, стално и одлучно, кад би могли рећи сви, да смо се потпуно обукли у Христа, и усвојили у свему науку Христову, Слово Божје, као чврст *ослонац вјере* наше, као вјерна *путеводу љубави* наше, и као живо *врело наде* наше у живот вјечни!

Годило би то и те како и мени и вама, и свима нама, данас и свагда, кад би могли рећи, али без презања од савјести наше, да смо се обукли у Христа сви, и да је у нама свима, и свуда око нас онако, како би требало да је у људи, који већ толико стотина година славе успомену на први Божић!

А можемо ли то рећи?

Ако отворимо св. Еванђелије, и проучимо само њека мјеста у њему, увјерићемо се, шта све може да учини *вјера*, ако нам је она чврст ослонац животу нашем. Еванђелски сатник из Капернаума, вјеровао је у Христа чврсто, и *вјера* његова спасла је слугу његовога од болести љуте. А тако је и *вјера жене хананејке* спасла кћер њену од болести тешке. И другима многима, што су мучили муке свакојаке, једино је *вјера* у Христа помогла, да су и муке поднијели, и Бога прославили у себи и собом.

Јест, благочестиви христијани, *вјера* по ријечима св. Еванђелија, даје нама снаге, да изводимо дјела, која је изводио и Христос, даје моћи да нам не науди ништа, ако и отров попијемо. А то ће рећи, ако је у нама вјере, ми ћемо и зло савладати, и тешкоћу поднијети, коју без вјере неби поднијели никако.

По плодовима у животу, познаје се *каква је* у кога *вјера*. И када то знамо, па се обазремо око себе, шта видимо? Видимо свуда на далеко око нас *немоћ* своју! Немоћ, од које немогу право да се дижу куће наше, ни одлучно да крену унапријед послови наши, домаћи и општински, народни, и црквени.

И то, зар нас неприморава да се запитамо: није ли тој немоћи нашој крива *слаба* у Бога и у себе као синове Божје *вјера* наша, ради које почео је и апостол Петар да тоне, јер је још сумњао, и апостоли сви среда почели да губе моћ, коју су добили од Христа и Бога, јер још нису били на чисто са вјером својом.

Испред *наше вјере* слабо ће данас да бјежи *болест*, слабо *смрт*, а слабо и *напасник наш*. По милој вољи својој, сије напасник и данас раздор међу нас, и

слаби нас и осамљује и баца као сламку међу виорове. Усљед ослабљеле вјере наше, подлијежемо искушењу и постајемо *мекушци* и *саможивци*, кадри своје користи ради, да нанесемо вјери и образу љагу, коју неби нанијели ни у много тежим приликама, да није ослабила у нама вјера наша, а са вјером, да није ослабила упоредо и снага духа и срца нашега, јер није л' нам јака у *вјери* ослонца, није нам јака ни духа ни срца ни у највећега мудраца.

Сјетимо се дакле, особито данас, благочестиви Христијани, разне у разним пословима и одношајима немоћи наше, и потражимо сви што прије лијека, од кога ће ојачати вјера наша у Бога, и у себе саме, и нестаће брзо немоћи наше и чаме!

А даље запитајмо се, да ли је данас животу нашем *љубав путеводља* стална и вјерна? Запитајмо се, да ли *љубимо*, као што нам заповиједа Христос да љубимо *један другога* чисто, нелицемјерно, као што љубимо сами себе, и да ли се миримо с братом нашим прије него што пођемо у цркву на молитву? Да ли праштамо један другом увреде, и да ли се нагађамо, као браћа, сами, када један другом шта криво учинимо, или се гонимо као душмани, ни за што, судом, на велику нашу штету и срамоту, а и гриоту? Дајемо ли Богу Божје, а Цару Царево, и свакоме што је чије? Поштујемо ли брата старијега, па да и нас поштују млађи наши? Помажемо ли оне, који требају помоћи наше руком или поуком, или срцем болећивим, по оној нашој народној »ко пожали, ко да би помогао,« или смо као онај еванђелски богатун, који није имао ни срца ни душе, за Лазара паћеника тешког? Да ли носимо мирно крст сваки свој, и да ли сносимо, по науци Христовој, слабости један другога, или можда тражимо у оку брата нашега трун, а у своме брвна не видимо? Да ли је животу нашем заиста *љубав путеводља* стална и вијерна, она *љубав*, за коју нам вели св. апостол *да дуго трпи, да незавиди, нечини што невала, немисли о злу, неради о неправди, него је милосрдна и све сноси, свему се нада и непрестаје никада*, или можда пуштамо, да нас води у животу нашем мржња, злоба и завист, напасникове помагачице, и виновнице да смо рају леђа окренули, на Косову царство изгубили!

Запитајмо се, благочестиви Христијани, *каква је данас љубав* наша братска и хришћанска, и по савјести одговоримо на то, ал' се уједно и сложимо у томе, да нам одсада буде свима једино *љубав путеводља* у животу нашем и раду домаћем и општем, народном и црквеном, *љубав* коју нам је оставио Христос у знак, да смо ученици Његови, да смо синови Божји, *љубав*, без које неби данас имали ни Божића ни Ускрса, ни Богојављења Господња, а ни српске славе, Светитеља Саве.

Љубав Христова отупила је на крсту голготском жалац смрти, власт напасникову, отровни зуб змијин, ал' је ипак напаснику — змији, остало толико власти — отрова, да нас може напастовати, у *пету* уједати, тровати и данас, ако му само маха дамо. Он може сијати и сипати, као што и сије и сипа отров — раздор између људи, између присних родова, између браће рођене и данас, али на утјеху нашу само онда, кад си ми нијесмо довољно сијесни моћи наше као ученика Христових, као синова Божјих, онда, кад није у нама и међу нама довољно *вјере јаке, и љубави братске и хришћанске!* . .

А *нада* наша? Каква је она?

Нада нам је доста *јака*. Та ми и живимо понајвише *надом*, да ће и код нас боље бити, да ће се муке наше и невоље умалити, ублажити.

Но варљива је *то* нада, и слаба утјеха наша. Данас послије *пропа Божића*, послије *испуњења надања на спасење*, ослонац животу нашем, није више *нада*, него *вјера*, а *љубав* путовођа, а њих двије, вјеру и љубав, прати нада *на блажену вјечност*.

Данас дакле, послије Рождества Христова, не можемо се ми хришћани руководити *надом*, данас, послије св. Саве нашега, не можемо се ми православни

Срби ґрчевито држати наде на нѣко боље вријеме, кад нас је и наш рођени Светитељ учио и научио, да је *та нада* без *вјере* и *љубави* празна и пуста.

Оканимо се, дакле, те пусте наде, и уздисања празна за бољим временима. Боља времена могу наступити за нас и међу нама само онда, ако се на *вјеру* ослонимо, ако *љубав* за вољу узмемо, ако се у *вјери* и *љубави уједнимо*. Онда ће се из вјере и љубави родити нада, али нада жива, прâва, пуна и бујна, не на данас и сутра, на дан-два, него *нада* на *вјечност*, коју народу моме желим и од Бога молим данас, а молићу и у све дане живота мога.

Уз то желим свима вама: Честит Божић и сретну и напредну у свему Нову Годину. А Богојављенска и Светосавска водица наша, нека нам буде свима, света брана и јака одбрана од свију намишљаја и нападаја напасникових, данас и у све дане живота нашега. Амин! Да Бог дâ!

У *Пакрацу*, пред Божић 1902.

Гореспоменути смирени Епископ

Мирон.

ИЗВЕШТАЈ

О РАДУ ШКОЛСКОГ САВЕТА

од 1890.—1901. год.

Поднесен срп. прав. народно-црквеном сабору год. 1902.

(Свршетак.)

Када је 29. новембра 1896. Јован Ђурић први управитељ и професор математичних и природних наука на овој школи преминуо, Школски Савет је 3. (15.) децембра 1896. управе ове учитељске школе поверио Николи Шумоњи, професору педагогијских наука, а за професора математике и природних наука на истој школи по потреби службе премештено је Школски Савет Стевана Јовића професора природних наука и математике у сомборској мушкој учитељској школи, који је горепоменуту катедру у Пакрацу 1. јануара 1897. (по новом) примио и ову дужност до 11 маја исте године одправљао, те онда по наредби Школ. Савета испит са својим ученицима из поменутих наука под управитељевим председавањем држао, ради повратка свога у Сомбор, где је закључне испите и испите за оспособљење из математике и природних наука, по потреби службе одржати имао.

По дозволи в. кр. хрв. слав. далм. земаљске владе, приправници ове школе вежбају се у практичној настави у опатој пучкој школи пакрачкој, пошто у Пакрацу српска вероисповедна школа непостоји и не може се установити.

По заузимању Његовог Високопреосвештенства г епископа пакрачког, епархијска власт ове дијецезе из свога препарандијалног фонда, из кога су дотле потпоре новчане сиромашним приправницима давање, купила је и обновила једно старинско здање државно у Пакрацу, које је 1896. год. за школску потребу и за станове приправничке преустројено и са потребним намештајем снабдевено, и у које је смештена 1897. год. ова учитељска школа заједно са невољеним интернатом за приправнике.

Ово здање се налази преко Пакре на десно од пута у Липик на великом простору, које је 80m дугачко и 100m широко и износи 8000m^2

Здање је на спрат подигнуто.

При земљи су школске дворане, трапезарија, управитељева писарница и друге побочне одаје.

У првом спрату је стан управитељев, три простране спаваонице за питомце интерната и друге побочне одаје. — Све су ове просторије видне, и пред њима су затворени ходници.

У споредној згради је гимнастичка дворана, а у дворишту је школски врт.

У интернату су места већином бесплатна, а синови имућних родитеља плаћају по три форинта месечно.

Год. 1897.|8. држан је први испит зрелости у овој школи, којом је приликом 18 учитељских кандидата оспособљено за привремену учитељску службу.

Професори овога завода су: 1. Никола Шумоња, професор и управитељ.
2. Јован Константиновић катихета.
3. Ђорђе Поповић.
4. Јован Кнежевић.
5. Богољуб Бакаловић.
6. Светозар Прибичевић, сви оспособљени.

Осим тога помоћни учитељи су Симо Вуксан за привреду и Иван Чешић за харм. певање и свирку.

За вежбаоницу служи приправницима општа нар. школа у Пакрацу.

Год. 1900|1. било је приправника у I разр. 24, у II. раз. 21, у III. раз. 11, у IV. раз. 13. Свега 69, који су сви Срби православне вере. Настава је текла по научној основи одобреној од Школског Савета.

У течају 1900|1. школ. год. прегледали су ову школу г. Ф. Крема земаљски школски надзорник, и пресветли г. Армин Павић, одељни предстојник богоштовља и наставе, и обојица су се похвално изразили о овом заводу пред управитељем и професорима о спољашњем и унутарњем уређењу ове школе.

На крају 1900.|1. школ. год. држан је у овом заводу испит зрелости свршених приправника IV. раз., као испит за привремено оспособљење учитељско.

Испит је овај држан 24. 25. и 26. маја 1901. под председавањем Николе Ђ. Вукићевића заменика гл. школ. референа, а повереник епарх. власти био је на том испиту г. Атанасије Зорчић окр. протопрезвитер пакрачки. На овом испиту за привремену учитељску службу оспособљено је 13 приправника.

Прикључена таблица показује број приправника у овој школи по разредима од год. 1894.|5.—1900.|1. и за привремену учитељску службу оспособљених кандидата од год. 1897.|8.—1900.|1. год.

Из ових се таблица види, да је за горњих 8 год. број приправника у ово школи 412

Од тих је за привремену учитељску службу оспособљено 52 кандидата.

I. Број ученика у српској мушкој учитељској школи Пакрачкој од школске године 1994|5.—1901|2.

Школска година	Број приправника у разреду				Укупно	Примедба
	I.	II	III.	IV.		
1894.—5.	18	—	—	—	17	
1895.—6.	27	19	—	—	46	
1896.—7.	13	24	18	—	55	
1897.—8	14	12	16	18	60	
1898.—9.	11	15	10	15	51	
1899.—1900.	19	9	10	6	44	
1890.—1.	21	24	11	13	99	
1901.—2.	16	20	24	10	70	

II. Број кандидата оспособљених у српској мушкој учитељској школи Пакрачкој за привремену учитељску службу, од школске год. 1897/8.—1900/1

Школска година	Број оспособљених учитеља	Примедба
1897.—8.	18	
1898.—9.	15	
1899.—1900.	6	
1900.—1.	13	
Укупно	52	

Рад Школског Савета око полученја јавности српске учитељске школе у Пакрацу и у Г. Карловцу.

Како по смислу земаљског закона од 31. листопада 1888. вероисповедне учитељске школе у Хрватској и Славонији право јавности могу добити само тако, ако су устројене у свему према одређењима тога закона; то се Школски Савет постарао још пре 1890. год., да код в. Саборског Одбора исходи за професоре тих учитељских школа онаку плату, какву имају у смислу превишње кр. Уредбе за српске народне школе, професори сомборске учитељске школе. Исто таво настојањем Е. Ш. Одбора пакрачког за српску учитељску школу у Пакрацу купљено је и оправљено пространо школско здање, које је снабдевено школским намештајем. и намештајем за интернат

Године 1898. бр. Ш. С. 127. издао је Школски Савет правилник испита зрелости учитељских и учитељичких кандидата.

На позив в. кр. зем. владе одјел за богоштовље и наставу одписом од 7. јуна 1898. бр. 1654. ради подарења права јавности учитељској школи у Пакрацу и учитељичкој школи у Г. Карловцу, да се пошаљу устројни штатути за обе школе; искази о оспособљењу наставника на тим школама као и уџбеници и помоћне књиге што се у тим школама употребљују. Школски Савет је нацрт устројног штатута за пакрачку учитељску школу са по 1 примерком свију уџбеника и помоћних књига, и списком учила в. зем. влади одмах поднео; а учинио је кораке да се све ово и за горњокарловачку учитељичку школу набави и пошље.

Међутим је в. к. зем. влада одјел за богоштовље и наставу са одобрењем на знање узела и повратила Школском Савету сведоџбе оспособљења професора пакрачке учитељске школе и све достављене јој књиге, али је поново захтевала, да се поднесени јој нацрт штатута према њеним захтевима допуни и измени, на које је Школски Савет ad Ш. С. 214. ех 1900. поново поднео исправљени и попуњени штатут устројни, а на сва друга захтевања в. кр. зем. владе, која на супрот стоје са аутономијом није могао Школски Савет пристати.

Школски Савет није могао пристати на то, да испите зрелости на срп. вероисповедним школама у Хрватској *руководи* сам изасланик кр. зем. владе; него је захтевао, да то остане и у будуће право повереника Школ. Савета, као што је то и у Угарској, у свима вероисповедним па и у сомборској учитељској школи.

Год 1901. изаслан је од Школ. Савета впреч. г. прота Јов. Борота члан Школ. Савета у Загреб да лично саопшти преузвишеном г. бану и пресветлом г. предстојнику одјела за богоштовље и наставу, назоре због којих Школски Савет не може ово своје право напустити.

И после овога је в. кр. зем. влада год. 1901. бр. 17.269. ех 1900. захтевала

да Школски Савет прими све услове, који су му стављени ради изречења права јавности учитељској школи пакрачкој — или да ову ствар Сабору поднесе.

На то је Школски Савет у својој првој седници 1902. год. одлучио обратити се Сабору Краљевина Хрватске, Славоније и Далмације са представком, да се право јавности српској пакрачкој учитељској школи да, пошто је школа она уређена сасвим према закону од 31. листопада 1888.

Из седнице срп. прав. пар. Школ. Савета, држане у *Карловцима* 18. (31.) маја 1902.

ГЕОРГИЈЕ
Патријарх.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 25. децембра о. г. рукоположити монаха манастира Јаска Вићентија Себишановића за јерођакона, а јерођакона манастира Бешенова Пантелејмона Живића за презвитера (јеромонаха).

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Изјава

После трогодишње сарадње и деветогодишњег уредниковања, растајем се са „Српским Сионом“ и данашњим даном престајем бити његов уредник.

И на растанку том нека је дубока хвала преузвишеном господину, Његовој Светости патријарху српском *Георгију Бранковићу*, на високом поверењу, којим ме је благоизволео поставити и одржати на експонираном месту уредника досадањег „Српског Сиона“.

Усрдну хвалу изричем и свој господи и браћи, која су ме за време уредниковања својом сарадњом потпомагали.

У *Карловцима*, 28. децембра 1902.

Протопрезвитер **Јован Јеремић**.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(**Архијерејска литургија.**) На дан Христова Рождества служила је Његова Светост, патријарх српски *Георгије Бранковић*, св. литургију у са. Николајевском храму у Карловцима.

(**Нови чланови епархијске управе у Темишварској епархији.**) Дана 16./29. децембра о. г. одржана нова епархијска скупштина Темишварске епархије изабрала је нове чланове у епархијске одсеке Изабрани су као чланови:

I. **Конзисторије.** *Свештеници:* Исак Дошен архимандрит Бездински, протојереј Милош Рајковић парох у Врањеву, протонамесник Светозар Дражић, парох у српској Крстуру, Иван Тешић парох у Тиса Хивошу, Младен Бобрић системизовани парохијски помоћник у Врањеву, Жарко Стакић парох у Великом Бечкереку, Светозар Теодоровић парох у Ечки, протојереј Станко Жупански администратор парохије у Новом Св. Ивану, Григорије Стајић системизовани парохијски помоћнику Мокрину, Милош Милошев парох у Чакову, Илија Белеслијин парох у Фабрици (Темишвар.), Милинје Радовић системизовани парохијски помоћник у Великој Кикинди. *Световни:* Др. Љуба Павловић, Др. Богдан Давидовић, мајор Милутин Секулић, Др. Живко Богдан, Др. Милош Каракашевић, Др. Стева Удицки, Др. Младен Ивковић и Ђура Терани.

II. **Административног Одбора.** *Свештеници:* архимандрит Исак Дошен, окр. протопрезвитер Ђура Страјић, протопрезвитер Јован Новаковић, протојереј Милош Рајковић, Стеван Николић, игуман манастира Св. Ђурађ Милош Влашкалин систе-изовани парохијски помоћник у Врањеву, Милош Челекетић, парох у Сарaволи, Обрад Брусин парох у Тарашу, Миливоје Мишић, парох у Српском Итебеју и Милан Жив. администратор парохије у Шурјану; *Световни*: Др. Љуба Павловић, Коста Стефановић, Др. Иван Веселиновић, Др. Сава Путник, Марко Богдан, Пера Станковић, Др. Васа Јакшић, Пера Лончар, Сава Грујић-Шуцков, Милан Попов, Јаша Шекеров, Др. Јован Пачу, Арсен Илић, Милутин Цветић, Пера Арновљевић, Мита Кнежев, Др. Богдан Давидовић, Др. Живко Богдан.

II. **Школски Одбор.** *Свештеници:* Григорије Стајић парох у Мокрину, Илија Белеслијин, парох у Фабрици. *Учитељи:* Љубомир Лотић, Ника Николајевић *Световни:* Дс. Љуба Павловић, Миша Косић, Коста Стефановић, Мита Васић, Др. Сава Путник, Гена Петровић, Др. Васа Јакшић, Ника Николић, Др. Иван Веселиновић, Душан Берић.

За епархијског бележника остављен је и надаље у привременом својству *Милан Андрић*, за епархијског подбележника изабрат је *Милета Јакшић*, свршени богослов и бивши професор Монашке Школе. За ревизора изабрат је *Лукијан Тривунов Бранковић*, досадањи чиновник срп. нар. црке. фондова у Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад С. О. 9230./2751. ех 1902. 177 2—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај ради попуњења а.) привремено систематизованога места, саборско одборскога *другога бележника* са платом од год. 2000 круна и станарином од год. 300 круна; б.) привремено систематизованога места саборско одборскога *тајничког пристава* са платом од год. 1600 круна и станарином од год. 200 круна с тим, да ће и један и други бити постављен у привременом својству.

Православни Срби, свршени правници, који желе получити једно од горњих места вала да поднесу своје инструисане молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље *до 18. (31.) јануара 1903. год.* и нарочито да докажу своје правничко оспособљење (бар апсолуторном сведоџбом), даље да су здрави и неприкорног владања и да су вешти у састављању списа српским језиком. Првенство на место тајничког пристава имаће они, који докажу и знање мађарског језика.

Из седнице срп. прав. нар. црквеног сабор одбора, држане у Карловцима 14. (27.) децем. бра 1902. год.

Председништво
саборског одбора

Ад С. О. 2798/зап. ех 1902. 178 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног писарског места код саборског одбора и осталих средишњих митроп. звања у Карловцима расписује се стечај

Са тим местом скопчана је плата од год. 1200 круна и станарина од год. 200 круна.

Постављање ће бити у привременом својству.

Првенство имају они, који су оспособљени за оправљање писарских послова у српском, мађарском и немачком језику, а уз то имају леп рукопис.

Срби, који желе получити ово место имају своје уредно (инструисане молбенице поднети потписаном председништву најдаље *до 7. (20.) јануара 1903.*

У Карловцима 18. (31.) децембра 1902.

Председништво
срп. прав. нар. црк. саборског одбора.

Број 53./1902. 179 2—3

ОГЛАС.

У смислу решења срп. правосл. црква. општине дивошке од дана 15. децембра по старом календару г. 1902. записника бр. 9 и према одобреном прорачуну од сл. Арх. Адм. Одбора.

Доле потписана црква. општина расписује офертуалну дражбу на мањак ради издавања посла око надограђивања торња и оправке споља целе црква. зграде.

цео дуњерски посао са материјалом		1850	Кр. —
ковачки	„ „	104	„ —
казанџиски	„ „	4255	„ —
златарски	„ „	180	„ —
зидарски	„ „	1122	„ 80
кроварски	„ „	344	„ —
механичарски	„ „	200	„ —
браварски	„ „	500	„ —
мазалски	„ „	96	„ —
и неки други мања посл. са материјал.		125	„ —
Свега		8676	Кр. 80

Рефлектанти који горњи посо предузети желе дужни су у име пишманлука 10% црквб. одбору од прелиминиране своте положити.

Услови као и трошковник могу се у свако доба код црква. општине видити а сама дражба одржаће се 19. јануара (1. фебруара) 1903. год. у 2 сата после подне пред црква. одбором као повереником општинским. Општина задржава себи право у случају и скупљем лицитанту посо издати ако у истоме бољу гаранцију добила буде.

Рефлектанти са стране као и из места немају никаквих путних ни иних трошкова на општини потраживати.

Дивош 18./31. децембра 1902.

Митар Мирешевић
перовођа.

Милан Манојловић
председник.

ДРУГИ ОГЛАСИ

МИТА ТОМИЋ

златар Србин у Новоме Саду

Кућичијска улица бр. 3. код саборне цркве право пута

који сам свој рад испекао у првим фабрикама Пешти, Бечу и т. д., примам на оправку, чишћење и позлату, као и посребрење

СВЕ ЦРКВЕНЕ УТВАРИ

као и филиграм израде за прављење нових кандила, и т. д.

Умољавам све српске православне црквене општине, манастирске управе, као и п. публику, да би ми као младом Србину што више поверење поклонили.

За свој посао јамчим.

С поштовањем

170 6—6 **Мита Томић.**

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 23. 1903